BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
31. L
26
h. VII 26.
R. IX. 31
M

FLORES THEOLOGICARVM QVÆSTIONVM, IN SECVNDVM LIBRVM SENTENTIARVM, NVNC

primum collecti, & in lucem editi:

Ab illuſtri admodum, & Reuerendiſsimo Fratre Ioſepho Angles Valentino, Epiſcopo Boſanenſi, ex Ordine Minorum aſſumpto.

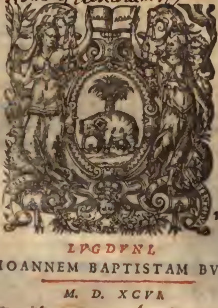
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARS PRIMA.

Ad Sanctiſsimum D. N. Sixtum Quintum, Pont. Optim. Max.

Hac poſtrema editione pluſquàm antea recognita, plurimiſque mendis expurgata.

Domus Romanę Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis

LVGDVNI,

APVD IOANNEM BAPTISTAM BVYSSON.

M. D. XCVI.

SANCTISSIMO D. N. Sixto V. Pont. Optim.

Max. frater Ioſephus Angles deſignatus epiſcopus Boſanenſis, ſuus obſequentiſſimus filius, & ſubditus, poſt humillimam ſanctorum pedum deoſculationem, vitæ diuturnitatem, perpetuamq; optat felicitatem.

VERSVTISSIMVS ille, & antiquiſſimus humani generis hoſtis, beatiſſime Pater, qui mille nocendi modos habet, dolēs ſatis, & erubeſcens charitatem, quam in cælo nequiuit habere, homines ex lutea materia conſtātes in terra exiſtentes tenere, à principio ſuæ ruinæ vnitatem eccleſiæ reſcindere, charitatē vulnerare, ſanctorum operū dulcedinem inuidiæ ſuæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus auertere, & perturbare conatur. Videnſq; præſertim multos per monachatus ſuſceptionem, & religionis ingreſſum, ſuos laqueos euaſiſſe, & æternam gloriam conſecutos fuiſſe, & tot ex religionibus tantoſq; martyres, & confeſſores, & doctores, & ſanctos prodÿſſe, qui ſui ſanguinis effuſione, doctrina, & exemplis eius aſtutias, velut digito, indicauerūt, & multos ab eius poteſtate, diuina gratia adiuuante, liberauerunt; hoc vnum diligentiſſimè curauit, nempè, monachatui, & religionibus detrahere: vt, vel ſic ab illarum profeſſione homines auerteret.

Quod, vt præſtare facilius poſſet, habuit miniſtros calliditate ſua ſerpentina deceptos; vt illi in eandem damnationem poſtea alios inducerent. Quorum primi fuerunt impij Vualdenſes, qui in tantam proruperunt inſaniam; vt mendicantium religiones malorum dæmonum inuentionem fuiſſe docerent. Eodemq́ ferè tempore, aut parùm poſtea, quidam Vuilhelmus de ſancto Amatore ſcripſit librum, in quo perſuadere conatus eſt, hominem in ordine mendicantium ſaluari haud poſſe. Quem librum Alexander Papa IIII. damnauit; vt hæreticum, & præcepit; vt quicunq́ illum haberet, combureret. Hunc eundem errorem amplexus eſt Ioannes Vuitcleph, qui non ſolùm monachos mendicantes; ſed omnẽ monachatum atrociter eſt inſectatus. Quoniam dixit; nemi nẽ in religione priuata poſſe ſaluari, & in illa exiſtentẽ ad obſeruantiam mandatorum Dei ineptum, & inhabilem eſſe. Qua propter errorem errori addens, affirmabat, omnes, qui religiones inſtituerunt, videlicet, Benedictum, Franciſcum, Dominicum, & cæteros propter religionum inſtitutionẽ, niſi fortè de hoc pœnituerint, fuiſſe damnatos. Hunc Vuitclephi inſanum, & impium errorem, iam ſepultũ, ab inferis ſuſcitauit, hoc noſtro ſæculo, impudẽtiſsimus Martinus Lutherus affirmans, non eſſe licitum hominem ad aliquid agendũ vltra id, quod Dominus nobis præcepit, obligari: ſed liberè cuilibet, & non ſub lege humana eſſe viuendum. Quamobrem liberam monachis; ſi volũt, exeundi a monaſterio, & vxores ducendi tribuit poteſtatem. Immò in multis Germaniæ oppidis monachi coacti ſunt propria monaſteria relinquere: quia eis non permittebatur in illis habitare; niſi cucullã exuerẽt; & vxores ducerent. Iſti igitur ſceleratiſsimi homines, voluptuoſi, illecebris, & omnium vitiorum generibus dediti monachatui detraxerunt. Quoniam exiſtimabant ſua flagitia latere, ſi alios ſuorum ſcelerum imitatores haberent, & tãto

minus

minùs notari credebant, quantò plures in ſuo crimine ſocij fuiſſent: & tãtò contra magis pudore confundi timebant, quantò plures virtutis cultores extitiſſent. Et non ſatis visũ fuit dæmoni; Pater Beatiſsime, dictos nebulones fallere, verũ etiã chriſticolas quoſdam, qui ſe exiſtimant ſtare, & vtinam, vt vas electionis docet, non cadant; ita in odiũ religio- 1. Cor. 10.
nũ excitauit, vt nihil illis magis odioſum, & exoſum, quã nomẽ monachi eſſe videatur. Eò quòd ĩ religionibus reperti fuerint aliqui monachi populum ſcandalizãtes, & hæretici nõnulli ex illis exierint. Tanquàm ſi aliquid de gloria alicuius ordinis deperijſſet, quòd ex eò ſodalitio vnꝰ, aut alter hæreticus prodierit. Non certè magis, quàm ex illa ſancta ſocietate deperijt, de qua dicitur. 1. Ioann. 2. Ex nobis prodie- 1. Ioann. 2.
runt; ſed nõ erant ex nobis, &c. Nuſquàm enim eccleſiæ venuſtas diminuta eſt, aut color obfuſcatus, eò quòd tot ex ipſa hæretici exierĩt. Verũ enimuerò Deus Pater Optim. vidẽs de ſede maieſtatis ſuæ fidei turres, & eccleſiæ sãctæ catholicæ Romanæ propugnacula, quæ ipſe inexpugnabilia cõſtruxerat, religiones, ſcilicet, ab huius furfuris hominibus cõtẽni, & vilipẽdi, odioq́; haberi, et ĩpugnari (quæ ſua eſt infinita ſapiẽtia, & bonitas) vt cõtẽptores iſti apertiſsimè intelligerẽt eſſe in religionibus innumeros viros vitæ ſanctitate, & doctrina ſibi gratiſsimos, qui nõ curuauerũt genua ſua ante Baal, voluit ex præclaro prædicatorũ ordine, ijs proximis annis, vicariũ ſui vnigeniti filij Chriſti Ieſu, Redẽptoris noſtri, Piũ, nẽpè quintũ perpetuæ memoriæ digniſsimũ cõſtituere, & anno elapſo ex ordine Minorũ te, Beatiſsime Pater, eiuſdẽ filij ſui vicariũ creare. Gloria igitur Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, qui ſu[æ] ſanctæ Romanæ eccleſiæ tãtũ, ac tãlẽ paſtorẽ præeſſe voluit, & hac sãctiſsima electiõe religiões oẽs, præſertĩ minorũ à calũnijs maleuolorũ liberauit, & illuſtrauit, & meũ ĩ eadẽ electione deſiderium adimple-

 uit.

pleuit. Quid ergo retribuã domino pro hac ſancta electione in gratiarũ actionẽ? neſcio. Quid etiã faciã: vt animæ meæ, lætitiam declarem, & veſtræ beatitudini ſanctiſſimæ, ſupremam ſedem congratuler? prorſus ignoro. Solùm, præter me ipſum, hos habeo flores, quos, duobus ab hinc annis collegi, adiutus vt verum fatear, orationibus dominarum monialium Excalceatarum Madriti, quibus eram à ſacris confeſſionibus. Eoſq́; beatitudini veſtræ ſanctiſſimæ conſecro. Hi enim teſtes erunt meæ ergà veſtram beatitudinem ſanctiſſimam gratitudinis. Tibi enim Pater Beatiſſime, multis nominibus, & titulis debẽtur. Nam prætermiſſis beneficijs quæ nouem ab hinc annis in me veſtra Beatitudo Sanctiſsima contulit, quæ in his floribus tractantur, tibi ſoli præſertim debita ſunt. Nam creare, quod ſolius Dei proprium eſt (ipſum enim cœli, & terræ creatorem confitemur) de te etiã ſuo modo prædicatur, vt ex hiſtorijs ſummorum Pontificũ cõſtat, vbi legitur. Et creauit epiſcopos, & presbyteros, &c. Deinde, quæ de angelis traduntur, tibi quoq́; debentur, qui à

Iſaiæ. 9. *prima ætate vitam angelicam egiſti, & nunc Chriſti Ieſu, magni conſilij angeli in terris vicem geris. Tum, quæ de dæmonibus in his Floribus explanãtur, tibi competunt, cur poteſtatem Chriſtus contulit, tantam, ac talem, vt dæmones eijcere valeas, aduerſus quam portæ inferi nunquam præualebunt.*

Matth. 16. *Præterea, quæ de ignorantia ibidem explicantur, tibi conueniunt, cur ex officio incumbit ignorantiam eorum, quæ ad animæ ſalutem pertinẽt, ab animis chriſtianorum expellere. Ne ignorantia errorum, origo, ignorantiumq́; multitudo malum pro bono eligat, & virtutes, eorumq́; amatores, & cultores contemnat, & perſequatur: præſertim ab eccleſiaſticis ſæcularibus, & regularibus. Inter quos fit plerumquè, vt imperitorum multitudo vincat, & viros literatos, virtutibuſq́; debitos opprimat, & veluti in ſitu, & puluere ſe-*

miſe-

miſepultos habeat: ita vt vix caput erigere poſsint. Vnde factum videmus fuiſſe: vt dignitates, & prælaturas, & beneficia ignorantiſsimi homines obtinuerint, & viri litterati fame perierint. Cui malo ſacroſanctum ac œcumenicum cōcilium Tridētinum obſtitit, remediumq́; adhibuit. Ad hæc, quæ de gratia, & libero arbitrio ibidē exponuntur, tua ſunt, qui ita gratia tibi à domino collata, & libro arbitrio rectè vſus fuiſti, vt ſupremam gratiam, quæ homini in hac vita contingere poteſt, nempè, Chriſti vicariatum fueris conſecutus. Inſuper, veſtræ ſanctitati, quæ de peccatis in iiſdem Floribus declarantur, adſcribenda ſunt. Tibi enim, vt beato Petro, cuius es legitimus ſucceſſor data eſt à Chriſto ligandi, atq́; ſoluendi poteſtas. Tandem, obedientia prælatis, & ſuperioribus præſtanda, de qua in vltimo loco Florū cum Magiſtro tractatur, tibi præcipuè totius eccleſiæ capiti debetur. Tu enim pater principum, & regum, & rector omnium fidelium es, quod Thyara tribus coronis ornata, qua coronatus fuiſti, apertiſsimè ſignificat. Parcat mihi Veſtra Beatitudo ſanctiſsima, ſi longius, quàm par eſt, digreſſus fuerim; quia ex abundantia amoris, & lætitiæ, qua cor meum repletum eſt, os loquitur. Viuat diutiſsimè Beatitudo veſtra ſanctiſsima, & ſanctam Ecclā eſt Romanam feliciſsimè (vt nomen Felix antiquum præſagiebat) ita gubernet, & regat; vt poſt vitæ longitudinem cum ſanctis omnibus in cœlis triūphet.

† 5 SVM-

SAnctiſſimus D. N. *Sixtus Papa quintus per ſuas in forma breuis literas ſub annulò piſcatoris, diei xiiij. Iulij M.D.LXXXVI. pontificatus ſui anno II. Romæ apud S. Petrum expeditas ſub excommunicationis, alijſque pœnis, etiam pecuniarijs prohibuit, nomibus, & ſingulis, ac quibuſcunque vtriuſque ſexus perſonis, tam in Alma Vrbe, quàm in terris S. Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectis, ne, durante decennio proximo, librum intitulatum Flores Theologicarum quæſtionum in ſecundum librum ſententiarum per fratrem Ioſephum Angles, Valentinum, Ordinis Minorum de Obſeruantia, magiſtrum in* Theologia *compoſitum ſine expreſſa dicti fratris Ioſephi voluntate, & licentia imprimere, ſeu ab ipſis, vel alijs præterquàm de eius voluntate vendere, ſeu venalem habere. Mandans vniuerſis Archiepiſcopis, Epiſcopis ac eorũ vicarijs, ac ipſius ſtatus eccleſiæ gubernatoribus: vt in præmiſſis eidem fratri Ioſepho aſſiſtant, & aliàs prout in eiſdem literis, quarum tranſumptis, etiam impreſſis ſanctitas ſua ſtari voluit, plenius continetur.*

EL REY.

POR Quanto por parte de vos fray Ioſephe Angles, de la orden del ſeñor ſan Franciſco, electo obiſpo de Boſa, ſe nos ha hecho relacion, diziendo, quæ vos auiades compueſto vn libro intitulado Flores Theologicarum quæſtionum in ſecundũ librum ſententiarum, de grande vtilidad y prouecho, y porque en el auiades trabajado mucho, y era muy bueno para theologos, canoniſtas y confeſſores. Suplicandonos os mandaſſemos dar licentia y facultad para que pudieſſedes imprimir el dicho libro, y priuilegio por veynte años, o como la nueſtra merced fueſſe. Lo qual viſto por los del nueſtro conſejo, por quanto en el dicho libro ſe hizo la diligencia que la prematica por nos ſobre ello fecha diſpone, fue acordado que deuiamos mandar dar eſta nueſtra cedula enla dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Por la qual vos damos licentia y facultad para que por tiempo y eſpacio de diez años cumplidos primeros ſiguientes que corran y ſe cuẽten deſde el dia de la data deſtra nueſtra cedula en adelante vos o la perſona que para ello vueſtro poder ouiere, y no otra perſona, podays imprimir y vender el dicho libro que de ſuſo ſe haze mencion: y por la preſente damos licentia y facultad a qualquier impreſſor deſtos nueſtros Reynos que vos nombraredes para que por eſta vez le pueda imprimir, conque deſpues de impreſſo antes que ſe venda lo traygays al nueſtro conſejo juntamente con el original que enel fue viſto que va rubricada cada plana, y firmado al fin del de Alonſo de Vallejo, nueſtro eſcriuano de camara, y vno de los que enel nueſtro conſejo reſiden, para q̃ ſe vera ſi ſa dicha impreſſion eſta conforme a el, e traygays fe en publica forma en como por corrector por nos nõbrado ſe vio y corrigio la dicha impreſſiõ por el original, y ſe imprimio conforme a el, y que queden aſſi miſmo las erratas por el apuntadas impreſſas

para

para cada vn libro de los que aſſi fueren impreſſos, y ſe os taſſe el precio que por cada volumen ouieredes de auer. Y mandamos que durante el dicho tiempo perſona alguna ſin vueſtra licentia no le pueda imprimir ni vender, ſopena que el que lo imprimiere, o vendiere, aya perdido y pierda qualeſquier libros, moldes, y apareios que del tuuiere, y mas incurra en pena de cincuenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pœna ſea la tercera parte para el juez que lo ſentenciare, y la otra tercera parte para la nueſtra camara, y la otra tercera parte para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nueſtro conſejo, preſidente, e oydores delas nueſtras audiẽcias, alcaldes, alguaziles de la nueſtra caſa y corte y chancillerias: y a todos los corregidores, aſſiſtente, gouernadores, alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes y juſticias qualeſquier de todas las ciudades, villas y lugares delos nueſtros reynos y ſeñorios a cada vno dellos en ſu juriſdicion, aſſi a los que agora ſon como a los que ſeran de aqui adelante, que vos guarden y cũplan eſta nueſtra cela y merced, que aſſi vos hazemos, y contra ella no vos vayan, ni paſſen, ni conſientan yr ni paſſar en manera alguna, ſopena dela nueſtra merced, y de diez mil marauedis para la nueſtra camara. Fecha en Valencia a doze dias del mes de Hebrero, de mil y quinientos y ochenta y ſeys años.

YO EL REY

Por mandado de ſu Mageſtad.

Juan Vazquez.

NOS

SANCTISSIMO

D. N. SIXTO V. PONT.

Optim. Max. frater Ioſephus Angles deſignatus epiſcopus Boſanenſis, ſuus obſequentiſsimus filius, & ſubditus, poſt humillimam ſanctorum pedum deoſculationē, vitæ diuturnitatem, perpetuamq́; optat felicitatem.

VEtuſtiſsimus ille, & antiquiſsimus humani generis hoſtis, beatiſsime Pater, qui mille nocendi modos habet, dolens ſatis, & erubeſcens charitatem, quam in cœlo nequiuit habere homines ex lutea materia conſtantes in terra exiſtentes tenere, à principio ſuæ ruinæ vnitatem eccleſiæ reſcindere, charitatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinem inuidiæ ſuæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus auertere, & perturbare conatur. Vidénſque præſertim multos per monachatus ſuſceptionem, & religionis ingreſſum, ſuos laqueos euaſiſſe, & æternam gloriam conſecutos fuiſſe, & tot ex religionibus tantoſq́; martyres & cōfeſſores, & doctores, & ſanctos prodijſſe, qui ſui ſanguinis effuſione, doctrina, & exēplis eius aſtutias, velut digito, indicauerūt, & multos ab eius poteſtate, diuina gratia adiuuante, liberauerunt; hoc vnum diligentiſsimè curauit, nempè, monachatui, & religionibus detrahere: vt, vel ſic ab illarū profeſsione homines auerterent. Quòd, vt præſtare faciliùs poſſet, habuit miniſtros calliditate ſua ſerpentina deceptos; vt illi in eandem dānationem poſtea alios inducerent. Quorū primi fuerunt impij Vualdenſes, qui in tantam proruperunt inſaniā; vt mendicantiū religiones malorū dæmonū inuentionem fuiſſe docerēt. Eodēq; ue ferè tēpore, aut parū poſtea, quidam Vuilhelmus de ſancto Amatore ſcripſit librum, in quo perſuadere conatus eſt hominem in ordine mendicantium ſaluari haud poſſe. Quem librum Alexander Papa IIII. damnauit; vt hæreticum, & præcepit, vt quicunque illum haberet,

cõbureret. Hũc eundẽ errorem amplexus eſt Ioãnes Vvitcleph, qui non ſolùm monachos mendicantes; ſed omnẽ monachatũ atrociter eſt inſectatus. Quoniã dixit; neminẽ in religione priuata poſſe ſaluari, & in illa exiſtentem ad obſeruantiã mandatorũ Dei ineptũ, & inhabilem eſſe. Quapropter errorẽ errori addens, affirmabat, omnes, qui religiones inſtituerũt, videlicet, Benedictũ, Franciſcũ, Dominicũ, & cæteros propter religionũ inſtitutionẽ, niſi fortè de hoc pœnituerint, fuiſſe dãnatos. Hũc Vvitclephi inſanũ, & impiũ errorẽ, iã ſepultũ, ab inferis ſuſcitauit, hoc noſtro ſæculo, impudentiſsimus Martinus Lutherus affirmans, non eſſe licitũ hominẽ ad aliquid agendũ vltra id quod Dominus nobis præcepit, obligari: ſed liberè cui libet, & nõ ſub lege humana eſſe viuendũ. Quamobrem liberã monachis, ſi volunt, exeundi à monaſterio, & vxores ducendi tribuit poteſtatem. Immò in multis Germaniæ oppidis monachi coacti ſunt propria monaſteria relinquere: quia eis non permittebatur in illis habitare, niſi cucullã exuerẽt, & vxores ducerẽt. Iſti igitur ſceleratiſsimi hõies, voluptuoſi, illecebris, & omniũ vitiorũ generibus dediti monachatui detraxerunt. Quoniã exiſtimabant ſua flagitia latere, ſi alios ſuorũ ſcelerũ imitatores haberent, & tantò minus notari credebãt, quantò plures in ſuo crimine ſocij fuiſſent: & tanto contra magis pudore cõfundi timebant quãtò plures virtutis cultores extitiſſent. Et non ſatis viſum fuit dæmoni, Pater beatiſsime, dictos nebulones fallere, verùm etiam chriſticolas quoſdã, qui ſe exiſtimãt ſtare, & vtinã, vt vas electionis docet, non cadant; ita in odiũ religionũ excitauit, vt nihil illis magis odioſum, & exoſum, quã nomẽ monachi eſſe videatur. Eò quòd in religionibus reperti fuerint aliqui monachi populum ſcandalizantes, & heretici nonnulli ex illis exierint. Tanquàm ſi aliquid de gloria alicuius ordinis deperiſſet, quòd ex eo ſodalitio vnus, aut alter hereticus prodierit. Nõ certè magis, quàm ex illa ſancta ſocietate deperijt, de qua dicitur. 1. Ioan. 2. Ex nobis prodierunt; ſed nõ erãt ex nobis, &c. Nuſquã enim eccleſiæ venuſtas diminuta eſt, aut color obfuſcatus, eò quòd tot ex ipſa heretici exierint.

1. Cor. 10.

1. Ioan. 2.

*rint. Verũ enimuerò Deus Pater Optim. videns de ſede maieſtatis
ſuæ fidei turres, & eccleſiæ ſãctæ catholicæ Romanæ propugnacu
la, quæ ipſe inexpugnabilia cõſtruxerat, religiones, ſcilicet, ab hui⁹
furfuris hominib⁹ cõtemni, & vilipẽdi, odioq́; haberi, & impugna
ri (quæ ſua eſt infinita ſapiẽtia, & bonitas) vt cõtẽptores iſti aper-
tiſsimè intelligerent eſſe in religionibus innumeros viros vitæ ſan
ctitate, & doctrina ſibi gratiſsimos, qui non curuauerũt genua ſua
ante Baal, voluit ex præclaro prædicatorũ ordine, ijs proximis an
nis, vicariũ ſui vnigeniti filij Chriſti Ieſu Redemptoris noſtri, Piũ,
nẽpè quintũ perpetuæ memoriæ digniſsimũ cõſtituere, & anno ela
pſo ex ordine Minorũ te, Beatiſsime Pater, eiuſdẽ filij ſui vicariũ
creare. Gloria igitur Patri, & Filio, & ſpiritui sãcto, qui ſuæ sã-
ctæ Romanæ eccleſiæ tantũ actualẽ paſtorẽ præeſſe voluit, & hac
ſanctiſsima electiõe religiones omnes, præſertim minorũ à calũnijs
maleuolorũ liberauit, & illuſtrauit, & meũ de eadẽ electione deſi
deriũ adimpleuit. Quid ergo retribuã domino pro hac ſancta ele-
ctione in gratiarũ actionẽ? neſcio. Quid etiã faciã: vt animæ meæ,
lætitiã declarẽ, & veſtræ beatitudini ſanctiſsimæ, ſupremã ſedem
cõgratuler? prorſus ignoro. Solũ, præter me ipſum, hos habeo flores,
quos, duobus ab hinc annis collegi, adiutus vt verũ fatear, oratio-
nibus dominarũ monialium Excalceatarũ Madriti, quibus eram à
ſacris cõfeſsionibus. Eoſq́; beatitudini veſtræ ſanctiſsimæ cõſecro.
Hi enim teſtes erũt meæ erga veſtrã beatitudinẽ ſanctiſsimã gra-
titudinis. Tibi enim Pater Beatiſsime, multis nominibus, & titulis
debẽtur. Nã prætermiſsis beneficijs qua nouem ab hinc annis in me
veſtra Beatitudo Sanctiſsima contulit, quæ in his floribus tractã-
tur, tibi ſoli præſertim debita ſunt. Nã creare (quod ſolius Dei pro-
priũ eſt (ipsũ enim cœli, & terræ creatorem confitemur) de te etiã
ſuo modo prædicatur, vt ex hiſtorijs ſummorũ Pontificũ cõſtat, vbi
legitur. Et creauit epiſcopos, & presbyteros, &c. Deinde, quæ de
angelis traduntur, tibi quoq́; debentur, qui à prima ætate vitã ange
licã egiſti, & nũc Chriſti Ieſu, magni cõſilij angeli in terris vicem Iſaia 9.
geris. Tum, quæ de dæmonibus in his Floribus explanantur, tibi*

cõpetunt, cur poteſtatem Chriſtus contulit, tantã, ac talem, vt dæmones eiicere valeas, aduerſus quam portæ inferi nunquã præualebunt. Præterea, quæ de ignorantia ibidem explicantur, tibi conueniunt, cur ex officio incumbit ignorantiã eorum, quæ ad animæ ſa-
Matth.16. *lutem pertinent, ab animis Chriſtianorum expellere. Ne ignorãtia errorũ, origo, ignorantiumq́; multitudo malum pro bono eligat, & virtutes, eorũq́; amatores, & cultores cõtemnat, & perſequatur: præſertim ab eccleſiaſticis ſæcularibus, & regularibus. Inter quos fit plerúmque, vt imperitorum multitudo vincat, & viros literatos, virtutibusq́; debitos opprimat, & veluti i ſitu, & puluere ſemiſepultos habeat: ita vt vix caput erigere poſſint. Vnde factum videmus fuiſſe: vt dignitates, & prælaturas, & beneficia ignorãtiſſimi homines obtinuerint, & viri litterati fame perierint. Cui malo ſacroſanctum ac œcumenicum concilium Tridentinum obſtitit, remediumq́; adhibuit. Ad hæc, quæ de gratia, & libero arbitrio ibidẽ exponũtur, tua ſunt, qui ita gratia tibi à domino collata, & libero arbitrio rectè vſus fuiſti, vt ſupremam gratiã, quæ homini in hac vita contingere poteſt, nempè, Chriſti vicariatum fueris conſecutus. Inſuper, veſtræ ſanctitati, quæ de peccatis in iiſdem Floribus declarantur, adſcribenda ſunt. Tibi enim; vt beato Petro, cuius es legitimus ſucceſſor data eſt à Chriſto ligandi, atq; ſoluendi poteſtas. Tandem, obedientia prælatis, & ſuperioribus præſtanda, de qua in vltimo loco Florum cũ Magiſtro tractatur, tibi præcipuè totius eccleſiæ capiti debetur. Tu enim pater principũ, & regum, & rector omniũ fideliũ es, quòd Thyara tribus coronis ornata, qua coronatus fuiſti, apertiſſimè ſignificat. Parcat mihi Veſtra Beatitudo ſanctiſſima, ſi longius, quàm par eſt, digreſſus fuerim; quia ex abundantia amoris, & lætitiæ, qua cor meum repletum eſt, os loquitur. Viuat diutiſſimè Beatitudo veſtra ſanctiſſima, & ſanctam Eccleſiam Romanam feliciſſimè (vt nomen Felix antiquam præſagiebat) ita gubernet, & regat; vt poſt vitæ longitudinem cum ſanctis omnibus in cœlis triumphet.*

LIBER

LIBER iſte in primam, & ſecundam partem diuiſus, qui Flores Theologicarum quæſtionum in ſecundum librum ſententiarum inſcribitur doctiſſimi, & reuerendi admodum patris fratris Ioſephi Angles Valentini, ordinis Minorum, ſacræ Theologiæ doctoris fuit à me ſumma diligentia, & attentione iuſſu ſupremi concilij Regij perlectus, & recognitus. Videtur equidem operibus, non tantùm cognomini florido: verùm & auro æquipollere. Admirabili certè claritate, ſolidè, diſtinctè, & eleganter veritates catholicas edocet. Necnon perutilis eſt non ſolùm in ſacræ Theologiæ profeſſione tyronibus: ſed quibuſcunque alijs antiquis, & ſapientibus. Neque minus prædicatoribus euangelicis; vt rectos mores veritatibus certis, & ſolidis annuncient, & exornent, in iuuamen haud parum erit. Confeſſoribus ſimiliter non minus fauet, vt abſque timore veritatibus innixi peccata reprehendant. Et Iuriſconſultis, quibus Theologicas concluſiones labore exiguo ſcire libuerit copioſa, & facilis ſumma eſt. Denique faciculus eſt Florum, qui catholicam, & certam fidem, & veritatem redolet, pietatem, & ſcientiam ſapit, eruditione decoratur, & ſapientia micat. Et ſic dignus meo iudicio: vt prælo mandetur, & obuijs vlnis ab omnibus recipiatur. Qui auctori ſummo honori, quòd futurus ſit, indicat, ſummamque & aſſiduam illius curam in conficiendis operibus laude quacunque digniſſimis oſtendit. Necnon zelum illius patere facit: vt propugnacula firmiſſima contra virulentas hæreſes, & pernicioſa dogmata, eccleſiæ Dei veluti Dauidicæ turri proponat, & aquas in gaudio Saluatoris animabus Chriſtianis exauriat. Datis Madriti in noſtro ſanctiſſimæ Trinitatis cœnobio decimoſexto Kalendas Ianuarij, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto.

Frater Magiſter Ludouicus de Calatayud, eiuſdem conuentus ſanctiſſimæ Trinitatis miniſter.

LIBRVM

LIBRVM iſtum in primam, & ſecundam partem diuiſum, quem vocat auctor, Flores Theologicarum quæſtionum ſuper ſecundum librum Sententiarum, auctore admodum illuſtri, & reuerendiſs.mo domino, fratre Ioſepho Angles, electo epiſcopo Boſanenſi ſacræ Theologiæ profeſſore, de ſupremi ſenatus Aragoniæ commiſsione vidi, & qua potui animi attentione conſideraui. Quòd ſanè opus, præter integram, ac raram reſolutionem ex probatiſsimis auctoribus ſelectã, nullam continet diſſonam à catholica fide doctrinam. Quin potius omnibus, qui ſtudio & diligentia certam, & irrefragabilem reſolutionem inquirunt, viam aperit, & ſternit. Vnde pro eorum vtilitate, qui diuinam profitentur Theologiam, cum magna tanti auctoris laude, & eccleſiæ catholicæ commodo, & fructu dignum cenſeor, vt prædictum opus typis mandetur, & in publicum prodeat. In conuentu ſanctæ Mariæ de Antocha, ordinis fratrum Prædicatorum, anno Domini, milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſexto, die verò ſexta menſis Iulij.

Frater Vincentius Lopez, prior conuentus S. M. de Antocha.

AD LECTOREM.

VBicunque, amice Lector, Alexan. Alen. S. Tho. & reliqui doctores in his Floribus citantur, & liber, in quo de quæſtione propoſita diſputant, prætermittitur, intellige locum illum apud S. Thom. in part. 1. & apud Alexand. in 2. part. ſuæ ſummæ, & apud reliquos in 2. ſententiarum contineri; nam ſi alterius libri locus adducitur, ibidem liber exprimitur.

FLORES TRACTATVS De creatione.

In primo libro Sententiarum diſputauit Magiſter de productionibus ad intra. In ſecundo libro, de creatione mundi, quæ productio ad extra nominatur, verba facit.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. I.

QVÆSTIO VNICA.

De creatione in genere.

Circa hanc quæſt. legendi ſunt Doct. Alex. Alenſ. in 2. p. ſuæ Sũmæ. q. 5. 6. &. 9. S. Tho. in 1. p. q. 45. S. Bon. Ricar. & reliqui Scholaſtici diſt. 1. huius 2. lib. Quæſtio hæc, nonnullis difficultatibus expoſitis, erit perſpicua.

Prima difficultas. Quid nam eſt creare?

Nota primùm ſequentes Propoſitiones.

Prima Propoſitio.

CREARE Multis modis dicitur quemadmodũ & ex nihilo aliquid facere dicitur differẽter. Primo modo, & propriè in hac. q. ſumitur creare, pro omninò de nihilo aliquid facere. Vt in Geneſ. In principio creauit Deus cælum, & terram. Secundò modo, Creare eſt idem, quod recreare, *Alex. eſt.* *Geneſ. 1.*

Pſalm. 32. ideſt, de non eſſe culpæ reducere ad eſſe gratiæ. Pſalm. 32. Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Ibi enim dicuntur creata, quæ per gratiam ſunt recreata. Tertiò, creare eſt illud, quod deficit, in bonum conuertere, ideſt malum ad bonum ordinare: quomodo intelligitur lo- *Eſaiæ.45.* cus Eſai. 45. Ego Dominus, & non eſt alter formans lucem, *Alex. eſt. q. 6.m.2.ar.1.* & creás tenebras, faciens pacem, & creans malum. Ibidem Alex. dicit nihilum trifariam dici. Primò pro omnino nihil. Secundò pro nihil ratione culpæ. Et tertiò pro nihil ra- *S. Bon. ar.1. q.1.* tione pœnæ. Lege S. Bon. art. 1. in fine q. 1. vbi tripliciter, & differenter ſumit fieri ex nihilo.

Secunda Propoſitio.

CREARE, vt alijs placet, ſumitur. 4. modis. Primò accipitur creare pro eligere, & hoc eleganter apud latinos. Ita enim olim conſules, & cæteri magiſtratus *S. Tho. 1. ar.* apud Romanos dicebantur creari, quando publicis comicijs eligebantur. Itaqui in Epiſcopos, &c. eliguntur, creari dicuntur: & modo Romæ Cardinales appellantur creaturæ illius Pontificis ſummi, qui eos ad Cardinalatus dignitatem elegit. Secundo modo dicitur creatio omnis actio diuina ad extra, quamuis fiat concurrentibus cauſis ſecundis. Ita D. *Scot. in. 3. d. 11.* Paul. 1. ad Timoth. 4. dicit à Deo creatos cibos. Et D. Aug. ſuper Ioánem affirmat ſegetes creari: & homo accipit eſſe à *1. Timot. 4.* Deo, & nõ dicitur creatura alterius hominis, ſcilicet, patris, *Auguſt.* ſed Dei. Et vulgus nũquã nomine creationis vtitur, niſi reſpectu Dei: quãuis impropriè dicat res, quæ fiunt per generationem, & productionem ſecundarum cauſarum, creari. Ter- *Eccl.24.* tio modo idẽ eſt creare quod producere. Atq; ita filius dicitur creari Eccl. 24. Inquit enim Sapiẽtia: Ab initio, & ante ſecula creata ſum. Quarto ſtrictè, & maximè propriè ſumitur in preſentia creare, pro eo, quod ſequẽs concluſio indicat.

CONCLVSIO.

CREARE eſt facere aliquid ex nihilo, ideſt nullo ſubiecto præſuppoſito, à quo creatum naturaliter in fieri, & eſſe dependeat: quæ quidem dependentia nihil aliud eſt, quàm educi de potentia materiæ. Et quod creatur

non debet educi de potentia materiæ, aliter enim non fieret ex nihilo. Deſcriptio creationis, quæ in prima parte concluſionis continetur, eſt gloſſæ in principio Geneſeos ſuper locum, In principio creauit Deus cælum, & terram: ab omnibus recepta: etſi à variis doctoribus variè expoſita, quorum expoſitiones conſultò miſſas facio: quoniam quid tenendum ſit, expoſitió deſcriptionis in 2. par. concluſionis poſita declarat. Primùm concluſio probatur, appoſito diſcrimine inter generare, & facere, & creare: quia cùm generare, & facere præſupponāt materiam, & creare nullam: ideò erit aliquid ex nihilo facere. Secundò probatur cum D. Th. art. 1. vbi ſupra. Nam, ſicut emanatio alicuius entis particularis, ſiue productio, quæ fit ab aliquo agente in particulari, vt productio huius hominis ab hoc homine, præſupponit ipſum productum non eſſe, vt quando producitur homo fit ex non homine: Ita emanatio totius entis, ſcilicet: materialis, & formalis, quæ fit a cauſa vniuerſali, (nempe productio vniuerſi, quæ fit ab ipſo Deo) fit quoq; ex nullo ente præſuppoſito. Et cum nullum ens ſit nihil, fiet ex nihilo, nempe, ex nullo ente præſuppoſito, ſcilicet materiali, neq; formali. *Geneſ. 1.*

Hinc homo, & angelus aliquid efficiũt: non tamen creant. quia ſemper præſupponunt materiam, ex qua aliquid efficiunt. At vero Deus, & creat, & efficit: quia ex materia, & ſine materia operatur. Append. 1.

Hinc forma naturalis non creatur, nec concreatur: quia concreatio præſupponit creationem: & forma naturalis, quādo producitur, non præſupponit creationē. Quare non concreatur, ſed dicendum eſt comproduci, ſeu congenerari. Append. 2.

Ex hac etiam concluſione ſequitur, quòd licet anima rationalis præſupponat corpus organicum, nihilominus creatur: ſi quidem non educitur de potentia materiæ. Naturaliter enim conſeruatur ſine corpore, quod nulli alij formæ contingit. Cæteræ namq; formæ ſecundum aliquid ſui præerant in potentia materiæ. At verò anima rationalis creatur, & producitur in ſe: ſaltē prius natura, quam in ſubiecto ſit, ideſt, quàm animet, & actuet corpus: quia ex nihilo, ideſt poſt nihil ſui, fit. Append. 3.

Append. 4. Hinc anima equi non producitur: ſed comproducitur, ſiue congeneratur ad generationem equi: nec eſt prius in ſe, quàm in ipſa materia. Et animaduerte, ne fatearis formam equi produci: ſed debes concedere comproduci. Nam ſi produceretur in ſe, rectè ſequeretur creari etiam: quemadmodum animam noſtram confitemur.

Append. 5. Hinc filius Dei non eſt creatus à Patre: quia fuit genitus ex ſubſtantia patris, & in patre præfuit eſſentia, quæ eſt in filio ſecundum noſtrum modum intelligendi. Et ſimiliter tranſſubſtantiatio, non dicitur creatio: quia eſt de aliquo.

Secunda diffic. An Deus poßit aliquid creare?

CONCLVSIO.

S. Tho. ar. 2. D. Bon. ar. 1. q. 1. vbi ſup. & reliqui hac diſt. Geneſis. c. 1. Ioan. 1.

DEVM potuiſſe non ſolum creare: verùm etiam de facto in tempore creaſſe vniuerſa, eſt non de fide tantum: ſed & fidei articulus. Probatur Geneſ. 1. in principio creauit Deus cælum, & terram: & Ioan. c. 1. omnia per ipſum facta ſunt. Nam fieri actionem dicit in tempore productam. Eſt quoq; concluſio expreſsè ab eccleſia definita in concil. Niceno. Credo in vnum Deum, &c. & refertur extrà de ſumma Trinit. & fide Cath. cap. firmiter credimus.

S. Tho. 22. q. 1. ar 6. vide locum.

Notanter dicitur in concluſione, Non de fide tantum, &c. quia propoſitio de fide differt ab articulo fidei: ſiquidē propoſitio de fide eſt, quæ expreſsè habetur in ſacra Scriptura, vel ab eccleſia eſt definita, vel euidenter deducitur ex illis per euidentē conſequentiam. At verò articulus fidei addit ſupra hoc, quòd ſit propoſitio ab omnibus credenda, & ſciēda.

Alex. Alen. q. 6. m. 27. et q. 9 m 9 S Tho. q 46. art 3. reliqui eadē diſtint. Bona. ar. 1. q. 2.

Tertia diffic. Fuit ne mundus creatus ex tēpore?

HAEC difficultas naſcitur ex prima difficultate: quia in ſymbolo Apoſtolorum, & in Niceno non exprimitur creatum fuiſſe in tempore.

CONCLVSIO.

ISTE articulus de creatione eſt intelligendus, pro vt exprimitur in diuina Scriptura, quæ Deum ex tempore creatorem

torem profitetur. Probatur Geneſis. 1. in principio creauit Deus cælum, & terram. Qui locus exponitur de principio tẽporis. Et Prouerb. 8. Sapientia de ſeipſa ait. Dominus poſſedit me ab initio viarum ſuarum, ante quam quicquam faceret à principio: ergo cœpit facere. Item Io. 17. clarifica me tu pater apud temetipſum claritate, quam habui, priuſquàm mundus fieret, apud te. Aliquando igitur non fuit mundus: & ex conſequenti cœpit ex tempore.

Geneſis. 1. Lege. S. Tho. ar. 1. & 2. vbi ſupra. Prouerb. 8. Io. 17.

Quarta difficultas. An hic articulus de creatione ex principijs Ariſtotelis poßit demõſtrari?

Alex. Alen. q. 6. memb. 2. artic. 6. S. Tho. q. 46. artic. 1. & 2. & q. 44. ar. 1. reliq. hac diſtinct.

SENSVS eſt, poſito (vt fides docet) vniuerſum fuiſſe in tempore creatum. Quæritur. An poſſit ex principiis Ariſtotelis demonſtrari.

CONCLVSIO I.

NEQVAQVAM eſt demonſtrabile de facto creatũ fuiſſe vniuerſum in tempore, nec ab æterno. Ratio eſt: quia demonſtratio eſt ex neceſſarijs. Et Deum creaſſe vniuerſum non eſt neceſſarium: quia libere creat, & contingenter operatur ad extra.

CONCLVSIO II.

SI creare ſumatur, quatenus idem eſt, quod producere aliquid ex nihilo ſecundum durationem: vt tenemus de fide, quòd poſt infinitum, imaginarium tempus tranſactũ, creauit Deus vniuerſum in tempore, non eſt demonſtrabile potuiſſe à Deo creari. Ratio eſt: quia communis animi conceptio fuit ex nihilo nihil fieri, ſcilicet, in tẽpore. Propterea ꝙ Philoſophi rerũ naturas contemplantes experti fuere, quòd ex nihilo nihil vnquam generatur, ſiue producitur in particulari: quia cauſæ particulares ſolum habent, vt inducant formam ſubſtantialem, ſiue accidentalem in materiam. Et hoc modo ex nihilo nihil fit. At ſi conſideraſſent productionem cauſæ vniuerſalis, cuius effectus eſt eſſe in vniuerſali, non ita dixiſſent.

CONCLVSIO III.

SI creatio accipiatur ſecundum rationem creationis, non

quòd dicat ordinem; ſed quòd dicat productionem nullo præſuppoſito ſubiecto: vt ſolum dicat negationem alicuius ſubiecti præſuppoſiti, demonſtrabile eſt ex principiis Ariſtotelis, Deum creaſſe. Et ad probationem præmitto, quod ratione naturali conſtat ſolum Deum eſſe incauſatum: quia conſtat naturaliter ſolùm eſſe primam cauſam, & per conſequens habere eſſe à ſeipſo. Alioquin non eſſet prima cauſa, quod Ariſtoteles demonſtrat. 8. Phyſicorum text. 15. & 2. Methaphyſic. text. 4. vbi dicit: æternorum cauſas eſſe neceſſarias. Et nomine æternorum intelligit cœlum, & elementa. Vnde errauit Gabriel dicens, quæſt. 2. huius diſtinct. 1. non eſſe demonſtrabile Deum eſſe primam cauſam. Cum D. Paul. ad Roman. cap. 1. ſcribat. Inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Et ſubdit Philoſophos antiquos eſſe inexcuſabiles: quia cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt. His præmiſſis, probatur concluſio: Intelligentia, ſcilicet, Angelus eſt cauſatus, ſiue productus. Per contor, vel per generationem, vel per creationem? Non per generationem ab alio Angelo: ſicut vnus homo ab alio homine: quoniam generatio in creaturis eſt per mutationem materiæ, & Angelus eſt immaterialis. Fuit igitur cauſatus per creationem: quia non eſt dare medium. Rurſus ſi per creationem: Quæro? vel fuit creatus ab alio Angelo, & hoc non eſt dicendum: quia nulla creatura, vt infra hac eadem quæſt. docebitur, poteſt creare. Quare ſequitur eſſe creatum à Deo & ex conſequenti ratione naturali poſſumus oſtendere creationem. Et confirmatur ex 2. de anima vbi Ariſtot. inquit, intellectum noſtrum eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem, & de foris venire. Ac ſi dixiſſet, non eſſe præſuppoſita aliqua cauſa ſecunda, ſed tantùm à Deo. Ergo per creationem.

Ariſtot. — *Gabriel cautè legẽdus.* — *Ad Rom. cap. 1.* — *Ariſtot.*

DVBIVM PRIMVM.

Videtur eſſe contra fidem concluſio hæc vltima.

Reſpon

RESpondeo. Quamuis omnes articuli fidei non poſſint monſtrari ratione naturali: vt myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, Reſurrectionis, Euchariſtiæ, &c. Aliqui tamen poſſunt probari ratione naturali, ſaltem topicè, vt vnitas Dei, & principium mundi. Neque in hoc eſt contra fidem: quia Deum eſſe vnum, eſt articulus fidei, & à Philoſophis eſt demonſtrabilis.

Noſter Alexand. vbi ſuprà dicit, tribus modis poſſe haberi creationis notitiam, primo per inſpirationem fidei, quæ illam ponit: ſecundo per inſpectionem diuinarũ Scripturarum, quæ eſt ex lege, Prophetis, & Euangelio. Et tertio per operum reuelationem. Nam hæc reuelatio indicat in Deo eſſe omnipotentiam, & omnipotentia ponit creationem de nihilo: quoniã ſi nõ poſſet producere niſi ex aliquo, eſſet alligata materiæ, & non omnipotentia.

His difficultatibus confutatur hæreſis Seleuci, Hermiæ, & aliorum dicentium, materiam elementorum, ex qua factus eſt mundus, non eſſe factam à Deo, ſed eſſe Deo coæternam. Qui etiam abſolutè dixerunt fuiſſe mundum ab æterno. Lege Caſtrum verbo Mundus hæreſi. 1. *Hæreſis.*

Quinta diffic. An creare ſit proprium Dei?

Alex. q. 6. m. 2. art. q. 5. m. 3. & q. 9. m. 9. D. Bon. art. 2. q. 2. S. Th. q. 45. art. 5.

CONCLVSIO.

SOlius Dei proprium eſt creare. Ratio eſt; quia omnipotentia, quæ, vt modò cum Alex. diximus, producit ex nihilo, & non eſt alligata materiæ, & eſt neceſſaria ad creationem in ſolo Deo reperitur. vt Gen. 17. Dixit Dominus: Ego Deus omnipotens. Eccleſiaſt. cap. 1. Vnus eſt altiſſimus creator omnium omnipotens, &c. Et ſcriptura ſacra multis in locis, & Eccleſia Catholica hoc in multis collectis, & in ſymbolo Athanaſij docent. *Geneſ. 17. Eccleſ.*

Sexta diffic. An creare ſit cõmune toti Trinitati?

D. Tho. 45. art. 6. Ricar. art. 4. q. 3. & Scot. quæſt. 1.

TItulus intelligitur ita; vt vna perſona ſine alia creare haud poſſit.

Primum fundamentum. Eſſentia diuina per productiones

ctiones ad intra eſt tribus diuinis perſonis communis. Hoc fundamentum, ex floribus in 1. lib. Sentent. poſtulatur.

Secundum fundamentum. Principium productiuum cuiuſcunque actionis eſt illud, in quo agens principale aſſimilat ſibi effectum. Confirmatur exẽplo: vt in igne. v. g. principium producens alium ignem eſt forma eſſentialis: quia in ea aſſimilat ſibi ignem genitum.

Append. Hinc eſſentia diuina eſt principium quo, cuius ratione conuenit tribus diuinis perſonis creaturarũ productio: quia Deus per creationem aſſimilat creaturam ſuæ diuinæ eſſentiæ. Nam creare eſt dare eſſe ſimpliciter, id eſt, totale, & entitatiuum quò ad materiam, & formam, in quo aſſimilatur creatura diuinæ eſſentiæ. S. Thom. eſt hoc fundamentum, vbi ſup. Verũ aduerte Deum non aſſimilare ſibi creaturam ſecundum vnitatem ſpecificam (quod eſt proprium agentis vniuocè) ſed cùm ſit agens æquiuocum, agit ſibi ſimile ſecundum proportionem analogicam, & ita eſſe creaturarum dicitur ſimile eſſe ipſius Dei.

Tertium fundamentum. Quamuis principia creationis, nempe, Potentia, Intellectus, & voluntas, ſcilicet, Potentia, Sapientia, & Amor, (quæ ſunt idem) ſint tribus diuinis perſonis cõmunia: nihilominus ex vi productionis potius vni perſonæ, quàm alij appropriatur. Vt potentia, videlicet, cauſa Patri appropriatur, eò quòd eſt principiũ aliarũ perſonarum improductum. Et Sapientia Filio tribuitur, eò quòd producitur per intellectum, cuius operatio eſt Sapientia. Et tandem Amor Spiritui ſancto attribuitur: propter ea quòd, producitur per Voluntatem, cuius actus eſt amor.

CONCLVSIO I.

IMPOSSIBILE eſt vnam perſonã creare aliquid ad extrà ſine alia. Ratio eſt, quia eſſentia diuina (quæ eſt vna, & eadem in tribus, vt cõſtat ex primo fundamento) eſt principium quo productiuum creaturæ. Atq; ita impoſſibile eſt vnam perſonam ſine alia creare. Et confirmatur à ſimili in creaturis. Nam quemadmodum, ſi eadem forma ignis eſſet in tribus ſuppoſitis, impoſſibile eſſet vnum agere ſine alio: Ita à ſimili in propoſito.

CON-

CONCLVSIO II.

CREATIO Eſt communis tribus diuinis perſonis, non ſolùm ratione eſſentiæ, quæ eſt in tribus, & eſt, (ſicut prediximus) vnicum principium creationis: verum etiam ratione proprietatum. Et ratio eſt: quia Deus ſummus omnium artifex creat per potentiam, quæ appropriatur Patri: & per ſapientiam, quæ Filio attribuitur: & per amorem, qui Spiritui ſancto adſcribitur: vt ex vltimo fundamento, conſtat. Quare omnibus tribus perſonis, & non vni tãtùm, conuenit creatio. Et confirmatur: Nam in ſymbolo Apoſtolorum, Pater ratione omnipotentiæ creator omnium rerum vocatur. Et Ioan. cap. 1. dicitur de Filio: Omnia per ipſum facta ſunt: ratione ſapientiæ, per quam artifex operatur. Et de *Ioan. cap. 1.* Spiritu ſancto legitur Ioan. cap. 6. Spiritus eſt, qui viuificat. & 1. Cor. 3. Spiritus autem viuificat. Et idem habetur Eccleſ. *Ioan. cap. 6.* cap. 1. Hæc concluſio, & prima ſunt de fide: & determinatæ *2. Cor. cap. 3.* fuerunt in Concil. Tolet. 6. & habetur extra de ſumma Trinit. & fide Catholic. ſcilicet, opera Trinitatis ad extra eſſe *Eccleſ. c. 1.* indiuiſa. Eſt etiam hoc deffinitum in Concil. Lateranenſi, & in ſinodo Romana.

Hinc opinio Henrici dicentis, rationem formalem, quare *Append.* ad extra tota Trinitas operatur, eſſe proceſſiones ad intra, ſcilicet, generationem, & ſpirationem, eſt falſa, imò & hæretica; & ita meritò ab Scoto vbi ſup. impugnata. Nam dicit Henricus ſapientiam diſponentem eſſe filium, amorem effectuantem eſſe Spiritũ ſanctum. Et affirmare filium Dei eſſe *Hẽricus cautè legendus.* formalem rationem, per quam Pater operatur, non eſt res ſecura. Et ratio eſt, quia cùm Pater non ſit formaliter per filium (dicente D. Aug. in lib. de Trinit. pater non eſt ſapiens *D. Auguſt.* ſapientia genita: ſed ingenita: ſcilicet, eſſentia) ita neq; per filium operatur. Benè tamen per appropriationem poſſumus hæc dicere, vt in tertio fundamento, & vltima concluſione fuit declaratum.

Septima diffi. An, ſi per impoſſibile eſſet vna tantum perſona, illa poſſet producere?

SOLVS Scotus vbi ſup. mouet hanc difficultatem. *Scot. vbi ſ.*

CONCLVSIO.

IN Tali caſu poſſet producere effectus ad extra. Et ratio Scoti eſt, quia in tali perſona ſola eſſe ratio formalis agendi, notitia, ſcilicet eſſentialis,& amor eſſentialis: quamuis non eſſent notitia, & amor notionalis, ſiue perſonalis: Vbicunque enim eſt ratio formalis agendi, poteſt agens ſuos effectus producere.

Octaua diffic. An creatio ſit motus, & Deus quando creat mutetur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 9. m. 1. & q. 14. m. 1.
S. Bon. art. 3. q. 1.
Scot. q. 1. hac 1. diſt.
S. Tho. q. 46. art. 3.

CReatio nec eſt motus, nec mutatio; quamuis exprimatur verbis ſignificantibus actionem, & paſſionem. Ratio eſt: quia motus, ſiue mutatio eſt ſucceſſiua, & eſt tranſitus ſubiecti praeexiſtentis à termino à quo, ad terminum ad quem: Et ſi eſt mutatio accidentalis, praeſupponit ſubiectum completum, nempe, compoſitum ex materia Phyſica, ſiue Metaphyſica, & forma; vt quando Angelus ex vna cognitione in aliam mutatur, vel homo ex nigro, fit albus. Si verò ſit mutatio ſubſtantialis, praeſupponit materiã. Et cùm in creatione (vt ex ſupradictis conſtat) nullum praeſupponatur ſubiectum, quod mutetur à termino à quo, in terminum ad quem; & non ſit ſucceſſiua, non erit planè motus, ſiue mutatio. Nihilominus tamen ſecundum noſtrũ modum intelligendi eſt quodammodo mutatio. Quoniam noſtro intelligendi modo antea erat nihil, modò eſt aliquid, quod creatur.

CONCLVSIO II.

DEVS, quando creat, nullo modo mutatur. Ratio eſt, quia in Deo nullum habet locum motus ſiue mutatio; cùm dicat ſcriptura ſacra non eſt Deus, quaſi homo, vt mentiatur; nec, vt filius, hominis, vt mutetur. Et dominus per Malachiam affirmet. Ego enim Dominus, & non mutor. Deinde; quia, vt ex concluſione. 1. conſtat, creatio non eſt motus, ſiue mutatio. Deinde ex S. Bon. vbi ſuprà. Anima (vt docet Ariſtot.) mouet corpus, immobilis perſeuerans; quantò magis Deus, dum creat, & mutat omnia, ipſe ſtabi-

Num. 23.
Malach. c. 3.
D. Bon.

lis manens, dabit cuncta moueri ? Tum, vt Magiſt. hac diſtinct. ait. Sicut ex calore ſolis aliqua fieri contingit; nulla tamen in ipſo, vel eius calore, facta motione, vel mutatione, ita ex Dei voluntate noua habent eſſe, ſine mutatione autoris, qui eſt vnum, & ſolum, & omnium principium. Et tandem: quia (vt Scotus vbi ſuprà oſtendit) Deus non poteſt velle aliquid de nouo: ſed omnia voluit ab æterno; ea tamen facit ex tempore. Ab æterno enim voluit, quòd Petrus hodie haberet gratiam, & cras non haberet: quia eſt reus mandatorum Dei. Alioquin, ſi Deus vellet aliquid ex tempore, mutaretur ex non volente in volentem. Vnde res ſunt, quæ mutantur: ipſe autem idem ſemper manet. Vt ego poſſum etiam velle aliquid pro die craſtina, & aliquid pro alio tempore, ſine aliqua mei mutatione. Hæc eſt communis omnium ſententia, qua multa argumenta diſſoluentur.

Nona diffic. Vtrùm creatio ſit ipſe Deus, ſiue diuina eſſentia?

Alex. Alen. q.6.m 2. artic.3.

CONCLVSIO.

Creatio eſt ipſemet Deus, & diuina eſſentia. Ratio eſt; nam cum omnimoda ſimplicitas ſit in Deo, ſui actio eſt ſui potentia, & ſua eſſentia. Hæc enim omnia ſecundum ſubſtantiam dicuntur. Atque ita creatio, quæ eſt actio diuina, erit ipſa diuina eſſentia. *S.Tho.q.41. ar 3 ad 1. D Bon. art. 3.q.2.*

Hinc creatio actio in Deo fundamentaliter ſolùm dicit diuinam volitionem, & intellectionem, & ſecundum Durandum potentiam executiuam; at verò formaliter, & ſecundum rationem, dicit rationem relationis in Deo; quod non eſt inconueniens. Append.

Decima diffic. Vtrùm creari ſit aliud, quàm eſſe creatura, vel idem?

Alexã. q. 2. m. 2. S.Tho. q. 45. art. 3. ad 2. D. Bo. vbi ſ.

CONCLVSIO.

Creari non eſt aliud, ſed idem, quod eſſe creati. Et ratio eſt; quia, ſicut creatio actiuè ſumpta eſt idem quod eſſentia diuina, vt conſtat ex proximè dictis;

ctis: ita creatio paſſiuè ſumpta eſt idem, quod eſſe creati, ſiue creaturæ. Nam, vt ſe habent ad inuicem eſſe cauſæ, & eſſe cauſati: ſic ſe habent creatio actiuè dicta, & paſſiuè, & per mutatim. Sicut ſe habet creatio actiuè dicta ad eſſe cauſæ: ita creatio paſſiuè dicta ad eſſe cauſati, ſiue creaturæ.

Append. Hinc creari non eſt aliquid creatum, nec medium inter creatorem, & creaturam. Nam omne quod eſt, aut eſt creator, aut creatura. Quare nullum eſt inter hæc duo medium.

Hæreſis. Oppoſitum fuit hæreſis condemnata in concil. Senonenſ. eorum, qui dixerunt ideas eſſe medium inter creatorem, & creaturam.

DVBIVM. II.

Alex. q. 9. memb. 2. S. Tho. art. 3. modo citato, & alij vbi. s.

CReatio ponit ne aliquid in creatura? Reſpondeo. Ponit relationem realem dependentiæ. Et nota actionē de prædicamento actionis duo ſignificare, & ponere in re, nempe, motum, & relationem: vt, exempli gratia, calefactio in re ponit in manu mea motum, ideſt, calorem in fieri & relationem realem. Ex hoc enim quòd calefio, eſt relatio ad ignem, à qua dicitur ignis agens, & paſſum dicitur pati. Atq; ita cùm creatio (vt dictum eſt ſupra) non ſit motus, neq; mutatio. Ideo nihil aliud ſecundum rem ponit in creatura, niſi relationem. Notanter dicitur ſecundum rem; quia ſecundum modum ſignificandi aliud ponit. Et ita intelligit Caiet. vbi ſuprà. art. 2. ad 2. D. Thom. dicentem, quòd creatio non eſt mutatio, niſi per noſtrum modum intelligendi tātùm; hoc eſt, quatenus concipimus relationes, & habitudines inter creatorem, & creaturam.

Vndecima difficultas. An Deus poßit communicare creaturæ virtutem creandi?

SVprà diximus, ſolus Dei proprium eſſe creare; modò quæritur. An poſſit Deus communicare creaturæ hanc creandi virtutem? Circa hanc difficultatem lege. art. 2. q. 3. de cauſalitate gratiæ, in tract. de ſacramentis in genere, in Floribus quarti libri.

Ad huius difficultatis maiorem intelligentiam nota primùm, hic non quæri cauſam, ob quam non poſſit creatura creare

creare naturaliter. Nam Philoſophis illud principium eſt notum ex terminis, ſcilicet, ex nihilo nihil fit. Sed quæritur: An ſuper naturaliter poſſit Deus hoc alicui creaturæ concedere? Nota ſecundò infinitam Dei virtutem differre ab eius omnipotentia. Nam infinita Dei virtus eſt, quæ concurrit cum cauſis ſecundis ad omnes earum effectus, quàm Philoſophi Deo tribuerunt. At verò infinita potentia eſt, non ſolùm producere omnia, & infinita producibilia: verùm etiam poſſe producere ea omni modo poſſibili, ſcilicet, non concurrentibus cauſis ſecundis, vel ſine ipſis. Hanc Philoſophi negauerunt Deo, dicentes, non poſſe Deum aliquid efficere ſe ſolo. Et per conſequens negabant creationem, quæ nullam præſupponit cauſam efficientem, aut materialem. Hæc doctrina eſt communis. Lege præſertim Scot. in. 1. diſtinct. 42. quæſt. 1.

Nota tertiò, non requiri minorem potentiam ad creationem formicæ, quàm ad creandum vniuerſum. Nam creatio formicæ exigit totam Dei omnipotentiam; quia fit ex nihilo. Clarius tamen refulget Dei omnipotentia per creationem vniuerſi, quàm per ſolius formicæ creationem. Hoc not. eſt Scot. vbi ſuprà, ad 2. Illuſtrat illud exemplo; vt, ſi ab eodem principio deſcendant multæ concluſiones ordinatè factæ, veritas principij eſt cauſa veritatis cuiuſlibet concluſionis: & tamen vna illarum eſt altera verior, & eminentius manifeſtat principij veritatem. Hæc Scot. cuius ſententiam explico hoc exemplo; vt, v. g. ab iſto principio morali. Quod tibi non vis, alteri ne feceris, ſequitur primò nollē, vt quis mihi irrogaret iniuriam. Ergo, Non debeo alteri irrogare. Ex hac. 1, ſequitur ſecunda, Non debeo irrogare alteri iniuriam, ergo neq; furari alienum. Tertiò, Non eſt furandum, ergo, neq; detinemdum alienum inuito domino, &c. en tibi plures concluſiones ab eodem principio deſcendentes, quarum veritas emanat à veritate illius principij, Quod tibi non vis, &c. Prima tamen concluſio clarius manifeſtat principij veritatem. Ita in caſu poſito de creatione formicæ, & vniuerſi.

Nota quartò, quòd manifeſtius declaratur Dei omnipotentia

potentia in creatione vnius formicæ, quàm in quocunque alio opere: etiam quàm in conuerſione panis in Corpus Chriſti: Hoc notabile D. Ambroſij eſt, & habetur in can. panis, & in can. re vera de conſecr. diſtinct. 2. Vbi ita ait. Verba Chriſti, quæ fecerunt ex nihilo, quod non erat, multò magis facere poſſunt; vt ſit, quod erat, in aliud transfmutatum. Probat à maiori ad minus; quaſi diceret. Potuit creare. v. g. formicam, quod eſt maius: Ergo poterit, quod eſt minus, ſcilicet, conuertere panem in Corpus Chriſti. ¶ His poſitis, ſit

CONCLVSIO I.

IMPOSSIBILE Eſt Deum communicare alicui creaturæ ſuam omnipotentiam. Probatur: Quia eſt attributum diuinum de eſſentia, & quidditate ipſius Dei, quod quidem repugnat creaturæ. Nam ſicut riſibilitas eſt impoſſibilis bruto: propterea quòd eſt proprium homini, vni, & ſoli, & ſemper conueniens: ita a ſimili theologandum eſt de omnipotentia Dei. Et ita in Floribus. 1. lib. Senten. diſtinct. 2. probatur impoſſibile eſſe, vt ſint duo omnipotentes: quoniam tunc eſſent duo dij.

CONCLVSIO II.

IMPOSSIBILE Eſt aliquam creaturam poſſe creare, tanquam agens principale. Ratio eſt; quia omnipotentia, quæ requiritur ad creationem, (vt dictum eſt in. 2. & 3. notabili) nullo modo creaturæ, tanquam agenti principali, communicari poteſt: Vt patet in prima concluſione. Lege de ſacramentis in genere. quæſt. de cauſalitate gratiæ, artic. 2. in Floribus. 4. lib.

Hæreſes. Hinc confutatur hæreſis Simonis Magi (de quo in Actibus Apoſtolorum fit mentio) quem ſequuti fuerunt Menander eius diſcipulus, & Saturninus, & alij, qui dixerunt, mundum fuiſſe creatum à 7. angelis præter conſcientiam patris, ideſt, Deo patre ignorante.

Deſtructa etiam manet hæreſis eorum, qui Gnoſtici appellati fuerunt: quibus adhæſit Manichæus, & alij aſſerentes creaturas fuiſſe à malo Deo: qui etiam duos Deos poſuerunt: vnum bonum, qui nihil humanarum rerum creauerit; alium malum, à quo omnes creaturæ emanarunt.

In quos

In quos inuehitur Caſtro contra hæreſes, verbo Creatura, hæreſi prima, & verbo Mundus hær.3. &. 4. & verbo Deus hæreſ.1.verb.Angelus. Contra hos etiam. Lege S. Thom. q. 49.1.par.art.3.S.Bon.hac.d.art.2.q.1.Alex.Alenſ.q.1. *Alex. Alen. q.1.S.Th. q. 49.art.3.S. Bon.d.1. art. 2.q.1.*

Duodecima difficultas. An creatura poßit annihilare?

Alex. Alen. q. 13.m. 3.

CONCLVSIO.

NVllum agens naturale, ſiue nulla creatura, poteſt annihilare. Probatur à definitione annihilationis, quæ quidem eſt deſtructio totius: ita, vt in eius locum nihil ſuccedat; quod nullo modo contingit in deſtructione facta ab agente naturali. Et confirmatur exemplo ignis, qui eſt maximæ actiuitatis. Nã cùm deſtruit formã, v.g. tabulæ: ſuccedi ibi alia forma, nempe ignis geniti: & permanet ſubiectũ formæ corruptæ, eſt prima materia.

Decimatertia difficultas: An potuiſſet Deus creare mundum ab æterno?

Alex.q. 14. Doct.hac. d. 1. intra citati.

Variæ ſunt de hac re Doctorum ſententiæ.

SAnctus Thom. quæſt. 46. artic. 2. tenet potuiſſe eſſe ab æterno mundum, vel ſaltim aliquam creaturam, vt Angelus; non autem homo. Ita etiam tenet S. Bon. quæſt. 2. art. 1. Præſuppoſita tamen æternitate materiæ. Gabriel autem quæſt. 3. & Gregor. Arim. & Gregor. Ochã, quòd potuerit Deus producere mundum ab æterno docent. *S.Thom. D. Bon. Gabriel. Gregor. Arim. Ocham.*

Richard. toto artic. 3. oppoſitum tuetur. *Ricard.*

Scotus manet neuter, ſolùm argumenta in vtramque partem multiplicat. *Scot.*

Durandus verò quæſt. 2. & 3. dicit res permanentes; vt vnus homo. &c. potuiſſe ab æterno creari: non autem res ſucceſſiuas, vt motus, & hominum generationes. *Durand.*

CON-

CONCLVSIO I.

POTVIT Deus ab æterno creare omnia incorruptibilia; vt angelum, & cœlum; atque etiam corruptibilia, non relinquendo ea ſuæ naturæ; ſed illa ſupernaturaliter cõſeruando. Ratio eſt; quia Deus eſt cauſa libera, non dependens in agendo à tempore, neque ab aliqua cauſa extrinſeca, vt poſſit ab ea impediri. Quare, ſi voluiſſet, potuiſſet creare mundum, antequàm creauit, & ex conſequenti ab æterno.

Deinde; quia ſi non potuiſſet per infinitum tempus, fuiſſet impotens ad creandum; quod eſt erroneum; ab æterno namque fuit omnipotens, ſiquidem omnipotentia eſt de eius quidditate.

Et nota, quòd non fuiſſet tunc productum in inſtanti temporis cœlum; ſed in inſtanti æternitatis; neq; fuiſſet æquale Deo in æternitate; quia fuiſſet æternum æternitate participata. Deus autem eſt æternus per eſſentiam, & filius Dei eſt æqualis patri; quia per eſſentiam eſt æternus, ſicut patet.

CONCLVSIO II.

NON Potuit Deus creare entia corruptibilia ab æterno relinquendo ea ſuæ naturæ, ſcilicet; vt poſſent ab extrinſeco, vel intrinſeco corrumpi. Et ratio eſt, quia, ſi creaſſet hominem, & reliquiſſet ſuæ naturæ. Percontor, quando fuit corruptus? vel poſt tempus finitum à ſua creatione, ſcilicet, poſt centum annos? & hoc non, quia tunc creatio non eſſet ab æterno, ſiquidem ſolùm durauit poſt centum annos à creatione. Aut fuit corruptus poſt infinitũ tempus à creatione? & hoc eſt impoſſibile, propterea quòd nullum indiuiduum corruptibile relictum ſuæ naturæ poteſt per tempus infinitum durare, quin corrumpatur.

Append, 2. Ex hac concluſione ſequitur, quòd, Si Deus creaſſet mundum ab æterno per infinitum tempus; nulla eſſet generatio. Et ratio eſt; quoniam vnius generatio præſupponit alterius corruptionem, quæ non poſſet fieri niſi per tempus infinitum, & poſt illud tempus infinitum conſeruaſſet Deus indiuidua ſupernaturaliter.

DV-

DVBIVM III.

Quo anni tempore fuit mundus creatus?

DVæ ſunt de hac re opiniones. Nā Rabbi, Eliazer, & eius ſequaces Septembri initia mundi attribuerunt. Quam ſententiam probabiliorem exiſtimat noſter Nicolaus Lyranus. At verò Rabbi Ioſuæ cū ſua ſchola, quos ſequitur Strabo mundi principium Martio adſcribunt.

Rabbi, Eliazer, Nicol. Lyra. in c. 7. & 12. Exod. Rabbi Ioſua, Strabo.

Propoſitio.

MEnſis Martius fuit, in quo effulſit prima genitalis mundi hora. Et ratio eſt; quia tunc pubentes herbæ ſuccreſcunt, & arbuſta ſilueſcunt. Tum quia arbores cum ſuaui florum fragantia, illis locis maturos fructus proferunt. Quæ ſententia videtur ſacris literis conſentanea, ſi Martius principium menſium conſideretur. Huic ſententiæ ſubſcripſit Athanaſius quæſt. 17. dicens. Cur viceſimo quinto die menſis Martij in vtero virginis clauſus habitare cœpit Chriſtus, & Deus noſter, veniens in terram? Et reſpondet: quia eodem die in mundi principio Deus creauit Adam. Hinc eſt quòd in hoc ipſo menſe omnes arbores, & herbæ, & animalia ad proferendum fructum, & ad liberos procreandos commouentur, tāquam à Deo hoc tempore creatæ ſint. Hæc ibi.

Exod. 12. Athana.

Decimaquarta difficultas. An Deus immediatè concurrat cum cauſis ſecundis ad agendum?

GAbriel tenuit, Deum producere effectum, præſente cauſa ſecunda, vt v.g. ignem non comburere: ſed Deū in igne: quæ opinio videtur contra fidem. Lege. S. Thom. loco citato, & quæſt. modo citata in floribus. 4. lib. art. 1. difficultate vnica.

S. Tho. 1. p. q. 105. art. 5. Durand. hac d. 1. q. 5. & Gab. q. 1.

Durandus (cuius cauſa mota eſt præſens difficultas) docuit, Deum non concurrere immediatè, ſed ſolum dando virtutem ſecundis cauſis, qua virtute media, cauſas ſecundas dicit operari.

Gabriel cautè legendus. Durandus cauendus.

CONCLVSIO.

HAEC Opinio Durandi eſt temeraria, & videtur contra fidem. Probatur primò, quia eſt contra communem omnium doctorum ſententiam. Secundo eſt contra ſcripturam ſacram. Io. 1. omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quaſi dicat: quicquid fit, quando fit, à Deo fit. Et attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Et non attingeret à fine in finem, ſi immediatè non operaretur. Et Io. 5. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor. Et Iob, cap. 10. Pelle, & carnibus veſtiſti me, &c. Ipſe enim dat nobis vitam, & inſpirationem, & omnia, neque longe eſt à nobis. In ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus. Et ſi Deus immediatè cum cauſis ſecundis non operaretur, non concurret cum dictis cauſis concurſu generali, nec ſpeciali, nec diceretur propriè cauſa. Ideo enim auus non dicitur propriè cauſa nepotis, quia non immediatè, ſed mediante filio, agit. Et etiam aliquid eſſet, & non eſſet à Deo. Quia actio cauſæ ſecundæ eſſet ſolùm ab ipſa: quamobrem tenendum eſt, Deum immediatè cum cauſis ſecundis operari.

Ioan. cap. 1. *Sap. 8.* *Ioan. 5.* *Iob. cap. 10.* *Act. 17.*

Decimaquinta diffi. An creari, ſit proprium cōpoſitorū, & ſubſiſtētiū, an cōueniat etiam accidētibus?

Gabriel. *Vega.*

DVæ ſunt extremæ opiniones. Prima eſt Magiſt. in 4. diſt. 1. & Gabrielis quos ſequitur Vega lib. 7. ſuper cōcil. Trid. cap. 13. qui tenent creationem eſſe, non ſolùm ſubſiſtentium: verùm etiam accidentium. Nam gratia (inquiunt iſti) creatur.

Alex. Alen. *S. Thom.* *Scot.*

Secūda opinio contraria, eſt Alex. Alen. q. 9. m. 6. & q. 10. m. 1. & S. Tho. q. 45. citata, art. 4. hi ſolas ſubſtantias creari aſſerūt. Scot. de hac difficultate non differit, videtur tamen huic ſecundæ opinioni adhærere: nam dicit ſacramenta cauſare gratiam, & negat Deum poſſe concedere creaturæ virtutem creandi. Quare gratia, quæ eſt accidens, de ſententia illius, non creatur. Aliter enim ſi gratia crearetur: ſacramēta, quæ ſunt cauſa gratiæ, crearent illam.

CONCLVSIO I.

CREATIO paſſiuè propriè dicta ſolùm eſt rei ſubſiſtētis: Ratio eſt; quia creare, vt ex ſuperioribus conſtat, eſt dare eſſe ſimpliciter: eſſe autē ſimpliciter ſolùm verificatur de ſubſiſtentibus: vt de toto compoſito ex materia, & forma: aut de anima rationali ſeparata.

CONCLVSIO II.

CREATIO eo modo, quo in prima concluſione ſumpta eſt, non cōuenit partibus, neq; formis ſubſtātialibus præter animam rationalem, neque accidētibus. Ratio eſt; quia, quod creatur, non educitur de potentia materiæ, & omnes formæ tam ſubſtantiales, quàm accidentales educuntur de potentia materiæ. Deinde create terminatur ad eſſe ſimpliciter & formæ dictæ non habent eſſe ſimpliciter; ſed ſecūdū quid. Et confirmatur ex Ariſt. qui vocat accidentia entis entia, & accidentium eſſe dicit eſſe ineſſe. Quare eorum entitas non eſt ſimpliciter entitas; ſed ſecundum quid. Et idem dicendum eſt de partibus. Quia partes pendent à toto, & ſunt in illo, & hæ non exiſtunt: ſed coexiſtunt. Atque ita non creantur, ſed concreantur. *Ariſtot.*

Hinc, ſi Deus produceret in materia nudam formā ignis, aut ſi ſe ipſo ſine cauſa ſecūda aerem in ignē conuerteret, non crearet tunc ignem: quia educeretur, de potentia materiæ. Appen. 1.

Hinc anima rationalis dicitur creari: quia non educitur de potentia materiæ; vt in principio huius. q. diximus. Appen. 2.

Hinc gratia iuſtificans non creatur à Deo: ſed illam de potentia animæ producit. Quia gratia naturaliter præſupponit animam infieri, & conſeruari, cùm ſit accidens. Eſt enim anima rationalis naturale ſuſceptiuum gratiæ, ſicut & materia prima eſt naturale ſuſceptiuum ſubſtantialis formæ. Appen. 3.

DVBIVM III.

An materiæ conuenit Creatio?

RESpōdeo cū Alex. nr̄o, aliqd fieri de nihilo dupliciter dici. Primo modo, qđ nō eſt ex materia, & hoc modo materia, & forma dicitur fieri ex nihilo, & etiā quæ tenent ratiōnē *Alex. vbi ſupra mem. 4. & q. 10. m.*

huiuſmodi principiorum. Secundo modo dicitur fieri de nihilo, quod procedit in eſſe, cùm prius non eſſet: quo quidem modo dicuntur fieri de nihilo non tantùm materia, & forma creata: ſed quæ primò erant ex illis. Et confirmat hoc Alex. auctoritate. D. Auguſt. contra Manichæum. Rectiſſimè creditur omnia de nihilo feciſſe. Ipſa materia de omnino nihilo facta eſt, etiam ſi formata omnia de iſta materia ſint facta. Non enim prius extitit materia, (ſecundum Auguſt.) & poſteà ex materia factæ ſunt res.

D. Auguſt.

Alex. Alen. q. 4. S. Tho. q. 44. art. 4. d. Bon. in 2. p. d. 1. art. 2. q. 1 Dura. d. 1. q. 6. infrà q. 1. diſt. 12.

Decimaſexta difficultas. An Deus ſit omnium finis, propter finemq́ agat?

HANC Difficultatem tractat Magiſter hac prima diſtinct. & doct. citati.

CONCLVSIO I.

DEVS Eſt cauſa finalis omnium. Hæc concluſio eſt de fide, & habetur Apocal. c. 1. & vltimo. Ego ſum Alpha, & ω: Primus, & nouiſſimus: Principium, & finis. & Prouerb. 16. vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus. Et illuſtratur ratione ex philoſophis. Quia primus efficiens, & vltimus finis coincidunt: Et quia finis eſt prima cauſarum, & Deus prima cauſa eſt.

Apocal. c. 1. & vltimo. Prouerb. 16.

CONCLVSIO II.

BONITAS Diuina eſt finis cuiuſcunque agentis, tam primi, quàm aliorum. Et ratio eſt; quia Deus agit: vt communicet ſuam bonitatem, cauſæ autem ſecundæ agunt, vt recipiant perfectionem à Deo. Quare euidenter ſequitur bonitatem diuinam eſſe finem cuiuſcunque agentis. Deinde cum S. Thom. contra gent. cap. 17. Quia finis, & bonum ſunt idem, & cùm Deus ſit bonum omnium rerum, erit proculdubio Dei bonitas omnium finis.

S. Thom.

Append. 1. Hinc, Angelus, & homo facti ſunt à Deo propter eius bonitatem: vt D. Auguſt. in lib. de doctrina Chriſtiana docet dicens. Quia bonus eſt Deus, ſumus: & in quantùm ſumus, boni ſumus.

Auguſt.

Hinc

Hinc rationalis creatura ad laudandum Deum, & ad ſeruiendum ei, ad fruendum eo, facta eſt; in quibus proficit ipſa, non Deus. Nam Deus, qui ſumma bonitate plenus eſt, nec augeri, nec minui poteſt. Non enim bonorum noſtrorum indiget. Append. 2. *Pſalm. 15.* *Alex. Alen. q. 17. m. 3.*

Legant concionatores, & confeſſarij Magiſtrum hoc loco ad inflammāda corda hominum; vt Deo diligentiſſimè, & fideliſſimè ſeruiant. Qui, cùm ſit infinita bonitas, & miſericordia, ad hoc hominem fecit; vt ei ſeruiens, quod eſt regnare, ſua perenni bonitate, & gloria frueretur. Et voluit inſuper, vt mundus homini ſeruiret, vt inde ſimiliter homo ad melius ſeruiendū, inflammaretur.

Decimaſeptima difficultas. Deus eſt ne finis ſui ipſius?

NOTA, Quæ in creaturis ponuntur, ſi in Deum trāſferantur, transferenda ſunt, ſemotis omnibus imperfectionibus.

CONCLVSIO.

FATENDVM eſt, Deum agere propter ſeipſum, tāquàm propter finem, non efficiendū, nec tanquàm de nouo ſibi acquirendum, ſed propter ſemetipſum alijs & communicandum, & manifeſtandum. Probatur ex. S. Thom. vbi ſuprà. Quia idem eſt finis agentis, & patientis. Nam quod agens intendit imprimere, hoc patiens intendit recipere. Et cùm omnes creaturæ intendant aſſimilari Deo, & participes eſſe diuinarum perfectionum illius; Deus planè intendet quoque illis ſuam perfectionem tribuere. Et creaturarum perfectionē in hoc conſiſtere patet; quia vnaquæq; creatura ſuo modo eſt imago Dei. Et perfectio imaginis in aſſimilatione eius, cuius eſt imago, conſiſtit. Et hac de cauſa omnes creaturæ (quo ad fieri poteſt) Deo aſſimilari intendunt. Lege D. Aug. in inchiridion, & lib. 1. de doctrina Chriſtiana. c. 23. & B. Hieron. ſuper verba citata Prouerb. 16. vniuerſa propter ſeipſum operatus eſt Dominus. *D. Auguſt.* *B. Hieron.* *Prouerb. 16.*

Decimaoctaua difficultas. Utrum Angelus, & anima rationalis ſpecie diſtinguantur?

Alex. Alen. q. 20. S. Tho. q. 75. ar. 7. S. Bona. vbi ſuprà, art. 3. q. 1. & Scot. & Gabriel hac. d. q. 6.

DE Hac difficultate diſſerit Magiſter hac diſt. & circa illam Origenes poſuit omnes animas humanas, & Angelos eſſe vnius ſpeciei. Opinio communis tenet differre ſpecie. Quæ autem ſit differentia, qua ſpecie diſtinguntur, non ſatis conſtat. Varij variè opinati ſunt, Vt Alexand. & S. Bonau. ſcribunt.

CONCLVSIO.

ANGELVS, & anima rationalis ſpecie differunt. Probatur: quia anima vnitur corpori, & Angelus nequaquã. Tum etiam: quia habet anima operationem in corpore, cũ ad phantaſmata conuertatur, ad quæ non conuertitur Angelus. His rationibus, & alijs, quæ à præfatis doctoribus adducuntur, probatur concluſio à poſteriori. Nam à priori non potuit diſtinctio ſpecifica ab aliquo demonſtrari.

DVBIVM IIII.

An operatio beatifica Angeli, & animæ ſint eiuſdẽ ſpeciei?

Scot. vbi ſuprà.

RESpondeo cum Scoto vbi ſupra, abſolutè loquẽdo ſunt eiuſdem ſpeciei ratione obiecti, à quo operationes ſumũt ſpeciem; at verò ſi conſiderentur ex parte fundamentorum, in quibus ſunt, nempè, intellectus Angeli & animæ, ſunt diſerſæ ſpeciei: ſicut Angelus, & anima diuerſæ ſpeciei eſſe dicuntur.

ELO-

FLORES TRACTATVS de Angelis.

CVM Deus de nihilo condiderit creaturam ſpiritualem, nempè, angelicam, & corporalem, ſcilicet, mundanam, ac deinde humanam, quaſi cõmunem ex ſpiritu, & corpore conſtitutam, vt definitum eſt in cap. firmiter, de ſumm. Trinit. & fide cathol. De iſtarum creatione, & natura, &c. diſputaturus Magiſter. Primum de purè ſpirituali creatura, nẽpè, Angelis, diſſerit à ſecunda diſt. vſq; ad. 13. quia perfectior, & immaterialior eſt. Secundò agit de creatura purè corporali à. 12. d. vſq,. 16. incluſiuè. & à 16. d. vſq; ad finem huius ſecũdi libri tractat De creatione naturæ hominis, quæ media eſt partim, ſcilicet corporea, partim ſpiritualis, & de innocẽtiæ ſtatu, & de eius lapſu, de libero arbitrio, &c.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. II.

CIRCA hãc diſtinct. legendi ſunt ſcholaſtici doct. ibidem. & Alex. & S. Thom. locis infrà citatis.

QVAESTIO I.

Angeli fuerint creati ante omnia alia?

HAnc. q. ponit Magiſter in principio huius ſecundæ diſt. Sunt autem duæ opiniones circa illam. Prima Græcorum, vt Gregorij Nazianzeni, Damaſceni lib. de fide. c. 3. Orig. Baſilij. homil. 1. in Examerõ, Iſidori lib. 1. de ſummo bono. c. 12. quibus adhæſit D. Hieron. in epiſtola ad Titum. Hi creatos fuiſſe ante omnia exiſtimarunt. Secũda opinio tenet oppoſitũ, nõ fuiſſe creatos ante vniuerſum iſtũ. Et hæc fuit. d. Aug. 12. confeſſ. c. 12. & ſuper Gen. & Hugonis de ſancto Victore lib. 1. de ſacra. p. 5. cap. 5. & Strabonis, & omnium ſcholaſticorum doct. hac diſtinct.

Alex. Alen. q. 19. m. 1. d. Bon. art. 2. q. 3. p. 1. huius diſt S. Th. q. 61. art. 1. 2. & 3.

Gregor. Naziã. Damaſ. Orig. Baſil. Iſido. Hiero. D. Auguſt. Hugo. Strab.

CONCLVSIO.

Alex Alen. NATVRA Angelica ſimul creata eſt cum alijs,& inter opera ſex dierum, tanquàm primum opus. Probatur primum ex illo *Gen.1.* Gen.1. In principio creauit Deus cœlũ, & terram. Igitur ſi Angeli fuiſſent creati anteà, non dixiſſet, In principio. Et *Pſalm. 101.* pſalm. 101. Initio tu Domine terram fundaſti. *Ecci. 18.* Et eccl. 18. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Et eſt definita ab Innoc. 3. & refertur cap. firmiter extra de ſumma Trinit.,& fide cathol. vbi ita legitur. Simul ab initio temporis, vtramq; de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem, & corporalem, angelicam, videlicet,& mundanã,&c.

Et nota fundamentum primæ opinionis non eſſe verum, nempè, quia de eorum creatione non fit mentio in Geneſi, & nullam habere vim, doct. communiter declarant. Et de *Matth. 25.* illorum creatione Matth. 25. patet. diſcedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo,& Angelis eius.

DVBIVM I.

Hoc nomen Angelus quid ſignificat?

S. Thom. in pſal. 183. D. Aug. lib. 16. contra c. 20. RESpondeo. Nomen hoc Angelus apud Græcos eſt nomen officij,& non dignitatis, nec naturæ: & idẽ valet, ſicut nuntius. Et ſi quæras, inquit. D. Auguſt. nomen naturæ ſpiritus eſt; nomen verò officij Angelus. Hinc in ſacris literis homines Angeli appellantur *Matth. 2.* Matth. 2. de Ioann. Baptiſta. Ecce ego mitto Angelum meum. Et *Iſai. 9.* Iſaiæ. 9. Chriſtus magni conſilij Angelus. Et ſacerdos, & prælatus, qui in eccleſia docet, Angelus nuncupatur. *Mal. ach 2.* Malachiæ. 2. quia Angelus Domini exercituum eſt: vnde quia à Deo mittuntur Angeli nominantur. Et ad *Habr. c. 1.* Hæbre. c. 1. Nonne omnes, &c. in miniſterium miſſi, &c. Hebraicè verò ab à quod eſt ſine & geos terra, quaſi ſine terra dicũtur. Antiqui appellabant Angelos ſubſtantias ſeparatas,& intelligentias, & motores cœlorum. Platonici iſtas ſubſtantias vocabant demones, id eſt, ſpiritus. Iam verò. *D Hieron. B. Aug.* D. Hiero.& Aug. & latini omnes per hoc nomen Angelus intendunt ſignificare, non ſolùm officium; verùm etiam naturam. leg. D. Aug. lib. 8. de ciuita. Dei. c. 25. & 26. & totum ferè lib. 9.

DV-

DVBIVM II.

Vbi fuerunt Angeli creati?

RESpondeo cum Strabone ſuper locum Gen. 1. In principio creauit Deus cœlū, &c. in cœlo empyreo, à ſplēdore ſic dicto, quod ſtatim fuit Angelis repletum. Et ratio eſt, quia locus nobiliſſimus, & contemplationi deputatus, quale eſt cœlum empyreū, maximè decebat ſubſtantias nobiliſſimas, æternaliter Deum contemplantes. Vnde Matt. 18. dicitur Angeli eorum in cœlis ſemper vident, &c. De cuius ſitu, & diſpoſitione lege D. Amb. in exameron. *Alex. Alen. m 3. & 5. Tho artic 4. vbi ſupra. B. Amb.*

QVAESTIO II.

Qua menſura Angelorum exiſtentia, & duratio menſuratur?

CVM Magiſter quæſtione proxima dixerit Angelos creatos fuiſſe cum tempore, non tamen in tempore; quærunt doct. hoc loco. Quomodo exiſtentia, & duratio Angelorum menſuretur? An per aliquam menſurā permanentem, & indiuiſibilem? An per ſucceſſiuam, & diuiſibilem? Cæterùm cùm omnes ferè doctores æuum eſſe angelorum menſuram profiteantur, prima difficultas explicanda erit cum Scot. quæ ſequitur. *Scot. q. 1.*

Prima difficul. Eſt ne æuum menſura permanens, & indiuiſibilis?

HAEC difficultas, propter opinionum varietatem, eſt difficilis explicatu: reddetur tamen tibi facilis, & perſpicua: ſi ſequentia fundamenta diligenter conſideraueris.

Menſurare rem aliquam nihil aliud eſt, quàm de quantitate illius rei, per quantitatem alterius rei, certificari. Patet exemplo: nam de quantitate panni certificamur per quantitatem vlnæ. Ex hoc fundamento colliguntur, veluti appendices, quæ ſequuntur. *1. Fundam.*

2. Fundam. Hinc de ratione menſuræ eſt, quòd ſit quantitas. Siquidem, vt ex primo fundamento conſtat, menſurari eſt per quantitatem vnius, &c.

3. Fundam. Hinc quoq;, cùm triplex ſit quantitas vna virtutis, Altera perfectionis, & tertia molis, quæ vel eſt continua, habens omnes partes ſimul, vel diſcreta, (vt numerus, tēpus, & oratio) quæ habet partes ſucceſſiuas, vnam poſt aliam. Triplex etiam erit menſura. Vna perfectionis, vt quando menſuramus perfectionem rei minus perfectæ, per comparationem ad rem perfectiſſimam eiuſdem generis. Dicit enim Ariſt. 10. metha. in vno quoq; genere eſſe aliquā ſpeciem, quæ eſt metrum, & menſura cæterorum ſub illo genere contentorū. Ita, vt eò ſit ſpecies perfectior, quò perfectiori ſpeciei eſt ſimilior, vt albedo eſt menſura omnium colorum, & quantò color ſplendidior, & clarior eſt, tantò perfectior iudicatur. Quo etiam modo in genere animalium homo cæterorū animalium eſt menſura. Altera eſt menſura quantitatis continuæ, vt quando de quantitate vnius continui certificamur, per quantitatem alterius continui, vt de quantitate pāni per quantitatem vlnæ. Tertia menſura eſt quantitatis diſcretæ, ſiue durationis, & eſt, quando de duratione vnius rei per durationem alterius certificamtur, vt de duratione hominis per durationem primi mobilis. Dicimus enim hominem eſſe mille dierum, propterea quòd durauit per mille reuolutiones primi mobilis.

Ariſtot. 10. Metha.

4. Fund. Præterea, hæc menſura durationis eſt triplex, videlicet, æternitas, æuum, & tempus. Aeternitate menſuramus eſſentiam omnino increabilem, & eſſentialiter, & accidentaliter, quæ neq; habet principium, neque finem, talis eſt diuina eſſentia. Aeuo menſuramus duratione͂ eſſentiæ inuariabilis, quò ad ſubſtantiam, non tamen accidentaliter, talis eſt Angelus, qui eſt ab alio, & non à ſe, & habet principium, nō habiturus finem. Dicimus enim Angelum durare per æuum. Menſurantur autem tempore cætera, quæ variantur, & corrumpuntur, vt hæc inferiora: atq; ita dicimus. Hæc res eſt tot annorum. His prænotatis, patet titulus difficultatis.

Quæritur enim, an æuum, quo menſuratur duratio Angeli, ſit

ſit menſura indiuiſibilis, ſicut ipſe Angelus? An ſucceſſiua habens vnam partem poſt aliam? ſicut motus primi mobilis, qui eſt tempus. *T. tu'i explicatio.*

Præterea ſi menſura eſt quantitas; vt ex primo fundamento conſtat, erit neceſſariò diuiſibilis. Et ratio eſt; quia poſſe diuidi, vt ex prædicamento quantitatis conſtat, eſt propria affectio cuiuſcunq; quantitatis, quæ ſi fuerit continua, habebit omnes partes ſimul, ſi autem diſcreta habebit omnes partes ſucceſſiuas. Atque ita quantitas perfectionis eſt diuiſibilis in gradus, & quantitas molis in partes permanentes, & quãtitas durationis in partes ſucceſſiuas; vt tẽpus. *5. Fund.*

Nota etiam duplicem eſſe quantitatem ſucceſſiuam. Vna enim eſt, quæ componitur ex partibus diuiſibilibus, vt tempus, cuius quælibet pars eſt diuiſibilis. Altera componitur ex indiuiſibilibus, id eſt, ex inſtantibus. Huiuſmodi de ſententia D. Bonauent. eſt æuum. Componitur enim ex pluribus inſtantibus; vt ex vno inſtanti creationis Angeli, & ex infinitis inſtantibus conſeruationis eiuſdem. Exempli gratia, creatur Angelus in inſtanti. a. deinde conſeruatur in inſtanti. b. Et vnum inſtans non eſt aliud. Nam inſtans, in quo hodie conſeruatur, non eſt inſtans, in quo heri conſeruabatur. *6. Fund.*

De ratione menſuræ eſt; vt ſit notior menſurato. Patet ex primo fundamento, quia menſurari eſt, de quãtitate vnius, per quantitatem alterius certificari, & ſi menſura non eſſet notior, eſſet ignotum per ignotius declarare. *7. Fund.*

Hinc inter mẽſurã, & menſuratũ eſt futura aliqua diſtinctio realis, vel formalis: alioquin non eſſet mẽſura. Quia nihil formaliter perſe ipſum mẽſuratur. Aliter enim ſine diſtinctione aliquid eſſet notius ſe ipſo. Quod eſt impoſſibile. *Appen. 1.*

Inter menſuram, & menſuratum debet eſſe proportio, id eſt, ſimilitudo, non in ſubſtantia, ſed in quantitate, in qua fit menſura. Vt exempli cauſa, menſuramus motum localẽ, aliquando per motum orationis vocalis: nam dicimus tantum Petrus demoratus eſt; vel tanta eſt diſtantia a tali loco ad tale locum, quantum aliquis immoratur in ſoluendis horis matutinis. Atque ita menſuramus vnam durationem *8. Fund.*

per aliã,& nõ per ſubſtãtiam, hoc eſt per ſubiectum motus. Et menſuramus pannum per vlnam ligneam, non ꝙ ſimilia ſint in ſubſtantia, cùm vnum ſit ex lana, & alterum ex ligno: ſed quia ſunt ſimilia in quantitate continua.

9.Fund. Aeternitas,qua (vt ſupra diximus) menſuratur Dei eſſentia,non eſt ſucceſſiua. Ratio eſt; quia Deus eſt à ſeipſo, non habens diuerſa inſtantia, ſed vnum, in quo ſit,& cõſeruetur: & ideo in Deo non eſt prius, & poſterius. Non enim prius fuit creatus,& poſtea conſeruatus;vt eſt Angelus. Sed eſt totus ſimul. Vnde inſtans æternitatis eſt vnum, non habens ſucceſſionem, ſecundum ſe,benè tamen, pro vt coexiſtit tẽpori. Quod D. Paul. inſinuauit dicens. Chriſtus heri,& ho die,ipſe,& in ſęcula.Ecce quo modo ęternitas eſt,fuit,& erit. *Ad Hæbre. 13.*

10.Fund. Vltimò notãda eſt ſignificatio iſtorum nominum Aeuũ, & æuiternum. Sunt enim dictiones Gręcæ: Aeuum ſignificat menſuram durationis alicuius entis naturaliter incorruptibilis,habentis ſubſtantiam vniformem, qualis eſt angelorum,cœlorum, & animarum ſeparatarum à ſubſtantia. Aeuiternum autem ſignificat ipſas ſubſtantias, nunquam ſeneſcentes. Hinc homines ſeruantes ſemper eundem faciei nitorem, æuiternos conſueuimus appellare: Quia incorruptibiles eſſe videntur. Appen.2.

S. Tho.q.10. art.5. Ricar. artic 1.q.1. Durand.q.3. in hac d.2. His poſitis, quatuor ſunt de hac difficultate opiniones. Prima opinio eſt. S. Thom.Ricardi,& Durandi, & eſt communior: Scotus autem eſt dubius. Tenet hæc opinio Aeuũ eſſe menſuram indiuiſibilem.

Henric.quolib.5.q.3. Secunda opinio eſt Henrici dicentis, æuum eſſe menſurã indiuiſibilem; de ratione tamen eius eſſe quod coexiſtat tẽpori vero, vel imaginario,per quod cognoſcimus durationẽ Angeli.

Gabriel. q.1. huius diſt. Tertia opinio eſt Gabrielis, qui aſſerit, menſuram Angeli eſſe tempus,& non æuum. Imò tenet inter tempus, & æuũ nullum eſſe diſcrimen.

D.Bona. Quarta opinio eſt.D.Bon.hac.d.art.1.q.3.aſſerẽtis,æuum eſſe quãtitatem ſucceſſiuam cõpoſitam ex indiuiſibilibus, quam opinatur Scot.probabilem, & in eam,vt ſcribit Liche tus,inclinatur,nos autem illam ſequimur.

CON-

CONCLVSIO I.

AEVVM eſt menſura ſucceſſiua, qua exiſtentiæ Angeli,& cuiuſcunque æuiterni duratio mẽſuratur. Durat enim Angelus per vnum æuum, ſcilicet, per certam quantitatem, quæ vocatur æuum. Probatur concluſio ex fundamentis præiactis: quia de ratione menſuræ eſt, quòd ſit quantitas: vt ex.1.& 2.fundam.conſtat. Et æuum, (vt communis opinio prima teſtatur) eſt menſura durationis Angeli: quare erit quantitas.

DVBIVM.

Eſt ne æuum quantitas diuiſibilis?

CONCLVSIO II.

AEuum eſt diuiſibile in partes indiuiſibiles, ſcilicet, in infinita inſtantia. Probatur ex quinto fundamento: quia diuiſibilitas eſt propria paſſio cuiuſcunque quantitatis, & æuum eſt quantitas, vt patet ex modo dictis. Probatur ſecundò, propterea quòd exiſtentia æuiterni, non ſolùm creatur: verùm etiam conſeruatur in infinitis inſtantibus,quorum vnum non eſt aliud. Nam inſtans creationis eſt, in quo Angelus recepit eſſentiam: & inſtans conſeruationis, in quo non deſeritur à Deo, vt deſinat eſſe, ſunt alia, & alia inſtantia. Nam in inſtanti.b. conſeruatur, ſimiliter finito.b. poſſet deſinere eſſe, ſi rurſus non conſeruaretur in inſtanti.c. & ſic in infinitum. Quare conſeruatur per infinita inſtantia, quorum vnum non eſt aliud. In quæ quidem æuum, quod eſt menſura æuiterni,eſt diuiſibile.Relege fundamenta.

Secũda diffic. Eſt ne æuũ aliqua entitas diſtincta ab exiſtẽtia Angeli, vel idẽ realiter cũ exiſtẽtia?

QVoniam dictum eſt, æuum eſſe menſuram ſucceſſiuã Angeli, meritò quæritur: An ſit entitas diſtincta,

&c.

&c. Quemadmodum de tempore ſolet quæri: An diſtinguatur ab exiſtentia primi mobilis, in quo eſt. Mouet autẽ hãc diſt. Scot. q. 2. Duæ ſunt extremæ opiniones. Prima eſt quorundam Thomiſtarum, ij tenent æuum eſſe in primo Angelo ſubiectiuè, & diſtingui realiter ab illo. Secunda opinio eſt Capreoli dicentis, æuum eſſe omninò idem cũ exiſtẽtia Angeli, in quo eſt, & neque realiter, neque formaliter ab illa diſtingui.

Scot. q. 2. vbi ſupra.

Capreol. hac d q. 2.

Ad explicationem huius difficultatis nota, æuum (vt diximus ſupra iuxta opinionem S. Bonau.) eſſe menſuram durationis Angeli: pro vt compræhendit vnum inſtans creationis, & infinita conſeruationis. At verò (ſecũdum communem opinionem, quæ erat prima proximè difficultatis) æuũ eſt ipſa ſubſtantia æuiterni connotando coexiſtentiam ad tempus verum, ſiue imaginarium quo menſuratur duratio æuiterni, vt docet Durand. q. 5.

Durãd. q. 5.

CONCLVSIO.

AEVVM pro materiali non diſtinguitur ab Angelo ſecundũm vtramque opinionem: at verò pro formali diſtinguitur. Prima pars probatur, quia æuum in vtraque opinione eſt nomen connotatiuum: nam pro materiali ſignificat coexiſtentiam Angeli vniformem, & nunquam ſeneſcentem, connotando diuerſa inſtantia creationis, & durationis, vel coexiſtentiam temporis, vt ex notabili poſito conſtat. Deinde probatur ſecunda pars; quia inter menſuram, & mẽſuratum debet eſſe aliqua diſtinctio vt ſup. in append. 7. fundamenti conſtat. Et cùm non ſit diſtinctio realis, vt modò diximus: erit formalis diſtinctio. Tum etiam, quia æuum eſt menſura pertinens ad genus quantitatis, & cùm Angelus non ſit quantus, diſtinguetur ab illo formaliter. Dico autem diſtingui formaliter tantùm: quia æuum pro formali nihil aliud eſt, quàm ipſa exiſtentia Angeli: non abſolutè conſiderata; ſed pro vt coexiſtit diuerſis inſtantibus, ſcilicet, creationis & conſeruationis. Vt docuit D. Bonau. vel diuerſis partibus temporis, ſecundum communem opinionem.

D. Bonau.

Tertia difficul. An omnium æuiternorum ſit vnum æuum, vel multiplex?

CIrca hãc difficultatẽ ſunt quinque opiniones. Prima eſt Scoti affirmantis, ꝙ ſi ſermo fiat de mẽſura durationis, nullũ æuiternũ eſt mẽſura cæterorum æuiternorũ. Quia vnus Angelus, ſcilicet, Lucifer poſſet eſſe menſura cæterorũ. De quo genere menſuræ loquitur Ariſt. 10. methaphi. *Scot. q 3.*

Secũda opinio eſt S. Th. nẽpè, omniũ æuiternorũ eſſe vnũ æuũ. i. vnã mẽſurã ſuæ durationis, nẽpe ſupremum Angelum. *Ariſtot. 10. methap.*

Tertia opinio eſt Durand. aſſerentis eſſe vnum æuiternũ, quod eſt menſura cæterorum, quantùm ad perfectionem, non tamen quò ad durationem. *S. Tho. q. 10. art. 6. p. p.*

Quarta opinio eſt Hẽrici apud Scotũ. q. 2. ſcilicet, omniũ Angelorum eſſe vnum æuum. Ad hunc ſenſum, quòd ex durationibus ſingulorũ Angelorũ conſtituatur vna duratio vniuerſalis omnium, cuius quilibet Angelus eſt pars. v. g. ex mille durationibus Angelorum conſtituitur vna duratio omnium, cuius durationis quilibet vnam habet partem. *Durand. hac d. q. 5.*

Quinta opinio eſt D. Bona. affirmantis, tot eſſe æua, quot æuiterna. Et hanc opinionem libenter ſequimur. Cæterum animaduerte prius vnitatem, vel pluralitatem cuiuſcũque rei, non ſolum in materia phyſica, ſed etiã in morali, cõſiderãdã eſſe ex parte ſubiecti, & non ex parte formæ. Et ratio eſt, quia multiplicato ſubiecto, vel materia, multiplicatur numerus, non autem multiplicata forma. Illuſtro hoc exemplis, vt ſi homo haberet plures ſciẽtias, non dicetur plures ſciẽtes, ſed vnus ſciẽs. Et in materia morali, ſi vnico actu fuerit reus multorũ præceptorum, vt ſi regularis ſacerdos fornicetur, quãuis tranſgreſſio ſit multiplex, vnicũ tamen erit peccatum ab vnitate actus, qui eſt ſubiectum illarum tranſgreſſionum. Similiter, & tempus dicetur vnũ: quia ſubiectum motus, qui dicitur tẽpus, eſt vnũ, ſcilicet, primũ mobile. Secundo reuoca in memoriam concluſionem proximæ difficultatis, in qua diximus, æuum Angeli non diſtingui realiter ab Angelo, cùm nihil aliud ſit, quàm creatio, & conſeruatio paſſiua Angeli, quæ ſunt ipſamet eſſentia: ſed diſtingui formaliter. *D. Bona. q. 2. art. 1.*

CON-

CONCLVSIO I.

SI Conſideremus æuum Angeli pro formali, non eſt vnum,ſed plura. Tot namq; ſunt æua, quot æuiterna. Et ratio eſt: quia æuum eſt menſura, & quantitas durationis æuiterni, prout eorum eſſentia coexiſtit inſtantibus, aut tempori: & cùm ſint plura æuiterna, & plures coexiſtentiæ, neceſſariò erunt & plures menſuræ, & plura æuua. Patet ex primo notabili quoniam vnitas, aut pluralitas ex parte materiæ, vel ſubiecti ſumitur.

CONCLVSIO II.

SI Aeuum ſumatur, prout eſt idem realiter cum exiſtentia (ideſt, quatenus ſupponit pro ipſa eſſentia æuiterni, abſq; notatione ad inſtantia, vel tempus) eſt vnum æuum omnium Angelorum. Et ratio eſt:quia ſupremus Angelus eſt metrũ, & menſura cæterorum, quò ad perfectionem naturalem, & ex conſequenti, quò ad æuum. Siquidem eſt idem realiter: vt dictum eſt, cum exiſtentia Angeli. Nam nihil aliud eſt, quàm creatio,& conſeruatio paſſiua Angeli; quæ (vt conſtat ex ſecundo notabili) ſunt idem cum eſſentia Angeli. Et aliquibus doctoribus placuit Luciferum eſſe æuum omnium Angelorum: quia eſt ſupremus Angelus.

QVAESTIO III.

Vtrum Angeli ſint in loco?

CVM Magiſter in hac. 2. diſtinct. dicat Angelos creatos fuiſſe in cœlo empyreo, vbi modò ſunt. Doct. ſcholaſtici,hinc ſumpta occaſione, tractant quæſtionẽ hanc. An Angelus ſit in loco? In qua declarandæ erunt aliquot difficultates. Eſt autem pro tota. q. legendus Alexand. Alen.quæſt.15.& 19.& 32.S.Thom.q.52. D.Bona.in 2.p.huius.diſt.& Scot.q.5.& infrà, & alij multi, & in primo ſententiarum.d.37. nonnulli, vt Ricard. art. 2. Durand. in 2. part. diſtinct.quæſt.1.

Communis eſt doct. ſententia circa hanc. q. Angelos, ſcilicet,

licet, eſſe in loco certo., & determinato. Vno excepto Dura. vt ſtatim dicemus. Verùm antequàm quæſtioni ſatisfaciamus, & primùm ad maiorem explicationem totius huius. q. poſtulanda ſunt nonnulla ex phyſicis, & ex floribus in 4. lib. artic. 8. in quæſt. de exiſtentia corporis Chriſti in Euchariſtia.

Dupliciter dicitur eſſe aliquid in loco. Primò circunſcriptiuè, & eſt locatum commenſurari loco, ita quòd locatum occupet locum; hoc eſt, ſit totum in toto loco, & pars in parte. Sicut aqua in vaſe, quæ eſt tota in toto vaſe, & quælibet pars aquæ correſpondet cuilibet parti vaſis, & è contrà. Secundò diffinitiuè illud dicitur eſſe in loco, quod ita ibi eſt, vt nullo modo ex natura ſua ſit in alio loco. Et nihil refert, repleat, vel non repleat locum. *1. Poſtul. Alex. Alen. q. 15. m. 1. & 2.*

Hinc ij duo modi eſſendi in loco videntur ſe habere, ſicut ſuperiùs, & inferiùs. Nam diffinitiuè eſſe eſt ſuperius adeſſe circunſcriptiuè. Quicquid enim eſt in loco circunſcriptiuè, eſt, & diffinitiuè; non tamen è conuerſo. Appen. 1.

Hinc Deus non eſt diffinitiuè in toto mundo. Quia eſt totus in qualibet parte mundi. Appen. 2.

Hinc etiam anima rationalis non eſt diffinitiuè in manu; quia ſimul etiam eſt in pede, & in capite. Appen. 3.

Hinc conſtituendus eſt tertius modus eſſendi in loco, qui eſt præſentialiter exiſtere. Quia cùm Deus non ſit circunſcriptiuè in loco; quoniam non eſt quantus, neque diffinitiuè, vt modò diximus: erit potentialiter tantùm. Eodemque modo eſt corpus Chriſti in Euchariſtia. Lege in florib. 4. ar. proximè citatum. Appen. 4.

Tres ſunt loci proprietates. Prima, continere locatum, vel circunſcriptiuè, vel diffinitiuè, ita quòd habeat locatum intra ſe. Secunda eſt menſurare locatum, quod fit ratione quãtitatis molis: quia tantus eſt locus, quantum eſt locatũ. Tertia eſt conſeruare illud; conſeruat autem ratione qualitatis. Si enim fuerit ſiccus conſeruat locatum; ſi autem humidus corrumpit illud. D. Bonau. eſt. *2. Poſtul. D. Bona. vbi ſuprà art. 2. q. 1.*

Eſſe in loco, vel loco circunſcriptiuè contineri, eſt eſſe in loco propriè; eſſe autem diffinitiuè in loco non dicitur pro- *3. poſt.*

priè; ſed analogicè per ſimilitudinem, adeſſe circunſcriptiuè ex.D.Bon.ibidem.

CONCLVSIO I.

Iſaia. 14. ANGELVS abſolutè & ſimpliciter eſt in loco certo, & determinato. Probatur multis ſacræ ſcripturæ locis. Iſaię. 14.quomodò cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris, &c. Luc.c.10.vidi Satanam, ſicut fulgur de cœlo cadentem, *Luc. 10.* & Apoc.12.de reprobis ſpiritibus dicitur.Nequè locus inuẽ- *Apoc. 12.* tus eſt eorum amplius in cœlo.Ex quibus locis ita colligo argumentum. Angeli mutant locum; vt teſtantur auctoritates poſitæ: ergo ſunt in loco determinato, & non ſunt vbiquè. Præterea Deus,qui eſt ſummè ſpiritualis,dicitur eſſe in loco. *Ierem.23.* Ieremiæ.23.nunquid non cœlum, & terram ego impleo, dicit *Pſal. 138.* Dominus,& pſal.138.ſi aſcẽdero in cœlum, tu illic es,&c. Matth. 18. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem pa- *Matth. 18.* tris mei, qui in cœlis eſt. & Matth. 6. Pater noſter, qui es in *Matth. 6.* cœlis. Tum etiam anima rationalis, quæ eſt ſpiritualis,eſt in loco. Nam animæ beatæ ſunt in cœlo, & damnatæ in inferno, & quæ diſceſſerunt cum peccato originali, ſunt in ſinu Habraæ. Et articulus fidei docet animam Chriſti deſcendiſſe ad inferos, non ſolùm quò ad operationem, verùm etiam quò ad ſubſtantiam, vbi animæ ſanctorum Patrum erant. Quare Angeli quoque erunt in loco; vt habet concluſio.&, *Matth. 18.* vt dicitur Matthæ. 18. Angeli eorum, qui ſunt in cœlo.& *Luc.1.* Luc.1. Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c. ergo, ſi mittitur ex vno loco in alium locum, erat in loco, & Eccleſia in ſua collecta canit,Angeli tui ſancti habitent in ea,&c.

Appen. *Durand. Cauendus.* Hinc non ſolùm temeraria eſt opinio Durandi, vbi ſuprà verùm etiam erronea. Quia opinatur Angelum eſſe in loco, non tamen certò,& determinato; ſed vbique; repugnat enim locis adductis ex ſacra ſcriptura. Et in 2. ſynodo Nicena act. *Lege. S.Tho. d.37. 1. lib. q 3.art.2.* 5.habetur,quòd Angeli habent definitum locum.

Prima difficultas. Quomodò Angeli ſunt in loco?

CONCLVSIO.

ANgeli ſunt in loco, non circunſcriptiuè, ſed diffinitiuè tantùm. Probatur per primum poſtulatum in principio quæſtionis poſitum. Et prima pars concluſionis patet; quoniam Angeli non habent quantitatem molis, qua locatum dicitur occupare locum & loco menſurari, vt in ſecundo poſtulato diximus. Secunda pars concluſionis etiam eſt manifeſta, quoniam ſic eſt Michael Angelus in cœlo, & Lucifer in inferno, quòd neuter alibi ſit. Idem docet D. Damaſcenus lib. 1. de fide orthodoxa. c. 10. & 17. & li. 2. c. 3. quia dum Angeli ſunt in cœlo, non ſunt in terra, neque è contra. *Doct. vbi s.* *D. Dam.*

DVB. I. Si non eſt in loco, niſi diffinitiuè, nō erit propriè, & abſolutè in loco?

REſpondeo per tertium poſtulatum ſuprapoſitum. Verum quidem eſt non eſſe propriè in loco; ſed analogicè: vt in poſtulato diximus. Nihilominus tamen diffitendum non eſt, eſſe abſolutè in loco. Et ratio eſt, quoniam multa abſolutè conceduntur ſine diſtinctione, quæ non ſunt vera, niſi in ſenſu tantùm methaphorico. v. g. abſolutè concedimus. D. Petrum eſſe in cœlo, cùm ſit vera metaphoricè, quia ibi eſt ſola anima. Similiter theologandum eſt in propoſito. *Per ſynecdochen.*

Secunda diffi. Quænam eſt ratio, & cauſa formalis, per quam Angelus eſt in loco?

SICVT Aliud eſt quærere, an homo poſſit contineri loco, & aliud qua ratione hoc illi conueniat; ita aliud eſt diſputare, an Angelus poſſit exiſtere in loco, aliud verò differere, qua ratione hoc illi competat. De primo,

nempè, quòd ſit in loco, & diffinitiuè hactenus. Nunc de ſecundo, quod cùm difficile ſit, variæ circa hanc difficultatem ſunt doctorum opiniones.

Gabr. q. 2. Prima opinio eſt Gabrielis hac. d. quæſt. 2. aſſerentis, Angelum eſſe in loco, non immediatè; ſed, mediante corpore, in quo fuerit, quemadmodum homo dicitur eſſe in mari, mediante naui, in qua eſt.

Dur. vbi ſuprà. Secunda opinio eſt Durand. vbi ſuprà nempè, quòd Angelus nullibi eſt localiter, neq; eſt propinquus alicui corpori ſecundum ſitum: eſt tamen vbicunque poteſt operari: ita ꝙ Angelus exiſtens in cœlo, eſt in tot partibus, in quot poteſt operari, quæ opinio ſuprà fuit refutata.

Tertia opinio, quam citat Durandus ibidem, tenet Angelum non eſſe in loco per propinquitatem ad locum: ſed per hoc, quòd cauſat ibi aliquem effectum, quamuis longè diſtet ab illo loco: vt exempli cauſa, ſol dicitur eſſe in domo, non per eius acceſſum ad nos, cùm ſit fixus in cœlo: ſed quia illuminat hanc domum, & eius radius eſt modò in ea. Similiter Angelus dicitur eſſe in Ioanne, quando illuminat illum, quamuis tunc Angelus præſentialiter ſit in cœlo, & non in Ioanne.

S. Tho. q. 52. artic. 1. Quarta opinio eſt S. Tho. dicentis rationem eſſendi Angelum in loco, eſſe applicationem virtutis ad talem locum. Nam per applicationem, inquit, virtutis angelicæ ad aliquē locum qualitercunq;, dicitur Angelus eſſe in loco corporeo; illum ſequuntur omnes eius diſcipuli.

Scot. Quinta opinio eſt Scoti hac d. quæſt. 5. & 6. qui tenet Angelum eſſe in loco, non ratione alicuius operationis, neque alicuius effectus, ſed ratione ſuæ eſſentiæ. Illum ſequuntur nominales.

CONCLVSIO.

ANGELVS eſt in loco per ſuam perſonam, ſiue ſubſtantiam, & non per operationem. Probatur primò, quoniā agens debet eſſe præſens paſſo prius natura, quàm agat in illud, vt Ariſtot. 7. Phyſico. c. 2. expreſſè docuit dicens, agēs, & *Ariſt.* paſſum debere eſſe ſimul; & ideo approximatio agentis ad paſſum dicitur eſſe ſaltem cauſa, ſine qua non, actionis. Quare ſi priùs

ſi prius natura, quàm Angelus agat in locum determinatū, vel in corpus in loco determinato exiſtẽs, debet eſſe præſens illi loco, vel corpori, non erit in loco per operationē, nequè per applicationem virtutis, quæ eſt etiam operatio: ſed per ſuam ſubſtantiam, ſiue perſonam. Deinde confirmatur conclſio: quia ratio exiſtendi in loco, neceſſariò debet eſſe aliquid intrinſecum ei, quod in loco exiſtit. Nequè enim ſubſtantia materialis eſt in loco per quantitatem in alio exiſtẽtem; ſed in ipſa materia. Quare nequè Angelus erit in loco per operationem in alio exiſtentem, nempè, per operationē tranſeuntem, nequè per immanentem per intellectionem, ſcilicet, & volitionem. Quia huiuſmodi operationes immanentes non dependent à loco; quam ob rem ſi non per operationem immanentem, vel tranſeuntem, Angelus eſt in loco, erit per ſuam ſubſtãtiam. Alias rationes, quibus hæc Scoti opinio confirmatur, & argumenta in contrarium ex profeſſo omitto. Quia ſolos flores colligere decreui. Et quia de opinionibus Scoti ſuper. 4. libros ſent. in gratiam Scotiſtarum ſeparatim fuſiſſimè ſcribere decreui.

Tertia diffic. Vtrum Angelus poſſit naturaliter ſimul exiſtere in pluribus locis?

COMMVNIS eſt doctorum ſententia, quæ ſequentibus concluſionibus declarabitur.

CONCLVSIO I.

EST impoſſibile naturaliter Angelum in pluribus locis adæquatis ſuæ virtuti, naturaliter eſſe: exempli gratia, ſi Angelus Raphael per ſuam virtutem non poteſt operari, neq; exiſtere, niſi pe ſpatium vnius milliarij, ſi exiſtat totus in qualibet parte vnius milliarij, non poterit, vltrà illum milliarium, naturaliter exiſtere. Ante probationem concluſionis, nota duplicem eſſe locum Angeli, vnum adæquatum, alterum inadequatum. Primus eſt, in quo Angelus ſecundum ſuam virtutem poteſt eſſe, & operari, ita quod non in maiori. Sit v.g. locus Gabrielis Archangeli ſpa-

Alex. Alen. q. 32. m. 2. & 3. S.Tho. ar. 2. S.Bon. ar. 2. q. 2. Sco. q. 7. Ricard in. 1. diſt 37. art. 2. q. 3. reliqui vbi ſup.

ſpatium huius villæ Madriti, ita quòd non poſſit eſſe, aut operari in maiori. Erit locus inadæquatus quælibet pars adæquati; vt medietas huius villæ. Probatur iam concluſio, quia cùm habeat determinatam ſphæram, ſuæ actuitatis habebit determinatum locum, vltra quem non poteſt exiſtere. Et cõfirmatur; quia non poteſt operari niſi in loco, vbi eſt. Sẽper enim requiritur approximatio agẽtis ad paſſum. Vnde Da-

B. Damaſc. maſcenus lib. 2. cap. 2. inquit. Angelus debet deſcendere de cœlo; vt operetur in terra. Secundò, & efficaciùs probatur à Ricar. à definitione exiſtendi diffinitiuè in loco: nam cùm eſſe ita in loco, ſit ita eſſe in tali loco; vt ſimul non ſit in alio, & Angelus ſit in loco diffinitiuè, impoſſibile erit naturaliter eſſe diffinitiuè ſimul in pluribus locis.

CONCLVSIO II.

ANGELVS poteſt naturaliter ſimul in pluribus locis inadæquatis, & diſcontinuis exiſtere; vt poteſt circa ſpatium huius villæ, ſi ſit locus adæquatus; vt diximus, exiſtere in extremis, non exiſtendo in medio. Concluſio eſt Scoti, & Caiet. & aliorum Thomiſtarum vbi ſuprà. Et ad probationem primùm animaduerte ea, quæ ſunt in loco commenſuratiuè, neceſſariò determinare ſibi locum quò ad magnitudinem ita; vt neque maiorem, neque minorem habere poſſint. Et ratio eſt; quia eſt totum in toto, & pars in parte; at verò ſpiritualia, quæ etiam ſunt diffinitiuè in loco, & ſunt tota in toto, & in qualibet parte; vt ſuprà diximus, nõ determinant ſibi locum, quò ad paruitatem. Hac re notata, probatur concluſio. Angelus eſt totus in qualibet parte loci; ergo poteſt eſſe intra eundem locum in extremis, abſq; eo, quòd ſit in ſpatio intermedio. Propterea quòd Angelus non eſt in loco, ſicut forma inhærens ſubiecto, neque circunſcriptiuè, ita quòd ſit pars in parte; quibus quidem modis exiſtendi non poteſt forma, aut corpus eſſe in extremis, quin exiſtat in medio. Et confirmatur; quia poteſt Angelus ſimul mouere duos lapides diſcontinuos intra duo loca inadæquata, & eſt in quolibet illorum & anima rationalis poteſt informare pedes, & cor, non informando intermedia: ergo & Angelus. Et nota ſequentes appendices Scoti.

Hinc,

Hinc, non ſequitur Angelum diſtare à ſe ipſo; quia anima rationalis non diſtat à ſe ipſa, eò quòd vtraquè manus, in quibus eſt, inter ſe diſtent. Et hoc propter illimitationem Angeli, & animæ, quãtùm ad hoc, quòd poſſint eſſe in qualibet parte. Append. 1.

Nec ſequitur, ꝙ mouetur, & non mouetur, quæ ſunt contradictoriæ. Quia motus, & quies dicunt reſpectum ad locum. Ideò cùm ſit in pluribus locis, poteſt habere plures reſpectus, & in vno loco quieſcere, & in alio moueri. Append. 2.

Nequè ſequitur, ergo loqueretur, & taceret. Proptereà ꝙ iſtæ actiones ſunt abſolutæ, & non variantur per locum. Verum tamen eſſet dicere cum reſtrictione, quòd loqueretur in vno loco, & taceret in alio; non tamen eſſet verum dicere abſolutè, quòd loqueretur, & taceret. Quoniam illa, quæ cũ limitatione, & reſtrictione conueniunt, non ſunt abſolutè concedenda. Nam, vt non eſt abſolute concedenda hæc propoſitio, Aethiops eſt albus, eò quòd ſit albus ſecundùm dentes, ita à ſimili in propoſito caſu. Append. 3.

Quarta diffic. An Angelus habeat locum limitatũ, ſecundùm paruitatem?

INTELLIGITVR titulus. An poſſit eſſe in indiuiſibili.

CONCLVSIO.

Angelus ſecundũ ſuã voluntatem non determinat ſibi locum ſecundũ paruitatẽ. Ratio eſt, quia nũquã eſt in tã minimo loco, ꝙ nõ poſſit eſſe in minori. Proptereà ꝙ, cùm ſit ſubſtãtia indiuiſibilis, poteſt eſſe in minimo loco, vt in puncto. Et quia, vt docet. S. Bon. loco citato. Quia anima eſt perfectio corporis organici, ideò poteſt eſſe, ita in corpore paruo, quòd nõ in minori. Quia minus corpus nõ eſſet organizabile, neq; viuificabile. At verò Angelus; quia non eſt perfectio, & eſt ſimplex; quia in qualibet parte eſt totus; ideò nõ poteſt accipi locus ita paruus, quin adhuc poſſit eſſe in minori. Poteſt tamen dari locus, in quo maiori non poteſt exiſtere, ſicut, & anima, quia hoc euenit ex limitatione. Nequè eſt Angelus indiuiſibilis ea ratione, qua punctum,

Alex m. r. S. Bona. q. 3. & reliqui. vbi ſuprà.

quod eſt terminus quantitatis continuæ, & habens ſitum in continuo, ſed lõgè aliter eſt indiuiſibilis, quia omninò independens à quantitate. Et hinc eſt, quòd poſſit illi reſpondere locus diuiſibilis, aut indiuiſibilis, ſecundum exigentiam operationis, quam debet exercere circa locum. Lege. S. Th. 2. contra gent. cap. 56. Et hæc eſt communis opinio Scoti, & S. Thom. & aliorum theologorum. Neque impedit Angeli actionem eſſe in puncto; nam ſicut optimè poteſt corpus, perfectè ſphericum, mouere aliud corpus impellendo, quãuis illud ſolùm in puncto tangat; ita optimè poteſt Angelus mouere aliud corpus, licet illud immediatè in puncto tangat: quemadmodum cum Ariſtotele affirmamus intelligentiam mouere totum orbem, quamuis illum in aliqua parte illius determinata ſolùm modò tangat.

Ariſt.

DVB. II. Quid igitur cauſat Angelus in illo indiuiſibili; vt poſsit ad mouendũ corpus in eo cõſtitui?

RESPONDEO, cauſat virtutem motiuam inſtrumentalem, id eſt, impulſum, quo deinde mouet corpus.

Quinta diffic. Vtrum per potentiam Dei abſolutam poſsit idem Angelus ſimul in pluribus locis adæquatis exiſtere?

Scot. q. 7. citata.

HAnc difficultatẽ proponit Scotus, cui adhæſit Caiet. art. 2. citato. S. Tho. vbi dicit doctrinam. S. Thom. in illo art. traditam, ſolùm eſſe intelligẽdam ſecundum naturæ ordinem.

CONCLVSIO.

SECVNDVM abſolutam Dei potentiam vnus Angelus poteſt eſſe in pluribus locis adæquatis. Et ratio eſt: quia ſi idem corpus poteſt ſimul eſſe ſupernaturaliter, & circunſcriptiuè in pluribus locis; vt conſtat ex. 8. art. q. de exiſtentia corporis Chriſti in Euchariſtia in floribus. 4. lib. poterit ſimiliter, & Angelus, &c.

Sexta

Sexta diffic. Poſſunt ne plures Angeli ſimul eſſe in eodem loco?

S. Tho. ar. 3. vbiſuprà, & in primo. d. 37. q. 3. art. 3. Ricar. ibidem art. 2. q. 4. S. Bon. q. vltima.

DVæ ſunt extremæ opiniones circa hanc difficultatẽ. Vna. S. Thom. (quem ſecutus eſt Ricard. & alij) affirmantis, duos Angelos non poſſe eſſe in eodem loco, ſcilicet, diffinitiuè. eiuſdem opinionis eſt. D. Bon. Propterea quòd hoc exigit ordo vniuerſi: vt ſingula indiuidua ſint in ſingulis locis.

Scotus. q. 8. Gab. q. 2. & reliqui hac diſt.

Altera opinio eſt Scoti, poſt quem adhæſerunt Ocham, & Gabriel, qui aſſerunt plures Angelos naturaliter ſimul in eodem loco exiſtere poſſe.

CONCLVSIO. I.

Scoti eſt.

IVXTA opinionem dicentium Angelos eſſe in loco per ſuam eſſentiam, & non per operationem, plures Angeli in eodem loco diffinitiuè, & naturaliter ſimul eſſe poſſunt. Et ratio eſt; quia cùm Angelus non occupet locum: vt ex dictis conſtat nihil obſtat, quò minùs poſſint plures in eodem loco eſſe. Cauſa enim præciſa negatiuè, propter quam duo corpora non poſſunt naturaliter eſſe in vno loco, eſt: quia corpus implet, & occupat locum, locus autem repletus naturaliter vno corpore, non poteſt aliud capere; vt vas plenum aqua, amplius capere haud poteſt. Et confirmatur auctoritatibus ſacræ ſcripturæ. Nam Lucæ. 8. habetur legionem dæmonum, quæ conſtat. 6666. obſidiſſe corpus cuiuſdam dæmoniaci. Et Luc. 2. ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis. Et Matth. 4. & acceſſerũt Angeli, & miniſtrabant ei. Et Luc. 16. Angeli portauerunt animã Lazari in ſinũ Habraæ, &c. Hæc etiã fuit opinio Ricar. de. S. Victore.

Luc. 8. Et Luc. 2. Matth. 4. Luc. 16. Richard. de S. Victore.

CONCLVSIO II.

SECVNDVM opinionem affirmantẽ Angelũ eſſe in loco per operationem, vel applicationem virtutis, quæ: vt ſuprà diximus, operatio quædam eſt, plures Angeli poſſunt eſſe in eodem loco. Et ratio eſt; quia poſſunt ſimul mouere lapidem, dummodò neuter moueat ſecundum vltimum de potẽtia: quemadmodũ duo homines poſſunt ſimul portare

lapidem, quorum neuter agit ſecundum vltimum de potentia. Sunt enim, & Angeli, & homines agentia libera. Deinde confirmatur concluſio: quia duo Angeli poſſunt circa eũdem locum duos effectus producere, vt ſi vnus illuminet intellectum hominis, & alius eius voluntatem ad obſequendũ diuinis mandatis inflammet, vel vnus offendat hominem; vt malus Angelus, & alter; vt bonus, defendat. Tandē quãdo Angeli deferebant animam Lazari in ſinum Habraæ, operabantur circa eandem animam; poterunt igitur operari circa idem corpus, vbi fuerint locati, tanquã cauſa partialis, vel non operando ſecundum vltimum de potentia; vt modo diximus.

CONCLVSIO III.

Doct. vbi. s. Plures Angeli non poſſunt eſſe in eodem loco formaliter; vt cauſæ totales eiuſdem operationis, ratione cuius dicuntur eſſe in loco; vt operans in operato naturaliter loquendo.

Ariſt. Ratio eſt; quia vnius, & eiuſdem effectus non poſſunt eſſe plures cauſæ totales eiuſdem generis, & ordinis; vt expreſſè Ariſtot. 2. Phyſi. &, 5. Metaphyſi. cap. de cauſis docuit. Tùm etiam quia quando mobile, vel paſſum aliquod perfectè reducitur de potentia, in qua erat, ad actum ab vno agente, aliud erit ſuperfluum, & natura ſuperfluum maximè aborret.

DVB. III. Dices, quæ igitur eſt cauſa, ob quam conſtituitur ad eundem effectum tanta multitudo Angelorum: vt eſt legio: vt operentur tanquã partiales cauſæ?

Reſpõdeo. Licet vnus ſolus poſſit talem effectum producere; vult tamen Deus; vt multi concurrant. Boni quidem ad ſuam munificentiam, & liberalitatem, & Angelorum erga homines beneuolentiam, & amicitiam oſtendendam; mali verò è contra; vt indignatio, & ira diuina erga peccatores oſtendatur, & odium, & inimicitia dæmonum demonſtretur.

Septima

Septima diffic. Vtrum Angelus, exiſtat in anima hominis?

HActenus quomodo Angelus in loco corporali exiſtat explicatum eſt, nũc de loco ſpirituali videndum. An, ſcilicet, ſit in anima, vel animæ illabatur? *S. Tho. ar. 3. vbi ſuprà*

Tria ſunt prænotanda. Primùm eſt deſcriptio illapſus. A doct. diſt. 14. 1. lib. dicitur eſſe illapſus intima, præſentialitas cum præſidẽtia, & imperio, & perfecta cognitione eius, qui illabitur ad eum, cui ſit illapſus. *Magiſter. d. 8. S. Bona. q. 2. 2. p. d. 8.* *Illapſus quid et quotuplex.*

Secundùm eſt diuiſio illapſus, qui dicitur eſſe duplex. Vnus generalis, qui eſt intima præſentia Dei ad creaturas, mouendo illas ad operationes, ſiue liberas, ſiue naturales. Nam priùs naturà, quàm voluntas operetur aliquid, à Deo ad talẽ operationem mouetur. Alter ſpecialis illapſus, qui eſt concurſus Dei ad opera ſupernaturalia, vt ad opera meritoria, & ad vltimam diſpoſitionem ad gratiam

Tertiò nota voluntatem noſtram ab extrinſeco dupliciter moueri, vel per imperium Dei, vel per concilium alicuius creaturæ. Illapſus autem propriè eſt imperium Dei mouentis voluntatem.

CONCLVSIO.

SOLVS Deus animabus noſtris illabitur. Hæc eſt communis omnium ſententia. Et probatur à definitione illapſus in primo notabili poſita. Eſt enim præſidere operationibus humanis, imperando voluntati, & concurrendo cũ illa quod quidem eſt ſolius Dei proprium. Diabolus enim non poteſt compellere hominem ad malum; vt. D. Paul. ad Corinth. docet. Fidelis Deus eſt, qui non patietur vos tentari, ſuprà id, quod poteſtis, ſcilicet, reſiſtere, &c. Quare nullus Angelus, nequè bonus, nequè malus illabitur. Præterea de ratione illapſus eſt perfecta cognitio omnium, quæ ſunt in illo, cui illabitur, & cùm ſolus Deus cognoſcat naturaliter interiora noſtra, ſolus ipſe dicitur animabus noſtris illabi. Angeli autem ſiue boni, ſiue mali dicuntur immittere cogitationes in animas noſtras, non imperando; quia non poſſunt nos compellere; ſed conſulendo; *1. Cor. 10.*

vt

Ioan. 13. vt Ioan. 13. cùm diabolus miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas, &c. atque ita dicuntur impropriè illabi. De illapſu autem diaboli in corpus, infrà diſt. 8. diſputat Magiſter, lege cap. ſicut Iudas de conſecr. diſt. 2.

Quæſt. IIII. An Angelus localiter moueatur.

DIſſeruimus hactenus de quiete, & exiſtentia Angelorum in loco, nunc de motu locali eorundem agẽdum eſt. Et ad totam hanc. q. legendi ſunt Alex. Alen. q. 83. S. Thom. q. 53. & doct. in primo diſt. 37. & idem doct. 5. & Ricard. art. 3. q. 1. Durand. q. 2. circa ſecundam p. diſt. & Scot. q. 9. & infrà, & alij hac. 2. diſt. Et abſoluetur. q. nonnullis difficultatibus poſitis.

Prima diffic. Vtrum Angelus de loco ad locũ motu continuo moueatur?

Alex. Alen. m. 1. S. Tho. ar. 1. Scot. q. 9. & reliqui vbi ſuprà. TRes ſunt opiniones circa hãc difficultatem. Prima eſt S. Tho. Angelus mouetur localiter; quia poteſt applicare ſuam virtutem diuerſis locis. Secunda Scoti, Angelus propriè mouetur localiter, migrando à loco in locum, & hoc mouendo ſuam ſubſtantiam. Tertia Dura. Angelus *Scot.* non mouetur localiter; ſed ſemper eſt in cœlo. Et in ſcriptu*Durand.* ra ſacra dicitur moueri, vt ait ille; quia manifeſtat ſuam virtutem diuerſis in locis, Quemadmodum, inquit, Deus dicitur veniſſe in mundum, non quòd moueretur à cœlo in terram; ſed quia manifeſtauit ſeipſum aſſumendo humanitatẽ.

CONCLVSIO I.

ANGELI localiter moueri poſſunt. Hæc cõcluſio eſt cõmunis omniũ doctorũ, vno dempto Dur. Et probatur primum auctoritate diuinæ ſcripturæ. Tobiæ. c. 5. exemplo Ra*Tobiæ. c. 5. & 12.* phaelis Angeli. Et Luc. primo legitur Angelũ apparuiſſe Za*Lucæ. 1.* chariæ; & miſſum fuiſſe ad Virginẽ deſponſatã, &c. Sunt etiã alij loci multi, quos ſuprà cũ de loco Angeli diſputaremus, citaui. Ex qbus ſic colligo argumẽtũ: Angeli beati ſunt in cœlo, quos legimus aliquãdo fuiſſe in terra; hoc aũt pòt nõ fieri, niſi

niſi per motum, quare mouentur localiter. Et confirmatur à definitione motus localis, qui eſt relinquere terminũ à quo, & acquirere terminum ad quem. Quod faciunt Angeli quãdo relicto cœlo, aliquando ſunt in terra. Vnde Damaſcen. apud Alex. Alen. vbi ſuprà, Angeli cùm ſunt in cœlo empyreo, non ſunt in terra, & cùm ad terram à Deo mittuntur, non remanent in cœlo. Et anima etiam noſtra, quàm primùm è corpore egreditur, migrat in cœlum, ſiue in purgatorium, ſiue in infernum, & hæc ſine motu locali fieri haud poſſunt, ergo & Angelus. Nam ambo ſunt ſpirituales. *D. Damaſ.*

Hinc Dura. opinio eſt cauenda. Nam primùm eſt temeraria, quia contra omnes doctores ſcholaſticos, & aduerſus doctores ſanctos, qui ſæpe affirmant Angelos deſcendiſſe. Et eſt erronea, quia legitur apud Iſaiam. 14. quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, &c. & Luc. c. 10. vidi Sathanã, &c. qui realiter cecidit. Nec valet gloſſa aliqua. Lege contra hanc ſentẽtiam D. Ambroſiũ lib. de Spiritu ſancto. cap. 9. & 10. & D. Grego. lib. 2. moral. cap. 3. *Dura. Cauendus.* Appen. *Iſai. 14.* *Luc. 10.* *Amb.* *Greg.*

CONCLVSIO II.

ANGELVS non mouetur localiter, eò quòd in diuerſis locis ſucceſſiuè operetur. Et ratio eſt; quia motus localis non eſt in loco; ſed in locato: vt patet in lapide proiecto. Et calefactio non eſt in igne calefaciente: ſed in paſſo, dicente Ariſt. actus actiuorum non ſunt in agente; ſed in patiente diſpoſito. Et operatio Angeli, cùm non ſit in ipſo Angelo; ſed in loco, talis operatio non erit planè motus localis Angeli. *Ariſtot.*

CONCLVSIO III.

ANGELVS mouetur localiter per hoc, quòd eius eſſentia ſucceſſiuè poteſt eſſe in diuerſis locis definitiuè. Vt v.g. Angelus eſt modò in hac villa Madriti, & poteſt dimittere ſucceſſiuè hanc villam, & tranſire in alium locum contiguum huic villæ. Et ratio eſt; quia Angelus poteſt moueri localiter: vt conſtat ex prima concluſione huius difficultatis contra Dura. & non per hoc, quod diuerſimodè in diuerſis locis operetur: vt in ſecunda concluſione patet: mouetur ergo localiter per hoc tantùm, quòd eius eſſentia ſucceſſiuè

eſt in diuerſis locis diffinitiuè; vt noſter Scot. docet. Conſequentia à ſufficienti diuiſione eſt manifeſta.

CONCLVSIO IIII.

ANGELVS, quando eſt in loco diuiſibili, poteſt motu continuo moueri. Et ratio eſt; quia tunc poteſt deſinere ſucceſſiuè partem, & partem loci, in quo eſt, & ſucceſſiuè partem, & partem alterius acquirere. Probatur conſequentia à ſimili de motu corporis; propterea ꝙ hac ratione mouetur corpus ſucceſſiuè. Et colligitur ex Ariſt. 4. Phyſi. vbi ait, ad diuiſionem magnitudinis acquiri ſpatium. *Ariſt.*

Secunda difficult. Vtrum ſi ſit in indiuiſibili, vt in puncto, poßit moueri motu continuo?

SCOT. partem affirmantem tenet. Alij verò negantem.

CONCLVSIO.

Scot. vbi ſuprà. POteſt tunc moueri motu continuo. Ratio eſt, quia in pũcto poteſt moueri, & acquirere loca punctualia. Quod ſic probat Scot. Quia ſi corpus perfectè ſphericum moueatur ſuper planum, non attingit, niſi per puncta; ergo motu continuo illud punctum poteſt moueri ſucceſſiuè per loca punctualia: quare, & Angelus. Eadem enim ratio eſt de puncto, & de Angelo. Quam ob rem ſi punctum poteſt ſic moueri, & Angelus quoque mouebitur. Nec obſtat; quod non detur ſphericum ita perfectum: ſatis namque eſt, quòd poſſit dari.

Tertia diffic. Vtrum anima ſeparata moueatur localiter diffinitiuè?

CONCLVSIO.

MOuetur quidē diffinitiuè localiter. Et ratio eſt; quia, ſi non poſſet moueri localiter, ſequeretur, ꝙ egreſſa è corpore adhereret relicta in puris naturalibus loco proximo cadaueri, à quo fuit egreſſa. Secundò confirmatur, quia, cùm ipſa moueat corpus localiter habebit virtutē motiuam localem, qua moueat ſe ipſam.

Quarta

Quarta diffic. Vtrum Angelus moueatur localiter à ſe ipſo, an ab alio?

CONCLVSIO.

ANgelus poteſt ſe ipſum localiter mouere. Probatur; nam, cùm ſit in potẽtia paſſiua; vt poſſit localiter moueri, ſicut ex dictis conſtat, habebit potentiam actiuã ad mouendum ſe ipſum. Et confirmatur; quia hoc habent alia entia minus perfecta, & inanimata: vt ignis, & grauia: ergo ſimiliter & Angelus, qui eſt multò maioris perfectionis. Præterea Angelus mouetur localiter, & non à corpore, cùm ſit minoris virtutis, neque à Deo tantùm; quia hoc eſſet per miraculum; ergo mouetur à ſe ipſo. Et tandem; quia anima ſeparata, vt ſupra diximus, mouetur à ſe ipſa, vel in cœlum, vel in purgatorium, vel in infernum; ergo angelus ſimiliter mouebitur à ſe ipſo, cùm ſit maioris perfectionis. Mouetur enim Angelus à ſua potentia, nempè, à ſua voluntate: quæ quidem eſt principium motus.

Alex. Alen. q. 20. m. 3. Scot. q. 10. huius diſtin. Ricard. q. 1. vbi ſuprà.

Quinta diffic. Vtrum Angelus per accidens aliquãdo moueatur?

VT exempli gratia, an Angelus cuſtodiens hominem moueatur exiſtens in illo, ad motum illius, ſicut naturaliter de ſententia philoſophorum anima ad motum corporis mouetur: & Chriſtus in Euchariſtia ad motum ſpecierum conſecratarum, vt theologi confitentur. Et ratio dubitandi eſt; quia Angelus, neque ſecundum naturam colligatus eſt corpori, in quo eſt, neque coniunctus: ſicut eſt anima corpori, neque ſecundum legem, ſicut Chriſtus Ieſus ſecundum legem ſacramentalem habet colligationem cum ſpeciebus.

Alex. Alen. q. 20. m. 3. & S. Thom. q. 51. art. 3. ad 3.

CONCLVSIO.

ANGELVS per accidens mouetur ad motum corporis, in quo eſt; vt cuſtos ad motum illius, quem cuſtodit. Et ratio eſt; quia quamdiu Angelus eſt per ſuam voluntatem ſecundum eſſentiam in corpore cuſtoditi per eãdem prorſus volun-

voluntatem habet colligantiam cum illo corpore: quod quidem eſt naturale. Nam ſi duæ res inter ſe colligantur, mota vna, mouetur & altera per naturalem concomitantiam. Sunt enim in corporibus, ſicut motores in mobilibus.

Sexta diffic. Vtrum Angelus poßit moueri in inſtanti?

S. Tho. ar. 3. Scot. q. 11. Ricar. art. 3. q. 3. Gab. q. 3. vbi ſuprà.

DVæ ſunt opiniones. 1. Vna. S. Tho. Altera Scoti, quæ partim conueniunt interſe: partim verò differunt. Conueniunt quidem in hoc, ſcilicet, quòd Angelus in inſtanti poterit acquirere locum. Si enim ſit Angelus vbi nihil operetur, vt in cœlo empyreo, poteſt in inſtanti operari in alio loco, & ita de ſententia. D. Thom. in inſtanti acquirit locum, idemq; ſentit Scot. Differunt autem in hoc, quòd iſtas acquiſitiones termini ad quem vocat Scot. verum motum localem: quia opinatur ad veram exiſtentiam localem Angeli non opus eſſe operatione; ſed ſola præſentia Angeli ad locum. Atque ita ſatis eſt, quòd in termino, à quo fuerit per determinatum tempus, & quòd in inſtanti terminante illud tempus, ſit in termino ad quem, & tunc erit verus motus inſtantaneus de loco ad locum. At verò S. Thom. dicit non eſſe verum motum localem; ſed loci acquiſitionẽ; quoniam tranſitus ab operatione in operationem non poteſt fieri in inſtanti: ſed in tempore; propterea quòd talis tranſitus eſt ſucceſſio vnius operationis ad aliam, & ſucceſſio cõprehendit priùs, & poſteriùs, id eſt, prius operari in hoc loco, & poſteriùs in alio, & eſt diuiſibilis; & ideo non eſt inſtantanea.

CONCLVSIO.

ANGELVS poteſt localiter, & in hoc inſtanti moueri. Et ratio eſt, quia Angelum moueri de vno loco in alium, non eſt moueri ab operatione ad operationem: ſed à termino à quo, in terminum ad quem, vbi eſt per ſuam eſſentiam. Quod quidem poteſt fieri in inſtanti; quia non repugnat naturæ angelicæ propter eius excellentiam. Et confirmatur exẽplis poſſe aliquid quieſcere ſub termino à quo in tẽpore,

& in

i & in inſtanti terminatiuo illius temporis eſſe in termino ad quem, vt in generatione contingit, vbi materia prima fuit ſub termino a quo, ſcilicet, ſub priuatione, & in inſtanti terminatiuo illius temporis fuit ſub termino ad quem. Idem euenit in illuminatione corporis diaphani, & etiam in admirabili tranſubſtantiatione ſubſtantiæ panis, & vini, in corpus, & ſanguinem Chriſti. Nam in toto tempore prolationis verborum conſecrationis adeſt terminus à quo talis conuerſionis, nempè, ſubſtantia panis, & vini, at verò in inſtanti terminatiuo adeſt corpus, & ſanguis Chriſti Ieſu. Neque hinc ſequitur, quòd in eodem inſtanti ſit Angelus naturaliter in duobus locis; quia in termino à quo eſt in tempore, & in vltimo inſtanti illius temporis eſt Angelus in termino ad quem.

Septima diffic. Vtrum Angelus poſsit moueri ab extremo ad extremũ, non tranſeundo per medium?

OPinio Scoti circa hanc difficultatem non eſt contraria opinioni Alex. & S. Thom. quamuis Caiet. & alij Thomiſtæ oppoſitum affirment. Nam in via. S. Tho. certum eſt Angelos eſſe in loco ſolùm per operationem, & ſecundum hanc opinionem non negat Scot. in principio huius. q. Angelos poſſe operari in extremis, & non in medio. Et ſi Angelus ſit in tota hac villa poterit operari in angulis diſtantibus, non operando in ſpacio intermedio. Tota autem difficultas eſt in via Scot. aſſerentis Angelum eſſe in loco per eſſentiam, & diffinitiuè, licet ibi non operetur. Verùm in hac opinione diſtinguendum eſt de loco adæquato, & inadæquato, vt ſuprà.

Alex. Alen. m. 2. S. Tho. ar. 2. Scot. q. vltima Gabriel q. 3. Duran. vbi ſuprà. Ricar. d. 37. artic. 3. q. 2. m. 1.

CONCLVSIO I.

SI ſit ſermo de motu locali inter duo loca inadæquatã, poteſt Angelus moueri ab extremo in extremum, ideſt, ab vno loco inadæquato in alium locum inadæquatum, & non per medium. Verbi cauſa, ſi ſit hæc villa locus adæquatus virtuti angelicæ, ita quòd non poſſit eſſe in maiori, poterit

Angelus à principio ad finem, & non per medium moueri. Ratio eſt; quia Angelus poteſt exiſtere in principio, & fine huius villæ, & non in medio. Quare poterit ad eadem loca moueri, non tranſeundo per medium; propterea quod ad eadem loca, quæ naturaliter poteſt habere, poteſt naturaliter moueri. Quia non poteſt acquirere loca, niſi per motum; quamobrem ſi poteſt aliqua loca naturaliter habere, eadem poterit naturaliter acquirere. Aliter enim non poſſet ea naturaliter habere.

CONCLVSIO II.

SI Loquamur de motu locali Angeli, inter duo loca ſibi adæquata, non poteſt moueri ab extremo in extremum motu diſcreto, ideſt, non tranſeundo medium. Ratio eſt; quia, vt modò diximus, ad eadem loca tantùm naturaliter poteſt moueri, quæ naturaliter poteſt habere, & in quibus poteſt naturaliter quieſcere, & cùm non poſſit naturaliter ſimul in duobus locis ſibi adæquatis quieſcere, nec poterit planè ab vno ad alium moueri, niſi tranſeundo per medium.

Append. Hinc, non poteſt Angelus deſcendere à cœlo in terram, niſi per medium. Quia quilibet iſtorum locorum eſt ſibi adæquatus, licet enim Angelus moueatur per ſuam voluntatem, non tamen habet potentiam peruertendi ordinem naturalem motus, qui ordo eſt: vt tranſeatur ab extremo in extremum per medium, ſi loca fuerint adæquata.

Magiſt. Sent. Diſtinct. III.

Quæſt. I. De natura, & eſſentia Angelorum.

IN Prima parte huius diſtinct. 3. agit Magiſter de natura angelica, quam dicit indiuiſibilem, & immaterialē, ideſt, non compoſitam ex materia, & forma; ſicut ſubſtantia corporea. Ideò ad maiorem huius partis intelligentiam decreui cum Alexan. Alen. aliquot difficultates explicare, quibus abſolutis, erit perſpicua quæſtio propoſita de natura Angelorum.

Alex. Alen. q. 20. m. 1.

Prima

Prima difficul. Vtrum ſint Angeli in rerum natura?

IVXTA Ariſtotelis ſententiam primis cap. primi, & 2. lib. poſterioris analyſeos, quæſtio, an ſit, præponitur quæſtioni, in qua quæritur, quid res ſit.

CONCLVSIO.

DE Fide eſt, eſſe quaſdam ſubſtantias intellectuales, hominibus perfectiores, quas Angelos nominamus. Sunt enim innumeri loci ſacræ ſcripturæ vbi expreſsè habetur hæc concluſio. vide concordantias maiores Bibliæ, verbo Angelus, verb. Angeli. Et de Raphaele Angelo. lege Tob. cap. 5. & pſ. 8. Minuiſti eum, paulominùs ab Angelis. Qui locus intelligitur de homine Chriſto. Quemadmodum diuus Paul. 1. ad Hebræos interpretatur illum de humanitate Chriſti Ieſu. Et in nouo teſtamento paſſim: vt Luc. 1. apparuit Angelus Zachariæ. Et fuit miſſus Angelus ad Mariam virginem. Et ratione etiam naturali confirmatur. Videmus enim orbes cæleſtes moueri continuo, & perpetuo motu regulariſſimè. Quare oportet eſſe motorem intellectum, regulariſſimè, & perfectiſſimè mouentem. Tum etiam, quia ad perfectionem vniuerſi requiritur; vt omnis gradus creaturarum reperiatur. Et cùm inueniatur ſpiritus vnitus corpori; vt in homine, & corpus ſeparatum à ſpiritu; in lapide; oportet etiam vt inueniatur ſpiritus ſeparatus à corpore, vt eſt Angelus. Nam ſi corpus, quòd eſt minùs perfectum inuenitur ſine ſpiritu, multò magis ſpiritus erit ſine corpore, vt eſt Angelus. Et Ariſtot. lib. de cauſis inquit. Eſt quædam ſubſtantia, cuius ſubſtantia eſt in æternitate, & actio in tempore. lege eundem Ariſtot. 11. & 12. Methaphyſi. & 1. de anima extra cœlum &c.

Tob. c. 5. & 12. *Pſalm. 8.* *Ad Hebr. 1.* *Luc. 1.* *Ariſt.*

Hinc confutata manet Hæreſis Sadducæorum, qui vt Alexand. ibidem ait, dixerunt, non eſſe Angelos. lege. c. 23. in Act. Apoſtol.

Hæreſis. *Act. Apoſt. c. 23.*

Secunda diffic. Angelus ſub quo genere continetur?

IN Angelis duplex eſſe conſideratur à doctoribus, vnum eſſe purè naturale, alterum eſſe gratuitum; & ſecundum eſſe gratuitum vocatur lumen à ſanctis. Lege Alexand. art. 1. vbi ſuprà, & ſecundum eſſe naturale quæritur in hac difficultate; ſub quo genere contineatur? an ſub ſubſtantia? vel ſub accidente?

Alex. Alen. in 2. art. 2. vbi ſuprà.

CONCLVSIO.

ANGELVS eſt in genere ſubſtantiæ. Et ratio eſt, quia cùm ſit ens, & non ſit accidens; quia non inhæret ſubiecto, neceſſariò erit ſubſtantia, cùm ens in ſubſtantiam, & accidẽs primò diuidatur. Et D. Damaſc. vt ſtatim dicemus, Angelũ ſubſtantiam eſſe affirmat.

D. Damaſc.

Tertia diffic. Quidnam eſt Angelus?

ANgelus eſt ſubſtantia incorporea, intellectualis, ſemper mobilis, arbitrio libera, Deo miniſtrans, ſecundũ gratiam, non naturam; immortalitatem ſuſcipiens. Hæc diffinitio eſt Damaſ. lib. 2. ſententiarum. cap. 2. illuſtro diffinitionem hanc, ſingulas eius partes declarando. Primùm eſſe ſubſtantiam, conſtat ex proxima difficultate. Secundò dicitur incorporea, ad differentiam animæ noſtræ, quæ licet non ſit corporea; tamen eſt vnita, vel vnibilis corpori; at verò Angelus, neque eſt vnitus, neq; vnibilis corpori. Tertiò dicitur intellectualis, ad diſtinctionem animæ noſtræ. Quia propriè loquendo, anima noſtra dicitur ſubſtantia rationalis; at verò Angelus ſubſtantia intellectualis. Proptereà quòd Angelus ſine collatione eligit; homo verò cum collatione, & diſcurſu; ſed hæc latius infrà. Quartò additur in diffinitione ſemper mobilis. Quoniam Angelus habet ſemper in ſe omnes conditiones, quæ ad motum ſuum deſiderantur, quas non habent, neque illa, quæ motu recto mouentur, Nam dum ſunt in ſuo loco naturali non mouentur, vel poteſt fieri, vt actu non moueantur, propter motoris indigentiam. Neque illa, quæ circulariter mouentur: nam licet habeant ad motum omnes conditiones, quæ ex parte ſui requi-

Alex. in. 3. q. 20. citata. S. Bon. in expoſitione litera diſt. 9. D. Damaſ.

requiruntur; indigent tamen motore; vt cœlum, ſi non eſſet motor, ſtaret. Angelus autem non indiget motore præter Deum, cuius imperium ad motum Angeli requiritur. Et ad diſtinctionem animæ, quæ dum eſt corpori coniuncta, moto corpore dumtaxat mouetur. Apponitur quinto in definitione, arbitrio, &c. quoniam Angelus de ſententia B. Dionyſij apud Alex. hoc loco, quantum ad motum naturalem, poteſt, & recto, & circulari motu moueri. Non enim eſt in eo motus, quantum ad vnam differentiam ſolam determinatus; vt ſunt reliqua mobilia. Vel ſecundò dicendũ eſt hoc loco arbitrium ſumi pro iudicio, quo aliquis poteſt eligere communiter bonum, vel malum; quod quidem Angelo conuenit ſine collatione, & diſcurſu; vt paulò anteà diximus, & infrà latiùs explicabitur. Vel dicitur liber Angelus non ad bonum, & malum; ſed in libera electione eius, quod voluerit. Sexto adiungitur particula ſemper adminiſtrans. Quia licet, nõ ſemper actu miniſterium, quod habetur reſpectu hominum, ei conueniat; habet tamen ſemper virtutem, & potentiam adminiſtrandi. Et ita in habitu ſemper ei conuenit, & reſpectu Dei ſemper ei conuenit adminiſtratio. Angelos enim ſemper Dei voluntati ſubiectos eſſe confitemur. *B. Dionyſi.*

Vltima particula in definitione poſita eſt; ſecundum gratiam, &c. Vel quia de facili non eſt mutabilis, & hoc habet à ſua natura, ſiue à ſuo principio. Ex ſe enim ſolum habet; vt ſit quodammodo vertibilis in nihil. Vnde habet immortalitatem, quaſi ex quodam dono gratiæ; tamẽ quodammodo ex principio naturali poteſt non moueri, & quando. D. Auguſt. (vt refert Alex.) vocat animam noſtrã ſimpliciter immortalem, comparat illam ad animam ſentientem, quæ eſt in brutis, vel ad vegetatricem, quæ eſt in plantis, quæ cũ corpore eſſe deſinunt. Vel ſecundò dicitur Angelus immortalis ſpiritualiter. Quia Angelus ſemel bonus, ſemper eſt bonus, & ſemel malus, ſemper eſt malus [es como cerradura de golpe] non ſic autem anima noſtra, dum eſt in corpore, ſed de ijs infrà latiùs. Eſt, & alia diffinitio Angeli, quam tradit. B. Dionyſi. de diuinis nominibus. cap. 6. nempè. Angelus eſt imago Dei, manifeſtatio occulti luminis, ſpeculum *D. Aug.* *Lege Alber. Mag. lib. de 4. coeuis. coa uo. 4.* *Alex. Alen. art. 2. m 3.*

purum, ſplendidiſſimum, immaculatum, incontaminatum, incoinquinatum, recipiens totam (ſi iuſtum eſt dicere) ſpecioſitatem benè formatæ Dei formitatis, & purè declarans in ſe ipſo, ſicut poſſibile eſt, bonitatem, quæ eſt in abditis. Singulas partes huius diffinitionis copioſiſſimè Alexand. declarat. Et nota, quæ ibi de imagine Dei tradit, quomodo

2.Cor.4.a. filius propriè imago patris nominetur. Largè verò Angelus; verius tamen Angelum, & hominem ad imaginem Dei factos dicimus; vt ratione tranſitionis ſignatæ per præpoſitionem notetur diuerſitas, non ſolùm in perſona, verùm etiam

Gen.c.1. in eſſentia creaturæ ad creatorem.

Quarta difficul. Vtrum potentia in Angelo, ſit idem cum ſua eſſentia?

ALEX. Alen.q.21.m.1. S. Thom.q. 54.art.1.2.& 3. & q.77.art.1.& q. de ſpiritualibus creaturis art. 11. Scot. d.16.huius lib.q.vnica, & in.4.d.12.q.3. Duran, in hac 3. diſt.q.5.& in primo.d.3.q.2.in.2.p.d. & in eiſdem diſt. cæteri Gab.& Greg. Arimin.d.16.

Vt exempli gratia. An intellectus Angeli ab eius eſſentia diſtinguatur?

CONCLVSIO.

POTENTIA Angeli ab eius eſſentia formaliter, & quidditatiuè diſſinctione formali reali diſtinguitur. Probatur primò authoritate D. Diony. 11.c. de cœleſti hierarchia,

D.Dionyſi. qui in Angelis tria eſſe affirmat, nempè, eſſentiã, virtutem & operationem. Vbi virtutem, ſiue potentiam, ab ipſa eſſentia ſeparat. Et. D. Auguſt. multis in locis in lib. de Trini.

D.Aug. præſertim, vbi declarat, quo modo imago ſanctiſſimæ Trinit. in anima noſtra reperiatur. Nam ſemper aſſignat differentiam inter Trinit. creatam, & increatam, affirmans in Trinit. increata eſſentiã eſſe idem realiter, & formaliter cum voluntate, & intellectu: at verò in Trinitate creata eſſentiam, vel ſubſtantiam non eſſe idem formaliter, ſaltem cum intellectu, & voluntate. Nam dicendum, inquit, eſt in anima

anima eſſe intellectum, & voluntatem; ſed fatendum non eſt animam eſſe intellectum, & voluntatem. Idem expreſſè docuit Epiſtolā. 102. ad Euodium, & lib. 15. de Trinit. c. 7. & D. Anſelm. in multis locis, præſertim de caſu diaboli. c. 8. & de concordia prædeſtinationis, & liberi arbitrij. c. vltimo, & eſt communis ſententia doctorum. & confirmatur ratione, quia Angelus non eſt omnino ſimplex, ſicut Deus; quò fit, vt nihil ſit pœnitus ſua potentia, præterquàm Deus, qui eſt eſſentia ſimpliciſſima. Tum etiam quia eſſentia eſt cauſa efficiens multarum paſſionum; vt Scot. in 4. diſt. 12. q. 3. docet, & cauſa efficiens realiter diſtinguitur à ſuo effectu. Alioquin idem eſſet ſecundum rem cauſa ſua ipſius, & idem ſimul eſſet, & non eſſet, quod eſt abſurdiſſimum, & impoſſibile. *D. Anſelm.*

Idem dicēdum eſt de actione Angeli. & potentijs animę, & de earum eſſe, & exiſtantia, & actionibus. Appen. 1.

Hinc etiam ſequitur explodendam eſſe ſententiam Gab. & Gregor. Arimin. & aliorum nominalium, qui eorum veſtigia ſunt ſequuti, locis citatis, qui tantam identitatem poſuerunt inter intellectum, & eſſentiam Angeli, & animæ vt teneant concedendum eſſe formaliter eſſentiam Angeli, vel animæ eſſe intellectum, & voluntatem. Et citant in ſuam ſententiam Scotum, ſed falſo; quia Scot. expreſſè docet vbi ſuprà diſtingui diſtinctione formali, & quidditatiua, aliter multò, quàm homo, & animal. Propterea quòd homo comparatur ad animal, vt pars ſubiectiua, de qua prædicatur formaliter totum, vt incluſum in ipſo eſſentialiter, & formaliter; at verò intellectus Angeli, vel hominis comparatur ad eſſentiam, vel ſubſtantiam, vt pars potentialis, de qua nunquàm totum formaliter prædicatur. Appen. 2. *Scot. liberatur.*

Eſt diſſidium, & controuerſia inter, S. Thom. & Scotum, & eorum diſcipulos; vtrùm realiter, vt res à re, diſtinguantur? verùm de hac controuerſia in libro de controuerſijs inter Scotum, S. & Thom. latiùs.

Quinta diffic. Vtrum ſit ſemper Angeli potentia in ſuo actu?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi ſuprà m. 2.

POtentia Angeli licet poſſit ſemper eſſe in actu; non tamen ſemper in actu eſt. Ratio primæ partis concluſionis eſt; quia cùm nullum ſit impedimentum ex parte potentiæ angelicæ, nihil prohibet; quin ſemper in actu eſſe poſſit. Ratio ſecundæ partis concluſionis eſt; quia eſt potentia voluntaria, & non ſemper eſt voluntas, qua mediante, potentia exit in actum. Tum quia ſicut eſſentia in creaturis eſt ad oppoſita ſecundum ſuum genus; quoniam poteſt eſſe, & non eſſe; ita, & potẽtia; quoniam poteſt agere, & nõ agere. Atquè ita non ſemper aget, vel in actu erit.

Sexta diffic. Vtrum in Angelo ſit vna potentia vel plures?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3. vbi. ſ. & q. 22. S. Tho. q. 54. art. 4. Scot. q. vlt & Ricard. & alij hac. d. 3.

NOn eſt vna tantum potentia in Angelo, ſed plures. Probatur cum Alexand. quia in quocunq; differt eſſentia à potentia, & eſt compoſitio, neceſſariò ſunt ponendæ plures potentiæ ratione compoſitionis. Secundò quia cùm Angelus ſit à Deo vno, & Trino per primam aſſimilationem, debet habere vnam eſſentiam, quæ reſpondeat vnitati diuinæ eſſentiæ, & ad minus tres potentias, per quas Trinitati diuinarum perſonarum aſſimiletur. Atquè ita dicitur in genere habère tres potẽtias, cognoſcendi, ſcilicet, efficiendi, & mouendi, de quibus Alex. q. 22. tractat. Et vltimò probatur concluſio, quoniam ſumma perfectio, qua omnia vno aguntur, ſoli Deo conuenit, in quo eſſentia eſt idem, quod potentia, & in quo etiam eſt indiuiſa potentia, quemadmodum, & natura.

Quæſt.

Alex. Alen. q. 34. m. 1. S.Tho q 50. art. 2. D. Bona. hac. d. ar. 1. per. 3. q. & d. 8. q. 3. 1. Dura. ibidē. q. 1. & d. 8. q. 1.

Quæſt. II. Vtrum Angeli ſint corporei? vel an compoſiti ex materia, & forma?

DVO in hac. q. quæruntur. Primum eſt, an Angeli ſint corpore? Secundum, An ſint ex materia, & forma compoſiti? circa primum ſunt variæ ſanctorum ſententiæ. Quidam enim dixerunt Angelos eſſe corporeos ſequuti Platonem, qui duas tantùm ſubſtãtias corporis expertes poſuit, Deum ſcilicet, & mentem, ab ipſo productam. Dæmones verò, & Angelos eſſe corporeos tenuit. Alij autẽ grauiſſimi patres Angelos eſſe omninò incorporeos aſſeruerunt. *Plato.*

CONCLVSIO. I.

ASSERERE Angelos eſſe corporeos, neque eſt hæreticum, neque manifeſtus error in fide. Ratio eſt; quia oppoſitum non habetur in aliquo cõſilio, neque in ſacris literis, neque per euidentem conſequentiam colligi poteſt. Quãuis enim in ſcriptura ſæpe Angeli ſpiritus nominentur; non tamen ſpiritus pro re incorporea accipitur: cùm frequenter etiam pro re corporea ſumatur. Nam aer dicitur ſpiritus. Et in Pſalm. 150. dicitur, omnis ſpiritus laudet dominum, vbi multa corpora; vt ignis, grando, nix, &c. ſpiritus numerantur, Et eccleſi. 39. ſunt ſpiritus, qui ad vindictam creati ſunt, &c. ignis grando, &c. Quare, vt poſſit defendi non eſſe hæreticum, dicendum eſt; ideò Angelos in ſacris literis vocari ſpiritus: quia habẽt corpora ſubtiliora, & ſpiritualiora, quàm aliæ creaturæ. Quemadmodum. D. Paul. dicit corpora noſtra poſt reſurrectionem futura eſſe ſpiritus. Præterea, neq; ex determinatione concilij Lateranenſis expræſſè colligitur oppoſitum. Ibi enim licet vocetur natura Angeli incorporea, non tamen colligitur omninò eſſe incorpoream, ſed dicitur ſpiritualis. Quia ſubtiliori corpore conſtat. & cùm ibi obiter illud tractetur, non erit de fide. Nam quæ expræſſè in concilijs tractantur, illa ſunt de fide, vt Cano. lib. 5. de locis ſcripturæ, cap. 5. docet. *Pſal. 150. Eccl. 39. 1. Cor. 15. Cano.*

Hanc tandem cõcluſionem; vt in principio adnotauimus,

 deffen-

deffenderunt multi patres. Nam Orig. 2. lib. Peri arc. cap. 2. dicit impoſſibile eſſe aliquid ſine corpore viuere, præter Deum, & cap. 8. ſcribit Angelos corpore, & anima conſtare; quemadmodum homo. Tertulian. lib. de carne Chriſti, adducens illud Gen. 6. Videntes filij Dei, &c. affirmat, per filios Dei, intelligendos eſſe Angelos, qui genuerunt. Et Lactantius. 2. lib. diuinarum inſtitutionum. c. 26. & D. Auguſt. pluribus in locis. 21. de Ciuit. c. 10. dicit dæmones corpora habere; vt magnis auctoribus viſum eſt. Quòd ſi aliqui non habere corpora aſſerant, non ſunt curioſa diſputatione liberandi. Et lib. 8. de Ciuit. cap. 9. approbat Apulei ſententiam affirmantis, Angelos habere ſubtilia corpora. Et in Inchirid. cap. 49. & 59. dicit tribuenda eſſe Angelis corpora aerea. Idē & D. Bernard. opinatus eſt homil. 6. ſuper cātica. Lege cap. ſciendum. 26. q. 3.

Orig. *Tertulia.* *Gen. 6.* *Lact.* *Aug.* *Bernard.*

CONCLVSIO II.

Temerarium eſſet nunc dicere Angelos corporibus conſtare. Ratio eſt, quia oppoſitum docet vniuerſa Theologorum ſchola. & quando aliquis ſentit contra omnes doctores, temerarius iudicatur. licuit, tamen temporibus, D. Auguſt. opinari; quia res in dubium vertebatur; nunc autem clara dilucida, & perſpicua eſt. Et quamuis non ſit de fide; eſt tamē ab omnibus recepta, & ex ſacris literis magna deprimuntur argumenta ad illam confirmandam. Nam licet ibi aliquando ſpiritus rem corpoream inſinuet, tamen quando diſtinguitur contra rem corpoream; vt in præſentia pro re corporis experte collocatur, vt Ioann. 4. dixit Chriſtus. Spiritus eſt Deus, &c. Et ad Epheſ. 4. loquens. D. Paul. de malis Angelis. ait. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ideſt, aduerſus res corporeas. Et paſſim in multis locis Angeli ſpiritus appellantur, vt Pſalm. 103. qui facis Angelos tuos ſpiritus. Et Luc. 24. ſpiritus carnem, & oſſa non habēt: ſicut me videtis habere. Tum etiam inter inuiſibilia numerantur. ad Roman. 1. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi, &c. Et in ſymbolo Niceno Deum creatorum viſibilium, & inuiſibilium confitemur. Et in concil. Lateranenſi, quamuis fuerit explicationis cauſa, tamen.

S. Tho. q. de dæmo. art. 1. *Temerarius quis.* *Ioa. 4.* *Ad Eph. 4.* *Pſalm. 103.* *Luc. 24.* *Rom. c. 1.*

men de ſententia vniuerſi concilij iſtud approbantis, & affirmantis, per naturam ſpiritualem natura Angelica intelligitur. Nam ſtatim ſubdit, hominem vtraquè natura conſtantem. Et confirmatur auctoritate grauiſſimorum, etiam ſanctorum virorum, qui hoc deffenderunt; vt D. Dionyſ. de diuinis nominibus. cap. 4. expreſſè dicit Angelos carere omni materia. Et Damaſcen. lib. 2. ſuæ Theologiæ. c. 3. Et Gregor. Nazianzenus lib. 2. ſuæ Theologiæ in fine. & Chryſoſtom. homil. 22. ſuper Geneſi. irridet expoſitionem eorum, qui aſſerunt per filios Dei eſſe intelligendos Angelos. Nam quo modo, inquit, poteſt fieri, quòd Angeli incorporei vxores ducant? Et addit per filios Dei eſſe intelligendos iuſtos, nempè, Seth, & trahentes ex eo originem.

D. Dion.

Damaſc.

Gregor. Nazian.

Prima difficultas. Vtrum naturali ratione demonſtrari poſſit Angelos eſſe incorporeos?

CONCLVSIO.

POTEST Naturali ratione demonſtrari. Et ratio eſt; quia, cùm anima noſtra in genere ſpiritualium ſit imperfecta, quò ad hoc, quod indiget organo, & inſtrumento corporeo ad intelligendum (quoniam nihil eſt in intellectu, quòd prius non fuerit in ſenſu) dandum eſt perfectum in eodem genere, quod tali organo non indigeat ad intelligendum, quare ſi ad intelligendum non indiget corpore, ſuperfluum erit ponere in Angelo corpus. Prima conſequentia probatur: quia in quocunquè genere datur imperfectum, datur & perfectum; vt in genere animalium brutum eſt imperfectum, & homo perfectus. Secundò confirmatur concluſio, quia in Philoſophia abſurdum eſt dicere Angelos eſſe corporeos: nam vel illa corpora eſſent organica, vel non. Si primum, haberent Angeli ſenſum, & actiones humanas, &c. Si non haberent corpora organica, vel eſſent ſolida, vel fluxibilia corpora illa, quod nullo modo eſt dicendum.

S. Th. q. 50. art. 1. & q. 51. art. 1.

Hinc

Appen. Hinc antiqui Philoſophi appellabant Angelos ſubſtantias ſeparatas, ideſt, à corpore ſequeſtratas, & intelligentias, & motores cœlorum, vt conſtat ex. 8. Phyſi. &. 12. Methap. & Platonici iſtas ſubſtantias vocant dæmones, ideſt, ſpiritus. Lege. D. Auguſt. de ciuit. Dei, lib. 8. cap. 15. & 16. & 6. lib. ferè per totum librum.

Aug.

Secunda diffic. An Angelus ſit compoſitus ex materia, & forma?

Doct. in principio. q. citati.

IN hac difficultate declaratur ſecunda pars tituli huius. q. 2. & in hac difficultate non loquimur de materia, quæ dicit ordinē ad quantitatem, & extenſionem, ſed nomine materiæ intelligimus partem ſubſtantialem conſtituentem Angelum, & realiter à forma diſtinctam. Lege. D. Bona. vbi ſuprà, qui varios modos dicendi ponit.

CONCLVSIO.

Ariſt.

ANGELVS eſt omninò immaterialis, & nullo modo ex materia componitur. Probatur primò, quia ſi Ariſt. de anima dicit, quòd neque corpus eſt, neq; eſt forma in corpore, neque mixtum cum materia, quod verum eſt de anima intellectuali; multò igitur magis de Angelo eſt hoc aſſerendum, cùm ſit ſimplicioris naturæ, & ſubtilioris. Deinde nō poteſt habere materiam vnā cum materia rerum corporearum. Nam percontor. An forma corporea, & incorporearum rerum, ſit in eadem parte materiæ? vel in diuerſis? non in eadem parte, quia tunc eadem res eſſet corporea, & ſpiritualis. Neque in diuerſis partibus; quia tunc forma rei ſpiritualis haberet diuiſionem, & quantitatem, & vtrunq; illi repugnat. Et confirmatur tertiò; quia operatio Angeli, quæ conuenit rei ſecundum modum ſubſtantiæ, eſt omninò immaterialis, vtpotè, intelligere. Et tandem; quia obiectum intelligibile eſt quoquè à materia, & ab hic, & nunc, abſtractum.

Tertia diffic. Erit ne aliqua compoſitio Angelo conſtituenda?

CONCLVSIO.

PRopriè,& per ſe eſt compoſitio ex genere,& differentia in angelo; eſto,non ſit,vt diximus, compoſitio ex materia,& forma. Ex ratio eſt,quia omne genus prædicamenti diuiditur per differentias, & cùm ſint plures ſpecies Angelorum, diuidetur genus illarum ſpecierum per differentias,tales ſpecies conſtituentes, quæ compoſitio vocatur Metaphyſica. Et ratio generis, per ſe loquendo, non ſumitur à materia, nec ratio differentiæ ſumitur à forma. Eſt enim de ratione generis,quòd ſumatur à tota natura, & eſſentia,quatenus habet rationem perfectibilis, & determinabilis. Et differentiæ ratio eſt, quòd ſumatur etiam à natura ſub ratione perfecti. Lege S.Thom.de ente,& eſſentia cap.6.

Hinc Angelus, quamuis non componatur ex materia, & forma, ſatis eſt componatur ex genere, & differentia: vt nō ſit purus actus. Recipit enim eſſe,& in potentia ad aliud, vel eſt compoſitus ex eſſe,& eſſentia intellectualis. Appen.

Quæſt. III. De diſtinctione Angelorum.

HAEC quæſt. mouetur à Magiſtro in prima parte huius diſtinctionis; abſoluetur autem. q. poſitis nonnullis difficultatibus.

Prima difficultas. Sunt ne plures Angeli numero?

CONCLVSIO.

PLures eſſe Angelos, & in magno numero,de fide tenendum eſt. Hæc concluſio habetur expreſsè in multis locis ſacræ ſcripturæ, vbi ſæpe exercitus Angelorum numerantur, vt Pſal. 67. currus Dei decem millibus, multiplex millia lætantium. Et Pſalm. 148. Laudate eum omnes virtutes *S.Thō. q. 50. art. 3. Dura. hac. d. q. 4. Pſal. 67. Pſal. 148.*

iteſrtvu eius. In Hæbreo habetur omnes exercitus eius. Et Daniel. 7. millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. Et Iob. cap. 25. nunquid eſt numerus militum eius. quem locum declarans. D.Gregor. lib. 17. moral. c. 7. dicit cogitatione humana compræhendi non poſſe, quantus ſit Angelorum numerus. Et Luc. 2. in natiuitate Chriſti ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum. Et Matth. 26. An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquàm duodecim legiones angelorum. Et vnaquæque legio, vt ſuprà diximus. 6666. Angelos compræhendit. Vnde in ſacra pagina Deus propter multitudinem Angelorum dominus exercituum nominatur. Lege. 2. Paral. c. 32. & Apoc. c. 5. D. Dionyſ. c. 9. de cœleſt. Hierarc.

Daniel. 7. *D.Greg.* *Luc. 2.* *Matth. 26.* *2. Para. c. 32.* *Apoc. c. 5.* *D.Dion. c. 9.*

Secunda difficult. Excedit ne numerus Angelorum omnium aliarum rerum numerum?

Doct. vbi ſ.

HOc loco non quæritur de numero determinato; quia ſine reuelatione ſtultum eſſet hoc quærere, ſed quod quærimus perſiſtentes in principiis naturalibus, eſt. An excedat numerus, &c. Ariſt. 11. Methap. tenet non eſſe plures Angelos, quàm ſunt motores orbium, quem ſequutus eſt Auerroes, alij fuiſſe. 47. alij verò. 55. ad diuerſos motus aſſeruerunt.

CONCLVSIO.

ANGELORVM numerus excedit numerum ſpecierum rerum corporearum. Probatur primò auctoritate. D. Dionyſij. 14. de cœleſti hierarc. qui ait. Multi ſunt exercitus ſuper naturarum mentium, excedentes conſtrictam hanc, & infimam commenſurationem materialium. Secundò ratione confirmatur, quia, quando Deus creauit vniuerſa, quantò aliqua res fuit perfectior, tantò in maiori exceſſu creauit illã. Et Angeli perfectiores ſunt ijs inferioribus rebus materialibus. Omnia enim, quæ creata ſunt, ordine ſunt condita: ita quòd ea, quæ perfecta ſunt, propter perfectiora ſunt, & hæc ſunt ſecundum numerum, qui neceſſarius eſt ad illa

S. Tho. eſt. Dionyſi. *S. Thom. 2. cont. gent. c. 92.*

illa perfectiora; at verò illa, quæ propter ſe creata ſunt, in maiori numero ſunt condita. Notanter dicitur in concluſione, numerum ſpecierum, & non indiuiduorum; quia indiuidua non pertinent ad perfectionem vniuerſi; quemadmodum ſpecies.

Tertia diffic. Vtrum ſubſtantia materialis ex natura ſua ſit ſingularis, & indiuidua?

HAnc difficultatem tractat Scot. q. 1. huius diſtin. inter alias, quas adducit ad maiorem declarationem ſeptimæ. q. in qua ex profeſſo titulus huius. 3. q. exponitur. Et ad intelligentiam tituli huius difficultatis poſtulandũ eſt, ex logicis, ſingulare eſſe vnum numero, quod de nullo alio, quàm de ſe ipſo verificatur; vt anima ſeparata, humanitas iuncta verbo. Eſt igitur ſenſus tituli. An ita ſubſtantia materialis, quæ exprimitur in abſtracto; vt humanitas, includat in ſua quidditate ſingularitatem, quòd ſicut de ratione humanitatis eſt rationalitas, & animalitas; ita de ſua quidditate, & eſſentia ſit ſingularitas, ideſt, quòd ſit vna numero, ita vt de ſe ipſa tantùm, & non de alio verificetur. *Scot. q. 1.*

CONCLVSIO.

NATVRA materialis non includit in ſua quidditate ſingularitatem, quamuis nulla abſquè ſingularitate exiſtat. Probatur à ſimili de humanitate, quæ non includit in ſua eſſentia riſibilitatem, quamuis non poſſit ſine illa exiſtere. Et confirmatur ſecundo, propterea quòd non poteſt intellectus aliquid intelligere contra quidditatem rei cognitæ: vt intelligere hominem irrationalem. Quia eſt contra quidditatem hominis; poteſt tamen intelligere humanitatem ſine differentia aliqua indiuiduali, & ſine aliqua ſingularitate, vt poteſt concipere, & formare conceptum humanitatis Petri, conſiderando illam abſq; conditionibus indiuiduantibus, & accidentibus, quibus vnum indiuiduum ab alio differt, & abſque hic, & nunc, id eſt, abſque loco, & tempore. Quare ſingularitas non eſt de quidditate ſubſtantiæ materialis.

Secunda diffic. Angelus ſub quo genere continetur?

Alex. Alen. in 2. art. 2. vbi ſuprà.

IN Angelis duplex eſſe conſideratur à doctoribus, vnum eſſe purè naturale, alterum eſſe gratuitum; & ſecundum eſſe gratuitum vocatur lumen à ſanctis. Lege Alexand. art. 1. vbi ſuprà, & ſecundum eſſe naturale quæritur in hac difficultate; ſub quo genere contineatur? an ſub ſubſtantia? vel ſub accidente?

CONCLVSIO.

D. Damaſc.

ANGELVS eſt in genere ſubſtantiæ. Et ratio eſt, quia cùm ſit ens, & non ſit accidens; quia non inhæret ſubiecto, neceſſariò erit ſubſtantia, cùm ens in ſubſtantiam, & accidēs primò diuidatur. Et D. Damaſc. vt ſtatim dicemus, Angelū ſubſtantiam eſſe affirmat.

Tertia diffic. Quid nam eſt Angelus?

Alex. in. 3. q. 20. citata. S.Bon. in expoſitione literæ diſt. 9. D. Damaſ.

ANgelus eſt ſubſtantia incorporea, intellectualis, ſemper mobilis, arbitrio libera, Deo miniſtrans, ſecundū gratiam, non naturam, immortalitatem ſuſcipiens. Hæc diffinitio eſt Damaſ. lib. 2. ſententiarum. cap. 2. illuſtro diffinitionem hanc, ſingulas eius partes declarando. Primùm eſſe ſubſtantiam, conſtat ex proxima difficultate. Secundò dicitur incorporea, ad differentiam animæ noſtræ, quæ licet non ſit corporea; tamen eſt vnita, vel vnibilis corpori; at verò Angelus, neque eſt vnitus, neq; vnibilis corpori. Tertiò dicitur intellectualis, ad diſtinctionem animæ noſtræ. Quia propriè loquendo, anima noſtra dicitur ſubſtantia rationalis; at verò Angelus ſubſtantia intellectualis. Propterea quòd Angelus ſine collatione eligit; homo verò cum collatione, & diſcurſu; ſed hæc latius infrà. Quartò additur in diffinitione ſemper mobilis. Quoniam Angelus habet ſemper in ſe omnes conditiones, quæ ad motum ſuum deſiderantur, quas non habent, neque illa, quæ motu recto mouentur, Nam dum ſunt in ſuo loco naturali non mouentur, vel poteſt fieri, vt actu non moueantur, propter motoris indigentiam. Neque illa, quæ circulariter mouentur: nam licet habeant ad motum omnes conditiones, quæ ex parte ſui requi

requiruntur; indigent tamen motore; vt cœlum, ſi non eſſet motor, ſtaret. Angelus autem non indiget motore præter Deum, cuius imperium ad motum Angeli requiritur. Et ad diſtinctionem animæ, quæ dum eſt corpori coniuncta, moto corpore dumtaxat mouetur. Apponitur quinto in definitione, arbitrio, &c. quoniam Angelus de ſententia B. Dionyſij apud Alex. hoc loco, quantum ad motum naturalem, poteſt, & recto, & circulari motu moueri. Non enim eſt in eo motus, quantum ad vnam differentiam ſolam determinatus; vt ſunt reliqua mobilia. Vel ſecundò dicendũ eſt hoc loco arbitrium ſumi pro iudicio, quo aliquis poteſt eligere communiter bonum, vel malum; quod quidem Angelo conuenit ſine collatione, & diſcurſu; vt paulò anteà diximus, & infrà latiùs explicabitur. Vel dicitur liber Angelus non ad bonum, & malum; ſed in libera electione eius, quod voluerit. Sexto adiungitur particula ſemper adminiſtrans. Quia licet, nõ ſemper actu miniſterium, quod habetur reſpectu hominum, ei conueniat; habet tamen ſemper virtutem, & potentiam adminiſtrandi. Et ita in habitu ſemper ei conuenit, & reſpectu Dei ſemper ei conuenit adminiſtratio. Angelos enim ſemper Dei voluntati ſubiectos eſſe confitemur. *B. Dionyſi.*

Vltima particula in definitione poſita eſt; ſecundum gratiam, &c. Vel quia de facili non eſt mutabilis, & hoc habet à ſua natura, ſiue à ſuo principio. Ex ſe enim ſolùm habet; vt ſit quodammodo vertibilis in nihil. Vnde habet immortalitatem, quaſi ex quodam dono gratiæ; tamẽ quodammodo ex principio naturali poteſt non moueri, & quando. D. Auguſt. (vt refert Alex.) vocat animam noſtrã ſimpliciter immortalem, comparat illam ad animam ſentientem, quæ eſt in brutis, vel ad vegetatricem, quæ eſt in plantis, quæ cũ corpore eſſe deſinunt. Vel ſecundò dicitur Angelus immortalis ſpiritualiter. Quia Angelus ſemel bonus, ſemper eſt bonus, & ſemel malus, ſemper eſt malus [es como cerradura de golpe] non ſic autem anima noſtra, dum eſt in corpore, ſed de ijs infrà latiùs. Eſt, & alia diffinitio Angeli, quam tradit. B. Dionyſi. de diuinis nominibus. cap. 6. nempè. Angelus eſt imago Dei, manifeſtatio occulti luminis, ſpeculum *D. Aug.* *Lege Alber. Mag. lib. de 4. coeuis. coa uo. 4.* *Alex. Alen. art. 2. m 3.*

purum, ſplendidiſſimum, immaculatum, incontaminatum, incoinquinatum, recipiens totam (ſi iuſtum eſt dicere) ſpecioſitatem benè formatæ Dei formitatis, & purè declarans in ſe ipſo, ſicut poſſibile eſt, bonitatem, quæ eſt in abditis. Singulas partes huius diffinitionis copioſiſſimè Alexand. declarat. Et nota, quæ ibi de imagine Dei tradit, quomodo filius propriè imago patris nominetur. Largè verò Angelus; verius tamen Angelum, & hominem ad imaginem Dei factos dicimus; vt ratione tranſitionis ſignatæ per præpoſitionem notetur diuerſitas, non ſolùm in perſona, verùm etiam in eſſentia creaturæ ad creatorem.

2. Cor. 4. c.

Gen. c. 1.

Quarta difficul. Vtrum potentia in Angelo, ſit idem cum ſua eſſentia?

ALEX. Alen. q. 21. m. 1. S. Thom. q. 54. art. 1. 2. & 3. & q. 77. art. 1. & q. de ſpiritualibus creaturis art. 11. Scot. d. 16. huius lib. q. vnica, & in 4. d. 12. q. 3. Duran, in hac 3. diſt. q. 5. & in primo d. 3. q. 2. in. 2. p. d. & in eiſdem diſt. cæteri Gab. & Greg. Arimin. d. 16.

Vt exempli gratia. An intellectus Angeli ab eius eſſentia diſtinguatur?

CONCLVSIO.

POTENTIA Angeli ab eius eſſentia formaliter, & quidditatiue diſtinctione formali reali diſtinguitur. Probatur primò authoritate D. Diony. 11. c. de cœleſti. hierarchia, qui in Angelis tria eſſe affirmat, nempè, eſſentiã, virtutem & operationem. Vbi virtutem, ſiue potentiam, ab ipſa eſſentia ſeparat. Et. D. Auguſt. multis in locis in lib. de Trini. præſertim, vbi declarat, quo modo imago ſanctiſſimæ Trinit. in anima noſtra reperiatur. Nam ſemper aſſignat differentiam inter Trinit. creatam, & increatam, affirmans in Trinit. increata eſſentiã eſſe idem realiter, & formaliter cum voluntate, & intellectu: at verò in Trinitate creata eſſentiam, vel ſubſtantiam non eſſe idem formaliter, ſaltem cum intellectu, & voluntate. Nam dicendum, inquit, eſt in anima

D. Dionyſi.

D. Aug.

anima eſſe intellectum, & voluntatem; ſed fatendum non eſt animam eſſe intellectum, & voluntatem. Idem expreſſè docuit Epiſtolâ. 102. ad Euodium, & lib. 15. de Trinit. c. 7. & D. Anſelm. in multis locis, præſertim de caſu diaboli. c. 8. & de concordia prædeſtinationis, & liberi arbitrij. c. vltimo, & eſt communis ſententia doctorum. & confirmatur ratione, quia Angelus non eſt omnino ſimplex, ſicut Deus; quò fit, vt nihil ſit pœnitus ſua potentia, præterquàm Deus, qui eſt eſſentia ſimpliciſſima. Tum etiam quia eſſentia eſt cauſa efficiens multarum paſſionum: vt Scot. in 4. diſt. 12. q. 3. docet, & cauſa efficiens realiter diſtinguitur à ſuo effectu. Alioquin idem eſſet ſecundum rem cauſa ſua ipſius, & idem ſimul eſſet, & non eſſet, quod eſt abſurdiſſimum, & impoſſibile. D. Anſelm.

Idem dicēdum eſt de actione Angeli. & potentijs animę, & de earum eſſe, & exiſtantia, & actionibus. Appen. 1.

Hinc etiam ſequitur explodendam eſſe ſententiam Gab. & Gregor. Arimin. & aliorum nominalium, qui eorum veſtigia ſunt ſequuti, locis citatis, qui tantam identitatem poſuerunt inter intellectum, & eſſentiam Angeli, & animæ vt teneant concedendum eſſe formaliter eſſentiam Angeli, vel animæ eſſe intellectum, & voluntatem. Et citant in ſuam ſententiam Scotum, ſed falsò; quia Scot. expreſſè docet vbi ſuprà diſtingui diſtinctione formali, & quidditatiua, aliter multò, quàm homo, & animal. Proptereà quòd homo comparatur ad animal, vt pars ſubiectiua, de qua prædicatur formaliter totum, vt incluſum in ipſo eſſentialiter, & formaliter; at verò intellectus Angeli, vel hominis comparatur ad eſſentiam, vel ſubſtantiam, vt pars potentialis, de qua nunquàm totum formaliter prædicatur. Appen. 2. *Scot. liberatur.*

Eſt diſſidium, & controuerſia inter, S. Thom. & Scotum, & eorum diſcipulos; vtrum realiter, vt res à re, diſtinguantur? verùm de hac controuerſia in libro de controuerſijs inter Scotum, S. & Thom. latiùs.

Quinta diffic. Utrum ſit ſemper Angeli potentia in ſuo actu?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi ſuprà m. 2.

POtentia Angeli licet poſſit ſemper eſſe in actu; non tamen ſemper in actu eſt. Ratio primæ partis concluſionis eſt; quia cùm nullum ſit impedimentum ex parte potentiæ angelicæ, nihil prohibet; quin ſemper in actu eſſe poſſit. Ratio ſecundæ partis concluſionis eſt; quia eſt potentia voluntaria, & non ſemper eſt voluntas, qua mediante, potentia exit in actum. Tum quia ſicut eſſentia in creaturis eſt ad oppoſita ſecundum ſuum genus; quoniam poteſt eſſe, & non eſſe; ita, & potẽtia; quoniam poteſt agere, & nõ agere. Atquè ita non ſemper aget, vel in actu erit.

Sexta diffic. Vtrum in Angelo ſit vna potentia vel plures?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3. vbi. s. & q. 22. S. Tho. q. 54. art. 4. Scot. q. vlt & Ricard. & alij hac. d. 3.

NOn eſt vna tantum potentia in Angelo, ſed plures. Probatur cum Alexand. quia in quocunq; differt eſſentia à potentia, & eſt compoſitio, neceſſariò ſunt ponendæ plures potentiæ ratione compoſitionis. Secundò quia cùm Angelus ſit à Deo vno, & Trino per primam aſſimilationem, debet habere vnam eſſentiam, quæ reſpondeat vnitati diuinæ eſſentiæ, & ad minus tres potentias, per quas Trinitati diuinarum perſonarum aſſimiletur. Atquè ita dicitur in genere habere tres potẽtias, cognoſcendi, ſcilicet, efficiendi, & mouendi, de quibus Alex. q. 22. tractat. Et vltimò probatur concluſio, quoniam ſumma perfectio, qua omnia vno aguntur, ſoli Deo conuenit, in quo eſſentia eſt idem, quod potentia, & in quo etiam eſt indiuiſa potentia, quemadmodum, & natura.

Quæſt.

Quæſt. II. Vtrum Angeli ſint corporei? vel an compoſiti ex materia, & forma?

Alex. Alen. q. 34. m. 1. S.Tho q 50. art. 2. D. Bona.hac.d. ar. 1.per. 3. q. & d.8.q.3.1. Dura. ibidē. q.1. & d. 8. q.1.

DVO in hac.q.quæruntur. Primum eſt, an Angeli ſint corpore? Secundum, An ſint ex materia, & forma compoſiti? circa primum ſunt variæ ſanctorum ſententiæ. Quidam enim dixerunt Angelos eſſe corporeos ſequuti Platonem, qui duas tantùm ſubſtātias corporis expertes poſuit, Deum ſcilicet, & mentem, ab ipſo productam. Dæmones verò, & Angelos eſſe corporeos tenuit. Alij autē grauiſſimi patres Angelos eſſe omninò incorporeos aſſeruerunt. *Plato.*

CONCLVSIO. I.

ASSERERE Angelos eſſe corporeos, nequè eſt hæreticum, nequè manifeſtus error in fide. Ratio eſt; quia oppoſitum non habetur in aliquo cōſilio, nequè in ſacris literis, nequè per euidentem conſequentiam colligi poteſt. Quãuis enim in ſcriptura ſæpe Angeli ſpiritus nominentur; non tamen ſpiritus pro re incorporea accipitur: cùm frequenter etiam pro re corporea ſumatur. Nam aer dicitur ſpiritus. Et in Pſalm. 150. dicitur, omnis ſpiritus laudet dominum, vbi multa corpora; vt ignis, grando, nix, &c. ſpiritus numerantur, Et eccleſi. 39. ſunt ſpiritus, qui ad vindictam creati ſunt, &c. ignis grando, &c. Quare, vt poſſit defendi non eſſe hæreticum, dicendum eſt; ideò Angelos in ſacris literis vocari ſpiritus: quia habēt corpora ſubtiliora, & ſpiritualiora, quàm aliæ creaturæ. Quemadmodum. D. Paul. dicit corpora noſtra poſt reſurrectionem futura eſſe ſpiritus. Præterea, neq; ex determinatione concilij Lateranenſis expræſſè colligitur oppoſitum. Ibi enim licet vocetur natura Angeli incorporea, non tamen colligitur omninò eſſe incorpoream, ſed dicitur ſpiritualis. Quia ſubtiliori corpore conſtat. & cùm ibi obiter illud tractetur, non erit de fide. Nam quæ expræſſè in concilijs tractantur, illa ſunt de fide, vt Cano. lib. 5. de locis ſcripturæ, cap. 5. docet. *Pſal. 150. Eccl. 39. 1. Cor. 15. Cano.*

Hanc tandem cōcluſionem; vt in principio adnotauimus,

deffenderunt multi patres. Nam Orig. 2. lib. Peri arc. cap. 2. dicit impoſſibile eſſe aliquid ſine corpore viuere, præter *Orig.* Deum, & cap. 8. ſcribit Angelos corpore, & anima conſtare; quemadmodum homo. Tertulian. lib. de carne Chriſti, ad- *Tertulia.* ducens illud Gen. 6. Videntes filij Dei, &c. affirmat, per fi- *Gen. 6.* lios Dei, intelligendos eſſe Angelos, qui genuerunt. Et La- *Lact.* ctantius. 2. lib. diuinarum inſtitutionum. c. 26. &. D. Auguſt. pluribus in locis. 21. de Ciuit. c. 10. dicit dæmones corpora ha *Aug.* bere; vt magnis auctoribus viſum eſt. Quòd ſi aliqui non habere corpora aſſerant, non ſunt curioſa diſputatione liberandi. Et lib. 8. de Ciuit. cap. 9. approbat Apulei ſententiam affirmantis, Angelos habere ſubtilia corpora. Et in Inchirid. cap. 49. &. 59. dicit tribuenda eſſe Angelis corpora aerea. Idē *Bernard.* &. D. Bernard. opinatus eſt homil. 6. ſuper cātica. Lege cap. ſciendum. 26. q. 3.

CONCLVSIO II.

Temerarium eſſet nunc dicere Angelos corporibus conſtare. Ratio eſt, quia oppoſitum docet vniuerſa Theologo- *S. Tho. q. de* rum ſchola. & quando aliquis ſentit contra omnes doctores, *dæmo. art. 1.* temerarius iudicatur. licuit, tamen temporibus, D. Auguſt. opinari; quia res in dubium vertebatur; nunc autem clara di- *Temerarius* lucida, & perſpicua eſt. Et quamuis non ſit de fide; eſt tamē *quis.* ab omnibus recepta, & ex ſacris literis magna depromuntur argumenta ad illam confirmandam. Nam licet ibi aliquando ſpiritus rem corpoream inſinuet, tamen quando diſtinguitur contra rem corpoream; vt in præſentia pro re corpo- *Ioa. 4.* ris experte collocatur, vt Ioann. 4. dixit Chriſtus. Spiritus *Ad Eph. 4.* eſt Deus, &c. Et ad Epheſ. 4. loquens. D. Paul. de malis Angelis. ait. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ideſt, aduerſus res corporeas. Et paſſim in multis locis Angeli ſpiritus appellantur, vt Pſalm. 103. qui facis *Pſalm. 103.* Angelos tuos ſpiritus. Et Luc. 24. ſpiritus carnem, & oſſa *Luc. 24.* non habēt: ſicut me videtis habere. Tum etiam inter inui- *Rom. c. 1.* ſibilia numerantur. ad Roman. 1. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi, &c. Et in ſymbolo Niceno Deum creatorum viſibilium, & inuiſibilium confitemur. Et in concil. Lateranenſi, quamuis fuerit explicationis cauſa, ta-

men.

men, de ſententia vniuerſi concilij iſtud approbantis, & affirmantis, per naturam ſpiritualem natura Angelica intelligitur. Nam ſtatim ſubdit, hominem vtraquè natura conſtantem. Et confirmatur auctoritate grauiſſimorum, etiam ſanctorum virorum, qui hoc deffenderunt; vt D. Dionyſ. de diuinis nominibus. cap. 4. expreſſè dicit Angelos carere omni materia. Et Damaſcen. lib. 2. ſuæ Theologiæ. c. 3. Et Gregor. Nazianzenus lib. 2. ſuæ Theologiæ in fine: & Chryſoſtom. homil. 22. ſuper Geneſi. irridet expoſitionem eorum, qui aſſerunt per filios Dei eſſe intelligendos Angelos. Nam quo modo, inquit, poteſt fieri, quòd Angeli incorporei vxores ducant? Et addit per filios Dei eſſe intelligendos iuſtos, nempè, Seth, & trahentes ex eo originem.

D. Dion. *Damaſc.* *Gregor. Nazian.*

Prima difficultas. Vtrum naturali ratione demonſtrari poſſit Angelos eſſe incorporeos?

CONCLVSIO.

POTEST Naturali ratione demonſtrari. Et ratio eſt; quia, cùm anima noſtra in genere ſpiritualium ſit imperfecta, quò ad hoc, quod indiget organo, & inſtrumento corporeo ad intelligendum (quoniam nihil eſt in intellectu, quòd prius non fuerit in ſenſu) dandum eſt perfectum in eodem genere, quod tali organo non indigeat ad intelligendum, quare ſi ad intelligendum non indiget corpore, ſuperfluum erit ponere in Angelo corpus. Prima conſequentia probatur: quia in quocunquè genere datur imperfectum, datur & perfectum; vt in genere animalium brutum eſt imperfectum, & homo perfectus. Secundò confirmatur concluſio, quia in Philoſophia abſurdum eſt dicere Angelos eſſe corporeos: nam vel illa corpora eſſent organica, vel non. Si primum, haberent Angeli ſenſum, & actiones humanas, &c. Si non haberent corpora organica, vel eſſent ſolida, vel fluxibilia corpora illa, quod nullo modo eſt dicendum.

S. Th. q. 50. art. 1. & q. 51. art. 1.

Hinc

Appen. Hinc antiqui Philoſophi appellabant Angelos ſubſtantias ſeparatas, ideſt, à corpore ſequeſtratas, & intelligentias, & motores cœlorum, vt conſtat ex. 8. Phyſi. &. 12. Methap, & Platonici iſtas ſubſtantias vocant dæmones, ideſt, ſpiritus. Lege. D. Auguſt. de ciuit. Dei, lib. 8. cap. 15. & 16. & 6. lib. ferè per totum librum.

Aug.

Secunda diffic. An Angelus ſit compoſitus ex materia, & forma?

Doct. in principio. q. citati.

IN hac difficultate declaratur ſecunda pars tituli huius. q. 2. & in hac difficultate non loquimur de materia, quæ dicit ordinẽ ad quantitatem, & extenſionem, ſed nomine materiæ intelligimus partem ſubſtantialem conſtituentem Angelum, & realiter à forma diſtinctam. Lege. D. Bona. vbi ſuprà, qui varios modos dicendi ponit.

CONCLVSIO.

ANGELVS eſt omninò immaterialis, & nullo modo ex materia componitur. Probatur primo, quia ſi Ariſt. de anima dicit, quòd neque corpus eſt, neq; eſt forma in corpore, neque mixtum cum materia, quod verum eſt de anima intellectuali; multò igitur magis de Angelo eſt hoc aſſerendum, cùm ſit ſimplicioris naturæ, & ſubtilioris. Deinde nõ poteſt habere materiam vnã cum materia rerum corporearum. Nam percontor. An forma corporea, & incorporearum rerum, ſit in eadem parte materiæ? vel in diuerſis? non in eadem parte, quia tunc eadem res eſſet corporea, & ſpiritualis. Neque in diuerſis partibus; quia tunc forma rei ſpiritualis haberet diuiſionem, & quantitatem, & vtrunq; illi repugnat. Et confirmatur tertiò; quia operatio Angeli, quæ conuenit rei ſecundum modum ſubſtantiæ, eſt omninò immaterialis, vtpotè, intelligere. Et tandem; quia obiectum intelligibile eſt quoquè à materia, & ab hic, & nunc, abſtractum.

Ariſt.

Tertia

Tertia diffic. Erit ne aliqua compoſitio Angelo conſtituenda?

CONCLVSIO.

PRopriè, & per ſe eſt compoſitio ex genere, & differentia in angelo; eſto, non ſit, vt diximus, compoſitio ex materia, & forma. Et ratio eſt, quia omne genus prædicamenti diuiditur per differentias, & cùm ſint plures ſpecies Angelorum, diuidetur genus illarum ſpecierum per differentias, tales ſpecies conſtituentes, quæ compoſitio vocatur Metaphyſica. Et ratio generis, per ſe loquendo, non ſumitur à materia, nec ratio differentiæ ſumitur à forma. Eſt enim de ratione generis, quòd ſumatur à tota natura, & eſſentia, quatenus habet rationem perfectibilis, & determinabilis. Et differentiæ ratio eſt, quòd ſumatur etiam à natura ſub ratione perfecti. Lege S. Thom. de ente, & eſſentia cap. 6.

Hinc Angelus, quamuis non componatur ex materia, & forma, ſatis eſt componatur ex genere, & differentia: vt nõ ſit purus actus. Recipit enim eſſe, & in potentia ad aliud, vel eſt compoſitus ex eſſe, & eſſentia intellectualis. Appen.

Quæſt. III. De diſtinctione Angelorum.

HAEC quæſt. mouetur à Magiſtro in prima parte huius diſtinctionis; abſoluetur autem. q. poſitis nonnullis difficultatibus.

Prima difficultas. Sunt ne plures Angeli numero?

CONCLVSIO.

PLures eſſe Angelos, & in magno numero, de fide tenendum eſt. Hæc concluſio habetur expreſsè in multis locis ſacræ ſcripturæ, vbi ſæpe exercitus Angelorum numerantur, vt Pſal. 67. currus Dei decem millibus, multiplex millia lætantium. Et Pſalm. 148. Laudate eum omnes virtutes *S. Thõ. q. 50. art. 3. Dura. hac. d. q. 4. Pſal. 67. Pſal. 148.*

illa perfectiora; at verò illa, quæ propter ſe creata ſunt, in maiori numero ſunt condita. Notanter dicitur in concluſione, numerum ſpecierum, & non indiuiduorum; quia indiuidua non pertinent ad perfectionem vniuerſi; quemadmodum ſpecies.

Tertia diffic. Vtrum ſubſtantia materialis ex natura ſua ſit ſingularis, & indiuidua?

HAnc difficultatem tractat Scot. q. 1. huius diſtin. inter alias, quas adducit ad maiorem declarationem ſeptimæ.q. in qua ex profeſſo titulus huius. 3. q. exponitur. Et ad intelligentiam tituli huius difficultatis poſtulandũ eſt ex logicis, ſingulare eſſe vnum numero, quod de nullo alio, quàm de ſe ipſo verificatur; vt anima ſeparata, humanitas iuncta verbo. Eſt igitur ſenſus tituli. An ita ſubſtantia materialis, quæ exprimitur in abſtracto; vt humanitas, includat in ſua quidditate ſingularitatem, quòd ſicut de ratione humanitatis eſt rationalitas, & animalitas; ita de ſua quidditate, & eſſentia ſit ſingularitas, ideſt, quòd ſit vna numero, ita vt de ſe ipſa tantùm, & non de alio verificetur. *Scot. q. 1.*

CONCLVSIO.

NATVRA materialis non includit in ſua quidditate ſingularitatem, quamuis nulla abſquè ſingularitate exiſtat. Probatur à ſimili de humanitate, quæ non includit in ſua eſſentia riſibilitatem, quamuis non poſſit ſine illa exiſtere. Et confirmatur ſecundo, propterea quòd non poteſt intellectus aliquid intelligere contra quidditatem rei cognitæ: vt intelligere hominem irrationalem. Quia eſt contra quidditatem hominis; poteſt tamen intelligere humanitatem ſine differentia aliqua indiuiduali, & ſine aliqua ſingularitate, vt poteſt concipere, & formare conceptum humanitatis Petri, conſiderando illam abſq; conditionibus indiuiduantibus, & accidentibus, quibus vnum indiuiduum ab alio differt, & abſque hic, & nunc, id eſt, abſque loco, & tempore. Quare ſingularitas non eſt de quidditate ſubſtantiæ materialis.

Deinde

Deinde quia de ente reali eſt ſcientia, & non de ente rationis, quale eſt vniuerſale, quatenus prædicatur de pluribus, neque de ſingularibus: Ergo erit de natura humana ſcientia ſecluſa ſingularitate. Alioquin non eſſet ens reale.

Append. 1. Hinc, à parte rei datur aliqua natura communis non per prædicationem, qua dicitur de pluribus, ſed per indifferentiam, vt humanitas Petri eſt natura communis, non quòd dicatur de pluribus, ſed per indifferentiam. Quoniam ex parte ſua eſt indifferens: nam ſicut fuit contracta à ſingularitate Petri, potuit à ſingularitate, Ioannis contrahi.

CONCLVSIO II.

LICET, detur natura communis per indifferentiam à parte rei, non tamen datur aliqua vniuerſalitas à parte rei ſine operatione intellectus. Et ratio Scoti eſt, quia cùm vniuerſale prædicetur de pluribus, non erit ens reale à parte rei. Proptereà quòd ens reale eſt ſingulare, quod non verificatur, niſi de ſe ipſo, vel natura communis, vt dictum eſt modò, ſed erit tantùm ens rationis.

Appen. 2. Ex ijs duabus concluſionibus colligit Scot. dari à parte rei vnitatem minorem vnitate numerali. Et ad probationem nota, vnitatem aut eſſe numericam, vt Petrus eſt vnus numero: quia de ſe ipſo tantùm dicitur, aut ſpecificam: vt conceptus hominis in communi, qui de pluribus verificatur, eſt vnus vnitate ſpecifica, non tamen eſt à parte rei, ſed eſt ens rationis. Et inter has duas vnitates, datur vnitas naturæ cõmunis, de qua loquitur in appen. Et probatur, quia illud eſt minus vnum, quod eſt indifferens ad plura: vt humanitas Petri ex ſua natura poterat contrahi ſingularitate Ioannis, vel Franciſci, & ita eſt minus vna, quàm vnitas numerica, quæ de ſe non eſt indifferens ad plura, & eſt magis vna, quàm ſpecifica: quia non verificatur de pluribus.

CONCLVSIO III.

NON eſt ponenda vna natura communis omnium indiuiduorum vnius ſpeciei; ſed tot ſunt naturæ communes, quot ſunt indiuidua. Et ratio eſt; quia quælibet natura dicitur communis non ob aliud, niſi; quia in ſua quidditate non includit ſingularitatem iſtam, quam modò habet. Quandoquidem

quidem poterat aliam habere,& alijs accidentibus,& circumſtantiis ſignari.

Quarta difficultas. Quidnam ſit iſta ſingularitas, ſiue differentia indiuidualis, ſiue principium indiuiduationis, per quod natura ex ſe communis efficitur vna,& ſingularis.

Titulus huius difficultatis duo poſtulare videtur. Primum eſt, quid illud ſit, quod naturam de ſe indifferentem, & diuiſibilem reddit indiuiſibilem in inferiora, & indiuiduam, efficit; vt à pluribus participari non poſſit? Secundum eſt, quid illud eſt, quo indiuiduum hoc diſtinguitur realiter ab alijs eiuſdem naturæ. Vnde dicitur indiuiduũ: quia eſt indiſtinctum à ſe,& à quolibet alio diſtinctum.

Circa hanc difficultatem ſunt quot capita:(vt aiunt) tot ſenſus. Gotphredus quol. 1.q. 8. art. 1. tenet, ꝙ natura ſe ipſa eſt hæc, neque oportere aſſignare aliquod indiuiduationis principiũ, huic ſubſcribere videntur Dur. q. 2. huius diſtin. & Gabriel,& omnes nominales. hanc opinionẽ refert Scot. q. 2. *Gotphredus.* *1.* *Durand.*

Secunda opinio eſt Henrici quol. 5.q.8. quã etiam Scotus ibidem refert,& confutat, qui aſſeruit principium indiuiduationis eſſe negationem communicabilitatis. *Gabriel.* *Henrici.*

Tertia opinio, quam etiam reijcit Scot. q. 3. eſt cuiuſdam Nicolai Boneti, affirmantis principium indiuiduationis eſſe actualem rei exiſtentiam. *Nicola.* *Bonet.*

Quarta opinio, in quam etiam Scot. q. 4. inuehitur, eſt dictium indiuiduationis principium eſſe ſolã quantitatem.

Quinta opinio eſt S. Tho. 2. contra gent. c. 2. & q. de ſpiritualib. & in tractatu de principio indiui. & de ente, & eſſentia, & in p. p. q. 3. & q. 29. & tenet principium indiuiduationis eſſe materiam ſignatam, hanc non ſequitur Scot. cuius opinio ſequenti concluſione continetur. *S. Thom.* *Scot. opi.*

CONCLVSIO.

Principium indiuiduationis eſt proprietas indiuidualis,

quæ non diſtinguitur realiter, ſed formaliter tantùm, à re, cuius eſt proprietas. Nam, vt inquit Scot. quemadmodum animal eſt in potentia ad rationale, & irrationale, & contrahitur per differentiam ad talem ſpeciem, & illa differentia non diſtinguitur realiter à genere; ſed ſolùm formaliter, ita proprietas indiuidualis contrahens, & determinans, non eſt realiter diſtincta à re, cuius eſt proprietas. Et confirmatur concluſio, quia omnis differentia eorum, quæ differunt, reducitur ad aliqua, quæ ſint primo diuerſa, ideſt, in nullo cõuenientia, ſed Socrates, & Plato differunt numero; ergo reſoluentur in aliqua, quæ erunt primò diuerſa. Iſta non erunt duæ humanitates; quia conueniunt in ſpecie: quare erunt duæ proprietates indiuiduales, quæ in nullo conueniunt. Prætereà entitatem ſequitur vnitas; nam ens, & vnum conuertuntur, & entitatem numeralem vnitas numeralis ſequitur, & entitas, quam ſequitur vnitas numeralis, non poteſt eſſe materia, nec forma; quoniam ſunt partes ſpeciei, nec totum compoſitum, cùm ſit ſpecies, nec aliquod accidens, cùm ſubſequatur naturam indiuiduam; ergo erit principium indiuiduationis proprietas, &c. Et tandem; quia principium indiuiduationis eſt illud, cui per ſe primò repugnat diuidi in inferiora, & nihil aliud eſt, præter proprietatem hanc, cui repugnet, ita diuidi, quia non materiæ, nec formæ: quare, &c. Et huiuſmodi differentiæ indiuiduales vocantur ab aliquibus diſcipulis Scoti hæ quantitates, vel hæ qualitates, à pro nomine hoc, quod demonſtrat tantùm ſingulare. Et quia differentiæ indiuiduales efficiunt naturam ſingularem; ideò talis differentia vocatur, hæc qualitas, à quibuſdam petreitas, vel Ioanneitas ab aliis Hæccêytas nuncupatur. Cæterùm de tota hac quæſt. & de ſingulis eius difficultatibus, latiùs in libro de controuerſijs inter. S. Thom. & Scot. diſputabitur.

Quarta difficultas. Vtrum in qualibet ſpecie Angelorum ſint plura indiuidua? an vnum tantum?

CIrca hanc difficultatem ſunt duæ extremæ opiniones. Vna S. Thom. affirmantis, impoſſibile eſſe; vt duo Angeli numero differentes ſub eadem ſpecie contineantur. Altera, & contraria tribuitur Scoto, quã prius multò amplexus fuit Alex. Alen. cui etiam adhæſerunt, D. Bonau. Ricard. & Durand. *Alex. Alen. q. 20. m. 6. S Tho. q. 50. art. 4. S. Bona. art. 2. & d. 9. q. 1.*

Hæc difficultas, vel intelligitur de poſſibili, vel de facto, primo modo ſit.

CONCLVSIO I.

POSSIBILE eſt plures Angelos eſſe ſub eadem ſpecie īma, vel ſpecialiſſima ſolo numero differentes. Et ratio à definitione ſpeciei eſt; quia ſpeciei natura eſt, vt poſſit prædicari de pluribus, ſolo numero differentibus, & cum quælibet ſpecies Angeli ſit vniuerſalis, & communis pluribus, poterit de pluribus prædicari. Alioqui enim non eſſet ſpecies, neque de Angelis eſſet ſcientia; quia de ſingularibus, ſicut non eſt diffinitio, neque ſcientia. Quid? quòd, vt omnes animæ rationales à corporibus ſeparatæ ſunt eiuſdem ſpeciei, ita, & plures Angeli poſſunt ſub eadem ſpecie contineri. Et vt poteſt Deus annihilare Angelum Michaëlem, & poſteà producere alium eiuſdem ſpeciei cum Michaele, poteſt abſque eius annihilatione vtrunq; conſeruare. Et ita eſſent iam plures Angeli ſub eadem ſpecie. Diſcipuli S. Thom. hanc concluſionem confitentur, licet S. Thom. illam diffiteatur. *Ricard. art. 5. q. 1. Scot. q. 7. & Duran q. 3. huius diſt.*

CONCLVSIO II.

DE Facto plures Angeli, ſolo numero differentes, ſub eadem ſpecie continentur. Et præter rationes primæ concluſionis, quibus etiam hæc ſecunda concluſio confirmatur, denuò probatur ratione, quæ ex D. Auguſt. in Enchiridion colligitur, quæ poſtulat articulum fidei, qui apud D. Paulum ad Hæbreos, 2. legitur, Nuſquàm Angelos appræhendit, ſed ſemen Habraæ, id eſt, non eſt factus *D. Aug. Ad Hæbre. 2. c.*

Angelus ad reparandam naturam Angelicam; ſed homo ad naturam humanam reſtaurandam. Hinc ſic formo rationem; cauſa, ob quam verbum diuinum non aſſumpſit naturam Angelicam; aſſumpſit tamen humanam, eſt; propterea ꝙ tota natura humana, vel ſpecies, quæ in vno Adam latebat, periit; non tamen periit tota ſpecies Angelica. At ſi quilibet Angelus eſſet propriæ ſpeciei, tot ſpecies perijſſent, quot fuere Angeli damnati. Quare ſinguli non ſunt peculiaris ſpeciei; ſed plures eidem ſpeciei ſubijciuntur. Et B. Damaſcenus in elementario hanc veritatem confirmat dicens, ſecundum vnamquamq; ſpeciem fecit Deus Angelos. ſed de hac re copioſiùs in libro controuerſiarum.

Damaſc.

Quæſt. IIII. De cognitione Angelorum.

ALex. Alen. q. 23. & 24. S. Tho. à q. 54. vſq; ad. 59. D. Bonau. Ricar. Scot. Dur. & alij doct. ſcholaſtici hac diſ. 3. Quæſt. hæc, quibuſdam difficultatibus poſitis, declarabitur, quibus, tanquam prolegomen, ſiue præludium, erit ſequens difficultas anteponenda.

Prima diffic. Vtrum in Angelis ſit intellectus agens, & patiens?

DVæ ſunt contrariæ opiniones. Prima eſt S. Tho. qui negat in Angelis intellectum agentem, & poſſibilem reperiri. Secunda eſt Scoti affirmantis, habere Angelos intellectum agentem, & poſſibilem. Et ad maiorem intelligentiam huius difficultatis eſt prænotandum, eundem numero intellectum eſſe agentem, & poſſibilem; habere tamen diuerſa nomina, propter diuerſos effectus, quos producit. Nam intellectus, quatenus agens eſt, duo facit officia. Et primum eſt formare ſpecies ſpirituales, per quas obiecta dicuntur actu intelligibilia, ideſt, in potentia propinqua; vt intelligantur, hoc eſt, ex ſpeciebus ſenſibilibus facit ſpecies intelligibiles, ſpirituales, & non tanquàm ex termino à quo, vel tanquàm ex materia; ſicut quando ex äëre fit ignis, vel quando

Alex. Alen. q. 22. m. 3. ſ. Thom. q. 54. art. 4. Scot. q. vlt. huius diſt.

Ariſt. 3. de anima.

quanpo ex ære ſit ſtatua. Et hoc efficit formando quandam ſpeciem intellectualem, quæ repræſentat obiectum, quod erat cognoſcibile tantùm per ſenſum, qua ſpecie mediante, fit in potentia propinqua cognoſcibile, ideſt, actu per intellectum intelligibile. Secundum officium intellectu agentis eſt facere vniuerſalitatem in rebus, ideſt, formare ſpecies vniuerſales, per quas intelligatur obiectum, ſub ratione vniuerſalium iu particulari; vt ſi quis Petrum ſub ratione animalis, aut hominis, & non ſub ratione Petri intelligat.

Intellectus idem dicitur poſſibilis duabus de cauſis. Prima; quia eſt in potentia ad recipiendam illam ſpeciem, ratione cuius obiectum vnitur accidentaliter intellectui, & potentia redditur obiecto ſimilis; eò quòd in ſe habet ſimilitudinem. Secunda cauſa eſt, quia, illa ſpecie mediante, efficit ſimilem notitiam obiecti, per quam obiectum non eſt iam actu intelligibile; ſed actu intelligitur. Appen.

Hinc ad cognitionem comparandam oportet ponere intellectum agentem producentem ſpeciem intelligibilem, quæ eſt obiectum intellectus, & intellectum poſſibilem, qui ſit potens ad recipiendam ſpeciem, & recipiendas, & producendas notitias. Ideo enim dicitur intellectus poſſibilis, ideſt potens pati, nempè, recipere in ſe ſpeciem, & potens facere, ideſt, notitias producere. Ijs ita conſtitutis, reſpondeo difficultati cum Alex. Alen: & Scoto. *Scoti eſt vbi ſuprà. Alex. vbi ſ. & q. 69. m. 3. art. 3.*

CONCLVSIO.

Angeli poſſibilem, & agentem intellectum habent. De intellectu poſſibili probatur primò, ex. d. Paul. ad Epheſ. 3. vbi docet Angelos didiciſſe myſterium incarnationis Chriſti; vt innoteſcat, &c. Quamobrem cùm ſint in potentia ad multa intelligibilia, quorum non habent ſpecies, erit neceſſariò ponendus in illis poſſibilis intellectus. Secundò de intellectu agenti probatur: quia cùm ſit res maximæ perfectionis, animæ corpori coniunctæ, habere intellectum agentem, quo poſſit ſuum obiectum motiuum, ſcilicet, ſpeciem intelligibilem formare; non erit profectò talis, & tanta virtus motiua neganda Angelis, cùm ſit præſtantioris na- *Ad Epheſ. 3.*

turæ. Tertiò Angelus habet intellectum poſſibilem, vt modò ex D. Paulo demonſtratum eſt; quia poteſt recipere omnium intelligibilium ſpecies (ſiue acquiſitas, ſiue infuſas, nihil enim refert, quæ illarum ſint) habet igitur, & agentem intellectum. Alioquin fruſtra eſſet potentia paſſiua ad recipiendas ſpecies, ſi actiua potentia ad efficiendum tales ſpecies Angelus careret. Cuilibet enim potentiæ paſſiuæ naturali (vt Ariſtot. auctor eſt) ſua potentia actiua naturalis reſpondet. Et confirmatur, ſit ita, quòd anima coniuncta corpori habeat ſpecies cócreatas omnium intelligibilium; nihilominus tamen haberet intellectum agentem, & poſſibilem. Quia hoc ad animæ perfectionem pertinet: quare non erit hoc idem Angelis, qui ſunt maioris perfectionis, quàm anima rationalis, denegandum.

Ariſt. 3. de anima.

Deinde, anima Chriſti Ieſu redemptoris noſtri videbat ab inſtanti ſuæ conceptionis in verbo omnia; nihilominus tamen habuit intellectum agentem, & poſſibilem; ſimiliterq; habuiſſet, quàmuis ab inſtanti ſuæ conceptionis omniũ intelligibiliũ ſpecies in proprio genere recepiſſet. Propterea quòd habere huiuſmodi intellectum, eſt commune omnibus animabus coniunctis. Quapropter idem erit de Angelis confitendum, quamuis à principio omnium intelligibilium ſpecies receperint. Tandem probatur concluſio. Domus creatum fuiſſe à Deo, cui nulla eſſet data ſpecies. Percontor modò, aut iſte Angelus poſſet formare ſpecies vniuerſalium, aut ſingularium, aut non? Si primum; ergo Angelus habet intellectum agentem, & poſſibilẽ, vt conſtat ex dictis in principio difficultatis. Si ſecundum, ſequitur manifeſtè animam coniunctam materiæ, eſſe maioris perfectionis, quàm ſit Angelus, cum anima, intellectu agente, & poſſibili prædita, poſſet acquirere ſcientiam; Angelus verò tali intellectu orbatus haud poſſet. Quod quidem philoſophiæ, & veritati aduerſatur, quàm quod maximè. Sed de his in lib. controuerſiarum fuſiùs.

Lege Alex. Alen. q. 22. m. 3 & q. 24. m. 2. tenet hanc concluſionem.

Secunda

Secunda diffic. An ſint ponendæ ſpecies intelligibiles infuſæ, vel acquiſitæ in Angelis? *Alex. Alen. q.26.m.2.*

HAEC difficultas eſt quoq; tanquàm præludium premittenda, ad explicandam difficultatem de cognitione Angelorum, quæ medijs ſpeciebus comparatur. Sunt autem de hac difficultate duę opiniones cõtrarię. Vna affirmans communis Alexand. S. Thom. & Scoti, & omniũ ferè Theologorum, & Philoſophorum. Altera negans Dur. & Gabriel, qui citat Ocham in ſuam ſententiam. *S. Tho. q.55. artic. 2. Scot. m.1. diſt. 3. q.6. Gabriel q.2. Duran. q.5. & 6. huius diſt.*

CONCLVSIO.

VT intellectus poſſit intelligere, neceſſariò ſunt ſpecies intelligibiles conſtituendæ. Probatur concluſio vna, atquè altera ratione. Prima intellectus nihil cognoſcit, niſi per ſuũ ſimile, & ſpecies eſt ſimilitudo obiecti: quare cognoſcet, & formabit notitiam per ſpeciem. Quod docuit Ariſtot. 3. de anima dicens, lapidem non eſſe perſe in anima; ſed eius ſpeciem. Aliter enim non poſſet cognitio fieri. Ad ſecundam rationem nota cum Ariſtot. 7. Phyſico. Quòd vt fiat actio, agens, & paſſum debent tangere ſe, vel contactu virtuali: vt quando agens operatur in extremum per medium, exempli gratia, quando ſol mediante aëre calefacit terram, vel contactu mathematico, quando ex vtroquè fit vnum, vt ex ſpecie intelligibili, & intellectu fit vnum per accidens. Iam ſic formo rationem; vt fiat actio, agens, & paſſum debent vniri, obiectum autem mouet intellectum ad notitiam ſui; quare debent vniri; & cùm non poſſint perſe, quia lapis (vt cum Ariſtot. modò diximus) non eſt in anima, vnientur profectò per accidens, ideſt, per ſpeciem, quæ ſubiecti quidditatem ſuppleat. Quod etiam Ariſtot. 3. de anima inſinuauit affirmans, intelligere eſſe quoddam pati, ideſt, receptione ſpecierum fieri intellectionem. *S. Bon. ar. 2. q.12. p. eiuſdem diſtin. Ariſt. Ariſt. Ariſt.*

Tertia difficult. Vtrum Angelus cognoſcat ſeipſum per ſuam eſſentiam?

Alex. Alen. vbi ſuprà. S. Thom. q. 56. art. 1. & etiam. q. 54. art. 1. & 2. Scot. q. 8. Bona. vbi ſ. Henricus. Marſil.

Titulus huius difficultatis triplicem poteſt habere ſenſum. Nam primò poteſt intelligi; an eſſentia Angeli ſit intellectio, & actus, quo intelligit ſe formaliter? Secundò; an potentia, qua ſe intelligit, ſit ſua eſſentia? Tertiò an ſpecies, qua ſe intelligit, ſit ſua eſſentia? ita quòd non indigeat alia ſpecie intelligibili, repræſentãte. Omnes Theologi vnanimes, & vno ore confitentur, Angelos intelligere ſeipſos per ſuam eſſentiam, ſolus Henricus Gandenſis, quodlib. 5. q. 14. affirmauit; Angelum etiam ſeipſum cognoſcere per ſpeciem intelligibilem, repræſentantem Angelum, cui etiam adhæſit Marſil. in. 2. q. 7. art. 9.

Difficultati huic erit reſpondendum iuxta triplicem ſenſum poſitum.

CONCLVSIO I.

Intelligere Angeli non eſt ſua eſſentia. Et ratio S. Tho. vbi ſuprà eſt; quia maior diſtinctio eſt inter eſſe, & operationem, quàm inter eſſe, & eſſentiam: & cũ eſſe, & eſſentia in nulla creatura ſint idem, neque erunt idem eſſentia, & operatio, & intelligere Angeli operatio illius eſt: Tum etiam; quia aſſerere, intelligere Angeli, quo intelligit Deũ, eſſe eiuſdem Angeli eſſentiam, & ſubſtantiam eſt hæreticum: nam eſſet tunc beatus per eſſentiam, & dæmon etiam eſſet malus per eſſentiam, nempè, per operationem intellectus.

CONCLVSIO II.

Potentia, qua Angelus ſe ipſum intelligit, non eſt idem cum ſua eſſentia; ſed ab eſſentia realiter; vt Thomiſtæ aſſerunt, ſiue formaliter, vt Scotus voluit, diſtinguitur. Hac cõcluſione explicatur ſecundum ſenſus tituli præſentis difficultatis, & eſt contra Gabrielem, qui quęſt. 2. huius diſtinct. ſecutus Ocham affirmauit potentiam intellectiuam, qua Angelus intelligit, eſſe ipſammet Angeli eſſentiam, & cõtra Durand. quæſt. 5. eiuſdem diſtinct. qui illis ſubſcripſit.

Iam

Iam probatur concluſio; quia, cùm omnis potentia proxima, ſiue actiua, ſiue paſſiua, ſit reſpectu alicuius actus accidentalis diſtinguatur à ſuo ſubiecto, & intellectus Angeli ſit huiuſmodi potentia; diſtinguetur ab eius eſſentia, & non erit idem cum illa. Et D. Auguſt. lib. 5. de ciuitate Dei cap. 17. Et B. Anſelm. in lib. de memoria præſcientiæ, & prædeſtinatione. Et B. Dionyſi. de cæleſti Hierarc. cap. 4. & 9. & 11. inſinuant intellectum, eſſentiam, & operationem diſtingui realiter, vt declarant diſcipuli S. Thom. vel formaliter, vt Scot. exponit. Et tandem, quia actus eſſentiæ Angelicæ eſt eſſe, & actus intellectus Angelici eſt intelligere, & cùm iſti actus ſint diſtincti, erunt quoque diſtinctæ potentiæ; quia potentiæ per actus diſtinguntur. *D Aug.* *D Anſel.* *D. Dionyſi.*

CONCLVSIO III.

ANGELVS intelligit ſe ipſum per ſuam eſſentiam; & non per aliquam ſpeciem intelligibilem. Hanc concluſionem omnes ferè (vt ſuprà diximus) confitentur. Et ratio eſt; quia cùm notitia ab obiecto actu intelligibili, id eſt, actu intellectui, vel per ſe, vel per accidens vnito, & ab eſſentia producatur, & eſſentia Angeli ſit actu intelligibilis (quoniam eſt proprio intellectui per identitatem vnita) producetur planè immediatè notitia Angeli ab eſſentia, & intellectu eiuſdem, ſine ſpecie intelligibili. Confirmatur ex Ariſtot. 3. de anima; dicit enim ſi lapis eſſet intellectui vnitus, non indigeremus ſpecie intelligibili ad eius intellectionem. Quare hic non indiget Angelus ſpecie intelligibili, cùm eius eſſentia ſit intellectui vnita; vt modò diximus. Tum etiam, quia, ſi ſpecies obiecti informans intellectum, eſt partialis cauſa intellectionis, multò magis erit obiectum ipſum cauſa intellectionis, ſi ſit potentiæ vnitum; vt in hoc loco, cùm ſpecies eius vicem gerat, & eiuſdem obiecti virtute operetur. Et patet exemplo luminis ſolis; nam; vt lumen vnitur oculis noſtris, & ſine vlla ſpecie ab ipſis videtur, ita etiam adeſt eſſentia Angeli immediatè eius intellectui vt principium, & ratio intelligendi, ſine vlla ſpecie. *Ariſtot.*

Quarta diffic. Vtrùm quod de Angelo modò dictum eſt, dici, & affirmari poßit de animæ cognitione, & de alijs, quæ ad ipſam pertinent?

CONCLVSIO I.

Doct. vbi ſ. & Gregor. Arimin. diſ. 5. q. 2. IDem dicendum eſt de anima abſolutè loquendo, quod de Angelo modò probatum fuit. Et ratio eſt; quia ad cognitionem (vt proxima difficultate diximus) duo per ſe requiruntur, nempe potentia cognoſcēdi, & obiectum actu cognoſcibile vnitum potentiæ, & intimè illi præſens. Quæ duo proculdubio animæ rationali conuenire videntur, propter eius immaterialitatem; quæ eſt principium, & radix, non ſolum virtutis cognoſcendi, & intelligēdi, verùm etiam actualis cognoſcibilitatis, & intelligibilitatis. *Ariſt.* Quod Ariſtot. apertè docuit. 3. de anima. cap. 4. dicens, in ſeparatis à materia idem eſſe intellectum, & quod intelligitur. *D. Aug.* Et idem omninò ſentire videtur D. Auguſt. de Trinit. cap. 3. & alijs in locis, vt refert Arim. vbi ſuprà. Et idem tenet S. Thom. 1. p. quæſt. 98. art. 2. vbi expræſſè cōcedit animam ſeparatā à corpore cognoſcere ſeipſam, eo modo quo Angelus ſeipſum cognoſcit.

CONCLVSIO II.

Appen. 1. Anima rationalis corpori coniuncta non poteſt modo prædicto ſe ipſam agnoſcere. Et ratio eſt; quia anima, dum eſt corpori vnita, non poteſt intelligere, niſi per conuerſionem ad phantaſmata; vt experimento comprobatum eſt, & Ariſt. 3. de anima docuit. Hoc enim eſt illi connaturale.

Appen. 2. Hinc priùs intelligit anima, quæ habent eſſe in materia, quorum phantaſmata habemus.

Hinc, quia anima non cadit ſub ſenſum, cùm ſit immaterialis, & non poſſit de illa haberi phantaſma, non poteſt pro iſto ſtatu per ſuam eſſentiam cognoſci. Idemq; eſt iudicium de ijs, quæ ad illam pertinent, quæ ſimiliter ſunt immaterialia; vt infrà de illis rebus ab anima cognitis patebit.

Quinta

Quinta difficult. Vtrùm Angelus cognoſcat alia à ſe per ſuam eſſentiam, vel per ſpecies? *Alex. Alen. q 26. m. 2.*

DIfficultate proxima declarauimus, quo medio Angelus cognoſcat ſe, nunc explicandum eſt. An eodem etiam medio cognoſcat alia à ſe, ita vt eius eſſentia repræſentet illi omnia alia à ſe, & non indigeat ſpecie aliqua ad cognitionem aliarum rerum adquirendam. *S. Tho. q. 55. art. 1. & Scot. q. 3. & 4. Gabriel q. 5. Durandus q. 6.*

CONCLVSIO.

Angelus non intelligit alia à ſe per ſuam eſſentiam; ſed per ſpecies, tanquàm per medium. Hanc cõcluſionem communis doctorum ſententia confitetur. Et illam B. Dionyſi. 7. cap. de diuinis nominibus docet. Vbi dicit, Angelos illuminari rationibus rerum. Quamobrem Angeli per rationes rerum, & non per propriam ſubſtantiam, alia à ſe agnoſcũt. *D. Dionyſi.*
Et ratione probatur; quia, ſi Angelus per ſuam eſſentiam cognoſceret alia à ſe, ſemper omnia actu intelligeret, quemadmodum ſemper actu ſe ipſum intelligit, quia intelligit ſe ipſum per ſuam eſſentiam, quæ ſemper eſt illi præſens.
Tum etiam, cùm eſſentia Angeli ſit limitata, & finita ad certum genus, & ad certam ſpeciem, & determinet ſibi qualibet Angeli eſſentia certam naturam: ideo non poteſt eſſe ratio ad cognoſcendum omne ens à ſe diſtinctum; quare cognoſcet Angelus alia à ſe per ſpecies, & nõ per ſuã eſſentiam.

Hinc ſola eſſentia diuina poteſt eſſe ratio cuicunq; intellectui cognoſcendi omnia propter ſuam illimitationem. Et quia ſola continet in ſe omne ens formaliter, & virtualiter. Nam formaliter continet perfectiones ſimpliciter ſimplices, quæ ſunt in creaturis; virtualiter autem, & eminenter cõtinet cæteras perfectiones, quæ in creaturis habent admixtã imperfectionem. Quod quidem non poteſt naturæ Angelicæ finitæ, & limitatæ conuenire. Appen. 2.

Hinc etiam ſolus Deus omnia extra ſe ſemper actu intelligitquè. Omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius. Quia per ſuam eſſentiam, quæ omnium cõtinet ſimilitudines, omnia intelligit. Lege doct. in 2. diffic. huius quæſt. citatos. Appen. 2. *Hebr. 4.*

Sexta diffic. Vtrum Angeli intelligant nõ ſolùm per ſpecies infuſas, & concreatas: verum etiam per ſpecies acquiſitas?

Alex. Alen. 3 q 24. & locis citatis. S. Tho. q. 55. art 2. Ricar. art. 6. q. 2. Scot. q. 10. & 11.

SOlet proponi hæc difficultas, hoc modo. S. An Angeli accipiant cognitionem à rebus? vel an intelligant per ſpecies acceptas à rebus; vel ſit ſicut intellectus noſter, qui naſcitur, tanquàm tabula raſa, & ſumit à rebus ſpecies. Circa hanc difficultatem, quæ difficilis eſt Ricard. & Scot. affirmant Angelum aliquas à rebus ſumere ſpecies. Et S. Thom. oppoſitum tenet; at verò. D. Bona. 2. p. huius. 3. diſt. art. 2. q. 1. medius incedere videtur.

D Bona. Ezec 28. D. Aug.

CONCLVSIO I.

Angeli per ſpecies concreatas quidditates omnium reiũ intelligunt. Conſtat veritas huius concluſionis primùm auctoritate ſacræ ſcripturæ: nam Ezechiel. 28. loquens de lucifero ita ait. Hæc dicit dominus Deus. Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus in decore, &c. Quare ab inſtanti creationis, &c. & ex conſequenti non acquiſiuit ſcientiam quidditatum per ſpecies acquiſitas à rebus; ſed per concreatas. Deinde D. Auguſt. ſuper Gen. cap. 1. &. 4. affirmat res prius fuiſſe ab Angelo cognitas, quàm in propio genere exiſterent, quare non cognouit eas per ſpecies ab illis ſumptas; ſed per concreatas. Et in lib. de cauſis ſcribitur, omnem intelligentiam eſſe plenam formis, ideſt, ſpeciebus. Et tandem ratione confirmatur; quia anima paruuli diſcedentis ante vſum rationis intelligit ſtatim poſt ſeparationẽ quidditates rerum, & non niſi per ſpecies infuſas; quare & angeli in inſtanti creationis ſimiliter intellexerunt. Dices cognoſcunt ne Angeli etiam ſingularia? reſpondeo.

Dubium. 1.

Alex. Alen. & alij vbi. s. S Tho. q. 57. art. 2. Pſalm. 90.

CONCLVSIO II.

COGNOSCVNT abſquè dubio Angeli ſingularia. Et ratio eſt, quia cuſtos neceſſariò debet cognoſcere rem, quam cuſtodit, & Angeli cuſtodiunt nos, & omnes vias noſtras, ideſt, ſingulares actiones. Iuxtà illud, pſalm. 90.

Angelis

Angelis ſuis mãdauit de te; vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Nec poſſet quis aliquibus miniſtrare neceſſaria, ſi ea non agnoſceret; neq; prouidere quæ cõueniunt, ſi, quæ prouidenda ſunt, non intelligeret. Et cùm Angeli ſint adminiſtratorij ſpiritus, vt habetur ad Hæbre. cap. 1. omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, & prouideant nobis, & noſtri curam habeant (dicente ſcriptura, Eccleſi. cap. 5. Ne dicas coram Angelo non eſt prouidentia) intelligent profectò ſingularia. Quæ veritas Ariſt. non latuit, quando Angelos motores orbium conſtituit, quos per intellectum, & voluntatem mouere aſſeruit. Et ſi orbes ſingulares non cognoſcerent, quo modo, quæ ſo, illos mouerent? Percontabis. Cognoſcit ne Angelus ſingularia per ſpecies vniuerſales concreatas? *Ad Hæbre. c. 1.* *Eccl. c. 5.* *Ariſt.* *Dub. 2.*

CONCLVSIO III.

Angelos intelligere ſingularia per illas ſpecies vniuerſales, quas ponunt Thomiſtæ, videtur impoſſibile. Et probatur primò; quoniam tunc Angelus naturaliter eſſet conſcius futurorum contingẽtium per ſpecies ſibi connaturales, quod eſt erroneum. Et confirmatur, quoniam illæ ſpecies; vt Thomiſtæ confitentur, ſunt rationes ſciendi omnia futura, & cùm Angelus ſit conſcius ſe habere illas ſpecies, poterit exire in actum, atquè ita naturaliter habebit notitias omnium futurorum. Et non indigerent Angeli reuelatione aliqua futurorum; quia poſſent ex illis ſpeciebus, quarum ſunt conſcij, formare notitias omnium futurorum. Hæc autem aſſerere, pluſquàm erroneum eſt. Quæres rurſus, per quas igitur ſpecies Angelus intelliget ſingularia? *Dub. 3.*

CONCLVSIO IIII.

Angelus per ſpecies acquiſitas à rebus intelligit ſingularia. Et ratio eſt; quia cùm omne, quod cognoſcitur, per aliquam ſimilitudinem cognoſcatur (vt Ariſt. 3. de anima eſt auctor) & Angelus cognoſcat ſingularia, vt ex ſecunda concluſione conſtat, & non per ſpecies concreatas, vt in 3. concluſione probatum eſt, cognoſcet profectò ſingularia per ſpecies à rebus acquiſitas. Secundò probatur concluſio; quia agente, & patiente, ſufficienter approximatis, naturaliter ſequitur effectus, & Angelus poteſt habere aliquod ſingulare mate-

materiale, verbi gratia lapidem, ſufficienter ſibi approximatum; quare poterit virtute intellectus agentis ſpeciem illius ſingularis in ſuo intellectu patibili formare. Nam ſi poteſt anima coniuncta corpori formam intelligibilem lapidis formare; quia habet in ſenſu communi phantaſma lapidis ſufficienter approximatum, poterit quoque & Angelus formare ſpeciem intelligibilem cum lapide, quem habet ſufficienter approximatum. Et confirmatur, quia ſi phantaſma lapidis efficit ſpeciem intelligibilem partialiter cum intellectu agente: quoniam ſupplet vicem ipſius obiecti, nempe, lapidis, multò magis profectò poterit hoc efficere obiectum ipſum, vt potè lapis. Tandem probatur ad Epheſios. 3. c. inquit. B. Paul. mihi omnium ſanctorum minimò data eſt gratia hæc, &c. illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi, ſcilicet, incarnationis, &c. vt innoteſcat principibus, & poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiam (ſcilicet per prædicationem, & fidem eccleſiæ) multiformis ſapientia Dei. Quo loco gloſſ. & D. Hieron. affirmant multos Angelorum didiciſſe incarnationem Verbi, poſt eius paſſionem, vt patet Iſaiæ. 63. Quis eſt iſte, qui venit de Edom, &c. Et pſalm. 23. Quis eſt iſte Rex gloriæ? &c. Hinc ita colligo rationem. Angeli acceperunt myſterium incarnationis, & non per ſpecies innatas, ergo per ſpecies acquiſitas. Sed de hac difficultate lege librum controuerſiarum.

Epheſ. 3. *D. Hiero.* *Iſaiæ. 63.* *Pſal. 23.*

Septima diffic. Vtrum Angeli, quò ſuperiores, eò per pauciores, & vniuerſaliores intelligant?

Sanctus Thom. affirmat. Scot. verò negat. Ad maiorem intelligentiam huius difficultatis ſunt iacienda aliquot fundamenta.

S. Tho. q. 55. art. 3. Scot. hac. d. q. 10. & d. 9. q. 2.

1. Funda. Species eſt naturalis obiecti ſimilitudo. Communis ſententia philoſophorum hoc fundamentum probat. Nihil enim poſſe cognoſci, niſi per ſuum ſimile, ex Ariſtot. 3. de

de anima colligitur. Nam dicit Ariſtot. neceſſe eſt, aut res ipſas, aut formas in animâ eſſe: & cùm res ipſa, vt lapis, in anima non ſit, erit eius ſpecies, quæ ſimilitudo rei nominatur. Et patet in ſpeculo, vbi recipitur ſpecies obiecti, quæ eſt expreſſa obiecti imago. *Ariſt.*

Fieri non poteſt; vt eadem ſimilitudo contraria repræſentet. Et ratio eſt; quia, cùm ſimilitudo ſit naturalis imago repræſentans prototypum, & contingat prototypa eſſe contraria, vt quidditas hominis, & bruti, fieri profectò non poterit, vt eadem ſimilitudo vtrunque repræſentet. Perinde enim eſſet, ac ſi vnam, & eandem imaginem hominis, & leonis, fingeremus. *2. Funda.*

Species ratione perfectioris potentiæ, in qua eſt, vniuerſalius repræſentare non poteſt. v. g. eadem ſpecies in Angelo non repræſentabit plura, quàm in anima ſeparata: vt ſi in anima ſolùm repræſentat quidditatem hominis, in Angelo non repræſentabit quidditatem hominis, & leonis. Ratio huius fundamenti ſic colligitur. Demus vnum principium eſſe rationem cognoſcendi tres concluſiones; vt exempli cauſa, animal rationale, ex quò infertur hominem eſſe flebilem, & riſus, & beatitudinis participem. Hinc ſic colligo argumentum. Hoc idem principium in intellectu Angeli non erit ratio intelligendi plures concluſiones, quàm tres prædictas, ſicut eſt ratio cognoſcendi in homine, ergo à ſimili, ſi vna ſpecies fuerit ratio repræſentandi ſolùm quatuor quidditates, non repræſentabit quinque, eò quod ſit in perfectiori intellectu. Repræſentabit tamen faciliùs, clariùs, puriùs, & limpidiùs, iuxta maiorem perfectionem intellectus. *3. Funda.*

Deus poteſt creare aliquem Angelum, ita ſupremum; vt non poſſit creare perfectiorem. Et probatur ab Scoto in 3. diſtinct. 14. nam vt S. Thom. & Scot. opinantur, ſicut ſumma gratia eſt creabilis ita, vt perfectiorem Deus creare non poſſit; ita theologandum eſt de ſubſtantijs. Ijs iactis fundamentis ſit. *4. Funda.* *3. Scot. eſt.*

CONCLVSIO.

ANGELI, Non ideò intelligunt per pauciores, & vni-

vniuerſaliores ſpecies, quòd ſint ſuperiores; cùm nulla ſpecies in Intellectu angelicò vniuerſalis, quàm alia repræſentet. Singularum enim quidditatum ſunt ſingulæ ſpecies. Demonſtro concluſionem cum Scoto varijs rationibus. Sit prima; ſpecies eſt naturalis, & expreſſa obiecti ſimilitudo; vt ex primo fundamento conſtat, & fieri non poteſt, vt eadē ſpecies, & ſimilitudo contraria repræſentet; vt in 2. fundamento patet; quare non poterit vna, & eadem ſpecies eſſe ſimilitudo plurium quidditatum, & ex conſequenti Angeli, quò ſunt ſuperiores, non intelligent per pauciores, & vniuerſaliores ſpecies. Secunda ratio; quia ex oppoſita ſententia ſequitur, poſſe dari ſpeciem tantæ perfectionis in repræſentato, quantæ perfectionis eſt eſſentia diuina in repræſentando. Probatur ſequela, ſit ita, vt aliquis Angelus ſupremus de facto intelligat per duas tantùm ſpecies, iam crearetur alius Angelus iſto perfectior, vt conſtat ex 4. fundamento, iſte intelliget per pauciores ſpecies, nempè, per vnam, quæ erit ratio intelligendi infinita intelligibilia, infinita, ſcilicet, ſingularia, & infinitas quidditates, à Deo factibiles. Nam inter hominem, & formicam potens eſt Deus creare infinitas ſpecies, formica perfectiores, & homine imperfectiores. Iam igitur illa ſpecies tantæ perfectionis erit, quantæ eſſentia diuina, quæ dicitur infinita, quia eſt ratio repræſentandi obiectā infinita. Tertia ratio; Angelus poteſt habere actualem hominis, & non leonis cognitionem, non igitur cognoſcet vtrumq; per vnam ſpeciem; ſed per diuerſas: Sequela patet; nam ſi vna, & eadem ſpecies vtrumq; repræſentaret, cùm talis ſpecies ſit agens naturale, non poſſet mouere intellectum ad cognitionem vnius quidditatis, & non alterius. Quia licet intellectus ſubſit voluntatis imperio, quò ad intelligendum, vel non intelligendum, ſpecies tamen, cùm ſit accidens, inhærens, non ſubeſt quantùm ad repræſentandum, & mouendum intellectum, voluntatis imperio. Quod confirmo exēplo habituum, qui non inclinant ex voluntatis imperio; ſed voluntate ipſa renitente. Verùm de ijs in lib. controuerſiarum.

Octaua,

Octaua diffic. Vtrùm Angelus diuinæ eſſentiæ naturalem cognitionem habeat, & qua ratione ſine medio illam obtineat?

Hic non quæritur. An potuerint naturaliter Deum cognoſcere? Hoc enim perſpicuum ſatis, ſuperq; eſt. Nam, cùm ſint hominibus longè perſpicaciores, & homines, natura duce, citra reuelationem Deum cognouerint (dicente D. Paul. ad Rom. 1.) qui cùm Deum cognouiſſent, &c. non dubium eſt; quin Angeli Deum naturaliter cognouerint. Sed quæritur de medio, quo Deum cognouerunt exiſtentes in via. Et nota diligenter ſequentia fundamenta. *Alex. Alen q. 24. m 1. S. Tho q. 56. art. 3. S. Bona. art. 2 q. 2. 2 p. diſt Scot. q. 9 & alij hac 3. diſt. Ad Rom. 1.*

1 Fund. Primum fundamentum tribus modis res aliqua poteſt cognoſci. Primo per ſuam ipſius eſſentiam; vt lux, quæ oculo inhæret, & ab oculo cognoſcitur, & Angelus; vt ſuprà diximus, ſe per ſuam eſſentiam cognoſcit. Secundò, per ſpeciem, ſiue ſimilitudinem potentiæ cognoſcendi inhærentem, quo modo oculus corporeus videt lapidē per ſpecies, & agnoſcitur lapis. Et tertio cognoſcitur res per ſpeciem, non quidē acceptam à re cuius eſt ſpecies; ſed ab alia, in qua reſultat. Qua ratione video hominem à tergo exiſtentem per eius ſimilitudinem in ſpeculo præ manibus habito reſpondentem. Ijs tribus modis cognoſcitur Deus.

2. Fund. Secundum fundamentum. Principium alicuius effectus dupliciter dicitur naturale. Primò, quando ex viribus, & principiis naturalibus eſt; vt intellectus ſuæ operationis eſt hoc modo naturale principium. Quia ex viribus ſuis cùm generali Dei concurſu intelligit. Secundo, principium ſupernaturaliter inditum, vocatur naturale; quia eſt concreatum, & de ratione alicuius ſtatus: quo modo iuſtitia originalis conceſſa à Deo in ſtatu innocentiæ, eò quod eſſet de ratione illius ſtatus; naturalis dicebatur.

Append. 1. Hinc, cognitio Angelorum in via, quā habuerūt per ſpeciē concreatā, per quā cognouerunt Deum, dicebatur naturalis. Quia erat de ratione illius ſtatus. Et vocabatur etiam ſupernaturalis, proptereà ꝙ non erat ex viribus naturæ.

Append. 2. Hinc, iuxtà hanc acceptionem gratia, & gloria nunquàm dicuntur principia naturalia in via; quia nunquàm ſunt de ratione alicuius ſtatus viatoris.

3. Fund. Tertiũ fundamentum. Cognitio, vel eſt intuitiua, qua cognoſcitur res cum ſua actuali exiſtentia, extra ſuas cauſas, & in ſe ipſa: vel eſt abſtractiua, qua cognoſcitur res abſtrahendo ab exiſtentia actuali, ſiue res, quæ cognoſcitur, ſit, ſiue non ſit. Duplicem autem hanc notitiam poteſt intellectus habere; ſenſus verò exterior habet intuitiuam tantùm, & communis ſenſus ſolam abſtractiuam habet. Quod quidem experimento comprobatur, quando inter dormiendum, recordamur rerum abſentium, quæ quidem recordatio non fit per intellectum, quia tunc non vtimur ratione; ſed fit tantùm per ſenſum cōmunē, qui phantaſia nominatur. Confirmat etiā hunc ſenſum communem memoria animalium; quæ quia hoc ſenſũ communi prædita ſunt, præteritorum recordantur.

4. Fund. Quartum fundamentum. Cognitio vel eſt confuſa, vel eſt diſtincta. Prima eſt, quando cognoſcitur obiectum ſub ratione vniuerſalis, nempè, generis, aut ſpeciei, vel quando cognoſcitur ſolùm id, quod eſt obiecto cognito cũ aliis cōmune. v. g. quando à longe aliquod indiuiduum ſub ratione animalis, vel hominis cognoſcimus. Secunda eſt, quando ſub particulari ratione ſpecifica, vel indiuiduali, obiectum agnoſcitur; vt ſi homo quatenus rationalis eſt, vel Petrus ſub ratione petreitatis, ſiue ecceitatis, cognoſcatur. Et ratio huius fundamenti eſt; quia omnis differentia conſtitutiua, eſt etiam diſtinctiua: vt rationale conſtituit hominem, & diſtinguit illum à bruto. Et petreitas Petrum conſtituit, & à cæteris illum diſtinguit: quare ſola cognitio, quæ habetur obiecti per propriam differentiam, ſiue eſſentialem, ſiue indiuidualem, erit diſtincta.

Appen. 3. Hinc eadem cognitio reſpectu diuerſorũ eſt cōfuſa, & diſtincta; vt notitia hominis in cōmuni, ſi comparetur cũ notitia animalis, erit diſtincta de differētia ſpecifica; ſi verò comparetur ad notitiam, quæ de Petro habetur, erit confuſa.

5. Fund. Quintum fundamentum. Notitia diſtincta, vel eſt quidditatiua, vel non quidditatiua. Prima eſt notitia perſpicua, &

certa

certa eſſentiæ obiecti, habita per definitionem eſſentialem. Nam cognita definitione, vt Ariſt. docet, omnes proprietates definiti cognoſcuntur, & omnes quæſtiones, quæ de diffinito proponi poſſunt, diſſoluuntur. Hinc clara Dei viſio in patria, nihil aliud eſt, quā notitia quidditatiua Dei. Secūda eſt, quādo cognoſcitur res ſub propria paſſione, ſiue attributo, q; vni, ſoli, & ſemper, & non alteri conuenit. Exempli cauſa, infinita potentia, infinita ſapientia, æternitas, & neceſſarium eſſe, conueniunt ſoli Deo; atque ita cognitio ſub ijs attributis erit notitia Dei diſtincta, non tamen quidditatiua. Appen.4.

Sextum fundamentum. Differentia eſſentialis Dei eſt infinitas eſſentiæ. Et ratio eſt; quia illud eſt differentia indiuidualis, & conſtitutiua Dei, iuxta noſtrum loquendi modum, per quod diſtinguitur, & conſtituitur in eſſe Dei, ſed de ratione infinitæ eſſentiæ, & non infinitæ potentiæ, vel infinitæ ſapientiæ, eſt Deus: ergo ſola infinitas eſſentiæ eſt differentia conſtitutiua Dei. Minor probatur; propterea quòd de ratione Dei eſt, quod ſit trinus in perſonis, at qui ſi eſſentia non eſſet infinita, non poſſet eſſe eadem numero in tribus: quare ſola infinitas eſſentiæ erit differentia conſtitutiua Dei. Sed de ijs auſpice Chriſto Ieſu, in floribus primi lib. ſentent. *6. Fund.*

Hinc quamuis Philoſophi naturaliter infinitam Dei potentiam cognouerint, naturaliter tamen Deum diſtinctè, ideſt, ſub differentia conſtitutiua, & diſtinctiua haud cognouerūt. Quia infinitam Dei eſſentiam non nouerunt. Appen.

Septimum fundamentum. Eſſe vnam ſpeciem, quæ diſtinctè Deum repræſentet, vel per Dei omnipotentiam, eſt impoſſibile. Hoc fundamentum ſequitur ex 6. Et ratio eſt; quia quanta eſt ſpecies repræſentans, tanta eſt notitia, quæ inde gignitur: & cùm impoſſibile ſit naturaliter pro iſto ſtatu Deum diſtinctè cognoſcere, impoſſibile quoque erit dari ſpeciem, quæ diſtinctè Deum repræſentet, ſitque diſtincta Dei ſimilitudo. Et confirmatur: quia ſi Deum naturaliter, & diſtinctè cognoſcere poſſemus, naturaliter quoque cognoſcere valeremus omnes proprietates Dei, nempè, omnipotentiam ad creandum, & Trinitatem perſonarum diuinarum, *7. Fund.*

& omnia myſteria, quæ ſola fides docet. Quod quidem eſt pluſquàm hæreticum. Sequela patet; quia cognitio diſtincta, & quidditatiua; vt in quinto fundamento diximus, eſt, quæ habetur per diffinitionem, & cognita diffinitione, cognoſcitur perfectiſſimè, & extenſiuè diffinitum: quia ex definitione omnes propriæ paſſiones, & affectiones definiti emanant; atq; ex conſequenti, ſi daretur pro iſto ſtatu notitia diſtincta Dei, poſſemus omnia myſteria; vt dictum eſt cognoſcere. Ijs iactis fundamentis ſit prima concluſio.

CONCLVSIO I.

Angeli notitia diſtincta, quidditatiua, non potuerunt Deum naturaliter cognoſcere. Hæc concluſio colligitur ex fundamentis poſitis. Et confirmatur; nam ſi Deus naturaliter poſſet quidditatiuè cognoſci, naturaliter aliquis eſſet beatus, quod eſt erroneum. Sequela patet, quia notitia clara Dei quidditatiua eſt notitia beatifica, vt ex quinto fundamento conſtat. Eſt enim notitia quidditatiua, ita clara notitia obiecti, vt clarior eſſe non poſſit. Siquidem, cognita definitione, & quod quid eſt obiecti, cognoſcuntur, vt dictum eſt, omnes eius paſſiones, & proprietates. Quare, ſi in via eſſet poſſibilis talis notitia, quidditatiua naturaliter, poſſet aliqua creatura eſſe beata; quia haberet claram Dei notitiam, quod, vt dictũ eſt, erroneum eſſe cenſetur.

CONCLVSIO II.

Angeli viatores habuerunt aliquam ſpeciem, qua diſtinctè Deum cognoſcere potuerunt, non quidditatiuè; ſed ſub ratione hac, quatenus Deus erat obiectum repræſentans creaturas, & per illas ſpecies cognouerunt creaturas & Deum in particulari. Hæc concluſio probatur primò auctoritate diui Aug. 4. ſuper Gen. cap. 3. vbi inquit, Angelos in ſtatu innocentiæ, & in via habuiſſe cognitionem matutinam creaturarum, & veſpertinam, & vocat matutinam cognitionem earum in verbo, non intuitiuè; ſed abſtractiuè cognito, per aliquam ſpeciem creatam. Quia tunc non erant beati. Appellat autem cognitionem veſpertinam, cognitionem creaturarum in proprio genere. Deinde probatur ratione, hac vna re prænotata, ſcilicet, philoſophos naturales cognouiſſe

D. Aug.

Deum

Deum diſtinctè ſub aliqua ſpeciali ratione. Ait enim diuus Paul. ad Rom. cap. 1. inuiſibilia ipſius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna eius virtus, & diuinitas. Hinc ſic colligo argumentum. Sempiterna Dei virtus eſt infinita eius potentia, & hæc eſt peculiaris Dei ratio; ergo Philoſophi cognouerunt Deum non ſolum confuſè, verùm etiam diſtinctè ſub aliqua ſpeciali ratione. Tum ſic Angeli viatores perfectiùs cognouerunt Deum, quàm Pholoſophi, cùm ſint perfectioris naturæ, & Philoſophi cognouerunt diſtinctè; vt modò diximus: ergo & Angeli diſtinctiùs ſub hac, ſcilicet, ratione, quatenus erat obiectum repræſentans omnes creaturas, & per illam ſpeciem, qua Deum cognoſcebãt, videbant etiam creaturas; vt D. Auguſt. teſtatur. Præterea homo in ſtatu innocentiæ cognoſcebat ſuum finem ſupernaturalẽ in ſpeciali, & meliùs, quàm nunc; ergo etiam Angelus, qui eſt perfectior, cognouit per ſpeciem dictam. Et conſtat etiam D. Paul. talem ſpeciem habuiſſe, quando recordabatur arcanorum, quæ non licet homini loqui; quæ quidem in raptu vſquè ad 3. cœlum viderat.

Ad Rom. c. 1.

2. Cor. 12.

Nona diffic. Quomodo vnus Angelus alium cognoſcat?

QVAERITVR An cognoſcat per ſuam eſſentiam? an per ſpeciem?

CONCLVSIO.

VNVS Angelus alium non per ſuam eſſentiam; ſed per ſpeciem cognoſcit. Ratio eſt; quia, cùm eſtentia vnius Angeli ſit diuerſa ab eſſentia alterius, propter diueſitatem, non poterit vnus Angelus alium (vt habet concluſio) cognoſcere. Quia cognitto per id, quod ſimile eſt, comparatur, & cùm non cognoſcat per ſuam eſſentiam, cognoſcet neceſſariò per ſpeciem. Sit verò ſpecies illa innata? an acquiſita? ex ſupradictis conſtat.

Alex. Alen. q. 24. m. 2.
S. Thom. q. 56. art. 2.

Decima diffic. Vtrùm Angeli poſsint futura cognoſcere?

Alex. Alen. q 26.m.4. S.Tho. q.57. art.3. S.Bona. diſt. 7.a.t.1. q.3. Dura.diſt.7. q.3. Athan. Damaſcen. Orig. Auguſt. Iſidor. Greg. Tertul.

PRæter doct.ſcholaſticos in margine citatos, lege circa hanc difficultatem Athanaſ. in lib.quæſt. ſacræ ſcripturæ ad Anthiotum principem. quæſt. 27.Damaſcen. lib. 2.fidei ortod.cap.4.& lib. 3.ca.16. Orig. lib.4.Periarc.c.2. Tertulia. lib. apologetico contra gent.D. Auguſt. 3. tomo. lib.de diuinatione dæmonum.Et lib.2.ſuper Gen.cap. 17. & lib.5.&.9.de ciuit.Dei.B.Iſidor.lib.de ſummobono.cap. 12. B.Greg.lib.28.moral.cap. 6. & S. Thom. lib. 3. contra gent. c.154.&.quæſt.16.de malo art.7.

Cùm varia ſint rerum futurarum genera, & variè, quæ futura ſunt, conſiderentur, varijs concluſionibus erit titulo difficultatis reſpondendum.

CONCLVSIO I.

Quæ futura ſunt, ſi in ſe ipſis conſiderentur, à nullo, præterquàm, à ſolo Deo, cognoſci poſſunt. Hæc concluſio eſt de fide, nam illa ſcire, & de illis prænuntiare, præſertim, ſi à voluntate pendeant, neque homo, neque Angelus; ſed ſolus Deus prænuntiare valet. Dicere namque res futuras ſignum diuinitatis eſt; vt ex multis locis ſacræ ſcripturæ conſtat.

Iſaiæ.41.

Iſaiæ.41. legitur. Annunciate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus; quia dij eſtis vos. Et cap. 45. ſuam diuinam cognitionem probans idem Iſaias ait. Hæc dicit Dominus, ſanctus Iſrael, plaſtes eius, ventura interrogate me, &c. Et Daniel cap. 2. miſterium, quod rex interrogat, ſapientes magi, & arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi; ſed eſt Deus in cœlo, reuelans miſteria, qui indicauit tibi Rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in nouiſſimis temporibus. Et ſapientiæ cap. 8. ſigna, & monſtra ſcit, antequàm fiant. & euentus temporum, & ſæculorum. & Marci. 13. de die autem illo, & hora, nemo ſcit neque Angeli in cœlo. Deinde ratione confirmatur; quia, cùm certiſſimum fidei Chriſtianæ argumentum ſit; ea ſcilicet, quæ modo credimus, antea fuiſſe per oracula prophetarum pronunciata, & reuelata; vt docet diuus Petrus. 2. epiſt. cap. 1. dicens: habemus firmiorem

Iſaiæ. c. 45. Daniel. c. 2. Marci. 13. 2 Pet.1.

rem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes. Et B. Paul. inſinuat confirmans veritatem ſui euangelij, dum ait; quod ante promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis; profectò ſolus Deus poterit prænuntiare futura, quæ Angeli boni, & prophetæ per reuelationem norunt. Poſtremò; quia huiuſmodi futura contingentia præſertim, quæ ex libero Dei arbitrio pendent, ratione æternitatis, qua diuina cognitio menſuratur, ſunt diuinæ cognitioni præſentia; quamuis cognitioni Angelicæ, & noſtræ, quæ tempore menſuratur, ſint futura. Lege D. Auguſt. lib. 8. ſuper Gen. à. 20. cap. vſq; 23. caput. *D. Aug.*

Hinc ſpiritus maligni, quando prædicunt huiuſmodi futura contingentia, mentiuntur; vt fallãt. Conſtat. 3. Reg. c. 22. vbi legitur, omnes prophetas Baal mẽtitos fuiſſe Achab, Regi Iſrael. Append. *3. Reg. c. 22.*

Limitanda tamen eſt appendix hæc. Nam aliquando verè ſolent futura prænuntiare. Primò per reuelationem bonorum ſpirituum; vt expreſſe docet D. Iſidorus lib. de ſummo bono. cap. 12. Et D. Auguſt. lib. de diuinatione dæmonũ. Vbi ſcribit, dæmones aliquando verè prædixſſe futura, cognita tamen reuelatione, quæ prophetis fuit facta. Vnde potuerũt prænũtiare futuram ſubuerſionem idolorũ, poſt aduẽtũ Chriſti Ieſu redemptoris noſtri, cognita reuelatione facta expræſſè Sophoniæ prophetæ. Et dãna, quæ erat Iob illaturus, potuit dæmõ prædicere, per reuelationẽ illi factã, vt ex. 1. & 2. c. Iob apertè colligitur. Nunquàm tamẽ illis erit fides adhibenda, quando futura verè reuelant. Nam hoc faciunt; vt homines fallant, & decipiant, & illos ad credẽdum eis in alijs, quę falſa ſunt, inducant. *Limitatio.* *Iſidor.* *D. Aug.* *Sophoniæ. c. 2.* *Iob. c. 1. & 2.*

CONCLVSIO II.

Futura, quę habent cauſam neceſſariò determinatam, & infallibilem, ad eorum eſſe producendum, angelus bonus, & malus naturali cognitione certò cognoſcere poſſunt. Talia ſunt, quæ circa motũ cœli accidunt; vt ortus, & occaſus, eccli pſes, cõiunctiones, &c. In quibus eſt determinatio, & omnis impedimẽti remotio. Et ratio eſt; quĩ huiuſmodi futura habẽt eſſe in ſuis cauſis neceſſariò determinatis; quod quidem

Ariſt. eſſe, cùm ſit determinatum, infallibile, & neceſſarium, neceſſariò poteſt cognoſci. Nam res, auctore Ariſt. ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habet ad cognitionem.

CONCLVSIO III.

Futura, quæ habent cauſam, vt in plurimum determinatam, ſed fallibilem, poſſunt ab Angelis naturaliter cognitione quadam certa, non infallibili, ſed; vt in plurimum, & coniecturali cognoſci. v. g. quæ fiunt ſecundum naturam inferiorem. Quæ quidem, quia mouet determinatè ad vnum, determinatam cauſam futura habere dicitur. Verùm cùm multipliciter talis cauſa poſſit impediri, dicuntur quoq; fallibilem cauſam habere. Exempli cauſa, ager ſeminatus, ſi ſit terra pinguis, & bona ſuperiorum corporum diſpoſitio, pinguem affert fructum, qui fructus multis modis poteſt impediri, licet, vt in plurimum eueniat. Et ratio eſt, quia, cũ hæc futura, ſolùm habeant eſſe in ſua cauſa determinata; non neceſſariò, & infallibiliter, ſed vt in plurimum; ſimili modo cognoſcuntur. Et confirmatur ex Ariſt. proximè citato: quoniam ſicut res ſe habet ad eſſe, &c.

Apppend. Hinc, aſtrologi, quædam futura prædicunt, quæ ex motibus cœli in iſtis inferioribus conſequuntur, quæ tamen propter defectum cauſarum inferiorum impediri poſſunt; quæ quidem cognitio, eò magis ad certitudinem accedit, quò ad vnum effectum plures cauſæ concurrentes agnoſcuntur, & virtus cauſæ melius cognita eſt. Et nota multò perfectiorem cognitionem habere Angelos bonos, & malos de ijs per ſpecies, quàm aſtronomi per artem habeant. Quia multò perfectius cognoſcunt tales cauſas, illarumq; habitudinem ad ſuos effectus, quàm homines: atque ita certius poſſunt de ijs dæmones, quàm homines diuinare, & prænuntiare.

CONCLVSIO IIII.

Futura, quæ habent cauſam indeterminatam, & fallibilem, quæ ſunt ad vtrumlibet; neque boni, neque mali Angeli naturaliter agnoſcere poſſunt. Talia ſunt, quæ à noſtra voluntate pendent, quæ cùm poſſit ad oppoſita moueri, eſt indeterminata, & cùm volenti perficere multa occurrere impedimenta poſſint, eſt fallibilis. Atque ita à nullo, præterquàm

terquàm à ſolo Deo, cognoſci poſſunt, vel ab eo, cui Deus illa reuelare voluerit. Et ratio concluſionis eſt; quia huiuſmodi futura contingentia non habent in ſua cauſa aliquod determinatum eſſe, cùm ad vtrumlibet ſe habeant reſpectu ſuæ cauſæ, cauſa etiam reſpectu illorum. Et ita, vt ſe habent ad eſſe, ex Ariſtot. ita ſe habent ad cognitionem. Relege fundamenta primæ concluſionis huius difficultatis.

Hinc ab vſurpatione huius actus, qui ſoli Deo, vel cui ille reuelauerit, competit, qui futuris prænuntiandis intendũt, diuini appellantur. Append.

Cæterum quoniam diſpoſitionem appetitus ſenſitiui, & cauſas, quæ huiuſmodi diſpoſitionem inducere poſſunt, dæ- *Limitatio.* mon optimè nouit. Hinc eſt quòd ſæpè vera de actibus humanis prænuntiat. Propterea quòd voluntas ſecundum dictam diſpoſitionem mouetur, & plures ſunt, qui illam ſequuntur, quàm qui illi reſiſtunt. Qualis enim vnuſquiſquè eſt, talis ei finis apparet. Ex externis etiam operibus qualis interior diſpoſitio ſit, facilè intelligitur. Iuxta illud Matthæ. *Matth.7.* 7. à fructibus eorum cognoſcetis eos. Fallitur tamen dæmon ſæpè in huiuſmodi prænuntiationibus. Quia homo libero arbitrio, diuino præſertim auxilio adiutus, poteſt illi diſpoſitioni reſiſtere. Iuxta illud Gen. 4. ſub te erit appe- *Gen.4.* titus tuus, & tu dominaberis illius.

Nota etiam cum S. Thom. 3. contra gen. cap. 154. circa *S.Thom.* finem. Quòd; vt dæmones conantur labefactare argumentum, quod ſumitur ex miraculis ad confirmandam fidem catholicam, efficientes falſa miracula, quæ mira, vel miraculoſa hominibus apparent; ita etiam abuti ſolent prænuntiatione prophetica, non verè prophetando; ſed prænuntiando, quæ ab hominum cognitione longè diſtant; ex cauſis tamen naturalibus proueniunt, vt quæ emanant ex motu, & influentijs cœleſtium corporum, quorum cognitio longè à nobis diſtat. Et ideò Ieremiæ capit. 10. legitur, *Ieremiæ c.* iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cœli nolite *10.* metuere, quæ timient gentes. Sed de ijs lege. D. Auguſt. lib. de doctrina Chriſt. cap. 23. & 24. & lib. 2. ſuper Gen. cap. 17. *D. Aug.*

Caſtro de iuſta hæreticorum punitione, cap. 13. Tandem etiam dæmon prænuntiare futura contingentia, quæ dependent ex ſuo libero arbitrio, cognita ſuæ voluntatis determinatione, poteſt.

Vndecima difficultas. Vtrùm Angeli cognoſcant cogitationes cordium? id eſt, vtrum poßit naturaliter videre cogitationes alterius Angeli, ſiue hominis viatoris, ſiue animæ ſeparatæ, ſiuæ operationis voluntatis?

S.Tho. q. 57. art. 4.
S.Bonau. q. vlt. diſt. 8.
S.Tho.
Capreol.
Greg. Arim.
Marſil.
Scot.

DVAE ſunt de hac re opiniones. Prima ſancti Tho. aſſerentis, Angelum non poſſe cognoſcere naturaliter cogitationes hominis, vel alterius Angeli; niſi per locutionem, quem ſequuntur Capreo. diſt. 8. q. vnica, Greg. Arim. & Marſil. eadem diſt. & alij quàm plurimi.

Secunda eſt Scoti diſt. 9. quæſt. 1. & in 4. diſt. 10. q. 8. qui affirmat hoc fieri poſſe naturaliter; de facto tamen, inquit, nunquàm vnus Angelus alterius Angeli cogitationes cognoſcet, niſi priùs excitetur, ideſt, niſi priùs ei alius Angelus alloquatur. Tenet etiam dæmones cognoſcere cogitationes noſtras, quantum ad ſubiectum, obiectum, & affectum ad quẽ inclinant; non autem quantùm ad finem. Sciunt. v. g. quid cogitemus; ſed non ad quem finem; vt quod Petrus cogitet fœminam aliquam; ſed ignorat. An ad voluptatem, vel ad alium finem? Scot. adhæſit Gabriel. diſt. 9. q. 2. & ſuper canonem lectione. 31. & citat Ocham. quæſt. 13. Iis etiam ſubſcripſit Maior. eadem diſt. quæſt. 3. qui affirmat naturaliter poſſe talem cognitionem habere, ſed non de facto cogitationes cognoſcere: quia impediũtur à Deo ne illas cognoſcant. Quoniam Deus non concurrit cum vno Angelo ad aliorum cogitationes cognoſcendas, niſi quando ipſis Angelis illas manifeſtare placuerit. Præſertim, inquiunt, cum cacodæmonibus non concurrit; ne illis amplior potentia

Gabriel.
Maior.

ad decipiendum hominem conceſſa videatur. Durand. *Durand.* diſtinct. 8. quæſt. 5. quæ iſtarum opinionum verior ſit, non determinat.

CONCLVSIO I.

ANGELVS cognoſcit naturaliter omnes cogitationes noſtras naturales, quæ à voluntate non pendent, & actus voluntati ſubiectos, quos voluntas aliquando ſine deliberatione, & libertate habet, quos Theologi motus primò primos appellant. Et ratio eſt; quia, cùm Angelus cognoſcat compræhenſiuè omnes res naturales, & earum effectus: cognoſcet, & dictos intellectus, voluntatis actus. Nam iſti actus ſunt purè naturales; ſicut in bruto. Tum etiam, quoniam iſti actus ſunt in rerum natura, & Angelus ad res natura exiſtentes intelligendas (vt ex dictis conſtat) natus, factuſquè eſt. Hanc concluſionem manifeſtè probant omnia Scoti argumenta.

CONCLVSIO II.

COGITATIONES Noſtras, quæ pendent à voluntatis libertate directè, prout ſunt in intellectu, & affectiones in ſe ipſis, prout ſunt in voluntate, non poteſt Angelus naturaliter cognoſcere, cùm de facto ſolus Deus illas cognoſcat. Hæc concluſio catholica, in gratiam diuinæ *Lege Alex.* ſcripturæ ſtudioſorum varijs ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, ex *Alen. q. 26.* quibus expræſſe colligitur, & ſanctorum auctoritatibus, & *m. 3.* rationibus confirmatur. Legitur enim; tu noſti ſolus cor *3. Reg. c. 8.* omnium filiorum hominum. Et. 1. Paralipom. cap. 28. omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & vniuerſas mentium *1. Paralip.* cogitationes intelligit. Et. 2. Paralipom. cap. 6. tu reddes v *c. 28.* nicuiquè ſecundum vias, quas noſti, eum habere in *2. Paralip. c.* corde ſuo. Tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum. *6.* Et Iob, ecce enim in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Et pſalm. 43. nonne Deus requiret iſta? ipſe *Iob. cap. 16.* enim nouit abſcondita cordis. & pſalm. 7. ſcrutans cor- *Pſal. 43.* da, & renes Deus. Et Ierem. 17. prauum eſt cor ho- *Pſalm. 7.* minis, & inſcrutabile; quis cognoſcet illud? Ego Domi- *Ierem. c. 17.* nus ſcrutans cor, & probans renes, qui do vnicuiquè iuxta viam ſuam, & iuxta fructum adinuentionum ipſarum.

Et cap.

Et cap. 20. apud eundem, qui renes vides, & corda. Et nota, quòd cor in ſcriptura ſacra pro portione ſuperiori, ſcilicet, intellectu, & voluntate accipitur. Item Matthæ. 9. cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, &c. Et Lucæ 5. vt cognouit Ieſus cogitationes eorum, &c. Et cap. 6. ipſe verò ſciebat cogitationes eorum. Et cap. 8. ipſe autem, vt vidit cogitationes eorum, & alibi ſæpè. Præterea in. Act. Apoſtol. cap. 1. tu Domine, qui corda noſti omnium. Et ad Roman. qui autem ſcrutatur corda, ſcit, quid deſideret ſpiritus. Et 1. Corinth. 2. quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Ita, quæ ſunt Dei, nemo nouit, niſi ſpiritus Dei; ergo Angeli non nouerunt, quæ ſunt hominis; ſi quidem dicit; quòd ſolus ſpiritus, qui eſt in ipſo, & Deus illa norunt. Et ad Hebræos. 4. capit. diſcretor eſt cogitationum, & intentionum cordis, & non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius: omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis eius. Et tandem Apocalypſis. cap. 2. ſcient omnes eccleſiæ: quia ego ſum ſcrutans corda, & renes. Hanc etiam catholicam concluſionem omnes ſancti Patres, & doctores confitentur. legant, quibus per tempus licebit. D. Hieronym. ſuper illa verba citata. Matthæ. 9. cùm vidiſſet Ieſus, &c. Et Ioann. Chryſoſtom. ſuper Ioannem; homil. 23. ſuper illa verba. Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine. Vbi adducit locum citatum. Act. cap. 1. tu Domine, qui noſti, &c. Et homil. 3. ſuper cap. 9. Matthæ. Et beatum Cyrillum in commentarijs ſuper Ioann. lib. 2. 3. & 4. D. Ambroſi. ſuper cap. 2. 1. ad Corinth. & lib. 1. de officijs cap. 14. & in oratione de obitu Theodoſij. Et. beatũ Athan. in. quæſtion. ſacræ ſcripturæ. quæſt. 27. & B. Damaſcen. lib. 1. cap. 19. Et D. Auguſt. lib. de diuinatione dæmonum cap. 5. & lib. 12. ſuper Geneſi. cap. 27. & lib. 2. retracta. cap. 30. & lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus, vbi ait. Internas cogitationes noſtras diabolus non videt.

Ierem c. 20. Matth. c. 9. Luc. 5. & 6. & 8. Act. c. 1. Ad Rom. 8. 1. Cor. 2. Ad Hebræ. 4. Apoc. c. 2. D. Hiero. B. Chryſoſt. Ioan. c. 2. B. Cyrill. D. Ambro. B. Athan. B. Damaſ. D. Auguſt. Ioan. Arboreus.

Et Ioann. Arboreum lib. 4. Theoſophiæ. Ij enim, & alij, quàm plures doctores, colligunt ex locis. ſcripturæ citatis firmiſſimum argumentum ad probandum Chriſtum eſſe verum Deum: quia hominum cogitationes

videbat,

videbat,& cognoſcebat,quod eſt ſolius Dei proprium. Nam ſi Angeli boni, vel mali potuiſſent hominum cogitationes naturaliter, & de facto citra reuelationem cognoſcere, non diceretur in locis adductis cor hominis eſſe inſcrutabile, & à ſolo Deo ſcrutari poſſe. Adhęc rationibus corroboratur cõcluſio. Et primò; quia ſi Angelus vnus per naturam cognoſceret alterius Angeli cogitationes, eſſet ſubſtantia miſerrima, ſicut eſſet,& homo ſi cogitationes eius omnibus paterēt. Secundò, quia fruſtrà eſſet & ocioſa Angelorum locutio, ſi Angelus vnus alterius cogitationes videret. Tertiò, quia voluntas creata eſt domina ſuarum operationum, ſiue ſint operationes elicitæ, ſiue imperatæ, & non dependet à cauſa naturali, neq; habet ordinem ad illam; ſed à ſolo Deo depēdet, à quo habet eſſe, cui ſoli voluntas hominis ſubiacet, & ſolus in ea operari poteſt, cùm ſit eius principale obiectum, & finis vltimus. Quare ſolus ipſe poterit cogitationes cordis humani cognoſcere. Quartò, quia cùm Angeli, ſiue boni, ſiue mali per ſpecies (vt ex dictis conſtat) naturaliter cognoſcāt, & voluntas hominis cùm nulla re conueniat, à qua eius ſimilitudo elici poſſit; non poterunt directè & de facto affectiones voluntatum, & cogitationes, quatenus in intellectu, & voluntate ſunt, cognoſcere. Quintò, cum D. Bona. quia ſi cogitationes Iob, & eius patientiam,& virtutes cognouiſſet, nō tentaſſet illum. Quoniam intellexiſſet ſe non victoriam, quæ illi ſemper eſt in votis, conſecuturum; ſed vincendum, & ſuperandum. Vltimò, quia ſicut Deus voluntati rationalis creaturæ dedit dominium, ſiue arbitrium, cui nulla potentia, niſi diuina, præſidet; ita eius potentiæ cognoſcendi dedit conſcientiæ ſecretum, quod ſola diuina potentia penetrare valet. Appen. 1. *1. Cor. 2.* ***Ad Rom. 11.***

Hinc, quæ Dei ſunt, ideſt, ſecreta,& oculta Dei, nemo poteſt ſcire, niſi ſpiritus Dei, qui in ipſo eſt. Et ratio eſt; quia, ſi non poteſt quis ſcire hominum ſecreta, quo modo, quæ Dei ſunt, ſciet? quod D. Paul. docuit dicens. Quis cognouit ſenſum domini, &c.

Hinc nulla creatura Angelica, ſiue humana poteſt conſcientiæ humanæ ſcire ſecreta, niſi Deus reuelet; vel homo Append. 2.

ipſe

ipſo detegat, & conſiciet, vel per ſigna, & coniecturas, vt ſequens concluſio indicat.

CONCLVSIO III.

Cogitationes hominum, & affectiones cordis, non ſolum Angeli boni, & mali, verùm etiam homines naturaliter certa cognitione, indirectè tamen, id eſt, ab effectu cognoſcere poſſunt, v.g. per dictum, & effectum exteriorem, vt per locutionem, & operationem, & per aliqua ſigna faciei, & mutationem vultus, & per ſigna aliqua corporis, eò quòd diuerſimodè ſecundum diuerſitatem affectionum mouetur. Et probatur Eccleſ. 13. cor hominis immutat faciem eius. Et hoc modo intelligitur D. Aug. l. 12. ſuper Gen. ad litteram dicens; Angeli cognoſcunt cogitationes noſtras, nobis etiam inuitis. Et lib. de diuinatione idem Auguſt. ait. Dæmones hominũ diſpoſitiones, non ſolùm voce prolatas; verùm etiam cogitatione conceptas; cùm ſigna quædam in corpore ex animo exprimuntur, tota facilitate perdiſcunt. Vnde per effectus externos palloris, & ruboris, affectiones timoris, & verecundiæ cognoſcuntur, & ſi medici per motum cordis, qui pulſu percipitur, cognoſcunt aliquas cordis affectiones; vt quòd homo triſtetur, vel amet, deprehendunt; multò perfectiùs Angeli boni, & mali poterunt per huiuſmodi effectus, & ſigna, quæ ad cogitationes, & affectiones cordis pertinent, cognoſcere: Quia perfectiùs multò, & ſubtilius, quàm peritiſſimus quiſq; medicus, huiuſmodi effectus, & ſigna penetrant. Vocant autem S. Thom. & D. Bona. hanc cognitionem coniecturalem, ſiue ex coniecturis habitam.

Eccl. 13.
D. Aug.

Duodecima diffic. Poßit ne Angelus naturaliter fidei, & gratiæ myſteria cognoſcere?

Alex. Alen.
S. Tho. Scot.
Magiſ. d. 11.

DVÆ Sunt contrariæ opiniones. Nam Scot. in 4. diſtinct. 10. quæſt. 8. tenet myſteria fidei creata, vt ſunt articuli expectantes ad incarnationem Verbi diuini, & ad Euchariſtiam, quatenus ſunt extra ſuas cauſas, id eſt, poſt-

poſtquàm ſunt facta, poſſe ab angelis naturaliter cognoſci. Quod anteà docuit Alex. Alen. quæſt. 26. m. 1. & 5. at verò S. Thom. q. 57. art. 5. arbitratur oppoſitum.

Radix autem diſſidij inter Scot. & S. Thom. eſt, quòd S. Thom. opinatur, voluntatem creatam eſſe liberam, non ſolùm quò ad exercitium ſuarum operationum; verùm etiam quò ad occultandum omnes operationes à ſe ipſa elicitas, & intellectui imperatas, quod eſt etiam notandum ad meliorem intelligentiam præcedentis difficultatis. Et nota, quòd hîc non quæritur de cognitione in verbo, vel per reuelationē in proprio genere, neq; de cognitione fidei. Nam iſtæ cognitiones ſunt ſupernaturales. Et conſtat prophetas habuiſſe cognitionem horum myſteriorum per reuelationem, & dæmones etiam credere, & contremiſcere. Sed quæſt. eſt de cógnitione naturali virtute intellectus, & per generalem Dei concurſum. *Iacobi. c. 2.*

Ens naturale à ſupernaturali non diſtinguitur ex parte maioris, vel minoris perfectionis; ſed ex parte principij actiui. Confirmo rem hanc exemplo. Phyſica, quæ eſt rerum naturalium ſcientia, & fides, ſcilicet, ſupernaturalis Trinitatis notitia, qui ſunt duo cōceptus, penes naturale, & ſupernaturale, non diſtinguntur, niſi in ordine ad agētia, & principia productiua. Propterea ꝙ ex hoc, ꝙ fides in nobis non poteſt ex viribus naturæ; ſed à ſolo Deo per reuelationem effici, vocatur ſupernaturalis. Et Phyſica; quia viribus naturæ poteſt cauſari, dicitur naturalis. Nam ſi fides Trinitatis poſſet viribus noſtri intellectus cauſari, notitia naturalis eſſet. Similiter Chriſtus in Euchariſtia ſupernaturaliter exiſtit; quia talis exiſtendi modus non poteſt niſi à ſolo Deo cauſari, & effici. Deinde quòd non ratione maioris, vel minoris perfectionis; patet: quia multa entia ſupernaturalia ſunt naturalibus imperfectiora, vt charitas, cùm ſit accidens, eſt ſubſtantia, vtpotè, formica imperfectior. *1. Fund.*

Omne ens creatum eſt obiectum naturale intellectus ſeparati. Et ratio eſt, quia omne ens creatum poteſt intelligi per ſpecies, atq; ita eſt obiectum intellectus ſeparati: qui quidem poteſt rerum omnium ſpecies habere. Et confirmatur, poſitò *2. Fund.*

diſcri-

diſcrimine inter intellectum coniunctum, & ſeparatum; nam intellectus coniuncti obiectum ſolum eſt quidditas rei materialis; vt ex dictis ſupra conſtat; at verò intellectus ſeparatus ad omnia immaterialia extendit ſeſe.

3. Fund. Anima Chriſti Ieſu redemptoris noſtri eſt imperfectioris ſpeciei, quam ſit intellectus angelicus. Propterea quòd eſt eiuſdem ſpeciei cum animabus noſtris. Et confirmatur ad Hebræ. 2. minuiſti eum paulò minùs ab angelis. Et loquitur de Chriſto, quatenus homo eſt. Tandem nota quæſtionem hanc poſſe intelligi duobus modis, vel de poſſibili, vel de facto.

Pſalm 8.
Ad Hebræ. 2.

CONCLVSIO I.

Angeli, ſi loquamur de poſſibili, poſſunt omnia myſteria gratiæ ſcire, nempè, incarnationem, id eſt, ineffabilem vnionem humanitatis à verbo aſſumptæ, & videre Chriſtum in Euchariſtia, & cognoſcere gratiã, quæ datur per ſacram. &c. Probatur primò, quia myſteria gratiæ ſunt etiam creata, & omnẽ ens creatum eſt naturaliter ab Angelo, & ab anima ſeparata intelligibile; vt ex ſecundo fundamento conſtat. Secundo quia viſio beatifica alicuius angeli, vel animæ beatæ, non minus eſt ſupernaturalis, quàm quodcunque myſterium gratiæ, & vnus Angelus beatus, vel quicunque ſpiritus beatus, poteſt viſionem beatificam alterius beati videre. Neq; inde inferri poteſt, quòd videret Deum naturaliter, & eſſet beatus, Nam licet poſſit videre viſionem beatificam compræhenſoris; non tamen videret obiectum, nẽpe, Deum. Neq; enim videns imaginem, videt & prototypum. Tertiò, quia ſicut anima Chriſti Ieſu naturaliter videt exiſtentiam corporis in Euchariſtia, poterit ſimiliter quilibet ſpiritus ſeparatus naturaliter hoc idem cognoſcere; vt ex tertio fundamento patet. Quartò non obſtat, quin poſſint naturaliter cognoſci myſteria gratiæ, quòd modus exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia, & humanitatis in verbo ſit ſupernaturalis. Nam eſſentia Angeli eſt ens ſupernaturale; & tamen naturaliter intelligitur ab ipſiſmet Angelis. Neque enim dicitur eſſe ſupernaturale, eò quod ab Angelo naturaliter cognoſci non poſſit; vt in primo fundamento habetur. Et poſſunt angeli cognoſcere

gratiam;

gratiam, & charitatem, & virtutes alias, quæ per ſacramenta infunduntur, cùm ſint in tertia ſpecie qualitatis, & habeant Angeli ſpecies cõcreatas, quibus quidditates reũ, & omniũ ſpecierum, poſſunt cognoſcere. Alia affert argumenta Scot. ad hanc ſuam concluſionem probandam, de quibus latius in lib. controuerſiarum inter Scot. & S. Tho. lege etiam flores 4. lib. ſent. in quæſt. de exiſtentia corporis Chriſti in Euchariſtia artic. 11. *Alex. Alen. q. 26. m. 1. & 5.*

CONCLVSIO II.

De facto myſteria fidei non poſſunt ab Angelo naturaliter cognoſci, niſi per reuelationem diuinam, immediatam, vel mediatã. Hanc concluſionem colligit B. Diony. c. 7. de Cœleſti Hierar. ex pſalm. 23. vbi dicit: illam interrogationẽ; quis eſt iſte Rex gloriæ? eſſe Angelorum inferioris ordinis; reſpõſionem, Dominus fortis, & potens, &c. eſſe Angelorũ ſuperioris ordinis reuelantium inferioribus. Et illam interrogationem Iſaiæ. 63. quis eſt iſte, qui euenit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra, &c. affirmat eſſe Angelorum ſupræmi ordinis: reſponſum verò eſſe; ego qui loquor iuſtitiam, & propugnator ſum ad ſaluandum, eſſe Dei, & hominis Chriſti Ieſu mediatoris. Et B. Paul. 1. ad Cor. c. 2. hoc idem probat. Nam loquens de myſteriis gratiæ, præſertim de myſterio incarnationis, ait. Sapientiam loquimur in myſterio, quæ abſcõdita eſt (ſcilicet in incarnatione) quam nemo principum huius ſæculi cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquàm dominũ gloriæ crucifixiſſent. Vbi per principes, non ſolùm Philoſophi, & ſatrapæ legis; verùm etiam dæmones intelliguntur; vt cõmunis ſanctorum ſententia docet. Et confirmat B. Paul. cõtinuò ſuam ſententiam dicens cum Iſaia. Quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, &c. Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum ſanctum. Et ad Ephe. c. 3. de eodem incarnationis myſterio verba faciens, ita ait. Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc; in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, &c. & ſubdit; vt innoteſcat principatibus, & poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Quem locum explicantes D. Chryſo. Hiero. Auguſt. & Theophylact. & alij affirmant, multis angelorum

B. Dionyſ. *Pſal. 23.* *Iſaiæ. c. 63.* *1. Cor. 2.* *Iſai. 64.* *Ad Ephe. c. 3.* *D. Chryſoſt. Aug. Hiero. Theophil.*

per prædicationem apoſtolorum myſterium incarnationis innotuiſſe. Et 1. ad Timot. 3. ſcribit, Angelis hoc myſterium apparuiſſe per reuelationẽ. Et tandem quia reuelatio patriarchis, & prophetis de iis, quæ ad myſterium incarnationis pertinent, facta fuit per miniſterium angelorũ; vt apertè D. Dionyſi. 4. de Cœleſti Hierar. docet. Et ex B. Paul. ad Hebræ. 2. Si enim per Angelos dictus eſt ſermo, &c. & ex aliis multis noui, & veteris teſtamenti locis colligitur.

1. Timo. 3.
D. Dionyſi.
Ad Hebræ. 2.

Decima tertia diffic. Vtrùm omnes Angeli beati incarnationis myſterium agnouerint?

Doct. vbi s. NOta cognitionem huius myſterij poſſe haberi duobus modis, vel in communi, vel in particulari. Primo modo, ſcilicet, in communi, vel quantùm ad conditiones generales; vt quando cognouerunt filium Dei in fine ſæculorum aſſumpturum naturam humanam in vnitate perſonæ, vnione hypoſtatica. Secundo modo, ideſt, in particulari, quando cognoſcuntur ea omnia, quæ circa executionẽ huius diuini myſterij conuenerunt, ſiue concurrerunt.

CONCLVSIO I.

Angeli omnes à principio ſuæ beatitudinis cognouerunt in Verbo incarnationem filij Dei in communi. Hæc concluſio eſt B. Auguſt. ſuper Gen. ad litteram. Et lib. 9. de ciuitate Dei. c. 19. Et 1. ad Timot. 3. magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis. Et ratio eſt; quia cùm, media incarnatione, eſſent homines æternam hæreditatem accepturi, & Angeli à Deo ad illam accipiendam, tãquàm miniſtri fuerint conſtituti, debuerunt planè tanti myſterij, antequàm fieret, eſſe conſcij. Aliter enim nobis minimè opitularentur. Colligitur hæc ratio ex D. Paul. ad Hebræos. 1. dicente. Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?

D Aug.
1. ad Timot. 3.
Ad Hebr. 1.

CONCLVSIO II.

Angeli omnes hoc myſterium in particulari à principio ſuæ beatitudinis non cognouerunt. Fuit enim ignotum an-

gelis myſterium hoc, quòd ad ſpeciales conditiones. Vt exempli gratia. an eſſet aſſumpturus carnem ex Virgine? & quo tempore? vel ex quo genere gentilium? an Iudæorum? &c. Hanc concluſionem probant auctoritates ſacræ ſcripturæ, quæ in 2. concluſione proximæ difficultatis citantur. Et iuxta hanc concluſionem declarandæ ſunt auctoritates ſanctorum dicentium angelos non cognouiſſe myſterium incarnationis, ante reuelationem tempore aduentus Chriſti factam, nempè, quòd non cognouerint in particulari. Lege S. Tho. in commentariis ſuper locum ad Epheſ. 3. & in 1. p. quæſt. 106. art. vltim. *S. Thom.*

CONCLVSIO III.

Angelis, Patriarchis, & Prophetis multa, quæ ad myſterium incarnationis in particulari, & ad ſalutem hominum pertinent, non fuerunt reuelata, quæ deinceps apoſtolis reuelata fuere. Patet concluſio ex ſupradictis. Et expreſſè probatur ad Ephe. 3. vbi loquens de hoc myſterio ait. Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicut nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius, & prophetis in ſpiritu. Et inter prophetas, poſteriores tempore plura cognouerunt. Iuxta illud pſalm. Super ſenes intellexi, &c. Lege diuum Gregor. homil. 18. in Ezech. vbi hoc expreſſè docet dicens. Per ſucceſſionem temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum. *Ephe. 3.* *Pſal. 118.* *D. Greg.*

Hinc cauſa, propter quam, multos angelorum latuerunt fidei myſteria, nobis eſt inefabilis, ſoli autem Deo nota. Miraculoſè enim credendum eſt Angelis propter incompræhenſibilem Dei prouidentiam myſterium incarnationis fuiſſe abſconditum. Append. *Alex. Alen. vbi ſ. & q.* 100. *m. 3. art. 1.*

Decima quarta diffi. Cognouerũt ne dæmones Chriſtum eſſe verum mediatorem, in lege promiſſum?

Sanctus Thom. in commentariis ſuper locum modo citatum, ideſt, ad Corint. 2. Si enim cognouiſſent, &c. ait. Quod de dæmonibus quæritur, intelligendum quoque eſt de maioribus Iudæorum, vt de Phariſæis. *S. Tho. 3. p. q. 47. art. 5. & in 1. p. q. 64. art. 1. 1. Cor. 2.*

CONCLVSIO.

Dæmones, & Phariſæi cognouerunt ex miraculis Chriſti, & ex diuina ſcriptura ipſum eſſe verum Meſſiam, mundi reparatorem, licet eſſe verum Dei filium, non cognouerint. Hæc cõcluſio eſt D. Auguſt. 9. de ciuit. Dei. c. 21. vbi ait. Nõ cognouerunt illum, vt eſt vita æterna, ſed cognouerunt eſſe verum Meſſiam per miracula ſua. Et apertius eam defendit in q. noui, & veteris teſtamenti. q. 111. & in q. noui teſtamenti. q. 66. Et de dæmonibus probatur primùm concluſio Marci. 1. & Luc. 4. vbi legitur dæmonem quendam exclamaſſe. Quid nobis, & tibi Ieſu, Nazarene? veniſti ante tempus perdere nos, ſcio, quis ſis, ſanctus Dei. Et ne quis crederet dæmonem tunc fuiſſe mentitum, ſequitur in textu. Et comminatus eſt ei Ieſus dicens. Obmuteſce, & exi de homine. Ibidem apud D. Marc. & Lucam. non ſinebat dæmonia loqui; quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. De Phariſæis autem conſtat Matth. 21. nam agricolæ, videntes filium dixerunt intra ſe. Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Et Matth. 2. ipſi oſtenderunt regibus Orientalibus Meſſiam naſciturum. Et Ioannis. 7. & me ſcitis & vnde ſim, ſcitis. Ex quibus locis colligunt D. Chryſoſt. & alij, quos citat gloſſ. Matth. c. 21. Phariſæos cognouiſſe Chriſtum eſſe verum Meſſiam, non tamen Dei filium. Nam ſi certò cognouiſſent Chriſtum eſſe æternum filium Dei naturalem, & eius ſanctiſſimæ paſſionis effectum, ſcilicet hominum ſalutem, & ipſorum dæmoniorum damnationem, nunquàm illum crucifixiſſent. Nam locus Acto. 3. ſcio, quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri, non dicit principes Chriſtum ignoraſſe, ſed plebem, quam quidem plebem dicit feciſſe, ſicut & principes fecerunt, petentes vnanimes; vt crucifigeretur. Vel dic ſecundo locutum fuiſſe ibi D. Petrum de ignorantia, qua laborabant Phariſæi erga Chriſti diuinitatem; non tamen ignorauerunt eſſe verum Meſſiam; vt dictum eſt. Et ſimiliter interpretandus eſt locus Sapient. 2. cap. Excæcauit illos malitia eorum, & neſcierunt ſacramenta Dei; nempè, quia malitia, odio, & inuidia contra Chriſtum excæcati, verum eſſe Dei filium igno-

D. Aug. — *Marci. 1.* — *Luc. 4.* — *D. Marc. & D. Luc.* — *Matth. c. 21.* — *Matth. 2.* — *Ioan. 7.* — *Chryſoſt.* — *Act. 3.* — *Sapien. 2.* — *S. Th. 3. p. q. 43. art. 4.*

ignorauerunt; non tamen verum eſſe Meſſiam. Quod ſatis doctrina Chriſti, & opera declarabant; vt idem Chriſtus Redemptor noſter docuit dicens. Ioan. 15. ſi non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, & ſi opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem, & viderunt, & oderunt, & me, & patrem meum; ſed vt adimpleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt. Quia odio habuerunt me gratis. De ijs lege S. Thom. 1. p. q. 64. art. 1. in ſol. ad. 4. &. 5. & in 2. 2. q. 5. art. 2. vbi quomodo dæmones credunt, & contremiſcunt, declarat. *Ioan. 15.* *Pſalm. 24.*

Quæſt. V. De cognitione matutina, & veſpertina Angelorum.

Hæc. quæſt. aliquot difficultatibus explanatis abſoluetur. *Alex Alen. q 23.*

Prima diffic. Quidnam eſt cognitio matutina, & veſpertina?

S. Tho. q 58. art. 6. & 7. S. Bona. diſt. 4 art 3. q. 1. & .2. Scot. q. 9. Gabriel vbi ſuprà. Doct. vbi ſ. Alex m. 1. S. Tho ar. 6. D. Aug. Eccl. 18.

CONCLVSIO.

Cognitio matutina eſt cognitio rerum in verbo: veſpertina autem cognitio earundem rerum in propria natura, ſiue in ſe ipſis. Auctor huius concluſionis fuit D. Aug. quem lege lib. 4. ſuper Gen. ad litteram. c. 7. & 8. & à cap. 22. per plura capita, &. 11. de ciuit. Dei. c. 29. Tenuit autẽ D. Aug. omnia fuiſſe creata in inſtanti, motus loco illo Eccleſi, 18. qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Moyſes verò, vt rudi populo creationẽ exponeret, dixit per ſex dies res creatas fuiſſe. Vnde dies illi non fuerunt veri, & naturales, vt noſtri, ſed metaphorici. Et quoniam ſex ſunt genera rerum in principio conditarum, quas Deus Angelis reuelauit, dies apud D. Aug. diſtinguntur, & numerantur iuxta diſtinctionem rerum. Quorum dierũ quilibet conficitur ex duplici ſingulorum ſex generum cognitione, quæ manè, & veſperì comparantur. Vnde cognitio rerum in verbo matu-

tina dicitur, propterea quòd, eſt tanquàm in principio rerũ, Et quia eſt clara, & perfectiſſima rerum cognitio; vt cognitio, qua Angelus beatus cognoſcit in eſſentia diuina lapidẽ, vel lignum, &c. quæ in Deo ſunt ipſe met Deus, matutina nominatur. Quæ autem cognitio habetur rerum in ſe ipſis, per ſpecies concreatas, vel acquiſitas; vt ſuprà diximus, & hic iterum noſter Alex. m. 3. affirmat, veſpertina vocatur. Quia eſt cognitio in creatura, quæ, quatenus creatura eſt, in declinatione, & caſu eſt, vt hora veſpertina. Et ita ex cognitione matutina primi generis rerum, & ex veſpertina, quæ eſt cognitio naturalis earundem, factum eſt manè, & veſperè dies vnus. Et ſimiliter ex cognitione vtraq;. 2. generis rerum factum eſt manè, & veſperè dies. 2. &c.

DVB. Poteritne matutina cognitio diurna nominari?

Alex. m. 1. vbi s. D. Aug.

RESpondeo. Poterit. Et patet ex D. Aug. 11. de ciuitate Dei. c. 29. dicente. In verbo cognoſcũt Angeli, tanquã diurna cognitione, in ſe ipſis, tanquam veſpertina. Et lib. 4. ſuper Gen. ad litteram cognitio, quæ eſt in verbo, ad diem pertinet, quæ eſt in ſe ipſis ad veſperam.

Secunda diffic. An ſit ſufficiens diuiſio conitinis in matutinam, & veſpertinam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3 vbi s.

REcta, & ſufficiens eſt diuiſio. Et ratio eſt; quia cùm res duobus tantùm modis, nempè, vel in creatore, vel in creatura ipſa, cognoſcatur; duæ tantùm erunt cognitiones; vt dictum eſt. Vna creaturæ in creatore, quæ eſt matutina. Et altera creaturæ in ſe ipſa, quæ eſt veſpertina.

Tertia difficultas. Sunt ne idem cognitio matutina & veſpertina? an differunt?

CONCLVSIO.

SVnt quidem differentes. Probatur; quia omnis diuiſio ſemper fit in diuerſa, & differentia membra, & cognitio angelorum in matutinam, & veſpertinam (vt modò diximus) diuiſa eſt. Deinde ex parte medij cognoſcendi diſtinguntur; quia cognitio matutina rerum fit per viſionem ipſam in verbo, & veſpertina per cognitionem in proprio genere per ſpecies innatas, vel acquiſitas; vt ex ſupradictis cōſtat. Et tunc etiam veſpere, & manè dicitur dies vnus; quamuis medium, & ratio cognoſcendi ſit diuerſa ratione obiecti. Quoniam ambæ cognitiones ſunt circa idem genus rerum. Lege D. Auguſt. 4. lib. ſuper Gen. ad literam apud S. Thom. in hoc arti. *S. Thom. art. 37. vbi ſ.* *D. Aug.*

Quarta diffi. Quæ iſtarū cognitionū eſt præſtantior?

CONCLVSIO.

POtior eſt cognitio, quæ eſt in verbo, quàm quæ in proprio genere. Hæc concluſio probatur ab Alex. aliquot rationibus notatu digniſſimis. Nam plùs videntur res, & melius cognoſcuntur in arte, qua fiunt, quàm in ſe ipſis videantur; vt D. Aug. ait ſuper illud Ioan. 1. quod factum eſt in ipſo, vita erat. Arca enim viuit in mente, & quod fit tranſit cum tempore. Et cognitio rerum in arte eſt in ipſo verbo. Et. 11. de ciuitate Dei c. 7. inquit, ſcientia creaturæ in comparatione ſcientiæ creatoris quodammodo adveſperacit. Itēq; luceſcit, & mane fit, cùm ipſa refertur ad laudem, dilectionemq; creatoris. Nec in noctem vergitur, vbi non creator creaturæ dilectione relinquitur. Et tandem quia in Deo cognoſcuntur res æternaliter, & incorruptibiliter. & vt in cauſa; in ſe ipſis autem, ſiue in proprio genere temporaliter. & corruptibiliter, & vt creaturæ. Hinc diuus Anſelmus apud Alexand. in hoc loco ait: quòd creatura in creatore *Alex. Alen. m. 4. vbi ſ.* *D. Aug. Ioan. 1. c.* *D. Anſel.*

nihil aliud eſt, quàm creatrix eſſentia : ideò creatura eſſe, quod in Deo habet, eſt eſſe ſimpliciter, & increatum. Quoniam quicquid eſt, vt eſt in ipſo, eſt ipſe.

Quinta diffic. An cognitio, qua cognoſcit Angelus verbum, ſit matutina, vel veſpertina?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi ſ.m.5. TAlis cognitio eſt matutina. Et ratio eſt; quia cum Angelus cognoſcat res in verbo per ipſum verbum, vtrobiq; erit idē principium cognoſcēdi, & eadē cognitio in ſpecie, qua vidēt verbū, & qua vidēt res in in verbo. Et cum hæc ſit matutina, etiam cognitio verbi erit matutina.

Sexta diffi. An cognitio matutina, vel veſpertina in Angelis, ſit dicenda naturalis?

NAturale dicitur bifariã. Primo naturale dicitur, quod poteſt natura ipſa viribus ſuis producere, & efficere. Secũdo modo naturale vocatur, qud à principio datum eſt ipſi naturæ, & reputatur quaſi naturale.

Alex. Alen. vbi ſ.m.2.

CONCLVSIO I.

Cognitio in Angelis matutina non poteſt dici naturalis. Ratio eſt; quia non ſufficiens natura ad illam comparandam. Neque data fuit à principio ipſi naturæ angelicæ; quia ſoli Angeli beati, & non dæmones illam habuerunt, cùm ſit cognitio ceraturarum in verbo.

Fundamentum. Alex. eſt.

CONCLVSIO II.

Cognitio veſpertina in Angelis poteſt naturalis appellari. Ratio eſt ex fundamento poſito; quia poſſunt Angeli per ſpecies concreatas talem rerum cognitionem habere. Nam ſi homines talem cognitionem poſſunt ſibi naturaliter comparare, & per illam in cognitionem creatoris venire; quia inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, &c. quantò magis Angeli, qui perfectioris ſunt naturæ. Et tales ſpecies fuerunt illis à principio congenitæ.

Ad Rom. c. 1.

Hinc

Hinc Angeli non habuerunt in ſua creatione cognitionẽ matutinam. Quia talem cognitionem in verbo non habent, niſi beati. Et Angeli (vt infra dicetur) nõ fuerũt creati beati. Append. 1. *S. Bon. vbi* ſ.

Hinc Angeli, poſt glorificationem, habent cum cognitione matutina veſpertinam cognitionem. Quia in proprio genere cognoſcunt res. Et quia Angelus beatus amplius laudat Deum, quàm viator, non ſolum in ſua maieſtate; verùm etiam in admirabili operum varietate. Quæ quidem laus cognitionem matutinam anteponit. Non enim impoſſibile eſt duas operationes eſſe ſimul, quarum vna ordinetur ad aliam; vt voluntas ſimul vult finem, & illa, quæ ad finẽ perducunt. Poteſtq; idem per duplex medium, quorum vnum perfectum ſit, & aliud imperfectum, cognoſci. Quemadmodum eandem concluſionem per demõſtrationẽ, & per probabilem, & topicum ſyllogiſmum cognoſcere poſſumus. Append. 2.

Hinc, & dæmones veſpertina cognitione non carẽt. Quia, vt D. Auguſt. ſuper Gen. ad litteram ait. A malis angelis, & ſi mali ſint, non aufertur poteſtas naturæ. Et cùm ex natura ſua habuerint poteſtatem cognoſcendi res veſpertina cognitione, per ſpecies naturæ angelicæ congenitas, non erunt tali cognitione priuandi. Append. 3. *Alex. Alen. vbi* ſ. *m 6. D. Aug.*

Septima diffic. De modo cognoſcendi Angelorum.

DE hac re diſſerit ſatis clarè, & apertè S. Thom. q. citata . 58. cæterùm, ne rem intactam omninò præterire videamur, nota ſequentes propoſitiones. *Alex. Alen. q. 26. m. 6. B. Tho. vbi* ſ.

Prima propoſitio.

Angeli multa, quæ in vno conueniunt, vel ſub quadam vnitate ordinantur, ſimul intelligere poſſunt; vt ſubiectum, & prædicatum vnius propoſitionis ſimul intelligunt. Et ratio eſt; quia res eſt intelligibilis iuxta modum, quo ſimilitudo ſua in intellectu conſiſtit: quare intellectus angelicus vnico actu intelligere poteſt, quæ ſub vna ſpecie intelligibili cõtinentur.

Appen.1. Hinc omnia, quæ ſancti in patria in verbo cognoſcunt, ſimul ſemper actualiter cognoſcunt. Quia omnia per vnam ſpeciem diuinam, ſcilicet, eſſentiam cernunt.

Secunda propoſitio.

Angeli, quæ per diuerſas ſpecies agnoſcunt, non ſimul intelligunt. Contingit enim multa ſcire; vnum verò intelligere; vt Ariſt. 2. topic. docet. *Ariſt.* Et ratio eſt; quia ſicut motus vnitatem ſortitur à termino, ita operatio vnitatem habet ab obiecto. Et ideò, quæ per diuerſas ſpecies cognoſcuntur, non ſimul intelliguntur.

Tertia propoſitio.

Angeli non cognoſcunt ratiocinando, vel diſcurrendo. Et ratio eſt; quia ſicut corpora cœleſtia mox à creatione vltimã ſuam perfectionem naturalem habuerunt, ad quam neque per motum, neq; per mutationem; vt corpora inferiora, peruenerũt, ita mentes cœleſtes, ſeu Angeli intellectualem perfectionem diſcurrendo adepti nõ ſunt, quemadmodum intellectus humanus, qui ex notitia principiorum procedit ad cognitionem concluſionum. Quia illas in ipſis principiis ſtatim cognoſcere haud poteſt. At verò Angeli in ijs quæ naturaliter cognoſcunt, omnia ſimul conſpiciunt, quæ in illis intelligi poſſunt, vnde intellectus vocantur.

Append. 2. *B. Dionyſi.* Hinc experientia Angelis bonis, vel malis non conuenit, niſi per ſimilitudinem; quomodo Diony. aſſeruit dæmones per experientiam, multa cognoſcere.

Quarta propoſitio.

Angeli non cognoſcunt, ſiue intelligunt componendo, & diuidendo. Et ratio eſt; quia non cognoſcunt ratiocinando, & diſcurrendo. Nam vt ſe habet concluſio ad principium in intellectu ratiocinante, ita ſe habet prædicatum ad ſubiectum in intellectu componente, diuidente, ideſt, propoſitionem conſtruente. Nam vt intellectus noſter, ſi ſtatim in principijs actu concluſionem intelligeret, non ratiocinaretur, nec compoſitionem, nec diuiſionem faceret, ſi mox in

ſubiecto prædicatum agnoſceret; ita Angeli, quia ſtatim rerum eſſentiam agnoſcunt, ſine ulteriori inquiſitione, vel cópoſitione, quicquid illi eſſentię conſonum, vel diſſonum eſt, cognoſcunt. Eſt enim Angelus, vt B. Dionyſi. c. 4. de diuinis nomi. docet, ſpeculum, pulchrum, atquè clariſſimum intellectualis lucis; nihilominus compoſitionem, & diuiſionem ſimpliciter, & incomplexè intelligit. *B. Dionyſi.*

Hinc Angeli propoſitiones non loquũtur, propter eorum imperfectionem; ſed propter hominum eruditionem. Append. 3.

Quinta propoſitio.

In intellectu Angeli, ſiue boni, ſiue mali, error, vel falſitas eſſe non poteſt, niſi per accidens. Ratio eſt; quia Angelus non cognoſcit diſcurrendo, nec componendo, vel diuidendo; ſed quod quid eſt, hoc eſt, rei eſſentiam intuendo. Et quidditas rei non eſt principium cognoſcendi de re, niſi quæ naturaliter ei conueniunt, vel de ea negantur. Atquè ita, ſicut ſenſus non errat circa proprium ſenſibile, nec intellectus circa quod quid eſt; vt Ariſtot. 3. de anima auctor eſt. Notanter dicitur in propoſitione, niſi per accidens. Propterea quòd dæmones ob ſuæ voluntatis peruerſitatem, ſubducentes proprium intellectum ab ordine ſapientiæ Dei, ſæpè de rebus ſimpliciter iudicant, ſecundum naturalem diſpoſitionem ipſarum rerum, atquè ita decipiuntur, non circa ea, quæ naturaliter rei conueniunt; ſed circa ea, quæ ſupernaturaliter inſunt; vt ſi videns mortuum, dicat, eum non reſurrecturum; vel cernens Chriſtum hominem, dicat eum non eſſe Deum. Vnde B. Dionyſius. 4. cap. de diuinis nominibus prauam eſſe phantaſiam in dæmone affirmauit, quod in Angelis bonis locum non habet. Quia propter ſuam rectam voluntatem, nihil iudicant de re aliqua per cognitionem ſuæ quidditatis, niſi quod ei naturaliter competit, ſalue ſemper diuina ordinatione. *Ariſt.* *B. Dionyſi.*

Quæſt. VI. De amore, ſeu dilectione naturali Angelorum.

Alex. Alen. q. 30. S. Tho. q. 60 S. Bon. art. vltimo, & Ricar. & alij hac 3. diſt.

HAEC q. explicabitur, poſitis aliquot difficultatibus, vt eſt nobis in more poſitum. Cæterum pro maiori explicatione huius, & ſequentis queſtionis, animaduerte, quæ ſequuntur.

Nota. Naturalis amor duobus modis ſumitur. Vno modo, vt contra ſenſitiuum, & intellectiuum diſtinguitur. Quo quidem modo amor naturalis nihil aliud eſt, quàm inclinatio cuiuslibet rei in propriam naturam, & perfectionem, & bonum proprium, quo pacto amor iſte etiam rebus inanimatis competit, quia res omnes per naturam bonam, quam à Deo acceperunt, benè in ſuum bonum, & perfectionem, inclinantur. Et hæc inclinatio eſt idem, cum naturali cuiuſq; rei appetitu. Secundo modo accipitur amor naturalis, quatenus ab amore electiuo, & deliberatiuo differt. Et eſt amor naturalis iſto modo, qui non ex electione, & deliberatione; ſed ex natura ipſa proficiſcitur. Qua ratione conſideratus amor naturalis naturæ intellectuali, hominibus, ſcilicet, & angelis conuenit; quia homines, & Angeli naturaliter diligunt beatitudinem per voluntatem, ſine aliqua electione, vel deliberatione. In quo quidem actu operatur voluntas, vt natura quædam. Et hoc modo accipit S. Thom. hîc amorem naturalem, quatenus non proficiſcitur à deliberatione: ſed à voluntate, vt natura quædam eſt.

2. Nota Hoc loco ſermo eſt de dilectione angelorum in ſtatu innocentiæ.

Prima diffi. Vtrum in Angelis fuerit naturalis dilectio?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 1 art. 1. S. Tho. ar. 1. vbi ſuprà & alij. D. Aug.

HAbuerunt Angeli naturalem dilectionem. Et ratio ex Alex. &. S. Tho. eſt, quia dilectio ſequitur cognitionē. Inuiſa enim diligere poſſumus, incognita nequaquā, nihilq; volitũ, niſi præcognitum. Teſte D. Aug. 8. de Trinitate. c. 4. & lib. 10. c. 1. & alibi. Quare cùm Angeli habuerint cognitionem naturalem, habuerũt, & naturalem dilectionē.

Secunda

Secunda diffic. Vtrum Angelus diligat ſe naturali dilectione?

CONCLVSIO.

Angelus ſe ipſum dilectione amicitiæ, & concupiſcentiæ, & complacẽtiæ diligit. Et ratio eſt, quia vnaquęq; res ſe ipſam amat; quoniam eſt ſibi ipſi vnum, & ſibi bona concupiſcit, ſibique complacet. Suum enim cuique pulchrum eſt. *Alex. Alen. art 2. §. 1. S. Thom art. 3. vbi ſ.*

Tertia diffic. Diligit ſe Angelus naturali dilectione propter ſe, vel propter Deum?

CONCLVSIO I.

Gratuita dilectione diligit ſe Angelus propter Deum. Et ratio eſt; quia in gratuita dilectione, prima diligendi ratio eſt Deus. Tunc enim præpoſitio propter dicit finem concupiſcentiæ procedentis ex electione rationali, & creatura non eſt finis huiuſmodi concupiſcentiæ. *Alex. Alen. art. 3. vbi ſ.*

CONCLVSIO II.

Naturali autem dilectione diligit Angelus ſe propter ſe. Et ratio eſt; quia præpoſitio propter non dicit finem concupiſcentiæ, ſed rationem ex parte ſubiecti, inclinantem à natura illud ad talem actum.

Hinc non ſequitur. Diligit ſe, ideſt, ſuum viuere, & intelligere propter ſe; ergo fruitur ſe. In hoc enim non eſt motus libidinoſus; ſed naturalis. Append.

Quarta diffic. In Angelis glorificatis eſt modò naturalis dilectio?

CONCLVSIO.

IN Angelis glorificatis non eſt amplius naturalis amor. Et ratio eſt; quia eſt ab amore gloriæ abſorptus. Quod intellige, non quò ad ſubſtantiam, ſed quò ad id, quod in eo imper *Alex. Alen, m. 3. vbi ſ.*

1. Cor. 15. imperfectionis erat. Lege loca, quæ Alex. ad confirmãdam
1. Cor. 13. concluſionem adducit, vt 1. Cor. 15. primum, quod animale
3. Reg. 10. eſt. & 1. Cor. 13. cùm venerit, quod perfectum eſt. Et 3. Reg.
Pſal. 70. 10. de regina Saba, quæ viſa domo, &c. non habuit vltra ſpi-
2. Cor. 5. ritum. Et Pſalm. 70. introibo in potentias Domini. Et 2. Cor.
Ioan. 15. 5. & ſi iã cognoſcimus Chriſtũ, &c. Et Io. 15. Si nõ abiero, &c.

Quinta diffi. Si in Angelis fuiſſent ſimul dilectio naturalis, & mercenaria, quo pacto inter ſe differret?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 3. vbi ſ. DIſtinguerentur ex parte principij, & originis. Et ratio eſt; quia principium, & origo dilectionis naturalis eſſet natura; at verò principium, & origo dilectionis mercenariæ, ſiue ſit in angelis, ſiue in hominibus, eſt gratia. Nam gratia eſt, quæ mouet liberum arbitrium in his, quæ non attingunt ſtatum perfectionis, ad diligendum Deum, propter beatitudinem; & ita propter ſuum commodum gratuitum.

Sexta diffic. Vnus Angelus amoren aturali diligit ne alium Angelum, ſicut ſe ipſum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 2. §. 3. S. Thom. art. 4. vbi ſ. Eccl. 13. DIligit quidem. Et ratio eſt; quia ſimilitudo eſt cauſa amoris, & vnus Angelus eſt alteri ſimilis in natura. Et confirmatur Eccleſ. 13. omne animal diligit ſibi ſimile, & vox (ſicut) de ſententia Alex. & S. Thom. hoc in loco non æqualitatem; ſed ſimilitudinem ſignificat.

Alex. Alen. §. 4. vbi ſ. *Septima diffi. Diligit ne Angelus dilectione naturali hominem ratione animæ, & ratione corporis?*

Ariſt. 8. Ethic. c. 2. & 9. DIligit ſanè ratione animæ primo. Et ratio eſt; quia ſimile naturaliter diligitur à ſuo ſimili, & anima hominis ſimilis eſt illi in poſſibilitate ad gloriã, & beatitudinẽ: corpus

corpus verò cõſequenter diligit. Quia gloriatur Angelus in præmio hominis, qui datus eſt ei in cuſtodiam ratione animæ primò, & ſecundario ratione corporis.

CONCLVSIO II.

Magis tamen diligit Angelum, quàm animam. Et ratio eſt; quia quò aliquid eſt magis ſimile; eò magis diligitur, & Angelus Angelo ſimilior eſt, quàm ſit anima ipſi Angelo.

Octaua diffi. Vtrùm Angelus naturali dilectione magis Deum, quàm ſe diligat?

DE hac re diſput. Theologi in 3. d. 27. & 8. & 9. & S. Thom. 2.2.q.26. ibi enim eſt, proprius huius rei locus. Cæterum cum Alex. & S. Tho. hic breui explicabitur. *Alex. in art. 2. §. 2.*

Sunt autem duæ opiniones circa hanc difficultatem. Vna S. Tho. nẽpè, ꝙ magis diligat Deũ angelus, quàm ſe ipſum. Altera eſt oppoſita Scoti in 3.d.27. q. vnica, cui adhæſit Gabriel. in 3.d.29. q. vnica, quam opinionem multò antea defenderat Alex. Alen. vbi ſuprà. *S. Tho. art. 5. & S. Bona. q. 1. vbi ſ. Scot. Gabriel.*

CONCLVSIO.

Angelus, & quæuis creatura rationalis naturali dilectione, magis, & proprius in ſe, quàm in Deum fertur. Probatur ab Alex. & ab Scot. multis rationibus; quia cũ homo bonus, qui ſe pro Chriſto morti tradit, maximã difficultatem patiatur propter repugnantiã naturæ; profectò ex natura ſua feretur magis in amorẽ ſui, quã in Deũ. Secũdò ex Alex. quia, quod propter ſe diligitur, magis diligitur, quam quod propter alterum diligitur, & Deus ab Angelo naturaliter propter bonũ angeli diligitur. Confirmat autẽ Scot. hãc concluſionẽ etiam auctoritatibus ſacræ ſcripturæ. Vt ex illo Gen. 8. ſenſus, & cogitatio humani cordis in malum prout ſunt ab adoleſcẽtia ſua, ideſt, à natiuitate. Et ex illo Matth. 26. Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat, &c. Vbi infert; ergò naturalis inclinatio Chriſti ferebatur in ſuam ſalutem, & conſeruationem; ſi quidem voluntas præceptum mortis à patre præfinitum recuſabat. Et tandem ex Ariſt. 9. Ethic. c. 4. dicente. Ea, quæ ſunt ad amicos, ex ijs, quæ ad nos ſunt, profecta eſſe videntur. Sed de ijs latiùs in lib. controuerſiarum. *Gen. Matth. 26. Ariſt.*

Nona

Nona diffi. Vtrùm Angelus naturali dilectione magis diligat ſuperiorem? an parem? an inferiorem?

S Bona. q.2. vbi ſ.

SOlus D.Bona. hanc difficultatem tractat. Et cum eo nota, aliquid magis diligi vno trium modorum. Primo ratione boni optati; vt quando aliquis alicui maius bonum optat. Secundo ratione affectus intenſioris; vt cùm aliquis alicui magis afficitur, & libentiùs cum eo conuerſatur. Et hoc modo aliquis magis diligit compatriotas ſuos, qui magis ſibi in moribus conformantur. Tertio ratione maioris effectus impēſi, quo modo ille magis diligitur, cui maius beneficium, vel plura ab amico exhibentur, & de quo maior ſolicitudo habetur. Quemadmodū mater magis ſolicita eſt circa filium tenellum, quàm circa adultum, propter maiorem indigentiā.

CONCLVSIO I.

Angeli medij plus diligunt ſuperiores primo modo. Et ratio eſt, quia optant eis maius bonum: ſicut Deus dat eis maius bonum.

CONCLVSIO II.

Angeli ſecundo modo plus diligunt Angelos qui ſunt ſui ordinis. Et ratio eſt; quia magis optant cum eis conuerſari. Sic enim Deus ordinauit.

CONCLVSIO III.

Angeli tertio modo plus ſibi inferiores diligunt. Et ratio eſt; quia plura beneficia eis præſtant, eos illuminando.

Decima diffic. Vtrùm dæmones naturali dilectione ſe, & Deum diligant?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3. vbi ſ.

Ad Epheſ. 5.

DAEmones naturali dilectione ſe ipſos diligunt. Ratio eſt; quia nullus, quantumuis malus, ſeipſum odio habet. Nemo enim vnquàm carnem ſuam odio habuit. Quoniam cùm peccator ex libidine diligat, quod diligit; libido autem non fit ſine ſubſtrata natura, neceſſariò ex conſequenti,

ſequenti, natura dictante, diliget ſe. Similiter etiam & peſſimi dæmones. Nec tibi moleſtiam inferat, quòd dæmones, & damnati vellent non eſſe, & deſperati homines volunt non eſſe. Non enim vellent non eſſe ſimpliciter, ſed non eſſe in illa miſeria. Vnde deſperati homines volunt mortem: quia vellent ſine illa miſeria eſſe.

CONCLVSIO II.

Dæmones actualiter non diligunt dilectione naturali Deum; ſed habitualiter. Et ratio eſt; quia vis dilectiua ita eſt ſopita in ipſis per peccatum, quòd in actum naturalis dilectionis non excitatur. Exiret autem in actum, niſi eſſet cõtrarius appetitus, qui dominatur in vi illa, reſpectu illius, per quem conſeruatur in eſſe. Et confirmatur à ſimili: nam ſicut in homine infecto odio graui alterius hominis, natura non poteſt inclinare liberum arbitrium illius ad hoc, quòd diligat eum naturaliter, multò minùs inclinabit in dæmonibus ipſos ad hoc; vt diligant Deum, etiam naturaliter. Quoniã multò magis ſunt odio infecti contra Deum, quàm ſit vnus homo aduerſus alium. Cùm de illis ſcriptum ſit; ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper. *Pſal. 73.*

Quæſt. VII. De dilectione electiua Angelorum.

AD pleniorem huius quæſtionis declarationem, quæ (vt aliæ) poſitis aliquot difficultatibus, declarabitur, ſunt aliqua prænotanda. *Alex. Alen. q. 31.*

In angelis, & hominibus eſt dilectio naturalis, ſcilicet, electiua, & deliberatiua. Naturalis dilectio eſt circa finem; quia naturaliter Angeli & homines finem, & beatitudinem in communi appetimus; at verò media, quibus finem conſequimur, electiua dilectione deſideramus, & optamus. Cæterùm quia ſunt multa media, & varia, quibus ad finem optatum peruenimus, inde datur locus electioni mediorum. *S. Tho. S. Bona. & alij in locis. q. 6. citatis.* *1. Nota.*

Hinc ortum habent tot hominum ſtatus, tot viuendi modi, totque hominum ſtudia, tantaque operationum variatio. Append.

2. Nota. Licet in Angelis, & hominibus ſint dictæ electiones; eſt tamen inter illos maximum diſcrimen. Quoniam Angeli per naturam ex parte intellectus determinantur ad omnem veritatem naturalem: ex parte autem voluntatis non determinantur ad omne bonum naturale. Et ratio eſt, quia cognitio fit per hoc, ꝙ obiectum cognitum eſt intra naturam cognoſcentem per ſpeciem intelligibilem ipſius obiecti: & quoniã Angeli natura ſua ſunt perfectiſſimi, & habent in ſe omnia obiecta naturalia per ſpecies, vt ſupra in q. dé cognitione Angelorum retulimus, determinantur ad omnem veritatem naturalem per naturam ſuam. Verumtamen ex parte voluntatis non trahit res intra ſe, ſed voluntas ipſa inclinatur, & fertur ad res extra. Modus namquè operandi voluntatis eſt contrarius modo operandi intellectus.

3. Nota. Inter bona exteriora, quædam ſunt magna, & perfecta bona, ad quæ naturaliter inclinatur, & fertur Angelus, & ex conſequenti eius voluntas: vt ad beatitudinem, & perfectionem naturalem naturaliter Angeli voluntas inclinatur. Alia ſunt bona exigua, & imperfecta, quæ in ſe non habent aliquã vtilitatem, niſi quatenus conferunt ad finem, quæ hac de cauſa dicuntur vtilia. Hæc bona, quæ ſunt media ad finem conſequendum, non rapiunt ad ſe voluntatem: & ideò voluntas non inclinatur ad huiuſmodi bona naturaliter: ſed per electionem, & deliberationem ſponte ſua, & deliberata electione. Et quòd ad hæc naturaliter Angelus non feratur, non arguit in Angelo aliquam imperfectionem: ſed indicatur imperfectio, & exiguitas huiuſmodi bonorum.

Append. Hinc colligitur, ad perfectionem Angeli pertinere, ꝙ in omnem veritatem, & in omnem perfectionem intellectus naturaliter feratur: non autem, vt ex parte voluntatis naturaliter feratur in omne bonum: ſed in quædam naturaliter: in quædam verò electione.

4. Nota. Homines, qui inter res intellectuales infimæ ſunt naturæ, & ſubſtãtiæ, ſicut non inclinantur in omne bonum, per volũtatẽ: ſed quædam naturaliter diligunt, quędam per electionẽ: ita eorum intellectus naturaliter non cognoſcit, & fertur in omne verum: ſed quædam vera determinat eorum intellectus

naturali

naturali cognitione; vt ſunt principia: quædã autẽ vera agnoſcunt nõ naturaliter; ſed per diſcurſum, & per ſyllogiſmum: vt ſunt concluſiones ex principiis deductæ.

Duplex eſt electio. Vna, quæ ex pertractatione rationum in vtrãq; partem in ipſo dubitante fit, & hæc eſt propria hominis, qui non ſtatim præuidet, vel æſtimat hoc eſſe illo melius. Quemadmodũ Angeli, qui citiſſimè vident, quid melius ſit. Altera eſt electio, quæ emanat ex iudicio ſtatim habito de bono, vel meliori, quæ in Angelis reperitur. *5. Nota.*

Prima diffic. Vtrùm dilectio electiua, ſiue rationalis ſit in Angelis?

CONCLVSIO.

EST quidẽ in Angelis talis dilectio. Et ratio eſt; quia cũ Angelus habeat poteſtatẽ cognoſcẽdi ex intellectu, vel ratione bonum, & malum, & inter bona, quod illorum ſit melius, habebit planè eligendi, & præeligendi poteſtatẽ. Et cùm ex huiuſmodi electione, vel prælectione, ſequatur dilectio, erit in Angelis huiuſmodi dilectio, quatenus eligere eſt alterum alteri præoptare. *Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 2. vbi ſ.*

Secunda diffic. Vtrùm Angeli dilectione electiua Deum diligant?

CONCLVSIO.

DIlectio electiua non eſt in Angelis reſpectu Dei, quatenus finis vltimus eſt. Ratio ex primo nota huius concluſionis eſt: quia dilectio electiua nõ eſt finis, ſed eorum, quæ ſunt ad finem, & cùm Deus ſit finis vltimus, non erit dilectio electiua reſpectu illius. Hoc enim diſtinguitur dilectio à voluntate, quòd voluntas eſt communiter, & finis, & eorum, quæ ſunt ad finem. Quarè cùm Deus ſit finis non erit eius electio: Nemo enim deliberat, Vtrùm velit Deum naturaliter? Et cùm dilectio electiua ex electione oriatur, neque erit reſpectu Dei electiua dilectio; poterit tamen eſſe electio, inquit Alex. ſub particulari ratione: vt eſt omnium creator, & rector, gratiæque, & gloriæ largitor. *Alex. Alen. m. 2.*

H 2 Tertia

Tertia diffic. Vtrùm Angelus dilectione electiua potuerit præ ſe ipſo, Deum diligere?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. m. 3. vbi ſ.

POterat Angelus ex ſolo libero arbitrio, ſine gratiæ adminiculo, diligere Deum dilectione electiua, præ ſe, quatenus ſummè bonus, & ſummè diligendus eſt. Et ratio eſt; quia Angelus ex pura intelligentia ſibi data potuit cognoſcere Deum; vt ſummè ens eſt, & ſummè bonus, & ſummè diligendus; ſe autem non ſummè bonum eſſe. Et cùm ex cognitione ſequatur amor, ſiue dilectio; quia nihil volitum quin præcognitum, potuit profectò dilectione electiua etiã ſi gratia gratum faciens non adeſſet, Deum ſuper omnia diligere.

CONCLVSIO II.

Deum autem ſub ratione particulari creatoris, glorificatoris, &c. non potuit præ ſe, ex ſolo libero arbitrio, ſine gratia diligere. Ratio eſt; quia diligere Deum propter ſe, & ſuper omnia eſt actus charitatis; charitas autem non eſt ſine gratia gratum faciente. Quamobrem ſine tali gratia, ex ſolo libero arbitrio, non poterit Angelus Deum præ ſe ipſo diligere?

Quarta diffic. Vtrùm Angelus diligat ſe dilectione electiua, & alium Angelum?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. m. 4. vbi ſ.

NOn repugnat dilectioni rationali, ſiue intellectuali; vt Angelus ſe ipſum diligat. Ratio eſt, quia Angelus diligẽdo ſe dilectione rationali, ſiue intellectuali aſſimilatur Deo, cuius eſt ſumma dilectio, & cuius eſt diligere ſe. Et cùm multò maior ſit indiuiſio inter diligentem, & dilectũ, quãdo Deus diligit ſe (quia eſt ſumma indiuiſio) quàm ſit inter diligẽtẽ, cũ Angelus diligit ſe, non repugnabit planè dilectioni rationali, ſiue intellectuali, ꝙ Angelus diligat ſe. Quid? ꝙ vt idem Alex. ait. Angelus diligens ſe, eſt alter, in quantum diligit, & in quantum diligitur. Quia diligit ſuum eſſe, & ſuam vitam, quæ eſt altera ab ipſo.

CON-

CONCLVSIO II.

Diligit vnus Angelus alium electiua dilectione. Et ratio eſt; quia ſunt eiuſdem naturæ. Participatio enim eiuſdem *Eccl 15.* naturæ eſt ratio dilectionis naturalis, ſimiliterq; natura ad diligendum ſibi ſimile inclinat. Omne enim animal diligit ſibi ſimile. Et participatio eiuſdem naturæ, vt cadit ſub iuditio debiti diligendi, eſt ratio dilectionis electiuæ. Nam intellectus Angeli, cognoſcentis aliquid eſſe ſimile alteri, iudicat illud deberi ab illo diligi.

Diſtinct. IIII.

Sententia huius diſt. in qua Magiſter de ſtatu, in quo fuerunt creati Angeli, diſputat, aliquot poſitis quæſtionibus, intelligetur. Ad quarum notitiam legendi ſunt doctores ſcholaſtici in hac. 4. &. 5. diſt. ſequenti, S. Thom. q. 62. Alex. Alen. q. 29. art. 7. S. Bonauentura art. 1. q. 1. Scot. & Durand. quæſt. 1.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli fuerint creati beati?

Beatitudo eſt duplex. Vna ſupernaturalis, de qua in. 2. *Doct. vbi ſupra.* p. florum. 4. lib. propè finem egimus. Altera eſt naturalis, quæ iuxta ſententiam D. Bonauen. vbi ſuprà eſt carentia omnis mali culpæ, & pœnæ, & poſſeſſio omnium, quæ tali naturæ conueniunt.

CONCLVSIO I.

Angeli fuerunt creati beatitudine naturali præditi. Ratio eſt; à definitione poſita beatitudinis naturalis. Caruerunt enim omni culpa, & pœna, & bonis ſuæ naturæ conuenientibus abundarunt. Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona Gen. 1. Secundò quia habuerunt naturalem cognitionem Dei; vt ſuprà diximus. Et beatitudo naturalis, *Gen 1.* teſte Ariſtot. in Ethic. in cognitione, & contemplatione *Ariſt.* primæ cauſæ conſiſtit, quod non conuenit hominibus, *D. Aug.* qui per diſcurſum talem cognitionem acquirunt. Et D. Auguſt. de natura, & gratia, inquit, Angeli creati ſunt in beatitudine.

CONCLVSIO II.

Angeli non fuerunt creati in beatitudine ſupernaturali. Patet concluſio. Primo; quia meruerunt ſuam beatitudinẽ, quæ eſt præmium, quod propter meritum datur. Lex enim poſita libero arbitrio eſt; vt nemo, niſi per proprium laborẽ, hanc ſummam fœlicitatem aſſequatur. Secundò, quia beatitudo cœleſtis amitti non poteſt, nec videns Deum poteſt peccare, cùm in illo obiecto beatifico ratio aliqua mali reperiri haud poſſit: & ſi à principio Deum vidiſſent, à beatitudine non cecidiſſent; vt multi (ſicut fides docet) ceciderunt. Tertiò, quia non eſt veriſimile, quòd Deus tam inefabile bonum Angelis præuaricaturis, quos in æternum à regno cœlorum erat relegaturus, concesserit. Quid? quôd hoc priuilegium videndi Deum à principio ſuæ creationis ſoli animæ Chriſti; vt omnes ſancti docent, fuit conceſſum. Lege

D. Aug. D. Auguſt. 12. de ciuitate Dei. cap. 6. & lib. de eccleſiaſticis dogmatibus hæc ſcribit verba. Angeli, qui perſeuerarunt,

Nota, bonum, quod nunc habent, non poſſident natura. Quare non fuerunt in ſua creatione hac beatitudine præditi.

Affirmantibus autem D. Auguſt. ſentiſſe angelos à principio fuiſſe iſta beatitudine ſupernaturali beatos, reſpon-

D. Aug. deri poteſt. Primò ſenſum D. Auguſt. fuiſſe quod omnes Angeli à principio ſuæ creationis, cognouerunt res in verbo; cognitione tamen naturali, non beatifica, quæ cognitio dicitur etiam matutina, & eſt perfectior, quàm cognitio naturalis. Vel reſpondetur ſecundò, duplicem eſſe cognitionem matutinã, vnam de qua præcedenti quæſt. actũ eſt, alteram per reuelationem, quæ fuit in omnibus, qua perfectiori modo cognouerunt res in verbo omnes Angeli, quàm per cognitionem veſpertinam in ſe ipſis, & in proprio genere. Vel reſponde tertiò, ſi placet, D. Auguſt. fuiſſe huius ſententiæ, ſcilicet, quòd omnes Angeli fuerint in principio beati, verùm beatitudine rapta, non firma: ita vt ſicut. D. Paul. fuit beatus in raptu, ita fuerint Angeli beati: ſed quoſdam per malam voluntatem cecidiſſe: alios verò per bonam voluntatem permanſiſſe. Quartò ſunt, qui dicant. D. Auguſt. ſcripſiſſe cognitionem matutinam tã in bonis, quàm in ma-

ſis Angelis fuiſſe non ex propria, ſed ex aliorum ſententia.

Hinc colligitur Angelos creatos fuiſſe viatores; vt poſſent vitam æternam mereri, vel demereri. Quòd colligitur ex ſacra ſcriptura apertè, præſertim ex illo loco Ezechiel 28. Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, &c. Vbi de Angelo, qui per iniquitatem voluit ſanctificationem ſuam, dicitur accepiſſe non minora chariſmata, & dona ſupernaturalia, quàm boni angeli: paulò poſt ſequitur in textu. Et foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt. Quem locum declarans. D. Gregor. 32. moral. c. 24. & 15. per foramina intellexit intellectum, & volūtatem Angeli, quæ præparata fuerunt per gratiam, vt repleri poſſent, referens ad eum ſtatum, de quo dicitur. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Append. 1. *Ezech. 28.* *D. Greg.* *Pſal. 16.*

CONCLVSIO III.

Angeli in inſtanti ſuæ creationis beatitudinis ſupernaturalis inchoationem per fidem ſupernaturalem, ſpem, & charitatem, acceperunt. Probatur concluſio; quia etiam homines hac beatitudine inchóata beati in ſacris literis appellantur. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Lege D. Auguſt. lib. 11. de ciuitate Dei cap. 9. & 11. & 13. & lib. confeſſionum cap. 19. & 12. lib. ca p. 11. Et hoc modo intelligendi ſunt omnes ſancti, affirmantes, angelos omnes creatos fuiſſe beatos, de beatitudine, ſcilicet, inchoata per fidem, &c. & non de perfecta, quæ habetur per claram Dei viſionem. *S. Tho. 2. 2. q. 3. art. 1.* *Ioan. c. 20.* *B. Aug.*

CONCLVSIO IIII.

Beatitudine perfecta potuerunt Angeli, ſecundum abſolutam Dei potentiam, in primo inſtanti eſſe beati. Ratio eſt; quia ab inſtanti ſuæ creationis fuerunt beatitudinis capaces, & Deus potens beatitudinem illis dare.

Hinc ſecundum legem Dei ordinatam non fuerunt beati, vt dictum eſt. Quia lege Dei ordinata cautum eſt; vt meritum præcedat præmium. Append. 2.

Quæſt. II. Vtrùm Angeli fuerint creati in gratia?

S. Thom. Scot. Dura. hac diſt. Alex. Alen. S. Bona. Ricar. Vgo de. S. Victo.

INtelligitur. q. de gratia gratum faciente, quæ nos iuſtos facit, & Deo charos, & gratos reddit. Et ſunt de hac re duæ opiniones oppoſitæ. Vna affirmans S. Tho. q. 62. & Scot. Altera negans Magiſtri & Alex. Alen. q. 19. m. 2. & D. Bon. art. 1. q. 2. vbi ſuprà. & Ricardi hac diſt. art. 1. q. 2. & Vgonis de ſancto Victo. lib. 1. de ſacra. q. 2. & aliorum. Certò autem ſciri non poteſt, quæ opinio iſtarum verior ſit cùm. q. ſit de facto, quod ex ſola voluntate diuina pendet. Licebit tamen vtramquè amplecti opinionem: quia hactenus nihil ab eccleſia circa quæſt. hanc definitum eſt. Nequè ex ſacra ſcriptura per neceſſariam conſequentiam altera iſtarum opiniorum colligitur.

CONCLVSIO I.

Angelis, tam bonis, quàm malis diuina voluntas gratis, ante peccatum, gratiam iuſtificantem, charitatem, à qua mali liberê defecerunt, conceſſit. Hanc concluſionẽ omnes ſancti patres, & doctores confitentur; quoniam expreſſe ex ſacra ſcriptura colligitur, & ab omnibus eſt neceſſariò amplectanda. Quemamodum ſacroſanctum concilium Tridenti. præcipit ſeſſio. 4. dicens. Nemo, contra vnanimem conſenſum patrum, ipſam ſcripturam ſacram interpretari audeat. Sunt autem loca, inter alia, ex quibus apertiſſimè concluſio infertur, quæ ſequuntur. Nam Iſaiæ. 14. legitur. quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris. Cui ſimile eſt teſtimonium Luc. 10. videbam Satanam, ſicut fulgur, de cœlo cadentem. Vnde colligitur Luciferum cecidiſſe ab eo ſtatu, in quo conditus fuerat, & amiſiſſe dona ſupernaturalia, quibus à Deo fuerat illuſtratus; vt conſtat Ioann. 8. dicente Chriſto Ieſu; & in veritate non ſtetit. Tum etiam probatur Ezechiel. 18. tu ſignaculum ſimilitudinis, &c. vſquè polluiſti ſanctificationem tuam. Vnde apertiſſimè infertur Angelum, ante peccatum, habuiſſe ſanctificationem, quam perdidit per pecatum, licet naturalia integra permanſerint. Greſſus autẽ, quibus perfectus in hoc loco ambulaſſe dicitur, ſunt intellectus, & voluntatis, quæ

Iſaiæ. 14. Luc. 10. Ioan. 8. Ezechiel. 18.

fidei, & ſupernaturalis ſapientiæ lumine fuerũt illuminatę, & charitatis igne inflammatæ, Iuxta illud pſalm. 103. Qui facis Angelos tuos ſpiritus,& miniſtros tuos ignem vrẽtem. Lege.D.Dionyſi. c.4. de diuinis nominibus. Hanc concluſionem docent D. Baſil. explicans illud pſal.32. verbo domini cœli firmati ſunt.D. Damaſcen. lib. 2. fidei Ortod. cap.3. D.Hieron.in comment. Oſeæ.c.3. D.Bernard.multis in locis.B.Iſidor. lib. de ſummo bono. Ratione etiam confirmatur: nam ſi primi parentes habuerunt, ante peccatum, gratiam iuſtificantem quam per peccatum amiſſerunt; vt concil.Trident.ſeſſ.5,in decreto de peccato originali docet; habuerunt quoq;,& Angeli, ante peccatum, gratiam & charitatem: vt habet concluſio.Non enim videtur rationi conſentaneum, negate Angelis ante peccatum, quod hominibus fuerat conceſſum. *Pſal. 103. D. Dionyſi. Baſil. Pſal. 32. Damaſcen. Hieron. Bernar. Iſidor.*

Silentio tamen non eſt in præſentia inuoluendum, teſtimonia ſacræ ſcripturæ citata eſſe ad litteram intelligenda; vt D.Auguſt.11.de ciuitate Dei.cap.15.& D.Hiero. in comm. ſuper Ezechiel.cap.28. docent.Quia non ſolùm in his locis: verùm etiam in alijs multis ſacræ ſcripturæ dæmones principes, & reges appellantur. Vt pſalm. 81. ſicut vnus de principibus, cadetis. Et Angeli præfecti prouincijs, & regnis, principes etiam vocantur: vt Græcorum principes, & Perſarum, vt Daniel. 10. Princeps regni Perſarum reſtitit mihi 20. &vno diebus. Et Matthæ. & 12. Marc. 3. Et Luc. 12. in Beelzebub principe dæmoniorum dicebãt Phariſæi, Chriſtum eijcere dæmonia. Et Ioan.12.nunc princeps huius mundi.Et c.12.venit enim princeps huius mundi.Et cap. 15. iam princeps huius mundi.Et ad Epheſi. 6. non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem; ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum.Lege etiam præter doctores citatos,D.Gregor.32. moral.cap.24. &. 25. Et D.Bernard. paſſim; præſertim ſermone.116. qui omnes in ſenſu literali locum Ezechiel citatum declarant. Tum etiam quia idem locus duplicem ſenſum literalem habere poteſt. Quid? quòd etiam ſi eſſet ſenſus moralis, cùm auctoritas ſanctorum vnanimiter exponentium *Nota. D.Aug. D.Hiero. Pſal. 81. Daniel. 10. Matth. 9. & 12. Mar.3. Luc.12. Ioan. 12. 14. & 15. Ad Epheſ. 6. D. Greg.*

hunc locum, de dæmone illum interpretentur, firmiſſimũ inde argumentum colligitur, cui contradicere (vt conſtat ex
Append. conſil. Trident. modo citato) non licet.

Hinc conſtat, dictam concluſionem ex communi doctorum ſententia collectam fuiſſe, nempè, quòd, ante peccatum, fuit illis collata gratia. Controuerſia tamen eſt, vt in principio .q. diximus; an illam fuerint in primo inſtanti ſuæ creationis conſecuti; cuius controuerſiæ pars affirmans eſt multò probabilior, quæ ſequenti concluſione continetur.

CONCLVSIO II.

Angeli omnes in primo inſtanti ſuæ creationis habuerunt gratiam. Hæc concluſio in primis eſt. D. Auguſt. 12. de
D. Aug. ciuitate Dei cap. 9. vbi expreſſè docet, Angelos creatos fuiſſe cum voluntate recta, & amore caſto, ſimulq; Deum condendo naturam, largitum fuiſſe gratiam. Quam ſentẽtiam ſequitur Iſidorus in lib. de ſummo bono. Et. B. Damaſcen.
S. Iſido. lib. 2. ait. Per verbum Dei omnes angeli creati ſunt, &
B. Dama. à Spiritu ſancto per ſanctificationem perfecti. Quare in gra-
B. Hiero. tia creati. Et B. Hieronym. ſuper illa verba Oſeæ. cap. 3.
Oſeæ. c. 3. diligunt vinacia vuarum, docet, per vinacia intelligendos eſſe dæmones, qui creati fuere cum maxima pinguedine Spiritus ſancti, & per ſuperbiam arefacti, è cœlo ceciderũt. Quo quidem teſtimonio nihil clarius dici potuit. Tandem confirmatur ratione, quia ſicut res corporales à principio. fuerunt productæ cum rationibus ſeminalibus, ad produ-
Gen. 1. cendos effectus naturales: iuxta illud Geneſ. 1. ecce dedi vobis, &c. Quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, ſimiliter in ſuper naturalibus theologandum eſt, & affirmandum, in angelis beatitudinem productam fuiſſe ſecundum rationem ſeminalem; id eſt, ſecundum gratiam, quæ à D. Petro. 1. Petri. 1. ſemen nuncupatur. Nam renati,
1. Pet. 1. inquit, non ex ſemine corruptibili; &c. Et 1. Ioan. 3. ſemen
1. Ioan. 3. ipſius, &c. Sic enim ſe habet gratia ad effectum meritorium; ſicut ratio ſeminalis ad effectum naturalem. Et D. autem
B. Aug. Auguſt. 3. ſuper. Geneſi. ad literam dicens, primò informiter eſſe naturam angelicam creatam, intelligendus eſt, per com-

comparationem ad plenam gratiæ perfectionem, ſeu gloriæ viſionem. Verùm de his latiùs in lib. controuerſiarum.

Difficultas. Vtrùm Angelis fuerit gratia ſecũdum capacitatem ſuæ naturæ collata?

CONCLVSIO I.

Deus, per ſolam ſuam voluntatem, liberè largitus eſt Angelis ſuam gratiam. Probatur concluſio multis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, ex quibus apertiſſimè colligitur. Nam. 1. ad Corint. 12. loquens. D. Paul. de gratijs ſpiritualibus, inquit. Hæc autem omnia operatur vnus, atquè idem ſpiritus, diuidens ſingulis, prout vult. Quare ex voluntate Dei, & non ex naturæ noſtræ capacitate donantur munera ſupernaturalia. Iuxta illud Ioan. 3. ſpiritus vbi vult ſpirat. Et Iacobi .1. voluntariè genuit nos verbo veritatis. Et Ioan. 1. qui non ex ſanguinibus, nequè ex voluntate carnis, &c. Et ad Epheſ. 4. vnicuiquè noſtrum data eſt gratia, ſecundum menſuram donationis Chriſti. Tandem quia Deus ex liberalitate ſua potuit dare, & de facto dedit maiorem gratiam quibuſdam hominibus, quàm Angelis; vtpote homini Chriſto, & ſanctiſſimæ Virgini eius matri, & fortè alijs nonnullis; vt manifeſtè oſtenderet dona gratiæ non à creatura: ſed à ſolo Deo eſſe.

S. Tho q. 62. art. 6.
1. Cor. 12.
Ioan. 3.
Iacobi. c. 1.
Ioan. 1.
Epheſ. 4.

CONCLVSIO II.

Voluit nihilominus Deus melioribus, & maioribus Angelis in natura, maiorem gratiam, iuxta maiorẽ capacitatẽ dare. Et ratio eſt, quia diuina liberalitas, quantum eſt ex ſe, cuicunquè creaturæ ſua beneficia largitur, ſecundum cõditionẽ naturalẽ ipſius creaturæ; niſi creatura ipſa ponat obicẽ. Et quãdo, angelis in primo inſtanti fuit gratia infuſa, nullus ex parte ipſorũ erat obex. Deinde, quia nobilior potẽtia naturalis eſt capax maioris gratiæ, & in angelis nõ eſt æqualis potẽtiæ naturalis nobilitas. Et vt domifactor ex eo, ꝙ aliquos lapides pulchriùs, & decẽtius aptat, videtur eos ad honoratiorẽ partẽ domus ordinare, ita Deus Opt. Max. artifex ſũmus, angelos, quos altioris naturæ fecit, ad maiora gratiarum dona

dona ordinauit. Et hoc, vt dictum eſt, ex mera Dei voluntate & non quòd deberetur illis ratione melioris naturæ.

Hæreſis. Hinc confutatur error Pelagij, qui gratiam, & gloriam, debitam eſſe, ſecundum rationem naturalem, aſſerebat.

Quæſt. III. Vtrùm boni Angeli fuerint præſcij ſuæ confirmationis, & mali ſui caſus?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. tota q.25. S. Bona. art. 2 p.1 & .2. Durand. q.3. vbi.5. B. Aug.

ANgeli boni, neq; præuiderunt, neq; habuerunt præſcientiam ſuæ confirmationis, & ſtabilitatis in primo inſtanti ſuæ creationis, quam quidem modò habent. Et ratio eſt; quia ſi præſcij fuiſſent, neceſſariò permanſiſſent, & ſi neceſſariò permanſiſſent, permanere non fuiſſet illis imputatum ad meritum. Modò autem talem præſcientiam habent; vt B. Auguſt. 11. de ciuitate Dei docet, dicens. Ipſi certi ſunt ſuæ fœlicitatis æternæ, &c. Et ad Oroſium ſcribens ait. Omnes Angeli creati ſunt æquales: ſed cadentibus illis per ſuperbiam, cæteri Domino pia obedientia cohæſerunt, accipientes certam ſcientiam ſuæ ſtabilitatis, quod illi nunquàm habuerunt & ſic gratia Dei circundati; vt non poſſint cadere à beata vita.

CONCLVSIO II.

Poterant tamen per coniecturam credere, ſe beatitudinē habituros, Et ratio eſt; quia effectus, qui prouenit à cauſa contingente: determinata tamen magis ad producendum effectum, quàm ad oppoſitum, poteſt in illa per probabilem cōiecturam ſciri, & beatitudo à tali cauſa dependet, ſcilicet, à libero arbitrio; determinato tamen magis ad conſequendam beatitudinem, ad quā erat natura angelica creata, & pcliuis, atq; prona, & gratiam quoq; adiutricem habebat.

CONCLVSIO III.

D. Anſel. Mali Angeli non fuerunt præſcij ſui caſus. Probatur cum D. Anſelm. in lib. de caſu. Sciencia non eſt, niſi cùm aliquid certa ratione intelligitur; ſed quod poteſt non eſſe, non poteſt certa ratione intelligi eſſe; potuit autem eſſe, vt non caderet Lucifer; quàre non potuit tunc certa ratione caſum

caſum ſuum intelligere; ergo neque ſcire; & ex conſequenti, neque præſcire. Secundò probatur, aut caſus præſcitus placuit angelo malo, & tunc iam ineſſet culpa; aut diſplicuit, & tunc eſſet pœna; impoſſibile autem eſt, ante primum peccatum angeli, fuiſſe culpam, aut pœnam. Quia primum implicat contradictionem, & ſecundum videtur iniuſtitiam importare. Nam tunc pœna præcederet culpam. Lege eundem Anſelmum ibidem dicentem: potuit intelligere diabolus, cùm eſſet rationalis creatura, quòd iuſtè puniretur, ſi peccaret; ſed quoniam iudicia Dei abiſſus multa, & inueſtigabiles viæ eius, nequiuit comprehendere, quod Deus faceret, quod iuſtè facere poſſet. Lege etiam D. Auguſt. de correptione, & gratia, & D. Bernardum de gradibus humilitatis. *Ad Rom. 11.* *D. Aug.* *D. Bern.*

Prima diffic. Fuitne ſaltim reuelatus Angelis malis ſuus caſus?

CONCLVSIO I.

De facto non reuelauit illis Deus ſuum caſum. Et ratio eſt, quia, ſi Angeli præſciuerunt caſum ſuum, vel voluerunt, vel noluerunt illum; ſi noluerunt, & euitare voluerunt, & non potuerunt, miſeri eſſent creati. Quòd ſi voluerunt caſum, peccauerunt, atque ita fuerunt in miſeria creati, quod non eſt dicendum, vt ex ſuperioribus conſtat, & ſtatim dicetur. *Doct. vbi ſupra.*

CONCLVSIO II.

Potuit Deus, ſecundum ſuam abſolutam potentiam, reuelare illis ſuum caſum, & tunc nec in miſeria, nec in pœna fuiſſent. Ratio eſt, quia licet ſequatur pœna ex iis, quæ nobis nolentibus accidunt; potuiſſet tamen Angelus nolle peccatum, & nolle damnari, & tunc nullus fuiſſet ſubſequutus dolor. Nam poterat Angelus intelligere eſſe dictum reuelatum per comminationem; vt patet exemplo Ezechiæ, & Niniuitarum. Poterat etiam Deus facere, vt dolor non ſequeretur. Et quamuis in nobis nolentibus ſit triſtitia; non tamen ita eſt in beatis; qui quidem nollent nos peccare; & tamen, nobis delinquentibus, minimè triſtantur. Imo, & dæmo- *Dura. hic.* *Iſaia. 38.* *Iona. 3.*

dæmones, quamuis optent, & intendant: vt peccemus; nobis tamen peccantibus, non gaudent. Quia damnati non ſunt gaudij participes.

DVB. Potuiſſet ne Deus de potentia abſoluta creare Angelos in pœna, & dolore?

Iſaiæ. 45. Reſpondeo. Potuiſſet; neque hac de cauſa eſſet iniuſtus iudicandus. Non enim dicit vas figulo. Cur me ſic feciſti?

Secunda diffic. Fuerunt ne creati miſeri?

CONCLVSIO.

Doct. vbi ſ. & Scot. q. 2. Alex. Alen. q. 109. m. 1. art. 4. Gen. 1. S. Tho. Dur.

NOn fuerunt Angeli in miſeria creati. Ratio eſt; quia miſeria, aut eſt peccatũ, aut pœna; & iis angeli in ſua creatione caruerunt. Peccatum enim tunc non habuerunt: nam Deus eſſet tunc auctor mali. Et quæ Deus fecit, erant valde bona. Neque habuit in ſua creatione pœnam: nam pœna præſupponit peccatum, ſiue culpam, quam (vt dictum eſt) non habuerunt. Lege. S. Tho. 1. 2. q. 87. artic. 7. Duran. in hoc lib. diſt. 30. q. 1. & diſtin. 37. q. 3. vbi quomodò pœna pro culpa, & ſine illa infligatur; vt in Iob. & in cæconata Io. 9. cum D. Auguſt. docet.

Ioan. 9. Hæreſis. Hinc confutatur hæreſis Manichæi dicentis, Deum eſſe mali autorem.

Tertia diffic. Fuerunt ne Angeli creati perfecti?

LEge Magiſtrum hac diſt. Perfectum dicitur aliquid eſſe tribus modis. Primo modo perfectum ſecundũ tẽpus: vt quando res aliqua habet id, quod tempus requirit, dicitur eſſe perfecta. Et ita paruulus dicitur eſſe perfectus, ſecundum tẽpus, quãuis ratione non vtatur, non tamen adultus eſſet perfectus, ſi ratione non vteretur. Similiter homo in originali peccato natus dicitur imperfectus; quia cõueniebat illi habere gratiã, ſi Adæ peccatum non obſtitiſſet. Secũdo dicitur perfectũ ſecundum naturam, quomodo ſancti in reſurrectione erunt perfecti: quoniam habebunt omnem perfectionem

ctionem ſuæ naturæ poſſibilem. Tertio dicitur vniuerſaliter perfectum, vt Deus Opt. Max. cui, cùm nulla deſit perfectio, dicitur vniuerſaliter perfectus.

CONCLVSIO.

Angeli in ſua creatione fuerunt ſecundum tempus perfecti. Et ratio eſt: quia habuerunt (vt ſuprà diximus) gratiam concreatam, cuius tunc erant capaces.

Diſtinct. V.

In qua Magiſter de conuerſione bonorum Angelorum, & de malorum auerſione, tractat. Explanabitur eius litera ſequentibus quæſtionibus.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli boni meruerint beatitudinē?

NOn defuerunt, qui dicerent, Angelos nunquā meruiſſe beatitudinē, quā modò habent. Quia non videtur rationi conſonum; vt tam breui tempore, & abſq; labore, tantum bonum, quantum eſt beatitudo, meruerint. *Alex. Allen. q 29. art 7. S. Tho. q. 62. art. 4.*

CONCLVSIO.

Angeli beatitudinem, quam modò habent, meruerunt. Ratio eſt; quia eſt lex à Deo firmiſſimè ordinata, vt nulla creatura rationalis, niſi per proprium opus, beatitudinem ſupernaturalem conſequatur. Vt conſtat, 1. ad Timot. c. 2. non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Et 2. ad Cor. 3. vnuſquiſq; propriam mercedem accipiet, ſecundum ſuū laborem. Et licet illi loci de hominibus loquantur, de angelis etiam ſunt intelligendi: vt conſtat Apoc. 21. vbi dicitur; in cœleſti Hieruſalem eandem eſſe hominis, & Angeli menſuram. Tū etiā quia, vt mali per demeritum pœnā, & boni per meritū cōſecuti ſunt præmiū. Et quia perfectius multò eſt, præmiū ex meritò, quā ſine illo obtinere. Hāc cōcluſionē cōmunis ſchola theologorū tenet. Et D. Aug. lib. de correptione, & gratia c. 10. & lib. 11. de ciuitate Dei. c. 9. per multa cap. & lib. 12. c. 9. & 4. ſuper Gen. c. 21. & 24. expreſſe docet, habuiſſe cognitionem matutinā per hoc quòd ſe, & actum ſuum in Deum retulerunt. Et B. Greg. lib. 32. moral. c. 24. & 25. Et B. Anſelm. de caſu diaboli eandem amplectuntur. *S. Bona. art. 3 q. 1. & 2. Scot. q. 1. & 2. Duran. q. 3. Gabriel. q. vnica, & reliqui hac diſtinct. 1. Timot. 2. 2. ad Cor. 3. Apoc 21. D. Aug. B Greg. B. Anſelm.*

Prima

Prima diffic. Fuitne data Angelis beatitudo per merita anteà exhibita, vel poſtea exhibenda?

Doct. vbi ſupra.

Opinio quorundam fuit, Angelos meruiſſe beatitudinem, quam habent, per obſequia, quæ, iam beati effecti, Deo per obedientiam, & reuerentiam præſtiterunt. Quam opinionem ſequitur Magiſter hoc loco, in quem meritò firmiſſimis argumentis Scot. vbi ſuprà inuehitur. Neque enim talis opinio eſt tenenda.

Funda. Scoti.

Ariſt.

Si finis rei creatæ eſt intra facultatem naturæ, tunc natura finem, quem non habet, efficiendo illum per ſuam operationem, poteſt conſequi; vt finis medici, qui eſt ſanitas, à medico efficitur. Hoc expreſſè docet Ariſt. 2. de cœlo. At verò ſi finis excedit facultatem naturæ, non efficit natura finem; ſed per actionem meritoriam conſequitur illum. Vel dic vno verbo, operatio vel eſt efficiens ſuum finem; vt medicatio reſpectu ſanitatis, quæ illam efficit; vel eſt meritoria ſui finis, vt actus meritorius eſt operatio, qua non efficimus beatitudinem, quæ eſt finis hominis; ſed meremur, & conſequimur illam.

CONCLVSIO.

S. Bona. d. 5. art 3. q. 2.

Angeli in via prius meruerunt beatitudinem, quàm illam aſſequerentur. Hæc concluſio ab omnibus theologis recipitur. Et probatur primò ex fundamento iacto; quia cùm beatitudo ſit finis hominis, eius facultatem excedens, nec poſſit per ſuam operationem illam efficere, neceſſariò per operationem meritoriam debet illam habere. Et cùm illa operatio debeat præcedere, ſequitur angelos priùs meruiſſe, quàm beatos fuiſſe. Deinde, quia non ſunt ſimul moueri, & motum eſſe, vel in via eſſe, & in termino exiſtere: & per meritũ Angeli erant in via ad vltimum terminum, ſcilicet, ad aſſecutionem vltimi finis, nempè beatitudinis. Quare non ſunt ſimul meritum, & præmium, ſed meritum cùm ſit præciſum medium ad aſſequendum vltimum finem, debet illum tempore antecedere. Nam in omnibus artificialibus in quocũq; agente libero medium præcedit tempore finem. Ridiculum

enim eſſet, obtento iam fine, media ad illum conſequendum apponere. Nam quis non irrideret obtinentem ſupremam ſedem, ſi illum ambire ſuffragia ad eius conſecutionem proſpiceret? Si enim illam habet; quorſum nititur obtinere. D. Bonau. vbi ſuprà dicit meritum præcedere, non tempore; ſed natura. Quem ſequitur Marſil. q. 4. artic. 2. dicens, hanc fuiſſe opinionem S. Thomæ in 2. diſtinct. 5. q. 2. art. 2. Intelligenda eſt concluſio hæc communis de lege; quia, citra legem, poſſet Deus acceptare actum beatificum, tanquã meritorium, ad augmentum gloriæ. Non enim implicat contradictionem. *D. Bona. Marſil.*

Secunda diffic. Vtrùm Angeli meruerint in primò inſtanti; vel fuerit aliqua mora inter creationẽ, & beatitudinem?

DIfficultatem hanc obſcuriſſimam admodum reddit maxima opinionum varietas. Nam doctores inter ſe repugnant, nec ſatis ſibi ipſis conſtant. Nam prima opinio dicit, eſſe duo inſtantia, vel duas moras, ſeu morulas (ſic enim illas appellat Scotus) & in primo inſtanti Angelos habuiſſe actum meritorium, & in ſecundo bonos effectos fuiſſe beatos, & malos damnatos. Hanc ſequitur Ferrarienſis. 3. contra gentes. c. 110. quam, vt ſibi videtur collegit ex S. Thom. art. 5. & 6. citatis. *Alex. Alen. vbi s. S. Tho. q. 62. art. 5. & q. 63. art. 5. & 6. S. Bonau. Scot. q. 2. Duran. q 2. & alij hac 5. diſt. Ferrarien.*

Secunda opinio eſt Caiet. vbi ſuprà S. Thom. ponentis, 2. inſtantia, vnum, in quo omnes fuerunt in via. Alterum in quò fuerunt in via per meritum, & demeritum, & ſimul in termino, per quandam meriti, vel demeriti conſummationẽ.

Tertia fuit D. Bonau. vbi ſuprà; cui adhæſit Marſil. q. 4. art. 2. qui opinabatur, in prima mora creatos fuiſſe in puris naturalibus, & in ſecunda ſimul meritum, gratiam, & gloriam obtinuiſſe. *Marſil.*

Quarta opinio fuit aſſerentium eſſe tres morulas, qui tribus diuerſis modis illas declarant. Et primus modus eſt Ma- *Scotus has opiniones refert.*

giſtri, aſſerentis in prima morula fuiſſe Angelos creatos in puris naturalibus, in ſecunda malos peccaſſe, & bonos, abſque gratia, benè libero arbitrio vſos fuiſſe, & in tertia malos fuiſſe damnatos, & bonis, propter merita præuiſa exhibenda, datam fuiſſe gratiam, & gloriam. Secundus modus conſtituit in primo inſtanti, ſiue morula omnes in puris naturalibus, in ſecundo bonos in gratia, & malos in culpa. Et in hoc differt, vt patet à ſecunda morula primi modi: quia ibi abſque gratia ponebantur, & in tertio inſtanti in termino bonos, ſcilicet, in gloria, & malos in ſupplicio. Tertius modus ponit in primo inſtanti bonos, & malos fuiſſe in gratia creatos, & omnes per actum elicitum in Deum meruiſſe, & in ſecundo bonos in merito incæpto perſtitiſſe, & malos defeciſſe, & in tertiò in termino fuiſſe. Quinta opinio conſtituentium quatuor morulas eſt bipartita; nam quidam ita diſtingunt morulas Angelorum, vt dicant; in prima omnes fuiſſe in puris naturalibus creatos, in ſecunda malos peccaſſe, in tertia bonos gratiam recepiſſe, & meruiſſe, & in quarta fuiſſe in termino. Alij verò in prima in puris naturalibus, in ſecunda omnes in gratia fuiſſe aſſerunt, in tertia bonos meruiſſe, & malos peccaſſe, & in quarta in termino extitiſſe affirmarunt. Hactenus de opinionibus circa negotium ſalutis, & reprobationis Angelorum viatorum.

1. Funda. Primum inſtans, ſiue prima mora creationis Angelorum viatorum, omnibus, tam bonis, quàm malis, æqualis fuit. Hoc funda. eſt D. Aug. ſuper Gen. vt refert Scot. loco citato, dicentis. Deus non diſtinxit inter bonos, & malos Angelos, antequàm ipſi diſcernerent inter ſe ipſos, per ſuos actus. Quare omnes tam boni, quàm mali in primo inſtanti fuerunt æquales, & vniformes, ſcilicet, vel in gratia, vel in puris naturalibus. Et patet à ſimili in hominibus, quibus omnis via eſt æqualis. Neq; enim Deus inter homines diſcernit, quin prius ipſi, per ſuos actus diſcernant inter ſeſe.

2. Funda. Angelorum moræ fuerunt partes temporis noſtri continui, & non fuere inſtantia temporis diſcreti. Reuoca prius in memoriam, quæ ſuprà in hoc lib. de tempore Angelorum diximus. Nam opinio S. Tho. fuit, tempus angelorum non eſſe

eſſe cōtinuum; ſed diſcretū: ita vt nihil aliud ſit, quā ſucceſſio diuerſarū cogitationū, ſiue affectionū voluntatis. Ita ꝙ de ſententia eiuſdem prima mora fuerit prima operatio intellectus, & voluntatis, qua omnes conuerterunt ſe in Deum. Secunda autem mora fuit electio voluntatis, qua boni elegerunt perſeuerare in dilectione Dei, & mali in dilectione ſui. Et hæc ſucceſſio diuerſarum operationum immanentium tempus Angelorum ab illo nominatur. Scot. verò non intellexit per has moras Angelorum dictas operationes ſibi ſuccedentes; ſed tempus noſtrum; diuerſimodè tamen. Quia vltima mora reſpondet toti tempori beatitudinis, nempè, æternitati. Prima verò mora eſt quædam pars temporis, licet breuiſſima, in qua omnes Angeli habuerunt bonum motum liberi arbitrij in Deum. Vel fuit fortaſſis iſta prima mora inſtantanea. Quoniam vt infrà dicetur, poterant Angeli in primo inſtanti creationis actum rectum, & meritorium in Deum elicere. Secunda autem mora neceſſariò fuit tempore breuiſſimo. Et ratio Scoti eſt, quia in hac ſecunda mora fuerunt varia, & ſucceſſiua malorum Angelorum peccata. Si quidem priùs peccauerunt in Deum, & ſecundò tentauerunt bonos Angelos. De qua tentatione legitur Apocal.12. Factum eſt prælium magnum in cœlo. Et fuerūt quoq; duæ operationes bonorum Angelorum, vtpote conuerſio in Deum, & tentationis reſiſtentia. Hinc colligo argumētum, quo fundamentum dilucidatur. Angeli mali commiſſerunt duo peccata, quæ non poterant eſſe ſimul; quia duæ operationes nequeunt eſſe ſimul in eodem inſtanti, ſed in duobus inſtantibus. Et cùm inter duo inſtantia interueniat tempus, neceſſariò fuit ſecunda mora quædam pars temporis noſtri continui; vt in fundamento habetur.

S.Tho.vbi ſ. ad 4.

Apoc.12.

Cùm de via Angelorum, antèquam eſſent in termino, nihil expreſſè in ſacra ſcriptura habeatur, nihilque ſit ab eccleſie diffinitum; & certum ſit Angelos aliquando fuiſſe viatores, quemadmodum homines (aliter enim non potuiſſent demereri, ſicut demeruerūt; vt Io.c.5. habetur; Erat homicida ab initio) ideò non erit hæreticum has morulas negare. Nam, licet, certum ſit, Angelos fuiſſe creatos, non tamen certum eſt,

3. Funda.

Ioan.c.5.

quando fuerint creati. Verùm; quia communis doctorum ſententia, qui has morulas conſtituunt, affirmat, fuiſſe ſimul cum cœlo empyreo creatos, eſſet temerarium morulas dictas negare. Quoniam eſſet torrenti doctorum contradicere.

Append. *Ludoui. Viues cautè legendus.* Hinc cautè legendus eſt Ioann. Ludouicus Viues; vir alioquin eruditiſſimus, qui in cap. 1 1 lib. 1 1. de ciuitate, irridet Theologos, cauſam Angelorum per has breuiſſimas temporis moras definientes.

CONCLVSIO.

Ponendæ ſunt neceſſariò tres Angelorum morulæ, duæ in quibus fuere viatores, & tertia, in qua tam boni, quàm mali in termino extiterunt. Hanc Scoti concluſionem multi ex recentioribus Thomiſtis amplectuntur. Et probatur ex fundamentis poſitis hac ratiocinatione. Angeli fuerunt in prima mora æquales, vt ex primo fundamento conſtat, & in ſecunda mora inæquales, & in vtraquè fuerunt viatores; ergo neceſſariò ponendæ ſunt tres morulæ in via Angelorum, vt habet concluſio. Sequela patet; quia, cùm non poſſit eſſe vnum, & idem inſtans, in quo Angeli fuerunt æquales, & inæquales (quoniam tunc contraria ſimul de eodem verificarentur) neceſſariò erunt ponenda duo inſtantia, ſiue duæ moræ. Minor verò, ſcilicet, quòd in vtraquè mora fuerint in via, probatur; quia eſſe tantùm duas moras vnam in via, in qua omnes meruerunt, & alteram in termino, in qua mali peccauerunt, eſt impoſſibile, & contra ſacram ſcripturam. Propterea quòd, perſeuerantes in gratia vſquè ad terminum, tunc peccare haud poſſunt. Iuxta illud Matthæ. 10. & 24. qui perſeuerauerit, vſquè in finem, hic ſaluus erit. Quia, vt homo in inſtanti mortis non poteſt peccare, quoniam eſt in termino; ſimiliter nequè Angelus poterat. Verùm de his copioſiùs in lib. controuerſiarum.

Matth. 10. & 24.

Tertia

Tertia difficult. Vtrùm Angelus potuerit per vnum actum mereri beatitudinem?

CONCLVSIO.

Angeli boni per vnicum actum dilectionis in Deum meruerũt beatitudinẽ. Ratio eſt; quia Deus proprior eſt ad remunerandum, quàm ad puniendum, & cùm Angeli mali meruerint vnico actu ſuam pœnam, & boni ſimiliter ſuam gloriam mereri potuerunt. *S. Tho. q. 62. act. 5. & q. 63. art. 3.*

Quarta diffic. Potuerunt ne mereri ſuam beatitudinem in primo inſtanti?

De hac difficultate infrà in difficultate; vtrum mali in primo inſtanti potuerint peccare?

Quinta diffic. Vtrùm Angelus indiguerit gratia, vt conuerteretur in Deum?

CONCLVSIO.

Neceſſaria fuit gratia angelis, vt in Deum, quatenus eſt obiectum beatitudinis ſupernaturalis, conuerterẽtur. Hanc concluſionem fides catholica docet: quia neceſſarium eſt ſupernaturale auxilium, quo mens eleuetur ad ſupernaturalem beatitudinem; vt illam rationalis creatura promereatur. Vnde. B. Auguſt. lib. 12. de ciuitate Dei. cap. 9. inquit. Impium eſt dicere, ꝙ Angelus ſe fecerit meliorẽ propria voluntate, quàm à Deo factus ſit. *S. Tho. q. 62. ar. 2. & 1. 2. q. 109. & in. 2. hac diſ. q. 3. artic. 1. & D. Bona. art. 3. q. 1.*

Ex hac. q. colligitur erraſſe omninò in commẽtarijs ſuper Nazianz. in oratione ſecunda de paſchate, Niſcetam, qui aſſeruit Angelos, ante reſurrectionem Chriſti, non fuiſſe in gratia ſtabiles; neq; vidiſſe diuinam eſſentiam. Eſt enim hæreſis manifeſta, cùm ſcript. ſacra oppoſitum expreſſè doceat. Matth. 18. Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei. Et Luc. 1. dixit Gabriel. Ego Gabriel, qui ſto ante Deũ. Et Tobiæ. 12. dixit Raphael. Ego ſum vnus ex. 7. qui ſtamus ante Deum. *B. Aug. Append. Error. Matth. 18. Luc. 1. Tob. 12.*

Sexta diffic. Vtrùm Angeli beati poſſint à beatitudine cadere?

Alex. Alen. q.23. & 29. S.Tho. q.63. art.8. S Bon d. 11. art.2 q.3. Scot.in. 1. d. q.1. & in 4. d.49.q. 9. & d. 7.q. 1. & Gabriel ibidem, & alij diſt. citatis. 1. & 4. lib. Iſaiæ. c. 23. & 65. & 66. 1.Petri.1. Ad Epheſ. c.5. Apoc. 21. D.Aug.

Senſus tituli eſt. Vtrùm Angeli beati per peccatum, beatitudinem, quã habent, amittere poſſint?

CONCLVSIO.

Non ſolùm erroneum, verùm etiam hæreticum eſſet aſſerere Angelũ beatum, nunc per peccatum poſſe beatitudinẽ amittere. Eſt enim primùm contra ſacram ſcripturã multis in locis. Legitur enim Iſaiæ.23.erit opus iuſtitiæ, pax, & ſecuritas vſq; in ſempiternum. Et. c.65.nõ erunt in memoria priora; ſed gaudebitis, & exultabitis vſq; in ſempiternum. Et c.66.ſicut cœli noui, &c. ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomẽ veſtrum. Et D. Petrus appellat beatitudinem, hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilẽ. Et ad Epheſi.c.5.à D.Paulo eccleſia triumphans, ſancta, & immaculata & ſine ruga, & non habens maculam, & glorioſa nominatur. Et tandem Apoc. 21. de beatis legitur. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors vltra non erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit vltra, &c. Secundò aſſerere, poſſe Angelos beatos peccare; eſſet cõtra communem opinionem doctorum ſcholaſticorum, qui de hac re in hac diſt.& in primo. d.1.&.d.49.4. diſputant. Et tandem cõfirmatur ratione cum D. Auguſt. in Enchiridio. c.105.quia cùm beatitudo ſit ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, erit planè ſtabilis, & ſecuriſſima, & inamiſſibilis poſſeſſio. Alioquin, ſi per peccatum illam amittere poſſent, non haberent omne bonum deſideratum: cùm perpetuitate beatitudinis, quæ potiſſimum bonum eſt, carerent. Deinde confirmatur ratione, in qua omnes doctores conueniunt; quia Angelus quicunq; beatus dilectione beatifica neceſſariò diligit Deum ſuper omnia, & ita non poteſt peccare. Quoniam ſemper eſt in illo actu. Qui enim actu diligit Deum ſuper omnia, ſimpliciter nequit peccare, neque etiam venialiter.

Hinc quãuis poſſimus nos in hac vita adimplere præceptum hoc dilectionis Dei ſuper omnia, ita, vt potiùs mortẽ, quàm

Append.

quam mortale peccatum eligamus, nõ tamen tanta poteſt eſſe in hac vita virium recollectio vt ſaltem venialiter peccare non poſſimus.

D V B. I. Vnde nam habet beatus, vt non poſſit peccare?

QVatuor ſunt circa hoc dubiũ ſentẽtiæ. Prima Gabrielis.q.1.vbi ſuprà, vbi docet impeccabilitatẽ in Angelo nõ prouenire ex libero arbitrio Angeli, neq; ex Deo clarè viſo, ſed ex eo, ꝙ Deus producit in beatis iſtã viſionẽ beatificã, ita;vt nihil cõcurrat,ex parte volũtatis,vel intellectus, & quia per gratiã ſuã ſemper illã cõſeruat. Vnde de ſentẽtia illius fit; vt beati nõ poſſint peccare: & ꝙ eorũ volũtas nõ poſſit aliquẽ actũ beatitudini cõtrariũ admittere, neq; ab illa fruitione deſiſtere. Hæc tamẽ opinio eſt omninò in exiliũ relegãda; tãquã ineptiſſima, pace tãti viri dixerim. Quia cognitio, & amor ſunt operationes vitales. Iuxta illud Ioan. 17. hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolũ Deũ, &c. *Ioan. 17.* Et ideò anima neceſſariò debet concurrere actiuè per ſuas potentias ad huiuſmodi operationes. Atq; ita nõ ſolus Deus producit, & potentiæ ſolummodò patiuntur.

Hinc, ſi intellectus Angeli nihil ageret cognoſcendo, & voluntas non efficeret aliquid amando, non magis mouerõtur, quàm ſi eſſent in re aliqua mortua collocatæ. Append.

Duran. loco citato opinatur Angelum non poſſe peccare: *Durand.* quia, cùm videndo Deum, videat omnes rationes, & circunſtantias rerum, quas debet eligere, & ſit prudentiſſimus in rebus agendis non poteſt peccare. Quoniam omne peccatum accidit ex imprudẽtia. Optima ratio, quam ex. S. Thò. 4. contra gent. c. 92. deſumpſit.

Scot. verò exiſtimat Angeli voluntatẽ cõcurrere ad dilectionẽ; nihilominus tamen ab extrinſeco eſſe, ꝙ neceſſariò producat illũ actũ. Vnde ſi à Deo volũtas relinqueretur, poſſet, cũ ſit libera, ab illo actu ceſſare, tametſi intellectus Deũ videat. Atquè ita ab extrinſeco euenire, vt non poſſit peccare: quia Deus dulciter, ab ſuauiter neceſſitat voluntatem ad id, quod voluntas maximè appetit, & in quod præcipuè *Scot. vbi ſ.*

inclinatur, & eſt prona, & procliuis, nempè, ad Dei amorē. Hoc maximè probatur.

S.Thom. Opinio S. Tho. affirmat vltra hoc ab intrinſeco, ſcilicet, ab ipſa natura, & inclinatione voluntatis, prouenire, vt ab actu dilectionis Dei ſuper omnia non ceſſet. Quia nihil poteſt voluntas velle, niſi ſub ratione boni, neq; ceſſare à dilectione Dei niſi ſub ratione boni, & nulla ratio boni apparet, per quam voluntas beati ab actu diligendi Deum ceſſet. Nulla enim eſt fatigatio, neq; aliquis ſopor, neq; poteſt offerri maius bonum, per quod ab illo actu deſiſtat. Quare ab intrinſeco habet, vt à dilectione Dei ceſſare non valeat; ſed de his latiùs in lib. controuerſiarum.

Orig. cauendus. Error. Nota. Alex. Alen. q. 29. m. 1. art. 3. & Magiſter. d. 25. 2. Cor 3. Ioan. 8. Ad Rom. 8. D. Auguſt. D. Bernard.

Hinc Orig. homil. 13. ſuper Lucam errauit dicens, Angelum beatum poſſe peccare, & angelos cuſtodes aliquádo in culpam incidiſſe, eò quòd negligentes in cuſtodiendo extiterint. Et ad maiorem intelligentiam animaduerte triplicē eſſe libertatem. Nam vna eſt, quæ opponitur ſeruituti, & hanc habet beatus: quia à miſeria pœnæ, & culpæ eſt liber. 2. Corint. 3. vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. Et Ioan. 8. ſi filius nos liberauit. &c. Ad Rom. 8. ipſa creatura liberabitur, &c. Altera eſt libertas complacentiæ, quæ opponitur coactioni, & hanc habent quoq; beati in actu beatifico. Nam, etiam ſi neceſſitentur, ſibi tamen in illo actu complacent. Qua quidem libertate Pater, & Filius ſpirant Spiritum ſanctum. Et ita intelligendus eſt D. Auguſt. 1. retract. cap. 8. quando ait. Nihil eſt tam in poteſtate voluntatis, quàm ipſa voluntas; quia complacet in ſuis actibus. Et D. Bernard. in lib. de libero arb. nihil ita liberum eſt homini, ſicut ipſa voluntas.

Tertia eſt libertas neceſſitati oppoſita; quæ rurſus eſt duplex; contrarietatis vna, & contradictionis altera. Quæ libertas tertia, quò ad actus beatificos, non eſt in beatis: quia nec poteſt beatus peccare per libertatem contrarietatis, neque poteſt non elicere actum per libertatem exercitij, quæ eſt contradictionis.

DVB.

DVB. II. Erit ne ſaltem in Angelis beatis timor?

CONCLVSIO.

TImor cadendi à beatitudine nō habet in beatis locum; Et ratio eſt; quia timor ſeruilis,ſiue pœnæ nullo modo ibi erit propter beatitudinis ſecuritatem. Quoniam tunc non eſſent ſecuri,nec eſſet ibi ſatietas, contra illud Pſal. 16.Satiabor, cùm apparuerit gloria tua. Benè tamen ibidem filialis timor reperietur,qui eſt timor de malo,quod eſt Deo non ſubijci.Hoc enim eſt homini poſſibile propter naturalem liberi arbitrij flexibilitatem. Verùm fit ſibi impoſſibile propter gloriæ perfectionem. Et ita intelligendus eſt locus Iob.26.columnæ cœli contremiſcunt, & pauent ad nutū eius. Pauent quidem; vt timore filiali, aut in contemplatione Dei incompræhenſibilis ab eis, vt ſupra ſe exiſtētis. Lege cap.hi duo de conſ.d.1. *Pſal.16.* *Iob.26.*

Hinc timor mali in via eſt omninò poſſibilis; in patria verò eſt poſſibilis ex parte naturæ, & impoſſibilis ex parte gloriæ. Append.

Septima,& vltima difficult.Vtrùm Angeli poßint proficere in beatitudine?

CONCLVSIO.

HAereticum eſt aſſerere, homines beatos poſſe, per meritum, in beatitudine eſſentiali proficere. Et ratio eſt; quia oppoſitum, nempè, quòd non poſſint mereri, ex multis locis ſcripturæ ſacræ, colligitur. Nam Eccleſi.9. dicitur. Quodcūq; facere poteſt manus tua, inſtanter operare, &c:Et ibidem cap. 11. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut Aquilonem, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit. Vnde beatus homo, & Angelus fixi & ampliùs non proficientes, manebunt:quia, poſt obitum,non eſt opus meritorium. Et Ioa. c.12,dixit Chriſtus Ieſus. Ambulate, dum lucem habetis; vt *S.Tho.vbi ſ. art.9.* *D.Bona. vbi ſuprà.q.2.* *Eccl.9.* *Eccleſi.11.* *Ioan.12.*

Ioan.9. non vos tenebræ comprehendant. Ex quo loco colligitur, finita vita, finiri merendi opportunitatem. Et Ioan. 9. veniet nox, quãdo nemo poteſt operari, intellige meritoriè. Et 2. ad *2.Cor.5.* Cor.5. omnes nos manifeſtari oportet, ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; propria corporis, prout geſſit, ſiue bonũ, ſiue malũ. Et ad Galat. 6. dũ tempus habemus, operemur *Ad Galat. 6.* bonum, ſcilicet, meritoriè. Et in pſal. 113. non mortui lauda*Pſal.113.*bunt te, Domine, neq; omnes, qui deſcendunt in infernum. Vbi per infernum ſepultura intelligitur: vt Gen. 44. deducetis canos meos cum mœrore ad inferos. Et non laudabunt *Gen.44.* te (laude, ſcilicet, meritoria) qua eſſentialem beatitudinem dum lucem habemus, promeremur.

CONCLVSIO II.

Eſt error manifeſtus affirmare poſſe Angelos per meritũ in beatitudine eſſentiali proficere. Et ratio eſt; quia, vt dæmones in inferno blaſphemantes non demerentur pœnæ eſſentialis augmentum; ita neq; angeli beati, per ſua obſequia, merentur beatitudinis profectum. Tum etiam quia beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, & vbi eſt ſtatus perfectus, ibi non eſt profectus.

DVB. III. Quid de profectione beatitudinis accidentalis?

RESpondeo. D. Bonau. vbi ſuprà, in hanc declinat ſententiam; vt dicat, Angelos per bona opera, quæ miniſtrando alijs faciunt, gaudium, ſiue beatitudinem accidentalem mereri, & in illa proficere. Iuxta illud Lucæ. 15. *Luc.15.* gaudium erit coràm Angelis Dei, ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. At verò. S. Thom. loco citato, tale meritum negat. Affirmat tamen profectum gaudij redundare ex habitu eſſentialis beatitudinis. Proficiſcitur enim vt fructus ex tali beatitudine.

Magiſter cautè legendus. Hinc Magiſter eſt cautè legendus diſtinct. 5. &. 11. vbi tenet, Angelos in beatitudine eſſentiali per meritum proficere.

Quæſt. II. *De aduerſione, ſiue peccato malorum Angelorum.*

Hæc quæſt. abſoluetur, aliquot difficultatibus poſitis. Circa quam legendi ſunt doctores diſt. 5. &. 6. huius 2. libri.

Alex. Alen. q. 109. & 110. & alij infra citãdi.

Prima diffic. Utrùm Angelus potuerit peccare?

CONCLVSIO.

CVm de fide tenẽdum ſit, Angelum peccaſſe: dubium non eſt, peccare potuiſſe. Prima pars concluſionis in multis locis ſacræ ſcipturæ expreſſè habetur. Nam legitur Iob. cap. 4. in angelis ſuis reperit prauitatẽ. Et Iſaiæ 14. quomodo cecidiſti Lucifer, &c. Et Ezechiel. perfectus in vijs tuis ambulaſti, donec inuenta eſt in te iniquitas. Et Ioan. 8. dicitur diabolus homicida ab initio, & mendax, & mendacij pater. Et 1. Ioan. 2. ab initio diabolus peccat. Et in epiſtola canonica Iudæ, Angelos, qui non ſeruauerũt ſuum principatum, &c. Ex hac prima parte coecluſionis ſequitur ſecunda: nam à facto ad poſſibile, firma eſt conſequentia. Si enim de facto peccauerunt, proculdubio peccare potuerunt. Confirmatur concluſio ratione: quia deficere à rectitudine actus eſt peccare, & omnis voluntas creata à regula, quam ſuprà ſe habet, quæ diuina voluntas eſt, poteſt deficere, & ex conſequenti peccare. Sola enim diuina voluntas, quia eſt ſibi regula in operando, non poteſt à rectitudine actus deficere. Nam ſi manus ſciendens ligna eſſet ſibi regula ſcindendi, ſcindendo non poſſet deficere.

Alex. Alen. vbi ſ. S. Tho. q. 63. art. 1. Dura. d. 5. & d. 23. q. 1 S. Bonauent. hac. d. & d. 24. & Scot. eadem. d. & alij ibidem. Iob. c. 4. Iſaiæ. 14. Ezechi. 28. Ioan. 8. 1. Ioan. 3. Iudæ.

Secũda diffic. Poteſt ne fieri; vt ſit aliqua creatura, quæ ex natura ſua ſit impeccabilis?

AD pleniorem cognitionem huius difficultatis ſunt præmittenda, quæ ſequuntur.

Finis creaturæ rationalis, ſiue intellectualis duplex eſt, Vnus naturalis, ſupernaturalis alter. Naturalis eſt Deus

Doct. vbi ſ. Alex. Alen. q. 13. m. 2. & 4. Lege etiam Scot. diſt. 20.

vt principium,& finis naturæ, cognitus quidem, & dilectus viribus naturæ ſuper omnia. Supernaturalis verò finis eſt ipſemet Deus; vt principium, & finis ſupernaturalium do-

2.Nota. norum: ſicut eſt clarè, & manifeſtè cognitus, ſuper omnia dilectione, tali fini ſupernaturali proportionata, dilectus.

Ad Rom.6. Deus; vt finis ſupernaturalis eſt, eſt improportionatus tã homini, quàm Angelo, & illorum facultatem vincit, ac ſuperat. Vt.B.Paul.ad Rom. 6. docuit dicens. Gratia Dei vita æterna. Lege in florib. 4.lib.q.de beatitudine in fine. 2. partis, & S.Thom.q.12.p.p.art.1.

3.Nota Angelus poteſt viribus naturæ cognoſcere Deum, finem naturalem, & omnia, quæ habent neceſſariam connexionẽ cum tali fine, & quæ à tali fine auertunt; atq; ita poteſt naturaliter dilectione efficaci, & diuturna, Deum ſuper omnia diligere; atverò homo, cùm ſit ex principijs contrarijs compoſitus, non poteſt eadem, quæ Angelus naturaliter cognoſcere, neq; dilectione prædicta, ſicut Angelus, Deum naturaliter ſuper omnia, diligere.

CONCLVSIO I.

Angelus circa Deum finem ſupernaturalem non poteſt eſſe impeccabilis ex natura ſua; benè tamen per gratiam. Communis ſchola Theologorum hanc concluſionem defendit. Et confirmatur primò multorum ſanctorum patrũ au-

D.Hiero. toritatibus. Nam. D. Hieron.lib.de filio prodigo ad Damaſcenum docuit, ſolum Deum eſſe, in quem peccatum cadere

B. Anſelm. non poteſt. Et.B.Anſelmus lib.cur Deus homo, ſcripſit crea

B.Aug. turam non eſſe impeccabilem per naturam; quia non eſt Deus. Et D.Auguſt.lib. 3. contra Maximinum cap. 13.& lib.34.confeſſionum.c.11.& lib.12.de ciuitate Dei. cap.6.& de fide ad Petrum.c.3.&.25.vbi affirmat, ſtabilitatem in bono, & impeccabilitatem non concedi alicui creaturæ ex natura; ſed ex gratia, Vt fuit ſanctiſſimæ Virgini, & confirma

B.Damaſc. tis in gratia tale, ac tantum, ſupernaturale donum, ſuper ad-

B.Greg. ditum. Eiuſdem ſententiæ fuerunt, & B. Damaſcen. lib. 2. de fide.c.3.Et.D.Greg.lib.31.moral.c. 27. explicans illa ver-

D.Greg.Nazian. ba: qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles. Et.D.Gregor. Nazian. lib.de libero.arb. Et.D.Dionyſi.de diuinis nominibus, quos

D. Dionyſi. citat

citat S. Thom. q. 24. de verit. art. 7. vbi ex profeſſo diſputat de hac re. Et ratio eſt ex Dionyſi. quia ſicut repugnat creaturæ eſſe, & eſſe ſummum bonum; ita repugnat eſſe creaturam, & non eſſe capacem mali, ſi ſuæ naturæ relinquatur. Nam cum quocunque bono particulari poteſt reperiri malũ; vt D. Dionyſi. loco modò citato docet. Tum etiam quia creabile, & vertibile conuertuntur, teſte D. Aug. in loco de ciuitate Deĩ modò citato. *D. Auguſt.*

CONCLVSIO II.

Circa Deum finem naturalem ineſt Angelo naturaliter impeccabilitas. Ratio eſt; quia poteſt viribus naturæ cognoſcere Deum finem naturalem, & omnia, quæ cum illo neceſſariam connexionem habent, vel ab illo auertunt. Conſtat ex. 3. nota. & cum tali cognitione non poteſt eſſe obliquitas in actu voluntatis Angeli. Tum etiam; quia poteſt Deus facere; vt habeat Angelus rationem, in qua nec error, nec ignorantia, reperiatur, & hanc ob cauſam voluntas deficere non poſſit; quoniam ſemper erit recta ratio.

Hinc ſecunda concluſio non quadrat homini propter rationem concluſionis; vt in tertio notabili habetur. Quamobrem Deus; vt homo poſſet eum ſuper omnia diligere, cognitione adhoc ſufficienti illum cognoſcendo, diſponens omnia ſuauiter, homini in ſui conditione originalem iuſtitiam, qua hæc naturæ infirmitas ſanaretur, conceſſit. Append.

Tertia diffic. Qualis defectus præceſsit in intellectu Angeli primum illius peccatum?

Meritò hoc quæritur: quia in voluntate non poteſt eſſe defectus; quin præcedat in intellectu. Iuxta illud Ariſt. omnis peccans eſt ignorans. Et illud Prouerb. Errant, qui operantur malum. *Doct. vbi ſupra.* *Ariſt.*

Error, ignorantia, & actualis inconſideratio, licet penes nomina aliquando confundantur, re tamen ipſa maximè diſtinguuntur. Nam error, ſiue errare eſt falſa pro veris, aut vera pro falſis iudicare. Ignorantia, ſeu ignorare, eſt neſcire illa, *Prou. 14.* *Nota.*

quæ ſcire tenemur; vt ſi quis ignoraret fornicationem ſimplicem eſſe peccatum,vel contractum vſuræ eſſe illicitum. Actualis autem inconſideratio eſt, quando aliquis nec errat, nec ignorat aliquid, ſed non animaduertit aliquam circūſtātiam debitam; vt cùm ratio boni in ſpecie, modo, & ordine conſiſtat (vt auctor eſt D. Aug. in lib. de natura boni) inconſideratio actualis, vel ordinis, vel ſpeciei, vel modi, erit defectus.

D. Aug.

2. Nota. Error practicè loquendo,vel contingit ex habitu; vt in homine intemperato, qui propter prauum habitum inclinatur; vt iudicet hic,& nunc eſſe bonum fornicari, vel naſcitur error ex paſſione, vt in homine incontinente, qui ex paſſione iudicat nunc eſſe peccandum.

3. Nota. Peccare contingit duobus modis. Primo per electionem mali,quod apparet bonum, vt ſi quis tanquàm bonum eligat fornicari. Secundo per electionem boni non ſeruando modum, vel ordinem, vel ſpeciem boni, in quibus ratio boni conſiſtit: vt ſi quis, non ſeruato ordine, & modo, ab eccleſia inſtituto,oraret.

CONCLVSIO I.

Angelus nec peccauit, nec peccare potuit per electionem mali obiecti, præcedente errore, vel ignorantia in eius intellectu. Et ratio eſt:quia natura angelica erat immunis ab errore,& ignorantia, & paſſione, & habitu prauo, ſubducente rationem à rectitudine. Quoniam hæc in nobis habent rationem pœnæ:propterea quòd naſcimur filij iræ.Et ad Rom.c.1. qui cùm Deum cognouiſſent,&c.vſque in reprobum ſenſum, Et cùm in Angelis, antè primum peccatum, non fuerit aliqua culpa,nec præceſſit aliqua iſtarum pœnarum.

Ephe.2.
Ad Rom.1.

CONCLVSIO II.

Peccauit Angelus per electionem boni obiecti appetendo illud ſine modo & ordine diuinæ regulæ, propter illius incōſiderationem. Et ratio eſt; quia vel peccauit appetendo ſuam beatitudinem naturalem, non referendo in Deum, vt finis ſupernaturalis eſt (debuerat enim hoc conſiderare; vt auctor eſt S.Tho.3.contra gētes.c.169.& in p.p.q.23. art.3.)vel peccauit,quia beatitudinem ſupernaturalem appetiuit, non conſiderando, quòd ex gratia, & meritis debebat illam appetere, ita ſeu

S.Thom.

ita ſentiũt D. Bon. & Dur. vbi ſup. atque ita peccauit, præcedẽte in eius intellectu debiti ordinis, & modi inconſideratione. *D. Bona.* *Durand.*

Quarta diffic. Vtrùm Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis potuerit peccare?

HAec difficultas non habet locum, ſi loquamur de Angelis, quatenus fuerunt creati in gratia: quia impoſſibile eſt, vt in eodem inſtanti eſſent in gratia, & in peccato: cùm peccatum ſit priuatio gratię. Nequè intelligitur de facto: nam ſuprà diximus, omnes creatos fuiſſe in gratia, & in hoc ſenſu Alex. Alen. S. Tho. & omnes conueniunt. Sed eſt intelligendus titulus de Angelis, ſi fuiſſent creati in puris naturalibus, & de poſſibili. Non enim quæritur: an peccauerint? ſed an peccare potuerint? & in hoc ſenſu ſunt duæ contrariæ opiniones. Nam S. Thom. negat, cui videntur D. Bonauentura, & Dura. ſubſcribere. Scot. autem affirmat, quem ſequuntur Gregor. Arim. Marſil. d. 3. Gabriel diſt. 4. & alij. Alex. Alen. vtriuſquè partis argumenta ſoluit. *S. Tho. q. 63. art. 5.* *S. Bona. d. 3. artic. 2. q. 2.* *in 2. p. diſt.* *Duran. diſt. 5. q. 2.* *Scot. diſt. 5.* *Alex. Alen. q. 109. m. 1.*

Omnis operatio primæ cauſæ liberæ, quæ incipit cum ipſa re, eſt quoquè libera: ſicut eſt ſecunda operatio. Nequè eſt Deo, quamuis ſit mala, tribuenda. Probatur primò auctoritate D. Auguſt. 11. de ciuitate Dei cap. 13. dicentis. Qui dicunt Angelos à principio fuiſſe malos, non ſentiunt cum Manichæis, ponentibus vnum Deum malum, qui immediatè eſſet cauſa mali: quare operatio prima Angeli mala de ſententia D. Auguſt. non eſt auctori naturæ tribuenda. Secundo; quia peccatum Angeli in primo inſtanti non eſſet effectus: ſed defectus alicuius circunſtantiæ debitæ in eſſe: ſicut eſt quodcunquè aliud peccatum pro formali: & per conſequens non eſſet tribuendum Deo, qui eſt prima cauſa, cuius eſt efficere, & non deficere: nam peccati cauſa deficiens, & non efficiens cauſa nominatur. Tertiò, quia ſi peccatum commiſſum ab Angelo in primo inſtanti ſuæ creationis ideò eſt tribuendum Deo: quoniam cauſatur Angelus in eo inſtanti à Deo; perinde, & peccatum, *1. Fundam. Scoti eſt. D. Aug.*

in quocunque inſtanti ab Angelo commiſſum eſſet Deo tribuendum. Propterea quòd in quocũque inſtanti conſeruatur

D Aug. à Deo, & conſeruare eſt cauſare; vt auctor eſt D. Auguſt. 7. ſuper Gen. vbi docet, Deum, non ſolùm eſſe cauſam vniuerſalem in cauſando aliquam creaturam; verùm etiam in conſeruando illam, quare conſeruare erit cauſare.

2. Fundam. Voluntas Angeli in principio ſuæ creationis fuit libera. Hoc fundamentum ab aduerſariis conceditur. Et ratio eſt; quia ſi non fuiſſet libera, eius prima operatio non fuiſſet meritoria, cùm ſit de ratione meriti arbitrij libertas.

3. Funda. Hoc differt libertas à deliberatione, quòd libertas eſt indeterminatio voluntatis ad vtrumlibet oppoſitorum, deliberatio autem eſt conſultatio intellectus inter duo extrema, quod illorum ſit eligendum, ſine qua deliberatione plena, aut ſemiplena non eſt meritum.

4. Funda. Deliberatio vel eſt plena, vel ſemiplena. Plena eſt, quæ præſupponit plures intellectiones, & cõparationes vtriuſque extremi; vt ſi aliquis deliberans de coniugio compararet illud ad vitam cœlibem, & compararet vtriuſque vitæ commoda, & incommoda, & poſteà eligat alteram vitam, erit tunc plena deliberatio. Quia ex multis præuiis cognitionibus, & collationibus efficitur. Semiplena autem deliberatio eſt, quæ præſupponit vnam tantùm intellectionem, diſtinctam ſubiecti; vt quæ fieret, præuia tantùm appræhenſione vitæ coniugalis, ſi ſtatim quis illam eligeret, eſſet ſemiplena deliberatio: quam potuit habere Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis. Nam præuia cognitione ſui ipſius, potuit amare ſe, pluſquàm Deum amore amicitiæ, & ita peccare; vt infrà dicetur.

5. Funda. Maior deliberatio ad merendum, quàm ad peccandum deſideratur. Et ratio eſt, quia cùm meritum ſit ex integra cau-

Scoti eſt. ſa, teſte D. Diony. id eſt, ex omnibus circunſtantiis; peccatum

D. Diony. autem pro formali ſit defectus alicuius circunſtantiæ debitæ in eſſe, maior deliberatio requiretur ad apponendas omnes circunſtantias alicui actui debitas, quàm ad deficiendum in aliqua debitarum circunſtantiarum.

6. Funda. Voluntas Angeli, etiam de ſententia aduerſariorum, in

primo

primo inſtanti creationis fuit indeterminata, & libera, ſaltem quò ad exercitum: licet non quò ad ſpecificationem actus.

Hinc quamuis in primo inſtanti, vt aduerſarij confitentur, Angelus non potuit velle malum, fuit tamen libera eius voluntas, quò ad bonum, ſcilicet, quò ad amandum, vel non amandum bonum, quæ vocatur libertas quò ad exercitium. Append.

Prima Angeli operatio fuit cognitio ſui, & amor ſui. Et ratio eſt; quia priùs Angelus ſeipſum, quàm alia intelligit, & priùs naturaliter in amorem ſui, quàm aliorum, fertur. 7. *Fundam.*

CONCLVSIO I.

Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis potuit in peccatum commiſſionis cadere. Probatur primò; quia cùm habuerit libertatem ad merendum; vt conſtat ex ſecundo fundamento, habuit quoquè ad peccandum. Propterea quòd, vt in quinto fundamento probatum eſt, maior libertas, & deliberatio ad merendum, quàm ad peccandum deſideratur. Nequè hinc ſequitur tale peccatum eſſe Deo autori naturæ tribuendum; quia prima Angeli operatio eſt autoris naturæ: Nam eandem ob cauſam non potuiſſet Angelus in primo inſtanti mereri; quoniam actus meritorius eſt proprius merentis, & primus actus (vt aduerſarij fatentur) eſt autori naturæ tribuendus, quod in primo fundamento falſum eſſe probauimus. Secundò confirmo concluſionem; quia nó minorem; ſed potius maiorem libertatem habuit Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis, quàm habet homo in primo inſtanti vſus rationis. Et cùm homo in primo inſtanti vſus rationis poſſit peccare mortaliter, & de facto peccet mortaliter, ſi tunc ſtatim in Deum non conuertatur, vt S. Thom. docet. Cur non poterit, & Angelus in primo ſuæ creationis inſtanti peccare? Tertiò quia in primo inſtanti creationis potuit ſe amore amicitiæ, pluſquàm Deum, diligere; vt ex ſeptimo fundamento patet. Propterea quòd cùm eandem potentiam habuerit, & indeterminatam in primo, & in ſecundo inſtanti: & in ſecundo peccauerit, diligendo ſe pluſquàm Deum, potuit, & in primo eodem modo peccare. *S. Tho. 1. 2. q. 89. art. 6.*

CONCLVSIO II.

Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis potuit in pecca-

tum omiſſionis cadere. Hanc concluſionem multi Thomiſtarum amplectuntur, & vt apertiùs concluſio demonſtretur, ſunt aliqua praenotanda.

1. Nota. Peccatum commiſſionis eſt actus poſitiuus alicuius rei prohibitae; vt actus fornicationis, vel furti, &c. vel eſt tranſgreſſio alicuius praecepti negatiui: peccatum verò omiſſionis eſt ceſſatio ab actu, quem aliquis ex praecepto elicere tenetur; vel eſt tranſgreſſio praecepti affirmatiui: vt ſi quis omittat confeſſionem, vel orationem, quando eſt ſub praecepto.

2. Nota. Peccatum omiſſionis non praeſupponit neceſſariò actum poſitiuum voluntatis. Exempli gratia ad hoc, quod aliquis omittat confeſſionem, tempore, quo eſt ſub praecepto, non neceſſe eſt; vt habeat hunc actum; nolo confiteri. Et ratio eſt, quoniam ſatis eſt, quod non confiteatur tempore, quo confiteri tenebatur; quamuis nolitionem confeſſionis non eliciat. Et confirmatur, ſit ita, quòd aliquis ex obliuione culpabili dimidiauerit confeſſionem; quia non ſufficienter ſuam conſcientiam examinauit, iſte talis in aliquo euentu mortaliter peccaret, peccato omiſſionis; quia non, vt decebat, conſcientiam diſcuſſit; & tamen nullum habuit actum voluntatis poſitiuum. Oppoſitum tenet Caiet.

3. Nota. Potuit Angelus in primo inſtanti creationis habere praeceptum diligendi Deum, & eliciendi hunc actum diligendi Deum ſuper omnia. Iis ita conſtitutis. Probatur concluſio. In illo primo inſtanti fuit voluntas Angeli libera, & indeterminata, quò ad exercitium illius actus; vt conſtat ex ſexto fundamento: ergo potuit illum actum omittere. Ratio huius conſequentiae eſt: quia omnis potentia indeterminata quò ad exercitium, poteſt illum actum dimittere; alioquin non eſſet indeterminata ad talem actum. Vnde, ſi potuit actum dilectionis ſuper omnia, ſub praecepto impoſitum dimittere, potuit in omiſſionis peccatum cadere. Reliqua ad hanc difficultatem pertinentia in libro controuerſiarum explicabuntur.

Quinta diffic. Peccauit ne Angelus ante hominis creationem?

HAnc difficultatem mouet noſter Alexand. & cum illo diſſoluetur. *Alex. Alen. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO I.

De ſententia illorum, qui ſucceſſionem dierum ponebant, priùs peccauit Lucifer, quam homo eſſet conditus. Probatur autoritate Iſidori in lib. de ſummo bono dicentis. Prius de *Iſidorus.* cœlo cecidit diabolus, quàm homo conditus fuit. Et cecidit per peccatum: ergo præceſſit peccatum. Et in hac ſententia fuerunt B. Hiero. & D. Greg. vt Alex. ibidem refert. *B. Hieron.*

CONCLVSIO II.

Iuxta opinionẽ verò eorũ, qui omnia ſimul creata fuiſſe *D. Greg.* affirmant, priùs fuit homo conditus, quàm peccaret diabolus. Probatur: nã Iob. 40. dicit. Ecce Behemoth, quẽ feci tecũ, &c. *Iob. 40.*

Hinc, ſi ſimul factus fuit cum homine, & peccatũ ſubſecutũ fuit diaboli creationem, ſecutum etiam fuit hominis conditionẽ: quare, ante peccatum angeli, fuit homo creatus. Append.

Sexta diffic. Quæ peccata poſſunt Angeli peccare?

NOta cum Alex. loco citato, duobus modis aliquis dicitur peccator, vel per cauſalitatẽ, vel per inhærentiã. *Alex. Alen.* Quod S. Tho. dicit ſecũdũ reatũ, ideſt, ſecundũ obligationem ad pœnam illius peccati, vel ſecũdum affectum, ideſt, *q. 109. m. 10.* formaliter.

CONCLVSIO I.

S. Tho. q. 63. Omnia peccata, quæ homines committunt, ſecundum *art. 2.* reatum, Angelis malis imputantur. Et ratio eſt; quia vt communis ſanctorum ſententia tenet, cùm omnes homines ad omnia genera peccatorum inducant; ideò omnium peccatorum reatum incurrunt.

Hinc malus Angelus diabolus, ideſt, tentator, & Sathan quod eſt idem, quod calumniator, & ſeductor, & hominum aduerſarius nominatur. Append. I.

Appen. 2. Hinc in diuinis literis dæmones nomina ſortiuntur ex peculiaribus vitiis, ad quæ deputantur. Vt Tobiæ c. 3. dæmon, qui interfecit ſeptem viros, qui explendæ libidinis gratia ad Saram accedebant, Aſinodæus vocabatur. Qui Oſeæ c. 4. ſpiritus fornicationum appellatur. Et dæmon qui inducit ad auaritiam. Matth. 6. & Luc. 16. Mãmona iniquitatis dicitur. Et Matth. 10. & 12. & Marci. 3. & Luc. 11. Dæmon inducẽs ad inuidiam Beelzebub vocatur. Et Iob. c. 40. Lucifer, qui ad ſuperbiã incitat Leuiathã, & rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, nuncupatur. Lege D. Hieron. in locum ad Epheſi. 6. non eſt nobis colluctatio. Et Magiſtrũ diſt. 6. Et D. Greg. homil. 34. qui de bonis angelis ait. Idcircò priuatis nominibus cenſentur; vt ſignetur per vocabula, etiã in operatione, quid valeant.

Tobiæ. c. 3. Oſeæ. c. 4. Matth. 6. Luc. 16. Matth. 10. & 12. Marc. 3. Luc. 11. Iob. 40. & 41. D. Hiero. Eph. 6. D. Greg. Homil. 34.

CONCLVSIO II.

In Angelis, ſecundum affectum, reperiri non poteſt, niſi peccatum ex parte obiecti ſpirituale; vt eſt ſuperbiæ, & inuidiæ peccatum. Et ratio eſt; quia ſpiritualis natura non afficitur, nequè inclinatur, niſi ad ea, quæ in rebus ſpiritualibus inueniri poſſunt, in quibus eatenus eſt peccatum, quatenus in tali affectu ſuperioris regula non ſeruatur. Et colligitur concluſio ex ſacris literis. Nam de eius ſuperbia legitur Iſaiæ. 14. detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et de inuidia Sap. 2. habetur. Inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum. Vnde D. Aug. lib. 14. de ciuitate Dei ait. Angelus non eſt fornicator, aut ebrioſus, nequè aliquid huiuſmodi; eſt tamen ſuperbus & inuidus.

Iſai. 14. Sap. 2. D. Aug.

Append. 3. Hinc propriè, & in rigore loquendo, auaritia, ira, accidia, gula, & luxuria, &c. in Angelis reperiri haud poſſunt. Proptereà quòd, id genus peccata propriè loquendo, circa bona, vel mala corporalia exercentur.

Append. 4. Hinc locus ille Gen. 6. Videntes filij Dei, &c. non erit de Angelis malis interpretandus. Quia ad hoc peccatum, & ad alia, quæ in prima appendice numerantur, perpetranda, neceſſariò requiruntur operationes vitales, quas mali Angeli in corporibus aſſumptis: vt infrà dicetur, exercere non valent. Quoniam illis corporibus ſolùm, vt motores mobilibus vniuntur.

Gen. 6.

Septima

Septima diffic. Vtrùm diabolus Lucifer æqualitatem appetere potuerit?

SAnctus Tho. diffitetur eſſe poſſibile, bolum appetiſſe æqualitatem Dei, quò ad naturam; Scotus verò confitetur potuiſſe appetere æqualitatem ei per naturam. Quia potuit velle eſſe Deus. Alex. & D. Bona. quodãmodo potuiſſe illam appetere concedunt. Lege Ian. loco citato. *Alex. Alen. q. 109. m. 2. & 3. S. Tho. q. 63. art. 3.*

Quæſtio eſt difficilis; reddetur tamen, perſpicua, & facilis ſi diligenter ſequentia fundamenta perpenſis. *S. Bona. d. 5. art. 1. q. 2.*

Actus voluntatis, vel eſt ſimplex, qui dicitur alio nomine volitio efficax; vel eſt ſub conditione, qui vſus complacentiæ nominatur. Volitione autem ſimplici efficaci, quæ poſſibilia dumtaxat ſunt, velle poſſumus: infirmus, gratia exempli, ſperans naturaliter ſanitatem vult illam ſimpliciter, & efficaciter. Quamobrem, quærit media ad illam cõparandam; volitione verò ſub conditione ue complacentiæ, poſſumus etiam impoſſibilia velle, vt infirmus à medicis deſtitutus, qui naturaliter deſperat ſalute recuperanda, vult ſub conditione ſalutem, ſi eſſet poſſibilis, & complacet ſibi talis volitio, & in eius cõtemplatione delectatur; media tamen ad illam habendam non quærit *Scot. d 6. q. 1. Duran. d. 5. q. 1. 1. Funda.*

Hinc, hoc diſcrimen inter volitionem abſolutam, & conditionatam, eſt, quòd ſimpliciter abſolutè volita obtineri poſſunt; & ideò media ad illa conſequenda apponuntur. At verò ſub conditione volita plerũquè non obtinentur & ideò media, vt habeantur, non adhibentur: ſed ſolùm fruimus illa volũtate complacentiæ, & ſub conditione, ſcilicet, ſi hoc eſſet poſſibile. Appen. 1.

Meritum, atq; demeritum, non ſolùm circa volitionem abſolutam, & ſimplicem, ſiue efficacem, ſed etiam circa cõditionatã habent locũ. Et ratio eſt: quia damnati peccant, odio habentes Deũ, & eius annihilationem appetentes; & tamen nolunt illam abſolutè; ſed ſub conditione, ſcilicet, ſi eſſet poſſibile, eſſe alium Deum, & non eum, quòd eſt. 2. *Fundã.*

Aliquis poteſt appetere annihilationem, propter nimiũ *3. Funda.*

ergaſe ipſum am[...]n. Confirmatur ex exemplo eorum, qui exiſtimantes det[...] malum eſſe perpeti calamitates huius vitæ, quàm mori [...]æ nimio amore ſui, vt præſentes miſerias fugiant, elig[...] non eſſe in rerum natura, mortem ſibi inferentes.

Ariſt. Voluntas nõ [...]m poſſibilia, verũ & impoſſibilia poteſt appetere. Ariſt. [...] Ethic cõſtat exemplo damnatorũ, qui vellent Deum n[...]ſſe; & tamẽ intelligunt, hoc eſſe impoſſibile. Et ꝙ veli[...]eũ nõ eſſe, patet. Quia habens odium, quantùm in ſe eſ[...]t Ariſt. 2. retho. docet) vult deſtructionẽ eius, quẽ odio p[...]quitur. Et dæmones actuale Dei odium ſemper habent. In illud pſal. ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſe[...]r. Et confirmatur; nam ſi Lucifer interrogaretur: an ve[...] Deum non eſſe? Non reſponderet, vellẽ eſſe; quia eſſet a[...] dilectionis Dei, quem non poteſt, habere: ſed reſpon[...]t: vellem non eſſe, & ex conſequenti vult aliquod imp[...]bile.

Ariſt. *Pſal. 73.*

Vt eſt duplex [...]r, nempè, amicitiæ, & concupiſcentiæ: ita quodcũquè e[...]oteſt altero iſtorum amorum diligi & concupiſci. Vnd[...]terit aliquis concupiſcere ſibi diuinitatem: quia obiect[...] amoris concupiſcentiæ eſt.

5. Fundam.

C[...]NCLVSIO I.

Angelus potu[...]petere æqualitatẽ Dei in natura, i deſt, potuit habere hu[...]ctum, volo eſſe Deus, volitione inefficaci, & cõditiona[...]robatur primo autoritate Ariſt. 3. Ethi. dicẽtis, volũtatẽ, [...]icet cõditionatã, eſſe impoſſibilium. Secũdo patet cõclu[...]x. 1. & 4. fundamẽto. vbi exemplis poſitis, demõſtratũ e[...]oſſe nos velle aliquod impoſſibile ſub cõditione, & ine[...]aciter. Et cũ creaturã eſſe Deo æqualẽ in natura, ſit impoſſ[...]e, potuit ſub conditione, ſcilicet, ſi eſſet poſſibile, & ineffi[...]iter eſſe volitũ. Poſtremò cõfirmatur. Ita impoſſibile eſt[...]eum non exiſtere, ſicut eſt, creaturam eſſe Deo ęqualẽ i[...]tura: damnati autẽ appetũt de facto inefficaciter, & ſub c[...]tione, Deũ nõ eſſe: vt cõſtat ex quarto fundamẽto: quare [...] eadẽ cõditione potuit Angelus ſe Deũ eſſe deſiderare. Th[...]iſtæ hãc cõcluſionem nõ negabũt: quoniam illi loquunt[...]e volitione abſoluta, de qua non eſt

Ariſt.

inter

inter nos, & illos diſſidium, cùm omnes, voluntate abſoluta, poſſe aliquem velle aliquod impoſſibile, pernegerius.

CONCLVSIO II.

Si Angelus volitionem cõditionatam æqualitatis Dei in natura habuiſſet, mortaliter peccaſſet. Ratio eſt; quia eſſet inordinatus amor ſui ipſius, vt ex vltimo fundamentò conſtat. Talem autem volitionem inordinatam, & inefficacem, & conditionatam poſſe eſſe mortale peccatum, exemplo damnatorum in ſecundo fundamento fuit demonſtratum. Reliqua, quæ hic deſiderantur, in lib. controuerſiarum habẽtur. Verùm dum, fauente Chriſto Ieſu, in lucem æditur, ad maiorem declarationem, & ſolutionem argumentorum opinionis contrariæ, nota ſequentes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Duplex eſt notitia. Vna apprǽhenſiua tantùm alicuius propoſitionis; vt eſt notitia huius propoſitionis, bonum eſt habere ſanitatem. Altera eſt notitia iudicatiua, quæ etiam practica nominatur; propterea quòd dictat de medijs, ad aliquem finem conſequendum. Eſt enim iudicium practicũ integer diſcurſus, vel notitia dictans de medijs; vt eſt totus iſte diſcurſus. Bonum eſt habere ſanitatem, & hæc habetur ambulando poſt cœnam; quare volo poſt cœnam deambulare. Et hanc notitiam practicam iudicatiuam non habuit Angelus. Non enim appetiuit efficaciter eſſe Deus: & ideò non quæſiuit media.

Secunda Propoſitio.

Electio voluntatis eſt duplex. Vna inefficax, quæ ſimplicẽ intellectus apprǽhenſionẽ præſupponit: Et vocatur inefficax: quia non apponimus media ad conſequendũ id, quod volumus; eò ꝙ illud eſſe nobis impoſſibile arbitramur: vt ſi pauperculus aliquis abiectus papatum deſideraret, cùm moraliter ei impoſſibile ſit tantam dignitatem obtinere. Altera verò voluntatis electio eſt, quæ non habetur, niſi de re poſſibili, & hæc iudicium practicum ad inſtigationem

mediorum præſupponit, vt ſi aliquis Cardinalis in potentia propinqua ad papatum ilum deſideret, & media ad illum habendum inquirat, & inueſtiget.

Append.2. Hinc non ſemper voluntas præſupponit iudicium pract cum de mediorum inueſtigatione, niſi quãdo fuerit efficax, atquè rerum poſſibilium.

Append.3. Hinc ad volendum aliquod impoſſibile voluntate inefficaci, ſimplex eius appræhenſio erit ſatis.

Tertia Propoſitio.

Quemamodum intellectio eſt duplex; vna abſoluta, vt notitia incomplexa obiecti ſimplicis.v.g. corui; altera comparatiua, quæ eſt notitia alicuius complexi, ideſt., propoſitionis poſſibilis, ſiue inpoſſibilis, vt ſi comparet intellectus albedinem cum coruo, & cõponat hanc propoſitionem, coruus eſt albus ſimpliciter; etiam, & volitio eſt duplex. Vna abſoluta, & altera comparatiua alicuius incõpoſſibilis. Quia poteſt aliquis velle hæc extrema, nempè coruum, & albedinem coniungi. Et hæc volitio non eſt non entis; ſed alicuius entis, nempè, extremorum incompoſſibilium, ſi vnio eorum eſſet poſſibilis. Eodem modo theologandum eſt in propoſito; ſi Lucifer haberet hanc volitionem, volo eſſe Deus, non eſſet volitio non entis; ſed entis, nempè deitatis.

Quarta Propoſitio.

Poſſet aliquis abſque errore intellectus habere aſſenſum huius, bonum eſt aliquam preſonam eſſe æqualem Deo. Et ratio eſt; quia filius Dei eſt æqualis Deo Patri.

Append.4. Hinc poteſt ſimiliter abſq; errore intellectus appræhendi iſta, æqualitas Dei eſt poſſibilis, non tamen cogitando, vel iudicando de medijs. Propterea hęc eſt ſimplex appręhẽſio.

Quinta Propoſitio.

Dato per impoſſibile; quòd in diuinis non eſſet æqualitas perſonarum, poſſet primus Angelus ſine errore ſimpliciter apprehendere æqualitatem Dei. Quia poſſet apprehendere duos Deos æquales. Et in iſta ſimplici appræhẽſione, non eſſet

eſſet error, & veritas, ſiue falſitas. Ratio eſt; quia veritas, & falſitas ſolùm in compoſitione, & diuiſione, ideſt, in propoſitione affirmante, vel negante reperiuntur. Et qui cõciperet alium Deum Deo noſtro æqualem, non componeret propoſitionem; ſed ſolùm alterius Dei notitiam formaret: quare non erraret ſimpliciter appræhendendo.

Sexta Propoſitio.

Poteſt aliquis, volitione conditionata, velle antecedens & nolle conſequens, etiam ſi conſequentia ſit per locum intrinſecum. Illuſtro exemplo, vt poteſt velle homo, ſi eſſet poſſibile, eſſe abſquè riſibilitate.

Octaua diffic. Quale fuit primi Angeli peccatum?

CVm in ſacris literis quale fuerit peccatũ Angelorum non exprimatur, quod inter mirabilia ſacræ ſcripturę à D. Auguſt. lib. 1. de mirabilibus ſacræ ſcripturæ c. 2. refertur, Ideò circa difficultatem hanc inter doct. orta eſt maxima opinionum varietas. *D. Augu.*

Prima opinio eſt noſtri Alex. q. 109. m. 2. qui affirmat tale peccatum fuiſſe ſuperbiam, cuius radix, inquit, auaritia, vel cupiditas eſt; quatenus in Angelo fuit appetitus propriæ excellentiæ. Quod confirmat autoritate D. Auguſt. ſuper Gen. ad litteram dicẽtis. Auaritia radix omnis mali, & ſubdit ibidem iſtam auaritiam eſſe, non qua amatur pecunia; ſed qua poteſtas propria amatur. *Alex. Alen.* *D. Aug.*

Secunda opinio eſt S. Tho. qui docet peccatum Luciferi fuiſſe appetere æqualitatem Dei, non in natura; ſed in beatitudine. Et hoc duobus modis, vel quia voluit beatificari in ſola cognitione, & amore ſuæ eſſentiæ; ſicut Deus. Vel quia appetiuit beatificari in diuina eſſentia; atq; hoc non ex dono Dei, ſed ex proprijs viribus, & quaſi ex debito. Nam petebat beatitudinem, quaſi ex iuſtitia ſibi debitam, & vtrũquè fuit ſuperbiæ peccatum. *S. Tho. vbi ſ.*

Tertia opinio eſt D. Bona. q. 2. vbi ſuprà, hic tenet fuiſſe Luciferi peccatũ, velle æqualitatẽ Dei, quò ad præſidẽtiam. Quia appetijt ſua autoritate, & non Dei alijs præeſſe. *S. Bon. vbi ſ.*

Bicard. Quarta opinio fuit Ricar. diſt. 5. exiſtimantis, peccatum Luciferi fuiſſe inordinatum amorem propriæ excellentiæ; & reduci propriiſſimè ad peccatum ſuperbiæ.

Scot. d. 6. q. 2. *Gabriel. d. 6. q. 1. art. 1.* Quinta opinio eſt Scoti cuius literã explicat Gabriel, qui defendit in ſumma, primum Angeli peccatum ex parte fuiſſe ſuperbiam, & ex parte luxuriam. Et nota ad eius opinionem intelligendam, quòd quando Scotus affirmat appetitum inordinatum beatitudinis, vel amorem inordinatum concupiſcentiæ illius, pertinere ad luxuriam, expreſſè confitetur locutum fuiſſe de luxuria impropriè, quatenus appetitus inordinatus cuiuſcunquè rei delectabilis luxuria nominatur. Et cùm conſtet beatitudinem eſſe ſummum delectabile, cùm in eius conſecutione ſumma omnium fœlicitas, & delectatio ſita ſit, hinc eius inordinatum appetitum, vel inordinatum amorem concupiſcentiæ, luxuriam appellauit. Et licet non explicauerit, ad quod genus peccati talis appetitus beatitudinis ſummæ delectabilis reducatur, ex iis tamen, quæ in eadem quæſt. tradidit, facilè colligitur, reduci ad eã ſpeciem ſuperbiæ, quæ eſt appetitus inordinatus propriæ perfectionis. Propterea quòd idem eſt appetere inordinatè perfectionem, & beatitudinem appetere. Quia beatitudo nihil aliud eſt, quàm bonum perfectum, & conſummatum. Et quando huiuſmodi luxuriæ appetitus eſt cũ ſingularitate, & excellentia quadam in ordine ad alios, pertinet ad præſumptionem; quãdo verò appetitur honos, & gloria, quæ eſt in honorante, tanquã teſtimonium quoddam perfectionis, & excellẽtiæ, inordinatè concupitæ, & deſideratæ, eſt vanæ gloriæ peccatũ. Et fuit tandẽ ſuperbia; quia fuit inobedientia.

Dura. vbi. ſ. Sexta opinio eſt Durandi vbi ſup. propè finẽ, qui arbitratur, peccatum Luciferi fuiſſe alicuius præcepti ſibi impoſiti, & nobis ignoti, tranſgreſſionem. Nam ſicut homini, inquit, in ſtatu innocentiæ fuit præceptum abſtinentiæ à fructu arboris vetito impoſitum, per cuius tranſgreſſionem fuit Adã mortis reus: ita Lucifero fuit impoſitum præceptum, ob cuius trangreſſionem fuit gehennæ reus: quod quidem præceptum quale fuerit ignoramus.

2. Nota. Superbia, vel ſumitur generaliter, pro vt inuenitur in quocũquè

cũquè peccato, & hoc modo ſumpta nihil aliud eſt, quàm in- *Gab. vbi ſu-*
obedientia, & contemptus legislatoris. Nolle enim obedire *prà.*
frequentiſſimè ſuperbia nominatur, Propterea quòd inobe-
diens non vult alijs ſubeſſe, quod eſt humilitatis actus. Vel
ſumitur ſecundò, quatenus à cæteris vitijs capitalibus diſtin-
guitur. Et tunc à ſanctis ita deſcribitur, eſt inordinatus amor
propriæ excellentiæ, nempe, propriæ magnitudinis præ cæ-
teris. Quod quidem accidit, quando aliquis in re aliqua ma-
gni honoris vult cæteros ſuperare.

Gradus, ſeu ſpecies ſuperbiæ quatuor ſunt. Prima eſt, *2. Nota.*
quando aliquis exiſtimat, ſine auxilio, etiam generali, ſe
obtinuiſſe bona fortunæ, vel honoris, vel ſcientiæ, &c. quæ
habet ita; vt pro his bonis nullas Deo agendas eſſe gratias
arbitretur. In quos inuehitur Apoſtolus. 1. ad Corinth. cap *1. Cor. 4.*
4. dicens. Quid habes, quod non accepiſti? Si autem ac-
cepiſti; quid gloriaris, quaſi non? acceperis Secunda ſpe-
cies, ſiue gradus eſt, quando aliquis dona ſibi à Deo collata
fuiſſe intelligit; verùm non ex dono Dei, ſed ex ſuis meri-
tis, & de iuſtitia. Et ob hanc cauſam Deo gratias non agit.
Quos apertiſſimè conuicit D. Paul. agens Deo gratias pro
beneficijs in eum collatis, dum ait. 1. ad Corinth. 15. gratia *1. Cor. 15.*
Dei ſum id, quod ſum. Et ibidem. Deo autem gratias, qui
dedit nobis victoriam, per dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum. Et alibi ſæpe. Tertia ſpecies, ſiue gradus eſt, quando
quis alios contemnit præ ſe, & præ bonis, quæ verè ipſe ſo-
lus habet, & ideò cæteros deſpicit, & vilipendit. Talis fuit
Phariſæus Luc. 18. qui orans, dicebat. Gratias ago tibi: quia *Luc. 18.*
non ſum, ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri,
velut etiam hic publicanus. Quarta ſpecies, ſiue gradus eſt,
quando aliquis iactat ſe de bonis, quæ verè non habet. Hos
quoquè cõfundit D. Paul. 2. ad Corinth. 12. quando ait. Nam *2. Cor. 12.*
& ſi voluero gloriari, non ero inſipiens. Veritatem enim di-
cam. Parco autem; ne quis in me exiſtimet ſuprà id, quod *D. Greg.*
videt in me. Lege apud D. Gregor. lib. 13. moral. cap. 7. hanc
diuiſionem.

CONCLVSIO.

Primum Angelorum peccatum fuit ſuperbia. Colligitur
hæc-

hæc cóclusio ex varijs ſacræ ſcripturæ locis. Vt ex illo Eccl.
Eccl. 10. 10.Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Et ex illo Iob.41.
Iob.41. omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ.
Iſaiæ.14. Et ex illo Iſaiæ, vbi loquens de dæmone ad litteram ſub figura regis Babylonis, vt ſuprà, diximus, ait. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et declarans modum ſuæ ſuperbiæ, ſubiungit. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, &c. vſq; ad ſimilis ero altiſſimo. Infertur quoq; ex illo Ezechiel .28.
Ezech. 28. vbi de dæmone ad literam ſub figura Regis Tyri, dicitur.
Luc.10. Eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti, Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi, & dediſti cor tuum, quaſi cor Dei. Itē Chriſtus redemptor noſter Luc. 10. diſcipulis dicentibus, domine etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo; ne hinc in ſuperbiam eleuarētur, cōtinuò dixit. Videbam Sathanā,
Iſai.14. ſicut fulgur de cœlo cadentē, Quaſi diceret. videte; ne vobis
1. ad Timot. 3. hæc elatio cauſa ſimilis ruinæ ſit. Et. 1. ad Timot. 3. admonēs D. Paul. ne eligatur Neophytus in epiſcopum; ne in ſuperbiam
D.Aug. elatus, in iudicium incidat diaboli. Ex ijs, & alijs locis ferè omnes ſancti qui de hac re verba fecerunt, cóclusionem poſitam eliciunt. Verùm ſi per otium licebit, lege D. Aug. 10. ſuper Gen. ad literam à cap. 14. per multa cap. Et. 12. de ciuitate Dei c.6. Et lib.14. c.13. &. 18. Et lib. de natura & gratia c.16. Et in lib. de vera religione. Et D. Hieron. ſuper cap. citatum Ezech. 28. D. Anſel. lib. de caſu diaboli c.4. Iſidor. in lib. de ſummo bono. B. Baſil. homelia, quòd Deus non eſt auctor mali. B. Ambroſi. ſuper pſalm. 36. in locum. Vidi impium ſuperexaltatum. Et ſuper pſalm. 118. ſuper illa verba. Increpaſti ſuperbos. D. Gregor. 34. moral. à cap. 14. per plura capita. Et B. Bernard. paſſim, vbi de peccato Angeli
B Hiero. tractat.

B. Anſelm.

CONCLVSIO II.

Iſidor. Peccatū ſuperbiæ peccauit, eò ꝙ voluit eſſe in prælatione
B.Baſil. creaturarum Deo æqualis. Hæc eſt D. Bonau. vbi ſuprà. Et
Pſal.36. probatur ratione; ſpiritus nequam perſeuerat in inferno in eiſdē peccatis, quæ in via cōmiſſit, vt infrà declarabitur: mo
Pſal. 118. do autē frequentiſſimum Luciferi peccatū eſt idololatria, vt
D.Greg. conſtat ex multiplici idololatria inter gentes ante aduētum
D. Bernard. Chriſti.

Chriſti. Et ex Matth. c. 4. hæc omnia, dixit Lucifer Chriſto, tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Quare potiſſimum eius peccatum in via idololatria fuit: eò ꝙ concupiuit omnibus creaturis, tanquàm ſi eſſet Deus, præeſſe. Nequè faceſſit negotium locus B.Anſelmi, quem citat S.Thom. vbi ait. Primus Angelus appetiuit illud, ad quod perueniſſet, ſi extitiſſet, &c. Hic enim locus pro nobis facit: nam ſi perſtitiſſet, perueniſſet ad hunc ſtatum; vt præeſſet ſecundum Deum aliis Angelis inferioribus. Quia ipſe erat ſupremus, vt infrà dicetur. Peccauit autem, quia concupiuit dominari cæteris, & tanquàm Deus, adorari. *Matth. c.4.* *B. Anſel.*

D V B. I. Cur ſcriptura ſacra non facit mentionem expreſſam de hoc peccato, ſicut de peccato, quo hominem tentauit?

RESpondeo cum Alexand. Quia angelicum vulnus Deus non prædeſtinauit curare: ſicut hominis vulnus, ſiue peccatum. Secundò; quia per magnitudinem pœnæ voluit à peccatis hominem deterrere. Propter peccatum enim primi hominis punitum eſt totum genus humanum: atuerò propter peccatum primi Angeli ipſe ſolus à principio fuit punitus. *Alex. Alen. q. 109. m. 8.*

Hinc, eius pœna à principio fuit præparata: vt habetur Iſaiæ. 30. cap. Præparata eſt enim ab heri Topheth, ideſt, à conditione mundi. Et Matth. c. 25. diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius. Nihilominus tamen arbitratur Alexand. fuiſſe implicitè peccatum primi Angeli inſinuatum, quando dixit Moyſes, Geneſi. 1. Et diuiſit Deus lucem à tenebris; quia illa diuiſio deſignat pœnam, quæ immediatè ſecuta eſt ad culpam. Append. *Iſaiæ. c. 30.* *Matth. 25.* *Gen. 1.*

DVB. II. Cur de peccato Angeli fuit facta mentio ſub figura Regis Babylonis, & Regis Tyri, & de peccato hominis manifeſtam facit mentionem?

Iſaia. 14. RESpondeo cum eodem Alex. peccatum diaboli fuit ſub
Ezechie. 28. figuris relatum; ne propter ſui immanitatem, homo
Alex. vbi. ſ. attendens diaboli peccatum, nequè remiſſum, neq; remittendum forè, & credens idem de ſuo peccato futurum, exemplum deſperationis acciperet. Peccatum verò hominis decuit; vt manifeſtè diceretur; vt homo expreſſè ſciret, quo modo morbus, ſiue vulnus, ſiue peccatum exordiū ſumpſerit, & quo modo ab ipſa ſumma ſapientia medicina con-
Ad Rom. c. 5. uenientiſſima adhibita fuerit. Nam vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.

Nona diffic. Vtrùm peccato ſuperbiæ primi Angeli fuerit annexum aliud peccatum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. FVit illi peccato annexum inuidiæ peccatum. Conſtat ex
q. 109. m. 9. lib. ſapientiæ c. 2. inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Et ex D. Auguſt. in lib. de virginitate, ſuper-
S. Tho. q. 63. biam ſequitur inuidia, tanquàm filia pediſſequa, eam enim
art. 2. continuè parit. Nequè vnquā eſt ſine tali prole, atquè comi-
Sap. 2. te. Quibus duobus malis, ſuperbia, ſcilicet, & inuidia, diabo-
D. Auguſt. lus eſt diabolus. Hinc ſic colligo argumentum. Si inuidia eſt comes, & proles ſuperbiæ, ergo cōmiſit immediatè peccatum inuidiæ. Hæc eſt etiam communis ſententia ſancto-
Cypria. rum Cypriani libro de zelo, & liuore, & ſermone de ſapien-
Baſil. tia. Et Baſil. in ſermone de inuidia. Et D. Bernard. ſuper
Bernard. cantica, & alibi paſſim, vbi de peccato Angelorum diſſerit.

Decima difficult. Reſpectu cuius fuit ille inuidiæ motus?

CONCLVSIO.

RESpectu hominis, quem exiſtimauit participaturum gloriam, à qua ipſe cecidit. Et ratio eſt; quia, cùm non fuerit talis motus reſpectu alterius Angeli; quoniam non erat locum eius occupaturus; ſed proprium locum: fuit profectò reſpectu hominis; ne locum eius occuparet. Vnde D.Aug. in q.vet.teſt.ex tranſgreſſione illis deitatem ſpopondit, à qua ipſe deaffectatus deiectus eſt. Alex. vbi ſ. D. Aug.

DVB. III. Quomodo potuit talis inuidia reſpectu hominis eſſe?

RAtio dubitandi eſt; quia inuidia reſpectu ſuperioris, vel paris dicitur. Et homo Angelo inferior eſt. Reſpondeo cum D. Auguſt. ſuper Gen. ad litteram, quem citat Alex. inuidia non tantùm eſt reſpectu ſuperioris, qui excellit, ſed etiam reſpectu paris; ne excellat; & inferioris, nè æquetur. Et homo licet eſſet Angelo paulò inferior; vt in pſalmo dicitur; erat tamen æqualis, & par illi. Quia erat participaturus eandem gloriam, quam habiturus erat ipſe, ſi ſtetiſſet. Quod confirmare videtur D. Auguſt. in q.ve.te. vbi ait. Præuidit, quia ad accuſationem eius factus eſt homo, vnde ſua ſubtilitate id egit, vt in eandem præuaricationem, in quam ipſe ruit, induceret; vt accuſatorem participem ſuæ damnationis efficeret. Alex. ibidẽ. D. Aug. Pſal. 8. D. Aug.

DVB. IIII. Fuit ne peccatum inuidiæ ſimul cum peccato ſuperbiæ?

REſpondeo. Nequaquam, etiam de ſententia eorum, qui dixerunt omnia creata fuiſſe ſimul; ſed fuit ſtatim post peccatum ſuperbiæ. Quo modo intelligẽda eſt aucto- Alex. Alen. vbi ſ.

Appen. 2. Hinc in diuinis literis dæmones nomina ſortiuntur ex peculiaribus vitiis, ad quæ deputantur. Vt Tobiæ c. 3. dæmon, qui interfecit ſeptem viros, qui explendæ libidinis gratia ad Saram accedebant, Aſmodæus vocabatur. Qui Oſeæ c. 4. ſpiritus fornicationum appellatur. Et dæmon qui inducit ad auaritiam. Matth. 6. & Luc. 16. Mãmona iniquitatis dicitur. Et Matth. 10. & 12. & Marci. 3. & Luc. 11: Dæmon inducẽs ad inuidiam Beelzebub vocatur. Et Iob. c. 40. Lucifer, qui ad ſuperbiã incitat Leuiathã, & rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, nuncupatur. Lege D. Hieron. in locum ad Epheſi. 6. non eſt nobis colluctatio. Et Magiſtrũ diſt. 6. Et D. Greg. homil. 34. qui de bonis angelis ait. Idcircò priuatis nominibus cenſentur; vt ſignetur per vocabula, etiã in operatione, quid valeant.

Tobiæ. c. 3. Oſeæ. c. 4. Matth. 6. Luc. 16. Matth. 10. & 12. Marc. 3. Luc. 11. Iob. 40. & 41. D. Hiero. Eph. 6. D. Greg. Homil. 34.

CONCLVSIO II.

In Angelis, ſecundum affectum, reperiri non poteſt, niſi peccatum ex parte obiecti ſpirituale; vt eſt ſuperbiæ, & inuidiæ peccatum. Et ratio eſt; quia ſpiritualis natura non afficitur, nequè inclinatur, niſi ad ea, quæ in rebus ſpiritualibus inueniri poſſunt, in quibus eatenus eſt peccatum, quatenus in tali affectu ſuperioris regula non ſeruatur. Et colligitur concluſio ex ſacris literis. Nam de eius ſuperbia legitur Iſaiæ. 14. detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et de inuidia Sap. 2. habetur. Inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum. Vnde D. Aug. lib. 14. de ciuitate Dei ait. Angelus non eſt fornicator, aut ebrioſus, nequè aliquid huiuſmodi; eſt tamen ſuperbus & inuidus.

Iſai. 14. Sap. 2. D. Aug.

Append. 3. Hinc propriè, & in rigore loquendo, auaritia, ira, accidia, gula, & luxuria, &c. in Angelis reperiri haud poſſunt. Proptereà quòd, id genus peccata propriè loquendo, circa bona, vel mala corporalia exercentur.

Append. 4. Hinc locus ille Gen. 6. Videntes filij Dei, &c. non erit de Angelis malis interpretandus. Quia ad hoc peccatum, & ad alia, quæ in prima appendice numerantur, perpetranda, neceſſariò requiruntur operationes vitales, quas mali Angeli in corporibus aſſumptis: vt infrà dicetur, exercere non valent. Quoniam illis corporibus ſolùm, vt motores mobilibus vniuntur.

Gen. 6.

Septima diffic. Vtrùm diabolus I æqualitatem appetere potuerit?

SAnctus Tho. diffitetur eſſe poſſibile, bolum appetiſ- *Alex. Alen.*
ſe æqualitatem Dei, quò ad naturam; otus verò confi- *q.*109. *m. 2.*
tetur potuiſſe appetere æqualitatem ei per naturam *&.3.*
Quia potuit velle eſſe Deus. Alex. & D. la. quodãmodo *S.Tho.q. 63.*
potuiſſe illam appetere concedunt. Lege Ian. loco citato. *art.3.*
Quæſtio eſt difficilis; reddetur tamen, ſpicua, & facilis *S. Bona. d.5.*
ſi diligenter ſequentia fundamenta perpenris. *art.*1.*q.*2.
Actus voluntatis, vel eſt ſimplex, qui d ur alio nomine *Scot.d 6.q. 1.*
volitio efficax; vel eſt ſub conditione, qui us complacen- *Duran. d. 5.*
tiæ nominatur. Volitione autem ſimplici efficaci, quæ *q.1,*
poſſibilia dumtaxat ſunt, velle poſſumus: infirmus, gra-
tia exempli, ſperans naturaliter ſanitatem lt illam ſimpli
citer, & efficaciter. Quamobrem, quærit dia ad illam cõ- *1.Funda.*
parandam; volitione verò ſub conditioneue complacen-
tiæ, poſſumus etiam impoſſibilia velle, vfirmus à medi-
cis deſtitutus, qui naturaliter deſperat dlute recuperan-
da, vult ſub conditione ſalutem, ſi eſſet poilis, & compla
cet ſibi talis volitio, & in eius cõtemplatie delectatur; me
dia tamen ad illam habendam non quærit

Hinc, hoc diſcrimen inter volitionem olutam, & condi
tionatam, eſt, ꝙ ſimpliciter abſolutè volit btineri poſſunt; Appen.1.
& ideò media ad illa conſequenda apportur. At verò ſub
conditione volita plerũquè non obtinent & ideò media,
vt habeantur, non adhibentur: ſed ſolùm umus illa volũ-
tate complacentiæ, & ſub conditione, ſcet, ſi hoc eſſet
poſſibile.

Meritum, atq; demeritum, non ſolùmrca volitionem *2.Funda.*
abſolutam, & ſimplicem, ſiue efficacemd etiam circa cõ-
ditionatã habent locũ. Et ratio eſt: quia iati peccant, odio
habentes Deũ, & eius annihilationem ætentes; & tamen
nolunt illam abſolutè; ſed ſub conditionempè, ſi eſſet poſ
ſibile, eſſe alium Deum, & non eum, qnodo eſt.

Aliquis poteſt appetere annihilationii, propter nimiũ *3.Funda.*

erga ſe ipſum am n.Confirmatur ex exemplo eorum, qui exiſtimantes dete malum eſſe perpeti calamitates huius vitæ, quàm mori æ nimio amore ſui, vt præſentes miſerias fugiant, elig non eſſe in rerum natura, mortem ſibi inferentes.

Ariſt. Voluntas nõ m poſſibilia, verũ & impoſſibilia poteſt appetere. Ariſt. e Ethic cõſtat exemplo damnatorũ, qui vellent Deum n ſſe; & tamẽ intelligunt, hoc eſſe impoſ- *Ariſt.* ſibile. Et ꝗ veli eũ nõ eſſe, patet. Quia habens odium, quantùm in ſe eſt Ariſt. 2. retho. docet) vult deſtructionẽ *Pſal.73.* eius, quẽ odio p quitur. Et dæmones actuale Dei odium ſemper habent. In illud pſal. ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſe r. Et confirmatur; nam ſi Lucifer interrogaretur: an vel Deum non eſſe? Non reſponderet, vellẽ eſſe; quia eſſet a dilectionis Dei, quem non poteſt, habere: ſed reſpon t: vellem non eſſe, & ex conſequenti vult aliquod imp bile.

5. Fundam. Vt eſt duplex or, nempè, amicitiæ, & concupiſcentiæ: ita quodcũquè e oteſt altero iſtorum amorum diligi & concupiſci. Vnd terit aliquis concupiſcere ſibi diuinitatem: quia obiect amoris concupiſcentiæ eſt.

C NCLVSIO I.

Angelus potu petere æqualitatẽ Dei in natura, i deſt, potuit habere hu ctum, volo eſſe Deus, volitione in effi- *Ariſt.* caci, & cõditiona robatur primo autoritate Ariſt. 3. Ethi. dicẽtis, volũtatẽ, icet cõditionatã, eſſe impoſſibilium. Secũdo patet cõclu x. 1. &. 4. fundamẽto. vbi exemplis poſitis, demõſtratũ e oſſe nos velle aliquod impoſſibile ſub cõditione, & ine citer. Et cũ creaturã eſſe Deo æqualẽ in natura, ſit impoſſ e, potuit ſub conditione, ſcilicet, ſi eſſet poſſibile, & ineffi iter eſſe volitũ. Poſtremò cõfirmatur. Ita impoſſibile eſt um non exiſtere, ſicut eſt, creaturam eſſe Deo ęqualẽ i tura: damnati autẽ appetũt de facto inefficaciter, & ſub c tione, Deũ nõ eſſe: vt cõſtat ex quarto fundamẽto: quare eadẽ cõditione potuit Angelus ſe Deũ eſſe deſiderare. Th iſtæ hãc cõcluſionem nõ negabũt: quoniam illi loquuntu e volitione abſoluta, de qua non eſt inter

inter nos, & illos diſſidium, cùm omnes, voluntate abſoluta, poſſe aliquem velle aliquod impoſſibile, pernegemus.

CONCLVSIO II.

Si Angelus volitionem cōditionatam æqualitatis Dei in natura habuiſſet, mortaliter peccaſſet. Ratio eſt; quia eſſet inordinatus amor ſui ipſius, vt ex vltimo fundamento conſtat. Talem autem volitionem inordinatam, & inefficacem, & conditionatam poſſe eſſe mortale peccatum, exemplo damnatorum in ſecundo fundamento fuit demonſtratum. Reliqua, quæ hic deſiderantur, in lib. controuerſiarum habētur. Verùm dum, fauente Chriſto Ieſu, in lucem æditur, ad maiorem declarationem, & ſolutionem argumentorum opinionis contrariæ, nota ſequentes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Duplex eſt notitia. Vna apprælienſiua tantùm alicuius propoſitionis; vt eſt notitia huius propoſitionis, bonum eſt habere ſanitatem. Altera eſt notitia iudicatiua, quæ etiam practica nominatur; propterea quòd dictat de medijs, ad aliquem finem conſequendum. Eſt enim iudicium practicū integer diſcurſus, vel notitia dictans de medijs; vt eſt totus iſte diſcurſus. Bonum eſt habere ſanitatem, & hæc habetur ambulando poſt cœnam, quare volo poſt cœnam deambulare. Et hanc notitiam practicam iudicatiuam non habuit Angelus. Non enim appetiuit efficaciter eſſe Deus: & ideò non quæſiuit media.

Secunda Propoſitio.

Electio voluntatis eſt duplex. Vna inefficax, quæ ſimplicē intellectus apprehenſionē præſupponit: Et vocatur inefficax: quia non apponimus media ad conſequendū id, quod volumus; eò q illud eſſe nobis impoſſibile arbitramur: vt ſi pauperculus aliquis abiectus papatum deſideraret, cùm moraliter ei impoſſibile ſit tantam dignitatem obtinere. Altera verò voluntatis electio eſt, quæ non habetur, niſi de re poſſibili, & hæc iudicium practicum ad inuſtigationem

mediorum præſupponit, vt ſi aliquis Cardinalis in potentia propinqua ad papatum ilum deſideret, & media ad illum habendum inquirat, & inueſtiget.

Append.2. Hinc non ſemper voluntas præſupponit iudicium practicum de mediorum inueſtigatione, niſi quādo fuerit efficax, atque rerum poſſibilium.

Append.3. Hinc ad volendum aliquod impoſſibile voluntate inefficaci, ſimplex eius apprehenſio erit ſatis.

Tertia Propoſitio.

Quemamodum intellectio eſt duplex; vna abſoluta, vt notitia incomplexa obiecti ſimplicis.v.g. corui; altera comparatiua, quæ eſt notitia alicuius complexi, ideſt., propoſitionis poſſibilis, ſiue inpoſſibilis, vt ſi comparet intellectus albedinem cum coruo, & cōponat hanc propoſitionem, coruus eſt albus ſimpliciter; etiam, & volitio eſt duplex. Vna abſoluta, & altera comparatiua alicuius incōpoſſibilis. Quia poteſt aliquis velle hæc extrema, nempè coruum, & albedinem coniungi. Et hæc volitio non eſt non entis; ſed alicuius entis, nempè, extremorum incompoſſibilium, ſi vnio eorum eſſet poſſibilis. Eodem modo theologandum eſt in propoſito; ſi Lucifer haberet hanc volitionem, volo eſſe Deus, non eſſet volitio non entis; ſed entis, nempè deitatis.

Quarta Propoſitio.

Poſſet aliquis abſque errore intellectus habere aſſenſum huius, bonum eſt aliquam preſonam eſſe æqualem Deo. Et ratio eſt; quia filius Dei eſt æqualis Deo Patri.

Append.4. Hinc poteſt ſimiliter abſq; errore intellectus apprehendi iſta, æqualitas Dei eſt poſſibilis; non tamen cogitando, vel iudicando de medijs. Propterea hęc eſt ſimplex appręhēſio.

Quinta Propoſitio.

Dato per impoſſibile; quòd in diuinis non eſſet æqualitas perſonarum, poſſet primus Angelus ſine errore ſimpliciter apprehendere æqualitatem Dei. Quia poſſet apprehendere duos Deos æquales. Et in iſta ſimplici apprehēſione, non

eſſet error, & veritas, ſiue falſitas. Ratio eſt; quia veritas, & falſitas ſolùm in compoſitione, & diuiſione, ideſt, in propoſitione affirmante, vel negante reperiuntur. Et qui cóciperet alium Deum Deo noſtro æqualem, non componeret propoſitionem; ſed ſolùm alteriùs Dei notitiam formaret: quare non erraret ſimpliciter appræhendendo.

Sexta Propoſitio.

Poteſt aliquis, volitione conditionata, velle antecedens & nolle conſequens, etiam ſi conſequentia ſit per locum intrinſecum. Illuſtro exemplo, vt poteſt velle homo, ſi eſſet poſſibile, eſſe abſquè riſibilitate.

Octaua diffic. Quale fuit primi Angeli peccatum?

CVm in ſacris literis quale fuerit peccatũ Angelorum non exprimatur, quod inter mirabilia ſacræ ſcripturę à D. Auguſt. lib. 1. de mirabilibus ſacræ ſcripturæ c. 2. *D. Augu.* refertur, Ideò circa difficultatem hanc inter doct. orta eſt maxima opinionum varietas.

Prima opinio eſt noſtri Alex. q. 109. m. 2. qui affirmat *Alex. Alen.* tale peccatum fuiſſe ſuperbiam, cuius radix, inquit, auaritia, vel cupiditas eſt; quatenus in Angelo fuit appetitus propriæ excellentiæ. Quod confirmat autoritate D. Auguſt. ſuper *D. Aug.* Gen. ad litteram dicẽtis. Auaritia radix omnis mali, & ſubdit ibidem iſtam auaritiam eſſe, non qua amatur pecunia; ſed qua poteſtas propria amatur.

Secunda opinio eſt S. Tho. qui docet peccatum Luciferi *S. Tho. vbi ſ.* fuiſſe appetere æqualitatem Dei, non in natura; ſed in beatitudine. Et hoc duobus modis, vel quia voluit beatificari in ſola cognitione, & amore ſuæ eſſentiæ; ſicut Deus. Vel quia appetiuit beatificari in diuina eſſentia; atq; hoc non ex dono Dei, ſed ex proprijs viribus, & quaſi ex debito. Nam petebat beatitudinem, quaſi ex iuſtitia ſibi debitam, & vtrũquè fuit ſuperbiæ peccatum.

Tertia opinio eſt D. Bona. q. 2. vbi ſuprà, hic tenet fuiſſe *S. Bon. vbi. ſ.* Luciferi peccatũ, velle æqualitatẽ Dei, quò ad præſidẽtiam. Quia appetijt ſua autoritate, & non Dei alijs præeſſe.

Bicard. Quarta opinio fuit Ricar.diſt.5.exiſtimantis, peccatum Luciferi fuiſſe inordinatum amorem propriæ excellentiæ, & reduci propriiſſimè ad peccatum ſuperbiæ.

Scot. d. 6. q. 2. Quinta opinio eſt Scoti cuius literã explicat Gabriel; qui defendit in ſumma, primum Angeli peccatum ex parte fuiſſe ſuperbiam, & ex parte luxuriam. Et nota ad eius opinionem intelligendam, quòd quando Scotus affirmat appetitum *Gabriel.d.6. q.1.art.1.* inordinatum beatitudinis, vel amorem inordinatum concupiſcentiæ illius, pertinere ad luxuriam, expreſſè confitetur locutum fuiſſe de luxuria impropriè, quatenùs appetitus inordinatus cuiuſcunquè rei delectabilis luxuria nominatur. Et cùm conſtet beatitudinem eſſe ſummum delectabile, cùm in eius conſecutione ſumma omnium fœlicitas, & delectatio ſita ſit, hinc eius inordinatum appetitum, vel inordinatum amorem concupiſcentiæ, luxuriam appellauit. Et licet non explicauerit, ad quod genus peccati talis appetitus beatitudinis ſummæ delectabilis reducatur; ex ijs tamen, quæ in eadem quæſt. tradidit, facilè colligitur, reduci ad eã ſpeciem ſuperbiæ, quæ eſt appetitus inordinatus propriæ perfectionis. Propterea quòd idem eſt appetere inordinatè perfectionem, & beatitudinem appetere. Quia beatitudo nihil aliud eſt, quàm bonum perfectum, & conſummatum. Et quando huiuſmodi luxuriæ appetitus eſt cũ ſingularitate, & excellentia quadam in ordine ad alios, pertinet ad præſumptionem; quãdo verò appetitur honos, & gloria, quæ eſt in honorante, tanquã teſtimonium quoddam perfectionis, & excellẽtiæ, inordinatè concupitæ, & deſideratæ, eſt vanæ gloriæ peccatũ. Et fuit tandẽ ſuperbia; quia fuit inobedientia.

Dura.vbi.ſ. Sexta opinio eſt Durandi vbi ſup. propè finẽ, qui arbitratur, peccatum Luciferi fuiſſe alicuius præcepti ſibi impoſiti, & nobis ignoti, tranſgreſſionem. Nam ſicut homini, inquit, in ſtatu innocentiæ fuit præceptum abſtinentiæ à fructu arboris vetito impoſitum, per cuius tranſgreſſionem fuit Adã mortis reus: ita Lucifero fuit impoſitum præceptum, ob cuius trangreſſionem fuit gehennæ reus: quod quidem præceptum quale fuerit ignoramus.

2.Nota. Superbia, vel ſumitur generaliter, prout inuenitur in quocũquè

cũquè peccato, & hoc modo ſumpta nihil aliud eſt, quàm in *Gab. vbi ſupra.*
obedientia, & contemptus legislatoris. Nolle enim obedire frequentiſſimè ſuperbia nominatur, Propterea quòd inobediens non vult alijs ſubeſſe, quod eſt humilitatis actus. Vel ſumitur ſecundò, quatenus à cæteris vitijs capitalibus diſtinguitur. Et tunc à ſanctis ita deſcribitur, eſt inordinatus amor propriæ excellentiæ, nempe, propriæ magnitudinis præ cæteris. Quod quidem accidit, quando aliquis in re aliqua magni honoris vult cæteros ſuperare.

Gradus, ſeu ſpecies ſuperbiæ quatuor ſunt. Prima eſt, *2. Nota.*
quando aliquis exiſtimat, ſine auxilio, etiam generali, ſe obtinuiſſe bona fortunæ, vel honoris, vel ſcientiæ, &c. quæ habet ita; vt pro his bonis nullas Deo agendas eſſe gratias arbitretur. In quos inuehitur Apoſtolus. 1. ad Corinth. cap *1. Cor. 4.*
4. dicens. Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti; quid gloriaris, quaſi non acceperis? Secunda ſpecies, ſiue gradus eſt, quando aliquis dona ſibi à Deo collata fuiſſe intelligit; verùm non ex dono Dei, ſed ex ſuis meritis, & de iuſtitia. Et ob hanc cauſam Deo gratias non agit. Quos apertiſſimè conuicit D. Paul. agens Deo gratias pro beneficijs in eum collatis, dum ait: 1. ad Corinth. 15. gratia *1. Cor. 15.*
Dei ſum id, quod ſum. Et ibidem. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Et alibi ſæpe. Tertia ſpecies, ſiue gradus eſt, quando quis alios contemnit præ ſe, & præ bonis, quæ verè ipſe ſolus habet, & ideò cæteros deſpicit, & vilipendit. Talis fuit Phariſæus Luc. 18. qui orans, dicebat. Gratias ago tibi: quia *Luc. 18.*
non ſum, ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Quarta ſpecies, ſiue gradus eſt, quando aliquis iactat ſe de bonis, quæ verè non habet. Hos quoquè cõfundit D. Paul. 2. ad Corinth. 12. quando ait. Nam *2. Cor. 12.*
& ſi voluero gloriari, non ero inſipiens. Veritatem enim dicam. Parco autem; ne quis in me exiſtimet ſuprà id, quod *D. Greg.*
videt in me. Lege apud D. Gregor. lib. 13. moral. cap. 7. hanc diuiſionem.

CONCLVSIO.

Primum Angelorum peccatum fuit ſuperbia. Colligitur hæc

hæc cóclusío ex varijs ſacræ ſcripturæ locis. Vt ex illo Eccl. *Eccl. 10.* 10.Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Et ex illo Iob.41. *Iob.41.* omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ. *Iſaiæ.14.* Et ex illo Iſaiæ, vbi loquens de dæmone ad litteram ſub figura regis Babylonis, vt ſuprà, diximus, ait. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et declarans modum ſuæ ſuperbiæ, ſubiungit. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, &c. vſq; ad ſimilis ero altiſſimo. *Ezech. 28.* Infertur quoq; ex illo Ezechiel.28. vbi de dæmone ad literam ſub figura Regis Tyri, dicitur. *Luc.10.* Eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti, Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi, & dediſti cor tuum, quaſi cor Dei. Itē Chriſtus redemptor noſter Luc. 10. diſcipulis dicentibus, domine etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo; ne hinc in ſuperbiam eleuarētur, cōtinuò dixit. *Iſai.14.* Videbam Sathanā, ſicut fulgur de cœlo cadentē, Quaſi diceret. videte; ne vobis *1. ad Timot. 3.* hæc elatio cauſa ſimilis ruinæ ſit. Et.1.ad Timot. 3. admonēs D.Paul. ne eligatur Neophytus in epiſcopum; ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. *D.Aug.* Ex ijs, & alijs locis ferè omnes ſancti qui de hac re verba fecerunt, cōcluſionem poſitam eliciunt. Verùm ſi per otium licebit, lege D. Aug. 10.ſuper Gen.ad literam à cap.14.per multa cap. Et. 12. de ciuitate Dei c.6. Et lib.14.c.13.&.18. Et lib.de natura & gratia c.16. Et in lib.de vera religione. Et D. Hieron. ſuper cap. citatum Ezech.28. D. Anſel.lib. de caſu diaboli c.4. Iſidor. in lib.de ſummo bono. B.Baſil. homelia, quòd Deus non eſt auctor mali. B. Ambroſi. ſuper pſalm. 36. in locum. Vidi impium ſuperexaltatum. Et ſuper pſalm. 118. ſuper illa verba. Increpaſti ſuperbos. D.Gregor. 34. moral.à cap. 14. per plura capita. Et B. Bernard. paſſim, vbi de peccato Angeli tractat.

B Hiero.
B. Anſelm.
Iſidor.
B.Baſil.
Pſal.36.
Pſal. 118.
D.Greg.
D. Bernard.

CONCLVSIO II.

Peccatū ſuperbiæ peccauit, eò q voluit eſſe in prælatione creaturarum Deo æqualis. Hæc eſt D. Bonau. vbi ſuprà. Et probatur ratione; ſpiritus nequam perſeuerat in inferno in eiſdē peccatis, quæ in via cōmiſſit, vt infrà declarabitur: modo autē frequentiſſimum Luciferi peccatū eſt idololatria, vt conſtat ex multiplici idololatria inter gentes ante aduētum Chriſti.

Chriſti. Et ex Matth. c. 4. hæc omnia, dixit Lucifer Chriſto, tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Quare potiſſimum eius peccatum in via idololatria fuit: eò q; concupiuit omnibus creaturis, tanquàm ſi eſſet Deus, præeſſe. Nequè faceſſit negotium locus B. Anſelmi, quem citat S. Thom. vbi ait. Primus Angelus appetiuit illud, ad quod perueniſſet, ſi extitiſſet, &c. Hic enim locus pro nobis facit: nam ſi perſtitiſſet, perueniſſet ad hunc ſtatum; vt præeſſet ſecundum Deum aliis Angelis inferioribus. Quia ipſe erat ſupremus, vt infrà dicetur. Peccauit autem, quia concupiuit dominari cæteris, & tanquàm Deus, adorari. *Matth. c. 4.* *B. Anſel.*

DVB. I. Cur ſcriptura ſacra non facit mentionem expreſſam de hoc peccato, ſicut de peccato, quo hominem tentauit?

Reſpondeo cum Alexand. Quia angelicum vulnus Deus non prædeſtinauit curare: ſicut hominis vulnus, ſiue peccatum. Secundò; quia per magnitudinem pœnæ voluit à peccatis hominem deterrere. Propter peccatum enim primi hominis punitum eſt totum genus humanum: atuerò propter peccatum primi Angeli ipſe ſolus à principio fuit punitus. *Alex. Alen. q. 109. m. 8.*

Hinc, eius pœna à principio fuit præparata: vt habetur Iſaiæ. 30. cap. Præparata eſt enim ab heri Topheth, ideſt, à conditione mundi. Et Matth. c. 25. diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius. Nihilominus tamen arbitratur Alexand. fuiſſe implicitè peccatum primi Angeli inſinuatum, quando dixit Moyſes, Geneſi. 1. Et diuiſit Deus lucem à tenebris; quia illa diuiſio deſignat pœnam, quæ immediatè ſecuta eſt ad culpam. Append. *Iſaiæ. c. 30.* *Matth. 25.* *Gen. 1.*

Decima difficult. Reſpectu cuius fuit ille inuidiæ motus?

CONCLVSIO.

RΕſpectu hominis, quem exiſtimauit participaturum gloriam, à qua ipſe cecidit. Et ratio eſt; quia, cùm non fuerit talis motus reſpectu alterius Angeli; quoniam non erat locum eius occupaturus; ſed proprium locum: fuit profectò reſpectu hominis; ne locum eius occuparet. Vnde D.Aug. in q.vet.teſt.ex tranſgreſſione illis deitatem ſpopondit, à qua ipſe de affectatus deiectus eſt. *Alex. vbi ſ.* *D. Aug.*

DVB. III. Quomodo potuit talis inuidia reſpectu hominis eſſe?

RAtio dubitandi eſt; quia inuidia reſpectu ſuperioris, vel paris dicitur. Et homo Angelo inferior eſt. Reſpondeo cum D. Auguſt. ſuper Gen. ad litteram, quem citat Alex. inuidia non tantùm eſt reſpectu ſuperioris, qui excellit, ſed etiam reſpectu paris; ne excellat; & inferioris, ne æquetur. Et homo licet eſſet Angelo paulò inferior; vt in pſalmo dicitur; erat tamen æqualis, & par illi. Quia erat participaturus eandem gloriam, quam habiturus erat ipſe, ſi ſtetiſſet. Quod confirmare videtur D. Auguſt. in q.ve. te. vbi ait. Præuidit; quia ad accuſationem eius factus eſt homo, vnde ſua ſubtilitate id egit, vt in eandem præuaricationem, in quam ipſe ruit, induceret; vt accuſatorem participem ſuæ damnationis efficeret. *Alex. ibidē.* *D. Aug.* *Pſal. 8.* *D. Aug.*

DVB. IIII. Fuit ne peccatum inuidiæ ſimul cum peccato ſuperbiæ?

REſpondeo. Nequaquam, etiam de ſententia eorum, qui dixerunt omnia eſſe facta fuiſſe ſimul; ſed fuit ſtatim poſt peccatum ſuperbiæ. Quo modo intelligēda eſt *Alex. Alen. vbi ſ.*

 aucto-

D. Aug. auctoritas citata D. Aug. in lib. de virginitate, Superbia inuidiam continuè parit. Et non quòd continuè, & ſimul vtrũq; peccatum commiſerit; ſed interueniente tempore inter inſtans, ſeu morulam, qua in ſuperbiam elatus eſt, & inſtans, quo inuidia fuit concitatus. Nam ſicut pediſſequa dicitur dominam ſuam comitari, cùm eam immediatè ſequitur; ita inuidia comes eſt ſuperbiæ. Quia nullum aliud peccatum immediatè ſecutum eſt. Et hoc voluit D. Auguſt. ſignificare loco citato, quando auaritiam ſuperbiæ pediſſequam nominauit.

D. Aug.

Vndecima diffic. Fuit ne peccatum primi Angeli remediabile, vel irremediabile?

Alex. Alen. q.109. m. 4. art.1.

HActenus quodnam fuerit peccatum primi Angeli declaratum fuit, nunc quale ſit explicabitur.

1. Nota. Hoc differt irremiſſibile ab irremediabili; quòd irremiſſibile ex parte ſui non habet cauſam motricem ad remiſſionem: at verò irremediabile dicitur illud, quod neque per ſe, neque per alium, poteſt remedium recipere. Quemadmodum habuit remedium peccatum originale per alium, ſicut per alium fuit contractum. Et actuale hominis peccatum, quod, vt ab homine per ſe committitur, ita illi ab eodem homine, mediante gratia, per pœnitentiam, remedium adhibetur.

2. Nota. Irremiſſibile ſumitur bifariam. Primò, quod non remittetur. Secundò quod non poteſt remitti. Et rurſus primo modo dicitur dupliciter: vel quia non eſt in ſtatu remiſſionis receptibili, vt eſt anima poſt mortem: quoniam tunc non eſt locus merendi, vel demerendi. Vel ſecundò, quia licet ſit in ſtatu merendi; non tamen eſt in ſtatu, in quo poſſit veniam petere; propter mentis indurationem, & deſperationem. De

D. Aug. quib. D. Auguſt. in lib. de mirabilibus, &c. ait. Ad cumulum peccati ſui deſperant.

CONCLVSIO.

Peccatũ primi Angeli fuit irremediabile, & irremiſſibile.

Et

Et ratio eſt; quia non eſt in Angelo malo cauſa motrix ad remiſſionem. Et quia non eſt in ſtatu remiſſionis receptibili, vt ex 1.&.2.notabili conſtat. Et tandem, quia Angelus ſolum modò ſpiritus eſt. Vnde D. Gregor. Angelorum ſpiritus, idcirco irremiſſibiliter peccauerunt; quia Angelus ſua malitia cecidit. Et tantò robuſtiùs ſtare poterat, quantò carnis fragilitas illum non grauabat. *D.Greg. 4.lib. moral.*

Hinc hominis peccatum dicitur remiſſibile. Quia per carnale corpus aliquid, quo ſemetipſo minor eſſet, accepit. Vnde dicitur Iob.10.memento, quæſo, quòd ſicut lutum feceris me. Et in Pſalm.77.recordatus eſt, quia caro ſunt. Append. *Iob.*10. *Pſal.77.*

Duodecima diffic. Tale peccatum dici ne poterit in Patrem, vel Filium, vel Spiritum ſanctum?

Relege primùm difficultatem.1.artic.1.quæſt.1.de pœnitentia in 4. lib. florum de peccato in Spiritum ſanctum. *Alex. Alen. q 109.m.4. art 2.*

Peccatum Angeli maximè dicitur irremiſſibile. Propter ſtatum perſonæ Angeli, vt in proxima difficultate diximus: peccatum verò in Spiritum ſanctum dicitur irremiſſibile, omiſſis aliis cauſis, ratione additionis peccati ad peccatum; quam ob cauſam vocatur peccatum ex certa malitia. *1.Nota. 2.Nota.*

Peccatum ex infirmitate carnis dicitur in Patrem. Quia Patri attribuitur potentia. Et peccatum ex ignorantia ex parte intellectus dicitur in filium. Quia Filio attribuitur ſapientia. Et peccatum ex malitia ex parte affectus dicitur in Spiritum ſanctum, cui bonitas attribuitur. *3.Nota.*

Infirmitas, ignorantia, & malitia præſupponunt culpam, ex qua velut ex propria cauſa emanant; vt in fine in materia de peccatis in 2.p. huius lib. 2. patebit. *4.Nota.*

CONCLVSIO.

Primum Angeli peccatum non poteſt peccatum in Patrem, vel in Filium, vel in Spiritum ſanctum appellari. Ratio communis trium partium huius concluſionis eſt; quia cùm in Angelo non præceſſerit culpa aliqua primum pec-

catum (iam enim non diceretur primum) nec præceſſerunt infirmitas, & ignorantia,& malitia, quæ ſunt effectus culpæ, & pœnæ, propter illam inflictæ, ratione quarum peccatum dicitur eſſe vel in Patrem, vel in Filium, vel in Spiritum ſanctum; vt ex prænotatis conſtat.

Decimatertia diffic. Potuit ne primum Angeli peccatum eſſe veniale?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi.s. art. 3.

NEc potuit Angelus primò, nec conſequenter, venialiter peccare. Et ratio eſt; quia;vt modò diximus, nulla in eo fuit infirmitas, vel ignorantia, quæ ſunt diſpoſitiones, per quas peccatum redditur veniale. Tum etiam propter excellentiam ſui ſtatus. Et propter ſuā malignitatē.

Vltima diffic. Vtrùm primum Angeli peccatū fuerit cauſa aliorum peccatorum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 109. m. 6. S. Tho. q. 63. art. 8. S. Bona. d. 5. art. 2. q. 2. Dura. diſt. 6. q. 2. Iſaia. 51.

PRimum Angeli peccatum dicitur cauſa aliorum peccatorum per occaſionem,& non per neceſſitatem. Et ratio eſt; quia homo tanta arbitrij libertate fungitur;vt peccare &non peccare, ſequi ſuggeſtionem dæmonis, & non ſequi,ſit in eius voluntate. Tum etiam; quia non omnia peccata ex ſuggeſtione dæmonis proueniunt. Circunſcripto namquè fomite, & diaboli ſuggeſtione, poteſt liberum hominis arbitrium peccare. Cum ſit ex natura ſua vertibile, & deffectibile, & à libero arbitrio diaboli non dependeat. Et confirmatur ex glo. ſuper illud Iſaiæ. Incuruare, vt tranſeamus. Vbi dicitur, debilis eſt hoſtis, qui non poteſt vincere, niſi volentem vinci. Vnde apertiſſime colligitur, voluntatem humanam non eſſe diaboli voluntati ſubiectam: & ex conſequenti,peccatū Angeli non eſſe omnis peccati cauſam per neceſſitatem. Lege D. Aug. ſerm. 197. de tempore, & habetur in dominica.4. poſt pentecoſt.

D. Aug.

Diſtinct. VI. Et VII.

Quæſt. I. De primo Angelo peccante.

Alex. Alen. q.109. m. 1. per 4. art. S Tho.q. 63. art 7. S. Bona. d.6. art.1.q.1. Dura.d.5.q.1. Doct. vbi ſuprà.

HAEC Quæſtio erit perſpicua, ſi priùs aliquot difficultates elucidentur.

Prima diffic. Vtrùm Angelus, qui primo peccauit, fuerit ex ſuperiori ordine Angelorum?

CIrca hanc difficultatẽ fuit opinio D. Damaſ. lib. 2. ſuæ theolog. c. 3. aſſerẽtis, fuiſſe ex his angelicis virtutibus, quæ præerant terreſtri ordini, & cui terra commiſſa erat. Hæc opinio non eſt improbabilis, nequè aliquid erroris habet. Nam D. Auguſt. 3. lib. ſuper Geneſi. ad literam cap. 10. referens eandem ſententiam, nequè approbat, neq; reprobat illam.

D. Damaſ. D. Aug.

CONCLVSIO.

Primus Angelus, qui cecidit, fuit cæteris omnibus nobilior atq; perfectior. Hæc concluſio eſt D. Gregor. qui tenet, Luciferum fuiſſe ex ſupremo ordine Seraphinorum. 12. lib. & lib. 32. moral. c. 24. & 25. Et probat ex illo Iob, ipſe eſt principium viarum Dei, ideſt, primũ & præcipuum inter omnia effecta Dei. Deinde probatur ex illo Ezechiel. 28. tu Cherub extentus & protegens, &c. Et vocatur Cherub. i. plenus ſciẽtia, & non Seraphim. i. ardens, ſiue incendens. Quia ſcientia, quæ inflat, potuit illi eſſe ruinæ occaſio; non autem charitas, quæ ædificat. Et idem Ezechiel cap. 31. cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei; & vſquè omne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini eius. Item confirmat hanc concluſionem idem B. Greg. homilia 34. ſuper locum Luc. 15. quis ex vobis homo, qui habet centum oues, &c. Quam etiam tenent D. Auguſt. lib. 1. de mirabilibus ſacræ ſcripturæ. Et in lib. q. vet. teſt. vbi dicit. Lucifer erat, quaſi princeps multorum, inter quos clarior erat,

D. Greg. Iob. Ezech. 28. 1. Cor. 8. Ezech 31. D. Greg. homi. 32. & Luc. 15. D. Auguſt.

quorum ſocietate ad impium deſcendit certamen. Et Iſido. lib.1. de ſummo bono cap.12. Et D. Dionyſi. lib.6. de diuin. nominibus cap.2.

B Iſidor.
D. Dionyſi.

Secunda diffic. Vtrùm primus Angelus fuerit malus à natura?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m 1. art. 4. & 5. & S. Thô. art. 4. vbi s. D. Aug. Ezech. 28. Gen. 1.

NEquaquàm fuit creatus malus. Hæc conclusio colligitur à D. Auguſt. 11. de ciuitate Dei ex illo loco Ezechiel. 28. ambulaſti perfectus in vijs tuis à diebus conditionis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te. Et eſt definita in concil. Carthag. 4. c. 1. & in concil. Bracar. 1. & in c. firmiter de ſumma Trinit. Et fid. cathol. & à Leone Papa epiſt. 91. cap. 1. Et probatur Gen. 1. vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Et ratione confirmatur; quia cùm auctor naturæ ſit infinitè bonus, nihil mali ab eo emanere potuit. Idemquè tenendum eſt de cæteris Angelis, qui omnes fuerunt natura boni.

Hæreſis.

Hinc confutatur hæreſis Manichæorum, & Priſcillianiſtarum, qui docebant diabolum ex ſua natura malum eſſe, nequè poſſe eſſe bonum. Lege Caſtrum contra hæreſes verbo diabolus, hæreſi prima.

Tertia diffic. Vtrùm primus Angelus fuerit cauſa lapſus cæterorum?

Alex. Alen. m. 6. S Tho art. 8. vbi ſuprà. D Bonauen. d 5. art. 2. q. 2. Duran. d. 6. q. 2. Apoc. 12.

CONCLVSIO.

LVcifer tentauit cæteros Angelos, quorum quidam ſibi adhæſerunt, & ſunt damnati; quidam verò reſtiterunt, & ad beatitudinem aſſumpti fuerunt. Concluſio hæc expreſſè habetur Apocal. c. 12. Nam ad literam de Lucifero ſcribitur. Draco magnus, &c. & cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram. Quem locum explicant ſancti de tentatione Luciferi, qua ſibi adhærentes proſtrauit. De reſiſtētia verò, & victoria bonorum angelorũ legitur

legitur in eodem cap. Factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius præliabantur cum dracone, &c. quorum victoria inſinuat Angelos bonos adhæſiſſe Deo, & noluiſſe ſuggeſtioni Luciferi præbere aſſenſum. Et ratione probatur concluſio: quia conſentientes Lucifero facti ſunt eius miniſtri, & ſerui, & illius imperio ſubiecti. Quod Chriſtus Matth. 25. inſinuauit dicens, Ite maledicti in ignẽ æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius, ideſt, miniſtris. Et iuxta illud pſal. 103. qui facit Angelos ſuos ſpiritus, ideſt, miniſtros Et B. Petrus. 2. Petri. 2. etiam docuit quãdo dixit, à quo quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt. Quo autem modo fuerit cauſa peccati aliorum, in vltima difficultate proximæ præcedentis q. fuit expoſitum. *Apoc. 12.* *Matth. c 25.* *Pſalm. 103.* *2. Pet. 2.*

Quarta diffic. Utrùm Lucifer alijs malis Angelis præſit?

CONCLVSIO.

LVcifer præeſt alijs dæmonibus, eſtq; inter illos prælationis ordo. Hæc concluſio eſt de fide. Et conſtat Iob. 41. ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Et Matth. 12. & Luc. 11. in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Et ad Epheſ. 6. non eſt nobis colluctatiò aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates. Et ratio eſt; quia congruit naturæ dæmonum, & diuinæ ſapientiæ. Nam, vt naturæ inferiores ſunt ſubordinatæ ſuperioribus; ita actiones inferiorum ſunt actionibus ſuperiorũ ſubiectæ. Et quia exercitus ſine duce non eſt fortis ad vincendũ. Eſtque inter illos talis concordi, & ſubiectio in malum hominum, vt ſtet illorum regnum. Aliter enim ſi Sathàn Sathanam eijcit, quo modo ſtabit regnum eius? *Alex. Alen. q. 37.* *S Th. q. 109 art. 2.* *S. Bonau. q. vltima d. 6.* *Duran. q. 3. diſt. 6.* *Iob 41.* *Matth. 12.* *Luc. 11.* *ad Epheſ. 6.* *Luc. 11.*

Dubitabis. Eſt ne prælatio hæc dæmonibus naturalis: an violenta? an ex electione?

CONCLVSIO II.

NEq; violenta, neq; ex electione, ſed natura, & diuina inſtitutione eſt. Cõcluſio eſt D. Bon. vbi ſup. Et ratio *Dub. 1.*

eius eſt; quia ſua conditione data eſt eis, inquit, vis miniſtratiua, & potentior vni quam alij. Et Deus ordinauit: vt minùs potens, & ſapiens, magis potentibus, & ſapientibus ſubeſſet in miniſtrando. Quod viſus eſt innuere. S. Thom. vbi ſuprà, quando dixit. Quia quorum naturæ ſunt ſubordinatæ, etiam actiones debent eſſe ſubordinatæ. In hoc enim cõſiſtit ratio prælationis. Prouenit etiam ex ordinatione diuinæ prouidentiæ, & ſapientiæ, quæ nihil in ſuis operationibus inordinatum reliquit. Sunt enim dæmones, quaſi tortores, & executores diuinæ iuſtitiæ: & ideò debet inter illos eſſe prælationis ordo.

CONCLVSIO III.

Dæmones, propria etiam voluntate, conſenſerunt in illius prælationem, qui à natura illis erat prælatus. Alexand. eſt vbi ſuprà.m.3. Et ratio eſt, quia licet ſint ſuperbi, & alijs ſubiici recuſent: nihilominus tamen: vt commodius poſſint homines à Deo auertere, libenter ſe ſubijciunt gubernationi, & imperio illius, quem adhoc, & potẽtiorem, & callidiorem agnoſcunt: vt patet exemplo latronum, qui voluntariè vni, tanquàm capiti, ſe ſubijciunt.

Append. Hinc non eſt idem dæmon, qui ſimul tempore tentat vnũ hominem Madriti, & alium Romæ de luxuria, vel de alio quouis vitio, cui eſt deputatus: ſed habet alios ſub ſe, qui ex eius commiſſione diuerſos homines diuerſis in locis de luxuria tentant. Quemadmodum, conſiderato infinito Dei erga homines amore, piè credendum eſt, diſpoſitos eſſe Angelos ſanctos à Deo, & præfectos particularibus virtutibus, qui alijs, præfecti cùm ſint, committunt: vt ad virtutes, quibus ſunt à Deo ordinati diuerſos homines in diuerſis locis excitent, & inflamment, ſiue incendant. Hæc gloſſ. Orig. ſuper verba Ioſuæ.c.11. omnes enim bellando cœpit.

Orig. Ioſuæ. c. 11.

Dub 2. Dubitabis iterũ. Prælatio dicta eſt ne de iure, an de facto? D. Bonau. cui ſubſcribere videntur Ricard. & S. Thom. tenet prælationem dæmonum non eſſe de iure. Quia non ſeruauerunt, inquit, ius: ſed fregerunt fœdus ſempiternum.

D. Bona. Ricar. d. 6. & S. Tho. in 2. d. 6. art. 4.

Nota in dæmonibus aliquid dupliciter inueniri, vel ſecundum eorum peruerſam, & iniquam voluntatem, vel ſecundum

cundum eorum naturam, & ſecundum Dei ordinationem.

CONCLVSIO IIII.

Prælatio in dæmonibus primo modo, ideſt, relata ad eorũ peruerſam voluntatem, iniuſta, & iniqua eſt. Quia eorũ voluntas eſt iniqua, & ſemper ad malum procliuis, & prona.

CONCLVSIO V.

Prælatio in dæmonibus ſecundo modo, ideſt, relata ad eorum naturam, & ad Dei ordinationem, eſt de iure, & iuſtiſſima. Et ratio eſt, quia licet dæmonum voluntas mala, & iniqua, & iniuſta ſit: iuſtè tamen accipit à Deo poteſtatem. Hæc ratio eſt D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. c. 9. *D. Aug.*

Quinta diffic. Eſt ne Lucifer caput malorum Angelorum, & hominum peccatorum?

CONCLVSIO I.

EST caput malorum Angelorum, & illi membra eius appellantur. Hæc concluſio colligitur ex illo loco Habac. 3. percuſſiſti caput de domo impij. Vbi gloſſ. ſicut eccleſiæ, & omnis viri caput eſt Chriſtus: ita cunctorum dæmonum, qui in hoc ſæculo dimicant, caput eſt Beelzebub. Vnde membra etiam illius vocantur. *Alex. Alen. q. 109. m. 7. art. 1. & 3.* *Habac. 3.*

CONCLVSIO II.

Dicitur quoquè eorum pater, & ipſi eius filij. Et ratio eſt, quia imitantur illum. Et confirmatur auctoritate gloſſ. ſuper illud pſalm. 82. Facti ſunt in adiutorium filijs Loth. Vbi dicit. Filij Loth, ſunt Angeli apoſtatæ, qui ſunt filij declinationis. Quia veritatem declinando, in ſatellitium diaboli diſceſſerunt. Et Ioann. 8. vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Dicuntur etiam, & illius miniſtri, quatenus eius voluntatem, & imperium faciunt. *Pſalm. 82.* *Ioan. 8.*

CONCLVSIO III.

Eſt ſimiliter caput malorum hominum, & ipſi eius membra. Patet ex gloſſ. ſuper Iob. 18. memoria illius pereat de terra. Vbi legitur, de vno quoquè iniquo dicitur, vt ad caput, ideſt, ad diabolum vertatur. Et quia ratione naturæ *Iob. 18.*

ſpiritualis, quæ eſt in ipſis membris, recipitur influentia ſuggeſtionis à diabolo, tanquàm à capite. Ratione etiam cō ſenſus præſtiti fiunt diaboli membra.

Append. Hinc, & filij, & miniſtri illius dici poſſunt. Propter rationes ſecundæ concluſionis.

Dices. Eſt ne caput malorum hominum, ſecundū omnia

Dub.3. peccata?

CONCLVSIO I.

Ratione præeminentiæ in malo, in quolibet peccato po-

Alex. vbi. ſ. teſt dici omnium malorum caput. Et ratio eſt; quia in omni

art.4. peccato mortali efficitur peccator ſubditus diabolo, & hac ratione poteſt dici caput.

CONCLVSIO II.

Ratione ſuggeſtionis mali, cui præbetur aſſenſus, non dicetur caput omnium malorum in omni genere peccati per imitationem, & ſuggeſtionem. Probatur. Et primò ꝙ non ſit caput per imitationem in omni genere peccati; quia (vt ſuprà diximus) non omne genus peccati committit. Deinde, neq; per ſuggeſtionem dicetur eſſe caput vniuerſaliter; quia non omne peccatum procedit per ſuggeſtionē. Quod pro-

Caſſiod. bat Alex. auctoritate Caſſiodor. Et licet diabolus ſuggerat aliquod genus peccati, non propter hoc homo illo genere peccati peccat; ſed ſuo proprio motu.

Petes rurſus. quo vinculo mali homines cum ſuo capite

Dub.4. Lucifero vniuntur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. Peccatum mortale eſt vinculum, quo mali cum ſuo capi-

vbi.ſ. art.5. te vniuntur. Et ratio eſt; quia per vnionem voluntatis con-

1.Cor.6. format ſe membrum ſuo capiti, inſequendo ipſius voluntatem. Sicut enim dicitur, qui adhæret domino, vnus ſpiritus eſt. nempè, propter vnionem voluntatis; ita poteſt à ſimili dici, qui adhæret diabolo, vnus ſpiritus eſt cum eo, propter

Gen.34. voluntatis vnitatem. Quæ quidem vnitas inſinuatur Gen. 34. vbi dicitur. Cōglutinata eſt anima eius cum ea. Sichem enim diabolum, & Dina animam peccatricem ſignificat.

Dub.5. Quæres. Poteſt ne idem homo eſſe Chriſti, & diaboli membrum?

CON-

CONCLVSIO I.

Nequaquàm poteſt aliquis homo eſſe ſimul Chriſti, & diaboli membrum. Et ratio eſt; quia propriè membrum Chriſti dicitur eſſe per gratiam, & charitatem. Amor enim Chriſti cum contemptu ſui facit membrum Chriſti, & amor ſui cum contemptu Dei efficit diaboli membrum. Et vt impoſſibile omninò eſt illos duos amores eſſe ſimul, ita impoſſibile eſt eūdē hominem ſimul eſſe membrū Chriſti, & mēbrū diaboli. Et ſicut impoſſibile eſt duob^9 dñis ſeruire. Mat. 6. & ſimul in peccato mortali, & in gratia exiſtere, ita, &c. *Alex. Alen. vbi. ſ. art 7.* *Matth. 6.*

CONCLVSIO II.

Poteſt idem homo ſimul eſſe diaboli, & eccleſiæ mēbrū. Et ratio eſt; quia eccleſia eſt congregatio fidelium, & fideles dicuntur omnes, qui fidei ſacramentum ſuſceperunt. Neq; enim per peccatum mortale, quo (vt dictum eſt) membrum diaboli homo efficitur, fides amittitur: vt concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 15. & can. 28. docet.

Et animanduerte membrum eccleſiæ dici bifariam. vel merito; vt qui habet fidem formatam, dicitur membrum eccleſiæ merito, & ſimpliciter membrum, & qui ita eſt membrū eccleſiæ, eſt ſimul membrum Chriſti, & è conuerſo. Vel numero: vt qui eſt membrū eccleſiæ, per fidei ſacramentum; & dicitur membrum ſecundum quid. Quod quidem non eſt in corpore eccleſiæ, vt ibi remaneat, ſi in peccato obduretur: ſed tanquàm malus humor; vt inde expellatur. Vt auctor eſt D. Aug. apud Alex. loco citato. Lege etiam concil. Trid. ſeſſ. allegata. Et Caſt. verb. eccleſia hæreſi. 1. *Nota.* *D. Aug.* *Caſtro.*

Interrogaberis iterum. Poteſt ne membrum Chriſti mēbrum diaboli fieri, & è contrario? *Dub. 6.*

CONCLVSIO.

Poteſt, qui membrum eſt Chriſti, fieri membrum diaboli, & è contrario, qui diaboli eſt membrum, fieri Chriſti mēbrum. Hæc concluſio eſt de fide. Et poteſt infinitis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs probari. Et eſt definita in concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 14. & can. 23. *Alex. Alen. vbi. ſ. art. 6.*

Inquires vlteriùs. Lucifer, qui eſt malorum caput, eſt ne vna perſona cum illis? *Dub. 7.*

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi 5. art.2. Non in eſſe naturali, ſed in eſſe morali quodamodo vna perſona eſſe dicũtur. Probatur auctoritate gloſſæ ſuper illud *Iob 8.* Iob. 9. vultum iudicium eius operit. Vbi habetur. Diabolus cum ſuis ſequacibus vna perſona eſt. Quod eſt intelligendum impropriè, & ſecundum tranſlationem.

Dub.9. Percontaberis deinceps. Antichriſtus erit diaboli mem- *Alex. Alen.* brum?

vbi ſup.m.8. Ratio dubitandi eſt: quoniam impoſſibile eſt idem eſſe membrum, & caput eiuſdem corporis, & Antichriſtus ca- *2.ad Theſſ.2.* put malorum hominum dicitur; vt tenet gloſſa ſuper illud ad Theſſal. Oſtendens ſe, tanquàm ſit Deus. Et ſuper illud *Iob.21.* Iob. 21. interrogate quemlibet de viatoribus. Et in locum *Iob.34.* eiuſdem Iob. 34. qui regnare facit hominem hypocritam.

CONCLVSIO I.

Antichriſti caput malorum erit. Probatur ex gloſſ. citata. Tum etiam quia in eo habitabit diabolus per malitiæ plenitudinem. Nam, vt in capite eſt præeminentia ratione originis motuum; ita in eo erit præeminentia malitiæ reſpectu aliorum. Quam ob cauſam dicetur eſſe malorum hominum caput. Vnde à diabolo habebit, quòd ſit caput.

Append. Hinc licet Antichriſtus ſit caput, & diabolus ſit caput; nõ tamen erunt duo capita. Quia vnum eſt propter aliud, & ab alio ratione plenitudinis, & præeminentiæ malitiæ; vt modò diximus.

CONCLVSIO II.

Erit quoquè Antichriſtus principale diaboli membrum. Et ratio eſt; quia cùm in ipſo inhabitatura ſit plenitudo malitiæ, potentiùs ad ſeductionem operabitur.

Dub.9. Petes vltimò. Erit ne Antichriſtus caput malorum hominum, qui illum præceſſerunt?

CONCLVSIO.

Erit etiam præcedentium caput. Propter præeminẽtiam malitiæ; vt dictum eſt. Quia miniſterium iniquitatis iam *1. Ioan.2.* in ſuis membris operatur, quæ à B. Ioann. Antichriſti vo- *Beda.* cantur. Ait enim Antichriſtus venit iam. Antichriſti multi ſunt. Vbi Beda Antichriſti ſunt omnes hæretici, & qui fidem,

fidem quam confitentur, actibus deſtruunt, & omnes contrarij Chriſto, qui venturo ſuo capiti reddunt teſtimonium. Et gloſſa ſuper illud, nouiſſima hora eſt; ita habet. Huius nequiſſimi capitis iam multa membra præmiſſa ſunt, à quibus eſt cauendum. *1. Ioan. 2.*

Quaſt. I I. De minoribus Angelis Luciferi ſequacibus.

Alex. Alen. q 110. m. 1. & 2. S. Tho. q. 63. art 8. D Bona. d. 3. art. 2. q. 1. & 2. & d. 6. art. 1 q. 2. Duran. d. 6. q. 2. & alij diſt. 6. & 7. Ricard. d. 5. doct. vbi ſuprà Et S. Bona. de. 5. art. 2.

HVius q. intelligentia ex declaratione ſequentium difficultatum pendet.

Prima diffic. Vtrùm peccatum inferiorum Angelorum fuerit ſuperbia?

RElege primùm ſpecies,, ſiue gradus ſuperbiæ ſuprà in difficultate de primo peccato Luciferi; an fuerit ſuperbia? poſitos. *1. Nota.*

Nota ſecundò, hoc eſſe ſuperbo proprium; vt nulli omninò velit ſubeſſe, quòd ſi neceſſariò ſubeſſe debet, illi ſe ſubijcit, à quo expectat ſe aliquam excellentiam poſſe conſequi. *2. Nota.*

CONCLVSIO.

Angeli inferiores commiſerunt peccatum ſuperbiæ in primo gradu, volentes ſuam beatitudinem ſine meritis, & ſine auxilio Dei; ſed ſolius Luciferi obtinere. Et quia hanc ſe poſſe obtinere adhærentes Lucifero, omnium angelorum maximo arbitrabantur, ſecuti ſunt illum. Hanc concluſionem confirmant Alexand. Et D. Bonau. auctoritate D. Greg. 2. moral. & Hugonis de ſancto Victore. Et B. Anſelm. in lib. de caſu diaboli, qui dixerunt appetiuiſſe beatitudinem, non ſeruando iuſtitiam. *D. Greg. Hugo. B. Anſelm.*

Secunda diffic. Vtrùm de omni ordine Angelorum fuerint aliqui peccantes?

CONCLVSIO.

Doct. vbi ſuprà.
Alex. m 3.
S.Tho.art.9. a l.3.
D.Bon. diſt. 6.art. 1 q. 2.
Dur.a. loco citato.
Hugo de S. Victor.

DE quolibet ordine ceciderunt aliqui Angeli per peccatum. Hæc concluſio expreſſè traditur ab Hugone in libro de ſacramẽtis. Et ratio eſt; quia ſi de ſupremo ordine aliqui auulſi ſunt; vt fuit Lucifer, credendum profectò eſt, alios ordines omnes aliquam ruinam paſſos fuiſſe.

Dub. 1.
Alex. Alen. & S. Thom. S.Bonau. vbi ſuprà.
Ezech.28.
Epheſ.6.

D V B. I. Quare in ſacris literis non dicitur cecidiſſe aliquem ex ordine Seraphinorum, & Thronorum, ſicut legitur de Cherubim Ezechiel.28. Tu Cherubim: Et de principatibus, & poteſtatibus ad Epheſi.6. Non eſt nobis colluctatio, &c? Reſpondeo. Ex omnibus ordinibus; vt dictum eſt aliqui ceciderunt; non tamen nomine Cherubim, & Throni nominantur. Quia hæc nomina ſolis bonis Angelis ſunt propria; nam Seraphim charitatis incendium nominatur. Et Thronus dicitur ſedes, vbi Dominus requieſcit ad iudicãdũ; alia verò nomina ſunt bonis, & malis Angelis cummunia.

Tertia difficult. Fueruntne plures, qui ceciderunt, quàm qui permanſerunt?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m.4.
S Tho.art.9. vbi ſuprà.
Hugo.
4.Reg.6.

PLures Angeli ſteterunt, quàm ceciderunt. Et ratio eſt, quia quæ contra naturalem inclinationem, & propẽſionem ſunt, frequentius in paucioribus reperiuntur, & accidunt. Et peccatum in Angelis fuit cõtra eorum naturalem inclinationem: quoniam in primo ſtatu, qui erat magis conformis eorum inclinationi, potius ordinati erant ad ſtandũ in bono, quàm ad peccandum. Atquè ita pauciores ceciderunt. Quod confirmat Hugo de ſancto Victore exponens locum. 4. Reg.6. noli timere. Plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis; de bonis Angelis, qui nobiſcum ſunt in auxilium, & de malis, qui nobis aduerſantur.

Quarta

Quarta diffic. Peccauerunt inferiores Angeli ſimul cum Lucifero, vel poſt?

REuocãda ſunt in memoriam quæ ſuprà diximus, quærentes; vtrum Angeli in primo inſtanti ſuæ creationis potuernit peccare? Circa hanc difficultatem maxima fuit inter doctores controuerſia, vt refert Alex. Alen. Quidam enim opinati ſunt ſimul, & vnico temporis inſtanti cũ Lucifero peccaſſe. Hanc opinionem videtur ſequi Alexan. cùm ſola argumenta oppoſitæ opinionis ſoluat, quam S. Thom. & eius diſcipuli ampiexi ſunt. Contraria opinio fuit cuiuſdam propoſiti, vt dicit Alexander, qui tenuit fuiſſe aliquam temporis diſtantiam, ſed imperceptibilem, cui opinioni adhæſit D. Bonau. quam clarius explicauit, & defendit Scot. noſter, dicens, ſecundam moram, in qua mali peccauerunt, eſſe diſtinguendam in varias morulas, ideſt, in varia inſtantia. *Alex Alen. vbi ſ. m ſ. S. Tho q. 63 art. 5 & 6. Scot d. 5. q. 2. S Bona d. 5. art. 2 q. 2.*

CONCLVSIO.

Inferiores Angeli ſimul in eodem inſtanti indiuiſibili cũ Lucifero non peccauerunt. Hanc concluſionem ita probat Scot. Operatio intellectus, & voluntatis Luciferi, volentis ſe Deo æquare fuit alia ab operatione exhortandi cæteros; vt ſibi adhærerẽt, & fuerunt ſucceſſiuè, & vna aliam præſupponens; non fuerunt igitur in eodem inſtanti temporis; ſed in diuerſis factæ. Similiter etiam prælium bonorum Angelorum ſucceſſit tentationi Luciferi; quare non in vno, ſed in diuerſis inſtantibus fuerunt factæ. Quod autem dictæ operationes fuerint ſucceſſiuè, patet: quia actus diſtinguntur numero ad numericam obiectorum diſtinctionem, ex Ariſt. 3. de anima, & obiectum peccati Luciferi fuit ipſemet Lucifer, & amor inordinatus ſuæ propriæ excellentiæ: obiectum verò tentationis fuit aliorum ſubuerſio: quãobrem fuerunt diſtincti actus numero, & vnus alteri ſuccedens. Et quando D. Dama. & alij affirmant omnes angelos ſimul peccauiſſe, intelligendi ſunt in eadem temporis mora, non tamen in eadem morula, ſiue inſtanti; vt dictum eſt, ſed de ijs fuſius in lib. controuerſiarum. *Ariſt.*

Quinta

Alex Alen. q. 41. m. 6. art. 3. S. Th. q. 113. art. 4. & in 2. diſt. 11 q. 2. art. 5. Apoc. 12.

Quinta diffic. Fuit ne prælium inter bonos Angelos, & malos?

Hæc difficultas tractatur, quia in proxim difficultate facta eſt talis prælij mentio.

CONCLVSIO.

Factum fuit maximum prælium in cœlo inter bonos, & malos angelos. Hæc concluſio eſt de fide, & habetur expreſſe Apoc. 12. vbi ita legitur. Factum eſt prælium magnum in cœlo, Michaęl, & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli eius, &c.

DVB. II. Quotuplex eſt Angelorum prælium, ſiue pugna?

CONCLVSIO I.

Apoc. 20. Triplex eſt pugna ſiue reſiſtētia Angelorum, & prima eſt boni Angeli cum malo. Et ratio eſt: quia Angelus bonus reſiſtit malo, & cum illo pugnat, quando nocendi poteſtatem cohibet: De qua pugna legitur Apoc. 20. vidi Angelum deſcendentem de cœlo. Et paulò pòſt. Et appræhendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, & Sathanas, & ligauit illum per annos mille, ideſt, eius poteſtatem impediuit, ne quantum vult tentaret. Et nota hoc loco angeli mali poteſtatem eſſe principaliter à Deo ligatam; ab angelo autem bono, & ab homine inſtrumentaliter ligari; quatenus Angeli, & homines ſancti Dei virtute dæmones arctant, & expellunt.

CONCLVSIO II.

Apoc. 12. Secunda pugna eſt mali angeli cū bono. Et ratio eſt; quia malus Angelus conatur impedire id, quod bonus facere intendit; nec tamen præualet. Conſtat Apoc. 12. Draco pugnabat, & angeli eius, & non valuerunt, neq; locus inuentus eſt eorum amplius in cœlo.

CONCLVSIO III.

Daniel. 10. Tertia pugna eſt boni Angeli cum bono. Hæc concluſio expreſſe habetur Daniel. 10. vbi angelus princeps Iudæorum

loquens

loquens de Angelo principe Perſarum, ita ait. Princeps Regni Perſarum reſtitit mihi viginti, & vno diebus. Quæ quidem pugna charitati, & vnitati, quæ eſt inter Angelos, non repugnat. Lege D. Gregor. in moralib. ſuper hunc locum, & lib. 17. moral. cap. 8. ſuper illa verba: qui facit concordiam in ſublimibus ſuis. & cap. 9. eiuſdem lib. Lege etiam in prima parte florum ſuper lib. 4. eundem locum, & S. Hieron. in 10. cap. Daniel. & Lyram ſuper idem cap. *D. Greg.* *Iob. 25.* *D. Hiero.* *Lyra.*

DVB. III. Prælium factum in cœlo, fuitne reale, & corporale? an intentionale, & mentale?

PRæter genera bellorum, quæ in nobis ad potentiam executiuam exteriorem pertinent, ſunt & alia genera, quæ ad aliquas operationes immanentes, & interiores ſpectant. Quorum primum eſt inter appetitum ſenſitiuum, & intellectiuum; quoniam iſti duo appetitus ad oppoſita inclinantur. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Secundum eſt inter intellectum, & voluntatem, quando, ſcilicet, intellectus aliquid faciendum indicat; voluntas tamen renuit. Tertium eſt inter voluntatem, & voluntatem, non vnius ad ſe ipſum. Quartum eſt inter intellectum, & intellectum ratione contrariarum opinionum, propter rationes oppoſitas. *Nota.* *Ad Gal. 5.*

CONCLVSIO.

Bellum Angelorum fuit triplex. Probatur concluſio ex tribus, quæ in eorum intellectuali natura reperiuntur, quæ ſunt ratio, voluntas, & facultas. Nam per rationem electi, & reprobi contraria ſentiebant, & per voluntatem ad contraria afficiebantur, & per facultatem ad oppoſita nitebantur. Angeli namquè electi de Deo, dequè eius gratia, & gloria ſublimiter ſentiebant, & erga hæc afficiebantur; at verò mali Angeli ex oppoſito ſe habebant. Et ita intelligenda eſt Michaelis cum diabolo de corpore Moyſi altercatio. Iudæ. c. 1. Lege can. ſi igitur. 24. q. 3. *Iuda. c. 1.*

DVB.

Dub. *DVB. IIII. Prælium Michaelis cum dæmone de qua materia fuit?*

RESpondeo cum Henrico de Aſia ſuper Gen. Lucifer, cùm eſſet cæteris angelis natura excellentior; vt conſtat Iſaiæ. 14. & Ezechiel. 28. ſub Typo ſuperbiſſimorum Regum Terræ eleuatus in incredibilem ſuperbiam, dicebat in corde ſuo. Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi, in corde maris fui, à me ipſo, & ſine initio ſum. Et ita ambiebat in cœlum aſcendere; vt cœli imperium teneret, & ab omnibus, vt Deus adoraretur. Et habito in ſe concilio, dixit. Ego ſum plenus ſapientia, perſuadebo omnibus Angelis, qui ſine vlla contradictione credent mihi dicenti; Ego ſum Deus. Quæ omnia illis tempore imperceptibili (vt ſupra diximus) prædicauit; vt angelorũ vniuerſalitas ſibi obediret. Vutum enim verò Deus, qui non permittit creaturam ſuprà id, quod poteſt, tentari, ſuſcitauit vnum de Archangelis, qui conſtantiſſimè ei diceret. Non es tu Deus; ſed qui te, & omnes nos creauit: & ideò vocatus eſt Michael, qui interpræatur, quis ſicut Deus noſter. Hic enim eſt, qui creauit nos. Et tunc factũ prælium magnum in cœlo.

Iſaiæ 14. Ezech. 28. 1. Cor. 10.

Sexta diffic. Fuit ne minus peccatum inferiorum Angelorum Luciferi peccato?

CONCLVSIO.

MAius fuit Luciferi peccatum inferiorum Angelorum peccato. Probatur; quia quantò fuit maior eius claritas, tantò maius eſt peccatum, quo ab illa claritate cecidit. Vnde gloſſa ſuper illud pſalm. 103. Draco iſte, quem formaſti, &c. ait. Qui cæteris ineſſe erat excellentior, factus eſt in malitia maior. Et quia eius libido in appetitu fuit maior, fuitque peccati inuentor, ad nullius imitationem peccans; ſicut cæteri Angeli, qui ad eius imitationem peccauerunt.

Alex Alen. vbi ſ. m 6. Pſal. 103.

Septi

Septima diffic. Vtrùm peccatum inferiorum Angelorum fuerit irremediabile?

CONCLVSIO.

FVit iſtorum Angelorum irremediabile, & irremiſſibile peccatum, ſicut Luciferi peccatum. Vide rationes ſuprà de irremiſſibilitate peccati Luciferi. Nam vt hominis peccatum poſt mortem eſt irremediabile, ita & Angelorum peccatum, poſt eorũ caſum, eſt irremediabile. Quod enim eſt homini mors, hoc eſt Angelo caſus. Lege D. Auguſt. & Gregor. & B. Anſelm. apud Alex. vbi ſuprà.

Alex. Alen. m. 7. vbi. s.
Ratiõ eſt.
D. Damaſ.
D. Aug.
D. Greg.
B. Anſel.

Octaua difficul. Vtrùm Angeli mali ita ſint in malo obſtinati, vt per veram pœnitentiam non poßint conuerti in bonum?

Alex. Alen. q. 118. m. 2. art. 1. & 4.
S. Tho. q. 64. art. 2.
Doct. d. 7.
S. Bona. ar. 1
Scot. q. vnica
Dura. q. 2.
Gabri. q. 1.

QVod hic de malis dicetur, de damnatis hominibus eſt quoq; intelligendum. Lege ſuprà difficultatem; vtrum boni Angeli poſſint peccare, vel à beatitudine cadere?

CONCLVSIO.

Angeli mali ita habent voluntates ad malum defixas; vt inde per veram pœnitentiam extricari haud poſſint. Hanc concluſionem fides catholica docet. Et probatur Eccleſi. 11. ſi ceciderit lignũ ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocũque loco ceciderit, ibi erit. Hinc colligit eccleſia ſtatum futurũ, ſiue bonum, ſiue malum forè æternũ. Et confirmatur Apoc. 20. cruciabuntur die, ac nocte, in ſæcula ſæculorum. Et Iſaiæ c. 8. ecce tribulatio, & tenebræ, &c. Et cap. 66. vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Et Matth. 25. ibunt hi, &c. Et Marci. 9. bonum eſt tibi debilem, &c. vſq; in ignem inextinguibilem. Et eſt definita cap. firmiter de ſumm. Trinit. & fide cathol.

Eccleſi. 11.
Apoc. 20.
Iſaiæ. c. 8. & 66.
Matth. 25.
Marci. 9.
Hæreſis.

Hinc confutatur error Orig. aſſerentis, omnem voluntatem creaturæ, propter libertatem arbitrij, poſſe flecti in *Orig. cauẽd°.*

bonum, & in malum, excepta anima Christi propter verbi vnionem. Vnde Angeli beati miſeri, & miſeri beati eſſe poſſent: quod eſt hæreticum.

Dub. Quænam eſt cauſa obſtinationis dictæ?

Dub. Quod hîc in dubium vertitur, eſt, an conueniat obſtinatio Angelis malis ſolùm conditione ſtatus pœnalis, in quo ſunt, an ex conditione ſuæ naturæ? Opinio S. Thom. fuit, quòd illis ratione ſuæ naturæ conueniat. Alij autem affirmant ratione ſtatus, in quo ſunt, competere illis obſtinationem in malo: ſed in aſſignanda ratione non conueniunt inter ſe. Aureolus (vt refert Marſil.) opinatus fuit, ideò ratione ſtatus fuiſſe obſtinatum; quia Deus ſolus efficit quemdam habitum prauum inclinantem ad malum in malo Angelo, & ſemper conſeruat illum. Vnde nunquàm reſipiſcet. Hæc autem opinio eſt impia: quia Deum facit mali conſeruatorem, & auctorem, contra illud Oſeæ. 13. Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.

Doct. vbi ſupra.
S. Thom.
Aureolus errauit d. 7. q. 1.
Oſeæ. 13.

Gabriel errauit. Gabriel vbi ſuprà, tamquàm probabile arbitratur, cauſam fuiſſe: quia in malo angelo eſt odium Dei ab ipſo Deo productum, & conſeruatum Hæc etiam opinio eſt erronea, & impia, & indigna homine Chriſtiano. Et ratio eſt: quia cùm odium Dei ſit intrinſecè malum, horrendum eſt dicere, à Deo eſſe, & conſeruari. Nec valet ratio, quam ipſe affert, dicens, illum actum non habere rationem culpæ, ſed pœnæ: quia culpa ab odio Dei, quod eſt intrinſecè malum, ſeparari non poteſt.

Marſil. Marſil. q. 5. art. 2. exiſtimauit cauſam eſſe, eò quòd Deus ſtatuit non concurrere cum dæmonibus ad ali[illegible] opus bonum, in pœnam peccati. Quæ opinio videtur eſſe Scoti, qui opinatur, cauſam obſtinationis eſſe: quia de lege non dabitur auxilium Angelis malis: vt pœnitentes de malo, reſipiſcant. Hæc de opinionibus.

Scoti opinio.

1. Funda. Triplex eſt ſtatus cuiuſcunquè creaturæ, nempè, viatorum, beatorum, & damnatorum. Status autem in communi eſt lex diuina de concurrendo, vel non concurrendo cum rationali creatura ad bonum. In particulari vero ſtatus viatorum eſt lex diuina de concurrendo cum viatore ad actum

pœni-

pœnitentiæ, quotieſcunquè viator pœnitere voluerit: vt Ezechiel. 18. nolo mortem peccatoris: ſed vt conuertatur, & viuat. Et alibi vult omnes homines ſaluos fieri. Status autem beatorum, ſiue comprahenſorum, nihil aliud eſt, quàm quòd confirmati in gratia ſint impeccabiles. Quæ quidem confirmatio eſt lex diuina, de nunquàm deſerendo comprehenſorem: vt poſſit cadere, & de concurrendo cum illo ad omne opus bonum. Lege in florib. 4. in materia de beatitudine. Tertius ſtatus, ſcilicet, damnatorum eſt lex diuina de non concurrendo cum damnatis ad pœnitentiam. Quæ habetur Eccleſi. 11. ſi ceciderit lignum, &c. Et Iſaiæ. 66. vermis eorum, &c. & Matthæ. 25. ibunt damnati in ignem æternum. *Ezech. 18.* *1. Timot. 2.* *Eccl. 11.* *Iſaia. 66.* *Matth. 25.*

In ſecunda mora Angelorum fuerunt multæ morulæ. Hoc fundamentum fuit ſuprà probatum. Habuerunt enim maligni ſpiritus multas cogitationes ſucceſſiuas, & illarum operationum obiecta fuerunt diuerſa, quare non potuerunt ſimul eſſe, ſed ſucceſſiuè. Contingit enim multa ſimul ſcire (ideſt ſimul multos habere habitus ſcientiarum) intelligere verò vnum, hoc eſt, non ſimul habere plures cogitationes, & plures actus. *2. Funda.* *Ariſt.*

CONCLVSIO.

Præciſa, & immediata cauſa obſtinationis reproborum ſpirituum eſt eorum ſtatus, nempè, damnationis ſtatus. Hanc concluſionem communis doctorum ſententia approbat. Et præſertim Caiet. in artic. citato illam concedit. Et ratio eſt: quia ſtatus reproborum ſpirituum eſt, ſicut conſtat ex primo fundamento, vt de lege, & de potentia ordinaria Dei pœnitere non poſſint. Et confirmatur, poſito diſcrimine inter obſtinatos in via, & in inferno: quia illi de lege poſſunt pœnitere: at verò damnati de lege pœnitere haud poſſunt, vt in eodem primo fundamento patet.

Hinc, quemadmodũ damnati de potentia ordinaria conuerti nõ poſſunt, non ob aliud, niſi quia Deus fecit legem de non concurrendo cum damnatis ad eorum conuerſionem: ita præſcitus finaliter de lege non conuertetur, propter eius demerita præuiſa: non tamen ante finem. Append. 1.

M 2 Hinc

Append. 2. Hinc obſtinatio dæmonum duplicem habet cauſam, vnã deficientem, & eſt Deus, negans illis auxilium ad pœnitendum, alteram demeritoriam, ſcilicet, peccata dæmonum.

DVB. V. Per quid Angelus mutauit ſtatum?

Doct. vbi. s. TOta controuerſia inter S. Thom. & Scotum eſt, per quid Angeli mutauerunt ſtatum, aut quomodo tranſierunt à ſtatu viæ ad beatitudinis, vel dãnationis ſtatum. S. Thom. tenet poſt primum peccatum mutauiſſe ſtatum; quia poſt illud peccatum iam non erant viatores. Scot. verò tenet, non fuiſſe primum peccatum cauſam tranſitus à ſtatu viæ, ad ſtatum damnationis. Quæ autem de eius ſentẽtia fuerit cauſa mutationis huius ſtatus in hac diſtinct. non inſinuat, colligitur tamen ex dictis in. 4. &. 5. diſt. ſuprà de ſecunda angelorum mora.

Nota. Animaduerte cum Durand. vbi ſuprà Angelis, qui habẽt ſcientiam concreatam, datum fuiſſe breuiſſimum tempus viæ; at verò hominibus, qui acquirunt cognitionem à rebus, præfixum fuiſſe longiſſimum viæ tempus; quare de ſententia illius, Deus ſtatuit Angelis legem; vt vnam tantum haberent moram, poſt creationem, in qua operarentur. Et cõfirmatur; quia ſicut homini, poſt creationem, datum fuit breuiſſimum tempus, quo in ſtatu innocentiæ ſtetit, & angelis fuit breuiſſimum tempus viæ.

CONCLVSIO I.

Angeli, poſt primum peccatum, adhuc fuerunt viatores, & potuerunt pœnitere. Probat Scot. hanc concluſionem auctoritate D. Auguſt. de fide ad Petrum. c. 5. vbi ita ait. Si poſſibile eſſet, vt humana natura, quæ, poſtquàm à Deo auerſa eſt, voluntatis perdidit bonitatem, ex ſe ipſa rurſus eam habere poſſet, multi poſſibilius hoc haberet natura angelica, quæ quantò minus grauatur corporis terreni pondere, tantò magis hac eſſet prædita facultate, & hæc habere poſſet. Cæterum, cùm hæc auctoritas nec S. Thom. refragetur, neque Scoto ſuffragetur: quia D. Aug. loquitur ſub conditione, & non

D. Auguſt.

& non abſolutè, perſpicuum eſt; quòd ſi homo poſſet ex viribus naturæ conuerti ad Deum, multò magis poſſet Angelus, cùm ſit perfectioris naturæ: ſed neuter poteſt. Ideò probatur concluſio ratione: Angeli in ſecunda mora fuerunt viatores, & hæc fuit ſucceſſiua, & non inſtantanea: vt in ſecundo fundamento proximæ difficultatis probatum eſt: ergo potuerunt in illa ſecunda mora pœnitere.

CONCLVSIO II.

Cauſa tranſitus Angelorum à ſtatu viæ, ad ſtatum damnationis, non fuit primum peccatum: ſed perſeuerantia in illo, & in alijs peccatis, vſquè ad tempus præfixum eis ad pœnitendum. Quod quidē tempus fuit finitum, fuitquè vltimum inſtans ſecundæ moræ: Et ratio eſt, quia poſt primum peccatum potuerunt Lucifer, & alij mali Angeli pœnitere: vt in prima concluſione probatum eſt. Quare illud peccatum non fuit cauſa exiſtendi extra viam: ſed perſeuerantia in eorum peccato, vſquè ad vltimum inſtans ſecundæ moræ, in quo inſtanti ſecundum legem diuinam fuit tempus viæ angelorum finitum.

Hinc ſicut confitemur homines damnari non ſolùm propter peccata, verùm etiam propter finalē impœnitentiam, eò ꝙ ex præcepto tenētur pœnitere, & nō pœnitēt: ita fatendū eſt, Angelos malos fuiſſe damnatos, non ſolùm propter primum peccatum, verùm etiam propter finalem impœnitentiam, vt dictum eſt. Append. 1.

Hinc locus B. Damaſceni, quem pro ſe S. Tho. & eius diſcipuli allegant, nempè, quòd hominibus fuit mors, hoc fuit Angelis lapſus, intelligendus eſt non de primo peccato: ſed de perſeuerantia in illo, & in alijs, vſquè ad vltimum inſtans ſecundæ moræ. Sed de ijs in lib. controuerſiarum. Append. 2. *B. Damaſ.*

Nona diffic. Vtrùm mali Angeli poſſint meritoriè operari?

HAnc difficultatē tractat Scot, vbi ſup. art. 2. & declarat, quam ob cauſam mali angeli non poſſint meritoriè operari. Et ſunt præmittenda quædam fundamenta vtiliſſima, quæ in eadem q. ab Scot. proponuntur. *Scot. & alij vbi. ſ.*

1.Funda. Primùm fundam. omnis actus præter bonitatem entitatiuam, ſiuè entis, triplicem poteſt habere bonitatem. Nam vel eſt actus bonus ex genere, vel moraliter bonus, vel bonus meritoriè. Actus ex genere bonus eſt res, vel operatio licita; id eſt non prohibita, vel de cuius quidditate non eſt aliqua malitia & ſi fuerit mala, erit ab extrinſeco ratione alicuius circũſtantiæ. Illuſtro rem exemplo; dare eleemoſynã, aut dicere veritatem, ſunt actus boni ex genere; quia nõ ſunt prohibiti, neque in ſua quidditate malitiam aliquam includũt, quãuis ab extrinſeco propter aliquam circunſtantiam, quæ non eſt de ratione iſtorum actuũ, poſſint eſſe mali; vt ſi daretur eleemoſyna, propter vanam gloriam, vel ſi dicatur alicui veritas contumelioſa: vt ſi quis exprobraret alicui vetam ebrietatẽ, aut incontinentiam &c. Actus moraliter bonus eſt actus, non ſolùm ex genere bonus; verùm debitis circunſtantijs tẽporis, ſcilicet, loci, finis, & perſonæ veſtitus, & ornatus: vt ſi debito loco, tempore, & vero pauperi: vt ei ſubueniatur, eleemoſyna tribuatur. Actus bonus, & meritorius eſt actus bonus ex genere, & moraliter, & elicitus ab exiſtente in gratia, & propter Dei amorem.

2.Funda. Secundum fund. Bona hæc primi fundamenti habent ſe, ſicut ſuperiùs, & inferiùs; ita ꝙ inferiùs, ſiue minus vniuerſale bonũ non poteſt eſſe aliquo modo ſine ſuperiori; benè tamen è contra. Et ratio eſt; quia bonum morale non poteſt eſſe, quin ſit bonum ex genere, nec meritorium bonum eſſe poteſt, quin ſit morale bonum. Et probatur; quia bonũ morale, & meritorium (Matth.6.) præcipuam bonitatem à fine deſumunt, iuxta illud. Si oculus tuus nequam eſt &c. Nam ſi non fuerit actus bonus ex genere, eſt peccatum, & ex conſequenti non poteſt referri in bonum finem. Perinde etiam ſi fuerit malus moraliter priuatiuè, aut poſitiuè; vt ſtatim dicetur, erit peccatum, & per conſequens non poteſt in Deum referri, quod eſt de ratione meriti.

3.Funda. Tertiũ fund. Triplex quoq; eſt malus actus; triplici actui bono oppoſitus. Primus eſt actus intrinſecè, ſiue ex genere malus nempè, ex ſua quidditate malus: vt eſt mentiri, furari, &c. Secundus eſt actus moraliter malus; vt eſt actus ex

genere

genere bonus, effectus malus; quia deeſt illi circunſtantiā aliqua debita ineſſe; vt ſi detur eleemoſyna propter malum finem, ſcilicet, inanem gloriam, &c.

Quartum fund. ex triplici malitia, ſiue malo actu, ſiue ex triplici malo dicto, in tertio fundam. Primum, ſcilicet, malū ex genere ſumitur vno modo contrariè tantùm ad bonum ex genere; vt mendacium, & veritas; & odium Dei, & eius amor, opponuntur contrariè: & medium, quod inter illa dabitur, erit etiam bonum, aut malum ex genere; vt inter mēdacium, & veritatem datur medium, ſcilicet, verbis amphibologicis veritatem cœlare: Quiquidem actus medius impoſſibile eſt, quin ſit vel bonus, vel malus ex genere. Secundum malum, vt potè malum moraliter, accipitur dupliciter, ſcilicet, priuatiuè, & poſitiuè. Priuatiuè tantùm accipitur, quando alicui bono ex genere deeſt aliqua circunſtantia neceſſaria ad bonitatem moralem; nullam tamen habet circunſtantiam malam; vt ſi eleemoſyna detur loco, & tempore, & perſonæ debitæ: non tamen propter bonum, vel malum finem; vel ſi detur propter bonum finem, deeſt tamen circunſtantia perſonæ; vt ſi detur pauperi eleemoſyna abutenti. Hic actus non erit bonus moraliter; quia bonum, teſte B. Dionyſio, eſt ex integra cauſa, & huic deeſt vna cauſa, id eſt, vna circunſtantia; & ideò dicitur malus hic actus priuatiuè. Poſitiuè autem malum morale eſt, quando non ſolùm deeſt circunſtantia bona, verùm etiam apponitur mala, vt ſi detur eleemoſyna propter vanam gloriam. Malum demeritorium capitur quoquè priuatiuè, vel poſitiuè. Priuatiuè, quando fuerit bonus moraliter, non tamen eſt ab homine exiſtente in gratia; ſed in peccato, talia fuere multa philoſophorum opera. Vel ſecundo, dato quòd operans ſit in gratia; non tamen elicit actum propter Deum, talis actus eſt largitio eleemoſynæ facta parentibus, & propinquis, non propter Deum: ſed affectu cognationis, & carnis. De quibus B. Gregor. in homilia Apoſtolorum homil. 27. ait. Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectum cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt.

4. Funda.

B. Dionyſi.

B. Greg.

Tamen illa ſublimia dilectionis præmia non aſſequuntur: quia amorem ſuum non ſpiritualiter impendunt. Poſitiuè demeritorium eſt;quodcũque peccatũ mortale:quia eſt contra charitatem. Vel veniale peccatum: quoniam eſt præter charitatem.

5.Fundam. Quintum fundamentum. Triplex eſt potentia. Vna realis. Altera logica. Et tertia, quæ differentia entis nominatur. Prima eſt principium actiuum, ſiue paſſiuũ alicuius formæ. Talis eſt voluntas reſpectu ſuorum actuum amoris, ſcilicet, vel odij. Secunda potentia dicitur ipſamet propoſitio poſſibilis:vt Antichriſtus poteſt eſſe.Tertia, quæ dicitur differentia entis,eſt potentia propinqua, ſiue remota ſubiecti ad aliquam formam. Et appellatur differentia entis: quia eſt altera differentia,in quam ens diuiditur:vt v.g.hoc ens, nẽpè, homo,aut eſt albus in actu,aut in potentia.Eſt ergò vno verbo differentia entis illud, quod non eſt, ſed poteſt eſſe: vt Antichriſtus modò non eſt,ſed poteſt eſſe.

6.Funda. Sextum fundamentum. Propoſitio Logica dupliciter dicitur impoſſibilis. Vel propter repugnantiam extremorum ab intrinſeco:vt iſta,homo eſt irrationalis:quia termini ſunt incompoſſibiles. Vel ab extrinſeco, vt hæc, homo in tenebris poteſt videre.

7. Fundam. Septimum fundam. voluntas creata, quæcunquè illa ſit, non eſt principale merẽdi principium: ſed partiale. Et ratio eſt: quia huiuſmodi principium meriti debet eſſe ſufficiens ad producendam gratiam, & talis eſt ſolus Deus. Gratiam enim,& gloriam dabit Dominus,pſal.83. Illuſtrat hoc fundamentum Scot.exemplo,Sit,inquit, ita, ꝙ oculus ſit in tenebris,tunc ipſe oculus erit tantum principium partiale viſionis,non tamen totale: quia ad videndum requiritur lumen. Neque erit principium partiale,& principale:quia oculus,inquit,illuminare medium,quod requiritur ad videndum,non poteſt:ita à ſimili in propoſito. *Pſalm.83.*

CONCLVSIO I.

Dæmones in ſenſu cõpoſito meritoriè operari nequeunt. Et ratio eſt:quia iſta extrema,malus poteſt mereri, ſimul de eodẽ verificari non poſſunt:ſicut iſta, albũ poteſt eſſe nigrũ.

Nam ad ſenſum compoſitum deſideratur: vt, manente malitia, poſſit aliquis nequam actum meritorium elicere.

CONCLVSIO II.

Dæmones habent potentiam actiuam partialem actus meritorij: non tamen totalem. Et ratio eſt, quia habent liberum arbitrium, quod eſt cauſa partialis meriti.

CONCLVSIO III.

Dæmones non habent potentiam actiuam totalem merendi: Et ratio eſt; quia non habent voluntatem gratia, & charitate informatam, quæ eſt principium totale merendi.

CONCLVSIO IIII.

Dæmones habent potentiam realem paſſiuam ad merendum. Et ratio eſt; quia eorum voluntas poſſet modo recipere actũ bonũ meritorium, ſcilicet, dilectionem Dei, ſi illis à Deo infundatur. Eſt enim voluntas dæmonum poſt peccatum (ſicut, & anteà) cuiuſcunque volitionis receptiua.

CONCLVSIO V.

Hæc propoſitio, dæmones poſſunt mereri, non eſt impoſſibilis ab intrinſeco, & in ſenſu diuiſo. Et ratio eſt; quia habẽt liberum arbitrium, quod eſt partiale principium meriti.

CONCLVSIO VI.

Eſt talis propoſitio impoſſibilis ab extrinſeco; & in ſenſu compoſito. Et ratio eſt, quia Deus inſtituit ſecundum potentiam ordinariam, hoc eſt de lege, non concurrere cum dæmonibus ad merẽdum; vt in proxima difficultate explicatũ eſt.

CONCLVSIO VII.

Dæmones, non ſolum non poſſunt mereri; ſed neque diſponere ſe ad meritum. Et ratio eſt, quia huiuſmodi diſpoſitio non eſt à natura nuda; ſed ab auxilio ſpeciali Dei adiuta. Oppoſitum videtur Scot. affirmare hoc loco ſed interpretandus eſt ex alijs locis; vt in florib. 4. lib. in materia de pœnitentia illum declarauimus.

DVBIVM I. Dæmones poſſunt ne aliquod bonum morale operari?

Alex. Alen. m.3.art.2. & alij ubi ſ.

DVas refert Scot. opiniones. Vna eſt communis S. Bona. Ricar. & Gregor. hac diſt. & Henrici quol. 8. quæſt. 11.

qui omnes affirmant, quòd quamuis dæmones poſſint habere aliquos actus bonos ex genere: tamē illos ſemper viciant per aliquam malam circunſtantiam, ordināndo illum actum in amorem ſui; vt ſi habeant odium pœnarum propter ſui amorem. Hanc opinionem reijcit Scot. multipliciter, & præſertim; quia odium pœnarum ex amore ſui in via non eſt actus malus moraliter, immò eſt licitus. Quare, & in termino non erit moraliter malus. Secunda opinio tenet dæmonibus infundi habitum malum, quo fit, vt nihil poſſint benè moraliter velle. Hæc opinio ab Scoto improbatur, & meritò. Et præter Scotum confutatur; quia cùm, Deo auctore, nullus ſit deterior, talis habitus non infundetur à Deo, neq; ab aliqua alia creatura. Scoti verò opinio ſequenti concluſione continetur.

CONCLVSIO I.

Si naturam ſpirituum reproborum conſideremus poſſunt habere actum bonum moraliter, vel ſaltem ex genere, non deformatum aliqua mala circunſtantia, vt odium pœnarū ex amore ſui. Et ratio eſt: quia in dæmonibus manſerunt naturalia integra, ideſt, liberum arbitrium; & concurſus generalis Dei. Et actus moraliter bonus poteſt elici ex ijs. Secundò probatur: quia cùm poſſint habere multas volitiones ex genere bonas, & non neceſſitentur ad ponendam aliquam malam circunſtantiam, poterunt profectò habere actum bonum, ſecundum ſuam naturam.

Decima diffic. Sunt ne eorum actus ſemper mali?

CONCLVSIO.

S. Tho. ad. 5. & alij vbi. s.

De facto omnes eorum actus ſunt mali. Hoc enim eſt maximè probabile propter eorum obſtinatam, & vehementem malitiam. Secundò quia cùm ſint in odio intenſiſſimo, & perpetuo Dei, & proximi, non habet actum aliquem bonum: quemadmodum homo, qui affectus eſt iniuria, eſt in odio proximi, & quicquid tunc affectat, vult, & molitur, eſt in proximi damnum. Et D. Greg. 18. moral. c. 1. omnis voluntas damnati iniuſta eſt.

D. Greg.

Vnde-

Vndecima diffic. An dæmones retineant liberum arbitrium, in quo fuerunt creati?

HAec difficultas ex præcedentibus infertur: quia cùm *Alex. Alen.*
ſint determinati ad malum ita: vt de lege non poſſint *q. 74. m. 3.*
benè operari, videntur poſt peccatum non eſſe liberi. *& 8.*
Primum funda. liberũ arbitrium eſt volũtas, habẽs vſum
rationis præuium ad ſuas operationes, quæ voluntas eſt ad *S. Bona. d. 7.*
vtrũquè oppoſitorum indeterminata. Conſtabit fundamen- *art. 2. per. 3.*
tum poſito diſcrimine inter cauſam naturalem, & liberam; *q.*
quę hoc inter ſe diſtant, quòd prima eſt determinata ad alterum *1. Funda.*
oppoſitorum: vt ignis ad calefaciendum: at verò ſecunda eſt
indeterminata ad vtrunquè oppoſitorum: vt voluntas ad volitionem, & nolitionem.
Secundum fundam. Quãuis liberum arbitrium ſe ipſum *2. Fundam.*
mouet, non tamen eſt prima cauſa ſuorum actuum. Immò *S. Tho. p. p. q.*
in omnibus ſuis actionibus præſupponit concurſum cauſæ *83. art. 1. ad*
primæ, nempè, voluntatis diuinæ, mouentis voluntatem no- *3.*
ſtram. Nam quando volo ſcribere, Deus eſt, qui priùs natura
mouet voluntatem meam: vt eliciam hunc actum. Volo
ſcribere. Et conſtat ad Philippen. 2. Deus enim eſt, qui ope- *Ad Philipp.*
ratur in nobis velle, & perficere. Et Ioan. 1. ſine ipſo factum *2.*
eſt nihil. Neque concurſus Dei aufert libertatem: nam ſicut *Ioan. 1.*
in cauſis naturalibus, mouendo illas, non aufert, quin effectus ſint naturales: ita mouendo cauſas liberas, non aufert,
quin actiones illarum ſint liberæ. Ideò enim dicitur volũtas
libera: quia poteſt Deus concurrere cum illa, ad vtrunquè
oppoſitorum, quod non poteſt cum cauſis ſecundis natura- *Scot. in pri-*
libus. Nam cum igne non concurrit ad frigefaciendum, ſed *mo dist. 39.*
ad calefaciendum tantùm. *q. 1.*

CONCLVSIO I.

Reprobi ſpiritus liberum habent arbitrium. Et ratio eſt
ex primo fund. quia habent voluntatem ex ſe indeterminatam ad vtrunquè oppoſitorum. Eiuſdem enim rationis eſt
voluntas in via & in termino: quia non efficitur potentia naturalis extra viam: alioquim non eſſet voluntas.
Hinc reprobi ſpiritus non poſſunt habere diſpoſitionẽ ad *Append. 1.*
opus

opus meritorium. Et ratio eſt, ex primo fundamento: quia ſine cõcurſu Dei nihil boni poſſunt operari; & Deus ſecũdũ legem: vt ex ſuperioribus conſtat, non poteſt cõcurrere cum illis ad bonum.

Append.2. Hinc, in ſenſu compoſito non poſſunt benè operari: poſſunt tamen in ſenſu diuiſo. Quia ex natura ſua non ſunt determinati ad malum: ſed indeterminati. Quod quidem eſt ſatis ad arbitrij libertatem.

Duodecima diffic. Vtrùm reprobi ſpiritus ſemper adhæreant peccato, in quo receſſerunt?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 109. m. 5. & q. 118. m. 2. *D. Bernard.* *Pſal. 73.* *S. Tho. q. 64. art. 4. ad. 3.* *Sap. c. 5.*

Adhærent quidem ſemper peccato, in quo receſſerunt. Probatur primò ex D. Bernar. ſuper cantica, dicente, damnatũ ſemper diligere iniquitatẽ, quam fecit. Et cõfirmatur ex diffinitione obſtinationis, quæ eſt adhærere malo, à quo ſecundum legem diuelli non poteſt. Quod inſinuat ſcriptura, quando dicit. Superbia eorum, qui te oderunt, aſcẽdit ſemper. Nunquam enim diſplicuit, neque diſplicebit illis peccatum. Effectus enim peccati, ſcilicet, pœna æterna eſt, quæ illis non placet. Ideò enim mali pœnitentiam agentes, dicunt. Quid profuit nobis ſuperbia? quaſi dicant, nullũ fructum ex ea conſecuti ſumus.

Decimatertia diffi. Vtrùm Angeli reprobi quicquid volunt, velint immobiliter?

S. Tho. q. 63. art. 6. ad. 3. & Scot. vbi ſuprà.

Communiter dicitur voluntatem Angeli poſt primam electionem eſſe inflexibilem.

CONCLVSIO.

Ioan. 13. *Matth. 27.*

Angelus malus mobiliter etiam vult. Probatur ex euangelio, nam voluit Chriſtum mori, incitando Iudam, & idem deinde Chriſti mortem per vxorem Pilati prohibere volebat.

Limitatio. Intelligenda concluſio eſt: vt ſuprà diximus, quòd ſit voluntas mali Angeli mutabilis ex vno peccato in aliud: non autem ex peccato in bonum.

Deci-

Decimaquarta diffic. Poſſunt ne mali Angeli ſuſpẽdere actus intellectus, & voluntatis.

CONCLVSIO.

Damnati omnes non poſſunt ſuſpendere per liberum arbitrium à conſideratione malorum, in quibus ſunt, intellectum, nec voluntatem. Et ratio eſt; quia cùm triſtitia ſit de ijs, quæ nobis nolentibus accidunt, & damnatis inſit continua triſtitia ex conſideratione malorum, quæ patiuntur, ſi poſſent ſuſpendere intellectum, & voluntatem ab iſtorum conſideratione, illo tempore carerent omni triſtitia. Quod eſt contra illud Matth. 25. ibũt hi in ſupplicium æternum. Et hoc non ſolùm eſt verum in inferno; verùm etiam in hac vita; vt ſi quis mittatur in ignem, non poterit ſuſpendere intellectum ab illa tormenti conſideratione, neq; voluntatem ab odio illius mali; vnde neceſſariò ſequitur triſtitia Intelligendum hoc eſt per naturam, quia per gratiam benè poteſt: vt patet in B. Stephano, cui lapides torrentis fuerunt dulces, & in B. Laurentio, cui carbones accenſi, roſæ videbantur, & in alijs martyribus comprobatum eſt.

Scot. in 4. d. 44. q. 1. & 2. & d. 46. q. 4.

Matth. 25.

Limitatio.

Hinc à contrario ſenſu; quia beati ſemper diuinæ contẽplationi intendunt, non poſſunt perpetua lætitia carere, neque ab illa æterna fœlicitate cadere.

Append.

Decimaquinta diffic. Materia corporalis ſeruit ne Angelis ad nutum?

Titulus huius difficultatis, quam tractat Magiſter in fine diſt. 7. eſt ita intelligendus; vt ſit ſenſus. An poſſint transmutare materiam ex vna forma in aliam; vt ex ligno facere ignem. Hoc enim eſt materiam obedire angelis ad nutum (vt communis doctorum ſententia teſtari videtur) poſſe, ſcilicet, immediatè producere, ſiue introducere formã ſubſtantialem, ſiue accidentalem in materiam.

S. Th. q. 110. art. 2.

Dura. d. 7. q. 4.

S. Bona. in 2. p. eiuſdẽ diſt. artic. 2. q. 1. & 2.

Secundò nota cum D. Bona. non eſſe intelligendum titulum de formis artificialibus. Has enim dæmon, ſicut homo faciendo imagines, & figuras, introducere poteſt.

Tertiò

Tertiò nota tria eſſe animaliũ genera. Primũ eſt eorũ, quæ per propagationẽ tantùm generantur, quæ perfecta appellãtur: vt homo, æquus, &c. Et hæc ſola fuerunt conſeruata in arca Noe. 2. generis ſunt animalia, quæ equiuocè generantur, ſcilicet, per propagationẽ, ſiue per putrefactionẽ terræ; vt mures. Tertiũ genus eſt animaliũ, quæ per putrefactionẽ tantum elementorũ producuntur; vt ranæ, aliaq; id genus, ſimiliter, & plantæ, & arbores aliquæ virtute terræ generantur. *Gen. c. 7.*

CONCLVSIO I.

Angeli non poſſunt tranſmutare materiam ex vna forma in aliam. Et ratio eſt; quia huiuſmodi tranſmutationes habẽt cauſam præciſam. Homo enim fit ab homine, & neq; poteſt eſſe alio modo, niſi fiat à Deo ſupernaturaliter. Et intelligitur concluſio de animalibus primi generis. Lege D. Aug. 3. de Trinit. c. 8. & S. Thom. q. 65. art. 4. & S. Bona. hac d. art. 2. q. 1. vbi dicit, cauſam eſſe diuinam inſtitutionem, ſecundum quam, eſt in virtutibus, & naturis rerum limitatio, & hoc ſecundum legem, quam eis ab initio indidit. Vnde ſicut dixit; germinet terram herbam virentem, & non germinet hominem. Et homini dixit: vt ſe multiplicaret, ſic terra herbam germinat, & homo hominem generat. *D. Auguſt. S. Thom. S. Bona. Gen. 1. Gen. c. 1.*

CONCLVSIO II.

Illa, quæ generãtur per putrefactionem, aut ex ſeminibus, vt plantæ, poſſunt virtute bonorum, aut malorum Angelorum fieri. Ratio eſt; quia Angeli, cùm cognoſcant ſecreta naturæ, applicant actiua paſſiuis, ſcilicet, aquam diſpoſitam terræ, & inde generant ranas, & alia animalia imperfecta. Nota tamen formas ſubſtantiales non introduci ab angelis in materiam primam; ſed virtute actiuorum naturalium, quorum applicationem ipſi ſolùm efficiunt.

CONCLVSIO III.

Poteſt quoquè Angelus efficere; vt arbor floreat tempore hyemis, & fructum ferat. Et ratio eſt; quia nouit rerum proprietates, & applicans calida radicibus arborum, facit quicquid natura temporis diſcurſu efficere poteſt. Nempe, vt tẽpore hyemis floreat arbor, & fructus ferat. Hæc autem non ſunt miracula; ſed mirabilia.

Diſtinct.

Diſtinct. VIII.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli ſint corporei?

SVperiùs egit Magiſter de poteſtate bonorum, & malorum Angelorum, quò ad meritum, & demeritum, nunc de eorum potentia, quantùm ad aſſumptionem corporum diſputat. Fuit autem hæc prima. q.ſuprà diſt.tertia à nobis expoſita, quæ ibi eſt numero ſecunda.

Quæſt. II. Vtrùm Angeli boni poſſint aſſumere corpora?

AD maiorem intelligentiam huius ſecundæ quæſtionis, quæ aliquot difficultatibus explicatis erit perſpicua, lege Alex. Alen. q.34. & 35. S. Tho. q. 51. D. Bona. Scotum, Dura. & reliquos doct. ſcholaſticos hac diſt. 8. *Alex. Alen. q. 34. Doct. vbi. s. q. 1. S. Tho. art. 2. S. Bona. q. 2. Scot. q. vnica.*

CONCLVSIO.

Angeli poſſunt aſſumere corpora. De fide eſt, & multis in locis ſacræ ſcripturæ continetur. Nam Gen. 18. legitur apparuiſſe Habraæ in conualle Mambre tres viros, qui fuerunt tres Angeli miſſi à Deo; vt denunciarent illi conceptum Iſaac, & Gen. 19. venerunt duo Angeli Sodomam veſperè, quibus dixit Loth. Domini declinate in domum pueri veſtri, & lauate pedes veſtros. Quare habebant corpora, & non naturalia; vt ex prima quæſt. conſtat; ergo aſſumpta, in quibus, & videbantur, & operabantur. Et Tobiæ cap. 5. inuenit iuuenem ſplendidum, & ignorans, quòd Angelus Dei eſſet, ſalutauit eum. Et Ioan. 20. Maria inclinauit ſe, & vidit duos Angelos. Et Lucæ. 1. ingreſſus Angelus ad Virginem dixit, &c. Quare ad loquendum Virgini ſanctiſſimæ corpus aſſumpſit. *Gen. 18. Gen. 19. Tobiæ. c. 5. Ioan. 20. Lucæ. 1.*

Prima diffi. Poterit ne malus Angelus, ſicut bonus, aſſumere corpus?

CONCLVSIO.

POſſunt, & mali Angeli aſſumere corpora, in quibus appareãt hominibus, & in quibus operẽtur. Hæc cõcluſio eſt etiam *Doct. vbi ſuprà*

Gen. 3. etiam de fide; nã legitur Gen. 3. apparuiſſe in figura ſerpentis.
Matthæ. 4. Et Matth. 4. legimus dæmonem apparuiſſe Chriſto, & non ſpiritualiter; ſed corporaliter. Nam aſſumpſit eum in pinaculum templi, & ſupra montem excelſum, quæ per miniſterium corporale facta fuiſſe aperriſſimè euangelium indicat. Et tandem ratio hoc quoquè confirmat; nam cùm in illis remanſerint naturalia integra, ſicut boni virtute naturali poſſunt aſſumere corpora; ita, & mali Angeli.

Secunda diffi. Quid nam eſt Angelum aſſumere corpus?

SAnctus Thom. vbi ſuprà ad. 2. tenet nihil aliud eſſe, quã *Alex. Ale. m. 3. & dd. vbi. s.* ꝙ per corpus repræſententur proprietates inuiſibiles angeli, ideſt, ꝙ operetur ſuas operationes per tale corpus. Scot. verò ait aſſumere angelum corpus eſt eſſe diffinitiuè in aliquo corpore, & exercere per illud, tanquàm per inſtrumentum, aliquas operationes. Quomodo loquebatur Gabriel virgini ſanctiſſimæ. Alex. autem Alen. affirmat, eſſe ſumptionem corporalis creaturæ, ſibi coniunctæ, vel quaſi vnius cum creatura ſpirituali ad manifeſtationem ipſius creaturæ ſpiritualis, vel ad demonſtrationem diuinam. hæc ille.

CONCLVSIO.

Angelũ aſſumere corpus eſt manifeſtare ſe ſigno aliquo ſenſibili ita, quòd agnoſcatur ibi eſſe diffinitiuè. Et ratio eſt: quia Angelum aſſumere corpus iuxta communem doctorũ ſententiam eſt, quòd per corpus Angelus repræſentetur: & Angelum repræſentari eſt, quòd videatur per aliquod ſignũ
Matth. 3. ſenſibile. Quemadmodum dicimus Spiritum ſanctum fuiſ-
Marc. 1. ſe viſum in columbæ ſpecie, eò ꝙ illa ſpecies repræſentabat
Luc. 3. Spiritum ſanctum: vt ſignum repræſentat ſignatum. Quamobrem, quando Angelus videtur per aliquod ſignum ſenſi-
Ioan. 1. bile, ſcilicet, per corpus, quod eſt ſignum Angeli ibi exiſtentis, tunc dicitur Angelus aſſumere corpus. Quod confirmatur à definitione ſigni: quia tale corpus præter ſpeciem, quã ingerit ſenſibus, aliquid aliud offert intellectui, ſcienti ibi eſſe angelum.

Hinc

Hinc, ſi Angelus moueat cælum, aut lapidem, non dicetur cœlum, aut lapidem aſſumere. Quia non ſunt ſigna Angeli ibi exiſtentis. Append.

Tertia diffic. Angeli poſſunt informare corpora ab eis aſſumpta?

SEnſus eſt. An poſſint aſſumere corpora ad vnitatem naturæ? *Doct. vbi. s. Scot. quol. 9.*

CONCLVSIO.

Angeli non vniuntur corporibus aſſumptis; vt forma materiæ, quod eſt aſſumere ad vnitatem naturæ. Et ratio prima eſt; quia ex angelo, & corpore aſſumpto non fit vnum per ſe diſtinctum realiter à qualibet parte diſiunctiuè, vt ex anima rationali, & corpore fit homo, qui nequè eſt corpus, neq; eſt anima. Pars enim non eſt totum. Secunda ratio, quia ex duobus ſuppoſitis intranſmutatis impoſſibile eſt aliquid generari: vt ex homine, & leone intranſmutatis nihil generatur. Quare nequè ex Angelo, & corpore, quorum vtrumquè eſt ſuppoſitum in tranſmutatum, aliquod tertium generabitur. Et tandem; quia Angelus, cùm ſit ſuppoſitum, non poteſt eſſe forma, quæ eſt pars totius.

Quarta diffic. Aſſumunt ne corpora ad vnitatē ſuppoſiti: ſicut Verbum diuinum aſſumpſit humanitatē?

CONCLVSIO.

NOn aſſumunt corpora ad vnitatem ſuppoſiti. Et ratio eſt; quia ad talem aſſumptionem requiritur virtus infinita, & Angeli tali virtute carent. Et confirmatur; quia quando fit aſſumptio ad vnitatem ſuppoſiti, ſiue hypoſtaticam vnionem, fit communicatio idiomatum vtriuſquè naturæ de eodem ſuppoſito. Nam Chriſtus eſt Deus, & homo, mortalis, & immortalis, corruptibilis, & incorruptibilis, &c. De Angelo autem aſſumente corpus, corporis *S. Tho 3. p. q. 2.*

proprietates non verificantur. Falſum enim eſſet affirmare de Angelo Gabriele, qui alloquebatur Virginem, tunc fuiſſe corruptibilem, mortalem, &c.

Error Tertul. Hinc, confutatur error Tertuliani lib. de carne Chriſti, aſſerentis, Angelos aſſumere corpora ad vnitatem ſuppoſiti.

Quinta diffi. Quo modo corporibus aſſumptis vniuntur?

CONCLVSIO.

VNiuntur, & præiunguntur corporibus, ab ipſiſmet Angelis diuina virtute formatis, tanquàm mobilibus, ita; vt congruit ad repræſentandum ſuas intelligibiles proprietates. Et ratio eſt; quia aſſumunt corpus humanũ cum manibus; vt repræſentent ſe poſſe, & ſcire operari. Et cum ore; quia poſſunt conceptus manifeſtare. Et cum oculis, propterea ꝙ vident in verbo, & in ſe ipſis rerum naturas, vt ſuprà in q. de cognitione Angelorum declarauimus.

Sexta diffic. Indigent ne corpore aſſumpto ad aliquam operationem?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 2. & reliq. vbi. ſ. ANgeli aſſumunt corpora non propter eorum indigentiam: ſed propter noſtrã vtilitatem. Et ratio eſt; quia boni illud aſſumunt; vt familiariter cum hominibus conuerſando, demonſtrent ſocietatem, quam in futura vita cum illis ſunt habituri: & vt homines diuerſimodè ad bonũ promoueant. Nam, vt dæmones aſſumunt corpora; vt hominibus appareant, diuerſimodè eos tentando, & quot modis poſſunt eis impedimenta præſtando, & nocendo; ita, & boni Angeli; vt in corporibus aſſumptis appareant, hominesq; conſolari, & dæmonum impedimenta reprimere, & damna illis illata reſarcire valeant. *Alex. q. 33. m. 3.* Iuuant enim nos non ſolùm in operationibus corporalibus, verùm etiam in ſpiritualibus.

Septi-

Septima diffic. Corpora aſſumpta ſunt ne vera, vel imaginaria.

Opinio fuit quorundam, quam refatat S. Thom. vbi ſup. dicentium, Angelos non aſſumere vera corpora; ſed fictitia, quæ apparent eſſe corpora, non ſunt tamen. Et confirmant ſuā ſentētiam in imagine, quæ prophetis cōtingebat. Vidit enim Ezechiel oſſa arida, & non erant oſſa. *S. Tho. ar. 2. doct. vbi. s.* *Ezech. 37.*

CONCLVSIO.

Sunt vera corpora, & non imaginaria, quæ ab Angelis aſſumuntur. Et ratio eſt; quia quod ſecundum imaginationem contingit, ſolùm ſentitur ab illo, in cuius imaginatione fit. Oſſa nāq; arida ſolùm ab Ezechiele, & non ab aliquo alio videbantur: propterea ꝙ non erant vera: ſed imaginaria, at verò Angeli aſſumentes corpora ſine diſcrimine ab hominibus videntur: vt conſtat exemplo Angelorum, qui venerunt ad ſubuertendam Sodomam, qui, & à Loth, & eius familiaribus, & ab omnibus Sodomitis viſi fuere. *Gen. 19.*

Octaua diffic. An corpora tantum aerea aſſumant?

S. Bona. varias opiniones refert.

CONCLVSIO.

Aſſumunt tātùm corpora aerea, & non terrea, vel aquea, vel ignea. Et ratio eſt; quia quicquid faciunt ex eo, quod cōmodius, & aptius eſt rei, quam intendunt, efficiunt. Et cùm apparitionibus conuenientius eſt aeris elementum. Nam ſi ex terra, vel aqua aſſumerent, non tam citò diſparerent. Et ſi ignea corpora aſſumerent, ab eis tacta, vel quæ illis contigua eſſent comburerent. Quare conuenientius eſt, vt ex aere, illum virtute diuina condenſando, quantum ad formam corporis opus eſt, corpus aſſumant. *Alex. Alen. q. 34. m. 4. & q. 35. m. 3. S. Bona. hac d. art. 2. q. 2.*

Nona diffic. Quomodo ex aere poteſt corpus aſſumi?

Ratio dubitandi eſt: quia aer in ſuā raritate manēs, neq; colorem, neque figuram habet.

CONCLVSIO.

Aer quando condenſatur figuram, & colorem recipere poteſt. Confirmat hanc concluſionem experientia in nubibus, in quibus figuræ variæ, & colores diuerſi apparent. Et eodem modo de corporibus ab angelis aſſumptis cēſendum eſt. Lege S. Bonau. vbi ſuprà, qui appoſitiſſimè, quomodo hoc fiat, declarat.

Dubium. Qua motus celeritate mouebitur tale corpus ab Angelo?

Alex. Alen. q. 35. m. 3. Reſpondeo cum Alexandro. Tam citiſſimè mouebitur, quātùm permittet natura corporis, quod mouetur, & quanta erit virtutis mouentis intenſio.

Append. Hinc cùm tale corpus, ſecundum virtutem Angeli influentis ei, virtutem, moueatur, nobis inſenſibiliter mouebitur.

Decima diffic. Organizat ne Angelus illud corpus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 34. m. 5. S. Bona. hac diſt. art. 2. q. 1. Angelus præparat corpus aſſumendum, non autem organizat. Et ratio eſt; quia Angelus non poteſt; vt ſuprà in hac q. diximus, educere formam naturalem in eſſe, niſi virtute naturæ adiuuetur. Patet etiam exemplo agricolarum, qui quamuis in ſegetibus aliquid operentur, ad recipiendam formam vltimam; illam tamen formam non dant. Vel reſpondeo cum D. Bona. vbi ſuprà q. 1. & 2. corpora ab Angelis aſſumpta nec habent veram formam, & complexionem corporum humanorum, neq; organizationem completam, ſed ſolùm effigiem, & talis corporis formatio, quamuis ſit ex adiutorio naturæ, principaliter tamen eſt à virtute ſpiritualis ſubſtantiæ, Propterea quod effigies illius corporis plùs artificialis, quàm naturalis eſt.

Vnde-

Vndecima diffic. An diabolus aſſumat corpus hominis ab illo obſeſſi?

QVidam Thomiſtæ tenent non aſſumere tale corpus; ſed tantùm vexare illud. Et ratio illorum eſt; quia corpora non mouentur à dæmone, ſed ab anima.

CONCLVSIO.

DAemones talia corpora, ſic obeſſa, dicũtur aſſumere. Probatur à definitione ſuprà poſita; quia ſunt ibi diffinitiuè, & multis ſignis viſilibus, ibi eſſe apparent, cũ loquantur alieno idiomate, ab idiomate obſeſſi & detegant multa, quæ impoſſibile eſt obſeſſum ſcire, & moueatur eius corpus non ab anima, ſed à dæmone, quando obſeſſus ſe in ignem proijcit, & mira celeritate moueatur corpus ſurſum; & deorſum, & tanto cum impetu; vt impoſſibile ſit talem motum ab anima fieri.

Duodecima diffi. Vtrùm Angeli poſſint virtute naturali mouere corpora localiter?

CONCLVSIO.

POſſunt Angeli mouere corpora localiter. Hæc cõcluſio expreſſè habetur Matthæ. 4. aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum. Idem docuit Ariſt. 1. de cœlo dicẽs, Angelos mouere cœlos. Et D. Aug. 3. de Trinitat. cap. 9. vbi ſcribit magos Pharaonis feciſſe veros ſerpentes, & ranas; applicando paſſiuis actiua miniſterio dæmonum, aliunde delata. Et experientia comprobatum eſt, dæmones obſidentes corpora, compulſos fuiſſe ad reddenda ſigna per motum aliunde adducta. Et poſtremò mouent corpora obſeſſa, in ignem illa proijcientes. *S. Th. q. 110. art. 3.* *Dura. d. 7. q. 5.* *Matth. 4. c.* *Ariſt.* *D. Aug.*

Decimatertia diffi. *Mouent ne per intellectum, & voluntatem corpora?*

DVrã. duas refert opiniones. Prima aſſerit præter intellectum, & voluntatem, eſſe in Angelis quãdã poten- *S. Thom. & Dura. vbi. ſ.*

tiam motiuam, quæ dicitur executiua imperij voluntatis; quia exequitur motum, quem imperat voluntas. Secunda opinio S. Thom. & Durand. eſt communior, nempe, quòd Angelus per voluntatem, & non per aliquam aliam potentiam mouet corpus.

CONCLVSIO I.

Angelus per imperium voluntatis mouet corpora. Ratio, præter D. Thom. eſt: quia omne agens operatur per aliquam potentiam, & cùm in angelo non ſit alia potentia, præter intellectum, & voluntatem, operabitur per vnam iſtarum. Tum non mouet corpora intelligendo; quia neque Deus ad extra executiuè ſciendo. Omnia enim quæcunque voluit fecit: ergo mouebit per voluntatis imperium. *Pſalm. 113.* Siquidem non apparet in angelo alia potentia, præter intellectum, & voluntatem. Nam memoria, cùm ſit idem quod intellectus cum ſpecie, àb intellectu minimè diſtinguetur.

CONCLVSIO II.

Durãd. eſt. Quamuis Angelus non habeat aliam potẽtiam motricem corporum, à voluntate, non tamen omnia corpora mobilia voluntati eius ita ſubijciuntur, vt poſſit illa, pro vt libuerit, mouere. Nam hoc modo ſola diuina voluntas mouet corpora. Et ratio eſt; quia, cùm virtus Angeli ſit finita, & limitata, & vnus ſit alio perfectior, eius voluntas finitæ virtutis, & potentiæ erit, & ex conſequenti habebit potentiam motiuam finitam, quæ ad omnia mobilia minimè extendetur. Confirmat hoc Durand. à ſimili: nam ſicut in Deo idem ſunt realiter intellectus, & voluntas; & tamen non vult Deus, quicquid intelligit, quia intelligit alterius mundi poſſibilitatem; non tamen vult alium mundum creare; ita in caſu poſito, quamuis idem ſit in angelo potentia motiua, & voluntas: tamen quicquid vult mouere non poteſt.

Deci-

Decimaquarta diffi. Vtrùm Angelus malus transfigurãs ſe in Angelum lucis, vel in ſpeciem Chriſti, pro Angelo lucis, vel pro Chriſto, abſq; peccato adorari poſsit?

CONCLVSIO.

NEquaquàm eſt aliquo modo tunc adorãdus, & ſi quis ignoranter illum adoraret, à peccato propter ignorãtiam non excuſaretur. Ratio prima huius concluſionis eſt; quia, vt hoc peccatũ magnopere caueremus, præmonuit B. Paul. dicens, ipſe Satanas transfigurat ſe in angelum lucis. Et etiam Chriſtus R.n. Matthæ. 24. Et Lucæ. 21. multi venient in nomine meo, dicentesq; quia ego ſum, & ſeducent multos. Secunda ratio; quia habet ad manum promptiſſimũ orationis remedium, quo, ſi feruenter vteretur, vt eum Deus veritatem doceret, non deciperetur. Non enim à Deo deſereretur; ſicut promiſit Chriſtus Ioann. 15. dicens. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo (id eſt ad ſalutẽ pertinẽs; vt D. Aug. docet) dabit vobis. Quare qui adorat, & non orat priùs, nõ adhibet omnẽ diligentiam, & ita peccat. Quid? ꝙ facilè poſſet euitare periculum, apponendo conditionẽ hoc modo. Si tu es Chriſtus, ego te adoro, exemplo B. Petri dicentis. Si tu es, iube me ad te venire ſuper aquas.

Alex. Alen. 3. p. q. 16. ar. 4.
2. Cor. c. 11.
Matth. 24.
Luc. 21.
Ioan. 15.
D. Auguſt.
Matth. 14.

Quæſt. III. Vtrùm Angeli aſſumant corpora ad omnem actum?

QVæſtio hæc, explanatis quibuſdam difficultatibus, erit clara, & manifeſta.

Prima diffic. Vtrùm Angeli in corporibus aſſumptis verè exerceant opera vitæ?

CONCLVSIO I.

COrpus aliquod viuere, nihil aliud eſt, quã animã rationali; vt homo, vel ſenſitiua, vt equus, vel vegetatiua, vt plãta, informari ita; vt ex corpore, & anima fiat tertia

Alex. Alen. q. 3. 4. m. 6. & tota. q. 35. S. Tho. q. 51. art. 3. reliqui hac diſt. S. Bona. art. 3. q. 1. & 2. Scot. q. vnica Dura. q. 2. Doct. vbi. s.

Ariſt. natura à qualibet parte diſtincta. Pro batur ex primo de anima, vbi anima in ordine ad corpus ita definitu r, actus corporis phyſici, organici, in potentia vitam habentis.

CONCLVSIO II.

Operationes, quę corpori viuo; vt viuũ eſt (ideſt animato per formam, quæ eſt pars cõpoſiti) competunt, neq; à bonis, neq; à malis angelis exerceri poſſũt. Ratio ex ſupradictis patet: quia corpora aſſumpta ab angelis nõ viuũt, cũ ipſis corporibus, vt forma materiæ, nõ vniantur. Nã ſine vnione formæ: vt patet in prima concluſione, nõ dicitur corpus viuere.

Append.1. Hinc, videre, ſentire, audire, quæ corpori viuenti: vt viuens eſt, competunt, nõ propriè: ſed ſimilitudinariè corpori ab angelis aſſumpto conueniunt.

Append.2. Hinc, per oculos non vident: ſed tantùm per oculos illorum virtus cognoſcendi ſignificatur.

Secunda diffi. Exercentne actum comedendi?

Alex. Alen. q. 35. m. 2. & aly vbi.§. Angeli nõ dicuntur verè, & propriè comedere. Et ratio eſt; quia vera comeſtio eſt actus potentiæ vegetatiuæ. Non enim comeſtio eſt tantùm fractio cibi in ore; ſed eſt ſumptio, cibi comeſtibilis, & conuertibilis in ſubſtãtiam ſumentis, quãuis actualiter non conuertatur. Et cùm corpus ab Angelo aſſumptum non viuat, potentiaq; vegetatiua careat, non dicentur Angeli verè, & propriè comedere. Et con-

Tob.12. firmatur auctoritate Angeli Tobiæ.12. videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere: ſed ego cibo inuiſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, vtor. Notanter dictum eſt, quãuis actualiter non conuertatur. Nam etiam ſi modò nutritio ob infirmitatem non fieret, nihilominus infirmus propriè comederet.

Appen.1. *Luc.24.* Hinc, colligit Scot. Chriſtum.R.n. verè poſt reſurrectionem comediſſe, quamuis tunc non nutriretur: quia quãtùm erat ex parte corporis, erat nutribile, niſi à dote gloriæ, & incorruptibilitate impediretur.

Append.2. Hinc, poſt vniuerſalem reſurrectionem poteſtas comedendi erit in beatis corporibus; non tamen neceſſitas; vt D.

D.Aug. Auguſt. apud Alexandrum docet. Quod illuſtrat exemplo

radij

radij ſolaris ſua poteſtate conſumentis aquam,& terræ, propter neceſſitatem ſuam,illam abſorbentis.

Dubitabis. I. Cur igitur Abraham Angelis ſibi apparentibus cibos obtulit?

Ratio dubitandi eſt; quia intellexit eſſe Angelos, cùm eos adorauerit, & ſciebat Angelos cibo non indigere. Reſpondeo cum Alex. vbi ſuprà; Abraham priùs putauit eſſe homines, & cibo indigere, & ideò cibos obtulit, & poſt modum percepit eſſe Angelos. *Dub.* *Alex. Alen. q. 34. m. 6.*

Dubium. II.

Inſurges denuò. Priùs adorauit illos, quàm cibos offerret: quare priùs intellexit eſſe Angelos, vt conſtat Gen. 18. Reſpondeo. Illa adoratio non fuit latriæ, quæ Deo offertur, nec fuit dulia angelis debita, ſed dulia, quæ hominibus reuerentiæ cauſa offertur, qua Abraham putans eſſe homines maxima reuerentia, & honore dignos, prædignate perſonæ, quàm præſeferebant, illos adorauit. Et poſteà intellexerit eſſe Angelos, & Deum in eis apparuiſſe. Vnde Trinitatem in vnitate cognouit; vt D. Auguſt. apud Alex. loco citato docet. Et ideò de ipſo canitur. Tres vidit, & vnum adorauit; quando dixit, Loquar ad dominum Deum meum, cũ ſim puluis, & cinis. *Dub.* *Gen. 18.* *D. Aug.* *Gen. 18.*

Tertia diffic. Vtrùm Angeli in corpore aſſumpto propriè loquantur?

CONCLVSIO.

Angeli in corpore aſſumpto nõ dicũtur propriè loqui. Ratio eſt, quia locutio vocalis propriè eſt operatio corporis viuentis, & animati anima rationali, quale corpus non eſt, quod ab Angelis aſſumitur. *Alex. m. 4. & alij vbi. S.*

Hinc, mortui non loquuntur, nec pſittacus, licet vocem humanam miro naturæ artificio exprimat. *Ariſt. 2. de anima.*

Hinc, Angelus citra diuinam diſpenſationem, non poteſt Append. 1.
baptiſmi ſacramentum miniſtrare, quia locutio Angelorum Append. 2.

non eſt verborum prolatio; ſed eſt tantum ſonus ab angelo formatus.

Append. 3. Hinc loca ſcripturæ ſacræ, in quibus dicitur Angelos locutos fuiſſe, ſunt de locutione impropria intelligenda. Propterea ꝙ efficiebant aliquid locutioni ſimile, quatenus formabant ſonos in aere humanibus vocibus ſimiles, vt ſi quis admirabili artificio in tuba ſonum, inſtar vocis humanæ, formaret.

Quarta diffi. Poſſuntne formare vocē ſenſibile, non exiſtente debito organo, ad illam formandam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 4. citato. *Num. 22.* *D Greg.* *Matthæ. 17.* *Luc. 9.*

Poſſunt ſine inſtrumento ad hoc determinato locutionē in aere formare. Probatur Num. 22. formauit vocem cū lingua aſinæ Balaam, quæ non eſt debitum inſtrumentum ad formandam vocem humanam. Et D. Gregor. apud Alexand. loco prænotato, inquit, aliquando loquitur Dominus per Angelum cœleſtibus ſubſtantijs: vt quando facta eſt vox de nube. Hic eſt filius meus dilectus: quare poterit ſine organo locutionem formare.

Quinta diffic. Poterunt ne Angeli mouere corpora aſſumpta motu progreſſiuo?

CONCLVSIO.

Doct. vbi s. *Ariſt. 2. de anima.*

Nequaquā corpora illa propriè motu progreſſiuo mouentur. Et ratio eſt; quia motus progreſſiuus fit à motore coniuncto corpori viuenti per informationem, nempè, ab anima, & Angelus; vt ſupra diximus, non informat corpus.

Append. Hinc, quando Angelus ibat cum Abraham, & cum Tobia, non dicebatur propriè moueri, & ambulare; ſed per accidens ad motū corporis; vt motores in mobilibus, & vt nauta in naui mouentur. Mouet enim tunc Angelus corpus; ac ſi moueret ſtatuam, ſicut, ſi ego mouerē ſtatuam mouendo, nēpè, vnam partem poſt aliam, talis motus non eſſet progreſſiuus: quia non eſſet corporis viuentis motus ille.

Sexta

Sexta diffi. Poterunt quoq́ mouere corpora, ſolo voluntatis imperio abſq́ approximatione?

CONCLVSIO.

POterunt corpora, & animas mouere, nõ ſimpliciter; ſed cum limitatione, ad certam, ſcilicet, vnionem, vel certã corporum præſentiam. Et ratio eſt; quia, vt poſſunt mouere corpora organica, & muſculos, quibus per eſſentiam coexiſtunt, & vniuntur; ita per voluntatis imperium cum limitatione dicta. Propterea φ natura corporalis, quò ad motum localem imperio voluntatis bonorum, & malorum Angelorum obtemperat. Notanter ponitur limitatio in cõcluſione. Aliter enim dæmon exiſtens longè extra corpus humanum, poſſet eius partes pro libito mouere. Immò, & in inferno manens poſſet æquè ſuo imperio ſpiritus animales in phantaſia humanâ mouere, & perturbare, quod neq; Angelis bonis videtur conceſſum.

Hinc, habebunt poteſtatem influendi immediatè, alterantes qualitates, ſcilicet, caliditatem, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatem, & motiuas; vt ſunt impetus, & impulſus, & alias operationes, quæ corpori mobili, vt mobile eſt conueniunt, poterunt præſtare; vt ſunt mouere, diuidere, &c. Et ratio eſt; quia natura corporalis (vt diximus) quò ad motum corporalem eis ad nutum obedit. Neque enim ſic ſubito tempeſtates excitarent, mirabileſq; apparitiones, & rerum tranſmutationes agerent, niſi imperio voluntatis motum efficerent. Append.

Septima diffic. Vtrùm Angeli, mediante corpore aſſumpto, poßint generare?

CIrca hanc difficultatem fuit error quorundam, dicentium inter dæmones eſſe ſexum fœmineum & maſculinum, ſicut inter homines; & poſſe filios, & filias procreare. Vnde ortũ habuit error gentilium, qui Deos, & Deas adorabant; & hinc poetæ de nuptijs, & coniugijs Deorum, deq; eorum ſtupris multa fabulabantur. *Doct. vbi. s. Error.*

CON-

CONCLVSIO.

Dæmō per aſſumptionē cuiuſcūq; corporis, nō poteſt ex fœmina generare. ita ꝙ verè eius filius eſſe dicatur. Et ratio eſt,quia tūc oporteret dæmonē per ſe,& verè animal eſſe corporeū,de cuius ſubſtātia ſeminalis deciſsio fieret, quod cùm Angelis(vt hactenus probatū eſt) cōpetere non poſſit, neq; conueniet illis generare. Poſſet tamē per actū ſolius Angeli mali compleri generatio;ſicut S.Thom.& Scot. vbi ſup. declarant;quia poterant fieri ſuccubi in corporibus aſſumptis, inſtar mulierū,ſupponēdo ſe viris,& recipiendo ab illis ſemē humanū,& idē poſteà incubi aſcēdētes fœminas,& infundētes eis ſemē receptū à viro,quo facto,fœminæ cōcipiebāt,nō à dæmonibus,ſed à viris,à quibus;vt ſuccubi,ſemen receperant. Et ideo poſitum eſt in concluſione, ita quòd verè eius filius eſſe dicatur.Et hoc modo S. Tho. & Scot. locum Gen. 6. videntes filij Dei &c. declarant. Vel dic cum gloſſa ibidē per filios Dei filios Seth, qui fuit iuſtus accedentes ad filias Cain,qui fuit iniuſtus, & non dæmones eſſe intelligendos. Quid autem tenendum ſit de incubis, & ſuccubis. Lege D. Auguſt.lib.15.de ciuitate Dei.c.23.

Gen.6.

D.Aug.

Octaua diffic. Vtrùm dæmones ſubintrent corpora humana,& in illis habitent?

CONCLVSIO.

S.Bona.in 2. p. diſt. 8. art. 1.q.1.

Dura.q.3. eadem.d.

Daemones per naturam ſuæ ſubtilitatis,& ſpiritualitatis,poſſunt quæcunq; corpora penetrare, & in eis ſine aliquo obſtaculo, & impedimento ſubſiſtere, & habitare.Hæc concluſio eſt de fide.Et conſtat multis locis euangeliorum,in quibus dæmones à Chriſto, & ab apoſtolis de obſeſſorum corporibus,non ſolùm hominum, verùm etiam porcorum eiectos eſſe legimus.Et D.Auguſt. idem docet in lib.de diuinatione dæmonum: quare intrāt eorum corpora, & inhabitant,vexantq; corpora, niſi à ſuperiori virtute prohibeantur. Id ipſum docet experientia indies, non ſine maximo obſeſſorum hominum detrimento. Relege ſuprà an ſint angeli in loco per eſſentiam,vel operationem.

DVB.

DVB. III. Dices. Cur ergo Deus hoc permittit?

RESpondeo. Permittit, vel ad ſuæ gloriæ oſtẽtationem, vel ad peccati punitionem, vel ad peccantis correctionem. Quæ autem iſtarum cauſarum ſit; quoniam occulta ſunt Dei iudicia, latet humanam induſtriam; hoc tamẽ certiſſimum eſt cauſam eſſe iuſtiſſimam. *Dub.* *Rom. 11.*

Dubitabis. In qua parte corporis ſunt?

RESpondeo. Aliquando in ſtomacho, quandoquè in humore, vel in alia corporis parte. *Dub.*

Hinc, licet bonus, vel malus Angelus nequeat illabi, vel vniri naturæ corporali per modum formæ, vel animæ viuificantis; vt ſuprà diximus: quia natura cuiuslibet Angeli eſt ſubſtantia rationalis perſonaliter, & completè in ſe ipſa ſubſiſtens, poteſt tamen ita illi coexiſtere, quòd vires omnes corporales ad motum localem pertinentes, in tali corpore exerceant, adeò, vt etiam organa animalis rationis expertis ad actus exteriores moueat; vt in locutione aſinæ Balaam de bono angelo, & in locutione ſerpentis de malo, Gen. 3. patet. Append. *Num. 22.* *Gen. 3.*

Dub. Poſſint ne plures Angeli in eodem corpore exiſtere? *Dub.*

Suprà in quæſt. de loco Angelorum explicatum eſt.

Nota difficul. Vtrùm ſpiritus damnati illabi poſſit corpori alterius hominis?

CONCLVSIO.

NVllo modo poteſt. Ratio eſt; quia tunc obſeruaret embriones in ventre matris, & ſe illis conſtitiuè vniret; vt ſaltem conſolationes, & delectationes ſenſuales quo ad fieri poteſt, reciperet. Eſt enim de ratione animæ rationalis informare corpus; & delectatione quadã perficere, & non vexare. Secundò quia de lege eſt; vt à locis, qui animabus in earum tranſitu deſignantur, non recedant; quo-

Pſal.77. quoniam anima eſt ſpiritus vadens; & non rediens. Et B. *Athana.* Athanaſi. lib.6. de beatitudine filij Dei regulas fidei oſtendens, ait. Si quis confitetur animas hominum in reuolutionem rurſus in mundo, aut in hominibus, aut in pecudibus, aut in ſerpentibus verti, anathema illi. Hæc Athana.

Hæreſis. Hinc confutatur hæreſis Albanenſium, & Albigentium, qui cum Pythagora aſſeruerunt, animas tranſire de corpore in corpus, ita; vt poſt vnius hominis mortem, anima illius ad aliud corpus vegetandum, atque fouendum tranſeat. Lege Caſtrum contra hæreſes verb. anima hæreſi.8.

Decima diffic. Erit ne credendum alicui obſeſſo dicenti ſe animã, vel ſpiritum alicuius defuncti eſſe?

CONCLVSIO.

NVllo modo eſt illi adhibenda fides. Hoc enim ſæpiſſimè in columna Salomonis ferrata Romæ apud S. Petrum accidit. Et ratio eſt; quia tales ſunt verè dæmones, qui frequenter ſimulant ſe animas mortuorum eſſe, *D.Aug.* ad confirmandum gentilium errorem, qui hoc credebant: vt *D. Chryſoſt.* de Hermete adducit D. Auguſt. 10. de ciuitate Dei, & D. Chriſoſtom. ſuper Matth.

Vndecima diffi. Quid, ſi dicant illa, quæ anima (quã ſe mentiuntur eſſe) fecit in vita?

CONCLVSIO.

NOn eſt illis præſtanda fides. Et ratio eſt: quia tales non ſunt animæ illorum: ſed dæmones. Et fortaſſis illi, quos animæ in vita habuerunt in exercitium, in aere ſuperiore caliginoſo habitantes. Nam de lege communi tales ſolent hominum corpora vexare: vel ſunt alij dæmones, qui ea, quæ reuelant, didicerunt à dæmonibus, qui illos in vita temporali tentauerunt, & vicerunt.

Duo-

Duodecima diffic. An dæmones poſſint mutare ſenſus noſtros exteriores, & illudere?

Intelligitur titulus ita, vt homo beſtia eſſe videatur, &c.

CONCLVSIO.

Poteſt quidem. Et ratio huius illuſionis eſt: quia imprimit ſpecies beſtiæ in oculis aſtantium. Sed de ijs latiùs infrà, in q. peculiari de dæmonibus, & arte magica.

Alex. Alen. q.39. S. Th. q. 111. art.4. Dura. q. 4. huius d. Gabriel. q.2. Ricard. Dub.

DVB. IIII. Quot modis ſenſus noſtros dæmones deludunt?

Reſpondeo cum D. Bona. vbi ſuprà. Tribus modis, qui ſequentibus propoſitionibus continentur.

Doct. vbi. ſ. & Alexan. Alen. q. 43. m. 3. art. 2. S. Bona. vbi ſ. q. 3. multa dicit.

Prima Propoſitio.

Illudunt primò ſenſus oſtendendo præſens eſſe, quod non eſt. Quod quidem faciunt ſpecies oſtendendo: v.g. quando phantaſmata interiùs exiſtentia forti oblatione virtuti interiori ſe offerunt, vel virtus interior fortiter illis intendit. Túc enim ſimilitudo rei videtur eſſe veritas, & homo illuſus credit eſſe præſens, quod non eſt. Et confirmatur experientia: nam phreneticus ex parua occaſione exteriori videtur ſibi proſpicere multa, & audire, quæ præſentia non ſunt: atque etiam per vehementem, & fortem conuerſionem intentionis plerumquè phantaſma veritas eſſe videtur. Quòd confirmatur exemplo cuiuſdam amaſij, qui tanta conuerſione ſuæ amaſiæ imaginem cogitabat: vt ei, vel vigilando, cum ipſa tractare videretur. Quod exemplum D. Auguſt. eſſe in lib. de Trinit. fertur. *D. Auguſt.*

Secunda Propoſitio.

Deludunt ſecundò ſenſus oſtendendo rem aliter, quàm à parte rei eſt. Ratio eſt: quia hæc naturaliter poſſunt contingere ratione variationis ex parte organi. v. g. quando humor ſanguineus, vel vapor igneus ad oculos deſcendit, videntur, quæ exteriùs apparent, rubea. Vel propter aliquam

ex parte obiecti variationem; quemadmodum contingit aliquando, vt paleæ ex diſpoſitione illarum, & candelæ factæ ex pinguedine ſerpentis, naturali operatione, ſerpentes eſſe videantur. Simile reperitur in aliquibus virtutibus quarundam rerum mineralium; vt patet in ſpeculo de Chalybe. Et cum iſti modi non lateant dæmones, qui ſunt veloces miniſtri, dubium non eſt, quin poſſint ad illudendum hoc efficere.

Tertia Propoſitio.

Poſſunt tertiò ſenſus illudere abſcondendo illud, quod præſens eſt. Et ratio eſt, quia res præſens dupliciter poteſt latere ſenſus noſtros: vel quia impeditur ſenſus ſiue potētia, ſiue illius virtus, ne ad ſenſibile perueniat; vel ſecundò; quia impeditur ſpecies ne ad ſenſum peruenire valeat. Et vtroq; modo virtute dæmonis fieri poteſt: vt ſenſus, quod ſibi præſens eſt, non percipiat. Poteſt enim interponere corpus inter oculos, & obiectum, quod occultare cupit.

Append. 1. Hinc, dici ſolet dæmonem poſſe reddere hominem inuiſibilem, quod tamen non ita eſt; vt ex dictis conſtat.

Append. 2. Hinc reſpondendum eſt glo. Rabani, ſuper illud Exod.

Exod. 7. 7. Et fecerunt etiam ipſi per incantationes, &c. magos diabolicis figmentis ſpectatium oculos illuſiſſe, ita; vt res in ſua ſpecie remanentes, aliæ viderentur. Sed de ijs latiùs infrà.

Appen. 3. Hinc, etiam reſpondetur ad illud, quod habetur in itinerario Clementis de Nicheta ad Petrum narrante præſtigia Simonis. Vidimus canes cantare, & imagines ambulare, & de ſocijs Vlyſſis in beſtias conuerſis, per magnam illam famoſiſſimam Circen, & de ſocijs Diomedis in volucres con-

D. Aug. uerſis, de quibus habetur. 18. de ciuitate Dei c. 16. Nā omnia hæc facta fuerunt arte dæmonum, qui cùm hæc de nouo apparere faciunt, ſpeciem non dant, nec de nouo auferunt; ſed ſpeciem, quæ erat in phantaſia adeò viuaciter, & velociter interiori virtuti phantaſiæ, & imaginatiuę obijciūt: vt credat

Turre Crema. in c. Epiſcopi. 26. q. 5. Ariſt. homo ſe rem exteriorem veram, & ſenſibilem intueri. Hic enim non ſeruantur media, nempè, organi mediorum, & obiecti diſpoſitiones, quibus ſeruatis, ſenſus particularis circa proprium obiectum: vt Ariſt. docuit, non errat.

DVB.

DVB. V. Falluntne dæmones aliis modis, præter dictos?

RESpondeo. Duobus aliis modis, qui ſequentibus propoſitionibus declarantur.

Prima Propoſitio.

Per apparentis veri, vel boni deceptionem homines fallere nituntur. Et ratio eſt: quia licet dæmones mendaciſſimi ſint: mentiri tamen refugiunt, vt veritatem palliatam dicentes, & ſuam iniquitatem occultent, & opinionem generent, ꝙ quaſi Dij, nõ mentiantur: & vt grauiùs fidem eiſdem adhibentes opprimant. Sunt namquè dæmones diſſertiſſimi dialectici, & per omne genus fallaciarum, paralogizando homines fallunt.

Hinc fallacia æquiuocationis huius verbi moriemini Euã decepit. Dixerat enim Deus in quacunquè die comederis ex eo morte morieris, ſcilicet, ſpirituali, & æterna, dæmon autẽ dixit nequaquàm moriemini, morte, ſcilicet, temporali pro tunc. Append. 1. *Gen. 2.*

Hinc, vt ſcribit Valerius cuidam appollinem conſulenti, ſi bellum aggrediens cum inimicis rediret, vel caperetur. reſpondit. Ibis, redibis non morieris in bello. Decipiens illum fallacia compoſitionis: quia dæmon appoſuit punctũ ad non. Append. 2.

Hinc, verba diaboli oportet aliquando à contrario ſenſu interpretari. Sunt enim diaboli reſponſa fallaciis plena, & amphibologica. Similis eſt ſequens verſus, qui, ſi rectè proferatur, Abel: ſi verò obliquè Caino quadrat. Append. 3.

Sacrum pingue dabo, nec macrum ſacrificabo. Append. 4.

Hinc, dæmones non apertè fallunt, nec palam mentiuntur: ſed ſub chlamyde veritatis, & bonitatis, aut per fallacias ſyllogiſticas, aut per obiecta extrinſeca propoſita, aut per varias falſas apparitiones, prophetias, reuelationes, phantaſticas allocutiones, aut falſigraphas perſuaſiones, immutando, vt diximus phantaſticam, aut imaginatiam virtutem, homines decipiunt.

Hinc, in ſacris literis, propter multiplices dæmonis falla- Append. 5.

Gen. 3. cias, varia de illo deſcribuntur. Nam Gen. 3. de illo dicitur.
Luc. 11. Sed, & ſerpens erat callidior, ideſt, vt habet alia tranſlatio, ſa-
Iob. 41. pientior cunctis animantibus terræ. Et Luc. 11. Chriſtus vo-
Epheſi. 6. cat illum fortem armatum. Et Iob. 4. non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei. Et ad Epheſi. 6. non eſt nobis colluctatio, &c. Sed aduerſus Principes, & Poteſtates, aduer-
Apoc. 12. ſus mundi rectores tenebrarum harum, &c. Et Apoc. 12. væ terræ, & mari: quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ideſt, poteſtatem. Et 16. q. 2. can. viſis, habetur. Diabolus habet mille nocendi modos, & artes.

Secunda Propoſitio.

Fallit quoque per ſomniorum illuſionem. Accidit enim aliquando operatione dæmonum; vt aliquæ phantaſiæ dormientibus appareant, in quibus aliqua eis reuelant, & quan-
D. Aug. doque aliqua vera de ſpiritualibus, vt refert D. Aug. de ciuitate Dei; ſiue de corporalibus præſentibus, vel futuris, præſertim illis, cum quibus dæmones habent aliqua pacta illicita. Quibus quidem reuelant aliquando, ea quorum dæmones ipſi cauſa ſunt. Aliquando verò ea, quorum ſigna præno-ſcunt: quæ tamen hominibus ſunt occulta. Nonnunquàm immittunt ſomnia falſa, & deceptoria. Extat exẽplum apud
B. Greg. D. Greg. lib. 4. dialog. c. 50. de quodam homine, cui dæmon in ſomniis longam vitam promiſit, & cùm multas pecunias perſas, & nefas ſibi comparaſſet, repentè defunctus eſt. Extat, & aliud exemplum in vitis patrum de eo, qui, lectis miraculis Moyſi, prætulit illum Chriſto, & in ſomniis, dæmonis induſtria, vidit Chriſtum, in choro hominũ veſtibus nigris indutum, & Moyſen in choro Angelorum veſtibus albis ornatũ, quo ſomno à fide receſſit. Poſteà verò cognita dæmonis fallacia, ad Chriſtũ cõuerſus fuit, & pœnitẽtiam egit.
Appen. Hinc, tales reuelationes ſomniorum, & reſponſiones ſunt execrandæ, & nunquàm credendæ: Quia dæmon pater mendacij, licet, aliquando vera reuelet: ſemper tamen hominum perditionem intendit. Vera namque prædicit, vt homines fidem illi adhibentes faciliùs decipiat, & ad interitum ſempiternum perducat.

DVB. VI. Cur igitur Deus, vt dæmones hominibus inſidias parent, permittit?

RESpondeo. Quia diſpoſuit, & ordinauit diuina prouidentia: vt hominum bona per Angelos procurarentur: directè quidem per bonos Angelos, quatenus homines illorum beneficio à malo retrahuntur, & ad bonum reducuntur: indirectè verò per angelos malos, quatenus dati ſunt ad exercitium, vt per eorum impugnationem à malo reuocentur, & ad bonum promoueantur, & victoria parta, præmium illud conſequatur, de quo dicitur Apoc. 2. Vincenti dabo manna abſconditum, &c. *Apoc. 2.*

Quæſt. IIII. Quid Angeli circa animas poſſunt? *Alex. Alen. q. 39. & 40. S. Th. q. 111. S. Bon. 1. Ricar. & alij hac. d. 8.*

QVæſtione præcedenti de potentia angelorum circa corpora egimus: nunc verò quid circa animas efficere valeant, tractandum eſt. Patebit quæſtio hæc, explicatis nonnullis difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm Angeli exiſtere, vel illabi animabus hominum poſſint?

Hæc difficultas fuit expoſita ſuprà q. 3. d. 2. difficult. 7.

Secunda diffic. Vtrùm habeat potentiam circa hominis intellectum?

CONCLVSIO.

ANgelus pôt intellectũ hominis illuminare. Et ratio eſt; quia, ſicut Angeli inferiores per ſuperiores illuminantur, ita homines, qui ſunt Angelis inferiores, per eos illuminantur. Lege enim, & ordine diuinæ prouidentiæ ſtatutum eſt; vt actionibus ſuperiorum inferiora ſubdantur. Illuminant igitur angeli hominis intellectum, quatenus illos, ſimilitudinibus ſenſibilium, intelligibilem veritatem docêt. Lege D. Diony. in lib. de diuinis nominibus. *Alex. Alen. q. 40. m. 1. S. Tho. ar. 1. S. Bona. q. 4. vbi. s. alij hac diſt. D. Dionyſi.*

Dub. De quibus dicuntur hominis intellectum illuminare?

RESpondeo. Primò de rebus cogitandis, bonas cogitationes, vt ſtatim dicemus, immittendo: quatenus excitant, & habilem reddũt intellectum ad habendas optimas cogitationes, remouendo omnia impedimenta, vel interiùs infundendo bona phantaſmata. Secundò de rebus cognoſcendis: nam per bonos angelos homo illuſtratur, & adiuuatur; vt ex creaturis perfectiùs in diuinam deueniat cognitionem. Tertiò de rebus credendis, quatenus miniſterio bonorum angelorum hominibus diuina principaliter reuelantur. Vnde in eis fides generatur, & creſcit. Et tandem illuminant de rebus agendis. Nam ex eo, quòd de fide, & de credendis illuminant, dicuntur etiam ad fidei operationem illuminare, & adiuuare. Sed de iis lege infrà d.9.

Tertia diffi. Poſſunt ne Angeli immittere cogitationes in intellectum humanum, quibus illuminetur?

CONCLVSIO I.

Alex. m. 2. vbi. s. & q. 101. m. 7. art. 3. & 4.

IMmittere in intellectum cogitationes; vt cauſa efficiens principalis, nemo, niſi ſolus Deus, poteſt. Et ratio eſt; quia ipſe ſolus eſt, qui, per modum principalis agentis, poteſt in intellectu cogitationes, & affectiones gignere, & formare, cùm ille ſolus animabus noſtris illabatur. Secundò ſi dæmon poſſet cogitationes immittere, nũquã permitteret nos à malis cogitationibus ceſſare, & malæ cogitationes nõ imputarẽtur nobis. Quod tamen eſt falſum: quia dñs illas repræhendit

Matth. 9.

Matth. 9. dicens. Quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

CONCLVSIO II.

S. Tho ar. 5. S. Bon. q. 4.

Si immittere ſumatur impropriè, & largè, quatenus ſolummodò dicit excitationem, vel impulſionem; vel ſuggeſtionẽ boni, & mali angeli poſſunt cogitationes immittere: nõ quidem ſpecies imprimendo: ſed adhibendo aliqua ſigna exteriora, quæ excitent intellectum ad aliquid conſiderandum: & etiam diſponẽdo taliter phantaſmata, vt conducant ad conſide-

ſiderationem illius rei, quam vult dæmõ, vel Angelus bonus ab homine cõſiderari. Et probatur pſal. 33. immittet angelus Domini in circuitu timentium eum. Vbi gloſſa immittet, ideſt, miſſionẽ faciet, ideſt, cuſtodiam intrà, & extrà mittet. Et ideò dicitur in circuitu timentium eum. Vnde alia tranſlatio habet. Circundat Angelus Domini in giro timentes ſe. Et Ioannis. 13. cùm diabolus miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas. Et hoc modo intelligenda ſunt ſacræ ſcripturæ loca, & ſanctorũ auctoritates, vbi Angeli cogitationes immittere dicuntur. *Pſal. 33.* *Ioan. 13.*

Hinc, modo dicto ſæpe dæmon diſponit phantaſma ita; vt inducat dubium alicuius veritatis catholicæ, quod homo ſoluere neſciat. Append. 1.

Hinc, etiam quemadmodum illudit exteriores ſenſus; vt q. præcedenti diximus, deludit quoq;, & intellectum. Append. 2.

Hinc, non neceſſitatur intellectus ad recipiendas dæmonum ſuggeſtiones, ſiue cogitationes; quia Angeli boni tentationem Luciferi non receperunt; ſed vicerunt. Violentiam enim inferre nõ poteſt: vt docet Damaſ. apud Alex. vbi ſup. Append. 3. *Dama.*

Quarta diffic. Eſtne Angelus potens ad mutandam hominis voluntatem?

CONCLVSIO I.

VOluntas hominis ab interiori à ſolo Deo mutari poteſt. Et ratio eſt, quia velle eſt inclinare volũtatem in rem volitam, & naturalis inclinatio eſt à ſolo Deo, qui eſt auctor, & cauſa voluntatis. Vnde Prou. c. 21. legitur. Cor Regis in manu Domini, quocũq; voluerit, inclinabit illud. Vbi glo. Cor. i. volũtas Regis, eſt in manu, ideſt, in poteſtate Dei, & quocũq; voluerit, inclinabit illud, ideſt, vel ad duritiem, vel ad manſuetudinem, ad bonum, vel ad malum. *Alex. Alen. q. 40. m. 3. & 4. S. Tho. art. 2. S. Bona. q. 5. & reliqui vbi. ſ.*

CONCLVSIO II.

Ab exteriori poſſunt Angeli hominis voluntatem immutare. Ratio eſt; quia poteſt ei oſtendere, vel repræſentare exterius obiectum, vel commutare interiùs appetitũ ſenſitiuũ, ad aliquam paſſionem, nempè, ad iram, vel concupiſcẽtiam, *Prou. c. 21.*

ex quibus voluntas hominis ad volendũ aliquid inclinatur. Et ideò dicitur ab Angelo mutari,ideſt,allici, vel inclinari.

Append. Hinc,voluntas à dæmone non cogitur ad conſentiendum exteriori perſuaſioni,& interiori affectioni: quia ſemper manet libera.

Quinta diffic. Poſſunt ne Angeli incendere affectionem, ſiue voluntatem?

Alex. Alen. m.3. vbi. ſ. & q. 101. m. 7. art. 4. & D.Bona.q.5. vbi.ſ.

EOdem modo,quo de immiſſione cogitationum, eſt de affectione theologandum. Et nota cùm D. Bona. loco citato incendere eſſe actum tranſlatum à rebus corporeis. Nam ſicut in corporalibus ignem incendere,nõ eſt ignẽ generare:ſed potiùs igni pabulum miniſtrare, vel applicãdo ignẽ cõbuſtibili,vel combuſtibile igni; ita in ſpiritualibus.

CONCLVSIO I.

Solus Deus,tanquàm principale agens, incendit voluntatem. Ipſe enim dixit,ignem veni mittere in terram, & quid volo,niſi,vt ardeat? *Luc.12.*

CONCLVSIO II.

Dæmones,tanquam excitantes, & ſubminiſtrantes, ignẽ incendere dicuntur. Conſtat ex notabili poſito: quia igni, qui eſt concupiſcentia,ſiue peruerſa libido, pabulum, ſcilicet,cogitationes,& affectiones carnales,& terrenas,& fœdas delectationes dæmones apponunt. E contrà boni Angeli bonas cogitationes ſubminiſtrant.

Append. Hinc,ignem incendere in ſpiritualibus, non ſolùm accipitur reſpectu affectionum:immò,& cogitationum.

Sexta diffic. Poteſt ne Angelus immutare ſenſus interiores.

CONCLVSIO III.

S.Tho art. 3. & alij vbi.ſ.

ANgeli poſſunt immutare, & immutant aliquando vtrunq; ſenſum,interiorẽ,& exteriorẽ. Et ratio eſt; propter eorum potentiam in materiam corporalem, & ipſorum influentiam in homines. Quod quidẽ efficiunt, vel de

de nouo ſenſibile aliquod formando,ſiue à natura formatum ſenſui opponendo,vel ſpiritus,& humores intus commouēdo.Et conſtat Gen.19. vbi legitur, Sodomitas percuſſos fuiſſe cæcitate ab angelis; ita vt oſtium domus inuenire nō poſſent.Et.4. Reg.6. exemplo Syriorum, quos Eliſeus in Samariam duxit cæcitate percuſſos. *Gen.19.* *4. Reg. 6.*

Septima diffic. Vtrùm Angeli poßint ſecreta cordium ſcire?

HAec difficultas tractata eſt ſuprà in q. 4. d. 3. de cognitione Angelorum. *Magiſter ſenten. hac d. & Alex. Alen. q.24.m.7. & in.1.p.q. vltima, & doct.d.15.1.*

Quæſt. V. Vtrùm Deus aliquando aſſumpſerit corpus?

HAec quæſtio ortum habet ex diuerſis locis ſacræ ſcripturæ, in quibus legitur Deum hominibus apparuiſſe. Nā Exod. 3. apparuit dominus Moyſi in flamma ignis, de medio rubi. Et Matth.3. Spiritus ſanctus viſus eſt deſcendere ſuper Chriſtum, ſicut columba. Et act. 2. venit ſuper apoſtolos in linguis igneis. Hinc ergo quæritur vtrum aſſumpſerit corpus? *Exod. 3.* *Matth.3.* *Act. 2.*

CONCLVSIO.

In nulla apparitiōne ex ijs, quæ leguntur in veteri teſtamento,legimus Deum aſſumpſiſſe corpus: ſed Angelum, ita quòd nunquàm locutus eſt immediatè in veteri teſtamento: ſed per Angelos.Probatur auctoritate D.Auguſt. 3. de Trin. c.vltim.vbi expreſſè habetur. *D.Aug.*

Prima diffic.Cur igitur dicit diuina ſcriptura locutum fuiſſe dominum Deum?

PAſſim enim legitur locutum fuiſſe dominum, vt Gen. 15.ego protector tuus ſum,&c.Et alibi paſſim,& nō per Angelos,Lege concordantias bibliæ verbo ego. *Gen.15.*

CONCLVSIO.

Licet ſcriptura ſacra dicat: ego ſum Dominus, &c. hoc ſolùm dicitur: quia Angelus loquebatur in perſona Dei, ſicut inter nos præco in perſona iudicis loquitur. Probatur ex D. Paul. ad Hebræ. 2. vbi loquẽs de traditione legis ait. Si enim, qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, &c. Et ad Gal. 3. dicit, legem ordinatam fuiſſe per Angelos in manu mediatoris. Et act. 7. dixit B. Stephanus. Apparuit Moyſi in deſerto montis Sina angelus in igne flammæ rubi, & infrà. Hic eſt, qui fuit in eccleſia in ſolitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sina. Vel vt Alex. declarat, attribuitur apparitio Deo per auctoritatem, angelo per miniſterium. Non quòd Deus tali miniſterio indigeat: ſed quia cõgruit eius dignitati, vt ei angeli in huiuſmodi inferioribus miniſtrent.

Ad Heb.2. *Gal.3.* *Act.7.*

Hinc locus ille Exod.33. vbi dicitur, locutum fuiſſe dominum ad Moyſen facie ad faciem, & alia id genus loca intelligenda ſunt ita: vt loqueretur Angelus immediatè, aut Deus per Angelum. Idem enim probat D. Aug. vbi ſup. de omnibus apparitionibus vete. teſtam.

Append. *Exod.33.* *D.Aug.*

Secunda diffic. In apparitionibus noui teſtamenti loquebatur ne Deus immediatè, an per Angelos, ſicut in veteri?

Alex. *Alen. vbi.ſ.*

D. Aug. Beatus Auguſt. loco ſuprà citatò tenet, inuenire veritatẽ huius quæſtionis eſſe difficile, & non expedire temerè affirmare.

CONCLVSIO.

Piè credo dici poſſe apparitiones noui teſtamenti factas fuiſſe per Angelos; ſicut in veteri teſtamento per angelos factas fuiſſe nuper probatum eſt. Et ratio eſt, vt intelligamus Deum ſemper ſuam maieſtatem cùm hominibus cuſtodiſſe, quouſq; homo factus eſt. Tunc enim ſolùm immediatè locutus eſt, vt B. Paul. ad Hebræ. 1. teſtatur dicens. Multifariàm,

Ad Heb.1.

riàm,multiſq; modis olim Deus, loquens patribus in prophetis, nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. Et Matth.5.aperiens os ſuum,&c. *Matth.5.*

Tertia diffi. In apparitionibus noui teſtamenti quomodo corpora aſſumpta fuerunt?

CONCLVSIO.

CErtiſſimè tenendum eſt corpora, quibus Deus apparuit in nouo teſtamento, non fuiſſe Deo hypoſtaticè vnita, ſicut fuit vnita humanitas, quando factus eſt homo.Nequè enim columba, nequè ignis erat Spiritus ſanctus, nequè vox erat Pater, quando vox Patris audita eſt. Hæc concluſio eſt D.Auguſt. vbi ſuprà, & S. Thom. 3. p. q. 39.art.6. *Matth. 3. D. Auguſt. S.Tho.*

Quarta diffic. Cur ante diluuium, ſemper legitur, apparuiſſe Dominum in ſe, & poſt diluuium, ante incarnationem, legitur apparuiſſe in Angelo?

HAec difficultas naſcitur ex eo, quòd in apparitionibus poſt diluuium vel præmittitur, vel ſubiungitur angeli apparitio. Vnde ſcriptura ſacra, aliquando Angelum, aliquando verò Deum locutum fuiſſe teſtatur. Reſpondeo cum noſtro Alexand. bifariam. Primo: quia tépore diluuij omnis caro corruperat viam ſuam, in cuius corruptionis pœnam immiſit diluuium, & minorem familiaritatem habuit cum natura humana, quàm ante corruptioné. Et ideò ante diluuium legitur apparuiſſe in ſe, poſt diluuium verò in Angelo, vt manifeſtaret ſe magis ab homine elongatum propter peccatum. Vel ſecundò apparuit poſt diluuium in Angelo; vt innueret propè eſſe iam tempus, in quo apparere in magni conſilij Angelo promiſerat, quod fuit tépus incarnationis. *Alex. Alen. vbi.ſ.*

C O N C L V S I O.

Licet ſcriptura ſacra dicat: ego ſum Dominus, &c. hoc ſolùm dicitur: quia Angelus loquebatur in perſona Dei, ſicut
Ad Heb. 2. inter nos præco in perſona iudicis loquitur. Probatur ex D. Paul. ad Hebræ. 2. vbi loquēs de traditione legis ait. **S**i enim,
Gal. 3. qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, &c. Et
Act. 7. ad Gal. 3. dicit, legem ordinatam fuiſſe per Angelos in manu mediatoris. Et act. 7. dixit B. Stephanus. Apparuit Moyſi in deſerto montis Sina angelus in igne flammæ rubi, & infrà. Hic eſt, qui fuit in eccleſia in ſolitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sina. Vel vt Alex. declarat, attribuitur apparitio Deo per auctoritatem, angelo per miniſterium. Non quòd Deus tali miniſterio indigeat: ſed quia cōgruit eius dignitati, vt ei angeli in huiuſmodi inferioribus miniſtrent.

Append. Hinc locus ille Exod. 33. vbi dicitur, locutum fuiſſe dominum
Exod. 33. ad Moyſen facie ad faciem, & alia id genus loca intelli-
D. Aug. genda ſunt ita: vt loqueretur Angelus immediatè, aut Deus per Angelum. Idem enim probat D. Aug. vbi ſup. de omnibus apparitionibus vete. teſtam.

Secunda diffic. In apparitionibus noui teſtamenti loquebatur ne Deus immediatè, an per Angelos, ſicut in veteri?

Alex. Alen. vbi. ſ.

D. Aug. **B**Eatus Auguſt. loco ſuprà citato tenet, inuenire veritatē huius quæſtionis eſſe difficile, & non expedire temerè affirmare.

C O N C L V S I O.

Piè credo dici poſſe apparitiones noui teſtamenti factas fuiſſe per Angelos; ſicut in veteri teſtamento per angelos factas fuiſſe nuper probatum eſt. Et ratio eſt, vt intelligamus Deum ſemper ſuam maieſtatem cum hominibus cuſtodiſſe, quouſq; homo factus eſt. Tunc enim ſolùm immediatè
Ad Heb. 1. locutus eſt, vt B. Pauli ad Hebræ. 1. teſtatur dicens. Multifariàm,

riàm,multiſq; modis olim Deus, loquens patribus in prophetis, nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. Et Matth.5.aperiens os ſuum,&c. *Matth.5.*

Tertia diffi. In apparitionibus noui teſtamenti quomodo corpora aſſumpta fuerunt?

CONCLVSIO.

CErtiſſimè tenendum eſt corpora, quibus Deus apparuit in nouo teſtamento, non fuiſſe Deo hypoſtaticè vnita, ſicut fuit vnita humanitas, quando factus eſt homo.Neque enim columba, neque ignis erat Spiritus ſanctus, neque vox erat Pater, quando vox Patris audita eſt. Hæc concluſio eſt D.Auguſt. vbi ſuprà, & S. Thom.3. p. q. 39.art.6. *Matth. 3. D. Auguſt. S.Tho.*

Quarta diffic. Cur ante diluuium, ſemper legitur, apparuiſſe Dominum in ſe, & poſt diluuium, ante incarnationem, legitur apparuiſſe in Angelo?

HAec difficultas naſcitur ex eo, quòd in apparitionibus poſt diluuium vel præmittitur, vel ſubiungitur angeli apparitio. Vnde ſcriptura ſacra, aliquando Angelum, aliquando verò Deum locutum fuiſſe teſtatur. Reſpondeo cum noſtro Alexand. bifariam. Primo: quia tēpore diluuij omnis caro corruperat viam ſuam, in cuius corruptionis pœnam immiſit diluuium, & minorem familiaritatem habuit cum natura humana, quàm ante corruptionē. Et ideò ante diluuium legitur apparuiſſe in ſe, poſt diluuium verò in Angelo, vt manifeſtaret ſe magis ab homine elongatum propter peccatum. Vel ſecundò apparuit poſt diluuium in Angelo; vt innueret propè eſſe iam tempus, in quo apparere in magni conſilij Angelo promiſerat, quod fuit tēpus incarnationis. *Alex. Alen. vbi.§.*

Alex. Alen. 1.p.q.2. in 1. art.4.& 5. Magiſter hac.d. lege omninò Caſtrum verb. beatitudo. hæreſi. 1. S.Tho.q. 94. art. 1. Exod.33. Ioan.1. Caſtro vbi ſuprà. Lege flores q.de beatitudine in 4.

Quinta diffic. Apparuit ne vnquàm Deus mortalibus in ſpecie, qua eſt Deus?

CONCLVSIO.

INdubitanter tenendum eſt Deum in ſpecie eſſentiæ ſuæ nunquàm mortalibus apparuiſſe. Probatur primo Exod. 33. Dixit enim Deus Moyſi: non videbit me homo, & viuet. Et Ioan.1. legitur. Deum nemo vidit vnquàm. Et ratione confirmatur: quia cũ omne viſibile ſit mutabile, & Deus, vt ſuprà diximus, ſit immutabilis, erit inuiſibilis. Explicare autem viderint ne Moyſes, & Paulus Deum? Et an poſſit viatori manenti in ſtatu viæ communicari viſio intuitiua Dei? non eſt præſentis loci, cùm in. 4. d. 49. ex profeſſo à doctoribus tractetur. hactenus de. 8. diſt.

Diſtinct. IX. De *diſtinctione Angelorum, quãtùm ad Hierarchias, & ordines?*

Quæſt. I. De *Hierarchijs.*

Alex. Alen. 4.p.tract. de officio miſſæ. p. 2. §. 1. S.Th.q. 108. S.Bona.Scot. Dura.& alij hac diſt. Doct. vbi. s. S.Bona. ſuper literã d. q. 1. S.Th. art. 1. B.Dionyſi.

Hæc q. erit perſpicua, poſitis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Quidnam eſt Hierarchia?

PRæter nominis etymologiam, qua dicitur hierarchia ab hieros, quod eſt ſacrũ, & archos, quod eſt princeps, quaſi ſacer principatus, tres affert D. Bona. definitiones hierarchiæ.

CONCLVSIO.

Hierarchia eſt ordo ſacratior, & ſcientia, & operatio, quæ ad Dei ſimilitudinẽ pro viribus nititur, ac pro modo ſuo ad illius imitationẽ, ex indulta ſibi diuinitùs intelligẽtiæ luce, inuehitur. Hæc diffinitio eſt B. Dionyſi. c. 3. cœleſtis hierarchiæ, in qua omnia cõtinẽtur, quæ ad rationẽ principatus conſiderãtur. Nã in principatu eſt vnus finis, quẽ princeps intẽdit, ad quẽ cõſequẽdũ, cũ diuerſitas officiorũ requiratur, ponitur in definitione ordo, quo talis diuerſitas exprimitur.

Deinde

Deinde cũ opus ſit ſcientia dirigente in executione officiorũ, & actione perducente, additur in definitione ſcientia, & operatio: finis autem intẽtus innuitur voce ad Dei ſimilitudinẽ, &c. Hugo autem ita definitionem poſitam declarat. Nã eſt, inquit, ordo diuinus, id eſt, poteſtas à Deo ordinata, ſcientia, qua quid faciendum ſit intelligant, & actio, qua quod intellexerunt agendum, perficiant. Et in ordine officium, in ſcientia diſtinctio, in actione miniſterium ſignificatur. Nam ſine ordine actio præſumptio cenſetur, & ſine actione ordo negligentia eſt: ſine ſcientia autem, & actio eſt repræhenſibilis, & ordo inutilis. *Hugo.*

Secunda diffi. Quotuplex eſt Hierarchia?

DIuus Bona. loco citato, varias affert hierarchiæ diuiſiones. Hierarchia, cùm ſit ſacer principatus, poteſt duobus modis conſiderari. Primò ex parte principis, ſecundò ex parte multitudinis ſubditæ principi. *Doct. vbi. ſ.* *Nota.*

CONCLVSIO I.

Si hierarchia primo modo, ſcilicet, ex parte principis conſideretur, vna tantùm eſt omnium angelorum, & omnium hominum (qui ſacrorũ participes eſſe poſſunt) hierarchia, & nõ plures. Hæc concluſio eſt de fide, in quãtùm dicit, omnes angelos, & homines ſub vno principe contineri. Et patet ad Rom. 11. quoniã ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Et Sap. 14. tua autem, pater, prouidentia ab initio cuncta gubernat. Et ratio eſt, quia princeps omnium, qui poſſunt ſacrorum eſſe participes, cuiuſmodi ſunt rationales creaturæ, eſt vnus Deus, Optim. Max. *Rom. 11.*

CONCLVSIO. II.

Hierarchia ſecundo modo ſumpta, id eſt, ex parte multitudinis eſt duplex, vna angelorum, & hominum altera. Et ratio eſt; quia ſicut vnitas principatus emanat ex vnitate modi paſſiuæ gubernationis, ita diuerſitas principatus, ſiue hierarchiæ, & pluralitas ex pluritate effluit. Nam qui non poſſunt ſecundum eundem modum à principe gubernari, ad diuerſos principatus pertinent. Et cùm homines, & Angeli diuerſis modis regantur, quia Angeli puris illumi-

Gen. 3. cias, varia de illo deſcribuntur. Nam Gen. 3. de illo dicitur. *Luc. 11.* Sed, & ſerpens erat callidior, ideſt, vt habet alia tranſlatio, ſa- *Iob. 41.* pientior cunctis animantibus terræ. Et Luc. 11. Chriſtus vo- *Epheſi. 6.* cat illum fortem armatum. Et Iob. 4. non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei. Et ad Epheſi. 6. non eſt nobis colluctatio, &c. Sed aduerſus Principes, & Poteſtates, aduer- *Apoc. 12.* ſus mundi rectores tenebrarum harum, &c. Et Apoc. 12. væ terræ, & mari: quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ideſt, poteſtatem. Et. 16. q. 2. can. viſis, habetur. Diabolus habet mille nocendi modos, & artes.

Secunda Propoſitio.

Fallit quoque per ſomniorum illuſionem. Accidit enim aliquando operatione dæmonum; vt aliquæ phantaſiæ dormientibus appareant, in quibus aliqua eis reuelant, & quan- *D. Aug.* doque aliqua vera de ſpiritualibus, vt refert D. Aug. de ciuitate Dei; ſiue de corporalibus præſentibus, vel futuris, præſertim illis, cum quibus dæmones habent aliqua pacta illicita. Quibus quidem reuelant aliquando, ea quorum dæmones ipſi cauſa ſunt. Aliquando verò ea, quorum ſigna præno-ſcunt: quæ tamen hominibus ſunt occulta. Nonnunquàm immittunt ſomnia falſa, & deceptoria. Extat exēplum apud *B. Greg.* D. Greg. lib. 4. dialog. c. 50. de quodam homine, cui dæmon in ſomniis longam vitam promiſit, & cùm multas pecunias perſas, & nefas ſibi comparaſſet, repentè defunctus eſt. Extat, & aliud exemplum in vitis patrum de eo, qui, lectis miraculis Moyſi, prætulit illum Chriſto; & in ſomniis, dæmonis induſtria, vidit Chriſtum, in choro hominũ veſtibus nigris indutum, & Moyſen in choro Angelorum veſtibus albis ornatũ, quo ſomno à fide receſſit. Poſteà verò cognita dæmonis fallacia, ad Chriſtũ cōuerſus fuit, & pœnitētiam egit.

Appen. Hinc, tales reuelationes ſomniorum, & reſponſiones ſunt execrandæ, & nunquàm credendæ. Quia dæmon pater mendacij, licet, aliquando vera reuelet: ſemper tamen hominum perditionem intendit. Vera namque prædicit, vt homines fidem illi adhibentes faciliùs decipiat, & ad interitum ſempiternum perducat.

DVB. VI. Cur igitur Deus, vt dæmones hominibus inſidias parent, permittit?

RESpondeo. Quia diſpoſuit, & ordinauit diuina prouidentia: vt hominum bona per Angelos procurarentur: directè quidem per bonos Angelos, quatenus homines illorum beneficio à malo retrahuntur, & ad bonum reducuntur: indirectè verò per angelos malos, quatenus dati ſunt ad exercitium, vt per eorum impugnationem à malo reuocentur, & ad bonum promoueantur, & victoria parta, præmium illud conſequatur, de quo dicitur Apoc.2. Vincenti dabo manna abſconditum, &c. *Apoc.2.*

Quæſt. IIII. Quid Angeli circa animas poſſunt? *Alex. Alen. q. 39. & 40. S. Th. q. 111. S. Bon. 1. Ricar. & alij hac d. 8.*

QVæſtione præcedenti de potentia angelorum circa corpora egimus: nunc verò quid circa animas efficere valeant, tractandum eſt. Patebit quæſtio hæc, explicatis nonnullis difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm Angeli exiſtere, vel illabi animabus hominum poſſint?

Hæc difficultas fuit expoſita ſuprà q.3.d.2.difficult.7.

Secunda diffic. Vtrùm habeat potentiam circa hominis intellectum?

CONCLVSIO.

ANgelus pôt intellectũ hominis illuminare. Et ratio eſt; quia, ſicut Angeli inferiores per ſuperiores illuminantur, ita homines, qûi ſunt Angelis inferiores, per eos illuminantur. Lege enim, & ordine diuinæ prouidentiæ ſtatutum eſt; vt actionibus ſuperiorum inferiora ſubdantur. Illuminant igitur angeli hominis intellectum, quatenus illos, ſimilitudinibus ſenſibilium, intelligibilem veritatem docét. Lege D. Diony. in lib. de diuinis nominibus. *Alex. Alen. q.40.m.1. S. Tho. ar. 1. S. Bona. q.4. vbi. ſ. alij hac diſt. D. Dionyſi.*

Dub. *De quibus dicuntur hominis intellectum illuminare?*

REſpondeo. Primò de rebus cogitandis, bonas cogitationes, vt ſtatim dicemus, immittendo: quatenus excitant, & habilem reddũt intellectum ad habendas optimas cogitationes, remouendo omnia impedimenta, vel interiùs infundendo bona phantaſmata. Secundò de rebus cognoſcendis: nam per bonos angelos homo illuſtratur, & adiuuatur; vt ex creaturis perfectiùs in diuinam deueniat cognitionem. Tertiò de rebus credendis, quatenus miniſterio bonorum angelorum hominibus diuina principaliter reuelantur. Vnde in eis fides generatur, & creſcit. Et tandem illuminant de rebus agendis. Nam ex eo, quòd de fide, & de credendis illuminant, dicuntur etiam ad fidei operationem illuminare, & adiuuare. Sed de iis lege infrà d. 9.

Tertia diffi. Poſſunt ne Angeli immittere cogitationes in intellectum humanum, quibus illuminetur?

CONCLVSIO I.

Alex. m. 2. vbi. s. & q. 101. m. 7. art. 3. & 4.

IMmittere in intellectum cogitationes; vt cauſa efficiens principalis, nemo, niſi ſolus Deus, poteſt. Et ratio eſt; quia ipſe ſolus eſt, qui, per modum principalis agentis, poteſt in intellectu cogitationes, & affectiones gignere, & formare, cùm ille ſolus animabus noſtris illabatur. Secundò ſi dæmon poſſet cogitationes immittere, nūquā permitteret nos à malis cogitationibus ceſſare, & malæ cogitationes nō imputarētur nobis. Quod tamen eſt falſum: quia dñs illas repræhendit Matth. 9. dicens. Quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

Matth. 9.

CONCLVSIO II.

Si immittere ſumatur impropriè, & largè, quatenus ſolummodò dicit excitationem, vel impulſionem, vel ſuggeſtionē boni, & mali angeli poſſunt cogitationes immittere: nō quidem ſpecies imprimendo: ſed adhibendo aliqua ſigna exteriora, quæ excitent intellectum ad aliquid conſiderandum: & etiam diſponēdo taliter phantaſmata, vt conducant ad conſide-

ſide-

ſiderationem illius rei, quam vult dæmõ, vel Angelus bonus ab homine cõſiderari. Et probatur pſal. 33. immittet angelus Domini in circuitu timentium eum. Vbi gloſſa immittet, ideſt, miſſionẽ faciet, ideſt, cuſtodiam intrà, & extrà mittet. Et ideò dicitur in circuitu timentium eum. Vnde alia tranſlatio habet. Circundat Angelus Domini in giro timentes ſe. Et Ioannis. 13. cùm diabolus miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas. Et hoc modo intelligenda ſunt ſacræ ſcripturæ loca, & ſanctorũ auctoritates, vbi Angeli cogitationes immittere dicuntur. *Pſal. 33.* *Ioan. 13.*

Hinc, modo dicto ſæpè dæmon diſponit phantaſma ita; vt inducat dubium alicuius veritatis catholicæ, quod homo ſoluere neſciat. Append. 1.

Hinc, etiam quemadmodum illudit exteriores ſenſus; vt q. præcedenti diximus, deludit quoq;, & intellectum. Append. 2.

Hinc, non neceſſitatur intellectus ad recipiendas dæmonum ſuggeſtiones, ſiue cogitationes; quia Angeli boni tentationem Luciferi non receperunt; ſed vicerunt. Violentiam enim inferre nõ poteſt: vt docet Damaſ. apud Alex. vbi ſup. Append. 3. *Dama.*

Quarta diffic. Eſtne Angelus potens ad mutandam hominis voluntatem?

CONCLVSIO I.

VOluntas hominis ab interiori à ſolo Deo mutari poteſt. Et ratio eſt, quia velle eſt inclinare volũtatem in rem volitam, & naturalis inclinatio eſt à ſolo Deo, qui eſt auctor, & cauſa voluntatis. Vnde Prou. c. 21. legitur. Cor Regis in manu Domini, quocũq; voluerit, inclinabit illud. Vbi glo. Cor. i. volũtas Regis, eſt in manu, ideſt, in poteſtate Dei, & quocũq; voluerit, inclinabit illud, ideſt, vel ad duritiem, vel ad manſuetudinem, ad bonum, vel ad malum. *Alex. Alen. q. 40. m. 3. & 4. S. Tho. art. 2. S. Bona. q. 5. & reliqui vbi. ſ.*

CONCLVSIO II.

Ab exteriori poſſunt Angeli hominis voluntatem immutare. Ratio eſt; quia poteſt ei oſtendere, vel repræſentare exterius obiectum, vel commutare interiùs appetitũ ſenſitiuũ, ad aliquam paſſionem, tempè, ad iram, vel concupiſcẽtiam, *Prou. c. 21.*

ex quibus voluntas hominis ad volendũ aliquid inclinatur. Et ideò dicitur ab Angelo mutari, ideſt, allici, vel inclinari.

Append. Hinc, voluntas à dæmone non cogitur ad conſentiendum exteriori perſuaſioni, & interiori affectioni: quia ſemper manet libera.

Quinta diffic. Poſſunt ne Angeli incendere affectionem, ſiue voluntatem?

Alex. Alen. m. 3. vbi. §. & q. 101. m. 7. art. 4. & D. Bona. q. 5. vbi. §.

EOdem modo, quo de immiſſione cogitationum, eſt de affectione theologandum. Et nota cùm D. Bona. loco citato incendere eſſe actum tranſlatum à rebus corporeis. Nam ſicut in corporalibus ignem incendere, nõ eſt ignẽ generare: ſed potiùs igni pabulum miniſtrare, vel applicãdo ignẽ cõbuſtibili, vel combuſtibile igni; ita in ſpiritualibus.

CONCLVSIO I.

Solus Deus, tanquàm principale agens, incendit voluntatem. Ipſe enim dixit, ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi, vt ardeat? (Luc. 12.)

CONCLVSIO II.

Dæmones, tanquam excitantes, & ſubminiſtrantes, ignẽ incendere dicuntur. Conſtat ex notabili poſito: quia igni, qui eſt concupiſcentia, ſiue peruerſa libido, pabulum, ſcilicet, cogitationes, & affectiones carnales, & terrenas, & fœdas delectationes dæmones apponunt. E contrà boni Angeli bonas cogitationes ſubminiſtrant.

Append. Hinc, ignem incendere in ſpiritualibus, non ſolùm accipitur reſpectu affectionum: immò, & cogitationum.

Sexta diffic. Poteſt ne Angelus immutare ſenſus interiores.

CONCLVSIO III.

S. Tho art. 3. & alij vbi. §.

ANgeli poſſunt immutare, & immutant aliquando vtrunq; ſenſum, interiorẽ, & exteriorẽ. Et ratio eſt, propter eorum potentiam in materiam corporalem, & ipſorum influentiam in homines. Quod quidẽ efficiunt, vel

de nouo ſenſibile aliquod formando, ſiue à natura formatum ſenſui opponendo, vel ſpiritus, & humores intus commouẽdo. Et conſtat Gen. 19. vbi legitur, Sodomitas percuſſos fuiſſe cæcitate ab angelis; ita vt oſtium domus inuenire nõ poſſent. Et. 4. Reg. 6. exemplo Syriorum, quos Eliſeus in Samariam duxit cæcitate percuſſos. *Gen. 19.* *4. Reg. 6.*

Septima diffic. Vtrùm Angeli poßint ſecreta cordium ſcire?

HAec difficultas tractata eſt ſuprà in q. 4. d. 3. de cognitione Angelorum. *Magiſter ſenten. hac d. & Alex. Alen. q. 24. m. 7. & in. 1. p. q. vltima, & doct. d. 15. 1.*

Quæſt. V. Vtrùm Deus aliquando aſſumpſerit corpus?

HAec quæſtio ortum habet ex diuerſis locis ſacræ ſcripturæ, in quibus legitur Deum hominibus apparuiſſe. Nã Exod. 3. apparuit dominus Moyſi in flamma ignis, de medio rubi. Et Matth. 3. Spiritus ſanctus viſus eſt deſcendere ſuper Chriſtum, ſicut columba. Et act. 2. venit ſuper apoſtolos in linguis igneis. Hinc ergo quæritur vtrum aſſumpſerit corpus? *Exod. 3.* *Matth. 3.* *Act. 2.*

CONCLVSIO.

In nulla apparitióne ex ijs, quæ legũtur in veteri teſtamento, legimus Deum aſſumpſiſſe corpus: ſed Angelum, ita quòd nunquàm locutus eſt immediatè in veteri teſtamento: ſed per Angelos. Probatur auctoritate D. Auguſt. 3. de Trin. c. vltim. vbi expreſſè habetur. *D. Aug.*

Prima diffic. Cur igitur dicit diuina ſcriptura locutum fuiſſe dominum Deum?

PAſſim enim legitur locutum fuiſſe dominum, vt Gen. 15. ego protector tuus ſum, &c. Et alibi paſſim, & nõ per Angelos, Lege concordantias bibliæ verbo ego. *Gen. 15.*

CONCLVSIO.

Licet ſcriptura ſacra dicat: ego ſum Dominus, &c. hoc ſolùm dicitur: quia Angelus loquebatur in perſona Dei, ſicut inter nos præco in perſona iudicis loquitur. Probatur ex D. Paul. ad Hebræ. 2. vbi loquẽs de traditione legis ait. Si enim, qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, &c. Et ad Gal. 3. dicit, legem ordinatam fuiſſe per Angelos in manu mediatoris. Et act. 7. dixit B. Stephanus. Apparuit Moyſi in deſerto montis Sina angelus in igne flammæ rubi, & infrà. Hic eſt, qui fuit in eccleſia in ſolitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sina. Vel vt Alex. declarat, attribuitur apparitio Deo per auctoritatem, angelo per miniſterium. Non quòd Deus tali miniſterio indigeat: ſed quia cõgruit eius dignitati, vt ei angeli in huiuſmodi inferioribus miniſtrent.

Ad Heb. 2. *Gal.* 3. *Act.* 7.

Append. Hinc locus ille Exod. 33. vbi dicitur, locutum fuiſſe dominum ad Moyſen facie ad faciem, & alia id genus loca intelligenda ſunt ita: vt loqueretur Angelus immediatè, aut Deus per Angelum. Idem enim probat D. Aug. vbi ſup. de omnibus apparitionibus vete. teſtam.

Exod. 33. *D. Aug.*

Alex. Alen. vbi ſ.

Secunda diffic. In apparitionibus noui teſtamenti loquebatur ne Deus immediatè, an per Angelos, ſicut in veteri?

D. Aug.

Beatus Auguſt. loco ſuprà citato tenet, inuenire veritatẽ huius quæſtionis eſſe difficile, & non expedire temerè affirmare.

CONCLVSIO.

Piè credo dici poſſe apparitiones noui teſtamenti factas fuiſſe per Angelos; ſicut in veteri teſtamento per angelos factas fuiſſe nuper probatum eſt. Et ratio eſt, vt intelligamus Deum ſemper ſuam maieſtatem cùm hominibus cuſtodiſſe, quouſq; homo factus eſt. Tunc enim ſolùm immediatè locutus eſt, vt B. Paul. ad Hebræ. 1. teſtatur dicens. Multifariàm,

Ad Heb. 1.

riàm, multiſq; modis olim Deus, loquens patribus in prophetis, nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. Et Matth. 5. aperiens os ſuum, &c. *Matth. 5.*

Tertia diffi. In apparitionibus noui teſtamenti quomodo corpora aſſumpta fuerunt?

CONCLVSIO.

Certiſſimè tenendum eſt corpora, quibus Deus apparuit in nouo teſtamento, non fuiſſe Deo hypoſtaticè vnita, ſicut fuit vnita humanitas, quando factus eſt homo. Nequè enim columba, nequè ignis erat Spiritus ſanctus, nequè vox erat Pater, quando vox Patris audita eſt. Hæc concluſio eſt D. Auguſt. vbi ſuprà, & S. Thom. 3. p. q. 39. art. 6. *Matth. 3.* *D. Auguſt.* *S. Tho.*

Quarta diffic. Cur ante diluuium, ſemper legitur, apparuiſſe Dominum in ſe, & poſt diluuium, ante incarnationem, legitur apparuiſſe in Angelo?

Haec difficultas naſcitur ex eo, quòd in apparitionibus poſt diluuium vel præmittitur, vel ſubiungitur angeli apparitio. Vnde ſcriptura ſacra, aliquando Angelum, aliquando verò Deum locutum fuiſſe teſtatur. Reſpondeo cum noſtro Alexand. bifariam. Primo: quia tẽpore diluuij omnis caro corruperat viam ſuam, in cuius corruptionis pœnam immiſit diluuium, & minorem familiaritatem habuit cum natura humana, quàm ante corruptionẽ. Et ideò ante diluuium legitur apparuiſſe in ſe, poſt diluuium verò in Angelo, vt manifeſtaret ſe magis ab homine elongatum propter peccatum. Vel ſecundò apparuit poſt diluuium in Angelo; vt innueret propè eſſe iam tempus, in quo apparere in magni conſilij Angelo promiſerat, quod fuit tẽpus incarnationis. *Alex. Alen. vbi. ſ.*

Alex. Alen. 1.p.q.2. in 1. art.4.& 5. Magiſter hac.d. lege omninò Caſtrum verb. beatitudo. hæreſ. 1. S.Tho.q. 94. art. 1. Exod.33. Ioan.1. Caſtro vbi ſuprà. Lege flores q.de beatitudine in 4.

Quinta diffic. Apparuit ne vnquàm Deus mortalibus in ſpecie, qua eſt Deus?

CONCLVSIO.

INdubitanter tenendum eſt Deum in ſpecie eſſentiæ ſuæ nunquàm mortalibus apparuiſſe. Probatur primo Exod. 33. Dixit enim Deus Moyſi: non videbit me homo, & viuet. Et Ioan.1. legitur. Deum nemo vidit vnquàm. Et ratione confirmatur: quia cũ omne viſibile ſit mutabile, & Deus, vt ſuprà diximus, ſit immutabilis, erit inuiſibilis. Explicare autem viderint ne Moyſes, & Paulus Deum? Et an poſſit viatori manenti in ſtatu viæ communicari viſio intuitiua Dei? non eſt præſentis loci, cùm in. 4. d. 49. ex profeſſo à doctoribus tractetur. hactenus de.8.diſt.

Diſtinct. IX. De *diſtinctione Angelorum, quãtùm ad Hierarchias, & ordines?*

Alex. Alen. 4.p.tract. de officio miſſæ. p. 2. §.1. S.Th.q. 108. S.Bona.Scot. Dura.& alij hac diſt. Doct.vbi.ſ. S.Bona. ſuper literã d. q. 1. S.Th. art. 1. B.Dionyſi.

Quæſt. I. De *Hierarchijs.*

Hæc q. erit perſpicua, poſitis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Quidnam eſt Hierarchia?

PRæter nominis etymologiam, qua dicitur hierarchia ab hieros, quod eſt ſacrũ, & archos, quod eſt princeps, quaſi ſacer principatus, tres affert D. Bona. definitiones hierarchiæ.

CONCLVSIO.

Hierarchia eſt ordo ſacratior, & ſcientia, & operatio, quæ ad Dei ſimilitudinẽ pro viribus nititur, ac pro modo ſuo ad illius imitationẽ, ex indulta ſibi diuinitùs intelligẽtiæ luce, inuehitur. Hæc diffinitio eſt B. Dionyſi. c.3. cœleſtis hierarchiæ, in qua omnia cõtinẽtur, quæ ad rationẽ principatus deſiderãtur. Nã in principatu eſt vnus finis, quẽ princeps intẽdit, ad quẽ cõſequẽdũ, cũ diuerſitas officiorũ requiratur, ponitur in definitione ordo, quo talis diuerſitas exprimitur.

Deinde

Deinde cũ opus ſit ſciencia dirigente in executione officiorũ, & actione perducente, additur in definitione ſcientia, & operatio: finis autem intẽtus innuitur voce ad Dei ſimilitudinẽ, &c. Hugo autem ita definitionem poſitam declarat. Nã eſt, inquit, ordo diuinus, ideſt, poteſtas à Deo ordinata, ſcientia, qua quid faciendum ſit intelligant, & actio, qua quod intellexerunt agendum, perficiant. Et in ordine officium, in ſcientia diſtinctio, in actione miniſterium ſignificatur. Nam ſine ordine actio præſumptio cenſetur, & ſine actione ordo negligentia eſt: ſine ſcientia autem, & actio eſt repræhenſibilis, & ordo inutilis. *Hugo.*

Secunda diffi. Quotuplex eſt Hierarchia?

Diuus Bona. loco citato, varias affert hierarchiæ diuiſiones. Hierarchia, cùm ſit ſacer principatus, poteſt duobus modis conſiderari. Primò ex parte principis, ſecundò ex parte multitudinis ſubditæ principi. *Doct. vbi. ſ.* *Nota.*

CONCLVSIO I.

Si hierarchia primo modo, ſcilicet, ex parte principis conſideretur, vna tantùm eſt omnium angelorum, & omnium hominum (qui ſacrorũ participes eſſe poſſunt) hierarchia, & nõ plures. Hæc concluſio eſt de fide, in quãtùm dicit, omnes angelos, & homines ſub vno principe contineri. Et patet ad Rom. 11. quoniã ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Et Sap. 14. tua autem, pater, prouidentia ab initio cuncta gubernat. Et ratio eſt, quia princeps omnium, qui poſſunt ſacrorum eſſe participes, cuiuſmodi ſunt rationales creaturæ, eſt vnus Deus, Optim. Max. *Rom. 11.*

CONCLVSIO. II.

Hierarchia ſecundo modo ſumpta, ideſt, ex parte multitudinis eſt duplex, vna angelorum, & hominum altera. Et ratio eſt; quia ſicut vnitas principatus emanat ex vnitate modi paſſiuæ gubernationis, ita diuerſitas principatus, ſiue hierarchiæ, & pluralitas ex pluritate effluit. Nam qui non poſſunt ſecundum eundem modum à principe gubernari, ad diuerſos principatus pertinent. Et cùm homines, & Angeli diuerſis modis regantur; quia Angeli puris

illumi-

illuminationibus, homines verò ſub ſenſibilium ſimilitudinibus gubernantur, diuerſa erit profectò hierarchia Angelorum, ab hominum hierarchia.

CONCLVSIO III.

Si Angelorum hierarchia modo ſecundo prædicto ſumãtur, non omnes Angeli ſunt eiuſdem hierarchiæ, ſed tres diuerſas hierarchias conſtituunt. Et ratio eſt; quia tres ſunt modi, quibus angeli à Deo regũtur, gubernãtur, & illuminãtur, & diſtinctio hierarchiarum ex diſtinctione gubernationis, & illuminationis ſumitur Nam ſi rationes rerum, de quibus angeli illuminantur, conſiderẽtur: vt à primo principio vniuerſali, quod eſt Deus, procedunt, ad primam hierarchiam, pertinent, quæ immediatè ad Deum extenditur, & quaſi in *D. Dionyſi.* veſtibus Dei; vt D. Dionyſi. c. 6. & 7. de cœleſt. hierarch. docet, collocatur. Si verò tales rationes ſumantur, vt ab vniuerſalibus cauſis dependent, quæ iam aliquo modo multiplicantur, ad ſecundam hierarchiam ſpectant. Si autem tertiò perpendantur & ſingulis rebus, quatenus à proprijs cauſis pendent applicentur, iſto modo tertiæ hierarchiæ eſſe dicun*S. Thom.* tur. Vel dic ſecundò cum eodem S. Thom. 3. contra gent. c. 80. diſtingui inter ſe; quia prima hierarchia cognoſcit ordinem diuinæ prouidentiæ, in ipſo Deo. Secunda in cauſis ſecundis vniuerſalibus. Et tertia in particularibus. Et tertiò diſtinguntur; quia prima illuminatur à Deo. Secũda à prima. Et tertia à ſecunda, ſed hæc clariùs in ſequentibus patebunt.

Tertia difficul. Vtrùm homines fideles, in peccato mortali exiſtentes, ſint vnius Hierarchiæ cum Angelis ex parte principis?

HAec difficultas propter primam concluſionem proximæ difficultatis mouetur.

CONCLVSIO I.

D. Auguſt. Simpliciter nõ ſunt eiuſdem hierarchiæ cũ Angelis fideles in peccato mortali exiſtentes. Hæc concluſio eſt D. Auguſt. 12. de ciuitate Dei c. 1. & 6. & lib. 14. c. vlti. qui duas ponit eccleſias, vnã ex bonis Angelis, & bonis hominibus, & ex malis Angelis,

Angelis, & malis hominibus alteram. Tum etiam; quia dæmon, vt ſuprà diximus, eſt caput malorum hominum. Et tandem quia hierarchia eſt ſacer, & ſanctus Principatus, & peccatores non ſimpliciter pertinent ad talem ſanctum principatum, cùm non ſint ſancti, iuxta illud. Sancti eritis; quoniam ego ſanctus ſum. *Leuit. 11. & 19. & 20. Et. 1. Pet. 1.*

CONCLVSIO II.

Fideles peccatores aliquo modo ad talem hierarchiam pertinent. Et ratio eſt; quia ſunt participes ſacrorum, ſcilicet, fidei, & ſacramentorum. Et licet actu non ſint participes, nihilominus tales eſſe poſſunt, & pertinent ad eccleſiam militantem. Et Chriſtus omnium hominum caput eſt. Relege quæſt. ſuprà poſitam. An dæmon ſit caput malorum, &c.

Hinc confutatur hæreſis Donati, cui multi adhæſerunt. Et tandem Lutherus, qui in eius verba iurauit. Nam aſſerunt intra eccleſiam non eſſe bonos & malos, ſed ſolos bonos ad illam pertinere. Qui error fuit condemnatus in concilio Cõſtanſi. ſeſſ. quintadecimâ. In quem errorem doctiſſimè, vt ſolet, inuehitur Caſtro verbo eccleſia, hæreſi. 1. *Hæreſis. Caſtro.*

Quarta diffic. Eſt ne in diuinis perſonis ponenda Hierarchia?

Hanc difficultatem innuit vbi ſuprà S. Tho. Fuit autem circa illam duplex opinio. Vna affirmans Hugonis de ſancto Victore in præamb. ſuper cœleſt. Hierarc. Et Altiſiodo. lib. 2. ſummæ. Et D. Bona. in expoſitione literæ magiſtri. Et Gabriel. hac d. q. 1. Altera eſt negans S. Tho. loco citato, & in. 2. hac diſt. 9. *S. Tho. 5. & Bona. vbi. s. Hugo. Altiſiodoreſis. S. Bona. Gabriel.*

CONCLVSIO I.

Aſſerere in diuinis perſonis eſſe Hierarchiam eo modo, quo prima opinio illam ponit, non eſt erroneum. Et ratio eſt; quia illi non ponunt inæqualitatem, ſed ſolum confitentur hierarchiam tunc ſignificare, & explicare eſſentiæ vnitatem, & perſonarum diuinarum ſanctiſſimam Trinitatem. Atque ita definitur à D. Bona. vbi ſuprà hierarchia eſt diuina pulchritudo,

chritudo, vt ſimpla, vt optima, vt conſumata, vel vt conſumatiua. Quam definitionem dicit eſſe B. Dionyſi. in qua nec Trinitas præiudicat vnitati, nec vnitas Trinitati: ſed vnitas ad perfectionem Trinitatis, & Trinitas ad vnitatis perfectionem ſpectat. Oſtenditur autem vnitas in trinitate per vocem pulchritudo: quia pulchritudo in pluralitate, & æqualitate conſiſtit: vt auctor eſt D. Auguſt. in lib. de vera re. Et voce ſimpla declaratur, pluralitatem non præiudicare vnitati; quoniam ita eſt ibi pluralitas, vt non tollatur vnitatis ſimplicitas. Et vt intelligatur vnitatem non præiudicare Trinitati, ſiue pluralitati, ponitur vox optima. Sic enim eſt in Deo vnitas; vt tamen ſit ſumma bonitas, per quam eſt perfecta communicatio, & ex conſequenti perſonarum pluralitas. Poſtremò, vt oſtendatur, quòd vnitas ad perfectionem pluralitatis, & è conuerſo, pertinet. Subditur: vt conſumata. In quo ſignificatur in Trinitate, & vnitate, omnimodam ſummamquè perfectionem conſiſtere. hæc D. Bona.

B. Dionyſi. *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Si Hierarchia propriè ſumatur, nullo modo eſt in diuinis perſonis collocanda. Et ratio eſt; quia Hierarchia propriè interpretatur ſacer Principatus, & principatus propriè includit Principem, & multitudine inferiorem; & ideò propriè non eſt, niſi vbi eſt ſuperior aliquis, & aliqui inferiores. Quod quidem omninò myſterio ſanctiſſimæ Trinitatis repugnat, vbi in eſſentia vnitas, & in Trinitate adoratur æqualitas.

Hinc confutatur hæreſis Arrij, & aliorum, qui inæqualitatem in diuinis perſonis conſtituebant; aduerſus quos fuerunt aliquot concilia celebrata, quæ apud Caſtrum verbo Deus hæreſi ſexta reperies.

Hæreſis. *Caſtro.*

Quinta diffic. Suntne in vnaquáque trium Hierarchiarum plures ordines.

CONCLVSIO I.

S. Th. art. 2. vbi. ſ.

SVnt quidē in vnaquaque hierarchia plures ordines. Ratio eſt; quia non eſſet multitudo ordinata, ſi ei ordinis diuerſitas

tas abeſſet. Cum enim hierarchia ſit vnus principatus, id eſt vna multitudo, vno modo ordinata, ſub vnius principis gubernatione, de illius ratione erit; vt habeat plures ordines.

CONCLVSIO II.

Hæc ordinum diuerſitas, pœnes diuerſa officia, & diuerſos actus, attenditur; quæ ad ternarium numerum in vnaquaque hierarchia reuocatur. Quælibet enim multitudo habet principium, medium, & finem. Et confirmatur à ſimili: nam ſicut in ciuitate qualibet ſunt tres hominum ordines, ſcilicet, ſummorum, vt optimatum, mediorum, & inferiorum; ita in qualibet hierarchia angelica ſunt tres ordines, ſecundum varia officia, & diuerſos actus diſtincti, & ad ſummum, medium, & infimum reducti.

D. Diony. eſt

Alex. Alen. p. 1. q. 22. m. 4. & p. 2. q. 3. 7. & alij vbi. ſ. & Magiſter hac. d.

Quæſt. II. De ordinibus Angelorum. An ſint in illis ponendi?

Hæc q. non ſecus, ac aliæ quæſtiones, poſitis aliquot difficultatibus erit peruia.

D. Greg. homil. 34. de dragmate, & oue perdita. & S. Th. ad Epheſi. 1. lect. 7. & ad Colo. 1. lect. 4.

Prima diffic. Quid nam eſt ordo?

CONCLVSIO.

ORdo angelorum eſt multitudo cœleſtium ſpirituum, qui inter ſe aliquo munere gratiæ ſimilantur: ſicut, & in naturalium donorum participatione conueniunt. Hæc deſcriptio eſt D. Greg. quam in litera magiſter adduxit, & eam D. Bona. exponit.

S. Bona. vbi ſ. ſuper literam.

Secunda diffic. Quotuplex eſt ordo?

DVplex eſt ordo; vnus triumphantis eccleſiæ, & alter militantis. Canonizata eſt concluſio hæc. 89. diſtinct. can. ad hoc.

D. Diony. de cæleſt. Hierarch. c. 7. & 8. & 9.

Tertia diffic. Eſt ordo neceſſarius?

CONCLVSIO.

Eſt quidē ordo neceſſarius. Et ratio eſt; quia nullius vniuerſitatis rectè gereretur adminiſtratio, neque, ſubſiſtere poſſet, niſi

D. Greg.

niſi eam magnus differentiæ ordo ſeruaret. Et habetur expreſſè eodem can. ad hoc. 89. diſt. Nihil enim in eccleſia militanti debet eſſe inordinatum: vt docetur in can. miramur. 61. diſtinct.

Quarta diffic. Quotnam ſunt Angelorum ordines?

CONCLVSIO.

Magiſter, & alij q. citata S. Bona. q. 7. vbi. s. B. Dionyſi. B. Greg.

NOuem ſunt Angelorum ordines, ſcilicet, Seraphim, Cherubim, Throni, Dominationes, Virtutes, Poteſtates, Principatus, Archangeli, Angeli. Hic numerus colligitur ex variis ſacræ ſcripturæ locis. Et traditur à B. Dionyſi. vbi ſuprà, & à B. Greg. Et refertur cap. vltimo. §. principium de pœn. diſt. 2. vbi adducuntur nouem genera lapidum, quibus nouem picti Angelorum ordines indicantur. Et de pœn. d. 1. can. hi duo, vbi per. 9. hebdomadas. 9. angelorum ordines accipiuntur.

Append.

Hinc in eccleſia hac militanti nouem ſunt ordinum gradus, quorum nomina ſunt hæc. Oſtiarius, Pſalmiſta, Lector, Exorciſta, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Epiſcopus. & diſt. 21. can. cleros habetur.

Quinta diffic. Cur ita nominantur Angelorum ordines?

Doct. vbi. s, S. Tho. art. 5. S. Bona. q. 4. Nota. 1. Nota. 2.

NOta cum D. Bona. tria. Primum eſt, vnum donum eſſe altero dignius: vt charitas ſuperat alia dona. Secũdum eſt ordines inferiores in omnibus donis à ſuperiori excelli, & ſuperari. Tertium eſt denominationem debere fieri à digniori. Nota ſecundò cum ſancto Thom. tribus modis aliquam perfectionem alteri tribui. Primò ſecundum proprietatem, vt quod alicui ex propria natura, & adæquatè conuenit: vt riſibile homini. Secundò per exceſſum; vt Soli calor, & Deo perfectiones creaturarum conueniũt. Tertiò per participationem: vt competit creaturis Deitas, iuxta illud. Ego dixi, dij eſtis. Nota tertiò omnes ſpirituales

Pſal. 81.

Nota. 3.

perfe-

perfectiones, quæ communes ſunt Angelis hominibus, & abũdantiùs in ſuperioribus reperiuntur, diuerſimodè in ipſis inueniri. Ratio eſt; quia perfectiones propriæ ſuperiorum habent locum in inferioribus, deficienter tamen, & per participationem: at verò perfectiones propriæ inferiorum inueniuntur in ſuperioribus, ſed per exceſſum, & perfectiori modo. Et ideò neque ſuperiores ab inferiorum perfectionibus, neq; inferiores à perfectionibus ſuperiorum denominantur, ſed vnuſquiſquè à propria, & adæquata perfectione nomen ſibi vendicat.

CONCLVSIO.

Singuli Angelorum ordines nomen habent inditum iuxta proprietatem peculiarem, & propriam vnicuiquè ordini, ſiue proprium donum. Et ratio eſt; quia commune eſt axioma Galeni medicorum facilè principis: vt rebus nomina imponantur iuxta naturam, & proprietatem cuiuſque. *Galenus.*

Hinc ſcriptura commendans Adam, qui appellauit nominibus ſuis cuncta animantia, & vniuerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ, iuxtà cuiuſque rei proprietatem, & naturam, dicit. Omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius. Append. 1. *Gen. 2.*

Hinc Seraphim dicuntur, qui præ aliis charitate ardent. Seraphim enim interpretatur ardens. Et Cherub. qui alios ſcientia ſuperant. Nam Cherub. plenitudo ſcientiæ declaratur. Throni (vt docet B. Greg.) qui tanta diuinitatis gratia replentur: vt in eis Deus ſedeat, & per eos iudicia diſcernat, atquè informet. Thronus enim ſedes dicitur. Dominationes, quæ principatus, & poteſtates tranſcendunt. Principatus nuncupantur, qui ſibi ſubiectis, quæ agenda ſunt, diſponunt, eiſquè ad diuina myſteria explenda principantur. Poteſtates nominantur illi, qui hoc cæteris potentiùs in ſuo ordine acceperunt: vt virtutes aduerſæ eis ſubiectæ, eorum refrenentur poteſtate, ne homines, quantum deſiderant, tentare valeant. Virtutes dicuntur illi, per quos ſigna, & miracula frequenter fiunt. Archangeli, qui maiora nunciant. Angeli verò, qui minora. Quæ quidem nomina, inquit Magiſter, non propter ſe: ſed propter nos, eis data ſunt. Append. 2. *B. Gregor.*

Append. 3. B. Dionyſi. Hinc tibi negotium faceſſere non debet, quòd D. Dionyſ. virtutes in medio ordine ſecundæ hierarchiæ, & principatus in primo ordine tertiæ hierarchiæ conſtituat: Id autem B. Greg. Gregor. è contra, mutatis locis. Neque enim vnus alteri contradicit, nec verbum alterius retractat: ſed alium modum di- S. Bona. ſuper litteram. ſtinguendi aſſignat. Propterea quod B. Dionyſi. diſtinctionem hierarchiarum ſumpſit, penes ea, quæ ſunt ipſis angelicis ſpiritibus intrinſeca, & ideò diſtinxit ordines, vt in cœlis collocati ſunt: at verò D. Gregor. plus penſans opera, & officia angelorum, diſtinxit eo modo, quo plus ad eruditionem noſtram valere poſſunt.

Sexta diffic. Fuerunt ne iſti ordines diſtincti à principio creationis Angelorum?

CONCLVSIO I.

S. Tho. art. 4. S. Bona. q. 2. vbi. ſ. Nouem iſti ordines non fuerunt diſtincti à principio creationis eorum: ſed poſt malorum Angelorum lapſum. Et ratio eſt; quia nullus ſpiritus malus fuit Seraphim, id eſt, ardens charitate in Deum, neq; thronus, id eſt, ſedes Dei, neque fuit Cherub. id eſt, plenitudo ſcientiæ. Neq; enim cecidiſſent, ſi ſcientia pleni, charitate in Deum flagraſſent.

Dub. Dices. Cur igitur ſuprà diximus ex ſingulis ordinibus cecidiſſe, ſi ante lapſum non fuit ordinum diſtinctio?

Magiſter. Reſpondeo cum Magiſtro. Hoc dicitur propterea quòd, ſi non cecidiſſent, ad dictos ordines aſſumpti fuiſſent.

Hinc hæc nomina angelorum non ſunt nomina naturæ: ſed gratiæ, id eſt, fuerunt diſtinctorum ordinum, propter dona gratuita ſibi conceſſa.

D. Bona. Vel reſpondeo cum D. Bona. diſtinctionem ordinum eſſe à natura, tanquàm à præambula diſpoſitione, & à gratia, tanquàm à completiua perfectione. Vnde ordinum principalis S. Thom. diſtinctio non poteſt eſſe à natura. Quod etiam innuere viſus eſt S. Thom. dicens: inchoatiuè eſſe ex naturalibus, & completiuè ex gratuitis.

Septima

Septima diffic. Vtrùm ſpiritus eiuſdem ordinis ſint æquales in donis?

CONCLVSIO.

NOn ſunt omnes ſpiritus eiuſdẽ ordinis in donis æquales. Ratio eſt: quia Lucifer fuit de collegio ſuperiorum ſpirituum, & tamen in naturalibus fuit omnibus excellentior. Lege cap. vltimum d. 2. de pœn. § primum. *S. Bona. q. 8. vbi. 5.*

Octaua diffi. Remanebunt ne dicti ordines poſt diem iudicij?

RAtio dubitandi eſt: quia D. Paul. 1. Corinth. 15. ait. Cùm euacuerit omnem principatum, & poteſtatẽ, & virtutẽ. *S. Tho. art. 7. D. Bona. q. 6. vbi. 5.*

CONCLVSIO I.

Quantũ ad naturalia, & quò ad gratuita angelorũ ordines diſtincti manebunt. Communis eſt ſententia Magiſtri, & Doct. in hac d. Et ratio eſt: quia naturalia, & gratuita in ipſis manebunt. Neq; enim eorum natura corrumpetur, neq; gloria, quæ merito præcedenti correſpondebit, eſſe deſinet. *1. Cor. 15.*

CONCLVSIO II.

Quò ad executionem officiorum, quatenus ordinantur ad perducendos homines ad Deum, poſt diem iudicij ceſſabunt. Hoc enim eſt, quod D. Paul. vbi ſuprà, docuit dicens: cùm tradiderit regnum Deo, & patri, euacuabit omnem principatum, &c. Vbi animaduertit Albert. Magnus non dixiſſe D. Paul. euacuandos eſſe Seraphim, & Cherubim, & Thronos: quia iſti denominantur ab actionibus, quas circa Deum exercent: ſed principatus, & poteſtates, & virtutes, qui ab actionibus, quas circa nos exercent, nomen habent. Et eadem ratione euacuandos eſſe alios tres ordines inferiores intelligendum eſt. *Albertus Magnus. 1. Cor. 15.*

DVB. Ceſſabunt ne officia, quibus ſuperiores illuminant inferiores?

CONCLVSIO.

ACtiones Hierarchiæ in Angelis remanebunt, nempè, mutua purgatio, illuminatio, atq; perfectio, non quatũ

ad acquiſitionem, & manifeſtationem alicuius veritatis, de nouo diuinitùs traditæ: ſed quantùm ad conſeruationē ſcientiæ veritatum, quas illis reuelauerunt. Et ratio eſt; quia ſicut inferiores illuminantur per ſuperiores, ita cognitio inferiorum dependet ex ſuperiorum illuſtratione, non ſolùm quantùm ad nouam acquiſitionem: verum etiam quantùm ad ſcientiæ conſeruationem. Et ita intelligendi ſunt D. Bona. & alij, qui partem affirmantem defendunt.

Append. Idem dicendum eſt de hominibus, qui per angelorum officium ad beatitudinem peruenerunt.

Nona diffic. Vtrùm in dæmonibus ſit ordo? infrà in q. de dæmonibus explicabitur.

Quæſt. III. Vtrùm homines ad ordines Angelorum aſſumantur?

S. Thom. q. 108. art. 8. S. Bona. q. 5. & 7. Duran. q. 2. in hac d. 9.

ERit quæſtio hęc facilis intellectu ſequentes difficultates intelligenti.

Prima diffic. Fuerunt ne creati homines ad reparandum Angelorum ordines?

CONCLVSIO.

FVerunt homines formati ad ruinam ordinum angelorum reſtaurandam. Concluſio eſt Leonis. IX. Pontif. maximi. Et habetur de conſecr. diſt. 1. can. hi duo, vbi ita legitur. Quorũ recuperationi conſulens omnipotens Deus, creator, primum hominem de limo terræ formauit, qui ſui generis multiplicatione, damna cœleſtis patriæ reſarciret, atquè angelorum gaudia ſuppleret, qua ſpe angelicus chorus non modicum lætatus eſt.

Secunda

Secunda diffic. Aſſumentur ne intra choros Angelorum?

CIrca hanc difficultatem fuit opinio Euſtratij ſuper 6. Ethic. qui aſſerebat, non poſſe animam hoc conſequi, vt inter angelos collocetur: quia nemo poteſt ad perfe-ctionem actuum angelorum pertingere. Quæ opinio ſi loquatur de naturali actione, vera eſt: ſi verò de ſupernaturali, eſt hæretica. Cùm conſtet animam Chriſti Ieſu, & ſanctiſſimam Virginem omnes angelos ſuperaſſe. Hanc opinionem refert S.Thom.in.2.d.9.q.1.art.8.

Doct. vbi. ſ.
Euſtratij error.

Secunda opinio, quam citant S.Thom. & D. Bona. eorum eſt, qui affirmarunt ſolas virgines, quæ nec nubent, neque nubentur, eſſe inter angelos collocandas, alios verò homines conſtituere decimum ordinem. Quæ etiam eſt falſa: quia D.Petrus, & B.Magdalena proculdubio ſunt in cœlis, multis alijs virginibus maſculis, & fœminis ſuperiores.

S.Thom.
S.Bona.
Matth.22.
Luc. 20.

Tertia opinio, quàm ſequitur S. Bona. ait, perfectos homines, qui in vita peruenerunt ad tantam meritorum excellentiam: vt exaltentur ad ordines angelorum, eſſe in ordinibus angelorum collocandos: imperfectos verò, qui non ad talem excellentiam peruenerunt, decimum ordinem cõſtituturos: vt ſunt pueri, qui ſolis Chriſti meritis ſaluantur.

CONCLVSIO. I.

Non eſt vero ſimile conſtituendum eſſe ex hominibus imperfectis decimum ordinem. Et ratio eſt: quia non decet; vt numerus ordinum, qui cœleſti hierarchiæ per triaterna diſtinctus competit, & quo veſtigium Trinitatis ſanctiſſimæ perfectiùs exprimitur (vt auctor eſt B. Dionyſi. c. 6. de cæleſt. Hierarch.) per homines augeatur. Et quia homines reparaturi ſunt Angelorum ruinas. Et quod in can. Hi duo de conſecr. diſtinct. 1. Et apud Magiſtrum de decimo ordine ſcribitur, intelligendum eſt, eſſe reparandum ex hominibus, quod in angelis lapſum eſt, de quibus tot corruerunt: vt ex illis decimus ordo poſſet conſtitui.

B.Dionyſi.

CONCLVSIO II.

Ad angelorum ordines, ita ſunt electi aſſumendi: vt quidam inter ſuperiores, quidam inter inferiores, quidam verò inter mediocres, pro diuerſitate ſuorum meritorum, collocētur. *Matth.22.* Patet Matth.22.c. vbi de ſanctis dicitur. Erunt ſicut Angeli Dei in cœlo. *Luc.20.* Et Luc.20. dicuntur æquales angelis. Lege D.Auguſt.12.& 22.de ciuit. Dei. c.1. dicentē. *D.Auguſt.* Non erunt duæ ſocietates hominum, & angelorum: ſed vna. Lege quoquè *Pſal.44.* gloſſ. ſuper locum pſal. 44. Conſtitues eos principes. Et ſu*Deut.11.* per illud Deut. Omnis locus, &c. Et D. Gregor. in homil. de *D.Greg.* centum ouibus, Luc. 15. Et in homilia de Angelorum diſtinctione, vbi copioſè concluſio demōſtratur, *Luc.15.* Et hoc modo verè dixit D.Bona. quòd non omnes homines ad eoſdem gradus gloriæ, quibus potiūtur angeli, peruenient: quia quidam aſſumentur ſuprà, quidam infrà, quidam ad ipſos.

Tertia diffic. Quot erunt ex hominibus ſaluandi?

CONCLVSIO I.

D.Greg. Tot ſaluabuntur, quot fuerunt Angeli, qui permanſe*Deut.32.* runt, Hæc eſt D. Gregor. propter illud Deuteron. 32. Conſtituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Iſrael, ideſt, angelorum.

CONCLVSIO II.

D.Aug. Tot erunt ad minus ſaluandi, quot ex angelis ceciderunt. Hæc eſt D.Auguſt. in Enchir. c. 29. & lib. 22. de ciuitate Dei. vbi etiam dicit: Et forſitan vberiori numero lætabitur ſuperna Hieruſalem.

CONCLVSIO III.

Sap.8. Numerus ſaluandorū incertus nobis eſt. Et ratio eſt; quia ſoli Deo Optimo. Maximo, cuius ſapientia attingit à fine vſquè ad finem, cognitus eſt numerus electorum in ſuperna felicitate locandus.

Quarta diffi. Quibus modis aſſumi poſſunt homines ad Angelorum ordines?

CONCLVSIO I.

Homines ex parte naturę ad angelorũ ordines aſſumi haud poſſunt. Ratio eſt; quia plus diſtat natura hominis à natura angelorum, quàm natura vnius angeli à natura alterius angeli, & cùm Angelus inferioris naturæ non ad ſuperioris ordinem pertingere valeat; neque poterit hominis natura. Deinde, quia naturalis actio hominis ad æqualitatem actionis Angelorũ attingere non valet. Nullus enim intellectus humanus ſecundum formam poteſt ad cognoſcendum Deum, ſicut angelus peruenire. *Doct. vbi. s. & S. Thom. in. 2. hac diſ.*

CONCLVSIO II.

Ex parte gratiæ poſſunt homines aſſumi ad Angelorum ordines. Patet exemplo ſanctiſſimæ Virginis, cuius tanta fuit gratia: vt non ſolùm ad ordines Angelorum fuerit aſſumpta: verùm etiam ſuper omnes illorum choros collocata. Lege cap. feriandum de conſecra. d. 3.

CONCLVSIO III.

Ex parte efficaciæ meritorũ poteſt homo aſſumi ad ordines Angelorum. Et ratio eſt; quia licet angelus inferior non poſſit mereri, vt ad gloriam, & ordinẽ angeli ſuperioris ordinis perueniat, poterit tamen homo. Quia eius meritum poteſt eſſe merito Angelorum efficacius. Dices. Vnde nã euenit; vt hominis meritum merito Angelorum ſit efficacius? *Dub.* Reſpondeo. Ex quatuor cauſis. Et prima eſt, infinita Dei liberalitas, quæ, nõ obſtante humanæ naturę infirmitate, vult homini, quantũ Angelo dare. Secũda eſt, propter difficultatẽ, quæ eſt occaſio maioris conatus, & ex cõſequenti maioris meriti. Tertia eſt tẽporis diuturnitas, qua homo poteſt de virtute in virtutẽ ambulare, & de bono in melius proficere: cũ diutiùs, quã Angelus ſit viator. Quarta tãdẽ cauſa eſt, ob merita Chriſti, & eius infinitã gratiã, ex qua, merita noſtra habẽt efficaciã. Et ideò virtute meriti Chriſti, quod eſt infinitũ, poſſunt homines ad altiorẽ gradũ gloriæ, quàm Angeli peruenire. Lege cap. hi duo de conſecra. diſt. 1.

Quarta diffic. An homo, per æquale meritum, & mediante æquali lumine gloriæ, cũ Angelo æqualem gloriam conſequatur?

HAec difficultas ſolet hic tractari, quam inuenies expoſitam in floribus. 4. lib. in quæſt. de beatitudine art.3.difficult.2.

Sexta diffic. Fuit ne ſanctiſſima Virgo, & mater Maria, *ſuper omnes Angelorum ordines aſſumpta?*

QVidam opinati ſunt, dici ſuper omnes choros Angelorum exaltatam: eò, ꝙ collocata fuerit in primo loco, vnde Lucifer cecidit. Quia ſuper choros Angelorum, non eſt, dicebant illi, niſi thronus ſanctiſſimæ Trinitatis. Et ita diceretur æqualis in deitate, & gloria tribus diuinis perſonis. Quod quidem eſt falſum: quia tunc non diceretur ſuper choros Angelorum exaltata: ſed inter eorum thronos poſita. Neq; eſſet æqualis tunc in deitate tribus diuinis perſonis. Sed quia, citra perſonas diuinas, nulla pura creatura plus domini gratiam, & gloriam, & præmium eſſentiale diuinum, quàm ſacratiſſima Virgo participat: ideò dicitur ſuper omnes choros exaltata.

CONCLVSIO.

Virgo ſanctiſſima ſuper choros Angelorũ fuit aſſumpta, & exaltata. Liceat modò in honorem beatiſſimæ Virginis, de cuius aſſumptione gaudent Angeli, & collaudantes benedicunt dominum, hanc concluſionem aliquot rationibus, & autoritatibus confirmare. Et primò probatur: quia cùm exceſſerit omnes angelos gratiæ plenitudine, Dei familiaritate, & puritate, debuit, & illos loco ſuperare. Secundò, ſi Seraphim propter dignitatis excellẽtiam Cherubim vnò ordine excedit, Virgo, quæ Seraphim dignitate, & gloria tranſcendit, vno ſaltem ordine antè ibit. Tertiò ſi Seraphim ſeruus ſuum cõſeruum Cherubim vno ordine antecellit, virgo ſanctiſſima

ctiſſima Angelorũ Regina, & domina, cur illis ordine æqualis erit? plus namq; dñs à ſeruo, quàm ſeruus à ſeruo diſtat. Quartò, quia Virgo virginũ, pluſquàm omnes angelos, Deũ dilexit: & ideò præſtantior ei locus in gloria debetur. Quoniam meritum, quod cõſiſtit in charitate, & præmium, per æquiparantiam ſibi correſpondent. Quintò, quia eccleſia canit exaltata eſt ſancta d.g.ſ. chor. ang. ad cœl. regna. Sextò, pſal. 44. Aſtitit regina, &c. aſtitit, id eſt, ſuper choros Angelorum propinquius ſtetit. A dextris tuis, id eſt, propè deitatem tuam. In veſtitu deaurato, id eſt, ſapientiæ auro illuſtrata, ad inuocandum pro nobis, & interpellandum. Circũdata varietate, ſcilicet, meritorum, & virtutum. Septimò, B. Aug. ait. De te, o virgo quid dicã pauper ingenio, cùm quicquid dixero, minus ſit laude tua. Si cœlum te vocẽ, maiores, &c. Tandem dicit. Si dominam angelorum vocem, per omnia etiam comprobaris. Quare ſi domina Angelorum eſt, ſuper illos eſt. Et D. Hiero. Hæc eſt dies præclara, in qua meruit exaltari ſuper omnes choros angelorum, & peruenire vltra, quàm noſtræ humanitatis naturæ licitum ſit. Vbi non ſubſtantia tollitur: ſed gloriæ magnitudo mõſtratur. Vbi Chriſtus pro nobis intrauit, pontifex in æternum cœli palatium. Poſtremò thronus Bethſabel matris Salomonis regis, qui poſitus fuit ad dexteram regis, in quo mater regis ſedit, figura huius exaltationis fuit.

Pſal. 44.
B. Aug.
D. Hiero.
3. Reg. 2.

Quæſt. IIII. De illuminatione Angelorum.

Alex. Alen. q. 38.
S. Th. q. 106.
S. Bona. d. 10. art. 9.

HAec quæſtio non aliter, quàm præcedentes erit nota, poſitis, ſcilicet, aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm ſit inter Angelos illuminatio?

Scot. d. 9. q. 1.
Duran. d. 11. q. 3.
Doct. vbi. ſ.
B. Dionyſi.

CONCLVSIO.

CErtiſſimè tenendum eſt Angelos inferiores à ſuperioribus illuminari. Hæc concluſio eſt B. Dionyſii 8. c. de cæleſti Hierar. vbi affirmat, Angelos ſecundæ Hierar-

chiæ purgari, illuminari, & perfici per Angelos primæ hierarchiæ. Sed hæc concluſio clariùs in ſequentibus difficultatibus patebit.

Secunda diffic. Quidnam eſt illuminatio, ſiue illuminare?

CONCLVSIO I.

Doct. vbi. ſ. ILluminatio angeli eſt quædã locutio de vero perfectiuo, in eſſe ſecundo Scoti eſt concluſio hæc. Et eſt ſenſus concluſionis. Illuminatio actiua eſt, quædam locutio alicuius propoſitionis veræ, per quam angelus audiens perficitur in eſſe ſecundo, ideſt, accidentaliter. Ad cuius definitionis intelligentiam nota cum Scoto ibidem, viſionem creaturæ in verbo eſſe perfectiorem cognitionem, quàm ſit viſio quidditatum, & ſingularium in proprio genere, ſcilicet, per ſpecies proprias: atq; etiam viſionem per reuelationem eſſe perfectiorem viſione in proprio genere. Et ratio eſt: quia vtraquè viſio, ſcilicet, in verbo, & per reuelationem, eſt immediatè à Deo, cuius opera naturæ operibus maximè præſtant.

CONCLVSIO. II.

Illuminare eſt manifeſtare alijs veritatem illuminanti cognitam. Hæc definitio eſt S. Tho. vbi ſuprà. Et probatur ad Epheſi. 3. mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc in gentibus, euãgelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, & illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramẽti abſcõditi à ſæculis in Deo, qui omnia creauit, vt innoteſcat, &c.

Epheſ. 3.

Tertia diffic. Quo pacto à ſuperioribus Angelis inferiores illuſtrantur?

Doct. vbi. ſ. TRes ſunt de hac re opiniones. Prima eſt S. Thom. Et ſecunda Scoti, quæ hoc inter ſe differunt, quòd S. Thom. opinatur, illuminare eſſe docere proponendo doctrinam clariorem: Scotus verò tenet illuminare eſſe cauſare conceptum in illo, qui illuminatur. Tertia opinio eſt

Durandi

Durandi vbi ſuprà affirmantis, non aliter illuminari angelos, quàm per ipſum Deum, qui in ſua eſſentia, tam ſuperioribus, quàm inferioribus manifeſtat omnem veritatem. Dicũtur autem inferiores à ſuperioribus illuminari: quia Deus priùs natura ſuperiores illuminat.

1. Fundam.

Aliquis illuminat, ſiue illuminatur duplicitèr. Primò per alicuius rei occultæ manifeſtationem: vt quando detegitur ſecretum alteri ignotum: vt ſi quis alicui cogitationes ſuas detegat. Secundò, quando detegitur ſecretum ſuperans audientis intellectum: quo quidem modo, Chriſtus miſterium Trinitatis, & reliqua fidei miſteria in euangelio reuelauit.

2. Fundam.

Locutio, & illuminatio reſpectu angelorũ ita ſe habent, ſicut ſuperiùs, & inferiùs. Nam quicquid eſt illuminatio, eſt locutio; non tamen è contrà. Et probatur; quia ſuperiores illuminãtes inferiores loquũtur illis; inferiores verò loquũtur ſuperioribus: nõ tamen illos illuminant, vt infrà dicetur.

Nota.

Tãdẽ nota, illuminare propriè eſſe, docere aliquã veritatẽ, quam, qui docetur, viribus naturæ intelligere haud poteſt. Duo ſunt explicanda, duabus concluſionibus poſitis. Primũ eſt, quæ nam ſunt, quæ ſuperiores inferioribus manifeſtant. Secundum eſt modus manifeſtandi, & illuminandi.

CONCLVSIO I.

Quando Angelus ſuperior inferiori reuelat aliquod arcanum, ſibi à Deo reuelatum, quod neuter naturæ viribus attingere poteſt: vt v. g. aliquod futurum contingens, à voluntate diuina, & non à cauſa naturali dependens, vt Antichriſtum tali die futurum, huiuſmodi reuelatio eſt propriè reuelatio. Probatur ex B. Paulo ad Epheſ. 3. mihi autem omnium ſanctorum minimo, &c. Et ratione confirmatur. De ratione boni eſt ſe alijs communicare, vt conſtat in naturalibus. Nam agentia corporea ſe alijs (generando effectus ſibi ſimiles) communicant. Et etiam in moralibus patet adeò: vt bonum, quò maius eſt, communicabilius dicatur. Quod B. Petr. 1. cap. 4. teſtatur dicens. Vnuſquiſque, ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. Quare cùm Angeli ſuperiores, quò ſunt in natura ſuperiores,

Epheſ. 3.

1. Pet. 4.

eò

eò magis Deo aſſimilentur, reuelationem, quam ſuſcipiunt, inferioribus communicabunt.

CONCLVSIO II.

Angelus ſuperior illuminat inferiorem, proponendo illi reuelationem, per modum doctrinæ: ſicut magiſter diſcipulis ſuis proponit, & hoc per allocutionem. Probatur concluſio per ſecundum fundamentum: nam quicquid eſt illuminatio, eſt allocutio, &c.

Quarta diffic. Vtrùm Angeli inferiores illuminent aliquando ſuperiores?

CONCLVSIO.

De lege nunquàm ſuperiores ab inferioribus illuminãtur: ſecùs præter legẽ. Poſſet nãq; Deus aliquid priùs inferiori reuelare: vt ipſe ſuperiori reuelaret. Neq; hoc mirum videri debet: cùm, & Apoſtoli reuelauerint Angelis, & per apoſtolicam prædicationem innotuerint multis angelorum miſteria. Quod docet B. Paul. ad Epheſi. 3. mihi autem, &c. vt innoteſcat, &c.

Epheſi. 3.

S. Th. q. 107. S. Bona. diſt. 10. art. 3. Scot. d. 9. q. 2. Duran. d. 11. q. 2. Gab. d. 9. q. 2.

Quæſt. V. De Angelorum locutione, & auditione?

Hæc quæſt. vt præcedentes, poſitis nonnullis difficultatibus, erit perſpicua.

Prima diffic. Vtrùm ſit inter Angelos locutio?

CONCLVSIO.

Iſai. 6. Zachar. 2.

De fide tenendum eſt, Angelos ad inuicem mentaliter loqui. Et ratio eſt; quia in multis locis ſcripturæ ſacræ expreſſè continetur. Iſa. 6. Duo Seraphim clamabant alter ad alterum. Et Zachar. 2. Ecce Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, angelus alius egrediebatur in occurſum eius, & dixit ad eum. Curre, loquere ad puerum iſtum,

Et Iſai.63.Et pſal.23. mutuò quærebant Angeli. Quis eſt iſte, qui venit de Edon. Et quis eſt iſte Rex gloriæ? Et.1. Cor.13. ſi linguis hominum loquar, & Angelorum. Et Apoc.7. Vidi alterum Angelum, & clamauit quatuor Angelis,&c. Quid? quòd, ſi Angeli ſibi inuicem non loquerentur, eſſet eorum cœleſtis reſpublica imperfecta. *Iſai.63.* *Pſal.23.* *1.Cor.13.* *Apoc.7.*

Secunda diffic. Quidnam eſt de ratione locutionis?

Animaduerte, quòd quemadmodum aliquid eſt de ratione hominis in particulari, quod non eſt de ratione animalis: ita etiam aliquid eſt de ratione locutionis determinatæ, quod non eſt de ratione locutionis in communi.

CONCLVSIO I.

Ad locutionem in communi, nec requiritur, vt loquens manifeſtet ſuum conceptum illi, cui loquitur: nec vt loquens in illius intellectum aliquid imprimat: neque vt illum, cui loquitur, illuminet. Et ratio eſt, quia Angeli loquuntur Deo: vt infrà dicetur: & tamen nihil iſtorum in tali locutione reperitur.

Hinc ad locutionem in communi ſatis eſt: vt loquens ordinet ſuum conceptum in audientem, ſiue aliquid illi manifeſtet, ſiue non. Et ratio eſt; quia locutio Angeli ad Deum eſt vera, & legitima locutio, & in ea hoc ſolùm inuenitur. Append.

CONCLVSIO II.

Aliquid eſt de ratione determinatæ locutionis, quod non eſt de ratione locutionis in communi. Et probatur à ſimili: ſicut aliquid eſt de ratione hominis, quod non eſt de ratione animalis: vt infrà ſequentibus difficultatibus clariùs patebit.

DVB. De quibus eſt Angelorum locutio?

Reſpondeo cum S.Thom. lect.1. ſuper cap.13. 1. ad Corint. per tres propoſitiones. *S.Thom.*

Prima Propoſitio.

Aliquid eſt in cognitione Angelorum, de quo non eſt inter

inter illos locutio: vt eſt diuina eſſentia.

Secunda Propoſitio.

Aliquid etiam eſt, de quo ſuperiores inferioribus, & non è contra loquuntur. Talia ſunt miſteria diuinæ prouidentiæ.

T*ertia Propoſitio.*

Aliquid tandem eſt, de quo ſuperiores inferioribus, & inferiores ſuperioribus loquuntur: vt ſunt occulta cordium ipſorum Angelorum. Et de his eſt proprie locutio.

Tertia diffic. Quid, & quotuplex eſt mentalis locutio?

CONCLVSIO. I.

Doct. vbi. ſ. Loqui mentaliter eſt formare aliquem conceptum, cum intentione ſignificandi aliquid ſibi, aut alteri. Probatur à ſimili de locutione vocali, quæ nihil aliud eſt, quã proferre verba, cum intentione ſignificandi aliquid, aut ſibi: vt quando aliquis intra ſe loquitur, aut alteri, vt quando illum alloquitur.

CONCLVSIO II.

Locutio mentalis eſt duplex. Vna qua nobis; altera, quã aliis loquimur. Hæc concluſio colligitur ex prima. Quam illuſtro exemplo, v. g. loquimur nobis mentaliter, quando formamus conceptum aliquem, per quem intelligimus aliquod obiectum. Exempli cauſa, volo intelligere Toletum, formo notitiam, quæ mihi Toletum repræſentet. Hæc formatio notitiæ vocatur locutio mentalis, de ſententia D. Auguſt. quem citat Gabriel, vbi ſuprà artic. 4. *D. Auguſt.* loquimur verò alteri mentaliter, quando formamus conceptum, cum voluntate ſignificandi aliquid illi, cui fit locutio. Vnde ſequitur, inquit Gabriel, mentalem locutionem ſupponere pro manifeſtatione, connotando voluntatis Imperium.

DVB.

DVB. II. Notitia, qua quis ſibi loquitur, erit ne dicenda verbum?

CONCLVSIO.

Eſt verbum. Et ratio eſt; quia, vt vocale verbum, ea, quæ in mente ſunt, nobis inſinuat: ita mentale verbum, qualis eſt dicta notitia, nobis obiectum indicat. Inſuper nullius idiomatis eſt verbum: ſed mentale tantùm. Quod quidem eſt naturalis ſimilitudo obiecti, eademq; ab hominibus diuerſorum idiomatum concipitur. *Ariſt. c. 1. Perier.*

Quarta difficult. Quomodo Angeli ſibi inuicem loquuntur.

Explicare modum locutionis Angelorum, hoc opus, hic labor eſt Et ob hanc cauſam, ſunt variæ opiniones. Durand. affert, & confutat tres opiniones, & ſua; quam probat, eſt improbabilis, qua dicit vnum Angelum loqui alteri Angelo, ſicut vnus homo alteri homini vocibus corporeis loquitur. Cùm D. Paul. 1. Corinth. 13. diſtinguat inter linguam hominum, & Angelorum. Eſt alia opinio Gregor. Arim. hac diſt. 9. quæſt. 2. Sunt autem duæ aliæ celebres. Vna S. Thom. art. 1. & 5. Et altera Scoti vbi ſup. quæ duabus proximis concluſionibus continentur. *Doct. vbi. ſ. 1. Cor. 13.*

CONCLVSIO I.

Vnus Angelus loquitur alteri Angelo, formando in ſe aliquem conceptum, per ſolum voluntatis imperium, cum intentione manifeſtandi aliquid, & ſignificandi alteri angelo. Prima pars huius concluſionis patet ex definitione locutionis ſuprapoſitæ. Secunda autem pars, ſcilicet, quòd fiat per voluntatis imperium, probatur à S. Thom. quia omnis operatio intellectus ſubiicitur voluntatis imperio, & mentalis locutio eſt intellectus operatio. *S. Tho. eſt.*

CONCLVSIO II.

Angelus vnus nõ aliter loquitur alteri Angelo, quàm cauſando conceptus ſuos in intellectu angeli audientis. v. g. Michaelem loqui de re aliqua Gabrieli eſt formare conceptum in *Scoti eſt.*

in mente Gabrielis, habentis ſe merè paſſiuè. Vt ſi dicat: vis, eamus ambo Salmanticam. Efficit iſtum conceptum complexum in mente Gabrielis, & hoc modo loquitur. Et ratio Scoti eſt; quia omne agens exiſtens in actu primo, reſpectu alicuius effectus, poteſt producere talem effectum in quocunquè receptiuo approximato, & diſpoſito: vt ignis eſt in actu primo ad calefaciendum, & poteſt producere calorem in quocunquè obiecto ſibi proximo, & diſpoſito: & cùm Angelus, habens intellectum cum ſpecie intelligibili, ſit in actu primo ad efficiendam notitiam, poterit in intellectu cuiuſcunquè alterius angeli, ſibi approximato, & diſpoſito, talem notitiam gignere. Et hæc eſt Angeli locutio. Sed de his latiùs in lib. controuerſiarum.

Quinta diffic. Quidnam eſt Angelum audire loquentem?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. s. Nihil aliud eſt, quàm habere notitiam intuitiuàm conceptus loquentis, quam notitiam ipſe motus à conceptu Angeli loquentis, tanquàm ab obiecto præſenti, in ſe ipſo format. Et ratio à ſimili eſt; quia ſicut audire vocaliter, nihil aliud eſt, quàm formare conceptus ſimiles conceptibus loquentis: ita audire mentaliter erit formare in ſe ſimiles conceptus illis, qui ſunt in loquente.

Append. Hinc angelorum auditio ita efficitur, ſcilicet, audiens habet præſentes conceptus Angeli loquentis, ex quibus, tanquàm ex obiectis, format notitias, quibus obiecta cogitationum loquentis cognoſcit. Exempli gratia, Angelus loquens format hunc cõceptum, terra ſancta eſt à chriſtianis recuperãda, vultquè, vt alius Angelus hoc audiat. Ecce locutionem. Statim Angelus, audiens, format ſimilem conceptum. En tibi auditionem. Nam ſtatim, vt vnus angelus vult alteri angelo loqui, format ſimilem conceptum.

Sexta

Sexta diffic. Angelus audiens, habens notitiam intuitiuam conceptus Angeli loquentis, videt etiam obiectum intuitiuè talis conceptus?

EXempli cauſa, angelus loquens habet notitiam intuitiuam huius; Petrus modò ſcribit, vultque hoc manifeſtare alteri Angelo. Quæritur modò: Vtrùm angelus audiens ſimul videat conceptum Angeli loquentis, & videat Petrum ſcribentem?

CONCLVSIO.

In tali caſu Angelus audiens ſolum conceptum loquentis, & non obiecti illius conceptus notitiam intuitiuam habet. Et probatur à definitione notitiæ intuitiuæ, quæ tantùm eſt rei præſentis mouentis intellectum; & intellectus Angeli audientis non mouetur ab obiecto ad extra, ſed à conceptu Angeli loquentis: quare huius, & non obiecti notitiam intuitiuam habebit. Videns enim notitiam, non videt obiectum; ſicut videns tantùm imaginem, non videt prototypum.

Septima diffic. Angelus volens alteri loqui, excitat ne illum per aliquod ſignum?

CApreol. hac. d. 9. q. 1. affirmat, eſſe ſigna aliqua excitantia ad videndum inter Angelos: quemadmodum inter nos, qui excitamur motu manuum, vel palpebrarum, &c. Caiet. art. 1. vbi ſuprà S. Thom. ad 3. oppoſitum defendit. At verò S. Thom. loco citato innuere videtur, eſſe inter Angelos quandam virtutem intelligibilem, excitatiuam, qua vnus Angelus alium excitat. *Capreol.* *Caiet.* *S. Thom.*

CONCLVSIO.

Non eſt in Angelis aliqua virtus, excitatiua, qua Angelus loquens audientem ad intelligendum excitet. Et ratio eſt; quia, & nos per locutionem excitamus audientem, ſi fuerit auerſus, & noſtros illi conceptus manifeſtamus. Quare, & Angeli per locutionem poterunt excitare, vt ſi Angelus lo-

quens formet hunc conceptum, talis Angelus ſit mihi intentus, quem conceptum ille alius videt, & ita per locutionem excitatur.

Octaua diffic. Vtrum Angeli inferiores ſuperioribus loquantur?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. ſ. *B. Dionyſi.* *Pſal. 23.* LOquuntur quidem. Probatur autoritate B. Dionyſij. c. 7. de cœleſti Hierarch. vbi affirmat, Angelos inferiores quæſiſſe à ſuperioribus: quis eſt iſte Rex gloriæ? Et quia Angelus inferior poteſt manifeſtare ſuperiori occulta ſui cordis; & manifeſtatio cordis circa ea, quæ à voluntate loquẽtis pendent: vt ſuprà retulimus, eſt locutio.

Nona diffic. Vtrum diſtantia localis impediat locutionem Angelorum?

Doct. vbi. ſ. S. Tho. art. 4. negat. Scot. verò hac d. & 45. d. 4. quem ſequuntur Gabr. vbi ſup. & nominales, affirmat.

CONCLVSIO.

Poteſt localis diſtantia angelorum locutionem impedire. Et ratio eſt; quia cùm Angelorum virtus ſit finita, requiritur certa, & determinata diſtantia ad eius operationem. Scoto *D. Auguſt.* ſuffragatur D. Aug. de immortalitate animæ. c. 1. & 2. & in lib. de cura pro mortuis agenda apud Scotum. vbi D. Aug. docet, animas purgatorij ſcire ea, quæ apud nos geruntur, vel per reuelationẽ, & illuminationem Angelorum, vel per reuelationem ab aliis animabus, quæ, poſt ipſos, ex hac vita migrarunt. Sed de his copioſiùs in lib. controuerſiarum.

Decima diffic. Vtrum vnus Angelus poßit alteri loqui, quin cæteri aßiſtentes audiant?

Doct. vbi. ſ. *S. Tho. art. 5. & de veritate q. 9. artic. vlt.*

CONCLVSIO.

POteſt, quin cæteri circũſtantes audiant. Et ratio eſt; quia ſi locutio eſt productio à loquente in audientẽ, vt Scot. opinatur, poterit conceptum in vnius mentem, & non cæterorum imprimere. Si autem ſit, vt ſentit S. Tho. ſpontanea

tanea manifeſtatio conceptus; poterit hoc modo vni, & non alteri loqui, id eſt, ſuum conceptum manifeſtare.

Vndecima diffic. Vtrum Angelus loquatur Deo?

CONCLVSIO I.

Angelus Deo loquitur. De fide eſt. Et habetur Zachar. 1. vbi legitur, dixiſſe Angelum Domino. Domine exercituum, vſquequo, tu non miſereberis Hieruſalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es? *Doct. vbi. ſ. Et S. Thom. art. 3. Zachar. 1.*

CONCLVSIO II.

Angelus loquens Deo, non communicat illi aliquid occultum, ſiue ignotum. Et hæc etiam eſt de fide: quia Deus ab æterno eſt præſcius futurorũ. Vocat enim ea, quæ non ſunt, &c. Et nulla creatura eſt inuiſibilis in conſpectu eius: quia omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius: vt ibidẽ B. Pau. docet. *Ad Rom. 4. Ad Hebræ. 4. c. Append.*

Hinc Angelus, loquens Deo, nihil in Deo efficit. Ratio eſt; quia Deus non eſt receptiuus accidentium. Eſſet enim mutabilis. Et quia cauſa inferior non poteſt aliquid in cauſa ſuperiori producere: nam corpora hæc inferiora nihil in ſuperioribus efficiunt. Eò enim dicitur ſuperior cauſa, quòd poſſit aliquid in inferiori præſtare: non tamen è contra. Nam ſi inter cauſas eſſet mutua actio, & paſſio, nulla eſſet altera ſuperior.

CONCLVSIO III.

Angeli, loquentes Deo, aliquid ab eo diſcunt. Ratio eſt; quia, vt diſcipuli loquentes, magiſtrum interrogant: vt ab eo aliquid occultum diſcant: ita, & Angeli.

Hinc, vt Angelus loquatur Deo, ſatis eſt: vt ſuum conceptum in illum ordinet, vel laudando Deum in admiratione eius potentiæ, ſapientiæ, &c. Vel eius voluntatem de agendis conſulendo: & ita dicuntur aſſiſtentes. Et quando non conſultant: ſed ſunt negotiis hominum intenti, non dicuntur ita aſſiſtere: ſicut, quando conſulunt, tuncquè dicuntur venire ad Deum. Conſtat apud Iob. cùm veniſſent filij Dei: vt aſſiſterent coram domino, ſcilicet, ad conſulendum. *Append. Iob. 1.*

Duodecima diffic. Vtrum Deus creaturæ rationali loquatur?

Simul explicabitur, & quomodo loquatur.

CONCLVSIO I.

Deus, nõ loquitur rationali creaturæ, quin aliquid in eius intellectum imprimat. Hæc concluſio, quæ ex ſe patet, inductione probatur: quia Deus, dum loquitur, ſuam eſſentiam manifeſtando, lumen gloriæ imprimit. Et dum loquitur miſteria reuelando, lumen propheticum, vel fidei imprimit. Et tandem dum loquitur naturalia manifeſtando, lumen naturale imprimit, iuxta illud: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine, lege cap. vlt. de conſecr. diſt. 5.

Pſal. 4.

CONCLVSIO II.

Caiet. in 1. c. Iob.

Matth. 17.

Deus loquitur, iuxta capacitatem eius, cui loquitur. Et patet; quia hominibus aliquando vocibus ſenſibilibus loquitur, vt in transfiguratione, aliquando loquitur ſermone imaginario, nouas ſpecies in imaginatione imprimendo, vel componendo, & ordinando ſpecies in eius imaginatione præexiſtentes ita; vt repræſentent illi, quod Deus vult. Sic namque locutus fuit Salomoni per ſomnium. 3. Reg. 3. Nonnunquam etiam loquitur intellectuali ſermone, vel imprimendo nouas ſpecies intelligibiles, vel quod regulariter fit, componendo ſpecies præexiſtentes in intellectu ita: vt quod, Deus vult, repræſentent. Et ita dicitur Deus Angelis loqui. Vnde D. Gregor. 2. moral. c. 4. dicit Deum loqui alicui, eſſe manifeſtare ſuam voluntatem, circa res agendas.

3. Reg. 3.

D. Greg.

Decimatertia diffic. Poteſt ne eadem locutio eſſe à Deo, & ab Angelo?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. 1. p. q. 74. m. 4.

D. Bona. q. 2. vbi. ſ.

QVando Deus per Angelum loquitur, eadem locutio poteſt tunc dici eſſe ipſius Dei, tanquàm principaliter agentis, & imperantis, Angeli verò tanquàm exequentis: ita quòd ſermo exequentis ad perſonam imperantis referatur.

referatur. Quod quidem bifariam fieri poteſt. Primò cùm angelus loquitur in perſona Dei; vt quando formauit vocem illam Luc. 3. Hic eſt filius meus dilectus. Et cùm locutus fuit Moyſi Exod. 3. Secundò autem quandò loquitur; vt Dei nũtius, proferens illud verbum, quaſi à Deo. Quo etiam modo dicimus Deum locutum fuiſſe per prophetas. Et hoc modo intelliguntur multa loca ſacræ ſcripturæ, ex quibus colligitur concluſio. Et confirmatur Apoc. 1. loquens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni. Et ratione probatur; quia, vt in artificialibus eadem eſt actio, & operatio principaliter mouentis, & inſtrumenti, quàmuis ſit ibi diuerſa relatio: ita quandò Deus loquitur per Angelum: vt dictum eſt, erit eadem Dei, & Angeli locutio. *Matth. 3. & Marc. 1. Luc. 3. Exod. 3. Apoc. 1.*

Magiſt. Sent. Diſtinct. X.

Alex. Alen. q. 36. S. Thom. q. 112. S. Bona. art. 1. & 2. huius d. & Sco. & Durand. & Ricar. eadem d. 10.

IN hac diſt. Magiſter de miſſione Angelorum diſſerit; cuius litera vnica quæſtione ſequenti erit conſpicua.

Quæſt. vnica. De miſsione Angelorum.

QVæſtio hæc eadem methodo, qua præcedentes, poſitis difficultatibus aliquot, erit perſpicua.

Prima diffic. Vtrùm Angeli à Deo in noſtrum miniſterium mittantur?

Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 1. D. Bona. art. 1. q. 1. Scot. & Durand. & Ricar. vbi ſ.

CONCLVSIO.

MIttuntur quidem. Hæc concluſio eſt de fide, & colligitur ex varijs ſacræ ſcripturæ locis. Et habetur expreſſè Exod. 23. Ecce ego mitto Angelum meũ. Et Luc. 1. Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo. Confirmat autem Seraphicus doctor Bona. hanc concluſionẽ ratione charitate, & amore plena. Hæc enim miſſio, inquit ille, concordat, ſeu competit charitati diuinæ, & charitati angelicæ, & humanę charitati. Diuinæ; quia in hoc manifeſtatur diuina *Exod. 23. Luc. 1.*

bonitas, quantum noſtram ſalutem diligat, dũ nobiliſſimos ſpiritus, qui ei intima charitate iunguntur, dirigit, & tranſmittit ad procurãdam noſtram ſalutem. Et competit etiam charitati angelicæ. Cùm enim charitatis ardentis ſit, maximè deſiderare aliorum ſalutem, ob quam etiam dicit, ſicut legitur Iſai.c.6. Ecce ego, Dñe, mitte me, & Angeli poſſint nos iuuare pro eo, quòd vident, nos ſuo auxilio indigere, & malos Angelos indeſinenter nos impugnare. Ideò quòd ad nos mittãtur; lex exigit charitatis angelicæ. Competit etiam hoc charitati humanæ, quæ, quoniam paruula eſt, quamdiu ſumus in via, indiget foueri, & nutriri, & excitari. Et quoniam Angeli ſunt conciues hominibus, cùm non ſint eis iuncti per ſimilitudinem naturæ, quæ excitat ad amorem, oportuit iungi per obſequium beneficentiæ. Hæc ex S. Bonauen. ad verbum.

Iſai.6.

Secunda diffic. Vacant ne minùs contemplationi diuinæ, propter noſtrum miniſterium, quando mittuntur?

S. Tho. vbi s. & in 2. d. 10.

Ratio dubitandi eſt: quia actio in nobis minuit cõtemplationem:

CONCLVSIO.

Nullo pacto deſiſtunt à contemplatione diuinæ veritatis, propter miniſteria, quæ nobis exhibent. Et ratio eſt; quia in nobis, quantò magis intenditur actio ſenſuum, circa aliquod obiectum, tantò magis minuitur intellectus operatio: at verò in angelis, quia ſolùm habent intellectualem operationem, quæ eſt ratio, & regula exterioris operationis, illa interior operatio ex actione exteriori non minuitur. Vnde D. Greg. apud S. Thom. hic ait. Angeli, nõn ſic foris exeunt: vt internæ contemplationis gaudijs priuentur. Et confirmatur à ſimili: nam ſicut in artifice conſideratio artis ex actione exteriori, quæ fit ſecundũ illam artem, non minuitur: ita etiam, cùm Deus ſit finis totius angelici miniſterij, conſideratio vltimi finis, qui eſt Deus, in Angelis ex actionibus exteri-

D. Greg. 2. moral.

ribus,

ribus, quæ ſunt ſecundum regulas illius finis vltimi, non minuitur. Ordinatur enim miniſterium Angelorum ad reducendos homines in Deum, & ex fine ſumitur ratio eorum, quæ ſunt ad finem.

DVB. I. Cur ergo dixit Angelus Tobiæ. 12. Tempus eſt; vt reuertar ad eum, qui me miſit? *Tobi.c.12.*

RESpondeo. Non hoc dixit, quòd receſſerit à Deo per interruptionem contemplationis: quia Angeli eorum, ſemper vident faciem patris. Vel per diſtantiam localem: quia Deus vbique eſt. Sed; quia apparuit in ſpecie viſibili, & ita receſſit ab inuiſibilitate. Et ita etiam dicitur filius, exiſſe à patre. Et quia deſinebat angelus eſſe viſibilis, & redibat ad eſſe inuiſibile, dixit: Tempus eſt, vt reuertar. &c. *Matth.18.*

Tertia diffic. Miſsionis nomen conuenit quoq; filio, & Spiritui ſancto, ſicut, & Angelis?

CONCLVSIO.

NOmen miſſionis commune eſt filio, & Spiritui ſancto, & angelis. Ratio tamen ſecundum illud nomen eſt diuerſa. Prima pars huius concluſionis patet ex ſacra ſcriptura: nam de filio dicit B Paul. Miſit Deus filium ſuum. Et idem filius de ſe ipſo ait, Ioan. 8. Qui me miſit, mecum eſt. Et de Spiritu ſancto, inquit D. Petrus. Spiritu ſancto miſſo de cœlo, in quē deſiderant angeli proſpicere. Secūda pars etiam eſt manifeſta: quia alia ratione dicuntur mitti angeli, & alia filius, & ſpiritus ſanctus. Angelus enim dicitur mitti localiter, ab vno, ſcilicet, loco ad alium, in quo antea non erat: Deus verò dicitur mitti ſecundum effectum, quem producit, & anteà non efficiebat. *S. Thom. art. 2. & in. 2. hac d. & alij vbi. s. Gala. 4. Ioan. 8. 1. Pet. 1.*

Hinc mitti equiuocè de angelis, & de filio, & Spiritu ſancto dicetur. *Append. 1.*

Append.2.
Alex. Alen. 1.p.à. q.71. vſq; ad finē. S.Th.1.par. q.43.& . dd. diſt.15. 1.

Hinc, ſicut Deus dicitur mitti dupliciter, ſcilicet, viſibili, & inuiſibili miſſione: ita, & Angeli dicuntur viſione viſibili mitti, quando viſibiliter apparent, vel aliquod opus viſibile exercent: & inuiſibili miſſione, quando interiorem effectum ſpiritualem præſtant, illuſtrãdo, ſcilicet, intellectum, & indirectè voluntatem inflãmando: vt ſuprà retulimus.

Alex. Alen. vbi.§ m.1. S.Thom. art. 2.ad.2.

Quarta diffic. Vtrùm vnus Angelus alium mittat?

CONCLVSIO.

SOlus Deus principaliter autoritatiuè mittit Angelos: ſecundariò autem, & ex poteſtate collata poteſt vnus Angelus alium mittere. Prima pars concluſionis patet ex dictis in prima difficultate huius quæſtionis. Secunda verò pars probatur: quia quando vnus Angelus mittit alium, ad diuinam autoritatem refertur. Et confirmatur Zachar. 2. vbi expreſſè habetur. Nam dicit Zachar. Ecce Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occurſum eius, & dixit ad eum. Curre, loquere ad puerum iſtum, &c. Et vt dicit D. Gregor. apud Alexand. dum Angelus dicit ad alium Angelum. Curre, & loquere, dubium non eſt, quòd alius alium mittit: vt ſub rege terreno ita diſponuntur officia: vt ille, qui mittitur, non ſolùm à rege: verùm etiam ab alijs, qui ſuperiora habent officia, mittantur.

Zachar.2.
D.Greg.

Quinta diffic. Vtrùm mali Angeli à Deo mittantur?

Alex. Alen. *m.2.*

HAec difficultas eſt fæcũda: nam multorum locorum ſacræ ſcripturæ lõgam declarationem poſtulat. Duæ ſunt circa hanc difficultatem opiniones. Vna affirmans Alex. Alen. m. 2. vbi ſuprà, quem ſecutus eſt S. Bona. ſuper literam, & Gabriel hac diſt. Altera eſt negans, quibus ſequentes concluſiones reſpondent.

CON-

CONCLVSIO I.

Mittit aliquando Deus, etiam malos Angelos. Et proba- *Alex.eſt.*
tur primùm. 3. Reg. 22. vbi dixit Dominus. Quis decipiet *3. Reg.22.*
Achab, Regem Iſrael, & ſpiritui malo offerenti ſe ad deci-
piendum dixit Dominus. Decipies, & præualebis, egrede-
re, & fac ita. Quare miſit illũ: quia Angeli mittuntur à Deo
per imperium. Quod confirmat D. Auguſt. lib. 83. q. q. 53. à *D. Aug.*
ſimili: nam vt iudex indignum ducit propria manu reum à
ſe damnatum condemnare; ſed illum ſuo mandato carni-
fex caſtigat, & punit: ita Deus viuorum, & mortuorum vni-
uerſalis iudex, eum, qui decipi meretur, non per ſe decipe-
re dignum iudicat, decipit autem dæmon illum, Deo præ-
cipiente. Sunt, & alia loca ſacræ ſcripturæ, quibus conclu-
ſio hæc corroboratur: vt locus pſalm. 77. immiſſiones per *Pſal.77.*
angelos malos, & Matthæ. 8. Mitte nos in gregem porcorũ. *Matth.8.*

CONCLVSIO II. *Marc.5.*

Deus Angelos malos nõ mittit. Et ratio eſt, quia quod mit *S.Tho. q. 43.*
titur ab alio, procedit ab illo, ſecundum originem: vt filius, *art.1.*
& Spiritus ſanctus à Patre, & flos ab arbore; vel ſecundum
imperium, vt ſeruus à domino: vel ſecundum conſilium, vt à
conſiliarijs Rex. Et cùm dæmon non tendat ad decipiendũ
ex imperio diuino, neque ex illius conſilio; ſed ex permiſ-
ſione diuina, non dicetur mitti; ſed permitti. Confirmo hãc
rationem: quia Iob c. 1. non legitur fuiſſe miſſum: ſed per- *Iob.1.*
miſſum: vt flagellaret Iob. Atquè ita legitur. Ecce in manu *Luc.8.*
tua eſt. Et Luc. 8. de dæmonibus eiectis ab homine obſeſſo
legitur. Et rogabant eum: vt permitteret eis in porcos ingre-
di. Et permiſit illis: ergo non illos miſit. Et ita intelligendus
eſt locus Matthæ. 8. & Marc. 5. concluſionis primæ. Cæte- *Matth.8.*
rùm ad reconcilianda loca, quæ verbo tenus pugnare viden- *Marc.5.*
tur, nota ſequentes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Præceptũ, & iuſſio in diuinis litteris ſæpe pro permiſſio-
ne, & ordinatione diuinæ iuſtitiæ ſumitur. Nam Matthæ. *Matth.19.*
19. libellus repudij dicitur permiſſus. Et Marc. 10. præceptus. *Marc.10.*

Pſalm. 148. Et pſalm.148.Præceptum poſuit, idest, ordinationem, & nō præteribit. Et verbum illud.3.Reg.22.Egredere,& fac, de ſententia S. Tho. q. 3. de malo art. 1. non importat præceptum: ſed permiſſionem, ſicut,& illud Ioā.13. Quod facis, fac citiùs. Et illud Matth.21. Niſi tibi datum eſſet deſuper; ideſt, permiſſum. Et hoc modo multa loca ſacræ ſcripturæ declarantur, in quibus dicitur Deum decepiſſe,& errare feciſſe, ſcilicet permittendo dumtaxat:& Deum etiam facere; quia miniſter diuinæ iuſtitiæ, ſola Dei permiſſione, facit. Et ita ſi teneamus cum Alexand. dicendum eſt illam miſſionem non eſſe, niſi ordinationem poteſtatis dæmonum ad puniendum; & permiſſionem voluntatis eorundem ad decipiendum. Lege omninò Caſtrum verbo malum, & malitia, contra hæreſes.

3.Reg.22. *Ioan.13.* *Matth.21.* *Caſtro.*

Secunda Propoſitio.

Vnum peccatum eſt perſæpè alterius peccati pœna. Hæc colligitur ex B.Paul. ad Rom. 1. Qui, cùm Deum cognouiſſent, non ſicut Deum glorificauerunt,&c. Et ſequitur. Propter quòd tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam,&c. Et ibidem; propterea tradidit illos Deus in paſſionis ignominiæ,&c. Et rurſus tradidit illos in reprobum ſenſum: vt faciant ea, quæ non conueniunt. Et. 2. ad Theſſal.2. Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, &c. & Sap.19. percuſſi ſunt cæcitate,&c.

Ad Rom.1. & 2. *Caſtro lib. 1. contra hæreſes cap. 11.* *2. Ad Theſſ. 2.* *Sap.19.*

Tertia Propoſitio.

Iſtorum peccatorum; vt peccata ſunt; Deus non eſt autor. Ratio eſt: quia teſte D.Aug. lib.83. q. q. 3. Deo autore, nemo fit deterior. Et in lib. de articulis falsò ſibi impoſitis à Pelagianis art. 10. Et confirmatur regula illa celebri D. Fulgentij. Deus non eſt autor eius, cuius eſt vltor. Et cùm ſit peccati vltor, non erit profectò illius autor.

D. Auguſt. *Regula.* *D. Fulgent.* *Hæreſis.* *Caſtro.*

Hinc confutatur hæreſis cuiuſdam Florini, & aliorum, qui dixerunt, omne malum eſſe à Deo. Lege Caſtrum verbo malum,& malitia, contra hæreſes. Quam ſuſcitarunt ab

inferis Lutherus,& Melãcthõ ſuper.1.cap.epiſtolæ ad Rom. Vbi blaſphemarũt, dicẽtes, nõ eſſe minùs opus Dei proditionẽ Iudæ,quã vocationẽ Pauli.Lege Sotũ de natura,& gratia,contra illos c.17.&.18.& in.4.d.15.q.1.art.1. *Soto.lib. 2.*

Quarta propoſitio.

Poteſt tamen dictorum ſequentium peccatorum eſſe cauſa,non,vt peccata,& culpæ ſunt,ſed vt ſunt pœna præcedentium peccatorum.Hæc propoſitio eſt Alex. vbi ſuprà, & Gabrielis.Et ratio eſt;quia licet Deus non ſit cauſa deceptionis, quatenus culpa decipientis eſt, neque in quantùm eſt culpa decepti,eſt tamen cauſa in quantùm eſt pœna eius, qui decipitur.Idem tenet Caiet.ſuper illa verba: Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum.2.Reg.12. &. c.16. eiuſdem lib. ſuper verba. Dimittite eum,vt maledicat,iuxta præceptum Domini, repetit, eandem ſententiam. Affirmare namque nullius mali Deum eſſe cauſam,hæreſis eſt, quam confutat Caſtro verbo malum,& malitia,hæreſi.3. & verbo præſcientia, contra hæreſes. *Alex. Alen. Gabriel. Caiet. 2.Reg.12. &.16. Hæreſis. Caſtro.*

Sexta diffi. Vtrùm omnes Angeli mittantur?

DVæ opiniones referuntur à Magiſtro. Vna aſſerentium, omnes Angelos, tam ſuperiores, quàm inferiores mitti. Hanc amplexi ſunt Alexand. Alen. & Præpoſitiuus,& Altiſiodoren.lib.2.ſuæ ſummæ, & Scot. & Gabriel vbi ſuprà. Altera eſt dicentium, ſuperiores Angelos primæ Hierarchiæ, & Dominationes ſecundæ Hierarchiæ, nunquã ad nos mitti:ſed reliquos ordines inferiores quinq;. Hæc fuit ſententia B.Dionyſi. c. 13. cœleſt. Hierarch. cui adhæſerunt S.Thom. in art. 2. & d. 10. 2. ſent. & D. Bonauent. vbi ſuprà. *Alex. Alen. m.3. S.Tho.art. 2. D.Bona.q.2. & alij vbi ſ. Præpoſiti. Altiſiodor. Gabriel. Scot. B.Dionyſi.*

CONCLVSIO.

Omnes Angeli tam ſuperiores, quàm inferiores ad noſtrum miniſterium mittuntur. Et probatur; nam ſi ad Iſaiam volauit vnus de Seraphim, qui ſunt ſuperioris ordinis, cur non etiam de alijs omnibus ordinibus ad nos venient? Deinde D.Paul.de omnibus angelis loquens ad Hebræos.1. inquit. *Iſai.6. Hebr.1.*

inquit. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium
miſſi. Et multa etiam per Cherubim, & Seraphim in qui-
buſdam locis legimus facta à domino fuiſſe. Cæterùm ad cõ
cordandas ambas opiniones animaduerte ſequentes diſtin-
1. Diuiſio. ctiones. Prima diuiſio. Miſſio vna eſt viſibilis, ſcilicet, ſecũ-
S. Th. eſt. dum aliquem effectum exteriorem, & viſibilem, & corpora-
lem. Altera eſt inuiſibilis, ſecundum effectum aliquem inte-
riorem, & ſpiritualem. Prima mittuntur tantùm quinq; or-
dines inferiores, ſecunda verò omnes. Quia ſuperiores nun-
ciant inferioribus, inferiores verò hominibus, ita omnes di-
cuntur mitti. Et hoc modo impetrandus eſt B. Paul. locus
2. Diuiſio. citatus. Verùm hæc diſtinctio aliquot patitur anguſtias. Se-
S. Thom. cunda diuiſio. Quædam eſt miſſio ſecundum motũ localẽ,
Ad Hebræ. & hæc ſolùm conuenit inferioribus: quædã verò eſt miſſio
1 lect. 6. per applicationem, & directionem noui effectus in creatu-
ras, & hac mittuntur omnes, etiam ſuperiores. Quia virtus ſu
periorum immittitur in inferiores etiam alijs cõmunicãda.
Hæc diſtinctio bona eſt. Et prima poteſt facilè defendi, ſi cũ
D. Bona. Scot. & Gabr. vbi ſup. diſtinguas miſſionem in ex-
teriorem ad nos, quam D. Tho. vocauit localem motum: &
hæc conuenit ſolùm inferioribus: & in interiorem ad alios
angelos, ſed propter nos. Et hac miſſione ſuperiores mittũ-
tur à Deo ad inferiores: vt illuminent alios. Et ita D. Paul.
notanter dixit, Omnes miſſos fuiſſe non ad nos: ſed propter
4. Diuiſio. eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Quarta diuiſio. Admi-
S. Th. vbi. ſ. niſtratio, vel ſumitur largè, vel ſtrictè. Largè omnes Angeli
ad Hebræ. ſunt adminiſtratorij: ſtrictè verò ſoli quinque ordines infe-
riores. Illuſtro rem exemplo: ſicut in artificialibus quidam
ſunt architecti diſponentes, ſcilicet, & præcipientes: quidam
verò manu operantes: ita, & in Angelis quidam ſunt, quaſi
præcipientes: alij verò operantes. Accipiendo igitur mini-
ſtratores largè, tam pro præcipientibus, quã pro operãtibus,
omnes ſunt: vt dixit B. Paul. adminiſtratorij ſpiritus, ſtrictè
verò ſumendo pro exequentibus tãtùm, hoc modo quidam
Daniel. 7. miniſtrant, quidam aſſiſtunt. Et ita accipitur Daniel. 7. mil-
5. Diuiſ. lia millium, &c. Quinta diuiſio. Frequenter, & regulariter,
Durand. eſt. Angeli inferiorum quinque ordinum ad nos mittuntur:

raſò

rarò autem, & diſpenſatiuè reliquorum quatuor ſuperiorum ordinum Angeli mittuntur ita; vt maiores ad maiora, minores verò ad minora officia facienda mittantur.

Hinc Angelum miſſum ad Chriſtum in horto, tempore paſſionis orantem, ex ſupremo ordine Angelorum fuiſſe, tenendum eſt. Quia Chriſtus, licet ſecundum humanam naturam fuerit minor Angelis, in gradu naturæ; fuit tamen in donis gratiæ maior: præſertim quantùm ad gratiam vnionis, ſecundũ quã, eſt dñs Angelorũ, & quãtũ ad gloriam fruitionis, quam in inſtanti ſuæ conceptionis pleniſſimè habuit. Append. *Luc.22.*

Hinc etiam ad Virginem ſanctiſſimam, ſummus Angelus mitti debuit: quia ſummum omnium nunciauit. Et quia ad eam, quæ regina cœlorum, & domina Angelorũ futura erat, & quæ omnes Angelos vincebat puritate, & omnes ſuperabat pietate, mittebatur. Append. *D.Gregor.*

Septima diffic. Vtrum omnes Angeli, qui miniſtrant, aſsiſtant?

CONCLVSIO I.

SI aſſiſtere ſumatur pro eo, quod eſt, Deum præſentem cernere, quomodo omnes, in quorum præſentia Rex eſt, Regi aſſiſtere dicuntur, omnes Angeli, qui mittuntur, ſemper aſſiſtunt. Et ratio eſt; quia omnes beati cernũt Deum eſſentialiter præſentẽ, qui eſt ſuæ beatitudinis obiectũ. Nam de Angelis cuſtodibus, qui frequẽter mittũtur, dixit Chriſtus. Angeli eorum ſemper vident faciem Patris, qui in cœlis eſt. *D. Th. art. 2. Durãn. q. 2. vbi.ſ. Matth.18.*

CONCLVSIO II.

Si aſſiſtere Deo rurſus ſumatur pro eo, quod eſt mentem Dei ſcire, hoc modo omnes quoque aſſiſtũt. Et ratio eſt; quia eorũ, quæ à Deo reuelãtur, nihil ſcit vnus miniſtrorum, quod alius nõ aſſequatur. Et ratio eſt; quia ſi agentia naturalia corporea bonitatẽ, quã habent, quò ad fieri poteſt aliis cõmunicant, multò magis profectò ſancti Angeli, qui bonitatis diuinæ ſunt pleniſſimè participes, quicquid à Deo recipiunt, inferioribus Angelis impartiuntur. Quod confirmat B. Diony. 15. cœleſt. Hierarch. dicens. Vnaquæque cœleſtis eſſentia intelli- *B. Dionyſi.*

telligentiam,ſibi à ſuperiori datam,inferiori communicat.

CONCLVSIO III.

Si aſſiſtere ſtrictè ſumatur, pro eo quod eſt ſcire immediatè Dei mentē,non omnes Angeli aſſiſtunt. Et ratio eſt; quia illi ſoli hoc modo aſſiſtunt, qui à Deo immediatè illuminantur. Tales ſunt Angeli primæ Hierarchiæ: non autem Angeli ſecundæ Hierarchiæ,qui ab Angelis primæ Hierarchiæ illuminantur:vt B.Dionyſi.8.c.cœleſt.Hierarc.docet.

B. Dionyſi.

S.Thom. vbi ſuprà.

Octaua diffic. Eſt ne maior aſtantium quam miniſtrantium Angelorum numerus?

D.Greg. *D.Aug.*

D.Greg.tenet,maiorē eſſe miniſtrantium numerum. D.autem Dionyſi. copioſiorē eſſe aſſiſtētium numerū arbitratur.

CONCLVSIO.

Daniel.7.

Plures ſunt Angeli, qui aſſiſtunt, quàm qui miniſtrant. Colligitur expreſſe hæc concluſio ex.7. cap. Danielis, vbi legitur.Millia millium miniſtrabant ei,& decies millies centena millia aſſiſtebant ei. Et ratione confirmatur: quia quò aliquid in rebus creatis eſt dignius, eò eſt magis à Deo intentum,& multiplicatum. Hæc ſententia B. Dionyſij eſt magis rationi conſentanea. Hinc tamen non colligitur certum eſſe numerum à Daniele poſitum: nam fortè ſunt multò plures, quàm numerus ille inſinuat.

D.Dionyſi.

Nona diffic. Ad quid Angeli præcipuè mittuntur?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. vbi ſuprà. m.4.

PRincipaliter mittūtur:vt diuinā peragāt iuſſionē, & volūtatē.Et ratio eſt:quia in eo eſt principalis finis actionis cōſtituendus, qui eſt principiū, & finis:qualis eſt Deus.

CONCLVSIO II.

Apoc. 1. & 22. *Ad Hebr.1.*

Mittuntur etiam propter noſtram ſalutem. Probatur ad Hebræ. c.1. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi,propter eos,qui hæreditatem capiunt ſalutis. Vbi non finem vltimum poſuit:ſed vtilitatem ex parte hominum aſſignauit,quæ ad vlteriorem finem eſt ordinata.

Decima

Decima diffic. Mittuntur ne ſinguli Angeli ad ſingula officia, vel indifferenter omnes ad omnia?

CONCLVSIO.

Singuli Angeli prompti ſunt, ad ſingula officia: quædam tamē ſunt. propter appropriationē, quibuſdā peculiaria. Concluſio hæc eſt D. Greg. apud Alex. Alen. vbi ſup. *Alex. Alen. vbi ſuprà.*

Hinc omnes omnium ordinum Angeli, cōmuni nomine Angeli appellantur. Quia ad officium explendum, vel ſecretum nunciandum mittuntur. Cōfirmatur pſal. 103. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, ideſt, ſpiritus ſuos facit Angelos. Sic enim eſt litera ordinanda. Et per appropriationem vnus ordo Angelorum dicitur, quia illorum eſt minora nunciare. *D. Greg. Append. Pſal. 103.*

Vndecima diffi. Mittuntur ne etiam *ad illuminandum intellectum, & inflāmandam voluntatem, ſiue affectum?*

Mbæ partes tituli huius difficultatis fuere ſuprà in quæſtione de potentia dæmonum circa animas expoſitæ. Lege hic D. Bonauent. *S. Bona. art. 2. q. 1. & 2. vbi ſuprà.*

DVB. II. Cur dicuntur mitti ad illuminandum, purgandum, & perficiendum?

Reſpondeo cum D. Bona. Duo ſunt modi dicendi. Et primus docet illos tres actus reſpicere intellectū ita: vt purgatio ſit in initio, illuminatio in progreſſu, & perfectio in termino. Secundus verò modus dicendi eſt, vt per hos tres actus notentur tria, ad quæ ordinatur erudito, ſiue doctrina Angeli. Et primum eſt ad remotionem impedimentorum. Secundum eſt ad cognitionem verorum. Et tertium ad dilectionem beatorum. Et ad hæc ordinatur eruditio angelorum: ſicut benè prædicantis ſermo. *S. Bona. q. 2. vbi ſuprà.*

Hinc bonus, & doctus prædicator, dicitur ſuos auditores illuminare, & purgare, & perficere: vt expreſſè D. Dionyſi. lib. de cœleſt. Hierarchia innuit. *Append. D. Dionyſi.*

Magiſt. Sent. Diſtinct. XI.

IN hac diſt. diſſerit Magiſter de cuſtodia Angelorum, & de aliis, quæ ſuprà fuerunt expoſita. Et intelligetur litera ſequenti quæſtione.

Quæſtio vnica. De cuſtodia Angelorum.

Alex. Alen. q. 41. S. Thom. q. 113. S. Bona. Scotus. Durand. Gabr. Ricard. hac diſt. 11.

HÆc quæſt. poſitis nonnullis difficultatibus, erit expoſita.

Prima diffic. Vtrùm detur Angelorum cuſtodia circa homines?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 1. S. Bona. q. 1. art. 1. reliqui vbi. ſ. Pſal. 90. D. Bernard. Pſal. 8. B. Hiero. Matth. 18. Orig. Num. 1. Cor. 13.

ANgeli ad cuſtodiam hominum ſunt deputati. Hæc eſt de fide, cùm expreſsè in multis locis noui, & veteris teſtamenti contineatur. Vt pſal. 90. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Et Matth. 18. Angeli eorum ſemper vident faciem patris, &c. Et quoniam breuitati ſtudeo, aliis prætermiſſis, ad longiſſimam de hac re diſputationem texendam, lege omninò D. Bona. vbi ſuprà. Et præter alios doctores citatos. Lege D. Bernard. ſuper locum citatum pſal. in ſermone de Angelis, & ſuper pſal. quid eſt homo, quod memor es eius. Et B. Hieron. ſuper locum Matth. 18. citatum. Et Orig. ſuper lib. Num. Vbi quanta nobis præſtent auxilia, & quanta cum reuerentia, & deuotione, & fiducia ſint à nobis Angeli cuſtodes venerandi, reperies. Et ratio tandem concluſionis eſt; nam, vt puer, quandiù paruulus eſt ſecundum corpus, indiget manuductore, quo vſque ad perfectam veniat ætatem (quia facilè poteſt cadere) ita homo: quia ſecundum animam facilis eſt ad caſum ſpiritualem, eget ſpirituali cuſtode, quo vſque ad aliam ætatem, quæ perfecta eſt, perueniat. Quod D. Paul. innuere viſus eſt, dum ſtatum hominum exiſtentium in via, puerili ſtatui comparat.

Secunda

Secunda diffic. Competit ne Angelo hominis cuſtodia à natura? an à gratia?

CONCLVSIO.

A Natura, & à gratia Angelis hominum cuſtodia conuenit. Et ratio eſt; quia, cùm Angelus ex natura ſua ſit homine fortior, & potentior, & ſimiliter in gratia excellentior, & ſtabilior, & plùs excedat hominem, quàm pedagogus paruulum, conueniet profectò Angelo ex natura; vt à primo principio, & ex gratia; vt à proximo, vt homo eius cuſtodiæ, & tutellæ committatur. *Alex. Alen. m.2. & S. Bona. vbi. s.*

Tertia diffic. Angeli quo modo ad hominum cuſtodiam mitti dicuntur?

Ratio dubitandi eſt; quia ſemper ſunt in cœlis Dei faciem videntes. *Matth. 18.*

CONCLVSIO.

Angelus de nouo mittitur ad hominum cuſtodiam, nouum locum, nouum modum, & nouum vbi, acquirendo, ad procurandam hominum ſalutem, ſpiritualiter illuminando, miracula faciendo, & apparendo, & aliis modis homines inſtruendo. Hæc concluſio probatur per diſſimilitudinem miſſionis diuinarum perſonarum, quæ: vt ſuprà retulimus, dicuntur mitti, non quòd nouum locum, vel nouum vbi acquirant, cùm vbique ſint, & ſint vnus Deus, cœlum, & terram implens; ſed quia nouum effectum, ſine eorum mutabilitate in creaturis producunt, & nouum modum acquirunt, ſecundum quem priùs non fuerat; vt filius per carnis aſſumptionem, & Spiritus ſanctus per nouam ſanctificationem.

Hinc dicuntur ſemper videre faciem patris, nõ quòd ſemper ſint in cœlo localiter: ſed quia vbicunque ſunt, ſemper Deo, qui vbique eſt, fruuntur. Append. *Matth. 18.*

Quarta diffic. Vtrùm omnes trium Hierarchiarum Angeli,ad homines cuſtodiendos,mittantur?

HÆc difficultas in q.proxima.10.d.explicata eſt. Diximus enim miſſione exteriori ſolos quinque ordines inferiores mitti: miſſione verò interiori, quæ eſt illuminatio ſuperioris Angeli ad inferiorem, quæ fit propter nos omnes, mitti.Et hoc modo declarandus eſt B.Paul.ad Hebr.1.quando dicit:Omnes in miniſterium miſſos. *Hebr.1.*

Quinta diffic. An ſit neceſſaria Angelorum cuſtodia?

Alex. Alen. m.1.& S. Bona.vbi.s. & S.Tho. in 2.hac.d. q.1. art.1.

RAtio dubitandi eſt: quia Deus eſt cuſtos hominum, & niſi ipſe cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà vigilat, qui cuſtodit eam,& eſt ita fortiſſimus, & vigilantiſſimus cuſtos, quòd non dormitabit,neque dormiet.

CONCLVSIO.

Eſt neceſſaria;ſed non principaliter.Et ratio eſt;quia ad bonum operandum duo deſiderantur: primum eſt, vt voluntas ad bonum inclinetur, ſecundum eſt, vt ad perficiendum bonum media congrua habeantur. Quò ad primum, Deus immediatè cuſtodit hominem,infundendo ei gratiam, & virtutes. Quò ad ſecundum verò Deus cuſtodit hominem, illum mediantibus Angelis inſtruendo. Et confirmatur à ſimili: nam vt in artificialibus alia eſt cauſa diſponens ad formam: alia verò formam inducens: ita Angelorum officium eſt homines ad gratiam, & gloriam præparare, per illuminationes,&c.& inſtrumentaliter operando. At verò Deus eſt principale agens,& cuſtodiens vltimam perfectionem, dans gratiam coniungentem nos gratiæ conſummatæ,& fini vltimo, ſcilicet,gloriæ. *Iob.7. Pſal.126. Pſal.120.*

DVB. I. Quænam ſunt cauſæ,propter quas, Angelorum cuſtodia datur?

REſpondeo;ſequētes ſunt. Et prima vt homo in bonum gratiæ promoueatur,& proficiat.Secunda,vt in malum culpæ nō cadat.Tertia, vt ſi ceciderit reſurgat. Quarta,

vt ſi non ſurrexerit à malo culpæ, ne ſæpiùs cadat. Eſt autem hîc animaduertendum, quòd ſicut Diuinæ prouidentiæ eſt impedire mala ita: vt conditio naturæ ſaluetur, ita etiam Angelorum cuſtodum eſt homines cuſtodire, non ad virtutem cogendo, neque vi à vitiis retrahendo. Ratio eſt; quoniam aliter, & libertas arbitrij, & meriti ratio perirent.

Hinc ſicut Angelus bonus non cogit, neque dæmon tentans cogere poterit. Append.

Sexta diffic. Quinam ſunt cuſtodiæ angelicæ effectus?

Reſpondeo cum D. Bona. per duas propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Tres ſunt generales cuſtodiæ Angelorum effectus. Et ratio eſt; nã cũ dæmon humanæ naturæ hoſtis crudeliſſimus corpus, id eſt, corporales virtutes violentia opprimat, intellectũ aſtuciis ſuis decipiat, & ſeducat, & volũtatẽ blãdiciis alliciat; ideò datur Angelus bonus cuſtos, qui tres cõtrarios effectus prædictis efficiat: nẽpè, vt hominẽ defendat ab oppreſſione cõtra violẽtiã, & erudiat, ac dirigat cõtra fallaciam, & exhortetur, & inducat ad bonum contra dæmonum blanditias. *S. Bona. q. 2. art. 1. vbi. §.*

Secunda Propoſitio.

Sunt particulares effectus duodecim numero, qui à doctoribus ex ſacris literis colliguntur. Probatur inductione. Primus effectus eſt pro delictis increpare: vt Iudicum c. 2. Aſcendit Angelus Domini de Galgalis ad locũ flentium, & ait. Eduxi vos de Ægypto. Et paulò poſt. Non audiſtis vocem meam. Cur hoc feciſtis? Secũdus eſt à vinculis peccatorũ abſoluere, quod intellige diſpoſitiuè. Act. 12. Angelus aſtitit, &c. & ceciderunt catenæ de manibus eius. Tertius eſt, quæ bonum opus impediunt, auferre. Quod ſignificatur Exodi. 12. Vbi legitur; Angelum percuſſiſſe primogenita Ægypti. Quartus eſt dæmones arcere. Tob. 12. Dixit Tobias patri ſuo de Raphaele: dæmonium ab ea ipſe compeſcuit. *S. Bona. art. 2. q. 1. vbi. §. Iudic. 2. c. Act. 12. Exod. 12. Tob. 12.*

Tob. 5. 6. 8. Quintus eſt docere. Tob. 5. 6. &c. 8. Vbi Angelus docuit Tobiam. *Daniel. 9.* Et Daniel. 9. Nunc egreſſus ſum, vt docerem te, & intelligeres. *Num. 22.* Et Num. 22. Angelus docuit Balaam per aſinam. *Act. 10.* Et Act. 10. Docuit Cornelium, quod fit, aſſumpto corpore. *Gen. 18.* Sextus effectus eſt, ſecreta reuelare. Geneſ. 18. Tres Angeli miſterium Trinitatis, & vnitatis expreſſerunt. Et ibidem ſequitur: num celare poſſum Habraam, quæ geſturus ſum? *Tob. 5.* Septimus eſt conſolari. Tobiæ. 5. forti animo eſto, in proximo eſt: vt à Deo cureris. Octauus eſt in via Dei confortare. *3. Reg. 19.* 3. Reg. 19. Surge, & comede. Grandis enim tibi reſtat via. *Tob. 5.* Nonus eſt in via ducere, & conducere, & reducere. Tob. 5. Ego ducam, & reducam eum ſanum ad te. Decimus eſt hoſtes deiicere. *Iſai. 37.* Iſaiæ. 37. egreſſus Angelus Domini percuſſit in Caſtris Aſſyriorum, &c. *Gen 32.* Vndecimus eſt tentationes mittigare. Et hic effectus innuitur Gen. 32. vbi Iacob, poſt luctam, confortatus fuit, accepta benedictione, & emarcuit neruus fæmoris eius. Duodecimus eſt orare, & orationes Deo offerre. *Tobiæ. 12.* Tobiæ. 12. Quando orabas cum lachrymis.

Append. 1. Hinc apertiſſimè colligitur, quantas Deo gratias agere, & Angelis obnoxij, & grati eſſe tenemur. Cæterum ad maiorem quinti effectus, qui eſt docere, intelligentiam nota cum *Scot. vbi. ſ.* Scoto ſequentes propoſitiones. Et ſit. 1. & 3. ordine.

Tertia Propoſitio.

Angelus nihil poteſt cauſare in intellectu coniuncto, neque ſpeciem intelligibilem, neque notitiam aliquàm. Et ratio eſt; quia pro hoc ſtatu intellectus noſter dependet à phan- *Ariſt.* taſmate, id eſt, à ſenſu communi; quoniam nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu.

Quarta Propoſitio.

Nullus Angelus poteſt cauſare in nobis ſpecies phantaſticas, nouas ſine obiecti præſentia. Et ratio eſt; quia non poteſt ſupplere effectum cauſæ ſecundæ, nempè, obiecti materialis. Hoc enim ſolius Dei proprium eſt.

Quinta propoſitio.

Angelus præter doctrinam exteriorem, quam poteſt aſſumendo corpus præſtare, poteſt etiam mouere intellectum ad cognitionem, vel transferendo phantaſmata ex vna parte ſenſus communis ad aliam, ad quam tranſmutationem, intellectus immutatur: quia illo motu excitatur. Nota non tranſponi, aut mutari phantaſma, niſi ſimul humor, in quo ſubijcitur, transferatur. Eſt enim accidens, quod à ſubiecto in ſubiectum migrare haud poteſt. Exempli gratia phantaſma partium huius propoſitionis, peccatum eſt vitandum, propter fugiendam gehennam, ſubijcitur in aliquo humore ſanguineo; Angelus volens tunc incutere timorem gehēnæ, remouet ex vno loco ſenſus communis illum humorem ad alium locum, & ita excitatur intellectus; vt concipiat ſimilem propoſitionem. Vel alio modo purgando, inſtar medicorum virtute propria illa phantaſmata: vt poſſint mouere intellectum, qui aliquando non mouent, eò quòd ſint multo humore mixta: vt accidit in freneticis. Vel tertiò transferendo humorem Petri, in quo ſunt phantaſmata, & deferendo ad ſenſum cōmunē Ioannis, vt poſſint illum mouere.

Ex tertia propoſitione colligitur, ab Angelo non poſſe hominem eleuari ad cognoſcendum obiectum aliquod ſupernaturale, vel aliquem theſaurum ſub terra, &c. Et ſi aliquando diaboli virtute aliqua omninò occulta cognoſcit, illud fit per reuelationem diaboli, aſſumentis corpus, aut per vehementem imaginationem: & tunc, quod eſt falſum, imaginatur eſſe verum. Append. 2.

Septima diffic. Quibus datur Angelorum cuſtodia?

CONCLVSIO.

OMnibus viatoribus Angelorum cuſtodia conceditur. Et ratio eſt, quia cuſtodia Angelorum eſt quædam diuinæ prouidentiæ executio, eſtq; eiuſdem prouidentiæ proprium, quæ iuuant ad finem vltimum conſequendum, conferre, & quæ illius aſſecutionem impedire *Alex. Alen. m. 3. & 4. S. Th. art. 2. & 4. alij vbi ſuprà.*

poſſunt, tollere. Et cùm viatores nondum conſecuti ſint ſuũ finem vltimum, indigent Angelorum cuſtodia; vt finem cõ ſequantur, & impedimenta, quæ finis conſecutionem impe dire poſſunt, tollantur: ſicut hominibus per viam nõ tutam ambulantibus dantur cuſtodes.

Append.1. Hinc, vſquè ad mortem tãtúmmodò durabit Angelorum cuſtodia: quia tunc deſinunt eſſe viatores.

Append.2. Hinc, animæ ſeparatæ in purgatorio exiſtenti non opus eſt cuſtodia Angelorum: quia ibi nec impediri, nec in bono promoueri poteſt.

Append.3. Hinc, neq; Angeli boni, neque animæ beatæ egent cuſtodia; quia iam ſunt confirmati in bono, & ſunt impeccabiles. *Iſai.60.* Iſai.60. non occidet vltra ſol tuus.

Append.4. Hinc, neque dæmones, & animæ damnatæ indigent Angelo cuſtode: quia ſunt obſtinati in malo; & nunquàm illos pœnitebit, nec timent periclitari. Malum enim quod timebant, illis euenit.

Octaua diffic. Primi parentes habuerunt ne Angelum ad ſui cuſtodiam deputatum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m.4.art.1. S. Bona. art. 1.q.2. S.Tho.art.2. &.4. & alij vbi.ſ.

HAbuerunt. Et ratio eſt; quia, licet, in primis parentibus fuerit naturæ rectitudo; nihilominus tamẽ rectitudo illa fuit ad bonum, vel malum vertibilis. Neq; enim in vnum conuerſus, ſtatim in illo cõfirmabatur. Nam cùm cecidiſſet, à malo per pœnitentiam ſurrexit. Deinde quia, licet, non eſſet tunc periculum ex rebellione carnis ad malum inſtigantis; erat tamen periculum in potentia peccandi ex parte dæmonis oppugnantis. Et tandem: quia erat debilioris naturæ, quàm Angelus, præſidio, & auxilio angeli cuſtodis indigebat.

Nona diffi. Pueri habent ne Angelum cuſtodem?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art.3. S.Tho.art.5. & alij vbi.ſ.

HAbẽt. Et ratio eſt; quia poſſunt à dæmone varijs impedimẽtis offendi, ad quæ impedimẽta de medio tollẽda vnicuiquè ſuus Angelus cuſtos à Deo aſſignatur.

Decima

Decima diffic: Habent ne alium Angelum, ab Angelo matris, dum in vtero matris exiſtunt?

CONCLVSIO I.

ANgelus matris, dum eſt in vtero cuſtodit eundem. Et ratio eſt; quia dum eſt in vtero, non eſt omninò à matre ſeparatus: ſed per quandam collationem eſt quodammodo aliquid matris. Quemadmodum fructus in arbore pendens aliquid arboris eſſe dicitur.

CONCLVSIO II.

Puero ſtatim, vt à matris vtero ſeparatur, Angelus cuſtos deputatur. Et ratio eſt; quia tunc incipit cuſtodia. Hæc concluſio eſt B. Hieronym. ſuper illud Matthæ. 18. Angeli eorum, &c. dicentis. Tanta eſt dignitas animarum; vt vnaquæquè habeat ab ortu ſuæ natiuitatis in ſui cuſtodiam angelum delegatum. *B. Hiero. Matth. 18.*

DVB. II. *Quomodo cuilibet anima datur ſuus Angelus in cuſtodiam?*

RAtio dubitandi eſt: quia ſunt plures animæ rationales præteritæ, & præſentes, & futuræ, quàm ſint Angeli ad cuſtodiam deputati.

Reſpondet Magiſter hac diſtinct. 11. non ſunt tot ſimul homines actualiter exiſtentes, quot ſunt Angeli boni; & ideò ſufficit vnus angelorum ad multos homines. Nam vno homine ex hac vita migrante, Angelus datus ſibi in cuſtodiam, alteri homini ſuccedenti aſſignatur.

DVB. III. *Deputantur ne alicui homini aliquando in cuſtodiam plures Angeli?*

REſpondeo. Deputantur quidem, ſecundum dignitatẽ, prælaturam, & aliquam Dei gratiam, ab eodẽ participatam. Quod patet in Pont. Summo, cardinalibus clauem iuriſdictionis habentibus, prælatis, & principibus.

Vndecima diffic. Habebit ne Antichriſtus Angelũ in ſui cuſtodiam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 4. S.Th. art. 4. & alijs vbi. ſ.

HAbebit. Et ratio eſt; quia lex communis propter vnũ mutari non debet. Et quia in hoc eius pœna iuſtior apparebit: quoniam beneficia, toti naturæ humanæ conceſſa, non, vt æquum eſt, accipiet. Poſtremò; quia eius cuſtodia non erit fruſtrà omninò; proptereà quòd ſaltem retractus per Angelum cuſtodem, à multis malis ceſſabit; & non tantum nocebit, quantum erit ei in votis.

Duodecima diffic. Habuit ne Chriſtus Ieſus Angelum cuſtodem?

Alex. Alen. art. 2. S.Tho. art. 4. S.Bona. q. 3. art. 1 & alij vbi. ſ. D. Dionyſi. Altiſiodor.

OPinio prima Altiſiodoren. lib. 2. ſuæ ſummæ, & Tho. de Argentino in hac diſtinctione, & aliorum fuit affirmans. Et D. Dionyſi. cap. 4. cœleſti Hierarc. tenet, quòd Chriſtus erat, mediantibus angelis, paternis traditionibus ſubditus. Opinio negans ſecunda eſt cõmunis omniũ theologorum.

CONCLVSIO.

D.Hiero. Matth. 4. Pſalm. 90. Alex. Alen. vbi. ſ. ſuper hunc locum. D.Aug.

Chriſtus Angelum cuſtodem non habuit; habuit tamen multos deputatos in miniſtros. Hanc confirmat D. Hiero. lib. 1. in Matth. c. 4. dum dicit illud pſalm. Angelis mandauit de te, &c. non eſſe intelligendum de capite, ſed de membris. Quare perperam allegauit hunc locum dæmõ in tentatione. Idem tenet D. Auguſt. ibidem. Probat hanc cõcluſionem D.Bona. vbi ſuprà ratione; quia non fuit conueniens, vt talem Angelum haberet: proptereà quòd cuſtodia in cuſtodiente reſpectu cuſtoditi dicit quandam præſidentiam: Chriſto autem omnes Angeli ſubditi erant. Neq; indiguit angeli cuſtodia, vt filij hominum, vel ad corporis defenſionem: quia eius corpus erat diuinitati vnitum, vnde non poterat per violentiam illud opprimere; vel ad rationis eruditionem: quia habuit intellectum à verbo pleniſſimè illuſtratum. Vnde non poterat Chriſti intellectum per aſtutias

ſeducere.

ſeducere, Nec tanden indiguit angeli cuſtodia, ad incitandam affectionem : quia habuit Chriſtus affectum gratiæ plenitudine confirmatum. Atquè ita non poterat dæmon ſuis blanditijs eum allicere. Fuitquè verè comprehenſor, & beatus, & eius meritum nec impediri, nec promoueri poterat. Habuit tamen multitudinem Angelorum in miniſterium; vt Matthæ. 4. Acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei. Nec mirum, cum eſſet caput Angelorum. Autoritas verò D. Dionyſi. intelligitur indirectè, quatenus Angeli inſtruebāt Mariam, & Ioſeph de ijs, quæ circa puerum Ieſum, agere debebant; & ita erat ſubditus paternis traditionibus, mediantibus angeli. *Matth. 4.* *Lucæ. 2.*

D V B. I I I I. Cur igitur in paßione ab Angelo confortatus fuit?

Reſpondeo. Fuit confortatus, non cuſtodiendo, vel aliquid imprimendo in Chriſtum; ſed reuerendo illum, & congratulando fortitudini eius. Quemadmodum homo naturaliter in tribulatione ad præſentiam amicorum confortatur. *Alex. Alen. vbi.ſ.* *Luc. 22.*

D V B V. Fuit ne ſaltem datus Angelus malus Chriſto ad exercitium?

C O N C L V S I O

Nequaquam fuit illi datus ad exercitium. Et ratio eſt; quia exercitium, vt docet D. Auguſt. apud Alexād. loco citato; propriè eſt; vt probetur aliqua virtus, ideſt; probata oſtendatur: probatio autem huiuſmodi propriè non eſt, niſi vbi eſt difficultas. Vnde ars dicitur verſari circa difficile. In Chriſto autem non erat difficultas, quæ ex naturæ corruptione emanat. Neque enim aſſumpſit ignorantiam ex parte intellectus, neq; difficultatē ex parte affectus; quare non habuit Angelum malum ad exercitium. Alex. Alen. *art. 1. & 2. vbi.ſ.* *D. Auguſt.*

DVB. VI. Ad quia ergo habuit Angelum malũ, ſi non ad exercitium?

Alex. Alen. vbi. §.

RESpondeo cum Alex. Alen. vbſuprà. Tentatio quædã eſt interna, circa quam proprieſt exercitium, & hac non fuit tentatus Chriſtus. Aã verò eſt externa, & hac fuit tentatus Chriſtus, atquè ita vluit habere Angelum malum non ad exercitium, vt dictui eſt; ſed ad noſtram inſtructionem, vt in eo vincere diſcãms tentatorem.

Decimatertia diffic. Vtrùm Anglus deſerat cuſtoditum propter eius præſcientiam, & obſtinationem?

Alex. Alen. m. 5.
S. Tho. art. 6.
S. Bona. art. 2. q. 1. vbi. §.

DIuus Bona. loco citato varios moos dicendi affert. Et nota cum illo. Angelorum cuſtdia aut eſt reſpectu boni cõſeruandi, acquirendi, vel agendi: aut eſt reſpectu mali deſerendi, vel minuendi.

CONCLVSIC I.

Angelus cuſtos non relinquit hominem omninò; ſed ſecũdum quid, ideſt, ſecũdum aliquem effectum. Ratio eſt; quia cùm Angelorum cuſtodia ſit quædan diuinæ prouidentiæ executio: quemadmodum diuina prouidentia ſecũdum magis, & minus prouidet diuerſis, iuxta eorum conditionem, non tamen ex toto relinquit hominem, quoniam in nihilũ redigeretur; ita etiam Angelus cuſtos ſecundum quid, vel ſecundum aliquem effectum dicitur relinquere hominẽ: quatenus non prohibet omnia nocumenta; vel quia eum tribulationibus exponit; vel quia, iuſto Dei iudicio ab aliquo peccato nõ retrahit: vel quia demerito hominum exigente, nõ ita efficaciter ad bonum promouet, nec à malis tuetur. Et confirmatur; quia boni Angeli proniores ſunt ad hominem adiuuandum, quàm mali ad infeſtandum, & cùm mali nũquã ceſſent ab infeſtando: iuxta illud. 1. Pet. 5. Aduerſarius veſter diabolus tanquàm leo rugiens, &c. Nequè boni Angeli à cuſtodiendo ceſſabunt. Et iuxta notabile poſitum ex D. Bona. fit ad maiorem declarationem.

1. Pet. 5.

CON-

CONCLVSIO II.

Angeli, quò ad primos actus bonos, deſerunt obſtinatos. Ratio eſt; quia fruſtrà eſſent tunc eorum actus, & conatus.

CONCLVSIO III.

Angeli cuſtodes, quò ad ſecundos actus malos, non deſerunt obſtinatos. Ratio eſt: propterea quòd, ſemper, ne homo in peius labatur, retrahunt. Quò enim quiſquè peior eſt, eò eſt ad malum pronior, & eò magis retrahente indiget. Quam quidem cuſtodiam ſemper habet: quoniam dum eſt in via, obſtinatus poteſt conuerti. Et confirmatur exemplo medici, qui neminem omninò deſerit, niſi de eius ſalute totaliter deſperet.

Hinc, germana interpretatio loci Ieremiæ. 51. Vbi dicitur Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata, dereliquimus eam, &c. Et loci Iſai. 5. Auferam ſepem eius, ideſt, angelorum cuſtodiam, & erit in direptionem; colligitur. Non enim ſunt interpretandi de omnimoda deſertione, quin ſemper: vt conſtat, aliquis cuſtodiæ effectus ſequatur. Nam ſicut medicus corporalis, cùm deſperat de perfecta ſanitate, non omninò dimittit ægrotum, quamdiu viuit: ſed ſemper aliquid operatur circa illum, ſaltem ad morbi mitigationem, & ad vitæ prolongationem: ita, & medicus ſpiritualis: vt pote Angelus etiam ſi deſperet, non tamen omninò dimittit peccatorem: ſed ſemper circa illum aliquid operatur: ne ſaltim ægritudo ſpiritualis ingraueſcat. Append. 1. *Ierem. 51.* *Iſai 5.*

Hinc, ſententia Altiſiodor. vbi ſuprà, non eſt audienda, qui de Antichriſto loquens ait. Quòd, licet, à principio habiturus ſit Angelum in cuſtodiam: poſteà tamen, quando deueniet ad tantam dementiam, & ſuperbiam: vt dicat ſe eſſe Deum, totaliter deſeretur ab Angelo. Huic enim ſententiæ communis ſententia theologorum repugnat, & eſt falſa: vt ex dictis conſtat. Append. 2.

Decima-

Decimaquarta diffic. Poſſunt ne Angeli negligentiam committere circa hominum cuſtodiam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 6. art. 1. vbi. §.

NVllam poſſunt Angeli, circa hominum cuſtodiam negligentiam committere. Et ratio eſt; quia faciunt quicquid in ſe eſt, circa eos, quibus deputantur, neq; aliquid de contingentibus omittunt. Et in eis nullo modo culpa cadit, immò nec cadere poteſt.

Decimaquinta diffic. Vtrùm gaudium Angeli cuſtodientis ex ſalute cuſtoditi creſcat?

Alex. Alen. ar. 2. S. Tho. ar. 7. S. Bona. q. 2. & alijs vbi. §. Error.

TRes refert S. Bona. de hac re opiniones. Prima tenet creſcere accidentale, & eſſentiale gaudium. Et ratio huius opinionis eſt: quia Angeli non ſunt totaliter in termino. Quæ opinio quantùm ad præmium eſſentiale ab omnibus reprobatur; quia reſpectu huius præmij totaliter ſunt in termino. Secunda opinio eſt extrema, quæ dicit in angelis, neque occidentale gaudium poſſe incrementum ſuſcipere. Tertia opinio eſt media, quam cum D. Bonauen. elegimus.

CONCLVSIO I.

Gaudium eſſentiale, quod habet Angelus de Deo, & in Deo, non creſcit, propter cuſtoditi ſalutem. Et ratio eſt; quia non ob hanc cauſam fiunt beatiores, nempè: vt magis videant, ament, & teneant Deum. Cùm enim ſint beati, in beatitudine proficere non poſſunt.

CONCLVSIO II.

Gaudium accidentale, quod habet Angelus de bono creato, ſiue propriò, ſiue alieno, propter ſalutem cuſtoditorum extenſiuè augetur. Et ratio eſt; quia extenſiùs de pluribus gaudent, pluraquè adepti ſunt. Vnde formaliter dici ſolet, non gaudere, quòd ſint maiora bona adepti, quod refertur ad præmium eſſentiale: ſed quòd plura bona ſint conſecuti, quod ad præmium accidentale pertinet. Et in hoc omnes conueniunt.

CON-

CONCLVSIO III.

Etiam tale gaudium in Angelis extenſiuè augetur. Et ratio eſt; quia plus gaudent. Quod patet Luc.15. nã ſi gaudium eſt in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, maius profectò gaudium erit de illius beatificatione; & maximum de multorum ſaluatione. Tum etiam; quia cùm creſcat materia gaudij ex Chriſti exultatione in ſanctis ſuis, ex reparatione Angelicæ ruinæ, & ex inuentione hominis perditi, creſcet, & gaudium. *Luc.15.*

Decimaſexta diffi. Vtrùm ex damnatione cuſtoditi incurrat Angelus aliquod detrimentum?

Diuus Bona. duas affert opiniones, vnam affirmantem, Angelos beatos ex damnatione cuſtoditorum concipere gemitum miſericordiæ: alteram negantem, concipere Angelos, eam ob cauſam gemitum aliquem, vel incurrere aliquod gloriæ detrimentum. Et hæc eſt communis opinio. *Alex. Alen. & S. Thom. vbi ſuprà & S. Bona.*

CONCLVSIO.

Nihil moleſtiæ, vel detrimenti ſequitur Angelis cuſtodibus ex cuſtoditorum damnatione. Et ratio eſt; quia cùm ſint perfectè beati, nihil illis moleſtiæ accidere poteſt. Ibi enim neque luctus, neque clamor neque dolor erit vltrà. Apoc.21. Nam cùm in illis non poſſit eſſe peccatum, neque erunt triſtitia, & dolor, quæ peccata conſequuntur. Vt enim perfecta fœlicitas includit omne bonum, excludit omne malum. *Apoc.21.*

DVB. VI. Si conſecutio gloriæ eſt cauſa maioris gaudij accidẽtalis, cur amiſſio gloriæ, & fruſtratio finis, non erit cauſa ſaltem triſtitiæ accidentalis?

CONCLVSIO.

Illa non eſt fruſtratio. Et ratio eſt; quia ſicut Deus in communi vult omnes homines ſaluos fieri: non tamen in particulari

ticulari vult hunc reprobum ſaluum fieri:ſic non intẽdit angelus ſalutem huius, quem cuſtodit; ſed tantùm eius cuſtodiam. Atquè ita non fruſtratur fine, neque moleſtiam aliquam patitur: Et ratio eſt; quia cùm angeli ſint per omnia diuinæ voluntati conformes, quemadmodum nihil poteſt contra Dei voluntatem accidere, neque contra ſuam voluntatem accidet. Et cùm triſtitia oriatur ex iis, quæ nobis nolentibus accidunt, non eſt quòd triſtentur. Licet enim voluntate antecedenti velint omnium ſalutem, inſtar Dei Opt. Maxim. voluntate tamen conſequenti ſolùm prædeſtinatorum. Et quia hæc eſt propria, & vltima voluntas angelorum; ideò nihil fit contra eorum voluntatem.

Append.1. Hinc cuſtos non fraudatur proprio fine in damnatione cuſtoditi. Ratio eſt, quia ille propriè dicitur fruſtrari deſiderio alicuius rei, qui illam deſiderat in omnem euentum abſolutè, & non qui deſiderat ſub aliqua conditione, illa non ſubſecuta. Et quia ita Angeli ſalutem cuſtoditorum optant, nempè, ſi velint diuinam legem cuſtodire; ideò non poſita conditione, non fruſtrantur. Immò de diuina iuſtitia lætantur, & de bonis operibus, quæ in eorum cuſtodia fecerunt, gaudent.

Append.2. Hinc neque de peccatis hominum triſtantur, cùm volita ſint à Deo indirectè, ſcilicet, permiſſiuè: neque de pœna damnatorum, cùm ſit volita à Deo directè, ideſt, effectiuè. Immò ibi de iuſta permiſſione, & punitione lætantur.

Append.3. *Iſai.33.* Hinc quando in ſcriptura legitur Angelos triſtari, & flere; vt Iſai.33. Angeli pacis amarè flebunt, intelligendum hoc eſt metaphoricè, & ſecundum quandam operationum ſimilitudinem, non ſecundum affectionum infirmitatem. Quia gaudere ſequitur eorum naturam, non autem triſtari.

Decimaſeptima diffi. Sunt ne magis ſoliciti boni Angeli pro homine, quàm mali cõtra eũdẽ hominem?

CONCLVSIO.

ANgeli boni ſunt magis ſoliciti, & potentiùs, perfectiùs, pleniùſque poſſunt circa cuſtoditos operari in bonum, quàm

quàm mali contra bonos in malum. Probatur primò; quia Angelus bonus, qui eſt inferior ordine naturæ, præeſt dæmonibus etiam ſuperioribus ordine naturæ. Propterea ꝙ virtus diuinæ iuſtitiæ, cui boni Angeli adhærent, potentior multò eſt naturali angelorũ virtute. Atquè ita potentiùs operabitur. Secundò; quia ſolicitior eſt circa cuſtodiam, qui ex ea commodum, quàm qui pœnam conſequitur, & Angeli boni (vt ſuprà diximus) ex cuſtodia bonorum gaudium accidentale aſſequuntur, & mali angeli ex damnatione malorum maiorem pœnam accidentalem ſibi vendicant.

Hinc, de bonis angelis dicitur pſalm. 102. Benedicite Domino omnes angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius, ideſt, exequentes circa omnem creaturam: & præſertim circa homines, quorum cuſtodia eſt illis principaliùs demandata. Iuxta illud pſal. 90. Angelis ſuis mandauit de te: vt cuſtodiant te, &c. Append. 1. *Pſal. 102.* *Pſalm. 90.*

Hinc, quicquid poſſunt dæmones circa hominẽ (de quibus ſequenti quæſt.) efficere, poterunt, & boni Angeli multò perfectiùs, & potentiùs, & pleniùs præſtare. Neque enim poterit diabolus aliquem, ita ſuperbum efficere, quin poſſit bonus Angelus humiliorem multò facere. Append. 2.

D*VB. VII. Cur igitur tot homines iuſti vexatur, & quandoquè à dæmonibus ſuperantur?*

Ratio dubitandi ex concluſione proxima ſumitur. Sunt enim magis ſoliciti, & potentiores dæmonibus.

CONCLVSIO.

Hoc non vſuuenit ex defectu cuſtodiæ Angelorum. Et ratio eſt: quia ſi obſtinatos (vt dictum eſt) non relinquunt; quos ſi relinquerent, ſtatim eos maligni ſpiritus in mortem præcipitarent, multò minus bonos deſerent. Cæterum accidit hoc: vel quia nos illos repellimus, dum eorum conſiliis non acquieſcimus; cùm non poſſint ſupra noſtram arbitrij facultatem; vel quia circa nos tantum pro viribus agunt, quantum eis ex ordine iuſtitiæ, & prouidentiæ diuinæ eſt permiſſum.

Hinc, ſi eorum conſilia admitteremus, & à Deo permittere- Append.

mitteretur., vt ſecundum vltimum ſuæ potentiæ, ad illuminationem,& iuſtificationem hominum,& dæmonum expulſionem ageret:poſſent quidem, paruo temporis ſpatio quantumcunque peruerſos, & malos ad veritatis agnitionem adducere,& in amorem virtutis excitare,& inflammare.

Quæſtio vnica. De dæmonibus.

HActenus cum Magiſtro de Angelis diſſeruimus. Cæterùm ad pleniſſimam huius diſputationis explicationem operæ pretium duxi, quæſtionem hanc de dæmonibus tractare,in qua multa notatu digniſſima per multos articulos declarabuntur.

Artic. I. De natura dæmonum.

Declarabitur artic. poſitis nonnullis difficultatibus.

Prima diffic. V trùm ſint dæmones in rerum natura?

Victoria in relect. de arte magica num. 10. TRes fuerunt circa hanc difficultatem ſententiæ Ariſt. & ex eius diſcipulis multi, dæmones eſſe diffitebantur. Et quæ nos dæmonibus tribuimus,illi ex virtute cœleſtium corporum., & planetarum, & quarundam aliarum rerum, prouenire aſſerebant. In iſtos inuehitur *D. Auguſt.* D. Auguſt. 10. de ciuit. Dei. Inueniuntur namque multi effectus,qui nullo modo ex aliqua naturali cauſa emanare poſſunt:vt cùm arreptus à dæmone latinè loquitur,verſus recitat, autoritates citat, quas nec vidit vnquam, nec audiuit. Immò nec legere nouit. Alij dixerunt dæmones eſſe, non quos nos dæmones vocamus: ſed animas hominum. Hanc errorem deſtruunt *D. Aug.* D. Auguſt. 9. de ciuit. Dei, & D. Chryſoſto. ſuper illa verba *D. Chryſoſt.* Matthæ. Exibant de monumentis. Non enim fieri poteſt, vt vna ſubſtantia incorporea in aliam ſubſtantiam tranſmutetur,anima,ſcilicet,in dæmonis ſubſtantiam. Tertia ſententia

fuit

fuit eorum, qui, teſte D.Auguſt.lib.8. de ciuit. Dei, propter ſecundam ſententiam erroneam, confitebantur omnia, quæ anima rationali conſtát, eſſe, aut Deos, aut homines, aut dæmones. Hi fatebantur dæmones eſſe; ſed à veritate longiſſimè aberrabant: quia affirmabant Deos habere corpora cœleſtia, dæmones aërea: homines verò terrena. Et in hoc vltimo veritatem attingebant, lege S.Tho. in q. diſputatis. q. 1. de dæmonibus, & Guilel.Pariſien. in lib. de vniuerſo. p. 4. *D. Auſt.* *S.Thom.* *Guilel. Pariſien.*

CONCLVSIO.

De fide tenendum eſt, dæmones in rerum natura eſſe. Continetur enim expreſsè in multis vtriuſq; teſtamenti locis. Leuitici enim. 17. interdicitur immolari hoſtias dæmoniis. Et Deut.32. in cantico Moyſi contra impietatem, & ingratitudinem populi dicitur. Immolauerunt dæmoniis. Et 2. Paralip. 11. legitur de Hieroboam, quòd conſtituit Sacerdotes excelſorum, & dæmoniorum. Et alibi paſſim apud Tobiam, & Iob, & pſaltem, & in multis locis noui teſtamenti apud Euangeliſtas. Et in act. Et in epiſt. Pauli. Et Apoc. lege in verbo dæmonium in cōcordantiis maioribus Bibliæ. Hanc veritatem multi philoſophorum gentilium confeſſi ſunt, de quibus lege D. Auguſt. lib.8. de ciuit. & lib. 10. c. 24. Colligitur quoque hæc veritas ex reſponſis, & oraculis, & alijs miris effectibus, qui apparuerunt circa Idola, etiam ſapientibus Romanis. Qui quidem effectus ad cauſas, ſiuè cōcurſum naturalē referri haud poſſunt. Et ex actibus obſeſſorum. Et ex ſubitis tranſmutationibus rerū; vt virgarum in ſerpentes facta à magis Pharaonis tranſmutatione. *Leuit.17.* *Deut.32.* *2.Paralip. 11.*

Prima diffic. De etymologia, ſiuè notatione dæmonis?

Reſpondeo cum gloſſa in cap. firmiter extra de ſumma Trinit. & nota dæmonem variis nominibus appellari. Dicitur enim diabolus à dia, quòd eſt duo, & bolus, quod eſt morſellus, quaſi duos morcellos cupiens, animam ſcilicet, & corpus. Nominatur quoque diabolus Hebraicè, quaſi deorſum fluens, græcè etiam criminator, ſiuè calumniator, *Mag. d. 10.*

B. Dionyſ. niator, latinè Angelus malus; vt B. Dionyſius. 8. Etymol. docet. Vocatur quoquè Sathanas, quaſi aduerſarius. Et *D. Aug. lib. 9. de ciuit. Dei.* dæmon, quaſi rerum peritus. Et Belial, id eſt, apoſtata, & abſque iugo nuncupatur. Et Leuiathan, id eſt, addimentum eorum.

Secunda diffic. Quænam eſt dæmonis diffinitio?

D. Auguſt. RESpondeo, à Platonicis ita deſcribebatur, vt refert D. Auguſt. ſuper Gen. Dæmones ſunt genere animalia natura pulcherrima, mente rationalia, animo paſſiua, corpore aerea, duratione æterna. Ponitur in deſcriptione vox genere, quia ſunt prædicamenti ſubſtantiæ. Natura pulcherrima, quia quòad ſubſtantiam ſuæ naturæ, non ſunt bonis Angelis turpiores. Animo paſſiua, paſſionibus de ſententia Platonicorum appetitus ſenſualitatis, nempè, iraſcibilis, & concupiſcibilis. Corpore aerea, quatenus ſunt creati ex ſubtiliori materia, & vt cognoſcitur ſubtiliùs, & velociùs intelligere, quàm homines. Lege gloſſ. ſuper cap. firmiter citatam. Duratione æterna. Quod intellige non *D. Aug. ſup. Gen. ad literam.* natura; ſed Dei gratia. Præterea D. Auguſt. de ciuit. Dei ita eos deſcribit. Dæmones ſunt ſpiritus nocendi cupidiſſimi, à iuſtitia penitùs alieni, ſuperbia tumidi, inuidia liuidi, fallacia callidi, qui in hoc aere habitant, qui de ſublimitate cœli ſuperioris eiecti, meritò irregreſſibiliter in loco ſibi congruo: vel vt carcere, damnati ſunt. Hoc loco erant multæ difficultates, ad naturam dæmonum ſpe[illegible]ntes, tractandæ. Erat etiam. q. de peccato Angelorum diſputanda. *Alex. Alen. q. 100.* Sed: quia cum Magiſt. ſupra explicata hæc ſunt, ad vlteriora erit progrediendum.

S. Tho. q. 64. D. Bona. diſ. 6. art. 2. Duran. & aliȷ eadem. d.

Artic. 2. De pœna dæmonum.

VAriæ, cùm ſint, pœnæ, quæ damnatis reſpondent, varijs difficultatibus erit articulus hic explanandus.

Prima

Prima diffic. Vtrùm diaboli poteſtas fuerit in pœnam ſui peccati ligata?

CONCLVSIO.

DÆmonis poteſtas eſt alligata, non ita; vt tentare non valeat; ſed ne tãtum tentet, quantum deſiderat. Conſtat Apoc. 20. Vidi alterum Angelum deſcendentem de cœlo, habentem clauem abyſſi, & cathenã magnam in manu ſua, & appræhendit draconem, & ſerpentem antiquum (qui eſt diabolus, & ſathanas) & ligauit illum, &c. Et D. Aug. de ciuit. Dei apud Alex. Alligatio diaboli eſt non permitti exercere tantam poteſtatem, quantam habet. *Alex. Alen. m. 1. art. 1. vbi.ſ. D. Auguſt.*

Secunda diffic. Fuit ne ligata eius poteſtas magis poſt aduentum Chriſti, quàm anteà?

CONCLVSIO I.

EX parte gratiæ per Chriſtum mediatorem magis alligata fuit dæmonis poteſtas, quàm anteà. Probatur ad Rom. 5. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. Et non ob aliud, niſi, vt alligaretur diaboli poteſtas. Et locum proximè citatum Apoc. de magni concilij Angelo, id eſt, Chriſto intelligitur, qui draconem alligauit. *Alex. Alen. art. 2. vbi.ſ. & in.3.p. q. 18. m. 6. art. 3. Rom. 5.*

CONCLVSIO II.

Ex parte autem tentatorum, in quibuſdam eſt magis ſoluta, in quibuſdam verò magis ligata. Et ratio eſt; quia quantò maior eſt Dei gratia ad vincendum, tantò contemptus illius eſt maior. Vnde ad Hebr. 10. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine vlla miſeratione, duobus, aut tribus teſtibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum dixerit, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Deinde: quia quò homines maioribus gratiæ donis abundant, eò magis dæmones inuident, & magis, quàm anteà, tentant. Vnde dicitur Apoc. 12. deſcendit ad nos diabolus habens iram magnam. Et Luc. 11. aſſumpſit. 7. ſpiritus nequiores ſe. Primò enim fiebant *Apoc. 20. Ad Heb. 10. Apoc. 12. Luc. 11.*

tentationes per genera peccatorum communium; nunc autem fiunt per quaſdam ad inuentiones peccatorum. Et quia nunc tentant per aſſimilationem boni, quo genere tentationis homo faciliùs decipitur. Et quia nunc occultè inſidiatur. Et grauior eſt tentatio, & magis timenda cùm occultè, quàm cùm manifeſta fit. Vnde gloſſ. ſuper illud pſal. Expectans expectaui Dominum, magis eſt timendus diabolus, cùm fallit; vt draco, quàm cùm ſæuit, vt leo. Illic enim cogit, hîc docet negare Chriſtum.

Pſal. 39.

Tertia diffic. Dæmonum poteſtas eſt ne tãtùm ligata à Deo? An etiam à bonis Angelis, & hominibus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 2. art. 6. vbi ſuprà. Act. 19.

DÆmonum poteſtas aliquãdo ab ipſo Deo, aliquando à bonis Angelis, & hominibus ligatur. Et ratio eſt; quia, ſi ſigna Chriſti, & ſanctorum hominum ſuperarunt dæmonum poteſtatem; vt conſtat act. 19. Vbi legitur de quibuſdam exorciſtis, qui ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, inuocabant nomen Domini Ieſu, dicẽtes: Adiuro vos per Ieſum, quem Paulus prædicat, atque etiam quòd ſuper languidos deferebantur ſudaria, & ſemicinctia, & recedebãt ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebãtur; multò fortius profectò ſancti homines, & Angeli eorum potentiam ſuperabunt, & ligabunt. Et D. Auguſt. ſuper Gen. ait. Habent boni Angeli, & mali opera ſimilia, ſicut Moyſes, & Magi Pharaonis; ſed boni ſunt potentiores, nec mali poſſunt quicquam talium operum, niſi quod per bonos Deus permiſerit.

D. Aug.

Alex. Alen. m. 1. ar. 3. & 4. vbi ſ. S. Th. q. 114. art. 5. Dura. q. 4. d. 7. & alij ead. diſt.

Quarta diffic. Sit ne ita ligata dæmonis poteſtas: vt ſemel victus, ampliùs victorem, vel alium tẽtare non audeat?

DIuerſi ſunt modi dicendi, vt S. Thom. loco citato docet; nihilominus reſpondetur.

CON-

CONCLVSIO.

Dæmon ab vno victus poteſt alium tentare de eodem vitio, etiam victorem de alio vitio. Ratio eſt; quia cùm tentatio diaboli permittatur à Deo ad probationem electorum, & ad pœnam reproborum, & vtraquè vtilitas ex miſericordia, & iuſtitia Dei neceſſaria ſit vſq; ad finem mundi, non auferetur planè à dæmonibus victis tentandi poteſtas. Secundò confirmatur; quia cùm omnis tentans ſub ſpe aliduius victoriæ tentet, & dæmon, quantumounquè perfectè victus, ſperet ſe eadem tentatione alios vincere poſſe; quia non omnes eiuſdem voluntatis, & firmitatis in reſiſtendo tentationi ſunt, atquè etiam eundem à quo victus fuit alio tentationi genere. Dubium non eſt, quin alios tentet, & ad victorē tentandum redeat. Quod apertiſſimè Matth. 12. docetur, vbi legitur. Reuertar in domum meam, vnde exiui. *Matth. 12.*

Quinta diffi. Eſt ne ita ligata dæmonū poteſtas circa determinatam perſonam, vt eam tentare nullatenus poßit? *Alex. Alen. m. 1. art. 5. vbi. §.*

Duplex eſt tentatio. Vna interior, altera exterior.

CONCLVSIO I.

Eſt eorum poteſtas ita cohibita, & ligata circa perſonam, in qua, vel eſt extinctus fomes peccati, vel in qua talis fomes non habet locum; vt eam tentatione interiori nullatenus tentare valeat. Patet exemplo ſanctiſſimæ Virginis, in qua fuit peccati fomes omninò extinctus, quæ; vt D. Auguſt. ait, non ſolùm non peccauit; ſed nec peccatum cogitare potuit. Et Chriſti Ieſu exemplo in quo non fuit peccati fomes, nec eſſe potuit. Qui quidem nec peccatum fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Et ratio eſt; quia qui habet extinctū fomitem peccati, habet poteſtatem vincendi in quolibet genere tentationis: Et cùm dæmon nullam habeat ſpem vincendi, nullatenùs tentabit; quemadmodum illum à quo ſemel victus eſt, ſimili tentatione adire non audet; proptereà quòd niſi mutetur proceſſu tēporis, non poteſt de eo ſperare victoriam. *D. Aug.* *1. Pet. 3.*

CONCLVSIO. II.

Non eſt ligata, ſiuè prohibita dæmonum poteſtas ita; vt omninò tentatione exteriori, non poſſit quamlibet perſonam tentare: eſt tamen eius poteſtas ligata in hoc: vt non tentet vſquè ad caſum, vel quouſquè tentationi tentatus ſuccumbat. Ratio eſt: quia ſi in aliquo fuiſſet cohibitio, à tentatione, multò magis in Chriſto, quem tamen per ſe, & per alios multipliciter tentauit: vt ex Euangelio conſtat. Et confirmatur: quia ex parte diaboli, non eſt eius poteſtas ligata; cùm ſemper velit tentare, nequè ex parte Dei, qui dat bonis cum tentatione prouentum. 1. Cor. 7. Nouit enim Deus pios à tentatione liberare. 2. Pet. 2. Et beatus vir, qui ſuffert tentationem. Iacob. 1.

Matth. 4. & 22. Luc. 4. & 24. 1. Cor. 7. 2. Pet. 2. Iacob. 1.

Sexta diffic. Sit ne ligata eorum potentia circa alia opera?

Alex. Alen. m. 2. art. 1. vbi. §. S. Thom. q. 114. art. 4.

HActenus de ligatione poteſtatis, quòad tentandũ, & vincendũ. Nunc, an ſit ligata eorũ poteſtas reſpectu aliorũ operũ, quæ poſſent eſſe eminẽtia naturæ ſuæ disputandũ eſt. Et primùm, an ſit ligata poteſtas circa mira, ſiuè mirabilia, ſecundum veritatem operanda?

CONCLVSIO.

Dæmones & vi propriæ naturæ, & diuina permiſſione, mira aliquando ſecundum veritatem, aliquando ſecundum phantaſiam operari poſſunt, Probatur exemplis ſacræ Scripturæ. Magi namquè Pharaonis virtute dæmonum veros ſerpentes, & ranas fecerunt: & dæmon permiſſione diuina: vt ignis de cœlo deſcẽderet, & familiam Iob cũ tot gregibus vno impetu conſumeret, & turbo irruens domum deijceret, & filios eius occideret, fecit. Lege D. Auguſt. 3. &. 20. de ciuit. Dei. cap. 18. & lib. 83. quæſt. q. 55. Quæ autẽ à magis virtute dæmonum fiunt, poſſunt dici mendacia: vel quia per magicam artem, & non per naturam fiunt: vel quia, & ſi vera ſint, Dei permiſſione, ad mendacium tamen trahunt. Dicuntur autem hæc mira, quatenus homines illa, eo modo facta, mirantur.

Exod. 7. Iob. 1. D. Aug.

rantur. Propterea quòd eorũ excedunt facultatem, & cognitionem. Quæ miracula, aliquando nominantur, largo modo ſumpto nomine miraculi: vt ſi pro eo, quod facultatẽ, & conſiderationem humanam excedit, accipiatur. *Turrecrem. in. can. quodam loco. 26. quæſt. 3.*

CONCLVSIO.

Si miraculum propriè accipiatur, prout eſt aliquid arduũ, inſolitum, ſuprà facultatem totius naturæ creatæ, & præter ſpem admirantis apparens, neque dæmones, neque aliqua creatura miraculum efficere poteſt. Hoc enim ſolius Dei eſt propriũ. Et ſi quæ à ſanctis Angelis, & beatis ſunt, poteſtate diuina, & eorum miniſterio interueniente, efficiuntur. *Valer. Max. titul. de miracul.* Appen.

Hinc mulier Pytbonem habens in Endor non fecit miraculum. Quia nõ fuit vera Samuelis ſuſcitatio: ſed phãtaſtica. Neq; vidit Samuelem: ſed diabolũ in ſpecie, & ſimilitudine Samuelis, quem illa credidit Samuelem. *1. Reg. 28.*

D*VB. I. Poſſuntne dæmones mirum quid in rebus viſibilibus ſe ipſis operari?* *Alex. Alen. vbi.s. art. 5. & Hugo. 1. de ſacra. p. 5. cap. 27.*

CONCLVSIO

Nihil, quòd mirum ſit: ſe ipſis, niſi à Deo permiſſi fuerint, operari poſſunt: præſertim ſi ad hominem ſeducendum referatur: Probatur primò ex gloſſ. ſuper illud Iob, Mitte manum tuam, dicẽte. Nihil poteſt, niſi permiſſus. Secundò ex D. Aug. in li. de ciuit. Dei, qui ait. Si aliquid in rebus dæmones poſſunt, tantum poſſunt, quantum ſecreto Omnipotentis arbitrio permittuntur. *Iob. c. 2.* *D. Aug.*

Hinc, neque in rebus viſibilibus habent poteſtatem, niſi quatenus à Deo conceditur.

Septima diffic. Vtrum ſit dæmonũ poteſtas, circa res corporales, animalia, ſcilicet, & plantas, ligata. *Alex. Alen. m. 2. art. 2.*

CONCLVSIO.

Licet, ex prima poteſtate ſibi data poſſent oẽs Angeli ex ordine naturali ſuper huiuſmodi creaturas, fuit tamẽ in pœnã peccati eorũ, & in bonũ hominũ eorũ poteſtas

D. Aug. ligata. Hæc concluſio probatur ex D. Auguſt. de ciuit. Dei apud Alexandrum dicente, Dæmones, non omnia, quæ volunt, facere poſſunt, niſi quãtùm illius ordinatione ſinuntur, cuius plena iudicia nemo comprehendit, iuſtè nemo reprehendit. Et vt ait gloſſ. ſuper illud Matth. 8. & Luc. 8. mitte nos in porcos, multominùs dæmones ſua poteſtate nocere hominibus, qui nec porcis, poſſunt.

Matth. 8. *Luc. 8.* *Marc. 5.*

Octaua diffic. Vtrùm ſit etiam ligata, circa corpora humana?

Alex. Alen. art. 3. vbi.§.

INtelligitur titulus ita; vt hominum corpora in lupos, aut aues conuertere poſſint. De ijs ſuprà aliqua diximus; nihilominus reſpondetur.

CONCLVSIO.

Nullatenus verè, & realiter; ſed apparenter tantùm ad transmutanda humana corpora, poteſtatem habent. Et ratio eſt; quia cùm anima rationalis in ſtatu, in quo eſt, ſit ſuperior malis Angelis, quatenus obſtinati ſunt in malo, corpus ei vnitum, indecens eſt, vt dæmoni ad nutum ſubijciatur. Et confirmatur autoritate D. Auguſt. lib. 18. de ciuit. Dei. cap. 17. dicentis. Non ſolum animum: ſed nec corpus ratione crediderim dæmonum arte, vel poteſtate in membra, & lineamenta beſtialia poſſe conuerti. Sed phantaſticum hominis, quod cogitando, ſiuè ſomniando per rerũ innumerabilium genera variatur, cùm corpus non ſit; corporum tamen ſimiles mira celeritate formas capit; ſopitis autem, & oppreſſis corporeis hominum ſenſibus, ad aliorum ſenſuum, neſcio quo ineffabili modo, figura corporea poſſe perduci. Et videtur ſibi portare onera, quæ onera, ſi vera ſunt corpora, portantur à dæmonibus; vt illudantur hominibus. Hæc D. Auguſt. ex quibus apertiſſimè infertur concluſio poſita.

D. Aug.

Nona

Nona diffic. Habent ne dæmones æquam ſuper bonos, & malos homines poteſtatem?

CONCLVSIO I.

SVPER malos ratione malitiæ conceditur dæmonibus poteſtas ad perdendũ, niſi prohibeatur à Domino. A quo enim quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt. 2. Pet. 2. Et ratio eſt; quia peccator meruit ei ſubijci, tanquàm tortori, & non tanquàm domino. *Alex. Alen. art.4. vbi. §. 2.Pet.2.*

CONCLVSIO II.

Super bonos nõ habet dæmon poteſtatẽ ad perdendum; ſed ad probandum ex diuina permiſſione. Probatur Iob. 2. Ecce omnia, quæ habet in manu tua ſunt; verũtamen, animã illi⁹ ſerua. Et Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, neceſsè fuit; vt tẽtatio probaret te. Dæmõ enim in malis hominibus poteſt; vt in ſuo pecore, niſi prohibeatur à maiori, ſcilicet, à Deo, in bonis verò non poteſt, niſi permittatur ad probandum. Nemo enim de pecore alieno poteſt, niſi quod vult dominus pecoris, efficere. *Iob.c.2. Tob.12.*

Decima diffic. Sunt ne dæmones in pænam peccati priuati Dei cognitione?

HActenus de pœna, quòad potentiam, nunc de pœna, quòad intellectus obſcurationem agamus. *Alex. Alen. m.3. art. 1. vbi. §.*

Duplex eſt diuina cognitio. Prima; qua Deus; vt lumen incommutabile eſt, cognoſcitur, à quo piorum corda illuſtrantur, & in quo cardinales rerum cauſæ eluceſcunt. Secunda verò eſt, qua Deus per effectus temporales diuinæ virtutis, & diuinæ iuſtitiæ, cognoſcitur. *S.Tho. q.64. art.1.*

CONCLVSIO.

Dæmones in pœnam peccati prima cognitione; non autẽ ſecunda fuerunt priuati. Probat hanc concluſionẽ D. Aug. 9. de ciuit. Dei. cap. 21. dicens. Innotuit dæmonibus non per id, quod eſt vita æterna, & lumẽ incommutabile, quod illuminat pios, ſed per quædam temporalia ſuæ virtutis effecta, & occultiſſimæ ſigna præſentiæ. Idem eodẽ lib. c. 21. dæmones non æternas temporum cauſas, & cardinales in Dei ſapiẽtia *D.Aug.*

conteplantur;ſed quorundā ſignorum nobis ocultorū maiore experietia multò plura, quàm homines cognoſcūt. Hic Alex. mouet dubiū. An cognouerint dæmones miſteriū incarnationis ? &c. Sed de ijs ſuprà in quæſt. de cognitione Angelorum.

D V B. II. *Remanſit ne fides infuſa informis in dæmonibus.*

Iacob. 2. Ratio dubitandi oritur ex illo Iacobi. 2. Tu credis; quoniam vnus eſt Deus! Benè facis. Et dæmones credunt, & contremiſcunt; quare ſi habent fidem, non fuerunt priuati prima cognitione; vt dictum eſt.

C O N C L V S I O.

Nullo modo dæmones habent fidem, neq; infuſam; ſed quicquid credunt, eſt per acquiſitā fidē naturalem. Et ratio eſt: quia fides informis eſt principium chriſtianæ ſpei, iuxtà illud. Fides eſt ſperandarū ſubſtantia rerū. Et cùm dæmones non poſſint habere ſpē; neq; habebūt fidē informē; Deinde: quia ad fidē, licet informem, deſideratur bona volūtatis affectio, iuxta illud. Corde creditur (id eſt, voluntate) ad iuſtitiā. Et in dæmonibus nulla eſt bona voluntatis affectio.

Ad Heb. 11.

Ad Ro. 10.

D V B. III. *Fuerunt ne dæmones ſui ipſorum cognitione priuati?*

Alex. Alen. art. 2. & S. Tho. vbi. s. Natura; ſiuè bonum naturale dupliciter accipitur. Primò ſumitur pro illo bono, quod per peccatum minui non poteſt. Secundò pro bono, quod per peccatū diminui poteſt. Perinde etiam duplex eſt cognitio naturalis.

C O N C L V S I O.

Dæmones cognitione naturali primo modo ſumpta non fuere priuati; ſecundo autē modo fuit in eis diminuta cognitio. Et ratio primæ partis concluſionis eſt: quia non ignorat, angelus malus ſe eſſe ſpiritum à corpore ſeparatū. Nam: vt mēs humana naturaliter cognoſcit ſe ipſam, etiā ſi in mortale peccatum incidat; ita & Angelus malus nō impeditur per peccatum, quin ſe ipſum cognoſcere valeat. Cognitio ſiquidem

dem naturalis primo modo non aufertur per peccatũ. Secunda pars probatur: quia non cognoſcunt ſe ſecũdum eminentiã ſuæ naturę: quia ex tali cognitione ſequeretur delectatio, (delectatio enim eſt apprehenſio conuenientis) quæ in dæmonibus non poteſt habere locum, ſed ſecundum naturam deformatam: ex qua quidem cognitione non ſequitur delectatio: ſed triſtitia.

DVB. IIII. Sunt ne dæmones cognitione virtutum priuati?

CONCLVSIO I.

COgnitione virtutum, quæ eſt per eſſentiã, vel per ſpeciem ſumptam ab eſſentia, dæmones ſunt priuati, in pœnam peccati. Et ratio eſt: quia neq; virtutes eſſentialiter ſunt in illis, neq; illi habent poteſtatẽ accipiendi ſpecies, & ſimilitudines à virtutib⁹ in Angelis, & hominibus exiſtẽtibus, cũ ratione ſtatus peccati ſint illis inferiores, nec poſſint illas cernere: vt D. Aug. apud Alex. hoc loco docet. Nunquã enim Iob tentaſſet, ſi eius nobilẽ, ac mirabilẽ patiẽtiam cernere potuiſſet. Idẽq; eſt de cæteris virtutibus iudiciũ: nã ſi illas videret, ne vinceretur, à tentando ceſſaret. *Alex. Alen. art.3. vbi. ȝ.* *D. Auguſt.*

CONCLVSIO II.

Cognitione virtutum, quæ per effectum, & priuationem haberi poteſt, non priuantur. Et ratio eſt: quia, vt poſſunt cognoſcere affectiones, quæ ſunt in volũtate, & cogitationes, quæ ſunt in intellectu per effectus, & indicia: vt ſuprà de cognitione angelorum retulimus, poterunt & virtutum per earum actus cognitionem habere.

DVB. V. Sunt ne dæmones cognitione rerum in proprio genere priuati?

CONCLVSIO.

NEquaquã ſunt priuati. Et ratio eſt: quia ſaltẽ illã experientia rerum, & tẽporum, & intellectus acumine ſibi cõparant. Hęc docet B. Iſidor. in lib. de ſummo bono dicens: Triplici acumine ſciẽtiæ vigent dæmones, ſubtilitate naturę, experiẽtia temporũ, reuelatione ſupernorũ ſpirituũ. *Alex. Alen. art.4. vbi. ȝ.* *B. Iſidor.*

DVB.

D V B. V I. Creſcit ne huiuſmodi cognitio?

CONCLVSIO I.

Alex. vbi. ſ. Cognitio in proprio genere ſpecierum, atquè generũ, non creſcit. Et ratio eſt: quia ſicut non creſcit numerus generũ, aut ſpecierũ: ſed eſt idem omninò, quod fuit ab initio: ita neq; creſcit eorum cognitio.

CONCLVSIO II.

Cognitio indiuiduorum in generibus, & ſpeciebus contentorum poteſt creſcere. Et ratio eſt: quia creſcunt in dies indiuidua, & effectus ex diuerſis rerum coniunctionibus procedentes, de quibus nouam cognitionem per nouas ſpecies ab ipſis ſumptas acquirunt. lege ſuprà. in. q. de cognitione Angelorum per ſpecies.

Append. Hinc, pœna in dæmonibus circa hãc cognitionẽ nõ erit, eò quod pauciora cognoſcũt: ſed quia nõ ita clarè cognoſcunt.

Vndecima diffic. Vtrum pœna vermis in dæmonibus reperiatur.

Alex. Alen. q. citata. 100. m. 4. artic. 1. nota. Ratio vermis, quantũ ad aliquem actum, magis propriè animabus dãnatis, quã dæmonibus conuenit: quo ad aliquẽ tamẽ effectum cõmuniter in vtriſq; reperietur. Nam quò ad hoc, quòd gignitur ex remorſu conſcientiæ, cõmunis eſt & damnatis, & dæmonibus: quantũ verò ad hoc, quòd vermis propriè dictus gignitur ex corpore, per ſimilitudinem in animabus damnatis dicitur eſſe vermis.

Append. Hinc, quando loquitur ſcriptura ſacra de pœnis damnatorum, vniuerſaliùs loquitur de pœna vermis in hominibus, ſiue animabus: rariſſimè autẽ de pœna vermis, in dæmonibus. Lege concordantias maiores Bibliæ, verbò, Vermis.

CONCLVSIO.

Eſt quidẽ pœna vermis conſcientiæ ſuo modo in dæmonibus. Ratio eſt: quia habẽt conſcientiam peccatorũ ſuorum, & ex hoc affligũtur, & irremediabiliter cruciãtur. Ex quibus

D. Bernar. ſumitur ratio vermis conſcientiæ: iuxta illud D. Bern. ad Eugenium. Vermis ille innatus eſt conſcientiæ per peccatum, & hæret firmiter, nequaquã euellendus, nec ceſſat rodere.

Quæ

Quæ omnia, cùm in dæmonibus inueniantur, erit in illis profectò conſcientiæ vermis.

DVB. I. Pœna vermis in dæmonibus, quò ad quid, attenditur?

CONCLVSIO.

QVO ad peccatorum, quæ nunquàm in ipſis delentur, arguitionem. Patet ex illo Pſalm. 49. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Facies autem nihil aliud eſt, quàm ipſa conſcientia remordens. Et ratione confirmatur: quia cùm ſint ſpiritus à corporibus ſeparati, magis conueniet illis pœna ſpiritualis, quàm corporalis. Et cùm pœna ignis gehennæ congruat eis ad pœnam propter peccata, magis conueniet eis vermis conſcientiæ ad interiorem pœnam, quæ eſt ſpiritualis. *Alex. Alen. art. 2. vbi. ſ. Pſalm. 49.*

DVB. II. Quid igitur rodit vermis ille?

REſpondeo cum Alex. Rodit habilitatem, & aptitudinem conſcientiæ ad bonum, quæ ſemper magis, magiſquè conſumitur. Et quia illa habilitas eſt naturalis, eſtquè in natura immortali, manente natura, manet ſemper peccati conſcientia, & minuitur conſcientiæ bonum. Quod quidem dæmonibus, & animabus damnatis eſt commune. Et quàmuis bonum illud non ſit magnitudine, ſiue virtute infinitum: eſt tamen in diminuendo infinitum. *Alex. Alen. vbi. ſ.*

DVB. III. Pœna vermis eſt ne in dæmonibus grauior ſenſus, & damni pœna?

POENA vna dicitur grauior altera tribus modis. Primò, quò ad damnum. Secundò, quò ad ſenſum. Tertiò, quò ad maximam adhærentiam in punito. *Alex. Alenſ. art. 3. vbi. ſ.*

CONCLVSIO I.

Carentia viſionis diuinæ, quæ dicitur pœna dãni, primo modo eſt maior. Et ratio eſt: quia, cùm videre Deum ſit ſummum bonum; carentia illius viſionis erit maximum malum: *Nota.*

Vnde

D. Chryſoſt. Vnde D. Chryſoſt. apud Alex. dicit: Nulla maior pœna eſt, quàm ſeparari à viſione Dei.

CONCLVSIO II.

[P]œna ſenſus ſecundo modo grauior eſt. Et ratio eſt: quoniã nihil eſt, quod ita actualiter affligat, & magis ſentiatur.

CONCLVSIO III.

Pœna vermis tertio modo eſt cæteris maior. Et ratio eſt: quia eſt pœna interior immediatè ſpiritui inhærens. Vnde *B. Iſidor.* B. Iſidor. lib. de inſtitutione eccleſiaſtica dixit. Nulla pœna grauior eſt pœna conſcientiæ. Vbi ſubiungit: mens malæ conſcientiæ propriè his ſtimulis agitatur.

DVB. III. Simulne, aut ſucceßiuè pœna vermis pro peccatis dæmones puniuntur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 3. vbi. s. POEna cõſcientiæ pro omnibus peccatis ſimul, ad cumulũ pœnæ, cruciãtur. Ratio eſt: quia ſicut cedit ad cumulum gloriæ in ſanctis, ꝙ ſimul poſſunt aſpicere diuerſa, quæ delectant: ita ad cumulum pœna in damnatis eſt, quòd ſimul poſſunt aſpicere diuerſa, quæ illos triſtitia maxima afficiunt. Tum quia: vt flamma ignis foris ſimul pro diuerſis peccatis affligit: ita & vermis conſcientiæ intùs pro diuerſis peccatis ſimul cruciat.

Duodecima diffic. De pœna ex parte voluntatis.

DVB. I. Poteſtne eſſe gaudium aliquod in dæmonibus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 100. m. 5. artic. 2. EST in illis gaudium non verum: ſed apparens, & omni amaritudine reſperſum. Et ratio eſt: quia gaudium illud nõ eſt ex appreheſione ſimpliciter conuenictis: ſed quod videtur ſibi conueniens. Videtur autem ſibi conueniens, & dele-

delectabile habere poteſtatem in eos, qui Dei præcepta contemnunt. Vnde D. Auguſt. aduerſus Manichæos apud Alex. dicit. Diabolus poteſtatem habet in eos, qui præcepta Dei contemnunt. Et de hac tam infœlice poteſtate lætatur. Hinc, tale gaudium dæmonibus in pœnam cedit; vt D. Aug. ſuper Gen. (vt refert Alex.) affirmat, dicens. Pœna eſt diabolo; vt in poteſtate habeat peccatores. Et inde maior eſt eis pœna; quia de tam infœlici poteſtate lætantur.

D. Auguſt. Appen. *Alex. Alen. art. 2. vbi. §. D. Auguſt.*

DVB. II. Vtrùm dæmones dolorem pro pœna in præſenti habeant?

CONCLVSIO.

Habent pro bono miſerrimè amiſſo, quod conſequi potuerunt. Et ratio eſt; quia delectationi, quam habuerunt in primo peccato, conueniens pœna, afflictio, ſcilicet, ſiue dolor reſpondet, iuxta illud Apoc. 18. Quantum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantùm date ei tormentum, & luctum. Tum etiam: quia multa volũt, quæ nõ ſunt, neque eſſe poſſunt, ſuntq; inuidi, pœnis addicti, beatitudine priuati, & iniqua eorũ voluntas à multis cohibetur; quæ omnia maximi doloris cauſa in illis ſunt.

Alex. Alen. art. 3. vbi. §. S. Tho. q. 64. art. 3. Apoc. 18.

DVB. III. Vtrùm dæmones pœnam, quam ſuſtinent, timeant?

CONCLVSIO.

Eſt in illis talis timor, non cohibens à peccato; ſed affligens. Et ratio eſt; quia timor pœnæ ſecũ habet pœnam adiunctam. Timor enim inquit B. Io. pœnam habet. Et ſerui peccati eſt timere, & diabolus ſeruus peccati eſt, iuxtà illud Io. 8. Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.

Alex. Alen. art. 4. S. Th. vbi. §. ad. 2. 1. Io. 4. Ioan. 8.

DVB. IIII. Vtrùm voluntas dæmonum ſit obſtinata in malo?

De hoc dubio ſuprà egimus.

S. Th. vbi §. art.

Decima

Decimatertia diffic. De pœna locali, quæ fuit caſus in aërẽ caligínoſum de cælo empyreo, vel in infernum?

DVB. I. Vtrùm dæmonibus pœna ſit in aëre hoc caliginoſo eſſe?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 6. vbi ſ. art. 1. S. Th. q. 64. art. 4. S. Bona. d. 6. a. 2. q. 1. et 2. D. Auguſt.

EST pœna, & grauiſſima. Ratio eſt; quia eſſe in carcere, eſt pœna grauiſſima, cùm metus carceris ſit metus cadens in virum conſtantem, & dæmones in hoc aere caliginoſo, tanquàm in carcere continentur. Teſte D. Aug. 3. ſuper Gen. cap. 10. qui ait. Iſta caliginoſa aeris tantum tenere permiſſi ſunt, qui eis, quaſi carcer eſt, vſq; ad tempus iudicij.

DVB. II. *Eſt ne alius locus pœnalis dæmonibus deſtinatus?*

D. Auguſt. Alex. Alen. art. 3. & S. Tho. & alij vbi ſ. Ioan. 8.

CONCLVSIO I.

PEr quandam cōparationem, & appropriationem, quantum ad terminum, à quo fuit caſus, tria loca diſtinguntur. Probatur: nam eò quod peccauit in cœlo, de cœlo cecidit per ſuperbiam. Eo autem quod peccauit per homicidium Adæ: quia fuit homicida ab initio, dicitur cecidiſſe à paradyſo. Tertiò: quia quotidiè peccat in terra, tentando homines ad ſeditionem per inuidiam humani generis, dicitur de terra à cōmuni hominũ habitatione in infernũ cecidiſſe.

CONCLVSIO. II.

Iſai. 14.

Quantùm ad terminum, in quem eſt caſus, duo tantum ſunt loca infernus, ſcilicet, & aer caliginoſus. De inferno patet Iſai. 14. Quomodo cecidiſti Lucifer. Et poſt ſequitur. Veruntamẽ ad infernũ detraheris, in profũdũ laci. Et de aere caliginoſo probatur: quia Angelus ibi eſt, vbi operatur: vt conſtat ex ſupradictis de loco Angelorum, & cùm circa nos operetur: vt quando tentauit Chriſtum, & tentat nos; erit in hoc aere nos circunſtante. Vnde: vt refert. S. Bona. vbi ſuprà

quæſt.

quæſt.1.quibuſdam viris ſanctis oſtenſum fuit, non ſecus ac muſcæ, circa nos volitare.

DVB. III. Sunt ne aer caliginoſus, & infernus loci communes omnibus dæmonibus in pœnam?

CONCLVSIO.

PAEna aëris caliginoſi, & inferni omnibus eſt communis; in gradu tamen differenti. De pœna aëris probatur Iſai. 24. Viſitauit Dominus ſuper militiam cœli in excelſo. Per militiam autem ſignificantur ibi dæmones, qui in aëre militant, ad ſeducendos homines. Et ibidem Iſai. 24. Applicabuntur, ſicut liber cœli, & omnis militia eorum defluet, ſicut defluit ſolium de vinea &c. Vbi non fit diſtinctio, quòd quidam militent in aere caliginoſo, quidam non. Lege B. Greg. lib. 8. & 13. Moral. explicantem locum illum 2. Pet. 2. Deus angelis peccantibus non pepercit. Deinde de pœna ignis inferni patet Matth.25. Ite maledicti. &c. diabolo, & Angelis eius. Ergo eſt communis. Et Apoc. 19. & 20. legitur, miſſum fuiſſe diabolum in ſtagnum ignis, & ſulphuris, & qui habebant characterem beſtiæ. Diuerſitas autem graduum, quæ habetur in concluſione attenditur penès maiorem, vel minorem afflictionem ignis gehennæ, vel caliginis aeris, quam ſibi per peccata meruerunt.

Alex. Alen. art.4. & alij vbi.§. Iſai.24. Iſai.24. D.Greg. 2.Pet.2. Matth.25. Apoc. 19. & 20.

DVB. IIII. Sunt dæmones omnes in iſto aëre caliginoſo?

CONCLVSIO.

SVnt aliqui nunc in inferno ad torquendum eos, qui ad malum induxerunt. Et ratio eſt; quia ſicut boni Angeli ſunt cum animabus ſanctis, quas ad bonũ accenderunt, in cœlo: ita à ſimili mali angeli cum animabus, quas ad peccata incitarunt, in inferno erunt.

Alex.S.Th. & D. Bona. vbi.ſuprà.

DVB. V. *Cur tanta dæmonum multitudo in aere caliginoſo remanſit?*

CONCLVSIO.

Doct. vbi. §. Remanſerunt, propter noſtrum exercitium, & vtilitatem. Et ratio eſt; quia hoc decet maximè diuinā prouidentiam: nam, vt directè procurat bonū hominis per Angelos bonos inducendo ad bonum, & retrahendo à malo; ita indirectè homo exercetur ad bonū per impugnationem malorum Angelorū; vt vincendo, illud aſſequantur, & ne totaliter poſt peccatū ab vtilitate naturalis ordinis exciderēt.

Appen. Hinc vſq; ad diem iudicij manebunt in aere caliginoſo. Quia iam ampliùs non erit tentatio, neq; hominum exercitatio, & omnes in infernum cum damnatis detrudentur.

DVB. VI. *Dæmones, qui ſunt in dicto aere, habentne iam vltimum ſupplicium?*

Alex. Alen. art. 4. S. Tho. & S. Bona. q. 2. vbi ſuprà. Varij fuerūt modi dicendi; vt referunt Alex. S. Tho. & S. Bona. Inter quos, vnus fuit eorum, qui dixerunt pœnam ſenſibilem tam dæmonū, quàm animarum, ſimiliter, & beatitudinem ſanctorum, differri vſq; ad diem iudicij, qui modus dicendi fuit error manifeſtus.

CONCLVSIO I.

Animæ eorum, qui in mortali peccato ex hac vita dicedunt, ſtatim in infernum mittuntur; eorum verò animæ, qui in gratia Dei moriuntur, ſi nihil illis in purgatorio ſoluendum reſtat, ſtatim in cœlū recipiuntur. Hæc concluſio eſt de fide & multis ſacræ Scripturæ teſtimonijs comprobatur. Et primùm de anima beata Luc. 22. patet, dicente Chriſto latroni, ſe illi cōmēdanti. Hodiè mecum eris in paradiſo; quod de paradiſo cœleſti eſſe intelligendum declarauit B. Paul. 2. Cor. 5. dicens. Scimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam: ſed æternam in cœlis. De anima verò damnata conſtat etiam Luc. 16. Mortuus eſt

Luc. 22. *2. Cor. 5.* *Luc. 16.*

tous eſt diues, & ſepultus eſt in inferno. Eſt quoquè concluſio definita ab Eccleſia expreſsè in concilio Florentino ſub Eugenio. 4.

CONCLVSIO II.

Angeli boni etiam videnr Deum, & eius gloria fruuntur. Conſtat Matth. 18. Videte;ne contemnatis vnum ex his puſillis. Dico enim vobis; quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt. *Matth. 18.*

CONCLVSIO III.

Dæmones, qui ſunt in aere caliginoſo, habent ſuum tormentum, ſicut quando ſunt in inferno. Hanc concluſionem probat Alex. primùm autoritate Bedæ dicentis. Dæmon, cùm eſt in aere caliginoſo, pœnam ignis gehennalis ſecum defert; quemadmodum, qui febri laborat, quocunquè transferatur: pœnam caloris febrilis ſecum defert. Et confirmo concluſionem; nam, vt Angelorum beatorum gloria, quando ad nos mittuntur, non minuitur, nec tollitur: (ſemper enim vident faciem patris) ita dæmonum pœna ignis, quando in hoc aere tentant nos, nec minuitur, nec tollitur. Autoritatibus autem D. Auguſt. quibus videtur ſignificari, angelos in aere hoc caliginoſo non habere vltimum ſupplicium; vt videre licet in libr. de natura boni ſuper locum. 2. Pet. 2. angelis peccantibus non pepercit, & libr. 8. de ciuit. Dei. cap. 22. & libr. 14. de ciuit. Dei cap. 13. Reſpondetur: ſententiam D. Aug. eſſe, quòd in die iudicij per ſententiam publicam coram toto terrarum orbe mittentur in inferum, ac ſi nihil paſſi eſſent. Et ad ſatisfactionem omnium creaturarum, runc dicetur illis: Ite maledicti in ignem æternũ, quàmuis iam illo torqueantur. Vel ſecundò, dicendum, quòd aliquo pacto nequè homines damnati, nequè mali Angeli, vltimum ſuppliciũ receperunt: quia homines tunc patientur etiam in corpore, & dęmonibus creſcet accidentale tormentũ: quoniã non habebunt ampliùs occaſionem tentandi homines. *Beda. Matth. 18. D. Auguſt. 2. Pet. 2. D. Aug. Matth. 25. Alex. Alen. q. 102. m. 3. art. 8.*

Hæreſis in principio dubij huius poſita prima concluſione confutatur, cuius autores fuerunt Armeni, eandem etiam tuentur, & Græci, & præter hos, fuerũt & alij illius patroni, *Hæreſis.*

Iren. Theophylact. *D. Bernard. cautè legẽdi.* *Caſtro.*

viri, quidem ſanctitate illuſtres, perinde, ac ſcientia clari, nempe, Irenæus, Theophylactus, & D. Bernar. Quamobrem eorum ſanctitati, & doctrinæ nihil detrahitur: nam cum, illo tempore, nunquàm Eccleſia de hac re definiſſet, potuerunt alterutram partem tunc citra hæreſis notam, docere. Sed de ijs latiſſimè Alphonſus à Caſtro, contra hæreſes verb. beatitudo, hæreſi. 6. quem etiam lege ibidem hæreſi. 1.

Artic. III. Vtrùm ordo, & præſidentia ſint in dæmonibus?

Alex. Alen. q. 37. S. Th q. 109. D. Bona. diſ. 6. art. 3. Duran. eadẽ. q. 3. Iob. 10. S. Bena. q. 1. & alij vbi. ſ.

DE Ordine, & præſidentia bonorum Angelorum ſuprà cum Magiſtro. d. 9. q. 2. verba fecimus.

Prima diffic. Cur ergo dixit Iob. Vbi nullus ordo: ſed ſempiternus horror inhabitat?

CONCLVSIO I.

NON Eſt ordinum diſtinctio perfecta. Et ratio eſt; quia ibi nullus eſt ordo reſpectu vltimi finis, à quo ſumitur ratio, & perfectio ordinis, & hoc modo loquitur Iob.

CONCLVSIO II.

EST Tamen ordinum diſtinctio; ſed imperfecta, & deprauata. Et ratio ob quam dicitur imperfecta, eſt; propter priuationem gratiæ. Nam gratia naturam perficit, & dicitur peruerſa, propter præſentiam culpæ, quæ licet ſubſtantiam naturalium non corrumpat; fœdat tamen illam, & deordinat.

DVB. Eſt ne ordo, & prælatio à natura in dæmonibus? an violentà? an ex electione?

Alex. & alij vbi. ſ.

Reſponſum eſt vt ſuprà diſtinct. 9. quæſt. 2.

Secunda

Secunda diffic. Durabũt ne ordo, & prælatio in dæmonibus poſt iudicium vniuerſale?

CONCLVSIO.

NEquaquàm permanebunt. Quia ceſſabit finis illius prælationis, qui eſt hominum tentatio, & inductio in malum: quemadmodum tunc ceſſabit etiam & bonorum angelorum miniſterium. Vnde gloſſa. 1. Cor. 2. Dum durat mundus, dæmones dæmonibus præſunt. *1.Cor.2.*

Artic. IIII. Vtrùm dæmones homines impugnent?

CONCLVSIO.

HOmines à dæmonibus impugnantur. Hæc concluſio eſt de fide, vt patet ad Epheſ. 6. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, &c. Et ex illo B.Pet.1.c.5. quia aduerſarius veſter diabolus, &c. colligitur. *S. Th.q.114. Epheſ.6. 1.Pet.5.*

Prima diffic. Eſt ne impugnatio à dæmone ſolo? an à Deo?

DVo ſunt in impugnatione conſideranda. Primũ eſt ipſa impugnatio, ſecundum eſt impugnationis ordo. *S. Tho. ar. 1. vbi.ſ.*

CONCLVSIO.

Primum eſt à diabolo. Et ratio eſt; quia, propter hominis inuidiam, tentat, & oppugnat: & propter ſuam ſuperbiam vſurpat ſibi diabolus diuinæ poteſtatis ſimilitudinem, deputando certos miniſtros, ad determinatos homines impugnandos, quemadmodum Deus, & Angeli ſuperiores per inferiores homini præſident, éumque ab impugnationibus dæmonum defendunt.

CONCLVSIO II.

Append. Secundum verò, nempe, impugnationis ordo, eſt à Deo. Et ratio eſt; quia ſua diuina ſapientia nouit malis vti ad bonũ.

Hinc, quando impugnant ad culpam, non mittuntur à Deo; ſed quando impugnant ad pœnam, ſcilicet, puniendo, dicuntur à Deo mitti.

S.Th.vbi.s. Alex. Alen. q. 101. m. 4. & S. Bona. d.21.ar.1.q.1.pro.2.p. tituli.& dist. 23.artic. 1.q. 1.& 2.

Secunda diffic. Impugnationem inæqualem inter dæmonem potentem, & aſtutum, & hominem infirmum, & ignarum, cur Deus permittit?

DVo Titulus difficultatis innuit. Primum eſt eſſe inæqualitatem inter dæmonem oppugnantem, & hominem oppugnatum. Secundum eſt, quæ ſit huius impugnationis, & aduerſitatis cauſa.

CONCLVSIO I.

Inter hominem, & dæmones, pœnes pugnam, non eſt inæqualitas. Et ratio eſt; quia ad hoc, vt non ſit inæqualis pugnę conditio, fit ex parte hominis recompenſatio primo, & principaliter per auxilium diuinæ gratiæ; ſecundariò autem per Angelorum cuſtodiam. Vnde Eliſeus miniſtro ſuo dixit. Noli timere; plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis. Et B.Paul. fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ſuprà id, quod poteſtis, facit etiam cum tentatione prouentũ. Ad ſecundum autem reſpõdetur varias eſſe cauſas, ob quas homines à dæmonibus impugnantur, quæ ſequentibus propoſitionibus continentur. *4.Reg.6. 1.Cor.10.*

Prima Propoſitio.

Dæmones malitia ſua excitantur, vt homines à Dei obedientia auertãt. Et probatur à ſimili; nam, vt qui alium odio habet, conatur illius ſubditos à debita obedientia, & reuerentia amouere; ita dæmon meliores, & ſanctiores quoſq; à Dei obſequio auertere laborat.

Hinc

Hinc, D.Hiero.ad Euſtochium.Non quærit diabolus homines infideles,non eos,qui foris ſunt; ſed de Eccleſia Dei rapere feſtinat.Eſcæ eius electæ ſunt.Iob ſubuertere concupiuit. Et deuorato Iuda, cæteros Apoſtolos cribare voluit. Vnde Iob,habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os eius. Vbi per Iordanem intelliguntur baptizati; quia baptiſmus in Iordane originem habuit. Append.

Secunda Propoſitio.

Secunda cauſa eſt eorum ſuperbia reſpectu diuinæ poteſtatis,quam vſurpare conantur. Ratio eſt; quia,vt Deus habet Angelos ſibi miniſtrantes, & in officijs determinatis ad hominum ſalutem aſſiſtentes;ita dæmon nititur habere determinatos miniſtros ad hominum impugnationem, & perditionem. Et ideò dicitur Iob. 41. Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.Exempla huius rei reperies in vitis patrum,& in Cronicis noſtri ordinis de capitulo celebrato à dæmonibus Aſſiſij propè eccleſiam Portiunculæ. *D.Hiere. Habac.ca.1. Ioan.13. Luc.22. Iob.40. Iob.41.*

Tertia Propoſitio.

Tertiò mouentur inuidia.Et ratio eſt; quia dæmones hominum ſaluti inuidentes,quò ad poſſunt, eorum profectum ſuis impugnationibus impedire conantur. Ideóque dicitur Sap. 2. inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Et 16. quæſt. 2. can. viſis, ſcribitur de diabolo. Quòd dolet ſatis,& erubeſcit charitatem, quam non potuit in cœlis conſeruare,homines habere;& cœlum, vnde ipſe tanquàm fulgur, cecidit, aſcenſuros.Et licet eius pœna accidentalis ex damnatione impugnatorum augeatur; nihilominùs impugnant,& tentant.Simlies inuido illi,qui; vt auaro,cui inuidebat duo oculi eruerentur,ſibi vnum erui poſtulauit. *Sap.2.*

Quarta Propoſitio.

Mouet quoq; illos diuina iuſtitia,quæ illis:vt inſtrumentis ad homines puniendos vtitur.Patet.3.Reg.22.vbi legitur, *3.Reg.22.*

miſſum fuiſſe ſpiritum in mundum, ad puniendum Achab, Regem Iſrael.Decipies,& preualebis.

Quinta Propoſitio.

Quinta cauſa,quæ eos incitat ad impugnandum, eſt hominum pigritia. Quia arma,nempè virtutes, quibus ſe defendere debebant, perdiderunt.Sic enim legitur in 4. p. de vitis patrum, reſpondiſſe quendam Abbatem, ſenem percontanti,cur dæmones ſuis impugnationibus homines vexarent? Quoniam arma,inquit,perdiderunt; id eſt, virtutes,pœnitentiam, humilitatem,obedientiam,& paupertatem,&c.

Tertia diffic. Quibus modis à dæmonibus homines impugnantur?

RESpondeo.Varijs,qui ſequentibus propoſitionibus continentur.

Prima Propoſitio.

Impugnantur à dæmonibus homines primò ab extra per obiecti extrinſeci propoſitionem. Ratio eſt; quia cognoſcensLucifer cum ſuis ſatellitibus callidiſſimus ad decipiendum,& ad nocendum potentiſſimus,tortuoſus humani generis inimicus,ſe non poſſe hominis voluntatem immutare, vel mouere, nequè in eam cogitationes directè,& intrinſecè immittere (id enim ſolus Deus, qui eas creauit,vt ex iam dictis conſtat, præſtare poteſt) ſcienſquè hominum animas, ſecundum diſpoſitionem corporum inclinari, & actus virium interiorum ſpiritualium animæ,nempè, intelligentiæ, memoriæ, & voluntatis fieri, iuxta ſenſuum exteriorum immutationem.Prætereà cognoſcẽs quicquid boni, vel mali, ab extra eſt, intrare non poſſe in illam, niſi per quinq;ſenſus exteriores,qui ſunt veluti feneſtrę tabernaculi animæ, ideò occulto modo,quantùm à Deo ſibi permittitur, conatur quinquè hominum ſenſibus aliquod ſenſibile obiectum,

ctum aut natura formatum, aut de nouo formatum obiicere; vt quando corpus aſſumit; aut perſuadendo per formatam; vt fecit Heuæ in paradiſo, operaturquè in illis obiectis, naturalem eorum virtutem intendendo, & dilatando, ad efficatiùs imprimendum, & intuētem inflammandum. Nam, vt poteſt in præſtigiis facere, vt virga ſerpens eſſe videatur: ita quoquè efficere poteſt, vt liquor inſipidus, ſapidiſſimus, & facies turpidiſſima mulieris inſipienti amaſio gratiſſima appareat. Adeò vt verè dici poſſit ſub ſpecie huius rei diabolus latet. Facit tandem, vt homines auibus canibus &c. afficiantur, & delectētur in quibus dæmon illapſus eſt; vt ſe hominibus magis intimè iungat, eoſq; impugnet, & perdat: vt fertur in Auſtria habuiſſe hominem coruum quendam diabolo plenum, mirabilia facientem, & loquentem.

Secunda Propoſitio.

Dæmones ſecundò impugnant homines ab intra, paſſiones partis ſenſitiuæ, ſcilicet, iraſcibilis, & concupiſcibilis excitando, præſertim quæ ſunt vehementiores, & faciliùs excitantur; vt ſunt amor, ira, luxuria, gula. Hæc enim quatuor peccata ſunt media potiſſima, & conuenientiſſima, quibus mentis cœcitas, corporis grauitas, virium omnium pigritia, ſpiritualium ſomnolentia, tædium negligentia, accidia, deſidia diuinorum, inducuntur. Quas ob res potiſſimum homines impugnant, & tentant. Quòd autem tales paſſiones, & maximè quatuor dicta peccata excitent. Probatur, nam cùm omnia bonis, & malis Angelis, vt ſuprâ dictum eſt, quantùm ad localem motum obediant, poterunt, niſi à Deo prohibeantur, illos humores, ex quibus tamquàm ex materia, amor laſciuus, ira, gula, & luxuria oriuntur, alterare, & incendere; vt ſunt cholera, ſanguis, carnis, pruritus, &c. Poſſunt quoquè ab intra alterare aliquos humores, vt melancholiam, & huiuſmodi, quibus actus potentiæ nutriendi, & appetendi immutentur; vt homo vel eſuriat, vel famem non patiatur. Extāt multa de hac de re in vitis patrum exempla.

Tertia Propoſitio.

Impugnantur etiam homines ad intra à dæmonibus per phantaſiæ, vel imaginatiuæ immutationem ex motione locali ſpirituum, & humorum corporalium productam. Et ratio eſt, quia, teſte Ariſt. in libro de ſomno, & vigilia: quemadmodum deſcendente plurimo ſanguine ad principium ſenſitiuum, id eſt, cerebrum, vel ad cor animalis dormientis, deſcendũt etiã motus, id eſt impreſſiones, phantaſmata, & ſpecies relictæ ex motionibus ſenſibilium, quæ in ſenſualibus ſpiritibus conſeruantur. Et cùm mouent principium ſentiendi, id eſt, cor, vel cerebrum, ſunt tunc cauſa ſomniorum, viſionum, apparitionum imaginariè dormientibus. Et quando motio talium ſpirituum eſt fortis etiam vigilantibus ſunt cauſa aliquarũ apparitionum, quod in phreneticis experientia comprobatur. Perinde virtute bonorum, & malorum Angelorum, quibus ſanguis, & humores, & corpora, quò ad motum localem, ſunt ſubiecta, poſſunt impreſſiones, & phantaſmata, & ſpecies relictæ ex motionibus ſenſibilium in phantaſia, vel imaginatiua moueri; vt tangant principium ſentiendi, nempè, cor, vel cerebrũ, & fient tunc apparitiones, vel phantaſiæ, aliquando cum alienatione à corporeis ſenſibus: vt ſomnijs, aliquando ſine tali alienatione. Verùm enim verò quantumcunq; huiuſmodi imaginationes, & ſi turpiſſimæ nobis arte dæmonum, vel vigilantibus, & orantibus præſententur, niſi conſentiamus, ad peccatum nobis non imputantur. Et ratio eſt, quia ſicut dubitatio in fide, quæ procedit ex ſcrupulo conſcientiæ, quæ potius pœna, quam culpa dicenda eſt, cùm frequenter accidat contra voluntatem, nec infidelem, nec hæreticum facit dubitantem; ita ijs tribus extrinſecis, vel intrinſecis modis diabolicarum impugnationum, niſi voluntate conſentiente, peccatum non committitur.

Ariſt.

Nota.

Ioan. Andre. *c.1. extra de Hæret.*

Quarta Propoſitio.

Dæmones impugnant homines per indirectam virtutis cognoſcẽdi concitationem. Et ratio eſt, quia dæmones non

poſſunt

poſſunt immittere cogitationes malas in intellectum, & affectiones in voluntatem, interius illas efficiẽdo: propterea quòd vſus virtutis cognoſcendi, ſiue cognitiuæ non dæmoni, ſed Deo, & voluntati ſubiacet. Vocatur tamen dæmon incenſor malarum cogitationum, quatenus incitat ad cogitandum mala, & ad appetendum cogitata. Quod quidem facit, vel perſuadendo, vel paſſionem excitando. Et his duobus modis intelligitur Damaſcen. lib. 2. Quando dicit, omnem malitiam, & immundas paſſiones à dæmonibus fuiſſe excogitatas, & inuentas. *Damaſcen.*

Quarta diffic. Eſt maior poteſtas conceſſa dæmonibus, quàm malis hominibus, ad homines impugnandos?

CONCLVSIO.

Super bonos, & malos homines, maior poteſtas eſt à Deo malis hominibus, quàm dæmonibus permiſſa. Ratio eſt: quia experimento comprobatum eſt, tyrannos, & alios iniquiſſimos homines, permittente Deo, pro ſuo arbitrio optimos quoſque, quando, & quo voluerunt modo, impugnaſſe, afflixiſſe, & interfeciſſe, quod communi concurſu non fuit dæmonibus ſuper homines conceſſum. Alioquin ſcientes omnes homines in peccato mortali morientes, ſtatim eſſe damnandos, eos interimiſſent. Deinde, quia homo magis poteſt ab inimico homine, cùm ſit viſibilis, quàm ab hoſte dæmone ſe defendere, cùm ſit inuiſibilis. Præterea: quia dæmon eſt periculoſior inimicus homini, vt potè, qui conatur præcipuè ſpiritualia, & moralia bona, ſine quibus nemo beatus efficitur tollere; quàm ſit homo homini, qui, vt plurimum bona fortunæ, vel naturæ conatur auferre. Quia licèt poſſint corpus occidere: non tamen animam. Nõ terreamini ab his, qui occidunt corpus, &c. *Luc. 12.*

Quinta diffic. Eſt ne agẽs naturale potẽtius, ad bonos impugnandos, quã, ſit agens liberum, vt homo?

CON-

CONCLVSIO.

Agenti libero, huic ſtatui viæ ſubiecto, maior poteſtas cõceſſa eſt. Confirmatur exemplo multorum ſanctorum martyrum, qui igni, aquæ, veneno, beſtijs, & alijs ſexcentis tormentorum generibus expoſiti, incolumes euaſerunt; qui tamen ab agente libero actione gladij mortui ſunt.

DVB. I. Cur actio naturaliter agentiũ aliquando fuit à Deo impedita, & actio gladij ſemper in omnes ſuum ſortita eſt effectum, & nunquàm impedita?

Prima Propoſitio.

FVIT aliquando agentium naturalium actio à Deo permiſſa; vel propter peccatum eius, qui læſus eſt; vel eius, cuius impietate innocentes igni, mari, beſtijs, &c. fuerunt applicati, vel quia impij non erant digni moueri miraculo, vel quia iuſtum erat, vt eorum malitia compleretur, & meritum martyrum incrementum ſuſciperet.

Secunda Propoſitio.

Fuit aliquando agentium naturalium actio prohibita: vt martyres verè eſſe ſerui Dei, cui omnis natura obedit, apparerent, & vt ita manifeſtè omnibus fieret, ab innocenti natura, quantum in ſe eſt, hominem innocentem non lædi.

Tertia Propoſitio.

Actio vibrata gladij impiorum nunquam fuit prohibita. Primùm quia gladius eſt inſtrumentum ordinarium, & principale executionis iudiciariæ poteſtatis, ad facinoroſos homines caſtigandos, animaduertendoſque vt conſtat. ff. de iuriſdictio. omnium. in dict. l. Imperio. Et ideo Deus,

à quo

à quo eſt omnis poteſtas, eius executionem potiùs ſemper conſeruare, quàm impedire decreuit. Secundò quia gladij prohibitio non fuiſſet pro miraculo recepta, ſed arbitrio percuſſori, quaſi fingentis ſe non poſſe percutere, imputata. Poſtremò quia cùm apud Gentiles, famoſa quædam ſuperſtitio eſſet, magos dæmonum operatione facere conſueuiſſe, vt gladij non ſcinderent, noluit Deus gladij actionem prohibere; ne illi, in quos vibratus fuiſſet, ſuſpecti de ſuperſtitionibus haberentur.

DVB. II. Quot ſunt dæmonum ſpecies impugnantium, & torquentium homines, antè, & poſt iudicij diem?

Prima Propoſitio.

Quidam ex dæmonibus ſunt in hoc aere caliginoſo detenti, & alligati quodam modo, qui dati ſunt nobis in miniſterium exercitationis noſtræ, vſquè in diem iudicij, vt nos impugnent, & tentent, nobiſquè inſidientur; non tamen vltrà id quod poſſumus, in quo quidem loco libentiùs commorantur. Quod colligitur ex eo, quòd frequenter à Chriſto petierunt, ne infernum mitterentur. Non quòd eorum pœna minuatur; nam quocunquè pergunt, ignem, quo ſemper ardent, ſecum; vt ſuprà diximus, portant. Sed quia magis pœnale ſibi exiſtimant, eſſe in inferno; eò quòd rariùs nos impugnare, & contra nos agere poſſunt, quàm dum in hoc aere caliginoſo, nobis propinquo commorantur.

Secunda Propoſitio.

Alij ſunt dæmones in inferno exiſtentes, qui modo ſolas animas; poſt autem diem iudicij animas, & corpora impugnabunt tormentis afficiendo. Conſtat, Luc. 16, exemplo diuitis Epulonis. *Luc. 16.*

Tertia

Tertia Propoſitio.

S.Thom.in 4.Sent.d.21. q.1. Sunt & alij dæmones in purgatorio, antè animas aſſiſtentes, illas irridendo, & eiſdem de ſuppliciis ſuis inſultando, non tamen torquendo.

DVB. III. Cur in purgatorio dæmones animas non impugnant, illas torquendo?

S.Th.vbi.ſ. RESpondeo. Quia in præſenti vita eorum victores extiterunt, poteſtate torquendi illos carent. Patet exemplo; nam, vt in humanis filius à patre caſtigatur & fur, vel hoſtis à carnifice flagellatur; ita in diuinis, cum animæ in purgatorio exiſtẽtes ſint filiorũ Dei, non à dæmone diuinæ iuſtitiæ carnifice; ſed à patre cœleſti puniuntur.

D V B. IIII. *Puniuntur ne per Angelos bonos?*

REſpondeo. Nequaquam, neque enim veriſimile eſt; vt Angeli boni ſuos eiuſdem gloriæ comparticipes futuros, tam vehementer affligant; quin potiùs viſitant, atq; confortanit.

Quinta diffic. Apparent ne dæmones cuilibet morienti; vt illum impugnent?

CONCLVSIO.

DE Lege communi dæmones omnes morientes impugnant. Et ratio eſt; quia ſicut Angelus bonus nõ relinquit hominẽ, vſq; ad finẽ mortis incluſiuè, ei apparẽdo, aſſiſtendo, auxiliãdo, & bonũ perſuadendo: vt conſtat. 4.
4. Reg.6. Reg.6. ita & Angelus malus non ſinet in fine vitæ impugnare, & inſidias parare. Non enim minus pronus, & continuus eſt dæmon ad impugnandũ, & decipiendum, & perdendum hominẽ, quàm bonus Angelus ad adiuuandũ, & cuſtodiendum. Vnde gloſ. ſuper illud Gen.3. Tu inſidiaberis calcaneo
Gen.3.

eius,

eius, ideſt, fini vitæ hominis. Et Hugo Cardinalis locum, de dæmonibus in morte apparentibus declarat. Nam inquit ſunt ſpiritus, qui ad vindictam creati ſunt, & in furore ſuo confirmauerunt tormenta ſua, & in tẽpore cõſummationis effuderũt ſanguinẽ. Lege quoq; B. Aug. in locum Pſal. 55. ipſi calcaneum meũ obſeruabunt. Et B. Greg. in Moral. c. 7. Vbi adducit verſum, iniquitas calcanei mei circundabit me. Et ſuper illum. Luc. 19. circundabunt te inimici tui vallo. Vbi affirmat bonis, & malis apparere: atque etiam Chriſto in morte, ſed in eo nihil inueniſſe. Venit enim princeps huius mundi & in me non habet quicquam; quia peccare non potuit. Ibi etiam ſcribit dæmonem eò magis ſuis tentationibus, & grauioribus hominem impugnare, quò eum magis fini appropinquare conſpicit. Multa de hac re extant exempla, præſerſertim illud B. Martini, qui dæmonio in morte apparenti dixit. Quid hic aſtas cruenta beſtia?

Hugo. Eccleſ. 39. B. Auguſt. Pſalm. 55. B. Gregor. Pſal. 49. Luc. 19. Iob. 14.

D*VB. IIII. Quo igitur modo apparent?*

Ratio dubitandi eſt: quia Angelus, cùm ſit ſpiritualis, non poteſt ab oculo corporeo videri: nã inter obiectũ & potentiam debet eſſe proportio. Reſpondeo. Vel apparent imaginariè: quia dœmones mouendo humores, & ſanguinem formant quaſdam imagines, quæ ipſos repræſentant. Vel apparent in corporibus aſſumptis.

D*VB. V. Cur ergo qnando apparent, ab omnibus aſtantibus non videntur.*

Reſpondeo, ſi imaginariè appareant, tunc non apparẽt niſi illis, quibus fit viſio: vt in Prophetis conſtat, quibus ſolis viſio fiebat. Daniel. 10. Vidi autem ego ſolus viſionem. Quod ſi in corpore aſſumpto appareant, eſt in eorum poteſtate, vt ab vno, vel à pluribus diſtanter, vel propè videãtur. Et patet exẽplo Phythoniſſæ, & diaboli repræſentantis Samuelem, quem Phythoniſſa ſola videbat. Saul autem, & ſerui eius ſolam vocem audiebant. Et confirmatur *2. Reg. 28.*

ratione:

ratione: quia eandem poteſtatem, quàm animæ beatorum ſuper propria corpora glorificata habebunt, habent & angeli mali ſuper corpora ab eis aſſumpta, & anima ſuper corpus glorificatum omnimodam poteſtatem habet. Quia corpus glorioſum eſt inſtrumentum ſummè principali agenti obediens. Et ita, vt in poteſtate animæ erit vni, vel pluribus apparere: ita vt ab vno, & non à pluribus videatur, ita & in poteſtate dæmonis, &c. Conſtat exemplo boni Angeli Daniel. 10. Ego autem relictus ſolus, &c. Exemplo Chriſti acto. 9. quando apparuit Saulo in via, quem Saulus videbat: viri autem, qui committabantur, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

Daniel.
Acto. 9.
Alex. Alen. q. 101.
S. Th. q. 114. & 1. 2. q. 8. art. 4.
D. Bon. d. 12. art. 1. Scot. Ricar. Durã. & alij eadẽ diſt. 21.
Doct. vbi. ſ.

Artic. V. De tentatione.

HIC, art. totam materiam tentationis in generali continebit, & poſitis aliquot difficultatibus, enodabitur.

Prima diffic. Vtrùm ſit tentatio?

CONCLVSIO.

DE fide eſt tentationem eſſe. Colligitur ex innumeris locis veteris, & noui teſtamenti. Matth. 4. Ductus eſt Ieſus in deſertum, vt tentaretur, Et. 1. Theſſ. 13. ne fortè tentauerit vos is, qui tentat.

Matth. 4.
1. Theſs. 13.

Secunda diffic. Quidnam eſt tentatio?

VAriæ ſunt tentationis deſcriptiones, iuxta varietatem tentantiũ, & finium ipſorum. Nihilominus deſcriptio tentationis in genere ſequenti concluſione cõtinetur.

Alex. Alen. m. 1. alij. vbi ſuprà.

CONCLVSIO.

Tentare in genere, à quo tentatio, eſt experimentum de re aliqua ſumere. Quod Terentius dixit periculum facere. Ratio eſt: quia ſic medici, quis ſit effectus alicuius herbæ, tẽtant per experientiam. Similiter etiam, & alij artifices quotidiè tentare dicuntur. Sine tentatione probatus nemo eſſe poteſt: ſiue ſibi ipſi, Eccl. 34. Qui non eſt tentatus, quid ſcit? ſiue alijs, vt Apoſtol. dicit. Et tentationem veſtram in carne mea non ſpreuiſtis. Hæc autem communis ratio tentationis

S. Bon. ar. 3. 2. q. 1. vbi. ſ.
S. Tho. 2. 2. q. 97. art. 1.
Eccl. 34.
Ad Galat. 4.

per diuerſos fines eorum, qui tentauerunt, vt ſtatim patebit, tanquàm per differentias ad diuerſos modos, ſiuè ſpecies contrahitur.

D V B. I. Quot modis ſit tentatio?

REſpondeo, duobus modis. Primo verbis, vt experiamur, ſciat ne, quod quærimus, vel poſſit, aut velit adimplere illud? Secundo factis, quando per illa, quæ facimus, alterius prudentiam, vel voluntatem, vel poteſtatem exploramus. Et vterque modus iterum contingit dupliciter. Primò apertè, vt ſi quis ſe tentatorem profiteatur: vt Sanſon, qui ad tentandos Philiſtæos propoſuit illis problema. Secundò inſidioſè, & occultè, vt Matth. 22. Phariſæi tentauerunt Chriſtum. Rurſus contingit tentare bifariam, vel expreſſè, quando quis verbis, vel factis experimentum de aliquo ſumere intendit, vel interpretatiuè, quando licet experimentum ſumere non intendat, agit tamen, vel dicit aliquid, quod niſi ad experimentum ſumendum, referri haud poteſt. *S. Tho. vbi. ſ.* *Iud. 14.* *Matth. 22.*

Tertia diffic. Quas ob cauſas permittit Deus tentationem fieri?

REſpondeo: propter eaſdem cauſas, ob quas art. 4. homines impugnari diximus. *Alex. Alen. m 4. & 5. vbi. ſ.*

Quarta diffic. Qui tentare dicuntur?

CONCLVSIO.

TEntare propriè ſumptum, prout eſt callidè experiri, & velle de tentato aliquid ſcire, vt decipiatur, & ſubuertatur, proprium eſt diaboli officium. Et ratio eſt, quia eſt dæmoni maximè proprium tentare: vt decipiat. Et ideò per anthonomaſiam, & excellentiam, tentator nominatur. Matth. 4. Acceſſit tentator. Et 1. Theſſal. 3. Ne fortè tentauerit vos is, qui tentat. glo. 1. diabolus, cuius officium *Alex. Alen. m. 2. & alij vbi. ſ.* *Matth. 4.* *1. Theſſal. 3.*

volitionis, nempè, occi io ipſa de ſententia Scoti nõ eſt propriè peccatum. Immò eſt effectus peccati, vel eſt peccatum pro materiali tantùm.

Hinc, peccatum erit nomen analogum. Nam principaliter ſignificat malitiam voluntatis: minus autem principaliter ſignificat actu n exteriorem, quatenus eſt effectus malitiam interiorem indicans: vt vox ſanũ formaliter, & propriè ſignificat animalis ſanitatẽ, minus autem principaliter ſignificat vrinam: non ꝙ vrina ſit ſanitatis ſubiectum: ſed quia eſt index ſanitatis in animali exiſtentis. Atuero: ex opinione D. Thom. colligitur, peccatum eſſe nomen vniuocum, & æquè primò ſignificare actum malum interiorem, & exteriorem. Sunt autem, vt difficultas hæc clarior reddatur, aliqua conſideranda. Append. 1.

Operationum vna tranſiens, altera immanẽs eſſe dicitur. Prioris ſubiectum eſt materia, circa quam agens operatur, vt calefactio ignis eſt actus, ſiue operatio tranſiens. Recipitur enim in aqua, quæ calefit. Nam actus actiuorum (vt Ariſto. docet) ſunt in patiente benè diſpoſito. Secundæ autem ſubiectum eſt ipſum principium actiuum. Huius generis ſunt intellectio, & volitio, quæ in ipſis potentiis operantibus, & producentibus illas, ſubiiciuntur. *Conſider. 1.* *Ariſt.*

Hinc, idem eſt omninò operans, ſiue agens actione immanente, & ſubiectum eiuſdem actionis. Patet per diſcrimẽ modò poſitum inter actionem tranſeuntem, & immanentẽ. Append. 2.

Omne peccatum eſt operatio immanens. Et ratio eſt: quia omnis operatio voluntaria ſubiicitur in voluntate, & eſt immanens, & non tranſiens: vt patet in prima conſideratione. Et omne peccatum operatio voluntaria eſt. Nam ideò peccatum: quia voluntarium: quare erit omne peccatum operatio immanens. *2. conſidera.* *S. Tho. eſt artic. 1. vbi. §.*

Aliud eſt, peccatum eſſe formaliter in aliqua potẽtia, aliud eſſe fundamentaliter. Nam eſſe formaliter eſt, quando de peccato, prout eſt in tali potentia, verificatur quidditas, & definitio peccati. Eſſe autem fundamentaliter eſt, quãdo ratio præciſa, propter quam, conuenit tali peccato quidditas, ſiue definitio peccati, eſt ratione illius potentiæ. Exempli *3. conſid.*

 gratia,

gratia, hęreſis formaliter, ideſt quidditatiuè eſt in intellectu. Eſt enim error intellectus contra legem Dei. Ratio autem, & fundamentum hæreſis eſt, propterea quòd intellectus ex imperio voluntatis præſtitit tali errori aſſenſum.

Append.3. Hinc, hæreſis formaliter, ideſt, quidditatiuè ſubiicitur intellectu: fundamentaliter autem in voluntate. Hæc animaduerſio probatur à ſimili ex materia de libero arbitrio: nã, vt ibi iuxta probabilem opinionem, tenetur, libertatẽ eſſe fundamentaliter in intellectu, eò ꝙ ratiocinatio eſt cauſa libertatis, & indeterminationis in voluntate: formaliter autem, & quidditatiuè eſſe in ipſa voluntate, propterea ꝙ de quidditate, & eſſentia voluntatis eſt; vt ſit agens indeterminatum ad vtrumq; oppoſitorum, quod ſoli volũtati, cùm ſit agens liberum, conuenit: ſimiliter in peccatis vſu venire poteſt, vt ſit peccatum in vna potentia formaliter: in alia verò fundamẽtaliter: vt patet in peccato hæreſis.

CONCLVSIO I.

Omne peccatum ſubiectiue eſt in voluntate. Et ratio eſt: quia cùm omne peccatum ſit actus elicitus à voluntate (Aliter enim non eſſet peccatum: vt homicidium à dormiente, & à puero, & ab amente patratum) & omnis actus elicitus à voluntate ſit operatio immanens in voluntate: vt ex conſiderationibus poſitis conſtat, erit profectò peccatum in voluntate, tanquàm in ſubiecto.

CONCLVSIO II.

Eſtquè peccatum formaliter etiam in voluntate. Et ratio eſt: quia formale peccati eſt eius quidditas, & de peccato, quatenus eſt actus elicitus à voluntate, verificatur eius quidditas, nempè, eſſe cõtra legem Dei: atquè ita formaliter erit in voluntate.

CONCLVSIO III.

Eſt quoque in voluntate fundamẽtaliter. Probatur: quia fundamentum alicuius rei eſt idem, quod ratio præciſa, ob quam, res illa eſt talis: vt riſibilitatis fundamentum eſt rationalitas. Quærenti enim cur homo ſit riſibilis? Reſpondetur: quia ſolus inter animalia, eſt rationis particeps. Et cùm præciſa ratio, ob quam aliquis actus eſt peccatum, ſit ſola voluntatis

Nolo. Eſt enim grauis irreuerentia. & idem eſt de principibus ſecularibus iudicium. Dicitur enim ad Roma. 13. Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Et de ſimilibus ſimile feres iudicium. *Ad Rom. 13.*

Hinc, ſi grauitas peccati ratione perſonæ, in quam peccatur, ſolùm aggrauet peccati malitiam venialiter, non erit neceſſariò exprimenda. Et ratio eſt: quia nec mutat ſpeciem, nec peculiari præcepto prohibetur: vt v.g. ingratitudo in patrem, magiſtrum, benefactorem, &c. Append. 5.

DVB. VI. Excellentia perſonæ peccantis aggrauat ne peccati malitiam?

Doct. in principio d ffi. citati

CONCLVSIO.

AGgrauat planè peccati malitiam. Probatur primò ex parte ſcientiæ. Seruus enim ſciens voluntatē domini ſui, &c. Secundò ratione ingratitudinis. Qui enim plura bona temporalia, & ſpiritualia à Deo ſuſcepit, maiorem illi obedientiam præſtare tenetur. Sap. 6 potentes enim potenter tormenta patientur. Tertiò ratione peculiaris præcepti, vt iudex, ſi agat contra iuſtitiam: vt ſi, durante officio, furtum, vel homicidium committat. Dicitur enim ad Roma. 2. Inexcuſabilis es, ô homo, omnis, qui iudicas: in quo enim iudicas alterum, te ipſum condemnas, &c. Quartò ratione ſcādali: vt ſi ſacerdos, vel prælatus publicè flagitium aliquod committat. Et confirmatur hæc concluſio ex iure canonico, vbi multis in locis expreſſè habetur: vt videre licet. 24. q. 1. can. contra, & 26 q 5. can. contra idolorum. Etiam habetur extra de iureiurando cap. cùm quidam. Lege omninò gloſ. ibidem vbi alij textus citantur. *Luc. 12.* *Sap. 6.*

Hinc, ex parte ſcientiæ grauiùs peccabat Iudæus, quàm Gentilis, & Chriſtianus, quàm Iudæus, & Paganus in eodem genere peccati. 32 q 4 can. in eo. & 40. diſt. can. homo Chriſtianus. Lege gloſſ. ibidem, & 6 q. 1. can. quæro. Append. 1. Append. 2.

Hinc, etiam grauiùs peccat prælatus quā ſubditus ratione maioris ſcādali. Et habetur. 11. q. 3. can. præcipuè. Vbi legitur, plātos grauiùs peccare: quia ſubditos prauo exēplo occidūt.

DVB. VII. *Sunt ne aliæ circunſtantiæ, ex quibus grauitas peccati poßit deprehendi?*

CONCLVSIO I.

POteſt ex qualitate pœnæ colligi peccati grauitas. Hæc habetur.24 quæſt.1.cano.non afferamus, vbi legitur, ſceleriùs eſſe commiſſum, quòd grauius eſt punitũ, & inſt. de pub.iu.§.item.l.Iul.de vi.publ.

CONCLVSIO II.

Intelligit quoque peccati grauitas ex diuturnitate, & frequenti iteratione. Hæc eſt canonizata de pœna.d.5. §. 1. vbi multa, quibus peccatum aggrauatur, proponuntur. Et. 24. quæſt.1.ſchiſma. Delicta enim iterata plus puniuntur. l. 3. in fi.C.de epiſ.audi.&.ff.de iure pa.l.1.&.ff.de pœ.l.autem damna.§.quiſquis, & C.de ſer.fug.l.quicunque.

Quæſt. V. *De ſubiecto peccatorum.*

DE hac q.diſputant doctores ſcholaſtici quærẽdo, Vtrũ peccatum ſit actus à voluntate ſolùm elic tus? An ſit etiam actus imperatus? Lege Alex.Alẽ.q.68. S. Tho. 1.2.tota.q.74.S.Bona.d.41.art.2.Scot.diſt.42.Duran.d.39.q.1. Abſoluetur quæſtio hæc, explicatis nonnullis difficult.

Prima difficult. V*trùm peccata in ſola voluntate ſubijciantur?*

Alex.Alen. & S. Thom. art.1.& 2. S Bona. Scot. Durand & alij vb. ſ.

DVæ ſunt opiniones extremæ. Vna negans S. Thom. Altera affirmans Scoti, quæ fuit antea D. Bona. Afferit enim peccatum pro formali, ideſt, pro ipſa inobedientia, ſubijci in ſola voluntate: pro materiali verò in exteriori potentia. Diſcrimen autem inter has opiniones non eſt ſolùm de nomine. Nam Scotus ſentit peccatum propriè ſolùm eſſe volitionem interiorem peccandi: vt exempli gratia, homicidium eſt volitio occidendi: executio autem huius voli-

CONCLVSIO II.

Secũdo modo tentatio dæmonis nõ eſt cauſa omniũ peccatorum. Et ratio eſt; quia non omnia peccata, dæmone inſtigante, committuntur. Nam, abſente diabolo, peccatũ poteſt eſſe à libero arbitrio, vel volũtate propria, vel attrahente carnis concupiſcentia.

DVB. IIII. Tentat ne ſemper diabolus?

CONCLVSIO.

SEmper tentare anhelat; non tamen ſemper tentat. Ratio primæ partis eſt; quia, cùm inuidia eius ſit cauſa tentationis, & ſemper inuideat, ſemper tentare deſiderat, & anhelat. Secũda pars probatur; quia ceſſat aliquando tentare bonos, tùm quia non eſt ei conceſſa poteſtas; tùm etiam quia timet aliquãdo ſuperari. Quare, vt ſecuriores ſint à tẽtatione deſiſtit. Ceſſat etiam tentare malos, ne nimis fatigati tentationibus, ad pœnitentiam prouocentur. *Alex. Alen. m.9.vbi.§.*

DVB. V. Appetit ne diabolus æquè ſemper tentare?

SEnſus tituli eſt. An ſemper creſcat eius appetitus ad tẽtandum; vel ſit maior in vno tempore, quam in alio. *Alex. Alen. m.10.vbi.§.*

CONCLVSIO.

Eò ſemper magis eius appetitus ad tentãdum creſcit, quò magis mũdi finis, & interitꝰ appropinquat. Et habetur Hab. 2. Dilatauit, quaſi infernus, animã ſuam, & ipſe, quaſi mors, & non adimplebitur. Et prouerb.30. Tria ſunt inſaturabilia, ſcilicet, auarus, infernus, & os vuluæ. Vbi per infernum diabolus, qui nunquàm ſatiatur, intelligitur. *Habac.2.* *Prouerb 30.*

Quinta diffic. Tentat ne Deus?

CONCLVSIO I.

PRopriè Deo non competit tentare. Et ratio eſt; quia nihil eſt ſibi dubiũ, de quo per tẽtationẽ, ſumat experimentũ *Alex. Alen. & alij vbi. §. & S. Tho. 22.*

tentationes admouet: ita vt plerumque reſiſtentem animum tentet, ſicut nunquàm ante tentauerat, quando poſſidebat. Hinc Eccleſiaſt.20. Dicitur. Fili, accedens ad ſeruitutē Dei, præpara animam tuam ad tentationem. *Eccl.20.*

CONCLVSIO II.

Mali, tentationibus non reſiſtentes, multipliciùs: non tamen acriùs, & grauiùs tentantur. Et ratio D. Hieron. apud Alexand. in hoc loco eſt: quia quantò plures ſuæ voluntati ſubijcit, tantò eos pluribus tentationibus concutit, & non reſiſtentes eius voluntati ſunt ſubiecti. Notanter dicitur in concluſione, non tamen acriùs. Quia aliquando reſpectu illorum à tentatione deſiſtit: non vt ſuæ malitiæ finem imponat: ſed vt corda, quæ per quietem ſecura reddiderat, repente rediens, faciliùs irrumpat. Illos enim inquietare negligit, quos, quaſi quieto iure, ſe poſſidere ſentit. Et ne per moleſtiam tentationum, eos ad Dei refugium ire compellat.

Hinc; à ſimili ſolui poteſt dubium. An credentes, & non credentes, ſimiliter tententur? Nam credentes acriùs: non credentes verò multipliciùs, & faciliùs dæmon tentat. Quia fideles habent ſcutum fidei. Ad Epheſ.6. In omnibus ſumētes ſcutum fidei. Et ideo acriùs contra illos pugnat: infideles verò: quia tali ſcuto ſunt deſtituti, faciliùs, & frequentiùs, & tentantur, & vincuntur. Append. *Alex. Alen. art. 8. vbi. ſ. Dub. Ad Ephe.6. Dub.*

Hinc etiam ſimiliter ſoluitur dubium. Vtrum magis tententur exiſtentes in communione eccleſiæ? quàm ab illa ſeparati? Nam ardentiùs tentant primos, & liberiùs ſecundos. Et animaduerte non eſſe liberam omnino voluntatem diaboli. Et ratio eſt: quia, licet, fiat permiſſio poteſtati diabolicæ ad tentandum, ſiuè vexandum ſeparatum à communione eccleſiæ: non tamen eſt omnimoda permiſſio: ſed ad hoc: vt ſpiritus eius ſaluus fiat, id eſt, vt per tribulationem in anima, vel in corpore, agnoſcat peccator, ſe deliquiſſe, & ſe cognoſcens pœniteat, & pœnitendo ſatisfaciat: & ita ad vnitatem eccleſiæ redeat. Append. 2. *Alex. Alen. vb. ſ. arg.9. Dub. Nota. 1. Cor.5.*

D V B. Cur, cùm ſeparatus à communione eccleſiæ tradatur in poteſtatem Sathanæ, non omni modo nocet, ſicut in primitiuo eccleſiæ ſtatu? *Dub. Alex. Alen. vbi. ſ.*

Reſpon-

opinatur, ſufficit ad peccatum veniale, quod eſt peccatũ imperfectum. Quæ opinio videtur colligi ex S. Thom. Altera eſt Scoti, affirmantis, peccata appetitus ſenſitiui: vt delectatio aut ira, ante cõſenſum rationis, eſſe peccata, nõ ob aliud: niſi quia voluntas non præuenit remotionem occaſionis. Poteſt enim tollere imaginationem repræſentãtem obiecta, & ex conſequenti impedire: quòminus inſurgat delectatio, aut ira, poſt ſuggeſtionem. Alexand. noſter tenet in ſenſualitate eſſe peccatum veniale tãtùm, & ſolùm ſubiectiuè, idq; in pœnam primi peccati. S. Bona. poſita diſtinctione, Reſpõdet quæſito, dicens. Suo quodam modo eſſe in ea peccatum veniale, cui paſſim ſubſcripſit Sco.

S. Tho. vbi §. in art. 2. ad. 3. & art. 3. ad. 1. & 3. Scot. vbi §. q. 3 ad. 1.

Alex. Alen. in. 4. & S. Bona. q. 1. vbi. §.

CONCLVSIO I.

Nullo modo eſt in appetitu ſenſitiuo peccatum: quin ſit voluntarium. Et probatur: quia ſi appetitus ſenſitiuus: vt ſentit Caieta. poſſet abſq; voluntatis ſuffragio venialiter peccare poſſet, & mortaliter. Nam vtraq; libertas, vel indeterminatio potentiæ vtrobiq; requiritur. Nec probabile eſſe videtur, poſſe Deum condere creaturam peccabilem per naturam venialiter: non tamen mortaliter. Quare cùm non poſſit ſine ſuffragio voluntatis in appetitu ſenſitiuo eſſe mortale peccatum, neq; poterit ſine tali ſuffragio eſſe veniale: & ex conſequenti non erit in tali appetitu peccatum, quin ſit voluntarium. Cùm de eſſentia peccati tam venialis, quàm mortalis ſit, q̃ ſit voluntarium, ideſt, quòd ſit actus à volũtate elicitus vel imperatus. Stultitia enim maxima eſt aſſerere, poſſe eſſe peccatum ſine voluntate, vt S. Patres teſtantur. S. D. Chryſoſtom. homil. 52. operis imperfecti, & homil. 13. in epiſto. ad Roma. Baſil. in inſtitutione illorum, qui vitam volunt ducere perfectam. Orig. homil. 27. in Num. D. Auguſt. lib. de duabus animabus cap. 10. & lib. de vera relig. c. 14. D. Anſelm. in locum. Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.

D. Chryſoſt. D. Baſil. Orig. D. Auguſt. D. Anſel.

CONCLVSIO II.

Delectatio appetitus ſenſitiui in obiectum illicitum, quãuis non ſit actus imperatus à voluntate, erit nihilominus veniale peccatum & voluntarium. Et ratio eſt: quia huiuſmodi delectatio fuit in poteſtate volũtatis, antequã inſurgeret.

Poterat

tatis libertas (potuit enim non trāſgredi, & fuit tranſgreſſus) *Eccl.31.*
erit profectò omne peccatum ibidem fundamentaliter. Hactenus de peccato pro formali, nunc pro materiali ſit.

CONCLVSIO IIII.

Nonnulla peccata non ſolùm in voluntate: verùm etiam in aliis potentiis ſubiiciuntur. Patet exemplo hæreſis, quæ materialiter, vt habetur in tertia conſideratione, eſt in intellectu. Et blaſphemia ſimiliter in lingua. Et libido in potentia generatiua ſubiicitur.

CONCLVSIO V.

Suntquè in illis formaliter. Et ratio eſt: quia cæteræ potentiæ à voluntate ſunt de facto ſubiecta virtutum, & vitiorum. Quoniam contraria ſunt circa idem. Aliter enim non opponerentur. Et vt fides, quæ ſubiicitur in intellectu, formaliter eſt virtus, ſimiliter, & error erit formaliter vitium: quia eſt fidei contrarius.

CONCLVSIO VI.

Non tamen ſunt in aliis potentiis fundamentaliter. Et ratio eſt: quia fundamentum peccati eſt ſola libertas, quæ cùm in ſola voluntate reperiatur, in ſola illa, & non in aliis potentiis erit peccati fundamentum. Et hoc planè voluit Scotus inſinuare, quando dixit peccatum formaliter eſſe in voluntate: materialiter autem in aliis potentiis. Vbi per materiale noluit formale peccati excludere: ſed fundamentū peccati dumtaxat. Sed de ijs ex profeſſò, fauente Chriſto in lib. controuerſiarum. *Alex. Alen. q.68.m.4.*

Secunda difficult. Vtrùm in ſenſualitate poſsit eſſe peccatum veniale? *D.Tho.art. 3.& 4.vbi. S. Bona.d.*

PRrima difficultate præcedenti dictum eſt in vniuerſum cæteras potentias poſſe eſſe ſubiecta peccatorum, nunc de ſingulis potentiis explicandum. An poſſint eſſe peccati ſubiectum? Et ad tituli huius difficultatis, & dubiorum illius explicationem animaduerte, quæ ſequuntur. *24.p.2.ar.3. Duran.q.5. & alij eadem d.ſt.*

Potentia cognoſcendi in homine de ſententia Ariſt. 2. de anima eſt, qua apprehenditur, & cognoſcitur obiectum: vt *1. Animad. Ariſt.*

in rebus ſenſibilibus, quæ excedit naturalem delectationem, quæ bona eſt. De qua legitur: Delectaſti me Domine in factura tua. Excedit autem, quando delectatur plùs, quàm oportet, vel quando non oportet; vel quo fine non oportet, & ita de alijs circunſtantijs.

Hinc, præſumitur ſophiſticos colores faciei, & capillorũ, mulierũ, & ſophiſticationes odorũ, ſaporũq; confectiones, quæ ex hominũ ſtudio emanãt, non propter humanã neceſſitatẽ, ſed ad promouendã voluntatẽ, inſtinctu diaboli fieri. Append.

Hinc, etiam colligi poteſt, diaboli operam interuenire in ioculationibus virorũ, vel mulierũ, in melodijs ad laſciuiam prouocantibus, in varijs tincturis veſtiũ, & frequentibus balneationibus; vbi nõ neceſſitati ſubuenitur; ſed voluptati inſeruitur. Similiter in cãtilenis mulierum, ad laſciuiam prouocantibus, & in choreis, & alijs id genus. Append.2.

DVB. II. Tentat ne diabolus homines virtute lapidum, & herbarum?

CONCLVSIO.

ASSerere omnes dæmonum tentationes per contactum lapidum, & herbarum fieri, hæreticum eſt. Eſt enim expreſſè cõtra multa loca ſacræ Sripturæ; quia prima dæmonis tentatio, qua Euam tentauit, non fuit, medijs lapidibus, vel herbis; ſed, medio ſerpente. Et vt Adam tentaret, non adhibuit lapides, vel herbas, ſed ipſam Euã. Cognouerat enim vxorẽ, ad hoc opus, omnibus lapidibus, & herbis eſſe potentiorẽ. Lege alia loca apud Caſtrũ vbi ſuprà, & hũc errorem tribuit D. Bernar. cuidam Petro Abailardo. *Caſtro. verb. tentatio contra hæreſes. Hæreſis. Gene.3. D. Bernard.*

CONCLVSIO II.

Aliquæ dæmonũ tentationes in nobis virtute lapidum, & herbarum, permittente Deo, fieri poſſunt. Et ratio eſt: quia, cùm dæmon variè hominem tentet, iuxta variã (quã optimè noſcit) illius cõplexionem (vt autor eſt D. Greg. exponẽs illud Iob.38. diuiditur æſtus ſuper terrã) cogimur fateri illum poſſe hominẽ per lapidum, & herbarũ contactũ tentare. Multæ enim ſũt lapidũ, & herbarũ virtutes (quas ille optimè nouit) *D. Greg. Iob. 38.*

quæ

quæ hominum cõplexionibus conueniunt. Nam ſi de Smaragdo, & Topazione, dicitur, quòd libidinis ardores mitigent. Cur etiam non erit alius virtutis contrariæ lapis, qui ardores hominum augeat? Quid? q; multi grauiſſimi Theologi fatentur, dæmonũ afflictiones, & vexationes, per rerum ſenſibilium applicationem, mitigari poſſe: vt de Saule legimus, qui, cùm à dæmone vexaretur, Dauide citharam pulſante, leuiùs ferebat. Quam ob rem, ſi poſſunt mitigari dæmonum afflictiones, poterunt etiam homines virtute rerum ſenſibilium iuuari. Lege Lyram ſuper locum citatum, & Ricardum de media villa quodl. 3. quæſt. 8.

Lyra. Ricar.

DVB. III. Dæmon, vt tentet per ſenſus, vnitur ne illis?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi.s. §.2.

VNitur per eſſentiam, & per effectum de ſententia Scoti, vel per ſolum effectum, vt S. Thom. opinatur. Et ratio eſt, quia per effectum tentationis ingreditur ad animam, quoniam vt inquit Ierem. aſcendit mors, per feneſtras noſtras.

Ierem. 9.

DVB. IIII. Tentat ne indifferenter per quemlibet ſenſum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi.s. §.3.

POteſt per quemlibet ſenſum tentare, grauiùs tamen per viſum, & guſtum tentat. Ratio eſt, quia fortiores ſunt impreſſiones delectationum, per illos duos ſenſus, & ratione naturæ, & ratione corruptionis molitæ ex originali peccato.

DVB. V. Fitne à dæmone interior tentatio, per vim imaginatiuam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 3. vbi.s.

FIT Quidem. Et ratio eſt, quia dæmon ſupet imaginatiuam

natiuam habet poteſtatem. Vnde dicitur Iob. 7. Terrebis me, per ſomnia. Propterea quòd aliquando fiunt illuſiones in parte phantaſtica. Vnde B. Aug. in lib. de anima & ſpiritu, diuerſarum perſonarum ſpecies oſtendit Sathanas, ac ſimilitudines menti, quã captiuã tenet, in ſomnis deludens, modò læta, modò triſtia oſtendens. Quæ quidem oſtenſio, cùm ſit ad tentandum, fiet profectò per imaginatiuam tentatio. *Iob. 7.* *D. Aug.*

D V B. V I. Quo igitur modo, per eandem vim imaginatiuam, fit tentatio?

CONCLVSIO.

FIT Per ſimilitudinum repræſentationem. Probatur autoritate D. Greg. ſuper illud Iob. 18. Abſcondita eſt in terrá pedica eius, vbi ait. Intuetur hoſtis mores cuiuſq; cui vitio ſint propinqui, & illa ponit ante faciem, ad quæ facilius nouerit inclinari, vt blandis, ac lætis moribus luxuriã, aſperis autẽ mentibus ſuperbiam, irã, &c. Ex quibus poteſt fieri inclinatio ad malum, & ex conſequenti tentatio. *Alex. Alen. § 2. vbi. s.* *D. Greg. Iob. 18.*

D V B. V I I. Poteſt ne fieri talis tentatio ſine peccato?

CONCLVSIO.

TAlis tentatio non eſt neceſſariò cum peccato. Et ratio eſt, quia fit ab hoſte, & tentatio, quæ fit tantùm ab hoſte, nõ eſt neceſſariò cum peccato. Nam, licet, tentatio in imaginatiua, quantùm in ſe eſt, inclinet rationẽ ad peccatum, in ipſa tamen ratione eſt inclinari, vel non inclinari, & ideò non eſt neceſſariò hæc tentatio cum peccato. *Alex. Alen. §. 3. vbi. s.*

D V B. V I I I. Cedit ne talis tentatio ad profectum, & vtilitatem bonorum?

CONCLVSIO.

CEdit, non tempore ſomnij, ſed vigiliæ. Prima pars probatur, quia cùm in dormientibus non ſit rationis vſus, *Alex. Alen. §. 4. vbi. s.*

CONCLVSIO II.

Per accidens benè poteſt appeti. Et ratio eſt: quia quatenùs vincitur per auxilium gratiæ diuinæ, & vincenti datur manna abſconditum; quod nemo ſcit, niſi qui accipit, erit licitum viris præſertim maximis virtutibus præditis, appetere tentari, & cũ auxilio diuino vincere. Vnde D. Iacob. 1. Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis. Vbi hortatur ad patientiam, per quam tentationes vincuntur. *Apoc. 2.* *Iacobi. 1.*

Hinc tentationes malorum, qui ſunt membra diaboli, & ad peccatum inducunt, non ſunt, vt ex prima concluſione conſtat, appetendæ. *Append.*

D*VB. III. Tentatio carnis an erit appetenda?*

CONCLVSIO I.

NOn eſt per ſe appetenda. Et ratio eſt: quia quod ſecundum ſe habet rationem mali, eſt potiùs fugiendũ, quàm appetendũ, & tentatio carnis ſecundũ ſe, mali rationem habet, cùm ſine peccato, vt modo diximus, non ſit.

CONCLVSIO II.

Neque eſt per accidens, id eſt, ratione victoriæ appetẽda. Et ratio eſt: quia tentationi carnis, nunquàm eſt adiuncta plena victoria: immò quicunque tentatur à carne, quò ad aliquid, vincitur: alioquin non peccaret. Non enim ſunt facienda mala: vt veniant bona, & tentatio carnis eſt malum culpæ, quod facimus, & non malum pœnæ, quod patimur. Poſtremò: quia propter fragilitatem humanam, victoria huius tentationis eſt nimis dubia. Et ſi non vis mihi fidem adhibere, crede ſanctiſſimis, & doctiſſimis patribus, Eccleſiæ ſanctæ Romanæ doctoribus, Hierõ. & Auguſt. & aliis, qui, vt hanc tentationem fugiendam, & non appetendam eſſe demonſtrarẽt, ſoli cum matribus, & ſororibus loqui non audebant. Et ita dicitur Eccle. 7. Mulier laqueus venatorũ eſt, &c. & qui placet Deo effugiet illam. *Ad Ro. 3.* *Eccle. 7.*

Hinc malè faciebant illi, non multis ab hinc annis, qui cuidam viro religioſo, omniquè virtutum genere ornatiſſimo: & fide degniſſimo, percontanti, quo tenderent, reſponderunt. Imus ad viſitandas tales adoleſcentulas, & mulieres (quæ erant, & ætate, & pulchritudine flos ipſe) cauſa mortificandæ carnis. Et vt retulit mihi vir ille, dicti homines nec erant ætate, nec ſapientia, nec ſenſuum mortificatione, nec carnis maceratione dictis Eccleſiæ doctoribus pares. Hæc dixerim, amice lector, vt memoriæ perpetuæ mandes, hoc genus dæmoniorum fuga vincendum eſſe.
2.Reg.11. Dauid enim ſanctus, & vir ſecundum cor domini, fuit hac
Iud.16. tentatione cum Bethſabeæ victus, & Sāſon fortiſſimus cum Dalida. Et cum mulieribus alienigenis ſapientiſsimus Sa-
3.Reg.11. lomon. Hinc Eccleſ.9 Ne reſpicias mulierem, multiuolam:
Eccleſ.9. ne fortè incidas in laqueos illius. Et ibidem. Virginem ne
Eccleſ 3. conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius. Saltim qui
Io.14. tentationi carnis ſe exponit peccat venialitèr, quemadmodum, qui exponit ſe periculo peccandi mortalitèr, mortalitèr peccat. Propterea quòd, qui amat periculum, in illo peribit. Et moueat nos, amabò, Chriſti domini exmplum, de quo mirabantur diſcipuli, quòd cum muliere de Samaria loquebatur. Et erat Chriſtus, qui loquebatur, & in loco publico, & mirabantur?

B V D. Eſtne mundi tentatio appetenda?

CONCLVSIO I.

NOn eſt per ſe appetenda. Et ratio eſt; quia tentatio mundi eſt quoq, ſecundū ſe, propoſitio alicuius mali ſub ſpecie boni: & ideò magis inclinat ad conſenſum malū, quàm ad bonū, & ex conſequenti eſt per ſe fugienda.

CONCLVSIO II.

Neq; per accidens, ratione victoriæ eſt appetenda. Et ratio eſt: quia tentatio mundi non inducit ad victoriā, nec ad illam promouet. Et illud non eſt propter alterum appetendum, q uod ad illud conſequendum, nec inducit, nec promouet.

Quarta diffic. Eſt ne difficilius tentationi carnis, quàm dæmonis tentationi reſiſtere?

TItulus difficultatis poteſt bifariam intelligi. Primò reſpectu eiuſdē peccati: vt potè carnalis, ad quod caro, & diabolus inſtigant. Secundo reſpectu diuerſorū peccatorum: vt tentatio carnis reſpectu carnalium peccatorum, tentatio hoſtis reſpectu peccatorum ſpiritualium. *S.Bon.vbi ſ. art..c q.3.*

CONCLVSIO I.

Primo modo difficiliùs tentationi carnis, quàm dæmonis reſiſtitur. Et ratio eſt: propter coniunctionem carnis ad ſpiritum, ob quam, magis à carne anima incuruatur. Corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam. Et cùm homo multùm diligat carnem (nemo enim carnem ſuam odio habet) & plurimùm odio proſequatur diabolum, faciliùs diaboli ſuggeſtioni, quàm carnis tentationi reſiſtet: quoniam amati perſuaſionibus difficiliùs contradicitur. Si autē ſecundo modo titulus intelligatur, certa regula tradi non poteſt. *Sap.9. Epheſ.5.*

CONCLVSIO II.

S I Fuerit homo vitio carnis deditus, & ad illud magis, quàm ad vitia ſpiritualia pronus, difficiliùs erit illi carnis tentationi reſiſtere. Et ratio eſt: quia habet iam anima habitū acquiſitum, & carnem ad tale vitium admodùm procliuem.

CONCLVSIO III.

S I Autem fuerit homo pronior ad peccata ſpiritualia, quàm ad carnalia, difficiliùs erit tentationi dæmonis, quàm carnis reſiſtere. Tales ſunt homines magis honores, quàm voluptates deſiderantes. Et eodem modo, quo ſecunda concluſio, poteſt probari.

CONCLVSIO IIII.

I N Homine autem ad vtraquè vitia indifferentèr ſe habente, & æquè ad illa prono, tentatio carnis erit ſuo modo difficilior. Et ratio eſt: propter maiorem, & magis intrinſecam, & magis continuam carnis adhærentiam. Eſt & ſuo modo tentatio hoſtis difficilior. Et ratio eſt: propter maio-

rem boni promiſſi apparentiam, & propter latentiorem inſtigantis fallaciam. Quæ enim vera vitia ſunt, ſub ſpecie virtutum palliat.

DVB. Quæ illarum alteram excedit?

CONCLVSIO.

D. Bona. vbi ſu à. Gen. 6.

CArnis tentatio excedit. Et ratio eſt: quia omnis caro corrupit viam, & ferè maior hominũ pars carnis deſiderijs obſequitur. Vnde fit: vt illi difficiliùs reſiſtatur.

Quinta diffic. Eſt ne tentatio appetenda?

DVB. I. An tentatio, quæ fit à Deo, ſit appetenda?

Inf. à d. 21. S. Bona. d. 21. ar. 1. q. 3. Dura. d. 21. q. 2. 1 Cor. 10. Pſal. 25.

CONCLVSIO.

EST Simplicitèr appetenda. Et ratio eſt: quia finis tentationis Dei eſt ſimpliciter bonus. Facit enim cum tentatione prouentum: nec patitur nos tẽtari ſupra id, quod poſſumus. Et confirmatur exẽplo Dauidis, qui à Dño petebat tentari, dicens. Proba me Domine, & tenta me.

DVB. II. Diaboli tentatio eſt ne appetenda?

CONCLVSIO I.

Matth. 6. & 26. Luc. 22. 1. Cor. 10.

SImpliciter, & per ſe nullo modo eſt appetenda. Conſtat Matth. 6. Et ne nos inducas in tentationem. Et 26. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Et 1. Cor. 1. Tentatio vos non apprehendat, niſi humana, id eſt, venialis: quia ſine hac vitam humanam agit nemo. Et ratio eſt: quia quod rationem boni, & finis, per ſe non habet, non eſt appetendum, & finis huius tentationis eſt æternus interitus.

CON-

Quarta diffic. Tentatio carnis eſt ne propriè rationis, vel ſenſualitatis?

CONCLVSIO I.

NON Eſt ipſius ſenſualitatis tentari. Et ratio eſt; quia tentationem eſſe ex carne, nihil aliud eſt, quàm tentationem carnis, media ſenſualitate, fieri, & cùm ſenſualitas non ſeipſam tentet, non erit planè ipſius ſenſualitatis tentatio. *Alex. Alen. artic. 2. §. 2. m. 1. q. 101. Duran. ſuper literã. d. 24. Magiſt.*

CONCLVSIO II.

Rationis eſt ſecundum inferiorem, & ſuperiorem illius partem, tali tentatione vexari; ita vt ſuperior, mediante inferiori, tentetur. Ratio inferioris rationis eſt, quia immediatè ſenſualitati eſt coniuncta. Ratio verò ſuperioris partis eſt; quia pars ſuperior ſe habet ſicut vir; & vt vir non fuit immediatè tentatus à ſerpente, ita & ſuperior pars non tentatur à ſenſualitate immediatè; ſed, mediante inferiori parte rationis. Et ita quò ad hoc D. Auguſt. 12. de Trinit. comparat tentationem noſtri interioris hominis tentationi primorum parentum. *D. Aug.*

Hinc, tres ponũtur gradus in tẽtatione, ſcilicet, ſuggeſtio, quæ eſt in ſenſuali parte: delectatio, quæ in inferiori parte rationis ſita eſt. Et conſenſus, qui in ſuperiori parte rationis, ſecundum proprietatem quandam, collocatur. Append.

DVB. I. Fit carnis tentatio per concupiſcentiam tantùm? an etiam per iram?

CONCLVSIO.

QVandoq; tentatur ratio per concupiſcentiã, quãdoq; per irãm. Et ratio vtriuſque partis eſt: quia ex vtraque parte mouetur pars ſenſualis: vt reſpectu apparentis boni per cõcupiſcentiã: reſpectu verò apparẽtis mali per irã. *Alex. Alen. vbi ſ. § 1.*

Hinc, poteſt moueri per concupiſcentiã tantùm, quatenus concupiſcentia eſt quid cõmune, & generale ad vtrũq. Append.

per quod poſſe permiſſus eſt. Nocendi enim voluntas potuit ei eſſe à ſe, poteſtas verò non niſi à Deo.

DVB IIII. Locutio ſerpentis à ſerpente, vel à dæmone formata ne fuit?

CONCLVSIO.

VOX Serpentis, quatenus ſonus diſcretus, litteratus, & ad placitum ſignificans, fuit, à ſolo dæmone eſſe potuit. Et confirmatur à ſimili, nam ſicut locuta eſt aſina, in qua ſedebat Balaam, miniſterio, & virtute boni Angeli, ita locutus eſt ſerpens Heuæ opera, & diligentia, atque induſtria diaboli. Ratio eſt D. Auguſt. 11. ſuper Gen. ad lit. cap 27. & 29. Et confirmatur ab eodem D. Aug. lib. 1. de mirabilibus ſacræ Scripturæ. cap. 24. vbi loquens de aſina Balaam ait. In igne, & nubibus modos loquendi inuenit, ita in ore animalis plectrum linguæ gubernauit. *Alex. Alen. m. 6. S. Tho. & D. Bona. vbi s. Num. 22. D. Aug.*

DVB. V. Quo idiomate allocutus eſt Heuam?

CONCLVSIO.

IDiomate Hebræo. Et ratio eſt, quia Deus hoc idioma primùm gratuitò primis parentibus donauit, & angelis bonis, & malis, vt cum hominibus côuerſarentur à principio impreſſit. Quo etiam idiomate Adam rebus nomina impoſuit. Cuius quoque idiomatis ſunt nomina, quæ in Gen. à principio vſque ad diuiſionem linguarum leguntur. *Gen. 3.* Eodem etiam idiomate ambulans Deus in paradiſo primos parentes allocutus fuit. Et eodem primi parentes vtebantur, & vtentur beati, & damnati poſt iudicium. Poterunt tamen beati loquentes omnibus linguis vti, quod damnatis non concedetur.

Tertia diffic. Vtrùm diabolus à muliere tentationem ſuam ſtudioſè, & artificioſè exorſus fuerit?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 7. S. Tho. & S. Bona. vbi. ſ.

STudioſè quidem, & artificioſè; vt ſic ab imis ad ſumma gradatim aſcenderet. Et ratio eſt; quia dæmon attenderat mulierem minoris ſapientiæ, & debilioris conſtantiæ, & importunioris adhærentiæ eſſe, quàm eſſet vir; & ita, vt minus ſapiens erat, facilior ad ſeducendum erat, & vt debilior ad perdendum; ideò aſtutus expugnator aggreſſus eſt hominis ciuitatem, per eam partem, qua facilior erat aditus. Et quia ſemel victa; vt erat importunioris adhærentiæ, nunquàm ab importunitate ceſſatura erat, donec virum peruerteret. Vnde Eccleſ. 25. legitur. A muliere initium peccati. Per illam enim omnes morimur. Et Eccleſ. 7. Mulier laqueus eſt venatorum, & ſagena, cor eius, vincula ſunt manus illius.

Eccl. 25.
Eccl. 7.

Quarta diffic. Completur ne tentatio in nobis per partem ſenſibilem, quemadmodum in primis parentibus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 8. S. Tho. & S. Bona. vbi. ſ. D. Aug.

TEntatio de rebus corporalibus, & temporalibus conſimiliter in nobis: quemadmodum in primis parentibus agitur. Et ratio eſt: quia dæmon habiliùs, & faciliùs, magiſque congrue per partem ſenſibilem tentat: vt D. Auguſt. 12. de Trinita. cap. 12. docet. Et ideò in quolibet genere peccati inuenitur ordo primæ tentationis, quatenus præcedit in ſenſualitate, quæ per ſerpentem ſignificatur peccati concupiſcentia. In ratione inferiori, quæ per mulierem ſignatur, delectatio. Et in ratióne ſuperiori, quæ per virum deſignatur, peccati conſenſus.

Quinta

Hinc, patet ſolutio dub. quod affert Alexand. Alenſ. Quæ iſtarum fuerit prima, & præcipua tentatio. Fuit enim prima, & præcipua tentatio appetitus propriè excellētiæ, nēpe, ſuperbia, velle, ſcilicet, Deo aſſimilari. Huc enim tendebant reliquæ dictæ diaboli tentationes, & erant mediæ, & miniſtræ huius tentationis, quam principale motiuum in prima concluſione eſſe diximus. Et de gula primò tentauit: quare præcepit, &c. Deinde videns mulierem dubitantem, & dicentem: ne fortè, &c. tentauit de appetitu immortalitatis, nequaquàm moriemini, &c. *Alex. Alen. memb 3. Append. Dub.*

Secunda diffic. Fuit ne facta primorum parentum tentatio, mediante aliquo ſenſibili?

CONCLVSIO.

FVIT tentatio de re intelligibili: ſed re ſenſibili mediante. Et ratio eſt: quia cùm homo, qui fuit ab initio creatus rectus, ſit ex parte intelligibili, & ſenſibili compoſitus, ſitque infirmior, & debilior pars ſenſibilis: ideò à parte ſenſibili incœpit tentatio, & re ſenſibili mediante, & ſenſu præſertim auditus, qui eſt ſuſceptiuus locutionis: quæ quidē locutio eſt cōmunis hominibus, & angelis, in corporibus aſſumptis. Et ex auditu trāſiuit tētatio per alios ſenſus, vſquè ad guſtum, qui fuit ſimpliciter prohibitus. Nam quando dicitur in text. ne tangeremus illud: vel loquitur de tactu, quatenus guſtus quidam tactus eſt: vel de tactu ordinato ad guſtum. Confirmat autem D. Bernar. hanc rem ſuper Cātica dicens. Sicut primò intrauit mors per auditum: ita primò & vita, ad Rom. 10. Fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Dei. *Geneſ. 3.* *D. Bernard. Rom. 10.*

DVB. I. *Fuit ne facta tentatio dicta conuenientiùs, medio ſerpente?*

Alex. Alen. m 5 B. Tho. & S Bna. vbi. ſ.

CONCLVSIO.

CONuenientiùs per ſerpentē facta eſt. Quia motus interioris tentationis cum motu ſerpentis, quàm maximè conue-

conuenit. Nam vt motus ſerpentis eſt lubricus, & ſuauis: ita tentationis interioris motus. Quod confirmat D. Auguſt. lib. 12. de Trinitat. dicens. Quo modo coluber, non apertis paſſibus, ſed ſquamarum minutiſſimis niſibus repit: ſic lubricus deficiendi motus, negligentes minutatim occupat, & incipiens à peruerſo appetitu ſimilitudinis Dei venit ad ſimilitudinem pecorum. Inde eſt, quòd nudati ſtola prima, pelliceas tunicas mortalitatis meruerunt. Honor autem hominis fuit ſimilitudo Dei, dedecus ſimilitudo pecoris. Ideoque dicitur in pſalm. 48. Homo, cum in honore eſſet, &c. iumentis inſipientibus. Iumenta autem dicuntur ea, quæ homini in adiutorium ſunt.

D. Auguſt.

Pſal. 38.

DVB. II. *Cur dicitur ſerpens callidior cunctis animalibus, & prudentior?*

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 5. S. Tho. & D. Bona. vbi ſ.

NON Eſt ſerpens natura prudentior, & callidior cunctis animalibus: ſed propter diaboli aſtutiam. Ratio primæ partis eſt: quia apes, & formicæ, & alia genera animalium vt patet in libris de natura animalium, prudentiora eſſe videntur. Secunda pars probatur à ſimili: nam vt dicitur prudens, vel aſtuta lingua, quam prudēs, vel aſtutus, ad aliquid prudenter, vel aſtutè ſuadendum, mouet: ita etiam ſerpens dictus eſt ſapiens, vel callidus, propter aſtutiam diaboli, qui in illo doloſè agebat.

DVB. III. Potuitne dæmon per aliud genus animalium tentare, ſicut per ſerpentem?

D. Auguſt.

RESpondeo cum D. Auguſt. lib. 11. ſuper Geneſ. ad literam cap. 3. Non debemus ſanè opinari, quòd ſerpentem ſibi, per quē tentaret, ſuaderetq; peccatū, diabolus eligeret: ſed cū eſſet in illo, propter peruerſam, & inuidā voluntatē decipiendi, cupiditas, nō niſi per illud animal potuit, per

Sexta diffic. Quæ nam ſunt contra tentationes remedia?

CONCLVSIO

Vigilia, oratio, humilitas, & patientia ſunt contra tentationes remedia. De vigilia, & oratione, habetur Matth. 26. dicente Chriſto. Vigilate, & orate: vt non intretis in tentationem. Et Luc. 22. Surgite, & vigilate: vt non intretis in tentationem. De humilitate D. Greg. lib. 9. Moral. ſuper Iob cap. 10. ait. Superna diſpenſatio carnis noſtræ permittit nos impugnationibus concuti: ne noſtra mens in ſuperbiam, præſumptione ſecuritatis, eleuetur: vt dum pulſata trepidat, in ſolo authoris adiutorio ſpei pedem robuſtiùs figat. Humilitate enim, & vincitur tentatio, & eadem humilitas incrementum ſuſcipit. Vnde B. Paul. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. De patientia verò legitur Iacob. 1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Debet autem tentatus, vt plenam de tentatione victoriam reportet, de viribus ſuis non confidere: ſed de ſolo Dei adiutorio ſperare. Ideò enim dictum fuit B. Paulo à Domino: Sufficit tibi gratia mea.

Alex. Alen. q 101. m. 8. *Matth 26.* *Luc. 22.* *D. Greg.* *2. Cor. 12.* *Iacob. 1.*

Hinc, vir ſanctus ita debet de ſpe eſſe certus: vt ſemper de tentatione ſit ſuſpectus.

2 Cor. 12. Append. *Alex. Alen. q. 103.* *S. Tho. 2. 2. q. 105.* *S. Bona. d. 21. art. 1.* *Alex. Alen. m. 1. vbi. s.*

Artic. VII. De tentatione primorum parentum?

Prima diffic. Fuit ne tentatio primorum parentum primum diaboli peccatum?

Solutio huius difficultatis ex dictis ſuprà cum Magiſtro de peccato Angelorum pendet.

Quinta diffic. Quid præcipuè diabolum, ad tētandos primos parentes, mouit?

SAnctus Bonauent. hanc difficultatem loco citato tractat, quæ iam ſuprà fuit explicata. *S. Bon. d. 21. art. 1. q. 1.*

CONCLVSIO.

Superbia fuit primum mouens, & inuidia illius comes, & miniſtra. Et ratio eſt: quia hæc duo peccata ſunt, quæ maximè diaboli mentem poſſident. Et ſunt hæc duo peccata, quaſi inſeparabilia, & vnum concomitatur alterum. Superbus enim amat propriam excellentiam, & ita nullum vult habere parem. Vnde ſtatim actu, vel habitu inuidet: ne aliquis bonum conſimile habeat.

Hinc, mens diaboli ijs duobus vitijs poſſeſſa videns hominem poſſe ad fœlicitatem, quam ipſe perdiderat, aſcendere, illum, vt caderet, tentauit. Vnde dicitur Sap. 2. inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Append. *Sap. 2.*

Sexta diffic. Fuit ne iure à Deo permiſſa primorum parentum tentatio?

RAtio dubitandi eſt: quoniam ex tali tentatione erat humano generi tantum malum peruenturum. *Alex. Alen. m. 9. & S. Tho. art. 1. vbi s.*

CONCLVSIO.

IVRE optimo, & conuenientiſſimè fuit à Deo permiſſa. Ratio prima eſt: vt hominis virtus in pugna, & reſiſtentia tentationis exerceretur. Virtus enim in infirmitate perficitur. Secunda, vt glorioſior palma per victoriam aſportaretur. Nam vincenti dabitur manna, &c. Et non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Tertia, vt malum culpæ per malum pœnæ ordinaretur. Nam quod facturus erat homo propria volūtate per culpā, Deus ordinauit æquitatē per pœnam: & vt alijs eſſet ad cautelam. Vnde B. Aug. 11. ſuper Geneſ. ad lit. c. 4. ait. Meliùs fuit creare hominem, qui poſſet *2. Cor. 12. Apoc. 2. 2. Tim. 2. B. Auguſt.*

poſſet non conſentire, quàm qui non poſſet tentari. Et licet magnum malum futurum eſſet, non fuit hoc per opus Dei: ſed per hominis opus. Nam ex ſpeciali gratiæ beneficio hoc erat ei collatum: vt nulla creatura exterior ei poſſet nocere contra propriam voluntatem, per quam etiam tentationi dæmonum reſiſtere poterat.

Hactenus de quæſt. dæmonum, de quibus aliqua in ſequenti quæſt. reperies.

Alex. Alen. quæſt. 43. S Tho. 41o. artic. 4. & q. 114. art. 4. Alex. in lib. de magis. Victoria in relect. one de arte magica.

Quæſtio vnica De arte magica.

QVoniam malorum angelorum poteſtas, vt multi opinantur per magos excercetur, operepretium duxi, hanc quæſt. de arte magica in præſentia tractare: vt nihil, quod ad dæmonum diſputationem attinet, prætermiſſum eſſe videatur.

Artic. 1. An ſit ars magica.

Caſtro de iuſta hæret. punit. à cap. 13. vſque ad. 17. Vict. num. 1. vbi. s.

MVlti viri docti, inter quos fuit Plinius, pluribus in locis & præſertim lib. 3. c. 1. negant artem magicam eſſe, & eam tanquàm falſam, & vanam, & impoſtricem condemnant, & nullius vſus, aut efficaciæ eſſe affirmant.

CONCLVSIO I.

ARS magica eſt. Et ratio eſt: quia ſi eſſet ſolùm otioſa, & vana, & non eſſet efficax, & pernicioſa, non ita ſeuerè diuino, & ciuili, & canonico iure, interdiceretur. Et conſtat de iure diuino *Leuit. 19.* non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Et *Leuit. 20.* interdicitur pœna mortis declināti ad illos. Et de iure ciuili eſt capitale. C. de maleficis. l. nemo. l. nullus. l. culpa. Et de iure canonico. 26. q. 5. per totum. Et colligitur incantationem eſſe alicuius efficaciæ ex illo *Pſalm. 57.* pſalm. 57. Sicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & vene-

& venefici incantantis ſapienter. Et ex illo Matth. 24. Surgent pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna, & prodigia. Quæ neque alia gratia, nec alia arte, niſi magica præſtare poterunt. *Matth. 24.*

Prima diffic. Quid nomen magicæ artis importat?

CONCLVSIO.

NOn importat artem aut facultatem extrà, vel ſuprà omnem virtutem, & efficaciã cauſarũ naturalium. Et probatur; quia ſi hoc eſſet de ratione, vel ſignificatione magiæ, nullus relinqueretur dubitandi locus, vel occaſio. An effectus, & opera magorum poſſint à ſolis cauſis naturalibus eſſe? Quod fuit olim maximè inter philoſophos cõtrouerſum. Et adhuc ſub iudice lis eſt. Videtur tamen nomen magiæ à principio receptum pro arte, & facultate, ad efficiendum opera occulta, & mirabilia nõ ſolùm extrà ſolitum rerũ curſum, ſed etiam ſuprà hominũ opinionem, & captum. *Victo. n. 7. vbi. ſ.*

Secunda diffic. Quidnam eſt magia?

CONCLVSIO.

EST Ars effectrix, & operatrix multorum operum, & effectuum, quorum ratio, nec ſenſu cõprehendi, nec mẽte ratione aliqua inueſtigari poteſt. Hæc deſcriptio exemplis infrà ponendis erit perſpicua. *Victo. n. 8.*

D. V. B. Poteſt ne aliqua magia dici naturalis, & ſine commercio alicuius ſubſtantiæ ſpiritualis? *Victo. vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

POteſt. Et ratio eſt, quia ſunt in rebus naturalibus virtutes mirabiles, quas pauci homines cognoſcere poſſunt, quarum operatrix eſt magia, vt in proxima difficultate explicatum eſt. Et qui illas nouit, & operatur, magus meritò *Caſtr. vbi. ſ. & verb. tentatio, contra hæreſes.*

cap.23.& refertur.c.illud.26.q.2.& in concil. Trid.decretum de obſeruandis,& euitandis in celebratione miſſæ ſeſſ.22.& decretum de purgatorio ſeſſ.25.

Quarta diffic. Eſt ne magorum operum auctor, & fautor dæmō, vel ſunt potiùs in Deum Opt. Max. vel in bonos angelos referenda?

Ratio dubitandi eſt: quia eadem opera, vel ſimilia per artem magicam, & per gratias gratis datas fiunt. Nam ad gratias gratis datas pertinet dæmonia eiicere, ſerpentes tollere, ſanitatem conferre, nouis linguis loqui. Conſtat Marci vlt. Et.1.Cor.12. quæ etiam à magis fiunt.

Victo. vbi ſ. num.10.& 12.13. S.Tho. de potentia.q.6. ar.10.& li. 3.contra gen. cap 106. Marc.vlt. 1.Cor.12.

CONCLVSIO I.

Aliqua opera fiunt à magis, quæ nullo modo fiunt per gratias, & è contrario. Et ratio eſt: quia magi maleficia multa operantur, quæ nullo modo grattis gratis datis competūt. E diuerſo autem inter gratias connumeratur prophetia, quam magi nullo modo habent. Nam, ſi dæmones, vt ex ſupradictis in q. de cognitione angelorum conſtat, futura cognoſcere non poſſunt, quod eſt prophetiæ proprium, neque magicarum miniſtri habebunt.

CONCLVSIO II.

Nihil magi diuina, aut angelica poteſtate, operantur. Et ratio eſt: quia ſi oppoſitum eſſet verum, magicæ artes non eſſent iure diuino, & humano in vniuerſum interdictæ: vt ſuprà demonſtrauimus. Eſt enim ars hæc inuenta ex traditione malorum Angelorum: vt habetur.26. q. 2. qui ſine,& eadem. quæſt. 5. Epiſcopi. Tum etiam, quia Deus, aut Angeli boni non arte, & diſciplina: ſed pietate, aut propria Dei, & angelorum bonitate, & gratia, in opera hominum alliciuntur.

Quinta

Quinta diffic. Erit ne ſaltim aliqua magia pia, & bona cuius operum boni Angeli ſint patroni?

Victo. vbi. ſ. RAtio dubitandi eſt: quia cùm non minorẽ poteſtatem habeant boni Angeli, quàm mali, & mali communicẽt ſuam poteſtatem malis hominibus, cur non & boni angeli bonis, & pijs hominibus ſuã poteſtatem cõmunicabũt?

CONCLVSIO.

Angeli boni aliquando communicant ſuam poteſtatem ad præſtandum hominibus ſua beneficia: non tamen, ſicut magi, ad oſtentationem: vel ſicut dæmones, vt ab hominibus colantur: ſed ſolùm ex charitate hominum: vt ſoli Deo gratiæ habeantur. Quod quidem regulariter occultè, rarò
Tob. 6. viſibiliter faciunt. Probatur conclusio exemplo ſacræ Scri-
Tob. 11. pturæ apud Tobiam: vt de Raphaele, qui illo modo, quo magi ſolent, vſus fuit corde, & felle, & iecore piſcis ad eiiciendum dæmonem à domo Raguelis, & poſteà ad oculos Tobiæ reſtituendos.

Append. 1. Hinc, facilè, intelligitur, poſſe bonos Angelos præſtare omnia, quæ mali dant, atquè etiam velle, ſi ita expediat. Immò etiam multò plura beneficia homines à bonis Angelis in ordine ad temporalia, quàm à domonibus, magi indies recipiunt.

Append. 2. Hinc, non erit ars magica pia: quia non alliciuntur illa.

DVB. *Cur boni Angeli non operantur regulariter apertè, & viſibiliter: ſed occultè?*

CONCLVSIO.

NE Pro diis ab hominibus colantur. Et ratio eſt: quia homines facilè illis diuinitatem arrogant, quos mirabilia efficere conſpiciunt: vt patet. Nam in Lycaonia
Act. 14. cùm Paulus Lyſtris claudum quendam in nomine Ieſu ſanaſſet, illi, tanquàm Deo, voluerunt ſacrificare. Quod maius periculum

argumentum ſubſtantiæ ſeparatæ. Et hæc fuit communis opinio Peripateticorum, quam Alex. in lib. de magis defendit, & confirmat. *Alex.*

CONCLVSIO I.

Aliqua ſunt opera magorum merè naturalia. Et ratio eſt, quia, cùm ſit aliqua ars magica naturalis, & ſine cõmercio alicuius ſubſtantiæ ſpiritualis vt in primo art. probatum eſt: eius profectò opera erũt quoq; naturalia, & ſine alicuius ſubſtantiæ ſeparatæ commercio. Exemplis confirmatur: nam ad præſtanda huiuſmodi opera, mirabilia præſertim, magi vtũtur herbis, vulgò ignotis, quæ præſentanea, & efficacia remedia contra morbos contînẽt, & alios admirabiles effectus habent: vt patet de Coriceſia, & Calicia herba, qua, vt refert Plinius lib. 24. cap. 17. aqua glaciatur. Et de Meniade, cuius ſucco protinùs ictus ſerpentium ſanãtur. Affert & alias multiiugas, & varias herbas Plinius, quibus magi, vel ad morbos depellendos aut etiam inferendos, vtuntur. Quæ, quia ſunt aliis ignotę, & velociſſimæ operationis, pro miraculo ab omnibus habentur. Poterunt autem magi virtutes dictarum herbarum ſcire, vel traditione præſtantiſſimorum medicorum, ſcilicet, Pythagoræ, Democriti, Empedoclis, & aliorum, vel reuelatione dæmonis, qua reuelatione ſemel facta, ſequentes magi illis naturaliter, & ſine concurſu boni, vel mali ſpiritus, vti potuerunt. *Plin.* *7. q. 26. can. vlt.* *Caſt. ver. tentatio contra hær. & li. 1. de iuſt. hær. pun. à c. 13. vſq; ad. 17.*

CONCLVSIO II.

Sunt & alia magorum opera, quæ ſola aliqua virtute immateriali, & ſeparata fiunt. Et ratio eſt, quia ſunt opera artis magicæ; quæ ſola poteſtate & virtute immateriali, & ſeparata vtitur, vt in primo art. ſuprà dictum eſt. Nam cùm huiuſmodi opera facultatem naturalem excedant, & non poſſint, (vt infrà dicetur) in bonos ſpiritus referri: vt in malos referantur, neceſſe eſt. Quam ſententiam amplexi ſunt Orig. homil. 13. Num. & homil. 3. in Iob. Et S. Thom. de potentia, & contra gent. vbi ſuprà. Eſt etiam determinatio ſanctorum: vt Aug 2. de doctrina Chriſtiana & 3. de Trinit. & multis aliis in locis, vbi copioſè de hac re diſputat. *Orig.* *S. Th.* *D. Auguſt.*

Tertia diffic. Quomodò intelligetur dicta opera vir tute dæmonum fieri?

Victo. vbi. ſ. nu. 16. RAtio dubitandi eſt: quia eadem opera plerunquè à magis, & non magis fieri poſſunt.

Prima propoſitio.

Si opera naturalem facultatem excedant, magica ſunt, & diaboli virtute facta.

Secunda Propoſitio.

Opera, quæ fiunt interuenientibus verbis ignotis, vel certis characteribus, aut aliis verbis, quæ ad effectum, qui tali operatione ſperatur, aut quæritur, non ſpectant, virtute dæmonum efficiuntur.

Tertia Propoſitio.

Si ſint ritus, & obſeruantiæ peculiares, & determinatæ: vt certis horis, ad certum ſitum ſtellarũ, ſub certo numero crucium, vel candelarum fiant: ita vt aliter non ſperetur operis efficacia, etiam ſi vtãtur ſigno crucis, & ſolis verbis ſacris, & religioſis, opus magicum, & dæmoniacum eſt.

Quarta Propoſitio.

Si in ſuis operibus, actibus, & factis ad effectum indifferentibus, vtantur, ex virtute diaboli operantur. V. g. ſi ad expellendos dæmones pilos, aut capillos radant, aut aliquid aliud id genus faciant. Ratio iſtarum propoſitionum eſt: quia, cùm viri ſancti, qui Dei gratiam habent, nunquàm talibus ritibus, & obſeruationibus vtantur, ſignum certiſſimum eſt, eos, qui illis vtuntur, non operari ex gratia, ſed ex dæmonum virtute. Sed de his latiùs in floribus virtutum, & vitiorum in particulari, vbi de ſuperſtitione, quæ vna ex *Sylueſt.* ſpeciebus magiæ eſt, erit ſermo. Interim lege Syluéſt. verbo *D. Aug.* ſuperſtitio. §. 10. &. 11. Et D. Aug. libr. 2. de doc. Chriſtiana. cap. 23.

Et alia id genus opera, quæ cùm ad cauſas naturales, vel in virtutem cœleſtium corporum referri nõ poſſint, neceſſariò fatendum eſt, eſſe aliquam artem magicam, quæ non virtutibus, & cauſis naturalibus conſtet: ſed poteſtate aliqua, & virtute immateriali, & ſeparata vtatur.

Quarta diffic. Cur Deus magicam artem permittit?

CONCLVSIO.

PErmittit illam, vt homines, qui in fide infirmi ſunt, probentur, & mali, qui mẽdacia credunt, per ſua deſideria ſeducantur. Definita eſt. c. nec mirum. 26. q. 5.

Hoc loco diſſerendum erat de diuinatione, & aliis magiæ ſpeciebus. Verùm enimuerò cùm hîc obiter ſolùm cauſa, ſcilicet, dæmonum, de hac arte diſputetur, vt in principio quæſtionis animaduerſum eſt, conſultò eius ſpecies in libellum de Floribus virtutũ, ac vitiorũ in particulari reijcimus.

Artic. II. De operibus artis magicæ. *Doct. vbi. s.*

ABSOLVETVR, poſitis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Sunt ne vera, & natrualia opera, quæ à magis fiunt? an ficta, & ex vanitate hominum facta, & ſolùm præſtigium, & oculorum, & ſenſuum, illuſio?

CONCLVSIO I.

LONGE Plura opera magorum, ſolùm per illuſionem, & præſtigia ſenſuum fiunt, ſuntque falſa, & conficta, & ex vanitate hominum facta. Et prætermiſſis ijs, quæ de Circe, & Medea, & alijs famoſiſſimis magis, prodita ſunt, & poetæ ſcribũt, & Varro narrat de ſocijs Diomedis cõuerſis in aues, & Vlyſſis ſocijs, in beſtias, & Archadis quodã ſtagno traiecto, in lupos. Ratiõe ꝓbatur cõcluſio, qa cùm ex omnib⁹ artib⁹ ſemp aliquod opus, memoria dignũ pſeueret, *Caſtr. de iuſt. hær. pu. vbi ſuprà.*

credantur, atque ita mala, quæ fecerunt, pro bonis approbentur, & vulgus credulum, ad eorum inuocationem inducatur. Animaduerte autem omnia corpora à quacunque corruptione reſeruata, ante finalem reſurrectionem in cineres eſſe conuertenda: vt generalis ſentẽtia Adæ, & poſteris eius inflicta adimpleatur, nẽpe, cinis es, & in cinerem reuerteris. *Nota.* *Geneſ. 8.*

Octaua Propoſitio.

Emanatio ſanguinis occiſi ad præſentiam occiſoris videtur ſolo diuino miraculo in horrorem, & deteſtationem peccatorum tribuenda. Vt conſtat Gen. 4. de ſanguine Abel corã Deo ſcaturiente, & bulliente, in vindictã homicidæ. Dixit nãq; Dñs. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. *Geneſ. 4.*

Artic. III. De miraculis, & mirabilibus operibus magorum.

Alex. Alen. S. Th. in principio. q. citati.

ABſoluetur artic. aliquot poſitis, & enodatis difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm miracula magorum fuerint realia, vel phantaſtica.

Alex. Alen. m. 1. & alij vbi. § Vict. num. 18. & Caſtro de iuſta hæret. punit. lib. à cap. 13. vſque ad 17. & verb. miraculũ contra hær.

AD Explicationem pleniorem huius difficultatis ſunt aliqua præmittenda.

Nomen miraculi apud Latinos ſignificat quicquid admirationem afferre poteſt, quaſi ſit contra naturam: propterea quòd, veteres miracula pro monſtris poſuere.

Miraculi nomen ita in communi ſumptum bona, & mala miracula amplectitur. Quæ primò hoc inter ſe differunt, quòd mala ſemper ad deceptionem, & ſubuerſionem videntium fiunt: at verò bona ad eccleſiæ, & credentium eruditionem. Ita docet gloſſ. ſuper illud Marci vlt. Signa autem eos, qui crediderint, &c. Diſtant ſecundò inter ſeſe quòd bona miracula omnia, quæ in lege veteri fuerunt facta, ſigna miraculi alicuius, ſiue mirabilis fidei, in aduentu Chriſti extiterunt: *1 Nota.* *2 Nota.* *Marc. vlt.*

titerunt: quemadmodum ſacramenta veteris legis ſigna veritatis futuræ in tempore gratiæ fuere: mala autem miracula, quatenus talia, nullius boni futuri ſigna fuerunt.

3. Nota. Miraculum poteſt dici, vel quantùm ad rem tantùm factam, vel quantum ad rem factam, & modum faciendi ſimul, vel quantùm ad modum faciendi tantùm. Primo modo dicitur miraculum, quod factum eſt à magis Pharaonis. Secundo modo, quando ſuſcipiens nullum ordinem naturalem ad ſuſcipiendum habet: vt cùm cæcus fit videns, vel virgo, manens virgo, parit. Tertio modo dicitur miraculum, quando id quod in alterum mutatur ad illud ordinem quẽdam naturalẽ habebat, quãuis mutatio illa, ſecundũ naturã, in tam parua temporis mora (ſicut fit per miraculum) effici haud poſſet: vt cùm ex aqua fit vinum: vel ex virgis ſerpentes. Inerat enim aquæ, ſecundum naturam, poſſibilitas quædam, vt per temporis ſpatia, mutari in vinum poſſet. Similiter & virgis, vt tractu temporis in ſerpentes mutari poſſent. Et ita intelligendus eſt D. Auguſt. lib. 1. de mirabilibus ſacræ ſcripturæ cap. 19. quando dicit. Nihil eorum, quæ fecit Deus per Moyſen, & Aaron contra naturam factum eſſe, id eſt, contra poſſibilitatem naturæ; quodammodo ad illa ordinatæ: ſed ſolùm quantùm ad modum faciendi, nempe: vt protinus fiat quod per naturam ſucceſſiuè fieret.

D. Aug.

4. Nota. Dictus faciendi modus duplex eſt. Nam vel poteſt fieri ſubito, & in inſtanti, quo modo fit à diuina virtute. Et hæc ſola, quæ ſubitò facit Dñs, propriè, & ſtrictè poſſunt dici miracula. Quia in illis nulla eſt præparatio anteà requiſita. Nã, abſq; vllo adminiculo, Deus res ſubitò, quando vult, mutat. In miraculis autem magorum requirebatur quædam præparatio: vt collectio: vel aptatio ſeminum, vel aliquid huiuſmodi. Et ideo non ita verè ſunt miracula. Vel ſecundò poteſt fieri repente, id eſt, in tempore, quaſi imperceptibili, & quod hoc modo fit reuera non eſt dicendum miraculum, ſicut quod fit ſubitò: ſed mirabile tantùm.

26. q. 4. can. ſciendum.

Append. Hinc, quia diſtinguere non poſſumus, quando repente, & quãdo ſubitò hæc fiant, nomẽ miraculi confundimus: ita vt tã, quæ ſubitò, q̃ quæ repentè fiunt, miracula appellemus.

Hinc

Secunda Propoſitio.

Poteſt etiam malignitati dæmonum tribui, cum quibus di ctæ vetulæ aliquod fœdus habẽt. Quod euenit, vel ex aliquo fato occulto, vel potiùs ex Dei permiſſione: quia dæmones hominibus illudere, niſi Deo permittente, haud poſſunt.

Octaua diffic. Apparitiones, & fictiones mirabiles ali quando circa defunctorum corpora, cui ſunt tribuendæ?

EXempli gratia, conſeruatio corporum ab incineratione poſt mortem, & augmentum vnguium, & barbæ, & capillorũ in mortuis, vel emanatio ſanguinis de corpore occiſi, ad occiſoris præſentiam. Hæc inquam, & alia id genus ſunt ne diuino miraculo? an naturę? an dæmoni aſcribenda? Si felix ille, qui potuit rerũ cognoſcere cauſas, feliciſſimus profectò iudicandus erit, qui eorum, quæ ſuprà naturã hactenus apparuiſſe, & apparere videntur, cauſas efficientes, & finales inueſtigauerit. Et quia hoc ſapientiſſimo cuiq; difficillimum eſt præſtare: ideo de his variæ fuerunt ſentẽtiæ, quas ſequentibus propoſitionibus declarabimus.

Prima Propoſitio.

Factiones mirabiliũ, & apparitiones in genere ad quatuor reduci debẽt, nempe, ad Deum, & ad Angelos, ad dæmones & ad homines ſanctos, vel ad eorum ſpiritus: quãdoq; etiam fieri poſſunt per homines dæmoniacos: vt per magos: aliquando fallaci ſubtilitate humana. Hæc propoſitio eſt D. Auguſt. 21. de ciuitat. Dei. *D. Aug.*

Secunda propoſitio.

Poſſunt hæc dæmonum ſubtilitate, & malorum hominũ aſtutia procurari. Confirmatur exemplo apud D. Aug. 14. de ciuit. Dei cuiuſdam hominis, qui quando volebat, ſe per omnia: ſimillimum, vel mortuo, vel cæco, vel hydropico, vel claudo reddebat. *D. Auguſt.*

Tertia

Tertia Propoſitio.

Poſſũt quoquè mira circa mortuorum corpora ad naturales cauſas reduci: vt illud de conſeruatione corporum à putrefactione de ſententia aliquorum, reducitur, vel ad virtutem loci, vel vnguenti, vel alicuius rei corporalis, corpori impoſitæ, per quam virtutem côrpus mortui ab incineratione præſeruatur.

Quarta Propoſitio.

Vnguium, pilorum augmenti in mortuo cauſa naturalis eſſe poteſt, nempè, morientis complexio in cuius materiã poſt mortem aliqua forma imperfecta de genere vegetatiuè viuentium induci poteſt.

Quinta Propoſitio.

Aliquando conſeruatio corporis mortui diuino miraculo attribuitur. Et ratio eſt: quia Deus conſeruat quandoq; corpora ſanctorũ incorruptibilia, & imputribilia in teſtimoniũ ſingularis ſanctitatis, & innocentiæ, & integritatis mentis, & corporis ſeruorum ſuorum: vt ſicut, dum vitam agebant, eorum corpora à carnis corruptione fuerunt integra, ita poſt mortem ab incineratione ſint libera. Vt in pſalm. 15. dicitur. *Pſalm. 15.* Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem.

Sexta propoſitio.

Præſeruantur aliquando à corruptione corpora mortuorum ab ipſo Deo: eò quòd mortui ſunt excommunicati. Et qui hanc ſententiã tenent, confirmãt illam exemplo Caroli Regis Vngariæ, ante plures annos interfecti, & ab Vrbano VI. excõmmunicati, cuius corpus adhuc integrũ manere aſſerunt; vt ſit firmiſſimũ argumentum, ad confirmandum fuiſſe verum Papam, qui illum excommunicauit.

Septima Propoſitio.

Aliquãdo malorũ corpora dæmonũ ſubtilitate incorrupta in deceptioné conſeruãtur: vt hoc merito vitæ taliũ accedere credantur.

periculum eſſet de Angelis, qui tam propè ad Dei dignitatem accedere videntur. Et hac de cauſa ſoliciti ſunt: ne hominibus hanc occaſionem præbeant.

Hinc, cùm Apoc.19. Ioannes vidiſſet Angelũ, & corruiſſet, vt adoraret eum, dixit Angelus. Vide, inquit Angelus, ne feceris. Conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuorum. Append.1. *Apoc.19.*

Hinc, cùm Angeli ſancti ſint de numero beatorũ, fortaſſe nunquàm rebus humanis & terrenis, niſi ſpeciali Dei mandato, ſe miſcent. Et ideò omnia beneficia, quæ homines recipiunt, & videntur eſſe ſuprà ſpem, & naturalem facultatem, ſiuè immediatè à Deo ſint, ſiuè mediantibus Angelis, peculiariter Deo autori tribuuntur. Append.2.

Sexta diffic. Vtrùm operibus artis magicæ animæ ſe immiſceant?

Vict. vbi. s. nu.17. & flores. in.4. in. prima parte in. q. quibus conuenit orare, & in. 2. p. in. q. de ſuffragijs.

CONCLVSIO I.

Animæ beatæ nullo modo iis operibus ſe admiſcent. Et ratio eſt: quia quàmuis de lege poſſint, quando voluerint liberè ad nos venire, & mortales iuuare: hoc tamen non faciunt ad inuocationem, aut incãtationem magorum, ſed ex ſua bonitate, vel ex particulari diuina permiſſione: ſicut in ſacris literis ſæpiſſimè legimus, viſibiliter apparuiſſe: vt Abrahæ, Loth, Tobiæ, &c. Lege apud D. Greg. 4. dialog. multa exempla. *D. Greg.*

CONCLVSIO II.

Idem tenendum eſt de animabus in purgatorio exiſtentibus. Et ratio eſt: quia de lege à purgatorio nunquàm exeũt, & ſi aliquando ex peculiari diſpẽſatione, & gratia Dei exeũt: veniunt quidem ad nos, potiùs ad petenda viuorũ ſuffragia, quàm, vt mortaliũ rebus, magorũq; operibus ſe cõmiſceãt.

Hinc, qui in ſuis neceſſitatibus ſperant, & petunt præſidium animarum in purgatorio exiſtentium, nõ religioſè faciunt. Neque enim pro aliis orare poſſunt. Append.1.

CONCLVSIO III.

Animæ in inferno exiſtentes, nequè ſe miſcere operibus magorum poſſunt, neque hominibus prodeſſe, vel obeſſe. Et

Hinc, miraculi propriè dicti definitio colligitur, vt ſit q̃ ſola virtute diuina ſubito fit, & tota natura creaturarum miratur. Vel vt Alex. Alen. ait. q. 42. m. 1. cum D. Aug. in libr. de vtilitate credendi. c. 16. Miraculum eſt arduũ aliquid, & inſolitum, ſuprà ſpem, & facultatem exiſtens admirãtis. In qua definitione duæ priores conditiones, ſcilicet, arduũ, & inſolitum reſpiciunt rem miraculi, quia quando hæc duo cõcurrunt, tunc dicitur res miraculi ſecundũ veritatem. Et dicitur arduum, id eſt, ſuprà facultatem naturæ. Et inſolitum, id eſt, contra curſum naturæ, etiam ſi frequenter eueniat. Dicitur tertiò in definitione ſuprà ſpẽ, id eſt, virtutis humanę, & hoc ex parte effectiuæ. Vltimò ponitur, & facultatem admirantis, id eſt, ſuprà rationem, & poteſtatem admirantis. Et hoc ex parte cognitiuæ, & operatiuæ potentiæ. Et dicitur admirantis, quia hæ duæ conditiones reſpiciunt rationem miraculi, inquantùm eſt miraculum, quia ratio miraculi dicitur in comparatione ad nos. Append. *Can. reuera. de conſecra. d. 2.* *Alex. Alen.*

Aliam definitionem affert Caſtro, qua miraculum dicitur res inſolita, ſuprà naturæ potentiam operata. Vnde, vt ſit miraculum, duo deſiderantur. Vnum, vt ſit ſuprà naturæ potentiam. Alterum, quòd non ſit ex communi conſuetudine. *Caſt. contra hær. verb. miraculum.*

Hinc, creatio animæ humanæ nõ cenſetur miraculum. Et ratio eſt, quia, & ſi illius creatio excedat potentiam naturæ, non eſt tamen res inſolita, cùm Deus quotidie nouas creet animas. Append. 1.

Hinc, ſi quis cum. 7. digitis in qualibet manu naſceretur, non diceretur eſſe miraculum, quia licet ſit inſolitum, nõ tamen naturæ potentiam excedit. Quoniam à cauſis naturalibus poteſt hoc procedere: quare, vt ſit miraculum, res debet eſſe inſolita, & vires naturæ exuperans. Append. 2.

Idem dicitur mirabile, ſignũ, & virtus, ſed reſpectu diuerſorũ. Dicitur namque virtus reſpectu principij, à quo, & mirabile, reſpectu eius, in quo, & cui fuit: ſignum autem reſpectu eius, ad quod. Signum enim eſt ad demonſtãdum diuinæ ſapientiæ virtutem. 5. Nota.

Signum, prodigium, & virtus, (quorum meminit D. Paul. 2. Cor. 12. Signa apoſtolatus, &c. in omni patientia, 6. Nota. *2. Cor. 12.*

ſignis,

ſignis,& prodigijs,& virtutibus) ita diſtinguuntur;vt virtus ſit genus ſignorum, & prodigiorum; & ſigna, & prodigia ſint in ijs, quæ ſunt contra naturam; vt hominem à morbo per impoſitionem manuũ liberare. Deinde ſignum ſumitur pro minori miraculo, & prodigium pro maiori. Et ita dixit B.Paul.vbi ſuprà. In ſignis, & prodigijs,id eſt, in minoribus, & maioribus miraculis. Præterea ſignum dicitur, quod in quolibet tempore aliquid ſignificat; prodigium verò,quod in futuro tantùm. Et hoc modo ſignum eſt genus ad prodigium,cùm omne prodigium ſit ſignum; non tamen econtra,vt patet.

CONCLVSIO I.

S Tho.q.114. c.4. Magi non poſſunt miracula propriè, & ſtrictè ſumpta facere. Patet primò ex definitione miraculi, propriè ſumpti,& ex ijs,quæ in præludijs poſita ſunt. Tũ etiã;quia ſi magi miracula proprie ſumpta facere poſſent, non eſſet miraculum deitatis, & veritatis efficax argumentum, & periret ratio confirmandi ea,quæ ſunt fidei: quæ quidem miraculis fuerunt comprobata.

CONCLVSIO II.

Magi poſſunt miracula, non propriè, & ſtrictè,ſed largè & non veraciter,ſed fallaciter facere, quæ potiùs ſunt mirabilia,quàm miracula appellanda. Conſtat concluſio hæc ex nota. poſitis, quia non fiunt ſubitò, neque diuina interueniente virtute, neque ad confirmationem veritatis, & ſapientiæ diuinæ virtutem demonſtrandam, & fidei eruditionem, ſed cum intentione fallendi à magis efficiuntur: vt quæ fecerunt magi coram Pharaone Rege Aegypti, cum Moyſe,& Aaron contendentes. Quia ſecundum rem,& non ſecundum modum fecerunt.

Alex.Alen. q.43.m.2. Caſtr. vbi. ſ. c.14.de iuſt. hæret.pug.

Secunda diffic. Magi faciendo miracula,quid præſtant?

QVæritur. An ſolam materiam, præparent,vel etiam formam inducant. Iam hæc difficultas ſuprà cum Magiſtro tractata eſt de dæmonibus.

CON-

CONCLVSIO.

Magi ſolam materiam, præparant; formam autem minimè inducunt. Ratio eſt, quia inducere formas eſt ſolius agentis naturalis, & ſi dæmones non poſſunt formas inducere (vt ſuprà explicatum eſt) multò minùs magi, qui ſunt eorum miniſtri, eorúmque potentia, & virtute operantur. Quòd autem, nec dæmones, neque etiam boni Angeli formas inducere valeant, docuit D. Aug. 3. de Trinit. cap. 8. dicens. Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, neque agricolas frugum, quamuis eorum extrinſecus adhibitis motibus, ad iſta creanda Dei virtus interiùs operetur, ita non ſolùm malos; ſed nec bonos Angelos phas eſt putare creatores; ſed præ ſubtilitate ſui ſenſus, & corporis, ſemina iſta rerum, nobis occultiora, nouerunt, & ea per congruas cõtemperationes elementorum, latenter ſparſerunt, atque ita gignendarum rerum, atque accelerandorum incrementorum præbuerunt occaſiones. Quo loco D. Auguſt. creare pro eo, quod eſt, vltimam formã introducere, accepit. Quod patet ex eo, quòd dicit gignendarum rerum præbent occaſiones. Nam creationi propriè dictæ nulla occaſio, vel adminiculũ præbetur. *26. q. 5. can. nec mirum.*

Tertia diffic. Vtrùm boni Angeli potentiores ſint ad miracula facienda, quàm boni?

DEum aliquid facere, aliquo miniſtrante, poteſt dupliciter intelligi. Primò, vt miniſtrans ſit medius inter Deum facientem, & factum ipſum; vt cùm Deus operatur per liberum arbitrium motum, vel per naturam aliquam mouens ipſam ad faciendum aliqua; tunc natura, vel liberum arbitrium ſunt, ſicut mouẽtia mota, inter Deum facientem, & factum. Secundò ita, vt miniſtri non intelligantur medij, ſcilicet, motores; ſed præparantes, vel diſponentes. *Alex. Alen. q. 42. m. 4. art. 2. & q. 43. m. 3. art. 2.* Nota.

CONCLVSIO I.

Dur.d.14. q. 5. ad. 2. in.3. lib. Deus ſolus auctoritatiuè plena miracula facit; Angeli verò & homines ſancti præparatiuè,& diſpoſitiuè dũtaxat. Probatur auctorit.D.Anſel.in lib.de conceptu virginali, dicẽtis. *D.Anſel.* Mirabilis curſus eſt ſuprà voluntatem,& naturam creaturæ, & de his, quæ ſolus Deus facit.Neq; enim primo modo miniſter eſt miraculi Angelus: vt intelligatur diſpoſitio media inter Deum, & miraculũ, quod fieri debet;ſed ſecundo modo:vt poſſumus dicere,quòd aliquis ſanctus rogat Deum,& De⁹ precibus eius inclinatus,facit,quod ſanctu petit.Quod quidem miniſterium non facit mediationem Dei facientis, Appen.1. & miraculi faciendi.

Hinc eadẽ ratione fieri poteſt miraculũ per malum Chriſtianum,inuocantẽ nomẽ Dñi,quod miraculum faciet Dñs, ob reuerentiam ſui nominis,vel aliquid huiuſmodi.

D.Aug. CONCLVSIO II.

Non ſunt boni potentiores ad facienda miracula, quàm mali. Hæc concluſio eſt D. Aug.lib. 83. q. 79. vbi ait. Intel- *1. q. 1. can.te neamus, & can. prophetauit ibidem. 26. q. 5. can. nec mirum.* ligimus quędam miracula,etiam ſceleratos homines facere; qualia ſancti facere nõ poſſunt.Neq; ideo potioris loci apud Deum arbitrãdi ſunt eſſe ſcelerati,quàm iuſti. Non enim acceptiores erãt apud Deum magi Pharaonis quàm populus: quia nõ poterat ille populus facere,quod illi faciebãt:quamuis Moyſes virtute Dei maiora efficere potuit. Et ratio eſt: quia nec ratione naturæ,nec ratione gratię,hæc miracula ab Appen.2. vtriſq; fiunt: ſed Dei virtute, & permiſſione modo hi, modo illi potẽtiora faciunt,iuxtà diuinæ voluntatis beneplacitum.

Hinc, reuera mali non poſſent illa facere, niſi permiſſi: boni autem, ſi daretur à Domino, poſſent, & illa, & maiora facere.

Alex. Alen. vbi.s. D. Aug.

DVB. I. Cur non datur hæc poteſtas bonis, ſicut & malis?

Reſpondeo cum D. Aug. vbi ſuprà. Ideo non omnibus ſanctis iſta tribuuntur: ne pernicioſiſſimo errore infirmi deci-

mi decipiantur, exiſtimâtes in talibus factis eſſe maiora dona, quàm in operibus iuſtitiæ, quibus æterna vita cõparatur. Appen.

Hinc, prohibuit Dominus, de his gaudere diſcipulos, cùm ait, Luc. 10. Nolite in hoc gaudere: quoniam ſpiritus vobis ſubiecti ſunt: ſed gaudete: quoniam nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. *Luc. 10.*

Quarta diffic. Vtrùm indifferenter circa res omnes poßint mali miracula facere?

CONCLVSIO I.

NEquè boni, neq; mali poſſunt circa res omnes miracula facere. Et ratio eſt; quia miraculum de omni re fieri non poteſt. Miraculum enim, vt ex dictis conſtat, eſt, quando fit à diuina virtute aliquid contra ſolitum curſum naturæ corporalis. Vnde in Angelis, & animabus, cùm non ſint corporales, non fiunt miracula. *Alex. Alen. q. 42. m. 4. art. 3. & q. 43. m. 3. ar. 2.*

CONCLVSIO II.

Nequè poſſunt mali, circa res omnes corporales indifferenter miracula facere. Et ratio eſt: quia, & ſi ratione naturæ ſuæ eſſet diabolus ſuperior omnibus inferioribus creaturis, tamen per peccatum ſuum, ita præcipitatus eſt: vt non iam æqualiter poſſit in omnibus creaturis, ſed quò aliqua creatura eſt ignobilior inter creaturas, eò magis exercet poteſtatem ſuam in illa.

Hinc, frequentiùs vtitur ſerpentibus, & exercet ſua miracula in illis: quia ignobiliſſimi inter omnia animantia ſerpentes eſſe videntur. Appen.

DVB. II. Quomodo intelligenda eſt autoritas D. Aug. circa miracula?

Alex. Alen. q. 43. m. 3. ar. 3. & m. 1. ibidem.

QVoniam D. Aug. in lib. 83. q. 77. & 79. ſcribit, quædam miracula fieri per publicam iuſtitiam, quædam per ſigna publicæ iuſtitiæ, quædam verò per priuatos contractus, decreui locum iſtum breui explicare. *D. Aug.*

1.Nota. Eſt primò animaduertendum duplicem eſſe poteſtatem. Quædam enim eſt priuata, ſiuè particularis, quædam publica, ſiuè generalis. Prima confertur vnicuique creaturæ in ſua creatione, ſecundum gradum ſuum; iuxtà quam dicimus, vnum Angelum potentiorem eſſe alio; quia in ſua creatione maiori poteſtate fuit à Deo præditus. Et Angelus hoc modo eſt potentior homine,& homo bruto, & brutum quocunque vegetabili, & ſimiliter de alijs.

Append. Hinc, mali Angeli acceperunt à ſua creatione poteſtatem & eam exercent propter eos, qui vtentes eorum poteſtate, delectantur, & confidunt in eis, faciendo, quæ poſſunt; vt eos magis ſibi obligent. Quo etiam modo faciunt magi, de quibus intelligenda ſunt verba D. Auguſt. propoſita, vbi dicit. Quædam miracula fieri per priuatos contractus, id eſt, per virtutem Satanæ, & pactum cum illo initum. Hoc enim appellat D. Auguſt. per priuatos contractus. Altera, quæ generalis poteſtas, ſiuè vniuerſalis, ſcilicet, diuina, appellatur publica iuſtitia; propterea quòd publicè regit omnia. Hæc influit ſuper creaturas, & quando aliquis in ea confidit, virtute illius influentis fiunt miracula.

2.Nota. Nota prætereà dupliciter influentiam hanc fieri. Nam, vel fit influentia ſuper inuocantem,& factum, pro quo inuocatur; vel ſuper factum dumtaxat.

Prima Propoſitio.

Primo modo faciunt boni Chriſtiani miracula. Et ratio eſt, quia influit Dominus poteſtatem ſuam, non ſolùm ſuper factum miraculum, verùmetiam ſuper bonum Chriſtianum, quantùm ad finem formatam, & quantùm ad id, quod cum fide formata ad hoc: vt fieret miraculum, requirebatur. Quia non ſola fides formata, verùmetiam vtilitas deſiderabatur. Quod breui explicauit D. Auguſt. vbi ſuprà, dicens. Quando eos hoc donum habere vtile eſt.

Append. Hinc intelliguntur verba citata. Quòd quidam faciunt miracula per publicam iuſtitiam, vt ex dictis conſtat.

Secunda

Secunda Propoſitio.

Secundo modo facit Deus aliquando miracula per malos Chriſtianos, eum inuocantes, propter honorem nominis ſui, & tunc: vt dicit B. Auguſt. fiunt miracula per ſigna publicæ iuſtitiæ. Reliqua de multiplicatione miraculorum, & de impetratione illorum, & alia ad hoc pertinentia, reperies apud Alex. Alen. quæſt. 42. & S. Thom. quæſt. 105. art. 7. & 8.

Ex dictis in hoc articulo confutatur hæreſis Vualdenſium aſſerentium, nulla fuiſſe vera miracula in Eccleſia. Cùm ſint multa ſacræ Scripturæ, ad miraculorum confirmationem teſtimonia. Lege Caſtr. verbo miraculum, contra hæreſes. *Hæreſis.* *Caſtr.*

Artic. IIII. De mirabilibus magorum.

ABSOLVETVR, aliquot declaratis difficultatibus. *Alex. Alen. q. 43. m. 3. & Victo. in relect. vbi. §. & alij infrà citandi.*

Prima diffi. Vtrùm in magicis deluſionibus mutatio fiat ex parte rei viſibilis? an ex parte potentiæ videntis?

HVIVS Difficultatis explicatio pendet ex his, quæ ſuprà cum Magiſtro de poteſtate dæmonum, circa ſenſus, dicta ſunt: ſed ad maiorem declarationem, nota ſequentes propoſitiones. *Caſtr. c. 14. vbi. §. Alex. Alen. vbi. §.*

Prima Propoſitio.

Quædam deluſiones, ſine aliqua dæmonis virtute fieri poſſunt. Illuſtro propoſitionem exemplis. Vt. V.g. quæ fiunt ſola hominum oſtendentium, occultantium agitatione; vt videre licet in transiectoribus. Et quæ fiunt virtute quorundam corporũ mineralium, in quibus eſt virtus quæ-

dam indita; vt oſtendant, vel faciant rem apparere, non ſicuti eſt. Et tunc reuerà, ex parte rei viſæ, non eſt falſitas, quin aliquid ſit, quod videtur, & apparet; non tamen eo modo, quo videtur, exiſtit.

Secunda Propoſitio.

Sunt, & deluſiones, quæ per dæmones fiunt. Et ratio eſt; quia habent dæmones quandam poteſtatem ſuper res inferiores ex ordine naturæ, quam poſſunt circa res iſtas, quantùm Dominus permittit, exercere. Et tunc apparet res, non ſicut eſt, fitquè deluſio tantùm quò ad modum videndi; quia ſubiacet rei viſæ veritas, ſicut in prima propoſitione de mineralibus dictum eſt. Verùm quod hic fit virtute diaboli, illic fit virtute naturali, illis corporibus indita.

Tertia Propoſitio.

Illuſio dicta à dęmone facta, non dicitur propriè præſtigium. Et ratio eſt; quia præſtigium vocatur propriè illa dæmonis illuſio, quæ non habet cauſam ex parte mutationis, ſed ſolùm ex parte cognoſcentis, qui ſiuę quò ad organum, ſiue quò ad virtutem, deluditur.

Aug. libr. de ſpiritu, & anima. c. 24. & 12. ſuper Gen. c. 6. & infrà. Ariſt.

Quarta Propoſitio.

Circa ſenſibile per ſe, & proprium, ſenſus benè diſpoſitus non fallitur. Propoſitio eſt Ariſt. & certiſſima. Nam quod eſt album, ſemper viſus album eſſe iudicat.

Quinta Propoſitio.

Circa ſenſibile commune, & per accidens ſenſus benè poteſt falli, & intrà, & extra organum, & hoc virtute diaboli efficientis. Quo autem modo hæc fieri poſſint, ſuprà, vt diximus, declaratum eſt.

Quinta diffic. Vtrùm magi virtute dæmonum poßint localiter tranſmutare corpora?

IDEST; Per multa terrarum ſpatia ſumma celeritate transferre illa?

CIRCA Hanc difficultatem, propter cano. Epiſcopi. 26. quæſt. 5. vbi damnantur credentes mulierculas deferri noctu per aera, Iuriſconſulti multum dubitant; ſint ne vera, quæ de iſtis mulieribus, ſtrigibus, circunferuntur? vel ſit ſola ſenſuum illuſio? Samuel, noſtri ordinis religioſus, in ſuo opuſculo de hac re conatur probare eſſe illuſionem ſenſuum, quod Abulenſis experimento ſe comprobaſſe affirmat. Ioannes Dodo, ordinis prædicatorum, tuetur, aliquando non ſolùm illudit, verùm etiam reuerà ex vno loco in alium transferri. Idem tenet Turrecremata ſuper dictum can. Epiſcopi. *Alex. Alen. & Vict. Caſtro. cap. 16. vbi.* *Samuel.* *Abulenſ.* *Ioan. Dodo.* *Turrecrem.*

CONCLVSIO I.

FALSVM, & illuſio dæmonum eſt, quod de mulieribus æquitantibus cum Diana, vel cum Herodiade, Philippi vxore, dicitur. Et ratio eſt; quia Diana, dea paganorum, nulla eſt, neque in hoc mũdo, neque in alio reperitur. Herodias autem eſt in inferno, neque ei exire permittitur, neque eſt mulier, ſed ſola anima.

CONCLVSIO II.

FALSVM Quoque, & illuſorium eſt, ſuper quaſdam beſtias equitare. Et ratio eſt; quia beſtiæ in tam breui tempore realiter, & corporaliter tanta terrarum ſpatia tranſcurrere, & tam ſilenter ambulare non poſſent. Fit namque illuſione dæmonum (vt cum D. Auguſt. ſuprà docuimus) quia mentes, quas ſibi ſubiugauerunt, multi- *D. Aug. lib. de anima, & ſpiritu. c. 28.*

CONCLVSIO III.

Dæmones, & magi eorum virtute poſſunt corpora, & homines de loco ad locum mouere, & transferre. Probatur Iob. 1. vbi legitur, dæmonem concuſiſſe quattuor angulos domus Iob, quæ corruens eius liberos, oppreſſit. Et Matth. 4. Portauit Chriſtum in pinnaculum templi, & in montem excelſum. Et D. Aug. 3. de Trinit. affirmat, dæmones adhibere ſemina corporalia, ad aliquos effectus producendos, quod ſine motu locali fieri haud poteſt.

Iob. 1. *Matth. 4.* *D. Auguſt.*

Hinc, multò melius hoc idem bonus Angelus præſtare poterit. Quod & præſtitit Daniel. 14. quando portauit Habacuc capillo capitis ſui ex Iudæa, in Babylonem impetu ſpiritus ſui, & dato prandio Danieli, confeſtim reſtituit illum in loco ſuo. Et Lameæ, & Striges aliquando etiam à dæmonibus tranſportantur: vt multis poſitis exemplis Caſtro vbi ſuprà probat. Et iis concluſionibus opiniones conciliantur: nam duæ priores continentur in dicto capite Epiſcopi; vltima autem non ſemper, ſed aliquando tranſportari dicit.

Append. *Daniel. 14.*

Sexta diffic. Sunt ne fœminæ, quæ à dæmone falluntur, & ex vno loco in alium tranſportantur, plures, quàm viri?

CONCLVSIO.

SVNT Quidem multò plures fœminæ. Huius concluſionis duæ ſunt inter alias cauſæ. Et prima eſt nimia earum credulitas, ob quam ſexus ille, ad deceptionem eſt facillimus, quarum defectum dæmon optime agnoſcens, frequẽtiùs per fallacias, & mendacia illas, quàm viros aggreditur. Nam Heuam primam omnium matrem dæmon ſeduxit, vir autem illius Adam (vt B. Paul. teſtatur) non eſt ſeductus. Secunda cauſa eſt mulierum fragilitas, & ad libidinem pronitas. Sunt enim mulieres naturà ad libidinem, quàm viri, proniores: & ideò ſexus muliebris à B. Petro fragilius vaſculum nominatur: & cùm præcipuus, & primus

Alex. Alen. q. 166. m. 6. *Caſtr. c. 16. vbi. ſ.* *1. Timo. 2.*

mus finis, ad quem homines, huius diabolicæ artis profeſſores tendunt, ſit carnalis voluptas, propter quam ad libitum, & ſacietatem aſſequendam, ſe totos dæmoni dedunt, & fœminæ vehementiùs carnis voluptates appetant, & faciliùs huiuſmodi appetitui ſuccumbant, fit hinc, vt multò pluros fœminæ, quàm viri hanc peſtiferam artem profiteantur. *1. Pet 3.*

Ex prima cauſa colligitur ratio: cur B. Paul. non permittit mulierem docere. Ne, ſcilicet, ipſa decepta alios ſua doctrina decipiat. Quem locum declarans Theophylactus ait: quia ſemel mulier virum edocuit, & cuncta peruertit. Idcircò nequaquàm, hæc habeat, velim, docendi de cætero poteſtatem. Item, quia doctrina Dei à Deo in Chriſtum, à Chriſto in virum, à viro in mulierem deſcendit. Quoniam viri caput Chriſtus, caput mulieris vir, & caput Chriſti Deus. Append. *1. Timot. 2. Caſtr. verb. mulier contra hæreſes Theoph. 1. Cor. 11.*

Septima diffic. Poterunt ne dæmones, & magi eorum virtute immutare corpora?

INtelligitur titulus, quòd immutent alterando, ſecundum qualitates, nempè, immittendo morbos, &c. è contra præſtando ſanitatem. Hæc difficultas etiam ſuprà. d. 7. Magiſtri eſt partim expoſita. *Doct. d. 7. Vict. nu. 35. Caſtro, vt in princ. c. 14.*

CONCLVSIO I.

Nec dæmones, nec magi eorum virtute poſſunt immediatè in rebus naturalibus, & materialibus, aliquam formam, vt calorem, frigus, morbum, &c. inducere. Et ratio eſt: quia ſi aliquam talem formam inducere poſſent, & omnes ſimiliter inducerent, cùm non ſit maior ratio de vna forma, quàm de aliis. Atquè ita tota natura, ſicut & totus orbis, eſſet illis ſubiecta. Quod tamen eſt falſum: quia neque Angelis bonis ſubiecit Deus orbem terræ. Et hæc eſt expreſſa ſententia D. Aug. 3. de Trinit. cap. 6. dicentis. Nec omninò putandum eſt, iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam. Et eſt quoque communis ſententia doctorum diſt. 7. citata. *Ad Heb. 2. D. Aug.*

CONCLVSIO II.

D.Aug.
S.Thom.
Ariſ.2.Phi.

MAGI Virtute dæmonum poſſunt mirabiliter materiam, & naturas corporales, applicando ſemina rerum & actiua paſſiuis, tranſmutare. Hæc concluſio eſt expreſſè D. Auguſt. 3. de Trinit. capit. 9. & fuit ſuprà loco citato rationibus confirmata. Et probatur denuò ratione S. Thom. de potentia, quæſt. 6. artic. 3. Nam ſicut ars, quæ imitatur naturam, poteſt quædam, quæ non poteſt natura efficere: ita dæmones multa facere poſſunt, quæ, & præter humanum ingenium, & præter omnem artem, & præter ſolitum curſum naturæ ſunt. Tùm etiam quia influentia cœleſtis multum facit, & ad effectus naturales operatur.

Append.

Hinc, in agricultura, & medicina, neceſſaria eſt obſeruatio, & conſideratio motus, & curſus ſolis, & lunæ. Et dæmones, cùm ſint peritiſſimi Aſtrologi, poſſunt meliùs horas ad operandum eligere. Et hæc vna cauſa eſt fortaſſis, ob quam magi in inuocationibus dæmonum ſtellarum ſitus obſeruant.

CONCLVSIO. III.

Certiſſimè dæmones, niſi à Deo, & à bonis angelis coercerentur, grauiſſimis calamitatibus mortales afficere poſſent. Patet exemplo Iob, quem Satan percuſſit vulnere peſſimo. Iob. 2. Et vt S. Thom. 3. p. q. 29. art. 1. ad. 3. ait. Clementiſſimus Deus non permittit eos vti ſua (quam naturaliter habent) poteſtate: & ab bonis Angelis, præſertim quibus orbis, & hominum cuſtodia commiſſa eſt, impediuntur.

Iob.2.
S.Tho.

Octaua diffic. Poterunt ne dæmones ab omnibus ægritudinibus curare, & vitam per multos annos protrahere?

CONCLVSIO I.

POterũt à multis ægritudinibus curare, à quibus nulli medici poſſunt; non tamen ab omnibus. Et ratio eſt: quia

vt

vt dictum eſt, nihil in hac re poſſunt, niſi per applicationem cauſarum naturalium; cauſæ autem naturales non reperiuntur ad curandum hominem, à quolibet morbo, præſertim à morbo ſenectutis.

CONCLVSIO II.

Nec poſſunt vllo modo vitam peculiarem, vſq; ad mille annos protendere; vt olim homines viuere ſolebant. Et ratio eſt, quia per hominum intemperantiam, & ignorantiam, natura eſt admodum corrupta, & morbida, nec ſufficientes ſunt quæcunquè res naturales, ad reſtaurandam illam antiquam integritatem, neque alimenta ex malo cultu habent illum priſtinum valorem, & fortè principaliter ex influentia cœleſti. Deus namquè ſua diuina prouidentia ita diſpoſuit, vt primis illis temporibus eſſent conſtellationes cœleſtes naturales ſalubriores, & efficaciores ad vitam hominum propagandam, & vt alimenta eſſent maioris vigoris, & medicinæ, & aer, & aqua, & alia, quæ mortalium vitam conſeruant.

Nona diffic. Poſſunt ne dæmones, & magi eorum virtute abſquè ſeminibus aliquos effectus producere?

Propoſitio.

Effectus, qui fiunt per diuiſionem partium à toto, vt fit idolum per ſculpturam, vel per coniũctionem aliorum adinuicem, vt fit paries per coniunctionem lapidum, poſſunt à dæmone, & à mago fieri, alij autem effectus, qui ſine formæ ſubſtantialis introductione fieri non poſſunt, vt quòd materia ex vna forma in aliam mutetur, & quòd corpus humanum mutetur in beſtiam, & quòd mortuus reſurgat, nequè bonus, nequè malus Angelus, niſi illuſione quadam efficere valet. Conſtat propoſitio hæc ex ſupradictis. *26. q. 5. can. nec mirum.*

Decima

Decima diffic. Artem, & potentiam coagulandi corpora humana, & formandi corpus humanum ſimile embryoni, quam dæmones habent, poſſunt ne ſuos magos docere?

CONCLVSIO.

HOmo ex doctrina dæmonum acquirere non poteſt artem formandi verum corpus humanum, ſola naturalium viriũ virtute abſq; eorum operatione, ita vt de nouo corpus iuuenis, vel pueri faciat: quemadmodum referunt Vergilium à diabolo deceptum tentaſſe. Et ratio eſt; quia quo modo per artem faceret corpus heterogenum, & tam delicatum, & tenerum, quale anima rationis exigit; qui non poteſt per artem facere corpus homogenium, vt puta, aurum, vel argentum?

Artic. V. De coactione, & expulſione dæmonum?

Victo. vbi. ſ. Alex. Alen. 4. p. q. 8. m. 5. ar. 1. ad arg.

IN hoc articulo explicatur; poſsint ne dæmones aliqua arte, vel alio aliquo modo cogi, & compelli, vt intrent aliquem locum. V. g. phialam, &c. & ibi permaneant, & reſponſa poſcentibus dent? & inde expelli?

Prima diffic. Quomodo diuina virtute dæmones cogi poſſunt?

CONCLVSIO.

S. Th. de potentia. q. 6. art. 10. Vict. vbi. ſ.

VIrtus diuina immediatè, vel mediantibus angelis bonis, & viris ſanctis agere in dæmones, & eos ad aliquid agendum cõpellere poteſt. Et ratio eſt; quia diuina virtus, cui omnis ſubijcitur poteſtas, eſt dęmonib⁹ ineffabiliter, & incõparabiliter ſuperior. Atq; ita Chriſtus coegit illos,

illos; vt intrarent in porcos. Et Luc. 10. 72. Diſcipulis dæ- *Matth.* 8.
monia ſubijciebantur. Nam dixerunt. Domine etiam dæ- *Marc. 5.*
monia ſubijciuntur nobis in nomine tuo. Et de alijs multis *& Luc.* 8.
viris ſanctis innumera extant exempla, quòd dæmones coe- *Luc. 20.*
gerint. Et de Angelis idem confitendum eſt, non ſolùm virtute diuina; vt dictum eſt de viris ſanctis; verùm etiam naturali poteſtate; vt ſtatim dicemus; ſaltim ſuperiores poſſunt inferiores cogere. Quia habent poteſtatem naturalem ſuprà inferiores. Nam ad ordinem poteſtatum pertinet arcere dæmones, vt S. Tho. docet vbi ſupra.

Hinc, proculdubiò credendum eſt, dæmones ab Ange- *Appen.*
lis cuſtodibus prohiberi; ne ad ſuos chenetes accedant, ne vè illis noceant, & à præſidibus prouinciarum frequenter impediri à detrimentis, & nocumentis, quæ ciuitatibus, agris, fructibus, & alijs mortalium bonis inferre vellent, & poſſent.

Secunda diffic. Dæmones ſuperiores poſſunt ne ſibi inferiores cogere?

CONCLVSIO I.

Poſſunt inferiores cogere per imperium, cui inferiores *Victo vbi. s.*
ex communi concordia, reſiſtere non audeant. Et ratio *S. Th. q. 109*
eſt; quia dæmones ſaltim ex nequitia, & concordia il- *art. 2. & 3.*
lorum inter ſe principatus, & prælationes habent. Ex odio *q. 43. art. 2.*
namquè & inuidia, qua erga homines torquentur, non du- *ad. 3.*
bium, quin inter ſe fecerint fœdus, & inter ſe ordines, & ſocietates conſtituerint, ad hunc finem; vt homines perdant, vt S. Thom. loco citato tradidit. Et hac de cauſa Chriſtus apud S. Luc. ſocietatem dæmonum vocauit regnum. Nam omne, *Luk. 11.*
inquit, regnum in ſe diuiſum, deſolabitur. Et ſi Satanas Satanam eijcit, quomodo ſtabit regnum eius?

CONCLVSIO II.

Poſſunt quoquè ex naturalibus ſuis illos cogere. Et ratio eſt; quia rerum ſubordinatarum debent quoquè actiones adinuicē eſſe ſubordinatæ, vt patet in corporib⁹ cœleſtibus,

quorum

quorum motibus, & actionibus actiones, & motus corporũ inferiorum, quemadmodum & ipſa corpora, ſubijciuntur. Et cùm inter angelos alij alijs ſint in naturalibus ſubordinati, habebunt ſuperiores ſuprà inferiores poteſtatem. Tum etiã, quia cùm habeant poteſtatem mouendi localiter animas, & alligandi illas, eadem ratione habebunt poteſtatem ſuper dęmones inferiores. Lege S. Tho. vbi ſuprà, & de anima. q. 21. & .4. contra Gent. cap. 90. & alijs multis in locis, & Palud. in 4. diſt. 44. q. 7.

S. Thom.

Palud.

DVB. I. Poterit ne tenere dæmonem inferiorem ita alligatum annulo, vel imagini, vt, abſente ſuperiore, recedere non poßit?

Vict. vbi. s.

Reſpondeo. Non eſt veriſimile dæmonem alligatum annulo, vel imagini, ſemper eſſe imagini præſentem; ſed dicitur alligatus; propterea quòd vocatus à poſſeſſore annuli ſemper venit, nec indiget tempore ad redeundũ, vbicunq; poſſeſſor annuli extiterit.

Append.

Hinc, colligitur miſeria maxima, & deceptio magorum, qui exiſtimant ſe, velut compedibus, vinctos tenere dæmones. Quid? quòd maxima ex parte, quæ de huiuſmodi annulis, & imaginibus feruntur, ſunt fabulæ.

Tertia diffic. Poterit ne homo viribus ſolùm naturæ dæmonẽ cogere: vt in aliquo loco fixè permaneat?

CONCLVSIO I.

Nequaquam poterit. Et ratio eſt: quia cũ æqualis æquali præualere non poſſit, multò minus inferior, & infirmior præualebit. Et homo dæmone inferior, & impotentior eſt: vt cõſtat Pſal. 8. Minuiſti eũ paulò minus ab Angelis. Et Matth. 11. Qui minor eſt in Regno cælorum, maior eſt illo. Et Iob. 41. Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ compa-

Pſalm. 8.
Matth. 11.
Iob. 41.

comparetur ei, id eſt, diabolo qui factus eſt: vt nullum timeret.

CONCLVSIO II.

Poterit tamen, mediante gratia à Deo data, aliquando illos cogere. Et ratio eſt: quia, inter gratias gratis datas, datur ſuper dæmones poteſtas: vt conſtat Marc. vlt. In nomine meo dæmonia eijcient, &c. Et exemplo ſanctorum Apoſtolorum, & aliorum ſanctorum virorum, qui dæmones ab obſeſſis expulerunt, & illis aliquando aliqua opera imperarũt, quæ inuiti dæmones faciebant. Neque enim dæmones, ſi potuiſſent, ad gloriam, & manifeſtationem nominis Chriſti, & eius religionis operam dediſſent. *Marc. vlt.*

Quarta diffic. Poſſunt ne dæmones virtute diuina verbis aliquibus, vel ſignis coerceri?

CONCLVSIO.

AD coercendum dæmones virtute diuina, vel angelica, refert multum, quibus verbis, vel ſignis homines vtantur, etiam ſi verba ſancta, & ſigna ſacra ſint. Ratio eſt, quia cùm eccleſia ex auctoritate Chriſti, poteſtatem ſuper omnia dæmonia habeat, maximè intereſt, ad illos coercẽdos, vti verbis, & exorciſmis ab eccleſia inſtitutis. Quoniam hæc, abſque dubio, ex inſtitutione eccleſiæ maiorem virtutem, & efficaciam, quàm quæcunque alia verba, & ſigna, habent. Quemadmodum & exorciſtæ, ab eccleſia inſtituti ad expellendos dæmones maiorem poteſtatem habent, & aqua benedicta, iuxta ritũ eccleſiæ, maiorem vim habet, quàm ſi alijs verbis eſſet benedicta, & conſecrata.

Hinc, credendum eſt, & pro certo tenendum pro auctoritate, & reuerentia eccleſiæ, Deum ſiuè immediatè per ſe, ſiue per Angelos, ad talem inuocationem concurrere. Append.

Quinta

Quinta diffic. Verba exorciſmi ſortiuntur ne ſemper ſuum effectum?

CONCLVSIO.

NVlla verba, nec exorciſmi, ita habent infallibilem efficaciam, ad cogendos, & arcendos dæmones, vt ſemper ſuum effectum conſequantur. Ratio eſt; quia verba, & ſigna ex natura ſua non habent talem efficaciam; ſed ſolùm diuina, vel angeli virtute; & Deus poteſtatem ſuam non alligauit ex lege ſacramentalibus; ſicut nec ſacramentis, ſed operatur ad gloriam ſuam, & vtilitatem credentium, quando ſibi placet, & ad hoc pietas, & fides, miniſtrorum plurimum conducit. Vnde Act. 19. dicitur, filios Sceuæ inuocaſſe nomen Domini Ieſu, ſuper eos; qui habebant ſpiritus malos, dicentes. Adiuro vos, per Ieſum, quem Paulus prædicat. Reſpondens autem ſpiritus malus dixit, Ieſum noui, & Paulum ſcio; vos autem, qui eſtis, & inſiliẽs inualuit contra eos. Lege infrà in dubio quomodo Eccleſia, &c.

Act. 19.

Append. Hinc collige, idem cenſendum eſſe de reliquijs ſanctorum, & ſigno crucis, & cæteris, quibus dæmones quandoque expelluntur.

Append. Hinc, etiam aliter ſacramenta, aliter ſacramentalia ſuum habent effectum.

DVB. II. Quid cauſa eſt, quòd dæmones aliquando nec cruci, nec aquæ luſtrali, nec alijs remedijs cedunt?

Petrus Clun. lib. 1. de miraculis. c. 6. & c. 14. & 16. & 17. Caſtro verb. exorciſmus, contra hæreſ.

Prima Propoſitio.

NON miretur aliquis benedictæ aquæ aſperſione dæmonem non eſſe fugatum, agnoſcat, tabe latente interius, vnguenta exhibita extrinſecus nihil proficere poſſe. Hæc propoſitio eſt Cluniacenſis. Et vocat tabem, læthale peccatum. Quod quandiù in interioribus alicuius latuerit,

tuerit, nullius exterius ſacramenti perceptio prodeſſe poterit. Eſt quoquè cauſa minima inuocantis fides. Luc. 17. Si habueritis fidem,&c. *Luc.17.*

Secunda Propoſitio.

Aliquando non cedunt. Quia Deus occulta ratione hoc permittit, quoniam iuſtum, atquè vtile futurum iudicat, tàm in bonis, & timoratis, qui ſuſtinere coguntur, quàm in incantatoribus, & magis. Nam hi confunduntur, & diuinitus impediuntur, quando vniuerſorum dominus ſuis nouit expedire. Conſtat Exod. vbi incantatores Cyniphes producere nequiuerũt. Et Act. 19. de exorciſtis, qui ſpiritum malignum expellere non potuerunt. *Exod.8.* *Act.19.*

Tertia Propoſitio.

Interdum etiam permittit Deus eos operari ad exercendos bonos, vt in fide ſolidentur, & virtute patientię roborentur; ne grauius Dei iudicium ordinationi reſiſtendo acquirant. Hoc teſtatur D. Aug. tract. 7. in Ioannem. Quod enim Chriſtus dominus Pilato dixit, hoc & Iob, & eius patientiæ ſequaces, diabolo, & angelis eius dicere poſſunt. Non haberes poteſtatem aduerſum me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Daturquè etiam talis poteſtas, vt meliores & modeſtiores, boni efficiantur: vt D. Chryſoſt. homil. 41. in acta apoſt. docet. Et vt pœnas peccatorum noſtrorum hic dantes, puri ad Dei conſpectum migremus. *D. Aug.* *D. Chryſoſt.*

Hinc, non eius voluntas, cuius malitiæ poteſtas, in bonos datur, ſed eius voluntas, à quo hæc poteſtas confertur, nobis chariſſima eſſe debet. Appen.1.

Ex dictis etiam infertur ſuperſtitioſum eſſe, credere reperiri aliquam artem in religione Chriſtiana coercendi dæmones, vel eſſe aliquem exorciſmum habentem infallibilem efficaciam, ad illos coercendos, vel expellendos. Ratio eſt, quia à primitiua Eccleſia, in hunc vſquè diem, non inuenitur proprius, & determinatus exorciſmus expellendi dæmones ab obſeſſis: immò Chriſtus R. N. Matth. 17. ait. Hoc genus non eijcitur, niſi per orationem, & ieiunium. Conceditur ta- Appen.2. *Matth.17.*

men quibuſdam peculiariter, propter eorum deuotionem, & orationes, quas Deus exaudit: vt per inuocationem nominis Dei, & ſanctorum dæmones coerceantur & expellantur.

Append.3. Nota.1. D.Aug. Appen.4. Nota.2. D.Aug. epiſ. 206. Chryſoſt. ſuper Matth. c. 12. Beda ſuper Act. apoſt. c. 19.

Hinc, ſi fuit aliquando ars aliqua compellendi, vel coercendi dæmones exorciſmis, aut combinatione, ſiue adhibitione aliarum quarumcunque rerum, illa erat, & eſt miniſterialis tantùm reſpectu Dei, vel bonorum ſpirituum, ita, ſcilicet, quòd ex diuino pacto ſecreto, quoties talis homo talem exorciſmum, tali modo, & intentione, aut talibus ceremonijs, fecerit ſpiritus maligni per ipſum Deum, immediatè, vel mediatè per angelos bonos, exorciſta exiſtente ſuo modo ſolùm miniſtro, coerceantur, ſeu compellantur. Et ad plenam exorciſmi intelligentiam nota exorciſmũ vocem græcam eſſe, & latinè idem ſonare, quod adiuratio ſignificat: & propriè exorciſmum eſſe inuocationem nominis diuini, quæ fit ſuper energumenos, id eſt, habentes ſpiritum immũdum, adiurando eum per virtutem diuinam; vt ab eis egrediatur. Vnde D. Aug. lib. 1. de vita beata ait. Exorcizare eſt per diuinam virtutem immundum ſpiritum adiurando expellere.

Lib. de corona militis li. de præſcript. hæret. & lib. de anima, & lib. ad Scapulam. Lib. 2. de gratia Dei, & peccatorum. Orig. c. 40. & lib. 2. de nupt. concu. c. 20. homil. de Adam, & Heua.

Hinc, etiam dicitur exorciſmus omnis cuiuſcunq; rei benedictio, qua contra dæmones, aut contra alia ſimilia toxica vtimur, vt benedictio aquæ ſalis, candelarum, palmarum, &c. Nota etiam triplicem exorciſmum reperiri. Quorum primus dicitur ſolemnitatis, quem ante baptiſmum celebriter ſancta mater Eccleſia ſeruat. Secundus eſt benedictionis, & hi duo celebres ſunt atquè frequentes in Eccleſia Dei. Solemniter enim exorcizantur aqua luſtralis candelæ palmæ, & alia id genus. Tertius dicitur eſſe Salomonis, quòd verbis quibuſdam ſacris ab eo compoſitus credatur, teſte Ioſepho, & Rabano, Mauro: vbi & formam ordinationis affert, qua hodie vtimur ex concil. Carthag. 4. cap. 7. Mos autem exorcizandi in Eccleſia vetuſtiſſimus eſt, quem etiam ethnici atteſtantur. Vlpianus enim iureconſultus Alexandri Imperatoris (teſte Lampidrio) conſiliarius, & Sorinij magiſter, inquit. Si incitauit, vel imprecatus eſt, vel (vt vulgari verbo Imperatorum vtar, per impoſtores, intelligens Chriſtiana religione imbutos) ſi exorcizauit, non iſta medicinæ genera.

Orig.

Orig. autem, ſuper illa verba adiuro te per Deum verum, non approbat Salomonis exorcizandi formam. Lege D. Aug. & S. Tho. & Athanaſium de his, &c. c. 19. Act.

Hinc, confutatur hæreſis Vualdenſium, & Vuiclephiſtarum, qui in eorum verba iuraſſe videntur. Iſti enim peſtilentiſſimi homines dictas benedictiones eſſe magis deductas ex vera Nicromantia, quàm ex ſacra Theologia crediderunt. In quos Caſtro doctiſſime, vt ſoler, inuehitur. Nam quid eſt dicere in nomine tuo, niſi ad vocationem tui nominis, dæmonia ſubijciuntur nobis.

Lib. 8. antiq. cap. 11. c. 10. lib. 1. de inſt. cleri. ff. de verb. & extra ord. cog. lib. 1. §. medicos tract. 35. in Matth. tracta. 7. in Ioã. 2. 2. q. 96. artic. 4. epiſ. ad Marcel. act. 19. Hæreſis. Caſtr.

DVB. III. Quomodo poteſt dæmon à prælato Eccleſiæ, vel ab exorciſta adiurari, & exorcizari?

Ratio dubitandi eſt. Quia dæmon non eſt communitatis membrum. Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt iudicare. Nam eos, qui foris ſunt, Deus iudicabit.

Reſpondeo dupliciter. Primò quemadmodum Princeps, non ſolùm habet poteſtatem coactiuam, compulſiuam, & vindicatiuam in ſuos ſubditos, ſuæquè ditioni ſubiectos; ſed etiam in extraneos, potiſſimum, ſi iniuriam, aut moleſtiam communitati, inferant; ita etiam prælatus cõmunem humani generis hoſtem exorciſmis, & adiurationibus coercere poteſt, quàmq; poteſtatem directiuam in illum non habeat, ſicut nec princeps in extraneos. Secundò reſpondeo. Miniſter Eccleſiæ habet poteſtatem delegatam iuxta illud Luc. 10. Dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici, non inquam ordinariam, ſed delegatam. Et confirmatur à ſimili, ſicut prophetæ non ſemper vaticinari potuerunt; ſed quomodo à Deo erant illuminati, & edocti, nec indifferẽter vbiq; locorũ crebeſcere ſolita ſunt miracula, ſed iuxta Spiritus ſancti motionem, certis in locis, determinatis temporibus, atq; perſonis cõgruis. Sic exorciſmus nõ ita efficaciter valet omnibus, & ſingulis; ſed quibus ſecundũ inſtinctũ Spiritus ſancti fuerit

Luc. 10. 1. Cor. 5. Luc. 10. Cano. ſi quis ſemel de pænit. diſt. 2. §. quærendum.

adminiſtratus. Neque verba energiam habent ad expellendum dæmones ex operè :(quod dicitur) operato, quaſi illis indita ſit vis quædam, quæ dæmonem egredi cogat; ſed ſicut in orationibus quotidianis Deo oblatis infallibiliter præſumimus nos votis potituros; ita ex Dei miſerentis clementiam ſperamus, & confidimus nos per exorciſmum optatum effectum aſſecuturos.

Sexta diffic. Poſſunt ne magi dæmones cogere?

CONCLVSIO I.

Magus per ſe, aut ratione rerum, quibus vtitur, dæmones cogere haud poteſt. Et ratio eſt; quia res, & ſigna, & applicationes herbarum, vel rerum naturalium, quibus magus vtitur, non poſſunt dæmonem cogere.
Iob.41. Neque enim eſt poteſtas, quæ comparetur ei. Et confirmatur; quia ſi nulla ſigna poſſent cogere hominē, qui eſt multò imperfectior angelo, ſiue bono, ſiue malo; multò minus cogent dæmones.

CONCLVSIO II.

Poſſunt magi aliquando dæmones cogere. Et ratio eſt; quia, cùm dæmones ſuperiores habeant poteſtatem coercendi dæmones inferiores; vt ſuprà explicatum eſt, poterunt magi ex pacto, & fœdere, quod habent cum ſuperioribus, inferiores cogere, illos reijciendo, aut expellendo. Hoc enim
Luc.11. eſt, quod Iudæi calumniabātur de Chriſto in Belzebub, principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Quam quidem calumniam Chriſtus non ita confutauit, quaſi hoc eſſet homini impoſſibile; ſed alijs rationibus, & argumentis. Nec ſoli Iudæi Chriſtum magum eſſe dicebant; verùm etiam pagani obijciebant Chriſtianis, Chriſtum magicis artibus mirabilia pa-
D. Aug. traſſe, & libros de hac re ſcriptos reliquiſſe: vt D. Aug. lib. 1. de conſenſu euangeliſtarum. c. 9. docuit.

Appen. 1. Hinc, magi, qui habent fœdus cum aliquo dæmone principali, poſſunt dæmones inferiores; non autem ipſum ſuperiorem, & principalem cogere.

Hinc, non habentes tale fœdus nullo modo poſſunt vllum dæmonem cogere; ſed dæmones voluntariè ad operationes illorum magorum concurrunt. Et ratio eſt; quia cùm magi ipſi fateantur ſe, etiam ſeruato toto ritu, & cæremonia magica, ſæpè in ſuis operationibus deficere, certiſſimum argumentum eſt dæmones non coactos; ſed voluntariè ad magorum operationes concurrere. Appen. 2.

Hinc, tota opera, & efficacia magorum in cõducto, & pacto inito, & confirmato cum dæmonibus ſita eſt. Ratio eſt; quia ſi dæmones non coguntur, & reſpondent, & veniunt ad inuocationes magorum, & non aliorum hominum, perſpicuum eſt, hoc non aliunde, quàm ex mutua conuentione, & fœdere magorum, & dæmonum prouenire. Append. 3.

Septima diffic. Fuit ne aliquando ars apud homines cogendi malos ſpiritus?

CONCLVSIO I.

SI fuit aliquando ars apud homines cogendi ſpiritus malos, illam à dæmonibus nõ habuerũt. Ratio eſt; quia veriſimile non eſt, dæmones (ſuperbiſſimi cùm ſint) velle docere homines, quomodo poſſent eos in ſuam ſeruitutẽ redigere, ita vt poſſent quãdo, & vbi vellent pro libito illos includere, vel expellere.

CONCLVSIO II.

Ars includendi dæmones in imaginibus, vel phialis, de qua locutus fuit Hermes, non eſt propriè ars, ſed conuentio quædam, ſiue decretum, aut pactum tacitum, vel expreſſum, inter perditos homines, & dæmones, diuini honoris cupidiſſimos, nempè, quòd ſi homines fidem firmam adhibuerint, quòd ſint veri Dij, diuino honore colendi, potentes hominibus obeſſe, & prodeſſe, & cum tali fide fecerint imaginem aliquam hominis, vel cuiuſcunquè animalis, & conſecrauerint illam talibus verbis, characteribus, ſeu figuris, & fumigationibus aliquibus, & vnctionibus, &c. tunc proculdubiò, tali conſecratione completa, continuò *Caſt. vbi. ſ. de iuſt. hær. pug.*

aliquis ſpirituum imaginem illam intrabit, & ex ea reſponſa dabit, deceptis hominibus illum conſulentibus. Quam quidem inſtitutionem, ſiue decretum quibuſdam hominibus perditiſſimis dæmones per inſpirationem, vel alio quocũque modo ita patefecerunt: vt credant ſe talem artem inueniſſe. Quos, & alios ſibi credentes; vt in æternum perdat, ſæpiſſimè dæmon ad eorum vota, quodcunque voluerint operantur. Hoc expreſsè docet D. Aug. 21. de ciuit. Dei. c. 7.

D. Aug. Appen. 1. Hinc, ars magica inuenta ex traditione malorum angelorum eſſe dicitur. 26. q. 2. can. qui ſine.

Appen. 2. Hinc, pro certo habe: quòd ſimulat ſe captum: vt te capiat: vinctum, vt te vincat: tuo imperio ſubditũ, vt te ſibi ſubdat: à te incluſum, vt in æternum concludat: & ſe tua arte lapidi, vel imagini alligatum: vt te, funibus peccatorum ligatum, ad infernum perducat.

Octaua diffic. Sunt ne alij modi expellendi dæmones à corporibus obſeſſis?

Prima Propoſitio.

Nicol. de Lyra in c. 16. 1. Reg. Ioan. à Turrecremata de pœnit. diſ. 1. can. voluiſſent. S. Th. q. 115. ar. 5. ad arg. Caſtr. vbi. s.

DÆmon non poteſt à corporibus obſeſſis expelli, vel à vexatione excludi melodia, vel herba aliqua, vel alicuius lapidis, vel alterius rei ſenſibilis virtute. Et ratio eſt: quia cùm agens ſit præſtantius paſſo, non poterit aliqua res ſenſibilis in dæmonem agere. Quoniam eſt ſpiritus ſeparatus & quacunquè re ſenſibili præſtantior: niſi Deus ſupernaturaliter talem virtutem rebus ſenſibilibus indidiſſet: quemadmodum ſacramentis, & rebus ſacramentalibus illam indidit.

Limitatio. Hinc, figmentũ dæmonis eſſe deprehenditur: vt decipiat, quando dicit, ſe per herbas, aut lapides, aut carmina cogi.

Appen. 1. Appen. 2. *4. Reg. 3.* Hinc, quando dæmon à vexatione Saulis ceſſabat, nõ hoc virtute melodiæ Dauidis fiebat, nec per melodiam à Saule recedebat; ſed virtute diuina immediatè, vel mediantibus angelis ſanctis ex merito Dauidis, qui laudes diuinas pro ſalute Saulis in cithara canebat. Simile habetur. 4. Reg. 3. de Eliſeo,

qui, vt propheraret, dixit. Adducite mihi pſaltem. Et Tobiæ. 6. quod dixit angelus Tobiæ de iecore piſcis poſito ſuper carbones. Non enim fumus iecoris expulit dæmones; ſed meritum orationis Tobiæ, quod per fumi odorem ſignificabatur, & Angeli Raphaelis virtus. *Tob. 6.*

Secunda Propoſitio.

Melodia, vel res aliqua ſenſibilis poteſt dæmonis vexationem mitigare, ita vt illam minus vexati ſentiant. Et ratio eſt; quia cùm dæmon habeat limitatam virtutem, poterit magis, vel minus vexare hominem, iuxtà diuerſam ſubiecti diſpoſitionem; vt ſi dæmon intendat vexare aliquem melancholia, magis vexabit diſpoſitum ad illam, quàm contrariam diſpoſitionem habentem. Propterea quòd dæmones non poſſunt materiam corporalem ad libitum tranſmutare. Nam hoc præſtant (vt ſuprà diximus) applicando actiua corporalia paſſiuis. Conſiderant namque dæmones ad affligendum aliquando materiæ corporalis diſpoſitionem: vnde aliqui lunatici ex diuina permiſſione, ſecundum variam lunæ diſpoſitionem, à dæmonibus vno tempore magis, quàm alio, iuxtà varium lunæ motum, affliguntur. Quoniam luna habet dominium ſuper humidum, & cerebrum eſt humidum. Præterea attendunt dæmones eſſe res quaſdam, inclinantes ad lætitiam; alias ad triſtitiam, & vtuntur illis ad vexandum, & affligendum. Et herbis contrarijs (quas, Deus, quæ ſua *eſt* infinita miſericordia, etiam condidit) adhibitis, fit; vt dæmonum afflictio ſit minor, & alleuietur, & melodia diſtrahendo ad ſe mentis intentionem, minuit, & alleuiat afflictionis perceptionem. Expelluntur quoquè per peccatorum confeſſionem. Et præter modos in hoc articulo dictos, per deſtructionem maleficij, &c. Sed de ijs in floribus virtutum & vitiorum in particulari, vbi de maleficio, & alijs magiæ ſpeciebus diſputabitur. *Caſtr. verb. tent. contra hæreſes.*

Artic. VI. An liceat ſine peccato opera diaboli uti?

CONCLVSIO I.

Ricar. diſ. 7. ar. vlti. q. 2. Aureolus in. 4. d. 34. q. 6. Angelus ver. ſuperſtitio. §. 13. Caſtr. & Victoria vbi. ſ. 1. Cor. 5. Leuit. 18. Leuit. 20. Appen.

INTEGRVM eſt, Dei autoritate, vti miniſterio diaboli. Patet exemplo B. Paul. qui tradidit hominem inceſtuoſum Sathanæ in interitum carnis. Nam in primitiua Eccleſia excommunicati corporaliter Sathanæ dilaniandi tradebantur.

CONCLVSIO II.

Non tamen, autoritate propria, licet. Et probatur Leuit. 20. Vir, ſiue mulier, in quibus phytonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur. Et cap. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Et. c. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei.

Hinc, peccāt mortaliter cōſulentes diuinatores, & ariolos, & iudiciarios de rebus occultis, & abditis, quæ non via naturali, niſi artificio dæmonis, poſſunt cognoſci.

Prima diffic. Peccant ne malefici, ſiue magi adhibentes remedia nocumentis à ſe, vel ab alijs illatis?

CONCLVSIO I.

Caſtr. vbi. ſ.

NOn ſolùm grauiter peccant, cùm nocent; ſed etiam, quando nocumento, à ſe, vel ab alio illato, remedium per huiuſmodi diabolicam artem præſtant; vt maleficium operatum obeſſe non valeat. Et ratio eſt; quia, licet, ſic operantes proximo læſo proſint; tamen vt ait B. Paul. Non ſunt facienda mala; vt inde veniant bona. Et cùm peſſimum ſit, dæmonem inuocare, & pactum cum dæmone expreſſum, ſiue tacitum facere, peſſimum etiam erit maleficium, iam adhibitum, per inuocationem, & auxilium dæmonis ſoluere: Quod enim ex ſe malum eſt, nulla adhibita bona intentione vel quacunquè alia bona circunſtantia, adiuncta, poterit bonum eſſe.

Roma. 3.

Hinc,

Hinc, licet, bonum ſit proximorum incōmodis obuiare; non tamen, ad proximorum nocumenta tollenda, bonum erit maleficia facere. Appen.

CONCLVSIO II.

Si maleficium adhibitum tale eſſe dignoſcitur; vt naturali aliqua virtute, ſine vlla dæmonis inuocatione, & ſine vllo pacto, cum illo inito, impediri illius operatio poſſit, tunc maleficium diſſoluere nō erit peccatum; ſed opus bonum, & meritorium; vt verbi gratia, ſi imago illa, cui eſt acus infixa, aut aliud ſimile inſtrumentum, per quod faciendum eſt maleficium, inueniretur, & confringeretur. Tunc enim dæmon nō amplius illum fatigaret; quia ex pacto, quod cum malefico fecit, nōn aſſiſtit, niſi quamdiu ſignum aliquod ab eo datum permanet.

Secunda diffic. Vtrùm liceat vti opera eius, qui maleficia exercet?

HAEc difficultas eſt nōn parui momenti. Et intelligitur titulus de eo, qui paratus eſt quotidie illa exercere. An liceat petere ab aliquo; vt maleficiū alicui adhibitum diſſoluat, aut impediat, ne operationē ſuam, exercere valeat? Præſertim, ſi credat illum non ſine dæmonis auxilio, & maleficiorum operatione illud poſſe diſſoluere.

Angelus de Clauaſio in ſua ſumma vbi ſuprà adducit ſententiam Petri Aureoli loco citato, quam ſequitur, ſcilicet, licere ab eo, qui paratus eſt ad maleficia exercēda, hoc petere; quia vnicuiq; licet, vt ſibi videtur, malo alterius vti, ad cōmodum ſuum. Et adducit pro ſua ſententia autoritatē D. Aug. dicentis, licitū mihi eſſe, ad cōmodum meū, vti iuramento hominis infidelis, quàmuis ſciā illum iuraturū per Deos falſos, quos colit. Et poteſt confirmari à ſimili de illo, qui mutuum petit ab eo, quē ſcit, non niſi ad vſuram daturū, & de illo, qui petit à ſuo curato exiſtente in mortali ſacramentum. *Angelus de Claua.* *D. Aug.*

CONCLVSIO.

Nequaquā licet. Et ratio eſt; quia cùm maleficus, vt paulò ante diximus, grauiter peccet, quādo diabolica arte inceptū

maleficium tollit, ne ad operationem perueniat; fieri non poterit, vt qui hoc petit, non peccet. Nam quiſquis petit ab illo, vt faciat id, quod ſine peccato facere non poteſt, peccat: quia ſic petens, conſentit iniquitati alterius, inducendo illum ad peccatum. Et ſicut par pœna, ita par reatus agentem, & conſentientem conſtringit; Teſte B. Paul. ad Rom. 1. dicente. Digni ſunt morte, non ſolùm, qui ea faciunt, ſed etiam, qui conſentiunt facientibus, & fuit petens cauſa proxima peccati; nam licet paratus eſſet non tamen fuiſſet illud peculiare maleficium ab eo petitum, operatus, & exempla oppoſitæ ſententiæ de infideli, & vſurario, & curato nullam, ad hanc rem, de qua agimus, vim habent; ſunt enim diſſimilia. Et ratio eſt; propterea quòd, quæ in exemplis dictis petuntur, non ſunt ex ſe mala, cùm poſſint benefieri ab eis; qui illas facturi ſunt, ſi velint. Et ſi maleſiant, non eſt ex malitia ipſius rei; ſed operantis, qui rem, quam poterat benè, noluit, niſi malefacere. Non enim, qui petit ab infideli iuramentum, vult; vt per falſos Deos iuret. Nam tunc peccaret; ſed ſolùmmodo petit, vt iuret. Et ſi daretur petenti optio, eligeret; vt per Deum, verum, Trinum, & Vnum, iuraret. Similiter petens ab vſurario non petit; vt det ad vſuram; quoniam tunc peccaret, cùm peteret ab illo, quod ſine peccato fieri non poſſet; ſed petit dumtaxat, vt mutuum ſibi detur, quod non ſolùm ſine peccato, ſed etiam cum merito fieri poſſet. Et ſimiliter reſponde de curato. Poteſt namquè ſine peccato miniſtrare, ſi priùs pœnituerit, vt habes in quæſt. de miniſtro ſacramentorum, in.p.p. florum.4.

Ad Rom. 1.

Can. nec mirum. 26. q. 5.

Tertia diffic. Licebit ne bona fide magicis incantationibus, & adiurationibus vti?

Victo. vbi. ſ. nu. 29.

VErbi gratia, ſi non vellent aliquod cum dæmonibus habere cõmercium, & ſi intelligerent dæmones quocunquè pacto intereſſe; aut fauorem in ſuis operationibus dare, nulla ratione illis vterentur, ſed prorſus abhorrerent, & à tali vſu, & negotio ceſſarent.

CON-

CONCLVSIO.

Haud licet. Et ratio D. Auguſt. ſuper Gen. ad literam eſt; quia dæmon hominum operibus, illis ignorantibus, & nolentibus, ſæpe ſe immiſcet, quod frequenter contingit in huiuſmodi ſuperſtitioſis ritibus. Homines enim, & præſertim fœminæ ſtultæ bona fide vtuntur iſtis ritibus, & verbis, ad remedia infirmitatum; & proculdubiò dæmones illorum operibus aſſiſtunt; vt decipiant, & in rebus vanis confidere perſuadeant. Et hoc eſt fœdus tacitum cum dæmonibus habere, vt D. Auguſt. ibidem docuit. *D. Aug.*

Magiſt. Sentent. Diſt. XII.

HVc vſque de creatione creaturæ purè ſpiritualis, ſcilicet de natura angeli diſputatum eſt, modò de creatione naturæ puræ corporalis eſt quod agamus. Cuius diſputatio protrahitur à Magiſtro à d. 12. vſque ad. 16.

Quæſt. I. *De creatione rerum corporalium.*

ABſoluetur. Q. expoſitis aliquot difficultatibus. Cuius quæſtionis bona pars fuit declarata in. q. vnica. 1. d. huius ſecundi. *Alex. Alen. q. 44. S. Tho. S. Bo. Ricar. Dura. & Scot. hac. di. 12. & d. 3. per. 6. q. ibidem Scot. Alex. Alen. q. 1. per totã. q. & S. Tho. vbi. s. ar. 1.*

Prima diffic. Vtrùm creatura corporalis ſit à Deo?

CONCLVSIO.

OMnes res tam corporales, & viſibiles, quàm inuiſibiles, fuerunt à Deo creatæ. Hæc concluſio eſt de fide; omnia enim per ipſum facta ſunt. Et vtrunquè ſymbolum apoſtolorum, ſcilicet, & Nicenum, idem confitetur. Vnde confutatur hæreſis eorum, qui dixerunt duos eſſe Deos, quam ſuprà q. vnica, & prima huius libri inuenies, in difficultate. II. Lege quoquè Caſtrum verb. caro contra hæreſes. *Io. 1. Hæreſis.*

Secunda diffic. Vtrùm fuerint res huiuſmodi creatæ propter Dei bonitatem?

CONCLVSIO.

S. Th. ar. 2. vbi. ſ. & ſuper. d. 1. q. vnica. diffi. 16. & 17.

Omnes creaturæ corporales fuerunt à Deo creatæ primaria ſua voluntate, ad ſuã ſapientiam, & bonitatem manifeſtandam. Oppoſitum huius concluſionis eſt error in fide. Colligitur enim ex ſacris literis. Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona; qua bonitate Dei creatoris bonitas declarabatur. Et Io. 9. Neque hic peccauit, neq; parentes eius; vt cæcus naſceretur: ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo. Et Io. 11. de morte Lazari. Infirmitas hæc non eſt ad mortẽ: ſed pro gloria Dei. Et ratio eſt; quia vt totũ ex ſuis partibus, ita vniuerſum ex omnibus creaturis conſtat. Et vt partes alicuius totius primò ſunt propter proprios actus: vt oculus propter videre. Secũdò ignobilior pars eſt propter nobiliorem: vt pulmo propter cor. Et tertiò omnes partes ſunt propter totũ, & totum ad aliquem finẽ extra ſe ordinatur: vt homo ad Dei fruitionẽ: ita etiam in partibus vniuerſi primò vnaquæq; creatura eſt propter propriã perfectionem, ſecundò inferior eſt propter ſuperiorẽ, tertiò omnes ſunt propter vniuerſi perfectionem, & decorem. Ipſum autem vniuerſum cum ſuis partibus ordinatur in Deũ, ſicut in finem, quatenus in ipſo bonitas diuina ad laudem opificis, & gloriam creatoris repræſentatur.

Geneſ. 1. Io. 9. Io. 11.

Append. 1. Hinc, eiuſdẽ rei poſſunt eſſe plures fines ſubordinati: vnius autem vltimus, & ſummus.

Error. Hinc, error Orig. deprehenditur, qui aſſeruit corporalem creaturam non eſſe creatam, niſi in pœnam ſpiritualiũ creaturarũ peccantiũ. Vnde corpus de ſentẽtia illius eſt conditũ: vt in eo anima rationalis pœnas lueret, tanquàm in carcere.

Appen. 2. *Ad Roma. 5.* Quod eſt contra D. Paul. dicentem. Regnauit mors ab Adã, vſq; ad Moyſem, etiã in eos, qui nõ peccauerũt (peccato, ſcilicet, actuali) in ſimilitudinẽ prævaricationis Adę: quare manifeſta fides eſt cõtra Orig. ꝙ animæ iſtorum paruulorũ, antequã corporibus infunderẽtur, actuale peccatũ nõ cõmiſerũt.

Lege

Lege S.Thom.artic. citato, & Caſtrum omninò verb. anima contra hæreſes, hæreſi.9. *Caſtr.*

Dubium autem, quod hinc poſſet oriri, quòd, cùm Deus ſit omnium rerum finis, quomodo agat propter finem. q. vnica, & prima huius libri explicatum fuit. Et ibidem etiam dubium, quod S. Thom. hic artic.3. proponit. an corporales creaturæ miniſterio angelorum à Deo ſint conditæ? Quibus addo ſequens notabile, ſcilicet, Deus dupliciter poteſt conſiderari, vel in ſe, vel vt eſt creator. Primo modo Deus non habet finem; ſed ipſe eſt finis rerum omnium producibilium. Secundo autem modo Deus habet finem, non extrinſecum, ſicut creaturæ: ſed intrinſecum, manentem in ſe, & iſte finis eſt ſua immenſa bonitas. Quicquid Deus producit, facit, vt in rebus conditis bonitatem ſuam manifeſtet: & hoc modo, operari propter finem, non arguit imperfectionem, & indigentiam in operante; ſed potiùs perfectionem: vt ſi aliquis magiſter ſapientiſſimus, vellet docere diſcipulum, eius finis tunc eſſet propria ſapientia diſcipulo tradenda, quod non imperfectionem; ſed perfectionem maximam in magiſtro dicit: ſimiliter in Deo. Quod docuit D. Paul.ad Rom. 1. Inuiſibilis enim ipſius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Et Sap.13. magnitudine ſpeciei, & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri.

Dub. *Dub.* *S. Th. q. 19. art. 2. & q. 103. art. 2.* *Rom. 1.* *Sap. 13.*

Tertia diffic. Fuerunt ne omnia facta ſimul vnico temporis puncto? an interueniente ſex dierum ſpatio?

Alex. Alen. q. 44. m. 3. & q. 45. & 46. & q. 49. m. 2. dub. 6. S.Th. tota q. 74. & S. Bo. d. 12. ar. 1. q. 2. quem omnino lege, & q. 1. art. 1. d. 13.

Dvæ ſunt circa hanc difficultatem celebres opiniones. Prima tenet vnico momento, & ſimul in eodéquè inſtanti fuiſſe à Deo producta omnia, tàm ſpiritualia, quàm corporalia, cœleſtia, & quatuor elementa, cum ipſomet ornatu, in quo nunc ſunt: corpora verò mixta non fuiſſe actu facta in dicto momento; ſed tantùm in virtute, velut in ſemine, ita quòd, iuxta hanc opinionem, nulla fuit ibi prio-

ritas,

ritas aut poſterioritas durationis;ſed naturæ tantùm. Et ratione huius ordinis naturæ Moyſes prius expreſſit productionẽ eorũ,quæ alijs naturaliter præſupponuntur. Nã prius productionem terræ,quàm arborũ, & aquæ, quàm piſcium. Obſeruauit etiam Moyſes ordinem & methodum doctrinæ; quia rudi, & imperito populo loquens, ea, quæ ſimul facta ſunt,per partes diuiſit. Hæc fuit opinio D. Aug. quem lege ſuper Gen.ad literã.Et.11.de ciuit. Dicitque per metaphoram dies ſex, de quibus loquitur Moyſes, referendos eſſe ad cognitionem angelorũ, eſſéque tantùm vnum diem ſexies repetitum. Per quos quidem dies ſignificatur perfectio creaturarum in mente angelica, in qua à principio concreatæ ſunt ſpecies omnium rerum, atquè etiam ipſarum rerum creatarum notitia. Ita quòd in cognitione lucis fuit primus dies.In cognitione firmamenti ſecundus. In cognitione maris,& terræ tertius. Quartus in ſolis,& lunæ,& ſtellarum cognitione.Quintus in cognitione piſcium, & auium.In cognitione verò iumentorum, & hominis ſextus dies. Orig.lib. 4.Periar.c.2.non fuiſſe veros dies affirmat. Altera opinio eſt multorum ſanctorum patrum,Baſilij, Chryſoſt. ſuper Ioan. Ambro. in exameron. D. Greg.32. moral. cap.10. & Magiſt. hac diſtinct.12. &. 19. & aliorum, qui docent mundum fuiſſe creatũ à Deo ſex diebus naturalibus,proprijs, & ſucceſſiuis, ſicut à Moyſe refertur. Quæ ſi intelligere non valemus, captiuemur, oportet intellectum noſtrum in obſequium fidei. Verùmtamen ad hanc difficultatem melius intelligendam, animaduerte ſequentes regulas.

D. Aug. — *Orig.* — *D Baſil.* — *D. Chryſoſt.* — *D. Ambro.* — *D. Greg.* — *2. Cor. 10.*

1. Regula. In his rebus naturalibus à Deo factis,potiùs debemus inueſtigando diſſerere,quàm diffinire,& affirmare. Non enim expedit in his rebus,ita mordicus vnam partẽ aſſerere, quin alteram libenter audiamus.D.Aug.eſt ſuper Gen. ad literã. c.1. *D. Aug.*

2. Regula. Quando in hiſtoria ſacræ Scripturæ reperitur aliquid quod videtur abſurdum,vel bonis moribus contrarium, ſenſus hiſtoricus eſt deſerẽdus; metaphoricus vero, & mixtus eſt amplectẽdus.Et ratio eſt;quia ſacra hiſtoria nihil cõtinet, quod veriſſimum non ſit,& bonis moribus conſonum. Hæc etiam eſt D.Aug.lib.3.de doctrina Chriſtiana.c.5.& 10. *D. Aug.*

CON-

CONCLVSIO I.

Inter iſtas opiniones ſanctorum, nulla eſt adeò certa, vt ſit de fide tenenda. Ratio eſt, quia Eccleſia hactenus nihil de hac re definiuit; & defendentes iſtas opiniones ſunt ſancti, & pro vtraquè parte ſunt multa ſacræ Scripturæ teſtimonia. *Eccleſ.18.*

CONCLVSIO II.

Omnia corpora ſimplicia fuerunt vno temporis puncto producta. Probatur; nam Eccle. 18. habetur. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul.

CONCLVSIO III.

Sex dies, quos numerat Moyſes, non ſunt naturales; ſed ſunt metaphoricè declarandi. Et nota Moyſen fuiſſe ſapientia AEgyptiorum plenum, qui, quod ſub cōditione erat proferendū abſolutè loqui conſueuerant; quemadmodū Ariſt. 2. de cœlo affirmat motum incœpiſſe ab oriente; cùm tamen de ſententia eiuſdem motus non incœperit loquēs abſolutè, quod ſub conditione naturali intelligebatur. Volēs innuere, ꝙ ſi incœpiſſet, originem ab oriente ſumpſiſſet. Qui modus loquendi eſt in ſacra Scriptura ſatis frequens: vt patet Luc. 21. Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea nō tranſibunt. Quaſi diceret. Nihil horum trāſibit, ſed ſi aliquid eſſet tranſiturum, prius cœlum, & terra tranſirent. Hinc Moyſes diuino afflatus ſpiritu, vt populus rudis doceretur, & vt ſingulis diebus ſingula opera contemplaretur, voluit per ſex dies illi populo creationem digerere, vt 7. die, pro tantis beneficijs Deo gratias agerent. Et hoc modo exponitur locus ille Exod. 20. Sex diebus operaberis, ſeptimo autem die, &c. vbi Moyſes refert ſe ad narrationem Gen. 1. Vnde eadem erit ratio explicandi vtrumquè locum. Hactenus iuxta primam opinionem. *Ariſt.* *Luc. 21.* Append. *Exod. 20.* *Geneſ. 1.*

CONCLVSIO IIII.

Potuit Deus omnia ſimul facère, quæ dicuntur ſpatio ſex dierum creata. Et ratio eſt; quia ibi nulla contradictio implicatur.

CONCLVSIO V.

NON Omnia ſimul, ſed ſex dierum ſpatio facta ſunt.

Probatur

Probatur narratione Moyſi Gen. 1. vbi expreſsè dicit. Factum eſt veſpere, & mane dies primus, &c. Et Exod. 20. Sex diebus fecit Dominus cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt. Hac concluſione declaratur ſecunda opinio, quam quidem opinionem D. Aug. recitat aliquando & veneratur, & ſecuriorem eſſe arbitratur. Quia, vt ipſemet ait; maior eſt ſacræ Scripturæ autoritas, quàm quæcunque humani ingenij perſpicacitas. Lege S. Thom. art. 2. vbi ſuprà Verba autem miniſterijs plena, quibus Moyſes. 1. cap. Geneſeos ſeriem creationis rerum enarrauit, declarantur diffuſè ab Alex. Alen. tota. q. 45. &. 46. m. 5. art. 5. &. quæſt. 48. m. 2. & S. Thom. quæſt. 74. art. 3.

Gen. 1. *Alex. Alen.* *S. Tho.*

Alex. Alen. q. 44. S. Tho. 66. S. Bona. Du. & Scot. vbi ſ. *& reliqui hac. d. 12. Alex. Alen. m. 1. & 2. S. Th. ar. 1. S. Bona. ar. 1. q. 1. & 3. Dura. q. 2. Scot. q. 2. Gabriel. q. 1. Ricar. vbi.* ſ. *Alex. Alen. vbi.* ſ. *m. 4. S. Bona. ar. 2. q. 3. hac. diſ. 12.*

Quaeſt. II. De *materia prima.*

CVm hæc quæſt. magis phyſica, quam theologica ſit, breui, aliquot difficultatibus poſitis, explanabitur.

Prima diffic. *Potuit ne Deus producere materiã primam ſine forma, & illam informem conſeruare?*

SAnctus Thom. loco citato, & de potent. q. 4. art. 1. quol. 3. art. 1. & S. Bona. & Dura. locis allegatis, & philoſophi antiqui negant. Scot. & Gab. & Marſil. affirmant. Alex. Alens. media videtur incedere via dicens, ſuo modo formatam, ſuoquè modo informem productam fuiſſe. Nota materiam dupliciter poſſe intelligi ſine forma. Primò per carentiam cuiuſcunquè formæ. Secundò per formæ completiuæ, & diſtinctiuæ carentiam.

CONCLVSIO I.

Materia, per carentiam cuiuſcunq, formæ; non fuit facta informis. Et ratio eſt; quia materia ſecundũ illud eſſe, in quo fuit primò producta, erat in loco circunſcriptiuè, nempe in concauo cœli empyrei; vt communis doctorum ſententia tenet.

tenet. Et eſſe eo modo in loco, non poſſunt, niſi quæ aliquam formam corpoream habent.

CONCLVSIO II.

Potuit Deus materiam abſquè quacunquè forma producere. Et ratio eſt, quia minus dependet materia à forma, quàm accidens à ſubiecto, & Deus poteſt conſeruare accidens ſine ſubiecto: vt patet in Euchariſtia. Et quia, cùm Deus quicquid poteſt facere, mediantibus ſecundis cauſis, poſſit ſine illis, poterit, & materiam ſine forma, quæ cauſa ſecunda eſt, conſeruare. Et quia omne prius, virtute diuina, poteſt abſolui à ſuo poſteriori, & materia ſecũdum ſe, prior eſt ordine naturæ, quàm forma. Verùm de his latiùs, fauente Deo, in libro controuerſiarum.

Secunda diffic. Eſt ne eadem materia omnium corporum corruptibilium, & incorruptibilium?

SAnctus Thom. varias affert philoſophorum opiniones, quib. & aliis prætermiſſis, attende materiam eſſe vnam omnium corporum, tribus modis poſſe intelligi. Primò ſecundum communem rationem, iuxtà quam conuenit ſibi ſubſtantiali formæ ſubiici. Secundò iuxtà ſpecialem rationem, ſecundum quam competit ſibi, vt formæ ſubſtantiali, ac etiam quantitati ſubiiciatur. Et tertiò ſecundum rationem ſpecialiſſimam, ob quam ſibi ineſt, vt formæ ſubſtantiali, & quantitati, & contrarietati, atquè priuationi ſit ſubiecta. *Alex. Alen. m.2. S. Th. art. 2. S.Bon.art. 2. q.1. Dura.q.2. Scot.Gab.Ricard. & aliy. vbi.ſ.*

CONCLVSIO I.

Vna eſt corporum cœleſtium, & inferiorum materia primo, & ſecundo modo. Et ratio eſt, quia vbi eſt forma vnius rationis, ibi etiam eſt materia vnius rationis, & forma corporeitatis in corporibus cœleſtibus, & inferioribus eiuſdem rationis eſt. Propterea quod eadem ratione corpus de cœlo, & elementis prædicatur.

CONCLVSIO II.

Tertio modo non eſt vna, & eadem materia corporum cœleſtium, & inferiorum. Ratio eſt, quia materia corporum cœleſtium non eſt contrarietati, nec formæ ſubſtantialis priua-

tioni (quemadmodum materia horum inferiorum) ſubiecta.

Tertia diffic. Fuit ne materia prima producta in die? vel ante omnem diem?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 4. S. Th. art. 3. & 4. D. Bona. art. 2. q. 2. vbi ſuprà. Ariſt. D. Aug. Append. Hæreſis. Caſtr.

Materia prima tàm ordine naturæ, quàm ordine durationis, facta eſt ante omnem diem. Ratio primæ partis concluſionis eſt, quia prius natura eſt illud, quo poſito, non ponitur aliud, & quo remoto remouetur. Vel, vt Ariſt. in poſt prædica. docuit à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. Et materia prima reſpectu eorum, quæ prima die, & ſequentibus facta ſunt, eſt huiuſmodi, iuxtà communiorem interpretandi modum. Secundæ autem partis concluſionis ratio eſt, quia duratio materiæ informis fuit æqualis moræ, qua dæmones fuerunt in cœlo empyreo. Quæ quidem mora, vt ſuprà expoſitum fuit correſpondet alicui tempori noſtro. Et confirmatur autoritate D. Aug. lib. 12. confeſſionum dicentis. Informem materiam feciſti ante omnem diem.

Alex. Alen. q. 47. S. Tho. q. 61. art. 4. & q. 66. art. 3. S. Bona. d. 2. art. 1. Scot. d. 14. & in. 4. diſt. 48. q. 2. Dura. & alij diſt. 2.

Hinc, ante productionem omnium rerum in eſſe diſtincto, & completo, quæ deſcribitur facta ſex diebus, materia informis fuit à Deo producta. Quod innuere viſus eſt Ouidius. 1. mathamorpho. cùm dicit. Ante mare, & terras, & quod tegit omnia cœlum, vnus erat toto naturæ vultus in orbe, quem dixere chaos.

Hinc, confutatur hæreſis Seleuci, & Hermię, qui materiam elementorum, ex qua factus eſt mundus, non eſſe factam à Deo, ſed eſſe Deo coæternam docuerunt. Lege Caſtr. verb. mundus, contra hæreſes, hæreſi prima.

Quæſt. III. De cœlo empyreo.

Geneſ. 1.

Quoniam, per cœlum, quod ante omnem diem creatum fuiſſe videtur, de quo Gen. 1. In principio creauit Deus

Deus cœlum, & terram, multi doctores cœlum empyreum intelligunt,hac de cauſa viſum fuit,hanc quæſtionem tractare,quæ ſeruata methodo nobis in more poſita,finietur.

Prima diffic. An ſit cælum Empyreum?

CONCLVSIO I.

ESSE tale cœlum neque autoritate firma ſacræ ſcripturę, neque ratione phyſica conuincitur. Primùm non auctoritate ſacræ ſcripturæ:quia omnes ſcripturæ, quæ de hoc cœlo declarantur, poſſunt óptimè de aliis cœlis exponi. Secundò neque ratione phyſica poteſt comprehendi tale cœlum eſſe. Ratio eſt, quia omnis cœlorum cognitio habetur: vel per motum,vel per viſum,vel per aliquem effectum,in iis inferioribus apparentem,& hoc cœlum nec viſu comprehenditur,nec ſubiacet motui,vt infrà dicetur, neque aliquis effectus nobis de illo innoteſcit. *Doct. vbi.ſ.*

CONCLVSIO II.

Negare cœlum empyreum eſſe,temeritas maxima eſſet. Et ratio eſt,quia omnes doct.ſcholaſtici in hoc.2.lib. diſt.2. affirmant tale cœlum eſſe. Et ſancti antiqui illud ponunt:vt Baſil. homil.1.&.2.Exam.Iſidor.Bedà. Strabo, & alij, quos doct. in principio quæſt.allegati citant.Et ratione confirmatur, quia, vt compleatur,& perficiatur vniuerſum in genere corporum, ſecundum determinata extrema,& media,eſt tale cœlum conſtituendum.Sicut enim datur corpus opacum in fine,nempe, terra:debet etiam dari, & corpus luminoſum in fine,quod cœlum empyreum nominamus.In quo quidem potentia, ſapientia,bonitaſquè diuina,maximè reſplendent. *Baſil. Beda. Strabo. Iſidor.*

Secunda diffic. Ad quid factum eſt Empyreum cœlum?

CONCLVSIO.

Doct. vbi.ſ. FActum eſt, vt ſit locus corporibus glorioſis, atquè etiam Angelis. Et rátio eſt, quia decet corpora glorioſa, vt ſint in parte vniuerſi, cæteris ſuperiore, & excellentiore, quale eſt cœlum empyreum. Quod quidem erit eis non neceſſitatis, ſed congruitatis locus. Cuius loci erunt homines beati, quaſi aſtra, & quaſi ſol, erit Dei agnus, iuxta illud Iob. 38. *Iob. 38.* Quando me laudabant aſtra matutina. Et Apoc. 21. Lucerna *Apoc. 21.* eius eſt agnus.

Tertia difficul. Quale eſt Empyreum cœlum?

CONCLVSIO.

Doct. locis citatis ſuprà. COElum empyreum non mouetur, eſt incorruptibile, & lucidum. Ratio eſt, quia cùm rationes rei ordinatæ ad finem, debeant fini competere, & cœlum empyreum ſit ad ſtatum beatorum ordinatum, beatiquè ſint in plena fruitione, totaliter humanum appetitum quietante, & in participatione æternitatis, & in continua viſione lucis æternæ, debet & cœlum empyreum eſſe non motum, ſed quietum, incorruptibile, & lucidum. Ideò enim empyreum dicitur, id eſt, igneum, non à calore, ſed à ſplendore. Diciturquè lucidum, non, quòd ſit radioſum: ſed quia in compoſitione ſua lucem habet: non tamen in tánta partium denſitate, ſicut corpora ſolis, & lunæ, & ſtellarum: vt viſum terminet.

Quarta diffic. Influit ne cælum empyreum in hæc inferiora?

DVas Doct. citati adducunt opiniones, affirmantem vnam, alteram negantem. Et D. Bona. quæſt. 2. vbi ſuprà vtramquè probabilem arbitratur. Nec mirum cùm de illo cælo nihil, niſi per autoritatem; vt ex. 1. difficultate conſtat, habeatur. *Doct. vbi.* ſ.

CONCLVSIO.

Influit cælum empyreum in hæc inferiora. Et ratiò eſt: quia cùm hoc cælum ſit ſubſtantia quædam naturalis, & inter corporeas ſubſtantias nobiliſſima, oportet; vt, ſecundum ſuam naturam, habeat aliquam operationem. Quæ quidem operatio, cùm non poſſit eſſe immanens, ſiue manens in operante, quia hæc ſolis rebus viuentibus conuenit, erit neceſſariò tranſiens in materiam exteriorem. Quod nihil aliud eſt, quàm in hæc inferiora influere. Et confirmatur; quia inconueniens eſt ponere aliquam ſubſtantiam otioſam, ſiue omni operatione deſtitutam.

DVB. Quidnam eſt, quod influit?

REſpondeo. Poteſt in corpus ſibi proximum, aliquod lumen influere cùm ſit lucidum, & ſi non, quantùm corpora aſtrorum, &, mediante lumine, virtutem aliquam; quæ nos latet. Sicut neſcimus alia multa nobis viciniora. V. g. quid magnes attrahendo ferrum influat, pœnitus ignoramus. *Doct. vbi.* ſ.

Quinta diffic. Fuit ne cælum empyreum concreatum materiæ primæ?

CONCLVSIO. *S. Tho. ar. 3. & 4. vbi.* ſ.

FVit. Et probatur autoritate Strabi, & aliorum, quia de materia prima, quæ nomine terræ intelligitur, & de *Strabus.*

Gen.1. cœlo empyreo eſt locus Gen.1. (In principio creauit Deus
D.Aug. cœlum, & terram) exponendus.licet D. Auguſt. ſuper Gen. ad literam, &. 12. confeſſ. nulla facta mentione de cœlo empyreo, per cœlum, naturam angelicam, & per terram materiam corporalem interpretetur.

CONCLVSIO II.

Fuerūt etiam ſimul creata, natura angelica, cœlum empyreum, materia corporalis informis, & tempus. Hanc concluſionem communis opinio doctorum;vt S.Tho.refert, confirmat. Et de tempore patet; quia ſicut materia prima fuit quodammodo informis, & poſteà formata; ita tempus quodammodo fuit informe, & poſtmodum per diem, & noctem formatum,& diſtinctum.

Magiſt. Sentent. Diſt. XIII. De opere primi diei.

Quæſtio vnica De luce.

Alex. Alen. q.46.m.5.& 48.& 49. S.Tho. q.67. S.Bon. Rica. Scot. Duran. & alij hac. d.13.

CONſuetæ methodo adhærentes, quæſtionem hanc declarabimus.

Prima diffic. Quid nam eſt lux?

DIfficultatem, an ſit lux? non opus eſt explicare. Nam qui hoc negaret,ſenſu communi careret,& cæcus omninò eſſet, cùm lumen cœli non videret. Sed quid illa
Doct. vbi.ſ. ſit,declaremus,oportet.

Nota.1. Quamuis lux propriè, quantùm ad proprietatem voca-
Io.1. buli,& vſum ſcripturarum, & ſanctorum doctorum, lucem ſpiritualem ſignificet. Quo modo Io.1. Deus lux vera nominatur. Et.1. Io.1. Deus lux eſt, & tenebræ in eó non ſunt
1.Io.1. vllæ. Et angeli à D. Auguſt. ſuper Gen. ad literam nomine
D.Aug. lucis intelligantur.Et lumen etiam interius deſignetur,quan-
Pſalm.4. do dicitur Pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine.

Domine. Nihilominus tamen reſpectu noſtræ cognitionis, propriè lucē corporalem, per quam videmus colores, ſignificat. Nominata enim luce, niſi per antecedentia, & conſequentia determinetur, lucem corporalem intelligimus. Quia notior eſt, & omnis noſtra cognitio à ſenſu incipit. Et per hanc lucem corporalem, ad intelligentiam ſpiritualis lucis peruenimus. Cum inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, &c, Hinc definitio ab effectu lucis eſt, quæ ſequitur. *D. Dionyſ. de diui. nom. Ad Ro. 1.*

CONCLVSIO.

Lux eſt id, quo potentiæ obiectum proprium manifeſtatur. Probatur ad Epheſ. 5. Omne, quod manifeſtatur, lumen eſt, id eſt, omne, quod manifeſtatur, lumine manifeſtatur. Et Io. 3. dixit Chriſtus. Omnis, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem; vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem; vt manifeſtentur. Quemadmodum luce corporali oculis corporeis colores manifeſtantur, ita intellectui beato, lumine gloriæ, lumen æternum, qui eſt ipſe Deus, manifeſtatur. Pſal. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Et lumine interiori veritas intellectui manifeſtatur, iuxta illud Pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Quo modo intellectus agens dicitur lux mentis; quia intellectui patibili veritatem oſtendit S. Tho. in particulari lucem corporalem, de qua eſt inſtituta diſputatio, definit. Eſt qualitas realis, actiua, quæ conſequitur formam corporis luminoſi; vt in ſole cernere licet. Cuius definitionis declaratio pendet ex ſequentibus difficultatibus. Vel, vt Dura. quæſt. 1. ait. Lux eſt qualitas, per quam agunt corpora ſuperiora in hæc inferiora. *Io. 3. Pſal. 35. Pſalm. 4. S. Th. vbi ſ. art. 3. S. Bona. ar. 1. q. 1. Duran. q. 1.*

Secunda diffic. Eſtne lux corporalis corpus?

Sanctus Bona. & Dura. varios modos dicendi adducunt, quibus prætermiſſis, reſpondetur. *S. Tho. ar. 2. S. Bon. ar. 2. q. 1. & Du. q. 1. Scot. & Ricar, vbi ſ.*

CONCLVSIO I.

Lumen non poteſt dici ſubſtantia ſpiritualis. Ratio eſt; quia ſubſtantia ſpiritualis non extenditur, & lumen, ſiue lux eſt extenſibilis.

CONCLVSIO II.

Neque eſt corpus. Et ratio eſt; quia cùm lumen, & aer, ſiue corpus illuminatum, ſint ſimul in eodem loco, eſſet vnus, & idem locus duorum corporum, quòd naturaliter eſt impoſſibile. Neque poſſet illuminatio ſiue luminis diffuſio in vno momento per totum hemiſphærium fieri, ſi lux eſſet corpus; niſi ſumas lumen, ſiue lucem pro corpore lucido, ſcilicet, abſtractum pro concreto.

Tertia diffic. Eſt ne lux forma ſubſtantialis, vel accidentalis?

S. Th. ar. 3. S. Bon. ar. 2. & 3. q. 2. & Dur. q. 2. vbi. ſ.

DIVERSOS Dicendi modos afferunt doctores.

CONCLVSIO

Ariſt. Lux in corporibus luminoſis non eſt forma ſubſtantialis. Et ratio eſt; quia lux eſt per ſe ſenſibilis, & nulla forma ſubſtantialis poteſt ſenſu percipi. Quoniã quod quid eſt, eſt obiectum intellectus. Ariſt. 3. de anima.

Appen. 1. Hinc, cùm lux non ſit corpus, ſed forma, & non ſubſtantialis, erit neceſſariò accidentalis. Nam quicquid eſt, vel

Append. 2. ſubſtantia, vel accidens eſt.

Hinc, falſa eſt opinio dicentium, lucem formam eſſe ſubſtantialem ſolis. Quod enim vni eſt accidens, nulli poteſt eſſe ſubſtantia.

Quarta diffic. Eſt ne lux qualitas realis, vel intentionalis?

Doct. vbi. ſ. HAbere eſſe intentionale bifariam ſumitur. Primò propriè prout diſtinguitur contra eſſe reale, quomodo *Nota. 1.* habent eſſe ſecũdas intentiones; vt genus, & ſpecies apud *Nota. 2.* dialecticos, & metaphyſicos; quia ſolùm habent eſſe per operationem intellectus. Secundo modo, largè illud habet eſſe intentionale, quo anima tendit in alterum, & illud in

quod tendit. Hoc enim nomen intentionale ſignificare videtur, nempè, quo in alterum tenditur. Intentio namque ad actum animæ ſolummodò pertinet. Tales ſunt ſpecies. v.g. coloris, quæ præter eſſe reale, quod ſimpliciter habet, retinet quoquè eſſe intentionale. Quia mediantibus ſpeciebus illis anima tendit in obiectum, ſcilicet, colorem. Color enim eſt, qui videtur, mediantibus ſpeciebus.

Lumen eſt effectus lucis in corpore diaphano, & ſpecies ſenſibilis, ſiue intentio ipſius lucis, quatenus intentio ſecundum Scotum; vt in. 2. nota. diximus, eſt non ſolùm obiectum, in quod tendit potentia; verùm etiam illud, per quod potentia in obiectum fertur. Vel dic, ſi placet, habere eſſe intentionale; quia eſt qualitas, cui eſt proprium intendi, & remitti. Et ita dicetur qualitas intenſibilis, quaſi potens intendi. Nota. 5.

CONCLVSIO I.

Primo modo lux eſt qualitas realis, & naturalis; non autem intentionalis. Ratio eſt; quia lumen denominat. v.g. aerem actu luminoſum, & producit naturales effectus. Nam radijs ſolaribus calefiunt corpora, quod habentibus eſſe intentionale, primo modo, nulla ratione conuenit. Quoniam intentiones tranſmutationes naturales non efficiunt.

CONCLVSIO II.

Eſt etiam lux qualitas intentionalis ſecundo modo. Et probatur, quia ſi lux, ſiue lumē eſſet obiectum ſenſibile tantùm, & non ſpecies ſenſibilis, ſiue intentio, aut ratio ſentiendi, poſitum ſuprà viſum, non faceret viſionē. Quia ſenſibile, (ſcilicet, quod eſt tantùm obiectum, & non ratio ſentiendi) poſitum ſuprà ſenſum, non facit ſenſationem. Et luce clarius eſt, lucem intentionem, & rationem eſſe viſionis colorum. Nihil enim magis requiritur ad ſentiendum, quàm immutatio organi, & color non poteſt immutare viſum, niſi actu illuminetur. *Ariſt. 2. de anima.*

Hinc, quia corpus ſuppoſitum oculis prohibet illuminationem pupillæ, & organi viſus; ideò non videtur. Eademq; eſt ratio de qualibet reali qualitate ſenſibili, immediatè ſenſui ſuperpoſita. Appen. 1. *Dura. vbi. s.*

Hinc etiam quia lumen contingens pupillam, ipſam immutat, poteſt videri.

Quinta diffic. Lux illa fuit ne conuenienter prima die producta?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 48. m. 1. & 2.
S. Th. ar. 4.
S. Bon. art. 1. q. 2.
D. Baſil.
Hugo.

OPortuit prima die fieri lucem. Et ratio eſt; quia cùm per lucem; vt D. Baſil. homil. 3. Examer. docet, omnia manifeſtentur, & ſine luce non poſſint eſſe dies, conuenienter lux facta eſt prima die. Lege Hugonem lib. 1. p. 1. c. 12. qui dicit, ſacrum aliquod in hac re commendari; quia anima, quæ eſt in peccato, eſt in tenebris, & non poteſt euadere tenebras, niſi illuminetur priùs, &c.

Sexta diffic. Cuius corporis luminoſi lux eſt qualitas?

RAtio dubitandi eſt; quia cùm lux ſit qualitas, vt modò diximus, & non poſſit ſine ſubiecto eſſe, neceſſariò de eius ſubiecto eſt inquirendum. Quidam viri ſancti dixerunt, ſubiectum illius lucis fuiſſe nubem quandam, quæ, facto ſole quarta die, rediјt in præiacentem materiam, ad ſimilitudinem illius, quam dedit filijs Iſrael egredientibus ex AEgypto. *Exod. 13.* Quod videtur falſum; quia ſacra Scriptura non commemorat, niſi creationem rerum, quæ poſteà perſeuerant. Alij affirmant nubem illam adhuc permanere, & eſſe ſoli coniunctam, quamuis non appareat. Neq; hæc ſententia eſt veritati conſona; quia talis nubes ſuperfluè, & ſine cauſa maneret. Alij verò aſſeruerunt, ex nube illa ſolem eſſe factum, quod etiam improbatur; quia ſol non eſt de natura elementari.

CONCLVSIO.

D. Dionyſ. Lux illa erat ſolis. Hæc concluſio eſt B. Dionyſ. 4. cap. de diuinis nominibus; quia de ſententia illius, ſol à principio conditus fuit ſubſtantialiter, quantùm pertinet ad opus creationis,

tionis,& ſtatim habuit virtutem illuminandi, & fuit creatus in motu,faciebatq; diem,& noctem; vt modo per præſentiã, & abſentiam facit. Eratq; lux illius informis;quia,ante quartam diem, non fuit determinata, nec tàm plenam virtutem, ad producendum particulares effectus ſortita.

Hinc, ſubſtantia ſolis prima die fuit; ſed nondùm tàm perfectè illuminata. In hoc enim videtur maximè diuinæ ſapientiæ ordo reſplendere, quòd in ſuis operibus ſit à minus perfecto,ad perfectius proceſſus. Lux enim illa erat ſole imperfectior. Append.

Septima diffic. Quam igitur ob cauſam, dicuntur ſol, luna, & aſtra, quarta die facta?

IN cœlo duplex eſt motus. Vnus toti cœlo communis, qui cauſat diem, & noctem. Alter verò proprius per Zodiacum. *Doct. vbi.* ſ. Nota.

Prima Propoſitio.

Quantum ad primum motum, fuit primo die ſol factus; vt dies à nocte diſtingueretur. Conſtat Gen. 1. Dixit Deus, fiat lux,& facta eſt. Et vidit Deus lucem, quòd eſſet bona. Et diuiſit lucẽ à tenebris, appellauitq; lucem diem, & tenebras noctem. Factumque eſt veſpere,& mane dies vnus. *Gen. 1.*

Secunda Propoſitio.

Quantum ad ſecundum motum,dicitur factus ſol quò ad diuerſitatem dierum,menſium,& annorum. Ita enim habetur Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem,ac noctem,& ſint in ſigna,& tempora,& dies,& annos. *Alex. Alen. q. 46. m. 5. S. Tho. ar. 4. ad. 3.*

Octaua diffic. Quomodo lux illa fuit diei, & noctis, efficiens cauſa?

S. Bona. ar. 1. q. 2. vbi. ſ.

Duæ fuerũt opiniones ſanctorũ patrũ circa hãc difficultatem. Prima Græcorum, Damaſceni, & Baſilij, & aliorum, *B. Damaſ. D. Baſil.*

qui

qui affirmabant, fieri diem per emiſſionem radiorum lucis, & noctem per eorundem radiorum contractionem. Secunda opinio fuit latinorum Bedæ, & aliorum aſſerentium, lucem illá ſuo motu feciſſe diem, & noctem; ſicut ſol ſua facit actione. Et hanc opinionem S. Bona. iudicat probabiliorem, & rationabiliorem. Prætermiſſis varijs diuiſionibus, quas doctores hoc loco afferunt, & de die diſputantes adducunt, dies dupliciter dicitur. Primò dies appellatur lumen in aere, vel in medio alio: atquè ita dies nominat qualitatem, & dicitur dies artificialis. Secundo modo dies ſumitur pro tempore, ſiue pro ſpatio. 24. horarum, & hac ratione denotat quantitatem, & vocatur dies naturalis.

Nota.

CONCLVSIO I.

Lux illa diem artificialem efficiebat. Et ratio eſt; quia omnis cauſa naturalis, non impedita, neceſſariò in proprio ſuſceptibili effectum naturalem producit, & lux cauſa naturalis eſt luminis, ſiue illuſtrationis medij, & non fuit impedita; quia materia prima, licet informis, erat illuminabilis. Quare lux illa medium illuminabat, & diem artificialem cauſabat.

CONCLVSIO II.

Lux illa, ante productionem ſolis quarta die factam, diem naturalem ſuo motu faciebat. Et ratio eſt; quia ante ſolis productionem, lux illa vicem ſolis gerebat. Vnde ſicut ſolo motu diem naturalem, ſcilicet, diem artificialem, & noctem facit; ita & lux illa ſuo motu diem naturalem efficiebat. Sua quidem præſentia diem artificialem, & abſentia noctem, ex quibus dies vnus naturalis efficitur.

D V B. I. *Cur Deus non fecit lucem, ita ſufficientem, vt vndiq; poſſet illuminare?*

S. Bon. vbi. s. RESpondeo cum D. Bona. Si Deus ita lucem feciſſet, eſſet vndiquè illuminatio; ſed non fuiſſet horarum diſtinctio, nec temporum ſucceſſio. Placuit enim diuinæ prouidentiæ

prouidentiæ mundum, quaſi carmen pulcherrimum, quodam decurſu temporis venuſtare. Et vt hominibus faſtidium temperaret: quemadmodum canit Eccleſia, & temporum das tempora, vt alleues faſtidium.

Nona diffic. Vbinam facta eſt lux illa in meridie? an in Oriente?

DVÆ Sunt opiniones. Prima tenet factam fuiſſe in meridie. Secunda tenet factam fuiſſe in oriente: ſicut creditur factum fuiſſe ſolem in oriente, & lunam in occidente. Vtranquè opinionem probabilem cenſet D. Bona. *Alex. Alen. tota.q.48. S.Bona. q.2. 1.art.vbi ſuprà.*

CONCLVSIO.

Facta fuiſſe videtur in meridie. Et ratio eſt: quia lux illa primò faciebat veſpere, & poſteà mane: quemadmodum docet ſcriptura, factum eſt veſpere, & mane. Quare oportebat vt priùs tenderet ad occaſum, quàm rediret ad ortum, Et quia Dei perfecta ſunt opera: ideò diem, & lucem fecit in ſua plenitudine, & ita in meridie. Vnde Beda: alij colligunt primum diem à plena luce cœpiſſe. Obiicies: tunc igitur à principio diei vſquè ad mane non fuerunt.24.horæ? Reſpondent huic obiectioni, qui hanc opinionem deffendunt. Sex horas huius diei præceſſiſſa, ſucceſſione temporis tranſeunte, propter materiæ mutabilitatem, & poſt modum ſexta hora, quæ eſt in numero perfecta, factam fuiſſe lucem, quæ eſt perfecta in ſui natura, in plena, & perfecta irradiatione, nempè, in meridie. Et cùm eſſet tunc tempus æquinoctiale, vſquè ad occaſum fuerunt.6.horæ. Et poſteà vſquè ad ortum ſequentis diei fuerunt.12.horæ, & ſex, quæ præceſſerant, antè formationem lucis, poſt creationem cœli, & terræ fuerunt.24. horæ, atquè factus eſt dies naturalis perfectus, & integer.24.horarum. *Gen.1.* *Dub.*

Hinc, quærenti, vbi incœpit motus lucis? reſpondebis. Vbi fuit creata. Verba autem, quibus vſus eſt Moyſes in productione lucis, declarant Alex. Alen. & S. Thom. locis in fine.1. quæſt. diſtinct.12. citatis. *Append.*

DVB. II. Cur Moyſes productionis creaturæ ſpiritualis nullam fecit mentionem?

Alex. Alen. q.49. S.Thom.q. 67.art.4. S. Bona.ar.1. q.1. huius. d. D.Aug. D.Baſil.

DIuus Aug. vt Moyſen ab omiſſione productionis naturæ ſpiritualis defenderet, ſicut per cœlum, quando dicitur, In principio creauit Deus cœlum, & terram, intellexit ſpiritualem creaturam, informem, ita per lucis productionem, intellexit eiuſdem creaturæ formationem, quæ eſt adhæſio eius ad Deum. Alij prætermiſiſſe Moyſem ſpiritualium creaturarum productionem affirmant, verùm non vnica ratione ducti. Nam D.Baſil. dicit, inchoaſſe à temporali initio rerum ſenſibilium, ponens angelos, ante ſenſibilem mundum creatos. Alij verò hoc conſulto à Moyſe factum fuiſſe, quia rudi populo loquebatur, & ita eius infirmitati condeſcendens, quæ ſenſibilia tantùm erant, docebat. Tùm etiam, vt eos ab idololatria retraheret. Qui ſi ſciuiſſent eſſe ſubſtantias, omni creatura corporali præſtantiores, ad eas adorandas procliues fuiſſent, quemadmodum ad colendum ſolem, & lunam, & ſtellas proni extiterunt.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. *XIIII.*

Quæſt. I. De *opere ſecundæ diei, nempè, firmamento?*

Alex. Alen. q.50. S.Tho.q.68. S. Ben. Scot. Dura. Ricar. & alij hac.d. 14.

SAcræ Scripturæ interpretes in iis, quæ ad rerum creationem pertinent, dubitando frequenter loqui videntur. Tùm quia ob reuerentiam ſacræ Scripturæ, quæ illa diuinæ diſpoſitioni voluit ſubiicere, non auſi ſunt determinatè explicare. Tùm etiam ad noſtram curioſitatem reprimendam, vt nos in iis, quæ in lege, & prophetis leguntur, contenti eſſemus, & animo ſaciati, nihil prætereà deſideraremus. Verùm enim verò, quia hominum curioſorum ſciendi deſide-

deſiderium ſemper augetur, & curioſitas indies creſcit, coacti ſunt, multa, quæ ſine diſpendio ſalutis æternæ omitti poterant, dubitando: vt diximus, tractare. Multò namque ſatiùs eſt, piè dubitare, quàm aliquid temerè definire. Hinc tantorum doctorum exemplo motus, decreui flores eorum, quæ ab ipſis tractantur colligere, & quam breuiſſimè: vt tuo ſciendi deſiderio ſatisfaciam, ob oculos ponere. Hinc enim ampla laudandi creatorem materia tibi ſuppetet.

Prima diffic. Vtrùm ſit firmamentum? ſitquè ſecunda die factum?

CONCLVSIO.

EST firmamentum, & ſecunda die factum. Hæc concluſio habetur expreſſè Gen.1. Fiat firmamentum &c. & factum eſt veſpere, & mane, dies ſecunda. Et nota ad pleniorem huius rei intelligentiam, triplex eſſe opus diſtinctionis factum in tribus primis diebus. Nam prima eſt diſtinctio lucidi à tenebroſo, quæ fuit prima die facta. Secunda diſtinctio fuit perſpicui à perſpicuo, quæ facta eſt ſecunda die. Et tertia eſt diſtinctio perſpicui ab opaco, quæ facta eſt tertia die. *Alex. Alen. S.Tho. art.1. q.2.& alij. vbi ſuprà. Gen.1.*

Secunda diffic. Vtrùm firmamentum ſit cælum?

CONCLVSIO.

EST cœlum. Ita habetur expreſſè Gen.1. Vocauitquè Deus firmamentum cœlum. *Gen.1.*

DVB. Cur firmamentum vocatum eſt cælum?

REſpondeo cum Alex. Quia hoc cœlum eſt, quod ex ſuperioribus, nobis primò apparet, cœlatque reliquos ſuperiores cœlos, nempè, empyreum, & aqueum, qui nobis ſunt inuiſibiles. Cœlum enim à cœlando dicitur. *Alex. Alen. m.6. art.4. vbi ſuprà.*

Tertia

Tertia diffic. Eſt ne eadem materia firmamenti, & aliarum rerum?

Alex. Alen. m.6.art.3. S. Thom. & Bona. & alij vbi ſuprà.

DE hac difficultate tot capita, quot ſenſus, cui ſuprà in quæſt. de materia prima reſponſum eſt. Et nota modò cum Alex. Alen. eſſe eandem materiam informem, de qua dicitur, Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, non tamen propriam, & proximam. Nam vt cœlum cryſtallinum, & aquæ inferiores, quæ congregatæ ſunt in locum vnum, differunt à firmamento, vt infrà dicetur, ita & materiæ ſingulorum diſtinguntur.

Quarta diffic. Eſt ne fundamentum ſphericæ figuræ?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q.50.m.6.art. 3. S.Bona.ar.2. q.1. Dura.q.4. & alij hac.d. Pſalm.103. Append.

EST orbicularis figuræ. Et ratio vna, inter alias, quas afferunt præfati doctores, eſt, quia perfectiſſimo corpori, quale eſt cœlum, debetur perfectiſſima figura, cuiuſmodi eſt orbicularis figura, inter omnes mathematicas figuras. Et ex motu deprehenditur facilè. Nequè enim circulari motu moueretur, ſi circulari careret figura. Neque obſtat locus Pſal. vbi dicitur. Extendens cœlum, ſicut pellem, quia non extenditur in rectum: ſed ſicut pellis veſicæ, quæ in conuexum extenditur.

Hinc, etiam ſoluitur. q. de figura reliquorum cœlorum quæ propter eaſdem cauſas, eſt orbicularis.

Quinta diffic. Eſt ne motus cœli naturalis?

Alex. Alen. q.18. m.4. S.Bona. ar.3. Duran. q.2. vbi ſuprà.

Hæc difficultas etiam de reliquis cœlis eſt intelligenda.

CONCLVSIO.

Non eſt cœlorum motus naturalis. Et ratio eſt, quia motus naturalis eſt corporis exiſtentis extrà ſuum locum, naturalem.

ralem,qui terminatur ad quietem,naturalem in proprio loco, & cœlum extra ſuum locum non eſt. Niſi dixeris cum S. Tho. motum corporis cœleſtis eſſe naturalem, non propter principium actiuum,ſed propter principium paſſiuum. Quia, ſcilicet, habet in ſua natura ordinem: vt tali motu ab intellectu moueatur. Neque dicetur motus contra naturam, quia non eſt in oppoſitum inclinationis naturæ, cùm natura eius ad nullum motum inclinet. Dicetur tamen voluntarius, quia ſit à principio mouente per intellectum,nempè,ab Angelo. *S.Th. q.70. art.33.ad.4.*

Sexta diffic. Cælum mouetur ne à Deo?

RAtio dubitandi eſt: quia omne, quod mouetur, ab alio mouetur. Quamuis Deus intimè, & immediatè in omni operatione operetur:quia eius voluntas eſt prima,& ſumma cauſa omnium ſpecierum, & motionum:in aliquibus tamen ſic operatur: vt ipſe ſit tota cauſa, & quæ hoc modo fiunt,dicuntur mirabilia.In aliis verò ita operatur, & mouet: vt virtutem mouendi, & agendi creaturæ communicet. Et hæc dicuntur naturalia,vel voluntaria,quantùm ad egreſſum. Quando ergo quæritur. Vtrùm motus cœli ſit à Deo immediatè? Non eſt quæſtio. Vtrùm virtus diuina intimè operetur, & immediatè ad illam operationem exercendam? Quia nihil mouetur, quin ipſe moueat, & virtuti motiuæ cooperetur. Sed quæritur. Vtrùm motus cœli ſit à Deo, tanquàm à tota cauſa? vel an ſimul cum virtute diuina mouente, moueat aliqua virtus creata? *S. Bona. & Dur. vbi ſupra.* Nota. *S. Bona. q.1. vbi ſupra.*

CONCLVSIO.

Mouetur cœlum à Deo, mediante aliqua creatura. Et ratio eſt, quia cùm motus ille, propter ſui ſucceſſionem, natus ſit conuenire virtuti finitæ, & bonitas diuina, ad ſui manifeſtationem, communicet creaturæ, quod ipſa nata eſt ſuſcipere; perſpicuum profectò eſt, talem motum, mediante aliqua virtute creata fieri. Alioquin ſi à ſolo Deo, tanquàm à tota cauſa fieret, non eſſet motus naturalis; ſed mirabilis.

Nam, quæ à ſolo Deo immediatè efficiuntur, procedunt in eſſe, ſecundum curſum mirabilem, vt in creatione, & iuſtificatione, & miraculorum operatione, patet.

Septima diffic. A quo igitur cœlum mouetur?

S. Bona. & Dura. vbi. ſ. Alex. Alen. q. 18. m. 4. & q. 87. m. 3. ar. 4. & q. 52. m. 2. art. 4. & S. Thom. q. 70. art. 3.

TRES ſunt opiniones, vt refert S. Bona. loco citato. Prima aſſerit cœlos habere animas, & moueri à propria forma perfectiua, ſicut mouetur animal. Quam animā motricem poſuerunt regi, & dirigi à Deo, mediante intelligentia. Hæc tamen opinio eſt erronea in fide, & in philoſophia, vt in prima concluſione dicetur. Secunda opinio fuit dicentium cœlum à prima forma moueri. Tertia opinio tenet moueri à Deo, mediante intelligentia creata, ſiue angelo.

CONCLVSIO I.

D. Dama. D. Aug. D. Hiero. 1. Paral. 16. Pſalm. 113. Pſalm. 18.

Cœlum non mouetur ab anima motrice. Ratio eſt, quia cœli ſunt inanimati, & inſenſibiles, teſte D. Dama. apud S. Bona. Et Alex. art. 4. citato. Et hæc eſt communis ſententia ſanctorum. Vnde D. Aug. retractat illud verbum, quod dixerat in lib. de immortalitate animæ, & lib. 1. retracta. c. 5. & 9. nempè, quod mundus animatur. Etſi aliqui ſancti oppoſitum docere videantur, vt D. Hiero. ſuper illud Eccleſ. 1. Luſtrās vniuerſa per circuitum pergit ſpiritus. Intelligendum illud eſt metaphoricè. Quare, & ſi dicat ſcriptura diuina, Lætentur cœli, & exultet terra, eos, qui in cœlo ſunt, angelos, & qui in terra ſunt, homines ad lætitiam vocat. Nouit namquè ſcriptura, & proſopopeia, id eſt, perſonarum fictione vti, vt de animatis, inanimatis loqui. Sicut illud. Mare vidit, & fugit, Iordanis conuerſus eſt retrorſum. Et quid eſt tibi, &c. Et montes, & colles interrogantur ſermones exultationis. Sicut & nobis conſuetum eſt dicere: congregata eſt ciuitas, non ædificia ſignificare volentibus, ſed ciuitatis habitatores. Et cœli enarrant gloriam Dei, non vocem, quæ auribus ſenſibilibus auditur, emittere, ſed ex magnitudine conditoris nobis virtutē oſtendentes, quorum pulchritudinem excogitantes, factorem, ſicut optimum artificem, admiramur, & glorificamus.

Hinc,

Hinc,prima opinio cēſetur erronea, & temeraria,cùm ſit contra cōmunem ſanctorum ſententiam,quæ etiam eſt error in philoſophia. Et ratio eſt; quia ſi perficeretur cœlum à ſubſtantia intellectuali,cū ea non vniatur corpori, niſi mediante vegetabili, & ſenſibili neceſſariò cœlum ſentiret, & vegetaretur,& ex conſequenti naturaliter poſſet corrumpi. Quod non ſolùm eſt contra philoſophiam; verùmetiam contra Theologiam,quæ ponit cœlos ſemper permanſuros. Appen. Error.

CONCLVSIO II.

Cœlum à propria forma haud mouetur. Ratio eſt; quia quod mouetur à propria forma, mouetur propter indigentiā propriam. Natura enim formæ non mouet; niſi propter appetitum rei,qua naturaliter indiget. Et cùm cœlum;vt communis ſanctorum, & philoſophorum ſententia docet, non moueatur propter propriam indigentiam, non mouebitur à propria forma.

CONCLVSIO III.

Mouetur à Deo cœlum mediante Angelo. Hanc concluſionem communis, & Theologorum,& philoſophorum ſchola amplectitur. Eſt enim plurimum pietati, fidei, & rationi, conſentanea. Et ratio eſt; quia hoc competebat ordini, quem Deus vniuerſo conſtituit; nam, vt docet D. Auguſt. ſuper Geneſ. ad literam. Deus mundum ſic ordinauit;vt ſpiritum præficeret omni corpori.Atquè ita ſicut congruum fuit Angelos ad hominum miniſterium deputari; ita quoquè congruum fuit, eoſdem ad motum, & regimen cœlorum deſtinari, cùm in hoc etiam homini viatori miniſtrent, & diuinæ ſubſeruiant maieſtati. Lege eundem Aug. 3.de lib.arb. Et ratione confirmatur; quia cùm omne, quod mouetur, ab alio moueatur, & cœlum non moueatur à ſolo Deo, nequè à forma, nequè ab anima, mouebitur à Deo; mediante Angelo. *D.Auguſt.* *D.Aug.*

Hinc,confutatur error affirmantium,cœlos eſſe animatos, qui hæreſim inducebat. Ex hoc enim ponebant huiuſmodi corpora eſſe Deos.Alex.Alen.& S.Tho.vbi ſuprà. Appen. Error.

Octaua diffic. Eſt ne vnum cœlum tantùm? an plures?

S.Tho. q.68. art.4.
S.Bon. art.1. q.1.& q.3.2. p.huius.d.
Nota.5.

NOta cum S.Thom.loco citato,cœli nomen tribus modis in ſacris litteris ſumi. Primò propriè pro corpore ſublimi actu,vel potentia luminoſo, & incorruptibili. Et hoc modo ſunt tres cœli, quorum primum eſt empyreum, omnino lucidum, ſecundum aqueum, omnino diaphanum, tertium eſt partim lucidum, & partim diaphanum, quale eſt cœlum ſydereum, quod in.8. ſpheras diſtinguitur. Et prima eſt ſtellarum fixarum,& reliquæ.7. planetarum. Secundò ſumitur cœlum per quandam proprietatum cœleſtium participationem,vt verbi gratia,luminoſitatis actu,vel potentia,ſeu ſublimitatis. Et hoc modo apud Damaſce. ſunt tres cœli, aereum, ſydereum, & ſupremum, ſine ſtellis, de quo intelligit locum B. Paul. vbi ſe dicit raptum fuiſſe, vſquè ad tertium cœlum.

D.Damaſ.
2.Cor.12.

Tertio modo vſurpatur cœli nomen methaphoricè, propter ſpiritualem altitudinem, & lucem. De quo intelligitur dictum diaboli. In cœlum aſcendam, id eſt, ad Dei æqualitatem. Nam etiã bona cœleſtia, ſpiritualia,in quibus requies beatorum conſiſtit, cœli dicuntur, vt D.Aug. declarat ſuper locum, merces veſtra magna eſt in cœlis, id eſt, in cœleſtibus bonis. Quandoquè verò tria genera ſupernaturalium viſionum, ſcilicet, corporalis, imaginariæ, & intellectualis, tres cœli nominantur. De quibus exponit D. Aug. locum de raptu Pauli citatum. Iis ita poſitis, variè ſunt de numero cœlorum opiniones. Prima eſt B. Chryſoſt. qui vnum tantùm cœlũ poſuit, & dicit vocatos fuiſſe cœlos pluraliter, propter proprietatem linguæ Hebrææ, in qua hoc nomen cœlum ſingulari numero caret. Chryſoſtomo adhæſerunt S. Bona. q.1. citata, & Marſil. quæſt. 10. Et ratio huius opinionis eſt, quia.1.Gen.non fit mentio, niſi vnius firmamenti. Et confirmatur, quia in opere quarta diei legitur. Fecit luminaria magna,&c.Et poſuit eas in firmamento cœli: quare erit vnus tantùm

Iſai.14.
D.Aug. Matth.5.
D.Aug.
B.Chryſoſt.

tantùm orbis, continuus. Huic autem opinioni ſententia D. Baſil.& Damaſc.& aliorum, qui plures conſtituunt cœlos, ſi rectè perpendatur, nomine tenus dumtaxat contraria, eſſe videtur. Nam prima opinio accipit cœlum pro toto corpore, vnde & aues cœli dicuntur. Verùm cùm in hoc corpore ſint multæ diſtinctiones. D.Baſil. & Damaſcen. & alij plures cœlos eſſe aſſerunt. Secunda opinio, & prima, inter illas, quæ plures conſtituerunt cœlos, fuit Rabani, qui 7. tantùm cœlos collocauit, cuius rationem apud S. Bona. q. 3. vbi ſuprà inuenies. Tertia opinio fuit Platonis, Ariſt. & Ptolemæi, & aliorum philoſophorum, qui octo tantùm orbes poſuerunt. Quarta fuit Bedæ, & Strabi, qui nouem cœlos, præter empyreum, eſſe dixerunt, à quibus non diſceſſit S.Thom. qui totidem orbes eſſe definit, ſcilicet, empyreum, primum mobile, 8. ſphera, & 7. orbes, de quibus conſtat apud omnes Theologos. Quinta opinio communior poſuit decem orbes, præter empyreum. *Nota. D.Baſil. D.Damaſ. Plato. Ariſt. Ptolemæus. Beda. Strabo.*

CONCLVSIO.

Quinta opinio videtur omnibus probabilior. Ad cuius probationem prænotanda ſunt duo. Primum eſt ex. 2. de cœlo.c.2. Cuicunque corpori ſimplici correſpondet vnus motus ſimplex, per ſe. Secundum eſt, cœli ex natura ſua, neque naturaliter, neque violenter mouentur. Et ratio eſt; quia ſi naturaliter mouerentur, poſt diem iudicij, violenter quieſcerent. Lege ſuprà difficultatem de motu cœli. Iis prænotatis, probatur concluſio. Experimento comprobatum eſt eſſe. 10. cœlorum motus, quorum quilibet proprium corpus, & diſtinctum, & non continuum alteri, requirit, erunt igitur decem orbes. Lege Magiſtrum Ciruelo, & Ioannem de Monte Regio, & Alphonſum Regem, quos hæc opinio, inter alios, habet defenſores, & patronos. *Ariſt.*

Nona diffic. Diuiditne firmamẽtum aquas ab aquis? *S.Th. vbi ſuprà art. 3. & Alex. & alij. q. ſeq.*

CONCLVSIO.

Diuidit quidem. Hæc concluſio expreſſè legitur Gen. 1. Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis, *Gen. 1.*

ab aquis, &c. Et dicitur diuidere aquas ab aquis, non ſicut cauſa faciens diuiſionem; ſed ſicut terminus vtrarumquè aquarum. Vnde etiam Alex. Alen. dixit, dictum eſſe firmamentum, non propter ſtationem, ſcilicet, quòd non moueatur; ſed propter firmitatem, & intranſgreſſibilem terminum aquarum ſuperiorum. Verùm hæc difficultas latiùs quæſt. ſequenti patebit.

S.Th. vbi. ad.2.
Alex. Alen. q.50.m.6. ar.8.ad.3.

Alex. Alen. q.50.
S.Tho.q.68.
S.Bona.& aly hac.d.

Quæſt. II. De cælo cryſtallino, ſiue de aquis, quæ ſuprà firmamentum ſunt.

HAEC Quæſtio mouetur, ad explicandum locum in vltima difficultate proximæ præcedentis quæſt. poſitum; & vt mos eſt, poſitis aliquot difficultatibus, erit clara, & quò ad fieri poterit peruia.

Alex. Alen. m.1.

Prima diffic. Vtrùm ſint aquæ ſuprà firmamentum?

S. Tho.ar.2. 1. q. 1. 1. p. & art.1. q. 3. 2. p. huius diſ.
Dura. q.1.& Sco.& reliq. hac.d.14.

NOta primò cum Alex. memb. 5. vbi ſuprà nomine aquarum, quæ ſuprà firmamentum ſunt, intelligi ab expoſitoribus ſanctis ſcripturæ ſacræ cœlum cryſtallinum, ſine aqueum. Quia, ad modum cœli, aquæ expanſæ ſunt. Et dictum eſt cœlum aqueum à materia, & cryſtallinum à materiæ diſpoſitione: non quod ibi ſit congelatio aquarum, ſicut in cryſtallo, ſecundum diſcurſum naturæ; ſed quia, ſicut cryſtallum, habet cum luce perſpicuitatem.

Nota.2.
S.Bona.q.1. vbi ſuprà.
Gen.1.
Gen 1.
Gene.1.

HOC Nomen aqua, tria in ſacris literis ſignificat. Primò materiam informem, vt ibi. Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Secundò naturam tranſparentem; vt quando dicitur. Fiat firmamentum in medio aquarum. Tertiò pro elemento aqueo; vt quando dicitur. Congregentur aquæ in locum vnum.

Nota.3.

DE Exiſtentia cœli cryſtallini, & de natura illarum aquarum, quæ ſuprà firmamentũ ſunt, variæ opiniones à S.Tho.

& D. Bona afferuntur. Cùm enim lateat noſtros ſenſus vix, niſi catholici doctores, autoritate ſacræ Scripturæ diuinitus illuſtrati, iſtarum aquarum exiſtentiam expreſsè declarant.

CONCLVSIO I.

SVNT Aquæ ſuprà firmamentum, quæ cœlum cryſtallinum, ſiue aqueum nominantur. Conſtat prima pars Geneſ. 1. Diuiſit aquas, quæ erant ſuprà firmamentum ab his, quæ erant ſub firmamento. Secunda pars patet ex primo notabili. *Gen. 1.*

CONCLVSIO II.

AQVAE Illæ, non ſunt elementares, vel eiuſdem naturæ, cum his inferioribus aquis. Ratio à diſſimili eſt; quia illæ ſunt immortales, & ab omni corruptione immunes; vt D. Auguſt. 13. confeſſionum ſcribit. Et non ſunt *D. Aug.* graues, & ponderoſæ. Et ſunt nobiliores; quia in loco nobiliori, & ſuprà firmamentum collocatæ, exiſtunt. Et ſubtiliores; quia corpus, quò ſubtilius, eò in eminentiori loco collocatur, vt patet de igne reſpectu aeris, & de aere reſpectu terræ, quæ omnia ijs aquis inferioribus non competunt. Licet conueniant inter ſe, quatenus habent naturam luminis receptiuam, & quodam modo retentiuam; vt iſta aqua elementaris, in qua quidam lapides poſiti, quando nocte non videntur, per ſe relucent, & videntur ſub luce retenta ab aqua; vt patet de rubinis, qui per ſe noctu non lucent. Tum etiam conueniunt in frigiditate: quia ambæ ſunt effectiuè frigidæ; quamuis iſtæ ſint formaliter frigidæ, illæ verò minimè.

Secunda diffic. Ad quid ſunt aquæ illæ factæ?

Alex. Alen. m. 4. S. Tho. ar. 2. ad. 3. S. Bon. q. 1. & alij vbi ſuprà.

VArij fines conſtitutionis iſtarum aquarum à varijs doctoribus ponuntur.

CONCLVSIO.

Poſitę ſũt tales aquę; vt res p alios cœlos genitæ cõſeruarẽtur

in eſſe. Et ratio eſt; quia cùm alia corpora ſint principia generationis, & corruptionis rerum, ſecundum diuerſitatem motuum, & diuerſas ſtellarum virtutes; vt patet per motum Zodiaci, qui per acceſſum, & receſſum diuerſitatem generationis, & corruptionis operatur, debuit eſſe cœlum aqueum, quod ſecundum vniformitatem motus ſui, faceret conſeruationem rerum in eſſe. Eſt enim quædam continuitas inter cœlos, & cùm hoc cœlum cōtinuè moueatur, mouet cœlum proximum, & illud vlterius proximum, &c. Facit; vt, quæ erant mobilia, actu moueantur, & ex conſequenti efficit; vt res in ſuo eſſe conſeruentur.

Tertia diffi. *Mouetur ne motu circulari?*

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m.3. S.Tho. & S. Bon.q.3. vbi ſupra.

MOuetur quidem vniformi, & circulari motu. Ratio primæ partis, quòd moueatur motu vniformi, eſt; quia neceſſe eſt medium participare quodam modo naturam vtriuſquè extremi, & cùm cœlum cryſtallinum ſit medium inter empyreum, & firmamentum, & empyreum ſit vniforme, & immobile; firmamentum verò ſit multiforme, & mobile, erit neceſſariò cryſtallinum cœlum vniforme, & mobile. Ratio ſecundæ partis eſt; quia nobiliſſimo corpori debetur nobiliſſimus motus, qualis eſt motus circularis. Quo quidem cùm firmamentū moueatur, mouebitur & cryſtallinum, quod eſt nobilius dignitate naturæ firmamento. quod D. Aug. contra Manichæos docuit; vt Alex. Alen. memb. 2. vbi ſuprà refert.

D. Aug. Alex. Alen. m.2. vbi. §.

Quarta diffic. *Sunt aquæ illæ in modum orbis congregatæ?*

CONCLVSIO.

SVNT Quidem. Tum; quia nobiliſſimo corpori debetur nobiliſſima figura, qualis eſt circularis figura. Et

etiam

etiam ex motu; quia circulari motu, quæ circulari figura prædita ſunt, mouentur. De ordine verborum, quibus vſus fuit Moyſes in productione rerum ſecundæ diei, agit Alex. Alen. quæſt. 50. memb. 6.

Quæſt. III. De opere tertiæ diei.

TERRA In ſuo primo ſtatu duplicem difformitatem habebat, vnam; quia erat inanis, ſiue inuiſibilis, eò quòd erat aquis cooperta, alteram; quia erat vacua, ſiue incompoſita carens decore, quem nunc habet ex plantis, quibus tanquàm veſtibus, exornatur, & decoratur. *Alex. Alen. q. 51. S. Th. q. 69. S. Bon. in expoſitiõe lit. diſt. 14.*

Prima diffic. Fuit ne vtraquè difformitas tertiæ diei ſublata?

CONCLVSIO.

FVit. Hæc habetur expreſsè Gen. 1. Congregentur aquæ in locum vnum: vt appareat arida. Et infrà; germinet terra herbam virentem, &c. Et ſequitur: & factum eſt veſpere, & mane dies tertius. *Alex. Alen. & alij vbi. ſ. Geneſ. 1. Geneſ. 1.*

Secunda diffic. Fuit ne congregatio aquarum conuenienter die tertia facta? *Alex. & alij vbi ſuprà.*

PRÆTERMISSIS opinionibus, reſpondetur.

CONCLVSIO.

Conuenienter facta fuit congregatio aquarum in locum vnum die tertia, vt ſic arida appareret. Et ratio eſt, quia poſt diſtinctionem lucidi à tenebroſo, quæ fuit prima die facta, & poſt diſtinctionem perſpicui à perſpicuo ſecunda die factam, conuenienter fieri debuit die tertia diſtinctio perſpicui ab opaco per congregationem aquarum in locum vnum. Et apparuit terra arida; vt homines, & animalia viuerent ſuper terram.

Tertia diffic. Quomodo congregatæ ſunt in locum vnum?

RAtio dubitandi eſt, quia ſunt multæ aquæ diſcontinuæ; vt patet in fluminibus, & fontibus, &c.

CONCLVSIO

Sunt congregatæ in locum vnum, non ſimpliciter; vt ex ratione dubitandi conſtat; ſed reſpectu terræ ſiccæ. Et ratio eſt; quia omnes aquæ mundi videntur inter ſe, per quoſdam meatus terræ ſubterraneos, continuari. Quod docet Scriptura ſacra Eccleſ. 1. Omnia flumina intrant mare, & mare non redundat. Et redditur cõtinuò ratio, cùm dicitur. Vnde exeũt flumina, reuertuntur; vt iterum fluant.

Eccleſ. 1.

Quarta diffic. Fuit ne plantarum productio eodem die conuenienter facta?

Doct. vbi. ſ. D. Aug.

DIuus Auguſt. ſcilicet, ſuper Gen. ad literam cap. 4. tenet non produxiſſe terram herbam, &c. actu: ſed virtute, id eſt, accepiſſe à Deo virtutẽ producendi hæc.

CONCLVSIO.

Actu Deus, per miraculum ex terra; tanquàm ex cauſa materiali, & diuina ſua virtute, tanquàm cauſa efficiente, produxit herbas, &c. Probatur Gen. 2. vbi ſummatim referens Moyſes creata ait. Fecit Deus omne virgultum agri, ante quàm oriretur in terra, omnemquè herbam regionis, prius quàm germinaret. Non enim pluerat Dominus ſuper terram, & homo non erat; qui operaretur eam. Hoc factum fuit conuenienter: quia ad tertium diem pertinet formatio terræ, quæ facta fuit informis, & plantarum productio eſt quaſi formatio quædam terræ.

Gen. 2.

Alex. Alen. m. 2. & alÿ vbi. ſ.

Hinc, ornatus terræ non ad alium peculiarem diem pertinet, ſicut animantium productio: quia naturam propinquam

Appen.

quam

quam terræ habent, & ei infixa, & commixta ſunt, magis quàm animantia. Quæ, licet, terreſtria ſint:non tamen ſunt terræ,ſicut herbæ cõmixta, & infixa: vt experientia, ipſa docet. Tum etiam ad remouendum errorem: vt dicit B. Baſil. Ne crederetur, quòd ſol eſſet cauſa principalis terræ naſcentium: quemadmodum Ariſt. aſſeruit, terram eſſe matrem plantarum,& ſolem eſſe patrem. *Ariſt.*

Quinta diffic. Fuerunt ne arbores infructuoſæ, & ſpinæ tunc productæ?

CONCLVSIO.

FVerunt tunc productæ. Et ratio eſt: quia tunc fuit terræ, perfecta fœcunditas à Deo data. Et quia nulla eſt herba, tam vilis,quæ non ſit alicuius vtilitatis,& virtutis, & ratione iocunditatis florum,& fructuum. Et hæc eſt ſententia B. Dama. apud Alex. Et ita cum alijs virentibus herbis, & lignis fructiferis,intelliguntur productæ. *Alex. Alen. m. 3. & alij vbi.s. B.Damaſ.*

Sexta diffic. Cur ergo, poſt peccatum, dictum fuit maledicta terra in opere ſuo,&c.

CONCLVSIO.

SPinam, & tribulum generari, vbi frumentum generatur, hoc eſt in pœnam peccati, & ex maledictione terræ, quæ dum colitur: vt det fructum, vnde homo ſuſtentetur, producit ſpinas, & tribulos, vnde crucietur; vt peccati humani crimen ſemper hominibus ante oculos poneretur, quo admonerentur aliquando à peccatis auerti, & ad Dei præcepta obſeruanda conuerti. Hæc eſt ſententia D. Auguſt. libr. 1. de Geneſi contra Manichæos capit. 13. Lege Alen. *Gen.3.* *D.Aug.*

Hinc,quandô in alijs multis locis, ab hominibus incultis, naſcuntur ſpinæ,& tribuli, non oriuntur in pœnam peccati: ſed ex natura,& terræ fœcunditate. Appen.

DVB. Cur de mineralibus, & lapidibus, &c. non eſt facta mentio, cùm ſint, ſicut herbæ, ex terra?

Alex. Alen. m. 2. S. Th. ar. 2. & S. Bo. vbi ſuprà. Dub.

RESpondeo. Quia latent ſub terra, nullam de illis fecit mentionem. Et eandem ob cauſam, non poſuit diſtinctionem elementorum ignis, & aeris; quia ſunt noſtris occulta ſenſibus. Et Moyſes ea tantùm appoſuit populo rudi, quem docebat, quæ ſenſibus apparebant. Verborum ſeriem, quibus vſus fuit Moyſes in hoc die tertio. Alex. Alen. & S. Bona. & S. Thom. vbi ſuprà declarant.

Quæſt. IIII. De ornatu cæli.

Alex. Alen. q. 52. S. Th. q. 70. S. Bo. Scot. Dura. & alij hac. d. 14.

AD maiorem intelligentiam huius. q. nota primùm hoc differre opus diſtinctionis ab opere ornatus, quòd opus diſtinctionis pertinet ad formationem rerum, reſpectu eorũ, quæ ſunt ſibi intrinſeca, aut immobiliter adhærentia; opus autem ornatus reſpicit illa, quæ ſunt à rebus ipſis diſtincta. Diſtinctio verò maximè manifeſtatur per motum localem, per quem quidem fit ſeparatio diſtinctorũ. Et ideò

Nota. 1. opus ornatus conſiderat ea, quæ præcipuis mundi partibus, ſcilicet, in cœlo, & elementis (localiter mouentur.

Nota. 2. Triplex eſt opus ornatus, iuxtà diſtinctionem trium dierum. Et primum eſt productionis luminarium, quæ in firmamento mouẽtur, & die quarto facta ſunt, de quibus in hac. q. diſſeritur. Sunt enim ſicut gemma pretioſa in annulo, ad decorẽ annuli. Secundum pertinet ad productionẽ piſcium, & auium, quibus aer, & aqua, quæ ſunt elementa perſpicua, exornantur, quæ fuerunt die quinto producta. Tertium opus eſt ſexti diei, nempè, productio animalium, raptilium, & greſſibilium, quibus terra ornatur.

Nota. 3. Firmamentum in hac quæſt. non ſumitur ſtrictè, & preciſè pro cœlo, in quo ſunt ſtellæ fixæ; ſed pro toto corpore, in quo, & ſtellæ fixæ, & erraticæ ſunt. Et ita quando

dicitur

dicitur Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, nomen firmamenti continet cœlum ſtellatum, & cœlos, in quibus ſunt ſeptem planetæ. *Gen. 1.*

Prima diffic. Ex qua materia propinqua facta ſunt luminaria?

HÆc difficultas ſuprà fuit explicata, circa quam varios dicendi modos affert S. Bona. *Alex. Alen m. 1.*

CONCLVSIO.

Ex illa luce, quæ primo die fuit facta. Hæc concluſio eſt B. Baſilij, & Damaſce. quos Alex. S. Thom. & Bona. citant. Quos & alij quamplurimi ſequuntur. Quæ propter reuerentiam ſanctorum eſt amplectenda. Et quia ſecuriùs eſt eorum verbis inniti, præſertim cùm in hac materia plus ex cõiectura, quàm ex ratione certa procedatur. *S. Th. art. 1. S. Bon. in expoſitione literæ vbi ſupra. D. Baſil. B. Damaſ.*

Secunda diffic. Ad quem vſum facta ſunt luminaria?

CONCLVSIO.

AD vſum, & vtilitatem hominum facta ſunt. Patet Deut. 4. vbi dicitur. Ne fortè, eleuatis oculis ad cœlum, videas ſolem, & lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus, adores ea, & colas, quæ creauit dominus Deus in miniſterium cunctis gentibus. *Alex. Alen. m. 2. S. Tho. art. 2. & S. Bona. vbi ſupra.*

Ex hac autoritate colligitur cauſa dicta in concluſione. Nam cùm res poſſit dici facta, vel propter propriam actionem, vel propter aliam creaturam, vel propter decorem vniuerſi, vel propter gloriam Dei, Moyſen ſolùm miniſterium, & vtilitatem hominum poſuit, quæ fuit, vt populum rudem à cultu eorum retraheret, ne fortè, eleuatis oculis, &c. vt in loco citato Deut. 4. habetur. *Nota. Deut. 4. Append.*

DVB.

DVB. I. Quotuplex igitur eſt miniſterium, ſiue vtilitas, quæ ex luminaribus cœli homines recipiunt?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi ſuprà ar. 1. & 2. Deſeruiunt luminaria cœli: primo quò ad viſum, quo homo maximè indiget: ſecundò quantùm ad viciſſitudinem temporum, quibus faſtidiũ tollitur, & victui *S. Tho. & S. Bona. vbi ſuprà.* neceſſaria procurantur: & tertiò quò ad oportunitatem negotiorum, & operũ, quatenus ex luminaribus cœli, pluuioſi, vel ſereni, accipitur ſignificatio. Hoc triplex miniſterium, ſiue vtilitas in concluſione hac poſita, expreſsè colligitur ex *Gen. 1.* verbis Scripturæ. Nam prima vtilitas patet, vbi dicitur. Vt luceant in firmamento, & illuminent terram. Secunda habetur ibi. Vt ſint in tempora, & dies, & annos. Et tertia exprimitur illis verbis. Vt ſint in ſigna. Quo autem modo ſint in ſigna, infrà declarabitur.

Tertia diffic. Cur dicitur luna luminare magnum?

Ratio dubitandi eſt, quia ſunt aliqua luminaria maiora luna, quod probant Aſtrologi per diſtantiam, & apparitionem corporum.

CONCLVSIO.

Gen. 1. Rectiſſimè appellata eſt luminare magnum, cùm dicitur, Fecit Deus duo luminaria magna. Ratio eſt, non quòd ſit maior omnibus ſtellis, ſed quia ſuprà cætera nocti dominatur. Et quia cùm ſit nobis magis propinqua, plures, & ampliores effectus producit.

Quarta diffic. Eſt ne quoquè luna in tempora, dies, & annos?

CONCLVSIO.

S. Bo. vbi ſ. ſuper literã. Fvit ſuo modo luna in ſignificationem temporum, & annorum, & dierum apud Iudæos, præſertim quò ad ſolemni-

lemnitates, ſicut eſt apud Chriſtianos ſol. Conſtat Eccleſ. 43. & luna in omnibus, in tempore ſuo oſtenſio temporis, & ſignum æui, à luna ſignum diei feſti. *Eccleſ. 43.*

DVB. II. Cur Eccleſia magis accepit feſta ſua ſecundum ſolem, quàm ſecundum lunam?

DE hoc dubio diſputat D. Auguſt. ad Ianuarium. Et reſpondetur: quia Synagoga in tenebris noctis ambulabat, & minuenda erat, ideo à luminari, quod nocti præeſt, & quod minuitur in conſumatione, accipiebant Iudæi ſuarum ſolemnitatum diſtinctionem, at verò, quia Eccleſia ambulat in lumine, vt de illa dicitur Apoc. 12. Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, hac de cauſa Chriſtiani menſes, & dies ſolemnes, magis ſecundum motum ſolis, quàm lunæ cõputant. Exceptis ſolemnitatibus Paſchatis, & Pentecoſtes, quia paſchalis ſolemnitas non ſolùm celebratur in commemorationem reſurrectionis præteritæ, verùm etiam in præfigurationem reſurrectionis futuræ. *D. B. vbi ſupra.* *D. Auguſt.* *Apoc. 12.* *Limitatio.*

Hinc, Eccleſia ſolemnitatẽ illam à luna obſeruat, nõn quidem iudaizando, ſed potius illam futurã ſolemnitatem, quam expectat, quatenus ſibi competit, præſignando. Append.

Quinta diffic. De quibus ſtellis intelligitur textus Gen. 1? & quo motu mouentur?

STellarum quædam ſunt fixæ, quæ ſunt in. 8. ſphera, aliæ ſunt erraticæ, quæ dicuntur planetæ, & ſunt numero 7. quarum ſtellarum vnaquæque ſuum orbem inferiorem illuſtrat, & ornat. *Alex. Alen. m. 2. art. 4.* *S. Tho. art. 1.* *S. Bon. in. 2. p. d. ar. 1. q. 1. & 2.*

CONCLVSIO I.

Textus Scripturæ ſacræ de ſtellis, tam fixis, quàm erraticis intelligitur. Et ratio eſt, quia nomine firmamenti omnes orbes comprehenduntur; vt ex nota. 3. in principio huius. q. poſito conſtat. Et confirmatur: quia ſi omnia luminaria *Scot. q. 2.* *Dur. q. 3. & alÿ hac. diſt.*

eſſent in firmamento poſita, ita vt eſſet vnum corpus continuum, tunc omnes ſtellæ eſſent fixæ, & nullæ erraticæ, quod eſt omninò falſum. Cùm experimento compertum ſit, eſſe erraticas ſtellas. Hac concluſione reſponſum eſt. 1. part. tituli huius difficultatis. In ſecunda verò parte quæritur. An moueantur ſolùm motu ſuæ ſphæræ? vel, præter illum, habeant proprium motum?

CONCLVSIO II.

Stellæ fixæ ſolo motu.8.ſphæræ mouentur. Et ratio eſt, quia natura non facit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. Nec facit aliquid fruſtra. Et fruſtra ponerentur plures motus, vbi ſufficeret vnus. Nam cùm ſtellæ fixæ ſemper eandem, & approximationem, & elongationem adinuicem ſeruent, vnus ſolus motus erit ſatis.

CONCLVSIO III.

S.Bo.q.2. & Dura.vbi ſuprà. Erraticæ ſtellæ, præter motum ſphæræ, proprio motu mouentur. Et ratio eſt, quia cùm aliquando magis, aliquando minus, ad terram appropinquent, vt per aſtrologicam experientiam conſtat, erit neceſſariò proprius motus illis concedendus. Nam, quæ ſolo motu ſphæræ mouentur, nequeunt magis, vel minus ad terram accedere, cùm ſphæræ omnes ſint concentricæ.

Append. Hinc aſtrologi, coacti ſunt, motus proprios planetarum in circulis eccentricis ponere, quorum pars, quæ maximè remouetur à terra, aux, ſiue eleuatio dicitur, quæ verò pars maximè accedit ad terram, oppoſitum augis appellatur, & ſimiliter in epiciclis, in quibus planeta eſt retrogradus, ſtationarius, vel directus.

DVB. III. Cur in vltima ſphera poſuit Deus plura luminaria, quàm in alijs ſpheris?

S.Bo. vbi ſuprà q.1. RESpondeo: quia proprium eſt ſapientiæ diuinæ multiformitatem ad vnitatem reducere, ideo illam ſphæram, quæ plus ad vnitatem motus accedit, multitudine ſtellarum illuſtrauit, aliis verò, quæ habent motuum multifor-

tiformitatem, dedit luminarium vnitatem. Et quia ſphera.8. eſt præ cæteris ſpheris perſpicua cauſa vitæ inferiorum, quòd fieri non poteſt, niſi per diuerſum in diuerſis ſtellis lumen.

Sexta diffic. Quo pacto luminaria dicuntur eſſe in ſigna?

NOta primùm. Duplex eſt ſigni vſus, nam, vel ſumitur ſignum ad ſignandum, vel ad diſtinguendum.

Secundô nota. Duplex eſt luminarium motus. Vnus, qui eſt ad motum vltimæ ſpheræ ſuper polos principales, quo motu ſemel quolibet die naturali reuoluuntur. Alter motus eſt proprius, quem naturaliter habent in circulo obliquo, ſcilicet, in Zodiaco, in quo duodecim ſigna deſcribuntur.

Alex. Alen. q.52. m.2. art.2. S.Thom.q. 115. art.3.4.5. & .6. D. Bo. ſuper lit. & in.2.p. d.art.2.q.1. & .2. Scot.q.3. Dur.in. 2.p. d.q.1. & .2. & alij eadē d.14.

Prima Propoſitio.

Si primo modo primi notab. ſignum ſumatur, luminaria ſunt facta in ſigna, id eſt, in ſignificationem futurorum, & variationem temporum, & dierum, & annorum, quatenus variatio temporum attenditur in mutatione, quantùm ad calorem, & frigus aeris, & variatio dierum, quantùm ad lucem, & tenebras, & variatio annorum ad dictorum duorum reuocationem. Hæc eſt ſententia D. Damaſcen. apud S. Bona.

Hinc, corpora cœleſtia ſunt cauſæ eorum, quorum ſunt, ſigna. Quòd ita à theologis, & philoſophis receptum eſt; vt nota demonſtratione non indigeat. *D. Dama.* Append.1.

Hinc, dicuntur ſydera eſſe cauſæ efficientes rerum naturalium. Et præter quàm, quòd ſenſu deprehendi poteſt, ratione confirmatur: nam cui cognita fuerint ſol, Saturnus, & luna, atquè luna exiſtente cum ſole, & Saturno in coniunctione, oppoſitione, vel tetragono, abſque ſyderis prohibētes pluuias aſpectu, nimboſa videbit, & pluuioſa nubila. Quia huiuſmodi aſpectus ſunt nimborū, & pluuiæ cauſa, ſicut ſolis, & lunæ omnium aliorum aeris particularium mutationū, ſecundum diuerſorum ſyderum concurſum. Vnde fit: vt hi aſpectus ſint Append.2.

bis,qui artem penetrant,perpetuò ſigna,& idem poſſint facilè prædicere mutationes, quas vel vulgus ipſe prædicit, non tamen,vt artifex. Vulgus enim circa plenilunia, & nouilunia, ſperat futuram temporis mutationem,non tamen qualem artifex.

Append. *D. Auguſt. de Gene. contra Manich. cap. 21.*

Hinc,etiam ſidera mortalium actionum cauſæ,non quidem efficientes, ſed excitantes dicentur, quæ rationis freno poſſunt cohiberi, vt Venus exempli cauſa in aſcendente, in propria modo,in genitura alicuius, excitat ad venerea naturo per totum ferè vitæ ſpacium. Verùm poterit rationis clypeo munitus eas excitationes, inſtigationes, & propenciones,arcere, & vincere. Immò reſiſtendi habitudine parum, aut nihil huiuſmodi ſtimulos tractu temporis ſentiet. Hinc ſapienter in huiuſmodi genitura prædiceret artifex, ſi diceret. Hic natus erit pronus ad libidinem,non tamen prudenter, ſi præſagiret definitè.Hic committet adulteria,ſtupros, aut alia libidinoſa facinora.

Secunda Propoſitio.

Pſal. 135.

Si conſiderentur luminaria cœli ſecundo modo primi notabilis, & vt mouentur primo motu ſecundi notabilis, diuidunt diem,& noctem. Et habetur Pſal. 135. Qui fecit luminaria magna,Solem in poteſtatem diei,lunam,& ſtellas in poteſtatem noctis.

Tertia Propoſitio.

Si, vt mouentur proprio motu, accipiantur, diſtingunt tempora,dies,& annos, præſertim ſol. Et ratio eſt, quia quatuor anni tempora,ver,ſcilicet,æſtas,autumnus, & hyems diſtinguntur per motum Solis in Zodiaco,quatenus ad nos accedit,& recedit.Similiter,& dies nonnunquàm ſunt minores Solis receſſu,poſteà maiores eius acceſſu, aliquando æquales, iuxtà duplex ſolſticium æſtiuale, & vernale, & duplex etiam æquinoctium vernale, & autumnale. Eodem quoque motu Zodiaci diſtinguntur & anni, vnde dicitur annus ſolaris, & lunaris.

Septima

Septima diffic. Vtrùm luminaria cæli agant in hæc inferiora?

CAVSA dupliciter dicitur. Primo illud, quod ineffabiliter, & ſemper producit ſuum effectum, vel ſaltim illud, ſine quo non producitur effectus. Secundo modo dicitur cauſa illud, quo mediante, pluries producitur effectus. Et quando B. Damaſc. negat eſſe cauſam inferiorum, intelligit de cauſa ſimpliciter, ſiue primo modo dicta. Non enim ſemper ſecundum ſuam diſpoſitionem ſuos effectus producunt. Nam ſine iſtorum propria diſpoſitione, vel etiam his in contraria diſpoſitione exiſtentibus, voluntas Dei, cùm expedit, aliquando hos effectus producit. Philoſophi loquuntur de cauſa propinqua, frequenter, vel vt pluribus. Quo quidem modo ſunt cauſa, vt in ſequentibus concluſionibus patebit. Poſſunt enim ab alia cauſa impediri. Nota.1. B.Damaſ. Alex. Alen. & S.Bo. q. 2. S.Th. ar. vlt. vbi ſupra. Nota.2.

Habere dicitur bifariam. Primo virtualiter, & qui hoc modo habet, dat, quod non habet: ſicut mouens immobile dat motum, quàmuis ipſum non moueatur. Vel ſecundo modo formaliter, quo modo ignis habet calorem. S.Bo. vbi. ſ.

Hinc, quando corpora cœleſtia dicuntur imprimere, ſiue generare diuerſas qualitates in hac inferiora, nō dant illas ex ſe, ſed educunt illud, quod eſt in potentia, in actum, nec dant per ſe ſolum, ſed adiuuādo virtutem inferioris naturæ. Quod quidem præſtant, tum per virtutem lucis, in qua communicant, tum etiam per virtutes proprias, quibus agunt in hæc inferiora, non vt producant ſibi ſimilia, ſed vt influendo rerum inferiorum qualitates, & naturas conſeruent, regant, & intendant. Append.1. Nota.3.

Quemadmodum in ſemine, quod non eſt virtus, eſt tamen virtus rei viuentis generatiua, ſeu generatrix, eò quòd ſemen fuit à viuente deciſum, ita in cœlo, licet non ſit viuens, eſt virtus rerum viuentium generatrix, non quòd ab intelligentia moueatur, vel ſit illi aliqua virtus ab intelligentia influxa, ſed quia eſt productum

 à Deo,

à Deo, tanquàm quoddam ſemen omnium generabilium, & corruptibilium. Atquè ita dicitur agere in virtute Dei, ad viuentium productionem, ſicut ſemen equi in virtute equi generantis ad producendum equum.

CONCLVSIO I.

Luminaria cœli habent in elementa actionem, quò ad alterationem, & quò ad generationem. Et ratio eſt; quia Sole, & aliis ſtellis, calidis accedentibus ad zenith alicuius regionis, ſuperiora elementa, nempè, ignis, & aer augentur, & è contra Sole recedente, & accedentibus ſtellis effectiuè frigidis, vtpote, Saturno, & Mercurio, accidit aquæ, & terræ generatio. Nequè ob hanc cauſam dabitur vacuum. Et ratio eſt, quia ſicut, accedente Sole ad zenith vnius regionis, generatur ibi plus de igne, & minuitur de aquà, ita per eius receſſum ab alia regione, generatur plus de elementis frigidis, & minuitur de calidis, & ſic ſeruatur proportio, & quò ad totum generatum, æqualitas.

Reſpondetur tacitæ obiectioni.

CONCLVSIO II.

Habent etiam actionem quò ad loci mutationem in elementa. Et confirmatur exemplo aeris, cuius ſuperior pars fertur circulariter ad motum cœli, vt patet in impreſſionibus ignis, vt in cometis, & aliis huiuſmodi, quæ in illis locis generantur, & circulari motu transferuntur. Probatur concluſio ſecundò exemplo aquæ, nam luna cauſat motum in mari, qui fluxus, & refluxus nominatur. Quo autem modo fluxus iſti, & refluxus fiant, non eſt præſentis ſpeculationis. Lege nihilominus Scor. vbi ſuprà.

Append. 2. Hinc colligunt Aſtrologi, lunam habere dominium ſuper humida, ſicut ſol ſuper ſicca habet, quod experimento comprobarunt.

CONCLVSIO III.

Agunt quoquè in mixta imperfecta inanimata, vt ſunt metalla. Et ratio eſt, quia propter aſpectum luminarium, præſertim Solis & lunæ, fit, vt diuerſa metalla in diuerſis terris generentur. Quædam enim auro, quædam autem argento, aliæ aliis metallis abundant.

Hinc

Hinc etiam propter eundem aſpectum, ſunt in diuerſis regionibus diuerſa plantarum genera, & diuerſitas animalium. Quædam enim plus abundant in vna regione, quàm in alia. Quia propter dictum aſpectum, quædam regiones ſunt alijs calidiores, quædam verò frigidiores. Eſt perinde diuerſitas in hominibus ex parte corporum, nam quidam ſunt magis vnius coloris, quàm alterius, quidam paſſibiliores, quidam verò minus paſſibiles. Appen.3.

Hinc dicuntur ſimiliter eſſe cauſa eorum, quæ hic fiunt. Vnde dixit Ariſtot. 2. Phyſ. Sol, & homo generant hominem. Et 2. de generatione affirmauit, Solem per acceſſum, & receſſum eſſe generationum, & corruptionum, aliarumquè variationum, quæ in his inferioribus fiunt, cauſam. Appen.4. *S.Tho. ar. 3. vbi.s. & alij* *Ariſt.*

Octaua diffic. Vtrùm ſint cauſa actuum humanorum?

COElum per ſe in aliud agere, nihil aliud eſt, quàm propria actione, & virtute effectum illum immediatè attingere; ita vt actio illa prius ad illum effectum, quàm ad alium quemlibet terminetur: per accidens verò, vt ſe tenet ex parte effectus, eſt, quod verè attingat actio effectum; ſed non immediatè. Quia priùs terminatur ad aliud, cui coniunctum eſt, & ob illam coniunctionem, terminatur etiam ad illud. Verbi gratia, actio cœli priùs terminatur ad oculum corporeum. Et quia huic oculo eſt affixa virtus viſiua; ideo ſecundariò actio cœli terminatur ad illam, & agit per accidens in illam. Relege etiam nota. 1. difficultatis proximæ. *Alex. Alen. S.Th. art. 4. S.Bona.q. 2. Scot.q.3. Duran. q. 2. vbi ſuprà. Nota. Nota.2.*

CONCLVSIO I.

Aſſerere actiones liberas, moreſque hominum, & futurorum euentus ipſorum, à luminaribus cœli neceſſariò, & ſufficienter cauſari, non ſolùm eſt rationi, & experientiæ contrarium, verùm etiam hæreticum. Repugnat quidem rationi; quia homini præponit aſtra, quæ ſunt illi inferiora, cùm ſit illorum finis. Neq; enim homo, propter aſtra; ſed aſtra, pro- *Ariſt.*

pter hominem facta ſunt. Et recta ratio dictat, vt ſuperiora inferioribus præponantur, ac dominentur. Eſt etiam religioni Chriſtianæ oppoſitum, & hæreticum. Nam ſi omnia neceſſariò à luminaribus cœli euenirent, honor, & decus morum præiudicium pateretur, dum culpa peccantis in ſidera refunderetur, & licentia peccandi, ſine reprehenſione, concederetur. Tolleretur quoquè meritum, & præmium, & gratia. Et tandem æterna gloria homines priuarentur, ſi à cœli aſtris neceſſitarentur. Opus namquè meritorium ſimiliter, & demeritorium debet eſſe voluntarium. Poſtremò probatur concluſio, quia non influunt in voluntatem, & intellectum, quæ ſunt principia humanorum actuum proxima. Nam ſi dæmones non poſſunt in intellectum, & voluntatem agere, cùm ſint ſpirituales, vt ſuprà explicatum eſt, multò minus luminaria cœleſtia.

D. Greg. in homi. epipha.

Hinc, nequè dæmones actioni corporum cœleſtium ſubiiciuntur. Quia agens eſt ſuperius patiente, vt docet D. Aug. 12. ſuper Gen. ad literam, & corpora cœleſtia non ſunt dæmonibus ſuperiora: ſed inferiora.

Append. 1. *S. Th. vbi. §. art. 5. D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Contingenter, & diſpoſitiuè, & per accidens cœlum, ſiue luminaria illius, benè poſſunt eſſe humanorum actuum cauſa. Ratio eſt: quia varia corporum diſpoſitio plurimum facit, ad hominum affectionum, & morum variationem. Nam, vt plurimùm animæ complectiones corporum conſequuntur. Vndeillioſi ſunt iracundi, ſanguinei benigni, melancholici inuidi, & flegmatici pigri. Quare cogitationes hominum pronæ ſunt ad malum. Geneſ. 8. Et peruerſi difficilè corriguntur. Et cùm cœlorum virtus operetur ad mixtionem, & qualitatem complexionum, hinc, per accidens, vt habet concluſio, operatur ad qualitatem morum, verùm hoc longiſſimè, quoniam plus facit ad qualitatem complexionis virtus naturæ inferioris, quàm ſideris, ſiue cœli virtus. Quod D. Auguſt. 5. de ciuit. Dei confirmat, commendans magis reſponſionem Hypocratis philoſophi, quàm aſtrologi, ad quæſtionem quãdam de duo-

Gen. 8. Eccl. 1. D. Aug.

de duobus fratribus, qui ſimul infirmabantur, & curabantur. Propterea quòd Hippocrates dixit, cauſam eſſe ſimilitudinem complexionis, quæ cauſa propinquior, & magis propria erat. Aſtrologus verò reddidit cauſam remotam, nempè, identitatem conſtellationis. Vnde, licet, conſtellatio diſponat, & ſit cauſa; eſt tamen remota, & contingens, & per accidens; non autem per ſe, & neceſſaria, & proxima, & ſufficiens. Ex hac, & proxima præcedenti difficultate colliguntur ſequentes appendices non contemnendæ.

Hinc, ſi Aſtrologi perfectè ſcirent ſuam Aſtrologiam, poſſent prædicere omnia futura, naturalia, quæ non dependent ex Dei voluntate: vt quòd erit pluuia, & carentia panis, &c. Et ratio eſt; quia, cognitis cauſis, poteſt cognoſci effectus, & ſi Aſtrologi perfecti eſſe poſſent, cognoſcendo cauſas naturales, cognoſcerent, & earum effectus, & poſſent diuitias magnas ſibi comparare, ſcientes charitatem, & inopiam panis, & vini futuram, & rebus neceſſarijs prouidentes. Notanter dicitur, ſi perfectè ſcirent; quia non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Lege Gabriel. hac diſtinct. quæſt. vnica, qui dicit Aſtrologos de qualitate cœlorum, plura ignorare, quàm ſcire. Appen. 2. *Gabriel.*

Hinc, errant omninò, qui aſſerunt, præceſſiſſe ſignum arcam Noe, & dicentes Chriſtum attendiſſe horam ad ſuſcitandum Lazarum, & Moyſen ad tranſeundum mare; vt ſiccaretur. Et ratio eſt; quia hæc pendebant ex voluntate diuina, quæ non ex cauſis, per quas ſolùm Aſtrologi prædicunt futura, dependet. Appen. 3.

Hinc, affirmare religionem noſtram eſſe ſub Mercurio, & prædicere Petrum eſſe damnandum, vel ſaluandum, & quando dies iudicij futurus ſit, eſt hæreticum. Et patet Iſaiæ. 47. Et ſaluent te augures cœli, qui contemplantur ſidera, & ſupputant menſes; vt ex eis annunciarent ventura tibi. Et Hierem. 10. A ſignis nolite metuere, quæ gentes timent. Et Iob. 38. Nunquid noſti ordinem cœli, & ponentes rationem eius in terra. Hæc enim ex voluntate diuina pendent. Appen. 4. *Iſai. 47. Hiere. c. 10. Iob. 38.*

Append.5. Poſſunt Aſtrologi prædicere naturalia, quæ à noſtri arbitrij libertate pendent, non per certitudinem; ſed per conie-cturas,& in cõmuni. Verbi gratia,illa futura naturalia, quæ; vt plurimũ ex alijs naturalibus ſequuntur, vt ſi ſciũt aliquem eſſe ſanguineũ,poterunt dicere;iſte erit luxurioſus, cùm ſanguinei inclinentur ad venerem,& multi ſuas ſequãtur inclinationes,pauci reſiſtant aſtris,ſcilicet,ſapientes. Non tamen poterunt hoc ſub certitudine aſſerere. Et ratio eſt, quia, quæ ex arbitrij libertate pendent,cùm non habeant certam,& determinatam cauſam,non poſſunt certò, & determinatè ſciri.

Appen.6. Lege Scotum vbi ſuprà, & magiſtrum Ciruelo in principio defenſorij aſtrologij.

Iſat. 47. *B.Paul.* *Ad Gal.* 4. Hinc, obſeruare tempus in ijs;quæ libero arbitrio ſubduntur;& inchoare actiones ſub tali ſigno cœli,&c.genus ſuperſtitionis,& impietatis, & peccatum eſt. Iſaiæ. 47. Stent, & ſaluent te augures cœli, &c. Et gloſſ. ſuper illud B.Paul. ad Gala.4. Dies obſeruatis, & menſes, & tempora,& annos increpat eos, qui conſtellationes ſequuntur dicentes. Agam hoc menſe commercium;quia talis ſtella agit menſem. Non plantabo hoc anno vineam;quia annus biſextilis eſt.

Appen.7. *Eccleſ.*33. Hinc,obſeruare temporis qualitatem,ad rerum abundantiam conſequendam, & indigentiam explodendam, ſagacitatis opus eſt, quod nec laudatur, nec vituperatur. Eccleſ. 33. quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum à ſole.

Appen.8. Hinc, obſeruare tempus ad faciendum aliquid; quod ex naturali complexione elementorum, & temporis, emanare ſolet, non eſt peccatum. Quod medici circa ægritudines curandas, & medicamenta conferenda faciunt, conſiderando motus corporũ ſuperiorũ. Quod quidem nõ præſtant, qui motus corporum cœleſtium ignorant, & aromatarij potius, quàm medici cenſendi ſunt.

Append.9. Hinc, inueſtigare illa, quæ propriè ſequuntur immutationem aſtrorum, nempè, de calore, & frigore, de pluuia, & ſiccitate, non eſt peccatum. Erit tamen graue peccatum iudicare de ijs, quæ ſubſunt libero arbitrio, & non ſunt legi aſtrorum ſubiecta. Et ratio eſt; quia in talibus interuenit dæmo-

dæmonum inuocatio. Lege caput extuarum extra de ſortilegiis, vbi cuidam presbytero grauis pœna imponitur ab Alex. 3. eò quòd acceſſit cum quodam infami ad priuatum locum, non ea intentione, vt vocaret dæmonium, ſed vt inſpectione aſtrolabij furtum cuiuſdam Eccleſiæ poſſet recuperari. Et hoc fecit ex bono zelo, & ſimplicitate: quanta ergo pœna dignus erit, qui ex induſtria, ſcienſquè, & prudens, hoc fecerit, præſertim ſi dæmonum inuocatio interueniat?

Hinc tandem, aliis omiſſis, colligitur, vt plurimum totam Aſtrologiam, quantum ad illa, quæ pendent ex libertate arbitrij diuini, vel humani habendam eſſe, tanquàm periculoſam. Quod patet primò ex autoritate ſanctorum patrum. D. Auguſt. in libr. de doctrina Chriſtiana, & ſuper Pſalm. 63. & D. Hieron. & D. Bona. quæſt. vlt. vbi ſuprà. & aliorum. Append. 10. *D. Auguſt.* *D. Hiero.*

Magiſter Sentent. Diſtinct. XV. *De opere quintæ diei.*

Quæſt. I. De ornatu aquæ, & aeris.

DEVS Opt. Max. ſua infinita virtute ex elementis aquæ, & aeris, tanquàm ex cauſa naturali, creauit, in aqua innumeros piſces, & innumeras aues, vt ſtatim dicetur, & Scriptura ſacra docet Gen. 1. *Alex. Alen. q. 53.* *S. Thò. q. 71.* *S. Bon. art. 2. q. 3. & alij hac. d. 15.* *Gen. 1.* *Doct. vbi. ſ.*

Prima diffic. Conuenienter ne quinta die facta ſunt, quæ ad ornatum aeris, & aquæ pertinent?

CONCLVSIO.

SVnt planè conuenienter facta. Et ratio eſt: quià volatilia, & natatilia ex aqua producta ſunt, prout aqua ſumi-

tur pro humore,& vapore. Et quia ſunt ad ornamentum naturæ perſpicuæ. Nam ſicut natura cœleſtis præcedit elementarem perſpicuam, & perſpicua opacam: ſic iſtorum ornamenta ſunt ordine tempori correſpondente producta.

DVB. I. Cur non fecit mentionem de aere, vt produceret volatilia, ſicut fecit de aqua?

Doct. vbi.§. RESPONDEO: Quia nomine aquæ ſubintellexit aerem, qui ſua vicinitate habet humiditatem aquoſam. Hæc reſponſio eſt ex D. Auguſt. contra *D.Aug.* Manichæum. Lege locum apud Alex. Alen. vbi ſuprà.

DVB. II. Cur non agit Moyſes de ornatu elementi ignis?

Doct. vbi.§. REſpondeo: quia, propter eius actiuam qualitatem, non poſſent ibi animalia viuere, neque eſſent nobis vſui; propter nimiam diſtantiam. Cùm enim non aſcendant vapores illuc, nulla fiet ibi mixtio: & ita non poſſent ſaluari. Quia res eiſdem ſaluatur, quibus generatur: atque ita neque ſecundum partem ſuperiorem, quæ dicitur olympium, neque ſecundum inferiorem, quæ dicitur ignis, habebit ornatũ corporeum. Quid? quòd ſicut cœlũ aqueum nullum habet ornamentum corporeum, præter ſui perſpicuitatem luminoſam, neq; empyreum, præter ſuam lucem; ita neque ignis præter lucem.

Secunda diffic. Animalia, hac quinta, & ſexta die facta, conſtant ne ex quatuor elementis?

Doctor. vbi ſuprà. S.Bo. art. 1. q. 2. vbi ſuprà.

CONCLVSIO.

COnſtãt ex quatuor elemẽtis. Hoc enim ratio naturalis exigit: vt ſint ad ſentiendũ idonea. Quia cùm quodlibet animal

animal habeat ſenſum tactus, quo quatuor elementorũ qualitates percipiũtur, debet ex quatuor elementis conſtare. Alias rationes affert D.Bo na. vbi ſuprà.

Tertia diffic. Vtrùm corpora animalium magis conſtent ex elementis paßiuis, quàm actiuis?

CONCLVSIO.

IN corporibus animalium, quantùm ad quantitatem molis, prædominantur elementa paſſiua: at verò quò ad quantitatem virtutis, magis ex elementis actiuis conſtant. Ratio totius concluſionis ſumitur ex parte finis, qui dicitur rebus, quæ ad finem ſunt, neceſſitatem imponere. Et cùm finis corporis animalis ſit, vt aptum ſit, & habile ad vitam, & ſenſum, & motum, quæ habet ab anima, qua informatur, oportuit, vt ex quadam mutua prædominatione conſurgeret quædam mutua proportio, & concordia, ex qua corpus illud eſſet aptum ad vitam ſuſcipiendam, & anima, quæ eſt, quaſi quædam armonia, ad ſenſum. Si enim prædominarentur in eo elementa paſſiua, ſecundum molem, & virtutem, vt in mineralibus, propter ſui groſſiciem, & ſoliditatem, nõ eſſet aptum ad vitam. Similiter ſi actiua, ſecundum virtutem, & molem, prædominarentur, ſtatim elementa paſſiua cõſummarentur, nec eſſet, quod ab anima vegetari poſſet. Deinde ſi non prædominaretur terra, ſecundum quantitatem molis, non eſſet idoneum ad ſenſum tactus, qui eſt primus inter omnes animalis ſenſus, in quo ſenſu prædominatur terra. Debetque ſimiliter prædominari ignis, ſecundum quantitatem virtutis, vt moueatur. Quia ignis omnia penetrat, vt motum faciat: vt D. Auguſt.3. ſuper Gen. ad literam docet. Eum lege ad hanc difficultatem penetrandam.

Doct. & S. Bon. q.3. vbi ſ. Scot. hac. d. q. vnica.

D. Aug.

Hinc, aqua, & terra in omnibus animalibus, ſecundum quantitatem molis, prædominantur. Append.1.

Hinc, non dicuntur aliqua animalia facta ex aquis, ꝙ plus Append.2.

habeant

habeant de aqua, quò ad ſubſtantiã, quã de terra. Cum omne corpus animantis plus habeat de terra: propterea quòd terra præbet alijs ſoliditatem, & ſtabilitatem: ſed quia plus in eis dominatur aquea natura, ſecundum aliquam conformitatem naturæ, per quam illa, quæ ex aqua producta ſunt, magis exiſtendo in aquis delectantur.

Append. 3. Hinc, cùm humor ſit duplex exalans, & fluctuans: ideò aqua, quæ natura humida eſt, dicitur eſſe principium duplicis generis animaliũm, ſcilicet, natatilium, & volatilium, ratione vaporis, qui cùm ſit commixtus aeri, & feratur ſurſum, volatilia in altum leuantur. Et eò vſque aſcendere poſſunt, donec aerem humidis exalationibus pingues centem inueniant. Et aſcendunt quidem per vim animæ, ſuffragantibus ſibi pennis, & ſpiritibus interioribus, & vaporibus in aere eleuatis. Nam ſi earum corpora ſuæ naturæ relinquerentur, nunquàm aſcederent in aerem.

Append. 4. Hinc, quando dicitur in textu; producant aquæ reptile, &c. per elementum aquæ, intelligendus non eſt; vt alij volunt, ſolus aer iſte craſſior, vaporibus permixtus, licèt in eo degant, tanquàm iu proprio loco, qui ab opifice rerum illis deputatus eſt. Potuit enim Deus animantibus ex aqua conditis, virtutem ſurſum ſe ſuſtollendi, ac ſubleuandi in aere tribuere. Nam & aqua ſua habet volatilia, ſicut experientia, eos, qui in nouam Hiſpaniam nauigant, docet. Et nota reptile dici, quicquid repit, proprieque de animantibus verificari, quæ non pedibus, ſed ventre gradiuntur? vt ſunt vermes, ſerpentes, lacertæ, ſtelliones, & teſtudines: reptile verò animæ viuentis more Hebraico dici, pro reptile viuens: & volatile, quicquid volat, appellari.

Dub. Hic ab Scoto quæſt. vnica huius diſtin. explicatur quæſt.
Scot. vtrùm elementa remaneant in quocunque mixto, ſecundum ſubſtantiam in actu? & manere virtualiter in mixto
Ariſtot. habente formam ſubſtantialem, continentem in virtute elementorum formas. Ariſtot. docuit. 1. de gener. Qui poſtea quàm dixit, elementa manere in mixto, ſubiunxit. Saluatur enim virtus eorum. Sed hæc quæſt. merè phyſica phyſicis, & medicis relinquatur.

Dubia

Dubia quædam circa verba tex. ab Alex. S. Thom. & D. Bona. vbi ſuprà declarantur.

Quæſt. II. De opere. 6. diei, nempè, de ornatu terræ?

DIE tertia Deus terram diuerſo genere arborum, ac fructuum, & varietate plantarum, decorauit. Nunc ſexta die, quæ tertiæ diei, quemadmodum &, quinta dies ſecundæ reſpondet, iuſſu ſuo illam ornat, dicens. Producat terra animam viuentem in genere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ, ſecundum ſpecies ſuas. *Alex. Alen. q. 54. S. Th. q. 72. S. Bon. 1. toto ar. 2. vbi ſup.*

Prima diffic. Quid per hæc animalia intelligitur?

PER iumenta, animalia hominem ad cultum terræ adiuuantia, & per reptilia, & beſtias, animalia eundem terrentia, intelliguntur. Probatur autoritate D. Aug. apud Alex. memb. 1. vbi ſuprà, dicentis, quædam eſſe vtilia, quædam deterrentia. Et iumenta dicta ſunt à iuuando. Reptilia, quia vel non habent pedes, quibus à terra eleuentur, vt ſerpentes: vel ita breues, quibus parum eleuantur, vt lacertæ. Vox pecora, quæ in tranſlatione. 70. ponitur ſub nomine iumentorum comprehenditur. Et quia ſunt aliqua animalia, quæ ſub nullo dictorum membrorum comprehenduntur, vt cerui, & capræ, quadrupedia in dicta tranſlatione apponuntur. *Doct. vbi ſuprà & S. Bo. in expoſitione literæ. D. Aug.*

Secunda diffic. Fuerunt ne omnia minutiſſima animalia in operibus ſex dierum facta?

CONCLVSIO.

NON ſolùm minutiſſima animalia aquatilia, verùm etiam terreſtria, quàm primùm terra apparuit arida, fuerunt exorta. Concluſio eſt D. Auguſt. ſuper Geneſ. libr. *Doct. vbi ſuprà.*

D. Aug. lib. 3. cap. 14. & de Geneſ contra Manichæum libr. 1. cap. 16. Lege loca apud Alex. Alen. memb. 2. vbi ſuprà, & ibi exempla notatu digna inuenies. Quoniam iſta (inquit D. Aug.) omnia pulchra ſunt conditori, & artifici ſuo, qui omnibus vtitur ad gubernationem vniuerſitatis, cui ſumma lege dominatur. Idem

B. Damaſ. docet B. Damaſc. apud Alex. loco citato, vbi enumeratis vtilitatibus animalium, & plantarum, ſubiungit. Non eſt enim, neque animal, neque planta, in quo non operationem quandam hominum vtilitati, & vſui conferentem conditor impoſuerit.

Append. Hinc, etiam colligitur eadem die creata fuiſſe animantia venenoſa, fera, & rapacia, vt lupi, leones, tigres, ſerpentes, & alia id genus: propter decorem, & pulchritudinem vniuerſi, & hominum vtilitatem; vt infrà dicetur. Vbi hominem finem eſſe, propter quem creata fuerunt hæc omnia, docebitur.

Tertia diffic. Cur igitur hominibus hæc animalia nocent?

1.

CONCLVSIO.

Doct. vbi. §. & S. Th. q. 96. SI homo in ſtatu innocentiæ perſeueraſſet, nunquàm illi nocuiſſent, ſed ſibi manſueta fuiſſent. Hæc concluſio videtur poſſe teſtimonio ſcripturæ probari: quia, adductis ad Adam cunctis animantibus, vt eis nomina imponeret, non

Gen. 2. reſiluit, non expauit, neque Heua, viſo ſerpente, perterrita eſt;

Dan. 6. & 14 ſed cum eo familiariter locuta fuit. Et confirmatur exemplo, nam viris ſanctis aliquando diuino imperio factæ ſunt feræ manſuetiſſimæ: vt Danieli leones.

Append. Hinc, poſt peccatum, hominibus nocent, non quòd noua eis poteſtas, poſt lapſum, contra homines tradita ſit, ſed propter præſidentiam ſuper illa ab homine, per inobedientiam,

S. Tho. q. 96. amiſſam, quam contulit illi Deus Gen. 1. quando dixit. Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terrã. De animalibus autem imperfectis, quæ ex putrefactione generantur, infrà.

DVB.

DVB. I. Cur dictum fuit producat terra animam viuentem?

RATIO Dubitandi eſt; quia in productione plantarum, quæ etiam habent animam viuentem, nulla fit mentio de vita. Et in productione reptilium, quæ ſimiliter animam viuentem habent, dicitur. Producat terra reptile animæ viuentis. *Alex. Alen. q. 53. m.1. §. 2. S. Th. vbi ſupra. ad. 1. & S. Bona. in expoſitione lite.*

Reſpondetur cum Alex. quòd additum eſt animæ viuentis, non vt differētia; ſed vt explicatio. Quaſi diceret. Reptile, quod inter habentia animam computatur more hebraico; vt ſuprà diximus. Et quia plantæ imperfectiſſimam, & occultam vitam habent; ideo in earum productione non fit vitæ mentio; ſed generationis dumtaxat. Quia ſecundum hanc ſolùm in eis vitæ actus inuenitur.

Quarta diffic. Animæ dictorum animalium, aquatilium, & terreſtrium, fuerunt ne productæ ex nihilo? an ex aliquo ſubiecto præſuppoſito?

VARIAS Adducit D. Bona. opiniones circa hanc difficultatem, quas refutat. Quibus omiſſis, nota, quæ ſequuntur. *S. Bon. art. 1. q. 1. huius. d.*

Hoc eſt diſcrimen inter rationem ſeminalem, cauſalem, primordialem, & obedientialem, quòd prima dicitur qualitas actiua, exiſtens in ſemine: ſecunda eſt virtus actiua agentis: tertia eſt potentia à primordio indita elementis mundi ad hoc; vt ex ipſis fierent corpora mixta: quarta autem dicitur potentia cuiuſcunq; creaturæ, ad influxum diuinæ virtutis, & potentiæ ſuſtinendum. Nota. 1.

Inter ea, quæ ſucceſſione producuntur, quædam fuerunt in prima rerum productione in ſimili, non autem in ratione ſeminali producta: vt animæ rationis participes. Quæ, quia producuntur per creationem, non habent rationem ſeminalem: productæ tamen ſunt in ſimili. Quia, poſt productionem animæ Adæ, nō producitur noua ſpecies, licet noua *Nota. 2. D. Bo. q. vlt. diſ. 15. & S. Tho. q. 73. art. 1. ad vlt.*

creentur

crecentur indiuidua. Quædam ſecundò fuerunt in primis diebus producta, quò ad rationem ſeminalem: non tamen in ſimili, vt ſunt, quæ per putrefactionem, & quæ per diuerſarum ſpecierum commixtionem generantur. Quæ quidem ſpecies: quia quodammodo ſunt degenerantes, vt vermes, qui generatur ex humano corpore per corruptionem aliquam, quæ facit corpus humanum à propria forma degenerare: non oportuit in ſe, nec in ſuo ſimili ad primariam vniuerſi conſtitutionem produci. Nec ob hanc cauſam ſuperflua iudicanda ſunt: quia ſuo modo, quò ad bene eſſe vniuerſum decorant. Quædam ſunt tertiò, quæ in ratione ſeminali, & ſimili producuntur: vt plantæ, & bruta animalia, quæ habent eſſe per propagationem.

CONCLVSIO.

Animæ purè ſenſitiuæ in primordio non fuerunt ex nihilo productæ. Habuerunt enim ſeminarium principium, ex quo fuerunt productæ, & modò producuntur. Et confirmatur autoritate D. Aug. ad Oroſium, dicentis. *Sicut ſemen cuiuſlibet* *D. Aug.* arboris, quandã vim habet: vt cùm corruptum fuerit, in terra oriatur, & virgultum producatur, deinde ramus nihilominus cum ſtipite dilatetur in frondibus, deinde in eiſdem floribus decorata fructificet: ita eſt in corpore (vt ita dicam) quoddam ſeminariũ, vnde ſuo tẽpore currente, prouidentia Dei, aliqua genera animalium oriantur. Hoc idem docuit copioſè idem *D. Aug.* D. Auguſt. libr. 3. ſuper Geneſ. capit. 14. ad literam. Idem etiam *Ariſt.* tradidit Ariſtot. in 16. animalium. Vbi oſtendit vegetabile, & ſenſibile prius fuiſſe in ſemine in potentia, quàm in actum educerentur. Et ratio inſuper eſt: quia opus ornatus præſupponit opus diſtinctionis, & diſtinctionis opus præſupponit opus creationis: quare ſi in diſtinctione corporum non fuit noua creatio: ſed productio ex aliquo, multò minùs fuit in ornatu. Et cùm corpora animalium, & eorum formæ pertineant ad ornatum, non videntur eſſe productæ ex nihilo: ſed ex aliquo. Hoc autem eſt diſcrimen, quòd, quæ productæ fuerunt in principio, fuerunt ſimul cum ſuo ſeminario factæ: at verò, quæ nunc producuntur, educuntur ex ſeminario præexiſtente, ſecundum ſufficientem actualitatem.

Hinc,

Hinc, diuina diſpoſitione ordinatum fuiſſe intelligitur: vt animalia maioris perfectionis, & organizationis ex ſuo primo ſeminario, ſecundum maiorem actualitatem producerentur:vt ſunt animalia perfectiora, quæ generantur per propagationem. Quæ verò animalia minorem habent organizationem ex ſeminario præexiſtente producerentur:vt,quæ generantur per putrefactionem. Quæ,quia imperfectiora ſunt, minori indigent adiutorio,& virtute, vt ex potentia in actum educantur. Append.

DVB. Animæ animalium imperfectorum, quæ per putrefactionem generantur, à quo educuntur?

QVidam dixerunt educi à cœli motore, alij per creationem.

CONCLVSIO.

Educitur in actum talis anima per virtutem agentis particularis,& per adiutorium corporis cœleſtis.Et ratio eſt,quia ſicut humor fit ſemen per generandi potentiam, & poſt modum fit corpus organicum in matrice, ita quòd anima illa ſenſibilis, quæ erat in potentia, educitur ad actum per virtutem agentis particularis, & iuuamine corporis cœleſtis, ita in caſu poſito. Nam cùm in terra iſta eſſet aliquo modo ſeminarium illud,concurrentibus elementis, & adiuuante cœleſti corpore,vt calor viuificus generetur, fit quoddam ſemẽ, ita quod potentia illa actiua,quæ priùs latebat,adiuta actione cœleſtis corporis,proficit,& venit ad complemẽtum, & perfectionem. Tuncquè cœli motor non dat ſibi formam vltimam,ſed ſolùm adiuuat,& excitat,vt proficiendo ad ſpeciem perfectam perueniat. Et idem dicendum eſt de aliis in terra naſcentibus.

Alex. Alen. q.60.m.3. ar. 1.& 2. S. Tho.q. 75. art. 3. & q. 91.ar.2.ad 3. S.Bo.vbi ſupra.

Quæſt. III. De *productione rationalis creaturæ, nempè de homine.*

Alex. Alen. q.57. S.Tho.q.91. S. Bo. & alij d.15.

QVare eadem ſexta die, rebus omnibus, quibus terra exornatur, productis, dixit Deus. Faciamus hominem

ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Meritò. q. hæc de homine in genere erit explicanda. Abſoluitur quæſtio, vt eſt nobis in more poſitum, explicatis nonnullis difficultatibus.

Prima diffic. Quomodo homo cœlis, & cæteris inferioribus creaturis, præſtat?

CONCLVSIO.

Doct. vbi ſuprà.

MVltum quidem excellit, & præſtat. Et ratio eſt, quia non ſolùm inter ea, quæ condita ſunt in terris, naturæ dignitate, & conditionis nobilitate antecellit, verùm etiam quòd ſolus ipſe naturæ ſuæ dignitatem intelligere valeat. Non vt in ſuperbiam erigatur, ſed vt ad gratiarum actionem excitetur, & in feruentiorem amorem ſui conditoris rapiatur. Omitto interim alia, quibus homo à creatione aliarum omnium ſeparatur.

Secunda diffic. Conuenienter Deus hominem, dignitate naturæ omnia creata antecellentem, poſtremò creauit?

CONCLVSIO.

S. Bo. art. 2. q. 2. vbi ſuprà. B. Ambroſ. Greg. Nice. Chryſoſt. Alex. Alen. q. 17. m. 3.

COnuenientiſſimè diuina ſapientia hominem nouiſſimè plaſmauit. Ratio eſt, quia cùm homo ſit finis omnium corporaliũ, debuit vltimò produci, vt ſua productione omnia præcedentia finiret, & compleret. Alias rationes elegantiſſimas adducunt autores ex B. Ambro. in epiſt. 38. ad Horontianum, & ex Greg. Niceno in lib. de homine. cap. 2. Et ex D. Chryſoſt. lib. 1. de prouiden. Dei, & homil. 8. ſuper Gen. Inſtar namque Regis in mundum omnigena rerum varietate adornatum, tanquàm in palatium, fuit inductus.

S. Tho. q. 91. art. 4. ad. 1. S. Bon. art. 2. q. 1.

Tertia diffic. Fuit ne homo finis rerum omnium creatarum?

FInis, ad quem res ordinantur, duplex eſt. Vnus principalis & vltimus. Alter non vltimus, ſiue intermedius. Hoc

 enim

enim modo,vt perſpicuum eſt,eiuſdem rei plures poſſunt eſſe fines.

CONCLVSIO I.

Finis,primo modo ſumptus,ſoli Deo Opt.Max.competit. Ipſe enim eſt alpha,& omega,principium,& finis:vt ſuprà explicatum fuit. *Apoc. 1. & vlt.*

CONCLVSIO II.

Homo, ſecundo modo, dicitur finis rerum omnium creatarum : quatenus vniuerſa eius neceſſitati ſubueniunt, vſque dum generalis reſurrectio adueniat. Et ratio eſt, quia omnia ad eius vtilitatem referuntur, eiquè inſeruiunt. Et primùm, quòd angeli ei ſubueniant,conſtat ad Heb.1. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus,in miniſterium miſſi,propter eos,&c.Et Apoc.vlt.Conſeruus tuus ſum,& fratrum tuorum. De cœlis, & aſtris patet Deut.4. vbi Moyſes ſolem, & lunam, & omnia aſtra, ad eius miniſterium eſſe creata docet. Et de reliquis ſimiliter colligitur ex ſacra Scriptura Gen.1.Dominamini piſcibus maris.Et Gen.9.Omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt.Et omne,quod mouetur, & viuit,erit vobis in cibum, quaſi olera virentia tradidi vobis omnia. Notanter dicitur vſque dum,&c.quia tunc elementa ſola manebunt, vt in floribus.4.de iudicio vniuerſali diximus. *Apoc. vlt. Deut.4. Geneſ.1. Gen.9.*

DVB. Fuerunt ne ordinata animalia eodem modo ad hominem in ſtatu innocentiæ,& in ſtatu naturæ lapſæ.

Diuerſo quidem modo, vt ſequentes concluſiones indicabunt. *S. Bon. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO I.

In ſtatu innocentiæ fuerunt ad hominem ordinata. Et probatur quatuor rationibus.Et prima eſt ad eius imperium (per ſuam obedientiam ei præſtitam) manifeſtandum. Secunda,vt hominis habitaculũ non ſolùm multitudine arborum,verùm animalium diuerſitate decoraretur. Tertia, vt diuerſis naturis animalium multiformem conditoris ſapientiam conſpiceret. Quarta, & vltima ratio eſt, vt intelligens homo

animalium rectitudinem; & amorem in id, ad quod creata ſunt, magis, magiſque in Dei cognitionem, & amorem mentem ſuam eleuaret. Nam per ea, quæ facta ſunt, ad inuiſibilia Dei mens noſtra dirigitur.

Ad Ro. 1.

CONCLVSIO II.

In hoc ſtatu naturæ lapſæ animalia ordinantur etiam ad hominis vtilitatem; diuerſimodè tamen. Et ratio eſt; quia iumenta, & pecora ordinantur ad eius indigentiam releuandam, quò ad cibum, & veſtimentum, & obſequium, & etiam ad ſolatium; vt pſitaci, & aliæ aues, & catuli, & alia id genus animalia, quibus veſcimur, & quorũ pellibus veſtimur, & ad terram colendam, & iter faciendum, vtimur. At verò beſtiæ noxiæ ordinantur ad hominem; quia vt D. Aug. lib. 3. ſuper Gen. ad literam ait. Vel pœnaliter lædunt; vel ſalubriter exercent, aut vtiliter probant, aut ignoranter docent; vt formica docet pigrum.

D. Aug. *Prouerb. 6.*

Quæſt. IIII. De die ſeptimo.

Alex. Alen. q. 56. S. Tho. q. 73. S. Bon. q. vlt. & alij hac d. 15.

Relege primùm ad hanc quæſt. nota. 2. difficult. vlt. 2. q. ſuprà in hac diſtinctione.

Duplex eſt naturalis rei perfectio. Vna formalis, quatenus res habet ea, quæ ad ſui perfectionem concurrunt, & hæc pertinet ad ſextam diem. Tunc enim fuit vniuerſum per integritatem partium perfectum. Altera eſt perfectio rei finalis; vt quando res ſuum eſt finem conſecuta. Qui quidem finis, aliquando eſt rei operatio; vt finis intellectus eſt contẽplatio; quandoq; verò aliquid, quod per operationẽ efficitur; vt finis ædificationis eſt domus. Quam perfectionem mundus iñ fine ſæculi ſortietur, quando intellectualis natura fuerit perfectam fœlicitatem adepta. Nam cæteræ creaturæ; vt in quæſtione proxima dictum eſt, ad intellectualem naturam ordinantur, & hæc ad ſeptimum diem pertinet.

Nota. 2. S. Th. ar. 1. & Ale. Alẽ. m. 2. vbi ſuprà.

Prima

Prima diffic. Completio diuinorum operum debet ne diei.7.aſcribi?

CONCLVSIO.

COnſummatio naturalis operum Dei diei ſexto, & ſeptimo, ſecūdum diuerſas acceptiones, aſcribi poteſt. Patet ex nota. 2. Nam prima perfectio diei. 6. & ſecunda diei. 7. tribuitur. Compleuit enim Deus die. 7. opus ſuum, non creaturam nouam condendo; ſed creata adminiſtrando, & ad debitum finem mouendo. *Alex. Alen. m.1. §. 2. S.Th. art. 1. & alij vbi ſuprà.*

Hinc, conſiliantur tranſlationes. Nam, quæ conſumationem tribuit diei ſexto, intelligitur de conſumatione, & perfectione prima, quæ eſt ſecundum integritatem partium; noſtra autem tranſlatio vbi dicitur. Compleuit Deus die ſeptimo opus ſuum, quod patrarat. Loquitur de cōſumationē, & completione, ſiue perfectione ſecunda, quæ eſt ſecundum operationem partium. Appen. *Geneſ.2.*

Secunda diffic. Requieuit ne Deus ab omni opere ſuo die ſeptimo?

CONCLVSIO.

REquieuit prorſus, & ſi modò aliquid operatur, non eſt opus illud conditionis generum, & ſpecierum; ſed gubernationis, & multiplicationis rerum, iam creatarum. Ita enim intelligendus eſt locus Io.5. Pater meus vſq; modò operatur, & ego operor. Et ratio eſt; quia quàmuis potuiſſet plura feciſſe, vel adhuc facere; nihil tamē de cætero fecit, vel creando facit, quod illis primis diebus non præceſſerit; vt ex nota. 1. citato huius, q, conſtat. Quieuit igitur, in quantùm opus primordiale, quod eſt veluti ſeminarium, compleuit. Et confirmatur Eccl.1. Nihil nouum ſub Sole. Lege. D. Aug. epiſtol.28. &. c. 14. 3. ſuper Gen. ad literam. vbi hæc expreſsè docet. Et operatur, vt dictum eſt. *Alex. Alen. §.3. S.Th. ar.2. & alij vbi ſuprà. Ioan.5. Eccleſ.1. D. Aug.*

Appen. 1. *Matth. 13.* *Ad Gal. 4.* *Ioan 1.*

Hinc multorum locorum ſacræ Scripturæ explicatio colligitur: vt eſt locus Matth. 13. de conſumatione ſæculi in fine mundi. Vnde tempus plenitudinis dicitur ad Gala. 4. Et locus Ioan. 19. Conſumatum eſt: quia non loquuntur de conſumatione naturæ, quæ facta fuit die ſeptimo; ſed locus Matth. loquitur de conſumatione gloriæ, quæ erit in fine mundi. Et locus B. Io. & D. Paul. de conſumatione gratiæ, quæ fuit in incarnatione Chriſti; quia gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.

Appen. 2. *Hierem. 31.* *Eccleſ. 36.* *Apoc. 21.* *Ad Phil. 2.*

Hinc etiā pendet declaratio illius loci Hierem. 31. Nouum creauit Dominus ſuper terram. Loquitur de incarnatione Chriſti. Et loci Eccleſ. 36. Innoua ſigna, & immuta mirabilia. Et Apoc. 21. Et dixit, qui ſedebat in throno. Ecce noua facio omnia. Nihil enim nouum ex tunc fecit, quod non præceſſerit aliquo modo in operibus primis, vel materialiter, vel cauſaliter, vel in ſuo ſimili, vt ſuprà in primo nota. in principio huius. q citato prædiximus; vt incarnationis opus nouum præceſſit, ſecundum ſimilitudinem hominum factus.

Hæreſis. *D. Aug. lib. cōt. Adimātum, & de Gene. contra Mich. c. 22.* *Io. 5.*

Hinc, tandem confutatur hæreſis Manichæorum, qui; vt autor eſt D. Auguſt. calumniabantur nouo teſtamento; quia Io. 5. dicitur. Pater meus vſquè modo operatur, & ego operor.

Io. 5. Alex. *Alen. q. 53. m. 2. & q. 56. m. 2.* *S. Tho. q. 73. ar. 3.*

Nota diſtinctionem D. Bona. vbi ſuprà de duplici perfectione vniuerſi. Quarum prima, & præcipua eſt ſecūdum eſſe permanens, quæ attenditur in completa exiſtentia principiorum, & completo numero ſpecierum; à qua ceſſauit die ſeptimo. Secunda eſt ſecundum illius eſſe decurrens, quæ conſiſtit in productione eorum, quæ per tempora decurrunt, & ſibi ipſi conſequenter ſuccedunt, ex cuius ſucceſſionis ordinatione reſultat quædā vnitatis pulchritudo, & perfectio. De hac intelligit locus. Pater meus vſq; modo operatur, &c.

Tertia *diffic. De benedictione in. 5. & . 6. & . 7. die?*

S. Bon. in expoſitione lit. Magiſt.

HAEC Difficultas eſt fœcunda, & parit ex ſe vnū; atque alterum dubium: ſunt tamen iacienda priùs aliquot fundamenta notatu digna.

Bene-

Benedicere,ſiue benedictio in bonam, & in malam partẽ accipitur. In malam ſignificat blaſphemare, aſpernari. Iob. 2. Benedic Domino, & morere, ideſt, blaſphema, ſiue maledic Dño. Nam, per antiphraſim, hoc loco benedic pro maledic, vſurpatur. In bonã verò partem pro laude Dei ſumitur. Vnde regius pſaltes. In eccleſijs benedicite Deo Domino. *1. Fundam.* *Iob.2.* *Pſalm.67.*

Benedicitur Deus ab homine, & homo à Deo. Deus quidem ab homine, cũ dignis laudũ præconijs extollitur. pſal. 33. Benedicam Dñm in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Homo autem benedictionem à Deo aſſequitur, quãdo, gratiæ ſuæ dona homini impartitur. pſal. 66. Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus. *2. Fundam.* *Pſalm.33.* *Pſalm.66.*

Quidam ſunt in plena benedictione, vt ſancti in patria, de quibus. 2. Cor. 9. Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Quidam etiam ſunt in plena maledictione, vt damnati; Matth. 25. Ite maledicti, &c. Quidam tandem ſunt mixti, nempe, in mundo exiſtentes. Nam aliqui replentur benedictionibus, vt qui ſunt gratia iuſtificati, & ab omni mortali peccato immunes, alij verò maledictionibus ſaturãtur; vt qui peccatorum ſordibus ſunt inuoluti. De ijs Prouer. 10. Benedictio Domini ſuper caput iuſti, os autem impiorum operit iniquitas. *3. Fundam.* *2.Cor.9.* *Matth.25.* *Prouerb. 10.*

Hinc, facilè colligitur; cur Deus in ſtatu innocentiæ Adæ benedixerit, & ſimul atquè peccauit, eidem maledixerit, maledicta terra, &c. Appen. *Geneſ.3.*

Benedicere ſignificat, gratias agere; vt Deut. 8. Cùm comederis, & ſaturatus fueris, benedicas Domino. Et pſal. 15. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum, id eſt, gratias ei agam. Significat etiam bona alicui imprecari, & tribuere. Geneſ. 1. Creauit Deus hominem, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, benedixitquè ei. Et tandem ſumitur pro ſanctificare. Geneſ. 2. Benedixitquè Deus diei ſeptimo, & ſanctificauit illum. *4. Fundam.* *Deut.8.* *Pſalm.15.* *Geneſ.1.*

D V B. I. *Cur benedictio facta eſt ſuper producta ex aquis, & non primò ſuper terræ naſcentia, & terrena animantia?*

Doct. vbi ſuprà. *D. Auguſt.* RESpondeo cum D. Auguſt. apud Alexandrum. Terræ naſcentia non fuere primò benedicta; quia non habuerunt effectum prolis procreandæ, & ſine ſenſu gerebantur, & benedictio ad multiplicationem pertinet. Vnde dictum eſt creaturis, quas benedixit. Creſcite, & multiplicamini, &c. Et quia plus piſces, & aues, quàm reliqua animalia multiplicant, priùs hæc ex aquis orta benedixit, per quorum benedictionem intelliguntur quoquè benedicta reliqua animalia.

Append. Hinc, benedixit Deus homini; quia vbique terrarum conſeruatur, & propagatione multiplicarur, quod nulli ſpeciei animaliū contingit. Lupos enim neq; Sardinia, neq; Anglia, neq; Baleares, in quibus maior, & minor continentur, nequè Ebuſus, & huic proxima frumentaria, hactenus nouerunt.

D V B. II. *Benedicuntur etiam res inanimatæ?*

Prima Propoſitio.

Doct. vbi s. *Gen. 2.* *Matth. 26. & 14. & Luc. 9.* BEnedicuntur à Deo. Nam Gen. 2. Benedixit Dominus diei ſeptimo, & ſanctificauit illum. Et Chriſtus Dominus panem euchariſtiæ, & panes, quibus quínq; millia hominum ſatiauit, benedixit.

Secunda Propoſitio.

Benedicuntur quoq; res inanimatæ ab homine. Probatur concluſio multis benedictionum formis, quibus Eccleſia, ad varia genera rerum inanimatarum benedicenda, in miſſali, & ſacerdotali Romano vtitur.

Appen. Hinc, ex benedictione Chriſti originem ſumpſiſſe videntur rerum inanimatarum benedictiones.

D V B.

DVB. III. Cur res benedicuntur?

RATIO Dubitandi eſt; quia cùm omnis creatura Dei bona ſit, videtur non eſſe opus benedictione. Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erãt valde bona. Reſpondetur. Quamuis omnis creatura Dei bona ſit, tamen, quia inimicus humanæ naturæ hominum ſaluti, & vitæ ſpirituali, & corporali inuidens, nociua multa rebus, vſui humano deputatis, adinuenit; vt hominibus, & ſpirituale: & corporale damnum inferret. Ideò ſanctificatur, inquit ibidem Apoſt. per verbum Dei, & orationem, ſcilicet, ſacerdotis, nempè, ad effugandam inimici virtutem. *Gen.1.* *1.Timo. 4.*

Hinc, Eccleſia Spiritu ſancto edocta; vt inimici prauitas eradicaretur, & fideles in bono ſtatu, & quiete, conſeruarentur, varias diuerſarum rerum benedictiones in virtute Dei fieri inſtituit. Appen.

Quarta diffic. Cur Deus diem ſeptimum benedixit, & ſanctificauit, & non alios dies?

NOta primùm cum Alex. Alen. nomen benedictionis latius patere, quàm ſanctificationis nomen. Et ratio eſt; quoniam eſt benedictio quædam temporalis; vt quæ conſiſtit in rerum multiplicatione. Quæ benedictio; vt ex dictis patet fuit in quinto, & ſexto die: eſt etiam quædam benedictio ſpiritualis, quæ rurſus eſt duplex. Vna gratiæ, quæ eſt homini propria. Altera quietis æternæ, quæ dicitur hoc loco benedictio cum ſanctificatione. *Docto. vbi ſuprà.* Nota.1.

Ratio dubitandi in loco eſt; quia cùm tempus de ſe ſit indifferens, & dies ſit temporis pars, non debuit magis dies ſeptimus, quàm primus, & alij benedici. Nota.2.

Propoſitio.

Meritò dies ſeptimus, & nõ alij, benedictione donatus eſt. Et ratio eſt; quia, vt dicitur malus non ratione ſui, vt habet *S.Bon. eſt.*

Ad Ephe. 5. dubitandi ratio; ſed menſuræ actionis malæ; vt B. Paul. ad Epheſ. 5. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Ita è contrario dies eſt benedictus; quia eſt menſura alicuius operationis, in qua eſt benedictio, & ſanctificatio. Neque enim aliud eſt, diem benedicere, & ſanctificare, quàm tali actioni diem conſecrare.

Appen.

Hinc, quoniam Deus omnia fecit ad hominis inſtructionem; vt eum non ſolùm verbo, verùm etiam opere erudiret: ſicut ſex diebus operatus eſt, & die ſeptimo quieuit ab omni opere, quod patrarat; ita etiam conceſſit homini, vt ſex diebus operaretur, & die ſeptimo ab omni opere ceſſaret, & ei per contemplationem inhæreret. Et quia per quandam inhæſionem recipit homo ampliorem benedictionis, & ſanctificationis gratiam, dicitur tantùm dies ſeptimus, non ratione ſui; ſed illius, quod Dominus deputauit, in illo fieri, benedictus, & ſanctificatus.

Alex. Alen. in p. p. q. 61. per totũ, & q. 67. m. 1. & in. 2. p. q. 55. m. 2. 3. & 4. & q. 62. m. 5. per totum.

Dub. multa ad literam huius diſt. tractat Alex. Alen. vbi ſuprà. Et quæſt. 55. hactenus de diſt. 15.

Magiſter Sent. Diſtinct. XVI.

B. Tho. q. 35. & 93. Magiſt. & Doct. ſcholaſtici hac. diſ. & d. 3. primi.

Quæſt. vnica, An homo ad Dei imaginẽ ſit conditus?

HActenus Magiſt. Sent. de conditione, creaturæ merè ſpiritualis, & creaturæ merè corporalis, diſſeruit. Iam hominis productionem aggreditur, qui ex vtraque natura; vt Athana. in ſymbolo docet, conficitur. Anima ſiquidem rationalis, & caro vnus eſt homo. Hic enim, velut alter mundus, plaſmatus à Deo eſt. Vnde Microcoſmi nomen accepit. Quem ſi ſupinum ſtatueris, & in vmbilico, qui in eo centri locum habet, circinum fixeris, & circumduxeris extrema digitorum in manibus expanſis, & pedibus, attingendo, abſolutum conficies orbem. Eritq; tibi perſpicua ſatis quæſtio hæc, ſi ſequentes difficultates diligenter, & attentè legeris.

Caſtr. contra hæreſ. verbo, Adam, & Heua, hær. 2. & vera imago hær. 2.

Prima

Prima diffic. Cur dixit Deus, hominem conditurus: faciamus hominem, &c?

MERITO Hoc quæritur; quia ad alias res producendas ſolùm vſus fuit verbo fiat; hominem autem producturus videtur conſilio, & deliberatione vti dicens, faciamus.

Alex. Alen. q. 55. m. 2. S.Tho.q. 93. art.5. & q.91. art. vlt. ad.1. & alij vbi. s.

CONCLVSIO I.

Conuenientiſſimè verbum faciamus in hominis plaſmatione appoſitum fuit. Et ratio eſt; vt hominis excellentiſſima dignitas præ reliquis omnibus demonſtraretur. Ratio eſt D Auguſt. in ſermone quodam de imagine. Non autèm, quòd Deus conſilio, & deliberatione egeat, aut ſucceſſiuam de ſuis operibus conſiderationem habere debeat, nec quòd plùs conſultauerit, aut deliberauerit ſuper homine faciendo, quàm de alijs creaturis, quaſi hoc fuerit magis difficile.

Gen.1. D. Aug.

CONCLVSIO II.

Nequè eſt intelligendus locus de Deo, & angelis, quaſi Deus conſulturus, ab angelis requirat; quo modo hominem nobilitet. Et ratio eſt; quia Deus non indigebat in creatione hominis adiutorio angelorum, pluſquàm in creatione alterius creaturæ. Tum etiam; quia vox noſtram identitatem naturæ inſinuat, nulla autem eſt imago vna Dei, & angelorum.

Theo. & D. Baſi.hom. 9. exameron.

Hinc, confutatur hæreſis quorundam hæreticorum; qui ad angelos factum fuiſſe ſermonem hunc aſſeruerunt.

Hæreſis.

CONCLVSIO III.

Nec ſermo iſte ad ſolum filium referendus eſt; quaſi ad imaginem ſolùm filij homo factus ſit. Et ratio eſt; quia dixiſſet tunc ad imaginem tuam, & non ad imaginem noſtram.

S.Tho.in ſol. ad.3.

Hinc, colligitur erraſſe, qui ſoli filio locutũ fuiſſe patrem interpretantur.

Append.

CONCLVSIO IIII.

Nequè eſt locutio vnius perſonæ ad ſe ipſam. Et ratio eſt, quia nunquàm loquitur ad ſe ipſum, cùm aliquid facit.

Caſtr. verb. anima.hæ. 9.

Ad Ephe. 5. dubitandi ratio; ſed menſuræ actionis malæ; vt B. Paul. ad Epheſ.5. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Ita è contrario dies eſt benedictus; quia eſt menſura alicuius operationis, in qua eſt benedictio, & ſanctificatio. Neque enim aliud eſt, diem benedicere, & ſanctificare, quàm tali actioni diem conſecrare.

Appen.

Hinc, quoniam Deus omnia fecit ad hominis inſtructionem; vt eum non ſolùm verbo, verùm etiam opere erudiret: ſicut ſex diebus operatus eſt, & die ſeptimo quieuit ab omni opere, quod patrarat; ita etiam conceſſit homini, vt ſex diebus operaretur, & die ſeptimo ab omni opere ceſſaret, & ei per contemplationem inhæreret. Et quia per quandam inhæſionem recipit homo ampliorem benedictionis, & ſanctificationis gratiam, dicitur tantùm dies ſeptimus, non ratione ſui; ſed illius, quod Dominus deputauit, in illo fieri, benedictus, & ſanctificatus.

Alex. Alen. in p.p. q. 61. per totũ, & q. 67. m. 1. & in.2. p.q. 55. m. 2. 3. & 4. & q. 62. m. 5. per totum.

Dub. multa ad literam huius diſt. tractat Alex. Alen. vbi ſuprà. Et quæſt.55. hactenus de diſt.15.

Magiſter Sent. Diſtinct. XVI.

B.Tho.q. 35. & 93. Magiſt. & Doct. ſcholaſtici hac. diſ. & d. 3. primi.

Quæſt. vnica, An homo ad Dei imaginẽ ſit conditus?

HActenus Magiſt. Sent. de conditione creaturæ merè ſpiritualis, & creaturæ merè corporalis, diſſeruit. Iam hominis productionem aggreditur, qui ex vtraque natura; vt Athana. in ſymbolo docet, conficitur. Anima ſiquidem rationalis, & caro vnus eſt homo. Hic enim, velut alter mundus, plaſmatus à Deo eſt. Vnde Microcoſmi nomen accepit. Quem ſi ſupinum ſtatueris, & in vmbilico, qui in eo centri locum habet, circinum fixeris, & circumduxeris extrema digitorum in manibus expanſis, & pedibus, attingendo, abſolutum conficies orbem. Eritq; tibi perſpicua ſatis quæſtio hæc, ſi ſequentes difficultates diligenter, & attentè legeris.

Caſtr. contra hæreſ. verbo, Adam, & Heua, hær. 2. & vera imago hær. 2.

Prima diffic. Cur dixit Deus, hominem conditurus: faciamus hominem, &c?

MERITO Hoc quæritur; quia ad alias res producendas ſolùm vſus fuit verbo fiat; hominem autem producturus videtur conſilio, & deliberatione vti dicens, faciamus. *Alex. Alen. q. 55. m. 2. S.Tho. q. 93. art. 5. & q. 91. art. vlt. ad. 1. & alÿ vbi. s.*

CONCLVSIO I.

Conuenientiſſimè verbum faciamus in hominis plaſmatione appoſitum fuit. Et ratio eſt; vt hominis excellentiſſima dignitas præ reliquis omnibus demonſtraretur. Ratio eſt D August. in ſermone quodam de imagine. Non autem, quòd Deus conſilio, & deliberatione egeat, aut ſucceſſiuam de ſuis operibus conſiderationem habere debeat, nec quòd plùs conſultauerit, aut deliberauerit ſuper homine faciendo, quàm de alijs creaturis, quaſi hoc fuerit magis difficile. *Gen. 1. D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Neque eſt intelligendus locus de Deo, & angelis, quaſi Deus conſulturus, ab angelis requirat; quo modo hominem nobilitet. Et ratio eſt; quia Deus non indigebat in creatione hominis adiutorio angelorum, pluſquàm in creatione alterius creaturæ. Tum etiam; quia vox noſtram identitatem naturæ inſinuat; nulla autem eſt imago vna Dei, & angelorum. *Theo. & D. Baſi. hom. 9. exameron.*

Hinc, confutatur hæreſis quorundam hæreticorum; qui ad angelos factum fuiſſe ſermonem hunc aſſeruerunt. *Hæreſis.*

CONCLVSIO III.

Nec ſermo iſte ad ſolum filium referendus eſt, quaſi ad imaginem ſolùm filij homo factus ſit. Et ratio eſt; quia dixiſſet tunc ad imaginem tuam, & non ad imaginem noſtram. *S.Tho. in ſol. ad. 3. Append.*

Hinc, colligitur erraſſe, qui ſoli filio locutū fuiſſe patrem interpretantur.

CONCLVSIO IIII.

Neque eſt locutio vnius perſonæ ad ſe ipſam. Et ratio eſt, quia nunquàm loquitur ad ſe ipſum, cùm aliquid facit. *Caſtr. verb. anima. hæ. 9.*

CON-

CONCLVSIO V.

Loquitur ad perſonas, & ratio eſt; quia voluit vnius Deitatis Trinitatem ſanctiſsimam perſonarũ inſinuare. Et quia opera Trinitatis ad extra ſunt indiuiſa.

CONCLVSIO VI.

Vtitur quoquè ſcriptura in hominis productione hoc ſpeciali modo loquẽdi: vt oſtẽderetur, alia propter hominẽ facta fuiſſe. Et ratio eſt; quia quæ principaliter intẽdimus, cũ maiori deliberatione, & ſtudio facere conſueuimus.

***Dub.* Cur poſtquã dictũ eſt creauit Deus hominem, ad imaginem, & ſimilitudinẽ ſuam, additum eſt ad imaginem Dei creauit illum?**

Alex. Alen. m.4.q.55. Reſpondeo: primùm; vt declararetur, vnitatem eſſentiæ eſſe eius exemplarem cauſam. ſecundò, vt conuerſio eiuſdem ad eandem, tanquàm ad ſuum finem, indicaretur: *Eccl.17.* Vtrumquè confirmatur Eccleſiæ. 17. vbi de conditione primi hominis loquens ſcriptura ſacra dicit. Secundum imaginem ſuam fecit illum. Et iterum conuertit illum in ipſam. *Append.*

Hinc, hominem ad imaginem, & ſimilitudinem Dei eſſe factum, de fide tenendum eſt.

***Secunda diffic.* Poteſt ne homo dici imago Dei, ſicut dicitur ad eius imaginem factus?**

Alex. Alen. q.62.m.5. artic.3. S.Tho. q. 93. art.1. S. Bon. q. 1. ar.1. Duran.q.5. Scot. & alij hac.d.16.

CONCLVSIO I.

Imago, ſi propriſſimè ſumatur, vt inquit Alex. 1. perfectè implẽs illud, cuius imago eſt; vt S. Tho. declarat, ſoli filio in diuinis reſpectu patris conuenit. Et ratio eſt; quia imago Dei perfecta, & propiriſſimè ſumpta non poteſt niſi in idẽtitate naturæ reperiri, quæ eſt in filio, & non in angelis, neq; hominibus, vt fides docet. Et hoc modo Hilarius in lib. de ſyno. definit imaginẽ dicens, eſſe indifferentem ſpeciem, & indiſtinctam, indiſcretamquè, & vnitam ſimilitudinem rei, cuius imago eſt.

CON-

CONCLVSIO II.

Imago propriè ſumpta, quatenus repræſentat nobilem actum eius, cuius eſt imago, diſtinctionemquè, & ordinem, verè competit homini, & eſt homo Dei imago. Ratio eſt; quia hominis anima non ſolùm repræſentat Deum, quatenus ens, & viuens eſt; ſed etiam nobiliſſimum eius actum, qui eſt intelligere. Atquè etiam repræſentat diſtinctionem, & originem, quæ eſt in diuinis perſonis, quantùm ad memoriam, & intelligentiam, & voluntatem. Imago enim dicit ordinem, & originem in potentijs ſuo modo, ſicut eſt in perſonis. Et confirmatur autoritate D. Auguſt. in libr. 83. quæſt. quæſt. 51. qui dicit hominem imaginem, & ad imaginem eſſe. Nam propter ſimilitudinem imago, & propter imperfectionem ſimilitudinis ad imaginem eſſe dicitur. Et; vt dicit D. Bona. in abſtracto dicitur imago, in concreto ad imaginem; vt tabula, in qua eſt Regis imago depicta, dicitur imago, & dicitur ad imaginem Regis depicta. Lege D. Aug. in lib. de decem chordis. *Alex. Alen. ar. 7. vbi.ſ. D. Auguſt.*

Tertia diffic. Vtrùm homini naturaliter inſit Dei imago?

CONCLVSIO.

INeſt homini naturaliter Dei imago. Et ratio eſt; primùm; quia ineſt ei à prima ſua origine. Et quia ineſt omni homini communiter, & inſeparabiliter. Et quia competit ei, ſecundũ ſuas intrinſecas, & naturales potentias, intellectum, memoriam, & voluntatem. Quæ enim hoc modo inſunt, naturaliter ineſſe dicuntur. *Alex. Alen. ar. 5. & 6. S. Th. ar. 4. S. Bo. q. 2. & alij vbi.ſ.*

Quarta diffic. Imago Dei cõuenit ne alijs ab homine?

CONCLVSIO.

COnuenit etiam angelis. Et ratio eſt; quia cùm anima eo ipſo imago Dei ſit, quo Dei capax, & particeps eſſe poteſt, & hoc competat angelis, ſicut & homini, conueniet etiam angelis. Neque enim nobiliſſima omnium creaturarum natura, ſcilicet, angelica, nobiliſſima omnium condi- *Alex. Alen. art. 2. S. Tho. ar. 2. S. Bon. q. 3. Dur. q. 1. & alij vbi.ſ.*

conditionũ naturalium, quæ eſt eſſe ad imaginem Dei carere debuit, cùm intellectu, memoria, & voluntate præditi ſint, quibus imago Trinitatis ſanctiſſimæ repræſentatur.

Append. Hinc, perſpicuum eſt rationem imaginis non competere aliis creaturis, in quibus ſolùm remanet ratio veſtigij, ſecundum vnitatem, veritatem, & bonitatem.

Quinta diffic. Eſt ne imago æqualiter in homine, & in Angelo?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. art. 2. S. Tho. art. 3. S. Bona. q. 1. art. 2. Dur. q. 2. & alij vbi ſup.

SI loquamur de imagine, quantùm ad eſſentialia, perfectiùs in angelo, quàm in homine imago reperitur. Et ratio eſt, quia in eo eſt verior, & perfectior, & expreſſior ratio imaginis, ꝗ in maiori participatione diuinæ perfectionis, conditum eſt, talis autem eſt magis angelus, quàm homo.

CONCLVSIO II.

Si autem ſermo fiat de imagine, quò ad perſonalia, quæ eſt Trinitatis beatiſſimæ imago, æqualiter eſt in vtroquè imago. Et ratio eſt, quia hæc eſt diſtinctio, & origo, & æqualitas, & conſubſtantialitas in potentiis animæ, nempè, in memoria, intelligentia, & voluntate, ſicut in potentiis Angeli.

Sexta diffic. Vtrùm imago Dei ſit in fœmina?

CONCLVSIO I.

S. Bona. q. 2. art. 2. S. Tho. art. 4. Gen. 1. B. Ambroſ. Hexam. lib. 6. c. 7. & 8.

EST quidem. Probatur Gen. 1. Creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, maſculum, & fœminam creauit eos. Et mox effectum illius imaginis diuinæ explicans, ſubiungit. Dominamini piſcibus maris, &c. Et ratione confirmatur quia fœmina æque ac vir mentem, & rationem, & libertatem arbitrij habent, in quibus imago Dei conſtituitur.

Hinc,

Hinc, imago, quantùm ad ſuum eſſe principale, quod in anima, & eius potentiis eſt, quatenus Deum trinum, & vnum repræſentant, & ad eundem debent conuerti, æquè eſt in fœmina, & viro, ſerua, & libero. *Append.*

CONCLVSIO II.

Ratione tamen quarundam circunſtantiarum adiacentium excellentiori modo reperitur in viro, quàm in fœmina, Dei imago. Et probatur. Tum ratione præſidentiæ, quia mulier, etiam ante peccatum, erat naturaliter viro ſubdita, & vir ſoli Deo ſuberat. Vnde. B. Paul. dixit, virum eſſe imaginem Dei, non mulierem. Vt per pulchrè adnotauit. D. Chryſoſt. eo in loco, & ſuper Geneſ. Tum etiam quia vir eſt caput, & principium mulieris. Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro. Et enim non eſt creatus vir propter mulierem: ſed mulier propter virum. Et propter has cauſas in viro magis, quàm in muliere, relucet Dei imago, qui eſt Dominus rerum omniũ, quas condidit, illiſquè dominatur, & præeſt, & eſt illarum omnium finis, & principium, alpha, & ω. *1.Cor.11.* *D. Chryſoſt.* *1.Cor.11.* *Apoc.1. & 22.*

Septima diffic. Vtrũ imago Dei ſit in corpore hominis.

Circa hanc difficultatem fuit hæreſis quorundam, dicentium imaginem Dei, ad quam homo factus eſt, à Deo eſſe corpori impreſſam, & non animæ. Quis autem fuerit huius hæreſis autor nec Philaſter, Brixienſis epiſcopus, nec D. Aug. qui contra illam diſputarunt, indicarunt, vt Caſtro vbi ſuprà ſcribit. *Alex. Alen. q.62.m.5. art.5.* *S.Tho. q. 93. art.5.*

CONCLVSIO I.

Imago Dei non eſt in corpore impreſſa, neque ad imaginẽ Dei factum eſt. Ratio eſt, quia ſi Dei imago eſſet in corpore hominis & non in anima, oporteret, vt alia bruta animalia, quæ ſimilem homini habent ſui corporis figuram, (qualia in mari aliqua eſſe dicuntur) imaginẽ Dei portaret, & eſſent ad imaginem Dei facta: quemadmodum homo. Et confirmatur autoritate ſacræ ſcripturæ: nam poſteà quàm Deus creauerat cete grandia, & omnem animam viuentem, &c. *Caſtro contra hæreſ. verb. imago. hæreſi.2.* *Hæreſis.* *Geneſ.1.*

ad

ad hominis creationem deueniens, dixit Deus. Faciamus hominem ad imaginem,& ſimilitudinem noſtram, vt præſit,&c. quod de ſolo homine,& de nullo alio animal dictū eſt. Tum etiam,quia per id,homo Dei imago ſignificatur,autore D. Auguſt.quo irrationabilibus omnibus præeſt,& ſuper omnia dominatur,quod non facit per corpus, curſus velocitate, fortitudine,&c.(In his enim homo à multis beſtiis ſuperatur,)ſed per intellectum, & mentem, & memoriam, in quibus ratio imaginis ſita eſt.

D. Aug. 1. de Gen. contra Manich. cap. 17. & 12. de Trinit. c. 7.

Hæreſis. Hinc, confutata manet hæreſis in principio difficultatis poſita.

CONCLVSIO II.

Methonymicos tamen non abſurdè imago Dei appellari poteſt. Et ratio eſt, quia imaginem Dei optimè ſignificant ea,quæ perſpicuè in corpore relucent. Cùm corpus humanum, præ corporibus omnium animantium, habeat ſtaturam, membra, vires, & organa rationi congrua. Vnde D. Aug. inquit. Non immeritò exterior homo dicitur particeps ſimilitudinis Dei,non ſolùm;quia viuit,ſed quia ad mentem ſe regentem conuertitur. Et alibi, corpus noſtrum ſic fabricatum eſt, vt erectum indicet nos meliores beſtiis, à Deo ſimiles.

D. Aug. lib. 83. q. q. 51. & contra Manich. vbi. s. De Eccl. dog. c. vlt.

Octaua diffic. Quomodo imago à ſimilitudine differt?

Alex. Alen. art. 4. S. Th. art. 2. S. Bo. q. vlt. Geneſ. 1.

NOn immeritò hæc difficultas à doctoribus citatis diſcutitur. Nam ſi pro eodem ſimilitudo, & imago ſumerentur battologia, & inepta quædam nugatio in verbis Moyſi offenderetur,dicentis in perſona Dei. Faciamus hominem ad imaginem,& ſimilitudinem noſtram,quia ſimilitudo iam antea in imagine fuit comprehenſa, quare non opus erat pluribus, ſi vnum ſufficiebat, & imago ſimilitudinem includebat. Varij ſanctorum patrum varias differentias adduxerunt ad earum diſtinctionem,quibus omiſſis, ſit concluſio.

CONCLVSIO.

Similitudo non eſt imago, ſed imaginis perfectio. Senſus enim germanus illius loci, faciamus hominem, &c, eſt, ſcilicet, faciamus hominem ad imaginem noſtram, non qualemcunquè, ſed apprimè nobis ſimilem ita, vt homini noſtra ſit imago, non quæ naturam noſtram obnubilet, vel obſcurè exprimat, ſed euidentiori claritate eius perfectionem manifeſtet. Nam B. Damaſ. lib. 2. per plura capita ſimilitudinem in virtutibus, & gratia Spiritus ſancti cum aliis ſanctis patribus conſtituit. Sic enim habet B. Irenæus lib. 3. contra Valent. cap. 20. Quod perdidimus in Adam, hoc in Chriſto Ieſu recepimus. Perdidimus autem iuſtitiam, pietatem, cæteraſquè virtutes, in quibus ſimilitudo, quæ eſt imaginis Dei perfectio, ſita eſt. Lege eundem lib. & B. Cyprianum ſer. 3. de pœnitentia explicante locum. Eſtote perfecti, ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt, vbi ait. Erimus perfecti, ſi ſimilitudo, quā Adam peccando perdiderat, in actibus noſtris luceat. Vbi nomine ſimilitudinis nihil aliud, quàm pietatis opera, intelligit. His ſuffragantur B. Amb. exponens illud Pſal. 48. Homo cùm in honore eſſet. D. Baſil. B. Hieron. & alij, quos citat Fœliſius, lege ſequentem difficultatem.

Gen. 1. *B. Damaſ.* *B. Irenaus.* *B. Cyprian.* *Matth. 5.* *B. Ambr.* *Pſalm. 48.* *B. Baſil.* *D. Hiero.*

Nona diffic. Vtrùm Dei imago per peccatum amittatur?

NOta primùm cum Victorino Afro, à quo B. Hieron. Rethoricam didiciſſe fertur. in lib. 1. contra Arrium, vbi differens locum: Faciamus hominem, &c. ait. Aliud eſt iuxtà imaginem eſſe, quod quidem ſubſtantia eſt, aliud autem iuxtà ſimilitudinem eſſe, quod non eſt ſubſtantia, ſed in ſubſtantia, nomen qualitatis declaratiuum. Quod confirmauit Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus libr. 1. ſuper Gen. eundem locum faciamus hominem, &c. explicans, vbi ita ſcribit. Inter ſimilitudinem, & imaginem, hoc intereſt, imago Dei omnium, ſimilitudo paucorum. Hoc namquè imago Dei ab excellentia diuinæ ſimilitudinis diſtat, quòd

Caſtro cõtra hæreſ. verb. Adam, & Heua. hær. 2. *Nota. 1.* *Victorian.* *Gen. 1.* *Eucherius.*

imago Dei anima peccatrix eſſe non deſinit: ad Dei autem ſimilitudinem, niſi anima ſancta fuerit, non perueniet. Quia illa anima creata eſt per naturam, hæc dabitur conſumari per gratiam. Quoniam; ſi nihil aliud eſt imago Dei, quàm mens naturaliter animæ humanæ collata; quid aliud erit ſimilitudo, niſi feliciter beatitudo conferenda. Hæc Eucherius.

Nota. 2. Deinde animaduerte imaginis nomen non ſolùm capi in ſacris literis iuxtà id, quod in natura ſitum eſt, & nunquàm perditur: ſed aliquando etiam capi, iuxtà quaſdam animæ qualitates. Patet ad Col. 3. Expoliantes, inquit B. Paul. Vos veterem hominem cùm actibus ſuis, & induentes nouum, qui renouatur in agnitionem ſecundùm imaginem eius, qui creauit illum. Ex quo loco apertiſſimè colligitur, hanc eſſe datam à B. Paul. differentiam inter veterem, & nouum hominem: vt vetus homo, qui ad peccatum pertinet, non habeat imaginem Dei: quia, ſcilicet, bonitate caret: nouus autem homo, qui ad gratiam per Chriſtum recuperandam pertinet, Dei imaginem gerat. Iuxtà quod oportet: vt ibi imago non ſolùm conſiſtat in nuda animæ ſubſtantia: ſed etiam in gratia, per quam homo Dei formis fiat. Et B. Ambroſ. ſuper hunc locum, inquit. Imago hæc in conuerſatione bonæ vitæ intelligenda eſt, ſicut dicit ad Corint. quemadmodum portauimus imaginem eius, qui de terra eſt, ita & portemus imaginem illius, qui de cœlo eſt. Ipſe eſt ergò creator hominis, cuius imaginem portare nos iubet in ſanctitate, & bonis operibus, quæ de filij Dei cognitione deſcendit. Hactenus D. Ambr.

Ad Col. 3.

B. Ambr.

1. Cor. 15.

CONCLVSIO I.

Hæreticum eſt aſſerere, imaginem Dei, quæ in nuda animæ ſubſtantia conſiſtit, per peccatum amitti. Quantumcunquè enim homo ſe ipſum peccatis ſubdat, non perdit mentem, intellectum, neque arbitrij voluntatem, in quibus ſita eſt. Et ratio eſt, quia ſi in dæmonibus (vt B. Dionyſ. docuit) quorum peccatum multò grauius fuit, naturalia manſerunt integra, quantò magis id factum eſſe in homine putandum eſt?

B. Dion.

Deinde,

Deinde, ſi peccatum aliquod ſubtraheret de natura, crebreſcentibus peccatis: tandem aliquando ipſa peccata totam animæ conſumerent naturam, quod nefas eſt dicere, immo, & hæreticum, Cùm anima ſit immortalis, & incorruptibilis. Et confirmatur conclusio variis ſacræ ſcripturæ teſtimoniis, præſertim illo Pſal. 38. In imagine pertranſit homo: ſed & fruſtrà conturbatur. Et illo. 1. Cor. 9. Vir non debet velare caput: quia imago, & gloria Dei eſt. Quæ teſtimonia de quocunque homine dicta eſſe conſtat. Quale etiam eſt teſtimonium Geneſ. 9. Quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius. Ad imaginem Dei, quippè, factus eſt homo. Et illud Iacobi. 3. Lingua maledicimus homines, qui ad imaginem Dei creati ſunt. In quibus locis ſacra Scriptura, tam de bonis, quàm de malis hominibus, in quibus etiam poſt peccatum remanet imago, loquitur. *Pſalm. 38.* *1. Cor. 9.* *Gen. 9.* *Iacobi. 3.*

CONCLVSIO II.

Si imago iuxtà quaſdam animæ qualitates capiatur, deperditur per peccatum, & per pœnitentiam, mediante Chriſti gratia, renouatur. Probata manet concluſio in ſecundo notabili ex D. Paulo.

Hinc, ſi Origenes, quando affirmauit imaginem Dei per peccatum amitti, locutus fuit de imagine: vt in prima concluſione ſumitur, merito ab Epiphanio, Salaminæ Epiſcopo in quadam epiſtola ad Ioãnem Epiſcopum Hieroſolymitanum, de errore reprehenditur. Si autem locutus fuit de imagine: vt in ſecunda concluſione, nulla erit in eo hæreſis ſuſpicio. Lege Caſtrum vbi ſuprà. *Append.* *Orig.* *Epiphanius.*

Magiſt. Sent. Diſtinct. XVII.

Alex. Alen. S. Tho. locis infrà citãdis S. Bon. Scot. Dura. Rica. & alij hac. d.

IN hac diſtinctione differit Magiſter de anima rationali, & corpore, ex quibus homo, tanquàm ex ſuis partibus, conſtituitur, & de paradiſo terreſtri, in quo poſt creationem poſitus fuit.

Quæſt. I. De anima rationali.

Alex. Alen q. 59. S. Tho. q. 75. & deinceps, & S. Bon. d. 18. art. 2. & d. 19. art. 1.

SEcutus methodum Ariſtoteleam, quam amplexus eſt noſter Alex. q. citata, poſitis aliquot difficultatibus, abſoluam quæſtionem hanc.

Prima diffic. An ſit anima rationalis?

CONCLVSIO.

Scot. hac. d. q. 1. & alij ibidem. & Ale. Alen. m. 1. vbi ſuprà.

NEgare animam rationalem eſſe, pluſquàm hæreticum eſt. Nam, qui hanc concluſionem diffiteretur, innumerabiles errores, quos lõgum eſſet recenſere, profiteretur. Et colligitur eius exiſtentia ex manifeſtiſſimis eiuſdem animæ actibus. Nam ratiocinari, verum à falſo, & bonum à malo diſcernere, liberè velle, interpretari, artes inuenire, & alij id genus actus, indicant in homine eſſe aliquod principium, quod in alijs viuentibus nõ reperitur. Hoc idem etiam figura corporis humani ſignificat. Prona enim, cùm ſpectent animantia cætera terram, os homini ſublime dedit, &c. vt B. Greg. Nazanſenus apud Alex. docet. Et tandem ex diſpoſitione, & diſtinctione membrorum aptiſſimè deprehenditur.

B. Greg. Nazan.

Secunda diffic. Quid nam eſt anima rationalis?

Alex. Alen. S. Th. ar. 1. q. 75. & 76. S. Bona. Duran. q. 1. vbi ſuprà.

CIrca hanc difficultatem duo ſunt prænotanda. Primum hoc loco non eſſe inſtitutam diſputationem de anima in genere, quæ ab Ariſt. 2. de anima diffinitur. Actus corporis phyſici, organici in potentia vitam habentis: ſed de anima rationis participe.

Nota. 1. *Ariſt.*

Anima hæc humana, ſeu hominis, ratione diuerſarum operationum, diuerſa ſortitur nomina. Dicitur enim anima, quatenus corpus vegetat, animat, vigoremquè præſtat, ſine quo corpus inſtar trunci iaceret, qui effectus communis quoq; eſt

Nota. 2.

animæ

animæ bruti. Vocatur quoquè ſpiritus omnis anima, ſiue ea rationalis ſit, ſiue irrationalis. Vt Gen. Mortua eſt omnis caro, quæ habebat in ſe ſpiritum vitæ. Aliquando etiam ſola anima rationalis ſpiritus nominatur: vt Ioan. 19. legitur de Chriſto. Et inclinato capite, emiſit ſpiritum, id eſt, animam, quam ipſe propria poteſtate emiſit: ſicut prædixerat. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam. Et quia dum cœleſtia contemplatur, ſurſum fertur: etiam ſenſus, dum ſentit, animus, dum ſapit, mens, dum intelligit, ratio, dum diſcernit, memoria, quando recolit, voluntas, quando vult, appellatur. *Gen. c. 6. & 7.* *Ioan. 19.* *Ioan. 10.* Nota. 3.

Perinde animaduerte, diuerſis quoq; deſcriptionibus animæ rationalis naturam à diuerſis doctoribus, propter varios eius reſpectus, & operationes, declarari.

Anima eſt Deiformæ ſpiraculum vitæ. Hæc declarat animæ eſſentiam, quatenus ad cauſam efficientem comparatur, & per eam à quibuſcunquè, ipſa non ſunt, ſecernit. Nam per particulam, Deiformæ ab animabus irrationalibus ſeparatur. Et ſpiraculum vitæ, eam ab angelis diſtinguit. De anima enim ſola Gen. 2. dicitur. Et inſpirauit in ipſum ſpiraculum vitæ. Vbi inſpirare, idem eſt, quod ſpiritum facere, & factum corpori infundere. Similiter, & inſufflare eſt flatum hominis facere, & factum corpori infundere. 1. Definitio. *Alex. Alen. m. 2. per totū.* *Geneſ. 2.* *S. Bona. ar. 1. q. 1. vbi. ꝭ. Caſtr. verb. anim. hær. 2. contra hære.* Append.

Hinc, ſicut quando Deus produxit verbo res ipſas, non fuit ibi vox materialis: ita quando inſufflauit, non fuit, mediantibus faucibus, & inſtrumentis corporeis.

Anima eſt ſubſtantia quædam incorporea, rationis particeps, regendo corpori accōmodata. Ita definitur à D. Aug. in comparatione ad corpus, quod informat. Quæ etiā perfectè animæ naturā delineat: nam ſubſtantia ab accidentibus, incorporea à corporibus, rationis particeps à brutis, regēdo corpori accōmodata, ab angelis, illam ſegregat. 2. Definitio. *D. Aug. de anim. & ſpi.*

Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis à Deo creata propriæ ſubſtantiæ ſui corporis viuificatrix. Hæc quoque definitio, qua à Caſſiod. in comparatione ad corpus, & ad ſe ipſam, quid ſit declaratur, optima eſt. Nam pars illa à Deo creata poſita eſt, 3. Definitio. *Caſſiod.*

Quæſt. I. De anima rationali.

Alex. Alen q.59. S. Tho.q. 75. & deinceps, & S.Bon. d. 18.art. 2. & d.19. art.1. Scot.hac.d.q. 1.& alij ibidem.& Ale. Alen.m.1. vbi ſuprà.

SEcutus methodum Ariſtoteleam, quam amplexus eſt noſter Alex.q. citata, poſitis aliquot difficultatibus, abſoluam quæſtionem hanc.

Prima diffic. An ſit anima rationalis?

CONCLVSIO.

NEgare animam rationalem eſſe, pluſquam hæreticum eſt. Nam, qui hanc concluſionem diffiteretur, innumerabiles errores, quos lõgum eſſet recenſere, profiteretur. Et colligitur eius exiſtentia ex manifeſtiſſimis eiuſdem animæ actibus. Nam ratiocinari, verum à falſo, & bonum à malo diſcernere, liberè velle, interpretari, artes inuenire, & alij id genus actus, indicant in homine eſſe aliquod principium, quod in alijs viuentibus nõ reperitur. Hoc idem etiam figura corporis humani ſignificat. Prona enim, cùm ſpectent animantia cætera terram, os homini ſublime dedit, B.Greg. Nazan. &c. vt B. Greg. Nazanſenus apud Alex. docet. Et tandem ex diſpoſitione, & diſtinctione membrorum aptiſſimè deprehenditur.

Secunda diffic. Quid nam eſt anima rationalis?

Alex. Alen. S.Th.ar. 1.q. 75.& 76. S.Bona. Duran.q.1. vbi ſuprà.

CIrca hanc difficultatem duo ſunt prænotanda. Primum hoc loco non eſſe inſtitutam diſputationem de anima in genere, quæ ab Ariſt.2.de anima diffinitur. Actus corporis phyſici, organici in potentia vitam habentis: ſed de anima rationis participe.

Nota.1. Ariſt. Nota.2.

Anima hæc humana, ſeu hominis, ratione diuerſarum operationum, diuerſa ſortitur nomina. Dicitur enim anima, quatenus corpus vegetat, animat, vigoremquè præſtat; ſine quo corpus inſtar trunci iaceret, qui effectus communis quoq; eſt

animæ

animæ bruti. Vocatur quoquè ſpiritus omnis anima, ſiue ea rationalis ſit, ſiue irrationalis. Vt Gen. Mortua eſt omnis caro, quæ habebat in ſe ſpiritum vitæ. Aliquando etiam ſola anima rationalis ſpiritus nominatur: vt Ioan. 19. legitur de Chriſto. Et inclinato capite, emiſit ſpiritum, id eſt, animam, quam ipſe propria poteſtate emiſit: ſicut prædixerat. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam. Et quia dum cœleſtia contemplatur, ſurſum fertur: etiam ſenſus, dum ſentit, animus, dum ſapit, mens, dum intelligit, ratio, dum diſcernit, memoria, quando recolit, voluntas, quando vult, appellatur. *Gen. c. 6. & 7.* *Ioan. 19.* *Ioan. 10.* Nota. 3.

Perinde animaduerte, diuerſis quoq; deſcriptionibus animæ rationalis naturam à diuerſis doctoribus, propter varios eius reſpectus, & operationes, declarari.

Anima eſt Deiformæ ſpiraculum vitæ. Hæc declarat animæ eſſentiam, quatenus ad cauſam efficientem comparatur, & per eam à quibuſcunquè, ipſa non ſunt, ſecernit. Nam per particulam, Deiformæ ab animabus irrationalibus ſeparatur. Et ſpiraculum vitæ, eam ab angelis diſtinguit. De anima enim ſola Gen. 2. dicitur. Et inſpirauit in ipſum ſpiraculum vitæ. Vbi inſpirare, idem eſt, quod ſpiritum facere, & factum corpori infundere. Similiter, & inſufflare eſt flatum hominis facere, & factum corpori infundere. 1. Definitio. *Alex. Alen. m. 2. per totū.* *Geneſ. 2.* *S. Bona. ar. 1. q. 1. vbi. s. Caſtr. verb. anim. hær. 2. contra hære.* Append.

Hinc, ſicut quando Deus produxit verbo res ipſas, non fuit ibi vox materialis: ita quando inſufflauit, non fuit, mediantibus faucibus, & inſtrumentis corporeis.

Anima eſt ſubſtantia quædam incorporea, rationis particeps, regendo corpori accōmodata. Ita definitur à D. Aug. in comparatione ad corpus, quod informat. Quæ etiā perfectè animæ naturā delineat: nam ſubſtantia ab accidentibus, incorporea à corporibus, rationis particeps à brutis, regēdo corpori accōmodata, ab angelis, illam ſegregat. 2. Definitio. *D. Aug. de anim. & ſpi.*

Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis à Deo creata propriæ ſubſtantiæ ſui corporis viuificatrix. Hæc quoque definitio, qua à Caſſiod. in comparatione ad corpus, & ad ſe ipſam, quid ſit declaratur, optima eſt. Nam pars illa à Deo creata poſita eſt, 3. Definitio. *Caſſiod.*

ne quis animam Dei ſubſtantiam eſſe credat. Et pars propriæ ſubſtantiæ ſui corporis viuificatrix, apponitur: vt à non viuentibus ſeparetur.

4. Definitio. Anima eſt ſpiritus intellectualis, ad beatitudinem in ſe, & in ſuo corpore ordinatus. Hæc definitio ſumpta eſt à ſuo fine, & eam tradidit Seneca apud Alexandum, quæ eſt etiam rectiſſima. *Seneca.*

5. Definitio. Anima eſt ſpiritus intellectualis, rationalis, ſemper viuens, ſemper in motu, bonæ, malæquè voluntatis capax. Hic quid ſit anima ab effectis, & viribus, quibus agit in corpore definitur à D. Auguſt. in libr. de anima, & ſpiritu. Quam etiam attingere videtur D. Damaſc. vt Alex. teſtatur. Quæ erit perfecta, ſi duæ priores differentiæ, intellectualis, nempè, & rationalis, cognitioni: tres autem poſteriores, ſcilicet, ſemper viuens, ſemper in motu bonæ, malæquè voluntatis capax, motui accommodentur. *D. Aug. D. Dama.*

6. Definitio. Anima eſt omnium ſimilitudo. Hæc definitio eſt perinde recta, quæ deſumpta eſt ex ſimilitudine, quam cum rebus omnibus habet, quam D. Auguſt. libr. de anima, & ſpiritu illuſtrat, & declarat. Et ratio eſt: quia anima, aut ſecundum eſſe, aut ſecundum cognitionem cum rebus omnibus quodam modo conuenit. Nam conuenit cum ſubſtantijs corporeis inanimatis in eſſe, licet non in corporeitate: cum animatis in vita: cum ſenſibilibus in ſenſu: cum angelis in intellectu: cum Deo (ſiue dicatur ſubſtantia, ſiue ſuprà ſubſtantia, ſecundum Diony.) in intelligentia. *D. Aug. D. Dionyſ.*

7. Definitio. Anima eſt ſubſtantia ſpirituali, ſimplex, & indiſſolubilis, in corpore paſſibilis, atquè mutabilis. Hac definitione, quæ eſt profectò congrua, quatenus eſt à corpore ſeparabilis, definitur. Eſt enim animæ ſubſtantia media inter inferiores, & ſuperiores ſubſtantias. Vnde ratione ſuperiorum: vtpotè, Angelorum, incorporea, paſſibilis, & mutabilis: ratione verò inferiorum ſubſtantiarum ſpiritualis, ſimplex, & indiſſolubilis, nominatur.

Tertia diffic. Vtrùm anima rationalis conſtet ex materia,& forma?

SAnctus Bona.diuerſas affert opiniones, quibus prætermiſſis, & reuocatis in memoriam, quæ ſuprà.q.2.diſt.3. de Angelorum ſimplicitate ſcripſimus,ſit.

Alex. Alen. q. 60. m. 2. art. 1. & q. 61. m. 1. & 62.m.1. S.Tho. q.75. ar.5. D. Bon. ar.1. q.2. Scot.q.1.

CONCLVSIO.

Anima rationalis non eſt ex materia, & forma, compoſita. Et ratio eſt: quia ſi aliæ formæ non componuntur ex materia, & forma, multò minus anima rationalis, quæ inter omnes formas nobiliſſima, & ſimpliciſſima eſt. Deinde: quia cùm ex ente perfecto, & completo, non conſtituatur aliquod tertium per ſe, & ex anima rationali, & corpore conſtituatur homo, non erit anima ens completum: ſed,vel materia,vel forma pura: & cùm non ſit materia, erit forma. Quia dat eſſe homini,quod eſt proprium formæ.

Quarta diffic. Vtrùm anima ſit corpus?

CONCLVSIO.

Anima rationalis non eſt, nec eſſe poteſt corpus. Et ratio eſt:qa,quod ſpiritus eſt,corpus eſſe nequit. Dicente Chriſto.Palpate,& videte:qa ſpiritus carnẽ, & oſſa non habet,ſicut me videtis habere.Et anima rationalis ſpiritus eſt: vt ſacra Scriptura multis in locis docet. Eccle.3. Quis nouit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum.Et Matth.26.Spiritus promptus eſt:caro autem infirma. Vbi nomine ſpiritus ſignificatur anima. Et Luc.23 In manus tuas,Domine, cõmendò ſpiritũ meũ.Et ad Gal.5. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ, &c.Quare cum anima ſit ſpiritus,non poterit eſſe corpus.

S. Tho. q.75. ar.1. Caſtr. contra hæreſ.verbo, anim. hær.5. Luc.24. Eccle.3. Matth.26. Luc.23. Gal.5. Hæreſis.

Hinc,confutatur error Tertuliani,qui docuit animam eſſe corpus, qui ſi intelligat eſſe corpus ita: vt partes habeat, in partesque ſcindi poſſet:quarũ vna in vno ſit loco,altera in altero,ex locis citatis manifeſtè hæreticus eſſe conuincitur.

Quinta diffic. Anima rationalis vnde originem trahit?

Alex. Alen. q. 61. m. 2. & q. 60. m. 3. ar. 3.
S. Bon. ar. 2. q. 3. d. 18.
Caſtr. hær. 3. contra hære. verb. anima.
D. Auguſt. Gen. 2.
B. Euch.

HÆc difficultas, quàm ex ſui natura obſcura ſit variæ opiniones, ac etiam hæreſes, quæ ipſius occaſione ortæ ſunt, nobis oſtendunt. Nam D. Aug. in. 4. lib. de origine animæ ex profeſſo ſcriptis, & in epiſtola ad Hiero. & in ea, quæ eſt ad Optatum, & alijs in locis, quos præfati Doctores citant, dubius eſt. Perinde, & Eucherius libr. 1. ſuper Gen. exponens illud. Et ædificauit dominus Deus coſtam, &c. ſic ait. Quæritur, vtrùm fœmina de latere viri formata, ex eius anima acceperit animam? Et vtrùm, ſicut caro naſcentium ex carne, ſic animæ ex animabus procreentur? An nouæ ſemper procreentur à Deo ex nihilo? Quæ quidem quæſt. in definiendo difficilis eſt, quia nihil eſt à ſanctis viris, vel ſcripturarum autoritate manifeſtiùs pronunciatum. Hęc Eucherius. Sed iam ad ſingulas opiniones explicandas, & hæreſes confutandas, accingamur. Fuerunt autem duæ autorum claſſes. Vna affirmantium non eſſe aliam animarum originem, præter creationem. Altera aſſerentium propagatione à parentibus traduci. Et qui ſub alterutra claſſe continētur, ſunt etiā inter ſe diſcordes. Nam inter primæ claſſis autores, quidam aſſeruerunt animas eſſe ex Dei ſubſtantia traductas, & eſſe quaſdā diuinæ eſſentiæ particulas. Et hæc fuit hæreſis Gnoſticorum, quos ſecuti ſunt Manichæi. Alij ex nihilo creatas eſſe affirmarunt. Et ex ijs, quidam ſomniant, omnes ſimul à principio cum angelis productas fuiſſe. Et inter iſtos, aliqui opinantur eas ſua ſponte ad corporis contubernium venire. Alij Dei ordinatione corporibus vniri. Et inter iſtos poſteriores, quidam affirmarunt, quaſdam earum in alio ſæculo per pietatem Deo adhæſiſſe, aſſumptaſque ad Angelorum ordines fuiſſe: quaſdam verò per inobedientiam à Deo receſſiſſe, & in pœnam ſuæ præuaricationis ad corpora demitti, meliora, ſcilicet, vel viliora pro qualitate peccati vniuſcuiuſquè, tanquàm in carcerem. Et Manichæi confingebant, animas

Hære.

mas deſcendere ad minima quæquè bruta: ideoq; nulla mactanda eſſe: ne fortè anima patris in gallina occidatur: vt docet D. Auguſt. libr. 2. de animabus contra Manichæos. Fuit, & alius error prædictis vicinus Pythagoræ, quem ſequuti ſunt hæretici Albanenſes, & Albigenſes, qui dixerunt, animas tranſire de corpore in corpus. Secundæ claſſis autores ſunt etiam diuiſi, & diſcordes. Quia Tertullianus Apollinaris, & alij, quos D. Hieron. numerat in quodam dialogo ſuorum operum, ex traduce animas eſſe autumant: vt quomodo corpus ex corpore: ita anima filij naſcatur ex anima patris. Alij, vt D. Auguſt. & Eucherius: vt in principio difficultatis dictũ eſt, neutram amplectuntur ſententiam, nec ſe in alterutram partem determinant: ſed in vtraquè fluctuant. Ijs ita conſtitutis, concluſiones ſubijciamus, quibus veritas aperitur, & hæreſes confutentur. *D. Hie. epiſ. 27. inter Auguſt. ad Mar. D. Aug. epi. 157.*

CONCLVSIO.

Anima noſtra, nequè Dei ſubſtantia, nequè ex Dei ſubſtantia eſt. Et ratio eſt: quia tunc proprietates, quas Deo tribuimus, ei conuenirent, vt omnipotentia, de qua Geneſ. 18. Ego Dominus omnipotens. Et immutabilitas, iuxtà illud Malach. 3. Ego dominus, & non mutor. Et Iacob. 1. apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Et aliæ, quæ nulla ratione animæ competere poſſunt, cùm non ſolùm non poſſit omnia: ſed vix pauciſſima præſtare valeat: ſitquè innumerabilibus mutationibus, & viciſſitudinibus ſubiecta. Quod ſatis in nobis paſſim experimur, cùm modò lætitia, modò triſtitia afficiatur, modò iracunda, modò manſueta ſit, modò quod antea nolebat, velit, & quod amabat, odio habeat, & modò virtutibus, modò vitijs ſtudeat. Vnde meritò Iob. de homine ſcripſit. Nunquàm in eodem ſtatu permanet. Fuit etiam canonizata in con. Braccaren. 1. c. 5. ſuorum decretorum. Vbi anathemate feriuntur Manichæus, & Priſcillianus aſſerentes, animas, & Angelos ex Dei ſubſtantia eſſe. Eſt; & à Leone. I. huius nominis Pontifice in epiſt. 71. c. 5. ad verbum expreſſa. *Geneſ. 18. Mala. 3. Iacob. 1. Iob 13. Hæreſis.*

Hinc, deſtructa manet hæreſis Gnoſticorum dicentium, animam eſſe ex Dei ſubſtantia. Caſtro vbi ſuprà.

hæreſis. Gen. 2.

CONCLVSIO II.

Hæreticum eſt docere animam priùs, quàm corpus, formatam fuiſſe. Conſtat expreſsè ex ſacra Scriptura Gen. 2. Nam ex ea apertiſſimè colligitur, priùs fuiſſe corpus formatum, deinde animam creatam. Legitur enim. Formauit igitur dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animã viuentem. Cùm dicit hominem formatum de limo terræ, corpus hominis expreſſit: quoniam anima non eſt facta de limo terræ: ſed corpus. Dicens inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, animam declarauit: nam (vt ſuprà diximus) ſpiraculum vitæ nominatur.

Alex. Alen. q. 62. m. 3. S. Bo. d. 18. ar. 2. q. 2. Pſal. 32. D. Aug.

CONCLVSIO III.

Animæ non fuerunt ſimul cũ angelis productæ. Hæc concluſio colligitur expreſsè ex Pſal. 32. vbi dicitur. Qui finxit ſigillatim corda eorũ. Vbi per corda animæ intelliguntur. Et D. Aug. lib. de Eccleſia. dog. credendum eſt, inquit, & firmiter tenendum, quòd non omnes animæ ſint ab initio creatæ.

Error.

Hinc, error. Orig. libr. 1. Periarch. c. 7. & 8. & aliorum deprehenditur, qui animas ſimul creatas fuiſſe finxerunt.

Hæreſis. Alex. Alen. & S. Bon. vbi ſuprà. Rom. 9. 2. Cor. 5. Caſtr. hær. 32 q. 2. cã. quod verò.

CONCLVSIO IIII.

Hæreticum eſt aſſerere, animas antè peccaſſe, quàm corporibus vnirentur, & in corporibus, vel vt in carceribus detineri. Patet ad Roman. 9. de Iacob, & de Eſau, de quibus dicit Apoſt. Antequàm aliquid boni, vel mali egiſſent, &c. Quare non ad punienda peccata, priùs commiſſa, animæ eorum in corpora, tanquàm in carcerem, detruſæ ſunt. Et quomodo erit carcer animæ humanũ corpus, quod Apoſtolus indumentum animæ vocat, & anima tantopere deſiderat: vt nolit eo expoliari: ſed poſt ſeparationem ſuperueſtiri?

hæreſis. S. Bon. q. 2. art. 2. d. 18.

Hinc, confutatur etiam error, dicentium animam hominis eſſe priùs formatam, quàm corpus. Lege Caſtr. hæreſi. 9. verbo anima, contra hæreſes.

CONCLVSIO V.

Eſt quoq; hæreticum affirmare, animas de corpore in corpus tranſire. Et ratio eſt: quia ſi cuiuſque noſtrũ anima in alio

priùs

priùs corpore vixiſſet, non poſſe non eſſe memor quorundã, quæ ibi geſsiſſet. Nam, vel decrepiti etiam frequenter ea memoria repetunt, quæ à teneris vnguibus geſſerũt. Et diues epulo, in inferno ſepultus, nõ fuit immemor eorum, quæ in hoc ſæculo anteà contigerant. Lege Caſtrũ vbi ſuprà. hæreſi. 8. *Luc.1.6.*

CONCLVSIO VI.

Anima vna ex alia anima propagari haud poteſt. Et ratio eſt: quia nec tanquàm ex cauſa materiali, ſicut corpus prolis ex corpore parentis, aut panis ex farina, nec tanquàm ex cauſa efficiente, nec vtroque modo: ita ſcilicet, vt anima parentis ſit efficiens, & materialis cauſa animæ prolis. Primum enim non poteſt dici cauſa materialis: quia manet anima patris in patre, à qua eſt alia, & diſcreta filij anima. Eſt etiam anima patris ſimplex, & ſpiritualis, ab omni diuiſionis partitione immunis: quare non poterit eſſe animæ filij materia. Secundò neque cauſa efficiens illius eſt. Et ratio eſt: quia nulla creatura aliquid facere poteſt, niſi ex præiacente materia (quia facere aliquid ex nihilo ſoli Deo proprium eſt) & cum nulla, vt modo diximus aſſignari poſſit animæ materia, non poterit anima parentis eſſe efficiens cauſa animæ prolis. Neque vtroquè modo: quia idem reſpectu eiuſdem non poteſt efficiens, & materialis cauſa eſſe, Et cùm non poſſit materiæ ſeparatim, vel efficientis cauſæ vicem gerere, non poterit vtriuſque ſimul munus exercere. *Doct. locis in principio difficult. citatis & S.Th.contra gen.li.2. cap.86.*

CONCLVSIO VII.

Dici quoquè non poteſt animam cum ſemine traduci, & tranſmitti. Et ratio eſt: quia primũ ſequeretur, animã eſſe mortalem. Nam cũ ſemen humanũ facillimè corrũpatur, fiatque generationi inutile, perinde animæ in ſemine latentes interirent: quoniã rationes ſeminales, quæ in rebus ſunt, nihilo fortiores ac firmiores ſunt rebus in quibus exiſtunt: vt D. Aug. lib 6. de Gen. ad lit. c. 9. docet. Deinde, quia ſi anima cũ ſemine traduceretur, vereq; tranſmitteretur, nũquã eſſet in vtero matris fœtus ſiue anima, quod apertiſſimè repugnat ſacræ ſcripturæ Exo. 21. vbi Moyſes ſanciuit diuerſam pœnã percutiẽti mulierẽ ſic, vt aborſum patiat᷑. Quia ſi fœtus fuerit animatus, pcuſſorẽ tãquã homicidã puniri præcepit: animã ꝓ anima, &c. *32. q. 2. can. quod verò.* *D. Auguſt.* *Exod. 21.* *32. q. 2. can. quod vero.*

Si

Si verò non fuerit animatus, pecuniariam mulctam ſtatuit. Quare lex illa fœtum in vtero materno, antequàm animetur, non eſſe hominem indicat.

CONCLVSIO VIII.

Can. quod verò. 32. q. 2. D. Bona. q. vlt. d. 18. B. Hilarius. D. Ambro. B. Cyril. D. Chryſoſt. Error. Alex. Alen. q. 63. S. Tho. q. 76. per totam. q. S. Bona. d. 17 art. 1. & d. 18. art. 2.

Animæ organizatis corporibus à Deo creantur, & creãdo infunduntur, & infundẽdo producũtur, quod eſt in maſculis circa. 40. aut. 45. diem, in fœmellis, ſecundum quoſdam, circa 84. diem. Et ratio eſt; quia debuit Deus ſibi ſoli animarũ creationem reſeruare. Tũ propter earum dignitatem, cùm eas ad ſeipſum cognoſcendũ, & amandum, & vt ipſo fruerẽtur, creauerit. Tum etiã propter animarũ immortalitatem: quia cùm ſolus Deus ſit, qui habet vitam in ſemetipſo, & vitam indeficientem, ſolus eſt, qui poteſt producere perpetuũ vitæ principium. Hæc concluſio multis ſacræ ſcripturæ locis in quibus Deus omnium creator nominatur, & ſanctorum patrum teſtimonijs poteſt confirmari. Et ſi per tempus licet, lege B. Hilarium lib. 10. de Trinit. propè finem. Et D. Ambroſ. lib. de parad. c. 11. de Noe, & arca. c. 4. &. 25. & epiſt. 21. & Cyril. lib. 1. in Ioan. c. 9. D. Chryſoſt. homil. 23. in Ioan. & alios, quos ſequitur Magiſter diſt. 18.

Hinc, confutatur error dicentiũ, animas non creari à Deo: Contra quem diſputat Caſtro verbo anima, errore quinto.

Scot. d. 9. q. 2. & d. 17. q. 1. Duran. q. 1. Ricar. & alij eadem. d. 17. Caſtro verbo anima cõtra hæreſes, hæreſi. 1. 1. q. 3. can. ſi quis obiecerit.

Sexta diffic. Vtrùm anima rationalis ſit forma hominis.

CIrca hanc difficultatem fuit hæreſis cuiuſdã Patri Ioannis, qui concedebat animã rationalem eſſe formam corporis, non tamen ſub hac ratione, qua rationalis: quia per hanc rationem, dicebet ille nõ poteſt corpus informare.

CONCLVSIO.

Anima rationalis, in quantum rationalis eſt forma eſſentialis corporis humani eſt. Hæc concluſio eſt de fide. Et ratio eſt: quia ex oppoſita concluſione ſequuntur multæ hæreſes. Primùm ſequitur, hominem non eſſe Dei imaginem: quia imaginem in anima impreſſam eſſe ab omnibus conce-

ditur,

ditur:hac ſola ratione,qua rationalis eſt.Secundò non eſſe hominem liberum: nam ſublatô ab homine eo, quod rationale dicitur, etiam oportet ſeparare ab eodem id, quod eſt liberũ. Quoniã libertas ſine ratione eſſe nequit. Tertiò nullo modo poſſe mereri,aut demereri. Quoniam id, quod liberum non eſt,nunquàm à Deo,ſiue ad pœnam,ſiue ad gloriam, imputatur. Quare neceſſariò confitendum erit animam rationalem, etiã in quantùm rationalis eſt, eſſe formam corporis humani. Quod etiam definitum fuit in concil. Vienen. Et refertur de ſum.Trinit.& fide Cath.cap.vnico, vbi condemnatus fuit error dicti Petri Ioannis. *De pœn. d.1. can.reſuſcitatus.* *hæreſis.*

Sept.diffic. Vtrùm anima rationalis ſit immortalis.

HÆc difficultas longiſſimam diſputationem poſtulat: breui tamen eſt expedienda.Nam,qui plura videre deſiderat,doctores citatos legat. Immortale dicitur aliquid bifariam.Primò, vt ſolùm moriendi actum neget. Et ita immortale dicitur,quod nunquàm morietur,quamuis mori poſſet.Quo modo,vt infrà dicetur,aliqui affirmarunt, Adam ſi in iuſtitia perſeueraſſet,immortalem futurum ita:vt licet potentiam haberet ad mortem: nunquàm tamen mortuus fuiſſet. Secundò immortale ſumitur,prout non ſolùm negat actum: verùm etiam potentiam mortis ita: vt ſicut nunquàm morietur,ita nec mori poſſit. Et hoc modo Deum immortalem eſſe confitemur. *S. Tho.q. 75. art.5.* *S.Bo.d. 18.q. vlt.& d. 19. art.1.q.1.* *Dur. q. 3. d. 18.* *Caſtr. contra hær. ver.anima hæreſi.7.* *Nota.*

CONCLVSIO.

Anima hominis immortalis eſt. Hæc concluſio eſt de fide, quæ variis in locis ſacræ Scripturæ clariſſimè docetur.Eccleſ. vltim.Reuertatur puluis in terram ſuam,vnde erat,& ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Et Iob.21. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Et Matth. 10. Nolite timere eos,qui occidunt corpus,animam non poſſunt occidere. Alios locos reperies apud Doctores citatos, quos breuitati ſtudens prætermitto. Fuit etiam hæc veritas catholicã definita expreſsè ab Eccleſia ad verbum in concil. Lateranenſi ſub Leone X. celebrato. Ratione confirmatur: quia cùm *Eccl.12.* *Iob.21.* *Matth.10.*

Ariſt. 3. de anim. tex. 6. cùm anima rationalis ſit per ſe ſubſiſtens, ſecundum ſuam ſubſtantiam: vt conſtat ex eius propria operatione, quæ eſt intelligere, quamuis corpus intereat, illa profectò ſupererit. Hác quoquè veritatem confeſſi ſunt antiqui philoſophi, Pithagoras, Plato, Socrates, & Ariſtot. multis in locis. Lege S. Thom. 2. contra gent. cap. 78. 79. Et Ferrari. in comment. Et Ariſtot. lib. 1. de anima, qui quando dubitat, agit inquirendo veritatem, & non definiendo. Eſt tandem, hæc veritas primùm totius religionis Chriſtianæ fundamentum. Si enim animæ noſtræ ſimul cum corporibus interirent, qui in Chriſto credimus, *1. Cor. 15.* miſerabiliores cunctis hominibus eſſemus: vt D. Paul. 1. Cor. 15. docet.

DVB. Sunt animæ immortales ex dono Dei? An ex natura ſua?

S. Tho. q. 50. art. 5. & vbi ſuprà. *S. Bona. q. 1. d. 19.* *1. Timoth. 6.*

QVemadmodum corpora noſtra, poſt reſurrectionem, per gratiam Dei erunt immortalia: licet ex natura ſua corruptibilia ſint? Ratio dubitandi eſt: quia D. Paul. 1. Timoth. 6. de Deo dicit. Qui ſolus habet immortalitatem. Et concil. Conſtan. 6. actio. 11. dicit, angelos, & animas eſſe incorruptibiles, non per naturam: ſed per gratiam.

CONCLVSIO.

Secundum fidem tenendum eſt, animas eſſe immortales, non ex peculiari Dei gratia: ſicut erunt corpora poſt reſurrectionem. Definita eſt expreſsè in concilio Lateran. citato. Vbi dicitur, animas noſtras rationales eſſe formas corporum eſſentiales, & per eandem naturam incorruptibiles. Et ratione confirmatur: quia omnes animæ rationales ſunt formæ ſimplices, & omnis corruptio fit per ſeparationem formæ à materia, & cùm eſſe per ſe iſtis formis competat per naturam, tale eſſe erit inſeparabile à forma.

Append. *Gabr. cautè legendus.* Hinc, cautè legendus erit Gabriel. a. d. huius, 2. quæſt. 11 concluſ. 6. qui ait, angelos eſſe incorruptibiles: quoniam miſeri-

miſericordia Dei tenentur, ne corruant. Quare ſimiliter, & animæ natura ſua erunt corruptibiles, cum angeli ſint nobiliores ſpirituales creaturæ. Nam licet, verum ſit, quod ſi Deus non teneret huiuſmodi creaturas, angelos, ſcilicet, & animas, vt docet Gabr. in nihilum reſoluerentur, nihilominus tamen ex natura ſua ſunt incorruptibiles. Et ratio eſt, quoniam, vt perpetuò perſeuerent, ſatis eſt communis influentia, & generale auxilium. Et eſſet maximum miraculum illas annihilare. Et quia per naturam ſine miraculo nequeunt corrumpi: ideo ſunt per naturam incorruptibiles. At verò, vt creaturæ corruptibiles, nunquàm intereant, non ſufficit generale auxilium. Sed, vt perpetuò ſint: quoniam in ſeipſis habent intrinſecè corruptionis principium, ſpeciale auxilium, & miraculum deſideratur.

Autoritati D. Paul. citatæ reſpondetur, accepiſſe immortalitatem: quia Deus minimè mutatur, reliquæ omnes creaturæ ſunt mutabiles, & quæ incorruptibiles ſunt mutationi ſubiiciũtur, vel ſecundũ cogitationẽ, vel ſecundũ eſſe. Hæc D. Ambroſ. ad Gratianum. Et S. Tho. in eodẽ loco. Vel dic ſecundò, angelos, & animas non eſſe per naturã immortales: quemadmodũ Deus: quia Deus habet immortalitatẽ à ſemetipſo, reliquæ autem res incorruptibiles habent immortalitatem, nõ à ſe: ſed à Deo. Hæc B. Diony. de diui. nomi. c. 6. Conciliũ autem citatum in contrarium ſatis ſe explicat. Nam dicit, angelos, & ex conſequenti animas, non eſſe per naturam immotrales, ſicut Deus, quia Deus à ſemetipſo: angeli verò, & animæ Dei beneficio. Et appellat gratiam, gratuitam naturam à Deo datam: non autem vocat gratiã bonã Dei voluntatẽ. Vel fortaſſis vocat gratiã, diuinam cõſeruationẽ, qua oẽs creaturæ indigẽt. *D. Ambroſ.* *S. Thom.* *B. Dionyſ.*

Hinc, etiam confutantur duæ hæreſes. Vna Sadducæorum, dicentiũ, animas ſimul cũ corporibus interire. Vnde negabant etiam reſurrectionem. Quã hæreſim Chriſtus ſuo ore proprio confutauit: dicens. Non legiſtis, quod dictũ eſt à Deo, dicente vobis. Ego ſum Deus Habraam, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Nõ eſt Deus mortuorũ, ſed viuentiũ. Vnde colligitur, ꝙ cum nõ viuãt in corporibus, viuũt alicubi eorũ animæ. Altera hæreſis fuit Arabũ, ꝗ dixerũt animas ſimul cũ corporibus interire, *Hæreſis.* *Matth. 22.* *Actor. 23.* *Exod. 3.*

ſed poſt modum in reſurrectione iterum cùm corporibus ſuſcitari. Et contra illas agit Caſtro vbi ſuprà. Alexand. Alen. & S. Thom. quæſt. citatis, & aliis nonnullis ſequentibus quæſtionibus diſtinct. hac. 17. & ſequentibus innumeras, præſertim de anima difficultates, & de corpore etiam hominis tractant, quas data opera miſſas facimus: ne breuitatem, cui ſtudemus, longiùs quam par eſt, progredientes, obliuioni tradamus.

Alex. Alen. q. 58. S. Th. q. 102. doctores hac diſt. 17. S. Bon. ſuper liter. Scot. q. 2. Duran. q. 3. Ricar.

Quæſt. II. De opere collocationis, ideſt, de paradiſo terreſtri.

HÆc quæſt. poſitis aliquot difficultatibus, erit conſpicua.

Prima diffic. Vtrùm paradiſus terreſtris ſit locus in terra corporeus, vel rei ſpiritualis figura?

Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 1. et alij vbi ſ. 1. Notab. D. Auguſt. 2 Nota. Geneſ. 2. D. Aug. de ciuit. Dei. c. 21. D. Auguſt.

TRES ſunt de hac re ſententiæ, vt refert Magiſter ex D. Auguſt. 8. ſuper Geneſ. ad literam. c. 1. Quidam namquè corporalem duntaxat admiſerunt paradiſum. Alij metaphoricum, & ſpiritualem tantum. Tertij verò corporalem, & ſpiritualem ſimul cōſtituerunt. Et hos ſequitur Magiſter cum D. Auguſt. Paradiſus in ſua generali ſignificatione dicitur, vbicunquè feliciter viuitur. Ita habetur ex D. Auguſt. ad Dardanum. Paradiſus in ſacra ſcriptura, vel ſumitur ſpiritualiter; vt Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiſo. Vel corporaliter, vt Geneſ. 2. plantauerat Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio, de quo infrà. Rurſus paradiſus ſpiritualiter ſignificat triplicem paradiſum, nempe, anagogicum, id eſt, beatum cœlicolarum cœtum, allegoricum, id eſt, Eccleſiæ militantis locum, & moralem, id eſt, amenitatem virtutum in anima, ſiue bonæ conſcientiæ tranquilitatem. Lege D. Aug. lib. 14. de ciuit. Dei. c. 26. & lib. de Gen. ad lit. c. 5. & 6.

Semper diuina Scriptura eſt interpretanda in ſenſu literali, & hiſtorico, quando ex tali ſenſu non ſequitur aliquod inconueniens, vel abſurdum: ſuper quem ſenſum ſpiritualis ſenſus eſt fabricandus. D. Aug. eſt. 8. ſuper Geneſ. ad literam. c. 1. & 13. de ciuit. Dei. c. 21. Regula. 1. *D. Auguſt.*

Hoc proprium eſt diuinæ Scripturæ (maximè veteris teſtamenti) quòd in ea non ſolùm ſignificant voces: ſed & res geſtæ à ſapientiſſimo Deo præordinatæ ſunt figuræ, aptiſſimæ futurorum, & rerum ſpiritualium. Et probatur: quia, vt B. Paul. docuit: Omnia in figura contingebant illis, ſcilicet, antiquis Dei cultoribus ſub lege, & ante legem, Sara namque, & Agar erant vera fœminei ſexus corpora: nihilominus ſignificabant duo teſtamenta. Petra etiam Chriſtum præfigurabat: tamen in deſerto monſtrabatur, quæ copiam aquarum effuderat. Regula. 2. *D. Aug. 12. de Gen. ad li. c. 5. & 24. & 13. de ci. Dei. c. 11. & 21. 1. Cor. 10. Gala. 4.*

CONCLVSIO I.

De fide eſt, paradiſum fuiſſe locum corporeum in terra. Probatur: quia Gen. 2. deſcribitur paradiſus quibuſdam conditionibus, & circunſtantiis: vt patet de arboribus, & fluminibus, quibus quidem circunſtantiis apertiſſimè conuincitur corporeum eſſe paradiſum. Hanc veritatem Catholicam probat D. Aug. in lib. q. ſuper Geneſ. ex illo loco. Vniuerſa illa terra irrigabatur, ſicut paradiſus. Et D. Chryſ. homil. 13. in Geneſim idem tenet. Fuitquè hæc veritas canonizata in ſexta ſynodo Conſtantinopo. actio. 11. Et tandem ex prima regula confirmatur. Ex hac enim interpretatione nullum abſurdum, vel inconueniens ſequitur. Et cùm ſenſus Gen. ſit hiſtoricus, oportet ſaluare ea, quæ ſecundum ſenſum literæ, & hiſtoriæ dicuntur. *Gen. 2. D. Aug. Geneſ. 3. D. Chryſoſt.*

CONCLVSIO II.

Poteſt quoquè, non ſolùm literaliter: (vt dictum eſt) paradiſus: verùm etiam ſpiritualiter declarari. Concluſio hæc ex 2. notab. & ex. 2. regula apertiſſimè colligitur. Et eſt D. Aug. vbi refert opiniones in principio citatas. *D. Aug.* Append. *D. Aug. lib. 13. de ciuit. Dei. c. 21.*

Hinc, lignum vitæ in medio paradiſi accipitur primò literaliter pro materiali arbore, cuius fructus habebat virtutem præſeruandi vitam. Secundò ſpiritualiter ſignificat Chriſtum,

Dei ſapientiam, vel Chriſti crucem. Et lignum ſcientiæ boni, & mali ibidem materialis arbor fuit: quæ quidem ita appellabatur, propter futurum malorum euentum.

Hæreſis. *D.Aug.* *B.Hiero.* *Epipha.*

Hinc, confutatus manet error Origenis, qui aſſeruit, paradiſum ſpiritualiter tantùm eſſe intelligendum. Vt D. Aug. lib. 2. de hæreſib. cap. 43. docuit. Et cap. 59. tribuit eandem Seleucianis. Quam hæreſim impugnant B. Hiero. in epiſt. ad Pama. de erroribus Orig. & Epiphanius in epiſtola ad Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, quæ habetur in. 2. tomo epiſtol. B. Hieron. quem citat S. Thom. in hoc. 2. præſenti diſtinct. 17. art. 2. quæſt. 3.

Secunda diffic. Fuit ne paradiſus aliquis determinatus locus, vel potius tota terra?

Hugo.

HVgo de ſancto Victore in annotat. ſuper Gen. ſcribit, quoſdam opinatos fuiſſe paradiſum ante peccatum fuiſſe totam terram. Ita ſentit quædam gloſſ. & citatur in caten. aurea.

CONCLVSIO.

Gen. 2. *Gen. 3.*

Qui paradiſum non eſſe determinatum locum aſſereret temerarius: immo hæreticus eſſet. Et ratio eſt: quia communis ſanctorum ſententia determinatum eſſe locum confitetur. Et probatur: quia dicitur Gen. 2. Tulit Deus hominem, &c. ſcilicet, de loco, in quo condiderat illum. Quare non tota terra erat paradiſus. Et fuit ob culpam eiectus de paradiſo, & non de tota terra. Et poſuit Deus angelum ad viam paradiſi cuſtodiendam.

Tertia diffic. In qua mundi parte fuit terreſtris paradiſus ſitus?

Doct. vbi. ſ. S. Tho, S. Bon. Dur.

VAriæ fuerunt de hac re opiniones. Beda vſquè ad lunarem circulum pertingere dixit. Alij ſub æquinoctiali in monte ſuper omnem altitudinem montium eleuato

eleuato conſtituunt, vbi aquæ diluuij non attingerunt. Hæc fuit opinio S. Thom. in 2. diſt. 17. quæſt. 3. art. 2. & Bona. & Dura. vbi ſuprà. Et Marſilij. q. 1. art. 1. Tertia fuit opinio communior Magiſtri hac. d. Et S. Tho. hoc loco. Lact. Firm. lib. 2. diuinarum inſtitutio. c. 13. Damaſ. lib. 2. c. 11. Iſid. lib. 14. etymolo. c. 13. & aliorum, quæ ſequenti concluſione continetur. *Lactan.* *D. Damaſ.* *Iſidor.*

CONCLVSIO.

Paradiſus eſt locus in orientali parte conſtitutus. Et probatur autoritate Hebræorum ſecundum translationem. 70. interpretum dicentium. Et plantauit dominus Deus virgultum in delitiis ab initio, non temporis inquit gloſſ. ſed loci, id eſt, orientis, in quo poſuit hominem, quem formauerat. Et confirmatur ratione: quia cùm homo ſit præſtantior cæteris creaturis, dempto Angelo, quo paulò minor eſt, erat collocandus in præſtantiori loco, & nobiliori, qualis eſt orientalis pars. Propterea quòd ab ea incipit motus. Vnde. 2. de cœlo dextera pars ab Ariſt. nominatur. Sancti, qui dixerunt paradiſum poſitum eſſe in monte alto, qui pertingebat vſque ad globum lunarem, locuti fuerunt hyperbolicè, ſicut in ſacra Scriptura frequenter habetur. *Ioſeph. lib. 1. de antiq. c. 2.* *Pſalm. 8.* *Ariſt.* Nota. 1.

Quando doctores affirmant, paradiſum eſſe in oriente, non loquũtur abſolutè: ſed vel reſpectu terræ ſanctæ, vel reſpectu terræ, quam habitabant: vt quando Matth. ſcribit, Magos veniſſe ab oriente, loquitur reſpectu loci, in quo ſcribebat euangelium: vel vbi natus eſt Chriſtus. Nota. 2. *Matth. 2.*

Quarta diffic. In qua parte Orientis fuit paradiſus?

CONCLVSIO.

NOn fuit in extremis partibus, quas paulò poſt lapſum patres noſtri cognouerunt. Et ratio eſt: quia aliæ partes fuerunt orienti propinquiores, quàm paradiſus. Propterea quòd ciuitas, quam poſt fratricidium ædificauit Cain, erat magis orientalis, quàm Edem, in qua Edem fuit paradiſus. Et conſtat apertiſſimè Gen. 4. egreſſuſque Cain à facie domini, habitauit profugus in terrã ad orientalem plagã Edem. *Gen. 4.*

Quinta diffic. In qua igitur parte orientali erit paradiſus?

VAriæ fuerunt ſententiæ. Quidam enim dixerunt fuiſſe in Salmatia Aſiatica in montibus Armeniæ: quia ibi eſt mons Taurus à quo emanant quatuor flumina potentiſſima, de quibus infrà. Alij eſſe in Meſopotania exiſtimant: quia Tygris, & Eufrates illam circumeunt. Alij verò opinantur eſſe in Paleſtina, vbi erat Sodoma, & Gomorra. Gen. 13. *Gen. 13.* Quia irrigabatur, ſicut paradiſus domini.

Prima Propoſitio.

Paradiſus non eſt in Salmatia Aſiatica. Et ratio eſt: quia regio illa eſt frigidiſſima.

Secunda Propoſitio.

Veriſimillimum eſt paradiſum in. 4. climate eſſe conſtitutum. Ratio ex ſcriptura colligitur: quia regiones, quas coluit Adam poſt peccatum, ſunt in. 4. climate. Non enim credēdum eſt, quòd ad magnam diſtantiam diſceſſerit. Tum etiam: quia omnes ciuitates, quas habitauit, ſunt in. 4. climate: vt patet de *Ioſue. 14.* Hebron, vbi Adam maximus ſepultus eſt. Vbi B. Hieron. irridet eos, qui dicunt fuiſſe ſepultum in caluario ſub cruce Chriſti. Et poteſt confirmari ex eo, quod in Geneſ. dicitur, habitaſſe Adam propè paradiſum: vt tantæ rei amiſſæ recordaretur. Quod autem fuerit antè paradiſum: patet ex tranſlatione. 70. interp. eiecit Deus Adam de paradiſo, & ſtare fecit antè paradiſum. Item vbi nos habemus: plantauitquè Deus paradiſum voluptatis, in hebraica veritate habetur. Plantauitquè Dominus paradiſum in Edem. Et Edem eſt in quarta climate. Sed vbi modo ſit, ignoramus.

Sexta

Sexta diffic. Fuit ne aquis diluuij innundatus?

CONCLVSIO.

AQuæ diluuij non illum attigerunt. Et ratio eſt: quia ſicut tanta cathacliſmi innundatio fuit miraculoſa: ita mirabili Dei ordinatione, potuit hic locus à diluuio præſeruari. Et cōfirmatur exemplis ſacræ Scripturæ: quemadmodū Aegyptus, Iſraelitis clara luce gaudentibus, fuit horrore palpabilium tenebrarū percuſſa. Et rurſus Iſraelitis panem cœlitus miſſum ad manducandū præbuit: quem tamen Iebuſæis, & Amorreis nō adminiſtrauit. Et confirmatur exemplo maris, quod præbuit Iſraelitis aditum. *Exod. 10.*

Septima diffic. Fuit ne paradiſus locus humanæ habitationi conueniens?

CONCLVSIO.

FVit. Et ratio eſt: quia, cùm homo in ſtatu innocentiæ fuerit potens non mori, fuerunt illi duo neceſſaria, nēpe, ſumptio cibi ad reparandum, quod per calorem naturalem ex humido radicali conſumebatur, & maxima aeris temperies. Quia mors ex defectu iſtorum naturaliter euenit. Quæ quidem Deus, qui in neceſſarijs non deficit, homini in paradiſo contulit. Dedit enim illi fructus omnium arborum, præſertim ligni vitæ, & aerem temperatiſſimū. Erat namque locus hominis dignitati & conſeruationi, & perpetuitati naturæ conuenientiſſimus. Nam in eo erat diſpoſitio magnificæ gloriæ, & ſuper admirandæ virtutis, & aptitudo ad influētias cœleſtium contemplationum. *Doct. vbi. ſ.*

Hinc, cùm paradiſus locus ſit ameniſſimus, vnde Hebræi nominant Geneedem, id eſt, ortum delitiarum, & Græci delitiarum ortum. Et Latini paradiſum voluptatis: & ad bonitatem loci, teſte Ariſt. 6. Politico. amœnitas ſitus, & vegetabilium, & fluminum, & influentiarum, & aeris, & c. deſideretur. Ideo Dominus in paradiſo terreſtri de humo, id eſt, de terra humectata produxit omne lignū pulchrum viſu, id eſt, omnem arborem pulchram, quantùm ad colorē, & figuram ramorum, florum, fructuum, & foliorum: & ſuaue ad veſcen- Append. 1. *Ariſt.*

dum, ſcilicet, vt eſſent homini, ad ſpirituale delectamentum, & ſalutare nutrimentum. Nam homo pro ſtatu naturę integrę habuiſſet animalem vitam cibis conuenientiſsimis pro conſeruanda ſanitate indigentem.

Appen. 2. Hinc propter loci dignitatem nullum brutorum animalium fuiſſet in paradiſo. Nam quando eis nomina impoſita fuerunt miniſterio angelorum introducta, & ſtatim eiecta. Et ſerpens à dæmone, Deo permittente, fuit adductus: vt Heuam tentaret.

Octaua diffic. Ad quid Deus primum hominem in paradiſo poſuit?

Alex. Alen. m. 2. Hanc diffic. præcipuè tractant Alex. & S. Tho. & abſoluunt eam cum D. Aug. lib. 8. Gen. c. 8. 9. & 10. & 11.

CONCLVSIO.

S. Tho. ar. 3. & alijs vbi. D. Aug. Gen. 2. Ad hunc finem: vt operaretur, & cuſtodiret illum. Hæc concluſio expreſsè habetur Gen. 2. vbi legitur: Tulit ergo dn̄s, Deus hominem, & poſuit eum in paradiſum voluptatis: vt operaretur, & cuſtodiret illum. Qui locus dupliciter iuxtà ſententiam D. Aug. locis citatis, poteſt declarati. Primò: vt ipſe Deus operaretur, & cuſtodiret illum, id eſt, hominem. Operaretur quidem, illum iuſtificando, & cuſtodiret, à malis eundem tuendo. Secundò poteſt intelligi: vt homo operaretur paradiſum, non operatione pœnali, nec in ſudore, & labore: quinimò in delitijs, & voluptate. Vel magis: vt ſe in paradiſo operaretur: ne quicquam ex acceptis ſibi perperā amitteret, & cuſtodiret ſe ita Deo gratū: vt non inde maxima cum confuſione eijceretur. Nō enim ab alienis inuaſoribus cuſtodiendus erat: quia omnes beſtiæ erant ei ſubiectæ. Lege Alex. Alen.

Append. *S. Tho. ar. 4. vbi ſuprà.* Hinc colligitur hominē nō in paradiſo fuiſſe creatū: ſed extrà illū. Dicitur enim in tex. Tulit ergo dn̄s Deus hominē, ſcilicet, quē anteà formauerat, & poſuit, &c. Et ratio eſt: qa talis locus non cōueniebat ei ex natura: ſicut angelis, ſecundū naturalem dignitatem cœlū empyreum, in quo creati fuerunt: ſed per gratiam: vt quid homini per naturam, & quid per gratiam competeret, cognoſceretur.

Nona diffic. Quot genera lignorum, ſeu arborum inſeruit, & produxit Deus in paradiſo?

CONCLVSIO.

TRia. Et probatur inductione, ſiue partium enumeratione: quia primum genus fuit earum arborum, quæ ad ſubſtantiam humidi radicalis actione coloris naturalis reſolutam, reparandam, & reſtaurandam pertinebant. Huius generis erant omnia ligna paradiſi, præter lignũ ſcientiæ boni, & mali, & lignum vitæ. Secundi generis fuit lignũ ſcientiæ boni, & mali, à Deo prohibitũ: non quòd malum, aut noxiũ eſſet, cùm omnia à Deo creata eſſent valdè bona: ſed propter puræ, & ſimplicis obedientiæ meritũ interdicebatur. Tertium fuit lignum vitæ ad immortalitatẽ, cuius vſu virtus caloris naturalis fortificabatur, & ſpecies primi humidi radicalis, ne ab extranei ad mixtione dilaberetur, confortabatur. Continentur autem 3. genera lignorum expreſsè Gen. 2. vbi dicitur. Produxitq; dominus de humo omne lignum pulchrũ viſu, & ad veſcendum ſuaue: lignum etiam vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni, & mali.

D. Aug. libr. 13. de ciui. c. 20.

Gen. 2.

Decima diffic. Dediſſet ne fructus arboris vitæ tempore infinito, ſemel ſumptus, vitam.

DE hoc ligno latiùs infrà diſt. 19. Fueruntque vt ibidem poteris videre duæ de hac re ſententiæ. D. namquè Aug. ſæpiùs fuiſſe accipiendum opinatur, & ob hoc lignum vitæ dictum, quòd contra vetuſtatem daret ſtabilitatem. Nam, vt in proxima diffic. diximus, humidum radicale, ſeu calorem natiuum debilitari non ſinebat: atque ita ſenectutem arcebat. Quæ de ſententia D. Aug. ex caloris natiui diminutione proficiſcitur. Alij putarunt, ſemel ſumptum potuiſſe hominem in ſtatu immortalitatis vitæ transferre.

D. Aug. lib. 13. de ciui. c. 20. lib. 14. c. 26. libr. 6. de Gen. ad lit. c. 25. libr. 1. de pecca. mer. remiſ. c. 3. & li. 2. c. 20.

CONCLVSIO.

Haud ſemel ſumptus vitã infinitã dare potuiſſet. Et ratio eſt: quia virtus illius arboris, ſicut & aliorum corporum, erat finita, atq; ita nõ poterat fructus illius arboris ſemel ſumptus

vitam tempore infinito dare: ſed ad certum tempus. Et ſi iterum, atq; iterũ ſumptus fuiſſet, multis annis non tamen tempore infinito, illum comedens vixiſſet.

Append. *Geneſ. 3.* Hinc, locus Gen. 3. Nunc ergo, ne fortè mittat manũ ſuam; & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternũ, erit ita intelligendus: vt æternum pro longo tempore ſumatur. Et hoc modo, quæ diuturna ſunt, æterna in ſacris literis nominantur. Vt Exodi. 21. Perforabit aurem eius, ſubula, & erit ſeruus in ſæculũ, id eſt, toto tẽpore vitæ ſuæ. Et Pſal. 102. Miſericordias domini in æternum cantabo, id eſt, longo tempore, toto huius vitæ meæ curriculo. Et Hiere. 2. A ſæculo cõfregiſti iugũ meum, id eſt, à multo tempore. Quia eadem iſtis in locis ponitur dictio. Vox enim Hebræa leolã non ſolum, quod eſt ſempiternum: ſed etiam longum tempus ſignificat.

Exod. 21. *Pſalm. 102.* *Hiere. 2.*

Vndecima diffic. Cur arbor ſcientiæ boni, & mali appellata eſt?

D. Aug. lib. 13. de ciuit. c. 20. & lib. 8. de Gen. c. 5. & 6. *D. Chryſoſt.*

QVidam contentioſi, & amentiſſimi homines ſomniarunt, Adam à comeſtione ligni, nactum fuiſſe boni, & mali ſcientiam: vt D. Chryſoſt. homil. 16. ſuper Geneſ. ſcribit.

CONCLVSIO I.

Nomen ſcientiæ boni, & mali non ei à natura ſibi à Deo indita conuenit: ſed poſteà ab euentu tale nomen accepit. Et ratio eſt: quia quàm primùm homo fructum illius arboris manducauit, quanta eſſet inter bonũ obedientiæ, & malum inobedientiæ erga Deũ diſtantia, per infœlicem experientiam agnouit: quemadmodùm fures addiſcunt, quantùm ſit malum furari, quantàque pœna dignũ, dum ſuſpenduntur. Tum etiam ex dæmonis promiſſione, qui illis, poſt deguſtatum pomi ferculum, ſcientiam boni, & mali pollicebatur. Homo enim, ſi non comediſſet, nunquàm malum pœnalis miſeriæ expertus fuiſſet: ſed ſine interruptione in delectatione puri boni perſtitiſſet.

CONCLVSIO II.

Error. Summa dementia, maximuſq; error eſt: ne dicã hæreſim, aſſerere Adam à comeſtione ligni ſcientiam boni, & mali, nactum

ctum fuiſſe. Et ratio D. Aug. eſt: Adam, qui animantibus nomina indidit, & qui aſſequutus fuit admirabilem prærogatiuam prophetiæ, quã de muliere pronuntiauit, dicendo: hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, quomodo quid bonum, quid vè malum eſſet, ignoraret? *D. Aug. lib. cont. aduerſ. leg. & proph. c. 14.*

Duodecima diffic. Fuit ne Adam cæcus antè ligni prohibiti comeſtionem?

RAtio dubitandi eſt: quia dicitur in textu ſtatim à comeſtione apertos fuiſſe oculos eorum. *D. Chryſoſt. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO.

Non eſt exiſtimandum, primos parentes inſtar canum cæcos eſſe creatos, & nõ creſcendo: ſed peccãdo viſum adeptos. Hæc concluſio eſt D. Chryſ. & Aug. locis citatis. Et ratio eſt; quia iſta oculorum apertio, non corporaliter: ſed ſpiritualiter intelligenda eſt. Et confirmatur à ſimili, quemadmodũ Agar, Saræ ancilla, quæ ſitiente, plorante que Iſmahele, apertos aduertit oculos, conſpexitque puteum, cui priùs nũquàm clauſi erant oculi. Et 4. Reg. 6. de puerò Eliſei. Aperuit dñs oculos; & vidit, & ecce mons plenus equorum, &c. Et diſcipulorũ in via ambulantiũ oculi peribẽtur aperti: vt panis fractione dominũ agnoſcerent: ita primos homines intelligere debemus attẽtos eſſe factos ad intuendũ, & cognoſcendũ, quid iã noui in ſuis corporibus accidiſſet. Quę quidem corpora obtutibus quotidie nuda ſubiacebãt. Alioquin, quomodo mulier vidiſſet lignum eſſe oculis ad videndum ſpecioſum? *D. Aug. lib. 1. cont. 2. ep. Pel. c. 16. & lib. 1. de pec. merit. & re. c. 22. & li. 4. cont. art. ſibi fal. impoſi. & libr. 1. de nupt. c. 5. Gen. 3. D. Chryſoſt. D. Aug.*

Hinc, cõfutatur hæreſis dicentiũ, primos parẽtes antè peccatum fuiſſe cæcos, &c. quam deſtruit Caſtr. ver. Adam hær. 5. *Gen. 21. 4. Reg. 6. Luc. 24. Hære.*

DVB. *Qualis fuit arbor vitæ?*

REſpondeo. De ſententia Hebræorum fuit ficus. Statim enim: vt comederunt aperti ſunt oculi eorũ, & cognoſcentes ſe nudos, cõſuerunt folia eiuſdẽ arboris, & fecerunt ſibi perizomata, id eſt, cinctoria circà lũbos, dicta à peri, quod eſt circum, & zoma corpus. Lege Ioſephum de antiquitatibus, & Magiſtrum hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. *Ioſeph.*

Decimatertia diffic. Quid de amœnitate aquarum paradiſi dicendum?

Gen.2. Reſpondeo. Fuit per magna. Nã Gen.2. legitur. Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum: qui inde ducitur in.4. capita, nomen vni Phyſon, &c. Quorum duo poſtremi Tygris, atque Euphrates noti ſatis ſunt omnibus. Oriuntur enim ambo ex Armenia maiore, & Euphrates longo tractu per Seleuciam, tãdem Babylonem alluit. Tygris verò attingit tandem Teſiphontem, potentem ciuitatem: poſtea verò in vnum tandem concurrunt fluuium, & exonerant ſe in mare Perſicum. De primis autem duobus *Ioſeph.* maior eſt difficultas. Ioſephus enim, & D. Hieron. in quaeſt. *D.Hie.* Hebraicis opinantur, Phyſon illum eſſe fluuium, qui Graecis *Plinius.* triuiali vocabulo dicitur Ganges, in quem de ſententia Plinij lib.6. naturalis hiſtor. cap.18. vnde viginti dicuntur fluere amnes. Gion verò vocatur Nilus, qui inundat fermè totam Ægy- *Lucanus.lib.* ptum, potiſſimũ, Sole in cancro exiſtente. Huius ortus igno- *10. pharſal.* ratur, teſte Lucano dicente, Arcanum natura caput, non pro- *D.Aug.* didit vlli nec licuit populis, paruum te, Nile, videre. Nec mirum cùm locus paradiſi, vnde flumina trahunt originem, ſit: vt D. Aug. 8. ſuper Gen. ad lit. docet, à cognitione hominum remotiſſimus, & alicubi ſub terras labantur, & poſt tractus prolixarum regionum, locis aliis erumpant, quod nonnullas aquas facere ſolere dubitat nemo.

Decimaquarta diffi. Quinam fuerunt in hunc hortum delitiarum, & voluptatis paradiſi tranſlati?

Prima Propoſitio.

Geneſ.2. Primus ex tranſlatis fuit protoplaſtus Adam. Et habetur ad verbum Gen. 2. Tulit ergo hominem, & poſuit eum *Ioſeph.* in paradiſum. Vnde autem illum tulerit, non ſatis inter doctores conſtat. Ioſephus enim in cãpo Damaſceno de limo terrae rubrae plaſmatum fuiſſe affirmat, à qua nominis appel-

lationem

lationem traxit. Quia Adam Hebraicè terra rubra interpretatur, ex quo loco fuit in paradiſum tranſlatus. Alij propè campum Damaſcenum. Alij verò formatum fuiſſe circa medium terræ habitabilis, quod videtur eſſe Hieruſalem, quæ eſt, quaſi vmbilicus orbis. Propterea quòd in Beth-lehem ſecundus Adam Chriſtus erat naſciturus, & moriturus in Hieruſalem. Tum etiam: vt tranſeundo à medio orbis terrarum ad extremum orientis, vbi erat paradiſus, videret, & attenderet, quanta Deus fecerat in ſuperficie terræ, & quantum gloria regionis paradiſi, quam illi præparauerat, à regionibus beſtiarum diſtaret.

Hinc, nec in inſtanti, nec per aera, fuit in paradiſum trãſlatus: ſed ſucceſſiuè, & inferius per terram: vt omnia conſpicere, & animaduertere poſſet: quod intelligẽ breuiſſimò temporis ſpatio factum fuiſſe. Appen.1.

Hinc, etiam intelligitur factum fuiſſe extrà paradiſum: vt agnoſceret, paradiſum non deberi ſibi ex communi concurſu naturæ: ſed ex ſpeciali diuinæ gratiæ dono: quemadmodum, & immortalitatẽ in ſtatu innocentiæ, perſeuerandò in gratia, habuiſſet. Append.2.

Secunda Propoſitio.

Fuit etiam Henoch tranſlatus in paradiſum. Hæc cõcluſio habetur expreſsè Gen.5. Henoch ambulauit cum Deo, & non apparuit: quia tulit eũ dñs. Et Eccl.44. Henoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum? vt det gentibus pœnitentiam. *Gen.5.* *Eccleſ.44.*

Tertia Propoſitio.

Fuit ſimiliter Elias in paradiſum trãſlatus. Hæc pinde ac.2. ꝓpoſitio in ſacra Scriptura continetur, licet non ita expreſsè. Nã Malach.4. legitur. Ecce ego mittã vobis Eliam prophetã, ante quàm veniat dies domini, magnus, & horribilis, & conuertet cor patrũ ad filios, &c. Et de eodem 4. Reg. 2. & Matth.17. habetur aſcendiſſe per turbinem in cœlum. Quod cùm nõ poſſit de cœlo empyreo intelligi, qa nemo, ante aſcenſionẽ Chriſti, illuc introiuit: debet de aliquo loco cœleſti, vel cœleſtis diſpoſitionis, qualis eſt paradiſus terreſtris intelligi. *Malach.4.* *4.Reg.2.* *Matt.17.*

H Et

Et ratione confirmatur. 2. &. 3. propoſitio: quia cùm ſcriptura ſacra non affirmet, Eliam, & Henoch mortuos fuiſſe, non videtur eſſe locus conuenientior paradiſo, in quo vſque ad finem mundi collocarentur. Nec videtur eſſe alius locus, vbi congruentiùs vitam animalem conſeruare poſſent, quàm ibi de fructu ligni vitæ, quod eſt in medio paradiſi, comedendo. Illum enim locum D. Dama. diuinam regionem vocat.

B. Dama.

Decimaquinta diffi. Quorſum Henoch, & Elias fuerunt in paradiſum tranſlati, & ibi conſeruantur?

Reſpondeo. Ratio, & finis huius rei eſt: vt communis catholicorum Doctorum ſententia teſtatur, nempe, vt ante diem vniuerſalis iudicij, quem præcedet Antichriſti perfidia, inde exeant, & contra illum prædicent, & eos, qui tunc erunt increduli, ad fidem Chriſti reducãt. Aliam rationem adducit. D. Tho. ſuper epiſt. ad Hebr. c. 11. dicens. Quia doctrina veteris teſtamenti ordinatur ad promiſſa noui, in quo quidem ſpes vitæ nobis promittitur. Matth. 4. Pœnitentiam agite; appropinquabit enim regnum cœlorum.

S. Thom.

Matth. 4.

Append.

Hinc, data à dño ſententia mortis Adæ, voluit etiam ducere homines in ſpẽ vitæ, quod fecit in patribus vtriuſq; ſtatus: in ſtatu quidẽ naturæ in Henoch, in ſtatu legis in Elia, & in ſtatu gratiæ in Chriſto, per quem datur nobis effectus huius promiſſionis, qui eſt vita æterna. Nam reſurgens ex mortuis, iam non moritur, &c.

Ad Rom. 6.

Decimaſexta diffic. *Quando fuerunt Adam, & Heua à paradiſo eiecti?*

CONCLVSIO.

Adam, & Heua ipſo die creationis ſuæ, nempe, feria ſexta, & ſexto die mundi, circa meridiem præuaricati fuere, & paulò poſt circa horam nonã fuerunt à paradiſo eiecti. Hæc concluſio ex communi Chriſtianorum ſententia colligitur, cui temerarium, propter eandem cauſam, eſſet, cõtradicere. Lege Vincent. hiſtor. lib. 1.

Hinc,

Hinc, nouus Adam Chriſtus, poſt multorum annorum circula, feria eadem, & eadem hora ſexta cruci affixus, eiuſdem peccati debitum ſoluit, & circa horam nonam expirans, latroni adytum paradiſi, reſerauit. Append.1.

Hinc, homo ignobilis effectus, propter culpam meretur à loco dignitatis expelli.40.d.can. Adam, & de pœn.d.1. Append.2.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XVIII.

Quæſt. vnica. De *formatione Heuæ.*

Alex. Alen. q.42. m. 2. ar.3. & q.58. art. 4. per totum. & q.85. S.Tho. q. 92. & q.102. art. 4. & q. 119. art. 1. & D. Bo. Sco. Dur. & Ricar. & alÿ hac diſt. Alex. Alen. q.58. §. 4. & q.85. m.3. S.Tho. q. 94. art. 4. S. Bona. & alÿ vbi. ſ. D. Aug.

QVæſtio hæc: vt aliæ, poſitis aliquot difficultatibus, explanabitur.

Prima diffic. Formauitne Deus mulierem ſe ipſo ſolo? An aliorum miniſterio?

CONCLVSIO.

SOlo Deo immediatè facta eſt mulieris formatio. Concluſio eſt D. Aug.3. de Trinit. & 9. ſuper Gen. ad literam. 15.18. & 19. c. vt Alex. & S.Thom. referunr. Et ratio eſt: quia ſicut nullam valēt angeli creare naturam, neque coſtāt tranſſubſtantiare, & in formam muliebris ſexus humanam reformare. Hac potiſſimum cauſa: vt homo ſolùm in Deum tenderet, quem diligendo, ſuum creatorem agnoſceret. Ac etiam, ne creatura aliquid iuris in homine haberet, quo illi obligatus magis, quàm Deo, maneret.

Secunda diffic. Fuitne Heua formata in paradiſo, vel extrà illum?

CONCLVSIO.

FVit quidem in paradiſo formata. Colligitur concluſio ex 2. c. Gen. Nam exiſtente Adam in paradiſo, tulit vnam de coſtis eius, & ædificauit eam in mulierem. Sunt etiam

multæ

Gen.2. multæ rationes, quibus concluſio confirmatur. Id enim Dei ſapientiam decebat. Tum propter principij dignitatem, ex quo corpus eius formandum erat. Et quia filij ſimiliter, propter dignitatem parentum, fuiſſent ibidem nati. Et: vt ex hoc mulier grauior, & honorabilior haberetur.

Append. *D.Greg.* *Gen.19.* *D.Ambr.* Hinc locus non ſaluat animam. Nam Angelus in cœlo, & homo in paradiſo peccauit. Et Loth in peruerſa ciuitate fuit iuſtus, & in monte peccauit. Nec loci, nec generis nobilitate vnuſquiſque gratiam compatat ſibi. Nam vir extrà paradiſum factus eſt, & mulier inferior intrà paradiſum. Hæc ſunt D. Ambro. & D. Greg. & referuntur can. illud, & ſequenti can. quælibet, diſtinct. 40.

Tertia diffic. Debuit ne potiùs ex viro, quàm ex limo terræ, ſicut Adam formari?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. s. DEcuit: vt ex viro formaretur. Et ratio eſt: quia vir eſt Dei imago, & ſicut omnia ex Deo ſunt: ita decuit totum genus humanum ex vno homine ſumi. Et vt vir magis vxorem amaret, & vxor viro, tanquàm ſuo principio, & capiti *Eccleſ.17.* *Act.17.* inſeparabiliùs adhæreret. Et, vt proceſſio Eccleſiæ à Chriſto, ſecundo Adam, ſignificaretur. Eſt concluſio hæc de fide. Nam Eccl. 17. legitur poſt formationem hominis. Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi. Et act. 17. D. Paul. ait. Fecitque ex vno homine omne genus hominum, &c.

Append. 1. *Doct. vbi ſupra.* *Dub.* Hinc, etiam infertur reſponſio dubij. Cur magis mulier de viro, quàm è cõtra? Et ratio eſt: quia in ſecundo Adam Chriſto erat hoc quoque futurum. Ex eo enim erat formãda Eccleſia. Et ideo: vt perfecta eſſent Dei opera, debuit eſſe ſimiliter, & mulier de ſolo viro. Sic enim cõpleti ſunt quatuor modi producendi hominem. Vnus communis ex viro, & muliere. Alter ſine viro, & muliere: vt productio primi Adæ. Tertius ex muliere tantùm ſine viro: vt fuit Chriſti ex virgine productio. Et quartus productionis Heuæ ex viro ſine muliere. Sic enim, tunc congruebat: quoniam vir eſt caput mulieris, & non vir, propter mulierem: ſed mulier propter virum, facta eſt.

Hinc,

Hinc, deſtructa manet hæreſis affirmantium, Heuam eo- *Hæreſis.*
dem puncto, quo Adam de limo terræ formatam fuiſſe. Nam
ſacra ſcriptura apertè oppoſitum docet. Sapien. enim. 10. ita *Sap. 10.*
legitur. Hæc illum, qui prius formatus eſt à Deo pater orbis
terrarũ, cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodiuit, & eduxit illum à *33. q. 5 can.*
delicto ſuo. Quare ſi primus fuit Adam formatus, & ſolus *nec illud.*
creatus, non ſimul ex limo terræ cum illo Heua. Et. 1. ad Ti-
moth. 2. B. Paul. ait. Adam primus formatus eſt, deinde He- *1. Tim. 2.*
ua. Et quid hoc teſtimonio clariùs?

Quarta diffic. Fuit ne Heua formata ex coſta Adæ? *Alex. Alen q. 85. m. 2. & alij vbi ſupr.*

CONCLVSIO.

FVIT planè. Hæc eſt de fide. Et præter auctoritates
proximis duabus difficultatibus allegatas, quibus ad li- *Gen. 2.*
teram hæc veritas Catholica demonſtratur. Gen. 2. ha- *1. Cor. 11.*
betur. Vocabitur virago; quia de viro ſumpta eſt. In quibus *33. q. 5. can.*
verbis, nomen mulieri imponens Adam, illius etymologiam, *nec illud.*
& deriuationis rationem expreſſit. Vt quemadmodum à vi- *Gen. 2.*
ro mulier educta fuerat: ita à viri nomine nomen mulieris de-
duceretur. Lege & D. Paul. 1. Cor. 11. vbi eandem ſententiam *Caſtro. lib. 1.*
docet, ſic inquiens. Mulier gloria viri eſt. Nõ enim vir ex mu- *contr. Hæreſ.*
liere eſt, ſed mulier ex viro. Ecce audis mulierem ex viro eſſe *c. 7.*
factam. Et nunquam alibi legitur ex viro facta, niſi cùm Heua *D. Aug.*
fuit ex coſta Adæ formata. Accedit ad hæc concors omnium *Chryſoſt.*
ſacrorum Doctorum ſententia, quæ tanti eſt momenti: vt pro
Eccleſiæ definitione ſit tenenda. Omnes enim ad vnum vſq; *Gregor.*
hoc concorditer ſenſerunt. Lege D. Aug. lib. 9. ſuper Gen. ad *Theophyl.*
lit. c. 19. & lib. 12. de ciuit. Dei. c. 21. Chryſoſt. homil. 15. ſuper *D. Anſel.*
Gen. Greg. lib. 30. moral. c. 14. Theophylactum ſuper Paul. *Encherius.*
ad Eph. 5. & 1. ad Cor. 11. Anſel. ſuper eadem Paul. loca. Euche- *B. Hieron.*
rium. ſuper Gen. c. 20. & 21. Petrum Lombar. hac. d. B. Hie- *Exod. 19.*
ron. ſuper epiſt. ad Philemo. declarantem locum Exod. Credi-
dit populus Deo, & Moyſi ſeruo eius.

Hinc, qui aſſereret, Heuam non eſſe formatam ex coſta
Adæ: & locũ de formatione Heuæ ex coſta Adæ nõ eſſe intel-
ligendũ iuxta literã: ſed iuxta myſteriũ: non quidẽ per allego-
riam:

riam:ſed per parabolá erraret in fide. Ratio eſt, nam & ſi in ſacris hiſtoriis ea, quæ geſta narrantur myſteria, alia ſub literæ cortice contineant: ſemper tamen in illis veritás hiſtoriæ priùs iuxta grammaticam ſignificationem accipienda eſt. Deinde miſticus ſenſus quærendus eſt, vt regula ſuprà poſita innuit.

Quinta diffic. Fuit ne Heua de ſola coſta Adæ producta?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. ſ. NOn ſolùm de coſta, ſiue oſſe: verùm etiam de aliqua carnis particula fuit Heuæ corpus formatum. Probatur ex eodem text. hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Quare de oſſe, & carne Adæ fuit corpus Heuæ formatum. Cur ergo magis à coſta, quàm à carne fit denominatio? *Dub.* Reſpondeo. Quia illa fuit pars principalior. Vel quia vir mulieri confert robur, & mulier par viri conſortium vigorem accipit. Et vir per mulieris conſortium debilitatur, & emoritur, molliſque & effœminatus redditur.

Append. 1. Hinc, colligitur Chriſtum factum fuiſſe infirmum: vt Eccleſiam roboraret.

Append. 2. *Gen. 2.* Hinc, dicitur Gen. 2. Et repleuit carnem pro ea: quia vir dedit mulieri fortitudinem, & ſuſcepit infirmitatem. Et quia coſta illa carnis locum occupabat. Non enim facta fuit in Adam coſta illa: vt in eo maneret, ſed vt ex ea mulier formaretur.

Append. 3. Hinc, licet coſta illa ſuperflua videretur eſſe in Adam, quatenus erat indiuiduum: erat tamen de perfectione, & decentia illius, quatenus erat mulieris, ſiue humani generis principium. Et confirmatur à ſimili: vt ſemen, licet, ſuperfluum in indiuidio ſit: non tamen tale eſt reſpectu rei ex ipſo generandæ. *33. q. 5. can. nec illud.*

Append. 4. Hinc, coſta illa non in Adam: ſed in Heua, cui erat intrinſeca, reſurget.

Sexta

Sexta diffic. Fuit ne formatum Heuæ corpus de coſta Adæ ſecundum rationem ſeminalem?

CONCLVSIO.

Haud fuit. Et probatur ex Ariſ. 5. metha. quia ratio ſeminalis non attenditur, ſecundum quamcunque potentiam: ſed ſolùm ſecundum potentiam proximam. Quãdo, ſcilicet, ex aliquo proximè, & per vnum proceſſum formari poteſt: nihil autem tale erat in coſta Adæ reſpectu corporis Heuæ. Neque enim per quamcũque tranſmutationem, nec per plures, potuit illa coſta naturaliter conuerti in corpus Heuæ: ſed ſola diuina virtute. *Doct. vbi. ſ. & S. Bon. ar. q. 2. & 3.*

Hinc, opus formationis Heuæ de coſta Adæ non fuit miraculum: ſed mirabile. Cùm non ſimpliciter ſecundum rationem cauſalem fuerit. Append.

Septima diffic. Cur de coſta Adæ dormientis, & non vigilantis formata eſt mulier?

CONCLVSIO.

Immiſit Deus ſoporẽ in Adam: vt formaret Heuam, non ad mitigandum, quem ſentire poterat, dolorem: ſed propter ſignificationem, & mentis Adæ eleuationem. Ratio primæ partis concluſionis eſt: quia poterat Deus ſine vllo prorſus dolore, & horrore, coſtam à vigilante ſeparare. Secundam partem probat D. Aug. tract. 9. in Ioann. dum ait. Dormit Adam: vt fiat Heua. Moritur Chriſtus: vt fiat Eccleſia. Et de latere dormientis fit Heua: quia dormiente in cruce Chriſto, lancea percutitur latus: vt profluãt ſacramenta, quibus formatur Eccleſia. Tertia pars, ſcilicet, propter mentis eleuationem, probatur communi ſanctorum ſententia, aſſerentium, miſſum fuiſſe ſoporem Adam: vt ipſius mens per extaſim particeps fieret, tanquàm angelicæ curiæ: vt ingrediens ſanctuarium Dei, nouiſſima intelligeret. Vnde continuò ſpiritu prophetiæ plenus, ſacramentum hoc magnum eructauit. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. *Alex. Alen. q. 42. m. 2. ar. 3. & S. q. 2. vbi ſuprà. Alex. Alen. q. 85. m. 2. D. Aug. in 56. pſal. D. Aug. Geneſ. 2.*

Append. Hinc, non ſecus manifeſtata eſt Dei omnipotentia, non excitando à ſomno dormientem, per extractionem coſtæ, ac ſi Heuam de latere ſine dolore, & horrore, vigilantis formaſſet.

Octaua diffic. Decuit, vt non ex capite, neque ex pedibus, ſed ex latere viri Heua formaretur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. *m.2. vbi.* §. *& alij.* *Doct. vbi.* §.

PRofectò ita decuit. Et ratio eſt: nam cùm mulier non eſſet viro dominatura, non debuit de capite viri fieri. Et quia vir non erat illam, tanquàm ſeruam, contempturus, & tractaturus, non fuit de pedibus viri facta: ſed decuit, vt de latere viri multis de cauſis formaretur. Quarum prima eſt: vt vnicum demonſtraretur principium, quo nihil commodiùs contra diſcordiæ vitium (cùm extiterit) explodendum: vel (cùm nondum inualuit) cauendum inueniri poteſt: vt autor eſt D. Auguſt. lib. 12. de ciuit. Dei cap. 21. & 26. Secunda eſt: vt indicaretur, quàm chara mariti, & vxoris debeat eſſe communicatio, reciprocaquè dilectio: vt ei ſeparabiliùs adhæreret, dum ex ſe productam agnoſceret, eamquè vt ſociam ſibi gratiſſimam, haberet. Vnde ſanctus Moyſes. De viro ſumpta eſt: quam ob rem, relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ. Tertia tandem ſit, & vltima cauſa, propter ſignificationem: nam per hoc ſignificabatur: vt ſuprà diximus, emanatio Eccleſiæ ex latere Chriſti, iuxtà illud B. Pauli. Sacramentum hoc magnum eſt (ſcilicet, matrimonium) ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia. Chriſtus namquè, propter Eccleſiam reliquit patrem, ſe ipſum exinaniendo, vſquè ad formam ſerui, nec non matrem, ſcilicet, Synagogam, & adhæſit vxori ſuæ, ſacroſanctæ Eccleſiæ. Quam licet meretricem offenderit: virginem tamen fecit. In fide ſiquidem eſt virgo, in carne paucas habet. In fide omnes virgines, & integras habere

D. Aug. *Gen. 2.* *Gen. 2.* *Epheſ. 5.* *Ad Phil. 2.*

habere debet. Optaui vos, inquit D. Paul. Vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Hæc, inquam, virgo quamquam ſit: parit tamen plurimos, qui virginem ſanctiſſimam imitantur Mariam, quæ Dominum peperit, & virgo inuiolata permanſit. *2. Cor. 11.*

DVB. *Mulier quomodo viri ſocia, eique ſubiecta ſimul eſſe poteſt?*

Ratio dubitandi eſt: quia ſi eſt viri ſocia, vnde ex latere producta fuit. Cur D. Petrus hortatur mulieres: vt ſe viris ſuis ſubmittant? eoſquè dominos agnoſcant? exemplo Saræ, quæ viro ſuo Abraham ſedulo obtemperabat, eumquè dominum appellabat. Et ad Titum cap. 2. Paulus: vt doceat adoleſcentulas ſubditas viris ſuis, &c. ſcribit? Reſpondeo. Quatenus mulier de latere viri ſumpta eſt, ſocia viri fuit: inquantum verò ex viro, tanquam ex principio exiſtit, præcipitur ei: vt ſe ſubmittat viro ſuo, eumquè dominum præfectum, ac rectorem agnoſcat ſuum. Et ratio eſt: quia decet, vt qui ab alio originem trahit, ei ſubdatur, à quo procedit. Lege D. Aug. de hac re perpulchrè differentem. 19. de ciuit. Dei cap. 14 & 15. vbi inquit. Præeſſe debent, qui conſulunt, ſubeſſe quibus conſulitur. Hoc naturalis ordo præſcribit. Sic Deus hominem condidit. Lege omninò Alex. vbi ſuprà de ſubiectione ante peccatum, & poſt illud. *Alex. Alen. q. 85. m. 2. 1. Pet. 3. c. Ad Titum. 2. D. Aug. 33. q. 5. cau. manifeſtum, & deinceps. 9. c. ſequent.*

Hinc, vir cùm ſimul ſocia, & ſubdita ſit ei mulier, non exiſtimet ſecum arrogantia vxorem ſuam, tanquàm ſeruam, aut mancipium, ſuum proprium commodum quærens, poſſe tractare: ſed quæcunquè dura adhibet, in bonum mulieris dirigere debet: quemadmodum parentes proles caſtigant, non ſui gratia: ſed ſalutis, ergò prolium. De anima Heuæ tractatum fuit in quæſtione de anima rationali ſuprà. Append.

Magiſt. Sent. Diſtinct. *XIX.*

Quæſt. vnica. De *immortalitate, ſiue mortalitate primi hominis, ſecundum corpus?*

Prima diffic. Vtrùm in ſtatu innocentiæ fuerit homo mortalis, vel immortalis?

Alex. Alen. q. 88. S. Tho. q. 97. S. Bon. Dur. Scot. Ric. & aly hac. d. 19.

Mortale rectè vocatur, quod poteſt mori: neceſſariò tamen non debet mori. Et confirmatur ex B. Paul. qui mortalia corpora vocat, quæ mori poſſunt, etſi non debeant. Viuificabit, inquit, & mortalia corpora veſtra. Id eſt, auferet mortalitatem ita: vt mori non poſſint. Quia non tantùm auferet neceſſitatem mortis: ſed & poſſibilitatem. Nam quod neceſſariò moritur, appellat Apoſtolus non mortale: ſed mortuum. Corpus, inquit, mortuum eſt, propter peccatum, id eſt, neceſſitati mortis addictum. Lege D. Aug. lib. 1. de pec. merit. c. 3. & 5. & lib. 6. de Gen. ad lit. c. 25. & lib. 3. contra Iulianum.

Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 1. S. Bon. art. 2. & aly vbi. s.

Nota. 1. Immortale bifariam ſumitur. Primò: vt ſignificat negationem aptitudinis, ſiue potentiæ moriendi. Et hoc modo immortale idem eſt, quod non potens mori. Secundò: vt ſignificat negationem actus moriendi tantùm, atque ita immortale idem eſt, quod potens non mori.

Ad Rom. 8. Ad. Rom. 8. D. Aug.

Nota. 2. Triplex eſt ſtatus humanæ naturæ. Primus naturæ inſtitutæ, ſiue innocentiæ, in quo poterat homo mori, & non mori. Nota. 3. Secundus naturæ lapſæ, in quo homo poteſt mori: ſed non poteſt non mori: quia ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori. Et tertius naturæ glorificatæ. Iuſti enim in perpetuum viuent.

Hugo. lib. 1. de ſacr. c. 18. Ad Heb. 9. Sap 5.

CONCLVSIO I.

Homo ex natura ſua in primo ſtatu non erat immortalis: ſed mortalis. Et ratio eſt: quia mortale eſt, quod eſt aptum, natumquè ad moriendum, ſiue potens mori, & tale fuit corpus primi

primi hominis ex natura ſua, ſiue ex parte materiæ: vt Alex. & S. Thom. vbi ſuprà docent. Et probatur: quia tunc poterat calor naturalis agendo in humidum radicale, id conſumere, ad cuius conſumptionem ſequeretur etiam extinctio caloris, & mors: vt patet exemplo ignis, & olei. Vnde D. Auguſt. 14. de ciuitate Dei capitu. 26. Cibus aderat, ne eſuriret: potus, ne ſitiret, lignum vitæ, ne illum ſenecta diſſolueret. Quarè ſenecta poterat diſſolui, poterat humidum radicale conſumi, & tandem mori. *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Fuit tamen tunc immortalis, id eſt, potens non mori. Et ratio eſt: quia in ſtatu illo data fuere illi duo remedia, contra duos defectus, ex quibus mors oritur. Quorum primo, qui eſt deperditio humidi radicalis, ex actione caloris naturalis ſubueniebatur, per eſum omnium lignorum paradiſi. Et ita dictum fuit ex omni ligno paradiſi comede. Secundo autem defectui, qui eſt debilitatio naturalis vigoris complexionis hominis, quæ naſcitur ex commixtione extranei nutrimenti, cùm calore, ſiue humido, radicali (quemadmodum vinum eò magis debilitatur, quò ampliùs aqua ei commiſcetur) remedium per eſum ligni vitæ adhibebatur. Atquè ita erat potens non mori. Tum etiam: quia poterat non peccare, etſi non peccaſſet, non fuiſſet mortuus. Vnde dixit Dominus Adæ. In quocunquè die comederis ex eo, morte morieris, id eſt, morti obnoxius eris. *Gen. 2.*

Hinc, ſi non comediſſet, non mortuus fuiſſet. Append. 1.

Hinc, credendum eſt: vt Scot. docet, quòd ante quàm corpus hominis fuiſſet alteratum alteratione improportionata, tranſlatus fuiſſet homo in paradiſum cœleſtem, & tunc factus fuiſſet omninò immortalis, id eſt, non potens mori. Append. 2. *Scot. vbi. ſ.* Append. 3.

Hinc, accipiendo mortale, & immortale conſuetudine ſcriptorum Gentilium, Latinè loquentium pro mori neceſsè, & non mori poſſe, primus homo ante peccatum, nec mortalis, nec immortalis fuit. Vnde Petrus diaconus inquit. Erat mors, & immortalitas in eius poſita poteſtate. Capax *Li. de gratia Chriſti. c. 6. Lib. 2. de gratia Chriſti. c. 13.*

enim erat vtriuſque. Et D. Fulgentius, nec non Maxentius, qui operibus Fulgentij ſolet apponi, in libello fidei. Conſitemur, inquit, rectum in omnibus creatum Adam, non mortalem, nec immortalem: ſed vtriuſquè capacem. Idem docet Hugo apud Alex.

Alex. Alen. m. 2.
S. Bon. ar. 3. q. 1. & alij vbi ſuprà.

Secunda diffic. Fuit ne Adæ in primo ſtatu immortalitas à natura, vel à gratia?

Luc. 10.
Gen. 2.
Geneſ. 3.

Dvas referunt Alex. & S. Bona. opiniones. Prima illarum tenet, non fuiſſe à natura. Et ratio eſt: quia proprietates naturales propter culpam non derelinquunt ſubiectum: vt patet in malis angelis, in quibus naturalia manſerunt integra, & in homine deſcendente de Hieruſalem in Hierico, qui incidens in lattrones fuit ſpoliatus gratuitis, & in naturalibus vulneratus. Et cùm fuerit expoliatus immortalitate iuxtà domini ſententiam. In quacunque die comederis. & alibi: puluis eſt, &c. immortalitas non inerat ei à natura. Secunda opinio tuetur fuiſſe homini immortalitatem à gratia. Et ratio huius opinionis eſt, quia illi animæ datum fuit donum gratiæ, gratis datæ, per quam poſſet corpori natura mortali præſidere, & illud regere, clementaque, quaſi in quadam amicitia, quandiù ſuo autori ſubiacere vellet, cuſtodire. Quod quidem gratiæ donum vocat D. Anſel. iuſtitiam originalem. Et D. Auguſt. hoc approbat. 6. ſuper Gen. ad literam, dicens, hominem mortalem fuiſſe conditione corporis: immortalem verò beneficio cōditoris. Quod quidem beneficium nihil aliud, quàm dictum gratiæ donum fuit. Et confirmat exemplo, inquiens: quòd ſicut præſcitum fuit filijs Iſrael, quòd ſpatio quadraginta annorū eorum vestimenta non veteraſcerent: ita fuiſſe præſcitum Adæ: vt non moreretur.

D. Anſel.
D. Aug.

Multæ ſunt apud Alex. & S. Bona. vtriuſquè opinionis rationes. Cæterum: vt vtranque opinionem vnica concluſione amplectamur, animaduerte. Quòd, cùm dicitur, homo eſt beatificabilis, duo ſignificantur, & velut digito indicantur. Vnum eſt aptitudo ad beatitudinem, quæ quidem

Nota.

aptitudo

aptitudo ineſt homini per naturam: quia homo à natura ſua habet aptitudinem ad beatitudinem. Alterum verò, quod indicatur, & importatur, eſt diſpoſitio, per quam aliquis ſufficienter diſponitur ad ſuſceptionem actus beatitudinis. Et hæc diſpoſitio ineſt homini nõ per naturam: ſed per gratiam, per quam ſufficienter diſponitur ad gloriam, ad quam ſine gratia ſufficere haud poteſt.

CONCLVSIO.

Immortalitas homini in ſtatu innocentiæ quodammodo per naturam, quodammodo per gratiam inerat. Et ratio eſt; quia immortalitas illi, quantùm ad aptitudinem, inerat illi à natura: quantùm verò ad complexionem, & complementum fuit à gratia. Et confirmatur à ſimili per notabile poſitum: nam ſicut homo dicitur beatificabilis à natura per aptitudinem, quam habet & à gratia per ſufficientem diſpoſitionem, quæ non eſt ſine gratia: ita etiam poterat dici immortalis à natura, à qua habebat aptitudinem, & à gratia, quantùm ad diſpoſitionem, & complementũ, quod fuit à gratia. Nam tribus cauſis, propter quas mors contingere poteſt, quæ ſunt elementorum pugna, & diſſolutio, humidi conſumptio, & extrinſeca læſio, iam fuerat remedium adhibitum. Habebat enim aptitudinem euadendi hoc triplex genus mortis per id, quod ei à natura inerat. Nam contra elementorum pugnam erat interna eius corporis qualitas quatuor humorum complexione proportionata. Et quia hæc non ſimpliciter ſufficiebat, fuit eius animæ iuſtitia originalis conceſſa. Et contra cõſumptionem humidi habebat virtutem nutriendi, potentem conuertere alimentum ſibi ſufficiens. Et quia humidum radicale paulatim conſumitur, nec poteſt per quodcumque alimentum reparari, datum fuit illi, non ex conditione naturæ: ſed ex dono, & beneficio conditoris (teſte D. Auguſt. ſuprà citato) lignum vitæ per cuius ſumptionem humidum radicale repararetur. Tandem nec læſio extrinſeca ei mortem inferre poterat. Erat enim primus parẽs fortis, & potens ad repellendũ nociua, & ſapiens, ac diligens ad illa præcauenda. Neq; extrinſeca nociua habebat: nã animalia nociua eum lædere nõ poterãt, etiã ſi cuperãt, & nõ natura: ſed ex ſpeciali

D. Aug. 13. de ciui. Dei c. 3.

D. Aug.

Pſalm. 8.

Dei prouidentia, quę ita eum cuſtodiebat: vt ſub pedibus eius omnia ſubijcerentur. Quare immortalitas in ſtatu innocentiæ, quò ad aptitudinem fuit à natura, & quò ad complementum, fuit à gratia.

Tertia diffic. Vtrùm ſi Adam non peccaſſet, mortuus non fuiſſet?

CONCLVSIO.

D. Bon. ar. 2. q. 1. & alij vbi ſuprà.

SI Adam non peccaſſet, mortem corporalem non incurriſſet. Hæc concluſio eſt de fide. Et confirmatur multis ſacræ Scripturæ teſtimonijs contra Pelagium hæreticum. Et præſertim ad Roma. 5. Sicut per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors: ita & in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccàuerunt. Et in eadem Epiſtola cap. 8. Corpus mortuum eſt, propter peccatum. Quare pœna peccati illius fuit mors. Eſt hæc veritas expreſsè definita in concilio Mileuitano cap. 1.

Ad Rom. 5.

Ad Roma. 8.

Hæreſis.

Hinc, Pelagij hæreſis radicitus euellitur, qui aſſeruit Adam mortuum fuiſſe, non propter culpam: ſed ex naturali conditione, qua conditus eſt, in qua etiam ſi manſiſſet, nec à Dei mandato receſſiſſet, nihilominus (vt ille ait) mortuus fuiſſet. In quem agit Caſtro verbo Adam contra hæreſes hæreſi. 4.

Caſt. de conſec. d. 4. can. placuit igitur.

Quarta diffic. Adam an mori potuiſſet, ſi non peccaſſet?

SCimus iuſtum Adam potuiſſe peccare, ac proinde mori; & ne quis ad diſtinctionem de ſenſu compoſito, & diuiſo confugiat, ſenſus tituli eſt. An Adam in innocentia permanente, & iuſtitia ſimul, in eo locum habere potuerit mors?

CONCLVSIO.

Haud potuiſſet. Et ratio eſt: quia indubiè ſanioribus ſcho-

laſticis

laſticis eſt in confeſſo, quòd in eo nulla potuiſſet eſſe pœna, vel mors, ſi non peccaſſet. Siquidem Deus primum hominem inſtituit, non vt creaturam ſeruilem, qui pro neceſſitate, & vtilitate aliorum poſſit occidi, ſicut bruta animantia: ſed inſtituit eum, tanquàm dominum quemdam, quo cum tanquàm ſocio, & altero quodam domino ageret ita: vt nihil pœnæ, afflictionis, vel moleſtiæ illi inferret, ſine merito culpæ. Tum etiam: quia pœna eſt deordinata, niſi præcedat culpa, & cùm mors ſit animæ puræ, & innocenti pœna, videtur inconueniens & contra ordinem diuinæ iuſtitiæ, quòd corpus hominis per mortem in ſtatu innocentiæ, non præcedente culpa, diſſolueretur. *S. Bon.* *B. Aug. lib. 1. de liber. arbitr. c. 6. & lib. 3. de libe.* Appen.

Hinc, homo ad hoc in paradiſo poſitus erat: vt ſi ſe ad conditoris ſui obedientiam vinculis charitatis aſtringeret, ad cœleſtem angelorum patriam quandoquè ſine carnis morte tranſiret. Sic namquè eſt immortalis conditus: vt tamen ſi peccaret, & mori poſſet. Et ſic mortalis eſt conditus: vt ſi non peccaret, etiam non mori potuiſſet, atquè ex merito liberi arbitrij beatitudinem illius regionis attingeret, in qua peccare, vel mori non poſſet. *D. Greg. eſt lib. 4. moral. c. 25. & lib. 5. c. 25. & lib. 9. c. 19.* *Hæreſis.*

Hinc confutatur hæreſis Pelagianorum, qui ponunt mortem in paruulos tranſire, & non peccatum. Nam faciunt Deum iniuſtum, aſſerentes, Deum afficere miſeria aliqua hominem ſine peccato. Quod, cùm iuſtiſſimus ſit facere haud poteſt. Lege D. Aug. lib. 4. contra duas epiſtolas Pelag. cap. 4. & concil. Arauſica. c. 10. & Mileuit. c. 2. & Caſt. verb. peccatum contra hæreſes hæreſi prima. *D. Aug.* *Caſtr.*

Quinta diffic. Vtrùm, Adam peccante, corpus eius per eſum ligni vitæ potuiſſet perpetuari?

DVæ ſunt circa difficultatem hanc ſententiæ, quas ſequentes concluſiones declarant. Mouetur autem hæc difficultas, propter locum Gen. 3. Ne fortè mittat, &c. & viuat in æternum. *Gen. 3.*

CONCLVSIO I.

Non potuiſſet poſt peccatum comedens de ligno vitę perpetuari, & in æternum viuere. Et ratio eſt: quia ibi vox in æternum non dicit perpetuitatem: ſed vitæ quandam diuturnitatem. Qui modus loquendi eſt frequens in ſcriptura ſacra: vt quando dicitur rex in æternum viue, ideſt, per longum tempus. *Num. 2.* Quia poterat lignum vitæ adeò naturam hominis adiuuare, tantumq́uè vigorem conferre; vt diutius viuere poſſet. Et confirmatur exemplo Henoch, & Heliæ, qui, vt gloſſa, & ſancti docēt, in paradiſo per eſum ligni vitæ, vſq; ad aduentum Antichriſti conſeruantur.

CONCLVSIO II.

Gen. 3. Si Adam poſt peccatum de ligno vitæ comediſſet, nō diuturno duntaxat tempore: ſed æterno vixiſſet. Hanc probant ex ipſo textu in principio citato, nempe: & viuat in æternum. *Matth. c. 25.* Nam ex prima opinione videtur non poſſe probari æternitatem pœnarum, præſertim ex illo loco: ite in ignem æternum. Atq; ita incideremus in errorē Origenis. Et ratione cōfirmatur: nam ſi per aliquod tempus per eſum ligni vitæ potuit præſeruari in tanta perfectione, & puritate, in quanta fuerat creatus, ergo & in perpetuum potuit. Patet conſequētia: quia ſi Deus potuit facere; vt in æternum viueret: ergo fecit. Pro hac ſecunda ſententia videntur complura patrum teſtimonia, ex quibus apparet, quòd ſi homo non fuiſſet poſt peccatum à ligno vitæ ſeparatus, nōn fuiſſet neceſſe mori: & breuitatis cauſa loca aliqua tantū citabo. *D. Aug.* Nam D. Aug. *D. Chryſoſt.* ita ſentire conuincitur lib. 18. de Geneſ. ad liter. c. 25. & lib. 1. *Hilar.* contra aduerſarium legis, & prophetarum. c. 15. D. Chryſoſt. *D. Cyril.* homil. 18. in Gene. Hilarius in illud Pſalm. Quoniam quem tu percuſſiſti. Irenæus lib. 3. aduerſus hæreſes. c. 37. & Cyrillus lib. 3. contra Iulianum apoſtatam. Cæterùm ad veritatem clariùs intelligendam animaduerte, duas eſſe cauſas, ob quas, Adam in perpetuū viuere poterat. Quarum vna erat interna corporis eius qualitas, quatuor humorum complexione proporcionata. *D. Auguſt.* Altera lignum vitæ, quod bonam corporis qualitatem conſeruabat, atq; fouebat, & vtramq; cauſam D. Aug. 13. de ciuitat. Dei, cap. 3. aſſignat. Nam eo, inquit, die mutata

indeterius, vitiataq; natura, atque à ligno vitę ſeparatione iuſtiſſima mortis in eis, etiam corporalis, neceſſitas facta eſt. Et quàmuis vtramquè aſſignet cauſam; prior tamē ſufficiens eſt mortis cauſa, ita: vt illa poſita, non potuerit Adam, quomodocunquè de ligno vitæ comediſſet, immortalis eſſe. Et quoniam, quæ ex Cyrillo, Hylario, Irenæo citata ſunt, non plus vrgent, nequé in ſe includunt, quàm ſcriptura Geneſeos: Nunc ergo ne fortè, &c. cui innituntur, eliciendus erit ſenſus non improbabilis, quo veritas loci citati magis eluceſcat, nēpè: vt Deus in ironia eo in loco perſeueret. Quæ eſt diſſimulatio, aut illuſio, qua contraria oſtenduntur ſenſui, quem verba præ ſe ferunt. Ecce Adam, inquit: quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum. Vbi acerbiſſima ironia improperat ei vanam fiduciam, quam de verbis ſerpentis conceperat. Quaſi dicat: ecce quàm præclarus Adam eſt effectus; quod ſerpens ei, cui fidē adhibuit, repromiſit: factus eſt Deus, qui iam brutis animantibus, ſimilis eſt, neceſſitati mortis ſubiectus, & qui tegumentis, ac perizomatis indiget, quibus mēbra illecebris concupiſcentiæ erubeſcenda contegat. Didicit certè, quid ſit nobis obedientiam recuſare, & in diaboli verba iurare. Sed fortè quamquàm in tantam ſit deiectus miſeriam, perſpicuèq; cognoſcat ſe nō eſſe Deum, adhuc arbitratur alterum illud verum fore, quod ſerpens promiſit, videlicet, ꝙ non morietur: igitur ne ſe ipſum falſa perſuaſione decipiat, ſeparetur à ligno vitæ, & extrà paradiſum propellatur: ne fortè mittat manū ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum. Et dicit dñs: Ne viuat in ęternum per ironiam, ſcilicet, hoc eſt: vt miſer arbitratur, vana promiſſione deceptus, per lignum vitæ in æternum vitam protrahere poſſe. Quare: vt quod res eſt, ſibi perſuadeat, tollatur illud, in quo confidit. Atquè ita, cum dominus paradiſo expulit. Hic ſenſus colligitur ex Cyrillo, & Ambro. & Aug. & ex D. Chryſoſt. Et eundem in modum doctores intelliguntur, dum aſſerunt eum de paradiſi voluptatibus deturbatum eſſe: ne perpetuum in eo, & immortale eſſet malum, hoc eſt, ne perſuadeat ſibi, ac reputet ſe peccaminibus immortalem fore.

Reſpondetur obiectioni-bus patrum.

Geneſ. 3.

Lib. 3. contra Iulian.

Lib. de Heli. & ieiun. c. 4.

Lib. 1. c. 15. con. aduerſ. leg.

Homil. 18. in Gen.

Sexta diffic. Qualis eſt differẽtia inter immortalitatatem primi hominis, ante peccatum, & Chriſti omniumq́ſanctorum in cœlo?

CONCLVSIO.

DIffert immortalitas illa, quam primus homo habebat, ab ea, quam electi in reſurrectione ſunt habituri, & Chriſtus nunc fruitur in cœlo, per omnem modum. Et ratio eſt. quia qui digni habebuntur reſurrectione ex mortuis, non poterunt mori: Adam autem poterat mori, & mortuus eſt. Tum Adæ ante peccatum aberat neceſſitas moriendi: in ſanctis autem poſt reſurrectionem aberit poſſibilitas moriendi. Aliud ſiquidem eſt poſſe non mori, aliud non poſſe mori. Tandem D. Paul. inquit. Factus eſt primus homo in animã viuentem, Adam nouiſſimus in ſpiritũ viuificantem. Vbi dictam veritatem probat: nam illorum verborum ſenſus eſt. Primus Adam corpus animale habuit, quod ad ſui ſuſtentationem alimẽtis indigebat, quod & mori poterat: Chriſtus autem poſt reſurrectionẽ corpus habuit ſpirituale, quòd nullis ciborũ alimentis opus habebat, nec mori poterat. Lege Aug. lib. 13. de ciui. Dei. c. 23. & de corrept. & grat. c. 11.

Luc. 20.

1. Cor. 15.

D. Auguſt.

Alex. Alen. m. 3. & 4.

Hebr. 9.

Septima diffic. Quænã eſt differentia inter mortalitatem, quam Adam ante peccatum habuit, & eã in qua nunc omnes ſumus?

CONCLVSIO.

NON parum differentiæ eſt inter vtramque mortalitatem. Et ratio eſt: quia nos velimus, nolimus, debemus aliquando mori, cùm ſtatutum ſit omnibus hominibus ſemel mori. At ille ſic mori poterat: vt tamen facillimè eam, ſi voluiſſet, euitaſſet.

DVB.

DVB. Eadem ne eſſet immortalitas innocentiæ per eſſentiam cum immortalitate gloriæ, ſi homo ſtetiſſet?

Reſpondeo. Vna, & eadem eſſet. Et ratio eſt: quia potentia materiæ diſpoſita eadem eſt per eſſentiam cum ſe ipſa indiſpoſita, & immortalitas innocentiæ, & immortalitas gloriæ, ſic ſe habent: ſicut potentia indiſpoſita, ſiue indifferens, & potentia diſpoſita diſpoſitione, quæ eſt neceſſitas. Quia in ſtatu innocentiæ poterat mori, & non mori: in ſtatu vero gloriæ neceſſe habet non mori. *Alex. Alen. m. 3. & 4. S. Bon. q. vlt. vbi ſuprà.*

Octaua diffic. Fuiſſet ne homo in illo ſtatu paſſibilis?

Paſſio trifariam ſumitur. Primò communiſſimè: vt ſignificat ſuſceptionem alicuius rei, quæ nullam ſubiecto læſionem infert, neque abiicit aliquid, ſubiecto conueniés, immò perficit ſubiectum, & ſolummodò immutat illud: vt eſt receptio ſpeciei ſenſibilis in organo: quia teſte Ariſtot. ſentire quoddam pati eſt. Secundò ſumitur paſſio propriè pro ſuſceptione alicuius, quo ſubiectum immutatur, & aliquid conueniens expellitur: ſine læſione tamen, & afflictione ſubiecti, cuius modi eſt aliqualis humidi radicalis conſumptio. Tertiò propriiſſimè ſumitur paſſio, quatenus immutat, & lædit, & affligit ſubiectum, expellens, quod conueniens eſt, talis eſt notabilis humidi radicalis conſumptio, aut exceſſiua ſanguinis minutio. *Alex. Alen. q. 86. S. Tho. q. 97. art. 2. & 3. ad. 2. Dur. q. 2. vbi ſuprà. Ariſt.*

CONCLVSIO I.

Duabus prioribus paſſionibus erat homo in ſtatu innocentiæ paſſibilis. Et ratio primæ paſſionis eſt: quia ſentiebat, & ſentire quoddam pati eſt. Ratio verò ſecundæ paſſionis eſt: quia per actionem caloris naturalis verè, & realiter, fiebat in aliqua conſumptio humidi radicalis, abſque remotione à naturali diſpoſitione & non erat defectus in illo: ſicut neque paruulis eſt defectus humiditatis conſumptio.

CON-

CONCLVSIO II.

Paſſione tertio modo ſumpta non erat homo tunc paſſibilis. Et ratio eſt: quia poterat homo, & debebat in illo ſtatu cauere ab iis, quæ ipſum lædere & affligere poterant. Et Deus etiam illum ab omnibus nociuis præſeruaſſet. Vnde non fuiſſet in eo tanta humidi radicalis conſumptio: vt inde fames aut ſitis, &c. ſequeretur.

Magiſt. Sent. Diſtinct. *XX.*

Alex. Alen. q. 89. S. Tho. q. 98. D. Bon. Ric. Dura. & alij hac d. 20.

Litera huius diſt. ſequentibus quæſtionibus explicabitur.

Quæſt. Prima, De modo propagandi prolem in ſtatu innocentiæ?

Prima Diffic. Vtrùm in illo ſtatu facta eſſet ſexuum commixtio?

Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 1. & 2. S. Bona. q. 1. & alij vbi ſuprà. Greg. Nice. D. Chryſoſt. D. Damaſ. Euthym. D. Aug. Faber Stapu. cautè legendus.

Circa hanc diffic. variæ fuerunt ſententiæ: nam multi ex patribus Græcis dixerunt, liberos ante peccatum ſine concubitu maris, & fœminæ fuiſſe multiplicandos, vt Greg. Nicenus lib. de creatione hominis. c. 17. &. 18. D. Chryſ. homil. 20. ſuper Gen. Ioan. Damaſ. lib. 2. Ortho. Fid. c. 20. de vera relig. c. 46. lib. 2. Euthymius in locum pſal. Ecce in iniquitatibus cõceptus ſum. Qui id aſſerunt, non negando ſimpliciter coniunctionem maris, & fœminæ: ſed modum dumtaxat, quo fit modo generatio, ſcilicet cum libidine, & fœditate. Tum etiam D. Aug. de ſermone domini in monte, & de Gen. contra Manich. Exiſtimauit enim de bono coniug. c. 2. &. 19. homines ante peccatum nõ fuiſſe multiplicandos: ſed ſolos Adam, & Heuam, & non plures homines manſuros. Sed poſtea palinodiam cecinit, lib. 1. retract. c. 10. 13. &. 19. & lib. 2. c. 22. & lib. 14. de ciuit. Dei. c. 23. Tandem Faber Stapulenſis in comment. in librum Ricardi de ſancto Victo. de Trinit. aliud commentus eſt. Nam ſi Adam, inquit, non peccaſſet, ex ſe ſine fœmina, ſimilẽ ſibi maſculum peperiſſet. Sed hoc eſt figmentum, & error: vt ſequens cõcluſio demõſtrabit

CON

CONCLVSIO.

Fuiſſet quidem facta ſexuum commixtio. Concluſio eſt de fide. Dicitur enim Gen. 1. Creſcite, & multiplicamini, &c. quod niſi per generationem, & coniunctionem maris & fœminæ fieri naturaliter haud poteſt. Et alibi. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Neque enim ob aliud datum eſt ei adiutorium mulieris in ſexu diuerſo, niſi ad humani generis propagationem. Tum etiam colligitur ex illo. Erunt duo in carne vna: & per concubitum duntaxat, & carnalem mixtionem naturaliter maſculus, & fœmina fiunt vna caro. *Gen.1.* *Gen.2.* *Gen.1.*

Hinc confutatur hæreſis Armenorum, qua docetur, Adam & Heuam, ſi permanſiſſent in iuſtitia, non coituros vnquam, nec humanam ſpeciem per commixtionem propagandam. Quam hæreſim amplexus eſt quidam Almaricus, qui fuit condemnatus ab Eccleſia: vt refertur in lib. epiſt. decretalium in titul. de ſumma Trinit & fide cathol. c. damnamus. Hic, inter alios errores, non ſolùm in illo ſtatu negauit cum Armenis copulam carnalem: verùmetiam ſexuum differentiam nullam fuiſſe futuram aſſeruit. Hoc autem vltimum adeò manifeſtiſſima inſania eſt: vt non ſit opus impugnatione, cùm Gen. 1. legatur. Creauit Deus hominem ad imaginem, &c. maſculum, & fœminam creauit eos. Quæ quidem ſexus differentia fuit ante peccatum. Lege omninò Caſtrum contra hæreſes, verbo Adam, & Heua, Hæreſi. 3. *Hæreſis.* *Hæreſis.* *Gen.1.* *Castro.*

Secunda diffic. Vtrùm in eodem innocentiæ ſtatu fuiſſet in coeundo intenſa delectatio? *Alex. Alen. m.2.*

Circa hanc difficultatem: vt docet Alex. Alen. & S. Bona. duo fuerũt modi dicendi. Vnus opinãtium, quòd fuiſſet tũc delectatio maior, quã nũc: non tamen immoderata, vt nũc eſt. Tãta quidẽ, propter naturalis virtutis perfectionẽ. Et maior, quia tunc eſſet maior perceptio delectationis, quã nunc eſt. Quoniam tunc ſenſus eſſent perfectiores, & potentia magis delectaretur: tunc quia facilius ſuũ actum cõpleret. *S.Tho.art. 2. ad.3.& in 2. hac diſt. q. 1. art 2. S. Bon. q.3.& alÿ vbi ſup.*

Vna

Vna quæque enim potentia eò magis delectatur, quò faciliùs ſuum actum exercet. Non tamen eſſet inordinata, quia non transgrederetur rationis regulam, & terminum præfixum: propterea quòd vires inferiores erant ſuperioribus ſubditæ. Hæc fuit ſententia S. Tho. Secundus modus dicendi fuit Ale. & S. Bona. qui ſequenti concluſione continetur.

CONCLVSIO.

D. Aug. Non fuiſſet tunc tanta delectatio, quanta modò eſt. Probatur auctoritate D. Aug. de ciuitate Dei apud Alex. dicentis. Nuptiæ illæ, dignæ fœlicitate paradiſi, ſi peccatum non fuiſſet, & diligendam prolem gignerent, & pudendam libidinem non haberent. Ratio eſt: quia tunc membra applicarentur generationi cum parua delectatione: ſicut manus ori modò applicatur: vt idem B. Aug. 14. de ciuit. Dei. c. 22. ſcribit. Tūc enim iuſtitia originali, veluti fræno, cohibebatur, ne toto impetu, & conatu ſe præcipitem in delectabile ſibi obiectum daret. Nunc autem, rupto fræno, velut equus laſciuus, velociùs, & impetuoſiùs, currit. Fuiſſet enim homo in illo primo ſtatu in cunctis operibus ſuis totus rectus, nunquam in actu aliquo libidinem, aut tædium ſentiens.

D. Aug. ſuper Gen. ad literam.

Append. 1. Vnde ex rectitudine illa infertur, quòd nunquam niſi ex recta ratione expetiuiſſet concubitum, nec vnquàm, niſi deſiderio prolis habendæ, concubuiſſet.

Append. 2. Hinc, nulla fuiſſet in commixtione libido, vel ordinatus cōcupiſcentiæ motus, nec membra genitalia ad congreſſum mota fuiſſent, niſi quando eis libuiſſet, nec vir vnquàm rem habere voluiſſet, niſi & mulier idem exoptaſſet.

Append. 3. Ex eadem etiam rectitudine, & iuſtitia, in concubitu nullus pudor, aut verecundia fuiſſet, nec puduiſſet illos concubitus, omnibus etiam præſentibus, & cernentibus. Vnde de Adam, & Heua ſcriptū eſt. Erat vterque nudus, & non erubeſcebant. Et ratio eſt: quia non plus turpitudinis, aut pudoris membris genitalibus tunc inerat, quàm nunc in facie, manibus, & pedibus exiſtit. Quare ſicut modò audemus omnibus faciem exponere, manus monſtrare, pedes denudare: ſic tunc temporis membra genitalia oſtendere, & coram omnibus, iis ad generationem vti non erubuiſſent.

Gen. 2.

Tertia

Tertia diffic. Vtrùm tunc coiſſent ſemper cauſa prolis habendæ, vel interdum etiam delectationis capeſcendæ cauſa? *Alex. Alen. m. 3. S. Bona. q. 5. Dur. q. 1. & alij vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

Adam nunquàm cum Heua, niſi cauſa prolis coiſſet. Et ratio eſt: quia, teſte D. Aug. 9. ſuper Gene. cap. 7. matrimonium tunc ſolùm fuit datum in officium, & cùm officium conſiſtat in procreando prolem, ſolùm coiſſent prolis procreandæ, & non delectationis cauſa. Secundò: quia vis generandi habebat perfectæ ſubiectionis ad rationem obedientiam, & ideò non exibat in actum, niſi ratione dictante. Vnde D. Anſel. De conceptu Virg. inquit. Cùm Deus fecit Adam, fecit in eo naturam propagandi, quam ſubiecit eius poteſtati: vt ea pro ſua volũtate vteretur, quandiù ipſe vellet, ſubditus eſſe Deo. *D. Aug. 30. q. 3. can. quidquid. 32. q. 2. can. ſicut, & can. pudor. D. Anſel.*

Quarta diffic. Vtrùm quoties conueniſſent, toties genuiſſent? *Doct. vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

Ex quolibet actu carnali fuiſſet tunc proles generata. Et ratio eſt: quia cùm matrimonium tunc fuiſſet inſtitutum in officium, quod eſt prolis procreatio; & natura non fruſtraretur tunc tẽporis ſuo fine, ſequeretur ex quolibet actu prolis procreatio, quam natura in matrimonij officio intendit. Et confirmatur; quia ſicut nutriendi facultas nunquàm fuiſſet tunc priuata ſuo effectu, qui eſt comedentis refectio: ita neque generandi facultas ſuo fructu (qui eſt proles) caruiſſet. Nam ſicut nunquàm ſeminaſſet tunc terram, quin ex ea fructum temporaneum collegiſſet (ſterilitas enim in terra propter hominis culpã eſt) ita nunquàm mulierem cognouiſſet, quin ex ea debitum fructum ſumpſiſſet. Erat enim tunc venter mulieris, ſicut terra, à ſterilitate alienus. Quod enim videmus nunc in brutis animalibus, nempè, non coire, niſi certis temporibus, & tunc ad generandum; multò

magis, & perfectiùs fuiſſet in hominibus natura optimè ordinata.

Append. Hinc, magnam coniugij miſeriam eſſe deprehenditur: illum ex concubitu non ſequi effectum, ad quem potiſſimum eſt ordinatum. Nunc enim crebrò propter culpam ex concubitu non concipit mulier, & dum concipit, ſubinde, vel petit ſemen, vel varijs modis, ne partus ſequatur, impeditur.

S. Tho. hac. d. 20. q. 1. art. 2. & art. 2. vbi ſ. ad 4, & 1. 2. q. 152. ar. 2. Dur. q. 3. & alij vbi ſup. D. Aug.

Quinta diffic. In illo coitu fuiſſet tunc integritatis corruptio?

Duæ ſunt de hac re opiniones. Prima tenet tunc nullam futuram integritatis corruptionem. Hanc videtur defendere B. Aug. 14. de ciuitate Dei. c. 26. Secunda futuram fuiſſe integritatis corruptionem defendit. Hæc eſt S. Thom. in 2. diſt. 20. & S. Bonau. & Altiſiodor. libr. 2. ſuæ ſummæ, & aliorum, &c. Integritatis corruptio tria comprehendit. Et primum, quod eſt naturæ, eſt clauſtrorum apertio. Secundùm eſt pœnalis paſſio, quæ conſequitur clauſtrorum apertionem, & hoc ſecundum dicitur eſſe pœnæ. Tertium, quod dicitur eſſe corruptionis vitioſæ, quæ tenet medium inter culpam, & pœnam, eſt fœda delectatio.

Nota.

CONCLVSIO I.

In illo ſtatu fuiſſet clauſtrorum apertio. Et ratio eſt: quia fœtus non poſſet, niſi per apertam portam exire. Et naturaliter non datur corporum, & dimenſionum pene ratio. Nam concipere, & parere, virginitate permanente, ſolius Virginis fuit proprium.

CONCLVSIO II.

Tunc non fuiſſet in apertione clauſtrorum pœnalis paſſiò, nec fœda delectatio. Et ratio eſt: quia vis generatiua, nec fuiſſet tunc infecta, nec corrupta, & obedirent rationi membra: vt ſuprà diximus, ſicut obediunt os, manus, & lingua: & ideò non fuiſſet ibi pœna, vel paſſio, vel fœda delectatio, ſicut modò in apertione manuum, & oris nulla pœna, vel paſſio, vel fœda delectatio reperitur.

Hinc,

Hinc, illo in tempore non fuiſſent aliqua obſcœna verba, nec vitio datum fuiſſet de concubitu miſcere ſermonem: ſed abſque omni pudore, membrorumque in ordinatu concupiſcentiæ motu, de ijs rebus locuti fuiſſent, quarum iam non, niſi præfata venia, audemus mentionem facere. Propterea quod natura horret, & erubeſcit actum illum, ratione fœditatis, quæ in ipſo conſiſtit. Lege D. Aug. lib. 2. nupt. & con. cap. vltim. & 4. de ciuit. cap. 23. & 3. ſequent. & de peccato originali cap. 25. & 36. Append. D. Aug.

Sexta diffic. An in illo ſtatu licitum fuiſſet primis parentibus continere. Alex. Alen. m. 4. vbi ſ.

Solus Alex. hanc difficultatem tractat.

CONCLVSIO.

Seruare continentiam in illo ſtatu primis parentibus non licuiſſet. Et ratio eſt: quia ex eis totum humanum genus deducendũ erat, quod aliter, quam per carnis commixtionem, fieri vix poterat. Fuiſſet enim præcepti diuini tranſgreſſor, & neglector voluntatis eiuſdem, ſi ſemper continuiſſet. Nam fuit illis præceptum, Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Quando autem ceſſauerit præceptum de multiplicatione prolis, & fuerit licitum continere, & virginitatem ſeruare, declarat Alex. eruditiſſimè, vt ſolet loco citato. Gen. 1. Alex. Alen. q. 90. S. Tho. q. 99. & 100. & 101.

Quæſt. II. De prole propaganda in primo ſtatu. S. Bona. & Scot. & alij hac. d. 20.

Abſoluetur quæſtio, poſitis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Vtrum pueri nati fuiſſent iuſti in ſtatu innocentiæ. Alex. Alen. m. 1. vbi ſup. S. Th. q. 100. art. 1. Dur. q. 5. Scot. & alij vbi ſuprà.

CONCLVSIO.

Fuiſſent nati iuſti. Probatur: nam dixit Deus. Creſcite, & multiplicamini, & dominamini piſcibus maris, & beſtiis terræ, &c. Quare genuiſſent filios rerum omnium, beſtiarũ, & animantium, dominos, & rectores, & cùm Gen. 1.

 domi-

dominum ſit effectus iuſtitiæ inſeparabilis, fuiſſent iuſti procreati. Nunc autem: quia naſcimur filij iræ, beſtiæ ſunt nobis infeſtæ, quæ in ſtatu innocentiæ ad conſpectū alicuius, quantumuis paruuli, & tenerrimi pueri, agnoſcentes eos, ceu dominos, & rectores, expauiſſent. Deinde: quia ſi nunc per peccatum Adæ iniuſti, & peccatores naſcuntur, tunc iuſti fuiſſent: quia iuxtà ſcripturarúm morem iuſtitia, & iniuſtitia bonum, & malúm, contraria ſunt immediata.

Ad Eph. 2. *Ad. Rom. 5.*

Append. Hinc, nati fuiſſent cum gratia gratum faciente.

Alex. Alen. S. Thom. & alij vbi ſup. Hugo.

Secunda diffic. Vtrùm paruuli nati fuiſſent cum iuſtitia originali?

Dvæ ſunt opiniones. Vna negans Hugonis lib. 1. de ſacram. p. 6. cap. 23. & 24. Nam dicit in illo ſtatu genuiſſent filios ſine peccato: ſed non ſimiliter paternæ iuſtitiæ hæredes. Altera eſt affirmans D. Anſel. de concept. virg. cap. 10. & 14.

B. Anſel. *Nota.*

Iuſtitia originalis duobus modis ſumitur. Primó pro qualitate illa ſupernaturali Adæ pro ſe, & tota ſua poſteritate infuſa. Secundo pro formali effectu ipſius iuſtitiæ: qui quidem eſt triplex. Primus ſubiectio, ſiue rectitudo corporis ad animam. Secūdus ſubiectio appetitus ſenſitiui ad rationem. Et tertius rationis ad Deum.

Append. Hinc, quando dicitur peccatum originale eſſe priuationem originalis iuſtitiæ, ſumitur primo modo, pro præcipua rectitudine rationis ad Deum, ſub qua aliæ continentur. Et huius deordinatio eſt originale peccatum, quæ, tanquàm habitus: vt ſtatim dicetur, transfunditur in poſteros.

CONCLVSIO.

D. Anſel. Nati fuiſſent tunc cum iuſtitia originali. Et ratio D. Anſelmi eſt: quia qualis ipſe fuit, tales filios genuiſſet, & Adam ſimul gratiam, & iuſtitiam originalem habuit: vt quæſt. ſequenti patebit. Tum etiam: quia inter iuſtum & iniuſtum

in hominibus non datur medium: & cùm non genuiſſet filios iniuſtos, genuiſſet profectò iuſtos, originali iuſtitia præditos.

Tertia diffic. Fuiſſent ne pueri paternæ iuſtitiæ gratuitæ hæredes? *Alex. Alen. m. 1. ar. 1. & .2.*

CONCLVSIO. *Dur. vbi. ſ.*

NEquaquàm. Ratio eſt: quia illud dicitur hæreditariè ad filios deſcendere, quod filij habent à patre, domino, & poſſeſſore. Et filij non hæreditarent bona gratuita à patre: vt à domino, & poſſeſſore illorum: ſed immediatè à Deo gratiæ conditore, & largitore.

Hinc, non fuiſſet iuſtitia illa per originem transfuſa: ſed à Deo gratis infuſa: ſicut parentibus à Deo gratis collata. Et ratio eſt: quia cùm iuſtitia non ſit naturalis: quia ſemper donum Dei eſt, neque eius transfuſio fuiſſet naturalis. Appen.

Quarta diffic. Habuiſſet ne filius illam per patrem, vel per merita patris, vel parentum? *Scot. vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

HAud habuiſſet. Et ratio eſt: quia, quod toti naturæ congruit, non datur vni indiuiduo, mediante alio, vel per meritum illius: ſed ſingulis indiuiduis ſingulæ fuiſſent appoſitæ iuſtitiæ originales ex mera diuina liberalitate: ſicut fuit primo parenti data. Quia iuſtitia originalis donum Dei eſt. Nihilominus tamen probabiliùs videtur eſſe contrarium. Et ſit.

CONCLVSIO.

Propter merita parentum filij naſcerentur in iuſtitia originali. Et ratio eſt: quia Deus non pronior eſt ad puniendum, quàm ad miſerendum: ergò ſi propter eorum demeritum fuerunt priuati iuſtitia originali, propter eorum merita, ſi primam tentationem viciſſent, in iuſtitia originali nati fuiſſent.

Epheſ.2. Non enim plus nociuum fuiſſet Adę peccatum, quàm eius perſeuerantia in gratia, & innocentia profuiſſet. Quare ſicut modò omnes naſcuntur in peccato: ita tunc nati fuiſſent in iuſtitia.

Quinta diffic. Vtrùm fuiſſent confirmati in gratia, & in illa gratuita iuſtitia?

Alex. Alen. ar.3. *S.Tho. ar. 2.* *Dur. Sco. & alij vbi.ſ.*

DVæ ſunt opiniones: Vna affirmans. Altera negans. Partem aientem tenent Alex. & Gabriel hac diſt. q. 1. art. 2. cum D. Anſel. lib. 1. Cur Deus homo cap. 18. Negantem verò tuentur Scot. S. Thom. Dura. & alij: vtraque eſt probabilis, & reſpondet Alex. Alen. argumentis in oppoſitum.

CONCLVSIO.

Gabriel. *B. Anſel.* *D. Aug.* *D. Greg.* *Hugo.*

Si Adam, & Heua malignum viciſſent, proles in gratia confirmatas non ita genuiſſent: vt nullo deinceps modo preuaricari potuiſſent. Et ratio eſt: quia confirmatio in gratia regulariter non prouenit, niſi ex viſione diuinæ eſſentiæ, quã pro illo ſtatu non vidiſſent. Nec decuiſset filios meliores, & perfectiores ſuis parentibus naſci. Qui, ſi non fuerunt ita in bono confirmati, quin ab eo deflectere potuerint, certè non debuerunt filij ipſorum maiorem ſecum perfectionem ex natiuitate adducere. Hoc apertè docet D. Aug. 14. de ciuit. Dei cap. 10. & lib. 9. de Gen. cap. 3. & B. Greg. libr. 4. Moral. cap. 28. & Hugo de ſancto Vict. apud Alex.

Sexta diffic. Adam non peccante, ſi eius poſteri peccauiſſent, poſteri peccantis filij contraxiſſent nè originalem culpam?

IVniores theologi partem negantem tenent. Quia Adæ ſoli, inquiunt pro ſe, & pro tota ſua poſteritate fuit iuſtitia originalis conceſsa: poſteris autem pro ſe ſolis fuit tributa. Et, vt modò iuſtificatus non transfundit in liberos ſuam iuſtitiam: quia illam pro ſe tantùm accepit: ita, & poſteri Adæ. Non enim peccaſsent: vt caput naturæ: ſicut Adam.

CON-

CONCLVSIO.

Peccante Cain, tota eius poſteritas nata fuiſſet cum macula. Hæc eſt communior opinio, quam defendunt S. Tho. quæſt. 5. de malo art. 4. Conradus. quæſt. 81. Driedo: tract. 2. part. 4. & Scot. diſt. 32. huius 2. Si tamen, inquit, accepiſſet, V. g. Cain in ſe formaliter iuſtitiam originalem, vel voluntate conſequente, fuiſſet debitor pro ſe, & pro tota ſua poſteritate. Et ratio concluſionis poſitæ eſt: quia ſicut Adam accepit iuſtitiam pro ſe, & tota eius poſteritate: ita illam transfundebat in filios pro ſe, & tota eius ſobole: ergo ſi amitteret illam, amitteret pro ſe & pro ſua poſteritate. Antecedens patet: nam, vt in Adam continebatur tota humana natura, ita in eius filio tota eius ſoboles. *S. Thom.* *Conrrad.* *Driedo.* *Scot.*

Septima diffic. Adam non peccante, nati fuiſſent ſoli electi? An etiam reprobi, vt Iudas, &c. procreati? *Doct. vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

NON fuiſſent filij gehennæ generati: ſed ſoli electi. Concluſio eſt D. Greg. lib. 4. Moral. c. 28. vbi inquit. Si parentem primum nulla peccati putredo corrumperet, nequaquàm ex ſe filios gehennæ generaret. eſt etiam communis doctorum ſententia. *D. Greg.* *Marſil. q. 13.*

Dubium autem. Vtrùm omnes, qui nunc naſcuntur electi, nati in ſtatu innocentiæ fuiſſent? non eodem modo ſoluitur: quia S. Tho. & alij tenent multos electos naſci nunc, qui tunc non fuiſſent procreati: vt filij electi, & ſancti, quos Eccleſia veneratur, qui nati ſunt ex parẽtibus infidelibus. Scot. verò arbitratur omnes electos, qui nunc ſunt, naſcituros tũc fuiſſe. Et ratio eſt: quia prius non variatur per id, quod poſterius eſt: ſed prius fuit, quòd Deus determinaret numerum ſaluandorum, quàm præſcientia caſus Adæ: ergò ſiue caderet, ſiue non caderet Adam, non fuiſſent plures electi, quàm modò ſunt: ſed omnes electi, qui nunc ſunt nati, tũc fuiſſent. Sed de ijs latiùs in libro controuerſiarum. *Dub.*

Alex. Alen. m.2. vbi ſup. S.Th. q. 101. art.1.

Octaua diffic. Fuiſſent ne filij in illo ſtatu in ſcientia perfecta geniti?

NOſter Alex. relatis duabus opinionibus, media incedit via. Ad cuius ſententiam clariùs intelligendam, nota cum illo, bonum dupliciter in præſentia poſſe conſiderari. Vel, vt eſt naturæ conſonum: vt eſt agno lac. Vel, vt eſt bonum honeſtum; vt diſtinctio præceptorum, & cultuum, quibus Deùs eſt venerandus, & ſimilia.

CONCLVSIO I.

Pueri ſtatim tunc bonum naturæ conſonum, & nociuum per naturalem induſtriam cognouiſſent. Et ratio eſt: quia ſi natura hoc conceſſit agniculis: vt per inſtinctum naturæ lupum, quem nunquàm viderunt, fugiant, & mammillas matrum requirant; nequaquàm credendum eſt hoc filiis Adæ fuiſſe negatum.

CONCLVSIO II.

Reſpectu eorum, quæ ad bonum honeſtum ſpectant, illuminationem ſcientiæ habuiſſent: verùm non ſtatiù ab ortu: ſed ad tempus, quantùm ad cognitionis vſum. Quamuis non abſurdè concedi poſſit, fuiſſe eis ad hoc datum habitum. Et ratio eſt: quia quamuis in corpore paruuli non eſſet pro illo ſtatu corruptio aggrauans: erat tamen imperfectio retardans. Status enim infantilis ſemper haberet aliqua ſimptomata actu cognitiuæ, & vſum rationis aliquo modo impedientia. Hactenus Alex. Sed pace tanti viri omnium theologorum ſcholaſticorum anteſignani, ſit.

CONCLVSIO III.

Pueri tunc non ſolùm mox nati notitiam habuiſſent ad diſcernendum inter bona, & mala, commoda, & incommoda, inter calorem, & frigus, & cætera; verùm etiam ad diſcernendum inter licitum, & illicitum: quantùm quidem ad ipſorum ſtatum, ætatiſquè conditionem pertinebat. Et ratio eſt: quia cognouiſſent legem Dei, eiuſque voluntatis certiores fuiſſent, & ſimul atquè ex materno vtero prodiiſſent, flexis genibus, non ſecus atq; nunc adulti, Deo omnium bonorum

largitori

largitori gratias egiſſent. Eò quòd rationales creaturas ſecundum imaginem ſuam condidiſſet. Cognouiſſent præterea ſe beſtiis prælatos, omniumquè rerum corporalium dominos, fuiſſentquè tunc pueri præcepti capaces, & dociles, & intellexiſſent, quando parentes eis aliquid præcepiſſent, vel docuiſſent aliquid eorum, quæ ſalutem animæ, & corporis concernunt. Neque hæc admiratione digna ſunt, ſi humanæ naturæ nobilitas, & excellentia conſideretur. Horum autem omnium autor eſt D. Aug. Et non eſſe hæc habitualiter tàtùm intelligenda, quomodo infantes nunc, ſacri baptiſmatis vnda renouati Deum diligunt: verùmetiam actualiter ex ſequenti cap. Beati Aug. colligitur, vbi inter alia inquit. Agitur de illius mentis quadam valentia, vſuquè rationis, quo præceptum Dei, legemquè mandati, & docilis Adam caperet, & haud difficulter poſſet cuſtodire, ſi vellet. En quomodo D. Auguſt. de actuali rationis vſu agit, quo & agnoſcerent, & facilè obſeruarent legem Dei infantes: ne corrupti, & vitiati eſſent. Verùm enimuerò non tam perfectè legem Dei, quàm protoplaſtes Adam: ſed pro ſuo ſtatu, & tempore ſine moleſtia, & labore cognouiſſent. Eadem fermè docet de vitiis paruulorum, nempè, quòd non rarò petant noxia, & niſi obtemperetur, indignantur acriter genitoribus, feriunt, recalcitrant, ingenti ira efferueſcunt, inuidia tabeſcunt, amaro, pallidoquè vultu ſubinde collactaneos ſuos intuentur, non ferentes illos eandem ſecum ſugere mammillam, eiſdem veſci cibis, cùm alioqui abundè ſatis habeant. Et lib. 22. de ciuitate Dei cap. 22. dicit manifeſtam ignorantiam, in qua naſcuntur paruuli, ſatis conteſtari progeniem mortalium eſſe damnatam.

D. Aug. libr. 1. de pec. mer. c. 35. & 36.

D. Aug. lib. 1. conf. c. 7.

Nona diffic. Fuiſſent ne tunc pueri parui, vel magni nati?

Alex. Alen. m. 3. vbi ſup. S. Tho. q. 99. Dur. q. 4. & alij hac. d.

CONCLVSIO.

Fuiſſent tunc paruo nati corpuſculo. Hæc concluſio eſt ſcripturæ, & patribus conſentanea. Et ratio, de ſententia D. Auguſt. eſt: propter materni vteri neceſſitatem,

D. Aug. lib. 1. de pec. mer. & remiſ. c. 36. & 37.

& capacitatem: paulatim tamen grandiuſcula corporis lineamenta accepiſſent, donec ad virilem tandem ſtaturam peruenissent.

Append.

Hinc, primitus in lucem emiſsi non habuiſſent illico corpus, & membra ad viriles actiones exercendas idonea.

Decima diffic. Potuiſſent ne tunc omnibus vti membris?

CONCLVSIO.

PAruuli illi omnium membrorum ſuorum vſum ætati ipſorum maximè competentem habuiſſet. Potuiſſent enim manibus operari, pedibus incedere, reliquiſq; ſenſuum organis imperare, matrem optimè cognouiſſent, eiuſq; ſpontè mamillam ſuxiſſent, illamq; ambulãdo ſequi: vtcunq; valuiſſent. Et ratio in promptu eſt: quia ſi naturam pluribus brutorum pullis nunc id indulgere cernimus: quare nõ multò magis hominum rationalium paruulis tunc idem indulcturam forè arbitrandum eſt?

Append.

D. Aug.

Hinc, infirmitas illa membrorum infantilium, quam nunc in paruulis videmus: vt rectè docet noſter Alex. pœna peccati eſt. Lege. D. Auguſt. proximè citatum cap. 37. & libr. de baptiſ. paruulor. & c. 9. ſuper Gene.

Alex. Alen. m. 4. S. Tho. ar. 2. S. Bon. q. vi. Dur. q. 3. Scot. & alij. vbi. s. Beroſus. D. Aug. in tr. de aſſum. Virg.

Vndecima diffic. Fuiſſent ne tunc fœminæ generatæ, & æquales numero viris?

CIrca hanc difficultatem noſter Alex. indicat opiniones fuiſſe quatuor. Vna eſt Beroſi vetuſtiſſimi autoris (niſi titulus mentiatur) qui docet ſingulis enixibus gemellos diſparis ſexus in illo temporum ſtatu producendos fuiſſe. Altera eſt affirmantium plures futuras fuiſſe tunc mulieres: quia, vt D. Auguſt. docet ſexus fœmineus deuotior eſt virili ſexu, & deuotio eſt maxima diſpoſitio ad gratiam obtinendam, & perficiendam, & ad maiorem gloriæ cumulum comparandum. Quod confirmat exemplo ſanctiſſimæ

ctiſſimæ Virginis, ad cuius perfectionem nulla pura creatura virilis ſexus peruenit. Quæ decuit (vt D. Anſelm. ſcribit) vt ea puritate niteret, qua maior ſub Deo nequeat intelligi. Tertia, quam ſequitur Alex. Alen. tenet plures fuiſſe generandos maſculos, quàm fœminas. Et ratione numeri electorum complendi, & ratione naturæ, quæ ſemper, quod meliùs, & nobiliùs eſt, appetit. Eſtquè hæc opinio ſatis probabilis. Quarta autem communior, & probabilior ſequenti concluſione continetur, qua vtriquè parti tituli difficultatis reſpondetur. *D. Anſelm. de cõcep. Virgin. c. 18. D. Aug. 14. de ciu. Dei. c. 10. & 9. ſuper Gen. c. 3. & 5.*

CONCLVSIO.

Fuiſsent creatæ fœmellæ tot, quot maſculi. Et ratio vtriuſquè partis eſt: quia diſtinctio ſexuũ eſset propter generis humani multiplicationẽ, & numeri electorum completionem, & illa multiplicatio ad omnes expectaret. Omnibus enim dictũ erat. Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Quare neceſse erat tunc tot viros, quot fœminas fuiſse, cùm nulla mulier viro careret, & nullus vir vxore, nec vna plurium, nec plures vnius eſsent. *Gen. 1.*

Duodecima diffic. Vnde eueniret, vt tot fœminæ, quot viri generarentur?

Diuus Bona. plures conſtituit cauſas naturales, ob quas, quandoque fœminæ, quandoque maſculi modò generantur. S. Thom. ad. 2. docet, quòd ſecundum voluntatẽ generantis diſtinctus fuiſset ſexus in prole: ſed de ſenten. communi Alex. Bonau. & S. Thom. & aliorum ſit. *Doct. vbi ſupra.*

CONCLVSIO.

Potiſſima cauſa tunc eſset: quia in eò ſtatu generatio maris, & fœminæ virtuti animali, ſiue imaginatiuæ, & voluntati rationali fuiſset ſubiecta. Et ideò cùm corpus eſset tunc animæ ſubiectum, quando vir intenderet, & imaginaretur generare virum: Virtus naturalis tunc, & ſemen maioris eſset virtutis in agendo, & generaretur maſculus. Si vero fœminam intenderet generare, & imaginatione conciperet illam, tunc minùs forti impreſſione ageret in naturam inferiorẽ corporalem, eſsetquè ſemen minùs forte, & produceretur fœmina.

Et ratio

Et ratio eſt: quia ſi in tempore naturæ lapſæ, in qua corpus voluntati rationali non eſt ſubiectum, tantum poteſt imaginatio, vt patet in ouibus Iacob, & in muliere, quæ concepit Aethiopem: vt gloſſ. refert ibidem citans D. Hiero. Et in alia muliere, quæ prolem pulcherrimam vtrique parenti diſſimilem peperit, quam Hippocrates à crimine adulterij liberauit, inuenta in eius cubiculo ſimili pictura filio, quem pepererat. Quantò magis efficax tempore legis inſtitutæ imaginatio fuiſſet ad concipiendum maſculum, vel fœminam, quando voluntas rationalis hoc dictaret. Verùm enimuerò, amice lector, quærenti. Quorſum hæc, quæ nunquàm fuerunt, nec erunt, tractantur? reſpondere cum Hugone poteris, qui de qualitate genitorum in ſtatu innocentiæ diſputans: ita ait. Quæ nec auctoritas probat, nec ratio arguit, manifeſta, inter dubia relinquuntur. Tamen iſta non inutiliter aliquando in quæſtionem admittuntur: vt vel inueniatur, quod verum eſt: vel ſaltem quod falſum eſt, non credatur. Qualibus autem donis fuerit Adam in primo ſtatu præditus, infrà propriis in locis cum Magiſtro declarabitur.

Gen. 30.

Hugo de ſacra. lib. 1. p. 6. c. 22.

Magiſt. Sent. Diſtinct. X X I.

IN hac diſt. Magiſter diſputat de tentatione. Eſt autem huius diſtinctionis litera ſuprà in materia de tentatione expoſita, illam relege, & quæ ſequuntur ad pleniorem intelligentiam materiæ tentationis. Et an ſit appetenda, nec ne. Diligenter animaduerte.

Prima Propoſitio.

Tẽtatio ex prauo motu intrinſeco ſcaturiens. v. g. cõcupiſcentia ad iram, vindictam, libidinem, inanem gloriam, &c. nulla ratione nec à viro fortiſſimo appetenda eſt. Sufficiet enim, quãdo talis tentatio ingruet, ei cõſenſum non præbere. Et probatur: quia ad Rom. 7. D. Pau. de huiuſmodi tẽtationibus, & motibus ait. Quod odi malũ, illud facio, & iã non ego operor illud: ſed quod habitat in me peccatũ. Quare ſi oderat huiuſmodi tentationes, nõ illas quærebat, ſeu appetebat.

Ad Rom. 7.

Secunda

Secunda Propoſitio.

Qui ſponte, & voluntariè tales tentationes appetit, iam peccauit. Et ratio eſt: quia omnis electio voluntaria mali eſt peccatum, eòque grauiùs, quò grauius eſt, quod appetitur.

Tertia Propoſitio.

Tentatio, quæ ab exteriori emanat, nempe, tribulatio, afflictio, mors, quam tyranni, & perſecutores infligunt; interdum deſiderio felicitatis propriæ, & ædificationis proximorum à ſanctis, & in religione Chriſtiana firmiter radicatis appeti poteſt. Et ratio eſt: quia hoc modo legimus ſanctos aliquando locutos fuiſſe, dicentes. Vtinam contingat mihi pro Chriſto ſubire martyrium: de quibus B. Auguſt. ita loquitur. *D. Aug. lib. 14. de ciuit. Dei. c. 9.* Sicut ſe infirmitas ſanctorum, firmitaſquè habuerit, metuunt tentari, cupiunt tentari; dolent in tentationibus, gaudent in tentationibus. Vt enim metuant tentari, audiunt. Si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. *Ad Gal. 6.* Vt autem cupiant tentari, audiunt quendam virum (cui occulta ſapientiæ à Deo erant manifeſta) fortem dicentem. Proba me domine, & tenta me. Vre renes meos, & cor meum, id eſt exercè me tribulationibus. *Pſal. 25.* Vt doleant in tentationibus, vident Petrum flentem. *Matth. 26.* Vt gaudeant in tentationibus, audiunt Iacobum dicentem. *Iacobi. 1.* Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis: hæc D. Auguſt.

Quarta Propoſitio.

Perquàm periculoſum eſt, tam fortem, & validum, quenquam ſe facere: vt ſufferendis huiuſmodi tentationibus quis ſufficere ſe iactet. Et ratio eſt: quia frequenter accidit: vt extra tentationem conſtitutus aliquis, & in tranquillo portu poſitus, mira ſibi perſuadeat, qui cùm ad rem peruenitur, deficit, & infirmitate ſuccumbit. Patet exemplo B. Petri, qui cùm forti, & firmo animo toties pro Chriſto mortem promiſiſſet, poſtea, præſente tentatione, dum mori *Marc. 14. Matth. 26.*

timuit,

Eccl. Hiſt. li. 4. c. 15. timuit, vitam negauit. Simile exemplum legitur in hiſtoria Eccleſiaſtica cuiuſdam ſancti viri, qui cùm ſpontè primò beſtias, & alia tormenta accerſeret, pertractus ad ſupplicia, fidem, pro qua mortem oppetere debebat, abiurauit.

Append. D. Aug. lib. de. S. virg. c. 44. & 47. Hinc, D. Aug. inquit. Vnde ſcit virgo, per quam ſolicita, quæ ſunt domini, quomodo placeat domino, ne fortè propter aliquam incognitam ſibi mentis infirmitatem, nondum ſit matura martyrio.

Quinta Propoſitio.

D. Aug. Gratia excercendæ virtutis à iuſtis charitatis igne potiſſimùm inflammatis, poteſt tentatio deſiderari. Et ratio eſt: quia energia ignis præſentia contrarij magis vim exerit, quàm opprimatur, ſicut ventus fornacem perflando magis accendit, licet candelam extinguat. Hîc vre, hîc ſeca, hîc non parcas: vt in infernum parcas.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. XXII.

Quæſt. I. De peccato primorum parentum.

Alex. Alen. q. 104. S. Th. 2. 2. q. 163. S. Bon. d. 21. art. 3. & d. 22. Scot. Dura. Rica. & alij ibidem. Dur. q. 1. huius. d. & alij ibidem.

QVæſtio hæc, aliquot difficultatibus explanatis, erit perſpicua.

Prima diffic. Quodnam fuit peccatum primorum parentum?

VARIAE Sunt de hac re opiniones. Alex. Alen. S. Thomas, Durandus, Gabriel: vbi ſuprà tenent, primum Adæ peccatum fuiſſe ſuperbiam. S. Bonau. loco citato aſſerit fuiſſe peccatum inobedientiæ. Scot. tenuit peccaſſe ex nimio amore vxoris. Sed quia omnes opiniones habent maximam probabilitatem, breui proponam concluſiones ſequentes: tu verò, ſi licet per otium, lege doctores

ctores citatos, & controuerſias noſtras inter S. Thomam, & Scot. & inuenies multa notatu digniſſima.

CONCLVSIO I.

Heuæ primũ peccatũ fuit ſuperbia. Hanc concluſionẽ cõmunis Doctorũ ſentẽtia amplectitur. Et ratio eſt; quia peccauit per ſuggeſtionẽ ſerpẽtis. Eritis ſicut dij, & hoc eſt ſupbia. *Gen. 3.*

CONCLVSIO II.

Probabile eſt primum Adæ peccatum fuiſſe ſuperbiam. Et ratio eſt: quia initium omnis peccati ſuperbia eſt. Et confirmatur auctoritate D. Auguſt. ſuper illud pſalm. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Dicit enim rapere voluiſſe diuinitatem, quod ad ſuperbiam attinet. *Eccleſ. 10.* *D. Aug. Pſal. 68.*

CONCLVSIO III.

Veriſimile etiam eſt, principale Adæ peccatum fuiſſe inobedientiam. Et ratio D. Bona. eſt: quia diabolus ad hoc primum hominem inducere intendebat, quòd patet, inquit, ex principio ſuæ interrogationis. Cur præcepit vobis Deus. &c. *Gen. 3.*

CONCLVSIO IIII.

Eſt etiam probabile fuiſſe primum Adæ peccatum immoderatum amorem amicitiæ vxoris ſuæ. Et probatur auctoritate D. Aug. dicentis. Adam non carnali concupiſcentia victum: ſed immobili quadam compulſum beneuolentia (quá plerumq; fit, vt offendatur Deus, ne offendatur amicus) peccaſſe. Propter quod noluit eam contriſtare: quia credebat eã ſine ſuo ſolatio contabeſcere. Et cõfirmatur ad Timoth. 2. Adam non fuit ſeductus: ſed Heua. Quare ſi fuit differentia inter eorum peccata, Heua peccauit ex ſuperbia. Quia voluit eſſe, ſicut Deus. Adam verò minimè: ſed ex amore vxoris. Et notanter dicitur in concluſione, fuiſſe amorem amicitiæ; quia amor libidinis nondum erat. Et ideo dixit B. Auguſt. vbi ſuprà, non carnali concupiſcentia victum. *D. Aug. ſuper Gen. c. 12.* *1. ad. Tim. 2.*

CONCLVSIO V.

Veriſimiliùs eſſe videtur, quòd Adã, poſt primum peccatũ, appetijt eſſe, ſicut Deus, licet non tanta cum intentione, ſicut Heua. Et patet ex eo, ꝙ dicitur. Ecce Adã factus eſt, ſicut vnus ex nobis. ſuper quẽ locũ lege D. Aug. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 29. & lib. 2. contra Manich. c. 15. & c. 6. Greg. lib. 9. Moral. c. 2. *Gen. 3.* *D. Augſt.* *B. Gregor.*

Duplex

Duplex eſt Dei ſimilitudo. Vna vocatur æquiparantiæ, quã parentes noſtri non ambierunt: quia talis ſimilitudo nequit in ſenſum hominis cadere. Propterea quòd diuina natura infinitis paraſangis antecellit omnium hominum æſtimationem. Altera eſt imitationis, qua ſuo modo poteſt homo triphariam aliquid de ſimilitudine Dei participare. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtrã. Nam hæc imitationis ſimilitudo eſt triplex. Vna naturæ, quæ ab exordio creationis homini, & angelo eſt impreſſa. Altera eſt cognitionis, quam etiam angelus in ſuæ originis principio ſuſcepit. Legitur enim Ezechiel. 28. fuiſſe ſapientia plenum. Hanc homo non actu, ſed potentia erat adeptus. Contra hanc conditionem peccauit homo, quando ſuapte auctoritate diſcernere inter bonum, & malum ſibi adſcripſit, & futura contingentia præſagire concupiuit. Tertia ſimilitudo conſiſtit in poteſtate operandi, quã nec homo, nec angelus acceperat. Contra hanc deliquit, quando proprio marte vniuerſa operari, ordinare, & regere (quòd angelis non fuerat conceſſum, vt auctor eſt Aug.) concupiuit.

Gen. 1. *Ezech. 28.* *D. Aug. 11. de gẽ. ad lit. c. 30.*

Secunda diffic. Vter priorum parentum grauius peccauit?

Alex. Alen. m. 3. 4. & 7. S. Tho. ar. 3. S. Bon. d. 22. art. 1. q. 3. & Scot. vbi s. Duran. q. 3. diſt. 21. & alij vbi ſuprà. S. Ambroſ. D. Chryſoſt.

AD pleniorem huius difficultatis intelligentiam lege, quæ in ſecunda huius ſecundi parte de circunſtantijs, & modis, quibus peccatum aggrauari ſolet ſcribuntur. De hac difficultate varij variè opinantur in primis D. Chryſoſtomus homil. 7. ad populum Antiochenum ſentire videtur, inter iſtos tres Adam, Heuam, & ſerpentem, ſiue diabolum, omnium leuiſſimè peccaſſe Adam. Sanctus Ambroſ. de inſtitutione virg. c. 4. varijs argumentis ex ſacra ſcriptura deſumptis contendere videtur, Adam grauiùs deliquiſſe, quàm Heua deliquerit, cui adhæret. B. Iſidorus à magiſtro hac diſtinct. citatus. At verò magiſter Petrus Lombardus ex quibuſdam à B. Aug. diſputatiuè dictis concludere ſibi videtur, Heuam grauiùs ipſo Adam offendiſſe, illum ſequuntur omnes ferè ſcholaſtici Doctores.

CON-

CONCLVSIO I.

Si intentionem primorum parentum conſideremus, par vtriuſque peccatum eſſe videtur. Et ratio eſt: quia ambo voluerunt per inordinatum elati animi faſtum rapere celſitudinem, ſcientiam boni, & mali, ac futurorum præſcientiã. Ambo crediderunt ſerpenti pollicenti, quòd non morerentur ex eſu prohibiti fructus. Ambo de fructu vetito comederunt. Ambo tandem excuſationis prætextum quæſierunt.

CONCLVSIO II.

Fuit etiam ſuis reſpectibus Adæ peccatum Heuæ peccato grauius. Probatur primò ex conditione perſonæ: nam erat perſona dignior, maiori ſapientia, fortitudine, & prudentia à Deo plaſmatus. Et ideo eius peccatũ grauius, ſicut eſt grauius (cæteris paribus) periti viri peccatum, quàm imperiti, qui non tantùm gratiæ à Deo promeruit. Secundò: quia Adam ceſſit mulieri ſimplici, ac ſe inferiori, cùm mulier ſolùm victa ſit ab hoſte longè ſe, & ſuperiore, & callidiore. Et turpius multò eſt, ab inferiore ſe, vinci, quàm à fortiſſimo, multòque aſtutiore. Et tertiò: quia Adam præceptum de non guſtando ligno ſcientiæ boni, & mali proximè, & immediatè à Deo acceperat: mulier autem à viro dumtaxat ſuo. Debuerat enim Adam animo repetere. Deus ipſe in ſua perſona mihi hoc prohibuit, nefas igitur eſt non obſecundare. Plus namque fidei, & reuerentiæ Adam Deo, quàm Heua ipſi Adæ debebat. Hæc ex D. Ambr. vbi ſup. Idem etiam ſentire videtur expreſſe, ſuper illud Luc. Socrus autem Simonis, &c. vbi ita ait. Prior ſanari debuit, qui prior creatus eſt, nec prætermitti debuit, quæ nobilitate magis animi, quàm prauitate peccauit. D. Ambr. Luc. 4.

CONCLVSIO III.

Heuæ peccatum quaſdam ob cauſas præualuit. Et probatur: quia induxit virum ad peccandum. Vnde initium peccati à muliere eſſe dicitur. Eccl. 25. Secundò: quia ignorans eſſe peccatum effrænis, ſine vllo conſcientiæ retinaculo, in illud ferebatur. Tertiò: quia longè maior videtur fuiſſe Heuæ infidelitas: quoniam in pluribus ſerpenti credidit, quàm viro. Illa enim credidit ſuum Deum ordo ſtionem ligni ſcientiæ boni, & mali non vetuiſſe. Quod quidem vir nõ credidit.

Plus

Epheſ.2. Non enim plus nociuum fuiſſet Adę peccatum, quàm eius perſeuerantia in gratia, & innocentia profuiſſet. Quare ſicut modò omnes naſcuntur in peccato : ita tunc nati fuiſſent in iuſtitia.

Quinta diffic. Vtrùm fuiſſent confirmati in gratia, & in illa gratuita iuſtitia?

Alex. Alen. ar.3. DVæ ſunt opiniones. Vna affirmans. Altera negans. Partem aientem tenent Alex. & Gabriel hac diſt. q. 1. art. 2. cum D. Anſel. lib. 1. Cur Deus homo cap. 18. *S. Tho. ar. 2.* Negantem verò tuentur Scot. S. Thom. Dura. & alij : vtraque *Dur. Sco. & alij vbi. ſ.* eſt probabilis, & reſpondet Alex. Alen. argumentis in oppoſitum.

CONCLVSIO.

Si Adam, & Heua malignum viciſſent, proles in gratia confirmatas non ita genuiſſent: vt nullo deinceps modo preuaricari potuiſſent. Et ratio eſt : quia confirmatio in gratia regulariter non prouenit, niſi ex viſione diuinæ eſſentiæ, quā *Gabriel.* pro illo ſtatu non vidiſſent. Nec decuiſſet filios meliores, & *B. Anſel.* perfectiores ſuis parentibus naſci. Qui, ſi non fuerunt ita in *D. Aug.* bono confirmati, quin ab eo deflectere potuerint, certè non *D. Greg.* debuerunt filij ipſorum maiorem ſecum perfectionem ex *Hugo.* natiuitate adducere. Hoc apertè docet D. Aug. 14. de ciuit. Dei cap. 10. & lib. 9. de Gen. cap. 3. & B. Greg. libr. 4. Moral. cap. 28. & Hugo de ſancto Vict. apud Alex.

Sexta diffic. Adam non peccante, ſi eius poſteri peccauiſſent, poſteri peccantis filij contraxiſſent ne originalem culpam?

IVniores theologi partem negantem tenent. Quia Adæ ſoli, inquiunt pro ſe, & pro tota ſua poſteritate fuit iuſtitia originalis conceſſa: poſteris autem pro ſe ſolis fuit tributa. Et, vt modò iuſtificatus non transfundit in liberos ſuam iuſtitiam: quia illam pro ſe tantùm accepit: ita, & poſteri Adæ. Non enim peccaſſent: vt caput naturæ: ſicut Adam.

CON-

CONCLVSIO.

Peccante Cain, tota eius poſteritas nata fuiſſet cum macula. Hæc eſt communior opinio, quam defendunt S.Tho. quæſt. 5. de malo art. 4. Conradus. quæſt. 81. Driedo: tract. 2. part. 4. & Scot. diſt. 32. huius 2. Si tamen, inquit, accepiſſet, V. g. Cain in ſe formaliter iuſtitiam originalem, vel voluntate conſequente, fuiſſet debitor pro ſe, & pro tota ſua poſteritate. Et ratio concluſionis poſitæ eſt: quia ſicut Adam accepit iuſtitiam pro ſe, & tota eius poſteritate: ita illam transfundebat in filios pro ſe, & tota eius ſobole: ergo ſi amitteret illam, amitteret pro ſe & pro ſua poſteritate. Antecedens patet: nam, vt in Adam continebatur tota humana natura, ita in eius filio tota eius ſoboles. *S. Thom.* *Conrrad.* *Driedo.* *Scot.*

Septima diffic. Adam non peccante, nati fuiſſent ſoli electi? An etiam reprobi, vt Iudas, &c. procreati? *Doct. vbi. §.*

CONCLVSIO.

NON fuiſſent filij gehennæ generati: ſed ſoli electi. Concluſio eſt D. Greg. lib. 4. Moral. c. 28. vbi inquit. Si parentem primum nulla peccati putredo corrumperet, nequaquàm ex ſe filios gehennæ generaret. eſt etiam communis doctorum ſententia. *D. Greg.* *Marſil. q. 13.*

Dubium autem. Verùm omnes, qui nunc naſcuntur electi, nati in ſtatu innocentiæ fuiſſent? non eodem modo ſoluitur: quia S.Tho. & alij tenent multos electos naſci nunc, qui tunc non fuiſſent procreati: vt filij electi, & ſancti, quos Eccleſia veneratur, qui nati ſunt ex parẽtibus infidelibus. Scot. verò arbitratur omnes electos, qui nunc ſunt, naſcituros tũc fuiſſe. Et ratio eſt: quia prius non variatur per id, quod poſterius eſt: ſed prius fuit, quòd Deus determinaret numerum ſaluandorum, quàm præſcientia caſus Adæ: ergò ſiue caderet, ſiue non caderet Adam, non fuiſſent plures electi, quàm modò ſunt: ſed omnes electi, qui nunc ſunt nati, tũc fuiſſent. Sed de ijs latiùs in libro controuerſiarum. *Dub.*

Alex. Alen. m. 2. vbi ſup. S.Th. q. 101. art. 1.

Octaua diffic. Fuiſſent ne filij in illo ſtatu in ſcientia perfecta geniti?

NOſter Alex. relatis duabus opinionibus, media incedit via. Ad cuius ſententiam clariùs intelligendam, nota cum illo, bonum dupliciter in præſentia poſſe conſiderari. Vel, vt eſt naturæ conſonum: vt eſt agno lac. Vel, vt eſt bonum honeſtum; vt diſtinctio præceptorum, & cultuum, quibus Deus eſt venerandus, & ſimilia.

CONCLVSIO I.

Pueri ſtatim tunc bonum naturæ conſonum, & nociuum per naturalem induſtriam cognouiſſent. Et ratio eſt: quia ſi natura hoc conceſſit agniculis: vt per inſtinctum naturæ lupum, quem nunquàm viderunt, fugiant, & mammillas matrum requirant; nequaquàm credendum eſt hoc filiis Adæ fuiſſe negatum.

CONCLVSIO II.

Reſpectu eorum, quæ ad bonum honeſtum ſpectant, illuminationem ſcientiæ habuiſſent: verùm non ſtatim ab ortu: ſed ad tempus, quantùm ad cognitionis vſum. Quamuis non abſurdè concedi poſſit, fuiſſe eis ad hoc datum habitum. Et ratio eſt: quia quamuis in corpore paruuli non eſſet pro illo ſtatu corruptio aggrauans: erat tamen imperfectio retardans. Status enim infantilis ſemper haberet aliqua ſimptomata actu cognitiuæ, & vſum rationis aliquo modo impedientia. Hactenus Alex. Sed pace tanti viri omnium theologorum ſcholaſticorum anteſignani, ſit.

CONCLVSIO III.

Pueri tunc non ſolùm mox nati notitiam habuiſſent ad diſcernendum inter bona, & mala, commoda, & incommoda; inter calorem, & frigus, & cætera; verùm etiam ad diſcernendum inter licitum, & illicitum: quantùm quidem ad ipſorum ſtatum, ætatiſquè conditionem pertinebat. Et ratio eſt: quia cognouiſſent legem Dei, eiuſque voluntatis certiores fuiſſent, & ſimul atquè ex materno vtero prodiiſſent, flexis genibus, non ſecus atq; nunc adulti, Deo omnium bonorum

largitori

largitori gratias egiſſent. Eò quòd rationales creaturas ſecundum imaginem ſuam condidiſſet. Cognouiſſent prætereà ſe beſtiis prælatos, omniumquè rerum corporalium dominos, fuiſſentquè tunc pueri præcepti capaces, & dociles, & intellexiſſent, quando parentes eis aliquid præcepiſſent, vel docuiſſent aliquid eorum, quæ ſalutem animæ, & corporis concernunt. Neque hæc admiratione digna ſunt, ſi humanæ naturæ nobilitas, & excellentia conſideretur. Horum autem omnium autor eſt D. Aug. Et non eſſe hæc habitualiter tãtùm intelligenda, quomodo infantes nunc, ſacri baptiſmatis vnda renouati Deum diligunt: verùmetiam actualiter ex ſequenti cap. Beati Aug. colligitur, vbi inter alia inquit. Agitur de illius mentis quadam valentia, vſuquè rationis, quo præceptum Dei, legemquè mandati, & docilis Adam caperet, & haud difficulter poſſet cuſtodire, ſi vellet. En quomodo D. Auguſt. de actuali rationis vſu agit, quo & agnoſcerent, & facilè obſeruarent legem Dei infantes: ne corrupti, & vitiati eſſent. Verùm enimuerò non tam perfectè legem Dei, quàm protoplaſtes Adam: ſed pro ſuo ſtatu, & tempore ſine moleſtia, & labore cognouiſſent. Eadem fermè docet de vitiis paruulorum, nempè, quòd non raro petant noxia, & niſi obtemperetur, indignantur acriter genitoribus, feriunt, recalcitrant, ingenti ira efferueſcunt, inuidia tabeſcunt, amaro, pallidoquè vultu ſubinde collactaneos ſuos intuentur, non ferentes illos eandem ſecum ſugere mamillam, eiſdem veſci cibis, cùm alioquì abundè ſatis habeant. Et lib. 22. de ciuitate Dei cap. 22. dicit manifeſtam ignorantiam, in qua naſcuntur paruuli, ſatis conteſtari progeniem mortalium eſſe damnatam.

D. Aug. libr. 1. de pec. mer. c. 35. & 36.

D. Aug. lib. 1. conf. c. 7.

Nona diffic. Fuiſſent ne tunc pueri parui, vel magni nati?

Alex. Alen. m. 3. vbi ſup. S. Tho. q. 99. Dur. q. 4. & alij hac. d.

CONCLVSIO.

FViſsent tunc paruo nati corpuſculo. Hæc concluſio eſt ſcripturæ, & patribus conſentanea. Et ratio, de ſententia D. Auguſt. eſt: propter materni vteri neceſſitatem,

D. Aug. lib. 1. de pec. mer. & remiſ. c. 36. & 37. & capacitatem: paulatim támen grandiuſcula corporis lineamenta accepiſſent, donec ad virilem tandem ſtaturam perueniſſent.

Append. Hinc, primitus in lucem emiſsi non habuiſſent illico corpus, & membra ad viriles actiones exercendas idonea.

Decima diffic. Potuiſſent ne tunc omnibus vti membris?

CONCLVSIO.

Paruuli illi omnium membrorum ſuorum vſum ætati ipſorum maximè competentem habuiſſet. Potuiſſent enim manibus operari, pedibus incedere, reliquiſq; ſenſuum organis imperare, matrem optimè cognouiſſent, eiuſq; ſponte mamillam ſuxiſſent, illamq; ambulãdo ſequi: vtcunq; valuiſſent. Et ratio in promptu eſt: quia ſi naturam pluribus brutorum pullis nunc id indulgere cernimus: quare nõ multò magis hominum rationalium paruulis tunc idem indulcturam ſore arbitrandum eſt?

Append. Hinc, infirmitas illa membrorum infantilium, quam nunc in paruulis videmus: vt rectè docet noſter Alex. pœna peccati eſt. Lege. D. Auguſt. proximè citatum cap. 37. & libr. de baptiſ. paruulor. &. 9. ſuper Gene. *D. Aug.*

Vndecima diffic. Fuiſſent ne tunc fœminæ generatæ, & æquales numero viris?

Alex. Alen. m. 4. S. Tho. ar. 2. S. Bon. q. vi. Dur. q. 3. Scot. & alij. vbi ſ.

Circa hanc difficultatem noſter Alex. indicat opiniones fuiſſe quatuor. Vna eſt Beroſi vetuſtiſſimi autoris (niſi titulus mentiatur) qui docet ſingulis enixibus gemellos diſparis ſexus in illo temporum ſtatu producendos fuiſſe. *Beroſus.* Altera eſt affirmantium plures futuras fuiſſe tunc mulieres: quia, vt D. Auguſt. docet ſexus fœmineus deuotior eſt virili ſexu, & deuotio eſt maxima diſpoſitio ad gratiam obtinendam, & perficiendam, & ad maiorem gloriæ cumulum comparandum. Quod confirmat exemplo ſanctiſſimæ *D. Aug. in er. de aſſum. Virg.*

ctiſſimæ Virginis, ad cuius perfectionem nulla pura creatura virilis ſexus peruenit. Quæ decuit (vt D. Anſelm. ſcribit) vt ea puritate niteret, qua maior ſub Deo nequeat intelligi. Tertia, quam ſequitur Alex. Alen. tenet plures fuiſſe generandos maſculos, quàm fœminas. Et ratione numeri electorum complendi, & ratione naturæ, quæ ſemper, quod meliùs, & nobiliùs eſt, appetit. Eſtquè hæc opinio ſatis probabilis. Quarta autem communior, & probabilior ſequenti concluſione continetur, qua vtriquè parti tituli difficultatis reſpondetur.

D. Anſelm. de cõcep. Virgin. c. 18.
D. Aug. 14. de ciu. Dei. c. 10. & 9. ſuper Gen. c. 3. & 5.

CONCLVSIO.

Fuiſsent creatæ fœmellæ tot, quot maſculi. Et ratio vtriuſquè partis eſt: quia diſtinctio ſexuũ eſset propter generis humani multiplicationẽ, & numeri electorum completionem, & illa multiplicatio ad omnes expectaret. Omnibus enim dictũ erat. Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Quare neceſse erat tunc tot viros, quot fœminas fuiſse, cùm nulla mulier viro careret, & nullus vir vxore, nec vna plurium, nec plures vnius eſsent.

Gen. 1.

Duodecima diffic. Vnde eueniret, vt tot fœminæ, quot viri generarentur?

Diuus Bona. plures conſtituit cauſas naturales, ob quas, quandoque fœminæ; quandoque maſculi modò generantur. S. Thom. ad. 2. docet, quòd ſecundum voluntatẽ generantis diſtinctus fuiſset ſexus in prole: ſed de ſenten. communi Alex. Bonau. & S. Thom. & aliorum ſit.

Doct. vbi ſupra.

CONCLVSIO.

Potiſſima cauſa tunc eſset: quia in eo ſtatu generatio maris, & fœminæ virtuti animali, ſiue imaginatiuæ, & voluntati rationali fuiſset ſubiecta. Et ideò cùm corpus eſset tunc animæ ſubiectum, quando vir intenderet, & imaginaretur generare virum: Virtus naturalis tunc, & ſemen maioris eſset virtutis in agendo, & generaretur maſculus. Si vero fœminam intenderet generare, & imaginatione conciperet illam, tunc minùs forti impreſſione ageret in naturam inferiorẽ corporalem, eſsetquè ſemen minùs forte, & produceretur fœmina.

Et ratio

Et ratio eſt: quia ſi in tempore naturæ lapſæ, in qua corpus voluntati rationali non eſt ſubiectum, tantum poteſt imaginatio, vt patet in ouibus Iacob, & in muliere, quæ concepit Aethiopem: vt gloſſ. refert ibidem citans D. Hiero. Et in alia muliere, quæ prolem pulcherrimam vtrique parenti diſſimilem pepetit, quam Hippocrates à crimine adulterij liberauit, inuenta in eius cubiculo ſimili pictura filio, quem pepererat. Quantò magis efficax tempore legis inſtitutæ imaginatio fuiſſet ad concipiendum maſculum, vel fœminam, quando voluntas rationalis hoc dictaret. Verùm enimuerò, amice lector, quærenti. Quorſum hæc, quæ nunquàm fuerunt, nec erunt, tractantur? reſpondere cum Hugone poteris, qui de qualitate genitorum in ſtatu innocentiæ diſputans: ita ait. Quæ nec auctoritas probat, nec ratio arguit, manifeſta, inter dubia relinquuntur. Tamen iſta non inutiliter aliquando in quæſtionem admittuntur: vt vel inueniatur, quod verum eſt: vel ſaltem quod falſum eſt, non credatur. Qualibus autem donis fuerit Adam in primo ſtatu præditus, infrà propriis in locis cum Magiſtro declarabitur.

Gen. 30.

Hugo de ſacra. lib. 1. p. 6. c. 22.

Magiſt. Sent. Diſtinct. X X I.

IN hac diſt. Magiſter diſputat de tentatione. Eſt autem huius diſtinctionis litera ſuprà in materia de tentatione expoſita, illam relege, & quæ ſequuntur ad pleniorem intelligentiam materiæ tentationis. Et an ſit appetenda, nec ne. Diligenter animaduerte.

Prima Propoſitio.

Tẽtatio ex prauo motu intrinſeco ſcaturiens. v. g. cõcupiſcentia ad iram, vindictam, libidinem, inanem gloriam, &c. nulla ratione nec à viro fortiſſimo appetenda eſt. Sufficiet enim, quãdo talis tentatio ingruet, ei cõſenſum non præbere. Et probatur: quia ad Rom. 7. D. Pau. de huiuſmodi tẽtationibus, & motibus ait. Quod odi malũ, illud facio, & iã non ego operor illud: ſed quod habitat in me peccatũ. Quare ſi odetat huiuſmodi tentationes, nõ illas quærebat, ſeu appetebat.

Ad Rom. 7.

Secunda

Secunda Propoſitio.

Qui ſponte, & voluntariè tales tentationes appetit, iam peccauit. Et ratio eſt: quia omnis electio voluntaria mali eſt peccatum, eòquè grauiùs, quò grauiùs eſt, quod appetitur.

Tertia Propoſitio.

Tentatio, quæ ab exteriori emanat, nempe, tribulatio, afflictio, mors, quam tyranni, & perſecutores infligunt; interdum deſiderio felicitatis propriæ, & ædificationis proximorum à ſanctis, & in religione Chriſtiana firmiter radicatis appeti poteſt. Et ratio eſt: quia hoc modo legimus ſanctos aliquando locutos fuiſſe, dicentes. Vtinam contingat mihi pro Chriſto ſubire martyrium: de quibus B. Auguſt. ita loquitur. *D. Aug. lib. 14. de ciuit. Dei. c. 9.* Sicut ſe infirmitas ſanctorum, firmitaſquè habuerit, metuunt tentari, cupiunt tentari, dolent in tentationibus, gaudent in tentationibus. Vt enim metuant tentari, audiunt. Si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. *Ad Gal. 6.* Vt autem cupiant tentari, audiunt quendam virum (cui occulta ſapientiæ à Deo erant manifeſta) fortem dicentem. Proba me domine, & tenta me. Vre renes meos, & cor meum, id eſt exerce me tribulationibus. *Pſal. 25.* Vt doleant in tentationibus, vident Petrum flentem. *Matth. 26.* Vt gaudeant in tentationibus, audiunt Iacobum dicentem. *Iacobi. 1.* Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis: hæc D. Auguſt.

Quarta Propoſitio.

Perquàm periculoſum eſt, tam fortem, & validum, quenquam ſe facere: vt ſufferendis huiuſmodi tentationibus quis ſufficere ſe iactet. Et ratio eſt: quia frequenter accidit: vt extra tentationem conſtitutus aliquis, & in tranquillo portu poſitus, mira ſibi perſuadeat; qui cùm ad rem peruenitur, deficit, & infirmitate ſuccumbit. Patet, exemplo B. Petri, qui cùm forti, & firmo animo toties pro Chriſto mortem promiſiſſet, poſtea, præſente tentatione, dum mori *Marc. 14. Matth. 26.*

timuit,

Eccl. Hiſt. li. 4. c. 15. timuit, vitam negauit. Simile exemplum legitur in hiſtoria Eccleſiaſtica cuiuſdam ſancti viri, qui cùm ſpontè primò beſtias, & alia tormenta acceſſeret, pertractus ad ſupplicia, fidem, pro qua mortem oppetere debebat, abiurauit.

Append. D. Aug. lib. de. S. virg. c. 44. & 47. Hinc, D. Aug. inquit. Vnde ſcit virgo, per quam ſolicita, quæ ſunt domini, quomodo placeat domino, ne fortè propter aliquam incognitam ſibi mentis infirmitatem, nondum ſit matura martyrio.

Quinta Propoſitio.

Gratia excercendæ virtutis à iuſtis charitatis igne potiſſimùm inflammatis, poteſt tentatio deſiderari. Et ratio eſt: quia energia ignis præſentia contrarij magis vim exerit, quàm opprimatur, ſicut ventus fornacem perflando magis accendit, licet candelam extinguat. *D. Aug.* Hîc vre, hîc ſeca, hîc non parcas: vt in infernum parcas.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. XXII.

Quæſt. I. De peccato primorum parentum.

Alex. Alen. q. 104. S. Th. 2. 2. q. 163. S. Bon. d. 21. art. 3. & d. 22. Scot. Dura. Rica. & alij ibidem. QVæſtio hæc, aliquot difficultatibus explanatis, erit perſpicua.

Prima diffic. Quodnam fuit peccatum primorum parentum?

VARIAE Sunt de hac re opiniones. Alex. Alen. S. Thomas, Durandus, Gabriel: vbi ſuprà tenent, primum Adæ peccatum fuiſſe ſuperbiam. S. Bonau. loco citato aſſerit fuiſſe peccatum inobedientiæ. Scotus tenuit peccaſſe ex nimio amore vxoris. Sed quia omnes opiniones habent maximam probabilitatem, breui proponam concluſiones ſequentes: tu verò, ſi licet per otium, lege do- *Dur. q. 1. huius. d. & alij ibidem.*

ctores citatos, & controuerſias noſtras inter S. Thomam, & Scot. & inuenies multa notatu digniſſima.

CONCLVSIO I.

Heuæ primū peccatū fuit ſuperbia. Hanc concluſionē cōmunis Doctorū ſentētia amplectitur. Et ratio eſt: quia peccauit per ſuggeſtionē ſerpētis: Eritis ſicut dij, & hoc eſt ſupbia. *Gen. 3.*

CONCLVSIO II.

Probabile eſt primum Adæ peccatum fuiſſe ſuperbiam. *Eccleſ. 10.* Et ratio eſt: quia initium omnis peccati ſuperbia eſt. Et confirmatur auctoritate D. Auguſt. ſuper illud pſalm. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Dicit enim rapere voluiſſe diuinitatem, quod ad ſuperbiam attinet. *D. Aug. Pſal. 68.*

CONCLVSIO III.

Veriſimile etiam eſt, principale Adæ peccatum fuiſſe in obedientiam. Et ratio D. Bona. eſt: quia diabolus ad hoc primum hominem inducere intendebat, quòd patet, inquit, ex principio ſuæ interrogationis. Cur præcepit vobis Deus. &c. *Gen. 3.*

CONCLVSIO IIII.

Eſt etiam probabile fuiſſe primum Adæ peccatum immoderatum amorem amicitiæ vxoris ſuæ. Et probatur auctoritate D. Aug. dicentis. Adam non carnali concupiſcentia victum: ſed immobili quadam compulſum beneuolentia (quā plerumq; fit, vt offendatur Deus, ne offendatur amicus) peccaſſe. Propter quod noluit eam contriſtare: quia credebat eā ſine ſuo ſolatio contabeſcere. Et cōfirmatur ad Timoth. 2. Adam non fuit ſeductus: ſed Heua. Quare ſi fuit differentia inter eorum peccata, Heua peccauit ex ſuperbia. Quia voluit eſſe, ſicut Deus. Adam verò minimè: ſed ex amore vxoris. Et notanter dicitur in concluſione, fuiſſe amorem amicitiæ: quia amor libidinis nondum erat. Et ideo dixit B. Auguſt. vbi ſuprà, non carnali concupiſcentia victum. *D. Aug. ſuper Gen. c. 12.* *1. ad. Tim. 2.*

CONCLVSIO V.

Veriſimiliùs eſſe videtur, quòd Adā, poſt primum peccatū, appetijt eſſe, ſicut Deus, licet non tanta cum intentione, ſicut Heua. Et patet ex eo, q̄ dicitur. Ecce Adā factus eſt, ſicut vnus ex nobis. ſuper quē locū lege D. Aug. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 29. & lib. 2. contra Manich. c. 15. & 6. Greg. lib. 9. Moral. c. 2. *Gen. 3.* *D. Augſt.* *B. Gregor.*

Duplex

Duplex eſt Dei ſimilitudo. Vna vocatur æquiparantiæ, quã parentes noſtri non ambierunt: quia talis ſimilitudo nequit in ſenſum hominis cadere. Propterea quòd diuina natura infinitis paraſangis antecellit omnium hominum æſtimationem. Altera eſt imitationis, qua ſuo modo poteſt homo *Gen. 1.* tripharíam aliquid de ſimilitudine Dei participare. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtrã. Nam hæc imitationis ſimilitudo eſt triplex. Vna naturæ, quæ ab exordio creationis homini, & angelo eſt impreſſa. Altera eſt cognitionis, quam etiam angelus in ſuæ originis *Ezech. 28.* principio ſuſcepit. Legitur enim Ezechiel. 28. fuiſſe ſapientia plenum. Hanc homo non actu, ſed potentia erat adeptus. Contra hanc conditionem peccauit homo, quando ſuapte auctoritate diſcernere inter bonum, & malum ſibi adſcripſit, & futura contingentia præſagire concupiuit. Tertia ſimilitudo conſiſtit in poteſtate operandi, quã nec homo, nec angelus acceperat. Contra hanc deliquit, quando proprio marte *D. Aug. 11. de gẽ. ad lit. c. 30.* vniuerſa operari, ordinare, & regere (quòd angelis non fuerat conceſſum, vt auctor eſt Aug.) concupiuit.

Secunda diffic. Vter priorum parentum grauius peccauit?

Alex. Alen. m. 3. 4. & 7. S. Tho. ar. 3. S. Bon. d. 22. art. 1. q. 3. & Scot. vbi ſ. Duran. q. 3. diſt. 21. & alij vbi ſuprà. S. Ambroſ. D. Chryſoſt.

AD pleniorem huius difficultatis intelligentiam lege, quæ in ſecunda huius ſecundi parte de circunſtantijs & modis, quibus peccatum aggrauari ſolet ſcribuntur. De hac difficultate varij variè opinantur in primis D. Chryſoſtomus homil. 7. ad populum Antiochenum ſentire videtur, inter iſtos tres Adam, Heuam, & ſerpentem, ſiue diabolum, omnium leuiſſimè peccaſſe Adam. Sanctus Ambroſ. de inſtitutione virg. c. 4. varijs argumentis ex ſacra ſcriptura deſumptis contendere videtur, Adam grauiùs deliquiſſe, quàm Heua deliquerit, cui adhæret. B. Iſidorus à magiſtro hac diſtinct. citatus. At verò magiſter Petrus Lombardus ex quibuſdam à B. Aug. diſputatiuè dictis concludere ſibi videtur, Heuam grauiùs ipſo Adam offendiſſe, illum ſequuntur omnes ferè ſcholaſtici Doctores.

CON-

CONCLVSIO I.

Si intentionem primorum parentum conſideremus, par vtriuſque peccatum eſſe videtur. Et ratio eſt: quia ambo voluerunt per inordinatum elati animi faſtum ſupere celſitudinem, ſcientiam boni, & mali, ac futurorum præſcientiã. Ambo crediderunt ſerpenti, pollicenti, quod non morerentur ex eſu prohibiti fructus. Ambo de fructu vetito comederunt. Ambo tandem excuſationis prætextum quæſierunt.

CONCLVSIO II.

Fuit etiam ſuis reſpectibus Adæ peccatum Heuæ peccato grauius. Probatur primò ex conditione perſonæ: nam erat perſona dignior, maiori ſapientia, fortitudine, & prudentia à Deo plaſmatus. Et ideo eius peccatũ grauius, ſicut eſt grauius (cæteris paribus) periti viri peccatum, quàm imperiti, qui non tantùm gratiæ à Deo promeruit. Secundò: quia Adam ceſſit mulieri ſimplici, ac ſe inferiori, cùm mulier ſolùm victa ſit ab hoſte longè ſe, & ſuperiore, & callidiore. Et turpius multò eſt, ab inferiore ſe, vinci, quàm à fortiſſimo, multòque aſtutiore. Et tertiò: quia Adam præceptum de non guſtando ligno ſcientiæ boni, & mali proximè, & immediatè à Deo acceperat: mulier autem à viro dumtaxat ſuo. Debuerat enim Adam animo repetere. Deus ipſe in ſua perſona mihi hoc prohibuit, nefas igitur eſt non obſecundare. Plus namque fidei, & reuerentiæ Adam Deo, quàm Heua ipſi Adæ debebat. Hæc ex D. Ambr. vbi ſup. Idem etiam ſentire videtur expreſſe, ſuper illud Luc. Socrus autem Simonis, &c. vbi ita ait. Prior ſanari debuit, qui prior creatus eſt, nec prætermitti debuit, quæ mobilitate magis animi, quàm prauitate peccauit. *D. Ambr. Luc. 4.*

CONCLVSIO III.

Heuæ peccatum quaſdam ob cauſas præualuit. Et probatur: quia induxit virum ad peccandum. Vnde initium peccati à muliere eſſe dicitur. Secundò quia ignorans eſſe peccatum effrænis, ſine vllo conſcientiæ retinaculo, in illud ferebatur. Tertiò quia longè maior videtur fuiſſe Heuæ infidelitas, quoniam in pluribus ſerpenti credidit, quàm viro. In [illegible], Deum [illegible] ligni ſcientiæ boni, & mali non vetuiſſe. Quod quidem vir nõ crediderat. *Eccl. 25.*

Plus autem peccati committit, qui plures fidei articulos negat, quam qui pauciores. Hæ, & aliæ plures rationes ſunt, quibus magiſter, & doctores ſcholaſtici mouentur, ad aſſerendum grauius fuiſſe peccatum Heuæ, Adæ peccato.

Tertia diffic. Qua hora Adam peccauit?

CONCLVSIO.

Hora nona. Et ratio eſt: quia, qua hora primus Adam peccando mortem meruit, eadem hora ſecundus moriendo mortem deſtruxit. Et Chriſtus hora nona: vel citò poſt ipſam, mortuus fuit: licet hora ſexta factæ fuerint tenebræ ſuper terram. Vnde dicitur in Gen. cùm deambularet Dominus ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe Adam. Et nota poſt meridiem, ſiue ad veſperam ſumi in hoc myſterio largè pro tempore, quo ſol declinat ad occaſum: vt quando dicitur in pſalm. Ad veſperum demorabitur fletus. Vide gloſſ. ibidem.

Matth.27. Marc.15. Luc.23. Geneſ.c.3. Pſal.29.

Quarta diffic. Vtrùm primum hominis peccatum in ſtatu naturæ integræ potuerit eſſe veniale?

Alex.m.6. vbi ſuprà. S.Th.in.1.2. q.89.art.3. D.Bon.d.21. art.3.q.1. Scot.q.1. Dur.q.4. eiuſdem.d. Gab.q. d.22.

Alexander. S. Thom. D. Bonau. Durand. & alij negant, primum hominis peccatum in ſtatu innocentiæ potuiſſe eſſe veniale. Suntquè pro hac opinione multæ rationes: ſed vna ſola modò pro omnibus in publicum prodeat. Quia omne peccatum eſt aliqualis deordinatio, & cùm quæcunquè deordinatio, quantùmcunquè modica, non potuerit cum ſumma rectitudine homini in ſtatu innocentiæ poſſibili ſtare, illud peccatum, qualecunquè fuiſſet, mortale extitiſſet: tanquàm corrumpens illam rectitudinem rationis, quod non poteſt efficere veniale. Scotus verò affirmat primum Adæ peccatū potuiſſe eſſe veniale. Et confirmat ſuam ſententiam aliquot rationibus, quarum vna eſt. Quia donum iuſtitiæ non coniungebat hominem perfectiùs vltimo fini, quàm quæcunq; gratia gratum faciens coniūgit nunc viatorem:

rem: ſed cum gratia quacunq; poteſt nunc ſtare veniale, etiã in viris perfectiſſimis. 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus: ergo potuit Adã tunc cum iuſtitia originali habere peccatum veniale. Sed de hac re lege lib. controuerſiarum.

1. Ioan. 1.

Quæſt. II. De ignorantia.

DE hac materia tractant doctores hac d. Et cùm ignorantia multa mala gignat, & ferè omnia nutriat: operæpretium me factutum exiſtimo, ſi longiorem de ipſa diſputationem texam: vt quò ad fieri poterit, ad hominum mentibus relegetur. Qua in re Ariſt. methodum ſequar, & explicatis aliquot articulis, erit quæſt. abſoluta, & perſpicua.

Alex. Alen. q. 113. & 146. & 155. per totum. S. Tho. 1. 2. q. 76. S. Bon. Scot. Dur. Ric. & alij ſcholaſtici doct. hac diſtinct. Sylue. & alij ſũmiſtæ ver. ignorantia. Doct. canoniſtæ ſuper. d. 38. Adr. quodl. 1. 2. & 4. Caſtr. de poteſt. le. pæn. cap. 14. Cordub. toto. 2. li. ſui quæſtionarij. Theologici. Prou. 24. Ioan. 1. c. 1.

Artic. I. De ijs, *quæ ad naturam, & eſſentiam ignorantiæ pertinent.*

Prima diffic. An ſit ignorantia?

ARiſt. primis. c. 1. & 2. lib. poſteriorum primum locum quæſtioni. An ſit? docet eſſe concedendum.

CONCLVSIO.

Tanta eſt: vt vix ſit, qui ſe à calore eius abſcondere valeat. Et ratio eſt: quia, vel ſapientiſſimi homines plura ignorant, quàm ſciunt. Et quia omnis peccans, ſiue errans, eſt ignorans. A peccato autem quis excuſabitur? cùm ſepties in die cadat iuſtus. Et ſi dixerimus: quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, &c.

Secunda diffic. Quotuplex eſt ignorantia?

CVm hoc nomen ignorantia varia, & diuerſa ſignificet, priùs erit in ſua ſignificata diuidendum, quàm definiendum, iuxtà receptum methodi doctrinæ præceptum. Sunt autem variæ, & multiplices ignorantiæ diuiſiones, quæ à doctoribus in principio citatis traduntur: & neceſſariæ quidem ad innumeras difficultates, quæ paſſim circa hanc ignorantiæ materiam excitantur, diſſoluendas.

Prima Diuiſio.

1. Diuiſio. — *38. d. c. quãuis. & c. qui ea. & 22. q. 2. & cap. in quibus. 1. Cor. 14.*

IGnorantia eſt triplex. Vna bona; Altera mala. Et tertia indifferens. Bona eſt eorum, quæ ſunt occaſio ad peccandum: quæ quidem melius eſt neſcire, quàm ſcire. Mala; quando ea, quæ Dei ſunt, ignorantur: propterea ꝙ talis ignorans, ignorabitur. Indifferens eſt eorum, quorũ nihil intereſt ad regnum Dei conſequendũ, ſiue ſciantur, ſiue ignorentur.

2. Diuiſio.

Ignorantia, alia iuris, alia facti. 1. q. 4. §. vlt. & 22. q. 2. c. innocens. Hæc diuiſio eſt ex materia, circa quam verſatur.

Subdiuiſio. — *1. q. 4. §. vlt. in fine.*

Ignorantia iuris, alia eſt iuris naturalis; quæ in omnibus adultis, & ratione vtentibus eſt damnabilis. Alia iuris canonici, & ciuilis, Quæ quidem iura quibuſdã permittitur ignorare: quibuſdam verò non licet. Ignorãtia facti: vna ſimplex, altera probabilis, tertia craſſa, & ſupina. Prima eſt vera, & nõ ſimulata, in qua peccantibus eſt parcẽdum. Secunda eſt, quæ probari poteſt. 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis. Tertia eſt, quando factum omnibus publicum ignoratur. 1. q. 4. §. vlt. 8. q. 1. cap. licet ergo. 11. q. 3. c. curæ. 32. q. 2. c. qui diuinis. 23. q. 1. c. paratus. Diſt. 16. c. quod dicitis, & 20. d. c. ſi decreta.

Subdiuiſio. — *11. q. 4. c. ex tellectiſſim°. & c. ſeq. & 21. q. 2. c. vlt.*

Subdiuiſio.

Rurſus ignorantia facti. Quædam eſt dantis operam rei licitæ: quædam verò dantis operam rei illicitæ.

3. Diuiſio.

Ignorantia, vel eſt antecedens, quæ eſt cauſa peccati; vel eſt concomitans, quæ impertinenter ſe habet: vel eſt conſequens, quæ ex peccato conſequitur. Hic diuiditur in ordine ad peccatum commiſſum.

4. Diuiſio. — *S. Tho.*

Ignorantia: vel eſt vincibilis, quã aliqui vocant probabilem; vel inuincibilis. Vincibilis vocatur à S. Tho. conſequens: inuincibilis verò antecedens. Quia antecedit culpam.

Subdiuiſio.

Ignorantia inuincibilis eſt duplex. Quædam ſecundum ſe, & non ſecundũ ſuas cauſas: vt ebrius, qui inebriaret ſe, vt occideret hominem, quando occidit, eſt inuincibilis in ſe; quia ignorat eſſe peccatũ. Nõ tamẽ in ſua cauſa: quia voluit ebrietatem. Quædã verò & ſecundum ſe; & ſecundum ſuas cauſas eſt inuincibilis: vt amẽs in ſe, & in ſua cauſa ignorat inuincibiliter fornicationem eſſe peccatum. Hæc diuiſio eſt in ordine ad voluntatem.

Ignorantia vincibilis eſt quoquè duplex. Vna affectata: vt quando aliquis ex propoſito vult ignorare: vt ſunt, qui dicunt Deo. Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Et qui noluit intelligere: vt benè ageret. Altera eſt craſſa, ſiue ſupina, ſic dicta ab eo, quòd homines craſſi: vt plurimum ſolent eſſe ſegnes. Subdiuiſio. *Iob. 21.* *Pſalm. 35.*

Ignorantia, aut eſt manifeſtè voluntaria: vt cùm quis non elaborat cognoſcere, nec vult ſcire ea, quæ pietatis, vel ſalutis ſuæ ſunt: vt, illa ignorando liberiùs peccatis laxet habenas, & cupiditatibus abſque aliquo conſcientiæ remorſu obſequatur, quàm ſuprà ignorantiam affectatam nominauimus. Aut eſt indirectè voluntaria: vt quando aliquis, vel diuitiis congerendis, vel huius ſæculi negotiis tanta animi intentione vacat: vt ea, quæ ſalutem concernunt, agnoſcere negligat. Huius ſocij ſunt illi, qui accidiæ, & torpori, ita addicti ſunt: vt ſtudere nolint, iis, quæ ad ſalutem neceſſariò ſunt diſcenda. Cupiunt quidem hi ſcire viam ſalutis, nec aſpernantur ſciētiam legis: ſed à laboribus, ſine quibus ſcientia acquiri non poteſt, abhorrent. Et ideò indirectè volunt ignorantiam. De quibus omnibus D. Aug. Aliud eſt, inquit, non curaſſe ſcire, quæ negligentiæ peccata per ſacrificia quædam legis videbantur expiari. Aliud intelligere velle, nec poſſe. Da proinde, domine, quod iubes, & iube, quod vis. 5. Diuiſio. *D. Aug. de natur. & gratia. c. 17.*

Ignorantia, vel eſt prauæ diſpoſitionis: vt error, vel eſt puræ negationis: vt ſimplex neſcientia. Et eſt ſola priuatio notitiæ alicuius rei, aut circunſtantiæ illius. 6. Diuiſio. *Ariſt. lib. 1. poſt. c. 12.*

Ignorantia prauę diſpoſitionis, vel eſt habitualis, vel actualis. Quia taliter ignorans, vel habitum erroneum habet, vel actum erroneum efficit. Hæc diuiſio, & ſequens eſt ex parte ſcientiæ, cui opponitur. *Caſtr. vbi. ſ.* Subdiuiſio.

Ignorantia puræ negationis eſt duplex. Vna, quæ dicitur ſimpliciter neſcientia. Altera, quæ vocatur ignorantia, & eſt eorum, quæ aliquis tenetur ſcire, & neſcit. Et reperitur in eo, qui ignorat præcepta diuina. Subdiuiſio.

Ignorantia prauæ diſpoſitionis, quædam eſt practica quædam ſpeculatiua: vt in Iacob fuit ignorantia ſpeculatiua, non practica. Nō enim practicè agnoſcebat, ꝗ illa non erat vxor. Subdiuiſio.

Ignorantia tripliciter ſumitur. Primò pro priuatione ſcientiæ oppoſitæ: vt ſi quis ignoraret fornicationem eſſe mortale peccatum, non ob aliud niſi quia priuatur notitia, & ſcientia huius præcepti, non fornicaberis. Secundò capitur pro errore intellectus iudicantis inter appetitũ ſenſitiuum, & rationem. Comparat enim intellectus adinuicẽ rationes harum potentiarum, & iudicat appetitum eſſe ſequendum. Exempli cauſa, ratio dictat omnem fornicationem eſſe fugiendam: appetitus autem ſenſitiuus inclinatur ad delectationem veneream, erratq; intellectus, quando, poſt habito rationis dictamine, iudicantis omnem fornicationẽ eſſe fugiendam, profert in gratiam appetitus ſenſitiui hanc ſententiam, ſcilicet, delectationem ſequendam: quoniam eſt bonum delectabile. Ecce quo pacto dicitur intellectus ignorare, non quòd non ſit conſcius veritatis: ſed, quia iudicat eſſe potiùs ſequendam appetitus ſenſitiui inclinationem, quàm ipſam rationem.

Append. Hinc, nõ errat vniuerſaliter, qui veritatis cõſcius peccat: ſed in particulari. Adulter enim cõſcius huius veritatis adulteriũ eſt malum, & fugiendũ, errat in particulari, ſcilicet, hoc adulteriũ eſt modò ſequendũ: quoniam ducitur ab appetitu ſenſitiuo. Tertio modo ſumitur ignorantia pro inconſideratione, & obliuione eorum, quæ quis conſiderare, & recordari tenetur. V.g. ſoluat quis horas canonicas ordine præpoſtero, primam, ſcilicet, ante matutinum, & hoc ſolùm: quia obliuiſcitur ordinem perſoluendi horas: hic defectus conſiderationis vocatur ignorãtia, non ꝙ ita orans nõ ſit cõſcius ordinis, quẽ tenebatur in ſolutione horarũ ſeruare: ſed quia non recordatur illius ordinis, neq; illum aduertit. Ex huiuſmodi inconſideratione proceſſit primum peccatum mali angeli. Dilexit enim ſe primò quam Deum: vt S. Tho. q. 63. ar. 1. ad 4. docet.

8. Diuiſio. Solet etiam eadem ignorãtia, ex parte ſcientiæ, cui opponitur, aliter diuidi, nempè, in poſitiuam, quæ definitur aſſenſus contrarius veritati; vt ſi quis affirmet Chriſtum non eſſe Deum, quæ dicitur prauæ diſpoſitionis. Et hac laborant hæretici, & infideles habentes Eccleſiæ Catholicæ notitiam: & dicitur poſitiua, eò ꝙ ſit contraria articulis fidei. Et in priuatiuam, hæc eſt pura priuatio in ſubiecto apto ad ſcientiam, & hac

hac laborant, qui nihil audierunt de Chriſto, qui neq; aſſenſum, neque diſſenſum habent. Aliæ etiam ignorantiæ diuiſiones traduntur, quas conſultò miſſas facimus.

Tertia diffic. Quid nam eſt ignorantia? *Doct. vbi. ſ.*

EX multiplici diuiſione licet colligere, nō poſſe vnā rationem, ſeu definitionē communē tradi, quæ omnibus mēbris dictarū diuiſionum cōpetat, præter rationē etymologiæ: vt ignorantia dicatur priuatio ſcientiæ.

Hinc, cùm duplex ſit ſcientia. Vna iuris, ideſt alicuius propoſitionis vniuerſalis: vt huius non eſt adulterandum. Altera facti: vt ſciētia alicuius particularis: vt huius, hoc eſt adulteriū nempè, acceſſus ad hanc. Ita duplex erit ignorantia. Vna iuris, quæ definitur priuatio ſciētiæ iuris. Altera facti, & definitur. Priuatio ſciētiæ facti: vel ignorātia iuris eſt neſcire legem cōmunem. Ignorantia autem facti eſt, neſcire. An factum aliquod ſub tali lege contineatur? Append. 1. *Definitio ignorantiæ iuris, & facti.*

Hinc, etiā cū multiplex ſit ius, multipliciter iuris ignorātia definietur. eſt enim ignorātia iuris naturalis priuatio ſciētię iuris naturalis. Quod ita vocatur qa ex ipſius naturę inſtitutione prouenit, & eſt omnibus cōmune, c. ius naturale. d. 1. Quod, & ius diuinū appellatur, ſi ad conditorē illud referas: quia Deus ipſe, qui naturā cōdidit, eſt iuris naturalis autor, & inſtitutor. Perinde ignorātia iuris diuini poſitiui pōt definiri. Quod quidē ius nō eſt neceſſariò naturę cōiunctū: ſed ab illa ſeparabile, & à Deo pro tēpore conditum: vt eſt præceptū de baptiſ. aut cōfeſſ. in lege Euāgelica, & multa præcepta cæremonialia, & iudicialia, quæ fuerunt olim ſolis Iudæis data. Et ignorātia ſimiliter iuris humani poſitiui, quod nō à Deo: ſed ab homine fuit conditū, quale eſt ius ciuile, ſiue Eccleſiaſticū.. Appen. 2. 1. *q. 4. §. vlt.*

Pręterea, cùm rectū ſit iudex ſui, & obliqui, rectas tibi definitiones ob oculos ponam, obliquas verò, quas Caſtro, & alij locis citatis refutant, prætermittam. Ignorantia igitur præcedens eſt, quæ tempore præit peccatum, eſtquè illius cauſa: vt ſi quis ex ignorantia peccet ita, quòd non peccaret, ſi eſſet præcepti prohibentis peccatum conſcius. Ignorantia concomitans eſt, quæ neque eſt cauſa, neque effectus peccati: *Definitio ignorātiæ præcedentis, cōcomitātis, & ſequentis.*

37. d.c. vl. vt quando homo occidit inimicum, exiſtimans ſe occidere feram, alias etiam ſi ſciret, occiſurus. Ignorantia ſequens eſt error, vel cœcitas intellectus, quæ eſt pœna peccati: vt cœcitas ignorantiæ Iudæorũ abnegantium Chriſtum. Ignorantia affectata eſt, quando aliquis ex induſtria, & data operà, non vult inquirere veritatem: vt benè operetur. De quo legitur noluit intelligere, &c. Et ſcientiam viarum tuarum nolumus, &c. Nec vult audire concionem, nec conſulere peritos, nec ſtudere, & inquirere veritatem: vt liberiùs peccet.

Ignorãtia affectata quid.

Pſal. 35. & Iob. 21.

Definitio ignorantiæ inuincibilis.

Ignorantia inuincibilis eſt, quam quis habet, poſteaquàm fecit totum, quod ad illam vincendam facere tenebatur, & illam ſuperare non potuit. Dices. Quid tenetur quis ad ignorantiam vincendam facere? Reſpondeo vno verbo: aut conſulere peritiores, ſi ignorans eſt, & illiteratus: aut ſi ſit vir literatus peculiare circa illam rem ſtudium adhibere.

Appen.1.

Hinc, qui iudicio alicuius literati recepit aliquid vltra ſortem ratione mutui, laborat ignorantia inuincibili.

Append.2.

Hinc, pœnitens, qui iudicio confeſſoris non iterauit confeſſionem, neceſſariò iterandam, habet quoque ignorantiam inuincibilem. Quia totum, quod facere tenebatur, fecit ad illam excludendã, & cùm non potuerit illam vincere, non tenebitur confeſſionem iterare. Definire autem alia membra dictarum diuiſionum facile ad imitationem poteris.

Artic. II. Vtrùm ignorantia ſit aliquando cauſa peccati?

Alex. Alen. tota. q. 155. S.Th. vbi.ſ. ar.1. S.Bona.ar.2. 3. 5. & alij vbi ſuprà.

CAuſa per ſe eſt, quæ virtute propria operatur: vt ignis reſpectu caloris, vel etiam ex intentione: vt in cauſis liberis. Cauſa per accidens eſt, quæ non virtute propria, ſed alterius formæ operatur: vt album ædificat, nõ ratione albedinis, ſed artis, quam nouit. Dicitur quoque cauſa per accidens, quæ remouet prohibens effectum: vt deſtruens columnam, cui ædificium innititur, eſt cauſa per accidẽs ruinæ ædificij, & hoc præter intentionem.

Nota.1.

Nota.2.

Cognitio alicuius rei illicitæ ſæpiſſimè eſt in cauſa, quominùs fiat peccatum. Ratio eſt: quia ex eo, quòd quis cognoſcit forni-

fornicationem eſſe peccatum, plerunquè abſtinet à peccato.

CONCLVSIO I.

Ignorantia affectata eſt per ſe cauſa peccati. Quoniam ex intentione, vult, eam habens aliquid ignorare. Cõſtat ex definitione ignorãtiæ affectatæ, quæ eſt, cùm quis ſtudioſè vult neſcire aliqua: vt liberiùs peccet. Vnde ita confirmo concluſionem. Peccare ex intentione eſt, cùm quis intendit cauſam peccati, quò peccare valeat: vt potè, ſi quis inebriaret ſe animo occidendi hominem. Et cùm ignorantia affectata ſit huiuſmodi, profectò affectatè ignorans, ex intentione peccabit; & ex conſequenti ignorãtia affectata erit per ſe peccati cauſa.

CONCLVSIO II.

Contingit aliquando ignorantiã craſſam tam iuris, quàm facti eſſe peccati cauſam, non per ſe: ſed per accidens. Et ratio eſt: quia cauſa, quæ remouet prohibens aliquem effectum, dicitur cauſa per accidens: vt ex primo notabili conſtat: ignorantia autem remouet ſcientiam, quæ quidem ſi adeſſet, prohiberet peccatum; vt in ſecundo notabili patet. Quare erit cauſa per accidens.

Hinc, ſi quis accederet ad alienam, & culpabiliter ignoraret eſſe alienam, talis ignorantia in illo eſſet adulterij cauſa per accidens. Append. 1.

Hinc, factum non imputabitur ad culpam, quando procedit ex ignorantia inculpabili: vt patet exemplo Iudæ patriarchæ, cui non imputatur inceſtus cum Thamar nuru ſua. Et Iacob, qui non peccauit cognoſcendo Liam: vt rectè ſentit Adrianus quodlib. 4. Licet Caietanus vbi ſuprà ar. 3. arbitretur nõ excuſari à peccato abſolutè: ſed à peccato imputabili, id eſt, acceſſum Iacob ad non ſuam fuiſſe peccatum: non tamen imputari Iacob ad culpam, nec ad pœnam, eò quòd inculpabiliter ignorabat Liam eſſe ſuam. Sed de his infrà in hac quæſtione. Append. 2. *Adria.* *Caieta.*

Hinc, ſi quis occideret patrem, exiſtimans ſe occidere inimicum, ſi fuit negligẽs in inquirendo: An eſſet pater? An inimicus: imputabitur ſibi parricidium, propter negligentiam: ex parte tamen excuſabitur: vt infrà dicetur. Append. 3.

Alex. Alen. q. 113. m. 1. S. Tho. ar. 2. S. Bona. q. 2. Dur. q. 3. Caſt. & alij vbi s.

Prima diffic. An ignorantia ſit peccatum?

INtelligitur titulus. An ſit ignorare peccatum in ſe? quamuis non ſit cauſa alterius peccati. Exempli gratia, ignorare furtum eſſe peccatum. An ſit peccatum? etiam ſi inde nec furtum, nec animus peccandi ſequatur.

CONCLVSIO I.

Marc. vlt. Ignorantia vincibilis articulorum fidei eſt mortale peccatum ſecundum ſe, quàmuis nullum aliud inde peccatum ſequatur. Et ratio eſt: quia, cùm credere ſit ſub præcepto (qui enim non crediderit condemnabitur) profectò, qui non habuerit fidem articulorum, propter ignorantiam culpabilem, ſiue vincibilem, erit huius præcepti reus, & ex conſequenti peccabit mortaliter.

CONCLVSIO II.

Ignorantia puræ priuationis præceptorũ decalogi, quàmuis nullum inde ſequatur mortale, erit ſecundum ſe peccatũ mortale. Et ratio eſt: quia, qui ignorat aliquod præceptũ naturale, per talẽ ignorantiã conſtituitur in certiſſimo periculo committendi aliquod mortale, vt furtum, homicidium, &c. quod vitare tenetur. Atq; ita ratione talis periculi erit ſecundum ſe talis ignorantia peccatũ mortale. Deinde: quia omnes *Matth. 19.* tenentur præcepta decalogi ſeruare. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, & qui vincibiliter ipſa ignorat nõ poterit ſeruare. Volũtas enim nõ fertur in incognitũ. Notanter dicitur priuatiua in concluſione: quia poſitiua hæreſis eſt.

CONCLVSIO III.

Append. Ignorantia culpabilis in eo, qui ignorat aliquod præceptũ Eccleſiaſticũ, ſiue præceptũ aliquod ad ſuum ſtatũ pertinẽs, ſecundum ſe eſt mortale peccatũ. Et ratio eſt: quia ſcientia dictorum eſt neceſſaria ad cauendum mortale: & cùm laborans tali ignorantia, in certiſſimo periculo peccãdi mortaliter cõſtituatur: erit talis ignorantia ſecundũ ſe mortale peccatum. Cùm ſit certiſſima occaſio peccandi mortaliter.

Hinc, qui ignorat culpabiliter præceptũ ieiunandi quadrageſimam, vel confitendi ſingulis annis, & ſumendi Euchariſtiam, etiã ſi confiteatur, & ſumat Euchariſtiã, & ieiunet, erit

reus mortalis peccati. Propter periculũ ruinæ ſui, & aliorum. Idem eſt iudicium de epiſcopis, iudicibus, aduocatis, tabellionibus, medicis, & reliquis, quorum ignorantia culpabilis, eſt certiſſima peccandi occaſio. Quamobrẽ ſunt in ſtatu damnationis, etiãſi nihil mali operẽtur. Huc vſq; de ignorãtia iuris.

CONCLVSIO IIII.

Non ſolùm ignorantia iuris, ſed etiam facti ignorãtia plerumq; eſt peccatum ſecundũ ſe, etiam ſi nullũ inde ſequatur peccatum. Probatur concluſio exemplo. Demus, fideles alicuius parrochiæ omnes hoc anno cõfeſſos fuiſſe, & euchariſtiam ſumpſiſſe: hoc tamen factum ſit, an non? à parrocho ignorari. Talis ignorantia ſecũdum ſe eſt mortalis: quia oppoſita ſcientia eſt neceſſaria, ad cauenda peccata ſubditorũ. Non enim ſatis eſt parrocho, habere bonos ſubditos: ſed oportet illum hoc ſcire. Cæterum, vt perfectiùs, quæ ad hanc difficultatem ſpectant, intelligas, nota ſequentes animaduerſiones.

Neſcientia hoc differt ab ignorantia, quòd neſcientia eſt priuatio ſcientiæ eorum, ad quæ facienda non ſumus ſecundum noſtrã naturã habiles: ſed ſupernaturaliter tantũ: quo quidem modo beati: dũ erãt viatores, neſciebãt multa, quæ nũc vidẽt in verbo: & nos in via neſcimus ea, quæ vidẽt beati in verbo. Et nulla creatura: vt Christus teſtatur, ſcit diẽ iudicij. Ignorãtia verò eſt priuatio ſciẽtiæ, q̃ de lege quis poteſt habere. Quo modo ignorat, quis geometriam: neſcit tamen iudicij diem. *1. Animaduerſio. Alex. Alen. vbi. ſ. m. 2. Matth. 24.*

Scire nõnulla teneamur ex præcepto, alia verò minime. Ex præcepto quidẽ tenemur primũ ſcire fidei articulos. Secũdò decalogi præcepta, quia ſunt iuris naturæ. Tertiò vniuerſalia eccleſiæ præcepta: vt de annua ſacramentali confeſſione, & de communione, & de ieiunio, & de decimis miniſtris eccleſiæ ſoluendis, & de audienda miſſa diebus feſtiuis. Quartò tenetur quiſquè ſcire, quæ ad miniſterium ſui ſtatus attinent: vt epiſcopus tenetur ſcire vtrumquè teſtamentum. Confeſſor tenetur ſcire, quæ ad confeſſiones audiendas pertinent, communia, videlicet, peccata, &c. Et coniugatus tenetur ſcire debitum eſſe ſoluendũ, & liberos bonis moribus eſſe inſtituendos, & de aliis ſimilibus ſimile eſt iudiciũ. Quæ autẽ nullatenus homo ſcire ex p̃cepto tenet̃, ſũt artes liberales, & cætera omnia *2. Animad. D. Aug. epiſt. 95. lib. 2. de pec. & remiſſ. c. 5. de lib. arb. c. 3. de bo. perſeuer. c. 20. & lib. 10. confeſſio. c. 29. & 37.*

Alex. Alen. q. 113. m. 1. S. Tho. ar. 2. S. Bona. q. 2. Dur. q. 3. Caſt. & alij vbi ſ.

Prima diffic. An ignorantia ſit peccatum?

INtelligitur titulus. An ſit ignorare peccatum in ſe? quamuis non ſit cauſa alterius peccati. Exempli gratia, ignorare futurum eſſe peccatum. An ſit peccatum? etiam ſi inde nec furtum, nec animus peccandi ſequatur.

CONCLVSIO I.

Marc. vlt. Ignorantia vincibilis articulorum fidei eſt mortale peccatum ſecundum ſe, quàmuis nullum aliud inde peccatum ſequatur. Et ratio eſt: quia, cùm credere ſit ſub præcepto (qui enim non crediderit condemnabitur) profectò, qui non habuerit fidem articulorum, propter ignorantiam culpabilem, ſiue vincibilem, erit huius præcepti reus; & ex conſequenti peccabit mortaliter.

CONCLVSIO II.

Ignorantia puræ priuationis præceptorũ decalogi, quàmuis nullum inde ſequatur mortale, erit ſecundum ſe peccatũ mortale. Et ratio eſt: quia, qui ignorat aliquod præceptũ naturale, per talẽ ignorantiã conſtituitur in certiſſimo periculo committendi aliquod mortale; vt furtum, homicidium, &c. quod vitare tenetur. Atq; ita ratione talis periculi erit ſecundum ſe talis ignorantia peccatũ mortale. Deinde: quia omnes *Matth. 19.* tenentur præcepta decalogi ſeruare. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, & qui vincibiliter ipſa ignorat nõ poterit ſeruare. Volũtas enim nõ fertur in incognitũ. Notanter dicitur priuatiua in concluſione: quia poſitiua hæreſis eſt.

CONCLVSIO III.

Append. Ignorantia culpabilis in eo, qui ignorat aliquod præceptũ Eccleſiaſticũ, ſiue præceptũ aliquod ad ſuum ſtatũ pertinẽs, ſecundum ſe eſt mortale peccatũ. Et ratio eſt: quia ſcientia dictorum eſt neceſſaria ad cauendum mortale: & cùm laborans tali ignorantia, in certiſſimo periculo peccãdi mortaliter cõſtituatur; erit talis ignorantia ſecundũ ſe mortale peccatum. Cùm ſit certiſſima occaſio peccandi mortaliter.

Hinc, qui ignorat culpabiliter præceptũ ieiunandi quadrageſimam, vel confitendi ſingulis annis, & ſumendi Euchariſtiam, etiã ſi confiteatur, & ſumat Euchariſtiã, & ieiunet, erit

reus mortalis peccati. Propter periculũ ruinæ ſui, & aliorum. Idem eſt iudicium de epiſcopis, iudicibus, aduocatis, tabellionibus, medicis, & reliquis, quorum ignorantia culpabilis, eſt certiſſima peccandi occaſio. Quamobrẽ ſunt in ſtatu damnationis, etiãſi nihil mali operẽtur. Huc vſq; de ignorãtia iuris.

CONCLVSIO IIII.

Non ſolùm ignorantia iuris, ſed etiam facti ignorãtia plerumq; eſt peccatum ſecundũ ſe, etiam ſi nullũ inde ſequatur peccatum. Probatur concluſio exemplo. Demus, fideles alicuius parrochiæ omnes hoc anno cõfeſſos fuiſſe, & euchariſtiam ſumpſiſſe: hoc tamen factum ſit, an non? à parrocho ignorari. Talis ignorantia ſecũdum ſe eſt mortalis: quia oppoſita ſcientia eſt neceſſaria, ad cauenda peccata ſubditorũ. Non enim ſatis eſt parrocho, habere bonos ſubditos: ſed oportet illum hoc ſcire. Cæterum, vt perfectiùs, quæ ad hanc difficultatem ſpectant, intelligas, nota ſequentes animaduerſiones.

Neſcientia hoc differt ab ignorantia, quòd neſcientia eſt priuatio ſcientiæ eorum, ad quæ facienda non ſumus ſecundum noſtrã naturã habiles: ſed ſupernaturaliter tantũ: quo quidem modo beati: dũ erãt viatores, neſciebãt multa, quæ nũc vidẽt in verbo: & nos in via neſcimus ea, quæ vidẽt beati in verbo. Et nulla creatura: vt Chriſtus teſtatur, ſcit diẽ iudicij. Ignorãtia verò eſt priuatio ſciẽtiæ, q̃ de lege quis poteſt habere. Quomodo ignorat, quis geometriam: neſcit tamen iudicij diem. *1. Animaduerſio.* *Alex. Alen. vbi. § .m.2.* *Matth. 24.*

Scire nõnulla teneamur ex præcepto, alia verò minime. Ex præcepto quidẽ tenemur primũ ſcire fidei articulos. Secũdò decalogi præcepta, quia ſunt iuris naturæ. Tertiò vniuerſalia eccleſiæ præcepta: vt de annua ſacramentali confeſſione, & de communione, & de ieiunio, & de decimis miniſtris eccleſiæ ſoluendis, & de audienda miſſa diebus feſtiuis. Quartò tenetur quiſquè ſcire, quæ ad miniſterium ſui ſtatus attinent: vt epiſcopus tenetur ſcire vtrumquè teſtamentum. Confeſſor tenetur ſcire, quæ ad confeſſiones audiendas pertinent, communia, videlicet, peccata, &c. Et coniugatus tenetur ſcire debitum eſſe ſoluendũ, & liberos bonis moribus eſſe inſtituendos, & de aliis ſimilibus ſimile eſt iudiciũ. Quæ autẽ nullatenus homo ſcire ex pcepto tenet̃, ſũt artes liberales, & cætera omnia *2. Animad. D. Aug. epiſt. 95. lib. 2. de pec. & remiſ. c. 5. de lib. arb. c. 3. de bo. perſeuer. c. 20. & lib. 10. confeſſio. c. 29. & 37.*

omnia, demptis quatuor generibus rerum, poſitis in primo membro huius animaduerſionis ſecundæ.

3. Animad. Ignorantia, vt inuincibilis ſit, non tenetur homo facere totum, quod poteſt. Nam ſatis eſt, ſi efficiat illud, quod facere tenetur: ne ſibi talis ignorantia imputetur. Et probatur exemplo Iacob, qui potuit, quãdo iuit dormitũm, interrogare Liá, eſſet ne Rachel, vel ſaltem cũm ea cõfabulari: vt eam ſermone agnoſceret, & fortaſſis ſiluit. Potuit quoque poſtulare lumen: vt eam videret, & ita ignorantiam expellere. Et nihilominus habuit ignorantiam inuincibilem. Quare non tenetur homo facere totum, quod poteſt: vt eam vincat. Satis igitur erit, facere, quod tenetur: vt ſuprà diximus. *Gen.29.*

4. Anima. Scientia, quæ eſt homini neceſſaria, vel eſt ordinata ex natura rei ad ſciendum & ſeruandũ ſolum aliquod præceptum. Quia ignorans talem ſcientiã ratione ignorantiæ cõſtituitur incertiſſimo peccandi periculo: vt eſt ſciẽtia articulorũ fidei, quæ eſt neceſſaria ad interius credendum, & ad confeſſionẽ fidei exteriorem. Ad Rom. 10. corde creditur ad iuſtitiam, ore autem cõfeſſio fit ad ſalutẽ. Et Marc. vlt. Qui non crediderit, condemnabitur. Vel eſt ſecundò ordinata ex natura rei ad vincendum aliquod peccatum: vt eſt ſcientia præceptorum decalogi. Et ratio eſt: quia ſi quis ignoraret præceptum, non mœchaberis, non poterit abſtinere ab adulterio, putans non eſſe peccatum. Similiter ſi ignoraret præceptũ Eccleſiaſticũ, de annua confeſſione, nõ confiteretur per totã vitam, & per conſequens non pœniteret. Vel eſt tertiò ordinata neceſſariò, non ex natura rei ad ſeruandum aliquod præceptum, vel ad cauendum peccatum: ſed ſolum ad aliquem peculiarẽ euẽtum. v.g. ſcire, hominem aliquem latere in nemore, non eſt ex natura rei neceſſarium ad cauendum homicidium: ſed ſolum venatori eſt neceſſarium. *Ad Ro. 10.* *Marc. vlt.*

Secunda diffic. Vnde nam dicta ignorantia eſt culpabilis?

Doct. vbi.ſ. QVod quæritur eſt. An in prædictis caſibus ignorantia ſit mortale peccatum, ratione negligentiæ inueſtigandi veri-

veritatem, ſed etiam, ſecluſa quacunq; negligentia, ex eo ille, qui ignorat inuincibiliter. Aliud namque eſt quærere, an ignorantia inuincibilis ſit peccatum? Aliud verò inquirere. Vnde ignorantia, quæ eſt cauſa illius proficiſcatur; Caietanus artic. vbi ſuprà tenet eſſe peccatū ratione negligentiæ inquirendi veritatem cui S. Thom. ibidem ſuffragatur. Ignorantia inuincibilis non tollit obligationem ſeruandi legem: quam aliquis inculpabiliter ignorat, excuſat tamen (vt ipſi ſuis dicetur) ne homini ſit tranſgreſſio ad culpam imputabilis. Patet ex Euangelio. Lex enim baptiſmi omnes obligat, vt habetur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit, &c. vbi ponitur præceptum comminatorium aduerſus omnes infideles, etiam illos, quibus Chriſtus non eſt annunciatus. Quoniam lex vniuerſalis eſt; Excuſabuntur tamen à culpa per ignorantiam inculpabilem illi, ad quos rumor Euangelij nondum peruenit. Fides enim ex auditu. *Nota.* *Ioan.3.* *Ad Ro.10.*

Hinc, poterit accidere, aliquem actum eſſe intrinſecè malum, & tamen non eſſe ad culpam imputabilem. Patet exemplo, nam homicidium eſt ex natura rei malum, & tamen venatori, inculpabiliter illud ignoranti non erit peccatum. Append.

CONCLVSIO I.

Præciſa ratio, ob quam, ignorantia vincibilis in caſibus proximæ difficultatis eſt peccatum, non eſt ſola negligentia inquirendi veritatem: verum etiam, quia eſt voluntaria in ſua cauſa, ſcilicet in negligentia inquirendi veritatem & quia eſt talis ignorantia contra aliquod præceptum. Probatur prima pars: nam ad hunc modum definitur peccatum, teſte D. Auguſt. Quod voluntariè eſt contra legem Dei. Et cui competit definitio, eidem neceſſe eſt & vt definitum conueniat. Secunda pars probatur ex eadem definitione peccati; nam peccatum eſt dictum, vel factum, &c. Quare vbi non eſt lex, nec præuaricatio, ſed habemus præceptum ſciendi quæ ſunt in proxima difficultate poſita. Ergo priuatio huius ſcientiæ, nempè ignorantia eſt contra aliquod præceptum, & ex conſequenti peccatum. Et confirmatur, qui vincibiliter ignorat Grammaticam, vel Geometriam, non eſt culpabilis: proptereà quòd Grammaticam, vel Geometriam ſcire, non eſt ſub præcepto: *D. Aug. lib. 22. contrar. Fauſt. c. 27. & .1. retrac. c.13.* *Ad Roma.4.*

1. Diuiſio.

Prima Diuiſio.

38. d. c. quanis. & c. qui ea, & 22. q. 2. & cap. in quibus.

IGnorantia eſt triplex. Vna bona, Altera mala. Et tertia indifferens. Bona eſt eorum, quæ ſunt occaſio ad peccandum: quæ quidem melius eſt neſcire, quàm ſcire. Mala; quando ea, quæ Dei ſunt, ignorantur: propterea ꝙ talis ignorans, ignorabitur. Indifferens eſt eorum, quorũ nihil intereſt ad regnum Dei conſequendũ, ſiue ſciantur, ſiue ignorentur.

1. Cor. 14.

2. Diuiſio.

Ignorantia, alia iuris, alia facti. 1. q. 4. §. vlt. & 22. q. innocens. Hæc diuiſio eſt ex materia, circa quam verſatur.

Subdiuiſio.

1. q. 4. §. vlt. in fine.

Ignorantia iuris, alia eſt iuris naturalis, quæ in omnibus adultis, & ratione vtentibus eſt damnabilis. Alia iuris canonici, & ciuilis, Quæ quidem iura quibuſdã permittitur ignorare: quibuſdam vero non licet. Ignorãtia facti: vna ſimplex, altera probabilis, tertia craſſa, & ſupina. Prima eſt vera, & nõ ſimulata, in qua peccantibus eſt parcẽdum. Secunda eſt, quæ probari poteſt. 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis. Tertia eſt, quando factum omnibus publicum ignoratur. 1. q. 4. §. vlt. 8. q. 1. cap. licet ergo. 11. q. 3. c. cure. 12. q. 2. c. qui diuinis. 23. q. 1. c. paratus. Diſt. 16. c. quod dicitis, & 20. d. c. ſi decreta.

Subdiuiſio.

11. q. 4. c. ex tellectiſsime, & c. ſeq. & 21. q. 2. c. vlt.

Subdiuiſio.

Rurſus ignorantiæ facti. Quædam eſt dantis operam rei licitæ: quædam vero dantis operam rei illicitæ.

3. Diuiſio.

Ignorantia, vel eſt antecedens, quæ eſt cauſa peccati; vel eſt concomitans, quæ impertinenter ſe habet: vel eſt conſequens, quæ ex peccato conſequitur. Hic diuiditur in ordine ad peccatum commiſſum.

4. Diuiſio.

S. Tho.

Ignorantia: vel eſt vincibilis, quã aliqui vocant probabilem, vel inuincibilis. Vincibilis vocatur à S. Tho. conſequens: inuincibilis verò antecedens. Quia antecedit culpam.

Subdiuiſio.

Ignorantia inuincibilis eſt duplex. Quædam ſecundum ſe, & non ſecundũ ſuas cauſas: vt ebrius, qui inebriaret ſe, vt occideret hominem, quando occidit, eſt inuincibilis in ſe; quia ignorat eſſe peccatũ. Nõ tamẽ in ſua cauſa: quia voluit ebrietatem. Quædã verò & ſecundum ſe; & ſecundum ſuas cauſas eſt inuincibilis: vt amẽs in ſe, & in ſua cauſa ignorat inuincibiliter fornicationem eſſe peccatum. Hæc diuiſio eſt in ordine ad voluntatem.

Ignorantia vincibilis eſt quoquè duplex. Vna affectata: vt quando aliquis ex propoſito vult ignorare: vt ſunt, qui dicunt Deo. Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Et qui noluit intelligere: vt benè ageret. Altera eſt craſſa, ſiue ſupina, ſic dicta ab eo, quòd homines craſſi: vt plurimum ſolent eſſe ſegnes. Subdiuiſio. *Iob. 21.* *Pſalm. 35.*

Ignorantia, aut eſt manifeſtè voluntaria: vt cùm quis non elaborat cognoſcere, nec vult ſcire ea, quæ pietatis, vel ſalutis ſuæ ſunt: vt, illa ignorando liberiùs peccatis laxet habenas, & cupiditatibus abſque aliquo conſcientiæ remorſu obſequatur, quàm ſuprà ignorantiam affectatam nominauimus. Aut eſt indirectè voluntaria: vt quando aliquis, vel diuitiis congerendis, vel huius ſæculi negotiis tanta animi intentione vacat: vt ea, quæ ſalutem concernunt, agnoſcere negligat. Huius ſocij ſunt illi, qui accidiæ, & torpori, ita addicti ſunt: vt ſtudere nolint, iis, quæ ad ſalutem neceſſariò ſunt diſcenda. Cupiunt quidem hi ſcire viam ſalutis, nec aſpernantur ſciẽtiam legis: ſed à laboribus, ſine quibus ſcientia acquiri non poteſt, abhorrent. Et ideò indirectè volunt ignorantiam. De quibus omnibus D. Aug. Aliud eſt, inquit, non curaſſe ſcire, quæ negligentiæ peccata per ſacrificia quædam legis videbantur expiari. Aliud intelligere velle, nec poſſe. Da proinde, domine, quod iubes, & iube, quod vis. 5. Diuiſio. *D. Aug. de natur. & gratia c. 17.*

Ignorantia, vel eſt prauæ diſpoſitionis: vt error, vel eſt puræ negationis: vt ſimplex neſcientia. Et eſt ſola priuatio nótitiæ alicuius rei, aut circunſtantiæ illius. 6. Diuiſio. *Ariſt. lib. 1. poſt. c. 12.*

Ignorantia prauę diſpoſitionis, vel eſt habitualis, vel actualis. Quia taliter ignorans, vel habitum erroneum habet, vel actum erroneum efficit. Hæc diuiſio, & ſequens eſt ex parte ſcientiæ, cui opponitur. *Caſtr. vbi ſ.* Subdiuiſio.

Ignorantia puræ negationis eſt duplex. Vna, quæ dicitur ſimpliciter neſcientia. Altera, quæ vocatur ignorantia, & eſt eorum, quæ aliquis tenetur ſcire, & neſcit. Et reperitur in eo, qui ignorat præcepta diuina. Subdiuiſio.

Ignorantia prauæ diſpoſitionis, quædam eſt practica quædam ſpeculatiua: vt in Iacob fuit ignorantia ſpeculatiua, non practica. Nõ enim practicè agnoſcebat, ꝙ illa nõn erat vxor. Subdiuiſio.

Ignorantia tripliciter ſumitur. Primò pro priuatione ſcientiæ oppoſitæ: vt ſi quis ignoraret fornicationem eſſe mortale peccatum, non ob aliud niſi quia priuatur notitia, & ſcientia huius præcepti, non fornicaberis. Secundò capitur pro errore intellectus iudicantis inter appetitũ ſenſitiuum, & rationem. Comparat enim intellectus adinuicẽ rationes harum potentiarum, & iudicat appetitum eſſe ſequendum. Exempli cauſa, ratio dictat omnem fornicationem eſſe fugiendam: appetitus autem ſenſitiuus inclinatur ad delectationem veneream, erratq; intellectus, quando, poſt habito rationis dictamine, iudicantis omnem fornicationẽ eſſe fugiendam, profert in gratiam appetitus ſenſitiui hanc ſententiam, ſcilicet, delectationem ſequendam: quoniam eſt bonum delectabile. Ecce quo pacto dicitur intellectus ignorare, non quòd non ſit conſcius veritatis: ſed, quia iudicat eſſe potiùs ſequendam appetitus ſenſitiui inclinationem, quàm ipſam rationem.

Append. Hinc, nõ errat vniuerſaliter, qui veritatis cõſcius peccat: ſed in particulari. Adulter enim cõſcius huius veritatis adulteriũ eſt malum, & fugiendũ, errat in particulari, ſcilicet, hoc adulteriũ eſt modò ſequendũ: quoniam ducitur ab appetitu ſenſitiuo. Tertio modo ſumitur ignorantia pro inconſideratione, & obliuione eorum, quæ quis conſiderare, & recordari tenetur. V.g. ſoluat quis horas canonicas ordine præpoſtero, primam, ſcilicet, ante matutinum, & hoc ſolùm: quia obliuiſcitur ordinem perſoluendi horas: hic defectus conſiderationis vocatur ignorãtia, non ꝙ ita orans nõ ſit cõſcius ordinis, quẽ tenebatur in ſolutione horarũ ſeruare: ſed quia non recordatur illius ordinis, neq; illum aduertit. Ex huiuſmodi inconſideratione proceſſit primum peccatum mali angeli. Dilexit enim ſe primò quam Deum: vt S. Tho. q. 63.ar.1.ad 4.docet.

8. Diuiſio. Solet etiam eadem ignorãtia, ex parte ſcientiæ, cui opponitur, aliter diuidi, nempè, in poſitiuam, quæ definitur aſſenſus contrarius veritati: vt ſi quis affirmet Chriſtum non eſſe Deum, quæ dicitur prauæ diſpoſitionis. Et hac laborant hæretici, & infideles habentes Eccleſiæ Catholicæ notitiam: & dicitur poſitiua, eò ꝙ ſit contraria articulis fidei. Et in priuatiuam, hæc eſt pura priuatio in ſubiecto apto ad ſcientiam, &

hac laborant,qui nihil audierunt de Chriſto, qui neq; aſſenſum, neque diſſenſum habent. Aliæ etiam ignorantiæ diuiſiones traduntur,quas conſultò miſſas facimus.

Tertia diffic. Quid nam eſt ignorantia? *Doct. vbi.* 5.

EX multiplici diuiſione licet colligere,nõ poſſe vnã rationem,ſeu definitionẽ communẽ tradi,quæ omnibus mẽbris dictarũ diuiſionum cõpetat, præter rationẽ etymologiæ:vt ignorantia dicatur priuatio ſcientiæ.

Hinc,cùm duplex ſit ſcientia. Vna iuris,ideſt alicuius propoſitionis vniuerſalis:vt huius non eſt adulterandum. Altera facti:vt ſciẽtia alicuius particularis:vt huius,hoc eſt adulteriũ nempè,acceſſus ad hanc.Ita duplex erit ignorantia. Vna iuris, quæ definitur priuatio ſciẽtiæ iuris.Altera facti, & definitur. Priuatio ſciẽtiæ facti:vel ignorãtia iuris eſt neſcire legem cõmunem. Ignorantia autem facti eſt, neſcire. An factum aliquod ſub tali lege contineatur? Append.1. *Definitio ignorantiæ iuris, & facti.*

Hinc, etiã cũ multiplex ſit ius,multipliciter iuris ignorãtia definitur.eſt enim ignorãtia iuris naturalis priuatio ſciẽtię iuris naturalis.Quod ita vocatur qa ex ipſius naturę inſtitutione prouenit, & eſt omnibus cõmune,c.ius naturale.d.1. Quod, & ius diuinũ appellatur, ſi ad conditorẽ illud referas: quia Deus ipſe,qui naturã cõdidit,eſt iuris naturalis autor, & inſtitutor.Perinde ignorãtia iuris diuini poſitiui põt definiri. Quod quidẽ ius nõ eſt neceſſariò naturę cõiunctũ:ſed ab illa ſeparabile,& à Deo prò tẽpore conditum: vt eſt præceptũ de baptiſ.aut cõfeſſ.in lege Euãgelica, & multa præcepta cæremonialia,& iudicialia,quæ fuerunt olim ſolis Iudæis data. Et ignorãtia ſimiliter iuris humani poſitiui,quod nõ à Deo: ſed ab homine fuit conditũ,quale eſt ius ciuile,ſiue Eccleſiaſticũ. Appen.2. 1. *q.4.* §.*vlt.*

Prętetea,cùm rectũ ſit iudex ſui,& obliqui,rectas tibi definitiones ob oculos ponam,obliquas verò,quas Caſtro,& alij locis citatis refutant, prætermittam. Ignorantia igitur præcedens eſt,quæ tempore præit peccatum, eſtquè illius cauſa: vt ſi quis ex ignorantia peccet ita, quòd non peccaret, ſi eſſet præcepti prohibentis peccatum conſcius. Ignorantia concomitans eſt, quæ neque eſt cauſa, neque effectus peccati: *Definitio ignorãtiæ præcedentis, cõcomitãtis,& ſequentis.*

37. d. c. vl. Ignorãtia affectata quid. Pſal. 35. & Iob. 21.

vt quando homo occidit inimicum, exiſtimans ſe occidere feram, alias etiam ſi ſciret, occiſurus. Ignorantia ſequens eſt error, vel cœcitas intellectus, quæ eſt pœna peccati: vt cœcitas ignorantiæ Iudæorũ abnegantium Chriſtum. Ignorantia affectata eſt, quando aliquis ex induſtria, & data opera, non vult inquirere veritatem: vt benè operetur. De quo legitur noluit intelligere, &c. Et ſcientiam viarum tuarũm nolumus, &c. Nec vult audire concionem, nec conſulere peritos, nec ſtudere, & inquirere veritatem: vt liberiùs peccet.

Definitio ignorantiæ inuincibilis.

Ignorantia inuincibilis eſt, quam quis habet, poſteaquàm fecit totum, quod ad illam vincendam facere tenebatur, & illam ſuperare non potuit. Dices. Quid tenetur quis ad ignorantiam vincendam facere? Reſpondeo vno verbo: aut conſulere peritiores, ſi ignorans eſt, & illiteratus: aut ſi ſit vir literatus peculiare circa illam rem ſtudium adhibere.

Appen.1.

Hinc, qui iudicio alicuius literati recepit aliquid vltra ſortem ratione mutui, laborat ignoranria inuincibili.

Append.2.

Hinc, pœnitens, qui iudicio confeſſoris non iterauit confeſſionem, neceſſariò iterandam, habet quoque ignorantiam inuincibilem. Quia totum, quod facere tenebatur, fecit ad illam excludendã, & cùm non potuerit illam vincere, non tenebitur confeſſionem iterare. Definire autem alia membra dictarum diuiſionum facile ad imitationem poteris.

Artic. II. Vtrùm ignorantia ſit aliquando cauſa peccati?

Alex. Alen. tota. q. 155. S.Th. vbi.s. ar.1. S.Bona.ar.2. 3. 5. & alij vbi ſuprà.

CAuſa per ſe eſt, quæ virtute propria operatur: vt ignis reſpectu caloris, vel etiam ex intentione: vt in cauſis liberis. Cauſa per accidens eſt, quæ non virtute propria, ſed alterius formæ operatur: vt album ædificat, nõ ratione albedinis, ſed artis, quam nouit. Dicitur quoque cauſa per accidens, quæ remouet prohibens effectum: vt deſtruens columnam, cui ædificium innititur, eſt cauſa per accidẽs ruinæ ædificij, & hoc præter intentionem.

Nota.1.

Cognitio alicuius rei illicitæ ſæpiſſimè eſt in cauſa, quominùs fiat peccatum. Ratio eſt: quia ex eo, quòd quis cognoſcit

Nota.2.

forni-

fornicationem eſſe peccatum, plerunquè abſtinet à peccato.

CONCLVSIO I.

Ignorantia affectata eſt per ſe cauſa peccati. Quoniam ex intentione, vult, eam habens aliquid ignorare. Cōſtat ex definitione ignorātiæ affectatæ, quæ eſt, cùm quis ſtudioſè vult neſcire aliqua: vt liberiùs peccet. Vnde ita confirmo concluſionem. Peccare ex intentione eſt, cùm quis intendit cauſam peccati, quò peccare valeat: vt potè, ſi quis inebriaret ſe animo occidendi hominem. Et cùm ignorantia affectata ſit huiuſmodi, profectò affectatè ignorans, ex intentione peccabit; & ex conſequenti ignorātia affectata erit per ſe peccati cauſa.

CONCLVSIO II.

Contingit aliquando ignorantiā craſſam tam iuris, quàm facti eſſe peccati cauſam, non per ſe: ſed per accidens. Et ratio eſt: quia cauſa, quæ remouet prohibens aliquem effectum, dicitur cauſa per accidens: vt ex primo notabili conſtat: ignorantia autem remouet ſcientiam, quæ quidem ſi adeſſet, prohiberet peccatum; vt in ſecundo notabili patet. Quare erit cauſa per accidens.

Hinc, ſi quis accederet ad alienam, & culpabiliter ignoraret eſſe alienam, talis ignorantia in illo eſſet adulterij cauſa per accidens. Append. 1.

Hinc, factum non imputabitur ad culpam, quando procedit ex ignorantia inculpabili: vt patet exemplo Iudæ patriarchæ, cui non imputatur incœſtus cum Thamar nuru ſua. Et Iacob, qui non peccauit cognoſcendo Liam: vt rectè ſentit Adrianus quodlib. 4. Licet Caietanus vbi ſuprà ar. 3. arbitretur nō excuſari à peccato abſolutè: ſed à peccato imputabili, id eſt, acceſſum Iacob ad non ſuam fuiſſe peccatum: non tamen imputari Iacob ad culpam, nec ad pœnam, eò quòd inculpabiliter ignorabat Liam eſſe ſuam. Sed de his infrà in hac quæſtione. Append. 2. *Adria.* *Caieta.*

Hinc, ſi quis occideret patrem, exiſtimans ſe occidere inimicum, ſi fuit negligēs in inquirendo: An eſſet pater? An inimicus? imputabitur ſibi parricidium, propter negligentiam: ex parte tamen excuſabitur: vt infrà dicetur. Append. 3.

Alex. Alen. q. 113. m. 1. S. Tho. ar. 2. S. Bona. q. 2. Dur. q. 3. Caſt. & alij vbi s.

Prima diffic. An ignorantia ſit peccatum?

INtelligitur titulus. An ſit ignorare peccatum in ſe? quamuis non ſit cauſa alterius peccati. Exempli gratia, ignorare furtum eſſe peccatum. An ſit peccatum? etiam ſi inde nec furtum, nec animus peccandi ſequatur.

CONCLVSIO I.

Marc. vlt. Ignorantia vincibilis articulorum fidei eſt mortale peccatum ſecundum ſe, quàmuis nullum aliud inde peccatum ſequatur. Et ratio eſt: quia, cùm credere ſit ſub præcepto (qui enim non crediderit condemnabitur) profectò, qui non habuerit fidem articulorum, propter ignorantiam culpabilem, ſiue vincibilem, erit huius præcepti reus; & ex conſequenti peccabit mortaliter.

CONCLVSIO II.

Ignorantia puræ priuationis præceptorũ decalogi, quàmuis nullum inde ſequatur mortale, erit ſecundum ſe peccatũ mortale. Et ratio eſt: quia, qui ignorat aliquod præceptũ naturale, per talẽ ignorantiã conſtituitur in certiſſimo periculo committendi aliquod mortale; vt furtum, homicidium, &c. quod vitare tenetur. Atq; ita ratione talis periculi erit ſecundum ſe talis ignorantia peccatũ mortale. Deinde: quia omnes *Matth. 19.* tenentur præcepta decalogi ſeruare. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, & qui vincibiliter ipſa ignorat nõ poterit ſeruare. Volũtas enim nõ fertur in incognitũ. Notanter dicitur priuatiua in concluſione: quia poſitiua hæreſis eſt.

CONCLVSIO III.

Append. Ignorantia culpabilis in eo, qui ignorat aliquod præceptũ Eccleſiaſticũ, ſiue præceptũ aliquod ad ſuum ſtatũ pertinẽs, ſecundum ſe eſt mortale peccatũ. Et ratio eſt: quia ſcientia dictorum eſt neceſſaria ad cauendum mortale: & cùm laborans tali ignorantia, in certiſſimo periculo peccãdi mortaliter cõſtituatur: erit talis ignorantia ſecundũ ſe mortale peccatum. Cùm ſit certiſſima occaſio peccandi mortaliter.

Hinc, qui ignorat culpabiliter præceptũ ieiunandi quadrageſimam, vel confitendi ſingulis annis, & ſumendi Euchariſtiam, etiã ſi confiteatur, & ſumat Euchariſtiã, & ieiunet, erit

 reus

reus mortalis peccati. Propter periculũ ruinæ ſui,& aliorum. Idem eſt iudicium de epiſcopis,iudicibus,aduocatis,tabellionibus,medicis,& reliquis, quorum ignorantia culpabilis, eſt certiſſima peccandi occaſio. Quamobrẽ ſunt in ſtatu damnationis,etiãſi nihil mali operẽtur. Huc vſq; de ignorãtia iuris.

CONCLVSIO IIII.

Non ſolùm ignorantia iuris, ſed etiam facti ignorãtia plerumq; eſt peccatum ſecundũ ſe, etiam ſi nullũ inde ſequatur peccatum. Probatur concluſio exemplo. Demus, fideles alicuius parrochiæ omnes hoc anno cõfeſſos fuiſſe, & euchariſtiam ſumpſiſſe: hoc tamen factum ſit, an non? à parrocho ignorari. Talis ignorantia ſecũdum ſe eſt mortalis: quia oppoſita ſcientia eſt neceſſaria, ad cauenda peccata ſubditorũ. Non enim ſatis eſt parrocho, habere bonos ſubditos: ſed oportet illum hoc ſcire. Cæterum, vt perfectiùs, quæ ad hanc difficultatem ſpectant, intelligas, nota ſequentes animaduerſiones.

Neſcientia hoc differt ab ignorantia, quòd neſcientia eſt priuatio ſcientiæ eorum, ad quæ facienda non ſumus ſecundum noſtrã naturã habiles: ſed ſupernaturaliter tantũ: quo quidem modo beati: dũ erãt viatores, neſciebãt multa, quæ nũc vidẽt in verbo: & nos in via neſcimus ea, quæ vidẽt beati in verbo. Et nulla creatura: vt Chriſtus teſtatur, ſcit diẽ iudicij. Ignorãtia verò eſt priuatio ſciẽtiæ, q̃ de lege quis poteſt habere. Quo modo ignorãt, quis geometriam: neſcit tamen iudicij diem. *1. Animaduerſio.* *Alex. Alen. vbi. ſ. m. 2.* *Matth. 24.*

Scire nõnulla teneamur ex præcepto, alia verò minime. Ex præcepto quidẽ tenemur primũ ſcire fidei articulos. Secũdò decalogi præcepta, quia ſunt iuris naturæ. Tertiò vniuerſalia eccleſiæ præcepta: vt de annua ſacramentali confeſſione, & de communione, & de ieiunio, & de decimis miniſtris eccleſiæ ſoluendis, & de audienda miſſa diebus feſtiuis. Quartò tenetur quiſquè ſcire, quæ ad miniſterium ſui ſtatus attinent: vt epiſcopus tenetur ſcire vtrumquè teſtamentum. Confeſſor tenetur ſcire, quæ ad confeſſiones audiendas pertinent, communia, videlicet, peccata, &c. Et coniugatus tenetur ſcire debitum eſſe ſoluendũ, & liberos bonis moribus eſſe inſtituendos, & de aliis ſimilibus ſimile eſt iudiciũ. Quæ autẽ nullatenus homo ſcire ex p̃cepto tenet, ſũt artes liberales, & cætera omnia *2. Animad.* *D. Aug. epiſt. 95. lib. 2. de pec. & remiſſ. c. 5. de lib. arb. c. 3. de bo. perſeuer. c. 20. & lib. 10. confeſſio. c. 29. & 37.*

omnia, demptis quatuor generibus rerum, poſitis in primo membro huius animaduerſionis ſecundæ.

3. Animad. Ignorantia, vt inuincibilis ſit, non tenetur homo facere totum, quod poteſt. Nam ſatis eſt, ſi efficiat illud, quod facere tenetur: ne ſibi talis ignorantia imputetur. Et probatur exemplo Iacob, qui potuit, quãdo iuit dormitũ, interrogare Liã, eſſet ne Rachel, vel ſaltem cũm ea cõfabulari: vt eam ſermone agnoſceret, & fortaſſis ſiluit. Potuit quoque poſtulare lumen: vt eam videret, & ita ignorantiam expellere. Et nihilominus habuit ignorantiam inuincibilem. Quare non tenetur homo facere totum, quod poteſt: vt eam vincat. Satis igitur erit, facere, quod tenetur: vt ſuprà diximus. *Gen.29.*

4. Anima. Scientia, quæ eſt homini neceſſaria, vel eſt ordinata ex natura rei ad ſciendum & ſeruandũ ſolum aliquod præceptum. Quia ignorans talem ſcientiã ratione ignorantiæ cõſtituitur incertiſſimo peccandi periculo: vt eſt ſciẽtia articulorũ fidei, quæ eſt neceſſaria ad interius credendum, & ad confeſſionẽ fidei exteriorem. Ad Rom.10. corde creditur ad iuſtitiam, ore autem cõfeſſio fit ad ſalutẽ. Et Marc. vlt. Qui non crediderit, condemnabitur. Vel eſt ſecundò ordinata ex natura rei ad vincendum aliquod peccatum: vt eſt ſcientia præceptorum decalogi. Et ratio eſt: quia ſi quis ignoraret præceptum, non mœchaberis, non poterit abſtinere ab adulterio, putans non eſſe peccatum. Similiter ſi ignoraret præceptũ Eccleſiaſticũ, de annua confeſſione, nõ confiteretur per totã vitam, & per conſequens non pœniteret. Vel eſt tertiò ordinata neceſſariò, non ex natura rei ad ſeruandum aliquod præceptum, vel ad cauendum peccatum: ſed ſolum ad aliquem peculiarẽ euẽtum. v.g. ſcire, hominem aliquem latere in nemore, non eſt ex natura rei neceſſarium ad cauendum homicidium: ſed ſolum venatori eſt neceſſarium. *Ad Ro.10.* *Marc.vlt.*

Secunda diffic. Vnde nam dicta ignorantia eſt culpabilis?

Doct. vbi.§. QVod quæritur eſt. An in prædictis caſibus ignorantia ſit mortale peccatum, ratione negligentiæ inueſtigandi veri-

veritatem. An etiam, facta ſit quacunque negligentia, reus ille, qui ignorat inuincibiliter? Aliud namque illi eſt quod rei, cum ignorantia inuincibilis ſit peccatum? Aliud verò inquirere. Vnde ignorantia, quæ eſt cauſa illius proficiſcitur; Caietanus art. 2. vbi ſuprà tenet eſſe peccatū ratione negligentiæ inquirendi veritatem cui S. Thom. ibidem ſuffragatur. Ignorantia inuincibilis non tollit obligationem ſeruandi legem: quam aliquis inculpabiliter ignorat, excuſet tamen (vt infrà dicetur) hominem, ſi eam tranſgreſſus fuerit, à culpa imputabili. Patet ex Euangelio. Lex enim baptiſmi omnes obligat, vt habetur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit, & ci vbi ponitur præceptum comminatorium aduerſus omnes infideles, etiam illos, quibus Chriſtus non eſt annunciatus. Quoniam lex vniuerſalis eſt. Excuſabuntur tamen à culpa per ignorantiam inculpabilem illi, ad quos rumor Euangelij nondum peruenit. Fides enim ex auditu.

Nota.

Ioan. 3.

Ad Ro. 10.

Hinc, poterit accidere, aliquem actum eſſe intrinſecè malum, & tamen non eſſe, ad culpam imputabilem. Patet exemplo, nam homicidium eſt ex natura rei malum, & tamen venatori, inculpabiliter illud ignoranti non erit peccatum.

Append.

CONCLVSIO I.

Præciſa ratio, ob quam, ignorantia vincibilis in caſibus proximæ difficultatis eſt peccatum, non eſt ſola negligentia inquirendi veritatem: verum etiam, quia eſt voluntaria in ſua cauſa, ſcilicet in negligentia inquirendi veritatem & quia eſt talis ignorantia contra aliquod præceptum. Probatur prima pars, quia ad hunc modum definitur peccatum, teſte D. Auguſt. Quod voluntariè eſt contra legem Dei. Et cui competit definitio, eidem neceſſe eſt: & vt definitum conueniat. Secunda pars probatur ex eadem definitione peccati; nam peccatum eſt dictum, vel factum, &c. Quare vbi non eſt lex, nec præuaricatio, ſed habemus præceptum ſciendi quæ ſunt in proxima difficultate poſita. Ergo priuatio huius ſcientiæ, nempe ignorantia eſt contra aliquod præceptum, & ex conſequenti peccatum. Et confirmatur, qui vincibiliter ignorat Grammaticam, vel Geometriam, non eſt culpabilis: propterea quòd Grammaticam, vel Geometriam ſcire, non eſt ſub præcepto:

D. Aug. lib. 22. contrar. Fauſt. c. 27. & 1. retrac. c. 13.

Ad Roma. 4.

præcepto: ergo præciſa ratio, quare ignorantia eſt peccatum, erit: quia ſcientia illi oppoſita eſt ſub præcepto.

CONCLVSIO II.

Ignorantia inuincibilis non mutat naturam actus, qui eſt peccatum ex genere: efficit tamen, vt talis actus, taliter ignoranti ad culpam, ſiue ad pœnam non imputetur. Verbi cauſa, ignorantia inuincibilis cõtractus vſurarij nõ tollit, quin vera ſit vſura; excuſat tamen contrahentem à culpa. Et ratio eſt, quia tale peccatum non eſt voluntarium in ſe, neque in ſua cauſa, nempè, in negligentia inquirendi veritatem: quia adhibita fuit omnis diligentia ad relegandam ignorantiam neceſſaria, conſulendo peritiores, vel ſtudendo, &c. & non fuit relegata. Secundò confirmatur concluſio: quia cùm actus proueniens ex ignorantia inuincibili ſit circa idem obiectum illicitum, circa quod eſt, ſecluſa ignorãtia, erit ex ſe peccatum: vt patet in exemplo poſito de vſura, cuius obiectum vtrobique eſt pecunia aliena.

Append. Hinc, in materia iuſtitiæ, deſtructa ignorantia, ignorans ad reſtitutionem tenebitur.

Tertia diffic. Ignorantia fidei articulorum poteſt ne eſſe inuincibilis?

CVm ſuprà diximus, ignorare inuincibiliter articulos fidei eſſe peccatum, reſtat tractemus. An talis ignorantia poſſit eſſe inuincibilis? ita, vt non imputetur ad culpam. Quam quidem ignorantiã habere videbantur Indi, antequàm Hiſpani ad eos Euangelium detuliſſent. Hoc autem in loco non eſt ſermo de ignorantia poſitiua, ſiue prauæ diſpoſitionis, quam, vt in primo artic. diximus, habent hæretici, & infideles, qui de Eccleſia Catholica audiuerunt: ſed de priuatiua ignorantia, qua laborant illi, ad quos nullus Euangelij rumor peruenit. Duæ ſunt contrariæ opiniones. Vna, quæ negat, poſt ſufficientem Euangelij promulgationem, dari ignorantiam inuincibilem fidei, quam defendunt grauiſſimi Doctores antiqui, ſcilicet, Alex. Alen. quæſt. 113. memb.

Alex. Alen.

memb.8.&.q.154. memb. 6.&.3.p.q. 69. memb.3. Altiſio. 3. p. *Altiſiod.*
ſummæ in.q.vtrum fidei poſſit ſubeſſe falſum. Gerſo.in tract. *Gerſon.*
de vita ſpirituali lect.4.p.6.Hugo de ſacrament.lib.2.q. 2. c. 5. *Hugo.*
Gabriel. q. 2. huius diſt. Hos refert Adrianus quodlib. 4.q.1. *Gabr. 2. ſen.*
Altera opinió affirmat,quæ eſt S.Tho.2.2.q.10.art. 1. & S. Bo- *diſt. 22. q.2.*
na.& Armachani, quos refert, & ſequitur Vega lib.6. ſuper *Adria.*
concil. Trid.c.18. Antequam ad hanc difficultatem expedien- *S.Thom.*
dam accingamur,quędam fundamenta maximè vtilia iacien- *S.Bona.*
da nobis ſunt. Primum fundamentum. Poſt ſufficientem *Vega.*
euangelij promulgationem certiſſimum eſt apud omnes an-
tiquos Doctores, neminem abſque fide Chriſti explicita; id *1.Fundam.*
eſt, in particulari, ſaluari: bene tamen poſſe iuſtificari. De hac
re lege Flores. 4.lib. de baptiſmo. Probatur fundamentum *Actor.10.*
exemplo Cornelij, quem ſcriptura vocat iuſtum: quia an-
te fidem Chriſti explicitam, erat gratus Deo. Aliter enim
ſcriptura ſacra non eum appellaſſet iuſtum. Fuit quidem
iuſtus non ſolùm iuſtitia morali: qua philoſophi gentium
iuſti nominabantur: ſed & fidei iuſtitia, qua homo eſt
Deo ad vitam æternam acceptus. Nam credebat implici-
tè. Alioquin non placuiſſet Deo: quia ſine fide impoſſi-
bile eſt placere Deo. Quòd autem non poſſit quis ſalua-
ri abſque fide explicita Chriſti, teſtatur D. Aug. apud Ma- *Ad Heb. 11.*
giſtrum lib. 3. diſt.25.dicẽs. Si Cornelio ſine fide Chriſti poſſet
eſſe ſalus, non ad eum mitteretur architectus Petrus, &c. &
loquitur de fide explicita Chriſti: quoniam implicitam iam
habebat vt ibidem.D. Auguſt. tradidit. 2. fundam. Qui cre- *D. Auguſt.*
diderit duos illos articulos, quos B.Paul. proponit ad Hebræ. *2. Fundam.*
11. dicens. Oportet accedentem ad Deũ credere, quia eſt, & q *Ad Heb. 11.*
inquirentibus ſe remunerator ſit. Et præcepta Decalogi (quæ
naturali lumine cõſtãt, & in illo principio includũtur. Quod
tibis vis fieri, &c.) ſeruauerit, is facit, quod in ſe eſt, ad iuſtifica
tionis gratiã aſſequẽdam. Quæ quidẽ omnia, quãuis naturali
lumine conſtent: viribus tamen naturæ abſque peculari Dei
auxilio ſeruari à nobis haud poſſunt: vt in ſecunda huius ſe-
cundi parte in tractatu de gratia explanatur. 3. fundament. *3. Fundam.*
Quãuis ad gratiam iuſtificationis aſſequendam ſufficiat ho-
mini facere totum, quod in ſe eſt: non tamen ſufficit, neque

requi-

requiritur, & ignorantia inuincibilis [illegible] Chriſti, & articulo-
rum fidei [illegible] dicere, quòd non ſufficiat,
Actor.10. & conſtat exemplo Cornelij, qui multò, antequàm illumi-
naretur, ſciuerat totum, quod ſufficiat, ad iuſtificationem aſ-
ſequendam: Nam dicitur, quòd deprecabatur Deum ſemper,
id eſt, per multum tempus, antequàm reuelationem [illegible] ac-
ciperet, & tamen [illegible] fidem Chriſti explicitam
ignorabat, priuſquàm Petrus ad eum veniret. Secundum pa-
tet, ſcilicet, quòd non requiratur, nec ſit neceſſarium: vt quis
ſe ipſum vltimatè diſponat ad gratiam, nec ignorantia fidei im-
putatur ſibi ad culpam. Quippe multis, qui erant peſſimis mori-
D. Aug. bus [illegible] in D. Aug. de na-
tura & gratia ſcribente, de Paulo teſtatur. Ait enim, Paulus
cùm nullis bonis meritis, immò cum multis malis demeritis,
gratiam Dei (reddentis bonum pro malo) eſt aſſecutus: & la-
tro, qui in cruce paulò ante Chriſtum blaſphemauerat, rece-
Luc.23. pit fidem [illegible]. Et Corinthiis idololatris [illegible]
1.Cor.12. euangelium [illegible] Apoſtolus [illegible], eſſe i-
1.ad Cor.c.6. tis, [illegible] ſicut ducebamini, euntes, &c. Et cap.
6. neque fornicarij, neque idolis dediti, &c. regnum Dei poſſi-
debunt. Et hæc quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati
eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, & in Spiritu Dei noſtri.

Append.1. Hinc apertiſſimè colligimus, multis, qui olim malè viue-
bant, [illegible] fuiſſe fidem. Quam quidem doctrinam non
Ad Rom.3. ſemel ad Rom. & ad Galat. D. Paulus confirmauit: Ait enim:
arbitramur iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.
Vbi ad iuſtificationem per fidem docet non eſſe neceſſarium
ſeruare mandata.

4. Fund. Fides de lege ſolùm per prædicationem manifeſtatur. Di-
cit enim B. Paul. ad Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non
audierunt? Quomodo audient ſine prædicante? &c. Ergo fi-
des ex auditu. Quibus verbis apertiſſimè docet, fidem de lege
nemini, niſi per vocem prædicantium reuelari. Quòd ſi ali-
quando per internam reuelationem Spiritus ſancti fuit mani-
Actor.9. feſtata: ita, vt B. Paulo, hoc ſpeciali priuilegio factum eſt.

Append.2. Hinc, qui nihil de euangelio, &c [illegible], nec poteſt

nec

nec tenetur aliquid facere ad talem ignorantiam vincendam. Et ratio eſt:quoniam hoc eſt illi impoſſibile. Et probatur primò: quia de lege; vt dictum eſt in 4. fund. prædicatio exterior eſt illi neceſſaria; quæ quidem prædicatio non eſt in poteſtate hominis, niſi ſolius Dei mittentis prædicatores. Ad Roma. 10. Quomodo prædicabunt, niſi mittantur. Secundò, quia non habet, quos interroget ad talem ignorantiam vincendam. Non prælatos, de quibus dicitur. Interroga iumēta, & docebunt te. Et prælati intelliguntur nominè iumentorū, quoniam pondus diei, & æſtus portant. Non habent ſapientiores, qui nomine volatilium ibidem ſignificantur, quando dicitur. Et volatilia cœli indicabunt tibi. Nam alta contemplantes, omnem veritatem penetrant. Cùm enim omnes, quibus cùm viuit, eadem laborent ignorantia, nō habet quos interroget. Tertiò; quia nullus tenetur adhibere diligentiam ad inueſtigandam aliquam veritatem, niſi aliquo modo præcognoſcat illam. Voluntas enim non fertur in incognitum, & ad illum; vt dictum eſt, nullus rumor, vel præcognitio veritatis Euangelicæ, & fidei peruenit. Quartò, nec orationibus vacare ad hoc deſtinatis, ſcilicet, ad relegandam ignorantiam. Nam inquit B. Paul, ad Rom. 10. Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt? Tenebitur tamen iſte rectè viuere: non tamen ad hunc finem: vt illuminetur. Quia cùm hic finis, nempe, Chriſtus, non ſit aliquo modo præcognitus, non poteſt eſſe ab operante intentus.

Ad Rom. 10.

Iob. 12.

Ad Ro. 10.

CONCLVSIO.

Ille, qui nihil audiuit de Chriſto, ſi quis ſit modò in orbe, non peccat, nō credendo, & habet ſuæ infidelitatis priuatiuā ignorantiam inuincibilem. Hæc concluſio eſt D. Aug. in q. noui teſtamenti (quem citant Gabr. & Vega) dicentis. Si nō fuit, à quo quis diſceret, neq; ad eum aliquo modo rumor doctrinæ peruenerit, tunc non aliquo vitio ignorat, & immunis eſt à condemnatione. Intellige propter infidelitatem: vt idem Aug. declarat ſuper Ioan. c. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, &c. peccatum nō haberent, ſcilicet, infidelitatis. Et confirmatur ex fundamentis poſitis: nam poteſt quis iuſtificari habēs ignorantiam Chriſti abſq; fide explicita: vt habetur

D. Aug.
Gabr. 2. ſen. d. 22. q. 2.
Vega libr. 6. ſuper concil. Trid. c. 18.
Ioan. 15.

betur in primo fundamento. Tum etiam: quia poteſt quis facere totum, quod in ſe eſt, ad gratiam conſequendam, & tamen non ſtatim illuminabitur: vt ex.2.& 3. fundamento conſtat. Et interim in illo ſpatio, dum illuminatur, ignorat inuincibiliter Chriſtum. Et tandem: quia ſola prædicatio exterior eſt de lege medium neceſſarium ad vincendam ignorantiam articulorum fidei: vt demonſtratum eſt in 4.fundamento, & eius appendice. Quare ita ignorans nihil tenetur facere ad vincendam ignorantiam: vt ibi probatum eſt.

Append. *Ad Rom. 10.* Hinc, Beatus Paul. ad Rom. 10. Non increpabat infideles, eò quòd nõ feciſſent totum, quod in ſe erat ad iuſtificationẽ; ſed quod non crediderint prædicantibus. Ait enim: nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum. Sed de his in libro controuerſiarum.

DVB. I. Sarraceni, & alij infideles, ad quos rumor Euangelij nondum peruenit, ignorant ne inuincibiliter fidei articulos?

Alex. Alen. 3.p.q. 69. m. 3. Ratio dubitandi eſt: quia videtur par ratio de illis, & de Indis, antequàm Hiſpani ad eos perueniſſent, de quibus intelligitur præcedens concluſio. Non enim habent, quos interrogent.

S. Tho. 2. 2. q.2. art. 6.7. & 8. CONCLVSIO.

Dur.d. 25.q. 3.lib. 3. *Marc.vlt.* Caterua dictorum Sarracenorum non ignorat inuincibiliter, ſed culpabiliter fidei articulos. Et ratio eſt: quia habent ignorãtiam prauæ diſpoſitionis. Quoniam habent diſſenſum omnium veritatum fidei. Nam inficiantur Chriſtũ eſſe Deũ, & hominem, & Deum eſſe trinũ, & vnum. Et nolunt admittere prædicatores Euangelij, qui habent ius deferendi Euangelium per totũ orbem, iuxtà præceptũ Saluatoris. Mar. vlt. Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Et nolunt diſcutere argumenta noſtræ religionis, quæ ſunt miracula ſupernaturalia. Ponuntque obicem veritati: quia in ſecta eorum ſtatutum eſt: ne illam diſcutiant argumentis, & rationibus: ſed armis defendant. Cùm veritas nõ armis: ſed rationibus inueſtigetur, & eluceſcat.

Hinc,

Hinc, non eſt par ratio de his; & de Indis, qui ignorantia tantùm priuatiua legis Euangelicæ laborant. Append.

DVB. II. Sunt ne modò fideles intra Eccleſiam, qui poßint ignorantiam aliquorum articulorum fidei inuincibilem habere?

CONCLVSIO I.

Circa articulos fidei, qui in ſymbolo Apoſtolorũ proponuntur, & circa Eccleſiæ ſacramenta, nullus fidelium poteſt ignorantiam inuincibilem habere. Et ratio eſt, quia ſæpiſſimè à prædicatoribus proponuntur, & ſingulis ferè articulis ſunt dies ſolemnes, quibus celebrantur, inſtituti.

CONCLVSIO II.

Præter ignorantiam articulorum fidei, & ſacramentorum poteſt aliquis fidelis intra Eccleſiam habere ignorantiam inuincibilem quarũdam propoſitionum, quarũ oppoſitæ ſunt tanquàm de fide habendæ. V.g. quòd ſacramenta non conferant gratiam ex opere operato: ſed tantùm iuxtà ſuſcipiẽtium deuotionem: vel quòd poteſt aliquis habere certitudinem fidei ſuæ gratiæ, &c. Et ratio eſt: quia Chriſtianus ſimplex, & illiteratus poteſt à quodam viro maximæ auctoritatis occultè hæretico propoſitiones huiuſmodi audire, quas tenetur credere propter auctoritatem proponentis, quarum oppoſitæ ſunt ſolis hæreticis notæ.

Quarta diffic. Poteſt ne eſſe ignorantia inuincibilis præceptorum naturalium?

Talia ſunt decalogi præcepta. Tripliciter dicitur eſſe aliquid de lege naturæ. Primò tanquàm primum principium, cuius veritas ex ſola apprehenſione terminorum abſquè vllo ſtudio, & labore, & collectione conſequentiarum conſtat. Huius generis eſt illud principium, omne bonum eſt faciendum, omne malum fugiendum. Et illud, quod tibi nõ vis, alteri ne, &c. Et illud omnia quęcũque *Nota.*

 vultis

37. d.c. vl. vt quando homo occidit inimicum, exiſtimans ſe occidere *Ignorãtia af* feram, alias etiam ſi ſciret, occiſurus. Ignorantia ſequens eſt *fectata quid.* error, vel cœcitas intellectus, quæ eſt pœna peccati: vt cœci- *Pſal. 35. & Iob. 21.* tas ignorantiæ Iudæorũ abnegantium Chriſtum. Ignorantia affectata eſt, quando aliquis ex induſtria, & data opera, non vult inquirere veritatem: vt benè operetur. De quo legitur noluit intelligere, &c. Et ſcientiam viarum tuarum nolumus, &c. Nec vult audire concionem, nec conſulere peritos, nec ſtudere, & inquirere veritatem: vt liberiùs peccet.

Definitio ignorantiæ inuincibilis. Ignorantia inuincibilis eſt, quam quis habet, poſteaquàm fecit totum, quod ad illam vincendam facere tenebatur, & illam ſuperare non potuit. Dices. Quid tenetur quis ad ignorantiam vincendam facere? Reſpondeo vno verbo: aut conſulere peritiores, ſi ignorans eſt, & illiteratus: aut ſi ſit vir literatus peculiare circa illam rem ſtudium adhibere.

Appen.1. Hinc, qui iudicio alicuius literati recepit aliquid vltra ſortem ratione mutui, laborat ignorantia inuincibili.

Append.2. Hinc, pœnitens, qui iudicio confeſſoris non iterauit confeſſionem, neceſſariò iterandam, habet quoque ignorantiam inuincibilem. Quia totum, quod facere tenebatur, fecit ad illam excludendã, & cùm non potuerit illam vincere, non tenebitur confeſſionem iterare. Definire autem alia membra dictarum diuiſionum facile ad imitationem poteris.

Artic. II. Vtrùm ignorantia ſit aliquando cauſa peccati?

Alex. Alen. tota. q. 155. S.Th. vbi. s. ar.1. S.Bona. ar. 2. 3. 5. & aly vbi ſuprà.

Cauſa per ſe eſt, quæ virtute propria operatur: vt ignis reſpectu caloris, vel etiam ex intentione: vt in cauſis liberis. Cauſa per accidens eſt, quæ non virtute propria, ſed alterius formæ operatur: vt album ædificat, nõ ratione albedinis, ſed artis, quam nouit. Dicitur quoque cauſa per accidens, quæ remouet prohibens effectum: vt deſtruens columnam, cui ædificium innititur, eſt cauſa per accidẽs ruinæ ædificij, & hoc præter intentionem.

Nota.1. Cognitio alicuius rei illicitæ ſæpiſſimè eſt in cauſa, quominùs fiat peccatum.
Nota.2. Ratio eſt: quia ex eo, quòd quis cognoſcit forni-

fornicationem eſſe peccatum, plerunquè abſtinet à peccato.

CONCLVSIO I.

Ignorantia affectata eſt per ſe cauſa peccati. Quoniam ex intentione, vult, eam habens aliquid ignorare. Cõſtat ex definitione ignorãtiæ affectatæ, quæ eſt, cùm quis ſtudioſè vult neſcire aliqua: vt liberiùs peccet. Vnde ita confirmo concluſionem. Peccare ex intentione eſt, cùm quis intendit cauſam peccati, quò peccare valeat: vt porè, ſi quis inebriaret ſe animo occidendi hominem. Et cùm ignorantia affectata ſit huiuſmodi. profectò affectatè ignorans, ex intentione peccabit; & ex conſequenti ignorãtia affectata erit per ſe peccati cauſa.

CONCLVSIO II.

Contingit aliquando ignorantiã craſſam tam iuris, quàm facti eſſe peccati cauſam, non per ſe: ſed per accidens. Et ratio eſt: quia cauſa, quæ remouet prohibens aliquem effectum, dicitur cauſa per accidens: vt ex primo notabili conſtat: ignorantia autem remouet ſcientiam, quæ quidem ſi adeſſet, prohiberet peccatum; vt in ſecundo notabili patet. Quare erit cauſa per accidens.

Hinc, ſi quis accederet ad alienam, & culpabiliter ignoraret eſſe alienam, talis ignorantia in illo eſſet adulterij cauſa per accidens. Append. 1.

Hinc, factum non imputabitur ad culpam, quando procedit ex ignorantia inculpabili: vt patet exemplo Iudæ patriarchæ, cui non imputatur incœſtus cum Thamar nuru ſua. Et Iacob, qui non peccauit cognoſcendo Liam: vt rectè ſentit Adrianus quodlib. 4. Licet Caietanus vbi ſuprà ar. 3. arbitretur nõ excuſari à peccato abſolutè: ſed à peccato imputabili, id eſt, acceſſum Iacob ad non ſuam fuiſſe peccatum: non tamen imputari Iacob ad culpam, nec ad pœnam, eò quòd inculpabiliter ignorabat Liam eſſe ſuam. Sed de his infrà in hac quæſtione. Append. 2. *Adria.* *Caieta.*

Hinc, ſi quis occideret patrem, exiſtimans ſe occidere inimicum, ſi fuit negligẽs in inquirendo: An eſſet pater? An inimicus: imputabitur ſibi parricidium, propter negligentiam: ex parte tamen excuſabitur: vt infrà dicetur. Append. 3.

Alex. Alen. q. 113. m. 1. S. Tho. ar. 2. S. Bona. q. 2. Dur. q. 3. Caſt. & alij vbi s.

Prima diffic. An ignorantia ſit peccatum?

INtelligitur titulus. An ſit ignorare peccatum in ſe? quamuis non ſit cauſa alterius peccati. Exempli gratia, ignorare futurum eſſe peccatum. An ſit peccatum? etiam ſi inde nec furtum, nec animus peccandi ſequatur.

CONCLVSIO I.

Marc. vlt. Ignorantia vincibilis articulorum fidei eſt mortale peccatum ſecundum ſe, quàmuis nullum aliud inde peccatum ſequatur. Et ratio eſt: quia, cùm credere ſit ſub præcepto (qui enim non crediderit condemnabitur) profectò, qui non habuerit fidem articulorum, propter ignorantiam culpabilem, ſiue vincibilem, erit huius præcepti reus; & ex conſequenti peccabit mortaliter.

CONCLVSIO II.

Ignorantia puræ priuationis præceptorũ decalogi, quàmuis nullum inde ſequatur mortale, erit ſecundum ſe peccatũ mortale. Et ratio eſt: quia, qui ignorat aliquod præceptũ naturale, per talẽ ignorantiã conſtituitur in certiſſimo periculo committendi aliquod mortale; vt furtum, homicidium, &c. quod vitare tenetur. Atq; ita ratione talis periculi erit ſecundum ſe talis ignorantia peccatũ mortale. Deinde: quia omnes tenentur præcepta decalogi ſeruare. *Matth. 19.* Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, & qui vincibiliter ipſa ignorat nõ poterit ſeruare. Volũtas enim nõ fertur in incognitũ. Notanter dicitur priuatiua in concluſione: quia poſitiua hæreſis eſt.

CONCLVSIO III.

Append. Ignorantia culpabilis in eo, qui ignorat aliquod præceptũ Eccleſiaſticũ, ſiue præceptũ aliquod ad ſuum ſtatũ pertinẽs, ſecundum ſe eſt mortale peccatũ. Et ratio eſt: quia ſcientia dictorum eſt neceſſaria ad cauendum mortale: & cùm laborans tali ignorantia, in certiſſimo periculo peccãdi mortaliter cõſtituatur: erit talis ignorantia ſecundũ ſe mortale peccatum. Cùm ſit certiſſima occaſio peccandi mortaliter.

Hinc, qui ignorat culpabiliter præceptũ ieiunandi quadrageſimam, vel confitendi ſingulis annis, & ſumendi Euchariſtiam, etiã ſi confiteatur, & ſumat Euchariſtiã, & ieiunet, erit

reus mortalis peccati. Propter periculũ ruinæ ſui, & aliorum. Idem eſt iudicium de epiſcopis, iudicibus, aduocatis, tabellionibus, medicis, & reliquis, quorum ignorantia culpabilis, eſt certiſſima peccandi occaſio. Quamobrẽ ſunt in ſtatu damnationis, etiãſi nihil mali operẽtur. Huc vſq; de ignorãtia iuris.

CONCLVSIO IIII.

Non ſolùm ignorantia iuris, ſed etiam facti ignorãtia plerumq; eſt peccatum ſecundũ ſe, etiam ſi nullũ inde ſequatur peccatum. Probatur concluſio exemplo. Demus, fideles alicuius parrochiæ omnes hoc anno cõfeſſos fuiſſe, & euchariſtiam ſumpſiſſe: hoc tamen factum ſit, an non? à parrocho ignorari. Talis ignorantia ſecũdum ſe eſt mortalis: quia oppoſita ſcientia eſt neceſſaria, ad cauenda peccata ſubditorũ. Non enim ſatis eſt parrocho, habere bonos ſubditos: ſed oportet illum hoc ſcire. Cæterum, vt perfectiùs, quæ ad hanc difficultatem ſpectant, intelligas, nota ſequentes animaduerſiones.

Neſcientia hoc differt ab ignorantia, quòd neſcientia eſt priuatio ſcientiæ eorum, ad quæ facienda non ſumus ſecundum noſtrã naturã habiles: ſed ſupernaturaliter tantũ: quo quidem modo beati: dũ erãt viatores, neſciebãt multa, quæ nũc vidẽt in verbo: & nos in via neſcimus ea, quæ vidẽt beati in verbo. Et nulla creatura: vt Chriſtus teſtatur, ſcit diẽ iudicij. Ignorãtia verò eſt priuatio ſciẽtiæ, q̃ de lege quis poteſt habere. Quo modo ignorat, quis geometriam: neſcit tamen iudicij diem. *1. Animaduerſio. Alex. Alen. vbi. ſ. m. 2. Matth. 24.*

Scire nõnulla teneamur ex præcepto, alia verò minime. Ex præcepto quidẽ tenemur primũ ſcire fidei articulos. Secũdò decalogi præcepta, quia ſunt iuris naturæ. Tertiò vniuerſalia eccleſiæ præcepta: vt de annua ſacramentali confeſſione, & de communione, & de ieiunio, & de decimis miniſtris eccleſiæ ſoluendis, & de audienda miſſa diebus feſtiuis. Quartò tenetur quiſquè ſcire, quæ ad miniſterium ſui ſtatus attinent: vt epiſcopus tenetur ſcire vtrumquè teſtamentum. Confeſſor tenetur ſcire, quæ ad confeſſiones audiendas pertinent, communia, videlicet, peccata, &c. Et coniugatus tenetur ſcire debitum eſſe ſoluendũ, & liberos bonis moribus eſſe inſtituendos, & de aliis ſimilibus ſimile eſt iudiciũ. Quæ autẽ nullatenus homo ſcire ex p̃cepto tenet͂, ſũt artes liberales, & cætera omnia *2. Animad. D. Aug. epiſt. 95. lib. 2. de pec. & remiſ. c. 5. de lib. arb. c. 3. de bo. perſeuer. c. 20. & lib. 10. confeſſio. c. 29. & 37.*

veritatem, [illegible] negligentia [illegible] ille, qui ignorat inuincibiliter. Aliud namque illi eſt, quærere, cur ignorantia inuincibilis ſit peccatum? Aliud verò inquirere. Vnde ignorantia, quæ eſt cauſa illius, proficiſcatur; Caietanus art. 2. vbi ſuprà tenet eſſe peccatum ratione negligentiæ inquirendi veritatem cui S. Thom. ibidem ſuffragatur. Ignorantia inuincibilis non tollit obligationem ſeruandi legem: quamuis alicui qui inculpabiliter ignorat excuſet tamen (vt ipſi dicetur) ne dominus ſit tranſgreſſio ad culpam imputabilis. Patet ex Euangelio. Lex enim baptiſmi omnes obligat, vt habetur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit, &c. vbi ponitur præceptum commiſſatorium aduerſus omnes infideles, etiam illos, quibus Chriſtus non eſt annunciatus. Quoniam lex vniuerſalis eſt. Excuſabuntur tamen à culpa per ignorantiam inculpabilem illi, ad quos rumor Euangelij nondum peruenit. Fides enim ex auditu. *Nota.* *Ioan. 3.* *Ad Ro. 10.*

Hinc, poterit accidere, aliquem actum eſſe intrinſecè malum, & tamen non eſſe ad culpam imputabilem. Patet exemplo, nam homicidium eſt ex natura rei malum, & tamen venatori, inculpabiliter illud ignoranti non erit peccatum. Append.

CONCLVSIO I.

Præciſa ratio, ob quam, ignorantia vincibilis in caſibus proximæ difficultatis eſt peccatum, non eſt ſola negligentia inquirendi veritatem: verum etiam, quia eſt voluntaria in ſua cauſa, ſcilicet in negligentia inquirendi veritatem: & quia eſt talis ignorantia contra aliquod præceptum. Probatur prima pars, quia ad hunc modum definitur peccatum, teſte D. Auguſt. Quod voluntariè eſt contra legem Dei. Et cui competit definitio, eidem neceſſe eſt, & vt definitum conueniat. Secunda pars probatur ex eadem definitione peccati: nam peccatum eſt dictum, vel factum, &c. Quare vbi non eſt lex, nec præuaricatio: ſed habemus præceptum ſciendi, quæ ſunt in proximo difficultatis poſita. Ergo priuatio huius ſcientiæ, nempè ignorantia eſt contra aliquod præceptum, & ex conſequenti peccatum. Et confirmatur, qui vincibiliter ignorat Grammaticam, vel Geometriam, non eſt culpabilis: propterea quòd Grammaticam, vel Geometriam ſcire, non eſt ſub

D. Aug. lib. 22. contrar. Fauſt. c. 27. & 1. retrac. c. 13.

Ad Roma. 4.

præcepto:

præcepto: ergo præciſa ratio, quare ignorantia eſt peccatum, erit: quia ſcientia illi oppoſita eſt ſub præcepto.

CONCLVSIO II.

Ignorantia inuincibilis non mutat naturam actus, qui eſt peccatum ex genere: efficit tamen, vt talis actus, taliter ignoranti ad culpam, ſiue ad pœnam non imputetur. Verbi cauſa, ignorantia inuincibilis cõtractus vſurarij nõ tollit, quin vera ſit vſura; excuſat tamen contrahentem à culpa. Et ratio eſt, quia tale peccatum non eſt voluntarium in ſe, neque in ſua cauſa, nempè, in negligentia inquirendi veritatem: quia adhibita fuit omnis diligentia ad relegandam ignorantiam neceſſaria, conſulendo peritiores, vel ſtudendo, &c. & non fuit relegata. Secundò confirmatur concluſio: quia cùm actus proueniens ex ignorantia inuincibili ſit circa idem obiectum illicitum, circa quod eſt, ſecluſa ignorãtia, erit ex ſe peccatum: vt patet in exemplo poſito de vſura, cuius obiectum vtrobique eſt pecunia aliena.

Append. Hinc, in materia iuſtitiæ, deſtructa ignorantia, ignorans ad reſtitutionem tenebitur.

Tertia diffic. Ignorantia fidei articulorum poteſt ne eſſe inuincibilis?

CVm ſuprà diximus, ignorare inuincibiliter articulos fidei eſſe peccatum, reſtat tractemus. An talis ignorantia poſſit eſſe inuincibilis? ita, vt non imputetur ad culpam. Quam quidem ignorantiã habere videbantur Indi, antequàm Hiſpani ad eos Euangelium detuliſſent. Hoc autem in loco non eſt ſermo de ignorantia poſitiua, ſiue prauæ diſpoſitionis, quam, vt in primo artic. diximus, habent hæretici, & infideles, qui de Eccleſia Catholica audiuerunt: ſed de priuatiua ignorantia, qua laborant illi, ad quos nullus Euangelij rumor peruenit. Duæ ſunt contrariæ opiniones. Vna, quæ negat, poſt ſufficientem Euangelij promulgationem, dari ignorantiam inuincibilem fidei, quam defendunt grauiſſimi Doctores antiqui, ſcilicet, Alex. Alen. quæſt. 113. memb.

Alex. Alen.

memb.8.&.q.154. memb. 6.&.3.p.q. 69. memb.3. Altiſio. 3. p. ſummæ in.q.vtrum fidei poſſit ſubeſſe falſum. Gerſo.in tract. de vita ſpirituali lect.4.p.6.Hugo de ſacrament.lib.2.q. 2. c. 5. Gabriel.q. 2. huius diſt. Hos refert Adrianus quodlib. 4.q.1. Altera opinio affirmat,quæ eſt S.Tho.2.2.q.10.art. 1. & S. Bona.& Armachani, quos refert, & ſequitur Vega lib.6. ſuper concil. Trid.c.18. Antequam ad hanc difficultatem expediendam accingamur,quędam fundamenta maximè vtilia iacienda nobis ſunt. Primum fundamentum. Poſt ſufficientem euangelij promulgationem certiſſimum eſt apud omnes antiquos Doctores, neminem abſque fide Chriſti explicita, id eſt,in particulari,ſaluari:bene tamen poſſe iuſtificari. De hac re lege Flores. 4.lib. de baptiſmo. Probatur fundamentum exemplo Cornelij, quem ſcriptura vocat iuſtum: quia ante fidem Chriſti explicitam, erat gratus Deo. Aliter enim ſcriptura ſacra non eum appellaſſet iuſtum. Fuit quidem iuſtus non ſolùm iuſtitia morali: qua philoſophi gentium iuſti nominabantur: ſed & fidei iuſtitia, qua homo eſt Deo ad vitam æternam acceptus. Nam credebat implicitè. Alioquin non placuiſſet Deo: quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Quòd autem non poſſit quis ſaluari abſque fide explicita Chriſti, teſtatur D. Aug. apud Magiſtrum lib. 3. diſt.25.dicẽs. Si Cornelio ſine fide Chriſti poſſet eſſe ſalus, non ad eum mitteretur architectus Petrus; &c. & loquitur de fide explicita Chriſti: quoniam implicitam iam habebat:vt ibidem.D. Auguſt. tradidit. 2.fundam. Qui crediderit duos illos articulos,quos B.Paul.proponit ad Hebræ. 11. dicens.Oportet accedentem ad Deũ credere,quia eſt, & quòd inquirentibus ſe remunerator ſit.Et præcepta Decalogi (quæ naturali lumine cõſtãt,& in illo principio includũtur. Quod tibi vis fieri,&c.)ſeruauerit,is facit,quod in ſe eſt,ad iuſtificationis gratiã aſſequẽdam. Quæ quidẽ omnia,quãuis naturali lumine conſtent: viribus tamen naturæ abſque peculiari Dei auxilio ſeruari à nobis haud poſſunt: vt in ſecunda huius ſecundi parte in tractatu de gratia explanatur: 3. fundament. Quãuis ad gratiam iuſtificationis aſſequendam ſufficiat homini facere totum,quod in ſe eſt: non tamen ſufficit, neque

Altiſiod.
Gerſon.
Hugo.
Gabr. 2. ſen. diſt. 22. q.2.
Adria.
S.Thom.
S.Bona.
Vega.
1.Fundam.
Actor.10.
Ad Heb. 11.
D. Auguſt.
2.Fundam.
Ad Heb. 11.
3. Fundam.

requi-

requiritur, & ignorantia [illegible] Christi, & articulo-
rum fidei [illegible]. Secundum, dicere, quòd non ſufficiat,
Actor.10. & constat exemplo Cornelij, qui multò, antequam illumi-
naretur, fecerat totum, quod in ſe erat, ad iuſtificationem aſ-
ſequendam: Nam dicitur, quòd deprecabatur Deum ſemper,
id eſt, per multum temporis, antequam reuelationem [illegible] ac-
ciperet, & tamen [illegible] fidem Christi explicitam
ignorabat, priuſquam Petrus ad eum veniret. Secundum pa-
tet, ſcilicet, quòd non requiratur, vt ſit neceſſarium: vt quis
ſeipſum vltimatè diſponat ad gratiam, vt ignorantia fidei im-
putetur ſibi ad culpam. Quia multis, qui erant peſſimis mori-
D. Aug. bus imbuti, fuit fides reuelata; quemadmodum in D. Aug. de na-
tura, & gratia ſcribendo, de Paulo teſtatur. Ait enim, Paulus
cùm nullis bonis meritis, immò cum multis malis demeritis,
gratiam Dei (reddentis bonum pro malo) eſt aſſecutus: & la-
tro, qui in cruce paulò ante Christum blaſphemauerat, rece-
Luc.23. pit fidem [illegible]. Et Corinthiis idololatris [illegible] eſt
1.Cor.12. euangelium [illegible] Apoſtolus [illegible] eſſe-
1.ad Cor.c.6. tis, [illegible] ſicut ducebamini euntes, &c. Et cap.
6. neque fornicarij, neque molles [illegible] regnum Dei poſſi-
debunt. Et hæc quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati
eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, & in ſpiritu Dei noſtri.

Append.1. Hinc apertiſſimè colligitur, multis, qui ſolùm malè viue-
bant, reuelatam fuiſſe fidem. Quam quidem doctrinam non
Ad Rom.3. ſemel ad Rom. & ad Galat. D. Paulus confirmauit. Ait enim,
arbitramur iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.
Vbi ad iuſtificationem per fidem docet non eſſe neceſſarium
ſeruare mandata.

4. Fund. Fides de lege ſolùm per prædicationem manifeſtatur. Di-
cit enim B. Paul. ad Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non
audierunt? Quomodo audient ſine prædicante? &c. Ergo fi-
des ex auditu. Quibus verbis apertiſſimè docet, fidem de lege
nemini, niſi per vocem prædicantium reuelari. Quòd ſi ali-
quando per internam reuelationem Spiritus ſancti fuit mani-
Actor.9. feſtata, vt B. Paulo, hoc ſpeciale priuilegium factum eſt.
Append.2. Hinc, qui nihil de euangelio, & [illegible] pœnitus, nec poteſt-

nec

nec tenetur aliquid facere ad talem ignorantiam vincendam. Et ratio eſt: quoniam hoc eſt illi impoſſibile. Et probatur primò: quia de lege; vt dictum eſt in 4. fund. prædicatio exterior eſt illi neceſſaria; quæ quidem prædicatio non eſt in poteſtate hominis, niſi ſolius Dei mittentis prædicatores. Ad Roma. 10. Quomodo prædicabunt, niſi mittantur. Secundò, quia non habet, quos interroget ad talem ignorantiam vincendam. Non prælatos, de quibus dicitur. Interroga iumēta, & docebunt te. Et prælati intelliguntur nomine iumentorū, quoniam pondus diei, & æſtus portant. Non habent ſapientiores, qui nomine volatilium ibidem ſignificantur, quando dicitur. Et volatilia cœli indicabunt tibi. Nam alta contemplantes, omnem veritatem penetrant. Cùm enim omnes, quibus cùm viuit, eadem laborent ignorantia, nō habet quos interroget. Tertiò; quia nullus tenetur adhibere diligentiam ad inueſtigandam aliquam veritatem, niſi aliquo modo præcognoſcat illam. Voluntas enim non fertur in incognitum, & ad illum; vt dictum eſt, nullus rumor, vel præcognitio veritatis Euangelicæ, & fidei peruenit. Quartò, nec orationibus vacare ad hoc deſtinatis, ſcilicet, ad relegandam ignorantiam. Nam inquit B. Paul. ad Rom. 10. Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt? Tenebitur tamen iſte rectè viuere; non tamen ad hunc finem: vt illuminetur. Quia cùm hic finis, nempe, Chriſtus, non ſit aliquo modo præcognitus, non poteſt eſſe ab operante intentus.

Ad Rom. 10. *Iob. 12.* *Ad Ro. 10.*

CONCLVSIO.

Ille, qui nihil audiuit de Chriſto, ſi quis ſit modò in orbe, non peccat, nō credendo, & habet ſuæ infidelitatis priuatiuā ignorantiam inuincibilem. Hæc concluſio eſt D. Aug. in. q. noui teſtamenti (quem citant Gabr. & Vega) dicentis. Si nō fuit, à quo quis diſceret, neq; ad eum aliquo modo rumor doctrinæ peruenerit, tunc non aliquo vitio ignorat, & immunis eſt à condemnatione. Intellige propter infidelitatem: vt idem Aug. declarat ſuper Ioan. c. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, &c. peccatum nō haberent, ſcilicet, infidelitatis. Et confirmatur ex fundamentis poſitis: nam poteſt quis iuſtificari habēs ignorantiam Chriſti abſq; fide explicita: vt habetur

D. Aug. *Gabr. 2. ſen. d. 22. q. 2.* *Vega libr. 6. ſuper concil. Trid. c. 18.* *Ioan. 15.*

betur in primo fundamento. Tum etiam: quia poteſt quis facere totum, quod in ſe eſt, ad gratiam conſequendam, & tamen non ſtatim illuminabitur: vt ex.2.& 3. fundamento conſtat. Et interim in illo ſpatio, dum illuminatur, ignorat inuincibiliter Chriſtum. Et tandem: quia ſola prædicatio exterior eſt de lege medium neceſſarium ad vincendam ignorantiam articulorum fidei: vt demonſtratum eſt in 4. fundamento, & eius appendice. Quare ita ignorans nihil tenetur facere ad vincendam ignorantiam: vt ibi probatum eſt.

Append. *Ad Rom. 10.* Hinc, Beatus Paul. ad Rom. 10. Non increpabat infideles, eò quòd nō feciſſent totum, quod in ſe erat ad iuſtificationē; ſed quod non crediderint prædicantibus. Ait enim: nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum. Sed de his in libro controuerſiarum.

DVB. I. Sarraceni, & alij infideles, ad quos rumor Euangelij nondum peruenit, ignorant ne inuincibiliter fidei articulos?

Alex. Alen. 3.p.q. 69. m. 3. Ratio dubitandi eſt: quia videtur par ratio de illis, & de Indis, antequàm Hiſpani ad eos perueniſſent, de quibus intelligitur præcedens concluſio. Non enim habent, quos interrogent.

CONCLVSIO.

S. Tho. 2. 2. q.2. art. 6.7. & 8. *Dur.d. 25.q. 3.lib. 3.* *Marc.vlt.* Caterua dictorum Sarracenorum non ignorat inuincibiliter, ſed culpabiliter fidei articulos. Et ratio eſt: quia habent ignorātiam prauæ diſpoſitionis. Quoniam habent diſſenſum omnium veritatum fidei. Nam inficiantur Chriſtū eſſe Deū, & hominem, & Deum eſſe trinū, & vnum. Et nolunt admittere prædicatores Euangelij, qui habent ius deferendi Euangelium per totū orbem, iuxtà præceptū Saluatoris. Mar. vlt. Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Et nolunt diſcutere argumenta noſtræ religionis, quæ ſunt miracula ſupernaturalia. Ponuntque obicem veritati: quia in ſecta eorum ſtatutum eſt, ne illam diſcutiant argumentis, & rationibus: ſed armis defendant. Cùm veritas nō armis: ſed rationibus inueſtigetur, & eluceſcat.

Hinc,

Hinc, non eſt par ratio de his; & de Indis, qui ignorantia tantùm priuatiua legis Euangelicæ laborant. Append.

DVB. II. Sunt ne modò fideles intra Eccleſiam, qui poßint ignorantiam aliquorum articulorum fidei inuincibilem habere?

CONCLVSIO I.

Circa articulos fidei, qui in ſymbolo Apoſtolorũ proponuntur, & circa Eccleſiæ ſacramenta, nullus fidelium poteſt ignorantiam inuincibilem habere. Et ratio eſt, quia ſæpiſſimè à prædicatoribus proponuntur, & ſingulis ferè articulis ſunt dies ſolemnes, quibus celebrantur, inſtituti.

CONCLVSIO II.

Præter ignorantiam articulorum fidei, & ſacramentorum poteſt aliquis fidelis intra Eccleſiam habere ignorantiam inuincibilem quarũdam propoſitionum, quarũ oppoſitæ ſunt tanquàm de fide habendæ. V.g. quòd ſacramenta non conferant gratiam ex opere operato: ſed tantùm iuxtà ſuſcipiẽtium deuotionem: vel quòd poteſt aliquis habere certitudinem fidei ſuæ gratiæ, &c. Et ratio eſt: quia Chriſtianus ſimplex, & illiteratus poteſt à quodam viro maximæ auctoritatis occultè hæretico propoſitiones huiuſmodi audire, quas tenetur credere: propter auctoritatem proponentis, quarum oppoſitæ ſunt ſolis hæreticis notæ.

Quarta diffic. Poteſt ne eſſe ignorantia inuincibilis præceptorum naturalium?

Talia ſunt decalogi præcepta. Tripliciter dicitur eſſe aliquid de lege naturæ. Primò tanquàm primum principium, cuius veritas ex ſola apprehenſione terminorum abſquè vllo ſtudio, & labore, & collectione conſequentiarum conſtat. Huius generis eſt illud principium, omne bonum eſt faciendum, omne malum fugiendum. Et illud, quod tibi nõ vis, alteri ne, &c. Et illud omnia quęcũque Nota.

 vultis

vultis faciant vobis homines, facite illis. Et illud ſummum bonum eſt diligendum. Secundò, quod per bonam, & neceſſariam conſequentiã ex aliquo dictorum principiorũ vniuerſaliſſimorum colligitur. Huiuſmodi ſunt omnia præcepta primæ tabulæ, quæ colliguntur, ex illo principio, ſummum bonum eſt diligendũ. Ita enim inferuntur. Deus eſt ſummè bonus: ergo ſummè diligendus, quod eſt primũ præceptum. Præterea: ergo nullo periurio blaſphemandus. Quod eſt ſecundum. Ad hæc: ergo certo die hebdomadæ colendus: prout cõmune eſt omnibus nationibus, quod eſt tertium. Præcepta verò ſecundæ tabulæ colliguntur ex illo principio. Quod tibi non vis, alteri ne feceris, & immediatè, ſine vllo ſtudio, & labore. Tertiò dicitur de iure naturali eſſe illud, quod ex aliquo principio colligitur: non tamen abſque ſtudio, & ſcientia. Quod quidem ad ſapientes ſpectat. Huiuſmodi ſunt multæ propoſitiones: vt illa fornicatio eſt fugienda, quæ infertur ſic. Eſt in præiudicium prolis generandæ propter incertitudinẽ parentum: ergo non eſt committenda. Colligitur tamen ſtudio, & labore ex illo principio, quod tibi non vis, &c.

CONCLVSIO I.

Ignorãtia inuincibilis principiorũ practicorum, & vniuerſaliſſimorum, quæ ſunt de lege naturæ primo modo, dari non poteſt, neq; vtenti ratione eſt poſſibilis. Ratio à ſimili eſt: nam vt in ſpeculatiuis non eſt ignorantia primorũ principiorum poſſibilis: propterea quod, poſteaquàm aliquis habet notitiã terminorũ, impoſſibile eſt ignorare illud principium, omne totum eſt maius ſua parte: vel ſi ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent ſunt æqualia: Ita à ſimili in practicis principiis non dabitur ignorãtia inuincibilis, ſiue inculpabilis illorum, quorum veritas ex ſola terminorum apprehenſione conſtat. Sequela patet quia par eſt, & æqualis vtrobique ratio.

CONCLVSIO II.

Per breue tempus in aliquo euentu poteſt dari ignorantia inuincibilis præceptorũ decalogi, quæ de lege naturæ ſecũdo modo eſſe dicuntur. Demus. v. g. eſſe aliquam gentium nationem, in qua ob maximam mentis caliginem ignoratur furtum eſſe peccatũ, in tali euentu, ſi quis, cùm primùm ratione

vteretur, intelligeret furtum ab omnibus, tanquàm licitum exerceri, & eiſdem roganti maiores, licitum eſſe furtum reſponderent, haberet hic ignorantiam inuincibilem illius præcepti, non furtum facies, per breue tempus, donec ipſe conſulens ſe ipſum, intelligeret, nō eſſe licitum facere in alium id, quod in ſe ab alio fieri nollet. Iam concluſionē ſic confirmo. Cùm primùm hic ratione vteretur, non teneretur aliorum mores damnare: ergo excuſaretur per breue tempus illos ſequendo. Oſtenditur etiam à definitione ignorantiæ inuincibilis. Nullo enim labore, vel ſtudio illam ignorantiam per breue tempus (vt dictum eſt) vincere poſſet.

Hinc, per breue etiam tēpus poſſet ex patribus idolis deditis natus, & in idolorum cultu educatus, ignorantiam inuincibilem primi præcepti decalogi habere: non autem per longum tempus: quia ſi ſolo rationis naturalis ductu id conſideraret, certè intelligeret Deum eſſe vnum: quemadmodum philoſophi gentium intellexerunt, teſte B.Paul. qui ait. Gentes, quæ legem non habent (ſcilicet ſcriptam) naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt. Cuiuſmodi ſunt præcepta decalogi in lege reuelata, quæ naturaliter ſunt omnibus nota. Append.1. Ad Ro. 2.

Hinc, præcepta decalogi ſecundæ tabulæ, quæ immediatè in illo principio vniuerſali, quod tibi non vis, &c. ſicut ſingulares propoſitiones ſub ſua vniuerſali, continentur: vt hæc Petrus eſt animal, ſub hac omnis homo eſt animal, non poſſunt inuincibiliter per multum tempus ignorari: vt patet ex B.Paul. modò citato. Quia ſicut non cadit ignorātia inuincibilis in dicto principio, quod tibi non vis, &c. Ita neque cadet in ſuis particularibus, quæ omninò immediatè, & neceſſariò ex illo colliguntur. Append.2.

CONCLVSIO III.

Præcepta naturalia tertio modo dicta, quæ non colliguntur ex principiis vniuerſaliſſimis, niſi magno ſapientum ſtudio, & labore, poſſent ab infidelibus inuincibiliter ignorari: vt exempli gratia, fornicationem ſimplicem nullo modo eſſe peccatum. Et ratio eſt: quia hæc, & alia huiuſmodi vix à ſapientibus, & philoſophiæ moralis ſtudio deditis colliguntur, eſſe contra legem naturæ.

Doct. vbi. ſ. *Quinta diffic. Datur ne ignorantia inuincibilis iuris poſitiui?*

CONCLVSIO I.

IGnorãtia inuincibilis iuris poſitiui, Eccleſiaſtici, & ciuilis poteſt haberi. Et ratio eſt: quia non omnes tenentur ſcire ius poſitiuum. Non enim colligitur ex principijs vniuerſaliſſimis iuris naturalis: vt præcepta decalogi: ſed pendet ſolùm tale ius ex beneplacito legiſlatoris, iuxtà illud. Quod principi placet, legis habet vigorem. Quod quidem non eſt ex natura rei omnibus notum.

Append. 1. Hinc, qui inculpabiliter ignorat legẽ, qua cauetur, ne vltrà pretium definitum à lege, frumẽtum vendatur, neq; erit reus iniuſtitiæ, neque ad reſtitutionem tenebitur.

Append. 2. Hinc, ignorãs cathalogũ prohibentẽ aliquos libros; ſi per ignorantiam inuincibilẽ, retineat librum prohibitũ, vel oblitus eſt libri: vel quia conſuluit peritiores, qui fortè ignorabãt cathalogũ, in hoc euentu nõ contrahet excõmunicationem. Et de ſimilibus erit ſimili modo, cenſendum.

CONCLVSIO II.

Nemo poteſt ignorantiam inuincibilem habere eorũ, quæ ſunt iuris poſitiui, & frequentiſſimè omnibus nota: vt exẽpli gratia, qui percutit clericũ eſt excõmunicatus: vel in quadrageſima ſunt lacticinia, oua, &c. cauenda. Et ratio eſt: qa iſtorũ ignorãtia eſſet culpabilis, cũ ſint hęc lippis, & tõſoribus nota.

Sexta diffic. Tenebitur confeſſor docere pœnitentem, laborantẽ ignorãtia aliqua inuincibili iuris diuini, naturalis, aut poſitiui?

DE Hac re in floribus quarti libri multa diximus.

CONCLVSIO.

Confeſſor pœnitentem, ita ignorantẽ ius poſitiuũ, nec debet, nec põt admonere. v. g. ſit ita ꝙ pœnitens ignoret ignorantia facti ſe eſſe coniugatũ cum conſanguinea intra quartũ gradũ: ſiue ꝙ laboret ignorantia iuris, quod non põt exigere debitum, poſtquam cognouit conſanguineã vxoris ſuæ: Præterea,

terea, eſto ꝙ intelligat confeſſor pœnitentem negligentẽ futurum in petenda diſpenſatione, & quòd interim cũ peccato accedet ad vxorem, in his, & ſimilibus euentibus, meliùs erit non docere pœnitentẽ. Et ratio eſt: quia pœnitens non peccat tunc: quoniam per ignorãtiam inuincibilẽ excuſatur, & monitus fortaſſis in periculo peccandi, propter negligentiã impetrandi diſpenſationem, conſtitueretur. Quare præſtat tunc tacere, quàm illum admonere. Immò tenetur tacere: fruſtra enim niti, & nihil aliud laborando, quàm odium quærere, extrema dementia eſt.

Septima diffic. Culpabilis ignorantia fieri ne poteſt, virtute pœnitentiæ inculpabilis?

CONCLVSIO.

LAborans ignorantia culpabili, ſi pœniteat eũ ignorãtiæ: vel eſto, ꝙ nõ pœniteat, ſi ꝓponat, vel cõſulẽdo peritiores, vel ꝓprio ſtudio, veritatẽ inueſtigare, in hoc euentu cùm primùm hoc ꝓpoſuerit, nõ imputabitur illis talis ignorantia ad peccatũ, etiã antequàm illuſtretur. Ratio eſt: qa præciſa cauſa, ob quã, ignorãtia imputatur ad culpã eſt, ꝓpter negligentiã inquirendi veritatẽ: & cùm talis proponat veritatẽ inueſtigare, non erit illi ignorantia imputanda. Nota 2.

Hinc, ſi hæreticus cõſtitutus extra Eccleſiã ignorans explicitè veritates articulorũ fidei, quas tenebatur explicitè credere, proponat interrogare Catholicos, & veritatẽ inquirere, interim poſtquàm hoc propoſuit, illo tẽpore intermedio, antequàm inquirat, & illuſtretur, ignorantia inculpabili laborat. Iam enim ceſſat cauſa culpabilis, quæ erat negligentia. Append. 1. Nota 3.

Hinc, ſi ignorãs fidẽ proponat inquirere, qui eum doceat, & ſimul eum pœniteat, per fidem implicitam Chriſti, antequàm illuſtretur, iuſtificabitur. Patet exẽplo Cornelij, quod ſuprà retulimus. Idem iudicium eſt de idololatra, qui proponit inquirere veritatem. Si eum pœniteat, dummodò non perſeueret in idololatria. Quoniam ſi perſeueraſſet in ſuo errore, eſſet tunc infidelis poſitiuè, quàmuis proponat veritatem inueſtigare. Appen. 2. Nota 4. Appen. 3.

Alex. Alen. q. 113. m. 7. 8. & 9. & q. 154. m. 4. 5. & 6. S. Tho. q. 76. ar. 3. S. Bona. ar. 2. q. 3. Dur. quæſt. 4 in hac. d. & Caſtr. & alij vbi ſuprà.

Artic. Vtrùm ignorantia excuſet à peccato?

Prima diffic. Quando ignorantia excuſat omninò à peccato?

AD maiorem intelligentiam huius difficultatis relege primùm diſtinctiones ignorantiæ ſuprà poſitas, & nota, quæ ſequuntur.

Nota. 1. Peccatum ex ignorantia commiſſum eſt inuoluntarium in ſe, & voluntarium in ſua cauſa, nempe, in negligentia inquirendi veritatem: quæ quidem negligentia eſt ignorantiæ cauſa. Exempli gratia, quando quis fornicatur ex ignorantiá iuris, putans non eſſe mortale: ita quòd ſi ſciret, non fornicaretur, talis fornicatio non eſt voluntaria in ſe ipſa, quatenus eſt peccatum. Et ratio eſt: quia nihil volitum, quin præcognitum, & cùm is, qui ex ignorantia fornicatur, non cognoſcat fornicationem eſſe peccatum, non vult illam in ſe. Si enim agnoſceret eſſe peccatum, non fornicaretur: dicitur tamén voluntaria in ſua cauſa, ſcilicet, in negligentia inquirendi veritatem.

Nota. 2. Dicitur negligentia volita bifariam: vel actualiter; vt ſi ignorans dicat, nolo interrogare ſapientes, & tūc erit ignorātia affectata: vel interpretatiuè: vt quando quis tenetur, & poteſt veritatem inquirere, & non vult diligentiam adhibere.

Nota. 3. Aliud eſt peccare ex ignorantia, aliud verò ignorãter. Peccat primo modo, qui ſi ſciret, nō peccaret: ita ꝙ ignorantia eſt cauſa peccati. Peccat autē ſecundo modo, qui ſi ſciret nihilominus peccaret: vt ſi quis accedat ad non ſuam, quam ſuā eſſe exiſtimauit: acceſſurus nihilominus, ſi non ſuam eſſe ſciret.

Nota. 4. Sicut peccatū tantum habet malitiæ, quantū habet voluntatis (Omne enim peccatum ideò peccatum: quia eſt voluntarium, id eſt, euitabile) ita ignorātia tantū habet excuſationis à culpa, quantum habet inuoluntarij. Et huius rei cauſa eſt: quia ſicut tota ratio peccati eſt voluntarium, vbi nihil fuerit voluntatis, nihil erit peccati, & vbi fuerit aliquid peccati, erit aliquid voluntatis.

CONCLVSIO I.

Quando ignorantia eſt, nõ totius facti: ſed alicuius circunſtantię mutantis ſpeciẽ, ſi fuerit inuincibilis excuſat à malitia non totaliter: ſed ex parte. V.g. ſi quis intendẽs occidere inimicum, occidat patrem, quem inuincibiliter ignorauit eſſe patrem hic à peccato patricidij: non tamen homicidij excuſabitur. Et ratio eſt: quia illa circunſtantia patris fuit omninò inuoluntaria, & ex conſequenti non fuit peccatum. Et confirmatur: quia patricidium non fuit voluntarium in ſe, nec in ſua cauſa: quoniam adhibuit omnem diligentiam, quę à peccato patricidij excuſauit.

Hinc, Iudas, quando acceſſit ad Thamar, nurum ſuam, excuſatur ab incœſtu: non tamen à fornicatione. Quia ad ſcortum accedere arbitrabatur. Appen. 1. *Gen. 38.*

CONCLVSIO II.

Quando ignorãtia iuris, aut facti fuerit affectata, nullo modo à peccato excuſat. Et ratio eſt: qa talis ignorãs, ſciens, & volens intẽdit peccati cauſam, & peccatũ ipſum p ſe, & eſt omnino volũtariũ. Vult enim ignorare: vt liberiꝰ peccare valeat.

Hinc, tali ignorantia laborauit Achab, Rex Iſrael, Nã monitus: vt cõſuleret voluntatẽ domini per prophetã, reſpondit: Odi illum: nunquàm enim mihi prophetat bonũ: ſed malum. Append. 2. *3. Reg. 22.*

CONCLVSIO III.

Ignorantia iuris, aut facti craſſa, vel ſupina nõ excuſat omnino à peccato. Et ratio eſt: quia tale peccatum eſt voluntarium in ſua cauſa, nempe, in negligentia inquirendi veritatẽ. Atq; ita eſt ad pœnam æternã imputabile. Tantum enim habet peccatum malitiæ, quantum voluntatis: vt ex tertio notabili conſtat.

CONCLVSIO IIII.

Ignorãtia inuincibilis omninò à peccato excuſat. Et ratio eſt: quia nullo modo eſt voluntaria in ſua cauſa: propterea ꝙ ignorans adhibuit diligentiam: vt eam vinceret, nec potuit.

Hinc, prætermittens peccatum aliquod, aliàs confitendũ, de conſilio confeſſoris eſt à culpa immunis: quia huiuſmodi peccatum nullo modo fuit volitum. Et idem eſt iudicium de eo, qui conſilio ſapientis facit contractum vſurarium. Append. 3.

Secunda diffic. Vtrùm ignorantia concomitans à peccato excuſet?

EXempli gratia. Si quis, adhibita ſufficienti diligentia, occidat inimicum, quẽ feram eſſe arbitrabatur. An talis

Nota.1. ignorantia inuincibilis eum à peccato excuſet? Inter voluntarium, & inuoluntarium datur mediũ, ſcilicet, nõ voluntarium. Nam voluntarium eſt, quod voluntas vult, & eligit in ſe, aut in ſua cauſa. Inuolũtarium contrariè dicitur, quod neq; in ſe, neq; in ſua cauſa eſt volitũ. Non voluntariũ appellatur contradictoriè: vt quãdo voluntas neq; habet volitionẽ, neq; nolitionem actus: eò ꝙ non præcognouit illum, neq; voluit

Nota.2. cauſam eius. Voluntariũ trifariam dicitur. Primò formaliter; vt quod eſt volitum in ſe. Secundò interpretatiuè, quod non eſt volitum in ſe, ſed in ſua cauſa: vt homicidium commiſſum ab ebrio, qui ſciens, & volẽs inebriauit ſe. Tertiò virtualiter, quando quis vult aliquid, quod ſequitur neceſſario ab actu præcedenti formaliter volito. V.g. dicat quis. Volo celebrare miſſam, ecce actum formaliter volitum. Iſte, ſi conſecrationis tempore diſtrahatur, tunc conſecratio eſt virtualiter volita. Quia ſequitur ex actu formaliter volito, nempe, ex actuali volitione celebrandi miſſam.

CONCLVSIO I.

Ignorãtia cõcomitans, ſi fuerit vincibilis, nõ excuſat à peccato: quin potiùs accuſat, & eſt peccatũ. Et ratio eſt: q̃a eſt volita in ſua cauſa immediata, ſcilicet, in negligẽtia inquirẽdi veritatẽ: vt qui intẽdẽns occidere ferã, occideret inimicũ, nullà diligentia adhibita. In hoc euẽtu ignorantia nõ eſt cauſa peccati. Nam ſi ſciuiſſet: nihilominus occidiſſet. Sed eſt peccatũ; propter cauſam dictã, nepẽ: quia voluit cauſam immediatam homicidij, ſcilicet, negligentiam inueſtigandi veritatem.

CONCLVSIO II.

Ignorãtia cõcomitãs peccatũ, ſi fuerit inuincibilis, neq; accuſat, neq; à peccato excuſat. Nõ accuſat: q̃a nõ eſt peccatũ volitũ in ſe, cùm ſit ignotũ: neq, in ſua cauſa: quoniã adhibuit debitã diligentiã. Neq; excuſat: quoniam ignorantia eſt cauſa peccati, eò ꝙ tollit ſcientiã, quæ ſi adeſſet, ꝓhiberet peccatũ. Si enim ſciret etiam peccaret: quare à peccato nõ excuſat: vt

patet

patet exemplo illius qui adhibita ſufficiēti diligentia occidit inimicū, quē ſi ſciuiſſet, etiā occidiſſet. Hic enim non accuſat: quia debitā adhibuit diligentiā, nec excuſatur: quoniā ignorātia illa excuſat à peccato, quā qui habet, ſi ſciret factum eſſe malum, nòn efficeret, & hic ſi ſciuiſſet, factum cōmiſiſſet.

CONCLVSIO. III.

Actus ille, ex quo ſequitur homicidiū cōmiſſum per ignorantiā inuincibilē cōcomitantē: vt ſagittatio, nullo modo eſt imputandus ad culpā: immò ſi honeſto fine fiat, eſt actus laudabilis, & homicidiū inde ſecutū, niſi ſubſecuta fuerit ratihabitio, rationem peccati nō habet. Et ratio eſt: quia cū de ratione peccati ſit, ꝙ ſit voluntariū, & tale homicidiū nullo modo ſit voluntariū: quia nō formaliter, ideſt, in ſe neq; interpretatiuè, ideſt, in ſua cauſa, quoniā præfuit debita diligentia: neq; virtualiter: propterea ꝙ ſagittatio, ex qua ſecutū eſt homicidiū, nō fuit ab animo iræ, aut vindictæ, ſed ab animo venandi impetrata: profectò nullo modo neq; actus, cū ſit laudabilis, ſi honeſto fine fiat, neq; homicidiū habet rationē culpæ. Alioquin ſi aliquis inculpabiliter mittēs lapides, vel tegulas deorſum occideret inimicū prætereuntē, peccaret, quod eſt abſurdū. Notāter dicitur in cōcluſione: niſi ſubſecuta fuerit ratihabitio. Nā ſi illi placuerit occidiſſe inimicū, eſſet mortale. Iuxta illud, Lætātur, cū malefecerint, & exultāt in rebus peſſimis. Oppoſitū. 2. & 3. cōcluſ. tenēt aliqui Thomiſtæ, quorū rationes facilè ſolues, ſi ſequentem animaduerſionem notaueris. *Prouer. c. 2.* *Adimaduer.*

Hæc cōditionalis, ſi ſciret dictus ſagittarius, ibi latere inimicū, occidiſſet ipſum, poteſt dupliciter haberi. Aut formaliter, tēpore, quo mittit ſagittā, dicēs. Si in illo nemore lateret inimicus meus. N. libenter occiderē illum: & hoc modo homicidiū tunc eſſet volitū. Aut habetur ſecundò in promptitudine animæ, ita ꝙ ſi recordaretur inimici, formaret dictā cōditionalē, quā non format: quia non recordatur. In tali caſu conditionalis non efficit actum culpabilem. Et ratio eſt: quia ſolus actus eſt meritorius, aut demeritorius, & nō ſolus habitus. Et ita in præparatione animi ſolum ſapit naturam habitus.

Hinc, ſola habitualis animi præparatio dādi eleemoſynā, ſi occurreret pauper, ſi nō do: quia nō occurrit, vel ſi non elicio talē cōditionalē, nō erit meritoria. Similiter ſi ego repercuterē aliquē, à quo eſſem pcuſſus, & nō haberē huiuſmodi conditionalem, Appen. 1.

Append.

ditionalem, non peccarem. Hinc quanta ſit Chriſtianorum vecordia in eliciẽdis actibus meritoriis facillimè deprehẽdit.

T*ertia diffic. Excuſabitur ne dictus ignorans à pœna canonica incurrenda, ſicut ratione illius circunſtantiæ excuſatur à culpa.*

VErbi gratia, qui occidit clericum, quem inuincibiliter ignorabat eſſe clericum. An committat ſacrilegium: ratione cuius incidat in excõmunicationẽ canonis, ſiquis ſuadente, &c. Scot. in 4. diſt. 6. q. 8. in principio obiter tractat hanc difficultatem. Cuius ſententia eſt, quòd dans operam rei illicitæ, contrahit iuris canonici pœnam: etiam ſi illam inuincibiliter ignoret. Vbi diſtinguit, quando fuerit iuris, aut facti ignorantia. Lege Caietanum vbi ſuprà.

Notabil.

Pœnæ canonicæ ſunt duplices. Quædam enim ſunt, quæ ponuntur, tanquã pœnæ, quæ nõ niſi propter delictũ contrahuntur: vt excõmunicatio, interdictũ, & ſuſpenſio. Aliæ verò ſunt, quæ imponũtur, etiam ſi nõ interueniat delictũ: vt irregularitas propter homicidium licitũ, aut illicitũ, quæ non eſt propriè pœna: ſed tantum inhabilitas, propter horrorem ſanguinis. Non enim decet tales homines ad altare accedere.

CONCLVSIO I.

Quãdo ignorãtia eſt facti inuincibilis reſpectu alicuius circũſtantiæ, nõ incurritur excõmunicatio. Exempli gratia, occidit aliquis iniuſtè hominẽ, quem inuincibiliter ignorabat eſſe clericũ, talis homicida non eſt excõmunicatus. Ratio: quia excõmunicatio ſolũ fertur ꝓpter peccatũ cõtumaciæ, & inobediẽtiæ cõtra eccleſiã, & non contra Deũ: vt colligitur ex illo: Si eccleſiã nõ audierit, ſit tibi, tanquã ethnicus, & publicanus. Et in caſu poſito ſicut liberatur à culpa cõtumaciæ, & inobediẽtiæ cõtra eccleſiã, eò ꝙ laborat ignorãtia inuincibili circa illã cõminationẽ: ita etiã excuſatur à pœna excommunicationis, quæ nõ, niſi propter cõtumaciã, cõtra eccleſiã, cõtrahitur: Et eſt definitã in c. ſi verò de ſententia excommunicationis.

Matth. 18.

CONCLVSIO II.

Irregularitas, etiãſi factum non imputetur ad culpam, pro- [illegible] pter [illegible]

ptet ignorantiam inuincibilem, incurritur, dummodò detur opera rei illicitæ, ex qua ex natura rei poteſt homicidium ſequi: cuiuſmodi eſt ſagittatio. Et ratio eſt: quia irregularitas nõ eſt pœna propriè: ſed inhabilitas, quæ ſolùm propter horrorem ſanguinis imputatur.

Artic. IIII. Vtrùm ignorantia imminuat peccati malitiam? *Doct. vbi. ſ.*

Peccatum eò eſt grauius, vel minus graue, quò magis eſt voluntariũ. Et ratio eſt: quia tota quidditas, & radix malitiæ peccati eſt, quod ſit liberũ, & voluntarium iuxta illud. Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, &c. Nota. *Eccl. 31.*

CONCLVSIO I.

Ignorantia affectata non minuit: ſed auget peccati malitiã. Et ratio à definitione ignorantiæ affectatæ eſt: quia vult ignorare præceptum: vt liberiùs peccet: quare peccatum tali ignorantia commiſſum erit magis voluntariũ, quàm ſecluſa ignorantia, & ex conſequẽti erit deterius, & grauius peccatum: vt ſi quis nollet audire concionatores, vt liberiùs peccaret, inſtar Regis Achab. Almain in ſuis moralibus tenet oppoſitũ: *3. Reg. 22.* Nam dicit, peccatũ ex tali ignorantia eſſe minus volũtarium, *Almain.* quàm ex ſcientia: quoniam ſi ſciret, inquit, nõ peccaret. Quæ ratio nihil valet: nã vt ex dictis cõſtat, ex affectu, & vehemẽti peccãdi deſiderio procurauit ignorare: ne remorſus conſcientiæ peccatum impediret exemplo Regis Achab.

CONCLVSIO II.

Ignorãtia cõcomitans, & inuincibilis, neq; auget, neq; minuit peccati malitiam. Probatio huius cõcluſionis pendet ex proxima diffic. vbi demonſtratũ fuit huiuſmodi ignorantiam non excuſare à peccato: qui non eſt peccati cauſa. Nã ſi ſciret, nihilominus peccatũ cõmitteret. Neq; accuſare: quoniã tale peccatũ neque eſt volitũ in ſe, cùm non ſit cognitum, neque eſt volitum in ſua cauſa, cùm omnẽ diligentiam ad inquirendam veritatem adhibuerit. Vnde: vt S. Tho. vbi ſuprà ait. Talis ignorantia inuincibilis neque auget, neque minuit peccati malitiam.

CON-

CONCLVSIO III.

Ignorátia vincibilis,& præcedens peccatū, peccati malitiā minuit. Ratio ex notabili poſito ſumitur:qa tátò aliquod peccatū eſt minus graue,quantò eſt minus voluntariū. Tale autē peccatū non eſt volitū in ſe,nam, qui ita peccat,ſi intelligeret eſſe malū, non illud cōmitteret: quare erit minus graue peccatū,quàm ſi ſcientia,& cognitione præcedēte, cōmitteretur.

Quinta diffic. An peccatum commiſſum per ignorantiam ſit eiuſdem ſpeciei in genere moris, cuius eſt peccatum ex certa ſcientia commiſſum?

VErbi gratia. An contractus vſurarius per ignorantiam factus ſit ſub ſpecie iniuſtitiæ:ita, vt talem contractum faciens ad reſtitutionem teneatur? Eſt hæc difficultas confeſſoribus valde notanda, quam tractat Caiet. vbi ſuprà Relege primùm ignorantiæ diuiſiones. Quemadmodū aliud eſt peccatum: aliud verò peccati obiectum (peccatum enim furti eſt volitio furandi, aut extenſio manus ad arripiendum alienum: obiectum autem furti eſt res ipſa aliena) ita etiam aliud eſt volitio peccati:& aliud volitio ipſius obiecti. Ignorans præceptū fornicationem prohibens non vult peccatum in ſe:quoniam non cognoſcit illud. Vult tamen obiectū fornicationis,nempe,mulierem non ſuam. Vultque illam in ſe ipſa:quia cognoſcit non eſſe ſuam. Perinde ignorans vſuram eſſe peccatum,nō vult vſuram in ſe ipſa,id eſt,peccatū vſuræ, propterea quòd ignorat peccatum,& nihil volitū, quin præcognitum:vult tamen pecuniam in ſe ipſa:quia cognoſcit illam. Peccatum ſumit ſpeciem malitiæ ab obiecto volito in ſe ipſo:nō autem ab obiecto per accidens volito in ſua cauſa. Probatur Oſeæ 9.vbi dicitur. Facti ſunt abominabiles, ſicut ea,quæ dilexerunt. Quando peccatū eſt volitum in ſua cauſa, ſpeciem ſumit ab ipſa peccati cauſa. Probatur ex D. Aug. 22. contra Fauſtum: vbi docet Loth eſſe culpandum, non quantùm inceſtus:ſed quantùm ebrietas meruit.

Caiet.
1. Fundam.
2. Fundam.
3. Fundam.
Oſea.9.
4. Fundam.
D. Aug.
Gen.19.

CONCLVSIO I.

Peccās ex ignorantia excludente ſcientiam iuris prohibētis

tis aliquod malum: quia malum, committit peccatum eiuſdem ſpeciei cum illo, qui, eiuſdem iuris conſcius, peccat. Ratio colligitur ex tertio fundaméto: quia peccatum ſumit ſpeciem ab obiecto volito in ſeipſo, & cum peccans ex prædicta ignorantia, velit obiectum in ſe ipſo, ac ſi eſſet iuris conſcius, erit profectò vtrumque peccatum eiuſdẽ ſpeciei. Et cõfirmatur: quia peccatum ſumit ſpeciem à conuerſione ad obiectũ: vt in ſecunda huius ſecundi parte dicetur, & peccans ex huiuſmodi ignorantia vult conuerſionem in ſeipſa.

Hinc, ſi quis committat vſuram ex ignorantia culpabili iuris, erit reſtitutioni obnoxius, perinde ac ſi eſſet iuris cõſcius. Et ratio eſt: quia vterque committit peccatum iniuſtitiæ. Append. 1.

Hinc, prætermittens culpabiliter ex ignorantia peccatum confitendum, tenetur iterare confeſſionẽ, ac ſi eſſet iuris conſcius, & illud prætermitteret. Ratio eſt: quia vtriuſq; obiectũ (ſcilicet, peccati cõfitẽdi prætermiſſio) eſt volitũ in ſe: & ex cõſequẽti vtrũq; peccatũ eſt eiuſdem ſpeciei, nẽpe, ſacrilegij. Append. 2.

CONCLVSIO II.

Peccatũ cõmiſſum ex ignorantia priuante hominẽ rationis vſu ſumit ſpeciẽ tantũ à ſua cauſa: vt furtũ, homicidiũ, &c. cõmiſſum ab ebrio ſua ſpõte in ebrietatẽm incidẽte. Et ratio eſt: quia huiuſmodi peccata ſunt ſolius intẽperantiæ. Et probatur: quoniã hęc peccata, & eorũ obiecta non ſunt in ſeipſis volita: ſed in ſuis duntaxat cauſis; quare nec habent aliam volitionẽ, præter volitionẽ ſuę cauſę, neq; habebũt aliã malitiã. Si quidẽ peccatum eatenus eſt malũ, quatenus voluntarium.

Hinc ebri⁹, cõburẽs ſegetes, ad nullã tenebitur reſtitutionẽ. Quia nõ cõmittit peccatũ iniuſtitiæ: ſed intẽperãtię, ſcilicet, gulæ. Similiter ſi hominẽ interficiat, nõ erit pœna homicidij plectẽdus. Quia nõ eſt homicida formaliter. i. ex intentione: ſed formaliter eſt intẽperatus: materialiter autem homicida. Append. 3.

Verũ intellige exemplũ hoc cũ quadã limitatione, ea, nẽpe, ſi ne hoc animo inebriauerit ſe: vt priuatus ratione, mala cõmitteret, licet nõ ſit expertus ſe inebrietate talia peccata cõmittere. In his enim euẽtibus ſolũmodò ebrietas à peccato iniuſtitiæ, & reſtitutionis nõ excuſat. Et ratio eſt: quia volens ebrietatẽ, vult etiã interpretatiuè iniuſtitiã, cuius eſt cõſcius. *Limitatio.*

CON-

CONCLVSIO III.

Peccatum ex ignorantia facti cōmiſſum nō eſt eiuſdē ſpeciei cū peccato cōmiſſo ab illo, qui facti erat cōſcius: vt homicidium cōmiſſum ab homine incautè proijciente regulas, nō eſt eiuſdem ſpeciei cum homicidio ex induſtria commiſſo. Et ratio eſt: quia neq; obiecta ſunt in ſe ipſis volita, neq; intenta, cùm ſint incognita: ſed tantùm in ſua cauſa, nempe, in negligentia circunſpiciendi: ne quem interimeret. Peccata enim ſumunt ſpeciem ab obiecto in ſe volito.

Append.4. Hinc, occidens hominem ex ignorantia facti: non homicidij pœna eſt plectendus, etiam ſi det operam rei illicitæ.

Appen.5. Hinc, neque comburens incautè alienas ſegetes contrahet ſententiam excommunicationis contra incendiarios latam. Et ratio eſt: quia talia crimina non fuerunt volita, neque intenta: tenebuntur tamen ex tali ignorantia culpabili facti peccantes ad reſtitutionem, non ratione ignorantiæ: ſed ratione negligentiæ propter quam fuerunt cauſa damni, etiam ſi rei licitæ operam dederint in dictis caſibus. Nam qui cauſam damni dat, ad damni reparationem tenetur.

CONCLVSIO IIII.

Peccatum commiſſum ex ignorantia iuris poſitiui, humani, prohibentis aliquod malum, non ex natura rei malum: ſed quia prohibitum, eſt eiuſdem ſpeciei cum peccato ex certa ſcientia commiſſo: vt peccatum culpabiliter ignorantis ius poſitiuum ieiunij quadrageſimalis, & non ieiunantis propter ignorantiam talem eſt eiuſdem ſpeciei, nempe, intemperantiæ, cum peccato commiſſo à ſciente ius ipſum. Et ratio eſt: quia peccatum ſumit ſpeciem ab obiecto, & conuerſio ad cibum vetitum (ſcilicet eſus carnium) fuit in ſe volita, & vtrobique obiectum, & talis etiam cibus quò ad comeſtionem.

Appen.6. Hinc, qui non ſoluit eccleſiæ decimam partem frugum: ſed duodecimam, aut vigeſimam ex ignorantia culpabili iuris poſitiui, tenebitur ad reſidui reſtitutionem. Et ratio eſt: quia voluit retinere alienum, quod eſt obiectum iniuſtitiæ. Et idem eſt de ſimilibus iudicium.

Appen.7. Hinc, ſi quis laboraret ignorantia facti per ius poſitiuum prohibiti,

probh ibiti, excuſaretur à peccato per ignorātiam inuincibilē: vt patet exemplo B. Antonij in eius hiſtoria, qui à quadam fœmina nobili deceptus, per totam quadrageſimam comedit oua ab illa oblata, ita quadrageſimalibus eſcis palliata: vt non potuerit præſagire ſe quadrageſimam frangere. Tum propter occultationem cibi. Tum etiam quia non erat ſuſpicionis occaſio, propter fidem nobili fœminæ, ac piæ debitā. Non autem excuſaretur, ſi cocus fuiſſet de hæreſi ſuſpectus, vel ſimile factum iam antea commiſiſſet. Nam tunc fuiſſet peccatum illius ſpeciei cuius fuiſſet negligentia inquirendi veritatem, ſcilicet, aut intemperantiæ, aut iniuſtitiæ: vt ex dictis conſtat.

Sexta diffic. Vtrùm liceat conſulere alicui, vt operetur iuxta ignorantiam inuincibilem quam habet?

Soto.18.d. 4. q.2.art.4.

Titulus huius difficultatis triplicem poteſt habere ſenſum. Et primus eſt. An confeſſor, vir peritus teneatur pœnitentem ignorantia inuincibili laborantem illuminare, quando pœnitens nihil interrogat? Secundus ſenſus eſt. Vtrùm teneatur quando interrogat? Tertius eſt. Teneatur ne conſulere veritatem? dummodò ſit conſcius ſe conſulendo profuturum.

CONCLVSIO I.

Si laborans inuincibili ignorantia, nil interroget, non tenetur confeſſor illuminare illum, veritatem explanando, niſi ſit ignorantia eorum, quæ ad vitam æternam ſunt neceſſaria; vt eſt articulorū fides, ſacramentorū, pœnitentię, & baptiſmi ignorātia. Et ratio eſt quia cùm in proximo ſolum teneamur vitare, quod eſt peccatum, & peccati cauſa, quæ vitam æternam impediunt: & ignorantia inuincibilis in caſu huius concluſionis non ſit peccatum, nec peccati occaſio: quia gloriæ ingreſſum non præcludit (non enim eſt de articulis fidei, &c.) non tenebitur confeſſor pœnitentem non interrogantem illuminare.

Append. Hinc, ſi ego ſcirem Titium cum Berta contrahere velle, & agnoſcerem ex parte patris fratres eſſe, quam fraternitatem vterquè inuincibiliter ignoraret: quamuis poſſem aliqua via occulta, vel etiam reuelando fraternitatem, matrimonium impedire, non teneor reuelare. Quia tale matrimonium in dictis coniugibus non eſt peccatum, nequè peccati materia, nequè talis ignorantia eſt de neceſſarijs ad vitam æternam conſequendam.

CONCLVSIO II.

Quando pœnitens tali ignorantia laborans, nihil interrogat de re, quam ignorat, & confeſſor intelligit ſe profuturum veritatem docendo, debet illum inſtruere: ſin minùs tacere, vel generaliter reſpondere, dummodò non mentiatur, & celet veritatem. Et ratio eſt: quia fruſtra laboraret. Fruſtra autem niti, & nihil aliud laborando, quàm odium quærere, extrema dementia eſt. Tum etiam: quia in caſu huius concluſionis pœnitens eſt abſquè culpa, & ſi illuſtraretur, in periculo peccandi mortaliter, conſtitueretur. Quare

Dub. ſi non intelligit ſe profuturum, debet veritatem tacere. Dices. quomodo veritatem celare poterit abſq; peccato, quin mentiatur? Reſpondeo. Hoc modo. v. g. ignorat pœnitens inuincibiliter contractum, quem facit, eſſe vſurarium, dicet tunc confeſſor. Tu conſuluiſti aliquem virum doctum de iuſtitia huius contractus? qui, ſi reſpondeat. Conſului. Et dixerunt mihi, licere. Si putat ſe non profuturum, poterit celando veritatẽ dicere illi. Abſq; peccato poteris hoc facere. Et tunc non mentitur confeſſor: ſed dicit verum: propterea quòd ſi pœnitens poſteaquàm conſuluit virũ doctum, adhuc laborat ignorantia inuincibili, poterit ſine peccato talẽ contractum facere. Quia fecit totum, quod tenebatur ad vincendam ignorantiam facere, quam ſuperare non potuit.

CONCLVSIO III.

Licitum erit conſulere alicui: vt operetur iuxtà ignorantiam inuincibilem, quã habet, etiam ſi actus fuerit aliàs prohibitus. Hæc concluſio eſt aliquorum Thomiſtarum, quam illuſtro exemplo. Scit aliquis certiſſimè Titium habere ignorantiam inuincibilem huius iuris, nempe, accedens ad con-

ſan-

ſanguineam vxoris, quàmuis poſſit, & teneatur reddere debitum: petere tamen non poteſt. In hoc euentu poterit confeſſor conſulere ex ignorantia interroganti: vt debitum petat. Et ratio eſt: quia non eſt peccatum conſulere alicui, quod abſquè peccato eſt paratus efficere. Non enim in hoc caſu conſulens peccato alterius cooperatur. Tum etiam: quia conſilium tunc eſt malum, & prohibitum, atquè peccatum, quando eſt cauſa peccati, & in caſu poſito conſulens non eſt cauſa peccati. Quod autem dictum eſt de celanda veritate, intelligendum eſt priuatim: quia in concionibus, & electionibus publicis, non eſt celanda veritas: ſed cum grano ſalis prudentiæ manifeſtanda. Eſt enim prædicatorum, & magiſtrorum aperire veritatē; iuxta illud. Væ mihi: quia tacui. *Limitatio.* *Iſai. 6.*

Septima diffic. Eſt ne omne peccatum ex ignorantia?

DVę ſunt circa hanc difficultatem extremæ ſententiæ. Vna Adriani quod l. 4. q. 1. vbi varios in ſuam ſententiam adducit autores, quos ſequitur Caiet. 1. 2. q. 77. art. 2. Hi affirmant omne peccatum procedere ex ignorantia. Altera, & contraria tribuitur Scot. in. 3. diſt. 36. *Adria.* *Caiet.*

CONCLVSIO I.

Si ignorantia ſumatur; prout eſt priuatio ſcientiæ oppoſitæ, non omne peccatum ex ignorantia emanat. Et ratio eſt; quia poteſt aliquis ſciens, & volēs de induſtria, & ex malitia contra dictamen rationis peccare. Quod docuit D. Paulus ad Roma. dicens. Omne, quod non eſt ex fide, peccatū eſt. Vbi per fidem intelligit apoſtolus fiduciam, & conſcientiam. Eſt enim ſenſus apoſtoli. Quòd agens contra ſcientiam ædificat ad gehennam: quare poteſt eſſe peccatum, ſtante cōſcientia ex oppoſito. Quid? quòd dicit Chriſtus: quòd ſeruus ſciens voluntatē domini, & nō faciens, vapulabit multis. Et Iacob. ſcienti, inquit, bonum, & non facienti peccatum eſt illi. Et in hoc ſenſu vera eſt Scoti opinio dicentis, nō omne peccatum procedere ex ignorantia, quatenus eſt priuatio ſcientiæ. *Pau. ad Rom. 14.* *Luc. 12.* *Iacob. 4.*

CONCLVSIO II.

Prouerb. 14. Si ignorantia accipiatur pro errore, ſiue pro inconſideratione intellectus, quodcunque peccatum ex ignorantia proficiſcitur. Dicitur enim prouerb.14. Errant, qui operantur malum. Et Ethic.3. Omnis malus eſt ignorans.

Ariſt.

Dub.

S. Bon. vbi ſuprà q.1. Hinc, ſoluitur difficultas, nempe: Vtrùm Adæ peccatum fuerit ex ignorantia? Cui reſpondetur initium habuiſſe ex ignorantia, quatenus ignorantia ſumitur pro inconſideratione, & inaduertentia intellectus, non conſiderantis detrimentum peccati, aut operantis ordine præpoſtero. Et ratio eſt: quia Adam non peccauit ex ignorantia, quæ eſt priuatio ſcientiæ oppoſitæ (Fuit enim, & præcepti, & tranſgreſſionis conſcius) ſed quia credidit peccatum ſuum eſſe veniale, id eſt facilis veniæ, ſiue reparationis, cùm eſſet difficilis reparationis. Quia grauiſſimum. Nam; vt inquit Beatus Auguſt. apud Magiſt. hac diſtinct. non aduertit tantum malum poſteritati venturum: quare peccauit, ignorantia concomitante, quæ eſt inconſideratio, ſiue obliuio rei faciendæ. Quæ quidem ignorantia non eſt pœna peccati: vt eſt ignorantia, quæ eſt priuatio ſcientiæ: ſed eſt radix peccati.

Append. Hinc, dici poteſt malum angelum eodem modo peccaſſe ex ignorantia, id eſt, ex inconſideratione, & obliuione ordinis. Priùs enim Deum, quàm ſe ipſum diligere debuerat. Hactenus quod ad noſtrum inſtitutum attinet, hæc, quæ de ignorantia diximus, iuxtà grauiſſimorum theologorum communiorem opinionem declarata ſufficiant. Qui plura deſiderat, luſtrare poterit ius canonicum, & ciuile, vbi præclara quidem inueniet axiomata, quæ notatu ſunt maximè digna. Quale illud eſt. Tempus creditur ignoranti. ff. de iur. & fact. ignor. l.1. in princi. Et ff. de his, qui no. infa. l. genero inquit. Et illud. Aſſerere veriſimiliter non debet quis, quòd ignorat. ff. de ac. empt. & vend. l. Iulianus. §. quidam tamen. Et illud. Aliquis non poteſt renunciare iuri, quod ſibi ignorat competere. C. de fur. l. fin. ff. de inoffi. teſta. l. mater, & l. eum, qui in prin. eo. tit. Et illud. Cùm quis ſuccedit in ius alterius, iuſtam ignorantiæ cauſam habere præſumitur. ff. de regul. iur. qui in alterius eo. titulo lib.6.

libr. 6. Et illud. Dubitanti potiùs eſt imputandum, quàm ignoranti: quia dubitans poteſt inquirere, qui dubitationem ſoluat: ſed qui errat, ſeu ignorat, credit illud firmiter ſic eſſe, quod non eſt. Ita Bald. in cap. 1. §. perſonam, per quos fiat inueſtig. in vſi. fœud. Et illud. Ignorantia ficta neminem excuſat. C. de bon. lib. l. ſi liberi. Et illud: ignorantia facti aliquem excuſat. l. nihil. §. ſicut filius. ff. de inoffic. teſtament. quia erranti ſuccurritur. Et illud ignorantia iuſta, & probabilis excuſare debet. Inſtit. manda. §. ſed vtilitas. Et illud. Ignorantia peccatum excuſat. C. de ſer. fugit. l. quæcunquè l. in omni parte. ff. de iur. C. vnde vi. l. ſi quis in tanta. Et illud. Ignorans regulariter, de vitio non tenetur. ff. de act. empt. & vend. l. Iulianus. §. Item qui furem, niſi in quinquè caſibus, quos gloſſ. illius. §. numerat. Et illud, Ignorantia præſumitur, niſi ſcientia probetur. ff. de prob. l. verius. Et illud. Ignorantia in facto proprio, aliquando ex interuallo admittitur. Bart. in l. ſi res. ff. de legat. 1. in. l. Si quis delegauerit, in fine de noua. Et illud. Ignorantiam allegans, non tenetur eam probare: ſed aduerſarius tenetur ſcientiam probare. l. finali. C. de ſponſa. Lege Alexandrum in. l. 2. in 6. colum. ſolut. matrim. Et illud. Ignorantia delictum excuſat. Baldus in cap. à nobis de exceptionib. Bartolus. in. l. finali. ff. ſi quis te lib. Et illud. Ignorare ius lata eſt culpa. ff. de verbor. ſignific. l. latæ culpæ. & l. leges ſacratiſſimæ. C. de legi. Et illud. Ignorans quantum ſoluere debet, improbus videri non poteſt. ff. de regul. iur. l. non poteſt. Et illud. Ignoratis principijs, quæ poſt principia ſunt, ignorare oportet. in authentic. de non alienand. §. ſi minus. Et illud. Ignoranti, & non ſcienti parcitur. ff. mandati. l. fideiuſſor. C. de euict. l. Si ſecundum.

Sunt etiam in iure canonico ſua de ignorantia principia, quæ etiam iuri ciuili competunt. Quale illud eſt. Ignorantia iuris ciuilis, & canonici excuſat à tanto. 24. q. 1. can. ſi quis dederit, &c. 32. q. 7. can. quemadmodum, &c. 6. q. 1. can. quæro. Et illud. Ignorantia iuris ciuilis, & canonici non excuſat à toto. 1. quæſt. 4. §. vltim. ante finem, &c. 37. diſt. can. preſbyterum. Et illud. Ignorantia inuincibilis, quæ eſt ex fu-

rore, vel dementia, ſi eſt à caſu, non imputatur: ſi autem il emanat à culpa noxia eſt. 15. quæſt. 1. can. ſi quis inſaniens. & can. proximo. & cap. illud relatum. §. itaque. Et illud. Ignorantia vincibilis procedens ex negligentia, excuſat à tanto: ſed non à toto. 32. quæſt. 7. quemadmodum. Et illud. Ignorantia non ſemper errat. 38. diſtinct. can. Quamuis. Et illud. Ignorans modum, & qualitatem peccat, quando iuris ignorantia laborat. 8. diſtinct. can. conſuetudo: non autem quando facti ignorantiam habet. 34. quæſt. 1. can. in lectum. Et illud ignorans quid ei facto ſuo ſit ſecuturum, dans operam rei licitæ, non peccat: vt qui volens patrem ſuum à leone liberare, ſagittam mittens patrem occidit. 23. quæſt. 5 de occidendis, & 50. diſtinct. can. ſæpe.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XXIII.

De ſcientia Adæ.

Alex. Alen. q. 92. S. Tho. q. 94. D. Bon. Ric. Scot. Dur. & alij in hac. d.

QVoniam difficultates, quæ in hac diſt. à Magiſt. tractantur, ſuprà fuerunt à nobis expoſitæ: vt illa. Cur Deus permiſerit hominẽ tentari. Et illa. Cur Deus hominem impeccabilem non produxit? Quæ à doctoribus locis in principio quæſtionis citatis diſputantur. Reſtat: vt breui quæſtionem poſitam abſoluamus, & huic primæ huius ſecundi parti finem imponamus.

Prima diffic. Adã ſtatim atq; conditus fuit, habuit ne perfectam creaturarum ſcientiam?

CONCLVSIO.

FVit Adam in plenitudine ſcientiæ creatus. Et ratio eſt; quoniam proculdubiò decens fuit: vt Deus hominem primum, totius generis humani patrem, principium, & ſeminarium, ſecundum poſſibilitatẽ naturæ, & exigentiam eius, in cognitione perfectum faceret: ita vt ſciens diuinas leges, & illas obſeruans, Deo placere, & in via morum ambulare,

bulare,& poſteris ſuis exempla recte ambulandi, & ſequendi ſe,preberet,& animalia omnia, quibus erat præfectus, regere, & gubernare valeret, Nam ſicut non decet, ſapientem dominum,curam rerum ſuarum gubernatori ſtulto: ſed prudenti committere (quoniam acceptus eſt Regi miniſter intelligens)ita decuit, Deum facere hominem intelligentem: & vt ſciret, quid vnicuique expediret. Quod eum feciſſe ex impoſitione nominū apertiſſimè colligitur. Et hoc eſt,quod ſanctus Moſes oſtendere voluit, cum tam ſtudioſè dixit, Deum cuncta terræ animantia, & vniuerſa volatilia cœli adduxiſſe ad Adam: vt videret, quomodo vocaret ea. Appellauitquè Adam nominibus ſuis cuncta animantia, &c. Quibus verbis Moſes ingentem Adæ ſcientiam inſinuauit, qua omnium animatium nouit naturam, proprietates, vſus, & officia: ita vt conuenientia ſingulis nomina impoſuerit. Quemadmodum cùm de Deo in Pſal. dicitur, Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. Cuius loci ſenſus non eſt,quòd Deus ſingulis ſtellis Grammaticum nomen impoſuerit: ſed quòd Dei ſapientia, qua cuncta fuerunt producta, ita ſingularum ſtellarum, quæ propemodùm infinitæ ſunt, habet perfectam naturæ, & proprietatem notitiam:vt poſſit ſingulis nomina indere.

Prouerb. 14.

Pſalm. 146.

Secunda diffic. An ſi Adam ſtetiſſet, in cognitione creaturarum profeciſſet?

TRia ſunt rerum creaturarum genera. Vnum earum, quæ naturali curſu fiunt. Alterum earum, quæ ſupernaturali. Et tertium earum,quæ voluntario curſu efficiuntur.

CONCLVSIO I.

In cognitione rerum primi generis, quò ad noui habitus acquiſitionem, non profeciſſet. Ratio eſt ex B. Auguſt. & Magiſtro in hac diſtinctione: quia ſui exordio omnium generum rerum plenam accepit notitiam.

CONCLVSIO II.

Poterat autem proficere, quò ad alium ſciendi modum. Et ratio eſt: quia quod nouerat ſimplici notitia, poterat cognoſcere experientia, & quod nouerat intellectu, cognoſcere poterat, & ſenſu.

CONCLVSIO III.

Poterat quoquè proficere, quantùm ad perfectionem, & promptiorem ſciendi habitum. Et ratio eſt: quia ex frequēti rerū, quas nouerat, conſideratione, prōptior fuiſſet, & aptior, & paratior ad iudicandum de eiſdem rebus, quarum per habitum innatum habebat agnitionem.

CONCLVSIO IIII.

In cognitione verò rerū ſecūdi, & tertij generis, ſimpliciter proficere potuiſſet, nouam acquirendo cognitionē. Et ratio eſt: quia, vt diuinorū myſteriorum cognitionem ſibi cōpararet, ſuperna indigebat illuſtratione, & vt alterius hominis ſecreta cordis agnoſceret ipſius detectione egebat. Et confirmatur: nam ſi angeli beati in cognitione diuinorum myſteriorum, & humanorum ſecretorum proficiebant: vt conſtat *Epheſ.3.* ex D. Paul. ad Epheſ.3. Vt innoteſcat principibus, & poteſtatibus, &c. non mirum, quòd homo ſi perſtitiſſet, profeciſſet.

Alex. Alen. m.2. ar.4. S. Tho. ar.4. S. Bona. q.2. Dur. quæſt.3. & alij.

Tertia diffic. Potuiſſet ne tunc circa rerum creatarum cognitionem decipi, aut falli?

CONCLVSIO.

Adam in ſtatu innocentiæ, ante peccatum, circa cognitionem veritatis, falſo, pro vero conſentiendo, decipi, non potuiſſet. Et ratio eſt: quia intellectus ex ſe ipſo nō fallitur, cùm circa proprium obiectum, non erret, & omnis error, vel deceptio intellectus ex aliqua paſſione ſiue deuiatione inferiorum emanet. Vnde quandiu anima Deo ſubiecta manſit non peccando per affectum, errare non potuit per *1.Timo.2.* intellectum. Et ideô B. Paul. ad Timoth. Vir non eſt ſeductus in præuaricatione: ſed mulier. Cuius quidem ſeductionem *D. Aug.* præceſſit peccatum, nempe, interior mentis elatio: vt D. Aug. vndecimo ſuper Gene. ad literam docet.

Quarta

Quarta diffic. Cognouit ne Adam ante peccatum creatorem ſuum?

CONCLVSIO I.

Cognouit quidem. Hanc concluſionē manifeſtè oſtendit Geneſeos ſcriptura, quando dicit. Fecit Deus hominem rectū. Neq; enim rectus eſſe poſſet, ſi Deum, & creatorem ſuum neſciret. *Eccleſ. c. 7.*

CONCLVSIO II.

Cognouit etiā ante peccatū longè perfectiùs Deū, quàm nos modò ex Euangelio, aut tota ſcriptura cognoſcimus. Et probatur primò: quia nos venimus in cognitionē Dei, quem priùs ignorauimus: Adā verò ab exordio creationis ſuæ plenus Dei notitia extitit. Secūdò cognitio, quàm nos habemus creaturarum, occaſionibus ſubinde impeditur, neq; fixa eſt: ſed imperfecta, & ſæpe interrupta: at verò Adæ cognitio Dei in creaturis fixa erat ſtabili adhæſione continua, ſerena, ac perpetua, omnibus interioribus, & exterioribus ſenſibus illi Deus occurrebat. Et quicquid in eo ſtatu egit: & perſeuerans egiſſet, ſemper Dei maieſtatem, & ſapientiam mentis obtutibus præfixam habuiſſet. Nobis autem hic in terra repentibus miſeris peccatoribus magnum reputatur, ſi interdum per quartam horæ partem ex pulchritudine cœli, & terræ ornatu, & reliquis beneficiis ſingulari benignitatis diuinæ largitate impartitis ad creatoris contemplandam pulchritudinem eleuemur.

Quinta diffic. Cognouit ne Deum eadem cognitione, qua nunc beati Deum agnoſcunt?

Alex. Alen. m. 2. ar. 2. S. Tho. ar. 1. S. Bona. q. 2. & alij vbi ſ.

Senſus tituli eſt. An viderit Deum per eſſentiam?

CONCLVSIO.

Non vidit Deū per eſſentiā. Nō enim videbit me homo, & viuet. Et ratione cōfirmatur: quia quicūq; diuinā eſſentiā cernit, beatus eſt, & à Deo auerti non poteſt. Et Adā in eo ſtatu *Exod. 33.*

à Deo per peccatum auerſus eſt; quare diuinam eſſentiam non vidit. Habuit tamen altiorem Dei notitiam ea, quam nos modò habemus. Nam ex noſtra corruptione, & mentis cæcitate magna oritur obſcuritas, quam Adam, prius quàm peccaret, non habebat. Vidit enim Deum, nedum per creaturas: ſed & quàm plurimis alijs modis, eo ſolo excepto, qui per ſpeciem, ſiue eſſentiam eſt. Vnde à præfatis doctoribus ipſius ſcientia, ſiue notitia de Deo, media inter noſtram, & beatorum conſtituitur.

Et hæc de prima huius ſecundi libri parte ad laudem, & gloriam ſanctiſſimæ Trinitatis, & humanitatis beatiſſimæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, & immaculatæ conceptionis pijſſimæ Virginis Mariæ, & Beati Ioſephi, & patris mei Franciſci, Sanctorumquè omnium.

OMNIA Cenſuræ ſacroſanctæ Matris Eccleſiæ ſubiecta ſunto.

Finis Primæ partis.

INDEX
QVAESTIONVM,
DIFFICVLTATVM, ET DVbiorum, quæ in prima parte Florum ſecundi libri Sententiarum explicantur.

FLORVM TRActatus de creatione.

Diſt.I.De creatione.

Prima diffi. Quid nam eſt creare. 1
Secunda diffic. An Deus poſſit aliquid creare? 4
Tertia diffic. Fuit ne mundus creatus ex tempore. ibidem.
Quarta diffic. An articulus creationis ex principijs Ariſtot. poſſit demõſtrari? 5
Dub.I. Videtur eſſe cõtra fidem cõcluſio de probatione articuli creationis? 6
Quinta dif. Creare an ſit ſolius Dei proprium. 7
Sexta diffic. An creare ſit commune toti Trinitati? ibidem.
Septima diffic. An, ſi per impòſſibile eſſet vna tantùm perſona, illa poſſet producere? 9
Octaua diffi. An creatio ſit motus, & Deus quando creat mutetur? 10
Nona diffic. Vtrùm creatio ſit ipſe Deus, ſiue diuina eſſentia? 11
Decima diffic. Vtrũ creari ſit aliud, quã eſſe creaturæ, vel idem. ibid.
Dub. II. An creatio ponat aliquid in creatura. 12
Vndecima diffic. An Deus poſſit cõmunicare creaturæ virtutẽ creãdi? ibidem.
Duodecima diffi. An creatura poſſit annihilare? 15
Decimatertia diffic. An potuiſſet Deus creare mundum ab æterno. ibidem.
Dub. III. Quo anni tẽpore fuit mũdus creatus? 17
Decimaquarta diffic. An Deus immediatè concurrat cum cauſis ſecundis ad agendum? 17
Decimaquinta diffic. An creari ſit proprium compoſitorum, & ſubſiſtentium? an conueniat etiam accidentibus? 18

Dub.

Dub.IIII. An materia conueniat creatio? 19

Decimaſexta diffic. An Deus ſit omnium finis,agatq; propter finem? 20

Decimaſeptima diffic. An Deus ſit finis ſui ipſius? 21

Decimaoctaua diffic. Vtrùm angelus & anima rationalis ſpecie diſtinguantur? 22

Dub.V.An operatio beatifica angeli,& animæ ſint eiuſdẽ ſpeciei. 22

FLORES

Tractatus de Angelis. 23

Diſtinct.II. Quæſt. I. an angeli fuerint,creati ante omnia alia? ibidem.

Dub. I. Hoc nomen angelus quid ſignificat? 24

Dub. II. Vbi fuerunt angeli creati? 25

Quæſt. II. Qua menſura angelorum exiſtentia, & duratio menſuratur? ibidem.

Prima diffi. Eſt ne æuum menſura permanens,& indiuiſibilis. ibi.

Dub. Eſt ne æuum quantitas diuiſibilis? 29

Secunda diffi. Eſt ne æuum aliqua entitas diſtincta ab exiſtẽtia angeli, vel idem realiter cum exiſtentia? ibidem.

Tertia diffi. An omniũ æuiternorũ ſit vnum æuũ,vel multiplex? 31

Quæſt. III. Vtrùm angeli ſint in loco? 32

Prima diffi. Quomodo angeli ſunt in loco? 35

Dub.I.Si non eſt in loco, niſi diffinitiuè, erit ne propriè, & abſolutè in loco? ibidem.

Secunda diffic. Quænam eſt ratio formalis,& cauſa,per quam angelus eſt in loco? ibidem.

Tertia diffi. Vtrùm angelus poſſit naturaliter ſimul exiſtere in pluribus locis? 37

Quarta diffi. an angelus habeat locum limitatum ſecundum paruitatem? 39

Dub. II. Quid igitur cauſat angelus in illo indiuiſibili: vt poſſit ad mouendum corpus in eo conſtitui? 40

Quinta diffi. Vtrùm per potentiam Dei abſolutam poſſit idem angelus

gelus ſimul in pluribus locis adæquatis exiſtere. ibidem
Sexta diffic. Poßint ne plures angeli ſimul eſſe in eodem loco? 41
Dub. III. Cur multitudo angelorũ ad eundem effectum producendum cõſtituitur? 42
Septima diffic. Vtrùm angelus exiſtat in anima? 43

Quæſt. IIII. An angelus localiter moueatur? 44
Prima diffic. Vtrùm angelus de loco ad locum motu continuo moueatur? ibid.
Secunda diffic. Vtrũ ſi ſit in indiuiſibili: vt in puncto, poßit moueri motu continuo? 46
Tertia diffic. Vtrùm anima ſeparata moueat localiter definitiuè? ibi.
Quarta diffic. Vtrùm angelus moueatur localiter à ſe ipſo, vel ab alio? 47
Quinta diffic. Vtrùm angelus per accidens aliquãdo moueatur? ibid.
Sexta diffic. Vtrùm angeli poßint moueri in inſtanti? 48
Septima diffic. Vtrùm angelus poſſit moueri ab extremo ad extremum non tranſeundo per medium? 49

Diſt. III. Quæſt. I. De natura, & eſſentia angelorum? 50
Prima diffic. Vtrum ſint angeli in rerum natura? 51
Secũda diffic. Angelus ſub quo genere continetur? 52
Tertia diffic. Quid nam eſt angelus? ibid.
Quarta diffic. Vtrùm potẽtia in angelo ſit idẽ cum ſua eſſentia. 54
Quinta diffic. Vtrùm ſit ſemper angeli potentia in ſuo actu? 56
Sexta diffic. Vtrùm in angelo ſit vna potentia, vel plures? ibid.
Quæſt. II. Vtrùm angeli ſint corporei, vel an cõpoſiti ex materia, & forma? 57
Prima diffic. Vtrùm naturali ratione demõſtrari poſſit angelos eſſe incorporeos? 59
Secunda diffic. An ſit angelus cõpoſitus ex materia, & forma? 60
Tertia diffic. Erit ne aliqua compoſitio in angelo conſtituenda? 61
Quæſt. III. De diſt. Angelorum. 61
Prima diffic. Sunt ne plures angeli numero? ibid.
Secunda diffic. Excedit numerus angelorũ omnium aliarum rerum numerum? 62

Tertia diffic. Vtrũ ſubſtantia materialis ex natura ſua ſit ſingularis, & indiuidua? 63

Quarta diffic. Quid nam eſt iſta ſingularitas, ſiue differentia indiuidualis, &c. 65

Quinta diffic. Vtrũ in qualibet ſpecie angelorum ſint plura indiuidua, vel vnum tantum? 67

Quæſtio IIII. De cognitione angelorum. 68

Prima diffic. Vtrũ in angelis ſit intellectus agens, & patiens? ibid.

Secũda diffi. An ſint ponẽdæ ſpecies intelligibiles infuſæ, vel acquiſitæ in angelis? 71

Tertia diffic. Vtrũ angelus cognoſcat ſe ipſum per ſuam eſſentiam? 72

Quarta diffic. Vtrũ, quod de angelo dictum eſt, dici de animæ cognitione, & alijs, quæ ad ipſam pertinent, poſſit. 74

Quinta diffic. Vtrũ angelus cognoſcat alia à ſe per ſuam eſſentiam, vel per ſpecies? 75

Sexta diffi. Vtrũ angeli intelligãt, non ſolũ per ſpecies infuſas, & concreatas: verùm etiam per ſpecies acquiſitas? 76

Dub. I. Cognoſcunt ne angeli ſingularia? ibid.

Dub. II. Cognoſcunt ne ſingularia per ſpecies concreatas? 77

Dub. III. Per quas ſpecies angelus cognoſcit ſingularia. ibid.

Septima diffic. Vtrũ angeli, quo ſuperiores, eò per pauciores, & vniuerſaliores ſpecies intelligant? 78.

Octaua diffic. Vtrũ angelus diuinæ eſſentiæ naturalem cognitionem habeat, & qua ratione, ſiue medio illam obtineat? 81

Nona diffic. Quomodo vnus angelus alium cognoſcit? 85

Decima diffic. Vtrũ angeli poſſint futura cognoſcere? 86

Vndecima diffic. Vtrũ angeli cognoſcant cogitationes cordium? 90

Duodecima diffic. Poſſint ne angeli naturaliter fidei, & gratiæ myſteria cognoſcere? 94

Decimatertia diffic. Vtrũ omnes angeli beati incarnationis myſterium agnouerint? 98

Decimaquarta diffic. Cognouerunt ne dæmones Chriſtum eſſe verũ mediatorem in lege promiſſum? 99

Quæſt.

Quæſt. V. De cognitione matutina, & veſpertina angelorum. 101
Prima diffic. Quidnam eſt cognitio matutina, & veſpertina? *ibid.*
Dub. Poterit ne matutina cognitio diurna nominari? *102*
Secunda diffic. An ſit ſufficiẽs diuiſio cognitionis in matutinam, & veſpertinam? *ibid.*
Tertia diffic. Sunt ne idem cognitio matutina, & veſpertina? an differunt? *103*
Quarta dif. Quæ iſtarũ cognitionũ eſt præſtantior? *ibid.*
Quinta diffic. An cognitio, qua cognoſcit angelus verbum, ſit matutina, vel veſpertina? *104*
Sexta diffic. An cognitio matutina, vel veſpertina in angelis ſit dicenda naturalis? *ibid.*
Septima diffic. De modo cognoſcẽdi angelorum. *170*
Quæſt. VI. De amore, ſeu dilectione naturali angelorũ. 108
Prima diffic. Vtrùm in angelis fuerit naturalis dilectio? *ibid.*
Secunda diffic. Vtrùm angelus diligat ſe naturali dilectione? *109*
Tertia diffic. Diligit ſe angelus naturali dilectione, propter ſe, vel propter Deum? *ibid.*
Quarta diffic. In angelis glorificatis eſt ne modo naturalis dilectio? *ibid.*
Quinta diffic. Si in angelo fuiſſet ſimul dilectio naturalis, & mercenaria, quo pacto inter ſe differrent? *110*
Sexta diffic. Vnus angelus amore naturali diligit alium angelum, ſicut ſe ipſum? *ibid.*
Septima diffic. Diligit ne angelus dilectione naturali hominem ratione animæ, an ratione corporis? *ibid.*
Octaua diffic. Vtrùm angelus naturali dilectione magis Deum, quàm ſe diligat? *111*
Nona diffic. Vtrùm angelus naturali dilectione magis diligat ſuperiorem? an inferiorem? an parem? *112*
Decima diffic. Vtrùm dæmones naturali dilectione ſe, & Deum diligat? *ibid.*
Quæſt. VII. De dilectione electiua angelorum. 113
Prima diffi. Vtrùm dilectio electiua, ſiue rationalis ſit in angelis? *115*

Secunda

Secunda diffic. Vtrùm angeli dilectione electiua Deũ diligãt? ibi.
Tertia diffic. Vtrũ angelus dilectione electiua potuerit pro ſe ipſo Deum diligere? 116
Quarta diffic. Vtrũ angelus diligat ſe dilectione electiua, & alium angelum? ibid.
Diſtinct. IIII. Quæſt. I. Vtrũ angeli fuerint creati beati? 117
Quæſtio II. Vtrũ angeli fuerint creati in gratia? 120
Diffic. Vtrùm angelis fuerit gratia ſecundum ſuæ naturæ capacitatem collata? 123
Quæſt, III. Vtrũ boni angeli fuerint preſcij ſuæ cõfirmationis, & mali ſui caſus. 124
Prima diffic. Fuit ne ſaltim reuelatus angelus malis ſuus caſus? 125
Dub. Potuiſſet ne Deus, de potentia abſoluta creare angelos in pæna & dolore? 126
Secunda diffic. Fuerunt ne creati miſeri. ibid.
Tertia diffi. Fuerunt ne angeli creati perfecti? ibid.
Diſtinct. V. Quæſt. I. Vtrũ angeli boni meruerint beatitudinem? 127
Prima diffic. Fuit ne data angelis beatitudo per merita antea exhibita, vel poſtea exhibenda? 128
Secunda diffic. Vtrũ angeli meruerint in primo inſtanti, vel fuerit aliqua mora inter creationẽ, & beatitudinem? 129
Tertia diffic. Vtrũ angelus potuerit per vnum actum mereri beatitudinem? 133
Quarta diffic. Potuerunt ne mereri ſuam beatitudinem in inſtanti? ibid.
Quinta diffi. Vtrũ angelus indiguerit gratia: vt conuerteretur in Deum? 133
Sexta diffi. Vtrũ angeli beati potuerint, ſiue poſſint à beatitudine cadere? 134
Dub. I. Vnde nam habet beatus, vt non poſſit peccare? 135
Dub. II. Erit ne ſaltem in angelis beatis timor? 137
Septima diffic. Vtrũ angeli poſſint proficere in beatitudine? ibid.
Dub. III. Quid de profectione beatitudinis accidentalis? 138
Quæſt. II. De auerſione, ſiue peccato malorum angelorum? 139
Prima diffic. Vtrũ, angelus potuerit

rit peccare? ibidem
Secunda diffi. Poteſt ne fieri: ut ſit aliqua creatura, quæ ex natura ſua ſit impeccabilis? ibid.
Tertia diffi. Qualis defectus præceſſit in intellectu angeli primum illius peccatum? 141
Quarta diffic. Vtrùm angelus in primo inſtanti ſuæ creationis potuerit peccare? 143
Quinta diffi. Peccauit ne angelus, ante hominis creationem? 147
Sexta diffi. Quæ peccata poſſunt angeli peccare? ibidem
Septima diffi. Vtrùm diabolus Dei æqualitatem appetere potuerit? 149.
Octaua diffi. Quale fuit primi angeli peccatum? 153
Dub. I. Cur Scriptura ſacra non facit mentionem expreſſam de hoc peccato, ſicut de peccato, quo hominem tentauit? 157
Dub. II. Cur de peccato angeli fuit facta mentio ſub figura regis Babylonis, & regis Tyri, & de peccato hominis manifeſtam facit mentionem? 158
Nona diffi. Vtrùm peccato ſuperbiæ primi angeli fuerit annexũ aliud peccatum? ibidem
Decima diffic. Reſpectu cuius fuit ille inuidiæ motus? 119
Dub. III. Quomodo potuit talis inuidia reſpectu hominis eſſe? ibid.
Dub. IIII. Fuit ne peccatum inuidiæ ſimul cum peccato ſuperbiæ? ibi.
Vndecima diffi. Fuit ne peccatũ primi angeli remediabile, vel irremediabile. 160
Duodecima diffi. Tale peccatum dici ne poterit in Patrẽ, vel Filium, vel Spiritum ſanctum? 161
Decimatertia diffi. Potuit ne primũ angeli peccatũ eſſe veniale? 162
Vltima diffi. Vtrùm primum angeli peccatum fuerit cauſa aliorum peccatorum? ibid.

Diſtinct. VI. Et VII.

Quæſt. I. De primo Angelo peccante? 163
Prima diffi. Vtrùm angelus, qui primò peccauit, fuerit ex ſuperiori ordine angelorum? ibid.
Secunda diffi. Vtrùm primus angelus fuerit malus à natura? 164
Tertia diffi. Vtrùm primus angelus fuerit cauſa lapſus cæterorũ? ibi.
Quarta diffi. Vtrũ Lucifer alijs malis angelis præſit? 165

Dub.I. Prælatio dæmonum eſt illis naturalis, an violenta, an ex electione? ibidem
Dub.II. Eſt ne prælatio hæc de iure, an de facto? 166
Quinta diffi. Eſt ne Lucifer caput malorum angelorum, & hominum? 167
Dub.III. Eſt ne caput malorũ hominũ, ſecũdũ omnia peccata? 168
Dub.4. Quo vinculo malis homines cũ ſuo capite Lucifero vniũtur? ibi.
Dub. V. Poteſt ne idem homo eſſe Chriſti, & diaboli membrũ? ibi.
Dub.VI. Poteſt ne mẽbrũ Chriſti mẽbrũ diaboli fieri, & è cõtra? 169
Dub.VII. Lucifer, malorũ caput, eſt ne vna perſona cũ illis? ibid.
Dub.VIII. Antichriſtus erit ne diaboli membrum? 170
Dub. IX. Erit ne Antichriſtus caput malorum hominum, qui illũ præceſſerunt? ibidem
Quæſt.II. De minoribus angelis Luciferi ſequacibus. 171
Prima dif. Vtrùm peccatũ inferiorũ angelorum fuerit ſuperbia? ibi.
Secũda dif. Vtrũ de omni ordine angelorũ fuerint aliqui peccãtes? 172
Dub.I. Quare nõ legitur cecidiſſe ex ordine Seraphinorũ, &c. ibi.
Tertia dif. Fuerũt ne plures, qui ceciderũt, an qui permanſerũt? ibi.
Quarta dif. Peccauerunt inferiores angeli ſimul cum Lucifero, vel poſt? 173
Quinta dif. Fuit ne præliũ inter bonos, & malos angelos? 174
Dub.II. Quotuplex eſt angelorũ prælium, ſiue pugna? ibi.
Dub.III. Prælium factũ in cælo fuit ne reale, & corporale? an rationale, & mentale? 175
Dub.IIII. Prælium Michaelis cũ dæmone de qua materia fuit? 176
Sexta diffi. Fuit ne minus peccatum inferiorum angelorum, Luciferi peccato? ibidem
Septima dif. Peccatum inferiorũ angelorũ vtrũ fuerit irremediabile? 177
Octaua diffi. Vtrũ angeli mali ita ſint in malum obſtinati, vt per veram pœnitentiam non poſſint conuerti in bonum? ibidem
Dub. V. Per quid angelus mutauit ſtatum? 180
Nona dif. Vtrũ mali angeli poſſint meritoriè operari? 181
Dub.VI. Dæmones poſſũtne aliquod bonum morale operari? 185
Decima diffi. Sunt ne eorum actus ſemper

ſemper mali? 186
Vndecima diffi. An dæmones retineãt liberũ arbitrium, in quo fuerint creati? 187
Duodecima dif. Vtrùm reprobi ſpiritus ſemper adhæreant peccato, in quo receſſerunt? 188
Decimatertia dif. Vtrũ angeli reprobi quicquid volunt, velint immobiliter? ibid.
Decimaquarta dif. Poſſunt ne mali angeli, ſuſpendere actus intellectus, & voluntatis? 189
Decimaq. dif. Materia corporalis ſeruit ne angelis ad nutũ? ibidem.

Diſtinct. VIII.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli ſint corporei? 191
Quæſt. II. Vtrũ angeli boni poſſint aſſumere corpora? ibi.
Prima diffi. Poterit ne malus angelus, ſicut bonus, aſſumere corpus? ibidem.
Secunda dif. Quidnam eſt angelum aſſumere corpus? 192
Tertia dif. Angeli poſſunt ne informare corpora, ab eis aſſũpta? 193
Quarta dif. Aſſumũt ne corpora ad vnitatẽ ſuppoſiti, ſicut verbũ diuinũ aſſũpſit humanitatem? ibid.
Quinta dif. Quomodo corporibus aſſumptis vniuntur? 194
Sexta dif. Indigẽt ne corpore aſſũpto ad aliquam operationem? ibi.
Septima dif. Corpora aſſũpta ſunt ne vera, vel imaginaria? 195
Octaua dif. an corpora tantũ aerea aſſumant? ibidem
Nona diffi. Quomodo ex aere poteſt corpus aſſumi? ibi.
Dub. Qua motus celeritate mouebitur tale corpus ab Angelo? 196
Decima dif. Organizat ne angelus illud corpus? ibidem
Vndecima dif. An diabolus aſſumat corpus hominis ab illo abſceſſi? 197
Duodecima dif. Vtrùm angeli poſſint virtute naturali mouere corpora localiter? ibi.
Decimat. di. Mouẽt ne per intellectũ, & volũtatem corporá? ibidem.
Decimaquarta diffi. Vtrùm angelus malus, transfigurans ſe in angelum lucis, vel in ſpeciem Chriſti, pro angelo lucis, vel pro Chriſto, abſquè peccato, adorari poſſit? 199
Quæſt. III. Vtrũ angeli aſſumãt corpora ad omnẽ actũ? ibidẽ
Prima diffi. Vtrùm angeli in cor-

poribus aſſumptis exerceant opera vitæ? ibid.
Secunda diffi. Exercent ne actũ comedendi? 200
Dub. I. Cur Habraam angelis ſibi apparentibus cibos obtulit? 201
Dub. II. Intellexit ne prius eſſe Angelos? ibi.
Tertia diffi. Vtrùm angeli in corpore aſſumpto propriè loquantur? ibidem.
Quarta diffi. Poſſunt ne formare vocem ſenſibilem, non exiſtente debito organo ad illam formandam? 202
Quinta diffi. Poterunt ne angeli mouere corpora aſſumpta motu progreſſiuo? ibid.
Sexta diffi. Poterunt quoque mouere corpora ſolo voluntatis imperio, abſq; approximatione? 203
Septima dif. Vtrùm angeli, mediante corpore aſſumpto, poſſint generare? ibidem.
Octaua diffi. Vtrùm dæmones ſubintrent corpora humana, & in illis habitent? 204
Dub. III. Cur Deus hoc permittit? 205
Dub. IIII. In qua parte corporis ſunt? ibid.
Dub. V. Poſſunt ne plures angeli in eodem corpore exiſtere? ibid.
Nona diffi. Vtrùm ſpiritus damnati illabi poſſint corpori alterius hominis? ibid.
Decima dif. Erit ne credendũ alicui obſeſſo dicenti, ſe animã, vel ſpiritum alicuius defuncti eſſe? 206
Vndecima diffi. Quid, ſi dicant illa, quæ anima, quam ſe mentiuntur eſſe, fecit in vita? ibid.
Duodecima dif. An dæmones poſſint mutare ſenſus noſtros exteriores, & illudere? 207
Dub. VI. Quot modis ſenſus noſtros dæmones deludunt? ibidem.
Dub. VII. Fallunt ne dæmones alijs modis, præterdictos. 209
Dub. VIII. Cur Deus: vt dæmones, hominibus inſidias parent, permittit? 211
Quæſt. IIII. Quid angeli circa animas poſſunt? ibidẽ.
Prima diffi. Vtrùm angeli exiſtere? vel illabi animabus hominũ poſſint? ibid.
Secũda dif. Vtrũ habeãt potẽtiam circa hominis intellectum? ibidem
Dub. IX. De quibus dicuntur hominis intellectum illuminare. 212

Tertia

Tertia dif. Poſſunt ne angeli immutare cogitationes in intellectũ humanũ, quibus illuminetur? *ibid.*
Quarta dif. Eſt ne angelus potẽs ad mutãdã hominis voluntatẽ? *213*
Quinta diffi. Poſſunt ne angeli incendere affectionem, ſine voluntatem? *214*
Sexta dif. Poteſt ne angelus immutare ſenſus interiores? *ibidem*
Septima diffi. Vtrùm Angeli poſſint ſecreta cordium ſcire? *215*
Quæſtio V. Vtrùm Deus aliquando aſſumpſerit corpus? ibidem
Prima diffic. Cur igitur dicit diuina ſcriptura, locutum fuiſſe dominum Deum?
Secunda dif. In apparitionibus noui teſtamẽti loquebatur ne Deus immediate, an per angelos; vt in veteri? *216*
Tertia dif. In apparitionibus noui teſtamenti quomodo corpora aſſumpta fuerunt? *217*
Quarta diffi. Cur ante diluuiũ ſemper legitur apparuiſſe dominũ in ſe, & poſt diluuium, ante incarnationem legitur apparuiſſe in angelo? *ibidem*
Q. dif. Apparuit ne vnquã Deus mortalib⁹ in ſpecie, qua eſt Deus? *218*

Diſtinct. IX.

De diſtinctione angelorũ quantũ ad hierarchias, & ordines?
Quæſt. I. De hierarchijs. ibidẽ
Prim. dif. Quidnã eſt hierarchia? *ibi.*
Secunda diffic. Quotuplex eſt hierarchia? *219*
Tertia dif. Vtrùm homines fideles, in peccato mortali exiſtẽtes, ſint vnius hierarchiæ cùm angelis ex parte principis? *220*
Quarta diffi. Eſt ne in diuinis perſonis ponenda hierarchia? *221*
Quinta dif. Sũt ne in vnaquaq; triũ hierarchiarũ plures ordines? *222*
Quæſt. II. De ordinibus angelorum, an ſint in illis ponendi? 223
Prima diffi. Quidnam eſt ordo? *ibi.*
Secunda diffi. Quotuplex eſt ordo? *ibidem*
Tertia diffi. Eſt ne ordo neceſſarius? *ibidem*
Quarta diffi. Quotnam ſunt angelorum ordines? *244*
Quinta diffi. Cur ita nominãtur angelorum ordines? *ibi.*
Sexta diffi. Fuerunt ne iſti ordines diſtincti à principio creationis angelorum? *226*

Septima diffic. Vtrùm ſpiritus eiuſdem ordinis ſint æquales in donis? 227
Octaua diffi. Remanebunt ne dicti ordines poſt diem iudicij? ibidem
Dub. Ceſſabunt ne officia, quibus ſuperiores illuminant inferiores? ibidem
Nona diffi. Vtrùm in dæmonibus ſit ordo? 228
Quæſt. III. Vtrùm homines ad ordines angelorum aſſumãtur? ibidem
Prima diffi. Fuerunt ne creati homines ad reparandum angelorũ ordines? ibidem
Secunda dif. Aſſumuntur ne intra choros Angelorum? 229
Tertia diffi. Quot erunt ex hominibus ſaluandi? 230
Quarta diffi. Quibus modis aſſumi poſſunt homines ad angelorum ordines? 231
Quinta diffi. An homo per æquale meritum, & mediante æquali lumine gloriæ, cum angelo æqualẽ gloriam conſequatur? 232
Sexta diffi. Fuit ne ſanctiſsima Virgo, & mater Maria, ſuper omnes angelorum ordines aſſumpta? ibidem
Quæſt. IIII. De illuminatione angelorum? 233
Prima dif. Vtrùm ſit inter angelos illuminatio? ibidem
Secunda diffi. Quid nam eſt illuminatio, ſiue illuminare? 234
Tertia dif. Quo pacto à ſuperioribus angelis inferiores illuminãtur? ibidem
Quarta diffi. Vtrùm angeli inferiores, illuminent aliquando ſuperiores? 236
Quæſt. V. De Angelorum locutione, & auditione. ibidem
Prima diffi. Vtrùm ſit inter angelos locutio? 236
Secunda diffi. Quidnam eſt de ratione locutionis? 237
Dub. I. De quibus eſt angelorum locutio? 237
Tertia diffi. Quid, & quotuplex eſt mentalis locutio? 238
Dub. II. Locutio, qua quis ſibi loquitur, erit ne dicen[illegible]a verbum? 239.
Quarta dif. Quomodo angeli ſibi inuicem loquuntur? 239
Quinta diffi. Quidnã eſt angelum audire loquentẽ? 240
Sexta diffic. Angelus audiens, habẽs notitiam intuitiuam conceptus angeli

angeli loquentis , videt etiam obiectum intuitiuè talis conceptus? 241
Septima diffi. Angelus volens alteri loqui, excitat ne illũ per aliquod ſignum? ibidem
Octaua diffic. Vtrùm angeli inferiores ſuperioribus loquantur? 242
Nona diffi. Vtrùm diſtantia localis impediat locutionem angelorum? ibidem
Decima diffi. Vtrùm vnus angelus poßit alteri loqui, quin cæteri aßiſtentes audiant? ibidem
Vndecima dif. Vtrùm angelus loquatur Deo? 243
Duodecima dif. Vtrùm Deus creaturæ rationali loquatur? 244
Decimatertia diffi. Poteſt ne eadem locutio eſſe à Deo , & ab angelo? ibidem

Diſtinct. X.

Quæſt. vnica. De miſſione angelorum. 245
Prima diffic. Vtrùm angeli à Deo in noſtrum miniſterium mittãtur? ibidem
Secũda dif. Vacãt ne minùs cõtẽplationi diuinæ, propter noſtrũ miniſteriũ, quãdo mittuntur? 246
Dub. I. Cur dixit angelus Tobiæ. Tẽpus eſt: vt reuertar ad eum , qui miſiit me? 247
Tertia dif. Mißionis nomen cõuenit quoq; Filio , & Spiritui ſancto: ſicut & angelis? ibidem
Quarta diffi. Vtrùm vnus angelus alium mittat? 248
Quinta diffic. Vtrùm mali angeli à Deo mittantur? ibidem
Sexta dif. Vtrùm omnes angeli mittantur? 251
Septima dif. Vtrũ omnes angeli, qui miniſtrant, aßiſtant? 253
Octaua dif. Eſt ne maior aſtãtium, quàm miniſtrãtium angelorum numerus? 254
Nona diffi. Ad quid angeli præcipuè mittuntur? 254
Decima diffic. Mittuntur ne ſinguli angeli ad ſingula officia, vel indifferenter omnes ad omnia? 255
Vndecima difficult. Mittuntur ne etiam ad illuminandum intellectum, & inflammandam voluntatem, ſiue affectum? ibidem
Dub. II. Cur dicuntur mitti ad illuminandum, purgandum , & perficiendum? ibidem

Diſtinct. XI.

Quæſt. vnica. De cuſtodia Angelorum. 256
Prima diffi. Vtrùm detur Angelorum cuſtodia circa homines? ibi.
Secunda diffic. Competit ne angelo hominis cuſtodia à natura? an à gratia? 257
Tertia diffic. Angeli quomodo ad hominum cuſtodiam mitti dicuntur? ibidem
Quarta diffic. Vtrùm omnes trium hierarchiarum angeli ad homines cuſtodiendos mittantur? 258
Quinta dif. An ſit neceſſaria angelorum cuſtodia? ibidem
Dub. I. Quæ nam ſunt cauſæ, propter quas, angelorum cuſtodia datur? ibidem
Sexta dif. Qui nam ſunt cuſtodiæ angelicæ effectus? 259
Septima dif. Quibus datur angelorũ cuſtodia? 261
Octaua dif. Primi parentes habuerũt ne angelum ad ſuã cuſtodiam deputatum? 262
Nona diffic. Pueri habent ne angelũ cuſtodem? ibidem
Decima dif. Habent ne alium angelum, ab angelo matris, dum in vtero matris exiſtunt? 263
Dub. II. Quomodo cuilibet animæ datur ſuus angelus in cuſtodiam? ibidem
Dub. III. Deputantur ne alicui homini aliquãdo in cuſtodiam plures angeli? ibidem
Vndecima diffi. Habebit ne antichriſtus angelum in ſui cuſtodiam? 264
Duodecima diffic. Habuit ne Chriſtus Ieſus Angelum cuſtodem? ibidem
Dub. IIII. Cur igitur in paßione confortatus fuit? 265
Dub. V. Fuit ne ſaltem datus angelus malus Chriſto ad exercitium? ibidem
Dub. VI. Ad quid ergo habuit angelum malum, ſi non ad exercitium? 266
Decimatertia diffi. Vtrùm angelus malus deſerat cuſtoditum, propter eius præſcientiam, & obſtinationem? ibidem
Decimaquarta diffi. Poſſunt ne angeli negligentiam cõmittere circa cuſtodiam? 268
Decimaquinta diffic. Vtrùm gaudium angeli cuſtodientis ex ſalute cuſtoditi creſcat? ibidem
Decimaſexta diffic. Vtrùm ex damnatione

natione cuſtoditi incurrat angelus aliquod detrimentum? 269
Dub. VI. Si conſecutio gloriæ eſt cauſa maioris gaudij accidentalis, cur non amiſſio gloriæ erit cauſa ſaltem triſtitiæ accidentalis? 269
Decimaſeptima diffi. Sunt ne magis ſoliciti boni angeli pro homine, quàm mali contra eundem? 270
Dub. VII. Cur igitur tot homines iuſti vexantur, & quandoq; à dæmonibus ſuperantur? 271
Quæſt. vnica. De dæmonibus. 272
Articulus primus. De natura dæmonum? ibid.
Prima diffi. Vtrùm ſint dæmones in rerum natura? 272
Secunda diffi. De etymologia, ſiue notione dæmonis) 273
Tertia diffi. Quænam eſt dæmonis definitio? 274
Art. II. De pœna dæmonum? ibid.
Prima dif. Vtrū diaboli poteſtas fuerit ligata in pœnā ſui peccati? 275
Secunda diffi. Fuit ne ligata eius poteſtas magis poſt aduentum Chriſti, quam antea? ibidem
Tertia dif. Dæmonū poteſtas eſt ne tātū legata à Deo? an etiā ab angelis bonis, & hominibus? 276
Quarta dif. Sitne ita ligata dæmonis poteſtas: vt ſemel victus, ampliùs victorem, vel alium, tentare non audeat? ibidem
Quinta dif. Eſt ne ita ligata dæmonum poteſtas circa determinatā perſonam: vt eam tentare nullatenus poſſit? 277
Sexta dif. An ſit ligata eorū potētia circa alia opera? 278
Dub. I. Poſſūt ne dæmones mirū quid in rebus viſibilibus operari? 279
Septima diffi. Vtrùm dæmonum poteſtas circa res corporales, animalia, ſcilicet, & plantas ſit ligata? ibidem
Octaua diffic. Vtrùm ſit etiam ligata circa corpora humana? 280
Nona diffic. Habent ne dæmones æquam ſuper bonos, & malos homines poteſtatem? 281
Decima diffic. Sunt ne dæmones in pœnam peccati priuati Dei cognitione? 281
Dub. II. Remanſit ne fides infuſa informis in dæmonibus? 282
Dub. III. Fuerunt ne dæmones ſui ipſorum cognitione priuati? ibidem

Dub. IIII. Sunt ne dæmones cognitione virtutum priuati? 283
Dub. V. Sunt ne dæmones cognitione rerum in proprio genere priuati? 283
Dub. VI. Creſcit ne huiuſmodi cognitio? 284
Vndecima diffi. Vtrùm pœna vermis in dæmonibus reperiatur? ibidem
Dub. I. Pœna vermis in dæmonibus quò ad quid attenditur? 285
Dub. II. Quid igitur rodit vermis ille? ibidem
Dub. III. Pœna vermis eſt ne in dæmonibus grauior ſenſus, & damni pœna? ibidem
Dub. IIII. Simulne, aut ſucceſſiuè pœna vermis pro peccatis dæmones puniuntur? 286
Duodecima diffi. De pœna ex parte voluntatis? ibidem
Dub. I. Poteſt ne eſſe gaudium aliquod in dæmonibus? ibidem
Dub. II. Vtrùm dæmones dolorem pro pœna in præſenti habeant? 287
Dub. III. Vtrùm dæmones pœnam, quam ſuſtinent, timeant? ibidem
Dub. IIII. Vtrùm voluntas dæmonum ſit obſtinata in malum? ibidem
Decimatertia diffic. De pœna locali, quæ fuit caſus in aerem caliginoſum de cælo empyreo, vel in infernum? 288
Dub. I. Vtrùm dæmonibus pœna ſit in aere hoc caliginoſo eſſe? ibidem
Dub. II. Eſt ne alius locus pœnalis dæmonibus deſtinatus? ibidem
Dub. III. Sunt aer caliginoſus, & infernus loci communes omnibus dæmonibus in pœnam? 289
Dub. IIII. Sunt dæmones omnes in iſto aere caliginoſo? ibidem
Dub. V. Cur tanta dæmonum multitudo in aere caliginoſo remanſit? 290
Dub. VI. Dæmones, qui ſunt in dicto aere, habent ne iam vltimũ ſupplicium? ibidem
Articulus. III. Vtrùm ordo, & præſidentia ſint in dæmonibus? 292
Prima diffi. Cur dixit Iob. Vbi nullus ordo; ſed ſempiternus horror inhabitat? ibidem

Dub.

Dub. Eſt ne ordo, & prælatio à natura in dæmonibus? an violenta? an ex electione? 292

Secunda diffi. Durabunt ne ordo, & prælatio in dæmonibus poſt iudicium vniuerſale? 293

Art. IIII. Vtrùm dæmones impugnent homines? ibidē

Prima dif. Eſt ne impugnatio à dæmone ſolo? an à Deo? ibidem

Secunda diffic. Impugnationem inæqualem inter dæmonem potentem, & aſtutum, & hominem infirmum, & ignarū, cur Deus permittit? 294

Tertia diffic. Quibus modis à dæmonibus homines impugnantur? 296

Quarta diffi. Eſt ne minor poteſtas conceſſa dæmonibus, quàm malis hominibus, ad homines impugnandos? 299

Quinta diffic. Eſt ne agens naturale potentius ad bonos impugnādos, quàm ſit agens liberum? vt homo? 299

Dub. I. Cur actio naturaliter agentium aliquando fuit à Deo impedita, & actio gladij ſemper in omnes ſuum ſortita eſt effectū, & nunquàm impedita? 300

Dub. II. Quot ſunt dæmonū ſpecies impugnantium, & torquentium homines ante, & poſt iudicij diem? 301

Dub. III. Cur in purgatorio dæmones animas nō impugnant, illas torquendo? 302

Dub. IIII. Puniuntur ne per angelos bonos. 302

Quinta diffi. Apparēt ne dæmones, &c. ibidem

Dub. I. Quomodo apparent? 303

Dub. II. Cur ergo quando apparēt, ab omnibus aſtantibus non vidētur? ibidem

Art. V. De tentatione. 304

Prima diffi. Vtrùm ſit tētatio? ibidē

Secunda diffic. Quidnam eſt tentatio? ibidem

Dub. I. Quot modis ſit tentatio. 305.

Tertia diffi. Quas ob cauſas permittit Deus tentationem fieri? ibidē

Dub. II. Quæ nam ſunt, quæ dæmō tentando intēdit? 306

Quarta diffi. Qui tentare dicūtur?. ibidem

Dub. III. Tentatio diaboli eſt ne cauſa omnis peccati? ibidem

Dub. 4. Tētat ne ſēper diabolus?. 307

Dub. V. Appetit ne diabolus æquè ſemper tentare? ibidem

Quinta

Quinta diffic. Tentat ne Deus? ibi.
Dub. VI. Tentat ne caro? 308
Dub. VII. Poteſt ne tentatio carnis à tentatione diaboli ſeparari? ibidem
Dub. VII. Tentat ne mundus? 309.
Dub. IX. Tentat ne vnus homo alium? 310
Artic. VI. Cuius eſt tentatio paſſiuè? 311
Prima diffic. Tentatur ne Deus? ibidem
Dub. I. Quot modis aliquis Deum tentat? ibidem
Dub. II. Eſt ne peccatum tentare Deum? 312
Dub. III. Eſt ne peccatũ religioni contrarium? ibid.
Dub. IIII. Paſſus ne eſt Chriſtus, dominus, tentationem? 313
Dub. V. Angeli tam boni, quàm mali poſſunt ne tentari? ibidem
Dub. VI. Eſt proprium hominis tãtum tentari? ibidẽ
Dub. VII. Tentãtur ne ſimiliter boni, & mali homines? 314
Dub. VII. Tentantur ne boni dormientes, ſicut & vigilantes? ibidem
Dub. IX. Exiſtentes in ſaculo, & illi renũciantes, temãtur ne ſimiliter à dæmonibus? ibid.
Dub X. Tentãtur ne ſimiliter perfecti, & imperfecti? 316
Dub. XI. Tentantur ne eodem modo reſiſtentes, & non reſiſtentes? ibidem
Secunda diffi. Quot ſunt tentationis ſpecies, ſiue differentiæ? 318
Dub. I. Quando diabolus tentatione exteriori tentat, vtrum noua ſigna faciat? ibid.
Dub. II. Tentat ne diabolus homines virtute lapidum, & herbarum? 319
Dub. III. Dæmon; vt tentet per ſenſus, vnitur ne illis? 320
Dub. IIII. Tentat ne indifferenter, per quemlibet ſenſum? ibid.
Dub. V. Fit ne à dæmone interior tẽtatio per vim imaginatiuã? ibi.
Dub. VI. Quo igitur modo per eãdẽ vim imaginatiuã fit tẽtatio? 321
Dub. VII. Poteſt ne fieri talis tentatio ſine peccato? ibidem
Dub. VIII. Cedit ne talis tentatio ad profectum, & vtilitatem bonorum? ibidẽ
Tertia diffi. Excitat ne diabolus omnes malas cogitationes: vt tentet? 322

Dub. Poteſt ne malas cogitationes mittere, & incendere, vt tentet? ibidem.

Quarta diffi. Tentatio carnis eſt ne propriè rationis, vel ſenſualitatis? 323

Dub. I. Fit ne carnis tentatio per cõcupiſcentiam tantùm? an etiam per iram? ibidem

Dub. II. Poteſt ne carnis tentatio fieri abſq; peccato? 324

Dub. III. Quare tentatio carnis eſt magis ſemper cum peccato, quã dæmonis tentatio? 324

Quarta diffi. Eſt ne difficilius tentationi carnis, quàm dæmonis tentationi reſiſtere? 325

Dub. Quæ illarum alteram excedit? 326

Quinta diffi. Eſt ne tentatio appetenda? ibidem

Dub. I. An tentatio, quæ fit à Deo, ſit appetenda? ibidem

Dub. II. Diaboli tentatio eſt ne appetenda? ibid.

Dub. III. Tentatio carnis erit appetenda? 327

Dub. IIII. Eſt ne mundi tentatio appetenda? 328

Sexta diffic. Quæ nam ſunt contra tentationes remedia? 329

Art. VII. De tentatione primorum parentum? ibidem.

Prima diffi. Fuit ne tentatio primorum parentum primum diaboli peccatum? ibid.

Dub. Fuit ne vna tentatio primorũ parentum, an plures? 330

Secũda diffi. Fuit ne facta primorũ parentum tentatio, mediante aliquo ſenſibili? 331

Dub. I. Fuit ne facta tentatio dicta cõuenientius, medio ſerpẽte? ibi.

Dub. II. Cur dicitur ſerpẽs callidior cunctis animalibus, & prudentior? 332

Dub. III. Potuit ne dæmon per aliud genus animalium tentare, ſicut per ſerpentem? ibidẽ.

Dub. IIII. Locutio ſerpentis à ſerpente, vel à dæmone formata ne fuit? 332

Dub. V. Quo idiomate allocutus eſt Heuam? ibid.

Tertia diffi. Vtrùm diabolus à muliere tentationem ſuam ſtudioſe, & artificioſe exortus fuerit? 334.

Quarta diffi. Completur ne tentatio in nobis per partem ſenſibilem, quemadmodum in primis parentibus? ibid.

Quinta

Quinta diſſi. Quid præcipuè diabolum ad tentandos primos parẽtes monit? 335
Sexta diſſi. Fuit ne iure à Deo permiſſa primorum parentum tentatio. ibidem
Quæſt. de Arte Magica. 336
Art. I. An ſit ars Magica? ibidem
Prima dif. Quid nomen magicæ artis importat? 337
Secunda dif. Quidnam eſt Magia? ibidem
Dub. Poteſt ne aliqua magia dici naturalis & ſine alicuius ſubſtãtiæ ſpiritualis commercio? ibid.
Tertia diſſi. Eſt ne alia res magica, quæ non viribus, & cauſis naturalibus conſtet: ſed poteſtate aliqua, & virtute immateriali, & ſeparata vtatur? 338
Quarta diſſi. Cur Deus magicam artem permittit? 339
Art. II. De operibus artis magicæ? ibidem
Prima diſſi. Sunt ne vera, & naturalia opera, quæ à magis fiunt? an ficta, & ex vanitate hominum facta, & ſolum præſtigium, & oculorum & ſenſuum illuſio? ibi.
Secũda dif. Mirabilia opera magorũ ſunt ne omnia naturalia? 340
Tertia diffic. Quomodo intelligetur dicta opera virtute dæmonũ fieri? 342
Quarta diffic. Eſt ne magorum operum autor, & factor dæmon, vel ſunt potius in Deum Optim. Max. vel in bonos angelos referenda? 343
Quinta dif. Erit ne ſaltẽ aliqua magia pia, & bona, cuius operũ boni angeli ſint patroni? 344
Dub. Cur boni angeli non operãtur regulariter, apertè, & viſibiliter, ſed occulte? ibi.
Sexta dif. Vtrùm operibus artis magicæ animæ ſe immiſceant? 345
Septima dif. Faſcinatio infantiũ, & puerorũ, quæ fit à vetulis magis, & ſortilegis, cui eſt tribuẽda? 346
Octa. dif. Apparitiones, & fictiones mirabiles cui ſunt tribuẽdæ? 347
Art. *III: De miraculis, & mirabilib⁹ operibus magorum?* 349
Prima diſſi. Vtrùm miracula magorum fuerint realia, vel phantaſtica? ibid.
Secunda diſſi. Magi faciendo miracula, quid præſtant? 352
Tertia diſſi. Vtrùm boni angeli potentiores ſint ad miracula facienda, quàm mali? 353

Dub.I. Cur non datur hæc poteſtas bonis,ſicut & malis? 354
Quarta diffi. Vtrùm indifferenter, circa res omnes,poßint mali mi racula facere? 355
Dub.II. Quomodo intelligenda eſt autoritas D.Auguſt. circa miracula? ibi.
Art. IIII. De mirabilibus magorum. 357
Prima dif.Vtrũ in magicis deluſionibus mutatio fiat ex parte rei viſibilis? an ex parte potentiæ videntis? ibidem
Secũda diffi.Vtrũ magi virtute dæmonũ poßint localiter tranſmutare corpora? 359
Tertia dif.Sunt ne fœminæ, quæ à dæmone fallũtur,& ex vno loco in alium tranſportantur, plures, quàm viri? 360
Quarta diffi.Poterunt ne dæmones, & magi eorum virtute immutare corpora? 361
Quinta diffi.Poterunt ne dæmones ab omnibus ægritudinibus curare, & vitam per multos annos protrahere? 362
Sexta diffi.Poſſunt ne dæmones,& magi eorũ virtute abſq; feminib⁹ aliquos effectus producere? 363
Septima diffi.Artem,& poteſtatem coagulandi corpora humana, & formandi corpus humanum, ſimile embrioni, quam dæmones habent,poſſunt ne ſuos magos docere? 364
Art.V. De coactione,& expulſione dæmonum? ibidem
Prima diffic.Quomodo diuina virtute dæmones cogi poſſunt? ibi.
Secunda diffi. Dæmones ſuperiores poſſunt ne ſibi inferiores cogere? 365
Dub. I. Poterit ne tenere dæmonem inferiorem, ita alligatum, annulla,vel imagini: vt abſente ſuperiore, recedere non poſſit? 366
Tertia diffi.Poterit ne homo viribus ſolùm naturæ dæmonem cogere:vt in aliquo loco fixè permaneat? ibidem
Quarta dif.Poſſunt ne dæmones virtute diuina verbis aliquibus,vel ſignis coerceri? 367
Quinta dif.Verba exorciſmi ſortiuntur ne ſemper ſuũ effectũ? 368
Dub.II. Quid cauſæ eſt,quòd dæmones aliquando,nec cruci, nec aquæ luſtrali, nec alijs remedijs cedunt? ibidem

Dub.III.Quomodo poteſt dæmon à prælato eccleſiæ,vel ab exorciſta adiurari,& exorcizari? 371
Sexta diffi.poſſunt ne magi dæmones cogere? 372
Septima diffi.Fuit ne aliquando ars apud homines cogendi malos ſpiritus? 373
Octaua diffi.Sunt ne alij modi expellendi dæmones à corporibus obſeſſis? 374
Art.VI. An liceat ſine peccato opera diaboli vti? 376
prima diffi.Peccant ne malefici,ſiue magi adhibentes remedia nocumentis,à ſe, vel ab alijs illatis? ibidem.
Secunda diffi.Vtrùm liceat vti opera eius, qui maleficia exercet? 377.
Tertia diffi.Licebit ne bona fide magicis incantationibus,& adiurationibus vti? 378

Diſtinct.XII.

Quæſt.I. De creatione rerum corporalium. 379
Prima diffi. Vtrùm creatura corporalis ſit à Deo? ibidem
Secunda diffi.Vtrùm fuerint res huiuſmodi creatæ propter Dei bonitatem? 380
Tertia diffi.Fuerunt ne omnia facta ſimul vnico temporis puncto?an interueniente ſex dierum ſpatio? 381
Quæſt.II. De materia prima. 384.
Prima diffi.Potuit ne Deus producere materiam primã ſine forma, & illam informem conſeruare? 384.
Secunda diffi.Eſt ne eadem materia omnium corporum corruptibilium,& incorruptibilium? 385
Tertia diffi.Fuit ne materia prima producta in die,vel ante omnem diem? 386
Quæſt. III. De cœlo Empyreo. ibidem
Prima diffi. An ſit cœlum Empyreum? 387
Secunda diffi.Ad quid factum eſt cœlum Empyreum? 388
Tertia diffi. Quale eſt Empyreum cœlum? ibidem.
Quarta diffi.Influit ne cœlum Empyreum in hæc inferiora? 389
Dub. Quidnam eſt, quod influit? ibidem.
Quinta diffi.Fuit ne cœlum Empyreum

reum concreatum materiæ primæ? ibidem

Diſtinct. XIII.

De opere primæ diei?

Quæſt. vnica. De luce. 390

Prima diffi. Quidnam eſt lux? ibidē

Secunda diffi. Eſt ne lux corporalis corpus? 391

Tertia difficult. Eſt ne lux forma ſubſtātialis, vel accidētalis? 392

Quarta diffi. Eſt ne lux qualitas realis, vel intentionalis? ibidē

Quinta diffic. Lux illa fuit ne conuenienter prima die producta? 394

Sexta diffi. Cuius corporis luminoſi lux eſt qualitas? ibidem

Septima diffic. Quam igitur ob cauſam dicũtur ſol, & luna, & aſtra 4. die facta? 395

Octaua diffi. Quomodo lux illa fuit diei, & noctis efficiens cauſa? ibidem.

Dub. I. Cur Deus non fecit lucem ita ſufficientem, vt vndiq; poſſet illuminare? 396

Nona diffi. Vbi nã facta eſt lux illa in meridie, an in Oriente? 397

Dub. II. Cur Moyſes productionis creaturæ ſpiritualis nullam fecit mentionem? 398

Diſtinct. XIIII.

Quæſt. I. De opere. 2. diei, nẽpè, firmamento. ibidem

Prima diffi. Vtrùm ſit firmamentũ, ſitq; 2. die factum? 399

Secunda diffi. Vtrum firmamentum ſit cælum? ibidem

Dub. Cur firmamentum vocatũ eſt cælum? ibidem

Tertia dif. Eſtne eadē materia firmamẽti, & aliarũ rerum? 400

Quarta dif. Eſt ne firmamentũ ſphericæ figuræ? ibidem

Quinta diffi. Eſt ne motus cæli naturalis? ibidem

Sexta diffic. Cælum mouetur ne à Deo? 401

Septima diffi. A quo igitur cælum mouetur? 402

Octaua diffic. Eſtne vnum cælum tantum? an plures? 404

Nona dif. Diuidit ne firmamentum aquas ab aquis? 405

Quæſt. II. De cœlo Chryſtallino, ſiue aquis, quæ ſupra firmamentum ſunt? 406

Prima diffi. Vtrùm ſint aquæ ſupra firmamentum? ibidem

Secunda diffi. Ad quid ſunt aquæ illa facta? 407

Tertia difficult. Mouetur ne motu circu-

circulari? 408
Quarta dif. Sunt aquæ, illæ in modū orbis congregatæ? ibidē
Q.III. De opere.3. diei. 409
Prima dif. Fuit ne vtraq; difformitas.3. die ſublata? ibidem
Secunda diffic. Fuit ne congregatio aquarum conuenienter facta. 3. die? ibidem
Tertia diffic. Quomodo congregatæ ſunt in locum vnum? 410
Quarta diffi. Fuit ne plantarum productio eodem die cōuenienter facta? ibidem
Quinta diffi. Fuerūt ne arbores infructuoſæ, & ſpinæ tunc productæ? 411
Sexta diffic. Cur ergo poſt peccatum dictum fuit; maledicta terra, &c. ibidem
Dub. Cur de mineralibus, & lapidibus, &c. non eſt facta mentio, cū ſint, ſicut herbæ, ex terra? 412
Q.IIII. De ornatu cœli. ibi.
Prima diffi. Ex qua materia propinqua facta ſunt luminaria? 413
Secunda dif. Ad quem vſum facta ſunt luminaria? ibidem
Dub. I. Quotuplex eſt miniſteriū, ſiue vtilitas, quæ ex luminaribus cœli homines recipiunt? 414
Tertia diffi. Cur dicitur luna luminare magnum? ibidem
Quarta dif. Eſt ne quoq; luna in tempora, dies, & annos? ibidem
Dub. 2. Cur eccleſia magis accepit feſta ſua ſecundum ſolem, quam ſecundum lunam? 415
Quinta diffi. De quibus ſtellis intelligitur textus Geneſi. 1. & quo motu mouentur? ibidem
Dub. 3. Cur in vltima ſphera poſuit Deus plura luminaria, quàm in alijs? 416
Sexta diffic. Quo pacto luminaria dicuntur eſſe in ſigna? 417
Septima dif. Vtrùm luminaria cœli agant in hæc inferiora? 419
Octaua dif. Vtrùm ſint cauſa actuū humanorum? 421
Diſtinct. XV.
De opere.5. diei. 425
Q.I. de ornatu aquę, & aeris. ib.
Prima diffi. Conuenienter ne.5. die facta ſunt, quæ ad ornatū aquæ, & aeris pertinent? ibidem
Dub. I. Cur nō fecit mentionem de aere: vt produceret volatilia, ſicut fecit de aqua? 426
Dub. II. Cur non egit Moyſes de ornatu elementi ignis? ibidem
Secūda dif. Animalia hac. 5. &. 6. die

die facta conſtant ne ex quatuor elementis? ibidem
Tertia diffi. Vtrùm corpora animalium magis conſtent ex elemẽtis paſſiuis, quàm actiuis? 427
Quæſt. II. De opere. 6. diei, nempè de ornatu terræ? 429
Prima diffi. Quid per hæc animalia intelligitur? ibidem
Secunda diffi. Fuerunt ne omnia minutiſſima animalia in operibus 6. dierum facta? ibid.
Tertia diffic. Cur hominibus hæc animalia nocent? 430
Dub. I. Cur dictum fuit. Producat terra animam viuentem? 431
Quarta dif. Animæ dictorũ animaliũ aquatilium, & terreſtrium, fuerũt ne producta ex nihilo? an ex aliquo ſubiecto p̃ſuppoſito? ib.
Dub. II. Animæ animalium imperfectorũ, quæ per putrefactionem generãtur, à quo educũtur? 433
Quæſt. III. De productione rationalis creaturæ, nempè, de homine? ibidem.
Prima diffic. Quomodo homo cælis, & cæteris inferioribus creaturis præſtat? 434
Secunda dif. Conuenienter ne Deus hominẽ, dignitate naturæ omnia creata antecellentem, poſtremò creauit? ibidem
Tertia diffi. Fuit ne homo finis rerũ omnium creatarum? ibidem
Dub. Fuerunt ne ordinata animalia eodẽ modo ad hominem in ſtatu innocẽtiæ, & in ſtatu naturæ lapſæ? 435
Q. IIII. De die ſeptimo. 436
Prima dif. Cõpletio diuinorũ operũ debet ne diei. 7. aſcribi? 437
Secũda dif. Requieuit ne Deus ab omni opere ſuo die ſeptimo. ibidẽ
Tertia diffi. De benedictione in. 5. & 6. & 7. die. 438
Dub. I. Cur facta eſt benedictio ſuper producta ex aquis, & nõ primò ſuper terræ naſcentia, & terrena animantia? 440
Dub. II. Benedicuntur etiam res inanimatæ? ibidem
Dub. III. Cur res benedicuntur? 441
Quarta diffi. Cur Deus diem. 7. benedixit, & ſanctificauit, & non alios dies? ibidem
Diſtinct. XVI.
Quæſt. vnica. An homo ad Dei imaginem ſit conditus? 442
Prima di. Cur dixit Deus hominẽ cõditurus: faciam⁹ hominẽ, &c? 443
Dub. Cur poſtquàm dictũ eſt, creauit

uit Deus hominem ad imaginē, & ſimilitudinē ſuā, additū eſt, ad imaginē Dei creauit illū? 444
Secunda diffic. Poteſt ne homo dici imago Dei, ſicut dicitur ad eius imaginem factus? ibidem
Tertia dif. Vtrū homini naturaliter inſit Dei imago? 445
Quarta dif. Imago Dei conuenit ne alijs ab homine? ibidem
Quinta dif. Eſt ne imago æqualiter in homine, & in angelo? 446
Sexta diffi. Vtrùm imago Dei ſit in fœmina ibidem
Septima dif. Vtrùm imago Dei ſit in corpore hominis? 447
Octaua dif. Quomodo imago à ſimilitudine differt? 448
Nona dif. Vtrùm Dei imago per peccatum amittatur? 449

Diſtinct. XVII.

Q. I. De anima rationali. 452
Prima diffi. An ſit anima rationalis? ibidem
Secunda diffi. Quidnam eſt anima rationalis? ibidem
Tertia dif. Vtrū anima rationalis cōſtet ex materia, & forma? 455
Quarta diffi. Vtrùm anima ſit corpus? ibidem
Quinta dif. Anima rationalis vnde originem trahit? 456
Sexta diffi. Vtrùm anima rationalis ſit forma hominis? 460
Septima dif. Vtrùm anima rationalis ſit immortalis? 461
Dub. Sunt ne animæ immortales ex dono Dei? an ex natura ſua? 462.

Quæſt. II. De opere collocationis. 1. de paradiſo terreſtri. 464
Prima dif. Vtrū paradiſus terreſtris ſit locus in terra corporeus, vel rei ſpiritualis figura? ibidem
Secunda diffi. Fuit ne paradiſus aliquis determinatus locus, vel potius tota terra? 466
Tertia diffi. In qua mūdi parte fuit terreſtris paradiſus ſitus? ibidē
Quarta dif. In qua parte oriētis fuit paradiſus? 467
Quinta dif. In qua igitur parte orientali eſt paradiſus? 468
Sexta dif. Fuit ne aquis diluuij inūdatus? 469
Septima dif. Fuit ne paradiſus locus humanæ habitationi conueniens? ibidem
Octaua diffic. Ad quid Deus primum hominem in paradiſo poſuit? 470

Nona

Nona diffi. Quot genera lignorum, ſeu arborum produxit Deus in paradiſo? 471

Decima diffi Dediſſet ne fructus arboris vitæ tempore infinito ſemel ſumptus vitam? ibidem

Vndecima dif. Cur arbor ſcientiæ boni, & mali appellatus eſt? 472

Duodecima dif. Fuit ne Adã cæcus ante ligni prohibiti comeſtionem? 473

Dub. Qualis fuit arbor vitæ? ibid.

Decimatertia diffi. Quid de amœnitate aquarum paradiſi dicẽdum? 474

Decimaquarta diffi. Qui nã fuerũt in hunc hortum delitiarum, & voluptatis tranſlati? ibid.

Decimaquinta diffi. Quorſum Henoch, & Elias fuerunt in paradiſum tranſlati, & ibi conſeruantur? 476

Decimaſexta diffi. Quando fuerunt Adam, & Heua à paradiſo eiecti? ibidem

Diſtinct. XVIII.

Quæſt. vnica, De formatione Heuæ. 477

Prima diffi. Formauit ne Deus mulierem, ſe ipſo ſolo? an aliorum miniſterio? ibidem

Secunda diffi. Fuit ne Heua formata in paradiſo, vel extra illũ? ibi.

Tertia diffi. Debuit ne potius ex viro, quã ex limo terræ, ſicut Adã, formari? 478

Quarta dif. Fuit ne Heua formata ex coſta Adæ? 479

Quinta dif. Fuit ne Heua de ſola coſta Adæ producta? 480

Sexta diffi. Fuit ne formatũ Heuæ corpus de coſta Adæ ſecundum rationem ſeminalem? 481

Septima diffi. Cur de coſta Adæ dormientis, & nõ vigilãtis formata eſt mulier? ibidem

Octaua difficul. Docuit, vt non ex capite, neque ex pedibus; ſed ex latere viri Heua formaretur? 482

Dub. Mulier quomodo viri ſocia, eique ſubiecta ſimul eſſe poteſt? 483

Diſtinct. XIX.

Quæſt. vnica. De immortalitate, ſiue mortalitate primi hominis ſecundum corpus. 484

Prima dif. Vtrum in ſtatu innocentiæ, fuerit homo mortalis, vel immortalis? ibidem

Secunda diffi. Fuit ne Adã in primo ſta-

ſtatu immortalitas à natura, vel à gratia? 486
Tertia di. Vtrũ, ſi Adã nõ peccaſſet, mortuus non fuiſſet? 488
Quarta diſ. Adã, an mori potuiſſet, ſi non peccaſſet? ibidem
Quinta diſ. Vtrùm, Adam non peccante, corpus eius per eſum ligni vitæ potuiſſet perpetuari? 489
Sexta diſſi. Qualis eſt differẽtia inter immortalitatem primi hominis ante peccatũ, & Chriſti, omniumq; ſanctorum in cœlo? 492
Septima d. Quæ nã eſt differẽtia inter mortalitatem, quã Adã ante peccatum habuit, & eam, in qua nunc omnes ſumus? ibidem
Dub. Eadem ne eſſet immortalitas innocentiæ per eſſentiam cum immortalitate gloriæ, ſi homo ſtetiſſet? 493
Octaua diſ. Fuiſſet ne homo in illo ſtatu paſſibilis? ibidem

Diſtinct. XX.

Quæſt. I. De modo propagãdi prolẽ in ſtatu innocẽtiæ. 494
Prima diſ. Vtrùm in illo ſtatu facta fuiſſet ſexuum commixtio? ibid.
Secunda diſ. Vtrũ in eodem innocẽtiæ ſtatu fuiſſet in coeundo intenſa delectatio? 495
Tertia diſ. Vtrùm tunc coiſſent, ſemper cauſa prolis habendæ, vel interdum delectationis capeſcẽdæ cauſa? 497
Quarta diſ. Vtrũ quoties cõueniſſẽt, toties genuiſſent? ibidem
Quinta diſ. In illo coitu fuiſſet tunc integritatis corruptio? 498
Sexta diſſi. An in illo ſtatu licitum fuiſſet primis parentibus continere? 499

Quæſt. II. De prole propaganda in primo ſtatu. ibidem
Prima diſ. Vtrùm pueri nati fuiſſẽt iuſti in ſtatu innocentiæ? ibidem
Secũda diſ. Vtrùm paruuli nati fuiſſent cum iuſtitia originali? 500
Tertia diſ. Fuiſſent ne pueri paternæ iuſtitiæ gratuitæ hæredes? 501
Quarta d. Habuiſſet ne filius illã per patrem, vel per merita patris, vel parentum? ibidem
Quinta diſ. Fuiſſent ne cõfirmati in gratia, & in illa gratuita iuſtitia? 502
Sexta diſſi. Adam non peccante, ſi eius poſteri peccauiſſent, poſteri peccantis filij contraxiſſent, ne originalem culpam? ibidem
Septima diſſi. Adam non peccante, nati fuiſſent ſoli electi? an etiam reprobi,

reprobi, vt Iudas, &c. procreati? 503.
Octaua dif. Fuiſſet ne filij in illo ſtatu in ſciētia perfecta geniti? 504
Nona dif. Fuiſſent ne tunc pueri parui, vel magni nati? 505
Decima dif. Potuiſſent ne tunc omnibus vti membris? 506
Vndecima dif. Fuiſſent ne tunc fœminæ generatæ, & æquales numero viris? ibidem
Duodecima diffi. Vnde eueniret: vt tot fœminæ, quot viri generarentur? 507
Diſt. XXI. De tentatione. 508
Diſtinct. XXII.
Quæſt. I. De peccato primorum parentum. 510
Prima diffi. Quod nam fuit peccatū priorum parentum? ibidem
Secunda diffi. Vter priorum parentum grauius peccauit? 512
Tertia diffi. Qua hora Adam peccauit? 514
Quarta diffi. Vtrum primū hominis peccatum in ſtatu innocentiæ potuerit eſſe veniale? ibidem
Quæſt. II. De ignorantia. 515
Art. I. De ijs, quæ ad naturam, & eſſentiam ignorantiæ pertinent? ibidem
Prima diffi. An ſit ignorantia? ibi.
Secunda diffi. Quotuplex eſt ignorantia? 515
Tertia dif. Quidnam eſt ignorantia? 519
Art. II. Vtrum ignorātia ſit aliquādo cauſa peccati? 520
Prima diffi. An ignorantia ſit peccatum? 522
Secunda dif. Vnde nam dicta ignorantia eſt culpabilis? 524
Tertia diffic. Ignorantia fidei articulorum poteſt ne eſſe inuincibilis? 526
Dub. I. Vtrum Sarraceni, & alij infideles, &c. ignorent inuincibiliter fidei articulos? 530
Dub. II. Sunt ne modò fideles intra eccleſiā, qui poſſint ignorantiam aliquorum articulorum fidei inuincibilem habere? 531
Quarta dif. Poteſt ne eſſe ignorātia inuincibilis præceptorum naturalium? ibidem
Quinta diffic. Datur ne ignorantia inuincibilis iuris poſitiui? 534
Sexta diffi. Tenebitur ne confeſſor docere pœnitentem laborantem ignorantia aliqua inuincibili iuris diuini, naturalis, aut poſitiui? ibidem

Septima diffi.Culpabilis ignorantia fieri ne poteſt virtute pœnitētiæ inculpabilis? 535
Art. III. Vtrùm ignorantia excuſet à peccato? 536
Prima dif. Quomodo ignorantia excuſat omninò à peccato? *ibid.*
Secunda diffi. Vtrùm ignorantia cōcomitans à peccato excuſet? 538
Tertia diffi. Excuſabitur ne dictus ignorans à pœna canonica incurrenda, ſicut ratione illius circunſtantiæ excuſatur à culpa? 540
Quarta diffi. Vtrùm ignorantia imminuat peccati malitiam? 541
Quinta dif. An peccatum commiſſum per ignorātiam ſit eiuſdem ſpeciei in genere moris cuius eſt peccatum ex certa ſcientia commiſſum? 542
Sexta diffic. Vtrùm liceat conſulere alicui, vt operetur iuxta ignorantiam inuincibilē, quā habet? 545
Septima diffic. Eſt ne omnē peccatū ex ignorantia? 547
Dub. Vtrùm Adæ peccatum fuerit ex ignorantia?

Diſtinct. XXIII.

De ſcientia Adæ? 550
Prima diffic. Statim, atque conditus fuit, habuit ne perfectam creaturarum ſcientiam? *ibidem*
Secunda diffic. An, ſi Adam ſtetiſſet, in cognitione creaturarum profeciſſet? 551
Tertia diffi. Potuiſſet ne tunc circa rerum creatarum cognitionē decipi, aut falli? 552
Quarta diffic. Cognouit ne Adam ante peccatum creatorem ſuum? 553
Quinta difficul. Cognouit ne Deum eadem cognitione, qua nūc beati Deum agnoſcunt? *ibidem*

INDEX

INDEX LOCORVM TAM EX VETERI, QVAM ex nouo teſtamento in prima parte huius lib. adductorum.

Geneſis.

1. IN Principio creauit Deus cœlum & terram. 1. 3. 4. 5. 24.383.386.390.
1.Vidit Deus cuncta quæ fecerat.164.380.441.
1.Ecce dedi vobis. 122
1. Diuiſit Deus lucem à tenebris. 157
1.Germinet terra. 190.409
1.Dixit Deus fiat lux. 395
1. Fiat firmamentum. 399. 405. 406.
1. Vocauitq; Deus firmamentum cœlum. 399
1. Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. 406
1.Congregentur aquæ. 406
1.Fiant luminaria. 413
1.Vt luceāt in firmamēto. 414
1.Diuiſit aquas. 407
1.Fecit Deus duo luminariá magna. 414
1.Producant aquæ reptile.
1. Dominamini piſcibus, &c. 425.435.446.
1. Creauit Deus hominem. 54. 439.495
1.Faciamus hominem. 54. 443. 447.448.449.512.
1. Creſcite, &c. 190. 494. 499. 507
1.Factum eſt veſpere, & mane. 384.397.409.
2. Omne quod vocauit Adam. 225.430.
2.Fecit Deus omne lignū. 630
2.Cōpleuit Deus die ſeptimo. 437
2. Benedixit Deus diei ſeptimo.440.
2. Inſpirauit in ipſam, &c. 453. 458.
2. Aedificauit Dominus Deus coſtam. 456
2. Plantauerat Dominus. 464. 465.467.
2.Produxitq; dominus,&c.471
2. Tulit ergo dominus. 466. 477.474.
2. Repleuit carnē pro ea. 480
2.Fluuius egrediebat.465.474

2. Fecit Deus omne virgultũ. 410
2. Vocabitur virago, &c. 479
2. Hoc nunc os ex oſſibus meis 481
2. Quamobrẽ relinquet homo. 482
2. In quocunq; die comederis. 209. 485. 486.
2. Non eſt bonum hominẽ eſſe ſolum. 495
2. Erunt duo in carne vna. 495
2. Erat vterq; nudus. 496
3. Collocauit ante paradiſum. 466
3. Pulchrum oculis. 473
3. Serpens erat callidior. 192. 210
3. Nequaquam moriemini. 205
3. Tu inſidiaberis calcaneo eius 302
3. Aperientur oculi veſtri. 473
3. Cur præcepit vobis Deus. 511
3. Ne tangeremus illud. 331
3. Adam vbi es. 333
3. Puluis es. 349. 486
3. Maledicta terra. 411. 439
3. Cur præcepit vobis Deus. 319. 330
3. Ne fortè mittat manum. 472
3. Cum audiſſẽt vocem domini. 514
3. Eritis ſicut dij. 511
3. Ecce Adam factus eſt. 511
3. Abſcondit ſe.
4. Sub te erit appetitus tuus. 89
4. Vox ſanguinis fratris tui. 349
4. Egreſſus Cain. 467
5. Henoch ambulauit cum domino. 475
6. Videntes filij Dei. 148. 204
6. Omnis caro corruperat viam ſuam. 326
6. Mortua eſt omnis caro, &c. 453
7. Ex omnibus animãtibus mũdis. 190
8. Cogitatio humani cordis. 422
9. Omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt. 435
9. Quicunq; effuderit ſanguinem. 451
13. Irrigabatur, ſicut paradiſus domini. 466. 468
15. Ego protector tuus ſum. 215
17. Ego dominus omnipotens. 457
18. Et adorauit in terram. 201
18. Apparuerunt ei tres viri. 191. 260

18.Loquar ad dominum Deum meum. 201
18.Num cœlare potero. 160
19.Declinate in domum pueri veſtri. 191.195
19.Eos,qui foris erant,percuſſerunt cæcitate. 215
19.Inebriemus eum vino, &c. 478.542
21.Aperuitq; oculos eius Deus 473
22.Tẽtauit Deus Habrahã. 308
29.Facto mane vidit Liã. 524
30. Tollens ergo Iacob virgas. 508
32.Tetigit neruum,&c. 260
34.Cõglutinata eſt anima eius. 168
38.Suſpicatus eſt eſſe meretricem. 537
44.Deduceris canos meos. 138

Exodi.

3.Apparuit dominus Moyſi in flamma ignis. 215
3.Moyſes,Moyſes. 245
3.Ego ſum Deus Habrahã, &c. 463
7.Fecerunt etiam ipſi per incãtationes. 208.278.540
8.Feceruntq; ſimiliter malefici,&c. 369
12.Percuſſit dominus omnẽ primogenitum. 259
12. Menſis iſte vobis principiũ menſium.
13.Dominus præcedebat eos, &c.in columna nubis. 394
19.Credidit populus Deo, &c. 479
20.Sex diebus operaberis. 383.384
21.Si percuſſerit quis mulierẽ prægnantem. 459
21.Perforabit aurem eius ſubula. 472
23.Ecce ego mitto angelum meum. 245
33.Loquebatur dñs ad Moyſen facie ad faciem. 216
33.Non videbit me homo, & viuet. 218.553

Leuitici.

11.Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. 221
17.Nequaquã vltra immolabũt hoſtias,&c. 273
19.Sancti eritis. 221
19. Non declinetis ad magos, &c. 336.376
20.Vir,ſiue mulier,&c. 376
20.Sanctificamini,& ſtote ſancti. 221

20.Ani

20. Anima, quæ declinauerit ad magos. 336.376

Numer.

22. Aperuit Dominus os aſinæ; & locuta eſt. 202. 205. 260. 333

23. Non eſt Deus, quaſi homo. 10.

Deuteron.

4. Videas ſolem, & lunam, &c. in miniſterium cunctis gentibus. 435

4. Ne forte eleuatis oculis. 413

6. Non tentabis dominum Deũ tuum. 311.312

8. Cum comederis, & ſaturatus fueris. 439

11. Omnis locus. 230

13. Tentat vos dominus. 308

32. Conſtituit terminos populorum. 230

32. Immolauerunt dæmonijs. 273

Ioſue.

11. Omnes bellãdo cœpit. 166

14. Adam maximus, &c. 468

Iudicum.

2. Aſcẽdit angelus domini. 259

14. Proponam vobis parabolã, &c. 305

16. Vſq; quo decipis me, &c. 328

Regum. 1.

28. Cũ vidiſſet mulier Samuelem. 279.303

Reg. 2.

11. Vidit mulierem, &c. 328

12. Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum. 251

16. Dimitte eum: vt maledicat. 251

Reg. 3.

2. Poſituſquè eſt thronus. 233

3. Apparuit autem dominus Salomoni per ſomnium. 244

8. Tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum. 147

10. Vides autem, &c. non habebat vltra ſpiritum. 424

11. Auerterunt mulieres cor eius. 328

19. Surge, & comede. 260

22. Quis decipiet Achab. 249

22. Egredere, & fac. 250

22. Decipies, & præualebis. 87. 295.

22. Odi illum, &c. 537

Reg. 4.

2. Aſcendit Elias per turbinem, &c. 475

3. Adducite mihi pſaltem. 374

6. Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt. 172.294.302.

6. Ape-

6. Aperuit Dominus oculos eius. 473
6. Percute, obſecro gentē hanc cæcitate. 215

Paralipom.1.

16. Lætentur cœli, & exultet terra. 402
28. Omnia corda ſcrutatur Dominus. 91

Paralipom.2.

6. Tu reddes vnicuiq;. 91
11. Conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum, & dæmoniorū. 273
20. Cum ignoremus, quid agere debeamus. 311
32. Multo enim plures nobiſcū ſunt. 62

Tobiæ.

3. Dæmonium Aſmodæus. 148
5. Forti animo eſto. 260
5. Ego ducam, & reducam. 260
5. Inuenit iuuenē ſplēdidū. 191
6. Cordis eius particulam, &c. 260.344.375.
11. Sumens Tobias de felle piſcis. 344
12. Ego ſum vnus ex ſeptē Angelis. 44.51.133
12. Quia acceptus eras Deo, &c. 281
12. Videbar vobiſcum manducare. 200
12. Tempus eſt: vt reuertar. 247
12. Dæmonium ab ea ipſe compeſcuit. 259
12. Quando orabas cum lachrymis. 260

Iob.

1. Cùm veniſſent filij Dei. 243
1. Nuncius venit. 278
1. Concuſsit quatuor angulos domus. 360
2. Mitte manum tuam. 279
2. Ecce in manu tua eſt. 249.281
2. Percuſſit Iob vlcere peſſimo. 362
2. Benedic Deo. 439
4. In angulis ſuis reperit prauitatem. 139
7. Terrebis me per ſomnia. 314 321
7. O cuſtos hominum. 258
9. Vultum iudicium eius reperit. 170
10. Pelle, & carnib⁹ veſtiſti me. 18
10. Memento, quæſo. 161
10. Vbi nullus ordo. 292
12. Interroga iumenta. 529
13. Nunquàm in eodem ſtatu permanet. 457

16. Ecce enim in cœlo teſtis meus. 91
16. Cõuulnerauit lũbos meos. 322
18. Memoria illius pereat de terra. 167
18. Abſcondita eſt. 322
21. Interrogate quemlibet de viatoribus. 179
21. Ducunt in bonis dies ſuos, 461
21. Recede à nobis. 517.520.
25. Qui facit concordiam. 175
34. Qui regnare fecit hominẽ hypocritam. 170
38. Diuiditur æſtus ſuper terrã. 319.
38. Quando me laudabãt aſtra matutina. 388
38. Nunquid noſti ordinem cœli. 423
40. Quis reuelauit faciem, &c. 315
40. Ecce Behemot. 147
40. An extrahere poteris leuiathan. 148
40. Habet fiduciam, q̃ influat Iordanis in os eius. 295
40. Ipſe eſt principium viarum Dei. 163
41. Ipſe eſt rex, &c. 148. 156. 165
41. Quis reuelabit faciem indumenti eius. 315
41. Non eſt poteſtas ſuper terram. 210.366.372

Lib. Pſalm.

4. Signatum eſt ſuper nos lumẽ. &c. 244.390.
7. Scrutans corda & renes, 91
8. Minuiſti eum paulò minùs ab angelis. 51.159.366.467
8. Omnia ſubiecisti. 487
8. Quid eſt homo, q̃ memor es eius. 256
15. Bonorum noſtrorum non indiges. 21
15. Nõ dabis ſanctũ tuum videre corruptionem. 348
15. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectũ. 439.
16. Satiabor cũ apparuerit gloria tua. 119.137
18. Cæli enarrant gloriam Dei. 402
23. Quis eſt iſte Rex gloriæ. 78 97.237.242.
24. Odio habuerunt me gratis. 101
25. Proba me Dñe. 326.509.
29. Ad veſperam demorabitur fletus. 514
32. Ipſe dixit, & facta ſunt. 2

32. Ver-

32. Verbo Domini. 121
32. Qui fingit ſigillatim. 458
33. Benedicam Dominum in omni tempore. 439
33. Immittet angelus Domini in circuitu timentium eũ. 215
35. Noluit intelligere. 517. 520
35. In lumine tuo. 391
36. Vidi impium ſuperexaltatum. 156
38. In imagine pertranſit homo. 151
39. Expectans expectaui Dominum. 176
43. Ipſe nouit abſcondita cordis. 91
44. Cõſtitues eos principes. 230
44. Aſtitit regina à dextris tuis.
49. Iniquitas calcanei mei. 503
48. Cum in honore eſſet. 332. 449
49. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. 385
55. Calcaneum meum obſeruabunt. 303
57. Sicut aſpidis ſurdæ. 336. 340
66. Benedicat nos Deus, Deus noſter. 439
67. Currus Dei decẽ millibus. 461
67. Benedicite Deo dño. 459
68. Quæ non rapui. 511
70. Introibo in potẽtias dñi. 150
73. Superbia eorũ, qui te oderũt aſcẽdit ſemper. 294. 436. 150
77. Recordatus eſt; quia caro ſunt. 161
77. Spiritus vadens, & non rediens. 266
77. Immiſſiones per angelos malos. 249
81. Sicut vnus de principibus cadetis. 121
81. Ego dixi, dij eſtis. 224
83. Gratiam, & gloriam dabit Dominus. 184
85. Facti ſunt in adiutoriũ. 167
90. Angelis ſuis mãdauit de te. 76. 256. 264. 271
91. Delectaſti me Domine in factura tua. 319
101. Initio tu Domine terram fundaſti. 14
102. Benedicite Dño omnes angeli eius. 271
102. Miſericordias Domini in æternum cantabo. 472
103. Qui facit angelos ſuos ſpiritus. 58. 165. 255
103. Draco iſte, quem formaſti. 176

103. Ex-

103. Extendens cœlũ ſicut pellem. 400
113. Non mortui laudabunt te. 138
113. Omnia, quæcũquè voluit. 198.
113. Mare vidit. 402
118. Super ſenes intellexi. 99
118. Increpaſti ſuperbos. 156
120. Non dormitabit, neq; dormiet. 258
126. Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem. 258
135. Qui fecit luminaria, &c. 418
138. Si aſcendero in cœlum. 34
146. Qui numerat multitudinẽ ſtellarum. 551
148. Præceptum poſuit. 250
148. Laudate eum omnes virtutes eius. 60
150. Omnis ſpiritus laudet Dominum. 57

Prouerbiorum.

2. Lætãtur, cùm malè fecerint. 539.
6. Vade ad formicam. 436
10. Benedictio Domini. 439
14. Errant, qui operantur malum. 141.548
14. Acceptus eſt regi miniſter intelligens. 551
16. Vniuerſa propter ſemetipſũ operatus eſt. 20.21
21. Cor regis in manu Domini 213
21. Sapientior erit paruulus. 318
19. Peſtilẽte flagellato, &c. 318
24. Septies in die. 515
30. Tria ſunt inſaturabilia. 307

Eccleſiaſtes.

1. Luſtrans vniuerſa, &c. 402
1. Peruerſi difficile corrigũtur. 422
1. Omnia flumina intrant mare. 410
1. Nihil nouum ſub ſole. 437
3. Quis nouit, ſi ſpiritus filiorũ Adam, &c. 455
5. Ne dicas; coram angelo non eſt prouidentia. 77
7. Mulier laqueus eſt venatorũ. 327.334.
7. Fecit Deus hominem rectũ. 553
9. Quodcunquè poteſt facere manus tua. 137
11. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, &c. 177.179.137.177.179
12. Reuertatur puluis in terrã ſuam. 461

Sapientiæ.
1.Excecauit illos malitia. 100
2.Inuidia diaboli intrauit mors in mundum. 148. 158. 295. 330.335.
5.Quid profuit nobis ſuperbia. 188.
5.Iuſti in perpetuum viuēt. 484
8.Attingit à fine vſq; ad finem. 18.230
9.Corpus, quod corrūpitur, &c. 325
10.Hæc illum, qui prius formatus eſt à Deo. 479
13.Magnitudine ſpeciei, & creaturæ. 381
19.Percuſſi ſunt cæcitate. 250
Eccleſiaſtici.
1.Vnus eſt altiſsimus. 7
2.Fili accedens ad ſeruitutem Dei. 317
3.Qui amat periculum. 328
9.Ne reſpicias mulierem. 328
10.Initium omnis peccati eſt ſuperbia. 156.511
13.Cor hominis immutat faciē eius. 94
13.Omne animal diligit ſibi ſimile. 110.117
13. Ex multa loquella tentabit te. 310
17.Secundum imaginem ſuam fecit illum. 444
17.Conuertit illū in ipſam. ibi.
17.Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi. 478
18.Qui viuit in æternū, creauit omnia ſimul. 24.383
18.Noli eſſe, quaſi homo, qui tētat Deum. 311
24.Ab initio, & ante ſæcula. 2
25. A muliere initium peccati. 334.513
31.Qui potuit tranſgredi. 541
33.Quare dies diē ſuperat. 424
34.Qui nō eſt tētatus, &c. 304
36.Innoua ſigna. 438
39.Sūt ſpiritus, qui ad vindictā creati ſunt. 57.303
43.A luna ſignū diei feſti. 415
44.Henoch placuit Deo. 475
Iſaiæ.
5.Auferam ſæpem ab ea. 267
6.Duo ſeraphim clamabāt. 237
6.Ecce Domine, mitte me. 246
6.Volauit vnꝰ de ſeraphim. 251
6.Vę mihi, quia tacui. 547
8.Ecce tribulatio, & tenebræ. 177
9.Magni conſilij angelus. 14
14.Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer. 34. 120. 139. 156. 158.

14.Detracta eſt ad inferos ſu-
perbia tua. 148.156.176
14.Vidi Satanam. 156
14.In cœlum aſcendam. 404
24.Applicabuntur, ſicut liber
cœli,&c. 289
24.Viſitabit Dñs ſuper malitia
cœli. 289
30. Præparata eſt ab heri To-
pheth. 157
32.Erit opus iuſtitiæ. 134
33. Angeli pacis amare flebũt.
270
37.Egreſſus angelus,&c. 260
38.Diſpone domui tuæ. 125
41.Annũciate,quæ ventura ſunt.
86
45.Ego dominus, & non eſt al-
ter. 4
45.Hæc dicit Dominus ſanctus
Iſrael. 86
45.Cur me ſic feciſti? 126
47.Saluent te augures. 423. 424
51.Incuruare;vt traſeamus. 162
60.Non occidet vltra ſol tuus.
162
63.Quis eſt iſte,qui venit de E-
don. 78.97.237
64.Oculus non vidit. 97
65. Non erũt in memoria prio-
ra.
66. Vermis eorum non morie-
tur. 177.179
Ieremiæ.
2. A ſæculo confregiſti,&c. 472
9. Aſcendit mors per feneſtras
noſtras. 320
10.Iuxta vias gentium,&c. 89
10. A ſignis nolite metuere. 423
17.Prauum eſt cor hominis. 91
20.Qui renes videt,& corda.
92
23.Nunquid non cœlum,& ter-
ram ego impleo. 34
31. Nouum creauit Deus ſuper
terram. 438
51.Curauimus Babylonẽ. 267
Ezechiel.
18.Eleuatum eſt cor tuum. 156
18.Nolo mortẽ peccatoris. 179
18.Deus ego ſum. 176
28. Tu ſignaculum ſimilitudi-
nis. 76.119.120.158.512
28.Perfectus in vijs tuis ambu-
laſti. 139.164
28.Tu Cherub extentus. 163.
171
31.Non fuerunt altiores. 163
37.Oſſa arida. 195
Daniel.
2.Miſterium,quod rex interro-
gat. 186
6.Non

6.Non nocuerunt mihi. 430
7.Millia millium,&c. 62.252.
9.Nunc egreſſus ſum : vt docerem te. 260
10.Ego autẽ relictus ſolus. 480
10. Princeps Perſarum reſtitit mihi. 121.174
14.Ecce Daniel ſedẽs in medio leonum. 430
14. Et apprehendit eũ angelus Domini. 360

Oſeæ.

3.Diligũt vinacia vuarũ. 122
4.Spiritus fornicationem decepit eos. 148
9.Facti ſunt abominabiles. 542
13.Perditio tua Iſrael. 178.322

Ionæ.

3.Adhuc quadraginta dies,&c. 125

Habacuc.

1.Cibus eius electus. 292
2.Dilatauit,quaſi infernus animam ſuam. 307
3.Percuſiſti caput de domo impij. 163

Sophoniæ.

2.Horribilis Dñs ſuper eos. 87

Zachariæ.

1. Domine exercituum,vſquequo,&c. 243
2.Ecce angelus,qui loquebatur 236.248

Malachiæ.

2.Angelus domini exercituum eſt. 24
3.Ego Dominus, & nõ mutor. 457
4. Ecce ego mitto vobis Eliam. 475

Matthæ.

2.Ecce Magi ab Oriente. 467
2.Ecce ego mitto angelum. 24
2.Et tu Bethleem. 100
3.Vidit ſpiritũ Dei deſcẽdẽtẽ, ſicut columbam. 192.215.217
3. Et ecce vox, &c.hic eſt Filius meus. 217.245
4.Hæc omnia tibi dabo. 157
4.Aſſumpſit diabolus. 192.197
4.Acceſſerunt angeli. 41.192.
4.Vt tentaretur à diabolo. 304
4.Acceſſit tẽtator. 278.305
4.Non tentabis Dominũ. 311
4.Si filius Dei es. 313
4.Ductus eſt. 315
4.Angelis ſuis. 264
4.In pinaculum templi.
4.Pœnitentiam agite. 476
5.Aperiens os ſuum. 217
5.Merces veſtra. 404
5.Eſtote perfecti. 449

6.Mammona &c. 148.
6.Pater noſter, qui es in cœlis. 34
6.Si oculus tuus nequam fuerit 182
6.Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. 148.169
6.Et ne nos inducas, &c. 326
7.A fructibus eorum. 89
8.Mitte nos in gregem porcorum. 249.280.365
8.Dæmonia exibant de monumentis. 272
9.Cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum. 92
9.In Beelzebub. 121
9.Quid cogitatis mala. 212
10.Si patrē familias Beelzebub vocauerunt. 148
10.Nolite timere eos, qui occidunt corpus. 461
10. Qui pſeuerauerit. 123. 132
11.Qui minor eſt in regno cœlorum. 366
12.Hic nō eijcit dæmones, niſi in Beelzebub. 121.148.165
12.Reuertar in domū meā. 277
13.Meſſis verò cōſummatio ſæculi eſt. 438
14.Si tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. 199
14.Aſpiciens in cœlum benedixit. 440
17.Hoc genus non eijcitur. 369
17.Hic eſt filius meus dilectus. 202.244.475
18. Videte ne contemnatis. 291
18.Semper vident faciem. 34. 133. 247. 253. 256. 257. 263.
18.Si Eccleſiā non audierit. 540
19. Moyſes ad duritiam cordis veſtri. 249
19.Si vis ad vitam ingredi. 522
21. Niſi tibi datū eſſet deſuper. 250
21.Agricolæ videntes filiū. 100.
22.Neq; nubent, &c. 229
22.Erunt, ſicut angeli Dei. 229. 230
22. Non legiſtis, quod dictum eſt. 463
22. Quid me tentatis hypocritæ. 278.305
24. Qui perſeuerauerit vſq; in finem. 123.132
24. Multi venient in nomine meo. 199
24.Surgēt pſeudo Chriſti. 337
25.Diſcedite à me. &c. 157. 165
25.Ibunt hi. 177.179.189
25. Ite maledicti. 165. 289. 291. 439.

26. An putas, quia non poſſum rogare patrem meum. 62
26. Accepit panem, & benedixit. 440
26. Pater, ſi poſſibile eſt. 111
26. Spiritus promptus eſt. 455
26. Vigilate, & orate. 326.329
26. Fleuit amare. 509
26. Si oportuerit me mori tecũ, &c. 509
26. Non noui hominem.
27. Nihil tibi, & iuſto iſti. 188
27. Tenebræ factæ ſunt. 514

Marci.

1. Quid nobis, & tibi Ieſu. 100
1. Hic eſt Filius meus dilectus. 245
1. Spiritum ſanctum, tanquam columbam. 192
3. In Beelzebub. 121.148
5. Mitte nos in porcos. 249.280 365
9. Bonum eſt tibi debilem, &c. 177
10. Moyſes permiſit libellum repudij. 249
13. De die autem illo. 86
15. Tenebræ factæ ſunt. 514
16. Linguis loquentur nouis. 343
16. In nomine meo dæmonia eijcient. 343.367
16. Qui non crediderit. 522.524
16. Euntes in mundum. 530
16. Signa autem, &c. 349

Lucæ.

1. Miſſus eſt angelus. 34. 44. 51. 191.245.
1. Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deũ, & miſſus ſum loqui ad te. 44.133
2. Subitò facta eſt cum angelo multitudo. 41.62
3. Hic eſt Filius meus dilectus. 245
3. Sicut columba. 192
4. Quid nobis, & tibi Ieſu. 100
4. Et tentabatur à diabolo. 278
4. Socrus autem Simonis. 519
5. Vt cognouit Ieſus cogitationes eorum. 92
6. Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum. 92
8. At ille dixit legio. 41
8. Ipſe autem, vt vidit cogitationes eorum. 92
8. Rogauerunt eum. 249
8. Mitte nos in porcos. 249. 280
9. Hic eſt Filius meus dilectus. 202.
9. Benedixit illis. 440
10. Videbam Satanam. 34.45. 120.156.

10. Domine, etiã dæmonia ſubijciuntur nobis. 156.365
10. Nolite in hoc gaudere. 355
10. Dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes. 371
10. Homo quidã deſcendebat. 486
11. In Beelzebub principe dæmoniorum. 121. 148. 165. 372.
11. Dum fortis armatus. 210
11. Omne regnũ in ſe diuiſum. 365
11. Aſſumpſit. 7. ſpiritus, &c. 275
12. Ignem veni mittere in terrã. 214
12. Non terreamini ab his, qui occidunt corpus. 299
12. Seruus ſciens voluntatẽ Domini ſui, &c. 547
15. Quis ex vobis homo, qui habet centum oues. 163.230
15. Gaudium eſt in cœlo ſuper vno peccatore. 269
16. Et portaretur ab angelis. 41
16. Mortuus eſt diues. 290
16. Crucior in hac flamma. 301 459
19. Si quis ex mortuis, &c. 346
16. Habeo enim quinq; fratres. 346.459
17. Si habueritis fidẽ. &c. 369
18. Gratias ago tibi, quia non ſum, &c. 155
19. Circũdabunt te inimici tui. 303
20. æquales enĩ angelis ſunt. 230
20. Neque nubunt, &c. 229
20. Neque vltra mori poterũt.
21. Cœlũ, & terra trãſibunt. 383.
21. Multi venient in nomine meo. 199
22. Apparuit autem ei angelus de cœlo. 253.265
22. Vt cribaret vos, ſicut triticũ. 295
22. Vigilate, &c. 326.329
23. Hodie mecum eris in paradiſo. 290
23. In manus tuas Dñe cõmẽdo ſpiritum meum. 455
23. Tenebræ factæ ſunt. 514
23. Domine memento mei. 528
24. Spiritus carnem, & oſſa non habet. 58.455
24. Et cùm manducaſſet coram eis. 200
24. Oculi eorũ tenebantur. 473

Ioannis.

1. Omnia per ipſum facta ſunt. 4.9.18
1. Quod factum eſt in ipſo. 103
1. Qui non ex ſanguinibus. 123

1.Sine ipſo factum eſt nihil 187
1. Deum nemo vidit vnquam. 218
1.Lux vera. 390
1.Gratia,&veritas per IeſũChriſtum facta eſt. 438
1. Vidi ſpiritum deſcendẽtem, quaſi columbam. 192
2.Ipſe enim ſciebat. 92
3.Omnis,qui malè agit, &c. 391
3.Niſi quis renatus fuerit. 525
3.Spiritus vbi vult ſpirat. 123
4.Spiritus eſt Deus. 58
4.Mirabantur diſcipuli.&c. 328
5.Pater meus vſque modo operatur. 18.437.438
5.Erat homicida ab initio. 131
6.Spiritus eſt,qui viuificat. 9
6.Tentans eum. 308
7.Et me ſcitis. 100
8.In veritate non ſtetit. 120
8.Si filius vos liberauit. 136
8. Homicida ab initio. 139. 288. 330.
8.Vos ex patre diabolo eſtis. 167
8.Qui miſit me mecũ eſt. 247
8. Qui facit peccatũ, ſeruus eſt peccati. 287
9.Quis peccauit. 126
9.Neq; hic peccauit. 380
9.Venit nox. 138
10. Poteſtatem habeo ponendi animam meam. 453
11. Infirmitas hæc,&c. 380
12.Nunc princeps huius mundi. 121
12.Ambulate, dum lucem habetis. 137
13.Quod facis,fac citius. 250
13.Introiuit in eum Satanas. 295
13. Cùm diabolus miſiſſet in cor. 44.188.213
14.Videbam Satanam. 239
14. Venit enim princeps huius mundi. 121.303
15.Si non veniſſem. 101.529
15.Iam princeps huius mundi. 121
15.Quicquid petieritis. 199
15.Si non habiero. 110
17.Clarifica me pater. 5
17.Hæc eſt vita æterna: vt cognoſcant te te,&c. 135
19.Inclinato capite,&c. 453
19.Conſummatum eſt. 438
20.Maria inclinauit ſe. 191
20.Beati,qui non viderunt,&c. 119

Acta.

1.Tu Dñe,qui corda noſti. 92
2.Et apparuerunt eis diſpartitæ lin-

linguæ,tanquàm ignis. 215
3.Scio,quia per ignorantiam fe ciſtis. 100
4.Da ſeruis tuis,&c. prodigia fie ri per nomen ſancti filij tui Ieſu. 312
7. Apparuit illi in deſerto mon tis Sina,&c. 216
9.Saule.Saule,&c. 404.528
10. Vidit,&c.angelum Dei.260 527.528.
10.Vir iuſtus,&c. 527.528
12.Angelus aſtitit, &c.& ceci derunt. 259
14.Viri,quid hæc facitis. 344
17.Cùm ipſe det omnibus vitã, &c. 18
17. Fecit ex vno homine, &c. 476
19.Adiuro vos per Ieſum, &c. 368.369.
19.Tentauerũt autem,quidam, &c.
23. Sadducæi enim dicunt non eſſe reſurrectionẽ, neque an gelum,&c. 51.463
Ad Roma.
1.Inuiſibilia Dei,&c. 6.58.85. 104 381.391.436.
1.Qui cũ Deum cognouiſſent. 81.142.250.
1.Digni ſunt morte,&c. 378
2.Gentes, quæ legem non ha bent. 533
3.Non ſunt facienda mala. 327. 376
3.Arbitramur iuſtificari homi nem. 528
4.Vbi non eſt lex,&c. 525
4.Vocat ea, quæ non ſunt, &c. 243.310
5.Vbi abundauit delictum. 158 275.
5.Sicut per vnum hominẽ, &c. 488. 500
5.Regnauit mors ab Adam.&c. 380
6.Gratia Dei vita æterna. 140
6.Iam non moritur. 476
7.Quod odi malum. 508
8.Qui autẽ ſcrutatur corda. 92
8.Ipſa creatura liberabitur. 136
8.Viuificabit & mortalia corpo ra. 484
8.Corpus mortuũ eſt. 484. 488
9.Cùm enim nondum nati fuiſ ſent,&c. 458
10 Corde creditur, &c. 283.524
10.Fides ex auditu. 331.525
10.Quomodo prędicabunt. 529
10.Quomodo inuocabunt. 529
10.Nunquid non audierũt. 530

11. Quis

11.Quis cognouit ſenſum domini. 93
11. Inueſtigabiles vitæ eius. 125. 205
14 Omne, quod nō eſt ex fide, &c. 547

1.ad Corinth.

2.Quis enim hominum ſcit. 92 93.293
4.Quid habes,quod non accepiſti. 155
5.De ijs,quæ foris ſunt. 371
5. In interitum carnis. &c. 317. 378
6.Qui adhæret Deo. 168
6.Neque fornicarij. 528
8.Charitas ædificat. 163
10.Fidelis Deus,&c. 43.176.
10.Facit cum tentatione prouētum. 278.306.326
10.Petra autem. 465
10. Tentatio vos non apprehēdat niſi humana. 326
11. Omnis viri caput Chriſtus. 560
11. Vir imago, & gloria Dei eſt. 447
11.Caput mulieris vir. 361
11.Non enī vir ex muliere. 447
11.Quoniā per ipſum,&c. 219
11.Mulier gloria viri eſt. 479
11. Vir nō debet velare cap. 451
12.Hæc autem omnia operatur vnus,atq; idem ſpiritus. 123
12.Cum gentes eſſetis. 528
12. Alij gratia ſanitatum. 343
13.Cum eſſem paruulus,&c. 256
13. Si linguis hominum loquar. 237.239
13.Cùm venerit, quod perfectū eſt. 110
14.Ignorans ignorabitur. 516
15. Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. 57
15. Gratia Dei,ſum id, quod ſū. 155
15. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam. 155
15. Cùm euacuauerit omnem principatum. 227
15. Primum quod animale eſt. 110
15.Sicut portauimus,&c. 450
15. Miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. 462
15.Factus eſt primus homo. 492

2.ad Corint.

3.Spiritus autem viuificat. 9
3.Vnuſquiſque propriā mercedem accipiet. 127
3.Vbi ſpiritus, dominus ibi libertas. 136

4.Qui eſt imago Dei. 54
5.Omnes nos manifeſtari oportet. 138
5.Etſi iam cognoſcimus Chriſtum. 110
5.Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra. 290
5.Nolumus expoliari:ſed ſuper veſtiri. 458
9. Qui ſeminat in benedictionibus. 439
10. Captiuantes omnem intellectum. 382
11. Vni viro Virginem caſtam, &c. 483
11.Transfigurat ſe. 199
12.Quæ nõ licet homini loqui. 85.404
12. Nam etſi voluero gloriari, &c. 155
12. Ipſe Satanas transfigurat ſe, &c. 199
12.Ne magnitudo reuelationũ, &c. 329
12.Sufficit tibi gratia mea. 329
12. Virtus in infirmitate perficitur. 335
12.Datus eſt mihi. 324
12.Signa apoſtolatus. 343.351

Ad Galatas.

3.Ordinata per angelos in manu mediatoris. 216
4.Miſit Deus filium ſuum. 247
4. Dies obſeruatis, & menſes. 424
4.At vbi venit plenitudo temporis. 438
4.Tentationẽ veſtram in carne mea non ſpreuiſtis. 304
5.Caro concupiſcit, &c. 175. 308.455.
6.Dum tempus habemus. 138
6.Vos,qui ſpirituales eſtis. 509

Ad Epheſios.

2.Eramus natura filij iræ. 142. 500.502.552
3.Vt innoteſcat principibus,&c. 69.78.97
3.Mihi omnium ſanctorum minimo. 97.234.235.236
3.Quod alijs generationibus nõ eſt agnitum. 99
4.Vnicuiq; noſtrũ data eſt gratia. 123
5.Vt ſit ſancta, & immaculata. 134
5. Sacramentum hoc magnum eſt. 482
5.Nemo vnquam carnem ſuam odio habuit. 325
5.Redimentes tempus. 442

6.Non

6.Non eſt nobis colluctatio. 58. 121. 148. 165. 172. 210. 293.
6.In omnibus ſumẽtes ſcutum fidei. 312

Ad Philippen.

2.Deus eſt,qui operatur in nobis velle,& perficere. 187
2. Exinaniuit ſemetipſum. 482
2. In ſimilitudinem hominum factus. 438

Ad Coloſſenſ.

3.Expoliantes vos,&c. 450

2.ad Theſſal.

3.Ne fortè tentet vos is,qui tentat. 305

2.ad Theſſal.

2.Oſtẽdẽs ſe,tanq̃ ſit Deus. 170
2. Charitatem veritatis non receperunt. 250

1.ad Timoth.

2. Vult omnes homines ſaluos fieri. 179
2. Adam non eſt ſeductus, &c. 360.511.552
2. Adã prius formatus, eſt. 479
2. Docere autem mulierem nõ permitto. 361
3.Apparuit angelis. 98
3.Ne in ſuperbiam elatus. 156
3. Magnum eſt pietatis ſacramentum. 98
4. Sanctificatur per verbũ Dei. 441
6.Qui ſolus hàbet immortalitatem. 462

2.ad Timoth.

2.Non coronabitur,&c. 127.

Ad Titum.

2.Subditas viris ſuis. 483

Ad Hebræos.

1.Multifariam. 216
1. Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus. 77. 98. 251. 254. 258.
2. Minuiſti eum,&c. 51.96
2. Nuſquam angelos apprehendit. 97
2.Qui per angelos dictus eſt ſermo. 98.216
2.Non enim angelus ſubiecit Deus orbem. 361
4.Omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius. 75.243.310
4.Non habemus pontificẽ,&c. 313
4.Diſcretor eſt cogitationũ. 92
9.Statutũ eſt omnibus hominibus ſemel mori. 484.492
10. Irritam quis faciens legem Moyſi. 275
11.Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum. 282

11.Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. 527
11. Oportet accedentẽ ad Deũ, &c. 527
13.Heri,& hodie,&c. 28

Iacobi.

1.Voluntariè genuit nos. 123
1.Beatus vir, qui ſuffert tentationem. 278.329
1.Vnus qui tentatur à concupiſcentia ſua. 308
1. Deus intentator malorũ eſt. 308.
1. Omne gaudium exiſtimate fratres,&c. 327.509
1.Apud quem non eſt tranſmutatio. 457
2.Dæmones credunt,& contremiſcunt. 95
2.Tu credis, quoniam vnus eſt Deus. 282
3.Lingua maledicimus homines. 451
4.Scienti bonum,&c. 547

1.Petri.

1.Renati non ex ſemine. 122
1.Hæreditatem incorruptibilẽ, &c. 134
1.Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. 221
1. Spiritu ſancto miſſo de cœlo,&c. 247
3.Qui peccatum non fecit. 277
3. Quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartiẽtes honorẽ. 361
3. Mulieres ſubditæ,&c. 483
4.Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiam. 235
5.Aduerſarius veſter diabolus. 266.293.

2.Petri.

1. Habemus firmiorem propheticum ſermonem. 86
2.A quo quis ſuperatus eſt,eius ſeruus eſt. 165.281
2.Angelis peccantibus non pepercit. 289.291
2.Nouit Deus pios à tẽtatione liberare. 278

1.Ioann.

1.Deus lux eſt,&c. 390
1.Si dixerimus,&c. 515
2.Antichriſtus venit. 170
2.Nouiſſima hora eſt. 171
3.Semen ipſius,&c. 122
3.Ab initio diabolus peccat. 139
4.Timor pœnam habet. 287

Iudæ epiſtola.

1.Angelos verò,qui non ſeruauerunt ſuum principatum, &c.vinculis æternis ſub caligine reſeruauit. 139

1. Cum

1.Cum Michael archãgelus cũ diabolo diſputans altercaretur de corpore Moyſi, &c. 175

Apocalyp.

1.Ego ſum alpha,&c. 20.254. 435.447
1. Loquens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni,&c. 245
2.Ego ſum ſcrutans corda. 92
2. Vincenti dabo manna, &c. 211.327.335
7.Vidi alterum angelum. 237
12.Neq; locus inuẽtus eſt, &c. 34
12.Factum eſt prælium magnũ. 131.165.174
12.Væ terræ,& mari. 210
12.Draco magnus. 164.174
12. Deſcendit diabolus ad vos, &c. 275
12.Mulier amicta ſole. 415
18.Quantum glorificat ſe, &c. 287
19. Vide ne feceris, conſeruus tuus ſum. 345
19 Viui miſſi ſunt,&c. 289
20.Miſſus eſt in ſtagnum ignis, &c. 289
20.Cruciabuntur die, ac nocte. 177
20.Et vidi angelum deſcendentem de cœlo,&c. 174.275
21. Menſura hominis, quæ eſt angeli. 127
21.Abſterget Deus omnem lachrymam,&c. 134.269
21.Ecce noua facio omnia. 438
21.Lucena eius eſt agnis. 388
22. Ego ſum α. & ω. primus, & nouiſſimus principium & finis. 20.254.435.447
22.Cõſeruus tuus ſum,&c. 435

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM, ET SENtentiarum, quæ in prima parte huius ſecundi libri continentur.

A.

ACTIO agentiũ naturaliũ, cur fuit aliquando impedita. 300

Actus eſt meritorius, nõ ſolus habitus. 539

Actus, vel eſt bonus ex genere, vel moraliter, vel meritoriè, & quid ſit. 182

Actus bonus moraliter vnde elicitur. 186

Actus bonus triplex, & dicitur tripliciter. 182

Actionum noſtrarum prima cauſa. 187

Actio; vt fiat, &c. 71

Adæ cur benedixit Deus, & ſtatim, poſt peccatum, cur ei maledixit; 439. habuit ſciẽtiam boni, & mali ante ligni cõmeſtionẽ, & nõ fuit antea cæcus. 472. 473. & vbi for mortus, & vnde in paradiſum trãſlatus, 474. & qua hora peccauit, & fuit eiectus à paradiſo. 476. & an fuerit in ſtatu innocẽtiæ immortalis? 484. & vtrũ à natura, vel à gratia. 486. & non peccando an potuerit mori? 488. & an eius corpus non peccando, potuiſſet per lignum vitæ perpetuari? 489. & quo modo in ſtatu innocentiæ paſſibilis, 493. & an facta fuiſſet tũc ſexuum commiſtio. 494. & non peccante, quales fuiſſent geniti filij. An ſoli electi? 500. & infrà. & quod nã fuit eius primum peccatum. 510. & fuerit ne grauius Heuæ peccato? 512. & qua hora peccauit. 514. & an potuerit peccare venialiter? 514. & peccauerit ex ignorantia? 548. & in plenitudine ſcientiæ creatus. 550. & potuerit ne in cognitione creaturarũ proficere, & circa illas decipi, aut falli? 552. nõ vidit diuinam eſſentiam ante peccatum. 553

Adminiſtratio, ſumitur bifariã. 252

Aeternum quid ſignificet. 472

Aeternitas. 28

Aeuum quid, & ex quibus componitur. 25. 27. & quomodo eſt vnũ æuũ omnium æuiternorum. 31

Aeuiternũ. 28. 29. 30. 32.

Affectiones cordis quomodo poſſunt cognoſci. 90

Agens quando poteſt ſuos effectus producere. 10

Agentium naturalium actio cur aliquando impedita. 300

Agens, & patiens, quomodo debẽt ſe contingere. 70

Amor, quo omne ens poteſt amari Duplex, 150

Amor

Amor naturalis bifariam ſumitur. 108
Amor ſequitur cognitionem. 108
Amoris cauſa ſimilitudo. 110
Amore naturali Angelus, & rationalis creatura magis in ſe, quàm in deum fertur. 111
Amatur aliquid magis tribus modis. 112. lege verbo dilectio.
Angelus, & anima differunt ſpecie. 22. & quomodo eorum operatio beatifica ſit eiuſdē ſpeciei. 22. & poteſt eſſe in puncto, & quid cauſet in illo. 40. & poteſt per potentiam Dei abſolutam eſſe in pluribus locis adæquatis. 40. & non exiſtit in anima, nec illabitur. 43. & quomodo localiter moueatur. 44. & poteſt continuo motu in loco indiuiſibili moueri. 46. & poteſt ſe ipſum localiter mouere, & moueri per accidens, & in inſtanti. 47. 48. & quomodo moueatur ab extremo in extremū, non tranſeundo per medium. 49
Angelum eſſe eſt de fide. 51. eius definitio. 52. & quomodo immortalis. 53. & eſt imago Dei. 53. 56. & differt eius exiſtētia ab eſſentia. 54. & eius potentia non ſemper eſt in actu, licet poſſit. 56. & varia eius nomina. 60. & cognoſcit ſe per ſuam eſſentiam. 72. & quomodo cognoſcat: alia à ſe. 75. & angeli intelligere, & potentia nō eſt ſua eſſentia. 72. & cognoſcit vnus alium non per eſſentiam, ſed per ſpeciem. 85
Angelus cogitationes, & affectiones quomodo cognoſcere poteſt. 90. & cur dicitur intellectus? 106. & quomodo conueniat ei experientia. 107. & nō poteſt baptiſmum miniſtrare. 201. & eius auditio qd. 240
Angelus, miſſus ad Chriſtum orantem in horto, & ad virginem, ex ſuperioribus fuit. 253. & eius nomen cur omnibus angelicis ſpiritibus conueniat. 255. & eius cuſtodia, & nō cogit bonu? ad virtutē, nec malus ad vitia. 259. & diligit ſe ipſum naturali dilectione, & propter ſe. 109. & gratuita ſe propter Deum. 109
Angelus vnus naturali dilectione diligit alium angelū, ſicut ſe ipſum, & hominem ratione animæ, &c. 110. & fertur naturali dilectione magis in ſe, quàm in Deū. 111. & quomodo naturali dilectione diligat angelum ſuperiorem æqualem, & inferiorē. 112. Angeli perfectio eſt, vt in omnem veritatē ex parte intellectus: non autē vt in omne bonum ex parte voluntatis feratur. 114. Angeli dilectio electiua nō eſt reſpectu Dei. 115. & eius peccatum quomodo fuit ex ignorantia. 548. & eius locus adæquatus, & inadæquatus. 37
Angeli fuerunt ſimul cum alijs, & vbi creati, & nominis etymologia. 23. 24. 25. & menſura durationis eorum. 25. & an ſint in loco, et quomodo. 32. 35. et quomodo in pluribus

pluribus locis. 37. & quomodo plures in eodem loco ſimul. 41. & quo pacto poſſunt circa idem corpus, & in eodem loco plures effectus producere. 42. & cur eorum multitudo ad eundem effectum producendum cõſtituitur? 42. & ſunt liberi, & ſemper Deo adminiſtrant. 53

Angeli quomodo dicuntur corporei, vel cõpoſiti. 57. 59. 60. & ſunt omninò immateriales. 60. 61. & eorum compoſitio ex genere, & differentia eſt. 61. & eſt magnus eorum numerus. 61. & plures ſub eadem ſpecie continentur. 67. & habent intellectum agentem, & patibilem. 68. quas ſpecies intelligibiles habeant. 71. & intelligunt per ſpecies infuſas, & acquiſitas. 76. & quomodo cognoſcunt ſingularia. 77. & eorum cognitio, vna naturalis, & alia ſupernaturalis. 81. & habuerũt in via aliquam ſpeciem, qua Deum cognouerunt. 84. & quomodo futura cognoſcant. 86. & an poſſint cognoſcere myſteria fidei, & gratię? 94. 98. & an cognoſcant diſcurrendo, &c. verbo cognitio.

Angeli fuerint ne creati beati? 117. & vtrùm in gratia? 120. & quomodo fuit illis gratia ſecundum capacitatem ſuæ naturæ data. 123. & vtrùm boni habuerint pręſciẽtiam ſuæ felicitatis, & mali ſui caſus? 124. & potuit Deus malis reuelare ſuum caſum, non tamen reuelauit. 125. & boni, nobis peccantibus, non triſtantur, nec mali lætantur. 125. & quomodo potuerũt in pœna, & dolore creari 126. & non fuerunt creati miſeri. 126. & quomodo fuerunt creati perfecti. 126. & beatitudinẽ, quã habẽt, meruerũt. 127. & prius. 128. & eorum moræ, lege verb. morulæ.

Angeli in primo inſtanti fuerunt æquales 130. & boni per vnicum actũ dilectionis in Deum ſuã beatitudinem meruerunt. 133. & fuit illis neceſſaria gratia, vt in Deum conuerterentur. 133. & boni, nec peccare, nec ſuam beatitudinem amittere poſſunt? 134. & quã ob cauſam. 135. nec in beatitudine eſſentiali proficere poſſunt 137. & quomodo viribus naturæ poſsũt cognoſcere Deum, & Deũ ſuper omnia diligere. 140. & quomodo impeccabiles. 141. & quomodo peccauerunt. 142

Angeli voluntas in principio ſuæ creationis, & eius operationes fuerunt liberæ. 143. 144. & prima angeli operatio. 145. & potuit in primo inſtanti ſuæ creationis peccatum commiſſionis, & omiſſionis cõmittere. 145. 146. & vtrũ peccauerit ante hominis creationem; 147. & potuit appetere æqualitatẽ Dei. 150. & primũ eius peccatũ ſuperbia. 155. 156. & cur nõ exprimitur. 157. 158. & fuit illius peccato annexa inuidia. 158. & non fuit ſimul cũ illo, &c. 159. & fuit irremediabile, & irremiſſibile. 160. 177. & non dicitur illud primum pec-

peccatū in Patrem, vel Filium, vel Spiritū ſanctū. 161. & nec primum peccatū, nec ſequēs potuit eſſe ve niale. 162. & fuit primus angelus peccās ex ſuperioribus. 163. & non fuit malus à natura. 164. & primus angelus malus quomodo fuit cau ſa lapſus cæterorum? 164. Angelus per quid mutauit ſtatum? 180

Angeli boni deputantur particularibus virtutibus, vt mali vitijs peculiaribus. 166. & mali de omnibus ordinibus ceciderunt. 172. & inferiores ſimul cum Lucifero nō peccauerunt, 173. pugna angelorū fuit triplex, & de qua materia fuit eorum pugna, ſiue prælium. 174. & 5. & 6. Datum illis fuit breuiſſimum viæ tempus. 180. & tam boni quàm mali poſſunt cogitationes in animam immittere: non autem illabi, verbo anima.

Angeli poſt primum peccatum fuerint ne viatores? 189. & tam boni, quam mali poſſunt aſſumere corpus. 191. & quid ſit illud aſſumere. 192. & nō informant corpora, neq; hypoſtatice illis vniuntur. 193. & quomodo corporibus vniantur? 194. & cur illa aſſumant? 194. & an ſint vera corpora? 195. & vtrùm aerea? 195. & qua celeritate moueātur. 196. non organizant corpus, & moueant ne corpora naturaliter, & per voluntatem, & intellectum. 197. & non poſſunt omnia corpora pro libito mouere, neq; in corpore opera vitæ exercere. 199. neque propriè loqui. 201. nec mouent corpora motu progreſſiuo. 202. nec poterunt corpora ſine approximatione pro libito voluntatis imperio mouere. 203. nec generare poſſunt. 203

Angeli boni, & mali quid circa animas poſſint? 211. & poſſunt hominis intellectum illuminare. 211. & cogitationes in intellectum quomodo immittant. 212. non cogunt intellectum ad cogitationes recipiendas. 213. voluntatē quomodo poſſunt immutare? 213. & accendere? 214. angelorum ordo, verbo ordo.

Angelorū nomina, & cur ita vocātur 225. nō ſunt æquales in donis, etiā angeli eiuſdem ordinis. 227

Angelorum illuminatio verb. illuminatio, & locutio verbo locutio, & cognitio verb. cognitio.

Angelorum auditio quid, & mentaliter, & loqualiter audire. 240. & verb. auditio.

Angeli quando dicuntur aſſiſtentes. 243. 253.

Angeli quomodo locuti ſunt in perſona Dei. 244

Angelorum miniſterium ad quid ordinatur? 247. & eorum adminiſtratio ſumitur ſtrictè, vel largè. 252. & miniſtrantes dicuntur etiam ſuo modo aſſiſtere. 252. & aſtantes plures ſunt, quā miniſtrantes; non eſt tamen certus numerus. 254. & angelis quomodo Chriſtus maior. 258. & an mittantur verb. mittere, & an cuſtodiant verb. cuſtodia.

Angelorū eruditio, ſiue doctrina ad quid

quid ordinetur.254.& eorum officium. 258. & quid non poſſint in intellectu cöiuncto facere, & quibus modis poſſunt illum mouere. 260.261. quomodo volunt omnes ſaluos fieri. 270. & ſunt voluntati diuinæ omninò conformes. 270. & quid ſignificet eos triſtari,& flere.270.& ſunt magis ſoliciti boni pro homine,quàm mali contra eũdem.270. & mali ex damnatione hominum maiorem pœnam accidentalem,recipiunt. 271
Angelorum delectatio,ſiue amor.verbo. amor.Angeli beati non habēt amorem naturalem.109.angeli naturalem dilectionem habuerunt, 108. Angeli boni operantur occulte regulariter,& cur non manifeſtè,& viſibiliter? 344
Anima rationalis ab angelo ſpecie differt. 12. & eius operatio beatifica eſt eiuſdem ſpeciei cum operatione beatifica angeli. 12. Animæ ſolus Deus illabitur. 43.angeli boni,& mali cogitationes in illā immittunt.43.& quid in eius voluntatem , & intellectũ poſſint verb. angeli.
Anima ſeparata mouetur localiter diffinitiuè. 46. quomodo ſe cognoſcit. 74. & Anima rationalis amore naturali magis in ſe , quàm in Deum fertur. 111.& eius creatio non eſt miraculum. 351
Anima rationalis qd, & diuerſa eius nomina. 452.non conſtat ex materia, & forma,neq; eſt corpus. 697 455.an ſit ex traduce? 456.non fuit formata prius,quàm corpus,nec ſimul cũ angelis. 458. nec tranſit de corpore in corpus. 458.neque vna ex alia propagatur.459.neque traducitur cũ ſemine creatur à Deo, & quando in maribus,& fœminis corpori infunditur,460.eſt forma hominis.460.eſt immortalis.461.
An ex dono Dei ſit immortalis? 462
Anima damnati nullo modo poteſt corpori alterius hominis illabi. 265.verb.obſeſſus.
Animæ purgatorij quomodo, quæ apud nos gerũtur,ſciant.242.neq; à dæmonibus, neq; à bonis angelis ibi torquentur.302. & de lege à purgatorio non exeunt,nec poſſunt nos iuuare, & minus quæ in inferno ſunt. 345
Animę purè ſenſitiuæ quomodo producantur, & à quo de potentia in actum educantur. 432. 433.
Animaliũ tria genera,& quę fuerunt ſeruata in arca. Noe. 190. & quomodo eorum corpora ex quatuor elemētis conſtāt, & finis corporis animati. 427. animalia reptilia, & aquatilia, & volatilia, &c. cur ita dicta? 429. aīalia, vel minutiſſima quando fuerunt producta. 429
Aīalia oīa homini vſui accōmodata.430.& cur homini nocent.430
Annihilare nulla creatura poteſt. 15.
Antichriſtus diaboli membrum , & malorum caput. 170
Apparitiones, & factiones mirabiles cui tribuendum. 347
Appetendum quid. 326. 327. & quid non propter aliud. 327

Aquæ ſuper cœlum exiſtentes. 405. 406. & de natura illarũ. 407. ad quid factę.407.ſuntq; in modum orbis congregatæ. 408
Aquæ nomen varia ſignificat. 406
Aquarũ congregatio quando facta. 409.& ad quid, & quomodo. 410
Aqua quomodo ſumatur, & ſit principiũ generationis animaliũ. 428
Articulus fidei quid.4.articulus creationis an ſit demonſtrabilis? 5.6.
Articulorum fidei ſcientia eſt neceſſaria. 522.531
Arbores infructuoſæ quando productæ. 411
Arbor ſcientiæ boni, & mali. 723
Arbor vitę.471.cur ita appellata.472. & qualis fuit. 473
Aſtronomi,ſiue aſtrologi quomodo cognoſcunt futura naturalia, & quæ à noſtra arbitrij libertate dependent, poſſint ne cognoſcere? 88.423.424.
Attributa diuina quomodo perſonis diuinis appropriantur. 8.10.83
Auaritia omniũ malorum radix. 153

B.

Beatitudo quid.154.naturalis, & ſupernaturalis in quo conſiſtat. 117. ſupernaturalis non datur ſine meritis.127.non poteſt ſine gratia acquiri,135. amitti non poteſt.118. 134. 189. & quomodo naturaliter ab angelis, & hominibus amatur,& deſideratur. 108
Beati peccare nõ poſſunt,& cur?.134.
Beati non poſſunt ab actu dilectionis Dei ceſſare.135.188.& quomodo timent Deum.137. & non poſſunt in beatitudine eſſentiali proficere.137. & poſt hanc vitam comedendi poteſtatẽ habebũt. 200
Beatificabile duob' modis dicit.486
Bellorum genera. 174.&.5.&.6.
Benedictio, ſiue benedicere in bonã & in malam partẽ ſumitur. 438. &diuerſimodè diuerſi benedictionem habent, & ſumitur diuerſimodè. 439. & eſt multiplex, & quomodo à ſanctificatione differt. 441. & cur benedictio prius ſuper producta ex aquis, & ſuper hominem,& inanimata? 440. & vnde orta benedictio rerum, & cur benedicuntur. 441
Benedicitur Deus ab homine,& homo à Deo. 439
Benedixit Deus cur diem ſeptimũ, & non alios dies? 441
Bonum dupliciter ſumitur. 504
Bonum, vel eſt ex genere,vel moraliter,vel meritoriè. 182
Boni ratio in quo conſiſtat. 142.235
Bonum ex integra cauſa. 144.& eius operatio duo deſiderat. 258
Bona, ad quæ naturaliter voluntas inclinatur. 114

C.

Caecitate percuſſi à Deo. 215
Cœlũ empyreũ verbo empyreũ.Cœlũ dicitur à cœlando. 399.an ſit eius motus naturalis,& à quo moueatur. 400.401.eorum figura,& numerus. 404
Cœli nomẽ multis modis ſumit.ibi.
Cœli ex natura, neque naturaliter, neque violenter mouentur. 405. eorum ornatus. 412.& quomodo agunt

agunt in hæc inferiora. 419. & quando per ſe, & per accidens, & ſunt cauſa actuũ humanorũ. 421
Cœlum cryſtallinum. 405. & mouetur motu vniformi, & circulari. 408
Cœlum aqueum. 406
Calamitates quomodo à dæmone excitari poſſunt. 362
Canonica pœna multiplex, & quãdo propter ignorantiam incurritur. 540
Caro bifariam ſumitur. 308. carnis tentatio verbo tentatio.
Cauſa efficiens realiter diſtinguitur à ſuo effectu.
Cauſæ totales eiuſdem effectus plures eſſe non poſſunt. 42
Cauſare conſeruare etiam eſt. 144
Cauſę naturalis, & liberæ diſcrimen. 187.
Cauſa prima noſtrarum actionum eſt concurſus Dei, & non tollit libertatem. 187
Cauſa inferior non poteſt aliquid in ſuperiori imprimere. 243
Cauſa cur dicitur ſuperior? 243
Cauſa naturalis quando neceſſariò producit effectum? 396
Cauſa dicitur dupliciter. 419
Cauſa per ſe, & per accidens, quid? 520
Chriſti anima imperfectioris ſpeciei eſt, quàm angelus. 96
Chriſtum dæmones, & phariſæi, quomodo cognouerunt. 99
Chriſti membrum an poſſit eſſe diaboli membrum? 169
Chriſtus quomodo maior angelis? 253
Chriſtus non habuit angelum cuſtodem: ſed miniſtros angelos. 264. & cur angelus in horto fuit illum confortatus? 266. nonq; habuit angelum ad exercitium: ſed ad noſtram doctrinam. 267. vulnus lateris eius. 481. & qua hora mortuus fuit. 477
Chori angelorũ verbo ordo. Choris angelorũ intererũt homines. 228
Ciborũ varietas inuentio diaboli. 419
Ciuitas tres habet hominum ordines. 223
Conditio dæmonum. 364. & quomodo virtute diuina poſſint cogi. 364. coguntur à bonis, ne noceãt. 364. coguntur etiam per ſuperiores dæmones quomodo. 365
Cogi an poſſint, vt ſint in annulo, & c. ita vt recedere non valeant? 366. & an ab hominibus, & magis cogi poſſint. 366. 371
Cogitationes quomodo cognoſcantur. 91
Cogitationes malæ non omnes à dęmone excitantur. 299. 322
Cognitio quomodo ab obiecto, & potentia producitur. 73. 74. & naturalis, & abſtractiua. 81. & vel eſt confuſa, vel diſtincta, & eadem poteſt ſic appellari. 81. Cognitio diſtincta, vel eſt quidditatiua, vel non. 82
Cognitio matutina, & veſpertina. 84. 101. & matutina dicitur diurna. 102. & quæ illarum ſit præſtantior. 103. & ſit ne matutina, qua angelus cognoſcit verbum. 104. & matutina poſſit ne dici natura- lis. 104

Cognitio diuina duplex. 281
Cognitio naturalis duplex. 282
Cognoſcitur nihil, niſi per ſuum ſimile. 78.85
Cognoſcitur res tribus modis. 81
Cognoſcendi modus angelorum, & beatorum. 10.
Comeſtio quid, & qui propriè comedere dicantur. 200
Condimentorum varietas inuentio diaboli. 319
Concurſus vniuerſalis Dei non aufert cauſę libertatem. 187. & eſt prima cauſa nrarum actionum. 287
Confirmari in gratia, &c. 179
Cõtemplationem minuit actio. 246
Continentia quando fuit licita. 499
Conſeruare eſt quoque cauſare. 144
Conſulere, quando peccatum. 547
Conuerſio panis in corpus Chriſti. 14.49.
Cõfeſſor an teneatur admonere pœnitentem, ignorantia inuincibili laborantem. 534.545.
Conditionalis de actu malo dupliciter poteſt haberi, & quando peccatum. 539
Cor ꝑ ſuperiori portione ſumit. 92
Corpora duo, vel plura non poſſunt eſſe in eodem loco, 41
Corpus poteſt angelus aſſumere, & quid illud ſit. 187.191.192
Corpora defunctorum bonorum & malorum cur à putredine reſeruãtur, & capilli, & vngues creſcunt. 348
Corpus viuere quid. 199
Creatio quid, & quot modis dicitur. 1.2. 8.353. nomen eius non dicitur de tranſubſtantiatione. 4. creationis articulus an poſſit demonſtrari. 5. creationis notitia tribus modis poteſt haberi. 7. & eius principia. 8. creatio tribus diuinis perſonis & communis, & vna ſine alia creare non poteſt. 8. & neque eſt creatio motus, vel mutatio. 10. & eſt ipſemet Deus, & diuina eſſentia. 11. quid ponat in re. 12. creatio formicæ non minorem potẽtiam requirit, quam vniuerſi creatio, neq; minus Dei potẽtia ibi, quàm &c. declaratur. 13. rerum corporalium creatio. 379. creationis ſpiritualis creaturæ cur non facta eſt menſio à Moyſe. 397
Creare quid? verbo creatio. Creatur anima rationalis. 3. creari non dicuntur formę materiales. 3. neq; filius Dei à patre creatur. 4. creare non poſſunt homo, & angelus neque vnus angelus aliũ. 3.6. creari idem eſt, quod eſſe creati. 11. creare eſt ſolius Dei proprium. 4.
Creauit Deus de facto mundum, & in tempore. 4. & vtrùm ab æterno potuerit creari mundus. 15. & quo anni tempore fuit mundus creatus. 17
Creandi poteſtas an poſſit conuchire creaturis. 12
Creaturæ quomodo Deo aſſimilantur. 8. & quod non poſſint annihilari. 15. accidentia an poſſint creari? 18. vtrùm materia creetur. 19. creaturæ perfectio. 21. creaturarum ſtatus. 176. omnes ſunt à Deo

Deo. 379. & propter quid à Deo creatæ. 580. & creatura corporalis non eſt in pœnam ſpiritualis creata. 580. creaturarum tria genera. 551. creata ne fuerint omnia ſimul. 381

Cuſtodia angelorum de fide eſt, & cur homini data? 256. 265. & an conueniat angelo à natura, an à gratia? 257. Cuſtodiæ cauſa quomodo angeli mittãtur? 257. cuſtodia, vt eſt neceſſaria. 258. & eius fines, & effecta. 258. 259. & datur omnibus viatoribus. 261. non datur animabus purgatorij, neque bonis, neque malis angelis, neque animabus damnatis, & durat ſolùm vſque ad mortem. 262. Data etiam fuit primis parẽtibus. 262. puero ſtatim: vt à matris vtero ſeparatur, conceditur. 263

Cuſtodientis Angeli effectus. 259. & quomodo quælibet anima illum habeat. 263. & plures idem homo aliquando habet. 263. & Antichriſtus illum habebit. 264. & quãdo deſerit cuſtoditum. 266. & nõ poteſt circa cuſtoditũ negligentiam committere. 268. & quomodo ex ſalute cuſtoditi illius gaudiũ creſcat. 268. & nullum ex damnatione detrimentum recipiat. 269

.D.

Dœmon accenſor, & inuentor malarum cogitationum. 299

Dœmonibus non eſt credendum, vel quando vera prædicant. 87. quomodo cognoſcunt futura 87. & quomodo de actib' humanis futuris prædicunt. 89. cur varijs nominibus appellantur: & quæ peccata cõmittere poſſunt. 147. lege verbo Angelus, & diabolus.

Dœmon potuit appetere æqualitatẽ Dei. 150. eſt debilis hoſtis. 162. idem non tentat in diuerſis locis ſimul tempore. 166. caput malorum angelorum, & hominũ peccatorum, & pater, & quomodo. 166. 167. 168. dœmonis effectus. 259. nocendi voluntatem à ſe; poteſtatem verò à Deo, habet. 332. An liceat eius opera vti? 376

Dœmonibus dupliciter aliqua inſunt. 166. & cur obſtinati. 179. & quomodo poſſunt demeritoriè operari. 184. 185. & bonum morale operari, & an retineant liberum arbitrium. 187. non poſſunt habere diſpoſitionẽ ad opus meritorium. 187. & ſemper adhærẽt peccato, in quo receſſerunt. 188. & nunquã illis diſplicebit peccatum. 188. eorũ voluntas quomodo immobilis. 188. non poſſunt ſuſpendere intellectus, & voluntatis actum. 189. & illis nõ obedit materia ad nutum. 189. nec poſſunt materiam ex vna forma in aliam tranſmutare. 190. quæ generantur ex putrefactione & vt arbores tempore hyemis fructum ferant poſſunt efficere. 190

Dœmones poſſunt aſſumere corpora. 191. & nõ informãt illa, neque ad vnitatem ſuppoſiti aſſumunt. 193. & quomodo illis vniunt. 193.

cur illa aſſumunt? & an ſint vera corpora? 194. 195. & an aerea? 195. qua celeritate mouebuntur. 196. Vtrùm aſſumant corpus obſeſſi? 197. non organizans corpus aſſumptum. 196. moueant ne corpora localiter? 197. & vtrùm per voluntatem? &c. 197. & an poſſint omnia corpora pro libito mouere? 198

Dœmones non poſſunt transfigurari in angelum lucis ſine peccato adorari. 199. nec poſſunt per corpus aſſumptum generare, ita vt verè eorum filius eſſe dicatur. 203. & poſſunt habitare in corporibus obſeſſis, & cur Deus hoc permittat, & in qua parte ſint? 204. 205. & quot modis poſſunt ſenſus deludere? 207. 208. & per varias fallacias. 209. & non fallũt apertè. 209. varia eorum nomina. 210. cur vera aliquando dicãt? 210. cogere non poſſunt intellectum, nec mutare volũtatem, & quomodo illam intendere. 213. 214. naturali dilectione quomodo ſe, & Deum diligant. 112. quomodo appetunt non eſſe. 113. & quomodo poſſunt mira operari. 278.

Dœmones an ſint? 272. illorum etymologia, & definitio. 273. tantum poſſunt in rebus, quantum à Deo permittuntur. 6. 279. & qua cognitione in pœnam peccati priuantur. 281. An habeant fidem informem? 282. & quomodo cognitione ſui ſint priuati? 282. & quomodo virtutum cognitione priuantur? & non priuantur cognitione rerum in proprio genere. 283. & quo pacto creſcit eorũ cognitio. 284. verbo, cognitio.

Dœmones cur à tentatione non ceſſant? 285. eorũ pœna vermis. 284. verb. vermis. nec delectationem, nec gaudium habere poſſunt, & quæ ſit cauſa. 285. 286. 287. non omnes ſunt in iſto aere caliginoſo. 289. cur tot in aere caliginoſo permanſerunt? 290. & erunt ibi vſquè ad diem iudicij. 290. & in illo habent ſuum tormentũ. 290. dœmonum ordo. & præſidentia 291. verbo ordo. Ceſſabit eorum præſidentia, &c. 293. eorum impugnatio verbo impugnatio.

Dœmones vt apparent morientibus, & cur non ab omnibus videntur? 301. 302. nec poſſunt formas introducere. 355. & poſſint ne corpora ex vno loco in alium transferre. 359. & plures mulieres, quã viros fallunt. 360. ſi coercerentur, non poſſent varijs calamitatibus afficere, & quomodo formas, & corpora mutare valeant. 362. & à quibus poſſunt ægritudinibus ſanare. 362. & an poſſint vitã prolongare, & effectus ſine ſemine producere? 362. 363. & an poſſint cogi, & compelli, & expelli. verb. coactio, compulſio, & expulſio.

Decalogi præcepta, verb. præcepta, & verb. ignorantia.

Deceptio vide enanet. 552

Deliberatio differt à libertate, & eſt

vel

vel plena, vel ſemiplena: & quæ ad meritum, vel demeritum deſideretur. 144
Deficere, & defectus quid. 139
Defunctorum bonorum, & malorũ corpora cur à corruptione reſeruantur? 348
Delectatio iſtarum rerum quando illicita. 319
Delectatio quid. 283
Demeritum verbo meritum, & eſt triplex, &c. 181
Denominatio debet fieri à nobiliori. 224
Deſperantes cur ſe interimunt? 156. & quomodo appetũt nõ eſſe. 113
Deus non mutatur. 10. Dei infinita virtus, & potentia quomodo differunt? 13. An potuerit communicare creaturis poteſtatem creãdi? 12. & mundum ab æterno creare? 15. An immediatè concurrat cum cauſis ſecundis ad agendum? 17. An ſit finis omnium, & agat propter finem. 20. 281. 435. & eſt finis ſui ipſius. 21. & ſolus animæ illabitur. 43. & ſolus omnia extrà ſe ſemper actu intelligit. 75
Deus tribus modis cognoſcitur. 81
Dei clara viſio quid. 83. & Dei cognitio quidditatiua, & diſtincta, quid, &c. 83. 84. Deum diſtinctè vna ſpecie repræſentari eſt impoſſibile. 83. naturaliter, pro iſto ſtatu diſtinctè, & quidditatiuè cognoſci non poteſt? 83. 84. Philoſophi cognouerunt eum diſtinctè quomodo. 85. eius attributa. 85.
Dei eſſentialis differentia & conſtitutiua. 83
Deus quomodo dicitur pfectiſſim⁹. 127. peccare nõ põt. 139. 140. eſt finis naturalis, & ſupernaturalis, & quomodo ab angelis viribus naturæ poteſt cognoſci. 140. nõ mouetur ſciendo, nec quicquid intelligit, vult. 198. voluntas Dei idem eſt realiter cũ eius intellectu. 198. An aſsũpſerit corpus, & quomodo locut⁹ fuerit, & apparuerit, tota illa quæſtione. 215. 216. & quomodo locutus eſt per angelos, & prophetas? 144. loquitur angelo, & creaturæ rationali, & quomodo? 244
Deus nõ eſt receptiuus accidẽtium. 243. mittitur dupliciter. 247. decipere, & errare facere, quomodo intelligitur? 250. nõ eſt auctor peccati, & mali, & quomodo eſt cauſa? 250. non eſt auctor, ſed eius eſt vltor. 250. quomodo vult omnes ſaluos fieri? 269. quomodo potuit angelus illã dilectione electiua præ ſe ipſo diligere? 116
Deus intimè, & immediatè in omni operatione operatur. 401. aliquãdo eſt tota cauſa rerum, &c. 401. Deũ aliquid operari, quærere, & quomodo quieuit ab opere, &c. intelligatur? 401. 437. Dei ſimilitudo duplex, & quomodo homo illius particeps eſſe poteſt? 512
Diaboli inuidia reſpectu hominis. 159. Diaboli poteſtas verbo. dæmon, & poteſtas.
Dies creationis rerum, & quomodo intelligendi? 101. Dies naturalis,

ralis, & artificialis. 369. Dies cur dicitur benedictus, vel malus? 441. dies feſtus cur benedictus? 441
Dignitas quando meritò tollitur.
Differentia eſſentialis, & conſtitutiua Dei. 83
Differentia, quæ cõſtitutiua, eadẽ diſtinctiua. 82. & quæ eſt entis. 184
Dilectionis Dei præceptũ quomodo adimplere poſſumus? 134. Dilectionis gratuitæ ratio verb. amor.
Dilectio naturalis, & mercenaria, quo pacto differunt? 110
Dilectio naturalis, quæ eſt finis, & electiua, quæ eſt mediorum. 113
Dilectio electiua, ſiue rationalis, eſt in angelis, non autem electiua reſpectu Dei. 115
Dilectione electiua quomodo angelus diligat ſe, & alium angelũ? 116.
Dilectionis naturalis ratio. 117
Diſtinctionis opus, factũ tribus primis diebus, triplex eſt. 399
Diuini cur aliqui appellantur? 88
Diuinitatem quomodo poteſt quis ſibi concupiſcere? 150
Dolor vnde naſcatur. 125. 269
Donum vnũ eſt altero dignius. 224
Dubitatio in fide, quando non eſt imputanda? 298

.E.

Ebrius, quomodo excuſatur à pœna, & culpa. 817
Eccleſię ordines, & gradus. 224
Eccleſiæ membrum. 169
Eccleſia quid. 169
Electio voluntatis duplex. 115. 151
Eligere quid. 115
Eleemoſynæ largitio quando bona, vel mala? 183
Elementa quomodo ſint in mixto. 427. 430.
Empireum cœlũ an ſit? 387. ad quid factum, & quale eſt. 388. vnde dicitur. 388. An influat in hæc inferiora, & quid influat. 389. & fuit materiæ primæ concreatum. 390
Ens naturale quomodo à ſupernaturali diſtinguatur? 95
Ens creatum eſt naturale obiectum intellectus ſeparati. 95. ens reale quid. 64
Entia multa ſupernaturalia ſunt naturalibus imperfectiora. 95
Error, ſiue errare quid, & vnde oriatur. 141. 552
Eſſentia diuina quomodo tribus diuinis perſonis communis? 8
Eſſentia diuina quomodo ſit ratio cognoſcendi omnia, & contineat omnia. 75
Eſſentia, & eſſe, & operatio in nulla creatura ſunt idem. 72
Eſſe intentionale duplex. 392
Excommunicati cur à dæmone non torquentur, ſicut in primitiua eccleſia? 317
Excommunicatio quando propter ignorantiam non incurritur. 540 544. cur imponitur? 540
Exiſtentia Chriſti in eucharistia ſupernaturalis eſt. 95
Exercitium ad quid ſit. 265
Exorciſmus non ſemper ſuum ſortitur effectum ad expellendos dæmones,

mones, & cur non expelluntur? 368.371. & quid, & quotuplex ſit. 370. & modus. 371.
Expelli, & coerceri an poſſint dæmones ſignis? &c. 367. & cur non poſſint ſemper. 368.369
Expelli quomodo poſſunt dæmones ab eccleſia, & eius miniſtris? 371. & modi quibus expelluntur. 374

.F.

FActiones mirabiles cui tribuendæ. 346
Faſcinatio puerorum cui tribuẽda. 346
Feſta cur accepit eccleſia ſecundum ſolem potius, quàm ſecundum lunam, & Iudæi ſecundum lunã. 415
Fidei articulus, & propoſitio de fide. 4. Fidei non ſunt, quæ obiter in concilijs tractantur. 57. Fides quomodo efficitur, & eſt ſupernaturalis. 95. Fidei dubitatio quando non imputatur ad peccatum. 298
Fidei ignorantia quando non imputatur. 526. & quomodo de lege acquiritur. 528. & ſine illa explicita poteſt quis iuſtificari; ſed non ſaluari. 527. inuincibilem fidei ignorantiam non habent Sarraceni. 530
Filij nati fuiſſent in ſtatu innocentiæ cum iuſtitia originali, & quomodo in illos transfuſa, & quo pacto fuiſſent geniti cum ſcientia. 500. 1.2.3. lege verb. prolis, & ver. Adã.
Finis rerum verb. Deus. Fine quãdo aliquis fruſtratur. 270
Finis cõſecutio, quando operatione naturali, & quando merito comparatur. 128. Finis à medio, &c. 127. Finis rationalis, ſiue intellectualis duplex, naturalis, & ſupernaturalis. 139. Finis ſupernaturalis eſt homini, & angelo improportionatus. 140. Finis naturalis, & ſupernaturalis dicitur Deus. 140. Fines plures poſſunt eiuſdem rei eſſe. 380.434
Finis gratia operamur dupliciter. 381
Finis duplex. 434
Firmamentum ſecunda die factum. 613. & eſt cœlum. 398. eius materia, & figura, & motus. 399. 400. Diuidit aquas ab aquis, & vnde dictũ. 405. & ſumitur pro omnibus cœlis, in quibus ſunt etiam planetæ. 412
Fomes peccati nec in Chriſto, nec in Virgine ſanctiſſima fuit. 277
Fœmina verb. mulier.
Formas, nec boni, nec mali angeli, introducere poſſunt. 353.361
Fruſtratur quis quando ſuo fine, & deſiderio. 270
Futurarum rerum genera. 86
Futura quomodo à ſolo Deo cognoſcuntur. 86. & à malis, & bonis angelis. 87. & quomodo ſciri poſſũt. 424
Furti inueſtigatio per aſtrologiam caſtigatur. 425

.G.

GLadij actio cur in bonos non impediebatur? 300
Gloria in via nunquã eſt principium naturale. 82
Gratia ſumma eſt creabilis. 79
Gratia in via nunquàm eſt principium

pium naturale.

Gratia liberè à Deo datur. 123. Gratiam, vt homo conſequatur, quid facere debet. 527

H

Habetur aliquid vel formaliter, vel virtualiter. 419

Habitus ſolus non eſt meritorius. 539

Hæreſes confutantur. 7. 11. 14. 51. 124. 126. 133. 164. 177. 194. 206. 221. 222. 250. 251. 268. 291. 319. 346. 350. 371. 379. 380. 386. 403. 438. 443. 447. 448. 455. 456. 457. 458. 460. 461. 463. 466. 472. 473. 479. 488. 489. 495

Hæreticum quid ſit. 57

Hebræi idiomatis dignitas. 333

Hierarchia quid, & quotuplex. 218. 219. 222. & habet plures ordines. 222. & vtrùm ad illã homines peccatores pertineant. 220

Hierarchia quomodo in diuinis perſonis ponatur. 221

Homo non dependet à libero dæmonis arbitrio. 162. & cur ei datũ fuit breue, & longum vitę tempus. 186. & fuerunt creati ad reparandum angelorum choros, ad quos aſſumuntur. 228. & quomodo. 231

Homines quot ſaluabuntur. 230

Hominis diuerſi ſtatus, & ſtudia, &c. 113. 484.

Homines, qui inter res intellectuales infimæ ſunt naturæ, non in omnem veritatẽ, nec in õmne bonum feruntur. 212

Homo cur pelliceas tunicas meruit, & eius honor, & decus. 332

Homo vetus, & nouus. 450

Homo ad imaginem Dei factus. 53. 442. & an poſſit dici imago Dei? 444. & inſit ei naturaliter imago Dei? 445

Homo mundus paruus. 442

Homo non fuit in paradiſo creatus.

Hominis productio quatuor modis facta eſt. 434. præſtat multum cœlis, & reliquis creaturis inferioribus.

Homo ſolus agnoſcit ſe, & cur vltimò creatus? 434. & quomodo eſt finis rerum omnium. 434. homini quomodo fuerunt in diuerſis ſtatibus ordinata animalia. 435

Heua à ſolo Deo immediatè formata fuit, & in paradiſo. 477. & cur ex viro, & non ex limo terræ, & cur ex ea non eſt vir factus. 478. & ex coſta Adæ. 479. & non ex ſola coſta. 480. & non fuit ſecundum rationẽ ſeminalem formata. 481. & cur ex dormiente Adam? 481. & cur non ex capite, &c. 482

Humilitas tentationem vincens augetur. 329

Humor duplex. 428

I

Ieiunium ſolennis, quando nõ peccat. 544

Idiomatis Hebræi dignitas. 333

Ignorantia peccata omnia nutrit. 515

Ignorantia repleta eſt terra. 515

Ignorantiæ diuiſiones variæ, & definitiones. 521. & infrà. & 523. quando eſt cauſa peccati. 520. & quando eſt peccatum. 521. 522. & quomodo à neſcientia differat. 523. vt vin-

vincatur quid ab ignorante faciendum. 524. vnde habet, quòd ſit peccatum. 524
Ignorantia inuincibilis non tollit obligationem ſeruandi legem: excuſat tamen. 525. nec mutat naturã actus. 526. an poſſit fidelis habere illã de articulis fidei. 315. poteſt illam habere aliquarum propoſitionum, quarum oppoſitæ ſunt tanquàm de fide. 531
Ignorantiæ articulorũ fidei, & Chriſti relegandæ cauſa quid eſt ab homine præſtandum. 527
Ignorantia an poſſit haberi præceptorum naturalium, ſiue decalogi? 531
Ignorantia an detur iuris poſitiui? 534
Ignorantia culpabilis poſſit ne virtute pœnitentiæ inculpabilis fieri. 535
Ignorantia quãdo excuſat omninò à peccato. 536. & tãtum habet excuſationis à culpa, quantum habet inuoluntarij. 536
Ignorantia cõcomitans quando excuſet à peccato. 538. & quando minuit peccatum. 541. & differt ab obiecto, & ſumit ab illo ſpeciẽ. 542
Ignorantia an ſit omnium peccatorum cauſa. 547. & præſupponit culpam. 161
Ignorantia laborans an ſit docẽdus. 545. & an liceat conſulere ignorãti, vt operetur iuxta ignorãtiam, quam habet? 545. & inuincibiliter ignorans an ſit à cõfeſſore admonendus? 534
Ignoranter peccare, & ex ignorantia peccare differunt. 536
Illapſus quid, & quotuplex. 43
Illuminatio, & illuminare quid, & quotuplex. 233.234.235
Illuminatio eſt ſuperior ad locutionem. 235
Illuminantur angeli inferiores à ſuperioribus. 233.254
Illuminat angelus ſuperior quid & quomodo. 235.236
Illuminari de lege nõ poſſunt ſuperiores angeli ab inferioribus. 236
Illuſio verb. magi, ſenſus, dæmon.
Imaginis perfectio. 21. Imago Dei. 52. Angelis, & hominibus ineſt. 445. & in angelo perfectius, & cõſideratur dupliciter. 446. eſtq; etiam in fœmina. 446. In quibus conſtituitur. 446.450. & quomodo ineſt corpori. 447. & quomodo à ſimilitudine differt. 448. 449. quot modis accipitur. 450. 451. Quomodo per peccatũ amittitur. 450. verb. homo.
Immortale dicitur bifariam. 473.461
Immortalitas primi hominis in ſtatu innocentiæ quomodo ab immortalitate Chriſti, & ſanctorum differt. 492
Impoſſibile an poſſit velli. verbo velle.
Impugnatio quando à dæmone, vel à Deo, & eius ordo. 293. cur Deus illam permittit, & cauſæ impugnationis dæmonum. 293.294. & quibus modis impugnant. 296. verbo tentatio.

peccatũ in Patrem, vel Filium, vel Spiritũ ſanctũ. 161. & nec primum peccatũ, nec ſequẽs potuit eſſe ve niale. 162. & fuit primus angelus peccãs ex ſuperioribus. 163. & non fuit malus à natura. 164. & primus angelus malus quomodo fuit cau ſa lapſus cæterorum? 164. Angelus per quid mutauit ſtatum? 180

Angeli boni deputantur particularibus virtutibus, vt mali vitijs peculiaribus. 166. & mali de omnibus ordinibus ceciderunt. 172. & inferiores ſimul cum Lucifero nõ peccauerunt. 173. pugna angelorũ fuit triplex, & de qua materia fuit eorum pugna, ſiue prælium. 174. & 5. & 6. Datum illis fuit breuiſſimum viæ tempus. 180. & tam boni quàm mali poſſunt cogitationes in animam immittere: non autem illabi. verbo anima.

Angeli poſt primum peccatum fuerint ne viatores? 189. & tam boni, quam mali poſſunt aſſumere cor pus. 191. & quid ſit illud aſſumere. 192. & nõ informant corpora, neq; hypoſtatice illis vniuntur. 193. & quomodo corporibus vniantur? 194. & cur illa aſſumant? 194. & an ſint vera corpora? 195. & vtrùm aerea? 195. & qua celeritate moueбũtur. 196. non organizant corpus, & moueant ne corpora naturaliter, & per voluntatem, & intellectum. 197. & non poſſunt omnia corpora pro libito mouere, neq; in corpore opera vitæ exercere. 199. neque propriè loqui. 201. nec mouent corpora motu progreſſiuo. 201. nec poterunt corpora ſine approximatione pro libito voluntaris imperio mouere. 203. nec generare poſſunt. 203

Angeli boni, & mali quid circa animas poſſint? 211. & poſſunt hominis intellectum illuminare. 211. & cogitationes in intellectum quomodo immittant. 212. non cogunt intellectum ad cogitationes recipiendas. 213. voluntatẽ quomodo poſſunt immutare? 213. & accendere? 214. angelorum ordo, verbo ordo.

Angelorũ nomina, & cur ita vocãtur 225. nõ ſunt equales in donis, etiã angeli eiuſdem ordinis. 227

Angelorum illuminatio verb. illuminatio, & locutio verbo locutio, & cognitio verb. cognitio.

Angelorum auditio quid, & mentaliter, & loqualiter audire. 240. & verb. auditio.

Angeli quando dicuntur aſſiſtentes. 243. 253.

Angeli quomodo locuti ſunt in perſona Dei. 244

Angelorum miniſterium ad quid ordinatur? 247. & eorum adminiſtratio ſumĩtur ſtrictè, vel largè. 252. & miniſtrantes dicuntur etiam ſuo modo aſſiſtere. 252. & aſtantes plures ſunt, quã miniſtrantes; non eſt tamen certus numerus. 254. & an gelis quomodo Chriſtus maior. 253. & an mittantur verb. mittere, & an cuſtodiant verb. cuſtodia.

Angelorũ eruditio, ſiue doctrina ad quid

quid ordinetur.254.& eorum officium. 258. & quid non poſſint in intellectu cõiuncto facere, & quibus modis poſſunt illum mouere. 260. 261. quomodo volunt omnes ſaluos fieri. 270. & ſunt voluntati diuinæ omninò conformes. 270. & quid ſignificet eos triſtari,& flere. 270. & ſunt magis ſoliciti boni pro homine, quàm mali contra eũdem. 270. & mali ex damnatione hominum maiorem pœnam accidentalem, recipiunt. 271
Angelorum delectatio, ſiue amor. verbo. amor. Angeli beati non habẽt amorem naturalem. 109. angeli naturalem dilectionem habuerunt, 108. Angeli boni operantur occultè regulariter,& cur non manifeſtè,& viſibiliter? 344
Anima rationalis ab angelo ſpecie differt. 12. & eius operatio beatifica eſt eiuſdem ſpeciei cum operatione beatifica angeli. 22. Animæ ſolus Deus illabitur. 43. angeli boni,& mali cogitationes in illã immittunt. 43. & quid in eius voluntatem, & intellectũ poſſint verb. angeli.
Anima ſeparata mouetur localiter diffinitiuè. 46. quomodo ſe cognoſcit. 74. & Anima rationalis amore naturali magis in ſe, quàm in Deum fertur. 111. & eius creatio non eſt miraculum. 351
Anima rationalis qd, & diuerſa eius nomina. 452. non conſtat ex materia, & forma, neq; eſt corpus. 697 455. an ſit ex traduce? 456. non fuit formata prius, quam corpus, neciſi mul cũ angelis. 458. nec tranſit de corpore in corpus. 458. neque vna ex alia propagatur. 459. neque traducitur cũ ſemine creatur à Deo, & quando in maribus,& fœminis corpori infunditur. 460. eſt forma hominis. 460. eſt im mortalis. 461. An ex dono Dei ſit immortalis? 462
Anima damnati nullo modo poteſt corpori alterius hominis illabi. 205. verb. obſeſſus.
Animæ purgatorij quomodo, quæ apud nos gerũtur, ſciant. 242. neq; à dæmonibus, neq; à bonis angelis ibi torquentur. 302. & de lege à purgatorio non exeunt, nec poſſunt nos iuuare, & minus quæ in inferno ſunt. 345
Animę purè ſenſitiuæ quomodo producantur, & à quo de potentia in actum educantur. 432. 433.
Animaliũ tria genera,& quę fuerunt ſeruata in arca. Noe. 190. & quomodo eorum corpora ex quatuor elemẽtis conſtãt, & finis corporis animati. 427. animalia reptilia, & aquatilia, & volatilia, &c. cur ita dicta? 429. aĩalia, vel minutiſſima quando fuerunt producta. 429
Aĩalia oĩa homini vſui accõmodata. 430. & cur homini nocent. 430
Annihilare nulla creatura poteſt. 15.
Antichriſtus diaboli membrum, & malorum caput. 170
Apparitiones, & factiones mirabiles cui tribuendum. 347
Appetendum quid. 326. 327. & quid non propter aliud. 327

Aquæ ſuper cœlum exiſtentes. 405. 406. & de natura illarũ. 407. ad quid factę.407.ſuntq; in modum orbis congregatæ. 408
Aquæ nomen varia ſignificat. 406
Aquarũ congregatio quando facta. 409.& ad quid, & quomodo. 410
Aqua quomodo ſumatur, & ſit principiũ generationis animaliũ. 428
Articulus fidei quid.4.articulus creationis an ſit demonſtrabilis? 5.6.
Articulorum fidei ſcientia eſt neceſſaria. 522.531
Arbores infructuoſæ quando productæ. 411
Arbor ſcientiæ boni, & mali. 723
Arbor vitę.471.cur ita appellata.472. & qualis fuit. 473
Aſtronomi,ſiue aſtrologi quomodo cognoſcunt futura naturalia, & quæ à noſtra arbitrij libertate dependent, poſſint ne cognoſcere? 88.425.424.
Attributa diuina quomodo perſonis diuinis appropriantur. 8.10.83
Auaritia omniũ malorum radix. 153

B.

Beatitudo quid.154.naturalis, & ſupernaturalis in quo conſiſtat. 117. ſupernaturalis non datur ſine meritis.127.non poteſt ſine gratia acquiri,135. amitti non poteſt.118. 134. 189. & quomodo naturaliter ab angelis, & hominibus amatur,& deſideratur. 108
Beati peccare nõ poſſunt,& cur?.34.
Beati non poſſunt ab actu dilectionis Dei ceſſare.135.188.& quomodo timent Deum.137. & non poſſunt in beatitudine eſſentiali proficere.137. & poſt hanc vitam comedendi poteſtatẽ habebũt. 200
Beatificabile duob⁹ modis dicit̃.486
Bellorum genera. 174.& 5.& 6.
Benedictio, ſiue benedicere in bonã & in malam partẽ ſumitur. 438. & diuerſimodè diuerſi benedictionem habent, & ſumitur diuerſimodè. 439. & eſt multiplex, & quomodo à ſanctificatione differt. 441. & cur benedictio prius ſuper producta ex aquis, & ſuper hominem,& inanimata? 440. & vnde orta benedictio rerum, & cur benedicuntur. 441
Benedicitur Deus ab homine,& homo à Deo. 439
Benedixit Deus cur diem ſeptimũ, & non alios dies? 441
Bonum dupliciter ſumitur. 504
Bonum, vel eſt ex genere,vel moraliter,vel meritoriè. 182
Boni ratio in quo conſiſtat. 142.235
Bonum ex integra cauſa. 144.& eius operatio duo deſiderat. 258
Bona, ad quæ naturaliter voluntas inclinatur. 114

C.

Coecitate percuſſi à Deo. 215
Cœlũ empyreũ verbo empyreũ. Cœlũ dicitur à cœlando. 399.an ſit eius motus naturalis,& à quo moueatur. 400.401.eorum figura,& numerus. 404
Cœli nomẽ multis modis ſumit̃.ibi.
Cœli ex natura, neque naturaliter, neque violenter mouentur. 405. eorum ornatus. 412,& quomodo

agunt in hæc inferiora. 419. & quando per ſe, & per accidens, & ſunt cauſæ actuũ humanorũ. 421
Cœlum cryſtallinum. 409. & mouetur motu vniformi, & circulari. 408
Cœlum aqueum. 406
Calamitates quomodo à dæmone excitari poſſunt. 362
Canonica pœna multiplex, & quando propter ignorantiam incurritur. 540
Caro bifariam ſumitur. 308. carnis tentatio verbo tentatio.
Cauſa efficiens realiter diſtinguitur à ſuo effectu.
Cauſæ totales eiuſdem effectus plures eſſe non poſſunt. 42
Cauſare conſeruare etiam eſt. 144
Cauſę naturalis, & liberæ diſcrimen. 187
Cauſa prima noſtrarum actionum eſt concurſus Dei, & non tollit libertatem. 187
Cauſa inferior non poteſt aliquid in ſuperiori imprimere. 243
Cauſa cur dicitur ſuperior. 243
Cauſa naturalis quando neceſſariò producit effectum. 396
Cauſa dicitur dupliciter. 419
Cauſa per ſe, & per accidens, quid. 520
Chriſti anima imperfectioris ſpeciei eſt, quàm angelus. 96
Chriſtum dæmones, & phariſæi, quomodo cognouerunt. 99
Chriſti membrum an poſſit eſſe diaboli membrum. 169
Chriſtus quomodo maior angelis. 253
Chriſtus non habuit angelum cuſtodem: ſed miniſtros angelos. 264. & cur angelus in horto fuit illum confortatus. 265. nonq; habuit angelum ad exercitium: ſed ad noſtram doctrinam. 265. vulnus lateris eius. 481. & qua hora mortuus fuit. 477
Chori angelorũ verbo ordo. Choris angelorũ intererũt homines. 228
Ciborũ varietas inuentio diaboli. 319
Ciuitas tres habet hominum ordinos. 223
Conditio dæmonum. 364. & quomodo virtute diuina poſſint cogi. 364. coguntur à bonis, ne noceãt. 364. cogũtur etiam per ſuperiores dæmones quomodo. 365
Cogi an poſſint, vt ſint in annulo, &c. ita vt recedere non valeant? 366. & an ab hominibus, & magis cogi poſſint. 366. 371
Cogitationes quomodo cognoſcantur. 91
Cogitationes malæ non omnes à dæmone excitantur. 299. 322
Cognitio quomodo ab obiecto, & potentia producitur. 73. 74. & naturalis, & abſtractiua. 81. & vel eſt confuſa, vel diſtincta, & eadem poteſt ſic appellari. 81. Cognitio diſtincta, vel eſt quidditatiua, vel non. 82
Cognitio matutina, & veſpertina. 84. 101. & matutina dicitur diurna. 102. & quæ illarum ſit præſtantior. 103. & ſit ne matutina, quã angelus cognoſcit verbum. 104. & matutina poſſit ne dici natura-lis. 104

Cognitio diuina duplex. 281
Cognitio naturalis duplex. 282
Cognoſcitur nihil, niſi per ſuum ſimile. 78.85
Cognoſcitur res tribus modis. 81
Cognoſcendi modus angelorum, & beatorum. 10.
Comeſtio quid, & qui propriè comedere dicantur. 200
Condimentorum varietas inuentio diaboli. 319
Concurſus vniuerſalis Dei non aufert cauſę libertatem. 187. & eſt prima cauſa nrarum actionum. 287
Confirmari in gratia, &c. 179
Cõtemplationem minuit actio. 246
Continentia quando fuit licita. 499
Conſeruare eſt quoque cauſare. 144
Conſulere, quando peccatum. 547
Conuerſio panis in corpus Chriſti. 14.49.
Cõfeſſor an teneatur admonere pœnitentem, ignorantia inuincibili laborantem. 534.545.
Conditionalis de actu malo dupliciter poteſt haberi, & quando peccatum. 539
Cor ꝑ ſuperiori portione ſumit͛. 92
Corpora duo, vel plura non poſſunt eſſe in eodem loco. 41
Corpus poteſt angelus aſſumere, & quid illud ſit. 187.191.192
Corpora defunctorum bonorum & malorum cur à putredine reſeruãtur, & capilli, & vngues creſcunt. 348
Corpus viuere quid. 199
Creatio quid, & quot modis dicitur. 1.2. 8.353. nomen eius non dicitur de tranſubſtantiatiõne. 4. creationis articulus an poſſit demonſtrari. 5. creationis notitia tribus modis poteſt haberi. 7. & eius principia. 8. creatio tribus diuinis perſonis & communis, & vna ſine alia creare non poteſt. 8. & neque eſt creatio motus, vel mutatio. 10. & eſt ipſemet Deus, & diuina eſſentia. 11. quid ponat in re. 12. creatio formicæ non minorem potẽtiam requirit, quam vniuerſi creatio, neq; minus Dei potẽtia ibi, quàm &c. declaratur. 13. rerum corporalium creatio. 379. creationis ſpiritualis creaturæ cur non facta eſt menſio à Moyſe. 397
Creare quid? verbo creatio. Creatur anima rationalis. 3. creari non dicuntur formę materiales. 3. neq; filius Dei à patre creatur. 4. creare non poſſunt homo, & angelus neque vnus angelus aliũ. 3.6. creari idem eſt, quod eſſe creati. 11. creare eſt ſolius Dei proprium. 4.
Creauit Deus de facto mundum, & in tempore. 4. & vtrùm ab æterno potuerit creari mundus. 15. & quo anni tempore fuit mundus creatus. 17
Creandi poteſtas an poſſit conuehi re creaturis. 12
Creaturæ quomodo Deo aſſimilantur. 8. & quod non poſſint annihilari. 15. accidentia an poſſint creari? 18. vtrùm materia creetur. 19. creaturæ perfectio. 21. creaturarum ſtatus. 176. omnes ſunt à

Deo. 379. & propter quid à Deo creatæ. 580. & creatura corporalis non eſt in pœnam ſpiritualis creata. 580. creaturarum tria genera. 551. creata ne fuerint omnia ſimul. 381

Cuſtodia angelorum de fide eſt, & cur homini data? 256. 265. & an conueniat angelo à natura, an à gratia? 257. Cuſtodiæ cauſa quomodo angeli mittãtur? 257. cuſtodia, vt eſt neceſſaria. 258. & eius fines, & effecta. 258. 259. & datur omnibus viatoribus. 261. non datur animabus purgatorij, neque bonis, neque malis angelis, neque animabus damnatis, & durat ſolùm vſque ad mortem. 262. Data etiam fuit primis parẽtibus. 262. puero ſtatim: vt à matris vtero ſeparatur, conceditur. 263

Cuſtodientis Angeli effectus. 259. & quomodo quælibet anima illum habeat. 263. & plures idem homo aliquando habet. 263. & Antichriſtus illum habebit. 264. & quãdo deſerit cuſtoditum. 266. & nõ poteſt circa cuſtoditũ negligentiam committere. 268. & quomodo ex ſalute cuſtoditi illius gaudiũ creſcat. 268. & nullum ex damnatione detrimentum recipiat. 269

.D.

DOemon accenſor, & inuentor malarum cogitationum. 299

Dœmonibus non eſt credendum, vel quando vera prædicant. 87. quomodo cognoſcunt futura 87. & quomodo de actib⁹ humanis futuris prædicunt. 89. cur varijs nominibus appellantur: & quæ peccata cõmittere poſſunt. 147. lege verbo Angelus, & diabolus.

Dœmon potuit appetere æqualitatẽ Dei. 150. eſt debilis hoſtis. 162. idem non tentat in diuerſis locis ſimul tempore. 166. caput malorum angelorum, & hominũ peccatorum, & pater, & quomodo. 166. 167. 168. dœmonis effectus. 259. nocendi voluntatem à ſe; poteſtatem verò à Deo, habet. 332. An liceat eius opera vti? 376

Dœmonibus dupliciter aliqua inſunt. 166. & cur obſtinati. 179. & quomodo poſſunt demeritoriè operari. 184. 185. & bonum morale operari, & an retineant liberũ arbitrium. 187. non poſſunt habere diſpoſitionẽ ad opus meritorium. 187. & ſemper adhærẽt peccato, in quo receſſerunt. 188. & nunquã illis diſplicebit peccatum. 188. eorũ voluntas quomodo immobilis. 188. non poſſunt ſuſpendere intellectus, & voluntatis actum. 189. & illis nõ obedit materia ad nutum. 189. nec poſſunt materiam ex vna forma in aliam tranſmutare. 190. quæ generantur ex putrefactione & vt arbores tempore hyemis fructum ferant poſſunt efficere. 190

Dœmones poſſunt aſſumere corpora. 191. & nõ informãt illa, neque ad vnitatem ſuppoſiti aſſumunt. 193. & quomodo illis vniunt. 193. cur

cur illa aſſumunt? & an ſint vera corpora? 194. 195. & an aerea? 195. qua celeritate mouebuntur? 196. Vtrùm aſſumant corpus obſeſſi? 197. non organizans corpus aſſumptum. 196. moueant ne corpora localiter? 197. & verùm per voluntatem &c. 197. & an poſſint omnia corpora pro libito mouere? 198

Dœmones, non poſſunt transfigurari in angelum lucis ſine peccato adorari. 199. nec poſſunt per corpus aſſumptum generare; ita vt verè eorum filius eſſe dicatur. 203. & poſſunt habitare in corporibus obſeſſis; & cur Deus hoc permittat, & in qua parte ſint? 204. 205. & quot modis poſſunt ſenſus deludere? 207. 208. & per varias fallacias. 207. & non fallũt apertè. 209. varia eorum nomina. 210. cur vera aliquando dicãt? 210. cogere non poſſunt intellectum, nec mutare volũtatem, & quomodo illam intendere. 213. 214. naturali dilectione quomodo ſe, & Deum diligant. 112. quomodo appetunt non eſſe. 113. & quomodo poſſunt mira operari. 278.

Dœmones an ſint? 272. illorum etymologia, & definitio. 273. tantum poſſunt in rebus, quantum à Deo permittuntur. 6. 279. & qua cognitione in pœnam peccati priuantur. 281. An habeant fidem informem? 282. & quomodo cognitione ſui ſint priuati? 282. & quomodo virtutum cognitione priuantur? & non priuantur cognitione rerum in proprio genere. 283. & quo pacto creſcet eorũ cognitio. 284. verbo, cognitio.

Dœmones cur à tentatione non ceſſant? 285. eorũ pœna vermis. 284. verb. vermis. nec delectationem, nec gaudium habere poſſunt; & quæ ſit cauſa. 285. 286. 287. non omnes ſunt in iſto aere caliginoſo. 289. cur tot in aere caliginoſo permanſerunt? 290. & erunt ibi vſquè ad diem iudicij. 290. & in illo habent ſuum tormentũ. 190. dœmonum ordo, & præſidentia 291. verbo ordo. Ceſſabit eorum præſidentia, &c. 293. eorum impugnatio verbo impugnatio.

Dœmones vt apparent morientibus, & cur non ab omnibus videntur? 301. 302. nec poſſunt formas introducere. 355. & poſſint ne corpora ex vno loco in alium transferre. 359. & plures mulieres, quá viros fallunt. 360. ſi coercerentur, non poſſent varijs calamitatibus afficere, & quomodo formas, & corpora mutare valeant. 362. & à quibus poſſunt ægritudinibus ſanare. 362. & an poſſint vitá prolongare, & effectus ſine ſemine producere? 362. 363. & an poſſint cogi, & compelli, & expelli. verb. coactio, compulſio, & expulſio.

Decalogi præcepta, verb. præcepta, & verb. ignorantia.

Deceptio vide candet. 552

Deliberatio differt à libertate, & eſt

vel

vel plena, vel ſemiplena: & quæ ad meritum, vel demeritum deſideretur. 144
Deficere, & defectus quid. 139
Defunctorum bonorum, & malorũ corpora cur à corruptione reſeruantur? 348
Delectatio iſtarum rerum quando illicita. 379
Delectatio quid. 283
Demeritum verbo meritum, & eſt triplex, &c. 181
Denominatio debet fieri à nobiliori. 224
Deſperantes cur ſe interimunt? 156. & quomodo appetũt nõ eſſe. 113
Deus non mutatur. 10. Dei infinita virtus, & potentia quomodo differunt. 13. An potuerit communicare creaturis poteſtatem creãdi? 12. & mundum ab æterno creare? 15. An immediatè concurrat cum cauſis ſecundis ad agendum? 17. An ſit finis omnium, & agat propter finem. 20. 281. 435. & eſt finis ſui ipſius. 21. & ſolus animæ illabitur. 43. & ſolus omnia extrà ſe ſemper actu intelligit. 75
Deus tribus modis cognoſcitur. 81
Dei clara viſio quid. 83. & Dei cognitio quidditatiua, & diſtincta, quid, &c. 83. 84. Deum diſtinctè omnia ſpecie repræſentari eſt impoſſibile. 83. naturaliter, pro iſto ſtatu diſtinctè, & quidditatiuè cognoſci non poteſt? 83. 84. Philoſophi cognouerunt eum diſtinctè quomodo. 85. eius attributa. 83. Dei eſſentialis differentia & conſtitutiua. 83
Deus quomodo dicitur perfectiſſimus. 137. peccare nõ poteſt. 139. 140. eſt finis naturalis, & ſupernaturalis, & quomodo ab angelis viribus naturæ poteſt cognoſci. 140. nõ mouetur ſciendo, nec quicquid intelligit, vult. 198. voluntas Dei idem eſt realiter cũ eius intellectu. 198. An aſſũpſerit corpus, & quomodo locut⁹ fuerit, & apparuerit, tota illa quæſtione. 215. 216. & quomodo locutus eſt per angelos, & prophetas. 244. loquitur angelo, & creaturæ rationali, & quomodo. 244
Deus nõ eſt receptiuus accidẽtium. 243. mittitur dupliciter. 247. decipere, & errare facere, quomodo intelligitur? 250. nõ eſt auctor peccati, & mali, & quomodo eſt cauſa. 250. non eſt auctor, cuius eſt vltor. 250. quomodo vult omnes ſalnos fieri. 269. quomodo potuit angelus illũ dilectione electiua præ ſe ipſo diligere. 316
Deus intimè, & immediatè in omni operatione operatur. 401. aliquãdo eſt tota cauſa rerum, &c. 401. Deũ aliquid operari, quærere, & quomodo quærit ab opere, &c. intelligatur. 401. 437. Dei ſimilitudo duplex, & quomodo homo illius particeps eſſe poteſt? 512
Diaboli inuidia reſpectu hominis, 159. Diaboli poteſtas verbo. dæmoni, & poteſtas.
Dies creationis rerum, & quomodo intelligendi? 101. Dies natu-

 ralis,

pium naturale.

Gratia liberè à Deo datur. 124. Gratiam, vt homo conſequatur, quid facere debet. 527

H

HAbetur aliquid vel formaliter, vel virtualiter. 419

Habitus ſolus non eſt meritorius. 539

Hæreſes confutantur. 7. 11. 14. 51. 124. 126. 133. 164. 177. 194. 206. 221. 222. 250. 251. 268. 291. 319. 346. 357. 371. 379. 380. 386. 403. 438. 443. 447. 448. 455. 456. 457. 458. 460. 461. 463. 466. 472. 473. 479. 488. 489. 495.

Hæreticum quid ſit. 57

Hebræi idiomatis dignitas. 333

Hierarchia quid, & quotuplex. 218. 219. 222. & habet plures ordines. 222. & vtrùm ad illã homines peccatores pertineant. 220

Hierarchia quomodo in diuinis perſonis ponatur. 221

Homo non dependet à libero dæmonis arbitrio. 162. & cur ei datũ fuit breue, & longum vitę tempus. 180. & fuerunt creati ad reparandum angelorum choros, ad quos aſſumuntur. 228. & quomodo. 231

Homines quot ſaluabuntur. 230

Hominis diuerſi ſtatus, & ſtudia, &c. 113. 484.

Homines, qui inter res intellectuales infimæ ſunt naturæ, non in omnem veritatẽ, nec in omne bonum feruntur.

Homo cur pelliceas tunicas meruit, & eius honor, & decus. [illegible]

Homo vetus, & nouus. 450

Homo ad imaginem Dei factus. 53. 442. & an poſſit dici imago Dei? 444. & inſit ei naturaliter imago Dei? 445

Homo mundus paruus. 442

Homo non fuit in paradiſo creatus.

Hominis productio quatuor modis facta eſt. 434. præſtat multum cœlis, & reliquis creaturis inferioribus.

Homo ſolus agnoſcit ſe, & cur vltimò creatus? 434. & quomodo eſt finis rerum omnium. 434. homini quomodo fuerunt in diuerſis ſtatibus ordinata animalia. 435

Heua à ſolo Deo immediatè formata fuit, & in paradiſo. 477. & cur ex viro, & non ex limo terræ, & cur ex ea non eſt vir factus. 478. & ex coſta Adæ. 479. & non ex ſola coſta. 480. & non fuit ſecundum rationẽ ſeminalem formata. 481. & cur ex dormiente Adam. 481. & cur non ex capite, &c. 482

Humilitas tentationem vincens augetur. 329

Humor duplex. 428

I

IEiunium ſoluens, quando nõ peccat. 544

Idiomatis Hebræi dignitas. 333

Ignorantia peccata omnia nutrit. 515

Ignorantia repleta eſt terra. 515

Ignorantiæ diuiſiones variæ, & definitiones. 321. & infrà. 323. quando eſt cauſa peccati. 320. & quando eſt peccatum. 321. 322. & quomodo à neſcientia differt. 323. vt vin-

vincatur quid ab ignorante faciendum. 524. vnde habet, quòd ſit peccatum. 524
Ignorantia inuincibilis non tollit obligationem ſeruandi legem: excuſat tamen. 525. nec mutat naturā actus. 526. an poſſit fidelis habere illā de articulis fidei. 315. poteſt illam habere aliquarum propoſitionum, quarum oppoſitæ ſunt tanquàm de fide. 531
Ignorantiæ articulorū fidei, & Chriſti relegandæ cauſa quid eſt ab homine præſtandum. 527
Ignorantia an poſſit haberi præceptorum naturalium, ſiue decalogi? 531
Ignorantia an detur iuris poſitiui? 534
Ignorantia culpabilis poſſit ne virtute pœnitentiæ inculpabilis fieri. 535
Ignorantia quādo excuſat omninò à peccato. 536. & tātum habet excuſationis à culpa, quantum habet inuoluntarij. 536
Ignorantia cōcomitans quando excuſet à peccato. 538. & quando minuit peccatum. 541. & differt ab obiecto, & ſumit ab illo ſpeciē. 542
Ignorantia an ſit omnium peccatorum cauſa. 547. & præſupponit culpam. 161
Ignorantia laborans an ſit docēdus. 545. & an liceat conſulere ignorāti, vt operetur iuxta ignorātiam, quam habet? 545. & inuincibiliter ignorans an ſit à cōfeſſore admonendus? 534
Ignoranter peccare, & ex ignorantia peccare differunt. 536
Illapſus quid, & quotuplex. 43
Illuminatio, & illuminare quid, & quotuplex. 233.234.235
Illuminatio eſt ſuperior ad locutionem. 235
Illuminantur angeli inferiores à ſuperioribus. 233.234
Illuminat angelus ſuperior quid & quomodo. 235.236
Illuminari de lege nō poſſunt ſuperiores angeli ab inferioribus. 236
Illuſio verb. magi, ſenſus, dæmon.
Imaginis perfectio. 21. Imago Dei. 52. Angelis, & hominibus ineſt. 445. & in āgelo perfectius, & cōſideratur dupliciter. 446. eſtq; etiam in fœmina. 446. In quibus conſtituitur. 446.450. & quomodo ineſt corpori. 447. & quomodo à ſimilitudine differt. 448. 449. quot modis accipitur. 450. 451. Quomodo per peccatū amittitur. 450. verb. homo.
Immortale dicitur bifariam. 473.461
Immortalitas primi hominis in ſtatu innocentiæ quomodo ab immortalitate Chriſti, & ſanctorum differt. 492
Impoſſibile an poſſit velli. verbo velle.
Impugnatio quando à dæmone, vel à Deo, & eius ordo. 293. cur Deus illam permittit, & cauſæ impugnationis dæmonum. 293.294. & quibus modis impugnanr. 296. verbo tentatio.

Impugnandi poteſtas maior malis hominibus eſt conceſſa. 299
Impugnantur boni magis ab agente libero, quàm naturali. 299
Impugnationum, & tentationum dæmonum quot ſint ſpecies. 301
Impugnantur morientes à dæmonibus, & quando grauius, & quomodo apparent. 302,303
Impugnatio mentis tentatio dicitur. 310.332.
Incarnationis myſterium an angelis notum? 94. & quot modis cognoſcitur. 97
Inconſideratio, ſiue inconſiderare quid. 142
Indiuiduationis principium. 135
Infernus etiam ſepulturam ſignificat. 138
Infirmitates quomodo à dæmonibus effici poſſunt. 362
Infirmitas præſupponit culpam. 161
Iniurias nolens remittere, quando tẽtat Deum. 312
Inſpirare quid. 453
Inſufflare quid. 455
Intellectus agentis, & patibilis officia, & quomodo ſint idem. 68. 69.
Intellectus nihil cognoſcit, niſi per ſuum ſimile. 71
Intellectus coniuncti, & ſeparati obiectum. 95
Intellectus actio quando minuitur. 146.
Intellectus hominis non poteſt eleuari ab angelo ad cognoſcendum obiectum ſupernaturale, vel occultum ſub terra. 261
Intellectui coniuncto non angelus ſpeciem imprimere, vel notitiam dare poteſt. 260. & quibus modis poteſt ab angelo moueri. 261. & eius modus operandi eſt contrarius modo operandi voluntatis. 114.
Intellectio duplex. 152
Intentionale duplex. 392
Intentio ad quid pertinet.
Inuidia pediſequa ſuperbiæ. 158. & reſpectu cuius, & vnde naſcatur. 159. & comes ſuperbiæ. 335
Inuidia diaboli fuit reſpectu hominis. 159
Irregularitas quid, & quando incurritur. 540
Irremediabile quid. 160. 77.
Irremiſſibile quid. 160
Iudicium practicum quid. 151
Iuramentum ab infideli quomodo licet ſine peccato petere. 378
Iuris naturæ dicitur aliquid eſſe tribus modis. 531
Iuris poſitiui, & naturalis an detur ignorantia inuincibilis? verb. ignorantia.
Iuſtitia originalis erat naturalis. 81. & cur homini data 141. verb. originalis.
Iuſti cur vexantur à dæmonibus, & aliquando vincuntur. 273.
Iuſtus iuſtitia fidei, & iuſtitia morali. 524
Iuſtificari poteſt aliquis ſine fide explicita, poſt ſufficientem euangelij promulgationem, non autem ſaluari. 527
Iuſtitia publica quid. 356

La-

L.

Lamiæ, ſiue ſtriges aliquando à dæmonibus tranſportantur. 360
Lex communis propter vnum mutari non debet. 294. legis naturæ dicitur aliquid eſſe trifariam. 531.
Libera voluntas cur? 187
Liberum arbitrium quid, & quomodo eſt cauſa noſtrarum actionum. 187
Libertas triplex. 156. & quomodo à deliberatione differt. 144. & quò ad exercitium. 145
Libertas arbitrij hominis. 162
Liberum arbitrium ad quid mouetur à gratia. 116
Lignorum paradiſi genera. 471
Loco aliquid continetur dupliciter. 33
Loci proprietates. 33
Locus pœnalis animarum, & dæmonum. verb. pœna localis.
Lucifer quomodo fuit cauſa lapſus cæterorum angelorum, & an præſit cæteris? 164. 165. & an ſit caput malorum angelorum, & hominum, & vna perſona cum illis. 94. fuerit ne maius eius peccatum peccato aliorum. 176
Locutio quid, & qui propriè loquantur. 201. & quæ illi in communi, & in particulari competunt. 236
Locutio eſt inter angelos. 236. & de quibus eſt, & proprie. 237. 238.
Locutio mentalis quid, & quotuplex. 238
Locutio vocalis quid. ibidem
Loquuntur Angeli inferiores ſuperioribus. 242. & loquuntur ſibi inuicem quomodo. 239. & poteſt vnus Angelus alteri loqui, quin circunſtantes audiant. 242.
Loquitur Angelus Deo quomodo. 243.
Loquitur Deus rationali creaturæ, & quomodo. 244. 245.
Loquuntur angeli bifariam in perſona Dei. 245
Lumen quid. 393. & poteſt videri. 394. & an ſit corpus? 391
Luminaria cœli quomodo dicuntur quarta die facta. 395. & ex qua materia facta. 413. & cur facta, & vtilitates, quæ ex illis emanant. 413. & cur plura in vltima ſphera 416. & quo pacto ſint in ſigna, & de eorum motu. 417. & quomodo agunt in hæc inferiora. 419. & ſint cauſa actuum humanorũ. 421. verbo. ſidera.
Luna habet dominium ſuper humidum. 375
Luna cur luminare magnum nominatur, & fuit in ſigna, & tempora. 414
Lux quid, & quotuplex. 390
Lux, ſiue lumen an ſit corpus. 391
an ſit forma ſubſtantialis? 392.
An ſit qualitas realis, vel intentionalis? 392
Lux conuenienter fuit prima die facta. 394.

ćta. 394. & lux illa erat ſolis. 394. & diem, & nocte quomodo efficiebat. 365. & cur non vndiq; illuminat, & vbi facta fuit. 396. 397

M.

Magia, ſiue ars magica eſt & quid nomen importet, & quid ſit. 336. 337. Magia naturalis quid 337. Magia non naturalis. 338. & cur illā Deus permittit? 339. An ſit aliqua magia pia. 344

Magorum opera qualia ſint. 339. & quæ vera, & quæ naturalia. 340. 341. & quãdo opera diaboli facta. 342. & an ſint ad Deum referenda? 343

Magorum operum an ſint patroni boni angeli? 343

Magorum operibus nõ ſe immiſcēt animæ, nec beatæ, nec in purgatorio exiſtētes nec in inferno. 345

Magorum miracula fuerint ne vera? 349. lege verb. miraculum.

Magi, miracula faciendo, quid præſtant. 352

Magorum mirabilia, & deluſiones quibus modis fiant. 357. 358

Magi an poſſint virtute dæmonum corpora ex vno loco in aliũ transferre. 359. & eadem virtute quomodo formas, & res immutare. 362. & effectus ſiue formas produ cere. 363. nec poſsũt corpus huma nũ formare, vel coagulare. 364

Magi an poſſint dæmones cogere. 364. 365

Magorum vis, & efficacia in quo eſt ſita. 373

Magi opera nõ licet vti. 376. 377. neque bona fide licet. 378

Magi, quando mortaliter maleficia deſtruentes peccant. 376

Malefici opera vti & maleficium deſtruere, &c. verb. magi.

Malitia præſupponit culpam. 161

Malum triplex, & dicitur dupliciter vnumquodque. 182

Mali quomodo Deus eſt cauſa. 251

Mali fugiendi. 327

Malũ ex ſe nullo modo poteſt fieri bonum. 376

Maledictione varij variè replēt. 4 9

Maria ſanctiſſima ſuper omnes choros aſſumpta. 232

Martyres offerentes ſe tormētis non tentabant Deum. 312. & cur ſemper actione gladij moriebãtur. 300

Martius fuit principium mũdi. 442

Materia prima quomodo poteſt eſſe ſine forma. 384. & quomodo eſt eadem rerum omnium. 385

Matrimonij fructus cur non habetur. 498

Medici quando obſeruantes motus cœlorum &c. non peccant. 424

Mediorũ, quæ ſunt ad finē, ratio ex fine ſumitur. 247

Membrũ diaboli & Chriſti, nemo ſimul eſſe poteſt: bene tamen eccleſiæ, & diaboli. 169

Membrum eccleſiæ. 169

Membrum Chriſti poteſt fieri mēbrum diaboli. 169

Memoria idem, quod intellectus cũ ſpecie.

Menſura triplex. 16. Menſura durationis triplex, æuũ, æternitas, & tempus,

tempus. 62. Menſura eſt notior menſurato,& debet eſſe inter illá proportio,& diſtinctio. 27
Meritum non ſine gratia.133.& quod eſt merẽdi tẽpus.138.& includit libertatẽ arbitrij,& maiorẽ deliberationẽ,& eſt ex ĩtegra cauſa. 144
Meritũ, & demeritũ circa cõditionẽ abſolutam,& conditionatam.149
Merendi principiũ principale,& partiale.184.& diſpoſitio illius vnde. 185. Meriti efficacia. 231
Meritum hominis poteſt eſſe efficacius merito angelorum. 231
Meritorius nõ eſt ſolus habitus: ſed actus 539
Metalla cur magis in vno loco, quã in alio abundant. 410
Metus carceris. 288
Mineralia cur in vno loco magis. quã in alio abũdant. 420. & cur non meminit Moyſes eorum, & lapidum,& aliorum. 412
Mirabiles factiones, & operationes cui tribuendæ. 346
Mirabile quomodo idem, quod ſignum,& virtus. 351
Mirabilia quæ dicantur. 401
Miraculum quid.351.& quod dæmon à ſe ipſo facere nõ poteſt.279. & miraculi nomen quid ſignificet. 349.& quot modis dicatur,& quomodo bona à malis miraculis differant. 349
Miraculi faciendi duplex modus, & quæ vera miracula. 545. Miraculum non eſt animæ creatio. 351
Miracula vera,& propria,magi efficere non poſſunt. 351.352
Miracula quomodo poſſunt boni,& mali angeli,& homines etiam nia li efficere. 353
Miraculi faciendi poteſtas cur nõ datur bonis,ſicut malis? 354
Miracula non poſſunt angeli boni, nec mali homines circa res oẽs indifferenter facere, & quando fiũt & quomodo à bonis,& malis. 355. 356.471. Miſeria quid. 126
Miſteria fidei, & gratiæ quomodo poſſint ab angelo, & anima cognoſci. 94.98
Mittuntur angeli in noſtrum miniſterium, 245: non minuit miſsio eorum cõtemplationem. 246. & mittuntur dupliciter. 248.& mittuntur etiam aliquando mali angeli à Deo. 249
Mitti dicitur quod ab alio procedit quomodo. 249
Mittuntur oẽs angeli, tã inferiores, quã ſuperiores.251.& vnus angelus alium mittit quomodo. 246
Mittuntur omnes ad ſingula officia quomodo, & ad illuminãdũ, purgãdũ,&c. 255.257.& mittuntur no uum locum acquirendo, &c. 257
Miſſionis nomen cõmune eſt Filio & Spiritui ſancto, & angelis; ſed æquiuocè dicitur. 247
Miſſionis varias diuiſiones. 252
Miſſionis angelorum finis. 254
Miſſus eſt Filius à Patre quomodo. 247.257
Mortale varijs modis dicitur. 484
Mortalitas Adæ ãte peccatũ, & quo modo à noſtra diſtiguebatur. 492
Morti quomodò homo ſubiectus. 484.

484.& vnde eueniat. 469. 285
Morientibus vtrum dæmones appareant?302.& quomodo.303. & cur nō ab oībus aſtātibus videtur. 303
Mortuorum corpora, tam bonorū, quàm malorum, cur à corruptione reſeruantur? 348
Morulæ angelorum fuerūt æquales, & partes temporis noſtri. 130. & ſunt neceſtariò ponēdæ, & eſt temerarium illas negare. 132
Mot⁹ localis qd.45.& ſucceſſiu⁹. 46
Motus primo primus. 91
Motus progreſsiuus à quo ſit. 202
Motus naturalis quid. 400
Mulierum ornatus varius diaboli inuentio. 319
Mulieres plures falluntur à dæmone, quàm viri, & cur, & proniores, ad libidinem, & cur in eccleſia non docent? 360
Mundum relinquentium ſtatus. 314
Mundus qua hora incœpit. 442

.N.

NAtura an ſit ex ſe ſingularis? 63. & quomodo cōmunis. 64
Natura, nec facit aliquid fruſtrà, nec per plura, quod poteſt per pauciora. 416
Natura duobus modis ſumitur. 282
Naturale dicitur bifariā. 81. 104. 282
Naturaliter ineſſe quæ dicātur. 445
Negligētia dicitur volita duob⁹ modis. 536
Neſcientia quid. 524
Notitia quomodo ab obiecto, & potentia producitur. 73. 74
Notitia quidditatiua. 83. 84
Notitia duplex apprehenſiua, & iudicatiua, ſiue practica. 151. 152
Notitia, qua quis loquitur ſibi, dicitur verbum. 239
Notitia intuitiua quid. 241
Numerus electorum incertus. 230

.O.

OBſeruare tēpus, & alia, quando ſuperſtitio. 419. & inf.
Obſeſſo, dicenti ſe animam alicuius defuncti eſſe non eſt credendum. 206. etiam ſi dicat, quæ illa geſſit in vita. 207
Obſtinationis cauſa. 179. & quid ſit. 188
Operatio cauſæ liberæ, quæ ſit libera. 143
Opus diſtinctionis, & ornatus quomodo differūt, & eſt triplex. 412
Operum Dei completio quomodo diei ſeptimo debet adſcribi. 437
Orans quando peccat. 142
Ordo angelorum quid. 223
Ordo duplex triumphantis, & militantis eccleſiæ. 223
Ordines angelorum cur ita nominantur? 224
Ordines angelorum quando fuerūt diſtincti. 226
Ordines angelorum quomodo poſt diem iudicij manebunt? 227
Ordo inferior à ſuperiori donis vincitur. 224
Ordo neceſſarius. 223
Ordo decimus non eſt ex hominibus conſtituendus. 225
Ordinis ratio, & perfectio à fine. 292
Originale peccatum quomodo remiſsibile, & remediabile. 460. & quid ſit, 500

Origi-

Originalis iuſtitia,& ei⁹ effectus.500
Ornatus triplex. 412
Ornatus cœli. 412
Ornatus aquæ,& aeris. 426
Ornatus terræ. 429

.P.

Paradiſus, terreſtris an ſit locus in terra corporeus? 464. variæ paradiſi ſignificationes. 464. fuit in certo loco in parte Orientali ſitus. 466. non fuit aquis diluuij deſtructus. 499. fuit locus habitationi hominum conuenientiſſimus. 469. non habitauerũt ibi animalia bruta. 470. & cur fuit homo in eo poſitus? 470. & amœnitas aquarum illius. 474. in illum qui fuerunt tranſlati. 474. & cur? 476
Paſſio tripliciter ſumitur. 493
Peccatum quid. 525. & quando dicitur eſſe grauius. 513. 541. peccati prĩcipium. 135. peccare quid. 139. 143. peccare non poteſt ſola diuina voluntas. 139. peccabilis eſt omnis creatura quomodo. 140.
Peccare contingit per electionẽ boni,& mali quomodo.
Peccati pœnæ. 142
Peccati cauſa eſt deficiens. 143. Peccatum omiſſionis & commiſſionis quid 146. & quando in rebus ſpiritualibus inuenitur. 148
Peccatum primi angeli ſuperbia, & irremediabile. 155. 160. 350. non potuit eſſe veniale. 162
Peccati primi hominis grauitas. 157
Peccatum originale,& actuale remediabile. 160. 161
Peccare poteſt homo ſine dæmonis ſuggeſtione. 162. 321. Peccatum dęmonis quomodo eſt aliorũ peccatorum cauſa. 162. peccata, quibus dæmon, tanquàm medijs vtitur. 296. verb. angelus de peccato angelorum.
Peccatum in Spiritum ſanctum cur irremiſſibile,& quid ſit peccatum in Patrem,& filium. 161
Peccati venialis origo. 162
Peccatores membra diaboli, & filij, & miniſtri. 167. & in peccato exiſtẽtes quo modo ſunt hierarchiæ angelorum. 220. & dicitur dupliciter. 225
Peccat, qui petit, quod ſine peccato fieri nequit. 378
Peccatum primi hominis an fuerit veniale? verbo, Adam.
Peccatum ex ignorantia quomodo volitum,& quid peccare ignoranter,& ex ignorantia. 536. & vtrùm omne peccatum procedat ex ignorantia. 547
Peccatum tantum habet malitiæ, quantum voluntarij. 536
Perfectum aliquid eſſe dicitur trib⁹ modis. 126
Perfectiones alicui tribus modis attribuuntur. 224. & quomodo eædẽ perfectiones in inferioribus,& in ſuperioribus reperiantur. 224
Plãtarũ productio quando facta. 410
Pœna præſupponit culpam,& quando ſine illa infligitur. 126
Pœna localis dæmonum quotuplex, & locus pœnalis. 188. & quomodo omnibus communis. 288

Pœna vna grauior altera tribus modis. 285. pœna damni, & ſenſus. 285. pœna vermis ſimul pro omnibus peccatis puniuntur. 286
Pœna canonica multiplex, & quãdo ꝓpter ignorantiã nõ incurrit. 540
Potentia omnis à ſubiecto. 73. & eſt triplex. 184
Potentia eò magis delectatur, quò facilius ſuum actum exercet. 495
Poteſtas dæmonis, quomodo, & quãdo magis ligata, & quid eſt eſſe ligatam, 275. 278. ligatur à Deo, ab angelis, & hominibus. 276. & quomodo ligata circa aliquam perſonam. 277. eſt quoque ligata circa corpora humana, & circa res corporales. 279. & quomodo ſit circa bonos, & malos. 281
Poteſtas duplex, & quomodo vna creatura potentior alia. 356
Præceptũ dilectionis Dei ſuper oĩa quomodo adimplere poſſumus. 134
Præceptum ſumitur aliquando pro permiſſione. 249
Pręceptorum decalogi, & eccleſię, & eorum, quæ ad propriũ ſtatũ pertinent, ſcientia eſt neceſſaria. 523
Præcepta decalogi vnde colligũt. 532
Præceptorũ decalogi, ſiue naturaliũ; an poſſit haberi ignorantia? 532
Prædicatoris ſermo ad quid ordinetur, & quid efficere debet. 255
Prælatio eſt inter malos ãgelos. 165
Præliorum genera, & triplex angelorum prælium. 174. 175. verb. angelus
Prælati, epiſcopi, parochi, iudices, &c. quæ tenentur ſcire. 523. & vocantur iumenta. 799
Præmium non datur, niſi præcedente merito. 118
Præmium ex merito habere perfectius eſt, quàm ſine illo. 127
Pręſcitus quomodo nõ cõuertet. 179
Præſtigium quid. 358
Principatus partes. 218
Principium productiuum actionis. 8
Principium naturale dicitur duobus modis. 81
Principia vniuerſaliſſima, ex quibus præcepta naturalia, ſiue decalogi colliguntur. 531
Prius natura quid. 386
Prodigium quomodo à ſigno, & virtute diſtinguatur. 351
Productarum rerum per ſucceſſionem differentia. 431
Prophetæ quomodo, & quãdo prophetabant. 371
Propoſitio de fide. 4
Propoſitio logica dupliciter eſt impoſſibilis. 184
Proximi adiuuandi cauſa non licet malum facere. 377. & quæ illius cauſa vitanda. 545
Publica iuſtitia quid. 356

.Q.

Quantitas triplex. 26
Quantitas ſucceſſiua duplex. 27

.R.

Regulę declarandi ſcripturã. 382
Religioſi diſſimiliter tentantur. 314
Res propter quos fines fiunt. 413
Ratio ſeminalis, cauſalis, & primordialis, & obedientialis, quomodo differant. 431

S.

SAcramentū quomodo licet petere ab exiſtēte in mortali. 378
Sāguis occiſi cur maneat ad pręſentiam occiſoris. 349
Sanitas an poſſit à dæmonibus reſtitui? 362
Sapientes vocantur volatilia. 529
Sarraceni non habent ignorantiam inuincibilem fidei. 530
Scientia de quibus eſt,& quorū non eſt.64.124.& quæ neceſſaria. 522 523.& quomodo. 524
Sciendi curioſitas reprimitur. 398
Scripturæ ſacræ modus loquēdi. 383 & quomodo interpretanda. 120
Seminalis ratio quæ. 481
Senectus vnde emanat. 471
Sententia communis quanti facienda. 479
Senſus quot modis à dæmonibus illuduntur. 207.8.9
Sēſus compoſitus quid requirat. 185
Senſus feneſtræ aīæ,& ſeruandi. 320
Senſus, per quē primò intrauit peccatum eſt porta, per quam intrat vita. 331
Senſus quando non fallitur. 358
Sepultura dicitur etiā infernus. 138
Serpens quomodo callidior, & prūdentior cæteris animantibus. 332
Serpentis locutio fuit formata à dęmone. 333
Sidera ſunt cauſæ quomodo horum inferiorum.417. verb. luminaria.
Signum quid,& quomodo ſit idem, quod mirabile,& virtus, & quomodo à prodigio,& virtute diſtinguatur.192.351.ſigni duplex vſus. 417
Similitudo quid,& in quibus conſiſtat. 79.4.9
Similitudo Dei duplex, æquiparantiæ,& ſimilitudinis, & huius quo modo homo ſit particeps. 512
Singularitas non eſt de quidditate ſubſtantiæ materialis. 63
Sæculum relinquentium ſtatus. 314
Somnia,& apparitiones vnde oriantur,& non imputantur. 298
Species ſimilitudo obiecti eſt.78.80.
Species non plura repræſentat ratione perfectioris potētię,in qua eſt. 79
Species intelligibiles ſunt neceſſariò ponendæ. 70
Spinæ,quando fuerunt productę,& cur generantur? 411
Spiritus aliquando rem corpoream ſignificat. 57
Status triplex cuiuſcūque creaturæ. 178.484.& quid ſit.178.
Status viatorum,beatorum,& damnatorum quid. 178
Status recedentium à ſæculo. 314
Stellæ,aliæ fixæ,alię erraticæ,& quo modo mouentur. 415
Striges, ſiue lamiæ aliquando à dæmonibus tranſportantur. 359
Subſtantia materialis non includit ſingularitatem. 63
Superbia quid,& quotuplex,& eius ſpecies. 155
Superbia primum angeli peccatum, cui annexa eſt inuidia.156.158.171
Superbiæ comes inuidia. 335
Superbi proprietas eſt nulli ſubeſſe. 171

Superfluum abhorret natura. 42
Superſtitio quando committitur. 354
Superſtitioſum opus quomodo dignoſcitur. 342

.T.

TEmerarius quis ſit. 58.144
Tempeſtates, & calamitates quomodo dæmones excitare poſſunt, & quomodo ſubito excitantur. 203.362
Temporis obſeruatio quando ſuperſtitioſa. 424
Tentatio ſiue tentare quid, & quot modis fiat. 304. 305. 508. 509. & cur à Deo permittitur. 290. 294. 335
Tentatio vna interior, & alia exterior. 277. & eius cauſæ. 294. & quid ſit propriè tentare. 310.313
Tentationis origo. 312. tentationis ſpecies, differentiæ, & modi. 318. eius medium accommodatius mulier eſt. 319. & perfectio, &c. 310. dicitur duobus modis maior. 316
Tentatio quomodo per imaginationem fiat. 320. & an ſine peccato. 321. & an cedat ad vtilitatem, & profectum bonorum? 321. & tres eius gradus. 323. eius remedia. 329. & vt vincatur. 329. ordo illius idem, qui in primis parentibus eſt. & ſit in deſerto præcipuè. 315
Tentat ſimul in diuerſis locis non idem dæmon. 166. tentandi dæmonis poteſtas quomodo ligata. 275. 276. & tentat nunc periculoſius. 276. & quomodo tentat, iam victus, vincentem, & alium. 276. 277. & quam perſonam non poteſt dæmon tentare, & qua tentatione. 277
Tentant dæmones quibus modis. 296. & quando grauiùs tentant. 305 & qui ex dæmonibus tentent, & quis eorum finis, & intentio. 306 & quomodo tentatio dæminis eſt cauſa omnis peccati. 306
Tentare ſemper anhelat diabolus, & quare aliquando à tentatione ceſſat, & quando magis eius appetitus ad tentandum creſcit. 307.317 & qua parte magis tẽtat. 314 & nõ eſt ei omninò libera tentandi poteſtas contra excommunicatos, &c. 317
Tẽtat dæmon noua ſigna faciendo, & virtute lapidum, & herbarum. 318. 319. & per ſenſus, præſertim per viſum, & guſtum, & per vim imaginatiuam. 320. neque omnes cogitationes, tentationes à dæmone excitãtur. 322. Diabolus à muliere tentationem incepit. 3,4. motiuum tentationis illius. 372. Dæmonis tentatio quomodo appetenda. 326
Tentant mundus, caro, & diabolus, quomodo. 310
Tentat Deus cur. 307. & tentatio ab eo facta eſt appetenda. 326
Tentat mundus. 309. & eius tentatio non eſt appetenda. 328
Tentat caro, & quomodo; & an poſſit ſine peccato eius tentatio fieri. 323.324. & quare eſt magis cum peccato, quã dæmonis tentatio? 324
Tentatio à carne, vel ab hoſte dupliciter fit. 308

Ten-

Tentatio carnis quando poteſt à tétatione diaboli ſeparari. 309
Tentatio carnis vnde oritur. 309. & quando illi difficilius, quàm tentationi dœmonis reſiſtitur. 325. & quæ illarum excedit. 326. non appetenda, & quæ appetenda, & à quibus, & quando eſt peccatum illum appetere. 327. & infrà.
Tentat vnus homo alium. 310
Tentat quis Deum, & quot modis. 311. & quando non peccat tentans Deum, & Deum tentare peccatum religioni oppoſitum eſt. 312
Tentatur homo cur? 276. & eſt ſolius hominis propriũ tentari. 313
Tentatus eſt Chriſtus, & quomodo 313
Tentationem nec boni, nec mali angeli patiuntur. 313
Tentãtur boni, & mali homines diſcimiliter. 314. & tentantur boni dormientes, ſicut & vigilantes. 314. 315. & religioſi à ſæculo recedentes diſſimiliter. 314. & perfecti, & imperfecti nõ ſimiliter. 316 & reſiſtentes, & non reſiſtentes quomodo. 316. Tentantur etiam quomodo credentes, & nõ credẽtes, & exiſtentes in communione eccleſiæ, & ſperati ab illa. 317
Tentatio primorum parentum, an fuerit primum angeli peccatum. 329. & quomodo fuerit vna tentatio, & plures. 330. & quæ illarum fuerit prima & præcipua. 331. & fuit facta medio ſenſibili. 331. & cur per ſerpẽtẽ. ibid. & à quo fuit ſerpẽtis locutio, & tẽtatio, & quo idiomate. 333. & an potuerit per aliud fieri. 332
Terræ duplex reformitas, & quando ſublata. 409. & de eius ornatu. 411
Timor non habet locũ in beatis. 137
Triſtitiæ ortus, & origo peccatum. 115. 269.
Turpiſsimæ imaginationis quando non imputantur. 298

V.

Venialiter non peccare haud poſſumus. 133
Veniale peccatũ. ver. peccat.
Verbũ mentale quid, & vocale. 239
Veritas, & falſitas in propoſitione.
Vermis an ſit in dœmonibus. 284. & pœnes quid attendatur. 285. & ei⁹ pœnes quomodo grauior. 285
Veritas rationibus eluſcet. 530
Veſtigium Dei quomodo ſit in creaturis. 446
Virtus quomodo ſit idem quod mirabile, & ſignũ, & prodigium, & ab illis diſtinguatur. 351
Vir mulier præſtantior. 379. verbo vxor.
Virginitatis corruptionem, quæ ſequantur. 498. & illam ſeruare quando licuit. 499
Vita an poſſit à dœmonibus protrahi. 362. & cur non eſt ita longa: vt olim erat. 363. & quæ dicantur viuere, & eorum operationes. 199
Vitanda quæ ſunt in proximo. 545
Vnitas duplex, & quæ minor vnitare numerali. 64
Vnio hypoſtatica quid requirat. 193
Vniuerſale per operationem intellectus. 64

Voluntas ab extrinſeco dupliciter mouetur. 43. & ſoli Deo patet, & eſt ſubiecta, & eſt ſuarum operationum domina. 93. & quomodo libera. 136. 187. & duplex eius actus, conditionatus, & efficax.
Voluntas quo modo merendi principium. 184. 185. eadem eſt in via & in termino. 187. & quomodo poteſt immutari. 213. & incendi. 214. eius operandi modus eſt contrarius modo operandi intellectus. 114. & ad quæ bona naturaliter inclinatur. 114
Voluntatis operatio quando non eſt meritoria. 539
Volita ſimpliciter, & abſolutè, & cõditionatè differunt. 149. & volita eſſe poſſunt impoſſibilia, etiam ſub cõditione. 149. 150. & duplex volitio. 149. 152
Voluntarium dicitur tribus modis, & habet medium 538
Voluntas Dei ſola peccare non poteſt. 139
Volatilia cur in altum leuantur? 428
Vſuras à parato quomodo licet petere. 378
Vxor quam chara viro eſſe debet. 482
Vxor viri ſocia, & ſubdita. 482
Vxores quomodo debent à viris tractari. 483. & cur non concipiunt. 498

FINIS.

FLORES THEOLOGICARVM QVÆSTIONVM, IN SECVNDVM LIBRVM SENTENTIARVM, NVNC

primùm collecti, & in lucem editi:

Ab illuſtri admodum, & Reuerendiſſimo D. D. Fratre Ioſepho Angles Valentino, Epiſcopo Boſanenſi, ex Ordine Minorum aſſumpto.

PARS SECVNDA.

Ad Sanctiſsimum D. N. Sixtum Quintum, Pont. Optim. Max.

CVM PRIVILEGIO REGIO.

Hac poſtrema editione pluſquàm antea recognita, plurimiſque mendis expurgata.

LVGDVNI,
APVD IOANNEM BAPTISTAM BVYSSON,
M. D. XCVI.

FLORES TRACTATVS DE LIBERO ARBITRIO.

DISPVTANT De libero arbitrio noſter Alexand. Alen. quæſt. 72. S. Thom. quæſt. 83. S. Bonau. Ricard. Durand. Scot. & reliqui doctores ſcholaſtici, diſtinct. 24. & 25. huius ſecundi lib. Caſtro verbo libertas contra hæreſes. Vega lib. 2. ſuper concil. Trid. à cap. 10. vſque ad finem libri. Soto de natura, & gratia, à cap. 13. vſquè ad 20. lib. 1.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XXIIII. & XXV.

Quæſtio vnica, De libero arbitrio.

Difficilis admodum eſt quæſt. hæc, ſed Deo Opt. Max. adiuuante, poſitis aliquot art. fiet lucidà, perſpicuà, & clara.

Artic. I. De ijs, quæ ad eſſentiam liberi arbitrij pertinent.

HVNC Articulum (ſeruata methodo explicandarum quæſt. quam Ariſtot. in primis capitibus primo & ſecundo libr. poſteriorum tradit) nonnullis difficultatibus propoſitis, declarabimus. Et prius animaduerte, quæ ſequuntur ad litteram 24. *1. Animaduerſio. D. Bona. Dura. & alij diſt. 24.*

diſt.

diſt. Magiſtri intelligendam. Vires animæ, vel ſunt ſuperiores, vel inferiores. Superiores ſunt mens, & voluntas, inferiores verò ſunt ſenſus, & eorum affectus, hoc eſt, appetitus ſenſitiui.

2. Animad. Inter ſuperiores potentias, mens (quæ alio nomine intellectus, & ratio, appellatur) eſt, quæ de rebus iudicat, bonaque à malis diſcernit. Diciturque mens, aut intellectus, dum ijs comparatur, quę quieta contemplatione, citra inquiſitionem, intuetur. Ratio autem, quando diſcurſu quodam, & progreſſu alia ex alijs colligit.

3. Animad. Mentem diuidit Magiſter cum B. Auguſt. in ſuperiorem, & inferiorem, non quòd diuerſæ ſint potentiæ, ſed, quia diuerſa ſunt eiuſdem officia. Vna enim eademque animę vis eſt, quæ ſuperior dicitur, quatenus per eam, legem Dei æternam conſulimus, & contemplamur; inferior verò nominatur, quatenus per eam leges, ſiue rationes temporales, conſideramus.

4. Animad. Voluntas tandem eſt, quæ iudicio, vel repugnat, vel obtemperat, & inferioribus viribus imperat.

Prima diffic. An ſit lib. arbit.

Alex. Alen. m. 1. artic. 1. S.Tho. art. 1. S. Bon. d. 25. articul. 1. q. 1. Durand. q. 1. & Ricar. Caſtro hereſi. 1. Vega. c. 13. 14. & 15. vbi ſupr.

Circa hanc difficultatem orta fuit hæreſis multorum hæreticorum, negantium in homine arbitrij libertatem, qui varia incedunt via. Nec mirum, cùm hoc ſit illis peculiare, vt vnitatem tenere neſciant. Contra quam hæreſim, quia totius impietatis fomentum eſt, copioſiſſimè modò agendum fuiſſet, niſi breuitas, quam in noſtris operibus profitemur, obſtitiſſet.

CONCLVSIO I.

Gen. 4. Hæreſis Manichæorum. & Luther.

Eſt quidem arbitrij libertas. Hæc concluſio, præterquàm in nobis ipſis experientia comprobatur, multis in locis veteris, & noui teſtamenti expreſſè habetur. Dixit enim Deus ad Cain. Nonnè ſi benè egeris, recipies, ſin malè ſtatim in foribus peccatum tuum aderit? ſed ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Quare ſi homo dominabitur appetitui, falſum, & hæreticum eſt, aſſerere hominem non poſſe vitare peccata, quæ ab appetitu proficiſcuntur, vt falſiſſimè Manichæus affirmauit. Vnde confutatur etiam error Lutheri dicen

dicentis, arbitrium hominis eſſe ſeruum. Cùm Deus dicat eſſe dominum Exodi.35. omnes viri, & mulieres, mente deuota, & infrà omnes filij Iſraël voluntaria domino dedicauerunt. Voluntaria dixit, & non neceſſaria; quare voluntatis libertatem à neceſſitate diſtinguit. Et Deut. 30. Et Ioſuè vlti. Et 2. Reg. 24. Et 3. Reg. 3. datur optio, & electio, & electio non eſt, niſi eorum, quæ ſunt in noſtra poteſtate. Nullus enim dicitur eligere id, quod velit, nolit, erit futurum. Et Matth. 23. Hieruſalem, &c. quotiens volui congregare, &c. & noluiſti. Et Luc. 9. ſi quis vult, &c. Fuit etiam definita hæc concluſio in concil. Arauſicano. 2. c. 13. ſuorum decretorum & in concil. Trid. ſeſſione 6. cap. 5. & canoni. 4. 5. & 6. Citat etiam ad corroborandam concluſionem Caſtro vbi ſuprà hæreſ. 11. multas vetuſtiſſimorum doctorum; ſanctorúmque patrum autoritates. Et qui voluerit plura videre, legat duos lib. Ioannis Cochei de lib. arbitrio aduerſus Philippum Melanch. Et Ioannem Ecchium, qui diffuſè; vt ſolet, de hac re aduerſus Lutherum ſcripſit. Et Ioannem Roffenſem contra Lutherum. Tandem confirmatur ratione, quia ſi homo libero eſſet deſtitutus arbitrio, fruſtrà profectò eſſent concilia, exhortationes, præcepta, prohibitiones, & immeritò bonis præmia, & malis pœnæ deputarentur, cùm non liberè, ſed neceſſariò operarentur. Lege etiam varias rationes apud D. Auguſt. lib. 5. de ciuitate Dei. c. 9. & de Vera relig. cap. 14. & Damaſ. lib. 2. orthod. fid. c. 7. & Chryſoſt. homil. 60. ſuper Matth. & Tertulia. lib. 2. contra Martionem, & Clementem B. Petri diſcipulum lib. 3. recognitionum, & Irenæum lib. 4. cap. 72. contra hæreſes, & Greg. Nicen. lib. de libero arbitrio. c. 1.

Hinc confutatur error Stoicorum, qui ita omnia fato ſubiacere commiſcebantur, vt nullum liberi arbitrij locum relinquerent, fatum appellantes vim, & poſitionem ſiderum, in qua quiſque naſcebatur. Huic hæreſi ſubſcripſit, quidem peſtilentiſſimus Bardeſanes Syrus, cui adhæſiſſe hac in parte Priſcillianus legitur.

Hinc etiam deſtruitur hæreſis Manichæorum, dicentium, peccata prorſus eſſe ineuitabilia. Quorum magiſter fuit quidam Manes, à quo Manichæi nomen originē habuit. Iſtorum

Exod. 35.
Deut. 30. Ioſue vlti. 2. Reg. 24.
3. Reg. 3.
Matth. 23.
Luc. 9.
Damaſc.
D. Aug.
B. Chryſoſt.
Tertulia.
Clemens.
Irenæus.
Greg. Nice.
Hæreſis Stoicorum.
Caſtro, verb. fatum contra Hæreſ. Vega c. 12.
D. Aug. lib. 5. de ciuitate Dei. c. 1. & 10 hæreſi. 35. & 70.
Hæreſis Manichæorum.

errorem, iam diu ſepultum, quaſi ex Orco ad ſuperos reuocauit Petrus Abailardus. Quem errorem à D. Bernard. deſtructum poſt ducentos, & quadraginta annos Ioãnes Vuitcleph conatus eſt dogmatizare, fuitq; condemnatus in concil. Conſtantien. ſeſſ. 8. c. 27. Huic poſt centum, & quadraginta plus minus annos, ſucceſſit Martinus Lutherus, & eius ſequaces Bucerus, Melanthon, Caluinus, & reliqui, aſſerentes, liberum arbitrium eſſe nomen abſq; re, nullamq; in ſe habere actiuitatem. Fuit etiam tempore apoſtolorum impugnatum liberum arbitrium. Nam Simon Magus inter chriſtianos primus eſt liberum arbitrium inficiatus, cuius errorem D. Petrus, teſte Clemente eius diſcipulo, ita confutauit, vt nullum Simon, niſi poſt centũ annos, habuerit ſucceſſorẽ, præter Martionem hæreticum, qui centũ annis traiectis eũdem errorem docuit. Quem poſt centũ alios, & triginta annos, ſecutus fuit Manes, à quo Manichæi, vt paulò ante diximus, fuerunt appellati.

Secunda diffic. Nomen lib. arbitrij quid ſignificat?

Alex. Alen. art. 3. & Caſtrò vbi. s. & Vega ſuper conc. Trident. lib. 15. cap. 4.

MEritò hoc quæritur, quia omne ambiguum, & multiplex priùs eſt diſtinguendum in ſuas varias ſignificationes, quàm definiendum.

CONCLVSIO.

Nomen hoc in ſacris litteris æquiuocum eſt. Et ratio eſt, quia libertas, à qua arbitrium liberum nuncupatur, diuerſimodè accipitur. Aliquando enim libertas ſignificat gratiam, per quam à ſeruitute peccati, cui opponitur, liberamur. Et dicitur libertas gratiæ, de qua dicit B. Paul. Vbi ſpiritus, ibi libertas. Et ad Roman. 6. cùm enim ſerui eſſetis peccati, liberi facti eſtis iuſtitiæ. Et de hac ſignificatione non eſt præſens diſputatio. Neque enim illa omne hominis arbitrium liberum eſſe dicimus. Secundò eſt alia libertas, quæ ſola habetur in gloria, vel eſt ipſamet gloria, de qua ad Rom. 8. Et ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Neque de hac libertate eſt modò ſermo. Tertiò eſt libertas, quæ opponitur neceſſitati, vel vt veriùs dicam coactioni. Et hæc eſt libertas naturæ, de qua loquimur in præſentia. Ab ea enim denominatur hominis arbi-

Alex. Alen. art. 2. §. 2. Dobi ſuprà. Dur. d. 24. q. 3. 2. Cor. 3. ad Rom. 6. Rom. 8.

arbitrium liberum; ita vt cùm operatur; poſſit non operari, & cùm nihil operetur, poſſit operari. Et hæc dicitur à Magiſtro libertas à neceſſitate, & ſpontanea operandi. De hac etiam libertate ſacra ſcriptura locis in prima difficultate citatis, & alijs innumeris loquitur. Eſt etiam libertas miſeriæ, ideſt, priuatio pœnæ æternæ, quæ non contingit, niſi per gratiam lege apud Alex. vbi ſuprà, alios modos, quibus liberum arbitrium ſumitur.

DVB. I. Reperitur ne hoc nomen liberũ arbitrium in ſacra ſcriptura?

CONCLVSIO.

Licet nomẽ hoc, liberũ arbitriũ, in ſcriptura non inueniatur; res tñ nomine ſignificata, reperitur. Hæc cõcluſio colligitur à ſimili ex D. Aug. Per eã enim reſpõdet Paſcẽtio Arriano dicẽti nomẽclatura Homouſion nõ legitur in ſcripturis, ergo ſomniũ eſt, velle aſtruere filiũ patri eſſe conſubſtãtialẽ. Ait. n. & ſi nomẽ nõ inueniatur in ſcripturis; res tñ nomine ſignificata reperitur. Sic etiam hæretici, dicẽtes nõ eſſe liberũ arbitriũ; quia iſtæ duæ voculæ in ſcripturis nõ inueniuntur, ſunt cõfutãdi. Nã licet has voces ignoraret ſcriptura; res tñ nominibus ſignificata reperitur, & eſt in ſcripturis compertiſſima. Quemadmodum, teſte eodem Aug. laudabiliter patres inſtituerũt nomen perſonæ, ꝙ prædicatur pluraliter de Patre, Filio, & Spiritu ſancto; nõ quia ſcriptura ita dicit; ſed quia ſcriptura non contradicit. *D. Aug. lib. 7. de Trinit. cap. 4.*

Dub. Cur duplici nomine appellatur? Reſp. Quia circa liberum arbitrium conſiſtit meritũ, & demeritũ, & ad vtrũquè deſideratur cognitio, & affectio, & eſt potẽtia reſpectu vtriuſquè determinata, ideò ſortitur duo nomina. Dicitur ẽm liberum propter voluntatem, & arbitrium propter rationem. *2. Dub. Alex. Alen. §. 4. vbi. ʂ.*

Dub. Cur non dicitur liberũ iudicium? Reſp. Liberũ arbitrium habet etiam in ſe officiũ iudicis, quò ad rationem, quia quatenus deliberat, debet ſequi leges. Iudex enim legibus arctatur, atuerò quatenus eligit, & vult, officio arbitri fungitur, quod ad voluntatẽ pertinet. Arbiter enim nec legibus arctatur, neque ſecundum imperium, ſicut iudex, diffinit. *Dub. 3.*

DVB. IIII. Peruenerunt ne philoſophi ad liberi arbitrij cognitionem?

Dub. 4.
Alex. Alen. §. 5. vbi ſup.
D. Aug. in lib. Hypognoſticon.
D. Bern.

RESPONDEO. Lib. arb. poteſt biffariam conſiderari. Primò, prout dicitur ab arbitrando rationali conſideratione, ſiue vt eſt poteſtas rationalis ad oppoſita. Vel ſecundò, quatenus eſt vnum ex principiis meriti, quod ſine duobus effici non poteſt. Nam, vt inquit D. Bernar. apud Alex. loco citato, ſi tollis liberum arbitriũ, non erit, quod ſaluetur, ſi gratiam tollas, non erit, vnde ſaluetur. Primo modo cognouerũt philoſophi liberum arbitrium: non autem ſecundo, quatenus eſt initium meriti, quia ad cognitionem meriti, quod eſt ex gratia, & libero arbitrio, non potuerunt peruenire.

Secunda diffic. Quid nam eſt liberum arbitrium.

Alex. m. 1. art. 1. S. Th. art. 2. & 3.
D. Bona. per ſex. ferè. q. in p. 1. d. 25.
Dur. d. 24. q. 1.
Ricar.

Alex. noſter tres adducit lib. arb. definitiones art. 2. citato.

CONCLVSIO I.

Liberum arbitrium non eſt actus alicuius potentiæ. Et ratio eſt, quia cùm actus non ſemper maneat in homine, vt conſtat in dormiente, & pueris ante rationis vſum, & liberum arbitrium ſemper in homine permaneat, nullo modo erit actus.

CONCLVSIO II.

Neque eſt liberum arbitrium habitus. Ratio eſt, nam primò non eſt habitus acquiſitus, neque infuſus, quia iſti habitus nõ ſunt naturales, ideſt, de quidditate hominis, liberum autẽ arbitrium eſt naturale, & de quidditate hominis. Secundò non eſt habitus naturalis, hoc eſt, inclinatio tãtùm naturalis, quia tunc eius operatio non eſſet libera. Homo enim per habitum naturaliter inclinatur ad vnum, at verò per liberum arbitriũ eſt ad bonum, & ad malum indifferens.

CONCLVSIO III.

Liberum arbitrium eſt potentia. Ratio à ſufficienti diuiſione eſt, quia in anima tria tantùm reperiuntur, nempè, habitus, actus, & potentia. Et cùm liberum arbitrium non ſit habitus, neque actus, erit planè potentia.

Iam quid ſit liberũ arbitriũ, definitione explicemus. Et primò,

mò à B. Anſel. ita definitur. Poteſtas ſeruandi rectitudinem propter rectitudinē, in qua definitione poteſtas ſeruādi ſumitur quātū ad aliquid, quod pertinet ad naturā poteſtatis, & hoc modo eſt commune angelis malis, & dānatis, in quibus (vt videbimus infrà) eſt lib. arb. & abſente rectitudine, ineſt illis poteſtas ſeruandi rectitudinem. Quemadmodum in homine dicitur eſſe poteſtas videndi tantùm, quantùm ad virtutem, quę eſt ex parte videntis, ſiue ſit abſens, ſiue præſens obiectum, & medium diſpoſitum, ſiue indiſpoſitum.

Definitio, li. Arb. prima. B. Anſel. in lib. de lib. arbit.

Secundò definit illud D. Aug. lib. arb. eſt facultas voluntatis, & rationis, qua bonum eligitur, gratia aſſiſtente, & malū, eadem deſiſtente. Et dicitur in definitione, qua bonum eligitur, &c. Quia facultas voluntatis, quæ cum libero arbitrio conuertitur, eſt ad oppoſita. Et ideo ponitur in definitione, qua bonum, aſſiſtente gratia, & malum, &c. eligitur.

2. definitio. D. Aug.

Tertiò definitur à D. Bern. Cōſenſus ob voluntatis inamiſſibilē libertatē, & rationis indeclinabile iudicium. Differunt autē iſtę tres definitiones, q; prima datur per cauſam finalem. Quia rectitudo æterna eſt finis, ad quē lib. arb. per ſe, mediante ſuo actu, ordinatur. Secunda verò attēditur penes potētias, rationē, ſcilicet, & volūtatē, quæ ſe habent, ad modū cauſę materialis. Mouentur enim à primo motore ad bonum, & gratia eſt forma, ſecūdū quā in finē diriguntur. Tertia eſt penes mouētē cauſam, nā cōſenſus dicit cōuerſionē virium ad cauſam mouētem. In nobis enim eſt cōſentire Deo, vel nō cōſentire.

3. definitio. D. Bernar. l. in lib. de lib. arb.

Alex. Alen. §. 4. art. 2. vbi ſup.

4. Definitio.

Hugo de S. Victore in lib. qui ſumma ſententiarū inſcribitur, ſic illud deſcribit. Habilitas rationalis volūtatis, qua, gratia aſſiſtēte, bonū, vel eadē deficiente, malū eligitur. Cuius definitionis primam partem, nempè, q; ſit habilitas rationalis voluntatis, accepit ex Origene in principio tertij lib. Periarchon, ſiue de principiis, ſecundam verò partem ſumpſit ex D. Aug. ſcilicet, qua bonū eligitur. Et dicitur liberū propter voluntatem, quæ ad vtrumlibet flecti poteſt. Nam voluntatis, inquit D. Aug. arbitrium huc, illucque liberum flectitur. Et dicitur in definitione eſſe facultas, ſiue habilitas rationalis, ſiue rationis, quia non niſi in rationali natura Dei, & angeli, & hominis reperitur, vt ſequenti art. patebit.

Hugo de S. Victo. tract. 3. cap. 8.

Orig.

D. Aug. lib. 2. cont. 2. epiſt. pelag. c. 25.

Tertia diffic. *Eſt ne liberum arbit. potentia appetitiua, an cognitiua?*

Alex. Alen. m. 2. toto art.1. S. Tho. art.3. S. Bonau. per 6. q. in. 1. p. diſt.25. Dura. q. 1. d. 24. & d. 25. q. 1. Ricard. & alij vbi s.

CVM conſtet ex iã dictis lib.arb.eſſe potentiam, & ſit duplex pótẽtia, vna appetẽdi, cognoſcendi altera, explicãdũ modò eſt, quæ illarum ſit. Et ſunt prænotanda, quæ ſequuntur.

Electio alterius extremi eſt propria, & peculiaris liberi arbitrij operatio. Et ratio eſt; quia homo dicitur libero arbitrio præditus, eò ꝙ propter eius indifferẽtiã, poteſt vnũ extremũ, altero excluſo, recipere. Quod quidem eſt propriè eligere.

Electio nõ eſt de fine, ſed de medijs ad finẽ conſequendũ. Et ratio eſt; quia nũquàm conſultamus, bonũ ne ſit, an non beatitudinem obtinere? ſed fit cõſultatio de medijs, quænam, ſint cõmodiora, & magis cõducẽtia; vt ſit ne cælibatũ, an matrimoniũ eligendũ ad æternã vitam eſſequendam? debetque medium eſſe bonum, aut vtile ad finem conſequendum.

Nota.2.

3.Nota. Ad electionẽ vtriuſq; potentiæ cognitiuæ, ſcilicet, & appetitiuæ, operatio eſt præmittẽda. Et ratio eſt; quia ex parte potẽtiæ cognoſcẽdi prærequiritur cõſilium, quod eſt cõſultatio per cõparationẽ extremorũ (cõſideratis multis circunſtãtijs) quod eorũ ſit alteri anteponendum. Exempli gratia, cõſultat quis; an ſit magis ſibi appetendũ matrimoniũ, vel cælibatus? Confertque cõmoda, & incõmoda vtriuſq; ſtatus, & iudicat alterũ iſtorũ, nempe, quod magis ſibi, & reipub. expediẽs eſt, eſſe appetendum. Nã ſi fuerit rex, iudicat pro vniuerſali reip. bono matrimonium eſſe contrahendũ, ſi verò perſona priuata, iudicat ſibi vitã cœlibem, vel quid ſimile magis expedire. En tibi cõſilium, ſcilicet, extremorũ collationẽ, & poſt conſilium, iudicium, ideſt, ſentẽtiam, nẽpè, quid ſit eligendum, & vtrunq; eſt intellectus operatio, nondum tamen facta eſt electio, quæ eſt veluti ſentẽtiæ executio. Nã electio eſt voluntatis acceptatio. Acceptat enim talis ſententiæ executionem.

Append. Ariſt.3. Hinc, ante electionẽ duæ illæ intellectus operationes prærequiruntur. Et ideò Ariſt.3. & hic, affirmauit electionem eſſe appetitus intellectiui operationem; formaliter tamen, & propriè electio voluntatis operatio eſt. Quamuis conſilium, & iudicium intellectus connotet.

CON-

CONCLVSIO.

Liberũ arbitrium ſupponit pro potentia appetitiua; verùm connotat cognitionem. Ratio primæ partis huius concluſionis colligitur ex notabilibus poſitis; quia cum propria operatio liberi arbitrij ſit alterius extremi electio; vt ex primo nota. conſtat, & electio ſit potentiæ appetitiuæ operatio, erit liberum arbitrium idem, quod appetitiua potentia. Deinde electio eſt mediorum ad finem ſub ratione boni, vt ex ſecundo nota. patet, & bonum eſt voluntatis obiectum adæquatum (nihil enim voluntas niſi ſub ratione boni appetit) quare erit electio operatio liberi arbitrij, & voluntatis, & potentiæ appetendi. Et per conſequens liberum arbitrium, & appetendi potentia erunt idem, & pro illis lib. arb. ſupponet. Secundæ partis concluſionis ratio eſt, quia electio præſupponit iudicium rationis (alioquin non eſſet actus humanus) iudicium autem eſt operatio intellectus, vt ex. 3. nota. conſtat, ergo liberum arbitrium, cuius eſt eligere, præſupponit, & connotat intellectus operationem.

Quinta diffic. Eſt lib. arb. idem quod voluntas?

Ratio dubitandi eſt, quia cùm ſupponat pro voluntate, vt in proxima difficultate dictũ eſt, iure optimo quæritur: an ſit idem, quod voluntas?

Alex. Alen. S. Tho. art. 4. d. Bona. Ric. Dura. & alij vbi ſupr.

Animaduerſio.

Animaduerte, ꝙ quemadmodũ intellectus ſortitur duo nomina reſpectu diuerſorum actuum, nam ex eo, ꝙ aſſentimur primis principiis abſq; diſcurſu, talis aſſenſus nũcupatur intellectus, & eſt ſolùm intelligere, ex eo autẽ, ꝙ cõcluſionibus per ratiocinationem, & diſcurſum præbemus aſſenſum, vocatur idẽ intellectus ratio, ita etiam & volũtas reſpectu diuerſorũ actuum duo ſortitur nomina. Habet enim duas operationes, quarum vna, quæ eſt reſpectu finis, dicitur ſimplex volitio, & tunc nominatur voluntas. Non enim tunc præſupponit, niſi ſolam finis intellectionem. Altera verò operatio eſt reſpectu mediorũ, quæ dicitur electio, & ratione huius operationis eadẽ volũtas dicitur liberũ arbitriũ, & ꝓſupponit diſcurſum. Et hæc eſt cauſa, cur reſpectu volitionis finis non dicitur volũtas liberum arbitrium, quemadmodum reſpectu

voli-

volitionis mediorum, nempè, quòd electio, & diſcurſus nõ eſt de fine. Nõ enim circa volitionẽ finis habemus libertatem, quò ad ſpecificationẽ actus; quẽadmodum circa electionẽ mediorũ, quæ eſt actus liberi arbitrij præſupponitur diſcurſus.

CONCLVSIO.

Liberũ arbitrium eſt idem, quod volũtas. Probatur cõcluſio ex animaduerſione præmiſſa; nam ſicut ſe habet intellectus ad rationem, ita ſe habet volũtas ad liberum arbitrium; ergo quemadmodum intellectus, & ratio ſunt vna, & eadem potentia, ſolumque in modo cognoſcendi diſtinguntur. Quia intellectus, cùm ſit principiorum, per ſolam appræhenſionẽ terminorum ſine diſcurſu cognoſcit; ratio autem, cùm ſit reſpectu concluſionum cognoſcit per diſcurſum. Ita quoq; voluntas, & liberum arbitrium ſunt vna, & eadẽ potentia, quæ ſolùm in modo volendi differunt; proptereà quòd voluntas eſt volitio ſolius finis, nulla præuia intellectus conſultatione; at verò liberum arbitrium eſt electio mediorum ad finẽ, præuia intellectus conſultatione.

Quinta diffic. Quæ eſt præciſa ratio, & cauſa libertatis, & indeterminationis in voluntate?

S. Bona. q.3. & .6. vbi ſ. Dura. q.3.1. p.diſt.24.

CVm voluntas non ſit determinata ad vnum oppoſitorum, ſicut agens naturale; ſed ſit libera ad alterum illorum eligendum, (quod quidem eſt, Habere liberum arbitrium) quæritur: An radix; & ratio præciſa huius libertatis ſit diſcurſus intellectus, an ipſamet voluntas?

Alex. Alen. art. 3. §. 2. vbi ſuprà. Scot. in p. d. 38. & in. 2. d.25. S.Thom. art. 1.q.83.

Duæ ſunt cõtrariæ opiniones circa hãc difficultatem. Vna Alex. & Scot. diſt. 25. citata notab. vltimo; & d. 38. verſiculo, ſi autẽ actũ volũtatis in primo lib. ſent. Qui tenẽt nihil aliud à voluntate eſſe totalẽ cauſam volitionis in voluntate, id eſt, quòd ſola voluntas cum cauſa prima efficit ſuas operationes; ita vt nulla cauſa ſecunda effectiuè cum illa ad eliciendam ſuam volitionem concurrat. Altera eſt S. Thom. opinantis intellectũ eſſe potentiam indeterminatam ad vtrũq; oppoſitorũ, vt patet in ſyllogiſmis topicis, quibus modo vnũ oppoſitorũ, modo alterũ ſuadet, vel diſſuadet, & hãc intellectus indeterminationẽ dicit eſſe cauſã liberę electionis in volũtate.

Libe-

Liberum arbitrium differt ab eius vſu. Ratio eſt, quia liberum arbit. vt ex dictis conſtat, eſt ipſamet potentia, ex ſe ad vtrumque oppoſitorum indeterminata; vſus autem eius eſt libera operatio. Et confirmatur, quia furioſi, & paruuli ante vſum rationis habent liberum arbit. non tamen eius vſum. Quare lib. arbit. differt ab eius vſu, quemadmodum rationale à rationis vſu, & riſibile à riſu.

CONCLVSIO I.

Ratio præciſſa, ob quam, homo libero vtitur arbitrio, eſt indeterminatio intellectus ad vtrumque oppoſitorum. Et probatur, quia ſi voluntas eſt indeterminata, & habet electionem circa media, eſt, propterea quod intellectus ad aſſenſum alterius extremi eſt indeterminatus. Et quia electio præſupponit extremorum cognitionem, & comparationem per intellectum indeterminatum faciendam: quare indeterminatio intellectus, quæ præſupponitur, erit præciſſa ratio, & cauſa libertatis in voluntate, ob quam homo libero vtitur arbitrio. Et in hoc ſenſu vera eſt S. Thom. opinio.

CONCLVSIO II.

Indeterminatio intellectus non eſt præciſſa ratio, ſiue fundamentum libertatis in voluntate. Et ratio eſt, quia voluntas quò ad volitionem finis vniuerſalis, ſaltem quò ad exercitium eſt libera libertate contradictionis, quantùm ad hunc actum, ſcilicet, volo eſſe beata, licet non libertate contrarietatis. Non enim poteſt elicere hunc actum, nempè, volo eſſe miſera; & tamen intellectus, circa aſſenſum finis in vniuerſali, eſt determinatus; quia circa talem aſſenſum, non eſt conſultatio. Non enim eſt indifferens, ſit ne bonum eſſe beatum, an nō? Quare cùm non ſit conſultatio, neque erit indeterminatio, & ex conſequenti indeterminatio intellectus non erit præciſſa cauſa, vt voluntas ſit libera. Dices, liberum arbitrium non eſt reſpectu finis? Reſpondeo. Verum eſt, quò ad ſpecificationem actus, eſt tamen quantùm ad exercitium, ideſt, circa finem habemus vſum liberi arbitrij libertate contradictionis, non tamen contrarietatis. Et in hoc ſenſu eſt vera Alexan. & Scoti opinio. Sed de ijs in libro controuerſiarum. Lege de hac difficultate flores. 4. lib. in 2. p. in q. de beatitudine art. 2. diffic. 1. & art. 3. diffic. 3.

Sexta

FLORES TRACTATVS DE LIBERO ARBITRIO.

DISPVTANT De libero arbitrio noſter Alexand. Alen. quæſt. 72. S. Thom. quæſt. 83. S. Bonau. Ricard. Durand. Scot. & reliqui doctores ſcholaſtici, diſtinct. 24. & 25. huius ſecundi lib. Caſtro verbo libertas contra hæreſes. Vega lib. 2. ſuper concil. Trid. à cap. 10. vſque ad finem libri. Soto de natura, & gratia, à cap. 13. vſquè ad 20. lib. 1.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XXIIII. & XXV.

Quæſtio vnica, De libero arbitrio.

Difficilis admodum eſt quæſt. hæc, ſed Deo Opt. Max. adiuuante, poſitis aliquot art. fiet lucida, perſpicua, & clara.

Artic. I. De ijs, quæ ad eſſentiam liberi arbitrij pertinent.

HVNC Articulum (ſeruata methodo explicandarum quæſt. quam Ariſtot. in primis capitibus primo & ſecundo libr. poſteriorum tradit) non[1]nullis difficultatibus propoſitis, declarabimus. Et[2] prius animaduerte, quæ ſequuntur ad litteram 24. 1. *Animaduerſio.* 2. *D. Bona. Dura. & alij diſt. 24.*

diſt. Magiſtri intelligendam. Vires animæ, vel ſunt ſuperiores, vel inferiores. Superiores ſunt mens, & voluntas, inferiores verò ſunt ſenſus, & eorum affectus, hoc eſt, appetitus ſenſitiuus.

2. Animad. Inter ſuperiores potentias, mens (quæ alio nomine intellectus, & ratio, appellatur) eſt, quæ de rebus iudicat, bonaque à malis diſcernit. Diciturque mens, aut intellectus, dum ijs comparatur, quę quieta contemplatione, citra inquiſitionem, intuetur. Ratio autem, quando diſcurſu quodam, & progreſſu alia ex alijs colligit.

3. Animad. Mentem diuidit Magiſter cum B. Auguſt. in ſuperiorem, & inferiorem, non quòd diuerſæ ſint potentiæ, ſed, quia diuerſa ſunt eiuſdem officia. Vna enim eademque animę vis eſt, quæ ſuperior dicitur, quatenus per eam, legem Dei æternam conſulimus, & contemplamur; inferior verò nominatur, quatenus per eam leges, ſiue rationes temporales, conſideramus.

4. Animad. Voluntas tandem eſt, quæ iudicio, vel repugnat, vel obtemperat, & inferioribus viribus imperat.

Prima diffic. An ſit lib. arbit.

Alex. Alen. m. 1. artic. 1. S. Tho. art. 1. S. Bon. d. 25. articul. 1. q. 1. Durand. q. 1. & Ricar. Caſtro hereſi. 1. Vega. c. 13. 14. & 15. vbi ſupr.

Circa hanc difficultatem orta fuit hæreſis multorum hæreticorum, negantium in homine arbitrij libertatem, qui varia incedunt via. Nec mirum, cùm hoc ſit illis peculiare, vt vnitatem tenere neſciant. Contra quam hæreſim, quia totius impietatis fomentum eſt, copioſiſſimè modò agendum fuiſſet, niſi breuitas, quam in noſtris operibus profitemur, obſtitiſſet.

CONCLVSIO I.

Gen. 4. Hæreſis Manichæorum. & Luther.

Eſt quidem arbitrij libertas. Hæc concluſio, præterquàm in nobis ipſis experientia comprobatur, multis in locis veteris, & noui teſtamenti expreſſè habetur. Dixit enim Deus ad Cain. Nonnè ſi benè egeris, recipies, ſin malè ſtatim in foribus peccatum tuum aderit? ſed ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Quare ſi homo dominabitur appetitui, falſum, & hæreticum eſt, aſſerere hominem non poſſe vitare peccata, quæ ab appetitu proficiſcuntur, vt falſiſſimè Manichæus affirmauit. Vnde confutatur etiam error Lutheri dicen

dicentis, arbitrium hominis eſſe ſeruum. Cùm Deus dicat
eſſe dominum Exodi.35. omnes viri, & mulieres, mente de- *Exod.35.*
uota, & infrà omnes filij Iſraël voluntaria domino dedica-
uerunt. Voluntaria dixit, & non neceſſaria; quare voluntatis
libertatem à neceſſitate diſtinguit. Et Deut. 30. Et Ioſuè vlti. *Deut. 30. Io-*
Et 2.Reg.24. Et 3.Reg.3. datur optio, & electio, & electio non *ſue vlti. 2.*
eſt, niſi eorum, quæ ſunt in noſtra poteſtate. Nullus enim di- *Reg.24.*
citur eligere id, quod velit, nolit, erit futurum. Et Matth. 23.
Hieruſalem, &c. quotiens volui congregare, &c. & noluiſti. *3.Reg.3.*
Et Luc.9. Si quis vult, &c. Fuit etiam definita hæc concluſio *Matth.23.*
in concil. Arauſicano.2.c.13. ſuorum decretorum & in concil. *Luc.9.*
Trid. ſeſſione. 6. cap.5. & can. 4. & 6. Citat etiam ad cor-
roborandam concluſionem Caſtro vbi ſuprà hæreſ. 11. mul-
tas vetuſtiſſimorum doctorum; ſanctorúmque patrum auto- *Damaſc.*
ritates. Et qui voluerit plura videre, legat duos lib. Ioannis
Cochei de lib. arbitrio aduerſus Philippum Melanch. Et *D.Aug.*
Ioannem Ecchium, qui diffuſè; vt ſolet, de hac re aduerſus *B.Chryſoſt.*
Lutherum ſcripſit. Et Ioannem Roffenſem contra Lutherum. *Tertulia.*
Tandem confirmatur ratione; quia ſi homo libero eſſet deſti- *Clemens.*
tutus arbitrio, fruſtrà profectò eſſent concilia, exhortationes, *Irenæus.*
præcepta, prohibitiones, & immeritò bonis præmia, & malis
pœnæ deputarentur, cùm non liberè, ſed neceſſariò opera- *Greg.Nice.*
rentur. Lege etiam varias rationes apud D.Auguſt.lib.5.de ci- *Hæreſis Stoi-*
uitate Dei.c.9.& de Vera relig.cap.14.& Damaſ.lib.2.orthod. *corum.*
fid.c.7.& Chryſoſt.homil.60.ſuper Matth.& Tertulia.lib.2. *Caſtro. verb.*
contra Martionem, & Clementem B. Petri diſcipulum lib.3. *fatum contra*
recognitionum, & Irenæum lib.4.cap.72. contra hæreſes, & *Hæreſ. Vega*
Greg.Nicen.lib.de libero arbitrio.c.2.

Hinc confutatur error Stoicorum, qui ita omnia fato ſub- *c.12.*
iacere commiſcebantur, vt nullum liberi arbitrij locum re- *D.Aug.lib.*
linquerent, fatum appellantes vim, & poſitionem ſiderum, in *5. de ciuitate*
qua quiſque naſcebatur. Huic hæreſi ſubſcripſit, quidem pe- *Dei. c. 1. &*
ſtilentiſſimus Bardeſanes Syrus, cui adhæſiſſe hac in parte *10 hæreſi.*
Priſcillianus legitur.

Hinc etiam deſtruitur hæreſis Manichæorum, dicentium, *35. & 70.*
peccata prorſus eſſe ineuitabilia. Quorum magiſter fuit qui- *Hæreſis Ma-*
dam Manes, à quo Manichæi nomen originē habuit. Illorum *nichæorum.*

errorem, iam diu ſepultum, quaſi ex Oreo ad ſuperos reuocauit Petrus Abailardus. Quem errorem à D. Bernard. deſtructum poſt ducentos, & quadraginta annos Ioães Vuitcleph conatus eſt dogmatizare, fuitq; condemnatus in concil. Conſtantien. ſeſſ. 8. c. 27. Huic poſt centum, & quadraginta plus minus annos, ſucceſſit Martinus Lutherus, & eius ſequaces Bucerus, Melanthon, Caluinus, & reliqui, aſſerentes, liberum arbitrium eſſe nomen abſq; re, nullamq; in ſe habere actiuitatem. Fuit etiam tempore apoſtolorum impugnatum liberum arbitrium. Nam Simon Magus inter chriſtianos primus eſt liberum arbitrium inficiatus, cuius errorem D. Petrus, teſte Clemente eius diſcipulo, ita confutauit, vt nullum Simon, niſi poſt centũ annos, habuerit ſucceſſorẽ, præter Martionem hæreticum, qui centũ annis traiectis eũdem errorem docuit. Quem poſt centũ alios, & triginta annos, ſecutus fuit Manes, à quo Manichæi, vt paulò ante diximus, fuerunt appellati.

Secunda diffic. Nomen lib. arbitrij quid ſignificat?

Alex. Alen. art. 3. & Caſtro vbi. ſ. & Vega ſuper conc. Trident. lib. 15. cap. 4. Alex. Alen. art. 2. §. 2. vbi ſuprà. Dur. d. 24. q. 3. 2. Cor. 3. ad Rom. 6. Rom. 8.

MEritò hoc quæritur, quia omne ambiguum, & multiplex priùs eſt diſtinguendum in ſuas varias ſignificationes, quàm definiendum.

CONCLVSIO.

Nomen hoc in ſacris litteris æquiuocum eſt. Et ratio eſt, quia libertas, à qua arbitrium liberum nuncupatur, diuerſimodè accipitur. Aliquando enim libertas ſignificat gratiam, per quam à ſeruitute peccati, cui opponitur, liberamur. Et dicitur libertas gratiæ, de qua dicit B. Paul. Vbi ſpiritus, ibi libertas. Et ad Roman. 6. cùm enim ſerui eſſetis peccati, liberi facti eſtis iuſtitiæ. Et de hac ſignificatione non eſt præſens diſputatio. Neque enim illa omne hominis arbitrium liberum eſſe dicimus. Secundò eſt alia libertas, quæ ſola habetur in gloria, vel eſt ipſamet gloria, de qua ad Rom. 8. Et ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Neque de hac libertate eſt modò ſermo. Tertiò eſt libertas, quæ opponitur neceſſitati, vel vt veriùs dicam coactioni. Et hæc eſt libertas naturæ, de qua loquimur in præſentia. Ab ea enim denominatur hominis arbi-

arbitrium liberum; ita vt cùm operatur; poſſit non operari, & cùm nihil operetur, poſſit operari. Et hæc dicitur à Magiſtro libertas à neceſſitate, & ſpontanea operandi. De hac etiam libertate ſacra ſcriptura locis in prima difficultate citatis, & alijs innumeris loquitur. Eſt etiam libertas miſeriæ, ideſt, priuatio pœnæ æternæ, quæ non contingit, niſi per gratiam lege apud Alex. vbi ſuprà, alios modos, quibus liberum arbitrium ſumitur.

DVB. I. *Reperitur ne hoc nomen liberũ arbitrium in ſacra ſcriptura?*

CONCLVSIO.

Licet nomẽ hoc, liberũ arbitriũ, in ſcriptura non inueniatur; res tñ nomine ſignificata, reperitur. Hæc cõcluſio colligitur à ſimili ex D. Aug. Per eã enim reſpõdet Paſcẽtio Arriano dicẽti nomẽclaturæ Homouſion nõ legitur in ſcripturis, ergo ſomniũ eſt, velle aſtruere filiũ patri eſſe conſubſtãtialẽ. Ait. n. & ſi nomẽ nõ inueniatur in ſcripturis; res tñ nomine ſignificata reperitur. Sic etiam hæretici, dicẽtes nõ eſſe liberũ arbitriũ; quia iſtæ duæ voculæ in ſcripturis nõ inueniuntur, ſunt cõfutãdi. Nã licet has voces ignoraret ſcriptura; res tñ nominibus ſignificata reperitur, & eſt in ſcripturis compertiſſima. Quemadmodum, teſte eodem Aug. laudabiliter patres inſtituerũt nomen perſonæ, ꝗ prædicatur pluraliter de Patre, Filio, & Spiritu ſancto; nõ quia ſcriptura ita dicit; ſed quia ſcriptura non contradicit. *D. Aug. lib. 7. de Trinit. cap. 4.*

Dub. Cur duplici nomine appellatur? Reſp. Quia circa liberum arbitrium conſiſtit meritũ, & demeritũ, & ad vtrũque deſideratur cognitio, & affectio, & eſt potẽtia reſpectu vtriuſque determinata, ideò ſortitur duo nomina. Dicitur eñ liberum propter voluntatem, & arbitrium propter rationem. *2. Dub. Alex. Alen. §. 4. vbi. §.*

Dub. Cur non dicitur liberũ iudicium? Reſp. Liberũ arbitrium habet etiam in ſe officiũ iudicis, quò ad rationem, quia quatenus deliberat, debet ſequi leges. Iudex enim legibus arctatur, atuerò quatenus eligit, & vult, officio arbitri fungitur, quod ad voluntatẽ pertinet. Arbiter enim nec legibus arctatur, neque ſecundum imperium, ſicut iudex, diffinit. *Dub. 3.*

DVB. IIII. Peruenerunt ne philoſophi ad liberi arbitrij cognitionem?

Dub. 4.
Alex. Alen. §. 5. vbi ſup.
D. Aug. in lib. Hypognoſticon.
D. Bern.

RESpondeo. Lib. arb. poteſt bifariam conſiderari. Primò, prout dicitur ab arbitrando rationali conſideratione, ſiue vt eſt poteſtas rationalis ad oppoſita. Vel ſecundò, quatenus eſt vnum ex principiis meriti, quod ſine duobus effici non poteſt. Nam, vt inquit D. Bernar. apud Alex. loco citato, ſi tollis liberum arbitriū, non erit, quod ſaluetur, ſi gratiam tollias, non erit, vnde ſaluetur. Primo modo cognouerūt philoſophi liberum arbitrium: non autem ſecundo, quatenus eſt initium meriti, quia ad cognitionem meriti, quod eſt ex gratia, & libero arbitrio, non potuerunt peruenire.

Secunda diffic. Quid nam eſt liberum arbitrium.

Alex. m. 1. art. 1. S. Th. art. 2. & 3.
D. Bona. per ſex. ferè. q. in p. 1. d. 25.
Dur. d. 24. q. 1.
Ricar.

Alex. noſter tres adducit lib. arb. definitiones art. 2. citato.

CONCLVSIO I.

Liberum arbitrium non eſt actus alicuius potentiæ. Et ratio eſt, quia cùm actus non ſemper maneat in homine, vt conſtat in dormiente, & pueris ante rationis vſum, & liberum arbitrium ſemper in homine permaneat, nullo modo erit actus.

CONCLVSIO II.

Neque eſt liberum arbitrium habitus. Ratio eſt, nam primò non eſt habitus acquiſitus, neque infuſus, quia iſti habitus nō ſunt naturales, id eſt, de quidditate hominis, liberum autē arbitrium eſt naturale, & de quidditate hominis. Secundò non eſt habitus naturalis, hoc eſt, inclinatio tātùm naturalis, quia tunc eius operatio non eſſet libera. Homo enim per habitum naturaliter inclinatur ad vnum, at verò per liberum arbitriū eſt ad bonum, & ad malum indifferens.

CONCLVSIO III.

Liberum arbitrium eſt potentia. Ratio à ſufficienti diuiſione eſt, quia in anima tria tantùm reperiuntur, nempè, habitus, actus, & potentia. Et cùm liberum arbitrium non ſit habitus, neque actus, erit planè potentia.

Iam quid ſit liberū arbitriū, definitione explicemus. Et primò,

mò à B. Anſel. ita definitur. Poteſtas ſeruandi rectitudinem propter rectitudinē, in qua definitione poteſtas ſeruādi ſumitur quātū ad aliquid, quod pertinet ad naturā poteſtis, & hoc modo eſt cōmune angelis malis, & dānatis, in quibus (vt videbimus infrà) eſt lib. arb. & abſente rectitudine, ineſt illis poteſtas ſeruandi rectitudinem. Quemadmodum in homine dicitur eſſe poteſtas videndi tantùm, quantùm ad virtutem, quę eſt ex parte videntis, ſiue ſit abſens, ſiue præſens obiectum, & medium diſpoſitum, ſiue indiſpoſitum.

Definitio, li. Arb. prima. B. Anſel. in lib. de lib. arbit.

Secundò definit illud D. Aug. lib. arb. eſt facultas voluntatis, & rationis, quà bonum eligitur, gratia aſſiſtente, & malū, eadem deſiſtente. Et dicitur in definitione, qua bonum eligitur, &c. Quia facultas voluntatis, quæ cum libero arbitrio conuertitur, eſt ad oppoſita. Et ideo ponitur in definitione, qua bonum, aſſiſtente gratia, & malum, &c. eligitur.

2. definitio. D. Aug.

Tertiò definitur à D. Bern. Cōſenſus ob voluntatis inamiſſibilē libertatē, & rationis indeclinabile iudicium. Differunt autē iſtę tres definitiones, quòd prima datur per cauſam finalem. Quia rectitudo æterna eſt finis, ad quē lib. arb. per ſe, mediante ſuo actu, ordinatur. Secunda verò attēditur penes potētias, rationē, ſcilicet, & volūtatē, quæ ſe habent, ad modū cauſę materialis. Mouentur enim à primo motore ad bonum, & gratia eſt forma, ſecūdū quā in finē diriguntur. Tertia eſt penes mouētē cauſam, nā cōſenſus dicit cōuerſionē virium ad cauſam mouētem. In nobis enim eſt cōſentire Deo, vel nō cōſentire.

3. definitio. D. Bernar. in lib. de lib. arb. Alex. Alen. §. 4. art. 2. vbi ſup. 4. Definitio.

Hugo de S. Victore in lib. qui ſumma ſententiarū inſcribitur, ſic illud deſcribit. Habilitas rationalis volūtatis, qua, gratia aſſiſtēte, bonū, vel eadē deficiente, malū eligitur. Cuius definitionis primam partem, nempè, quòd ſit habilitas rationalis voluntatis, accepit ex Origene in principio tertij lib. Periarchon, ſiue de principiis, ſecundam verò partem ſumpſit ex D. Aug. ſcilicet, qua bonū eligitur. Et dicitur liberū propter voluntatem, quæ ad vtrumlibet flecti poteſt. Nam voluntatis, inquit D. Aug. arbitrium huc, illucque liberum flectitur. Et dicitur in definitione eſſe facultas, ſiue habilitas rationalis, ſiue rationis, quia non niſi in rationali natura Dei, & angeli, & hominis reperitur, vt ſequenti art. patebit.

Hugo de S. Victo. tract. 3. cap. 8. Orig. D. Aug. lib. 2. cont. 2. epiſt. pelag. c. 25.

Tertia diffic. Eſt ne liberum arbit. potentia appetitiua, an cognitiua?

Alex. Alen. m. 2. toto art.1. S. Tho. art.3. S. Bonau. per 6. q. in 1. p. diſt.25. Dura. q. 1. d. 24. & d. 25. q. 1. Ricard. & alij vbi ſ.

CVM conſtet ex iã dictis lib.arb.eſſe potentiam, & ſit duplex potẽtia, vna appetẽdi, cognoſcendi altera, explicãdũ modò eſt, quæ illarum ſit. Et ſunt prænotanda, quæ ſequuntur.

Electio alterius extremi eſt propria, & peculiaris liberi arbitrij operatio. Et ratio eſt; quia homo dicitur libero arbitrio præditus, eò ꝙ propter eius indifferẽtiã, poteſt vnũ extremũ, altero excluſo, recipere. Quod quidem eſt propriè eligere.

Nota.2.

Electio nõ eſt de fine, ſed de medijs ad finẽ conſequendũ. Et ratio eſt; quia nũquàm conſultamus, bonũ ne ſit, an non beatitudinem obtinere? ſed ſit cõſultatio de medijs, quænam, ſint cõmodiora, & magis cõducẽtia; vt ſit ne cælibatũ, an matrimoniũ eligendũ ad æternã vitam eſſequendam? debetque medium eſſe bonum, aut vtile ad finem conſequendum.

3. Nota.

Ad electionẽ vtriuſq; potentiæ cognitiuæ, ſcilicet, & appetitiuæ, operatio eſt præmittẽda. Et ratio eſt; quia ex parte potẽtiæ cognoſcẽdi prærequiritur cõſilium, quod eſt cõſultatio per cõparationẽ extremorũ (cõſideratis multis circunſtãtijs) quod eorũ ſit alteri anteponendum. Exempli gratia, cõſultat quis; an ſit magis ſibi appetendũ matrimoniũ, vel cælibatus? Confertque cõmoda, & incõmoda vtriuſq; ſtatus, & iudicat alterũ iſtorũ, nempe, quod magis ſibi, & reipub. expediẽs eſt, eſſe appetendum. Nã ſi fuerit rex, iudicat pro vniuerſali reip. bono matrimonium eſſe contrahendũ, ſi verò perſona priuata, iudicat ſibi vitã cœlibem, vel quid ſimile magis expedire. En tibi cõſilium, ſcilicet, extremorũ collationẽ, & poſt conſilium, iudicium, ideſt, ſentẽtiam, nẽpè, quid ſit eligendum, & vtrunq; eſt intellectus operatio, nondum tamen facta eſt electio, quæ eſt veluti ſentẽtiæ executio. Nã electio eſt voluntatis acceptatio. Acceptat enim talis ſententiæ executionem.

Append. Ariſt.3.

Hinc, ante electionẽ duæ illæ intellectus operationes prærequiruntur. Et ideò Ariſt.3. & hic, affirmauit electionem eſſe appetitus intellectiui operationem; formaliter tamen, & propriè electio voluntatis opetatio eſt. Quamuis conſilium, & iudicium intellectus connotet.

CON-

CONCLVSIO.

Liberũ arbitrium ſupponit pro potentia appetitiua; verùm connotat cognitionem. Ratio primæ partis huius concluſionis colligitur ex notabilibus poſitis; quia cum propria operatio liberi arbitrij ſit alterius extremi electio; vt ex primo nota. conſtat, & electio ſit potentiæ appetitiuæ operatio, erit liberum arbitrium idem, quod appetitiua potentia. Deinde electio eſt mediorum ad finem ſub ratione boni, vt ex ſecundo nota. patet, & bonum eſt voluntatis obiectum adæquatum (nihil enim voluntas niſi ſub ratione boni appetit) quare erit electio operatio liberi arbitrij, & voluntatis, & potentiæ appetendi. Et per conſequens liberum arbitrium, & appetendi potentia erunt idem, & pro illis lib. arb. ſupponet. Secundæ partis concluſionis ratio eſt, quia electio præſupponit iudicium rationis (alioquin non eſſet actus humanus) iudicium autem eſt operatio intellectus, vt ex. 3. nota. conſtat, ergo liberum arbitrium, cuius eſt eligere, præſupponit, & connotat intellectus operationem.

Quinta diffic. Eſt lib. arb. idem quod voluntas?

Ratio dubitandi eſt, quia cùm ſupponat pro voluntate, vt in proxima difficultate dictũ eſt, iure optimo quæritur: an ſit idem, quod voluntas? *Alex. Alen. S. Tho. art. 4. d. Bona. Ric. Dura. & alij vbi ſupr.*

Animaduerte, ꝙ quemadmodũ intellectus ſortitur duo nomina reſpectu diuerſorum actuum, nam ex eo, ꝙ aſſentimur primis principiis abſq; diſcurſu, talis aſſenſus nũcupatur intellectus, & eſt ſolùm intelligere, ex eo autẽ, ꝙ cõcluſionibus per ratiocinationem, & diſcurſum præbemus aſſenſum, vocatur idẽ intellectus ratio, ita etiam & volũtas reſpectu diuerſorũ actuum duo ſortitur nomina. Habet enim duas operationes, quarum vna, quæ eſt reſpectu finis, dicitur ſimplex volitio, & tunc nominatur voluntas. Non enim tunc præſupponit, niſi ſolam finis intellectionem. Altera verò operatio eſt reſpectu mediorũ, quæ dicitur electio, & ratione huius operationis eadẽ volũtas dicitur liberũ arbitriũ, & p̃ſupponit diſcurſum. Et hæc eſt cauſa, cur reſpectu volitionis finis non dicitur volũtas liberum arbitrium, quemadmodum reſpectu *Animaduerſio.*

voli-

Liberum arbitrium differt ab eius vſu. Ratio eſt, quia liberum arbit. vt ex dictis conſtat, eſt ipſamet potentia, ex ſe ad vtrumque oppoſitorum indeterminata; vſus autem eius eſt libera operatio. Et confirmatur, quia furioſi, & paruuli ante vſum rationis habent liberum arbit. non tamen eius vſum. Quare lib. arbit. differt ab eius vſu, quemadmodum rationale à rationis vſu, & riſibile à riſu.

CONCLVSIO I.

Ratio præciſſa, ob quam, homo libero vtitur arbitrio, eſt indeterminatio intellectus ad vtrumque oppoſitorum. Et probatur, quia ſi voluntas eſt indeterminata, & habet electionem circa media, eſt, propterea quod intellectus ad aſſenſum alterius extremi eſt indeterminatus. Et quia electio præſupponit extremorum cognitionem, & comparationem per intellectum indeterminatum faciendam: quare indeterminatio intellectus, quæ præſupponitur, erit præciſſa ratio, & cauſa libertatis in voluntate, ob quam homo libero vtitur arbitrio. Et in hoc ſenſu vera eſt S. Thom. opinio.

CONCLVSIO II.

Indeterminatio intellectus non eſt præciſſa ratio, ſiue fundamentum libertatis in voluntate. Et ratio eſt, quia voluntas quò ad volitionem finis vniuerſalis, ſaltem quò ad exercitium eſt libera libertate contradictionis, quantùm ad hunc actum, ſcilicet, volo eſſe beata, licet non libertate contrarietatis. Non enim poteſt elicere hunc actum, nempè, volo eſſe miſera; & tamen intellectus, circa aſſenſum finis in vniuerſali, eſt determinatus; quia circa talem aſſenſum, non eſt conſultatio. Non enim eſt indifferens, ſit ne bonum eſſe beatum, an nõ? Quare cùm non ſit conſultatio, neque erit indeterminatio, & ex conſequenti indeterminatio intellectus non erit præciſſa cauſa, vt voluntas ſit libera. Dices, liberum arbitrium non eſt reſpectu finis? Reſpondeo, Verum eſt, quò ad ſpecificationem actus, eſt tamen quantùm ad exercitium, ideſt, circa finem habemus vſum liberi arbitrij libertate contradictionis, non tamen contrarietatis. Et in hoc ſenſu eſt vera Alexan. & Scoti opinio. Sed de ijs in libro controuerſiarum. Lege de hac difficultate flores. 4. lib. in 2. p. in q. de beatitudine art. 2. diffic. 1. & art. 3. diffic. 3.

Sexta

Sexta diffic. Vtrum voluntas, ſiue liberum arbit. ab aliqua creatura poßit cogi, ſiue compelli?

Alex. Alen. m.4. §.1. vbi ſupra, & in 4.p.q.8. m.7. artic. 2. §. 1. S. Tho. 1. 2. q.6. art.4. S. Bona. in 2. p. d.26. à q. 4. vſque ad finem. Duran. d.24. q. 3. & d. 25. q.4. & d.29. q.1. lib. 4. Ricard. Soto. c.16. lib.1. de natura, & gratia. 1. Fundam.

DIfficult. hæc eſt vtilis, fiet autem facilis, ſi ſequentia prænotaueris fundamenta. Primum fundamentum. Violentum eſt, cuius principium eſt extrà, paſſo non conferente vim. Hæc deſcriptio violenti eſt Ariſt.2. Phyſic. Cuius definitionis ſenſus eſt. Operatio dicitur violenta, quando, vel paſſum non habet principium actiuum reſpectu talis operationis; vt aqua reſpectu caloris, quem violenter recipit, & lapis reſpectu motus ſurſum; vel quando non habet inclinationem ad talem operationem; vt patet in exemplo aquæ reſpectu calefactionis; quod Ariſt. illis verbis ſignificauit, ſcilicet, paſſo non conferente vim, ideſt, inclinationem.

Appen. 1. Hinc, materia prima reſpectu cuiuſcunque formę ſubſtantialis non violentatur. Quia à quacunque forma ſubſtantiali perficitur, cùm ab ea recipiat eſſe ſpecificum, quamuis nullius formę reſpectu habeat principium actiuum.

Append. 2. Hinc, quando agens eſt principium ſuę operationis, nullo modo talis actio, ſiue operatio poteſt dici violenta; quia principium operationis violentę non eſt intrà ipſum agens; ſed extra, vt ex Ariſt. in principio fundamenti citati conſtat.

2. Fund. *B. Dionyſ.* Inclinatio voluntatis eſt ad omne ens ſub ratione boni. Et ratio eſt; quia bonum eſt obiectum motiuum, & proprium voluntatis. Nam vt B. Dionyſi. inquit, voluntas nunquam operatur ad malum aſpiciens, niſi ſub ratione boni veri, aut apparentis, aut præfixi honeſti, vtilis, aut delectabilis.

3. Funda. *S. Bona. q. 5. vbi ſuprà.*

4. Fund. Voluntatem induci, mutari, aut violentari maximè inter ſe differunt. Et ratio eſt, quia voluntas perſuaſionibus inducitur. Mutaretur autem, ſi Deus ſupernaturaliter efficeret in ipſa, ſine ipſa aliquem actum. Violentaretur verò, ſi nolens vellet, ideſt, quando habendo actum nolitionis alicuius obiecti, eliceret ſimul volitionem circa idem obiectum.

Voluntas multipliciter compellitur. Primò quantùm ad actus elicitos, vel quantum ad Imperatos, quos per miniſterium aliarum potentiarum exequitur. Secundò, quando impe

impeditur, ne interiùs operetur, ideſt, ne vllam volitionem habeat.

Non idem ſunt voluntatem cogi, & violentari. Et ratio eſt, quia cogitur metu, vt aliquid, propter cauendum maius malum, velit. Quo quidem modo cogitur natura proiicere merces in mare, ne naufragium patiatur, non tamen tunc violentatur. Nam vult proiicere, ſed non liberè. Hoc fundamentum colligitur ex cap. Abbas de his, quæ vi. met. &c. 5. Fund.

Voluntarium differt à libero. Et ratio eſt, quia latiùs patet, quàm liberum. Illud enim eſt voluntarium, quod eſt quocunque modo volitum, etiam metu, & terroribus, eò quòd eſt actus à voluntate elicitus. Hoc namque ſatis eſt, vt aliquid voluntarium eſſe dicatur. Liberum autem dicitur, quod abſolutè, & non propter cauendum deteriùs malum, eſt volitum. 6. Fund.

Hinc, qui metu mortis violentæ latronibus ſua donat, voluntariè, ſed non liberè donat. Append. 3.

CONCLVSIO I.

Voluntas, quò ad actus elicitos ſimpliciter, neque violentari, neque compelli poteſt, nempè, vt habens volitionem alicuius obiecti, producat eiuſdem nolitionem, vel è contrà. Et ratio ex primo fundamento eſt, quia violentum eſt, cuius principium, &c. Et operationes elicitæ à voluntate ſunt ab ipſa, tanquàm à principio intrinſeco, & productiuo earundẽ. Deinde, quia violentum eſt contra propriam agentis inclinationem, & cùm voluntas non poſsit velle aliquid, niſi ſub ratione boni, quòd eſt proprium eius obiectum, vt ex ſecundo fundamento patet, ad quod quidem naturaliter inclinatur, nunquàm poterit operari contra ſuam inclinationem, & ex conſequenti neque violentari.

Hinc, quando operatur metu mortis, non violentatur, quia ſub ratione boni, ſcilicet, propter conſeruandã vitã operatur. Append. 4.

CONCLVSIO II.

Voluntas ſecundum quid, ſcilicet, propter vitandum maius malum, compelli, & cogi poteſt. Hæc concluſio colligitur ex cap. Abbas, quod in quinto fundamento citatur, vt patet exemplo nautæ ibidem poſito. Huiuſmodi enim actus eſt voluntarius ſimpliciter, inuoluntarius autem ſecundum

quid,

quid, nempè, quia extra illum caſum non proiiceret merces in mare. Et in huiuſmodi caſibus actus dicitur voluntarius, non tamen liber. Hæc eſt ſententia Ariſt. 3. lib. Ethic. cap. 1. lege S.Thom.art.6. & alios doct. vbi ſuprà.

Append.5. Hinc, multi caſus ſoluuntur. Nam primùm quandocunque ad aliquem actum, præter voluntatem, prærequiritur libertas, vt in contractibus matrimonij, donationis, voti ſolemnis, &c. tunc talis actus, licet, ſit voluntarius, eſt tamen in conſcientia nullus, propter defectum libertatis, præſertim quando libertas fuerit violenter ſublata, vt in floribus 4. lib. in materia de matrimonio in q. de conſenſu libero, & coacto tractauimus.

Append.6. Hinc, ſecundò metus tollit libertatem electionis, non tamen tollit, quin actus ſit voluntarius, at verò non erit liber. Quia non eſt in poteſtate eligentis aliud extremum ſine graui diſpendio optare. Hæc de actibus elicitis à voluntate. De actibus autem imperatis, vt de locutione, ambulatione, motu locali, &c. ſit.

CONCLVSIO III.

Voluntas non poteſt quò ad actus Imperatos violentari, vt illos exequatur. Hæc concluſio eſt contra Gabrielem præſenti diſtinctione dicentem, poſſe violenter moueri, & loqui, quod videtur falſum, & ratio eſt, quia linguam moueri, niſi voluntate mouente, eſt impoſſibile, quòd ſi vult, propter vitandum maius malum, tunc non violentatur. *Gabriel.*

CONCLVSIO IIII.

Voluntas benè poteſt violentes impediri, ne actus imperatos exerceat. Hanc concluſionem experientia ipſa demonſtrat. Nam poteſt homo ligari, ita vt imperante voluntate, nequeat moueri, tuncque violentabitur, quò ad imperij executionem.

Septima diffic. Vtrùm voluntas poſsit ab ipſo Deo immutari?

Alex. Alen. S. Thom. Bon. q. 5. Dur. Ric. & alij vbi ſupr.

INtelligitur difficultas ita, vt voluntas reſpectu alicuius actus habeat ſe merè paſſiuè.

CON

CONCLVSIO.

Voluntas à Deo poteſt immutari. Probatur; quia poteſt Deus ſe ſolo producere in voluntate actum amoris, vel odij. Et ratio eſt; quia Deus, qui eſt humana natura potentior, potens eſt voluntatem mouere. Iuxta illud, Prouerb. 21. Cor regis in manu Domini eſt, & quocũque voluerit, vertet illud. Vnde D. Bernard. in tract. de diligendo Deo, ita ait. Noluit enim, quàmuis potuit, Deus compellere hominem in ſuum obſequium; quoniam haberet tunc nõ hominem, ſed aſinũ. Et quomodo poſſet tunc homo dicere, voluntariè ſacrificabo tibi? Oppoſitum tenet Ricard. vbi ſup. lege apud D. Bona. & alios interpretionem locorum. Luc. 13. exi in vicos, &c. & compelle eos, &c. Et Ioan. 6. nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum, &c. Vbi videtur voluntas à Deo cogi, quod non ita ſe habet. *Prouerb. 21.* *D. Bern.* *Luc. 13.* *Ioan. 6.*

Artic. II. De ſubiecto Liberi arbitrij?

Abſoluetur Artic. Aliquot expoſitis difficultatibus?

Animaduerte prius ad maiorem explicationem huius artic. quę ſequuntur. De natura liberi arbitrij non eſt eligere, quatenus electio eſt rei dubiæ prius ignoratæ in alteram partem determinatio. Et ratio eſt; quia in Deo eſt liberum arbitrium, vt ſtatim dicemus; & tamen nõ eſt in eo talis electio. Quoniã importat ignorantiam, quia Deus non conſiliatur. Ignorantis enim eſt cõſiliari. Eſt tamen, in Deo electio, quatenus eſt inter aliqua duo certa, & determinata, definitio. *Alex. Alen. toto m. 3. 4. & 5.* *S. Tho. ar. 1.* *D. Bona. q. 1* *Duran. q. 1.* *Ricar. & alij vbi ſ.* *1. Animad.*

Poſſe ad bonum, & malum inflectere voluntatem, ſiue, poſſe peccare, non pertinet ad rationem liberi arbitrij, neq; eſt de eius natura, cũ poſſit ab ea ſeparari. Et ratio eſt, quoniam vbi eſt natura ab omni mutabilitate aliena, qualis eſt diuina, aut etiam in bono confirmata; vt cœlicolarum natura, voluntas ad malum inflecti haud poteſt. Quia liberi *2. Anim.*

D. Aug. Enchir.cap. 105. lib. de actis cũ Rel. 4.de correp. & gratia. 11. & lib. 22. de ciuitate Dei cap.30. Eccl.15.

arbitrij natura, & eſſentia non mutabitur, quando erimus regnum cœlorum, vbi peccare non poterimus, aſſequuti: vt autor eſt D.Auguſt.multis in locis. Quemadmodum, nec humana natura mutabitur, cùm illa æterna gloria, & fœlicitate perficietur. Poſſe enim peccare illorum tantùm eſt; qui adhuc peregrinatur à Domino, quibus vita, & mors, bonũ, & malum propoſita ſunt, vt ad quod voluerint, manus ſuas extendant. Ad malum quidem propria poteſtate; ad bonum verò non aliter, quàm Dei gratia. Beati nihilominus, & angeli ſunt liberi, non ſolùm inter diuerſa bona, verũ etiam inter oppoſita. Nam ita aliquid eligunt, vt liberum ſit eis, voluntatem in diuerſum mutare. Poſſunt ſiquidem apparere hominibus, & diſparere, aſcendere, & deſcendere, &c.

Prima diffe. Vtrùm liberum arbit. conueniat creatori?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m.3. art.1. S.Tho.q.19. art.10.

ITa conuenit Deo liberum arbitrium, vt cùm bona operatur, & non niſi bona: in ſuis tamẽ actionibus liberrimus ſit. Ratio eſt; quia, quicunquè ſola voluntate, & nulla neceſſitate bonus eſt, liberè bonus eſt, liberumquè habet arbitrium, & Deus ſola voluntate, & nulla neceſſitate, bonus eſt. Tum etiàm conſtat, quià cœleſtis Pater mandatum dedit filio ſuo vnigenito, vt pro redemptione humani generis probroſam ſubiret mortem. Quod quidem poterat non mandare: ſed vel totum genus humanum damnare, vel aliter, quàm per vnigeniti acerbiſſimam mortem, à diaboli tyrãnide eripere: vt in floribus tertij lib. patebit. Et vt liberè mandauit Pater: ita Filius mandanti Patri liberè obediuit. Iuxta illud prophetæ. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. Et Chriſtus Petro loquens dixit. An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi, pluſquàm duodecim legiones angelorum. Vbi & Patris, & Filij libertas inſinuatur. Poterat enim Filius rogare Patrem, & Pater Filium liberare: & quæ poterant facere, omiſerunt, & quæ amittere poterant, fecerunt, & Spiritus ſanctus diuidit ſingulis, pro vt vult.

Iſaiæ.53. Matth.26.

Hinc

Hinc colligitur,quod noſter Alexan,vbi ſuprà docuit;nomen,ſcilicet,liberi arbitrij commune eſſe creatori,& creaturæ, non vniuocè, neque equiuocè, ſed analogicè: quia per priùs dicitur de creatore,& per poſteriùs de creatura.Quod confirmat autoritate B.Anſelm.in lib.de lib.arb. *Ambroſi.in lib. de fide.* Append. *Alex.Alen. vbi. ſupra. B. Anſelm.*

Secunda diffic. Conuenit ne ſoli creaturæ rationali lib.Arbit.

CONCLVSIO.

Liberum arbitrium ſoli creaturæ rationali ineſt. Ratio ex ſuprà dictis conſtat:quia cùm liberum arbitrium ſit facultas voluntatis, & rationis, & liberi arbitrij ſit electio,quæ præſupponit iudicium, & ſola creatura rationalis ſit ratione, & voluntate prædita, ſolaquè illa de ſuis operibus iudicet;bona ne ſint,an mala;& ſolum bonũ,verum, vel apparens eligat, ſola profectò illa erit libero arbitrio prædita. *Alex.Alen. m.3.art.2. S.Tho.ar.1. S.Bona.q.1. Duran.q.2. Ricar. vbi.*

Hinc bruta animantia libero arbitrio carere dicuntur. *ſupra.* Nam licet quædam operentur præuio iudicio:non tamen libero, ſed naturali. Ouis enim viſo lupo, fugit, quia cognoſcit lupum ſibi diſconuenientem, & fugiendum, & non libero iudicio: quoniam non ſit præuia extremorum collatione, ſcilicet, malum eſt expectare lupum,& bonum illum fugere; ſed naturali tantùm iudicio. Nam ſit ſolùm præuia lupi diſconuenientis apprehenſione. Bruta enim naturæ impulſu, & neceſſitate, in ea feruntur, quæ concupierunt, nec valent ſuos appetitus rationis diſcerniculo cohibere, & refrenare: quemadmodum rationalis creatura, quæ in ſua poteſtate habet, non ſolum actiones ſuas, ſed, & iudicium, quo actiones inſtituat:vt hoc ipſum iudicium ſuum iterum, atque iterum expendere, & de nouo in iudicium reuocare poſſit,& valeat.Lege D.Auguſt. lib.83.q.quæſt.36. & Ariſ. 3.Ethicor. cap.4.& doctores citatos, præſertim D.Bonauẽ. vbi ſuprà. Append. *D. Auguſt. Ariſt.*

Tertia diffic. Vtrùm in Angelis ſit liberum arbit.

Alex. Alen. tota q.29. S Tho. q.59. per.4.art. S Bona.d.7. art.1. & 2. & diſt.24. & 25. Scotus ĩ hoc 2.diſt.23.& in 1.diſt.39. & in quol. q.16. Dura. d.7. q.1. Append.

De libero arbitrio angelorum diſputant Alex.& alij locis in margine citatis, & de hac difficultate peculiariter m. 1.q. 39.& q.72.m.3.art.3.& S.Tho.art.3.

CONCLVSIO.

Eſt in angelis liberũ arbitrium. Et ratio eſt; quia vbicũq; eſt intellectus, eſt etiam liberum arbitrium, & cùm in angelis ſit intellectus, erit etiam liberum arbitrium. Deinde; quia in angelis bonis fuit meritum, & in malis demeritum, & meritum, atque demeritum eſt penes liberum arbitrium. Præmium enim non conſequitur, niſi in his, quæ libera voluntate aguntur.

Hinc etiam colligitur propter eaſdem rationes, in dæmonibus eſſe liberum arbitrium; quia liberum arbitrium naturaliter illis ineſt, & quòd ſemel naturaliter eſt in aliquo, ſemper in eo remanet.

Quarta difficult. Vtrùm liberum arbitrium in omni ſtatu innocentiæ, ſcilicet, culpæ, & gratiæ, commune fuerit homini?

Alex. Alen. m.3. arti.4. & alij locis in.1. diffic. 1.art. huius q.citatis. Ecclesi.15.

CONCLVSIO I.

IN ſtatu innocentiæ habuit homo liberum arbitrium. De fide eſt, & expreſsè habetur Eccl.15. Deus ab initio cõſtituit hominem, & reliquit illũ in manu cõcilij ſui, adiecit mandata, & præcepta ſua, ſi volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Appoſuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.

CONCLVSIO II.

Homo in ſtatu culpæ liberum quoque arbitrium habet. Perinde eſt hæc de fide, & in ſacra ſcriptura multis in locis expreſſa. Nam Exodi. 10. dixit Dominus per Moyſen

Exod.10.

Pharaoni. Vſquequo non vis ſubijci mihi, dimitte populum meum: vt ſacrificet mihi, ſin autem reſiſtis, & non vis dimittere eum. Ecce ego inducam cras locuſtam in fines tuos. Et Prouerb. 1. vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret, &c. Sæpiſſimè enim conquæritur Deus, eò quòd peccatores ei reſiſtunt, quod minimè facerēt ſi libero arbitrio carerent. Lege Ierem. 7. & Iſai. 5. & 10. & 20. & Matth. 23. & Acto. 7.

Prou. 1. *Iere. 7.* *Iſai. 5.* *Matth. 23.* *Acto. 7.*

CONCLVSIO III.

Habet etiam in ſtatu gratiæ liberū arbitrium. Hæc etiam apertiſſimè ex multis locis ſacræ paginæ colligitur. Sancti enim in hac vita non meruiſſent, ſi libero arbitrio deſtituti fuiſſent.

Quinta diffi. Vtrùm liberū arbitrium in Chriſto homine, ſicut in cæteris hominibus fuerit?

CONCLVSIO.

FVit in Chriſto liberum arbitrium. Et ratio Alex. & S. Tho. eſt; quia Chriſtus elegit bonum, & reprobauit malum. Iuxta illud Iſaiæ. 7. butyrum, & mel comedet, vt ſciat reprobare malum, & eligere bonum. Et eligere, vt ex dictis conſtat, actus liberi arbitrij eſt.

Alex. Alen. vbi ſuprà art. 5. S. Tho. 3. p. q. 18. art. 4. *Iſai. 7.*

Sexta diffic. Vtrùm liberum arbitrium æquè ſit in omnibus, in quibus reperitur?

TRiplex eſt libertas. Vna à coactione. Altera à peccato, de qua. 2. Cor. 3. vbi ſpiritus Domini, ibi libertas, & Io. 8. ſi Filius vos liberauit, verè liberi eritis. Tertia à miſeria ad Rom. 8. Ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Alex. Alen. q. 29. m. 1. art. 3. & q. 72. m. 4. *S. Bona. q. 1. 2. p. diſt. 25.* *Duran. q. 3. d. 25.*

CONCLVSIO I.

Quò ad libertatem primo modo æquè in angelo, & in homine eſt liberum arbitrium. Et ratio eſt: quia neque mali angeli, neque boni, neque mali hominis voluntas cogi poteſt, vt ex dictis conſtat, & confirmatur autoritate D. Bernard. in lib. de libero arb. dicētis. Libertas à neceſſitate, nec peccato, nec

2. Cor. 3. *Ioan. 8.* *Rom. 8.* *D. Bernar.*

nec miſeria amittitur, nec per oppoſitũ augetur, nec plenior eſt in homine, quàm in angelo.

CONCLVSIO II.

Perfectiùs tamẽ omninò eſt in Deo, quàm in angelo, vel in homine liberum arbitrium, eo modo ſumptum. Et ratio eſt; quia voluntas diuina in nullo actu ſuo poteſt impediri, vel difficultatem pati. Subeſt enim ei, quando voluerit poſſe; volũtas autem angeli, vel hominis poteſt à quolibet actu ſuo virtute diuina impediri, ne, ſcilicet, aliquid velit, aut faciat, vt ſuprà in difficultate de impeditione, & immutatione lib. arbitrij diximus.

Sap.12.

CONCLVSIO III.

Quò ad libertatem ſecundo, & tertio modo ſumptã, non æquè eſt liberum arbitrium in angelis bonis, & hominibus, & dæmonibus. Et ratio eſt, quia angeli boni, & etiam beati, ſunt omninò liberi à miſeria: nam ibi neque luctus, neque clamor erit vltrà. Et à peccato, quoniam peccare non poſſunt, homines verò magis liberi ſunt à miſeria, & à peccato, cũ ab eo per pœnitentiam liberari poſſint, quã dæmones, qui perpetuæ miſeriæ, & pœnæ ſunt ſubiecti: & à peccato nunquam erunt liberi: quia eorum ſuperbia aſcendit ſemper.

Pſalm.73.
Alex.Alen. 72. m. 5. 6. & 7.
S.Bona. q.2. & 3. 2. p. d. 25.
S. Tho. 1.2. q.8. art.2.
Duran. d. 25. q. 1. & Ric & alij ead. diſt.
Vega, Caſtro & Soto, vbi ſuprà.
D. Auguſt.

Artic. III. De vſu. & poteſtate lib. arbit.

Circa titulũ huius difficultatis fuerũt duæ extremæ hæreſes, omiſſis interim, quas ſup. in hac q. retulimus. Vna Pelagij, qui tantũ liberi arbitrij vſum, & potẽtiã extulit, vt docuerit, ſufficere nobis liberi arbitrij naturã, & potentiam ad euitandum omne malum, & ad bonum gratiæ Dei, & vitæ æternæ meritorium operandum. Contra quam inter alia plurima opera ſcripſit ad Timaſium librum de natura & gratia D. Aug. Altera hæreſis fuit Lutheri, qui ita potẽtiã libertatẽque, & vſum liberi arbitrij negauit, vt diceret in poteſtate noſtra nõ eſſe, vias malas facere: ſed Deum eſſe, qui mala opera in impijs operatur, cui ſubſcripſerunt Philippus Melancthon, & Bucerus. Quæ quidem hæreſis fuit priore multò peſtilentior: quia non ſolùm liberũ arbitrium ſubuertebat: verùm etiam Deum cauſam principalem, & effi-

efficientem peccati faciebat, dum nos (vt illi dicunt) cogit ad peccandum. Quod, cùm communi ſenſui repugnet, refutatione non indigebat. Quis vnquã ſanæ mentis credit, Deũ contra ſuam legem, quæ ſignũ, & norma ſuæ voluntatis eſt, aliquem compellere? Erit autem manifeſta iſtorum hæreticorum inſania, poſitis nonnullis difficultatibus quibus articulus abſoluetur. Cæterùm ad pleniorem huius articuli intelligentiam animaduerte, quæ ſequuntur.

Deus Opt. Max. cũ noſtra voluntate ad omnes eius operationes cõcurrit. Aliter enim Deus nõ eſſet cauſa vniuerſalis, ſi aliquid ſine eius cõcurſu efficeretur. Hoc docet ſcriptura ſacra multis in locis. Ioã. 1. omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Ita diſtinguit D. Auguſt. Et ad Roma. 11. ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. *1. Animaduerſio.* *Ioan. 1.* *D. Aug.* *Ad Rom. 11.*

Hinc, nõ dicitur liberũ, ꝙ poſſit abſque prima cauſa, quæ eſt vniuerſaliſſima, quicquã efficere: ſed ꝙ ſit indifferens, ita vt à nulla cauſa ſecunda determinetur. Notanter dicitur, ab aliqua cauſa ſecunda, quia Sol, v.g. eſt indeterminatus ad oppoſitos effectus, vt ad indurandum lutum, & liquefaciendũ cêram, & determinatur à cauſa ſecunda, nempè, à diuerſitate materiæ. Vnde dictum eſt hic, vt limus dureſcit, hæc, vt cera liqueſcit vno, eodemquè Sole, at verò liberum arbitriũ à nulla cauſa ſecunda, immò quod maius eſt, neque ab ipſo Deo ad alterum oppoſitorũ determinatur. Et ratio eſt, quia determinare cauſam aliquam, aliàs indeterminatam ad aliquem effectum, eſt, quòd nullo modo, & per nullam potentiam, habeat virtutem actiuam oppoſiti effectus, vt ita per materiam ceræ ad eius liquefactionem determinatur, quòd per nullam potentiam, virtutem durefaciendi eandem cerã habeat. Deus enim non poteſt cum ſole, tanquàm cum cauſa principali, ceram durefacere: quia calor Solis nullo modo poteſt eſſe principium durefactionis ceræ. Append. 1.

Ex hac appẽdice colligitur, quòd quãtuncũque Deus cũ voluntate Frãciſci ad amorem Ioãnis concurrat, ita quòd in hoc inſtanti neceſſariò producat amorem erga Ioannẽ (quia omne quod eſt, quãdo eſt, neceſſe eſt eſſe) nihilominus tamẽ Append. 2.

manet voluntas indéterminata. Propterea, quòd in inſtanti ſequenti poteſt Deus cum eadem voluntate ad odium eiuſdem obiecti concurrere. Hoc enim eſt liberè agere, vt theologi declarãt. Lege D. Thom. q. 83. ar. 1. ad. 3. vbi docet Deũ cum cauſis ſecundis ita concurrere, vt cum liberis, vt liberè operentur, & cum naturalibus, vt neceſſariò ſuos producant effectus, concurrat. Vbi, ne, quæſo, intelligas per operationẽ liberam, quòd in ſenſu compoſito, & de facto poſſit oppoſitum euenire: ſed quòd manet potentia indifferens, ita ꝙ in ſenſu diuiſo, ideſt, Deo aliter diſponente, poſſit voluntas noſtra contrarium actum producere, quòd non poſſet Deus cum aliqua cauſa naturali efficere. Et ideò iſta operatio naturaliter fit, & illa liberè; Deus autem cum vtraquè operatur contingenter.

Regula. Hinc, collige regulam perpetua memoria dignã, dummodo ei fidem adhibeas, nempè; Noſtri liberi arbitrij vſus non conſiſtit in hoc, quòd, ſtante diuina determinatione, ab æterno alicuius futuri contingentis poſſit voluntas noſtra de facto in oppoſitum: ſed in hoc tantùm, ſcilicet, quòd de poſſibili poſſit efficere contrarium. Quodquidem eſt verum, tam ex parte Dei operantis ad extra contingenter, quàm ex parte volũtatis noſtræ, quæ ad oppoſitos effectus eſt indifferẽs.

2. Animad. Liberum arbitrium, ſiue potentia indifferens, ſiue indeterminata aliud eſt à libera executione, & à libero vſu. Et ratio, vt ſuprà in hac quæſt. diximus, eſt, quia hæc ſunt ſeparabilia, & vnum ſine altero poteſt exiſtere. Nam in pueris ante vſum rationis, & in dormiẽtibus eſt liberum arbitrium, ideſt, indeterminata, & indifferens potentia ad vtrumquè oppoſitorum, & non determinata ad vnum; vt eſt cauſa naturalis, nempè, ignis ad calefaciendum; libertatis tamẽ vſum non habent.

Anim. Quando doctores antiqui, & recentiores libros de natura & gratia ſcripſerunt, per naturam voluntatem ſolo generali auxilio ſuffultam, & per gratiam eandem voluntatem diuino, ac particulari, ſiue ſpeciali Dei auxilio immitentem intellexerunt. Quid autem ſit generale auxilium, & quid ſpeciale in floribus. 4. lib. & infrà in materia de gratia, & quo-

& quomodo ad inuicem diſtinguatur, declaratur.

Libertas; vt ſuprà diximus, eſt triplex, à coactione, à pec- *4. Anim.*
cato, & à miſeria. Libertas, tamen à culpa & à miſeria potius priuatio, quàm libertas vocanda eſt. Nam liber à peccato, & à pœna idem eſt, quod innocens, carens culpa, & pœna. Et pbatur ex B. Paul. ad Roma. 6. cùm ſerui eſſetis peccati (ſcilicet ante baptiſmũ) liberi fuiſtis iuſtitiæ, hoc eſt, alieni *Ad Roma.*
à iuſtitia. Nam ſicut Hiſpanè dicitur Libre de culpa, el que notiene pecado, ita, Libre de juſticia el que carece della.

Prima diffi. Vtrùm homo habeat liberi arbitrij vſum?

Eſſe in homine liberum arbitrium ſuprà in prima difficultate. 1. artic. & in. 2. arti. huius quæſtionis explicatũ eſt. Nunc de ſolo vſu agitur, qui à libro arbitrio, vt in ſecunda animaduerſione diximus, diſtinguitur. *Doct. vbi ſuprà.* *Caſtro v. g. Hereſi. 1.*

CONCLVSIO.

Homo, cùm primùm ad annos diſcretionis peruenit, libero vtitur arbitrio, liberumquè eius habet vſum. Hæc concluſio multis diuinæ ſcripturæ teſtimonijs, & ſanctorum Patrum autoritatibus, & rationibus à Vega, & alijs doctoribus in principio huius articuli citatis, contra hæreticos demonſtratur. Eam enim docet experientia: ſiquidem nihil tam in noſtra poteſtate eſſe experimur; quàm liberas exerere actiones, vel ab ipſis abſtinere. Ego enim qui, hæc modo ſcribo, in mea poteſtate eſſe experior, actum ſuſpendere, & non ſuſpendere poſſe. Et qui hunc liberum arbitrij vſum negant, eſſent, quemadmodum Ariſt. 2. topic. docet, verberibus torquẽdi, quòuſque, nos poteſtatem habere abſtinendi ab eorum cruciatu, faterentur. Tum etiam quia ſi in poteſtate noſtra propria operatio non eſſet, iniuſtè peccata nobis imputarentur, cùm nullus in eo, quod vitare non poteſt, peccet. Quod tamen eſt pluſquàm erroneũ. Nullus tandem eſt liber ſacræ ſcripturæ, in quo noſtræ libertatis non admoneamur. Lege Vegam lib. 2. ſuper concil. Trid. à cap. 13. & infrà, qui omnia ferè diuina teſtimonia perſtringit. *Ariſt.*

Hinc deſtruitur hæreſis negãtium liberum hominis arbitrium, & eius vſum. *Hæreſis.*

Secunda diffic. Vtrùm actus liberi arbitrij ſit contingentium tantùm, vel etiam neceſſariorum?

Alex. Alen. m. 6. art. 2. S. Bona. q. 2. 2. p. d. 25. & alij vbi ſupra.

LIberum arbitrium poteſt, vt docet D. Bona. dupliciter conſiderari, vel quatenus liberum eſt, vel quatenus deliberans eſt.

CONCLVSIO I.

Actus liberi arbitrij poteſt eſſe, & eſt neceſſariorũ. Ratio eſt, quia in Deo, angelis, & in hominibus beatis, in quibus, vt in ſecundo art. diximus, eſt liberum arbitrium, quod quidem immutabiliter, & neceſſariò in ſuum actum exit: quia Deus per naturam, & angelus, & homo beatus per gloriam, immutabilis eſt.

CONCLVSIO II.

Si liberum arbitrium ſecundo modo accipiatur, actus illius contingentiũ eſt. Ratio eſt, quia non cõciliamur, neque conſultamus de neceſſarijs, & impoſſibilibus, ſed de contingẽtibus, quæ facere, vel nõ facere in noſtra poteſtate ſitũ eſt.

Tertia diffi. Vtrùm liberũ arbitriũ ſit reſpectu actuũ interiorum tantùm, an etiam reſpectu exteriorũ?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 3. vbi ſupra.

EſT reſpectu actuũ interiorum, & exteriorum, quatenus ab interioribus emanãt. Et ratio eſt, quia, qui liberè appetit, liberè vult, liberè inquirit, liberè ſcrutatur, liberè eligit, liberè impetũ facit, & liberè agit, & operatur ſemper in his, quæ ſecũdũ naturã ſunt, vt D. Damaſ. apud Alex. docet. Et quia cũ ſit dominus actuum ſuorum, dicitur liberum.

B. Damaſ.

Quarta diffic. Quis nam eſt proprius, & principalis liberi arbitrij vſus?

CONCLVSIO.

RAtio dubitandi eſt, quia cũ varij ſint illius actus, quos in difficultate prima cum B. Damaſceno enumerauimus, meritò dubitatur. Quis inter illos principalior ſit.

CON-

CONCLVSIO.

Principalior actus eſt eligere. Et ratio eſt, quia ab electione formaliter liberum arbitrium dictum eſt liberũ, quẽadmodum à iudicio, vel arbitrio materialiter arbitrium eſt nũcupatum. Sed de ijs iam ſuprà egimus.

Quinta diffic. Vtrùm liberum arbitrium, ſecundum quòd liberum, poßit in malum?

CONCLVSIO I.

SI liberum arbitrium, ſecundum rationem communem, quatenus creatori, & creaturæ rationali cõuenit (vt in ſecundo art. dictũ eſt) ſumatur, eius actus nõ eſt circa malũ. Et ratio eſt, quia propriũ obiectũ cuiuſcunque potentiæ eſt illud, quod potẽtia per actũ proprium intẽdit, ſiue quod efficit, & proprium obiectum, quod intendit liberum arbitrium, ſecundum rationẽ communem ſumptum, eſt bonũ, & æquũ, malum autem non eſt eius obiectum, niſi dicas eſſe illius obiectum, quatenus reſpuit, & deteſtatur illud. *D. Bona. q. 3. vbi ſupra. Caſtro. v. g. Hereſi. 1.*

CONCLVSIO II.

Si liberũ arbitrium, vt eſt in creatura, & in quãtùm liberũ eſt, accipiatur, habet pro obiecto bonũ, & exit in eius actũ. Et ratio eſt: quia ſi nullũ malum, nunquàm appetitur, niſi ſub ratione boni, & quatenus apparet bonum, ſolum bonum erit liberi arbitrij obiectum, quatenus liberum eſt.

CONCLVSIO III.

Si verò conſideretur vt deficiẽs eſt, potẽs eſt elicere actũ in malum. Et ratio eſt, quia facilius eſt deficere, quàm proficere. Nunquàm tamen eligit malum principaliter, quia repugnat ſuæ naturæ, ſed quatenus apparet bonum.

Hinc hæreticũ eſſe depræhẽditur, aſſerere per liberũ arbitriũ deficiens, id eſt, diuina gratia priuatũ, nõ poſſe hominem aliud facere, & velle, ſiue eligere, quàm peccatum. Quod eſt contra diuinã ſcripturã multis in locis, in quibus ſunt moni tiones, quibus peccatores ad pœnitẽtiã præteritorũ exortãtur. Vt Iohelis. 2. cõuertimini ad me in toto corde veſtro. Et Matth. 3. agite pœnitẽtiam, appropinquabit regnũ cœlorũ. *Hæreſis. Iohel. 2. Matth. 3.*

Fuitque

Fuitq; hæreſis hæc damnata, ad verbum in cõcil. Trid. ſeſ. 6. can. 7. Et ratione ita refellitur ex iam dictis; quia cùm hominis arbitrium ex ſe, & ex ſua natura liberũ ſit, & eius libertas per nullum peccatum amittatur, potuit profectò etiam cùm in peccato fuerit, ſicut peccare; ita, & peccatũ vitare, & bonũ opus, quãuis nõ meritoriũ operari. Lege Caſt. ver. lib. hær. 2.

Caſtro.

Sexta diffic. An liberum arbitrium deperdi, vel minui poſſit in illis, in quibus eſt?

Alex. Alen. m. 3. vbi ſuprà. Vega lib. 2. ſup. cõcil. Tridẽtinũ cap. 1. 10. & 11.

CONCLVSIO.

Liberum arbitrium attenuatum eſt, & inclinatum in omnibus hominibus propter Adæ peccatũ, non autem extinctum. Hæc cõcluſio fuit expreſſè definita in cõc. Arauſic. 2. can. 8. 13. & 25. & in concil. Trident. ſeſſ. 6. c. 1. & can. 5. Et confirmatur exẽplo hominis deſcendentis ab Hieruſalem in Hierico, qui fuit à latronibus vulneratus, & ſemiuiuus relictus: quia fuit gratuitis expoliatus, & in naturalibus vulneratus. Neque enim in hoc ſtatu ſine ſpeciali Dei auxilio omnia diuina mandata implere, neque credere in Deum, ſicut oportet, neq; ipſum diligere, aut dolere de peccatis propter ipſum, neq; in Dei gratia perſeuerare, neque præcellentia aliqua opera facere poſſumus. Quæ quidem omnia potuiſſet homo, ſi quidem permanſiſſet in ſtatu innocentiæ, alias non fuiſſet in eo natura noſtra integra.

Hæreſis Pelag. Caſtro v. g. Hæreſi. 1. D. Aug.

Hinc confutatur error Pelagij, qui nõ fatebatur apertè in nobis liberum arbitrium eſſe infirmũ, & inualidum; contra quẽ inuehitur D. Aug. epiſt. 106. In quẽ etiã agit in Enchir. c. 30. quãdo dicit. Homo malè vtẽs libero arbitrio, & ſe perdidit & ipſum. Nã voluit illis verbis inſinuare cõtra Pelagiũ amiſiſſe hominem per peccatũ libertatem, hoc eſt, immunitatem à peccato, & factum fuiſſe eius ſeruum, à quo nõ poteſt liberari per naturam, ſed per gratiam.

Hæreſis Albanẽ. & Luther. &c.

Hinc etiam cõfutatur hæreſis Albanẽſium, & Lutheri, & Oecolampadij & Melancthon, & aliorum, qui Luthero adhæſerunt; negãtium in homine eſſe liberum arbitrium poſt peccatum, cùm ſit, licet attenuatum.

Septima

Septima diffic. Vtrùm ſit in nobis vſus liberi arbitrij ad actiones meritorias eliciendas?

HActenus in hoc art. de libero arbitrio ſecundũ naturã, ſiue pro vt nomine naturæ intelligitur, nunc autem in hac difficultate de eodẽ ſecundũ gratiam, ſiue quatenus nomine gratiæ ſignificatur in animaduerſione. 3. ut principio huius art. legẽdi ſunt doctores Alex. Alẽ. m. 7. S. Tho. 83. art. 1. ad argumenta, alij diſt. 27. infrà. Vega lib. 6. ſuper cõcil. Trid. præſertim cap. 4. & 5. Soto de natura, & gratia c. 16. & ſequent. Vt difficultas hæc contra quam multæ fuerũt hæreſes, dilucidior fiat ſunt aliqua prænotanda. *Alex. Alen. m. 7. vbi ſuprà, & alij ſcholaſtici. doct. diſ. 27. infrà. Vega libr. 6. ſuper concil. Trid.*

Operum, quæ ad noſtram iuſtificationem ſpectant, tria ſunt genera. Quædam enim antecedunt noſtram iuſtificationem, quædam verò ſunt extrema, & quædam intermedia. Primi generis ſunt, quæ illam antecedunt, talia ſunt auxilia præuenientia, quæ longo tempore noſtram iuſtificationem præcedunt, vt eſt prædeſtinatio ab æterno, vocatio interior per inſpirationem, ſiue exterior per concionatorem, vocatio per flagella, terror pœnarum, gloriæ deſiderium, de quibus dicitur Apoc. 3. Ego ſto ad oſtium, & pulſo. Secũdi generis ſunt productiones qualitatũ ſupernaturaliũ; vt infuſio fidei, & gratiæ, quibus homo formaliter iuſtificatur. Nã, vt homo dicitur formaliter, & non effectiuè ab albedine albus; ita à iuſtitia infuſa videlicet, à gratia dicitur iuſtus. Tertij generis ſunt opera intermedia quæ ſequũtur poſt auxilia præueniẽtia, & antecedunt gratiã iuſtificantẽ, tales ſunt actus fidei, & ſpei, & dilectionis, & pœnitẽtiæ, diſponẽtes nos ad gratiam. *Caſtro v. g. Hæreſi. 1. 1. Nota. Apoc. 3.*

Differunt hæc tria operum genera reſpectu cauſæ efficientis inter ſe in hoc, quòd opera primi & ſecundi generis, vt auxilia præuenientia, & gratia, ſunt à Deo ſine nobis. Prædeſtinat enim Deus & vocat iuſtificandos ſine ipſorum cooperatione. Nam D. Petrus, quando fuit ab æterno prædeſtinatus, & ex tempore ad apoſtolatum vocatus, dicente Chriſto, venite poſt me. Similiter, & D. Paul. quando audiuit: Saule, Saule, quid me perſequeris? nihil ambo cooperabantur; *2. Nota. Matth. 4. Act. 9.*

bantur; ſed paſsiuè,tantum ſe habebant;vt ſe habent etiam paſſiuè reſpectu virtutum infuſarum,quæ ſunt qualitates ſupernaturales,inſtar aeris recipientis lumen à ſole:at verò reſpectu operum tertij generis, quæ ſunt diſpoſitiones intermediæ ad gratiam, homo iuſtificandus, non ſe habet paſſiuè tantùm; verùm etiam actiuè. Et ratio eſt; quia cooperatur ipſi Deo; nam voluntas elicit actum pœnitentiæ, & amoris,& intellectus fidei actum producit. Et confirmatur multis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, in quibus huiuſmodi diſpoſitiones à nobis exiguntur; vt fidei actus exigitur Marci vltimò. Qui non crediderit, condemnabitur. Et pœnitentiæ Luc.13.niſi pœnitentiã habueritis, &c. Et amoris Ioan. 14.qui diligit me,diligetur à Patre meo. Quare hæc præſtare in noſtra poteſtate eſt;quia nobis præcipiuntur & præcepta non dantur,niſi de actibus, qui ſunt in noſtra poteſtate, & quos poſſumus præſtare. Aliter enim Deus eſſet iniuſtus, ſi nos ad impoſſibile obligaret,quod eſt blaſphemum.

Marc. vlt. *Luc.13.* *Ioan.14.*

3.Nota. Duplex eſt gratia, operans vna, altera cooperans. Prima in concil.Trid.ſeſs.6.c.5.excitans.Secunda adiuuans nominatur.Vtriuſq; meminit D.Aug.de libero arb.c.17.dicens. Deus,quod operando incipit,cooperando perficit. Ipſe, vt velimus operatur incipiens,qui volentibus cooperatur perficiens. Vtramq; poſtulat eccleſia in quadã oratione dicens. Tua nos,Domine,gratia ſemper præueniat,& ſequatur. Prima eſt auxilium præueniens tempore noſtram iuſtificationem, quæ operans nominatur, quia ſolus Deus illam in nobis ſine nobis operatur.Hanc gratiam impartitus fuit Deus Pharaoni,quãdo vocauit illũ per flagella. Et Regi Nabuch. Daniel.4.quando eiecit illum extra conſortium hominum; vt tanto labore perpulſatus,conuerteretur.Hanc quoq; frequentiſſimè communicat Deus peccatoribus, quando per terrores,ſiue gloriæ deſiderium,illos ad pœnitẽtiam prouocat.Secunda autem, quæ eſt auxilium concomitans ipſam pœnitentiã,dicitur gratia cooperans,non ob aliud, niſi quia ille actus, ſcilicet, pœnitentia, non elicitur à ſolo Deo, ſed etiã à nobis.Et eſt hæc gratia actualis cõcurſus,id eſt, actualis volitio Dei,mouẽs nos ad peccatorũ deteſtationem eliciendam,

D.Aug. *Exod.10.* *Daniel.4.*

ciendam. Non enim poſſemus moueri, niſi Deo mouente, inſtar mobilium naturalium, quæ non à ſe; ſed ab alio mouentur. Sed de ijs infrà diſt. ſequenti. *Ariſt.7. Phyſi.* *4.Nota.*

Diſtinguntur dictæ duæ gratiæ; quoniam prima, ſcilicet, operans, ſiue præueniens præcedit tempore noſtram iuſtificationem. Non enim cùm primùm terremur, ſtatim pœnitet nos peccaſſe, vt patet exemplo Pharaonis, qui plagis, & terroribus vocatus, non ſtatim pœnitebat. Secunda verò ſcilicet cooperans eſt prior natura, ſimul tamen tempore cū noſtra iuſtificatione. Et ratio eſt; quia iuuari, & adiuuare habēt ſe, ſicut moueri, & mouere, quæ ſunt ſimul tempore; priùs tamen natura Deus mouet. Nā hæc eſt vera; quia Deus mouet peccatorem, ideſt, quia Deus vult voluntate, ſcilicet, beneplaciti peccatorem conuerti, ideò conuertitur. Ecce quomodo ibi eſt prioritas naturæ. Reſpexit dominus Petrum, poſt negationem, & egreſſus foras fleuit amarè. Priùs natura reſpexit dominus Petrum; ſimul tamen tempore fuit dominum reſpicere Petrum, & Petrum conuerti. *Luc.22.*

5.Nota.

Auxilium adiuuans, ſiue cōcomitans nō eſt qualitas poſitiua, vt eſt gratia gratū faciens: ſed ſolum eſt volitio diuina, qua vult voluntate beneplaciti, & non tantùm voluntate ſigni, peccatorem ſufficienter pœnitere. Et quoniam quibuſdam concedit hoc auxilium adiuuans, quibuſdam verò negat; ideò auxilium ſpeciale nominatur. Conceſſit enim illud Petro, & negauit Iudæ: & ideò ille pœnituit, & iſte deſperatus, laqueo ſe ſuſpendit. *Luc.22.* *Matth.27.* *6.Nota.*

Licet cauſa vniuerſalis præſtet minus vniuerſalibus cauſis operādi virtutem, & ſit eiuſdem operationis principium; quia priùs natura, quā inferior cauſa operatur, non tamen ab inferioribus cauſis virtutem recipit. Probatur in naturalibus exēplo Solis, qui præſtat terræ, calefaciendo ipſam, operādi virtutē, & nullā ab ea recipit. Et in moralibus multis exēplis poteſt illuſtrari; vt in eo, qui porrigit manum iacēti in terra, vt ſe erigat, & in aduocato, qui præſtat clientulo conciliū, & in magiſtro, qui præſtat ſcientiam diſcipulo: qui quidem ab illis, quibus præſtant auxilium, nullā recipiunt operandi virtutem: immò repatiuntur, quia dum illa præſtant, laſantur.

Hinc

Append. 1. Hinc colligitur, quòd quamuis idem effectus ſimul à cauſa vniuerſaliori præueniente, & à cauſa minus vniuerſali producatur; nihilominus tamen ſemper hæc eſt vera, cauſa inferior non poteſt agere ſine ſuperiore, & non è contra. Et ratio eſt, quia principium actionis eſt à cauſa ſuperiori, quæ tribuit inferiori virtutem. Hæc enim eſt vera. Clientulus nihil ſine aduocato poteſt efficere, & proſtratus in terra non poteſt ſine adiuuante erigere ſe; falſum tamen eſt, quòd adiuuans non poſſit virtutem præſtare proſtrato ſine ipſo; quia poteſt ſine illo, extendere manum ſuam, & dare illi virtutem, vt ſe erigat.

Append. 2. Hinc etiam colligitur, Deum dare homini virtutem operandi meritoriè, & eſſe eiuſdem actionis principium. Et pro-
Zachar. 1. batur Zachariæ, 1. vbi inquit Deus, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Cui reſpondemus. Cõuertere nos Domine ad te, & conuertemur. Quibus verbis docet ſcriptura
Treno. c. 5. diuina exordium noſtræ iuſtificationis eſſe à Deo per gratiã præuenientem, & excitantem, nullo tamen modo initium iuſtitiæ eſſe à nobis. Quod etiam diffinitum eſt in concil. Trident. ſeſs. 6. cap. 5. ijs ita cõſtitutis, quibus ſequentes cõcluſiones confirmantur, & hæreticorum argumenta ſoluuntur, ponendæ ſunt concluſiones. Quarum prima initium iuſtificationis à quo ſit, declaratur. Secunda eiuſdem immediata diſpoſitio indicatur. Et tertia titulo difficultatis reſpõdetur.

CONCLVSIO I.

Initium noſtræ iuſtificationis non eſt à libero arbitrio noſtro; ſed eſt ſolùm ab ipſo Deo, nobis merè paſſiuè nos habẽtibus. Et probatur, quia noſtræ iuſtificationis initium eſt
Ioan. 15. à gratia præueniẽte, & àuocatione Dei. Ioã. 15. non vos me elegiſtis, &c. Et à prædeſtinatione, quæ eſt initium finalis iu-
Roma 9. ſtitiæ, quæ eſt etiam opus ſolius Dei. Ad Romanos, 9. non eſt volentis, neq; currentis. Et à prædicatione, & miraculis & flagellis, quæ (vt in primo, & ſecundo notabili diximus) ſunt à ſolo Deo. Et confirmatur multis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs hæc concluſio. Quale illud eſt pſalm. 126. Vanũ eſt vobis ante lucem ſurgere, id eſt ante gratiam præuenientẽ.

Et illud,

Et illud, ſine me nihil poteſtis facere. Et illud, nemo poteſt venire ad me, niſi pater meus traxerit eum. *Ioan. 15.* *Ioan. 6.*

CONCLVSIO II.

Quamuis initium noſtræ iuſtificationis ſit à ſolo Deo, nos variis modis excitante; hoc tamen initium ſine vſu liberi arbitrij ſuum effectum haud ſortitur. Et ratio eſt: quia poſſumus hæc auxilia præuenientia reiicere: vt reiecit Pharao, & Iudæi, prædicatione Chriſti, & apoſtolorum abutentes. Poſſunt enim huiuſmodi auxilia, cùm præcedant tempore noſtram iuſtificationem, fruſtrari. Et eſt diffinita in conc. Trid. cap. 5. citato. *Vega lib. 6. ſuper concil. Trid. c. 5.*

CONCLVSIO III.

Vltima diſpoſitio ad iuſtificationem, quæ eſt conuerſio in Deum, hoc eſt, actus pœnitentiæ, aut dilectionis, &c. non eſt opus ſolius Dei; ſed etiam noſtri liberi arbitrij auxilio diuino concomitante adiuti. Hæc concluſio ex nota. 2. & ex append. vltimi notab. conſtat. Et probatur multis diuinæ ſcripturæ autoritatibus. Zachariæ enim. 1. dicitur. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Quibus verbis noſtræ libertatis admonemur. Et Trenorum vlti. conuerte nos Domine, & conuertemur. Vbi inſinuatur, nihil nos abſquè auxilio diuino efficere poſſe. Paſſim enim in ſcriptura ſacra exigit Deus à nobis noſtram conuerſionem; vt Ioel. 2. Conuertimini ad me, &c. & Iſaiæ. 31. &. 45. Et Ierem. 3. &. 15. Et Matth. 11. venite ad me, &c. Luc. 13. niſi pœnitentiam habueritis, &c. Et ad Roma. 2. tu autem, ſecundum duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, &c. Vbi apoſtolus impœnitentes increpat. Quare ſi Deus exigit à nobis actum conuerſionis, & damnat auerſos, cōuerſio erit in noſtra poteſtate elicitiuè. Alioquin Deus eſſet iniuſtus: quia obligaret hominem ad actum, qui non eſt in eius poteſtate. Vltimò ſine me, inquit Chriſtus, nihil poteſtis facere, ergo à contrario ſenſu, illo adiuuante, aliquid vitæ æternæ meritorium poterimus facere. Similiter, ſi nemo poteſt venire ad illum, niſi Pater traxerit, poterit, Patre trahente, & adiuuante, homo per cooperationē liberi arbitrij, mediis operibus meritoriis, ad eius gloriam peruenire. *Zachar. 1.* *Treno. 5.* *Ioel. 2.* *Iſai. 31. & 45.* *Iere. 3. & 15.* *Matth. 11.* *Luc. 13.* *Ad Roma. 2.* *Ioan. 15.* *Ioan. 6.*

Append.3. Hinc, opera iuſtorum, non ſolùm ſunt à Deo; verùm etiam eliciti nè ab eorum libero arbitrio. Et ratio eſt; quia multa ſub præcepto iuſtis traduntur, quæ non præciperentur; ſi nullam haberent poteſtatem. Non enim ad impoſſibile obligarentur.

Caſtro verb. libertas. Hæreſi.1. Hæreſis Luther. Hinc, confutatur error lutheranorum affirmantium, Deum ſine nobis operari noſtram iuſtificationẽ; quia nos, inquiunt illi peſtilentiſſimi homines, reſpectu noſtræ iuſtificationis nullam prorſus habemus actiuitatem: ſed habemus nos merè paſſiuè, tanquàm inanime, & brutum animal: immò quòd trahat nos nolentes, & reluctantes ad iuſtitiam, affirmant. Quod eſt falſiſſimum, & contra ſacram ſcripturam, vt ex dictis apertiſſimè conſtat.

FLORES TRACTATVS de Gratia.

SVPERIORIBVS Diſtinctionib.24.&.25. diſputauit Magiſter de natura.1. de libero arbitrio, quod eſt principium operationum naturalium, nunc tribus diſtinctionibus ſequentibus, nempè. 26. &. 27. &. 28. comprændit totum hunc tractatum de gratia, quæ eſt principium operationum ſupernaturalium. De quo ſcholaſtici doctores D. Bona. Ricar. & alij ſuper eaſdem diſtinctiones, & Alexand. Alen. & S. Thom. locis infrà citandis diſputant. Sunt quoque legendi Caſtro contra hæreſes, verbo gratia. E. Vega ſuper concilium Trid. & in opuſculo de iuſtificatione, gratia, & meritis. Et Soto de natura, & gratia.

Alex. Alen. 3.p.q.61. S.Tho.1.2. q.110. D.Bona. Duran. Ric. & Scot. & alij hac d.26.

Magiſter Sentent. Diſtinct. XXVI. Quæſt. I. De Gratia.

Alex. Alen. m.1.vbi.ſ. Caſtro.

HÆc quæſtio explicabitur, conſueta methodo ſeruata, & aliquot propoſitis articulis.

Artic.

Artic. I. De his, quæ ad eſſentiam gratiæ pertinent?

Hic articulus nonnullis difficultatibus poſitis abſoluetur.

Prima diffic. An ſit gratia? & ſi eſt, an ſit ad ſalutem neceſſaria?

CONCLVSIO I.

LOquantur quicquid velint philoſophi, obſtrepent, diſrūpanturque hæretici Pelagiani, indiſtinctè admittimus diuinam gratiam, & ita omninò neceſſariam confitemur; vt abſque ea, tum maximè gratum faciente, nullatenus homini poſſit eſſe ſalus. Hæc concluſio multis rationibus ab Alexād. confirmatur, & à Caſtro multis autoritatibus vtriuſque teſtamenti contra Pelagium, & Cæleſtinum, & Iulianū, hæreticos, qui dixerunt hominem ſine gratia poſſe omnia præcepta Dei implere, & ſuis meritis vitā æternam conſequi. Cum D. Paul. dicat. 1. Cor. 3. nō quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Hinc ſic colligo rationem; ſi non ſumus ſufficientes cogitare, minùs, & velle (quoniam nihil volitū, quin præcognitum) & ſi velle nō poſſumus, nec operari valebimus, & ideò, cùm noſtrā ſufficientia ex Deo ſit, erit gratia Dei ad noſtrā iuſtificationē, & ſalutē neceſſaria. Hanc enim ob cauſam, reſpōdit dn̄s eidē Paulo, ter rogāti, vt ab eo carnis ſtimulū auferret; ſufficit tibi gratia mea. Nā ſi Paulus ipſe, hoc, quod petebat, præſtare, quāuis difficulter, potuiſſet, meritò reſpondiſſet illi dn̄s, quod beatæ Luciæ pro matris ſuæ ſalute beatam Agathā deprecāti eādē Agathā reſpondiſſe fertur, ſcilicet, vt quid à me petis, quod ipſa poteris continuò præſtare matri tuæ? Tandē ad Philip. 2. ait. Deus eſt enim qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona volūtate. Si Deus eſt, qui operatur, nō ergo ſcientia ſufficit. Cùm autē dixit velle, & perficere, docuit; vt credamus gratiam Dei eſſe neceſſariam, non ſolùm ad bonū aliquod incipiendū; ſed etiam, vt poſſimus in bono incepto perſeuerare. Hoc enim eſt perficere; qm̄ qui cœpit ædificare, & non potuit conſumare, hic vir perfectus non

Verbo gratia
Hæreſ. 1.
1. Cor. 3.
2. Cor. 12.
Ad Philipp. c. 2.
Matth. 10.

eſt, ſed qui perſeuerauerit vſquè in finem, hic ſaluus erit. Quæ quidem ſalus non habetur, niſi per Dei gratiam, vt idē Paulus ad Titum.3.docet, dicens. Apparuit benignitas ſaluatoris noſtri Dei, non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos; ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per lauachrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in vos abundè per Ieſum Chriſtum ſaluatorē noſtrū, vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ. Ex his, & aliis locis, quos adducit Caſtro confutata manet hæreſis in principio huius difficultatis citata.

Ad Titum. cap.3.

Hæreſis Pelag.

Secunda diffic. Quid Gratiæ nomen ſignificat?

Alex. Alen. m.1. & m.2. art.5. vbi.ſ. & S. Thom. & alij vbi.ſ.

MEritò hoc quæritur; quia multa, & non vnum ſignificat, vt de qua ſignificatione inſtituta ſit diſputatio, intelligatur.

CONCLVSIO.

Nomē hoc, gratia, multa equiuocè ſignificat. Et ratio eſt quia habet multa ſignificata, quibus nomē eſt commune, & ratio ſecundum illud eſt alia, & alia. Quod confirmatur inductione, ſeu enumeratione ſignificationum. Nam primò ſignificat donum increatum, nempè, Spiritum ſanctum, vel Deum ipſum, vt autor eſt D. Aug. dicens. Cùm data fuerit gratia, ſi ſe gratia ſubtraxerit. Quod quidem de gratia creata non poteſt intelligi. Neq; enim ſe ſubtrahit qualitas illa animis noſtris: ſed miſericordis Dei manum operatricē, Deūque ipſum nomine gratiæ B. Aug. ſignificauit. Ita, & aliàs dicit, gratiam ſubdere ſibi rebelles hominum voluntates, quod nō creatam gratiam facere vult, ſed increatam, ipſum, ſcilicet, Deum imbecilles adiuuantem. Et in concil. Arauſicano gratia facere dicitur, vt inuocetur à nobis, vel Deus, ſcilicet, vel gratia. Quibus verbis non aliud ſignificatum eſt, quàm, Deū miſericordia ſua corda noſtra excitare, facereq; vt eum inuocemus. Secūdò dicitur gratia donum creatum. Et hoc modo multifariàm vſurpatur. Primò gratia eſt donum à Deo in nobis concreatum, quomodo nos eſſe ad imaginem Dei, eſt gratia. Secūdò gratia dicitur donū ſuperadditum; vt eſt ſcientia,

D. Aug. de lib. arb. c.6.

vel

vel notitia, ſiue cognitio de Deo. Hoc enim donum non cõcreatur in anima; ſed poſteà ei additur. Tertiò gratia idẽ eſt, quod donum in anima reſidens, à plenitudine gratiæ Chriſti ad eam deriuatum; de qua gratia Ioan.c.1.ait. Gratia, & veritas, per Ieſum Chriſtum facta eſt. Et B. Paul. ad Roma. 5. charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctũ, qui datus eſt nobis. Et ad Roma. 7. infœlix ego homo, &c. gratia Dei per Ieſum Chriſtũ, &c. Hæc enim gratia eſt, quæ liberat. Hanc ſcholaſtici doctores vocauerunt gratiam gratũ facientem. Hæc eſt, quæ proprio nomine gratia Chriſti, ſiue gratia Dei per Ieſum Chriſtum appellata eſt. Quæ etiam gratia iuſtificans nominatur. De qua D. Paul. ad Roma. ſubtiliter philoſophatur: & de qua omninò noſtra futura eſt diſputatio. Differendum enim nobis eſt de gratia, quia iuſtè viuitur, aut ſaltem iniuſtæ actæ vitæ venia obtinetur. Quartò gratia dicitur primus habitus, vel prima virtus, in qua donum gratiæ manifeſtatur. Et hoc modo fides gratia nominatur ad Hebræ. vlti. Optimum eſt gratia ſtabilire cor. vbi gloſſ. vt habeatis fidem perfectam, credentes omnia munda mundis. Quintò gratia nominatur primus gratiæ effectus poſt lapſum: vt eſt remiſſio peccatorum. Ad Roma. 1. gratia vobis, & pax à Deo, vbi gloſſ. gratia remiſſio peccatorum, pax reconciliatio ad Deum. Sextò ſignificat hoc nomen gratia donum prærogatiuæ, vel dignitatis, quomodo ſacer ordo dicitur gratia. 1. ad Timoth. 1. gratia, & miſericordia, &c. Vbi gloſ. miſericordia hic accipitur, quod in alijs epiſtolis remiſſio peccatorũ dicitur, gratia verò, quam addit hic Epiſcopis optatur. Hæc eſt donatio Spiritus ſancti, qua miniſtri Dei armantur, ideſt, ſacer ordo. Septimò gratiæ ſignum nomine gratiæ appellatur, vt eſt prophetia, & miraculorũ operatio; quia eſt ſignum, quod aliquis ſit gratus Deo, quãdo habet prophetiam, vel operatur Deus per illum miracula, &c. De qua. 1. Cor. 12. diuiſiones gratiarum ſunt. Alij namq; datur ſermo ſcientiæ, alij ſermo ſapientiæ, alij prophetia, &c. & D. Petrus vnuſquiſquè, ſicut accepit gratiam, in alterutrũ illam adminiſtrantes, ſicut Dei diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. Cuiuſmodi dona gratuita ſcholaſtici gratias gra-

Ioan. 1.
Ad Rom. 5.
Ad Roma. 7.
Ad Hebr. vlti.
Ad Rom. c. 1.
1. ad Tim. c. 1.
1. Cor. 12.
1. cap. 4.

tis datas, docendi gratia, vocauere. Hæc tamē per ſe, nec iuſta ſunt, nec iuſtitiæ pars: quia neq; abſolutè, neq; ex parte hominē iuſtum reddunt. Nō enim ſemper, hoc ſigno poſito: vt ait noſter Alex. ponitur res. 8. dicitur gratia premium ipſius gratiæ, quod cōſequitur ad gratiam; vt eſt vita æterna. Et ita interpretandus eſt locus Ioā. 1. & de plenitudine eius accepimus omnes, & gratiā pro gratia, ideſt, vitā ęternā, gloſ. gratiā glorificationis pro gratia iuſtificationis. Et Zach. 4. adæquabit gratiā gratiæ eius. 9. nomē gratiæ tā in ſacris literis, quàm in veterū ſcriptis, interdum pro ipſo munere gratis propter Chriſtū homini dato vſurpatur, aliquādo pro miſericordia, & liberalitate, quod ſcripturæ bonam Dei voluntatē, beneplacitū, aliquando ſimpliciter voluntatē appellāt. Vt pſ. 50. Benignè fac in bona volūtate tua Sion, ideſt, propter tuā miſericordiam, ſiue ex gratiæ tuæ fauore. Et pſal. 29. Ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius, ideſt, benignitate, & fauore. Et ad Epheſ. c. 1. vocatur beneplacitū Dei, ideſt, magna miſericordia. 10. accipitur etiam gratia pro quodā fauore, quo quis gratiam alicuius habere dicitur, quod illi nunquàm non ſit acceptus. Sic Lucas accepiſſe creditur, quando dixit Angelus, Virgini ſanctiſſimæ. Inueniſti gratiam apud dominum. 11. Sumitur etiam aliquando pro dono, & temporali beneficio exhibito. Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos: 12. ſumitur quoquè pro memoria impenſi beneficij, & voluntate reſpōdendi. Hinc dicimus, gratias agere, & referre gratiam, &c. 13. pro obligatione beneficij accepti: vt apud Saluſtium, nunquàm redditam tibi gratiam putaris, ſemper apud me integra erit, hoc eſt, pro tuo in me beneficio puta me perpetuò tibi deuinctum fore. 13. gratia eſt, quòd non ſumus arbores, oues, boues, rationis expertes; ſed creaturæ fideles, beatitudinis capaces: vt D. Auguſt. docet. 14. gratiā appellatur, quæ à Deo gratis, & nō ex debito datur. Alioqui iam gratia non eſſet gratia. Et alibi, inquit Apoſtolus: merces imputatur non ſecundum gratiam: ſed ſecundum debitum. 15. pro dilectione: dicimus enim militem eſſe gratum Regi, ideſt, charum, ac dilectum. Lege Ambro; Calepinum verbo gratia.

Ioan. 1.
Zachar. 4.
Pſal. 50.
Pſal. 29.
Epheſi. c. 1.
Luc. 1.
Ruth. cap. 2.
Saluſtius in bello Iugurtino.
D. Auguſt. Epiſt. 95. ad Innocentium.

Tertia

Tertia diffic. De diuiſione gratiæ.

Alex. Alen. q. 61. m. 3. & q. 63. S. Th. q. 111. & alij vbi. ſ.

GRatiæ de qua diſputant Theologi variæ à doctoribus diuiſiones proponuntur, quas præmittere modò oportet, vt faciliùs eiuſdem gratiæ definitio colligatur, & clariùs, quæ de illa tractanda ſunt, intelligantur. Claritatem enim diuiſiones in vnaquáque diſciplina præſtāt. Sit igitur prima diuiſio. *1. Diuiſio.*

Gratia alia increata, alia creata. Hæc diuiſio cōſtat in principio proximæ difficultatis. De gratia increata in floribus primi li. ſent. Deo ꝓpitio erit ſermo, de creata infrà agemus. *Alex. Alen. p. 4. q. 5. m. 1. art. 2.*

Gratia alia Dei, alia hominis. Prima dicitur ipſa æterna Dei dilectio, de qua ad Epheſi. 1. Prædeſtinauit nos in adoptionē filiorum in laudem gloriæ gratiæ ſuæ. Secunda ſignificat aliquid ſupernaturale in homine, à Deo proueniens. Hoc enim eſt hominem gratiam Dei habere, hæc eſt S. Tho. *S. Bon. d. 26. q. 2.* *2. Diuiſio.* *Epheſi. 1.*

Gratia creata, vel eſt generalis, vel ſpecialis. Prima accipitur latiſſimè pro quocūquè generali concurſu Dei cū creatura, & pro quocūquè beneficio accepto, & indebito; vt pro beneficio creationis, conſeruationis, &c. Ita accipitur in concil. Conſtantienſi act. 11. vbi diffinitum eſt, angelos eſſe immortales per gratiam, cùm ſint immortales per naturam, & quidditatem. Accipitur enim gratia eo in loco pro beneficio creationis, & quidditatis naturæ. Nam cùm creatio ſit indebita angelis, ideò dicitur gratia. *S. Tho. 1. 2. q. 110. art. 1.* *3. Diuiſio.*

Hinc, generalis Dei concurſus ad legendum, ambulandū, ſcribendū, &c. vocatur gratuitus: quia eſt indebitus. Eſt autē generalis iſte Dei cōcurſus pactum Dei cū creatura, nunquā nō cōcurrendi cum ipſa, ita ꝙ ſi non concurrat, ſit miraculū. Eſt enim iſte concurſus actualis diuina volitio, qua Deus inſtituit: vt cauſæ ſecundæ ſuas actiones operentur. Nam ſic Deus, inquit, D. Auguſt. res ſuas condidit, ſic adminiſtrat, vt proprios motus agere ſinat. Gratia ſpecialis eſt duplex, quædam dicitur gratis data: quædā verò gratum faciens. Prima ſumitur pro dono ſupernaturali hominibus ad vtilitatem ecclesiæ potiùs, quàm ad propriam dato. De hac Apoſt. multis in locis, præſertim 1. ad Cor. 12. diuiſiones gratiarū ſunt, &c. Append. *D. Aug.* *4. Diuiſio.* *1. Cor. 12.*

Et rurſus alij datur gratia ſanitatum, alij operatio virtutum, &c. & huiuſmodi gratiæ in habentibus illas, nō ſunt entitates poſitiuæ: ſed tantùm pactum diuinum de concurrendo cum quibuſdam hominibus ad tales operationes ſupernaturales, vt ad facienda miracula in confirmationem fidei, & ad concionandum, & ad exponēdam ſcripturam diuinam, &c. Altera accipitur pro ſpeciali Dei auxilio, quod Deus nobis communicat, vel ad eliciendum actus vitæ æternæ meritorios: vt ad diligendum, & credendum, ſicut oportet, & hoc quando ſumus in gratia, vel ad aliquem actum, qui ſit diſpoſitio ad gratiam: vt ad contritionem. De auxilio ad credendum loquitur Paul. vbi ita ait. Gratia ſaluati eſtis per fidem, atquè hoc non ex vobis. Donum enim Dei eſt. Et datur ad vtilitatem recipientis illam, nempè, ad eius cōuerſionem, & perſeuerantiam. Et dicitur ſpecialis: quia non omnibus conceditur: vt generalis gratia, ſed quibuſdam tantùm gratis, prout Deus ab æterno inſtituit, conceditur: alijs vero gratis denegatur, & hoc abſquè miraculo. Vtrumq; tamen abditiſſimo Dei iudicio: vt conſtat Matth. 11. væ tibi Coroz in, væ tibi Beth-ſaida, quia ſi in Tyro, & Sydone factæ eſſent virtutes, quę factę ſunt in vobis, olim cilicio, & cinere pœnitentiā egiſſent. Ecce quomodo auxilia neceſſaria ad credēdum, vt prædicatio, & miracula fuerunt ciuibus Tyri, & Sydonis negata, quibus erant benè vſuri, & conceſſa habitantibus Coroz in, & in Beth-ſaida, qui illis malè vſi fuerunt.

Ad Eph. 2.

Matth. 11.

Diuiſio. 4. Gratia ſpecialis rurſus, quæ pro dono ſupernaturali (vt modò diximus) accipitur, duplex eſt. Vna, quæ non eſt entitas poſitiua: ſed ſolùm volitio diuina, qua Deus vult vni, & non alteri auxiliari: vt patet exemplo Beth-ſaidæ, & Corozain, &c. Altera, quæ ſignificat donum habituale, quo formaliter aliquis eſt iuſtus, & eò ad vitam æternam acceptus.

Diuiſio. 5. Gratia gratum faciens duplex, vel gratum faciens de non grato: vt baptiſmalis: vel magis gratum faciens, ex iam grato: vt gratia confirmationis.

Alex. Alen. q. 9. m. 3. ar. 2.

Diuiſio. 6. Gratia peculiariter hominibus communicata triplex eſt, ſcilicet, auxilium generale, auxilium præueniēs, & auxilium concomitans noſtram iuſtificationem. Differūt aūt hæc tria

auxilia

auxilia in hoc, quòd duo priora ſunt in noſtra poteſtate; quia poſſumus illis reſiſtere, vel acquieſcere. Et primùm de auxilio generali quò ad opera moralia, quæ poſſumus viribus naturæ elicere, patet: quoniam eſt fruſtrabile. Sicut enim poſſumus ſcribere, vel non ſcribere cum auxilio generali, ſimiliter ſtudioſè vel vitioſè ſcribere. Secundò de auxilio præueniente conſtat prouerb. 1. Vocaui, & renuiſtis, &c. & in concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 5. vbi dicitur, poſſe hominem abijcere gratiam excitantem, per quam vocatur à Deo. Et Matth. 11. tum cœpit exprobrare ciuitatibus, &c. eò quòd, viſis miraculis, quibus ad credendum excitabantur, nō fuerunt conuerſi. *Prou. 1.* *Matth. 11.*

7. Diuiſio. Gratia vna operans, alia cooperans. Hæc diuiſio eſt D. Auguſt. vt refert Magiſter hac d. 26. Et gratia progratum faciente eadem numero eſt operans, & cooperās: dicitur enim operans, quatenus hominem ſanat, & iuſtificat: cooperans verò quatenus voluntatem ad benè operandum inclinat. *Magiſt. hac diſt. 26. & D. Auguſt.*

8. Diuiſio. Gratia, vel eſt præueniens, vel ſubſequens.

9. Diuiſio. Gratia præueniens diuiditur in concil. Trid. ſeſs. 6. c. 5. in gratiam excitantem, & adiuuantem. Sed ſit ſatis hæc delineaſſe: quoniam infrà cum Alex. & S. Tho. & alijs de ijs diuiſionibus latiùs erit agendum.

Quarta diffic. Gratia eſt ne aliqua entitas poſitiua in anima?

SAnctus Thom. quærit. An gratia ponat aliquid in anima: quod idem eſt. Proponenda erat poſt diuiſionē gratiæ eius definitio, ſed priùs gratiæ genus, quod primum in diffinitione obtinet locum, in hoc; & ſequentibus difficultatibus inueſtigandum eſt. Priùs tamen quæ ſequuntur animaduerte. *S. Th. q. 110. art. 1.* *D. Bona. diſ. 26. q. 1.*

1. Animaduerſio. Homo hominem diligens non facit illum bonū: ſed præſupponit aliquam bonitatem in illo. Et ratio eſt; quia voluntas non fertur in aliquod obiectum, niſi ſub ratione boni, honeſti, vtilis, aut delectabilis. Deus autem diligens hominē, facit illum bonum. Et ratio eſt: quia Deus non diligit nos,

 eò

cò quòd ſumus boni:ſed ſumus bŏni,quia diligimur à Deo. Et confirmatur: quiã cùm diligere aliquem in communi ſit velle dilecto aliquod bonum,& voluntas diuina diligens aliquem ſit infruſtrabilis,& ſuum velle,ſit ſuum efficere,ſtatim in creatura dilecta efficiet bonum,quod vult. Alioquin non
Pſalm 113. eſſet omnipotens,& ex conſequenti, Deum aliquem diligere, erit illum bonum efficere. Propterea, ꝙ idem eſt Deum velle aliquid ad extrà,& illud efficere;quia, præter voluntatem,nõ habet aliquam aliam potentiam executiuã. Omnia enim,quæcunque voluit,fecit in cœlo,& in terra.
2.Anim. Dilectio Dei erga creaturas duplex eſt. Vna generalis, qua vult eis bona naturalia,& temporalia, qua diligit Luciferũ,& omnes malos:iuxta illud. Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Altera eſt ſpecialis, qua
Sapien.11. vult creaturæ aliquod bonum ſupernaturale,& trahit illam, vt ſit diuinæ naturæ particeps, ideſt, vitæ æternæ digna. Qua quidem dilectione diligit tantùm iuſtos: quia vult illis bonum æternum, ideſt; acceptat illos ad tale bonum, quòd eſt gloria.
Append.1. Hinc,colligi poteſt gratiæ definitio,ſcilicet, quod ſit gratia dilectio ſpecialis,qua Deus acceptat aliquẽ ad præmium æternum ſtruendum,quod eſt ipſe Deus.

CONCLVSIO.

Hominem ſpecialem Dei gratiam, de qua mòdò eſt inſtituta diſputatio, habere, eſt aliquod donum ſupernaturale poſitiuum in anima retinere.Ratio huius cõcluſionis colligitur,ex 1.animaduerſione:quia cùm Deus diligẽs hominem, velit illi aliquod bonum,de facto habebit illud.Propterea ꝙ voluntas eius non eſt fruſtrabilis. Quis enim voluntati eius
Ad Rom. 9. reſiſtet?Tum etiam: quia cùm factio terminetur ad aliquid poſitiuũ,& Deus volẽs aliquod bonũ ſupernaturale homini dilecto,vt eſt gratia,faciat illud,erit planè gratia aliqua entitas poſitiua in anima exiſtẽs: ſi quidẽ donũ quoddã Dei eſt.
Append.2. Hinc,quantum ſegnitiæ,& ſocordiæ in nobis ſit circa animarum noſtrarum ſalutem, faciliimè deprehenditur: quia nihil minus curamus, quam petere à Deo, vt ignẽ ſui amoris accendat in cordibus noſtris:quod ſemper,& vbiq; erat à nobis

nobis efflagitandum: vt qui boni ſunt, meliores fierẽt, & qui mali, boni efficerentur. Nam Deus, quos diligit (vt in prima animaduerſione dictum eſt) diligendo bonos facit.

Quinta diffic. Eſt ne gratia qualitas abſoluta? an relatio realis?

Alex. Alen. q. 61. m. 2. art. 1. & 2. & 3.
S. Th. q. 110. art. 2.

CONſtat ex præcedenti difficultate eſſe gratiam entitatem abſolutam, reſtat, videamus qualis entitas ſit abſoluta ne? an relata?

Circa hanc difficultatem fuit olim Magiſtri opinio diſt. 17. primi lib. ſentent. aſſerentis, gratiam non eſſe qualitatem, aut entitatem poſitiuam in anima, ſed eſſe ipſammet Spiritus ſancti perſonam, non quòd Spiritus ſanctus animam informaret, ſed quôd, nullo mediante habitu, iuſtificaret nos, & ad actum meritorium noſtrum concurreret: ita Magiſtrum, Scotus, & Durand. exponunt. Solus Thomas Vualdenſis titul. 1. de ſacramẽtal. cap. 1. ſequutus eſt Magiſt. affirmans non eſſe hæreticum dicere, gratiam non eſſe qualitatem poſitiuam: non tamen eſt hæreſis calculo notandus. Quoniam ſcripſit ante concil. Trident. Eſſet tamen modò hæreticus cenſendus, qui inficiaretur, gratiam eſſe qualitatem, vt ſtatim demonſtrabitur. Sed ſunt iacienda ſequentia fundamenta prius. Quemadmodum agentia naturalia per ſuas formas mouentur ad operandum: quia forma eſt principium, quò agens operatur, ita anima per ſuos habitus mouetur ad operandum; vt per habitũ moralem, ſcilicet, per iuſtitiam mouetur ad actus ſtudioſos præſtandos; quorum finis eſt naturalis, nempè, rectè viuere: & per habitum ſupernaturalem: vt per charitatem infuſam mouetur ad operandum actus, quorum finis eſt ſupernaturalis, ſcilicet, beatitudinis aſſecutio. Et ratio vtriuſquè partis éſt proptereà quòd Deus tam agentibus naturalibus, quàm liberis elargitur formas, quibus faciliter, & delectabiliter operentur. Hoc docuit ſcriptura ſacra, quando dixit, Deum diſponere omnia ſuauiter. Aliter enim ſi potentia haben-

S. Bona. q. 3.
Duran. q. 1.
Vega lib. 7. ſuper concil. Trid. c. 24.
Scot. & Duran. d. 17. 1. ſent. q. 2.
Th. Vualdẽ. Cautè legendus.
Magiſt. cautè legendus d. 17. 1. lib. ſentent.
1. Fundã.
Sap. 8.

habentibus careret,non perfectè,& faciliter:ſed imperfectè, & difficulter,& non ſuauiter,operaretur.

2. Funda. Nullus ab actu tranſeunte, ſed ab habitu remanente virtutis, aut vitij ſtudioſus, aut vitioſus denominatur. Et ratio manifeſtiſſima inter omnes philoſophos eſt: quia denominatio,ſiue ſubſtantialis,ſiue accidentalis ſit, non fit niſi à forma actu in ſubiecto exiſtente. Non enim corpus dicitur animatum,niſi ab anima, quæ in ipſo eſt, neq; album, niſi ab albedine actu inhærente. Et cùm actus tranſiens iam nō ſit, neque animæ inhęreat,nullus ab illo; ſed ab habitu ſtudioſus,aut vitioſus denominabitur.

Negam omnino. Lege lib. 7. ſuper cōc. Trid. c. 21. & 22. & 23. & Sotū lib. 2. de nat. & gratia c. 25. Lutherani inter alia negant aliquā iuſtitiam, quæ ſit qualitas nobis inhærere: nam dicunt nos eſſe formaliter iuſtos, non per iuſtitiam nobis inhærentem: ſed per imputationem iuſtitiæ Chriſti,quæ nobis,acſi eſſet noſtra, imputatur. Adduntetiam gratiam eſſe fauorem, & beneuolentiam Dei ad hominem,ſicut gratia regis ad militem, fauor, & peculiaris regis beneuolentia eſt.Iam cùm iſtis hæreticis eſt in hac difficultate certandum.

CONCLVSIO I.

Hæreſes. De lege,& potentia Dei ordinaria, negare modò gratiam, per quam nobis vita æterna promittitur, eſſe qualitaté animabus iuſtorū,& amicorum Dei inhærentē, eſt hæreticum.

Ad Rom. 5. Probatur primò ex D. Paul. charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Vbi cùm non loquatur B.Paul.de charitate actuali,ſcilicet, quod ſolùm diffundatur charitas in illis, qui actu cogitant diuina, & actu diligunt Deum,alioquin iuſtus cùm dormit, vel verſatur circa actiones humanas,maneret extra charitatem, vt

2. Ad Tim. c. 4. D. Paul. quando ſcribebat Timothæo, vt afferret ſecum penulam,quam reliquit Troade, fuiſſet extra charitatem; quia actu tunc non cogitabat de Deo. Quare loquebatur profectò ibi de charitate habituali, quæ eſt qualitas animæ inhærens.

1. Cor. 12. Secundò,idem B.Paul.de charitate ſcribit dicēs, Charitas nūquā excidit,quod de actuali charitate nullo modo poteſt intelligi.Quia hæc in dormiētibus,& in amētibus iuſtis, & in habentibus humanas cogitationes planè non excidit.

Tertiò,

Tertiò, quia hæreticum eſt negare, quæ à conciliis vniuerſalibus, tanquàm de fide, & ſub anathemate definiuntur. Et cõcluſio poſita definita eſt in concil. Vienen. Et ponitur in clementina prima de ſumm. Trinit. & clariùs, & expreſſiùs in concil. Trident. ſeſſ. 6. can. 11. vbi dictæ hæreſes lutheranorum aduerbum condemnantur. Quartò confirmatur ratione ex primo fundamento: nam ſi agentibus naturalibus præſtat principia operandi, vt igni calorem, & aquæ frigiditatẽ multò magis voluntati præſtabit habitum, quo perfectiùs, & faciliùs eliciat actum erga ipſum Deum. Quod patet exemplo iuſtorum, quorum voluntas faciliter, & delectabiliter, & intenſe dilectionem meritoriam, quæ eſt actus ſupernaturalis, operatur. Aliter enim Deus voluntati humanæ minùs ſufficienter conſuluiſſet: ſiquidem dediſſet ei principia ad operandum perfectè moraliter per habitus morales acquiſitos, & non ad operandum perfectè ſupernaturaliter. Hinc deſtructæ manent lutheranorum hæreſes ante concluſionem poſitæ. *Lege cap. maiores de Bapt. & eius effec.*

CONCLVSIO II.

De potentia abſoluta poſſet anima eſſe grata Deo abſque vlla qualitate, quæ ſit gratia, ſed per ſolam ſimplicem Dei promiſſionem, qua vult ex tempore dare alicui gratiam abſquè aliquo poſitiuo in anima. Et ratio eſt; quia gratia non facit modò hominem gratum ex natura rei, ſicut albedo facit hominem album; ſed ex inſtitutione diuina, & per conſequens poſſet Deus ſupplere eius cauſalitatem: ita quòd per ſolam volitionem acceptaret hominem ad gloriam. Poſſet enim Deus inſtituere: vt habens albedinem eſſet vita æterna dignus, & tunc albedo eſſet gratia. Et quia poteſt Deus ſupplere cauſalitatem cauſæ extrinſecæ, ſcilicet, efficientis, & finalis: non autem formalis cauſæ. Quoniam cauſa formalis eſt de intrinſeca ratione totius, id eſt, de eius definitione phyſica. Immò Scot. diſt. 26. 3. lib. quem ſequitur Caiet. 2. 2. q. 171. art. 2. & Gab. diſt. 17. 1. lib. q. 1. & Almain in morali. cap. 1. opinantur nullam eſſe rationem naturalem, quo conuincat ad ponendos hos habitus ſupernaturales. De fide tamen tenendum eſſe gratiam eſſe habitum, ſiue qualitatem infu- *Scot. Caiet. Gabr. Almain.*

infuſam propter autoritatem eccleſiæ, quæ ita ſcripturam interpretatur. Et Soto lib.2.de natura, & gratia conſultò, ac deliberatè (quoniam negat eſſe idem cum charitate) noluit gratiam habitum infuſum nominare: ſed illam iuſtitiam inhærentem, ſcilicet, qualitatem vocat.

Sexta diffic. Vtrùm Gratia ſit virtus?

Cvm conſtet gratiam eſſe qualitatem, eſt difficultas, an ſit virtus? id eſt, vna ex virtutibus Theologicis? vel aliqua qualitas ab illis tribus fide, ſcilicet, ſpe, & charitate diſtincta.

Duæ ſunt contrariæ opiniones circa hanc difficultatem. Vna eſt D. Tho. aſſerentis, gratiam non eſſe virtutem infuſam, nempè, charitatem, ſed eſſe potiùs qualitatem quandam animæ inhærẽtem, qua à Deo diligimur. Propter quam Deus omnia bona nobis confert: eiuſdem ſententiæ eſt D. Bona. & Soto, qui mordicus illá tenet. Altera, & oppoſita eſt Alex. Alen. locis citatis, & Scot. d. 27. huius ſecundi libri, quos ſequuntur Dura. & Gab. in hac diſt. & Henricus de Gauda. aliquos citat Vega lib. 7. ſuper concil. Trid. c. 25. & c. 26. Ricard. hac diſt. q. 4. vtrãq; ſentẽtiam probabilem arbitratur. Suntq; , vt veritas magis eluceſcat, aliqua prænotanda.

Duplex eſt obiectum materiale vnum, alterum formale, v. g. in materia fidei materiale obiectum eſt articulus fidei, qui creditur: formale verò obiectũ eſt ratio præciſa, quæ mouet intellectũ ad credẽdũ, ſcilicet, Deus, qui nõ poteſt mẽtiri. Quærẽti enim quare fidem adhibes huic, Deus eſt trinus, & vnus? reſpondebitur, quia Deus, qui non poteſt mentiri, eccleſiæ ſuæ reuelauit; quam quidem reuelationem miraculis, quæ non, niſi à Deo fieri poſſunt, confirmauit.

Hinc in vnaquaq; ſcientia obiectum materiale erunt concluſiones, ſiue propoſitiones, quibus aſſentimur: formale autem obiectum erit ratio præciſa operandi, ſiue aſſentiendi dictis concluſionibus, ſiue propoſitionibus.

Hinc axioma illud, ſcilicet, habitus diſtinguntur per actus, & actus per obiecta: intelligitur de obiectis formalibus. Nam ſenſus.

Soto lib. 2. de natura, & gratia c. 17.
Alex. Alen. art. 4. vbi. §. & in. 4. p. q. 8. m. 8. art. 3. §. 1. & q. 9. m. 3. art. 2. §. 1. q. 1. collaterali. ad arg. & q. 12. m. 1. art. 1. & q. 13. m. 3. & S. Th. art. 3. q. 110.
S. Bona. in. 2. d. 26. q. 5. & in. 3. d. 27. q. 2. & d. 27. 3. lib. art. 1. q. 3. & 4.
Soto lib. 2. de nat. & grat. c. 17.
Duran. q. 1.
Gab. q. vnica. d. 26.
Henricus Vega. Ricard.
1. Nota.
Append. 1.
Append. 2.

ſenſus eſt de ſentẽtia Scoti, ꝙ habituũ diſtinctio cognoſcitur ex diſtinctione actuum, ad quos diuerſi habitus inclinant, & actuum diſtinctio ex diſtinctione formalis obiecti.

Per gratiã à Deo diligimur, & per charitatẽ diligimus Deũ, & obiectũ formale gratiæ, & charitatis eſt idẽ numero, & ſub eadẽ ratione, ſcilicet, infinita Dei bonitas. Et ratio eſt; q̃m percõtanti, cur Deus per gratiã diligit creaturã rationalẽ, conſtituẽs eã filiã adoptiuã? Reſpondendũ eſt: propter ſuam infinitã bonitatem. Quia cũ ſit infinitè bonus, & infinitum bonũ ſit infinitè cõmunicabile: ideò propter ſuam infinitam bonitatẽ, diligit nos ad vitam æternam, quæ eſt ſupremum, & maximum bonum. Similiter etiam quærenti: cur homo per charitatem diligit Deum ſuper omnia? Reſpondebimus; quia eſt infinitæ bonitatis. Nam cùm bonum ſit ratio dilectionis, infinitum bonum, erit ratio ſupremæ dilectionis. Vnde colligitur gratiæ, & charitatis eſſe vnum, & idem formale obiectum, ſcilicet, infinitam Dei bonitatem. *2. Nota.*

Charitatis, & gratiæ idem prorſus numerò eſt effectus, nẽpè, actus meritorius vita æterna dignus. De charitate, ꝙ ſit actus meritorij principium, teſtatur B. Paul. 1. ad Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum: ita vt ardeam, charitatẽ non habuero, nihil mihi prodeſt, ſcilicet, ad meritum. Nam circa meritum opera facta extra gratiam aliquem habẽt fructum, vt in prima huius ſecundi parte, & in floribus quarti libri expoſuimus. De gratia autem, ꝙ ſit eiuſdem actus meritorij principium, cõſtat, ex eodẽ Paul. 1. Cor. 15. Gratia Dei ſum id, quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit: ſed abũdãtiùs illis omnibus laboraui: non ego autem, ſed gratia Dei mecum. *3. Nota.* *1. Cor. 13.* *1. Cor. 15.*

Quando in creaturis duo entia abſoluta realiter ſunt diſtincta, & nõ ſe habẽt ſicut totũ, & pars, poteſt Deus ſecundũ ſuã abſolutã potẽtiam, vno illorũ deſtructo, alterum conſeruare. Et ratio eſt; quia cum realiter diſtinguantur, & non habeant mutuam dependentiam, non implicat vnum ſine alio eſſe. Notanter dicitur entia abſoluta: propter relatiuã, quæ licet realiter diſtinguantur, vnum ſine altero propter mutuam dependentiã, quam habent, eſſe haud poteſt. Dicitur ſecundò *4. Nota.*

ſicut

ſicut totum, & pars: quia licet vna pars diſtinguatur realiter à toto, & è contrà, vt in homine corpus: totus tamen homo non poteſt ſine corpore, quod eſt eius materialis cauſa, vel ſine anima, quæ eſt eiuſdem formalis cauſa, exiſtere.

5. Nota. De ratione amicitiæ eſt, quòd ſit amor mutuus, & reciprocus. Et ratio eſt: quoniam aliter non eſſet amicitia: ſed vnius ad alterum beneuolentia.

Append. 3. Hinc frequentiſſimè à theologis diſt. 27. 3. lib. ſent. charitas amicitia inter Deum, & hominem nominatur.

6. Nota. Hoc differt potentia ab habitu, quòd per potentiam ſimpliciter poſſumus operari: at verò per habitum non ſimpliciter: ſed faciliùs operari valemus.

7. Nota. Diſtinctio duplex eſt. Vna formalis, quæ per diuerſas deſcriptiones datur. Altera realis, quæ eſt inter duo entia realiter diſtincta.

CONCLVSIO I.

Gratia, & charitas formaliter ſolùm modò diſtinguntur. Et ratio eſt: quia habent diſtinctas deſcriptiones. Eſt enim gratia quatenus diligimur à Deo. Et eſt charitas, quatenus per ipſam ad diligendum Deum inclinamur. Hæc eſt Alex. & Scot. & aliorum, contra Duran. aſſerentem nullo modo, neque formaliter, neque realiter diſtingui.

CONCLVSIO II.

Gratia, & charitas ſunt vnus habitus numero, & vna virtus infuſa. Hæc concluſio ex notabilibus poſitis erit probanda. Et primò ſic illam demonſtro: quia cùm habitus diſtinguantur per actus, & obiecta formalia, vt ex primo nota. conſtat, & gratiæ, & charitatis ſit omninò idem obiectum formale, nempè, infinita Dei bonitas; vt in ſecundo nota. diximus, & idem vtriuſque effectus, nempè, actus meritorius, vt in tertio nota. docuimus: erunt profectò vnus, & idem habitus, & vna virtus infuſa, & non duo habitus realiter diſtincti. Confirmatur autem ratio hæc ab Scoto: quia quæcunque excellentia tribuitur charitati, eadem numero gratia conceditur. Nam vtraque diuidit inter filios regni, & perditionis. *Matth. 22.* Vtraq; veſtis nuptialis à Chriſto nominatur. Vtraque eſt forma virtutum. Vtraq; enim fidei, & ſpei, & reliquis virtutibus moralibus;

moralibus; vt propter Deum operentur, imperat. Nam, vt forma ignis eſt principium, quo ignis operatur, ita gratia, & charitas ſunt vnum principium, quo homo ad credendum, & ſperandum, &c. mouetur. Quod quidem ſignificauit D. Paul. ad Galat 5. dicens. Fides, quæ per charitatem operatur. *Ad Gal. 5.* Ac ſi diceret: dilectio Dei imperat intellectui: vt credat. Vtraque tandem coniungit nos perfectè ſcilicet, per amorē. Secundò probatur concluſio ex 4. nota. Deus non poteſt per ſuam omnipotentiam gratiam à charitate ſeparare: quia eſſet tunc aliquis ſimul amicus, & inimicus: amicus quidem ratione gratiæ, & inimicus propter defectum charitatis: ergo erunt realiter idem habitus. Et confirmatur: quia gratia eſt ſeparabilis à fide, & ſpe, quæ in peccatore fideli, deperdita per peccatum gratia, permanent: non eſt tamen ſeparabilis à charitate: vt modò diximus. Ergo eſt idem habitus realiter cum charitate: Nam ſi realiter diſtinguerentur, quid obſtaret, quominus, gratia à charitate: quemadmodum à fide, & ſpe, à quibus realiter differt, ſepararetur? Tertiò probatur; quia de ratione amicitiæ eſt, quòd ſit amor reciprocus, & mutuus, id eſt; vt amici ſe inuicem diligant, iuxta illud. Ego diligentes me diligo. *Prouerb. 8.* Et alibi, qui diligit me diligetur à patre meo. *Ioan. 14.* Et charitas amor mutuus, quo, & Deum diligimus, & ab eo diligimur, eſt. Atque ita erit vnus, & idem habitus numero, vnaq; virtus infuſa. Hæc ruditer modò depicta, amice lector accipe, quouſque, Spiritu ſancto adiuuante, liber controuerſiarum in lucem prodeat.

Alex. Alen. q. 61. m. 2. art. 8. & m. 4. art. 2. §. 1. & in. 4. p. q. 9. m. 3. art. 2. §. 1. q. 2. collaterali.

Septima diffic. Quænam eſt Gratiæ diffinitio?

CVm ex dictis conſtet varias eſſe huius nominis, gratia, ſignificationes, diuerſaſque eiuſdem gratiæ diuiſiones, non poterit vnica diffinitione, quid gratia ſit, explicari. Et ideò apud noſtrum Alexand. variæ ſunt eius definitiones. Primò gratia eſt id, quod gratuitò Dei munere habetur. Hac deſcriptione, quam D. Auguſt. affert, videtur gratia in communi poſſe deſcribi. Secundò gratia gratis data ſic diffinitur. *Diffinitio.*

D. Aug. lib. 1. ad Simplicianum. q. 2. & de nat. & gratia. c. 4.

Gratiæ gratis datæ. Alex. Alen. q.63.m.2. S. Thom. q. 111. art. 1. & 4.

finitur. Eſt donũ infuſum rationali naturæ ſine meritis, quãtũ in ſe eſt ad ſalutẽ propriã, vel alteriùs ædificationẽ diſponens. Hanc diffinitionẽ noſter Alex. proponit, & explicat in q.63.m.2. Tertiò gratiæ gratum facientis diuerſæ definitiones traduntur ab Alex. Alen. locis in principio difficultatis, & ab aliis doctoribus in principio huius quæſtionis adductis.

CONCLVSIO I.

Diffinitio gratiæ gratũ facientis. D. Aug. de nat. & grat. c.4. & 7. & lib. 2. contra duas epiſtol. Pelag. c. 5. 6. & 9. & epiſ. 106. ad Paulinum. conſi. Arauſic. 2. c. 17. & Trident. ſeſſ. 6. can. 11. Num. 24. 1. Cor. 13. D. Aug. lib. 1. cont. Donatis. cap. 9. & ſerm. cõt. Emeritum Epiſcopum.

Gratia eſt forma à Deo nobis data gratis ſine meritis, gratũ faciens habentẽ, & opus bonũ dignũ vita æterna reddens. Primum ponitur in definitione forma: vt demõſtretur præter donũ increatũ Spiritũ Sanctũ, eſſe in nobis donũ creatũ, & intrinſecã quãdã qualitatẽ mẽti inhærẽtẽ, à qua anima iuſtificatur, & ſanctificatur: vt ex ſup. dictis conſtat. Et ex D. Aug. & ex concil. Arauſi. & Trid. Deindè per particulam, data gratis ſine meritis, reſtringitur ad primã gratiã, qualis eſt gratia baptiſmalis in paruulis, & in adultis gratia poſt peccatum in contritione habita, de qua infrà in difficult. Vtrùm gratia cadat ſub merito? agetur. Præterea additur (gratum faciens habentem) quo excluditur gratia gratis data quæ, vt ex ſecunda definitione ſuprà poſita conſtat, non iuſtificat habentem, nec reddit illum Deo acceptum, quia poſſunt gratiæ gratis datæ inueniri in idololatris; vt patet de Balaam propheta. Et 1. Corinth. 13. inquit D. Paul. ſi linguis hominum loquar, &c. Charitatem autem non habeam, &c. Quia ſine charitate, vt ſentit D. Auguſt. ineſſe poſſunt ſed prodeſſe non poſſunt: non tamen omni effectu laudabili deſtituuntur. Quoniam ſi illis homo benè vtatur, eiſdem ad æternam diſponitur beatitudinem: ſi verò malè Deus aliorum profectui, & ſaluti eàs ordinat. Verùm enim verò gratia gratum faciens hominem, illam habentem, amicum, ſponſum, filium Dei, hæredem, & Chriſti cohæredem facit. Tandem apponitur in definitione, bonum opus reddens vita æterna dignum: quibus verbis perſpicuũ fit, per gratiam non ſolùm Deo hominem eſſe gratũ; verùm etiam vniuerſa eius opera, & munera adeò illi placere; vt æterna retributione digna habeantur. Tum quia ita ſacratiſſima ordinatione diſpoſuit. Tũ etiam quia nõ ab homine ſolũ; ſed etiã ab ipſo Deo proficiſcuntur.

cũtur. Nã ſicut dixit Chriſtus: nõ enim vos eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis; ita dici poteſt, nõ eſtis vos ſolũ, qui operamini, pœnitemini, orationes funditis, ieiunatis, &c. ſed ſpiritus patris ingemiſcere facit, in vobis operatur, vt D. Aug. nõ incõgruè docuit, Cuius ſentẽtia hoc diſticho cõpræhenditur? Quicqd habes meriti, præuẽtrix gratia donat. Nil Deus in nobis, præter ſua dona, coronat. *Matth. 10.* *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Gratia eſt acceptatio ad gloriã, ideſt, promiſſio gloriæ. Hæc cõcluſio colligitur cũ ex B. Petro vbi ait. Maxima, & precioſa nobis promiſſa donauit: vt per hæc efficiamur diuinæ conſortes naturæ. Ecce, quomodo promiſſum diuinã, & maximum donum eſt acceptari ad diuinæ naturæ cõſortium, ſcilicet, ad gloriam, quæ in clara Dei viſione conſiſtit. Tum ex B. Paul. ad Roma. dicente: quòd ſi filij, & hæredes, &c. Nam ſi per ſolam gratiam efficitur homo filius Dei adoptiuus, & huiuſmodi filiatio, ſiue adoptio eſt, ꝙ homo conſtituatur hæres gloriæ: quoniam ſi filij, & hæredes, erit profectò gratia acceptatio ad gloriam, ſiue ad hæreditatem, ideſt, promiſſio hæreditatis. Alia *gratiæ definitio.* *2. Pet. 1.* *Ad Roma. 8.*

Hinc prædicatio iſta, gratia eſt acceptatio ad gloriam, non erit idẽtica, & formalis: ſed erit cauſalis. Ad hunc ſenſum, ſcilicet, gratia eſt acceptatio ad gloriã, ideſt, gratia eſt principium, ratione cuius aliquis per ſuos actus poteſt promereri gloriã. Quod intellige in adultis: nam in paruulis gratia erit velle dare illis gloriam, propter merita Chriſti. Append. 1.

Hinc, admittere aliquẽ: vt eius opera ſint meritoria, eſt gratia: quia gratis, & ſine meritis. Dare autẽ illi gloriam eſt propter merita. Et confirmatur à ſimili. Eſto ꝙ nullus poſſit ſtipẽdium promereri, niſi ſit miles. Tunc, vt admittere aliquem ad militiam eſt gratis, dare autem præmium eſt rationẽ laboris: ita à ſimili, & gratia. Et cõfirmatur Ioã. 1. vbi loquẽs de iuſtis inquit. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Quod perinde eſt, acſi diceret. Dedit eis poteſtatem promerẽdi beatitudinẽ. Quod nihil aliud eſt, quam dare gratiam. Propterea ꝙ gratia eſt acceptatio ad gloriam, ideſt, principium promerendi gloriam per proprium actum, ſi fuerit adultus, aut per meritum Chriſti, ſi fuerit paruulus. Append. 2. *Ioan. 1. c.*

Art. II. *De ſubiecto Gratiæ.*

Alex. Alen. toto m. 4. q. 61.
S. Th. q. 110. art. 4.

HIc articulus, vt mos eſt, poſitis aliquot difficultatibus, abſoluetur. Lege in floribus. 4. in q. de ſuſcipientibus baptiſmum.

Prima diffi. Vtrum paruuli ſint gratiæ ſuſceptibiles?

S. Bona. diſt. 26. q. 5.

ALexand. Alen. art. 1. §. 1. vbi ſup. & in q. de ſuſcipientibus bapt. in floribus 4.

CONCLVSIO.

Duran. q. 2. & Scot. & Ricard. & Gab. eadem diſt.

Cùm gratia potiſſimè liberi arbitrij potentiam reſpiciat, ſitque hæc in paruulis, illos verè ſuſceptibiles gratiæ poterimus appellare. Et ratio eſt; quoniam ſi peccatum Adæ inficit paruulos, ita vt in peccato concipiantur, & filij iræ naſcantur (quia omnes in Adam peccauerunt) multò magis gratia Chriſti paruulos à peccato liberabit. Nam vbi abundauit delictum, ſuperabundauit, & gratia. Non enim ſicut delictum, ita & donum. Quia gratia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit.

Pſal. 50.
Ad Eph. 2.
Ad Roma. 5.

Secunda diffic. Vtrum adulti dormientes, alienati mente, ſiue furioſi, & dementes gratiam recipere valeant.

CONCLVSIO.

Alex. Alen. §. 2. vbi ſup. et doct. in q. de ſuſcipientibus baptiſmum citati.

ADulti dormientes, furioſi, vel amentes, ſi quam gratiam ſuſcipiunt, in ſacramento, & cum ſacramento illam recipiunt, ita tamen, vt ſecundum habitum, cooperati fuerint: at verò extra ſacramentum, vel ſine ſacramento nullo modo eam ſuſcipere queunt. Hæc concluſio eſt definita ab Innocent. 3. Et refertur in cap. maiores extra de bapt. & eius effectu. Lege quoque flores quæſt. de ſuſcipientibus bapt.

Tertia

Tertia diffic. Eſt ne maior gratia in vno ſubiecto, quàm in alio?

Alex. Alen. art. 2. §. 1. vbi ſ.

CONCLVSIO.

S. Th. q. 112. art. 4.

GRatia in vno maior, quàm in alio eſſe poteſt. Hæc eſt D. Aug. ad Dardanũ dicẽtis. In quibus habitat Deus, non æqualiter habitat: quia inde eſt illud, quod Heliſeus propoſcit: vt in eo eſſet duplex ſpiritus, ideſt, in duplo, quàm in Helia. Ergo in eo poterat ſpiritus maior eſſe, & gratia in duplo. Quia ibi ſpiritus ille gratia eſt. Idẽ etiam Aug. ad Bonifacium inquit. Gratia meretur augeri, &c. poteſt igitur eſſe maior in vno, quàm in alio; maior, inquam, non quãtitate molis, ſiue dimenſionis; ſed virtutis. Quia qui maiorem habet plura, & maiora opera efficere, & præſtare valet. Et eſt definita in concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 5. & 10. &. 24.

D. Aug. ad Dardanum.

4. Reg. 2.

Lege omninò Vegam toto lib. 10. ſuper concil. Trid. & Sotũ lib. 2. de nat. & gratia.

Hinc maior fuit gratia in Chriſto, quã in ſanctiſſima eius matre, & in beatiſſima Virgine maior reſpectu angelorum, & aliorum ſanctorum, & iuſtorũ. Et hoc eſt quod Heliſeus petebat, nempè, vt ei virtus plus induplo ad operandum cõcederetur. Quod quidem propter populi incredulitatem poſtulabat.

Append. 1.

Hinc confutatur error Lutheranorum dicentium, iuſtos æqualem iuſtitiam, & ſanctitatem habere. Caſtro verb. beatitudo hæreſi. 7.

Append. 2.

Quarta diffic. Intenditur ne, & remittitur gratia magis in vno, quàm in alio?

Alex. Alen. ar. 2. §. 2. vbi ſ.

CONCLVSIO.

INtenditur quidem, & remittitur. Probatur autoritate D. Auguſt. ad Dardanum, vbi inquit. In ſanctis alij ſunt ſanctiores alijs, &c. Et hoc eſt, quia habent abundantiorem, & magis intenſam gratiam. Et ratione confirmatur ex definitione gratiæ: quia cùm gratia ſit forma, & forma ſit qualitas, & qualitatis ſit propri um intendi, & remitti: gratia profectô intendi, & remitti poterit. concil. Trid. vbi ſup. lege.

D. Auguſt.

Quinta diffi. Vtrū gratia ſubijciatur, ſiue recipiatur in eſſentia animæ? an in potētia, ſcilicet, in volūtate?

S. Thom. S. Bona. & alij locis in principio huius art. citatis.

AD explicationem tituli huius difficultatis animaduertē, quòd cùm duplex ſit ſubiectum, vnū inhæſionis, quod eſt formæ receptiuum, vel quod formam ipſam in ſe recipit; alterum perfectionis, quod immediatè, ideſt, ratione ſui, & nō alterius rei perficitur, cuiuſmodi ſunt potētiæ, quæ per ſuos habitus perficiuntur, vt facilius, & delectabilius operentur, non eſt intelligendus titulus de ſubiecto inhæſionis: proptereà quòd cùm anima ſit indiuiſibilis, quicquid inhæret vni potentiæ inhæret etiam toti animæ, propter eius indiuiſibilitatē: ſed intelligitur de ſubiecto perfectionis. Et eſt ſenſus; quid immediatius per gratiam perficiatur: an tota eſſentia animæ? Cuius eſt regenerari, & ratione animæ voluntas? An è contra immediatius volūtas perficiatur? quia faciliter, & expeditè, & meritoriè per gratiam operatur, & ratione voluntatis tota anima regeneretur. Rem illuſtro à ſimili: vt ſi quæratur, cùm albedo informet quantitatem, & ſubſtātiam, quod ſit ſubiectum immediatum albedinis quātitas, an ſubſtantia? vtrū inſit albedo priùs ſubſtātiæ, & ratione ſubſtantiæ quātitati? Ita hic quæritur? an gratia perficiat animā ratione volūtatis, an volūtatē ratione animæ? Ijs ita cōſtitutis. Eſt cōtrouerſia inter S. Tho. & Scot. vbi ſup. Nā S. Th. dicit immediatū ſubiectū eſſe totā animæ eſſentiā: Scot. verò volūtatē eſſe immediatū ſubiectum defendit, quā opinionem prius D. Bona. fuit amplexus, quibus etiam Duran. adhæſit.

Totū autem huius controuerſiæ diſcrimen in hoc cōſiſtit, nēpè, quæ iſtarū propoſitionū ſit verior. Videlicet, quia tota anima eſt Deo grata, ideò eius operationes ſunt meritoriæ. Vel è cōtra, quia volūtas perficitur per gratiā: vt meritoriè operetur; ideò tota eſſentia animæ eſt Deo grata. Perindè ac ſi diceretur, quæ iſtarum eſt verior. Quia albedo recipitur in quantitate, ideò ſubſtantia eſt alba, vel eſt cōuerſo, quia recipitur in ſubſtātia, ideò quantitas eſt alba, ſuntq; animaduertenda, quæ ſequuntur.

1. Animaduerſio. Nihil eſt in anima præter eſſentiam, quod non ſit vel potentia,

tentia,vel habitus,vel actus,vel paſſio Ariſt. eſt. 2. Ethic. nã ſpecies intelligibilis,quæ in anima reperitur, quãuis non acquiratur eo modo,quo habitus,nẽpè,per plures actus,ſed per cõuerſionẽ ad phãtaſmata:eſt nihilominus ſuo modò ſpecialis habitus,ſiquidẽ inclinat potentiam ad operandum. *Ariſtot. 2.Ethic.*

Hinc ſequitur gratiam eſſe habitũ animæ : quia cũ nõ ſit potentia,vel actus,vel paſſio,erit neceſſariò habitus. Append.1.

Habitus nullo modo principalius ad perficiendã animæ eſſentiam;ſed ad perficiendam potẽtiam:vt faciliùs, & delectabiliùs operetur, collocatur. Hæc animaduerſio ex definitione habitus conſtat. *2.Animad.*

Extra gratiam nullus meretur,ſcilicet, de condigno. Iuxta illud;ſimiliter odio ſunt Deo impius,& impietas eius. *3.Animad. Sap.14.*

Hinc gratiam principium eſſe actus meritorij infertur.

Gratia iuſtitia ſupernaturalis eſt.Colligitur ex D. Paul. ad Roma. 3. iuſtitia Dei per fidem, &c. Et iuſtus ex fide viuit. hoc eſt,iuſtitia,qua apud Deum iuſti, & grati ſumus. Append.2. *4. Animad. Ad Roma. 3. Ad Roma. 1.*

CONCLVSIO.

Gratia immediatius ſubijcitur in volũtate, & perficit illã, quã animæ eſſentiã. Probatur cõcluſio nõnullis argumẽtis. Primò virtutes,& earũ habitus ponũtur; vt facilius potentiæ operẽtur(earũ enim,& nõ eſſentiæ eſt operari : vt ex ſecũda animaduerſione cõſtat)& gratia eſt virtus:vt ex ſup.dictis patet,& eſt habitus,vt ex appẽ.1.animaduerſionis colligitur: ergo neceſſariò immediatè perficiet volũtatẽ, & nõ animæ eſſentiã.Secũdò gratia,& charitas ſunt vnus,& idẽ habitus, vt in primo art.demõſtratũ eſt,& charitas eſt in volũtate: vt oẽs cõcedũt,& fides ipſa docet,ergo,& gratia erit immediatè in volũtate.Hæc duo argumẽta cõfirmantur ex.1. &.2.animaduerſione.Tertiò,quia actus meritorius eſt actus elicitus, aut imperatus à ſola volũtate, & gratia principiũ illius actus eſt, vt habetur in.3.animaduerſione; atq; ita erit immediatè in volũtate,& illã perficiet,vt in.2.animaduerſione cõtinet.Quartò quia gratia,& peccatũ opponũtur,ſicut iuſtitia; & iniuſtitia;nã gratia iuſtitia eſt,vt in. 4. animaduerſione docetur. Et cũ peccatũ ſit in volũtate,erit quoq; gratia in volũtate : quoniam oppoſita circa idẽ ſubiectũ verſantur.Quintò, quia de

ſententia Thomiſtarum, gratia, & peccatum opponuntur; ſicut habitus,& priuatio,inter quæ nō datur medium,& peccatum eſt in voluntate:ergo, & gratia. Impoſſibile enim eſt habitū,& priuationē eſſe circa diuerſa ſubiecta. Nā; vt ridiculus eſſet,qui affirmaret cæcitatē eſſe in oculis, & viſum in auribus:ita qui diceret, peccatū, quod eſt priuatio gratiæ de ſentētia illorū,eſſe in volūtate immediatè; gratiam verò minimè.Sextò quia cū gratia ſit diſpoſitio ad gloriā,& gloria ſit in potētijs (quoniā eſt operatio circa Deū clarè viſum) erit, & gratia immediatè in potētia.Propterea ꝙ diſpoſitio,& forma ſunt circa idē ſubiectū.Vltimò;quia etiam ſi demus animæ eſſentiam perfici à gratia; nō tamē perficitur eſſentia reſpectu omniū potentiarū:ſed reſpectu ſolius volūtatis: ergo principali' gratia perficit volūtatē,& ad eius operationes perficiēdas principalius datur.Nā ex oppoſito,ſcilicet, ꝙ gratia detur animæ ratione omniū potētiarū, vt earū operationes eſſent meritoriæ, ſequeretur operationē intellectus, quæ eſt prior volūtatis operatione, eſſe meritoriā abſq; actu volūtatis,ꝙ eſt falſiſſimū:ſed de his abūdātius in lib. cōtrouerſiarū.

Alex. Alen. q. 61. m. 3. & q. 63. S. Th. q. 111. 1.2. Duran. q. 3. Ricar. & alij hac diſt. 26.

Artic. III. De diuiſionibus Gratiæ?

Quoniam Magiſter in hac diſtinctione diuiſionē gratiæ in operantem,& cooperantē,&c.affert. Opere pretium duxi præcipuas diuiſiones gratiæ ſuprà poſitas examinare. Abſoluetur autē art.hic,etiam poſitis aliquot difficultatibus.

Alex. Alen. m. 3. S. Tho. art. 2. Duran. q. 3. & alij vbi. s. Vega lib. 6. ſuper concil. Trident. c. 5. 6. & 7. S. Bona. d. 27. q. 1.

Prima diffic. Vtrùm rectè gratia in operantem, & cooperantem diuidatur?

MAxima eſt inter diſcipulos S. Thomæ concertatio, quid per gratiam operantem, & cooperantem intelligendum ſit. Sunt enim de hac re tres opiniones. Prima dicentium auxilium Dei ſpeciale ad omnes actus interiores:vt ad credendum,diligendum,& pœnitendum, &c. ſicut oportet,eſſe gratiam operantem; quoniam iſti actus fiunt à ſolo Deo, ſine nobis; auxilium autem ad actus exteriores meritorios;vt ad ieiunium,eleemoſynam, &c. vocari gratiam cooperantem. Secunda opinio tenet gratiam operantem

rantem nominari auxilium ſpeciale, quo primo homo mouetur ad volendum finem, nempè, ad diuertendum à malo, & ad ſeruiendum Deo viuenti. Vt quando dicit homo, volo eſſe bonus; quoniam hic actus fit in nobis à ſolo Deo, ſine nobis. At verò auxilium ad electiones mediorum, quibus Deo ſeruiendum eſt. v. g. an in cœlibatu, vel in coniugio, & ad exequendum media ad finem aſſequendum conuenientia, vocari gratiam cooperantem. Tertia opinio tuetur gratiam operantem eſſe auxilium præueniens, quo Deus aliqua in nobis ſine nobis operatur, huiuſmodi eſt multiplex Dei vocatio, in qua nihil agimus, ſed habemus nos merè paſſiuè, inſtar audientium: cooperãtem verò gratiam eſſe auxilium concomitans ipſam conuerſionem, & omnem bonam finis, & mediorum volitionem. Sunt tamen prius notanda, quædam fundamenta, eruditione plena. *Hæc eſt Soti lib. 1. de nat. & gratia. c. 16.* *Vega. cap. 3. propè finem vbi. §.*

Inter agentia creata, quæ agunt à propoſito: vt ſunt artifices, & Deum ſummum omnium opificem, quando ad extrà operantur, hoc intereſt, quòd in agentibus creatis alia eſt potentia volendi à potentia exequendi, quod volitum eſt. Artifex enim per voluntatem vult. v. g. domum extruere: exequitur tamen per motum manuum volitionem. In Deo autem non eſt alia potentia volendi, & exequendi. Cùm primùm enim vult aliquem effectum, ſtatim eſt in rerum natura ipſe effectus. Quoniam inter actum voluntatis Dei, & effectum, nulla eſt actio media, qualis eſt in agentibus liberis, ſiue per voluntatem. Colligitur hoc fundamentum ex diuina ſcriptura dicente. Dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux. Et alibi, ipſe dixit, & facta ſunt. Item omnia, quæcunq; voluit, fecit, &c. Et ratio eſt; quia omne agens exequitur ſuã actionem per aliquam potentiam, ſibi propriam, & in Deo nulla eſt potentia executiua ad extra, præter voluntatem; ergo operatur ſuũ effectũ ad extra per ſolum propriam volũtatẽ. *1. Fundam.* *Gen. 1.* *Pſal. 148.* *Pſalm. 113.*

Hinc, quotieſcunq; in diuina ſcriptura apud Theologos dicitur, Deum mouere, create, concurrere, cauſare, præſtare auxilium creaturis, vel aliud ad extra operari, nihil aliud intelligendum eſt, quàm Deum velle talem effectum. Et ratiò ex proximè dictis eſt; quia velle Dei eſt ſuum efficere. Append. 1.

Append. 2. Hinc, auxilium diuinum in generali, vel Deũ alicui creaturæ auxiliari, eſt gratuitus Dei concurſus cum creatura ad aliquem effectum producendum, ideſt, Deum velle, quòd aliqua creatura, producat talem effectũ. Nam cùm in Deo nulla ſit actio ad extra præter eius volitionẽ, eius auxilium erit tantùm eius volitio alicuius effectus.

2. Funda. Auxilium Dei eſt duplex. Generale vnũ. Alterum ſpeciale, quæ bifariam differunt. Primò ex parte effectus; quia generale eſt voluntatis diuinæ concurſus, ſiue volitio diuina, qua vult Deus; vt creatura producat actiones naturales (id eſt non meritorias) quarum finis eſt naturalis. Speciale autem eſt volitio diuina, qua vult; vt creatura aliqua producat actiones ſupernaturales; quarum finis eſt ſupernaturalis, nempè, aſſecutio beatitudinis. Cuius generis ſunt actiones meritoriæ exiſtentium in gratia, vel quæ ſunt diſpoſitiones ad conſequendam gratiam: vt eſt pœnitentia. Secundo diſtinguntur ex parte Dei; quoniam auxilium generale nemini vnquàm, niſi miraculoſè à Deo negatur: ſpeciale verò ad actus meritorios, vt ad pœnitendum, multis citra miraculũ denegatur; vt Pharaoni, quando fuit cor eius induratum. Et *Exod. 10.* Iudæ, quando laqueo ſe ſuſpendit.

Matth. c. 27. Hinc denegatio auxilij ſpecialis, nihil aliud fuit, quàm Append. 3. Deum non habuiſſe volitionem: vt dictos ſuorum peccatorum pœniteret, quemadmodum voluit, vt B. Petrum pœniteret. Et ideò dicitur ſpecialis, quando citra miraculum vni conceditur, & alteri denegatur.

3. Funda. Subtractio auxilij ſpecialis ad pœnitendum neceſſarij eſt pœna peccati. Ratio eſt; quia ex eo, quòd aliquis abutitur generali auxilio, ad benè moraliter operandum, ſubtrahitur illi auxilium ſpeciale ad conuerſionem neceſſarium. Ideoque illi imputatur; quia fuit volita ſubtractio in ſua cauſa. Quod teſtatur D. Paul. ad Rom. 1. vbi de gẽtibus ait. Qui cùm Deũ *Ad Roma. c. 1.* cognouiſſent, non ſicut Deum glorificauerunt, &c. Proptereà tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt facerent ea, quæ non conueniunt.

4. Funda. In iuſtificatione impij, ſiue peccatoris aliqua Deus ſe ſolo ſine nobis operatur in nobis; vt prędeſtinatio ad gloriam, inſpiratio

ſpiratio ad bonũ,&c. De quibus Apoc. 3. Ego ſto ad oſtium *Apoc. 3.* & pulſo. Quæ nobis non imputantur; quia reſpectu illorum merè paſſiuè nos habemus: ſicut dæmonis tẽtatio eſt ab ipſo ſine nobis. Suggeſtio enim quæ eſt tẽtationis initium, nobis non imputatur; immò cedit in meritum, ſi cùm primũ incipit, reijciatur. Aliqua autem operatur Deus nobiſcum, vt eſt actus pœnitendi, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam. Eſt autem hoc funda. in concil. Arauſic. 2. can. 20. breuiſſimè definitum, vbi ita ſcribitur. Multa in homine bona fiunt, quę nõ facit homo, huiuſmodi autẽ eſt iuſtificationis initium, quod vocatur gratia præueniens, aut excitãs. Sumpta igitur gratia pro auxilio Dei ſpeciali, & nõ prout ſignificat qualitatẽ inhærentẽ, quæ etiã operans dici poteſt; vt facit nos formaliter Deo gratos, & cooperans: vt nobiſcũ ad opera bona cõcurrit; qm̃ inclinat nos ad meritoriè operãdũ; eſt adhuc ſub iudice il lis, vt diximus, quãdo operãs, & quãdo cooperãs eſſe dicatur.

CONCLVSIO I.

Gratia operãs nõ eſt auxilium diuinũ ad opera tãtũ interiora. Et ratio à definitione gratiæ operãtis, quam ponit D. Aug. eſt, quoniã cùm gratia ſit auxilium diuinũ, quo Deus *D. Aug.* operatur aliquẽ effectũ ſine nobis; & pænitentia ſit opus interius, quod nõ producitur ſine nobis; quia eſt effectus liberi arbitrij (qui enim creauit te ſine te, nõ iuſtificabit te ſine te) profectò nõ dicetur gratia operãs reſpectu cuiuſcũq; actus interioris; vt autores primæ opinionis arbitrantur.

CONCLVSIO II.

Neq; eſt gratia operans auxiliũ diuinũ, quo homo primo, mouetur ad volẽdũ finẽ. Hanc concluſionem cõtra ſecundã opinionẽ defendit Vega. cap. 5. vbi ſup. propè finẽ. Et ratio, *Vega vbi. S.* præter illius argumenta, eſt: quia intentio iſta, volo recedere à peccato, & Deo inſeruire, eſt diſpoſitio immediata ad gratiam, quoniam eſt prima pars pœnitentiæ, & eſt à nobis, mediante auxilio diuino: ergo non eſt ſolùm à gratia operãte, per quam Deus in nobis ſine nobis operatur.

CONCLVSIO III.

Gratia operans, & cooperans ſolùm, ſicut auxilium, excitans, ſiue præueniens, & auxilium adiuuans, ſiue concomitãs

diſtin-

Act.9. diſtinguntur.Probatur exemplo B. Pauli. Act. 9. Nā primò obiurgatione illa;Saule,Saule,quid me perſequeris?Et Luce, quæ circumfulſit,& eū de cœlo,& in terram proſtrauit, excitatus eſt: vt ad Chriſtum conuerteretur. Et ita vocatio iſta, in qua Paulus nihil operatus eſt:ſed ſolus Deus, dicitur gratia præueniēs,& operās. Secūdo autē eſt miſericorditer adiutus:vt vocationi ſuę obediret,& diceret.Dn̄e,quid me vis facere?Ecce cōuerſionē per auxiliū cooperās,& adiuuās. Nā adiutus Paulus diuina volitione,elicuit prædictū actū. Dn̄e, quid me vis facere?quæ quidē fuit vera cōuerſio elicita à libero arbitrio Pauli,& à gratia cooperāte,ideſt,à ſpeciali Dei auxilio.

Append.4. Hinc gratia operās erit auxiliū præueniēs,in quo nos habemus merè paſſiuè;vt vocatio peccatoris, quæ, vt ſuprà diximus)fit varijs modis,vel per terrores,& viſiones,vt Nabuch. Vel per flagella,vt Pharaoni: gratia autē cooperās erit auxiliū,ideſt,volitio cōcomitans omnes noſtras bonas operationes,de qua ſcriptū eſt.Sine me nihil poteſtis facere.

Ioan.15.

Secunda diffic. De diuiſione gratiæ in præuenientem,& ſubſequentem?

Alex. Alen. vbi.ſ.m.3. S.Th. q. 110. & 111. art. 2.& alij vbi ſ.

Reuoca primū in memoriā gratiā ſumi, vel pro auxilio ſpeciali,quod nō eſt qualitas poſitiua in homine;ſed ſolū eſt volitio diuina,& dicitur gratia,eò q̄ gratis,& indebitè datur,vel ſecūdo pro gratia habituali,quæ eſt celebris apud Alex.& S.Th.locis citatis diuiſio , de qua hactenus mentionē fecimus.Et reſpōd. huic difficultati p̄ ſequētes ꝓpoſit.

Prima Propoſitio.

Vega lib.6.c. 6.in concil. Trid. ſeſſ. 6. cap.5. Si gratia pro habitu gratū faciente accipiatur,eadē numero pręueniens,& ſubſequēs:diuerſis tamē reſpectibus nominatur.Dicitur enim præueniēs,quatenus hominē ſanat,& iuſtificat,& quatenus ad operādū inclinat, ſubſequēs appellatur.

Pſalm.58. Pſal 22. Probatur hæc ꝓpoſitio ex pſ.58.miſericordia eius præueniet me,& rurſus pſ.22.miſericordia tua ſubſequatur me.hinc ſic colligo rationē.Miſericordia Dei eſt vna numero,& eadē vocat gratia p̄ueniēs,& ſubſequēs;ergo vtraq;eſt vna numero.ſ. vnicus habitus pro qua quidem obtinēda erat eccleſia dicēs.

Tua

Tua nos, domine, gratia ſemper præueniat, & ſequatur, &c. Et animaduerte, quòd cùm ſint varij gratiæ effectus (vt infrà dicetur) ita ſe ad inuicèm habent, vt prior reſpectu ſubſequentis ſemper dicatur gratia præueniens, & poſterior ſubſequens.

Secunda Propoſitio.

Gratia pro auxilio ſpeciali ſumpta etiam in gratiam præuenientem, & ſubſequentem diuiditur. Hæc propoſitio confirmatur ex concilio Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. vbi inſpiratio, Deiq; vocatio gratia præueniens nominatur.

Tertia Propoſitio.

Gratia præueniens eſt omne illud, quo miſericorditer peccatores ad iuſtitiam pertrahuntur, hæcque eſt gratiæ præuenientis definitio. Et pertrahuntur aliquando aduerſis: vt Nabuchodonoſor, Et Dauid quando per Nathan comminatus eſt illi, dicens. Non recedet gladius de domo tua, &c. Et Ezechias per Iſaiam. Aliquando etiam proſperis, vt habetur in pſalm. Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei, & talis confeſſio non reprobatur.

Daniel. 4. *2. Reg. 12.* *Iſai. 38.* *Pſalm. 48.*

Quarta Propoſitio.

Gratia præueniens alia excitans, alia adiuuans. Hæc propoſitio expreſſè habetur in eodem cap. 5. ſeſſ. 6. concil. Trid. nomine gratiæ excitantis intelliguntur, quæ à ſolo Deo in nobis efficiuntur; vt pœnitere velimus. Gratia verò adiuuans eſt concurſus diuinus, quo adiuuamur ad fidem, ſpem, dilectionem, & pœnitentiam eliciendam, quæ omnia ſunt immediatæ diſpoſitiones ad iuſtificationem. Et hîc concurſus eſt volitio diuina, qua Deus vult nos elicere tales actus, qui ſunt immediata diſpoſitio ad gratiam: vt credere, ſperare, diligere, & pœnitere, ſicut oportet ad iuſtificationem. Et licet tale auxilium, ſiue diſcurſus, non ſit in poteſtate hominis: eſt tamen in eius poteſtate, tale auxilium bonis operibus moralibus à Deo impetrare. Quæ quidem opera moraliter bona poſſunt fieri ex viribus naturæ, & auxilio generali ipſius

Dei,

Dei, quod nemini vnquàm denegatur. Hoc enim eſt quod *Daniel. c. 4.* Daniel Nabucho. Regi conſuluit dicens. Rex cõſilium meũ placeat tibi,& peccata tua eleemoſynis redime.

Dub.1.

DVB. Quomodo gratia excitans,& adiuuans diſtinguntur.

Vega vbi. ſ. à cap.5.vſque ad 9.

RESpondeo; non vno tantùmmodo, ſed multis inter ſe differunt. Primò ex parte cauſæ efficientis: quia operationes gratiæ excitantis fiunt à Deo ſine nobis; operationes verò cauſæ adiuuantis,vt ſufficienter pœnitere,ſunt à Deo ſimul, & à libero arbitrio noſtro. Aliter enim non eſſent meritoriæ.Secundò,quia vtraque gratia ſemper requiritur ad impij,ſcilicet, infidelis iuſtificationem; non tamen ad iuſtificationem peccatoris, ideſt, fidelis. Patet exemplo B. *Actorum. 9.* Pauli,qui vt crederet,fuit increpatus. Saule, Saule, &c. & illuſtratus. Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris. Et ratio eſt; quia illuſtratio eſt gratia excitans, & impiùs, niſi illuſtraretur,non poſſet conuerti; fidelis autem, cùm iam ſit illuſtratus per fidem,poteſt ſubito odio habere peccata, cùm ſit conſcius gehennæ,& gloriæ, &c. Atquè ita non ſemper ad iuſtificationem peccatoris requiritur gratia excitans, cùm ſit ſatis ſola adiuuans. *Prou.1.* Tertiò quia gratia adiuuans non ſemper ſortitur ſuum effectum: vt patet in Pharaone. Et Prouerb.1. *Matth.23.* vocaui,& renuiſtis:adiuuans autem nunquàm fruſtratur, ſed *Pſalm.75.* ſemper ſuum ſortitur effectum. Et ratio eſt; quia gratia excitans eſt voluntas ſigni, quæ eſt impedibilis; vt apud Matth. Quoties volui congregare,&c.& noluiſti. Gratia autem adiuuans eſt volũtas beneplaciti Dei, quæ impediri non poteſt. Iuxta illud.Et quis reſiſtet tibi? Quartò differunt;quia multi, quibus Deus maiorem gratiam excitantem confert, deteriùs conuertuntur,vt patet in Pharaone, qui deterius fuit conuerſus,quã Dauid, quem Deus mitius flagellauit.Et illud reprobationis:hoc autem prędeſtinationis eſt ſignum.Secus autem eſt de gratia adiuuante: nã illi perfectiùs conuertuntur, quibus Deus maiorem gratiam adiuuantem impartitur; vt patet exemplo Petri,& Pauli,& Magdalenæ. Et ratio eſt; quia iſti mo-

mouentur efficacius à Deo per voluntatem beneplaciti: alij verò per ſolam ſigni voluntatẽ mouẽtur. Quintò, quia gratia excitans præcedit tẽpore iuſtificationem. Non enim cum primũ quis vocatur, conuertitur, vt conſtat exemplo Dauidis, & Pauli, qui poſteriùs tẽpore ab increpatione fuerunt conuerſi; at verò gratia adiuuans natura præcedit, non tempore noſtrã iuſtificationem, & conuerſionem. Vltimò, quia gratia adiuuãs eſt entitas increata, ſcilicet, volitio diuina, qua Deus vult aliquem ſufficienter pœnitere, vt modò diximus: gratia autem excitans eſt entitas creata, ſcilicet, increpatio in Paulo, & in Pharaone flagella.

DVB. II. Quidnam eſt Gratia ſubſequens?

CONCLVSIO.

EST auxilium ſpeciale ad perſeuerãdum in amicitia Dei. Probatur autoritate D. Auguſt. dicentis. Præuenit, vt ſanemur, ſubſequitur, vt ſanati vegetemur. Et in oratione, tua nos domine gratia, &c. habetur: ac bonis operibus iugiter præſtet eſſe intentus. *D. Auguſt.*

Tertia diffic. *De diuiſione Gratiæ in gratum facientem, & gratis datam?*

IAm multa hactenus de hac diuiſione diximus, ex quibus licet colligere, quomodo iſtæ duæ gratiæ diſtinguantur. Nam primò differunt penes quidditatem quoniam gratiam faciens eſt qualitas poſitiua, per quam homo fit Deo gratus, & eſt ad vitam æternam acceptus: gratia verò gratis data non eſt qualitas poſitiua, ſed donum, & pactum diuinum de concurrendo cum aliquo ad opera ſupernaturalia. Secundò, penes finem: nam prima eſt ad propriam vtilitatem: ſecunda verò ad vtilitatem Eccleſiæ. 1. Corinth. 12. vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem, ſcilicet, eccleſiæ. Tertiò, quia prima non eſt cõpoſſibilis cũ peccato. Nullus enim niſi purgetur à vitiis, poteſt gratiã Dei accipere; vt docet B. Chryſoſt. & refertur de pœn. diſt. 1. c. non poteſt. *Alex. Alen. q. 63. S. Th. q. 111. art. 1. q. 1. & 5. & alij vbi. ſ. 1. Cor. 12. B. Chryſoſt.*

Et de

Et de conſecra. diſt. 4. cap. non poteſt: ſecunda verò poteſt
Ioan.11. cum mortali peccato exiſtere. Caiphas enim peſſimus prophetauit. Et Balaam donum quoque prophetiæ habuit. Vltimò, quia prima non amittitur ſine culpa: imò ad incrementum meriti plerumque poteſt amitti. Lege D.Greg. lib.1.moral.cap.vltimo,& penult.

Quæſt. III. De cauſa Gratiæ.

Alex. Alen. q.61.m.5. *S. Th.q.112.* AD maiorem explicationẽ huius quæſtionis nota, quæ ſequuntur. Cauſa efficiens eſt, quæ in ſubiecto aliquid ad introductionem formæ operatur. Patet inductione
1.Nota. cæterarum cauſarum: quia materia ſolùm ſe habet paſſiuè, finis mouet efficientem, forma dat eſſe ſubiecto, vel ſubſtantiale, ſi ſit ſubſtantialis, vel accidentale, ſi ſit accidens. Cauſa
2.Nota. efficiens, vel eſt principalis, quæ operatur per propriam formam, & reddit ſibi ſimile paſſum: vel eſt minùs principalis, quæ non intendit aſſimilare ſibi paſſum: ſed principali cauſæ. Quod quidem eſt veriſſimum, non ſolùm in cauſis naturalibus: vt in igne, quando agit in lignum: verùm etiam in moralibus, quæ per intellectum, & voluntatem operantur; vt artifex. v.g. ſcribens reddit papyrum ſibi ſimilem imprimendo in ea characteres, ſimiles notitiis, quas in mente habet. Et calamus cùm ſit cauſa minùs principalis, reddit ſimilem papyrum non ſibi: ſed ſcribenti.

Append. Hinc maxima illa phyſica (Omne agens aſſimilat ſibi paſſum) eſt de cauſa efficienti principali intelligenda.

3.Nota. Nullus effectus in vniuerſum eſt ſua cauſa principali perfectior; quia recipit eſſe ab illa, & reddit effectum ſibi ſimilem: non autem perfectiorem.

4.Nota. Cauſa efficiens minùs principalis eſt quadruplex. Vna inſtrumentalis, per cuius actionem agens principale tranſmittit effectum in paſſum: vt eſt calamus reſpectu ſcribentis, cuius actio eſt tactus. Altera eſt miniſterialis, quæ applicat actiua paſſiuis; vt qui applicat igni ligna. Tertia eſt meritoria, quæ obſequiis, & precibus mouet efficiẽtẽ ad operãdũ.

Quarta

Quarta eſt diſpoſitiua, ſiue diſponens, quæ præparat ſubie-ctum, vt poſſit formam recipere: vt calor excitat lignum ad formam ignis introducendam. Inter has quatuor cauſas, ſola prima eſt inſtrumentalis, quia ſola illa attingit, & producit effectum cauſæ principalis immediatè: vt patet exemplo calami; reliquæ verò officiunt quaſdam diſpoſitiones, tanquàm effectus priores, deſtinatos ad effectus poſteriores.

Per gratiam efficitur homo Deo ſimilis. Et ratio eſt, quia per gratiam efficitur homo filius Dei adoptiuus, quæ adoptio nihil aliud eſt, quàm promiſſio vitæ æternæ: vt homo in viſione diuinæ eſſentiæ beatificetur. Quod docuit D. Petrus dicens Maxima, & pretioſa nobis promiſſa donauit: vt per hæc efficiamur diuinæ conſortes naturæ. *5. Nota.* *2. Pet. c. 1.*

Prima difficult. An ſolus Deus *ſit cauſa efficiens gratiæ?*

LEge S. Thom. artic. 1. vbi ſuprà, & quæſt. de cauſalitate gratiæ in floribus quarti in tract. de ſacramentis in genere.

CONCLVSIO I.

Solus Deus eſt cauſa efficiens principalis gratiæ. Et ratio eſt; quia cauſa principalis eſt, quæ reddit ſibi ſimilem effectum; vt conſtat ex ſecundo nota. & Deus per gratiam reddit hominem ſibi ſimilem: vt in quinto nota. patet. Et confirmatur, quia ſolius Dei eſt remittere peccata. Matth. 9. Et infuſio gratiæ remiſſio peccati eſt. *Matth. c. 9.*

CONCLVSIO II.

Sunt, præter Deum, aliæ minus principales gratiæ cauſæ. Nam Chriſtus, quatenus homo eſt, cauſa meritoria dicitur gratiæ, quæ ad efficientem reducitur, & ſacramentum eſt cauſa inſtrumentalis, & ſacerdos adminiſtrans. Lege flores quarti citatos, & concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7.

Secunda diffic. Vtrùm ex parte hominis requiratur aliqua diſpoſitio, ſiue præparatio ad gratiam?

Alex. Alen. S.Thom. art. 2.& alij vbi ſuprà.

SEnſus tituli eſt, ſcilicet, An poſſit homo iuſtificari abſque eo, quòd conuertatur in Deum per aliquem actum amoris, vel quid ſimile, quo anima illius ad gratiam præparetur.

Capreol. Palu. Hiſpalenſi.

Explicata cauſa efficienti gratiæ, nũc diſpoſitiua eius cauſa tractatur. Fuerunt duæ opiniones de hac re. Vna Capreoli, Paludani, & Hiſpalenſis, affirmantium, gratiam nunquam, etiam paruulis dari ſine aliqua præuia diſpoſitione, quam in baptizatis dicebant eſſe characterẽ, & in ſanctificatis in vtero qualitatem quandam, quam ornatum appellabant. Quæ opinio iam eſt in exilium relegata. Altera opinio eſt Scoti in. 3. diſtinct. 19. aſſerentis, nulla præuia diſpoſitione, dari paruulis gratiam.

Scot. in. 3. d. 19.

CONCLVSIO I.

Gratia paruulis abſq; nulla præuia diſpoſitione: ſed ſolùm habita ratione ad paſſionem Chriſti Ieſu datur. Hæc concluſio eſt definita in cap. maiores de bapt. & eius effect. Et ratio eſt; quia ſicut originale peccatum ſine præuio aliquo voluntatis actu; ſed per ſolum Adæ demeritum contrahitur, ita etiam abſquè actu voluntatis in Deum, ſed per ſolum Chriſti meritum delebitur. Quod apertiſſimè docuit D. Paul. ad Rom. 5. dicens. Si enim vnius delicto multi mortui ſunt, multò magis gratia Dei, & donum in gratia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit, &c.

Ad Rom. c. 5.

CONCLVSIO II.

Ioelis. 1

Gratia adultis nunquàm ſine præuio aliquo actu conuerſionis in Deum conceditur. Patet Ioelis. 1. conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Vnde adultus, quàmuis nunquàm peccauerit, iuſtificari non poterit, niſi per proprium motum in Deum conuertantur. Ratione confirmatur: nam, vt adulti per proprium voluntatis motum à Deo auertuntur, ita non poſſunt, niſi per proprium voluntatis actum, in Deũ cõuerti. Per quaſcunq; enim cauſas res naſcitur, per eaſdẽ diſſoluitur. Et ideò Chriſtus, antequã ſanaret paraliticũ, interrogauit

gauit illum. Vis ſanus fieri? Qui reſpōdit, hominē non habeo: *Ioan.5.*
quia ſicut per voluntatē peccamus, debemus per voluntatem
ſanari. Fuit concluſio hæc definita cap. maiores citato. Et denuò in concil. Trid. ſeſſ. 6. in decreto de iuſtificatione c. 6. & can. 9. fuit expreſſe ſub anathemate definita.

Hinc, confutatur error lutheranorum, qui affirmabant impium ſola fide iuſtificari, ita vt nihil aliud requiratur, quod ad iuſtificationis gratiam conſequendam cooperetur. *Hæreſis.*

CONCLVSIO III.

Actus, quo homo ad gratiā diſponitur, à libero arbitrio, & ab ſpeciali Dei auxilio eſt. Nā diuina ſcriptura loquēs in perſona peccatoris inquit. Conuerte nos Dñe, & cōuertemur. Et Ioan. 6. omnis, qui audit à patre, & didicit, venit ad me. Vnde nullus venit ad Chriſtū per fidē, & dilectionē, niſi priùs à patre vocetur, & ab eo per auxilium ſpeciale diſcat. Et ratione confirmatur: quia cùm peccator, aſcendens à peccato ad gratiam, moueatur, mouebitur à Deo adiuuante. Nam omne, quod mouetur, ab alio, & non à ſe ipſo mouetur. Eſt etiam expreſſè definita in concil. Trident. cap. 5. vbi ſuprà. *Threnorum c. 5.* *Ioan. 6.* *Ariſt. 7. phyſic.*

Tertia diffic. Vtrùm facienti, quod in ſe eſt, ſtatim detur Gratia?

SPeciale auxilium Dei adiuuans nihil aliud eſt, quàm intētio, & volitio Dei; vt ille cuius cor ad pœnitētiam moueat, gratiam cōſequatur. Probatur ex D. Paul. ad Rom. 9. dicente. Non volentis, neq; currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quaſi diceret. Tam prædeſtinatiò, quàm eius effectus, nempè, vltima diſpoſitio ad gratiam, non eſt volentis præparari, aut præparantis ſe; ſed ſolius Dei miſerentis. *Alex. Alen. art. 3. & 4.* *S. Tho. art. 3. & alij vbi. ſ.* *Nota.* *Ad Roma.*

Hinc poteſt cōtingere, vt ſint duo, qui intenſiuè, & extenſiuè de peccatis æqualiter doleant, & vnus, & non alter eorū, gratiam conſequatur: vt patet Sauli, & Dauidis exemplo. Append. 1.

Hinc, ꝙ vnus tunc, & non alter gratiam conſequatur, non erit ex parte hominis pœnitentis: ſed ex parte Dei, cuius intentio fuit: vt ille cuius cor mouerat, aſſequeretur gratiam, & non alter. Et hoc eſt negare vni auxilium ſpeciale ad pœnitendum, & alteri illud condere, Append. 2.

CONCLVSIO. I.

Faciens totum, quod in ſe eſt per liberum arbitrium, cùm generali tantùm Dei concurſu, non ſtatim gratiam conſequitur. v.g. cùm pœnitet offendiſſe Deum, Deus tamen non adiuuit ſpecialiter eum: quia non ordinauit Deus hunc actum ad gratiam, tunc quàmuis faciat totum, quod in ſe eſt, per naturam, non conſequetur gratiam. Et ratio eſt; quia donum gratiæ excedit omnem virtutis humanæ præparationem, iuxta illud. Pſalm. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere, ideſt, ante ſpeciale auxilium, quaſi dicat: abſquè ſpeciali auxilio, ſiue gratia fruſtrà eſt pœnitentia. *Pſal.126.*

CONCLVSIO II.

Quando homo adiutus ſpeciali Dei concurſu, totũ, quod in ſe eſt, facit, ſtatim tunc neceſſariò neceſſitate non coactionis, ſed infallibilitatis conſequitur gratiam. Ratio eſt: quoniam eſt Dei promiſſio multis in locis ſacræ ſcripturæ expreſſa. Conuertimini ad me, &c. Et Ezechiel. In quacumque hora ingemuerit peccator. Et Ioan.6. omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Et ratio eſt; quia hæc eſt voluntas Dei, & eſt infallibilis, vt D.Auguſt. docet dicens. Per beneficium Dei certiſſimè liberantur, quicumquè liberantur. Hoc eſt, quando Deus vult liberare aliquem, certiſſimè, & infallibiliter liberatur. Quia, intentione abſoluta, ordinat Deus illum ad gratiam. Quæ quidem intentio, neque fruſtrari, neque deficere poteſt. *Ioel.1. Ezech.18. & .33. Ioan.6. D.Auguſt.*

Hinc, tanquàm de fide tenendum eſt, ſtatim gratiam conferri facienti ex diuino auxilio, quod in ſe eſt. Cor enim contritum, & humiliatum Deus haud deſpiciet. *Append.3. Pſalm.50.*

Quæſt. IIII. Vtrùm homo poßit certò ſcire ſe habere gratiam?

ALexan. Alen. q. 62. m. 7. & in. 4. p. q. 26. m. 1. art. 1. S.Tho. q. 112. art. 5. alij ſcholaſtici diſt. 17. lib. 1. S. Bonauen. p. 1. q. 3. Duran. q. 4. Ricard. art. 1. quæſt. 5. Scot. q. 1. artic. 1. Gerſon. 4 p. in opuſculo de ſignis bonis, & malis. Roffenſis

art.1.

art.1.11.&.12. contra Lutherum, Vega toto lib. 9. ſuper concil. Trident. Soto lib.3. de natura, & gratia à cap.10. vſquè ad finem lib. & in apologia contra Catherinum. Caſtro verbo certitudo, & verbo gratia. Olim hæc quæſtio erat breuis, & facilis explicatur vt conſtat apud Alexand. & S. Thom. qui breuiſſimè eam abſoluerunt: verùm; quia noſtra ætate Lutherani totis viribus conati ſunt gratiæ certitudinem ſtabilire, contra illos ſcripſerunt codices ampliſſimos Roffenſis, Vega, Soto, Caſtro, & alij, quos in principio quæſtionis citauimus. Cæterùm, vt titulus quæſt. rectè intelligatur, explicandum erit priùs, quid ſit, & quotuplex certitudo. Nomen autem certitudinis denotat firmitatem intellectus in iudicio, quod de re illa facit, cui certitudini contraria eſt dubitatio, ſiue intellectus fluctuatio. Quoniam, qui certus eſt in ſuo iudicio, tanta firmitate in illo quieſcit; vt licet vehementer impellatur, non ſit paratus, vel modicùm ab illo diſcedere. Et quamuis certitudo propriè conueniat intellectui; nihilominus tamen per quandam ſimilitudinem tribui ſolet voluntati, & virtuti naturali: quia voluntas ſæpè dubia eſt, & indifferens ad odium alicuius rei, vel amorem; nec magis ad vnam partem, quam ad aliam inclinatur. Cùm autem alteram firmiter elegit partem, tunc dicitur eſſe certa, & eò certior, quò maiori firmitate partem illam elegit. Quomodo videtur intelligi id, quod B. Paulus ad Roma. ait. Certus ſum enim; quia neq; mors, neq; vita, &c. Dicens ſe eſſe certũ, ſuæ volũtatis firmiſſimã in amore Dei expreſſit deliberationem. Tanto enim feruore, & tanta firmitate ſe Deum diligere perhibet: vt illi nulla creatura potens ad diuellendum illum ab amore Dei eſſe videatur D. Ambroſi. & B. Hiero. & Chryſoſt. fautores huius interpretationis Caſtro vbi ſup. eſſe docet. Certitudo dicitur eſſe triplex. Prima ex parte obiecti fidei catholicæ, cui nõ poteſt ſubeſſe falſum. Secunda fidei moralis, cui poteſt ſubeſſe falſum: eſſet tamẽ ſtultũ ei nõ aſſentiri, vt huic, Roma eſt. Tertia eſt certitudo experimentalis, quæ eſt infallibilis; vt huius, ego modò ſcribo. His poteſt addi quarta. ſ. coniecturalis certitudo, quæ per argumẽta ꝓbabilia, ſiue topica habetur. Et hæc eſt opinio cũ formidine oppoſiti. His ita plibatis.

Caſtro. v. g.

Ad Roma. c. 8.

Quadrupliciter titulus huius quæſt.poteſt intelligi iuxta quatuor modos certitudinis poſitos. Primò. An poſſit eſſe certus quis ſuæ gratiæ certitudine fidei catholicæ, ex parte obiecti, ita quòd, ſicut hæc, Deus eſt trinus, & vnus, eſt certa ex parte obiecti; ita hæc chriſtianus credens articulis fidei eſt in gratia, ſit vſquè adeò certa: vt ei non poſſit ſubeſſe falſum. In hoc ſenſu defenditur ab hæreticis. Quorum in hac parte duæ ſunt hæreſes. Et prima aſſerit omnem hominem iuſtum eſſe certum de ſua iuſtificatione certitudine fidei catholicæ. Secunda, quæ affirmat omnem hominem iuſtum eſſe obligatum ad certò, & firmiter credendum ſe per Dei meritum eſſe gratiam conſecutum, in quas hæreſes præfati doctores catholici inuehuntur. Secundò poteſt quæſt. intelligi de certitudine ex parte ſubiecti, ſcilicet, poſſe iuſtos habere certitudinem infallibilem, & experimentalem ſuæ iuſtitiæ, cui non poſſit ſubeſſe falſum. Hæc fuit opinio Catherini, & aliorum quorundam catholicorum. Opinabantur enim iſti, quòd quamuis iſta; chriſtianus eſt in gratia, non ſit de fide, ſicut iſta verbum eſt incarnatum: poſſe tamen chriſtianum aliquem per ſua opera interiora, & exteriora habere tantam certitudinẽ iuſtitiæ ſuæ ex parte intellectus, quanta habetur de iſta, verbum eſt incarnatum. Tertiò, quòd poſſit homo tantam certitudinem moralem ſuæ iuſtitiæ habere, quantam huius, Roma eſt. Hanc certitudinem affirmarunt, Vega cap.46. &.47. & Soto in apologia vbi ſuprà. Quartus ſenſus tituli, qui ab omnibus Theologis conceditur, eſt, nempè, poſſe aliquem habere certitudinem coniecturalem, ideſt, opinionem ſuæ iuſtitiæ. Explicato titulo, reſtat, vt quæſtionem aggrediamur, quæ meritò hunc occupat locũ; quoniam in fine præcedentis quæſt. dictum eſt, Deum, facienti quod in ſe eſt, gratiam ſuam non denegare. Poterit ne ergo gratiæ conceſſæ habere certitudinem? Et animaduerte primùm autores ſecundi ſenſus ſiue opinionis duobus modis à Lutheranis, qui primum ſenſum hæreticum profitebantur, differre. Primo; quia hæretici opinantur ſufficere ſolam fidem, & non eſſe neceſſaria opera, vt aliquis ſit ſuæ iuſtitiæ certus, catholici verò fatentur opera eſſe neceſſaria, ita ꝙ poteſt aliquis

Hæreſes.

ſuorum

ſuorum operum,& fidei eſſe conſcius;& per conſequens eſſe ſuæ gratiæ certus. Secundò, quia hæretici tuentur ſub reatu mortali aliquem obligari ad credendum ſe eſſe in gratia, quemadmodum obligatur ad credendum, verbum eſſe incarnatum; catholici verò pernegant aliquem obligari ad credendum ſe eſſe in gratia;poſſe tamen abſque peccato hoc credere extimant.

CONCLVSIO I.

Affirmare eſſe articulum fidei,quòd aliquis teneatur habere certitudinem ſuæ iuſtitiæ, eſt hæreticum. Probatur primùm apertiſſimè autoritatibus ſacræ ſcripturæ. Nam Eccl. 9.ita legitur. Sunt iuſti, atquè ſapientes, & opera eorum in manu Dei,& tamen neſcit homo: vtrum amore, an odio dignus ſit? ſed omnia, in futurum reſeruantur incerta. Et Iob cap.9.ita habetur. Si iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me,ſi innocentem oſtendero,prauum me comprobabit, etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima. Hinc,ſic colligo rationem. Si Iob,quem Deus ſimplicem,& iuſtum eſſe teſtatus eſt, ſuam iuſtitiam ignorare fatebatur, quomodo aliquis habebit ſuæ iuſtitiæ fidem, ſiue fiduciam vel habere tenebitur? Sunt innumeræ aliæ autoritates apud præfatos doctores. Secundò eſt hæc concluſio definita in concil. Trid.ſeſſ.6.cap.9.& canone.12.13.&.14. Tertiò confirmatur ratione: quia cùm fidelis poſſit aliqua culpa, quam culpabiliter ignorat,laborare,non tenebitur credere ſe eſſe in gratia,quoniam teneretur credere eſſe impoſſibile, laborare aliqua culpa impediente gratiam.

Eccl.9.

Iob.9.

Iob.1.

CONCLVSIO II.

Fides huius,ego ſum in gratia,non ſolùm non eſt neceſſaria ad iuſtificationem; ſed impedit illam. Probatur vnico exemplo pharisæi Luc.18. qui, cùm omnia legis præcepta ſeruaſſet, ſolùm propter confidentiam in ſua iuſtitia fuit damnatus. Ait enim textus. Dixit autem, & ad quoſdam, qui in ſe confidebant, tanquàm iuſti,& ſpernabantur cæteros. Tum etiam, & D. Petrus lapſus fuit in trinam negationem, quia nimia confidentia dixit. Si oportuerit me ſimul commori tibi,nõ te negabo. Vnde fides, ſiue fiducia propriæ

Luc.18.

Marci.14.

iuſtitiæ non ſolùm non eſt neceſſaria ad iuſtificationem: ſed impedit illam.

CONCLVSIO III.

Poteſt tamen homo iuſtus habere infallibilem ſuæ gratiæ certitudinem per diuinam, & ſpecialem reuelationem. Et ratio eſt: quia nemo dubitat, poſſe Deum, cui maluerit, hoc reuelare, & eum certum de ſua iuſtitia reddere: vt ſanctiſſimæ

Lucæ. 1. c. Virgini fuit reuelatũ, dicente angelo. Aue gratia plena, Dominus tecum, &c. Et Nathanaeli: de quo dixit Dominus. Ecce

Iac. 1. verè Iſraelita, in quo dolus non eſt. Et Magdalenæ, de qua di-

Luc. 7. xit Chriſtus. Remittuntur ei peccata multa, &c. Vade in pace. Fuit etiam omnibus apoſtolis, & nonnullis aliis ſanctis facta hæc reuelatio.

CONCLVSIO IIII.

S. Tho. de veritate q. 24. art. 9. Cano. de locis lib. 6. c. 3. Affirmare aliquem, quantumcumq; fidelem, & iuſtũ, atq; nullius peccati conſcium, citra diuinam reuelationem poſſe habere tãtã certitudinẽ ſuæ iuſtitiæ, quanta habetur propoſitionũ fidei catholicæ, cui nõ poteſt ſubeſſe falſum, licet nõ ſit fidei catholicæ certitudo, hæreticũ planè eſt. Probatur Eccl. 5. de propitiato peccato, noli eſſe ſine metu. Quẽ locum Nicol.

Eccleſi. 5. Lyran. explicat etiã de remiſſione peccatorũ, quorum egimus

Nico. Lyran. pœnitẽtiã. Non enim de illis debemus eſſe ſecuri; quia neſcimus, fuerit ne pœnitẽtia ſufficiens, an non? Eſt etiã definita in concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 9. ſub his verbis. Quilibet de ſua gratia formidare, ac timere poteſt, cũ nullus ſcire valeat certitudine fidei, cui nõ poteſt ſubeſſe falſum, ſe Dei gratiã eſſe cõſequutum. Erat etiam ante cõcil. cõcluſio de fide. Ait enim B. Paul.

1. ad Cor. 4. 1. ad Cor. 4. nihil mihi cõſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum: perinde acſi diceret. Non ſequitur, nullius peccati ſum

D. Ambro. conſcius: ergo ſum in gratia Dei. Lege ſuper hunc locum B.

D. Chryſoſt. Ambro. & D. Chryſoſt. homil. 11. ſuper epiſt. 1. ad Cor. qui dicũt, nõ propter ſe hæc dixiſſe B. Paul. ſed propter alios, ſcilicet, in perſona cuiuſcumque iuſti, nõ confirmati in gratia. Vltimò confirmatur ratione iſta, ego ſum in gratia, pendet ex ſola voluntate diuina acceptante noſtram pœnitentiam: voluntas autẽ Dei nemini eſt nota, niſi per reuelationẽ: quare neq; eius effectus, ſcilicet, creaturã eſſe illi gratã. Hæc cõcluſio eſt

contra

contra Catherinum,& alios quoſdam catholicos, quos quidem poſt concil.Trid.credendum eſt,Palonidiam cantaſſe.

CONCLVSIO V.

Temerarium eſt, & fortaſſis error affirmare, poſſe aliquem
citra reuelationem habere certitudinem moralem ſuæ gra-
tiæ, & iuſtitiæ. Et ratio eſt; quia certitudo moralis excludit
omnem formidinem, & ſcriptura ſacra multis in locis aper-
tiſſimè docet virum iuſtum debere ſemper pauidum eſſe, &
cùm metu, & timore operari. Iob.verebar omnia opera mea, *Iob.9.*
ſciens,quòd non parceres delinquenti. Et Prouerb.20. Quis *Prouerb. 20.*
poteſt dicere, mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato. *&.28.*
Et.c.28. beatus vir, qui ſemper eſt pauidus. Tum etiam quia
id,quod eſt moraliter certum, abſque vlla hæſitatione poteſt
iuramento confirmari, & nemo poteſt iuramento confirmare ſe iuſtum eſſe.Hæc eſt contra Vegam,& Sotum.

Hinc vir iuſtus non poterit eſſe tam certus de ſua gratia, ac Append.
eſt certus,ſe eſſe baptizatũ:nã,vt ſit certus ſe eſſe baptizatum,
ſatis eſt intẽtio miniſtri cõferẽtis ſacramentũ, de qua nullam
habet rationabilem dubitandi, aut formidandi cauſam:at verò vt certus ſit de ſua gratia,debet certus eſſe, ſe carere omni
peccato ex ignorantia,& remiſſionem peccatorum accepiſſe,
& Deo placere,& omnia eius præcepta rectè impleuiſſe, quæ
citra reuelationem cognoſcere poteſt nemo.

CONCLVSIO VI.

Vir iuſtus poteſt nihilominus certitudinẽ coniecturalẽ, ſi-
ue ex cõiecturis ſuæ gratiæ habere. Et ratio eſt:quia cum vita
hæc in periculis verſetur, via in exilio, finis in dubio, vt D. *D. Auguſt. in*
Aug. & experientia docent, pro ſolatio noſtræ peregrinatio- *ſoliloquio.*
nis Spiritus ſanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd *Ad Rom. 8.*
ſumus filij Dei. Sunt autem teſtimonia, & ſigna, ſiue coniecturæ multæ, & variæ in ſacris literis, ex quibus colligitur *Iſaiæ.32.*
dicta certitudo: ſed cum timore,& tremore, & metu,formi- *Ezech.18.*
dineque. Vt eſt illud Iſaiæ teſtimoniũ. Erit opus iuſtitiæ pax, *Pſalm.50.*
&c. Et illud. Si impius egerit pœnitẽtiã,&c. Et illud. Cor cõ- *&.31.*
tritũ,&c. Et illud. Dixi cõfitebor aduerſum,&c. Et tu remiſi-
ſti. Et illa, quæ 1. Cor. 13. à D. Paul. recẽſentur, vbi ait. Charitas *1.Cor.13.*
benigna eſt, &c. & ad Galath. 5. fructus autem ſpiritus, &c. *Ad Gal.5.*

de quibus ſignis copioſiſſimè diſputat magiſter Vega lib. citato adducens multorum ſanctorum patrum autoritates, & omnium theologorum teſtimonia, quorum eſt communis ſententia, quæ in hac vltima concluſione continetur.

Quæ omnia, amice lector, attentiſſimè erant legenda, non tam ad publicas conciones, vel diſputationes habẽdas, quam ad nos ipſos diſcutiendos, & videndum. Sit ne in nobis aliquod iuſtitiæ veſtigium? Opera enim noſtra teſtimonium perhibent de nobis, iuxta illud. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Ex quibus opinionem, & non fidem catholicam, aut moralem noſtræ iuſtitiæ poterimus habere. Et ratio eſt; quia dicta charitatis ſigna ſunt æquiuoca: nam poſſunt etiam à ſola virtute morali proficiſci: vt extant innumera geſta Socratis, & aliorum philoſophorum moralium his virtutibus plena.

Matth.7.

Hæreſis.

Hinc confutantur duæ hæreſes in principio quæſt. poſitæ, quæ omnium ferè vitiorum parentes, & proximæ cauſæ agnoſcuntur. Nam lutherani ſua falſa, & peſtilentiſſima certitudine auocãt ſuos auditores ab exercitio omniũ bonorum operum, & laxant concupiſcentiæ habenas: vt illam quocunque voluerit, abire ſinant. Quia per fidem ſolam iuſtificari ſe putant, & per illam ſe certos eſſe de ſua ſalute credunt. Quid? quòd nihil Deo magis iniurioſum eſſe poteſt, quàm affirmare illum recipere in ſuam amicitiam fures, ſicarios, parricidas, adulteros, & quoſcunque alios flagitioſos, & ſcæleſtiſſimos homines, & habitare in illis, & multa illis ſpiritualia dona concedere, dummodò in illis firma, fixaque fides permaneat. Caſtrum verbo fides hæreſi.2.contra hæreſes lege.

S.Tho.art.5. ad.2. vbi.§. & in p.p.q. 87.art.2. ad 1. Scot.in.3.diſtin.23.q.vnica. Caiet. art.5. citato. Sotoin apolo. contra Catherinum cap.5. Vega lib.9. citato.c.37.

Prima diffi. Poteſt ne aliquis habere ſuæ fidei certitudinem?

Quoniam hæretici ex certitudine fidei malè gratiæ certitudinem colligebant, oportet modò hanc difficultatem explicare. Duplex autem eſt modus grauiſſimorum doctorum aſſerentium certitudinem de fide infuſa. Lege omninò Vega vbi ſup. & cap.15.eiuſdem lib.

CON-

CONCLVSIO I.

Poteſt quilibet Chriſtianus ſuæ fidei actualis, & habitualis acquiſitæ habere experimentalem certitudinem. Et ratio eſt, quia habet experientiam huius actus, ſcilicet, credo, quicquid eccleſia Romana credit. Experiturque ſimul ſe ſine reſiſtentia, & delectabiliter, huiuſmodi actum elicere.

CONCLVSIO II.

Nullus Chriſtianus certitudine, cui non poteſt ſubeſſe falſum, eſt certus ſe fidem infuſam habere. Et ratio eſt; quia fides infuſa non infunditur niſi in baptiſmo, vel extrà, ſimul cum gratia, & cùm non ſit hæc de fide, ego ſum baptizatus, vel ego ſum in gratia, nequè erit de fide, quòd ego habeam fidem infuſam: quoniam hæc, ego habeo fidem infuſam, nequè eſt reuelata, nequè ſequitur ex reuelatis. Et quod Caiet. & alij affirmant iſtam, chriſtianus habet fidem infuſam, ita eſſe de fide, ſicut eſt iſta, verbum eſt incarnatum, eſt intelligendum in generali de quocunq; fideli baptizato; non tamen de aliquo in particulari: quia nulla particularis, vt iſta, ego habeo fidem infuſam, eſt de fide. Non enim eſt reuelata, neq; ſequitur ex reuelatis, ſed eſt certa, propter experientiam fidei actualis, & acquiſitæ. Nunquam enim fuit mihi euidens, quòd fuerim baptizatus, vel quòd fuerim in gratia quæ quidem fuerunt ſimul, quando infunditur gratia: vt ex cap. 7. ſeſſ. 6. in concil. Tridentino conſtat. *Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 7.*

CONCLVSIO III.

Poteſt nihilominus aliquis chriſtianus habere ſuæ fidei infuſæ moralem fidem, cui ſtultum eſſet non aſſentiri. Et ratio eſt, propterea quòd habet fidem moralem, quod ſit baptizatus, & in baptiſmo ſecundum veritatem catholicam recipiunt omnes fideles fidem infuſam, quam nullus, niſi per peccatum infidelitatis, amittit. *Alex. Alen. p. 3. q. 65. Vega vbi. ſ. cap. 38.*

Secunda diffic. Vtrùm poßit aliquis certitudinem fidei, aut moralem ſuæ ſpei habere?

Caſtro cõtra hæreſes. verbo fiducia, & verb. fides Hæreſi. 2.

HAec etiam diffic. contra lutheranos tractatur, qui ſicut ex certitudine fidei ſine operibus, ita etiam ex certitudine

Nota. tudine ſpei, ſiue fiduciæ, gratiæ certitudinem falſiſſimè, & ineptiſſimè, vt ſolent colligebant. Spes, vel ſumitur pro habitu ſupernaturali infuſo, inclinante nos ad expectandam gloriam, & hæc ab omnibus theologis definitur. Virtus diuinitùs infuſa, per quam certa cum fiducia noſtræ ſalutis, & æternæ vitæ bona expectantur. Vel ſumitur ſecundò pro actu elicito, quo gloriam ipſam expectamus, quæ diffinitur. Certa expectatio futuræ beatitudinis ex meritis, & gratia proueniens. Fiducia autem eſt ſpes, aut firmitas, ſiue robur ipſius ſpei, per quam volumus aliquod bonum arduum, nobis poſſibile, quod non puſillanimis, ſed magnanimis contingit.

S.Thom.2.2. q.18. art. 4. & q.129.art. 6.

CONCLVSIO I.

Quilibet chriſtianus ſuæ ſpei actualis poteſt eſſe certus. Et ratio eſt; quia quilibet eſt ſui actus conſcius.

CONCLVSIO II.

Non poteſt ſuæ habitualis ſpei infuſæ certus eſſe. Et ratio eſt, quia ſpes infunditur in baptiſmo, & non eſt infallibiliter certum, nos eſſe baptizatos. Potuit enim deeſſe miniſtri baptizandi intentio.

CONCLVSIO III.

1.Ioan.3. Bonis actibus noſtræ ſpei certitudinem augere poſſumus. *Pſal.4.* 1.Ioan.3. ſi cor noſtrum non repræhendit nos, fiduciam habe- *Concil. Trid. ſeſſ.6.c.16.* mus ad Deum. Et pſalm.4. ſacrificate ſacrificium iuſtitiæ, ſperate in Domino. Et ratio eſt, quia Chriſtus, cui, vt eſt redemptor, & confidendum, &, vt eſt legiſlator obediendum, maximè à nobis poſtulat bonorum operum exercitationem, & mandatorum Dei obſeruantiam, vt ſpes noſtra multò maior, & robuſtior efficiatur.

CONCLVSIO IIII.

Spes noſtra ex parte Dei promittentis certa, & infallibilis *Roman.c.5.* eſt. Probatur ad Roma. 5. ſpes autem non confundit, acſi dicat. Non deficient promiſſa diuina: ita vt expectantes in ipſo *Pſal.30.* erubeſcamus. Vnde Dauid. In te Domine ſperaui, non con- *Pſal.24.* fundar in æternum. Et alibi. Non erubeſcam, quoniam ſperaui in te. Et ratio eſt; quia cùm Deus neminem poſſit decipere, quantum eſt ex parte ſua, adimplebit promiſſum.

CON-

CONCLVSIO V.

Spes ex parte noſtra eſt incerta,& fallibilis,metumquè, & *Eccl.1.*
trepidationem habet coniunctam. Conſtat Eccleſi.1. qui ſine
timore eſt, non poteſt iuſtificari. Et Paul. ad Roma. qui ſtat, *Ad Rom. 11.*
videat ne cadat. Et ratio eſt; quia promiſſa Dei ſunt ſub hac le-
ge, ſcilicet, dummodò nos eius mandata obſeruemus. Nam
cùm lapſi fuerint Lucifer, Saul, Salomon, & Iudas proditor,
& alij innumeri, & intelligamus, non magis nobis Dei tute-
lam,& gratiam deberi,quàm illis, non eſt, cur ex parte noſtra
ſpem certam, & infallibilem habeamus, & ſine metu,& tre-
pidatione viuamus.

Hinc, quamuis ſpes aſſequendi beatitudinem ſit incerta ex Append.1.
parte noſtra: tamen quia ex parte Dei promittentis eſt certa,
poſſumus abſolutè concedere nos certam, & infallibilem
beatitudinis ſpem habere. Et ratio eſt; quia ad certitudinem
ſpei, quam in amico habemus, ſatis eſt nos pro certo ha-
bere amicum, nunquàm non promiſſa ſeruaturum, quàm-
uis timeamus nos in conditione, & lege ab amico poſita de-
futuros.

Hinc, non requiritur hoc iudicium certum, & infallibile, Append.2.
ego conſequar ſalutem. Tunc enim omnes Chriſtiani de
noſtra prædeſtinatione,& perſeuerantia eſſemus certi, quod
eſt hæreticum,& eſt, vt tale, definitum in concil. Trident. ſeſſ.
6. can. 15. & 16.

Hinc,quilibet fidelis faciens, quod in ſe eſt, firma, & cer- Append.3.
ta ſpe tenetur in hac vita per ſacramentum baptiſmi, & pœ-
nitentiæ peccatorum remiſſionem,& in futuro ſæculo vitam
æternam expectare. Nam ſi talem ſpem non habuiſſemus,
fruſtrà Chriſtiani eſſemus. Et ratio eſt; quia ſpes chriſtiana,
quæ innititur diuinis promiſſionibus, Deique miſericordiæ,
& omnipotētiæ fallax eſſe non poteſt. Quemadmodum ſpes,
quæ in homine collocatur, fallax eſt, quoniam, & verbum ho-
minis,& eius potentia deficere poteſt. Pſalm.144. Nolite con- *Pſalm. 144.*
fidere in principibus,&c.

Hinc, etiam, fideles nonnunquàm poſſunt certò ſperare, Append.4.
& confidere ſe remiſſionem peccatorum conſecutos fuiſſe,
& gratiam obtinuiſſe. Et ratio eſt; quia Deus paratiſſimus
eſt

eſt ad conferendam nobis gratiam, & remiſſionem peccatorum per ſacramentum baptiſmi, & pœnitentiæ, ſi obicem non poſuerimus, & eius mandata ſeruauerimus. Sic enim multis in locis ſacræ ſcripturæ ab eo promiſſum fuiſſe legimus. Quare ſi nulla ratio probabilis dubitandi appeuerit, nulliuſque peccati conſcij fuerimus, certò nos remiſſionem peccatorum conſequutos fuiſſe ſperare poſſumus. Certitudo enim ſpei, & confidentiæ ſæpiſſimè de his, quæ ſecùs accidere ſolent, habetur: vt patet Luc.12. exemplo diuitis dicentis. Anima mea habes multa bona, &c. Cuius ſpes nocte ſequenti fuit fruſtrata.

Luc.12.

Append.5. Hinc, homines iam, iam morituri, tenentur præcepto diuino certam ſpem, & fiduciam de miſericordia Dei, & peccatorum remiſſione per ſacramenti pœnitentiæ receptionem concipere. Et ratio eſt, quia nulla ratio ſpei, & confidentiæ poterat illos conſolari, ſi non poſſent certò ſperare, ſe iam per adminiſtrationem, & ſuſceptionem ſacramentorum, cum Deo in gratiam rediiſſe. Idem de timidis, & ſcrupuloſis hominibus eſto iudicium.

Hæreſis. Hinc, pœnitùs euellitur hæreſis Lutheri, & omnium, qui lutherano nomine cenſentur, affirmantium, fiduciam gratiæ, & gloriæ non in noſtris operibus: ſed in ſolis Chriſti Ieſu meritis eſſe collocandam. Non enim dicebant illi perditiſſimi, poteſt fiducia in duabus ſimul rebus collocari. Quod eſt falſiſſimũ: quia non repugnat rationi fiduciæ: vt in duobus, vel pluribus collocetur ordine quodam: ita vt in vno primo, & principaliter, & poſteà in alio minus principaliter conſtituatur, vt patet exemplo hominis infirmi aliquam ſpem ſalutis habenti, qui primam ſalutis fiduciam in Deo conſtituit, deinde in aliis multis rebus, videlicet, in medico, in aromatario, in minutore, in loco, vbi reſidet, in bona complexione ſua, & in ſuo regimine, in quibus omnibus, cum (vt apertiſſimè conſtat) ad ſanitatem recuperandam adiuuent, poterit infirmus fiduciam ſuæ ſalutis collocare. Perinde etiam theologãdum eſt in præſentia contra iſtos nebulones, debere nos collocare, ac ponere fiduciam, & ſpem habendi gratiam, & gloriam primo, & principaliter in Chriſto, quatenus Deus eſt;

quia

quia ea ſola ratione potẽs eſt dare nobis gratiam, & gloriam: iuxta illud quod propheta ait, gratiam, & gloriam dabit Dominus. Et in eodem Chriſto, quatenus homo eſt, tanquàm in eo, per cuius merita, gratia nobis reddenda eſt. Hic enim eſt, qui ſanat omnes infirmitates noſtras, qui redimit de interitu vitam noſtram, qui coronat nos in miſericordia, & miſerationibus, in quo etiam habemus fiduciam, & acceſſum in confidentia per fidem eius. Et poſt Chriſti merita ſuccedunt bona hominis opera, ſine quibus, etiam ſtante merito Chriſti, nullus poteſt vitam æternam adipiſci: quia Chriſtus dixit. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata: quare in bonis operibus noſtris propter miſericordiam Dei, & propter promiſſionem ſuam, qua promiſit hominibus, ſe daturum mercedem ſuam propter bona opera, non autem quòd ex natura ſua debeatur illis merces vitæ æternæ, erit quoque fiducia collocanda. Non enim ſunt condignæ paſſiones huius ſæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Vnde confidentes in bonis operibus nihil honori diuino detrahimus: vt lutherani nobis obiiciunt. Quoniam eam fiduciam, quam in noſtris operibus collocamus, in Dei bonitatem, & miſericordiam reiicimus: quia agnoſcimus per illam nobis euenire, ꝙ bona opera operari poſſimus, & quòd per illa aliquid apud Deum mereri valeamus.

Pſal. 83. *Pſal. 102.* *Epheſi. 3. c.* *Matth. 19.* *Ad Roma. c. 8.*

Magiſt. Sent. Diſtinct. XXVII.

MAgiſter in hac diſtinct. quatuor in ſumma proponit. Et primum eſt, definitio virtutis, quæ dicitur bona qualitas mẽtis, qua rectè viuitur, & qua nullus malè vtitur, quam ſolus Deus in homine operatur. Quæ definitio eſt D. Auguſt.

Hinc, ſequitur primò, fidem non eſſe à nobis, ſed à Deo: vt D. Paul. docuit dicens. Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, & hoc nõ ex vobis. Dei enim donũ eſt. Secundò ſequitur omnẽ virtutẽ infuſam, cũ ſit qualitas, nõ eſſe aliquo modo à libero arbitrio: ſed à ſolo Deo. Secundum eſt. ſ. gratia non eſt motus

D. Aug. Append. 1. *Ad Epheſi. c. 2.*

liberi arbitrij:ſed eſt virtus, qua anima iuſtificatur, & ſanatur, vt poſſit per liberum arbitrium meritoriè operari. Et ratio à ſimili eſt. Nam vt pluuia non eſt terra, aut germen, ſed eſt aqua, qua terra, vt operetur, rigatur: ita gratia non eſt anima, vel animæ operatio, ſed qualitas, qua anima ſanatur, vt meritoriè operetur. Tertium eſt, nempè, gratia, & liberum arbitrium conſtituunt vnum principium actus meritorij, & merita ipſa dona Dei ſunt. Et eſt D. Auguſt. dicentis. Coronat Deus in nobis dona ſua, & merita noſtra.

D. Aug.

Append.2. *Ad Rom.1.*

Hinc quando D. Paul. dicit gratia Dei vita æterna: non eſt intelligendus ita, ꝙ gloria Dei detur gratis ſine meritis: ſed ꝙ merita ipſa, per quæ datur gloria, ſint effectus gratiæ.

Quartum eſt, videlicet, vſus bonus liberi arbitrij principaliter à virtute: minus autem principaliter à libero arbitrio eſt. Hinc cùm duo ſint præcipui gratiæ effectus, vt ex dictis à Magiſtro conſtat, ſcilicet, ſanare animam, & efficere vt eius opera ſint vitæ æternæ meritoria, doctores ſcholaſtici in hac diſtinct. de iuſtificatione, & merito diſputant. Explicabitur autem littera Magiſtri vnica quæſtione.

Quæſt. vnica. De *effectibus Gratiæ.*

Artic. I. De *Iuſtificatione.*

DE iuſtificatione diſputat Alexand. Alen. in. 4. p. q. 17. m. 4. ſparſim per totum, vbi docet, quid iuſtificatio ſit, & quæ ad eam concurrant, & quo ordine, & in. q. 8. m. 3. art. 3. §. 2. ad argum. eiuſdem partis, vbi an, ad iuſtificationem impij requiratur verbum ſenſibile: declarat. Et in eadem. p. 4. q. 10. m. 4. art. 2. §. 5. quæſt. 5. collaterali ad argum. vbi explanat. Quomodo iuſtificare ſit maius opus, quam creare cœlum, & terram. Et rurſus in eadem. p. q. 5. m. 5. artic. 5. §. 8. vbi tradit: quomodo iuſtificatio noſtra à ſacramentis, à Deo, à gratia, à fide, à charitate, à ſacerdote, à mandatis, à lege, & ab operibus eſſe dicatur. &c. q. 17. m. 5. art. 2. ad argum. in fine, vbi exponit: quare iuſtificatio non ſit ſine nobis, ſicut creatio

creatio noſtri eſt ſine nobis. Item in.2.p. q.42.m.2.art.4. Vbi, an ſit iuſtificatio opus miraculoſum? tractat. Et tandem in 3.p. q.61.m.6.ferè per totum, Vbi iuſtificare, excitare, motus meritorios elicere, purgare, illuminare, perficere, viuificare, aſſimilare, gratificare: an ſint proprij, & per ſe actus gratiæ? Tum ſi iuſtificare priùs ſit, quàm viuificare, & purgare, quàm illuminare, abundè declarat. Agit etiam copioſè S.Thom.1.2. tota.q.113. Et S.Bonauen. Durand. Ricard. Scot. hac diſt.27. Vega lib.4.5.6.&.7.ſuper concil. Trid.& ſparſim in toto illo opere, & in opuſculo de iuſtificatione. Et Soto lib. 2. de natura, & gratia. Iam reſtat: vt abſoluamus articulum hunc, iuxta methodum, à nobis obſeruari ſolitam.

Prima diffic. An iuſtificatio ſit?

CONCLVSIO.

Eſt proculdubio. Eius enim paſſim ſacra ſcriptura mentionem facit, & de ea omnes doctores catholici citati, & ſancti patres tractant, etiam hæretici illam eſſe confitentur: ſed illi, vt infrà dicetur, mendatiis, & aſtutiis ſuis nebulam quandam, & tenebras errorum, & hæreſum obiiciunt.

Secunda diffic. Quid nomen iuſtificationis ſignificat?

CONCLVSIO.

Varias, & notatu dignas ſignificationes ad ſcripturam ſacram intelligendam habet. Hæc concluſio non aliter meliùs, quàm enumeratione ſignificationum probari poteſt: nam primò iuſtificatio; ſiue iuſtificare prò eo, quod eſt aliquem iuſtum, & innocentem verè, vel falsò pronunciare, & prædicare, ſumitur. Quomodo in foro exteriori iuſtificatur reus, quando abſoluitur. Et hoc modo intelliguntur varij ſcripturæ loci, vt Matth. 12. Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis, ideſt, iuxta opera tua iuſtificaberis, aut condemnaberis. Et hoc etiam modo dicitur

Vega lib.5. cap.3. & lib. 55.c.5.

Matth.12.

Luc.7. homo iuſtificare Deum, ideſt, iuſtum confiteri, vt Luc. 7.
Iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis, ac ſi dicat; Deus
eſt pronunciatus iuſtus ab omnibus filijs ſuis. In hoc ſenſu
Matth.6. oramus dicentes. Sanctificetur nomen tuum, ideſt, te omnes
Luc.1. iuſtum, & ſanctum in tuis actionibus confiteantur. Et rur-
Prou.17. ſus magnificat anima mea dominum, ideſt, magna Dei ope-
ra extollit, & prædicat. Et Proueb 17. Qui iuſtificat im-
pium, & condemnat iuſtum, vterquè eſt abominabilis apud
Iſai.5. Deum. Et Iſai. 5. Væ, qui iuſtificatis impium pro munceri-
bus. Secundo iuſtificari eſt augmentum iuſtitiæ ſumere.
Apoc.22. Apocal. 22. Qui iuſtus eſt iuſtificatur adhuc. Et Eccl. 18. Ne-
Eccl.18. vereatis iuſtificari vſquè ad mortem, ideſt, incrementum
Iacob.2. iuſtitiæ acquirere. Et Iacob. 2. Nonne Habraam ex operibus
iuſtificatus eſt, &c. ideſt. Nonne acquiſiuit iuſtitiæ augmen-
Ad Roma.6. tum. Tertiò accipitur pro eo, quod eſt, liberum eſſe ab ali-
qua ſeruitute. Qui mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato
Pſal.81. (ideſt à cauſis peccati) & dura eius ſeruitute eſt liberatus.
Quartò ſignificat ius ſuum vnicuiquè reddere. Pauperem iu-
ſtificate ideſt, in iudicio illis ius ſuum reddite. Quinto idem
Iob.c.9. eſt, quod ſe ipſum defendere. Si iuſtificare me voluero, os
meum condemnabit me. Sextò ſumitur pro eo, quod eſt,
ex non iuſto facere iuſtum. Quomodo Adam in primordio
ſuæ creationis declarant theologi fuiſſe iuſtificatum, & iuſti-
tia originali donatum. Vltimò ſumitur pro mutatione à pec-
Ad Roma.3. cato ad gratiam: vt ad Roma. 3. Iuſtificati gratis. Et cap. 4.
4. & 8. cap. ei, qui non operatur, &c. Et cap. 8. Quos vocauit, hos, & iu-
ſtificauit. Et. 1. ad Corint. 6. recenſitis multis peccatis, ait:
1.Cor.6. Hæc aliquando eratis; ſed abluti eſtis; ſed iuſtificati eſtis.
Et de hac ſignificatione inſtituta eſt præſens diſputatio, qua
Concil.Trid. dicitur iuſtificatio, mutatio à peccato ad gratiam, per quam
ſeſſ.6.c.4. iuſtus cõſtituitur filius Dei. Hac enim de cauſa, ſcilicet, vt con
Definitio ſtaret, de qua ſignificatione erat à nobis diſputandum, fuit
propoſita præſens difficultas.
quid nomi- Hinc iuſtificatio nihil aliud eſt, quam iuſti effectio iuxta
nis iuſtifica nominis etymologiam.
tionis.

Tertia diffic. Iuſtitia, à qua iuſtificationis nomen deducitur, quid ſignificat?

MEritò hoc quæritur, quia iuſtitia ſex modis ſumitur. Nam prima iuſtitia vocatur interna, quæ non eſt vna qualitas numero, & vocatur perfectio chriſtiana, compræhenditquè tres virtutes theologales, fidem, ſcilicet, ſpem & charitatem, quibus virtutibus homo apud Deum iuſtus nominatur. Secunda eſt externa tantùm abſquè rectitudine interiori, eſtque obſeruatio præceptorum exteriorum, & dicitur iuſtitia phariſaica, quæ in hypocritis in eorum magnum malum altas agit radices. De hac legitur Matth. c. 5. Niſi abũdauerit iuſtitia veſtra plus, quàm ſcribarum, & phariſæorũ. Tertia eſt iuſtitia legalis, quæ eſt obſeruatio omnium præceptorum legis Moſaicæ, quã D. Paul. vocat iuſtitiam legis, ad differentiam iuſtitiæ fidei. Quarta eſt iuſtitia chriſtiana, quæ eſt obſeruatio illorum præceptorum, quæ in euangelio duntaxat, & non alibi continentur: vt eſt præceptum confeſſionis, & Euchariſtiæ, &c. Et hæc, ad diſtinctionem iuſtitiæ legalis, iuſtitia fidei nũcupatur. Quinta eſt iuſtitia moralis, quæ vel eſt habitualis, ſcilicet, habitus acquiſitus, & ſtudioſus, inclinans ad benè operandum; vel eſt actualis, quę eſt actus quo ius ſuum vnicuique per leges ciuiles tribuitur. Hęc vel eſt politica, vel æconomica. Prima eſt inter ciues: ſecunda verò inter domeſticos. Sexta iuſtitia eſt theologica, & hæc eſt obſeruatio mandatorum, non ſolum quò ad ſubſtantiam actus: verùm etiam quò ad intentionem præcipientis. Et hæc vel eſt actualis, vt quando aliquis actualiter meritoriè operatur: vel eſt habitualis, ſcilicet, gratia gratum faciens. Iјs ita poſitis, reſpondetur difficultati.

Vega. c. 4. lib. 5.

Matth. c. 5.

Philip. 3.

CONCLVSIO.

Iuſtificatio, de qua modò eſt ſermo, à prima iuſtitia, ideſt, ab interna, & à ſexta, quæ theologica eſt, deducitur. Et ratio eſt: quia cum iuſtificatio ſit mutatio à peccato ad gratiam, per quam iuſtus conſtituitur filius Dei, & per iuſtitiam primo, & ſexto modo ſumptam, homo iuſtus efficiatur, ab illa nomen iuſtificationis deriuabitur.

Quarta diffic. Quidnam eſt iuſtificatio?

Alex. Alen. p. 4. q. 17. m. 4. art. 1. S. Tho. art. 1. vbi. §. Duran. in. 4. d. 17. q. 1. & aly in princi pio citati. Soto. lib. 2. c. 6. Vega lib. 5. cap. 1. & 11. & Caſtro verb. fides. Hære. 2. Ad Col. 1. 1. ad Cor. 6.

VAriæ definitiones à doctoribus traduntur. Nam primò apud Alexan. Alen. ita definitur. Iuſtificatio eſt liberi arbitrij rectitudo, qua quidem rectitudine anima ordinata eſt à Deo, principio, ſcilicet, mouere in ipſum finem. Quando enim hi ſunt termini, inter quos mouetur anima, nec recedit ab illis, tunc eſt iuſtitia in illa. Secundò à B. Thoma, ita definitur cum gloſſ. interlin. ad Roma. 8. ſuper illud, Quos vocauit, &c. Iuſtificatio eſt peccatorum remiſſio per gratiam Spiritus ſancti. Tertiò, vt colligitur ex eodem doctore Angelico receſſus à peccato, & acceſſus ad iuſtitiam, quæ definitio ex multis locis ſacræ ſcripturæ colligitur.

Quartò definitur. Eſt tranſlatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei per ſecundum Adam, Ieſum Chriſtum, ſaluatorem noſtrum. Hæc eſt perfecta definitio, quæ traditur in concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 4. & colligitur ex illis verbis ad Coloſſ. 1. Qui fecit nos dignos in partem ſortis ſanctorum in lumine, & eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnũ filij dilectionis ſuæ. Et ex illis, Hæc aliquãdo fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſanctificati eſtis, iuſtificati eſtis. Et animaduerte cum Vega cap. 1. vbi ſup. deſcriptionẽ hanc non ad omnem iuſtificationem impij ſe extendere, ſed ſolùm ad primam omnium iuſtificationem. Et ratio eſt; quia cum iuſtificatur impius, qui iam ſemel iuſtificatus, iuſtificationem ſuam perdidit, non transfertur in filium Dei ab eo ſtatu, in quo naſcitur homo filius primi Adæ; ſed ab eo potiùs ſtatu, in quem ſeipſum ſponte ſua præcipitauit, efficiens ſe filiũ, & captiuum diaboli.

Alex. Alen. m. 4. p. 17. m. 4. art. 6. §. 2. Vega. q. 2. opuſculi de iuſtificatione.

Quinta diffic. Vtrùm in iuſtificatione impij omninò peccata omnia auferantur, & radicitus euellantur?

CONCLVSIO.

IN iuſtificatione impij, aut peccatoris, verè ei omnia peccata commiſſa remittuntur; imputabuntur tamen eidem.

morta-

mortalia poſt iuſtificationem committenda. Et ratio primæ partis eſt; quia iuſtificatio fit; mediante gratia, & hæc nullum ſecum compatitur peccatum. Quæ ſocietas lucis, ideſt, gratiæ ad tenebras, ſcilicet, peccatorum. Non enim datur medium inter filium regni, & filium perditionis, & per gratiam iuſtificatus efficitur filius regni, ſicut per peccatũ homo filius perditionis eſſe dicitur. Secunda pars concluſionis probatur Ezechiel. 18. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, ſecundum omnes abominationes, quas operari ſolet impius; nunquid viuet? Omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur, in præuaricatione, qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod peccauit, in ipſis morietur. *2. Cor. 6.* *Ezechiel. 18.*

Hinc, Deus non iuſtificat peccatorem diſſimulando eius peccata, ſicut iudex iuſtificat impium pro muneribus, aut non imputando peccata facienda ad gehennam, quia Deus odio habet peccatores; & odio habere illos, eſt velle eos punire. Tunc enim Deus eſſet autor, & patronus peccati, ſi hominem manentem in peccatis, ſolùm diſſimulando eius peccata, iuſtificaret. Append. 1. *Iſai. c. 5.* *Pſal. 5.*

Hinc, confutatur hæreſis lutheranorum, affirmantium hominem ſolùm iuſtificari apud Deum ſecundum iuſtificationem in genere; quia Deus pronunciat illum iuſtum per fidem ſolam, quàmuis ſit iniuſtus per opera, inſtar iudicij humani, in quo plerumquè nocentes iuſtificantur, eò quòd à iudicibus abſoluuntur. Vnde iuſtificationem ſolam imputationem peccatorum ad pœnam æternam definiebant, & alia peccata non imputari nobis, cùm omnia opera noſtra ſint peccata, ſed propter ſolam infidelitatem hominem damnari, quod eſt contra euangelium è diametro. Nam Matthæi 7. legitur: Multi dicent in illa die, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus; dæmonia eiecimus; &c. vſquè iniquitatem. *Hæreſes.* *Matth. 7.*

Hinc, iſti erunt fideles, aliter non potuiſſent operari miracula; & damnabuntur propter alia peccata. Diues epulo fuit damnatus propter ſæuitiam in Lazarum. Et Adam fidelis erat, & fuit reus gehennæ propter eſum ligni prohibiti, & Append. 2. *Luc. 16.*

Matth.25. in damnatos feretur ſententia. Ite maledicti, &c. quia eſurij, &c. Et imputantur alia peccata; ergo non propter ſolam infidelitatem homines condemnantur. Lege Vegam vbi ſuprà. *Vega.* Et Sotum lib. 2. de natura, & gratia cap. 19. Caſtrum verbo fides, hæreſi. 2. & verb. opera, hæreſi. 1. *Soto.* *Caſtro.*

Sexta difficult. Eſt ne iuſtificatio ſola peccatorum omnium remiſſio?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. 4. p. q. 17. art. 6. m. 4. *Vega lib. 5. à cap. 5. vbi. s. ad. 11.*

IVſtificatio non eſt ſola peccatorum remiſſio: verùm etiam renouatio, & multorum beneficiorum collatio. Hæc concluſio eſt definita in concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. Sunt autem bona, quæ iuſtificatio in ſe complectitur, multa, & eximia, quæ à patribus: vt facillimè memoria teneri poſſint, non incommodè in quatuor ſumma capita reducuntur. Et horum primum eſt reconciliatio cum Deo. Secundum peccatorum, quò ad culpam omnem, & quò ad pœnam, vel partem ipſius remiſſio. Tertium interioris hominis renouatio. Quartum ad gloriam æternam ius, & acceptatio. Et ratio eſt: quia ſicut per peccata Dei inimici efficimur, & iram illius, & reatum ad pœnas graues incurrimus, & bona interioris hominis penè omnia deperdimus, & ius ad gloriam amittimus: ita cùm iuſtificamur, in gratiam Dei redimus, à reatu pœnæ æternæ liberamur, ſecundum interiorem hominem renouamur, & ad vitam æternam acceptamur, hæredeſquè ipſius conſtituimur. Tandem penè omnia mala, quæ per peccatum incurrimus, reparat, vel irritat potiùs, & quaſſat iuſtificatio, ſecumquè omnia bona per peccatum amiſſa adducit. De iis autem effectibus iuſtificationis diſputat magiſter Vega cap. ſuprà citatis, quæ omnia ſi pro meritis æſtimarentur, & perponderentur, iuſti difficillimè in peccatum traherentur, & peccatores, ſpe aſſequendi ea, molirentur, & ad pœnitentiam inflecterentur. Vnde, & Chriſtus epiſcopum Epheſi vna memoria ſtatus, à quo ceciderat per Ioan. apoſtolum ortatur dicens. Memor eſto, vnde excideris, & age pœnitentiam.

Septima diffic. Vtrùm Deus, ſecundum potentiam abſolutam, poſſit remittere culpam abſquè iuſtificatione peccatoris, & gratiæ infuſione, relinquēdo hominem in puris naturalibus ſine gratia, & peccato?

Controuerſia eſt circa hanc difficultatem inter S. Tho. & Scotum, quàm definitam inuenies in floribus quarti. q. 1. de pœnitentia. Et art. 5. Alex. in. 4. p. q. 17. m. 4. art. 6. §. 1. partem affirmantem tenet. *S. Tho. art. 2. q. 113. & Scot.*

Octaua diffic. Vtrùm iuſtificatus denominetur formaliter iuſtus à iuſtitia ſibi inhærente. An potiùs à iuſtitia, quæ eſt in Chriſto?

In hac difficultate bellum nobis eſt cum lutheranis; ſed vt veritas clariùs reſplendeat, animaduerte ſequentia. *Alex. Alen. & S. Thom. vbi. ſ.*

Iuſtitiam Chriſti nobis imputari, nihil aliud eſt, quàm Deum communicare nobis gratiam, & noſtra acceptare merita, habita ratione ad paſſionem Chriſti; ita quòd ſi non intercederet Chriſti paſſio, nequè Deus nobis gratiam daret, nequè merita noſtra ad ſatisfactionem, & ad gloriam acceptaret, nequè peccata nobis remitteret, quantumcunquè eorum nos pœniteret. Et in hoc ſenſu ſunt ſacræ ſcripturæ autoritates interpretandæ, in quibus Chriſtus dicitur propitiatio, & redemptio noſtra, ideſt, propitiatur nobis, & acceptat opera noſtra, & communicat iuſtitiam, ſcilicet, gratiam, habita ratione ad Chriſti paſſionem, & merita. *Vega lib. 7. ſuper concil. Trid. à c. 21. vſq. ad 25. Soto lib. 2. de natura, & gratia, c. 19. & 20.*

Hinc, hæc propoſitio, nos ſumus iuſti iuſtitia Chriſti, in ſenſu cauſali eſt catholica. Et ratio eſt; nam, vt hæc eſt vera, ego ſum calidus calore ſolis cauſaliter, ſiue efficienter, ideſt, calore effecto à ſole: ita, & hæc, ego ſum iuſtus iuſtitia Chriſti, ideſt, per iuſtitiam cauſatam in me propter merita Chriſti. In ſenſu autē identico, & denominatione extrinſeca, *1. Animad. Append. 1.*

eſt hæretica. Quomodo Lutherani illam intelligunt dicentes, nos eſſe formaliter iuſtos per iuſtitiam inhærentem Chriſto, quæ imputatur nobis, & nullo modo per iuſtitiam nobis inhærentem.

2. Animad. Hoc verbo imputari hactenus non vſi fuere ſcholaſtici doctores; ſed eius loco verbis applicari, & communicari inſinuabant virtutem paſſionis Chriſti in ſenſu prædicto nobis communicari. Solus D. Bernar. vſus fuit verbo imputari in epiſtola.109 Lutherani verò paſſim illud vſurpant: ſed in alio ſenſu, quàm D. Bernardus.

D. Bernar.

Append.2. Hinc, cauendus erit modus loquendi hæreticorũ, ſcilicet, iuſtitia Chriſti imputatur, ac ſi eſſet noſtra: concedendum tamen eſt imputari nobis ad præfatum ſenſum, iuxta menſuram diſpoſitionis in adultis; in paruulis autem finitè, & limitatè per ſacramenta ex opere operato.

3. Animad. Vna, & eadem iuſtitia nobis inhærens dicitur eſſe Dei, ſiue Chriſti, & noſtra: diuerſis tamen reſpectibus. Dicitur enim eſſe Dei; quia ab eo nobis propter merita Chriſti infunditur. Et noſtra; quia per eam nobis inhærentem iuſtificamur. Definita eſt in concil. Trident. ſeſſ.6.cap.7.& c.16.

4. Animad. Iuſtitia, qua iuſti apud Deum ſumus, non eſt vna qualitas: ſed triplex, ſcilicet, fides, ſpes, & charitas. Ita definitum eſt in concil. Triden. vbi ſup. cap.7. Ibi enim ita legitur. Vnde in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem.

Append.3. Hinc hæc tria ſunt tres qualitates poſitiuæ. Alioquin non eſſent infuſæ. Nam quod ens reale non eſt, non infunditur.

5. Animad. Duplex eſt denominatio. Vna intrinſeca, quæ eſt à forma inhærente ſubiecto; vt album ab albedine, quæ eſt forma abſoluta, & pater à paternitate, quæ eſt forma relatiua, ſecundum eſſe. Altera eſt extrinſeca, quæ fit à forma non ſubiecto inhærente: ſed ſola correlatione ſecundum dici: vt paries dicitur viſus à viſione, quæ eſt in vidente. Tales ſunt, omnes denominationes, quæ explicantur per verba, actum, alicuius potentiæ ſignificantia; vt cognoſci, audiri, videri, &c.

CON-

CONCLVSIO I.

Homo formaliter denominatione intrinſeca, vel extrinſeca non dicitur iuſtus à iuſtitia, quæ actu eſt in Chriſto, aut ab eius meritis, quamuis ſibi imputentur. Et ratio primæ partis huius concluſionis eſt, quia cùm iuſtitia Chriſti nemini fidelium inhæreat: ſed ſoli Chriſto dumtaxat, neque eius merita nobis inſint (iam enim prætterierunt, erantque actiones habentes eſſe in fieri) non dicemur denominatione intrinſeca iuſti ab illis. Quoniam denominatio intrinſeca à forma inhærente fit: vt ex animaduerſione quinta conſtat: Et confirmatur ex B. Auguſt. quia ſicut Paulus non erat formaliter iuſtus à precibus, & meritis B. Stephani, quamuis fuerit cauſa meritoria iuſtificationis Pauli: ita neque à iuſtitia Chriſti dicemur formaliter iuſti, quamuis fuerit cauſa meritoria noſtræ iuſtificationis. Secunda pars de denominatione extrinſeca probatur: quia nulla denominatio ab alia qua forma abſoluta eſt extrinſeca; ſed tantùm intrinſeca, vt ex quinta animaduerſione conſtat. Et iſta, homo eſt iuſtus, eſt denominatio à iuſtitia, quæ eſt forma abſoluta. *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Homo à iuſtitia ſibi inhærente formaliter, & ſupernaturaliter apud Deum dicitur iuſtus. Hæc concluſio à patribus, & ſcholaſticis doctoribus ex multis locis ſacræ ſcripturæ colligitur, ex quibus breuitatis cauſa accipe vnum ex B. Paulo ad Roma. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Et eſt definita in concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. & 16. & can. 10. & 11. vbi anathematizantur aſſerentes hominem per iuſtitiam, quæ eſt in Chriſto, formaliter eſſe iuſtum; quare à ſufficienti diuiſione erit iuſtus à iuſtitia ſibi inhærente. Nemo ſiquidem viuit vita alterius, neque ſanus eſt ſanitate in altero exiſtente. Et ratione confirmatur; quia iuſtitia ſupernaturalis conſtat triplici qualitate, ſcilicet, fide, &c. vt patet in 4. animaduerſione, & ab iis qualitatibus formaliter homo eſt iuſtus: quia formalis denominatio intrinſeca à ſola forma inhærente eſt: vt in quinta animaduerſione declarauimus. *Ad Rom. c. 5.*

CONCLVSIO III.

Hæc propoſitio, homo eſt iuſtus, Dei; aut Chriſti iuſtitia, non in ſenſu formali, aut identico: ſed in ſenſu cauſali tantùm, ideſt, homo eſt iuſtus iuſtitia à Deo cauſata, eſt intelligenda. Hæc concluſio conſtat ex append.1. animaduerſionis, & ex.1.&.2.concluſione. Et probatur à ſimili: nam, vt ſequentes autoritates, ſcilicet, Deutero.30. vbi legitur. Deus eſt vita tua, & longitudo dierum tuorum. Et pſal. 70. Tu es patientia mea. Et iterū, Tu es domine ſpes mea, diciturque Chriſtus pax noſtra, & aliæ multæ declarantur in ſenſu cauſali, dumtaxat. Ideo enim dicitur vita noſtra: quia eſt cauſa vitæ noſtræ. Et pax: quia eſt pacis. Et ſpes, quia eſt ſpei. Et patientia: quia eſt patientiæ noſtræ cauſa: ita quoquè quando dicitur iuſtitia Chriſti, vel Dei noſtra, exponenda eſt talis propoſitio in ſenſu cauſali. Quia cauſa iuſtitiæ noſtræ nobis inhærentis eſt. Et ratione confirmatur; quia, vt rigore dialectico hæc eſt vera, ego ſum calidus calore ſolis, ideſt, colore effecto à ſole & aqua eſt calida calore ignis, ideſt, ab igne producto: ita etiam in eodem ſenſu hæc eſt vera, homo eſt iuſtus iuſtitia Dei, vel Chriſti, ideſt, iuſtitia à Deo, vel à Chriſto cauſata.

Deut.30. *Pſal. 70. & 9.* *Ad Epheſi. cap.2.*

Append.4. Hinc talis propoſitio, homo eſt iuſtus iuſtitia Dei, quàmuis in ſenſu cauſali ſit vera: tamen, quia in ſenſu identico, & formali eſt falſa, non eſt abſolutè concedenda. Et ratio notanda eſt; quia nulla propoſitio habens duplicem ſenſum, vnum verum, & alterum falſum, eſt abſolutè concedenda. Et hac de cauſa concil. Trident. locis citatis non illam abſolutè concedit: ſed explicat. Ita enim omnes ſancti patres huiuſmodi propoſitiones declarant, Quod videre licet apud D. Auguſt. lib. de ſpiri. & lit. cap.6.11. 18. &. 21. Et lib. 3. contra duas epiſtolas Pelag. cap.7. Et lib.4. de Trinit. cap. 12. & in quæſt. ſuper Exodum cap.25. Et in tract. 26. in Ioann. Et apud D. Hieronymum in dialogo contra Pelagianos, & apud D. Bernard. epiſt.191. Et apud alios patres eccleſiæ latinæ. Idem quoquè ſenſerunt cuncti patres Græci, nempè, Chryſoſtomus, Theophilus, Origines locum illum ad Roma.1. Iuſtitia Dei in eo reuelatur, declarantes.

D.Auguſt. *D.Hiero.* *D.Bernar.* *Ad Roma. 1.* *Hæreſes lutheran.*

Hinc, confutatus manet error Lutheranorū affirmantium,

nos.

nos iuſtitia Chriſti iuſtificati in ſenſu identico, & formali; ac ſi iuſtitia Chriſti eſſet noſtra, ad hunc ſenſum, ſcilicet, vt proſit nobis paſſio Chriſti ad eoſdem effectus, quibus prodeſſet, ſi nos ipſi paſſi fuiſſemus. Ex quo fonte putridiſſimo, & fœtidiſſimo quatuor, velut riuuli peſtilentiſſimi, errores emanant. Quorum primus eſt, quòd ſacramenta nullam cauſant gratiam: ſed ſolùm ſunt ſigna, quibus Deus imputat nobis merita Chriſti, ac ſi eſſent noſtra, qui error deſtruitur in floribus. 4. in quæſtione de cauſalitate gratiæ in tractatu de ſacramentis in genere. Secundus error eſt, quòd illa imputatio ſufficit abſquè gratia habituali: quia, vt illi falſiſſimè aiunt, ſumus ita iuſti, ac ſi paſſi fuiſſemus, quæ Chriſtus pro nobis paſſus eſt. Et hic error ex dictis manet eradicatus. Tertius, quòd nulla pœnitentia eſt neceſſaria, nequè ſatisfactoria: quia ſufficit ſola mors Chriſti, quæ eſt noſtra. Qui error fuit deſtructus in floribus. 4. in tract. de ſacram. pœnitentiæ q. 1. vbi de eius neceſſitate diſputatur. Quartus tandem error eſt, quo tenent omnes iuſtos eſſe æquales in gratia: quia nemini, inquiunt, datur gratia propter diſpoſitionem propriam: ſed propter merita ſolius Chriſti, quæ omnibus æqualiter applicantur. Tandem ſi nos, inquiunt, paſſi fuiſſemus eadem omnia, quæ Chriſtus paſſus eſt, nulla alia re indigeremus ſ[illegible]a, & nunc, cùm Deus imputet nobis illius merita, ac ſi eſſent noſtra. Quæ falſiſſima imputatio eſt: vt ex dictis in hac difficul. conſtat. Fuit error iſte quartus, & nephandiſſimus deſtructus in 2. p. florum. 4. in q. de beatitudine, & ſuprà in floribus huius ſecundi.

Nona difficul. Vtrùm ad iuſtificationem peccatoris requiratur liberi arbitrij motus?

SEnſus tituli eſt. An aliquis adultus poſſit ab ſtatu peccati, ſiue originalis, ſiue mortalis ad ſtatum gratiæ tranſire ſine actu voluntatis, quo in Deum, vel per actum amoris referendo ſe, & ſua in Deum, vel per actũ pœnitentiæ conuertatur. De hac difficult. egimus in vlt. diffi. diſt. 25. huius partis,

Caſtro verb. ſacramẽtum hæreſi. 1. Caſtro verb. fides. hæreſi. 2. & verb. pœnitentia. hæreſi. 1. Caſtro verb. pœnitentia. hæreſi. 1. Caſtro verb. beatitudo. hæreſi. 7. Alex. Alen. 4. p. q. 17. m. 4. art. 6. §. 3. & 4. & 5. Tho. vbi. ſ. art. 3. Soto lib. 1. de natura, & gratia, à cap. 15. vſq; ad 18. Vega lib. 8. ſuper concil. Trid. c. 1. & infrà.

partis, & in floribus. 4. in q. de contritione artic. 2. diffic. 3. & ibidem art. 5. & in q. de ſuſcipientib. bap. art. 5. & 6.

CONCLVSIO I.

Vega c.5. vbi ſuprà.

Non poteſt de lege adultus abſque actu liberi arbitrij in Deum iuſtificari, ſcilicet, quin dicat, volo deinceps placere Deo, vel pœnitet me peccaſſe. Et ratio eſt; quia addiſcere eſt conſentire docenti per motum liberi arbitrij, & qui venit ad Chriſtum, audit, & diſcit à patre. *Ioan. 6.* Et confirmatur; quia Deus concurrit ad omnium rerum mutationem, & motum, ſecundum exigentiam naturæ cuiuſcunque rei. Mouet enim deorſum grauia ratione grauitatis, & leuia ſurſum ratione leuitatis, & hominem per gratiam adiuuantem ab ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ ſecundum exigentiam ſuæ naturæ mouet liberè, ita quòd homo liberè gratiam adiuuantem acceptet, velitque illam, quod ſcriptura ſacra docet dicens, Deum diſponere omnia ſuauiter. *Sap. c. 8.*

CONCLVSIO II.

Paruuli, & amentes, ſiue furioſi, qui nunquàm fuerunt vſi ratione per ſolum baptiſmi ſacramentum abſquè motu liberi arbitrij poſſunt iuſtificari. Ratio eſt; quia ſicut peccatum originale ad eos abſquè actu propriæ volũtatis per malitiam ſolius primi Adæ peruenit: ita & iuſtificatio ſine propria voluntate per iuſtitiam ſolius Chriſti applicatam in baptiſmo debet peruenire. Ad Roma. 5. Sicut enim vnius, delicto, &c. *Ad Rom. 5.* Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit, & gratia.

CONCLVSIO III.

Si aliquando ratione vſi fuerunt, niſi in ſanitate voluntatem recipiendi baptiſmum cum aliquali ſuorum peccatorum diſplicencia habuerint: ita quòd non reuocauerint propoſitum, non iuſtificabuntur. Probatur eiſdem rationibus, quibus prima concluſio.

CONCLVSIO IIII.

Quantùs gratia gratis data: vt donum ſapientiæ, & prophetiæ poſſit ſine actu liberi arbitrij nobis, etiam inuitis, communicari; non tamen gratia gratum faciens. Ratio eſt; quia gratia gratis data ſolùm perficit intellectũ, & eius finis non eſt bonũ recipientis: ſed totius eccleſiæ: gratia autem gratum faciens perficit

perficit totam voluntatem, & conceditur ad vltimum finem, ſcilicet, Deum, aſſequendum.

CONCLVSIO V.

Ad conſeruationem in gratia motus liberi arbitrij à contrario in contrarium non requiritur; benè tamen obſeruatio mandatorum deſideratur. Ratio eſt; quia conſeruatio non eſt tranſmutatio, quemadmodum eſt iuſtificatio; quæ eſt motus à contrario in contrarium: vt ex prima concluſione patet.

Hinc confutatur error lutheranorum, quo affirmabãt homines in iuſtificatione merè paſſiuè nos ipſos habere, & nihil plus efficere, quàm malleus in manu fabri, & lutum in manu figuli agit. Et eſt error hic damnatus in multis conciliis, & denuò in Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. & 9. Et in multis ſcripturæ ſanctæ locis conſenſus noſter ad noſtram iuſtificationem exigitur: vt ſuprà citauimus. Qualis ille eſt Iſai. 45. Conuertimini ad me, & ſalui eritis. *Hæreſis Luther.* *Iſaiæ. 45.*

Decima diffic. Eſt ne actualis motus liberi arbitrij neceſſarius, quando aliquis ſuſcipit ſacramentum, vt gratiam recipiat?

DE hac difficult. quam colligit Caiet. ex concluſione huius art. diſputauimus in floribus. 4. lib. in quæſt. de effectis Euchariſtiæ, difficult. 3. artic. 1.

Vndecima diffic. Vtrùm homo adultus de potentia Dei abſoluta ſine actu liberi arbitrij iuſtificari poſſit?

DVæ ſunt opiniones. Vna affirmans Scoti, Vegæ, & Caiet. Altera negans quorundam diſcipulorum D. Thom. ſuper. 3. p. quæſt. 86. artic. 2. *Scot. Vega. c. 5. vbi. §. Caiet. q. 112. art. 2.*

CONCLVSIO.

Poteſt de potentia Dei abſoluta ſine actu liberi arbitrij adultus

adultus iuſtificari. Et ratio eſt; quia non implicat contradictionem poſſe Deum dormientem in peccato mortali iuſtificare, & animum eius habitualiter conuertere, & rectum efficere. Et ratio eſt; quoniam Deus poteſt cauſalitatem efficientis cauſæ supplere, & actus liberi arbitrij, qui de lege eſt ad noſtram iuſtificationem pernecceſſarius, concurrit, vel vt cauſa diſponens: vel vt meritoria: vel vt efficiens, & omnes iſtæ cauſæ ſub efficienti cauſa continentur.

Alex. Alen. p. 4. q. 8. m. 7. art. 2. & p. 3. q. 69. m. 3. S. Tho. art. 4. vbi ſ. Vega in opuſculo de iuſti ficatione, q. 2. & ſuper concil. lib. 6. à c. 12. vſque ad 23. Et Soto lib. 2. de natura, & gratia c. 5. & infrà. Doct. vbi ſ.

Duodecima diffic. Vtrùm in adultis ad iuſtificationem motus fidei requiratur?

SEnſus tituli eſt. Vtrum in adultis fides actualis ad iuſtificationem impij requiratur, quia de iuſtificatione peccatoris nón eſt dubium, cùm iam ipſe credat. Inuenies autem hanc difficultatem expoſitam in floribus quarti in q. de ſuſcipientibus baptiſmum artic. 6.

Decimatertia diffic. An requiratur fides explicita ad iuſtificationem?

Decimaquarta diffic. An ſola fides ſine operibus ſufficiat?

Alex. Alen. p. 4. q. 15. m. 4. art. 2. Vega in opuſculo de iuſti ficatione q. 3. Soto cap. 11. vbi ſuprà.

DE iis difficultatibus erat modò diſputandum: ſed iam multa de eiſdem hactenus diximus, & dicentur in floribus. 3. libri fauente Deo in tractatu de fide.

Dubium. Iuſtificatio cur in ſacris litteris frequentiùs fidei, quàm charitati, & pœnitentiæ tribuitur?

Ratio dubitandi eſt: quia charitas eſt vinculum perfectionis, & ſine ipſa fides nihil prodeſt. Reſpondeo. Multæ aſſignantur cauſæ, ſed aliis omiſſis, ſit hæc vna ſatis, ſcilicet, quia fides eſt prima radix, & initium, & fundamentum iuſtificationis noſtræ, & reliquarum virtutum, &c. Iuxta illud. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum. Hoc eſt, primum fundamentum: nam ſine illa impoſſibile eſt placere Deo.

1. Cor. 13. Ad Hebr. 11.

Hinc

Hinc colligitur vera interpretatio illius loci:iuſtus ex fide viuit, & ſimilium. Senſus enim eſt fidem eſſe fundamentum vitæ, non autem totam vitã:vt lutherani falſò ſibi perſuadẽt. *Append. Ad Hebr. c. 10.*

Decimaquinta diffic. Vtrùm ad iuſtificationem motus liberi arbitrij in peccatum, ideſt, pœnitentia requiratur?

DE hac difficultate agit S. Thom. artic.5. vbi ſuprà. Et eandem nos explicauimus in floribus quarti lib. in q. de ſuſcipientibus baptiſmum, & in tractatu de pœnitentia q.1. difficultate.6.

Decimaſexta diffic. Vtrùm inter ea, quæ ad iuſtificationem impij requiruntur, ſit remiſsio peccatorum adnumeranda?

SEnſus tituli eſt. An ſit diſpoſitio præuia ad iuſtificationem;vt eſt fides, & pœnitentia, vel potiùs ſit terminus, ad quẽ iuſtificationis? Difficultas hæc magis phyſica, quàm theologica eſſe videtur. *Alex. Alen. p.4.q.17. m. 4.art.6. §. 4. S.Tho. art.6. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO I.

Ad impij iuſtificationem quatuor requiruntur. Primũ eſt infuſio gratiæ. Secundum motus liberi arbitrij in Deum per fidem, & dilectionem. Tertium motus liberi arbitrij in peccatum per eius deteſtationem. Et quartum peccatorum remiſſio. Et ratio eſt: quia in omni motu, quo aliquid ab altero mouetur, tria deſiderantur, nempè, motio ipſius mouentis & motus mobilis, & cõſummatio motus, ſiue peruentio ad finem. Et cùm iuſtificatio ſit motus quidam à ſtatu culpæ, ad ſtatum gratiæ, reperientur quatuor illa, quæ in concluſione continentur: quorum primum, & quartum ſunt ex parte Dei; duo autem intermedia ex parte hominis.

CON-

CONCLVSIO II.

Remiſſio culpæ ex parte Dei eſt poſterior naturà infuſione gratiæ. Et ratio à ſimili eſt; quia ſicut ſol prius naturà producit in aere lumen, quàm expellat tenebras; ita Deus prius natura infundit lumen gratiæ in animam impij, quàm tenebras peccatorum expellat. Nam ſicut hæc eſt vera; quia ſol producit lumen in aere: ideò expelluntur tenebræ, & non è contrà: quoniam contrarium adueniens expellit præexiſtens, quod quidem eſt verum in quocumquè alio motu naturali: ita à ſimili, quia Deus infundit gratiam: ideò remittuntur peccata.

CONCLVSIO III.

Remiſſio culpæ ex parte hominis eſt infuſione gratiæ prior. Et ratio à ſimili aliorum motuum eſt; quia expulſio tenebrarum ex parte aeris prior eſt, quàm luminis receptio. Diſponitur enim aer per tenebrarum expulſionem: nam ſicut hæc eſt vera: quia aer caret tenebris: ideò eſt diſpoſitus ad receptionem luminis; ita à ſimili ſi conſideretur iuſtificatio paſſiuè, quatenus homo ex iniuſto fit iuſtus, prior eſt remiſſio culpæ, gratiæ infuſione: quia homo per remiſſionem culpæ, diſponitur. Lege flores quarti.

Flores.4.q.1. de pæn.ar.8. diſ.2.&.3.

CONCLVSIO IIII.

Gratiæ infuſio, & culpæ remiſſio, quò ad ſubſtantiam actus ſunt vnus motus. Et ratio eſt; quia eodem actu voluntatis, quo Deus remittit culpam, infundit, & gratiam: quemadmodum ſol eodem actu productionis luminis aerem illuſtrat, & tenebras expellit. Verùm enimuerò ex parte terminorũ alius terminus eſt, id eſt, effectus, remiſſio peccati: alius verò gratiæ infuſio: ſicut alius terminus eſt expulſio tenebrarum, & alius luminis introductio.

Append.

Hinc, ſi iuſtificatio ex parte Dei actiuè ſumatur pro eo, quod eſt facere iuſtum, non prærequiritur ad iuſtificationem remiſſio, quin potiùs ſequitur: ſi verò accipiatur ex parte hominis paſſiuè, pro eo, quod eſt aliquem fieri iuſtum, culpæ remiſſio ad gratiæ infuſionem prærequiritur.

Decima-

Decimaſeptima difficult. Vtrùm iuſtificatio impij in inſtanti, vel tempore ſucceſſiuo fiat?

CONCLVSIO I.

IVſtificatio pro gratiæ infuſione ſumpta in inſtanti fit. Et ratio eſt: quia Deo, cùm ſit infinitæ virtutis, nihil reſiſtit. Succeſſio enim in aliis mutationibus ex reſiſtentia mobilis ad motorem emanat: vt patet exemplo aquæ, quæ ſucceſſiuè ab igne calefit, quia ſua frigiditate actiuitati ignis reſiſtit. *S.Tho. art. 7. vbi. s.*

CONCLVSIO II.

Iuſtificatio ſi, vt comprehendit gratiæ infuſionem, & præuiam diſpoſitionem, motum, ſcilicet, liberi arbitrij in Deum per fidem, & amorem, & in peccatum per odium, accipiatur, aliquando in inſtanti, aliquando ſucceſſiuè efficitur. Probatur prima pars exemplo D. Paul. qui in inſtanti fuit iuſtificatus: quia ſubitò præſtitit aſſenſum, ſtatimquè dixit. Domine, quid me vis facere? Secunda pars probatur experientia in nobis ipſis, qui non continuò vocanti Deo præſtamus aſſenſum, & diſponimus nos ipſos: quoniam ante pœnitentiam deliberamus. *Act. 9.*

CONCLVSIO III.

Culpa per vltimum non eſſe deſinit: gratia verò per primum ſui eſſe incipit. Et ratio eſt, quia vtrumquè extremum eſt permanens. Et confirmatur à ſimili in cæteris motibus, per quos forma permanens introducitur: hæc concluſio ex ſol. ad vltim. S. Thom. colligitur.

Decimaoctaua diffic. Eſt ne prior infuſio gratiæ pœnitentia perfecta?

HÆc enim duo ſimul tempore concurrunt. Et quæritur, quod iſtorum ſit prius natura. Hæc diffic. in q. de pœnitentia vbi ſup. fuit explicata. *S.Tho. art. 8. vbi. s.*

CONCLVSIO.

Ratione diuerſa, reſpectuquè diuerſarum cauſarũ, quodli-

bet iſtorum eſt aliud alio prius, & poſterius. Et ratio eſt quia Deus concurrit ad iuſtificationem, ſicut cauſa efficiens, homo autem in genere cauſæ materialis; ſiue diſpoſitiuæ: & ita nihil vetat, quòd iſtæ cauſæ ſint ſibi inuicem cauſæ. Per gratiam enim Deus efficit pœnitentiam; propterea quòd cauſa efficiens ſecum affert ſuam vltimam diſpoſitionem: pœnitentia verò diſponit ſubiectum ad gratiam. Confirmatur à ſimili; quemadmodum aer efficit apertionem feneſtræ, & apertio feneſtræ eſt diſpoſitio neceſſaria ad introductionem aeris in aulam. Hanc concluſionem intellige vt ſuprà in difficultate. 9. huius artic. expoſuimus in qua quæritur. Vtrùm ad iuſtificationem peccatoris requiratur lib. arb. motus.

Append. 1. Hinc, iſtæ propoſitiones dicuntur eſſe veræ; quia Deus infundit gratiam: ideò homo habet pœnitentiam. Et quia homo habet pœnitentiam: ideò eſt diſpoſitus ad gratiam.

Append. Hinc, infuſio gratiæ eſt prior pœnitentia in genere cauſæ efficientis, pœnitentia verò eſt prior receptione gratiæ in genere cauſæ diſpoſitiuæ, ſeu materialis.

Decimanona diffic. Vtrùm iuſtificatio impij ſit maximum Dei opus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. 4.p. q. 2. §.5. q.5. collaterali ad arg. S.Tho. vbi.5. art.9. D. Aug. Ioan.14. Prouerb.1. ad Ephe.1.

Eſt quidem. Probatur autoritate D. Auguſt. ſuper illud: Ioan. 14. maiora horum faciet. Vbi affirmat maius opus eſſe, ex impio iuſtum facere, quàm cœlum, & terram creare. Et ratio Alexan. eſt; quia quando ex impio fit iuſtus, duo concurrunt, propter quæ hoc opus eſt difficillimum, ſcilicet, opus creationis, nempe gratiæ, & informatio liberi arbitrij repugnantis in opere. In creatione enim cœli, & terræ, ipſe dixit, & facta ſunt; at verò in iuſtificatione peccatoris dicit Deus, rogat, comminatur, vocat, moritur; vt homo iuſtificetur, & viuat, homo autẽ renuit. Et ita conqueritur Prou. 1. Vocaui, & renuiſtis. Lege D. Chryſoſt. Super locũ ad Epheſ. 1. Ego precor, memoriã veſtri faciens in orationibus meis, &c.

Vigeſima difficult. Vtrùm iuſtificatio impij ſit maximum miraculum?

CONCLVSIO I.

IVſtificatio impij non eſt propriè miraculum. Hæc eſt Aleaand. Et ratio eſt; quia diffinitio, ſiue ratio miraculi propriè ſumpti, quam inuenies in prima parte huius ſecundi, non competit iuſtificationi. Non enim eſt arduum, & inſolitum, & non ſemper fit abſque voluntate creaturæ: immò etiam nec in adulto. Vnde Auguſt. qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te. *Alex. Alen. 2. p. q. 42. m. 2. art. 4. S. Thom. art. vlt. vbi. s. D. Auguſt.*

CONCLVSIO II.

Poteſt tamen dici miraculum ex parte agentis. Et ratio eſt; quia miraculum ſuo modo appellatur, quod à ſola virtute diuina effici poteſt, & iuſtificatio impij à ſolo Deo fit. *Hac eſt S. Thom.*

CONCLVSIO III.

Ex parte ſubiecti non eſt opus miraculoſum. Et ratio eſt, quia anima habet naturalem potentiam ad gratiam.

CONCLVSIO IIII.

Iuſtificatio ex parte modi aliquando eſt miraculoſa, aliquando verò non. Probatur prima pars exemplo iuſtificationis B. Paul. quæ facta fuit per reuelationem. Secunda pars patet exemplo iuſtificationis, quæ fit virtute prædicationis, &c. Ex hoc art. B. Tho. collige contra Caiet. & alios Thomiſtas, animam habere naturalem potentiam paſſiuam ad gratiam. Hoc enim expreſſè S. Thom. habet. *Act. 9.*

Artic. II. De merito.

DE merito diſputant Alexand. Alen. in. 2. p. q. 61. m. 5. S. Tho. 1. 2. q. 114. D. Bona. Ricard. Duran. & alij hac diſt. Soto lib. 3. de natura, & gratia cap. 7. & ſequentibus. Vega in opuſculo de iuſtificatione q. 4. & ſequẽtibus ferè omnibus, & lib. 8. ſuper concil. Trid. c. 4. & ſequentibus. Caſtro verbo meritum, & verb. opera, hæreſi 4.

Prima diffic. Eſt ne meritum?

CONCLVSIO.

Doct. vbi.ſ. & Caſtro. verb. meritũ & verb. opera.

Eccl.16. ad Heb.13.

EST quidem meritum. Hæc concluſio eſt de fide; quia in multis locis ſacræ ſcripturæ expreſſè continetur. Nam Eccl.16. legitur. Omnis miſericordia faciet locum vnicuique ſecundum meritum operum ſuorum. Et ad Heb.13. beneficentiæ,& communionis nolite obliuiſci. Talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Vbi clariſſimè nomen meriti expreſſit. Et eſt definita in concil. Trid.ſeſſ.6.cap.16.& can.26.& 23. Vbi Anathematizantur aſſerentes, iuſtos ſuis operibus in gratia factis non verè mereri gratiæ augmentum, & vitam æternam, &c. Sed hæc latiùs in ſequentibus difficultatibus declarabuntur.

Hæreſis Lutheri.

Hinc confutatur error Lutheri, quo ait, nullum eſſe hominis meritum ad gloriam aſſequendam.

Secunda diffic. De nomine meriti.

Definitio quid nominis meriti.

MERITI nomen tritiſſimum eſt inter Latinos, & deducitur nomen hoc à mercede. Eſt enim meritum opus, cui debetur merces, & mereri eſt ius ſibi ad præmium facere. Et quàmuis nomen hoc meritum ſeruitiis primùm, ac mercenariis operibus, quibus ſtipendium debetur, fuerit impoſitum, vnde dicitur quis benè, aut malè mereri equo, aut calamo: nihilominus tamen proprietas inde deducitur ad amicitiæ munera, & ita de amico benè, aut malè mereri dicimur.

Append.

Hinc meritum erit actio, per quam ei, qui agit, efficitur debitum aliquid dari.

Tertia diffic. De diuiſionibus meriti.

1.Diuiſio. Alex. Alen. art.2.§.1. vbi.ſ.

VARIè à doctoribus meritum diuiditur. Meritum eſt duplex, ſcilicet, interpretatiuum, & meritum congrui, vel condigni.

condigni. Meritum interpretatiuum appellatur, quando non eſt aliqua condignitas in recipiente: & tamen Deus exhibet ei donum ſuum ex ſua liberalitate, ac ſi ille per opera ſua meruiſſet, quod reuera non meruit.

Hinc, de ſententia Alexand. meritum, nec ponit condignitatem in recipiente, nec in eius operibus, ſed ſolùm liberalitatem in dante conſtituit. De merito autem condigni, ſcilicet, vel congrui infrà. *2.diuiſio.*

Meritum in vniuerſum ſumptum diuiditur in bonum, & malum; quia peſſimi homines mala merita apud Deum habent. *3.diuiſio.*

Meritum quarto eſt triplex. Meritum de rigore iuſtitiæ, quod gratiæ vel miſericordiæ acceptantis non innititur; ſed ex ſe, & ex perſona offerente habet valorem. Tale eſt meritum Chriſti Ieſu. Et meritum de condigno, quod licet gratiæ, & miſericordiæ acceptantis innitatur; eſt tamen iuſtum, & præmio futuro condignum. Tale eſt iuſtorum, & ſanctorum meritum. Et meritum de congruo, quod non iuſtitiæ: ſed ſoli congruentiæ innititur. *4.diuiſio.*

Diuiditur quoq; meritũ de condigno in meritum ſtrictè, & in rigore ſumptum, & in meritum largè ſumptum. Hanc diuiſionem tractat Duran. in.1. diſt.17. quæſt.2. & in.2. diſt.27. q. 2. & in.4. d.10. q.2. Et Vega vbi ſup. ſuper concil. cap.10. & ibi ſingula membra definiuntur. *5.Diuiſio.* *Durand.* *Vega.*

Meritum de congruo apud ſcholaſticos doctores bifariam ſumitur: nam aut eſt opus iuſti exiſtentis in gratia, aut eſt peccatoris. Primo modo eſt opus, cui de lege non eſt promiſſum aliquod præmium; ſed tantùm debetur propter dignitatem perſonæ: vt quando iuſtus orat pro alio. Quomodo dicitur B. Stephanus meruiſſe Saulo primam gratiam de congruo. Vnde B. Auguſt. Si non habuiſſemus Stephanum, non haberemus Paulum. In hoc ſenſu accipit D. Tho. meritum de congruo artic.6. De ſecundo autem modo meriti de congruo eſt inter doct. diſcrimen, de quo infrà: verum quia diuiſiones iſtæ ſunt infrà examinandæ, ſit ſatis illas propoſuiſſe. *7.diuiſio.* *D. Auguſt.*

Prima diffic. Eſt ne meritum?

CONCLVSIO.

Doct. vbi.ſ. & Caſtro. verb. meritũ & verb. opera.
Eccl.16.
ad Heb.13.

EST quidem meritum. Hæc concluſio eſt de fide; quia in multis locis ſacræ ſcripturæ expreſſe continetur. Nam Eccl. 16. legitur. Omnis miſericordia faciet locum vnicuiquè ſecundum meritum operum ſuorum. Et ad Heb. 13. beneficentiæ, & communionis nolite obliuiſci. Talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Vbi clariſſimè nomen meriti expreſſit. Et eſt definita in concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 16. & can. 26. & 23. Vbi Anathematizantur aſſerentes, iuſtos ſuis operibus in gratia ſactis non verè mereri gratiæ augmentum, & vitam æternam, &c. Sed hæc latiùs in ſequentibus difficultatibus declarabuntur.

Hæreſis Lutheri.

Hinc confutatur error Lutheri, quo ait, nullum eſſe hominis meritum ad gloriam aſſequendam.

Secunda diffic. De nomine meriti.

Definitio quid nominis meriti.

MEriti nomen tritiſſimum eſt inter Latinos, & deducitur nomen hoc à mercede. Eſt enim meritum opus, cui debetur merces, & mereri eſt ius ſibi ad præmium facere. Et quàmuis nomen hoc meritum ſeruitiis primùm, ac mercenariis operibus, quibus ſtipendium debetur, fuerit impoſitum, vnde dicitur quis benè, aut malè mereri equo, aut calamo: nihilominus tamen proprietas inde deducitur ad amicitiæ munera, & ita de amico benè, aut malè mereri dicimur.

Append.

Hinc meritum erit actio, per quam ei, qui agit, efficitur debitum aliquid dari.

Tertia diffic. De diuiſionibus meriti.

1. Diuiſio.
Alex. Alen. art. 2. §. 1. vbi. ſ.

VAriè à doctoribus meritum diuiditur. Meritum eſt duplex, ſcilicet, interpretatiuum, & meritum congrui, vel condigni.

condigni. Meritum interpretatiuum appellatur, quando non eſt aliqua condignitas in recipiente:& tamen Deus exhibet ei donum ſuum ex ſua liberalitate, ac ſi ille per opera ſua meruiſſet, quod reuera non meruit.

Hinc, de ſententia Alexand. meritum, nec ponit condignitatem in recipiente, nec in eius operibus, ſed ſolùm liberalitatem in dante conſtituit. De merito autem condigni, ſcilicet, vel congrui infrà. *2.diuiſio.*

Meritum in vniuerſum ſumptum diuiditur in bonum, & malum; quia peſſimi homines mala merita apud Deum habent. *3.diuiſio.*

Meritum quarto eſt triplex. Meritum de rigore iuſtitiæ, quod gratiæ vel miſericordiæ acceptantis non innititur; ſed ex ſe, & ex perſona offerente habet valorem. Tale eſt meritum Chriſti Ieſu. Et meritum de condigno, quod licet gratiæ, & miſericordiæ acceptantis innitatur; eſt tamen iuſtum, & præmio futuro condignum. Tale eſt iuſtorum, & ſanctorum meritum. Et meritum de congruo, quod non iuſtitiæ: ſed ſoli congruentiæ innititur. *4.diuiſio.*

Diuiditur quoq; meritũ de condigno in meritum ſtrictè, & in rigore ſumptum, & in meritum largè ſumptum. Hanc diuiſionem tractat Duran. in.1.diſt.17.quæſt.2.& in.2. diſt.27. q. 2.& in.4.d.20. q.2. Et Vega vbi ſup. ſuper concil. cap.10. & ibi ſingula membra definiuntur. *5.Diuiſio.* *Durand.* *Vega.*

Meritum de congruo apud ſcholaſticos doctores bifariam ſumitur: nam aut eſt opus iuſti exiſtentis in gratia, aut eſt peccatoris. Primo modo eſt opus, cui de lege non eſt promiſſum aliquod præmium; ſed tantùm debetur propter dignitatem perſonæ: vt quando iuſtus orat pro alio. Quomodo dicitur B. Stephanus meruiſſe Saulo primam gratiam de congruo. Vnde B.Auguſt. Si non habuiſſemus Stephanum, non haberemus Paulum. In hoc ſenſu accipit D. Tho. meritum de congruo artic.6. De ſecundo autem modo meriti de congruo eſt inter doct. diſcrimen, de quo infrà: verum quia diuiſiones iſtæ ſunt infrà examinandæ, ſit ſatis illas propoſuiſſe. *7.diuiſio.* *D.Auguſt.*

Quarta diffic. Quid nam eſt meritum?

CONCLVSIO I.

Vega q.6. in opuſculo. Meritum eſt actus, cui de iuſtitia diſtributiua debetur præmium, ita quòd ſic merenti irrogaretur iniuria, ſi tale præmium non redderetur. Hac definitione, quid de rigore ſit meritum in tota ſua latitudine, explicatur. Exempla huius concluſionis ſunt communiſſima in diſtributione bonorum communium, cathedrarum, beneficiorum, præ-
Ariſt. bendarum, &c. Et vt hoc faciliùs intelligatur, nota cum Ariſt. 5.Ethic.c.5.&.6. diſcrimen inter iuſtitiam commutatiuam, & diſtributiuam: quæ inter ſe differunt, ꝙ ad commutatiuam nullum requiritur meritum, ſiue dignitas perſonæ. Satis enim eſt pretium eſſe equiualens mercedi, pro qua datur. Ad diſtributiuam autem, præter opus bonum, & meritorium, requiritur perſonæ dignitas. Vocaturque perſona digna, quando fuerit homo virtute præditus, & ſtudioſus. Et probatur exemplo. Eſto, quòd ſint duo, quorum vnus infamia notatus exercuerit opus aliquod heroicum, alter verò integræ famæ non fecerit tale opus, tunc cùm beneficia eccleſiaſtica ſint dignioribus concedenda ſecundum iuſtitiam diſtributiuam, erit ſecundo, & non primo beneficium concedendum. Quia ad meritum non ſolum opus bonum; verum etiam dignitas perſonæ deſideratur.

Append.1. Hinc, de communi omnium doctorum ſententia meritum de congruo erit actus, cui de rigore iuſtitiæ non debetur præmium. Tunc enim iam eſſet meritum de condigno.

Meritum de condigno eſt opus liberum, cui ex naturali, & propria dignitate, aut ex lege debetur præmium. Hanc
Caſtro verb. opera. hæreſ. 4. definitionem proponit Caſtro, in qua per vocem liberum excluduntur omnia opera humana, & naturalia, quæ ab hominis voluntate non procedunt. Quia nemo, vt B.Auguſt.
D.Aug. docet, peccat in eo, quod vitare non poteſt. Vnde ſequitur, vt nemo in eo, quod neceſſariò, & non liberè facit, mereatur. Non enim minorem exigit voluntatis libertatem
Ariſt. meritum, quàm peccatum: quia in his, quæ à natura inſunt (vt Ariſt. ait) neque laudamur, neque vituperamur. Appo-

ſitum

ſitum etiam fuit in definitione, cui ex naturali, & propria di gnitate, &c. Quia non ſemper oportet, vt præmium ſit debitum ex ipſa operis natura, ſed ſatis eſt, vt ſit debitum ex lege. Patet exemplo Dauidis, qui cùm minimus eſſet fratrum ſuorum, & paſceret oues patris ſui, ſecluſa regis Saulis promiſſione, propter interfectionem Goliath, fuiſſet magno aliquo præmio dignus; non tamen tanto, vt rex filiam ſuam daret ei in vxorem (impar enim erat regis filiæ.) Ita à ſimili nullum opus humanum, quantumlibet bonum eſt ex naturali valore vitæ æternæ meritorium; quia non eſt illi ex ſua natura æquale. Terrena enim non æquãtur cœleſtibus, neque temporalia æternis. Et iuxta hanc naturalem paritatem, & condignitatem intelligitur D. Paul. ad Rom. 8. Quando dicit, paſſiones huius temporis non eſſe condignas ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & alia multa ſacræ ſcripturæ loca huic ſenſui ſimilia. Et D. Chryſoſtomus dicens, & ſi millies moriamur, & ſi omnes virtutes animæ expleamus, nihil dignũ gerimus ad ea, quæ ipſi à Deo percipimus. Eodem etiam modo conſiderantes omnes alij doctores ſancti naturalem ſolùmmodò bonorum operum valorem, & illum à valore, & iuſta vitæ æternæ æſtimatione longiſſimè diſtare perpendentes, prudenter dixerunt, opera noſtra non eſſe meritoria aut digna vita æterna. Ex lege tamen, ſiue conuentione, ſiue promiſſione facta nobiſcum, opera bona hominis cum adiutorio gratiæ Dei fiunt æternæ vitæ digna, & illi æqualia, quæ ſecluſa illa Dei promiſſione, quæ paſſim in ſacris litteris repetitur, fuiſſent tãto præmio prorſus indigna. Et ne ex tam liberali, & magnificentiſſima promiſſione occaſionem ſuperbiendi acciperemus: vt ſolis noſtris operibus conſideremus nos poſſe vitam æternam aſſequi, noluit Deus operibus quantumlibet bonis illam promittere, niſi illa gratiam ſuam iunctam haberent. Sine me, inquit, nihil poteſtis facere. Si nihil, ergo neque vitam æternam aſſequi neque id quod ad vitam illam aſſequendam eſt neceſſarium operari. Aliis exemplis notatu dignis illuſtrat Caſtro hanc definitionem, quæ inuenies verbo meritum hæreſi. 1. & verbo ſpes.

1. Reg. 17.

ad Rom. 8.

Chryſoſt. in lib. de cõpunctione cordis.

Matth. 20. & conuerſione facta.

Ioan. 15.

Caſtro.

CONCLVSIO III.

Meritum eſt opus liberum,& ſtudioſum, atquè in vtilitatem, ſiue reipublicæ, ſiue amici factum, cui operi de iuſtitia debetur præmium. Hanc,ſi placet, amplectere definitionem, cuius bona pars iam in definitione præcedenti fuit expoſita.

Eccl.31. Primò debet eſſe opus liberum:quia ſcriptura ſola opera libera laudat. Prædicat enim virum iuſtum dicens; qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus. Secundò ſtudioſum eſſe debet,ideſt,actus virtutis. Et ratio eſt;quia ſi cõtrarium, nempè, opus demeritorium eſt actus vitioſus, & pœna dignus, meritum debet eſſe actus ſtudioſus,& præmio dignus, in vtilitatem, &c. Et ratio eſt; quia meritum eſt nomen relatiuum (dicitur enim aliquis benemeritus de alio, eò quòd obligauerit ipſum)& cùm nemo ſeipſum obligare dicatur, debet meritum in vtilitatem alterius eſſe. Et quia eſt actus iuſtitiæ, & iuſtitia eſt ad alterum. Vltima pars eſt, cui de iuſtitia debetur

Ad Rom.4. præmium. Et probatur hæc pars ex B. Paul. per diſcrimen inter beneficia, quæ dantur ex gratia, & ex merito. Ita enim ait. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum; ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum,qui iuſtificat impium,reputatur fides eius ad iuſtitiam. Ecce quomodo merces datur; ergo de iuſtitia,& non gratis.

Append.2. Hinc,bruta non merentur, cùm ſint irrationalia, & libertatis expertia.

Append.3. Hinc,qui in naturalibus tantum,vt in genere,& in pulchritudine meritum conſtituunt, errant omninò; quia non ſunt aliquo beneficio digni, qui ſolùm naturalibus bonis vigent, & virtute prædi ti non ſunt,quàmuis, cæteris paribus, naturalia bona habentes non habentibus illa ſint præferendi: dũmodò merita ſint æqualia, iuxtà illud: Species Priami digna eſt imperio.

Append.4. Hinc,ad meritũ quatuor requiruntur,ſcilicet perſona, quæ meretur, actus ſtudioſus, qui dicitur meritum, mercés, quæ

S.Thom. merito reſpondet, & perſona, apud quam meretur. Nam ſi

Scot. talis perſona non eſſet, in vanum laboraremus. Lege S.Thō.

Almay. q.21.1.2.Scot.in.3.d.28.& alios doct.hac diſt.27.

Quinta

Quinta diffic. Vtrùm homo poſsit mereri aliquid à Deo?

EST autem tituli ſenſus. Poſſit ne homo exhibere Deo aliquod obſequium, cui de iuſtitia, ita debeatur præmium æternum, quòd ſi Deus non redderet tale præmium, eſſet iniuſtus? vt eſſet rex, ſiue dux iniuſtus ſi militi ſtipendium, exhibita militia, non redderet. Lutherus, & omnes illius aſſeclæ, & ſectatores tale meritum eſſe diffitentur: in quos in prima huius artic. difficultate cum Caſtro egimus. *S.Th. vbi.ſ. art.1.& 3.*

Lis eſt, & controuerſia inter catholicos circa hanc difficultatem. Quidam enim affirmant nullum eſſe meritum in rigore hominis quantumcunquè iuſti reſpectu beatitudinis; ſed propter ſcripturæ, & ſanctorum auoritates. Huius opinionis fuerunt Greg. Arim. in primo diſt. 17. q.1. art.2. Marſilius præſenti diſt. Thomas Vualdenſi de ſacramental. c.7. Burgenſis ſuper pſalm. 35. Ioan. Echius in centuriis de prædeſtinatione. Duran. verò dicit eſſe meritum de condigno; ſed impropriè propter inæqualitatem meriti ad beatitudinem. Contraria opinio, & communis, & definita in concil. Trident. tenet reſpectu beatitudinis dari meritum de condigno, hanc defendunt S.Thom. art.3. huius q. & ſuper epiſtolam ad Rom. c.4. & .8. & D. Bona. q. vltim. huius diſtinct. Ricar. in 4. diſt. 46. art.1. q.1. Scot. in 1. diſt. 17. q.1. artic.1. & alibi ſæpè, hos ſequuntur omnes moderniores. *Greg. Arim. Marſil. Tho. Vuald. Burgen. Ioan. Echius Durand. S.Thom. D.Bona. Ricard. Scot.*

CONCLVSIO I.

Opera iuſtorum ſunt de iuſtitia vitæ æternæ digna, & meritoria. Hæc concluſio vſquè adeo vera eſt: vt oppoſita ſit planè hæretica. Et probatur per ſex voces, quibus in diuina ſcriptura inſinuatur opera iuſtorum eſſe gloriæ æternæ meritoria. Et harum prima eſt merces, id eſt, præmium, quod ad meritum refertur. Gen. 15. Legitur dixiſſe Deum Habraæ. Ego ſum merces tua magna nimis. Et Matthæ. 5. Merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Ex his locis, prætermiſſis aliis, in quibus hæc vox merces exprimitur; ſic colligo argumentum. Merces non dicitur abſolutè: ſed relatiuè ad meritum, *Gen. 15. Matth. 5.*

& Deus in his locis promittit iuſtis mercedem æternam; promittit igitur ratione meritorum, cùm ſint merces, & meritum correlatiua. Secunda vox eſt reddere, & tertià opera.
Matth. 20.& 25. Matth. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem. Et apertiùs ibi. Venite benedicti, &c. Et ad Roma. Reddet vnicuique
Ad Rom.2. ſecundum opus ſuum. Hinc cùm reddere ſecundum opera, ſit ſoluere præmium, iuxta quantitatem meritorum, ſi eſt redditio meritorum; vt ex his, & aliis locis conſtat: erit profectò
Eccl.16. pro meritis redditio. Quarta vox eſt meritum. Eccleſ. 16. Omnis miſericordia faciet locum vnicuiquè ſecundũ meritũ
Ad Heb.13 operum ſuorum. Et ad Hebr. 13. beneficentiæ, & communicationis nolite obliuiſci. Talibus enim hoſtiis promeretur
Matth.10. & Marc.9. Deus. Ideſt, obligamos a Dios. Ecce quomodo B. Paul. beneficentiã vocat meritũ: quare confundantur Lutherus, & eius imitatores negantes præmium. Et Marci.9. Quiſquis potum dederit &c. Amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.
Pſal.17. Hinc, ſi non perdet mercedem ſuam, tale opus meritorium
2.ad Tim. 4. erit. Et ratio eſt: quia merces, & meritum ſunt, ſicut pater, & filius, correlatiua. Quinta vox eſt iuſtitia, pſal. 17. Retribuet mihi dominus ſecundum iuſtitiam meam, &c. Et. 2. ad Tim. 4. Curſum conſummaui, fidem ſeruaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus iuſtus iudex. Vbi præmium æternum vocat coronam iuſtitiæ. Quamobrem datur ex meritis: aliter enim non eſſet corona iuſtitiæ: ſed miſericordiæ tantùm nuncupanda. Sexta vox eſt digni-
Sap.3. tas. Et legitur Sap. 3. Tentauit eos dominus, & inuenit eos
Ad Col.1. dignos ſe. Et ad Coloſſ. 1. Nos fecit dignos in parte ſortis ſan-
2. ad Theſſ. c.1. ctorum. Et. 2. ad Theſſal. 1. Tribulationes ſuſtinetis in exemplũ iuſti iudicij Dei, vt digni habeamini regno Dei pro quo, & patimini. Hinc, ſic colligo argumentum. Quicunquè eſt dignus aliquo præmio, illud ſibi de iuſtitia debetur (aliter enim haud vocaretur dignus) iuſti autem ſunt retributione digni, vt ex his locis apertiſſimè infertur: quare de iuſtitia iuſtis debetur retributio. Eſt etiam hæc concluſio definita contra Lutherum, & eius ſequaces in concil. Trid. c. 16. & can. 32. Et ratione confirmatur: quia quando in diuina ſcriptura fit primæ gratiæ, & iuſtificationis mẽtio, negantur in vniuerſum

opera:

opera:vt ad Roma.2.Si gratia ex operibus,iam non eſt gratia, & loquitur de prima gratia. Quando autem fit vitæ æternæ mentio, commemorantur opera:vt ex locis ſupra citatis conſtat:ergo datur vita æterna propter merita.Iam reſtat:vt explicemus huiuſmodi merita eſſe de iuſtitia condigna, & non de congruo:vt Greg.Arim. arbitrabatur. Et primum eſt diligenter animaduertendum, pretium cuiuſcunquè rei poſſe eſſè æquale valori ipſius rei duobus modis. Primo ex natura rei. Secundo ex pacto,ſiue ex lege,ſiue ex promiſſione rem ipſam promittentis. Illuſtro animaduerſionem hanc exemplis. Denarius, verbi gratia, eſt pretium labori vnius diei reſpondens ex natura rei.Non enim valet plus,minuſve labor.Promiſſum autem magnum, excedens laboris valorem erit labori æquale ex lege promiſſionis.Lex enim naturalis docet promiſſa, licet laboris valorem excedant,eſſe ſeruanda.Exemplum extat. I. Reg. 17. ſuprà explicatum in Saule, & Dauid ſuper interfectionem gigantis Goliath.

Ad Roma. c. 2.

Nota.

I.Reg. 17.

Hinc colligitur apertiſſimè duplex eſſe pretiū æquale labori,vel rei venalis.ſ. quantùm ad ſubſtantiam actus rei venalis, ſecluſa,ſcilicet, promiſſione, & quantùm ad promiſſionem.

Append.

CONCLVSIO II.

Nullus iuſtus ſecūdū iuſtitiam commutatiuā ad æqualitatē ex natura rei meretur beatitudinē. Et ratio eſt:quia opera noſtra quò ad ſubſtantiā actus nō ſunt beatitudini æqualia.Non enim ſunt cōdignæ paſſiones huius ſæculi ad futurā gloriam, quæ reuelabitur in nobis.Vbi D.Paul.apertiſſimè inſinuat valorem noſtrorum operum præmio æterno eſſe lōgè inferiorē.

Ad Rom.8.

CONCLVSIO III.

Secūdum promiſſionē diuinā,& ex lege,iuſtorū opera ſunt vitæ æternæ de cōdigno meritoria, ſecūdū iuſtitiam diſtributiuā.Probatur multis locis ſacræ ſcripturæ.Pſal.17.Retribuet mihi dn̄s ſecundum iuſtitiam meā,ideſt,ſecūdum opera mea. Vbi vocat vitā æternā retributionem.Et.2. ad Tim.4. Bonum certamen certaui, &c. quare iuſtus ſecundum iuſtitiam, & de condigno promeretur vitam æternam. Nam vitam æternam vocat ibi. B. Paul. coronam iuſtitiæ debitam ſecundum iuſtitiam non commutatiuam: ſed diſtributiuam, in qua ſufficit

Pſalm.17.

2.ad Tim. 4.

ſufficit æqualitas ex promiſſione tantùm, & non requiritur æqualitas ex natura rei: vt in iuſtitia commutatiua. Tandem confirmatur à definitione ſuprà poſita meriti. Eſt enim meritum opus liberum, & ſtudioſum, cui de iuſtitia debetur præmium. Hæc concluſio eſt contra Durand. & alios primæ opinionis fautores.

CONCLVSIO IIII.

Quamuis diſtributio gloriæ ſecundum merita iuſtorum ſit actus iuſtitiæ diſtributiuæ: nihilominus tamen actus etiam
Pſal.102. gratiæ, & miſericordiæ eſt. Conſtat ex pſalm. 102. Benedic anima mea domino, &c. qui coronat te in miſericordia, &
Iacob. miſerationibus. Et Iacobi. 2. iudicium ſine miſericordia fiet, illi, qui non fecerit miſericordiam: ergo à contrario ſenſu iudicium iuſtorum in alia vita erit miſericordia mixtum: eò
D. Aug. quòd ipſi miſericordiam fecerint. Et D. Auguſt. de corrept. & gratia c.13. exponens dictas autoritates ita ait. Miſericordia Dei ſemper adhæret iuſtis, ſiue conuertantur, ſiue prælientur, ſiue coronentur. Nam quia merita ipſa ex gratia procedunt, corona iuſtitiæ, quæ redditur meritis, miſericordia nuncupatur. Fundamentum enim meritorum gratia ipſius Dei
Ad Roma. 6. eſt. Vnde B. Paul. ad Roma. 6. Gratia Dei vita æterna: erit igitur actus iuſtitiæ, & gratiæ. Iuſtitiæ quidem: quia debetur meritis ex promiſſione, & gratiæ, quia Dei gratia fuit eius fundamentum.

DVB. Quibus titulis hæreditas æterna poteſt iuſtis deberi?

Hæreſis Luther. Reſpondeo. Quinq; aſſignantur tituli, ex quibus, duo priores ſunt errores, & poſteriores catholici. Primus eſt ex Dei promiſſione, nulla habita ratione ad iuſtorum opera. In hunc ſolũ titulũ referunt lutherani debitũ beatitudinis. Non enim negant omninò beatitudinem eſſe iuſtis indebitam: ſed dicunt eſſe debitã ex ſola promiſſione diuina: nõ autem aliquo modo ex debitis. Quod eſt contra diuinam ſcripturam di-
Ad Rom. 2. centem. Deus reddet vnicuiquè, &c. Alibi, qui parcè ſeminat,
2. Cor. 9. &c. Eſſet enim tunc omnium beatitudo æqualis, ſi meritorum ratio non haberetur; cùm ſit inæqualis, iuxtà illud.

Sicut

Sicut ſtella differt in claritate à ſtella, &c. Secundus titulus *1.Cor.15.*
eſt ex ſolo libero arbitrio, ſecluſa gratia. Et hic titulus eſt etiã *Hæreſis Pe-*
hæreticus. Eſt enim contra B. Paul. ad Roma. 6. Gratia Dei *lag.*
vita æterna. Lege Caſtrum contra hanc hæreſim, quæ fuit *Ad Roma. 6.*
Pelagi verb. meritum, hæreſi. 2. & verbo gratia hæreſi. 1.
Tertius titulus eſt catholicus, nempè, ex conuentione factus,
& pro labore. Matthæ. 10. Conuentione autem facta, &c. *Matth.20.*
Quartus titulus eſt opera facta in ſtatu gratiæ, iuxta illud. *Ioan.6.*
Ioã.6. Qui biberit ex hac aqua (ideſt, qui habuerit gratiam)
fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, ideſt, producet opera vitæ æternæ digna. Quia gratia nihil aliud eſt, quàm facultas promerendi gloriam per opera meritoria. Si enim Deus gratiam nobis nõ dediſſet, impoſſibile profectò fuiſſet noſtris actionibus, aut operibus elicitis, ex ſolis naturæ viribus, ideſt, ſecluſa gratia, nos gloriam promereri poſſe.
Cùm non ſint condignæ paſſiones huius ſeculi, &c. Hinc *ad Roma. 8*
dicitur in concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 16. Deum remunerare in nobis dona ſua, & merita noſtra. Quod explicatur hoc exemplo: vt ſi rex daret alicui centum millia ducatorũ, quibus ab ipſomet rege ciuitatem emeret, tunc idem eſſet ciuitatis pretium, & regis donum: ſimiliter ieiunium noſtrum non tanti erat valoris, vt eſſet pretium gloriæ: inſtituit tamẽ Deus per gratiam ſuam, vt eſſet æquale pretium gloriæ. Quia voluit pro ieiunio gloriam dare. En tibi, quomodo gratia eſt merendi fundamentum. Quintus titulus eſt, quia ſumus Chriſti Ieſu membra, ideſt, de eius familia, & eiuſdem Chriſti per fidem, & charitatem amici, ratione cuius vnionis opera noſtra ſunt vitæ æternę digna.

Hinc, paſſiones, & perſecutiones, quas fideles pro Chriſto Append.1.
ſuſtinent, ipſi Chriſto inferri dicuntur. Act. 9. Saule, Saule, *Act.9.*
cur me perſequeris?

Hinc, opera iuſtorum opera Chriſti nominantur, iuxta il- Append.2.
lud. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur
Chriſtus? Et alibi, Non vos eſtis, qui loquimini, &c. Et ad *2.Cor.13.*
Galath. 2. Viuo autem, iam non ego, viuit verò in me Chri- *Matth.10.*
ſtus. *Gal.2.*

Hinc, opera noſtra ſunt meritoria vitæ æternæ de con- Append.3.
digno.

digno. Et ratio eſt: quia opera Chriſti ſunt meritoria de condigno vitæ æternæ, & noſtra opera tribuuntur Chriſto.

Append.4. *Oſius Caiet.* Hinc, ex ſententia Caiet. in opuſculo de fide, & operibus, & Oſij contra Lutherum cap. 73. iſta erit concedenda: Chriſtus in nobis, & per nos meretur, ad hunc ſenſum; ſcilicet, Chriſtus eſt cauſa, quòd nos mereamur: non tamen ad hunc ſenſum, quòd actus meritorij noſtri ſint actus ipſius Chriſti: ſicut operatio manus eſt operatio totius. Et confirmatur; quia vt iſta conceditur, Chriſtus loquitur in nobis, & viuit in nobis, hoc eſt, operatur, ad hunc ſenſum, quòd Chriſtus meruit vt nos mereamur. Hinc Sotus rectè dicit dictam propoſitionem eſſe erroneam, de natura, & gratia, ſi in ſenſu, quem nos reiicimus, illam intelligat.

Sexta diffic. Erit ne abſolutè concedendum, Deum eſſe nobis debitorem? an ſibi, & ſuæ promiſſioni?

SAnctus Thom. art. 1. ad. 3. vbi ſup. & alibi negat Deum eſſe ſimpliciter nobis debitorem; ſed ſibi, & ſuæ promiſſioni.

CONCLVSIO.

SImpliciter concedendum eſt, Deum iuſtis eſſe beatitudinis debitorem. Hæc concluſio apertè definitur in concil. Arauſicano. c. 18. ſub his verbis. Debetur gloria bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia, quæ non debetur, præcedit vt fiant. Et

D. Aug. confirmatur autoritate D. Auguſt. ſermone. 16. de verbis Domini, vbi ita ait. In his, quæ habemus; laudamus Deum largitorem, in his, quæ nondum habemus, tenemus debitorem. Debitor enim factus eſt, non aliquid à nobis accipiendo: ſed, quod ei placuit, promittendo. Idem docet ſer. 51. de verbis apoſtoli. Et ratione probatur: quia ſi de lege naturali promiſſa ſunt debita, & ſola promiſſione aliquis conſtituitur debitor, Deus planè promittens erit non tantùm ſibi: ſed etiam nobis debitor: atque ita erit ſimpliciter concedendum, eſſe Deum nobis debitorem: vt concil. citatum, & D. Auguſt. illud concedunt.

Septima

Septima diffic. Præter gratiam, requiritur ne noua Dei acceptatio: vt actus ſit meritorius?

CVm ex iam dictis conſtet, gratiam eſſe principium merendi: quæritur. An præter gratiam, &c. ideſt. An in ſingulis actibus iuſtorum habeat Deus nouam ordinationem, & nouum actum voluntatis, ſcilicet, quòd dicat. Volo huic iuſto pro hoc opere certum gradum gloriæ reddere? Duę ſunt extremę opiniones. Vna affirmat requiri, pręter gratiam, acceptationem diuinam, & hæc eſt Scoti in. 1. diſtin. 17. quæſt. 1. cui adhæſit Marſil. Altera negat talem acceptationem, quæ colligitur ex S. Thom. art. 3. quàmuis eam non expreſſè tueatur. *Scot. in. 1. d. 17. q. 1. Marſil. in. 2. diſt. 17. art. 3. concluſ. 1. & in. q. 10.*

CONCLVSIO I.

Præter gratiam; vt opus ſit vitæ æternæ meritorium, noua requiritur ex parte Dei acceptatio. Et ratio eſt; quia ſi opus eſſet meritorium ratione ſolius gratiæ, nunquàm præmium excederet meritum, cùm tamen excedat: quia Deus præmiat vltra condignum. Illud enim in quo excedit, non eſt ratione gratiæ: ſed nouæ acceptationis. Et ſi de nouo non acceptaret, in nullo excederet. Vega in opuſculo de iuſtific. q. 5. ad. 2. declarat Maximam, ſcilicet, Deus præmiat, &c. *S. Thom. Scoti eſt.*

CONCLVSIO II.

Vt iuſtorum opera ſint æternæ vitę meritoria, ex parte Dei, præter gratiã, noua diuinę volũtatis acceptatio nõ requiritur. Et ratio eſt; quia pluralitas ſine neceſſitate non eſt ponenda, & cũ ſola gratia ſine noua acceptatione ſufficiat: quoniã gratia eſt acceptatio ad gloriam, eo ipſo, ꝙ iuſti ſunt per gratiam filij Dei, debetur illis hæreditas. Nam ſi filij, & hæredes; quare non requiretur profectò, nec erit noua acceptatio ponenda. En tibi ambas opiniones iis duabus concluſionibus comprehẽſas. *S. Tho. eſt.*

CONCLVSIO III.

Opera iuſtorum; vt ſint vitæ æternæ meritoria, requiritur, præter gratiam, peculiaris Spiritus ſancti motio, & cõcurſus excitãs iuſtũ ad opus vitæ æternæ meritoriũ præſtãdum. Probatur ad Ro. 8 Ipſe ſpiritus poſtulat ꝓ nobis, ideſt, poſtulare nos docet. Et loquitur de iuſtis. Et Ioan. 4. Qui biberit ex hac *Ad Rom. 8.*

aqua. *Ioan. 4.*

aqua. Vbi innuit Chriſtus Ieſus, eum, in quo eſt gratia, continuè à piritu ſancto ad meritoriè operandum excitari. Et fortaſſis Scot. per nouam acceptationem, hanc nouam, & continuam Spiritus ſancti motionem, ſiue concurſum, ſeu ſpirationem intellexit. Sed de his latiùs in lib. controuerſiarum.

Octaua diffic. Vtrùm gratia ſit principium merendi per charitatem?

SEnſus tituli eſt. An, præter gratiam, & liberũ arbitrium, requiratur ex parte hominis ad meritum aliquis actus charitatis, id eſt, vt opus actualiter eliciatur propter Deum. Et vocatur relatio actus in Deum. Doctores omnes ad vnum confitentur charitatem ad meritum deſiderari: ſed an ſufficiat ſolùm habitualis charitas, per quam habitualiter Deum diligimus? vel an requiratur inſuper actualis? Ita vt ſit opus in ſingulis actionibus habere hunc actum, ſcilicet, ieiuno, oro, ſcribo, &c. propter Deum, eſt inter illos contrauerſum. Sunt enim variæ de hac re ſententiæ, & opiniones. Prima eſt Durand. infrà diſtin 40. q. 2. affirmantis, relationem actualem in Deum eſſe neceſſariam: vt opus aliquod ſit vitæ æternæ meritorium. Hanc opinionem tribuunt Thomiſtæ Scoto: ſed falſò, vt ſtatim patebit. Secunda opinio eſt Scoti in 4. diſt. 41. cuius verba ſunt. Probabile eſt ſufficere ad opus meritorium relationem virtualem. Tertia opinio eſt Soti. Exiſtimat enim ſolam char tem habitualem, & infuſam eſſe ſatis: vt ſingulæ operationes iuſtorum, moraliter bonæ, ſint vitę æternæ meritoriè, abſque eo, quòd actualiter, vel virtualiter in Deum referantur. S. Tho. ſuprà. q. 21. artic. 4. ad vltimum. Caiet. vbi ſup. S. Tho. art. 3. Capreolus in 2. diſtin. 40. eandem opinionem defendere videntur. Ait enim S. Thom. art. 4. citato expreſsè omnem actum bonum eſſe meritorium, ſi non ſit peccati impedimentum. Cæterum, vt hæc clarius innoteſcãt, nota ſequentes animaduerſiones.

Duran. d. 40. q. 2.
Scot. in 4. diſt. 41.
Sotus lib. 3. de natura, & gratia.
S. Thom.
Capreol.
Caiet.

1. animaduerſio. Quemadmodum rebus naturalibus forma eſſentialis eſt, quæ dat ſuo toti eſſe ſpecificum; vt anima rationalis reſpectu hominis:

hominis: ita in actibus moralibus ſtudioſis, aut vitioſis forma, quæ conſtituit actum in certa ſpecie eſt finis, propter quem potentia operatur. Hæc animaduerſio eſt Ariſtot. 5. Ethic. vbi docet: quòd qui fornicatur, vt furetur, potius fur, quàm fornicator erit appellandus. Perinde etiam ieiunium eius, qui, vt furetur ieiunat, actus iniuſtitiæ, & non temperantiæ erit. Similiter, & abſtinentia ab eſu carnium, propter humanam gloriam comparandam, erit actus ſuperbiæ, cuius filia eſt vana gloria. *Ariſtot. Ethic.*

Charitas forma omnium virtutum eſt. Hæc animaduerſio eſt axioma theologicum. Et ratio à definitione formę eſt: quia forma in moralibus eſt finis ipſius actus: vt ex proxima animaduerſione conſtat, & ſola charitas eſt, quæ omnium virtutum actus in vltimum finem, & propter Deum dirigit. Finis enim præcepti charitas eſt. *2. animad.* *1. ad Tim. 1.*

Hinc charitas voluntati; vt eliciat actus omnium virtutũ propter Deum imperat, atque ita actus cuiuſcunquè virtutis erit à charitate, non elicitus: ſed imperatus. Append. 1.

Relatio actus in Deum triplex eſt, nempè, habitualis, actualis, & virtualis. Prima eſt ſolus habitus charitatis: vt ſi exiſtens in charitate ieiunet, etiam ſi Dei non recordetur, hic habitualiter tantùm dicitur referre actum in Deum, propter habitum charitatis, quem habet. Secunda eſt, quando, qui ieiunat, actualiter dicit. Volo, vt Deo placeam, ieiunare. Tertia non ſatis inter doctores cõſtat: nam de ſententia Scoti vbi ſuprà virtualis relatio eſt, quando ex cognitione, & amore vltimi finis homo incipit rectè operari. V. g. ſi quis ſubitò Dei amore exardeſcens dicat. Volo deinceps in omnibus Deo placere, ſi poſt hunc actum ſtatim dicat: volo pœnitere, ſiue pœnitet me peccaſſe, vel ſtatim oret, aut peregrinationem promittat, &c. Tales actus ſunt relati in Deum, non actualiter: quia quando eliciebantur, non actualiter homo Deum cogitabat: ſed virtualiter tantùm. Tandem erit relatio virtualis, quando aliquis actus eſt ab aliqua præuia actuali dilectione in Deum imperatus: vt præcedenti exemplo patet. *3. animad.* *Scot. diſt. 4. q. 5. 4. lib. ſen.*

Hinc, actiones omnes hominis proponentis peregrinari Append. 2.

Romam, vel Hieroſolymam verſus, &c. propter Deum; quibus ad peregrinandum præparatur vt ſternere equum, veſtes, cibos, & alia id genus parare, erunt virtualiter in Deum relatæ. Et ratio eſt; quia ab illo præuio actu dilectionis, ſcilicet, volo peregrinari propter Deum proficiſcuntur, & imperantur. De ſententia vero quorundam Thomiſtarum virtualis relatio vocatur, quando aliquis virtute pœnitentiæ iuſtificatur, & proponit ſe ex tūc omnes actiones morales in Deum referre: in virtutē huius actus omnes deinceps morales actiones, & operationes, quæ fiunt in gratia, in Deum virtualiter referuntur: duratque iſta virtualis relatio quouſque per aliquod mortale peccatum interrumpatur. Lege Caietan. in. 1. p. quæſt. 63. artic. 6. ad. 3. cuius verba ſunt. Actus virtualiter tendit in aliquod: quia manet in eo virtus prioris actus tendentis in illud.

Caiet.

Append. 3. Hinc, officium diuinum, orationes, ieiunia, &c. ſunt actus virtualiter relati in Deum, eò quòd ſunt omnes ſimul per illum priorem actum relati, videlicet: refero me, & omnia mea in Deum.

CONCLVSIO I.

1. Cor. 13. Ad actum meritorium ſola charitas habitualis haud ſufficit. Probatur primò ex D. Paulo dicente. Si linguis hominum loquar, &c. quia vel loquitur ibi D. Paul. de charitate actuali, aut virtuali, & erit tunc concluſio manifeſta, aut de habituali tantùm: vt tenet tertia opinio, quod videtur falſum. Nam inde ſequeretur, omnia opera moraliter bona, elicita ab exiſtente in gratia, eſſe vitæ æternæ meritoria, ob hanc ſolam cauſam, quòd ſit in gratia. Quod quidem aduerſatur D. Gregor. in homil. apoſtol. Vbi de proximorum dilectione verba faciens ita ait. Sunt, qui diligunt proximos ſecundum affectum cognationis, & carnis, quibus ſacra eloquia non contradicunt: tamen illa ſuprema dilectionis præmia non aſſequuntur. Quia ſuam dilectionem, non ſpiritualiter (ideſt, non propter Deum) ſed carnaliter impendunt, ſcilicet, affectu carnis, vel amicitiæ. Hinc ita argumentor B. Gregor. hoc in loco agit de dile-

D. Greg.
Ioan. 15.

ctione erga proximos moraliter bona: nam inquit, cui ſacra eloquia non contradicunt, & ſi moraliter mala fuiſſet, contradixiſſent. Deinde loquitur de homine exiſtente in gratia: nam actus hominis exiſtentis extra gratiam, etiam ſi in Deum referatur, non eſt vitæ æternæ meritorius. Tandem loquitur de viro iuſto, qui abſque actuali, vel virtuali relatione in Deum: ſed ſola naturali pietate motus diligit proximum, & talem dilectionem à merito vitæ æternæ excludit. Nam, inquit, tamen illa ſuprema dilectionis præmia non aſſequuntur, &c. Ergo ad actum meritorium ſola habitualis charitas haud ſufficiet. Alioquin omnia opera iuſtorum moraliter bona, vt deambulatio poſt cœnam ratione ſanitatis, ſomnus, &c. eſſent vitæ æternæ meritoria, quod rationi, & D. Greg. aduerſatur. Tum etiam quia actus niſi actualiter, vel virtualiter imperetur à charitate, tanquàm ab eius forma: vt conſtat ex prima animaduerſione, non eſt meritorius vitæ æternæ. Et niſi actualiter, vel virtualiter in Deum referatur, non eſt imperatus à charitate: ergo non erit ſufficiens ſola habitualis relatio. Per ſolum namque habitum charitatis homo non operatur propter Deum: vt patet in exemplo B. Gregor. de iuſto, qui diligit proximum affectu tantùm cognationis, & carnis.

CONCLVSIO II.

Relatio actualis in principio ſingularum actionum non requiritur: vt ſint vitæ æternæ meritoriè, cùm ſola virtualis efficiat. Et ratio eſt, quia ſicut in humanis: vt obſequia regi exhibita ſint præmio temporali digna, non requiritur: vt in ſingulis obſequiis miniſtri regis proteſtentur ſe velle regi placere, ſed ſat eſt, vt in principio, cùm primùm recipiuntur, proteſtentur, & intendant ſe velle regi inſeruire, vt ſibi temporale ſtipendium debeatur: ita à ſimili cùm primùm aliquis virtute pœnitentiæ, vel baptiſmi, quia tunc ad Dei amicitiam admittitur, & in eius familia recipitur, ſatis erit, ſe velle obſequi Deo, & in omnibus illi placere proteſtetur. Et hæc eſt virtualis relatio, quæ quidem ſufficit, donec per mortale peccatum interrumpatur. Et ꝙ ſit neceſſaria virtualis relatio conſtat ex. 1. ad Corint. 13. in prima

concluſione citata. Et tandem, quia, vt ſit opus dignum præmio ſupernaturali, oportet vt fiat fine ſupernaturali (ſcilicet, propter Deum) virtualiter ſaltem propoſito.

Append.4. *Gen.4.* Hinc verus, & germanus ſenſus multorum locorum ſacræ ſcripturæ pendet. Vt eſt locus Gen. 4. Reſpexit Dominus ad Abel, &c. Et hoc fuit: quia reſpexit ad actualem eius intentionem, aut virtualem, & non ad habitualem tantùm. Item locus Matth. 10. (*Matth.10.*) Quicunquè potum dederit vni ex minimis iſtis, calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli, ideſt, amore Chriſti, quia eſt eius diſcipulus. Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam. Et 1. Corinth. 10. (*1.Cor.10.*) Siue ergo manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud, quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, ideſt, animo placendi Deo. Et locus ad Rom. 8. (*Ad Rom.8.*) Diligentibus Deum omnia cooperátur in bonum, ideſt, iuſtis, omnia ſiue proſpera, ſiue aduerſa, ſunt eis occaſio merendi, & ita cooperantur in bonum. Non tamen omnia ſunt eis meritoria; niſi ea in Deum, ſaltem virtualiter referant, propter rationes in. 1. & 2. concluſione dictas.

Nona diffic. Vtrùm homo poßit mereri ſibi primam gratiam?

De hac difficultate diſputant Alexand. Alen. in. 3. p. quæſt. 61. m. 5. art. 1. & 2. S. Thom. vbi ſuprà art. 5. & alij infrà citandi, & Caſtro. verb. gratia hæreſi. 1. & verbo opera hæreſi. 4. Titulus huius difficultatis duplex eſt. Primus: An peccator pœnitens poſſit de iuſtitia promereri primam gratiam? ita quòd ſi illi non detur, iniuria afficiatur. Et de hoc ſenſu nullus doctorum dubitat. Omnes enim ad vnum hoc fieri poſſe pernegant. Secundus autem ſenſus eſt, An peccator virtute pœnitentiæ primam gratiam de congruo, hoc eſt, de iuſtitia ſecundum quid, ſaltem promereri queat. Et de hoc ſenſu eſt controuerſia inter doctores. (*Ricard.*) Partem affirmantem defendunt Ricard. præſenti diſt, artic. 2. quæſt. 1. vbi dicit, non habentem gratiam poſſe illam mereri non ſimpliciter: ſed ſecundum quid. (*Scot.*) Et Scot. in. 1. diſt.

diſtinct.17.quæſt.1.artic.1. & in.4.diſtinct.14.quæſt.2.art.2. Hos ſequuntur multi ex recentioribus, nempè Durand. in 1.diſtinct.17.quæſt.2. vbi affirmat, hanc eſſe communem opinionem, Gabriel, Mayoris, Almaynus, quos citat, & ſequitur Vega quæſt.6.&.7. in opuſculo de iuſtificatione, lege omnino illum, & ſuper concil. Trid. lib.8. à cap.8. vſquè ad.13. Eiuſdem prorſus ſententiæ eſt S. Thom. vbi ſuprà art. 3. in corp. q. quàmuis eius diſcipuli hoc inficientur. Ibi enim fatetur pœnitentiam, prout eſt à libero arbitrio, eſſe meritoriam de congruo prioris gratiæ. Partem verò negantem tenent Gregorius Ariminenſis in.2.diſtinct.26. Nicolaus Lyranus ſuper Ioan. cap.1. Thomas Vualdenſis in lib. de ſacramental. Soto lib.2. de natura, & gratia, cap.4. qui affirmat eſſe propè Pelagianum priorem gratiam poſſe cadere ſub merito de congruo. Alexand. noſter vbi ſuprà tenet poſſe aliquem merito interpretatiuè ſibi mereri. Quid autem vocet meritum interpretatiuum, habes ſupra in.1. diuiſione gratiæ in difficul. de gratiæ diuiſionibus.

Durand. *Gabriel.* *Mayoris.* *Almay.* *Vega.* *S.Tho.* *Greg. Ari.* *Lyran.* *Thomas Vualden.* *Soto.*

CONCLVSIO I.

Nullum opus exiſtentis in mortali, quantumcumquè ſit moraliter bonum, eſt de iuſtitia, ſiue de condigno primæ gratiæ meritorium. Hæc concluſio eſt de fide, & in multis locis ſacræ ſcripturæ apertè continetur. Legitur enim ad Romanos.3. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, &c. ſi gratis, ergo non ex meritis. Et ibidem cap.11. ſi autem gratia, iam nō ex operibus: alioquin gratia iam non eſt gratia. Fuit etiam definita in concil. Paleſtino contra Pelagium, & eius ſectatores, qui tempore Innocentij primi: vt refert fortiſſimus hæreticorum malleus Auguſt. in cap.88. lib. de hæreſibus, & in alijs quàm pluribus locis, inter alias, quas defenderunt hæreſes, hanc quoquè aſſeuerunt. Videtur etiam definita in concil. Arauſicano.2. canon.17. vbi ita legimus. Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem chriſtianorum Dei charitas fecit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris, non per voluntatis arbitrium: ſed per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis, nullis meritis gratiam præuenientibus. Eſt quoquè expreſſè definita in concil. Trident.

ad Roma.3. *ad Rom. 11.* *D.Aug.*

ſeſſ. 6. cap. 5. & canon. 1. & 2. & 3. Et ratione confirmatur à definitione meriti; quia meritum eſt opus, non ſolùm bonum, verùm etiam elicitum à perſona iuſta, & ſtudioſa, &c. & peccator quantumcumque benè operetur iniuſtus, & Dei inimicus eſt. Odibilis enim eſt Deo impius, & eius impietas. Qui plura, & notatu digniſſima agnoſcere cupit, legat Vegam in quæſt. 6. citata. Iam explicatus eſt primus huius difficultatis ſenſus, reſtat ſecundus de merito de congruo. Et nota hoc meritum poſſe bifariam ſumi; primo in rigore pro opere, cui de iuſtitia debetur præmium; ſecundo citra rigorem pro opere impetratorio.

CONCLVSIO II.

Nullum opus præcedens gratiam merito de congruo, in rigore ſumpto, eſt gratiæ meritorium. Hæc concluſio videtur eſſe definita in concil. Trident. cap. 8. cuius verba ſunt. Gratis autem iuſtificari ideò dicimur, quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera ipſam iuſtificationis gratiam promerentur. Eam docuit anteà D. Auguſt. epiſtol. 106. ad Bonifacium Papam. Et ratione confirmatur à definitione meriti in tota ſua latitudine ſumpti, quam habes ſuprà; quia meritum tam de congruo, quàm de condigno eſt actus, cui de iuſtitia debetur præmium, & peccatori nihil debetur, cùm ſit Dei inimicus, & pane, quo veſcitur, & omni gratia indignus. Autoritates autem ſanctorum, quas adducit Vega vbi ſuprà quibus affirmabant, peccatorem pœnitentem mereri primam gratiam, ſunt intelligendæ de merito abuſiuè, ſiue ſecŭdo modo ſumpto, ſcilicet pro opere impetratorio.

D.Aug.

Append. Hinc, ſumendo meritum pro actu impetratorio, quæſtio eſt de nomine. An peccator de congruo per vltimam diſpoſitionem gratiam promereatur, nec ne? Omnes in hoc conueniunt non promereri de iuſtitia primam gratiam: quare impetrat illam. Et quando D. Auguſt. epiſtol. 105. dicit, indulgentiùs iuſtificari paruulos, quàm adultos, non eſt intelligendus ita, vt adulti aliquo modo gratiam primam mereantur; ſed quia laborioſiùs illam conſequuntur,

D.Aug.

eò quòd exigat Deus ab adultis aliquam diſpoſitionem, quã à paruulis non exigit.

CONCLVSIO III.

Opera moraliter bona, extra gratiam facta, non ſunt etiam de congruo auxilij ſpecialis neceſſarij ad reſurgendum meritoria: cuius modi eſt vocatio, inſpiratio diuina, & alia id genus, quæ præcedunt pœnitentiam. Exempli gratia, ſi concubinarius ieiunet, peregrinetur, effundat preces, omnes ſuas facultates in cibos pauperum diſtribuat, & alia opera longè excellentiora præſtet, non promerebitur de iuſtitia auxilium ſpeciale ad reſurgendum. Hęc concluſio probatur ad Roman. 9. Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei. Et paucis interpoſitis, ſubiungit: ergo cui vult miſeretur, & quem vult, indurat. Hinc ita colligo ratiocinationem. Deum indurare aliquem eſt ſubtrahere auxilium ſpeciale ad conuerſionem neceſſarium, ſed Deus nulla habita ratione ad currentem, id eſt, ad moraliter benè operantem, cui vult miſeretur, ſuam gratiam pręuenientem communicando, & quem vult indurat, ſpeciale auxilium illi denegando; ergo pręueniens gratia aliquo modo ex operibus non datur. Eſt etiam definita in concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. his verbis. Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Deo per Chriſtum Ieſum pręueniente gratia ſumẽdum eſſe; hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur. Notanter dicitur, eorum exiſtentibus meritis, ad quodcumque genus meritorum, etiam de congruo excludendum. Et ratione confirmatur; quia omne meritum de congruo; vel eſt propter dignitatem perſonæ operantis; vt quando iuſtus orat pro peccatore: vel quia eſt promiſſum ex lege; vt pœnitentia ſufficiens, cui ex lege promittitur gratia, & cùm peccator ſit indignus gratia, & nulla hactenus ſit lex, qua alicui, propter opera moraliter bona, gratia præueniens promittatur, non erunt talia opera, extra gratiam facta, talis auxilij neceſſarij ad pœnitendum meritoria. Hæc concluſio eſt contra Vegam, qui quæſt. 7. in opuſculo vbi ſuprà dixit. Poteſt fidelis me-

reri de congruo gratias gratis datas, quibus trahitur ad pœnitentiam, &c. At verò libro. 6. ſuper concil. Trident. cap. 10. &. 11. eam ſententiam retractauit, affirmans, nullatenus eſſe etiam de congruo meritorias huiuſmodi actiones, de quibus loquimur.

CONCLVSIO IIII.

Quàmuis opera moraliter bona ex viribus ſolius naturæ elicita in nullo euentu ſint gratiæ præuenientis meritoria; ſunt tamen eiuſdem gratiæ impetratoria. Et ratio eſt; quia Deus optim. Maxim. quæ ſua eſt infinita miſericordia, plerumquè concutit peccatores timore gehennæ: quiquidem timor eſt illis pœnitendi occaſio. Et colligitur concluſio hæc ex multis ſacræ ſcripturæ locis. Daniel enim. 4. dixit propheta regi Nabuchodonoſor exiſtenti in mortali. Mihi crede Rex, peccata tua eleemoſynis redime, &c. Et D. Auguſt. ſuper Ioann. cap. 9. Increpat cæcum dicentem, peccatores à Deo non exaudiri. Conſtat etiam exemplo Cornelij actorum cap. 10. Item D. Cyrillus lib. 4. ſuper Ioã. cap. 25. dicit eos ex Iudæis crediđiſſe, qui erant bonis moribus præditi, eos verò, qui erant improbi, malitia excæcatos fuiſſe. Tandem probatur, quia Deus plerumquè, propter peccata, deſerit homines: vt B. Paul. ad Roman. 1. docuit. Et Chriſtus Ieſus cauſam infidelitatis Iudæorum tribuit eorum ambitioni. Ioann. cap. 5. dicens. Quo modo vos poteſtis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis? Hinc, ſi peccata, & flagitia ſunt indurationis, & negationis auxilij cauſa, erunt profectò bona opera moralia cauſa impetrandi: vt Deus auxilium ad reſurgendum impartiatur. Propterea quod Deus pronior eſt ad miſerendum, quam ad puniendum. Hæc animaduerte ad conſulendum peccatoribus, & ad illos excitandum: vt in bonis operibus exerceantur. Hæc concluſio eſt Adriani in. 4. in quæſt. An extra gratiam poſſit homo ſatisfacere. Et magiſtri Vega quæſt. 7. & ſuper concil. Trident. vbi ſuprà. Et magiſtri Soto de natura, & gratia, lib. 1. cap. 21. Prima concluſione huius difficul. condemnatur

Daniel. 4. *D. Auguſt.* *Ioan. 9.* *Act. c. 10.* *B. Cyrillus.* *Ad Rom. 1.* *Ioan. 5.* *Adrian.* *Vega.*

hæreſis

hæreſis Pelagianorum, qui aſſerebant, hominem ex puris naturalibus poſſe de iuſtitia mereri gloriam: ſicut modò humanus mercenarius promeretur ſtipendium. *Hæreſis. Caſtro.*

Decima diffic. Vtrùm vnus poßit alteri primam gratiam promereri?

CONCLVSIO I.

CHRISTVS Ieſus peccatoribus ſufficienter pœnitentibus meruit de condigno primam gratiam. Hæc concluſio eſt de fide: vt D. Paul. teſtatur. Decebat enim eum (id eſt Chriſtum) propter quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem ſalutis eorum (ſcilicet Chriſtianorum) per paſſionem conſummare. Ecce quomodo B. Apoſtolus affirmat Chriſtum ſalutis autorem adduxiſſe multos in gloriam. Quod non poteſt aliter intelligi, niſi qua illis primam gratiam meruit. Et quia Deus mouebat animam Chriſti, ſibi gratiſſimam; vt ad ſalutem aliorum operaretur. Et quia illi ſoli data eſt gratia capitis. *Alex. Alen. §.4. S.Tho. art. 6. vbi ſ. Ad Hebr. 2.*

CONCLVSIO II.

Iuſtus in gratia exiſtens precibus, & alijs operibus poteſt peccatori de congruo primam gratiam promereri. Conſtat Matth. 9. Videns Ieſus fidem, &c. dixit Paralytico. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Vbi fides iuſtorum impetrauit paralytico remiſſionem peccatorum, id eſt, primæ gratiæ collationem. Et Iacobi vltim. orate pro inuicem, vt ſaluemini. Et Luc. 16. Facite vobis amicos, qui recipiant vos in æterna tabernacula. Quaſi dicat effundite facultates veſtras in pauperes, vt eorum preces impetrent nobis vitam æternam. Et ratione confirmatur: quia congruum, & rationi conſentaneum eſt: vt iuſtus, qui eſt Dei amicus, quãdo orat pro peccatore, exaudiatur. Sic enim vnus amicus ab alio ſolet, quod petit, impetrare. *Matth. 9. Iacobi vlti. Luc. 16.*

Quæres. Meritum de condigno reſpectu primæ gratiæ *Dub.*

dandæ peccatori, quot modis à merito de congruo iuſtorum differt?

Reſpondeo, duobus. Primo ex parte effectus. Iuſtus enim ſolum impetrat peccatori auxilium præueniens, & concomitans neceſſariũ ad conuerſionem, & ideò dicitur impetrare gratiam; quia impetrat diſpoſitionem ad ipſam, nempè, vt Deus peccatorem illuminet. At verò Chriſtus Ieſus vtrũq;, ſcilicet, auxilium ad contritionem neceſſarium, & primam gratiam iuſtificãtem meruit omnibus quò ad ſufficientiam, hoc eſt, quantùm eſt ex parte ſua, ſolis autem prædeſtinatis quò ad efficaciam. Secundò differunt; quia Chriſtus meruit de iuſtitia, ita quòd, ſi peccatori contritſo Deus non daret gratiam, irrogaretur iniuria non peccatori; ſed Chriſto; ſancti verò ſolùm ex miſericordia illam impetrant. Sed de ijs in floribus.3.lib.ſentent.ex profeſſo.

CONCLVSIO III.

Tanta eſt plerumquè peccatorũ obſtinatio; vt nolit Deus ſanctos pro illis deprecantes exaudire. Conſtat. 1. Reg. 16. *1.Reg.16.* Vſquequò tu luges Saul, cùm ego proiecerim eum, ne regnet in Iſrael. Et Ieremiæ. 15. Si ſteterit Moyſes, & Samuel coràm me, non eſt anima mea ad populum iſtum. *Ierem.15.*

CONCLVSIO IIII.

Beati in patria orantes pro nobis neque de cõgruo, neque de condigno merentur alijs primam gratiam, & iuſtificationem. Et ratio eſt; quia ſunt extra merendi ſtatum, nihilominus tamen primam gratiam, & iuſtificationem impetrãt. Lege flores p. 4 in quæſt. quibus competat orare, in difficult. Vtrùm ſancti orent pro nobis?

Alex. Alen. art. 2. & S. Tho. art. 7. vbi ſ. Scot. in. 4. diſtinct. 22. art. 2.

Vndecima difficul: Poteſt ne aliquis promereri ſibi reparationem poſt lapſum?

OMnes doctores partem negantem tenent, & Scotus cum illis, licet affirmet credibile eſſe propter Dei miſericordiam: vt qui cadit à magnis meritis, citiùs recipiat ſpeciale auxilium, & inſpirationem ad reſurgendũ.

CON

CONCLVSIO I.

Nullus quantumcunque iuſtus, neque de condigno, neque de congruo ſuis bonis operibus meritorijs reparationem poſt lapſum promeretur. Hæc concluſio eſt de fide. Colligitur enim per neceſſarium conſequentiam ex ſacra ſcriptura. Nam ad Roman. 11. inquit B. Paul. Si gratia, non iam ex operibus. Et ſi iuſtus promeretur ſibi primam gratiam poſt peccatum committendum, iam gratia contra Paul. eſſet ex operibus proprijs. Sic enim intelligendus eſt D. Paul. nam propter merita aliena, vt Chriſti, benè datur prima gratia, vt ex difficultate proxima conſtat. Et Ezech. 18. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur; ergo non erunt meritoriæ poſt lapſum. Ratione confirmatur à ſimili: quemadmodum eſſet apud homines temerarium, ſi miles Regi ſuo aliquod, ea lege, offerret obſequium: vt ſi fuerit aliquando transfuga, remittatur ita illi noxa, vt pœna mortis non plectatur. Nam ſi rex obſequium ea lege oblatum admitteret, videretur militi occaſionem delinquendi præſtare. Ita, & Deus rex æternæ gloriæ videretur peccati autor, ſi obſequium ea lege acceptaret: vt quando gratia per mortale peccatum interrumperetur, præmium redderet, quod nec ſomniare licet.

Ad Ro. m 11.

Ezech. 18.

CONCLVSIO. II.

Oratio iuſti ſui reparationem poſt lapſum efflagitantis; ſi fortè in mortale labatur: quia ſuam intelligit imbecillitatem, erit apud Deum valde impetratoria. Et ratio eſt; quia hoc poſtulabat Dauid, quando dicebat: Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Nam ſi inter homines obſequia præſtita amico, delinquenti ſuffragantur, dummodò non fuerint lege prædicta oblata; ne dū apud Deum, qui omnes homines infinita manſuetudine abſque vlla comparatione vincit, ac ſuperat.

Pſalm. 70.

Alex. Alen. p.4.q.9.m.3. art.2.§.1.q. 4.collaterali & §.2.q.3. collat.ad argum.

Duodecima diffic. Poteſt ne aliquis promereri augmentum gratiæ?

CONCLVSIO.

S.Tho.art.8. vbi.ſ. & S. Bona.art.2. q.2. Ricar.art.2. q.2.in hac d. Scotus, & alij in.1. diſt. 17. & in.3. diſt.33. Prouerb.4. Eccl.18. Apoc.22. D.Aug. Concil.Trid. ſeſ.6.cã.24.

PEr actus meritorios gloriæ homo ſimul augmẽtum gratiæ promeretur. V.g. ſi quis habeat duos gradus gratiæ, & operetur meritoriè, vt duo: quia ieiunat deuotione, vt duo; proculdubio duos gradus gloriæ, & totidem gratiæ promerebitur. Concluſio hæc eſt de fide. Et probatur Prouerbiorum. cap. 4. Vbi loquens ſcriptura ſacra de profectu iuſtorum in gratia ait. Iuſtorum autem ſemita, quaſi lux ſplẽdens procedit, & creſcit vſquè ad diem gloriæ. Et iterum, ne verearis iuſtificari vſquè ad mortem. Eccleſi. 18. Et Apoc. 22. Iuſtus iuſtificetur adhuc. 2. Pet. 3. Creſcite verò in gratia, &c. Hanc docuit D. Auguſt. apud Magiſt. diſtin. 17. 1. lib. dicens. Charitas meretur augeri, & aucta meretur perfici. Et ratione confirmatur; quia ſi homo promeretur augmentum gloriæ, merebitur etiam gratiæ augmentum: propterea quòd gratiæ augmentum eſt medium neceſſarium ad gloriæ augmentum. Vtrùm verò ſtatim gratia augeatur, aut eius augmentum vſquè in finem vitæ, ſicut præmium principale, ſcilicet, gloria, referatur? grandis eſt inter doctores controuerſia, de qua in floribus. 1. & 3. lib. ſentent. Deo adiuuante, diſputabitur.

D.Aug. in lib. de dono perſeuerãtiæ S.Tho.art.9. Vega lib.12. ſuper concil. Trid. à c.20. vſquè ad finem libri.

Decimatertia diffi. Poßit ne aliquis de cõdigno perſeuerantiam in gratia promereri?

EST tituli ſenſus. An, vt poteſt aliquis promereri de condigno gloriam: ita quòd de lege Deus eſſet iniuſtus, ſi diſcedenti in gratia non daret gloriam meritis reſpondentem, eodem etiam actu poſſit de iuſtitia promereri perſeuerantiam in gratia, & manutenentiam Dei vſquè ad finẽ vitæ.

Perſeuerantia in gratia poteſt dupliciter conſiderari, vel in patria, vbi eſt gratia conſumata, vel in via.

CONCLVSIO I.

Perſeuerantia in beatitudine cadit ſub merito de cōdigno: ita quòd ſi Deus iam beatos in gloria meritis reſpondēte non conſeruaret, illis ſecundum legem iniuriam irrogaret. Et ratio eſt: quia, cùm iuſtus, vt ex dictis conſtat, promereatur gloriam, non qualemcunquè; ſed æternam: promerebitur ex conſequenti perſeuerantiam in ea. Nequè enim eſſet gloria æterna, ſi non haberet perſeuerantiam annexam.

CONCLVSIO II.

Merito de condigno nemo poteſt perſeuerantiam in bono vſquè ad finem vitæ promereri. Hæc concluſio eſt de fide. Et probatur, quia ſi pœnitentia eſſet meritoria perſeuerantiæ de condigno, ſicut eſt meritoria gloriæ, non poſſet Deus ſecundum potentiam ordinariam negare auxilium, & manutenentiam ad perſeuerandum in gratia. Siquidem talis manutenentia eſſet debita de iuſtitia, & ex conſequenti ſemel iuſtificatus per proprium actum, ſcilicet, per contritionem, non poſſet de lege cadere à gratia, ſed eſſet confirmatus in illa, quod eſt hæretiquiſſimum, & contra diuinam ſcripturam expreſſè. Nam dicitur de iuſtis: Septies in die cadit iuſtus. Et iterum ante mortem ne laudes hominem quenquam. Et alibi, Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. Et eſt hoc idem definitum in Clem. ad noſtrum de hæreticis, & eſt concil. Vienen. quod & philoſophi cognouerunt. Canit enim poeta quidam. Diciquè beatus ante obitum nemo, ſupremaquè funera debet.

Prouerb. 24.
Eccl. 11.
1. Cor. 10.

CONCLVSIO III.

Nihilominus tamen dicta perſeuerantia, ieiuniis, orationibus, & bonis operibus, impetrari poteſt. Hæc concluſio eſt definita in concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 13. Et ratio eſt, quia multa poſſumus miſericorditer impetrare, quæ ſub merito minime cadunt. Nam Publicanus Luc. 18. Lachrymis veniam impetrauit, quam per eandem pœnitentiam non meruit. Non enim eſſet iniuſtus Deus, ſi peccatori, quantumcunquè pœnitenti peccata non remitteret.

Luc. 18.

Hinc elaborandum eſt omnibus nobis; vt per bona opera noſtram vocationem certam faciamus, feruenterquè à Deo poſtu-

Append.
2. Pet. 1.

poſtulemus, ne vnquam ab eo derelinquamur, & deſpiciamur,& ne faciem ſuam à nobis auertat. Exorari enim ſe vult, & promereri Deus.Ipſe enim, qui dedit velle, dabit pro ſua voluntate perficere.

Decimaquarta diffic. Vtrùm bona temporalia, ſiue mala poßint cadere ſub merito?

Alex. Alen. p.4.q. 26. m. 5.art.3.§.2.q. 6. collaterali. S.Thom. art. 10.vbi.s.

Bonorum temporalium duo ſunt genera.Quædam enim ſunt, quæ conducunt ad beatitudinem conſequendam; vt ſalus corporis, quæ eſt neceſſaria ad concionandum, & docendum, quæ operationes ſunt vitæ æternæ meritoriæ: huius etiam primi generis ſunt dignitas,ſcientia, ars,diuitiæ, quæ etiam ſunt media,quibus meremur beatitudinem,dummodò illis benè vtamur. Quædam verò ſunt, quæ non ſunt media ad vitam æternam conſequendam, huius ſecundi generis ſunt bona temporalia, quæ ab exiſtentibus in mortali poſſidentur.Similiter de malis eſt dicendum.

CONCLVSIO I.

Pſal.33. Pſalm.36.

Bona temporalia primi generis ſub merito de condigno, ſiue de iuſtitia cadunt. Patet pſalm.33. vbi dicitur. Timentes autem dominum,non deficient omni bono,&c.Et pſalm.36. Non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius, &c. Et ratio à ſimili eſt; quia ſicut augmentum gratiæ cadit ſub merito de condigno, non quòd ſit ſimpliciter ad beatitudinem neceſſarium,quoniam ſatis eſſet prima gratia, ſed quia per augmentum gratiæ homo ad reſiſtendum vitio, & ad maiorem dilectionem Dei adiuuatur: ita etiam cùm temporalia bona homini ad comparandas ſibi virtutes; quibus vitam æternam promeretur,ſint adiumento,cadent etiam ſub merito de condigno.

Append.1.

Hinc etiam idem propter eandem rationem de malis temporalibus cenſendum eſt, vt de ægritudine, paupertate, & ignobilitate,quæ plerumquè ſunt media ad humilitatem,qua vitam æternam promeremur,acquirendam.

CON-

CONCLVSIO II.

Bona temporalia aliquando ſub merito ſecundum quid cadunt, ideſt, ſunt alicuius actus ſtudioſi, & laudabilis præmium temporale. Conſtat Exodi.1. Vbi legitur ædificatas fuiſſe domos obſtetricibus Ægyptiorum ſeruantibus incolumes Hebræorum maſculos. Quod quidem opus, ſi mendacio caruiſſet, teſte D. Gregorio, dignum vita æterna fuiſſet. Idem docet D. Auguſt. quæſt. 1. lib. quæſtionum in Exodum, & lib. contra mendacium cap. 15. Et Romanis præmium temporale propter moralem iuſtitiam, quam in ſubditos exercuerunt, fuit à Deo tributum, vt D. Auguſt. lib. 5. de ciuit. Dei cap. 2. &. 15. ſcribit. *Exod.1.* *D. Greg. lib. 18. moral.* *D. Auguſt.*

Hinc, Deus plerumquè etiam hæc temporalia bona donat hominibus propter bona opera, quæ homines ex imperio diuino faciunt, quàmuis in executione peſſimam habeant, & iniquam intentionem, vt regi Nabuchodon. quia pugnauit contra tyros ex imperio Dei, licet odio motus, reddita fuit merces. Dicitur enim Ezech. 29. & erit merces eius in terra Ægypti. Append.2. *Ezech.29.*

Hinc, facilè colligitur infinita Dei clementia, & liberalitas, & miſericordia erga electos; nam ſi propter actiones morales mala, & iniqua intentione, factas Romanis, & Nabuchodon. præmium temporale reddidit, quàm mercedem iuſtis, qui recta intentione operantur, tribuet? Quod bonum temporale illis: ſi tamen ad eorum ſpirituale commodum pertineat, negabit? Append.3.

Hinc, quoniam ignoramus, quæ bona temporalia ad ſalutem æternam expediant, ſunt hæc petenda ſub conditione implicita, vel explicita, ſcilicet, ſi futura nobis adiumento ſint ad vitam æternam comparandam. Nam quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, &c. Et docuit B. Paul. ad Roman. 8. petere ſub conditione implicita dicens. Quid oremus, ſicut oportet, &c. quaſi dicat. Neſcimus fratres, expediant ne magis nobis bona, aut mala temporalia ad ſalutem æternam, ipſe autem Spiritus ſanctus poſtulat pro nobis, ideſt, poſtulare nos docet, & hoc gemitibus, ideſt, precibus inenarrabilibus, hoc eſt, Append.4. *Marc.8. & Luc.9.* *Ad Rom.8.*

precibus

precibus indeterminatis: vt non determinatè ſalutem, aut ægritudinem, diuitias, vel paupertatem, &c. petamus, ſed ea ſolùm, quæ Deus magis ad vitam æternam expedire intelligit. Et eccleſia ſub conditione explicita orationem pro pluuia inſtituit, ſcilicet, Deus in quo viuimus, &c. ſempiternè fiducialiùs appetamus.

Artic. III. De varijs alijs gratiæ effectibus.

Alex. Alen. m. 6. vbi. ſ.

HVnc artic. ſolus Alexand. Alen. tractat, & abſoluetur poſitis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Sunt ne purgare, illuminare, & perficere, proprij gratiæ effectus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 1. vbi. ſ. Ad Heb. 1. Pſal. 4. Ad Phil.

SVnt quidem proprij gratiæ effectus. Nam de gratia dicit B. Paul. ad Hebr. 1. Purgationem peccatorum faciens. Et pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen. Vbi gloſſa lumen gratiæ tuæ: quare gratia illuminat. Et ad Philip 2. Ipſe operatur in vobis velle, & perficere, & operatur per gratiam: ergo gratiæ eſt perficere. Et ratio eſt; quia cùm gratia nihil aliud intendat, quàm nos Deo aſſimilare, & purgare, illuminare, & perficere ad aſſimilationem neceſſariò concurrant; quia forma naturalis primò remouet diſpoſitiones contrarias à materia, & tunc purgat: ſecundò introducit diſpoſitiones conſimiles in materiam, tuncquè dicitur illuminare materiam; vltimò introducit ſe ipſam in materiam, & perficit eam: iure erunt hi tres effectus eſſentiales, & proprij ipſius gratiæ. Nam vt lux aſſimilat ſibi aerem, purgando illum à tenebris, & c. ita gratia, quæ eſt lux ſpiritualis: vt animam Deo ſimilem reddat, debet primùm illam à tenebris peccatorum purgare, ſecundò diſponere ſimili diſpoſitione; vt poſſit eſſe ſimilis in actu. Tūc enim dicitur illuminare illam. Tertiò informare ipſam, tuncquè dicitur animam perficere.

Secunda

Secunda difficult. Vtrùm viuificare, aſsimilare, & gratificare, ſint proprij gratiæ effectus?

CONCLVSIO.

SVnt. Legitur enim Act. 17. In quo viuimus, mouemur, & ſumus. Et primum, quò anima rationalis viuit per Deum, eſt gratia, & cùm per illam viuat, dicetur quoque per eandem viuificari. Aſſimilat etiam gratia; quia anima diligit Deũ, mediante gratia, & ſimilitudo cauſa amoris eſt. Hæc enim vis amoris eſt; vt amantem in amatum transformet. Et tandem eſt gratiæ effectus gratificare, iuxta illud ad Epheſi. cap. 1. In laudem gloriæ, gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in Chriſto. Quod nominis etymologia declarat, quia gratificatio deriuatur à gratia, & ſi gratia eſt, gratificare eſt. *Alex. Alen. art. 2. Acto. 17. ad epheſ. c. 1.*

Tertia diffic. Vtrùm iuſtificare, excitare, motus meritorios elicere, ſint proprij gratiæ effectus?

EX iis tribus effectibus, primus, qui eſt iuſtificatio, & tertius, nempè, meritum, explicati ſunt in primo, & ſecundo artic. huius quæſt. reſtat ſecundus. *Alex. Alen. art. 3. vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

Eſt quidem excitare proprius gratiæ effectus. Probatur Apoc. 3. Ego ſto ad oſtium, & pulſo. Oſtium appellatur liberum arbitrium, ſiue voluntas. Et pulſatio iſta eſt excitatio quædam voluntatis ad bonum per gratiam. Et hoc eſt, quod poſtulat eccleſia in illa collecta. Excita domine potentiam tuam, & veni, &c. *Apoc. 3.*

Quarta diffic. Vtrùm gratia in præſenti vita faciat nos ſine peccato eſſe? *Alex. Alen. art. 5. vbi. ſ. & 4. p. q. 8. m. 5. artic. 1. ad arg.*

DIuus Auguſt. apud Alexand. loco citato tres affert circa hanc difficultatem opiniones. Quarum prima aſſerebat nos in hac vita diſtinctè eſſe ſine peccato, quam erro- *D. Aug. Hæreſis.*

1.Ioan.1. erroneam,& hæreticam cenſet. Eſt enim contrà Ioan. Apoſt. dicentem. Si dixerimus: quoniam peccatum non habemus, &c. Secunda opinio, quam iudicat probabilem, licet illam impugnet, dicit, peccatum poſſe ſumi, vel pro actu inordinato, vel pro fomite peccati, ideſt, pro inclinatione, & pronitate ad peccandum. Ita enim accepit peccatum Apoſtol. ad Roman.7. quando dixit. Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod habitat in me peccatum. Et de peccato hoc modo ſumpto poteſt intelligi autoritas apoſtoli Ioan. Si dixerimus, quoniam peccatum, &c. Tertia opinio eſt D. Auguſt. quæ ſequentibus concluſionibus continetur. Lege infrà diſtinct. ſequenti.

ad Rom.7.

CONCLVSIO I.

Nullus in hac vita ſine veniali peccato eſſe poteſt. Probatur autoritate D. Iacobi cap.3. qui nullum excludendo dicit. In multis offendimus omnes. Et ſi nunquam venialiter peccaremus, non opus eſſet dicere: dimitte nobis debita noſtra, ſed tantùm dicendum eſſet: & ne nos inducas in tentationem. Sunt aliæ multæ autoritates, quibus apertiſſimè probatur Dei amicos per gratiam non poſſe ſine peccato veniali in hac vita exiſtere.

Iacobi.3.
Matth.6.

CONCLVSIO II.

Gratia gratum faciens in hac vita hominem, cui inhæret, ſine peccato mortali eſſe facit. Et ratio eſt; quia nullus, niſi purgetur à vitiis, gratiam Dei accipere poteſt, vt D.Chryſoſt. docet. Et refertur can. non poteſt de pœnitentia diſtinct.1. & de conſecra. diſt.4. Gratia enim, quæ per Chriſtum datur, peccatorum facit remiſſionem, teſte D. Auguſt. & habetur de conſecra. diſtinct.4. canon. gratia quæ. Lege etiam can. placuit cl.4. & can. quiſquis ead. diſt. & eſt concil. Mileuita. cui interfuerunt D. Auguſt. & B. Anſelm. Impoſſibile enim eſt, eundem ſimul eſſe filium regni per gratiam, & per mortale peccatum perditionis filium.

D. Chryſoſt.
D.Aug.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. XXVIII.

IN hac diſtinct. Magiſt. proponit hæreſim Pelagij affirmantis, hominem ſimpliciter ſine gratia, viribus tantùm naturę poſſe vitam ęternam promereri, eiuſquè argumenta, & quę in D. Auguſt. qui contra illum multos ſcripſit tractatus, retorquebat, ſoluit.

Quæſtio vnica De *neceßitate Gratiæ.*

HAnc quæſt. doct. contra Pelagium hac diſtinct. 28. tractât & S. Thom. de illa, 1. 2. q. 109. verba facit. Abſoluetur quæſt. propoſitis nonnullis art.

Artic. I. An poßit homo ſine gratia aliquod verum cognoſcere?

Hic articulis duabus difficultatibus expoſitis abſoluetur. *S. Tho. art. 1. vbi. s. & reliqui infrà citandi.*

Prima diffic. Vtrùm ad cognoſcendas omnes veritates morales, quibus rectè viuitur, generale Dei *auxilium ſufficiat, vel ſpeciale etiam requiratur?* *Vega. q. 9. de iuſtificatione.*

DVæ ſunt extremæ opiniones circa hanc difficultatem. Prima tenet, neminem poſt lapſum primi hominis, dummodò naſcatur per propagationẽ, poſſe ſolo generali auxilio cognoſcere aliquam veritatem moralem, niſi ſpeciali Dei auxilio illuſtretur. Et hæc eſt Greg. Arimen. & Capreol. qui exiſtimat fuiſſe opinionem S. Tho. in hoc artic. Secunda, & contraria eſt S. Tho. hic, & Scoti hac d. q. vnica, & D. Bona. & Durand. & Ricard. hac diſt. quæſt. 1. *Greg. Arim. diſt. 26. q. 1. Capreol. hac diſt. q. 1. S. Thom. Scot. D. Bona. Ricard. Durand.*

Nota aliud eſſe cognoſcere poſſe diſiunctiuè ſingulas veritates, ſiue propoſitiones, tam ſpeculatiuas, quàm practicas, pertinentes ad ſtudioſè viuendum, & ad cauenda ſingula *Nota.*

peccata virtutibus moralibus contraria: aliud verò eaſdem propoſitiones collectiuè cognoſcere.

CONCLVSIO I.

Poteſt homo ſolò generali concurſu cognoſcere diſiunctiuè ſingulás veritates ad vitam moraliter ſtudioſam gerendam ſpectantes. Hæc concluſio eſt cõtra primam opinionem,

Ad Rom.2. & probatur ex D.Paul.ad Rom.2. Cùm enim gentes, quæ legem non habent (ſcilicet ſcriptam, vt habent Iudæi) naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt (quia ſeruant præcepta moralia, quæ in decalogo continentur) eiuſmodi legem nõn habentes (ſcilicet, ſcriptam, vt Iudęi) ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtẽdũt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. Apertiſſimè apoſtol. his vltimis verbis teſtatur, gentes poſſe naturaliter, hoc eſt, ſolo generali concurſu, qui inter vires naturæ recenſetur, cognoſcere ſingula decalogi præcepta, & illa efficere: quæ omnia ad virtutes morales pertinent. Ratione confirmatur à definitione auxilij ſpecialis: eſt enim concurſus diuinus, qui non omnibus regulariter, ſed quibuſdam tantùm conceditur: & cùm omnes ratione vtentes etiam deprauatiſſimi quiquè, his principiis moralibus, ſcilicet, quod tibi non vis, &c. omne malum eſt fugiendum, &c. præſtent aſſenſum: cognoſcent profectò illa ſola generalis auxilij virtute, & non ſpecialis. Alioquin ſi ad præſtandum aſſenſum id genus principiis, eſſet neceſſarium ſpeciale auxilium, non eſſent principia omnibus communiter nota, ſed quibuſdam dumtaxat. Et ſi non eſſent omnibus naturaliter nota, non eſſent prima principia, quod eſt erroneum.

Append. Hinc naturaliter poterit homo ſcire ſingulas temperantię, & aliarum virtutum ſpecies, contra Greg. & Capreolum.

CONCLVSIO II.

Homo ex puris naturalibus, ſecluſo ſpeciali auxilio, non poteſt collectiuè omnes veritates, quæ ad ſtudioſam vitam degendam pertinent, ita cognoſcere, vt nihil prorſus ignoret.

Sap.9. Conſtat hæc concluſio Sap. 9. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ, ideſt, iudicia noſtra de moralibus rebus agendis ſunt nobis incerta, hoc eſt, ignota. Et continuò reddit rationẽ dicens, Corpus enim quod corrũpitur,

pitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum, multa cogitantem. Et Eccleſ. 1. Cunctæ res difficiles, non poteſt eas homo explicare ſermone. Et ratio eſt; quia vulnera peccati originalis naturaliter homini inhærent, & ignorantia rerum agendarum vulnus originalis culpæ eſt. Et confirmatur: quia vt S. Thom. docet, philoſophi multas veritates erroribus permixtas intellexerunt.

Eccleſ. 1.

S. Tho. in. 1. p. q. 1. art. 1.

Secunda diffic. Vtrùm homo viribus tantùm naturæ, ſecluſo ſpeciali Dei auxilio, poßit articulis fidei catholicæ credere?

HIC non quæritur, An ſecluſa reuelatione facta alicui prophetę, ſiue euangeliſtę, & ſecluſa prædicatione, poſſit homo naturaliter miſteria fidei cognoſcere? Hoc enim fieri non poſſe, vel Pelagius confitebatur: propterea q miſteria fidei catholicæ ſuperant lumen rationis naturalis. Quæ quidem ratio pro hoc ſtatu ſolùm materialia naturaliter cognoſcit. Dicebat namquè Pelagius gratiæ Dei eſſe, quòd fides nobis prædicetur, & miraculis confirmetur. Sed quod quæritur eſt. An facta prædicatione, poſſit aliquis ſolo generali concurſu articulis fidei præſtare aſſenſum? Pelagius omne ſpeciale auxilium inficiebatur. At verò inter catholicos non nihil diſſidij eſt: Nam Scot. & Durand. videntur affirmare, poſſe aliquem ex viribus naturæ aſſentiri fidei articulis. Vnde aliqui dixerunt eos Pelagio ſubſcripſiſſe, ſed falluntur, vt ſtatim declarabitur S. Thom. tamen oppoſitum confitetur, cui Scot. & Durand. non aduerſantur. De qua re lege etiam Vegam, & Sotum. cæterùm ad pleniorem intelligentiam huius difficult. animaduerte ſequentia.

Scot. in. 3. d. 23. q.
Durand. hac diſt. q. 1.
S. Tho. art. 1. vbi. §. & 2. 2. q. 6. art. 1.
Vega in opuſculo de iuſtifica. q. 9. & Soto lib. 2. de natura, & gratia, c. 8.

Obiectum fidei, vt ſuprà attigimus, duplex eſt. Vnum materiale, vt ſunt. 14. articuli fidei, & omnia in diuina ſcriptura contenta. Alterum formale, & eſt ratio præciſa, quæ mouet nos ad credendum, qualis eſt veritatis primæ reuelatio: prout nobis ab eccleſia proponitur, & non aliter, vt ex

1. Animaduerſio.

D.Aug. D.Auguſt.colligitur,qui dicit. Euangelio non crederem, niſi eccleſiæ crederem.

2.Animad. Obiectum fidei humanæ eſt autoritas aſſerentis, qui quidem fallere,& falli poteſt,nulla tamen appareret diſſentiendi, aut dubitandi ratio. Exempli gratia: credimus Romam nunc eſſe:quia omnes hoc affirmant, & nulla apparet diſſentiendi, aut dubitandi ratio. Simili etiam modo credimus nos eſſe baptizatos,& ſacerdotes: quia miniſtri horum ſacramentorum dixerunt ſe intentionem conſerendi hæc ſacramenta habuiſſe,& nulla apparet dubitandi ratio. Et in hoc differt fides humana ab opinione: quoniam in opinione ſemper manet aliqua ratio probabilis in contrarium.

3.Animad. Hinc,diſcrimen inter fidem diuinam,& humanam non eſt preciſè ex parte firmitatis,& certitudinis aſſerendi,aut ex parte ſubiecti,aut obiecti materialis, ſed ex parte obiecti formalis certitudinis, aut infallibilitatis. Exempli gratia, aliquis lutheranus de facto huic, Deus eſt trinus in perſonis, & vnus in eſſentia, ita firmiter credit, ſicut catholicus: quia eſt paratus pro eius defenſione mortem ſubire, diſcrimen tantùm eſt circa hunc articulum, qui idem eſt nobis, & hæreticis, ex parte obiecti formalis. Nos enim credimus, quia eccleſia,quam dicimus infallibilem,hoc proponit, & dicit in ſacra ſcriptura contineri, & ideò noſtra fides eſt diuina. Fides autem hæreticorum eiuſdem articuli eſt humana. Credunt enim: quia proponitur ab omnibus baptizatis, & in ſcriptura diuina continetur, adduntquè inſuper, omnes dicentes hanc eſſe diuinam ſcripturam poſſe fallere, & falli, & ex conſequenti aſſerunt eccleſiam eſſe fallibilem. Quamobrem fit, vt eorum fides ſit humana: quia ratio, quæ eos ad credendum mouet, eſt autoritas dicentium, quos omnes fallibiles eſſe exiſtimant,& autoritati,& iudicio fallibili innititur.

CONCLVSIO I.

FIDEM humanam omnium articulorum ſolo generali concurſu poteſt aliquis habere. Et ratio eſt, quia fides humana eſt aſſenſus alicuius propoſitionis indubitabilis, cui ſtultum eſſet non aſſentiri, genitus ab autoritate fallibili

bili talem veritatem affirmantium: ſed poteſt aliquis credere articulis fidei, non propter autoritatem infallibilem eccleſiæ catholicæ: ſed tantùm propter autoritatem alicuius viri facientis miracula in confirmationem talis propoſitionis, vel propter autoritatem non tantùm eccleſiæ: ſed etiam cæterorum, vt credit hæreticus articulis, quos non diffitetur: ergo talis credens habebit fidem humanam, aut moralem tantùm. Et cùm ad huiuſmodi fidem humanam ſufficiat ſolus generalis concurſus, ſicut ad credendum huic, Roma eſt: non requiretur profectò ſpeciale auxilium. Et de hac fide humana loquuntur Scot. & Durand. vbi ſuprà, & Caiet. in hac q. 109. art. 4. Non enim intelligendi ſunt de fide catholica, & diuina, cuius obiectum formale eſt, &c. vt in prima animaduerſione habetur.

CONCLVSIO II.

ACTVM fidei catholicæ nullus poteſt per ſolum concurſum generalem elicere, niſi auxilio Dei particulari eleuetur. Hæc concluſio eſt de fide, & contra hæreſim Pelagij. Et probatur primò autoritatibus ſacræ ſcripturæ. Ait B. Paul. ad Philipp. 1. Vobis donatum eſt non ſolùm: vt in eum credatis: ſed etiã, vt pro illo patiamini, &c. Et ad Epheſ. 2. Gratia eſtis ſaluati per fidẽ, & hoc non ex vobis. Dei enim donũ eſt: ex his, & aliis locis, eiſdem ſimilibus, ſic colligo argumẽtum. Dona ſupernaturalia Dei, quæ ſunt gratiæ gratis datæ, non dantur per generale auxilium (Aliter enim eſſent naturalia, & omnibus communia: ideò namquè vocantur dona: quia per auxilium peculiare Dei dantur) fides autem in locis citatis, & alibi ſæpè inter ſupernaturalia dona recenſetur: non igitur poterit viribus naturæ, & ſolò concurſu generali obtineri. Quid clariùs contra Pelagium? Et confirmatur: quia vt non poteſt aliquis viribus naturæ gratiam faciendi miracula habere, ita neque actum fidei catholicæ elicere. Vtrumque enim vt docet B. Paul. donum ſupernaturale eſt. Fuit hæc concluſio definita in concil. Mileuit. can. 4. contra Pelag. & in concil. Arauſic. cap. 25. & in Trident. ſeſſ. 6. can. 3. Confirmari etiam poterat multis ſanctorum autoritatibus, præſertim D. Aug. in lib. de gratia Chriſti contra Pelag. c. 31.

Ad Phil. 1.
Ad Eph. 2.

& lib.1.contra duas epiſt. Pelag. cap. 3.&.19. & lib. 4. cap. 6. lib. de prædeſt. ſanct. per multa capita, & lib. de gratia, & lib. arb. cap. 7.&.17. & in lib. de fide ad Petr. cap.32. & in. 1. can. Ioan. cap 3. Lege Caſtrum verbo fides, & verbo gratia hæreſi prima. Et tandem ratione illuſtratur concluſio poſita; quia Deus nemini negat auxilium generale ſine miraculo: vt ex ſuprà dictis conſtat, & cùm multis negauerit Deus auxilium ad credendum, excæcando illos, atquè indurando illorum corda, vt habetur Ioann. 12. cùm autem tanta ſigna feciſſet, &c. & hoc non tribuatur miraculo: profectò auxilium ad credendum fidei catholicæ erit ſpeciale, quod citra miraculum à Deo negatur.

Ioan.12.

CONCLVSIO III.

Auxilium ſpeciale non ſolùm eſt neceſſarium ad illuſtrandum intellectum; vt credat, verùm etiam ad propriam affectionem, & voluntatem mouendam, vt intellectui noſtro imperet, vt fidei catholicæ aſſenſum præſtet. Patet concluſio exemplo Lydiæ, quæ credidit, & baptizata fuit. Vbi legitur. Cuius dominus aperuit cor, ideſt, inclinauit voluntatem eius, vt credere vellet. Cor enim in ſacris literis voluntatem ſignificat. Fuit quoq; definita hæc cõcluſio in concil. Arauſi. can.5.&.7. Et ratio eſt, ex D. Ioan. cap. 12. vbi legitur, Chriſtum excæcaſſe oculos Iudæorum, & induraſſe illorum corda. Et excæcatio ſpectat ad intellectum, & induratio ad voluntatem: quare ad operationem vtriuſquè potentiæ requiritur ſpeciale auxilium: vt voluntas piam affectionem, & amorem habeat, & intellectus imperatus à voluntate actualem aſſenſum fidei catholicæ eliciat.

Act.16.

Ioan.12.

CONCLVSIO IIII.

Tale auxilium ſpeciale eſt neceſſarium omninò, non, vt firmiùs, & faciliùs credamus: ſed vt ſimpliciter credamus. Probatur, quia Dominus non dixit, ſine me difficilè poteritis aliquid facere. Sed ſimpliciter dixit: ſine me nihil poteſtis facere. Ita enim præfata concilia definierunt, gratiam Dei eſſe omninò neceſſariam.

Ioan.15.

Hinc, confutatur hæreſis cuiuſdam Abaylardi, qui dixit, nihil eſſe credendum, quod virtutem noſtri intellectus excederet.

Hæreſis Abaylardi.

cederet. Et hæreſis Pelag. qui negabat ſpeciale auxilium. Et poſteà compulſus à fratribus eiuſdem ordinis, vt poneret auxilium ſpeciale, gratiam, ſcilicet, addidit errorem errori dicens, eſſe neceſſariam: vt homines faciliùs meritoriè operarentur: non autem vt ſimpliciter operari poſſent. Lege Caſtrum, & Vegam, & Sotum, & alios vbi ſuprà. *Pelag.*

Artic. II. Vtrùm homo poßit velle, & facere bonum abſquè gratia?

Roffenſis in art. 36. contra Luther.

CIRCA hanc difficultatem fuit etiam error Pelagij affirmantis omne opus moraliter bonum poſſe à nobis effici natura corrupta: ſicut, & integra, & hoc viribus naturæ. Dicebat enim eſſe miſericordiæ, & gratiæ Dei fuiſſe nos creatos, virtutis autem noſtræ eſſe, vt efficiamur iuſti. Fecit, dicebat ille, nos homines, ſed nos facimus nos iuſtos. Catholici omnes hanc ſententiam tanquàm hæreticam damnant, qui etiam inter ſe hac in parte diſcordant. Quidam enim affirmant poſt Adæ peccatum naturam hominis vſquè adeò imbecillem, ac propè extinctam manſiſſe: vt nihil boni ſuis viribus, niſi, Deo peculiariter concurrente, efficere poſſit. Hi ſunt Roffenſis, Gregorius Ariminenſis, & Capreolus. Alij vero oppoſitum tenent, aſſerentes, poſſe aliqua bona moralia ſolo generali concurſu efficere, non tamen omnia. Et hæc eſt communior opinio. Hanc tuentur Magiſter ſentent. diſtinct. 26. S. Tho. D. Bona. Scot. Durand. Gab. Soto. Vega. Ricard. & alij, quos longum eſſet recenſere. Titulus autem difficultatis dupliciter erit declarandus. Nempe, quid homo in ſtatu naturæ integræ efficere potuiſſet? & quid modo in ſtatu naturæ corruptæ efficere valeat? Et quia rectum eſt iudex ſui, & obliqui, & iuſtitia, quid iniuſtitia ſit, inſinuet, erit primus ſenſus tituli de natura integra explicandus. Et erunt, vt clarius rem hanc tractemus, aliqua prænotanda.

Greg. Arim. d. 26. 27. 28. 29. Capreol. diſt. 28. q. 1. con. 2. S. Tho. art. 2. vbi. s. S. Bona. q. vltim. 19. diſt. Gab. q. vnica Scot. ibidem. Duran. q. 2. Ricard. Vega. q. 14. de iuſtifica. Soto lib. 1. de nat. & gratia. c. 20. & 22.

Illud ſemper in hac diſputatione in primis præ oculis habendum *1. Nota.*

bendum eſt, ne tantùm gratiæ neceſſitatem extollamus; vt cum lutheranis à creatura rationali liberum arbitrium relegemus. Et è contra, ne tantum libero arbitrio tribuamus: vt cum Pelagianis gratiæ neceſſitatem excludamus.

2.Nota. Sex modis poteſt hominis ſtatus conſiderari. Primo in puris naturalibus. Secundo in ſtatu rationali, vt ſeruetur rectitudo in partibus animæ, ita quòd ſenſitiua rationali etiam difficulter obediat. Tertio in ſtatu ſub iuſtitia originali, in quo ſenſitiuá ſine vlla difficultate rationi obediebat, in quo tertius ſtatus à ſecundo diſtinguitur. Quarto ſub peccato. Quinto ſub gratia. Et ſexto ſub gloria.

3.Nota. Inter ſtatum in puris naturalibus, & ſtatum ſub peccato originali ſolùm eſt diſcrimen ex parte cauſæ. Et ratio eſt, quia vterquè ſtatus habet potentiam ſenſitiuam ſibi rebellem, vterque etiam eſt omni bono ſuper naturali deſtitutus. Differunt autem ex parte cauſæ: quia cauſa, ob quam, homo in puris naturalibus caret omni gratia, eſt conditio naturę, nempè, quoniam ita fuit conditus: cauſa verò in ſtatu ſub peccato originali eiuſdem carentiæ eſt originalis culpa. Confirmo rem à ſimili. Eſto, ſint duo homines nudi, quorum vnus nunquàm fuerit veſtibus indutus, alter verò aliquando habuerit veſtimenta, in pœnam tamen criminis ſit illis exutus. Tunc quemadmodum in primo nulla eſſet pœna expoliatum eſſe: ita ſi aliquis in mundo crearetur à Deo non per propagationem maris, & fœminæ: ſed ex limo terræ in puris naturalibus, & eſſet omni gratia expoliatus, nuditas illa non eſſet in illo pœna: quemadmodum in paruulis ante baptiſmum eſt pœna propter culpam Adæ, eſſe gratia priuatos.

4.Nota. Status naturæ integræ eſt innocentiæ ſtatus ſub iuſtitia originali, in quo quidem ſtatu non iuſtitia originalis: ſed ratio, & mens hominis tali iuſtitia veſtita, & ornata operabatur. Et ratio à ſimili eſt: nam, vt potentia ſenſitiua coniuncta rationali potentiæ in homine eſt perfectior, quàm in bruto, eò quòd in nobis eſt libera, ſaltem per participationem, quam ob cauſam perfectiùs operatur: ita virtus, & potentia intellectiua habens ſibi iuſtitiam originalem coniunctam,

ctam, & vnitam, perfectiùs quàm modò operabatur. Quoniam tunc potentiis ſenſitiuis abſquè vlla rebellione imperabat. Ita enim generandi potentia rationi obediſſet: vt in coeundo nulla fuiſſet libido, & in voluntate hominis marem, ſeu fœminam generare extitiſſet: ſed de iis ſuprà in hoc libro egimus.

Hinc, quando dicitur natura per peccatum vulnerata, & corrupta, ne intelligas, quæſo, naturam in aliquo eſſe diminutam, ſiue potentia aliqua priuatam. Manent enim potentiæ in illa integræ: ſed ſolùm intellige eſſe priuatam iuſtitia originali ratione cuius potentiis ſenſitiuis: vt modò diximus, dominabatur. Append. 1.

Dominium, teſte Ariſtot. eſt duplex: politicum, & deſpoticum. Primum eſt, quod habet princeps ſuper ciues, eò ꝙ ſunt liberi, & poſſunt principi reſiſtere. Secundum autem eſt, quod habet dominus ſupra ſeruum ſuum, eò ꝙ ſeruus nequit domino reſiſtere. *5. Nota.* *Ariſt. 1. polit.*

Deus dicitur finis hominum naturalis, & ſupernaturalis. Naturalis quidem, quatenus eſt ſummum bonum, naturaliter cognitum: & ſupernaturalis, quatenus clarè viſus, eſt obiectum beatitudinis. Vtrumquè probatur à definitione finis. Eſt enim finis quid optimum, & vltimum, mouens efficientem ad operandum, propter eius aſſecutionem. Philoſophi enim cognoſcentes naturaliter Deum, tanquam ſummum bonum, poterant moueri ad operandum vltimatè propter Deum. Et quia hoc non fecerunt, increpat illos B. Paul. dicẽs: Qui cùm Deum cognouiſſent, &c. Deus etiam fide cognitus mouet credentem ad operandum, propter conſequendam beatitudinem, quæ in clara Dei viſione conſiſtit, quare clarè viſus eſt finis ſupernaturalis noſtrarum operationum, cùm moueat nos ad operandum. *6. Nota.* *Ad Rom. c. 1.*

Per rationem naturalem, etiam ſecluſa fide, poſſumus cognoſcere Deum eſſe ſuper omnes creaturas, & ſuper nos omnes diligendum. Et ratio Scoti eſt: quia naturaliter poſſumus cognoſcere eſſe aliquod ſummum bonum ſuper omnia diligendum, & vltimum finem omnium noſtrarum actionum. Nam ſicut naturaliter cognoſcimus in cauſis efficientibus *7. Nota.* *Scot. eſt in. 3. diſt. 27.*

non eſſe progreſſum in infinitum: ſed eſſe deueniendum ad vnam primam cauſam, à qua aliæ cauſæ ſecundæ incſſe, & operari dependeant: ita naturaliter poſſumus cognoſcere eſſe vnum ſupremum finem omnium actionum noſtrarum, in quem, & per quem vltimatè operemur, & quem ſuper omnia diligamus. Et cùm talis finis ſecundum rationem naturalem non poſſit eſſe, niſi bonum infinitum, dictat planè ratio naturalis iſtud bonum infinitum (quod eſt ſolus Deus) eſſe ſuper omnia diligendum.

8. Nota. Naturaliter non poteſt aliquis ſcire copulatiuè omnes veritates morales ad cauenda omnia peccata. Patet ex illo pſal. *Pſal. 18.* Delicta quis intelligit?

9. Nota. Seruare omnia præcepta naturalia, ſiue moralia poteſt quis, vel diſiunctiuè, vel copulatiuè. His ita conſtitutis ponendæ ſunt, vt dixi, priùs concluſiones de ſtatu naturæ integræ.

CONCLVSIO I.

Homo in ſtatu naturæ integræ non poterat ſolis naturæ viribus vitam æternam promereri. Colligitur hæc concluſio ex dictis ſuprà de merito. Et ratio eſt, quia cùm opus meritorium ſit, cui de iuſtitia debetur æquale præmium, & nullum ſit opus naturale præmio æterno æquale, nullum profectò opus naturale fuiſſet tunc, quo homo vitam æternam promereri potuiſſet.

CONCLVSIO II.

Poterat homo in ſtatu naturæ integræ viribus naturæ elicere quodcunquè opus moraliter bonum collectiuè, & ſeruare quodcunquè præceptum decalogi, quod eſt præceptum naturale. Et probatur: quia ratio præciſa, ob quam homo poſt peccatum non poteſt copulatiuè omne opus moraliter bonum elicere, eſt, propter inobedientiam potentiæ ſenſitiuæ aduerſus rationem: in ſtatu autem naturæ integræ, cùm ratio dominio deſpotico potentiæ ſenſitiuæ ratione originalis iuſtitiæ dominaretur, potuiſſet tunc opus ſtudioſum quodcunquè copulatiuè elicere. Confirmatur exemplo hominis ſani, qui poteſt quemcunquè laborem ferre: & natura tunc per iuſtitiam originalem dominantem ſenſibus erat ſana.

Hinc, homo poterat tunc omnia præcepta naturæ: vt ſunt decalogi præcepta, quantùm ad ſubſtantiam actus ſeruare. Si quidem omnia ſunt bona moraliter. Append. 2.

CONCLVSIO III.

Homo in ſtatu naturæ integræ dilectione naturali, & non meritoria, poterat diligere Deum ſuper omnia. Et ratio eſt, quia homo in vtroquè ſtatu naturaliter poteſt cognoſcere Deum ſuper omnia diligendum, & eſſe vltimum finem naturalem omnium actionum; vt conſtat ex 7. notabili: ergo naturaliter voluntas non impedita, quale erat tunc liberum hominis arbitrium, potuiſſet conformare ſe rationi rectæ dictanti, Deum eſſe ſuper omnia diligendum. Et confirmatur: nam ſi fortis politicus poteſt pro defenſione patriæ mortem ſtudioſè ſubire; quia hoc dictat ratio, multò magis profectò poterat tunc Deũ ſuper omnia diligere, cùm hoc recta etiam ratio dictet. Sed de hac concluſione, quæ eſt Scoti vbi ſuprà latiùs infrà. Hactenus de primo ſenſu tituli difficultatis huius, nunc de ſecundo agendum, & ſit quarta concluſio ordine, & prima ſecundi ſenſus.

CONCLVSIO IIII.

Homo in ſtatu naturæ lapſæ, ſolo generali auxilio ſeruare collectiuè omnia præcepta moralia, quæ ſunt legis naturæ, vt præcepta virtutum abſquè ſpeciali Dei auxilio haud poteſt. Ratio ſumitur ex diſcrimine inter ſtatum naturæ integræ, & lapſæ: quia tunc, quando ratio dominio deſpotico potentiæ ſenſitiuæ dominabatur, poterat ſine difficultate omnia collectiuè operari, præſertim cùm illi ſtatui iuxta probabilem opinionem peccatum veniale non eſſet compoſſibile: at verò in ſtatu naturæ lapſæ non quæcumquè volumus præſtare, & efficere poſſumus. ad Galath. 5. Si enim omnia collectiuè natura corrupta poſſet, nullum profectò diſcrimen eſſet inter ſtatum naturæ integræ, & noſtrum, quod eſt omninò erroneum. Hoc idem D. Paul. ad Rom. 7. proclamat. Non enim quod volo bonum, hoc facio, &c. *Ad Gal. 5.* *ad Rom. 7.*

CONCLVSIO V.

Homo poteſt ex viribus naturæ in ſtatu naturæ lapſæ adimplere ſingula præcepta, hoc, ſcilicet, vel illud ſolo generali

ad Roma.2. rali Dei concurſu. Hæc concluſio eſt expreſsè definita à D. Paul. Cùm gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt, &c. Hinc, ita probo concluſionem. Naturaliter aliquid facere eſt operari illud per auxilium tantum generale: vt ex ſuprà dictis conſtat, & cùm gentes abſquè lumine fidei ſeruent naturaliter, teſte B. Paulo, præcepta legis naturæ, licet non omnia, ſeruant profectò illa per ſolum generale auxilium. Aliter enim falſum eſſet dicere, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt: ſed eſſet dicendum ſupernaturaliter, ſi *ad Rom. c. 1.* ſpeciale auxilium eſſet ad hoc neceſſarium. Et ſi quis dixerit, ſenſum B. Paul. eſſe de cognitione naturali præceptorum, & non de operatione. Reſpondebis hoc eſſe expreſſè contra textum. Non enim dixit beatus Paul. Intelligunt: ſed faciunt. Nam de cognitione iam cap. primo egerat, quando dixit. Inuiſibilia Dei à creatura mundi, &c. Lege apud Vegam, & alios, quorum eſt hæc concluſio, contra primam opinionem multas ſanctorum patrum autoritates, quibus illam confirmant.

Append.3. Hinc, homo viribus naturæ poterit ſingula præcepta ſecundæ tabulæ, ſcilicet, honorare parentes, cauere homicidia, adulterium, &c. adimplere, diſiunctiuè, inquam, non copulatiuè. Inſtar homini infirmi, qui poteſt vnum, aut alterum paſſum peragère: non tamen multos. Et tanta eſt naturæ lapſæ imbecillitas: vt præceptum vnum, aut alterum difficillimè ſeruet.

Hæreſis Pelag.

S. Tho. art. 3.

S. Bona. art. 1. q. 3. Hinc etiam apertiſſimè hæreſis Pelagij in principio difficultatis propoſita eradicatur.

Durand.

Ricard. & alij hac diſt.

Soto lib. 1. de natura, & gratia c. 22.

Vega q. 10. de iuſtifica.

Artic. III. Vtrùm homo ſolo generali Dei auxilio poßit Deum ſuper omnia diligere?

DOctores omnes tenent contra Pelagium in hac diſtin. & affirmant ad diligendum Deum ſuper omnia neceſſarium eſſe auxiliũ Dei ſpeciale. Soli Scoto falſiſſimè

ſimè imponitur error Pelagij, ſcilicet, quòd ſine gratia auxilij ſpecialis poſſit homo Deum ſuper omnia diligere. Eſſetquè modo ab hac calumnia liberandus, niſi in floribus. 4. lib.in q. 1.de pœnit. artic.6. An pœnitentia à timore, &c. hoc à nobis præſtitum fuiſſet. Et ne actum agere videamur, quæ illic continentur lege, ſi veritatis, & honoris proximi ſtudioſus es. Ad maiorem autem huius artic. qui difficilis, & vtiliſſimus eſt, explanationem diligenter, quæ ſequuntur, animaduerte. *Scotus liberatur.*

Præcepta diuina dupliciter poſſumus adimplere: vel quantùm ad ſubſtantiam actus, vel quantùm ad intentionem Dei præcipientis. Primo modo adimplet præceptum, qui rem, ſiue actum, qui in lege præcipitur benè, vel malè moraliter efficit: vt qui extremè indigenti eleemoſynam propter vanam gloriam largitur, & qui die dominico propter hypocriſim audit miſſam, hic malè moraliter adimplet quantùm ad actus ſubſtantiam. Secundò autem modo, ſcilicet, quantùm ad intentionem præcipientis adimplere præceptum eſt, quando eo modo ſeruantur mandata, quòd ſint actus vitæ æternæ meritorij. *1. Animad.*

Hinc, ad obſeruandum præceptum, quò ad ſubſtantiam actus, non erit neceſſarium auxilium ſpeciale. Nam generale erit ſatis. Et ratio eſt, propterea quòd eſt actus ſolummodò naturalis, & non ſupernaturalis, ideſt, præmio æterno dignus. Hac animaduerſione poſita, ſen ſus tituli eſt. An, vt contingit adimplere cætera omnia præcepta quò ad ſubſtantiam actus, ſolo concurſu generali: ita vt homo à noua culpa liberetur: vitam tamen æternam per talem obſeruantiam non mereatur, nequè ad gratiam diſponatur: ita etiam vſuuenire poſſit: vt homo ſolo concurſu generali præceptum dilectionis Dei ſuper omnia quò ad ſubſtantiam actus obſeruet, ita quòd à noua culpa liber euadat, & gratiam non obtineat, nec gloriam mereatur? Append.

2. Animad.

Dilectio Dei ſuper omnia poteſt intelligi dupliciter, extenſiuè, & intenſiuè. Extenſiuè diligitur Deus ſuper omnia, quando nulla creatura diuinæ voluntati anteponitur. Præ omnibus enim debemus diuinam voluntatem facere. *Scot. in. 3. d. 27. q. vnica. art. 3.*

Ad Rom. 12. Ad Rom.12.Nolite conformari huic ſæculo, &c. vt probetis,
quæ ſit voluntas Dei bona,& beneplacens,& perfecta.Inten-
ſiuè verò diligitur,quando maiori affectu,quàm omnes crea-
turæ amatur,*id*eſt,quando amore inexpugnabili, & inuinci-
Cant.8. bili diligitur, iuxta illud Cant.8. Fortis eſt, vt mors dilectio.
Nam vt mors eſt inuincibilis (hactenus enim nemini peper-
ad Rom. 8. cit, & à nullo ſuperata eſt) ita debet eſſe intenſa dilectio , &
fortis. Hoc modo B.Paul. diligebat Deum , quando dicebat.
Quis nos ſeparabit à charitate Dei, &c. Eſt autem intelligen-
da particula ſuper omnia: ita vt nihil, quod ſit amicitiæ Dei
contrarium,admittatur.

3.Animad. Actus amicitiæ , ſiue dilectionis in Deum , qui nôbis præ-
Scot. quolib. cipitur,eſt duplex.Imperfectus vnus. Alter perfectus. Primus
17. ita deſcribitur , eſt actus dilectionis compoſſibilis cum mor-
tali peccato , talis eſt hic actus , volo deinceps Deo in omni-
Nota.1. bus placere,in homine,qui alicuius peccati præteriti compla-
Vega lib. 6. centiam habet.Eſt enim poſſibile: vt ſimul peccata præterita
ſuper concil. placeāt,& talis actus eliciatur.Exempla paſſim reperies,quod
Trident. ſine maximo cordis dolore,& lachrymarum abundantia, ne-
què cogitandum,nequè loquendum,nequè ſcribendum, ne-
què legendum erat. Quia vix eſt, qui faciat bonum , vix eſt
vſquè ad vnum. Actus autem amoris perfectus , ſiue dilectio
perfecta eſt actus ex natura ſua incompoſſibilis cum peccato
mortali:vt ſi quis eliceret hunc actum , vellem hactenus pla-
cuiſſe Deo in omnibus,& deinceps propono in omnibus pla-
cere.Et hoc ita efficaciter proponat : vt potius vellet mortem
ſubiiſſe,& omne malum incurriſſe , quàm hactenus Deo diſ-
plicuiſſe,vel deinceps diſplicere. Et quia huiuſmodi dilectio
habet annexam in præparatione animi obſeruātiam omnium
mandatorum : ideò eſt incompoſſibilis cum mortali peccato.
Nam , ſi recordatur peccatorum præteritorum , impoſſibile
eſt habere hunc actum : quin ſimul eum pœniteat. Si non re-
cordatur , ipſemet dilectionis perfectæ actus eſt pœnitentia
virtualis reſpectu peccati ignorati , & peccati , cuius non re-
cordatur. Iis ita conſtitutis, explicandus erit articulus iuxta
duplicem ſenſum:vt fuit præcedens articulus declaratus.

CONCLVSIO I.

Homo in ſtatu naturæ integræ, ſecluſo auxilio ſpeciali ex viribus naturæ dilectione perfecta, non tamen vitæ æternæ meritoria, poterat diligere Deum ſuper omnia. Et ratio eſt: quia in ſtatu naturæ integræ homo cognouit Deum eſſe ſummum bonum,& ſuper omnia diligendum. Nam ſi in ſtatu naturæ corruptæ poteſt prædicto modo cognoſci: vt D.Paul. ad Roman.1. docuit, multò magis poterat tunc cognoſci,& per conſequens ſuper omnia à voluntate amari. *Ad Rom.1.* Conſequentia probatur: nam quando voluntas nequit ſe naturaliter dictamini recto conformare, vel eſt propter obſtinationem in malo, vel quia non eſt libera, vel quia eſt infirma, & minùs potens, propter rebellionem potentiæ ſenſitiuæ contra rationem. Et voluntas tunc non erat obſtinata in malo: quia nondum peccauerat:& erat libera,ſicut modò, & non infirmabatur: quoniam virtute iuſtitiæ originalis potentiis ſenſitiuis dominio deſpotico imperabat: atquè ita naturaliter poterat tunc ex tota anima ſua Deum ſuper omnia præ cunctis creaturis diligere. Notanter dicitur in concluſione: non tamen vitæ æternæ meritoria ex ſolis naturæ viribus: proptereà quòd, vt infrà dicetur, ſola iuſtitia originalis non ſufficiebat ad meritum abſquè gratia. Eſt autem præ oculis habendum,& diligentiſſimè notandum, concluſionem hanc eſſe intelligendam de poſſibili in caſu, quòd non eſſet lex, vt diligenti Deum ſuper omnia daretur gratia. Quoniam de facto aliter eſt dicendum: nam ſi Adàm ſeruaſſet præceptum ſibi impoſitum, non ſolùm aſſequutus fuiſſet gratiam: verùm confirmationem in gratia obtinuiſſet.

CONCLVSIO II.

Homo in ſtatu naturæ lapſæ poteſt ex viribus naturæ dilectione imperfecta Deum ſuper omnia diligere. Et ratio eſt: quia cùm voluntas creata naturaliter poſſit aliquam creaturam ſuper omnia diligere (nam poteſt quis pro amico mortem ſubire) poterit, & Deum ipſum ſuper omnia diligere. Quoniam creatura, cùm ſit bonitas finita, minùs prouocat nos ad ſui dilectionem, quàm Deus, qui eſt infinita bonitas,& ſummè diligibilis.

CONCLVSIO III.

In ſtatu naturæ lapſæ impoſſibile erit ſolo generali auxilio adimplere præceptum dilectionis Dei ſuper omnia dilectione perfecta, quò ad ſubſtantiam actus ſine ſpeciali Dei auxilio. Hæc concluſio eſt de fide. Et probatur primò autoritate D. Paul. ad Roman. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Vbi Græcè legitur dilectio Dei. Hinc, ſi dilectio Dei diffuſa eſt, ideſt, habetur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, &c. Ergo non habetur ex viribus naturæ, ſed Spiritus ſancti virtute. Et 1. Ioan. 4. Charitas ex Deo eſt. Vbi in textu Græco legitur. Dilectio ex Deo eſt: ſi igitur ex Deo, & ex dono Dei, non eſt nobis naturalis, nec viribus ſolius naturæ cōparatur. Eſt etiam definita in concil. Mileuit. cap. 4. & can. 5. & in Arauſica. 25. & in Trident. ſeſſ. 6. can. 3. Multi etiam ſancti hanc veritatem catholicam docuerunt. Et lege, ſi per tempus licet, D. Auguſt. lib. de grat. & lib. arbit. cap. 18. &. 19. & epiſt. ad Vitalem, & epiſt. 107. & lib. 2. de ciuit. cap. 15. & D. Bern. in libello de diligendo Deum. His enim in locis conuincunt Pelagianos, & docent dilectionem Dei non eſſe in nobis, & ex nobis, vt Pelag. affirmabat; ſed eſſe donum Dei. Tandem ratione confirmatur: quia cùm fides catholica (vt ſuprà oſtenſum eſt) non poſſit haberi ex viribus tantùm naturæ, neque poterit dilectio Dei ſuper omnia. Præſtantior enim virtus eſt dilectio, quàm fides, maior autem horum eſt charitas: quare ſi natura non eſt potens in id, quod minus eſt, in id, quod maius eſt, minùs poterit.

Ad Rom. 5. *1. Ioan. 4.* *D. Auguſt.* *D. Bernar.*

Append. Hinc, ſequitur potiſſimum diſcrimen inter obſeruantiam huius præcepti, & cæterorum. Cætera enim quò ad ſubſtantiam actus ſine gratia habituali præcedente, aut concomitante poſſunt adimpleri: hoc autem minimè. Oportet enim vt voluntas per gratiam Dei ſpecialem ad diligendum Deum: vt obiectum ſupernaturale eſt, eleuetur. Si quis enim perfectè diligit Deum, proculdubio diligetur à Deo, & ex conſequenti habebit gratiam. Nam diligit Deus diligentes ſe. Prou. 8. Ego diligentes me diligo. Et Ioan. 14. Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum.

Prou. 8. *Ioan. 14.*

Hinc,etiam confutatur hæreſis Pelagij in principio poſita, & Lutheri hæreſis dicentis. Papiſtæ docent, quòd ratio ſine ſpiritu Dei poſſit diligere Deum ſuper omnia:ergo non opus eſt vllo Chriſti beneficio : ſed ſepeliunt Chriſtum , & fruſtrà mortuum eſſe contêdunt. Quod falſiſſimum eſſe ſatis ex iam dictis conſtat; *Hæreſis Pelagij, & Lutheri.*

Prima diffic. Vtrùm homo in ſtatu naturæ lapſæ poſſit per auxilium generale diligere Deum perfectè ſuper omnia dilectione ſupernaturali?

HÆc difficultas ad maiorem explicationem præcedentium proponitur. Et nota ſequentia. Dilectio perfecta duplex eſt. Vna naturalis. Supernaturalis altera. Quæ in hoc conueniunt,quòd vtraquè eſt incompoſſibilis cum mortali. Aliter enim non eſſet perfecta. Differuntquè multipliciter. Primò ex parte principiorum, à quibus eliciuntur; quia principium dilectionis naturalis eſt liberum arbitrium cum generali Dei concurſu:ſupernaturalis verò dilectionis principium eſt ſpeciale Dei auxilium.Secundò diſtinguntur ex parte finis: quoniam Deus,quatenus eſt ſummum bonum, naturaliter cognitum,& eſt bonum vniuerſale, à quo omnia quò ad eſſe pendent:vt pars à toto, eſt finis dilectionis naturalis:vt S.Thom.& Ricard.docent. At verò Deus, quatenus eſt obiectum beatificum, clarè in patria videndum, eſt finis dilectionis ſupernaturalis.Et conſtat vtrumquè membrum huius diſcriminis à definitione finis,quæ eſt,cuius gratia aliquid fit. Et confirmo rem hanc:ſi à philoſopho ſolo naturali lumine illuſtrato,quæratur,Cur diligat Deum?Reſpondebit planè, quia eſt ſūmè bonus, à quo cūcta bona procedūt:ideò eſt tali dilectione dignus.Hac dilectione naturali diligunt Saraceni Deū: cū enim largas eleemoſynas elargiantur,& etiā brutis animalibus benefaciāt.ſi percōteris. Quare hæc facitis?reſpōdebūt; vt Deo ſummè bono,à quo bono cūcta ꝓcedunt,placeamus.

Doct.vbi. s. 1.Nota.

S.Tho. 1.p.q. 60.art.5. Ricard. diſt. 3. art. 5. q. 1. huius.2.lib.

Cæterùm cùm eorum dilectio ſit compoſſibilis cũ mortali, non eſt perfecta:ſed imperfecta. Vides, quo pacto ratio mouens ad diligẽdum Deum naturaliter cognitum, ſit ſumma bonitas,& quòd ſit bonum cõmune. Verùm enimuerò ſi roges à fideli:Cur diligis Deum ſuper omnia?reſpondebit:quia eſt obiectum beatificum per dilectionem aſſequendum.Habemus enim commune obiectum beatificum, & hæc com-

Append.1. munitas eſt ratio amoris,vel amicitię.Vnde colliguntur duo. Primum eſt, quòd ratio mouens fidelem ad amandum Deũ eſt obiectum beatificum. Secundum, quòd vtraquè dilectio habet diuerſum finem formalem: eundem tamen materialem,nempè, Deum. Tertio diſſident ex parte actus,ſiue effectus,eò quòd effectus dilectionis naturalis eſt cauere omne pecccatum,& ſeruare,omnia præcepta, quò ad ſubſtantiam actus tantùm: at verò effectus dilectionis ſupernaturalis eſt non ſolùm ſeruare præcepta(vt dictum eſt)verùm etiam meritoriè ſeruare, & peccata omnia cauere: ita vt talis dilectio ſit actus vitæ æternæ meritorius.

Append.2. Hinc, iſtæ duæ dilectiones dicentur ſpecie accidentali diſtinctæ. Propterea quòd vna eſt accepta Deo ad vitam æter-

Soto vbi. §. *c.22.* *2.Nota.* nam; altera verò minimè. Lege Sotum vbi ſuprà poſt medium propoſitione. 3.vbi de bina dilectione agit. Dilectio naturalis eſt duplex. Vna perfecta, & ſuper omnia quantùm ad cauendum omnia peccata, & ad omnia præcepta quantùm ad ſubſtantiam actus dumtaxat adimplenda, & hoc amore amicitiæ in Deum. Altera imperfecta, quæ mortale peccatũ ſecum compatitur.

CONCLVSIO I.

Hæc eſt S. Tho. hoc art. ad primũ, & prima parte, & Ricardi vbi.§.& Scoti in.3. d. 27.art.1.

Homo in ſtatu naturæ integræ ex viribus naturæ dilectione naturali & perfecta poterat diligere Deum ſuper omnia. Et ratio eſt; quia tunc ſine gratia, & per ſolam iuſtitiam originalem ſanantem naturam, & omnem appetitum ſenſitiuum opprimentem, quo minùs aduerſus rationem inſurgeret,poterat omnia peccata fugere,& omnia præcepta quo ad ſubſtantiam actus adimplere: eò quòd natura erat ſana, & potentia ſenſitiua dominio deſpotico ſubijciebatur rationi. Atque ita poterat dilectione naturali tantùm Deum ſuper

omnia

omnia diligere: nõ tamen meritoriè propter gratiæ defectũ.

CONCLVSIO II.

Homo in ſtatu naturę lapſæ non poteſt dilectione naturali, & perfecta diligere Deum ſuper omnia. Et ratio eſt; quia cùm natura ſit infirma, & ſenſualitas rationi contraria, non poteſt ex viribus naturæ cauere omnia peccata, & obſeruare omnia præcepta; quod ad dilectionem perfectam naturalem deſideratur. Sed de ijs in ſequentibus articulis latiùs.

CONCLVSIO III.

Homo poſt naturam lapſam viribus naturæ poteſt imperfectè dilectione naturali Deum diligere. Et ratio eſt; quia ſi dæmonibus daretur optio plus ſui, quàm Dei annihilationem diligerent, vt S. Thom. 1. p. docet. Non tamen diligunt Deum ſuper omnia: quia potiùs peccatum, quàm placere Deo diligunt. Et confirmatur ex S. Thoma ibidem: nam ſi homo, vel angelus, naturaliter plus ſe ipſum, quàm Deum diligeret, dilectio naturalis non perficeretur per charitatem: ſed deſtrueretur, quod eſt erroneum. Quia naturalia omnia perficit, & non deſtruit. Et tandem quia inter res naturales, quæ eſt ſub eſſe alterius; vt eſt pars ſub eſſe totius; magis diligit illud, à quo habet eſſe, quàm ſe ipſam: & Deus bonum vniuerſale eſt, dans angelo, & homini eſſe.

S. Tho. 1. p. q. 60. art. 5. & in præſenti artic.

Secunda diffic. Hoc præceptum diligendi Deum ſuper omnia poteſt ne per auxilium ſpeciale, etiam in via adimpleri?

Alex. Alen. p. 4. q. 17. m. 7. & q. 18. m. 4. art. 5. §. 7. in fine. S. Tho. 2. 2. q. 44. art. 6. Caſtro cõtra hæreſes ver. præceptum. hæreſi. 4.

CONCLVSIO I.

POteſt viator perfectam habere charitatem. Conſtat. 1. Ioann. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem; & cùm ſancti nihil aduerſum præ Dei timore habuerint: habuerunt profectò perfectam charitatem, non qualem comprehenſores habent in patria: ſed qualis haberi poteſt in via. Et D. *1. Ioan. 4.*

Ad Philipp. 3. Et D.Paul. vtriuſquè charitatis ad Philippen.3. menſionem facit. De charitate enim patriæ ait: non quòd iam acceperim,aut iam perfectus ſim: ſequor autem ſi comprehẽdam, in quo,& comprehenſus ſum à Chriſto Ieſu. De charitate verò in via ſubdit:fratres ego me non arbitror comprehendiſſe,&c. Quicumquè ergo perfecti ſumus,hoc ſentiamus:quare ſi B.Paulus vocat ſanctos in via perfectos:ergo in via poſſunt charitatem perfectã habere, eritquè in via perfecta charitas eò ſolùm quòd non admittat mortale, quamuis admittat venialia.

CONCLVSIO II.

Præceptum dilectionis nullus in via, etiam confirmatus in gratia, poteſt perfectè implere. Et ratio eſt, quia perfecta impletio eſt ſemper actu diligere Deum, & nullum admittere veniale:quòd quidem, vt ſcriptura ſancta paſſim docet, eſt viatoribus impoſſibile.

CONCLVSIO III.

Poteſt hoc præceptum à viatoribus imperfectè adimpleri. Et ratio eſt, quia poſſunt non admittere mortale peccatum incompoſſibile cum charitate. Illuſtrat concluſionem S.Thom. 2.2. vbi ſuprà exemplo duorum militum, quorum vnus pugnat, & vincit hoſtem, & hic perfectè adimplet: quia conſequitur victoriam, quæ eſt finis à principe præcipiente pugnam intentus. Alter verò pugnat, & non vincit, hic imperfectè implet: quia obtemperat duci: non tamen ad finem à duce intentum peruenit, ſcilicet, ad victoriam. Similiter Deus intendit per hoc præceptum: vt perfectè ei vniamur in amicitia: expellendo omne peccatum, etiam veniale. Qui quidem finis non poteſt niſi in patria haberi, poterit tamen imperfectè obſeruari,non admittẽdo aliquod contrarium charitati.

Hæreſis Lutheri. Hinc confutatur hæreſis Lutheri aſſerentis, hoc præceptum eſſe obſeruatũ impoſſibile. In quem Caſtro vbi ſuprà multa adducit.

Artic.

Artic. IIII. Vtrùm homo ſine gratia Dei poßit per ſua naturalia implere legis præcepta?

HIc articulus: vt eſt explicatu difficillimus ita eſt, & ſcitu digniſſimus, & vtiliſſimus: fiet autem perſpicuus, poſitis aliquot difficultatibus, & quibuſdam animaduerſionibus plenis eruditione præmiſſis, quæ dignæ ſunt, vt ſemper animo verſentur, & opere complcantur.

S. Tho. art. 4. vbi. s. S. Bona. art. 1. q. 3. Durand. q. 4 Gabriel, & Scot. q. vnica. Ricar. & alij hac diſt. 28. Soto lib. 1. de nat. & grat. c. 22. & 23. Vega de iuſtifica. q. 12. 13. & 14.

Prima diffic. Vtrùm homo in ſtatu naturæ integræ potuiſſet ex viribus tantùm naturæ omnia præcepta naturalia, & ſupernaturalia ſeruare?

PRæcepta, vel ſunt naturalia, quorum obſeruatio non eſt vltima diſpoſitio ad gratiam: vt ſunt præcepta decalogi: vel ſunt ſupernaturalia, quorum obſeruatio, vel habet gratiam concomitantem, vel eſt vltima diſpoſitio ad gratiã vt eſt præceptum diligendi Deum ſuper omnia, & pœnitendi, ſicut oportet.

Doct. locis in principio art. citatis.

Iuſtitia originalis ſubijciebat rationem, ſiue liberum arbitrium, ſiue voluntatem Deo, non dominio deſpotico: vt diximus ſuprà ſubieciſſe potentiam ſenſitiuam rationi: ſed ſolo dominio politico. Et ratio eſt; quia voluntas tunc, ſicut, & nunc, libera manebat. Aliter enim ſi dominio deſpotico fuiſſet tunc Deo ſubiecta, non potuiſſet peccare.

1. Animaduerſio.

Hinc primum hominis peccatum non potuit eſſe ex parte appetitus ſenſitiui. Et ratio eſt: quia voluntas dominabatur illi dominio deſpotico: ſed ex parte voluntatis, quæ erat omninò libera.

2. Animad. Append.

CONCLVSIO I.

Homo in ſtatu naturæ integræ non potuit viribus naturæ præcepta ſupernaturalia adimplere. Et ratio eſt; quia eorum obſeruatio fuiſſet vltima diſpoſitio ad gratiam. Et vltima diſpoſitio ad gratiam, cùm ſit donum ſupernaturale; non poteſt ſolis naturę viribus comparari.

CONCLVSIO II.

Homo in ſtatu naturæ integræ potuit ſolis naturæ viribus omnia pręcepta naturalia quò ad ſubſtantiam actus implere. Et ratio eſt, quia virtute iuſtitię originalis tunc voluntas integro dominio potentiæ ſenſitiuæ,vt modò manui, dominabatur: Et Deus multò magis voluntati, quàm modò iuſtis, dominabatur. Quod quidem erat ſatis tunc, vt homo omne peccatum caueret, & quodcumquè præceptum adimpleret. Erat enim in eo ſtatu iuſtitia originalis homini cõnaturalis, quatenus naturale dicitur, quòd à ſolo Deo creatur, & de lege toti naturæ debetur: vt erat tunc iuſtitia originalis. Atquè ita naturaliter virtute illius poterat omnia præcepta naturalia ſeruare.

Secunda diffi. Poterit ne homo in ſtatu naturæ lapſæ quò ad ſubſtantiam actus per totam vitam naturæ viribus omnia præcepta ſeruare?

Doct.vbi.ſ. HAec difficultas eſt in hac materia præcipua, quæ quidem tempore D. Auguſt. contra Pelagium maximũ ecclesiæ faceſſerat negotium. Contẽdebat enim Pelagius eſſe gratiæ Dei aſcribendum, quod fecerit nos liberos, *Error Pelagÿ.* ſed eſſe opus naturæ noſtræ facere nos iuſtos. Verùm hoc in loco, vt titulum difficultatis perfectiùs intelligas, nota pri- *1. Animad.* mùm, ſumi gratiam pro auxilio ſpeciali, & non pro habitu gratificante: vt in ſequenti difficultate accipitur. Secundò, vt præceptum quò ad ſubſtantiam actus adimpleatur, nõ eſt neceſſarium tale opus eſſe moraliter bonum. Satis enim eſt, vt nouum peccatum prohibitum præcepto, quod impletur, caueatur, quamuis idem opus ſit malum: vt qui in die paſchatis recipit in mortali Euchariſtiam per ignorantiam culpabilem, peccat mortaliter, & ecclesiæ præcepto ſatisfacit. Similiter, & qui recipit baptiſmum in mortali, peccat mortaliter, & ſeruat præceptum de baptiſmo ſuſcipiendo, quàmuis receptio ſit mortalis?

Hinc,

Hinc, aliud erit quærere: An homo ex viribus naturæ poſſit benè moraliter operari? Aliud verò. An poſſit adimplere præcepta quò ad ſubſtātiam actus? Quia benè poteſt aliquis adimplere præceptum quò ad eius ſubſtātiam, quāuis actus ſit moraliter malus, vt ex propoſitis exemplis colligitur. Append. 1.

Licet præcepta omnia vnico actu quantum ad præparationem animi rectè poſſint obſeruari: vt ſi quis eliciat hunc actum: propono potiùs mortem ſubire, quàm præceptum aliquod frangere: non tamen quantum ad actum. Quando, ſcilicet, occurrit materia alicuius præcepti, poſſibile eſt omnia præcepta ſeruare: quia impoſſibile eſt, vt ſimul omnium præceptorum materia occurrat, nempè, occaſio furandi, adulterandi, &c. *2. Animad.*

Omnia præcepta adimplere poteſt intelligi dupliciter. Primò ſucceſſiuè ſingula, quod quidem poteſt vno die fieri, ſi eodem die materia ſingulorum præceptorum occurrat. Et hoc eſt, quod antiqui theologi ſignificabant dicentes diſtribuendo ſignum, omnia, pro generibus ſingulorum. Secundò intelligitur diſtribuendo pro ſingulis generum, quod nihil aliud eſt, quàm ſeruare per totam vitam ſingula præcepta, quotieſcumquè eorum materia occurrerit, ita quòd ſi ſemel in vita defecerit, non dicetur quis omnia præcepta ſeruaſſe. *3. Animad.*

Præceptorum duo ſunt genera. Vnum eorum, in quibus ſolùm actus ſubſtantia præcipitur, & non finis præcipientis; vt ſunt omnia præcepta iuris naturæ, & eccleſiaſtica. Alterum verò eſt eorum, in quibus præcipitur finis, qui à Caiet. in artic. citato S. Thom. modus operandi ex charitate, ideſt, ex amicitia Dei nominatur; vt patet in præcepto contritionis, & dilectionis Dei ſuper omnia, in quibus finis, ſcilicet, Dei amicitia præcipitur. Nam reliqua omnia diuina præcepta ſub primo genere continentur. Et ratio huius animaduerſionis eſt, quia finis nūquàm eſt in præcepto, niſi in ipſo præcepto exprimatur. Patet exemplo ieiunij, cuius finis eſt carnis maceratio: vt à libidine abſtineamus, & qui ieiunans fornicaretur, proculdubio ieiunij præceptum obſeruaret. Finis autem cuiuſcūquè præcepti à Deo intentus eſt charitas de *4. Animad.* *1. ad Tim. 1.*

 corde

corde puro,&c.vt per obſeruantiam præceptorum homo ad diligendum Deum ſuper omnia diſponatur. Et cùm in nullo præcepto naturali eccleſiaſtico,vel diuino,demptis contritionis, & dilectionis Dei ſuper omnia præceptis, talis finis exprimatur,nullum illorum, præter hæc duo, quò ad finem præcipientis;ſed quò ad ſubſtantiam tantùm obligabit.

Append.2. Hinc, nullus erit actus in viro iuſto ex charitate elicitus, cui non poſſit eſſe alius ſimilis in peccatore quò ad ſubſtantiam actus; vt ſi dolor de peccatis propter Deum ex viribus naturæ abſquè ſpeciali Dei auxilio eliciatur, erit actus contritionis,quò ad ſubſtantiam actus, & adimplebit tunc peccator contritionis præceptum: non tamen erit ex intentione præcipientis: & ideò non erit talis contritio diſpoſitio ad gratiam. Quia defuit fortaſſis circunſtantia aliqua ſoli Deo nota, à nobis autem ex negligentia prætermiſſa. Hæc ex Scoto, qui dicit pœnitentiam abſolutè poſſe innaſci ex naturalibus hominis:ſed non fructiferam,hoc eſt; ferētem gratiæ fructum. In hac difficultate non eſt inſtituta diſputatio de præcepto dilectionis Dei ſuper omnia, aut contritionis; quoniam de ijs art.præcedenti diffinitum eſt, non poſſe ſine ſpeciali auxilio: immò ſine gratia concomitante adimpleri: ſed ſolùm eſt futurus ſermo de reliquis præceptis, exceptis virtutum theologicarum præceptis.

Scot.in. 4. d. 14.q.2.in ſol.ad vlti.

CONCLVSIO I.

Homo in mortali peccato exiſtens non poteſt quò ad ſubſtantiam actus ſolis naturæ viribus omnia præcepta naturalia per longum tempus, accipiendo ſignum omnia pro ſingulis generum,adimplere. V. g. per annum non poterit ſolo generali auxilio omnia præcepta collectiuè adimplere: ita vt quotieſcumquè occurrat materia grauis in nullo deficiat.

Ad Rom.c.7. Hæc concluſio eſt de fide. Et probatur primo autoritate D. Paul. Video autem aliam legem. Et infrà. Infelix ego homo,quis me liberabit de corpore mortis huius (ideſt de concupiſcentia illicita, quæ ex corpore mortali oritur) gratia Dei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Quibus verbis ſignificat B. Paul. ſe non poſſe deſiderio libidinis, & iræ, &c. obuiam ire,niſi per gratiam Chriſti: non gratum

facien-

facientem: nam hæc concupiſcentia etiam in ipſis iuſtificatis viuit & regnat: vt D. Paul. De ſe ipſo teſtatur dicens. Sentio aliam legem, &c. Sed per gratiam Christi, quæ eſt auxilium ſpeciale: quare ſola voluntas cum generali auxilio non erit ſatis. Et ideò Sap. 8. Non poſſum eſſe cōtinēs, niſi Deus det. Non enim eſt volentis, neq; currētis; ſed miſerentis Dei idest, non eſt volentis velle bonum, neque currentis currere, hoc eſt, benè operari: ſed vtrūque eſt ex Deo miſerante. Ita hunc locum declarat S. Thom. Lege Vegam q. 13. citata. Fuit etiam definita hæc concluſio in cōcil. Mileuit. can. 4. & 5. & in Arauſicano. can. 6 9. &. 20. Colligitur etiam neceſſariò ex cap. 13. ſeſſ. 6. concil. Trid. Nam ſi iuſtificatus perſeuerare nō poteſt ſine ſpeciali Dei munere, quin aliquando mortaliter peccet: multò minùs in peccato mortali exiſtens poterit per longum tempus omnia præcepta adimplere, ſunt etiam multæ ſanctorum autoritates, quibus hæc veritas confirmatur. Præſertim B. Aug. à. 90. epiſt. vſque ad. 96. lib. de ſpiritu, & lit. lib. de gratia Chriſti cap. 8. &. 9. lib. de gra. & lib. arb. c. 10. & 11. lib. 2. cōt. Pelag. & Cœleſti. c. 25. Chryſoſt. in Matth. in c. 20 in loc, Soluite, & adducite mihi. Et B. Greg. lib. 22. moralium cap. 12. Deniquè ſit vnica ratio: quia in ſtatu naturæ lapſæ homo priuatur iuſtitia originali, qua (vt dictum eſt) in ſtatu naturæ integræ vniuerſa præcepta per totam vitam poterat ſeruare, eò quod iuſtitia ſubijciebat tunc rationi appetitum ſenſitiuum: modò autem caret tali dono; & eſt infirma natura, & ita nequit homo per longum tempus totam legem ſeruare: inſtar hominis infirmi, qui non poteſt tamdiu, vt qui ſanus eſt, ambulare.

Sap. 8. *Ad Rom. 9.* *D. Auguſt.* *D. Chryſoſt.* *D. Greg.*

Falſò aliqui exiſtimant hanc concluſionem eſſe contra Scot. & Durand. in principio difficultatis citatos: quoniam non loquuntur de auxilio ſpeciali: ſed de gratia habituali. Arbitrantur enim liberum arbitrium eſſe potens ad ſeruanda omnia mandata per multum tempus abſque habituali gratia: non tamen ſine ſpeciali auxilio. Quod quidem eſt verum, prout dubio ſequenti erit planum.

Scot. & Durand. liberātur.

Hinc, deſtruitur error Pelagij, qui gratiam Chriſti ſolùm aſſerebat neceſſariam: vt doceremur per reuelationē, quid

Hæreſis Pelagij.

facere

facere debeamus, non autem ad hoc, vt velimius ea facere, & vt poſſimus mandata explere. Quaſi verò ſcientia, quæ inflat, ſit donum Dei, & charitas, quæ ædificat, & quæ ad obſeruationem mandatorum requiritur donum Dei non ſit. Contra quem; præter allegata, lege etiam cano. quiſquè, & canо. vltimum, de conſecrat. diſt. 4. Et concil. Carthaginen. 7. Et decreta Cæleſtini primi, quæ omnia in ſumma conciliorum reperies.

CONCLVSIO II.

Homo in ſtatu naturæ lapſæ poteſt ſolo generali concurſu omnia præcepta naturalia pro generibus ſingulorum ſeruare, quandocumquè materia fuerit minima: non autem quandocumquè fuerit grauis tentatio, & res magni momenti. Primæ partis concluſionis, ſcilicet, de materia leui, ratio eſt; quia ſi hoc efficere non poſſemus; liberum arbitrium naturale per peccatum eſſet omninò quò ad bonum extinctum, & ſolùm maneret natura, vt in damnatis quò ad malum. Quod quidē eſt omninò erroneum. Secundæ partis ratio eſt; quia ſi poſſemus in materia magna, & graui naturaliter quamcumquè magnam tentationem vincere, eadem ratione poſſemus omnia collectiuè ſeruare. Non enim eſt maior de vno, quàm de omnibus ratio. Immò potentia per habitum acquiſitum eſſet ad ſeruandum omnia præcepta pronior, atque facilior. Etſi hoc ex viribus naturæ efficere poſſemus, quemadmodum non oramus: vt ambulare, ſcribere, &c. poſſumus: quoniam hæc ſolo generali concurſu conceduntur: ita non oraremus dicentes: & ne nos inducas in tentationem. *Matth.6.* Siquidem eſſet fruſtrà talis oratio, cùm hęc viribus naturæ prętare poſſemus, quod eſt erroneum.

CONCLVSIO III.

Poſſumus viribus naturæ non ſolùm ſeruare ſingula præcepta naturalia in materia leui: verùm etiam ſupernaturalia: vt ſpei, & fidei, & receptionis ſacramentorum præcepta. Et ratio ex prima animaduerſione eſt: quia omne præceptum diuinum (dempto præcepto dilectionis Dei ſuper omnia) poteſt, quo ad ſubſtantiam actus, ſeruari, quàmuis talis

Caiet. in hoc artic. & Soti cap. 22. vbi s. eſt.

præcepti

præcepti obſeruatio ſit mortalis: vt ſi quis, ficta contritione, ſuſcipiat baptiſmum: vel fidem ſolum ex hypocriſi confiteatur: vel blaſphemantem propter inanem gloriam increpet: vel culpabiliter ignorans in mortali exiſtens in die paſchatis Euchariſtiam ſumat. In ijs enim, & ſimilibus euentibus adimpletur præceptum quo ad ſubſtantiam actus: & tamen cùm peccetur, erit abſquè auxilio ſpeciali: quia Deus nemini ad malum auxiliatur. Alioquin peccatum Deo imputaretur, quod eſt blaſphemum. Et animaduerte, quòd ſi quis ex ignorantia inuincibili haberet attritionem excuſaretur tunc à pręcepto contritionis: atquè ita ex viribus naturæ adimpleret hoc præceptum contritionis ad hunc ſenſum, ſcilicet, quod non eſſet huius præcepti reus. Hactenus de obſeruantia præceptorum quotieſcumquè peculiaris eorum materia occurrit, nunc de eorundem obſeruatione quantum ad animi pręparationem, & ſit.

CONCLVSIO IIII.

Homo viribus naturæ poteſt in præparatione animi omnia præcepta vnico actu ſeruare. Ratio Scoti eſt: quia præcepta affirmatiua non obligant ſemper, quò ad actum: ſed quò ad animi præparationem, & hoc modo poteſt illa obſeruare. Non enim eſt reus alicuius præcepti affirmatiui, qui habet animum adimplendi illud ſuo tempore, nempè, quando præcepti materia occurrerit: vt ille, cui eſt cordi honorare parentes, miſſam audire, &c. Et confirmatur ab Scoto: quia ſi hoc poteſt per vnam horam, poterit, & per duas, & per diem, & dies, & menſes, & annos, & per totam vitam. Nam quò magis abſtinuerit, eò ad reſiſtendum vitijs potentior efficietur. Perinde etiam adimplebit omne præceptum negatiuum non faciendo contrarium. *Scot. hac. diſtinct.*

Hinc homo exiſtens in mortali indimiſſo, cuius non penituit, nequè habet modò complacentiam, poterit per vnam horam abſtinere ſe ab omni peccato, & per illam horam omne præceptum quò ad ſubſtantiam actus adimplere. Append. 3.

Tertia

Tertia diffic. An poſsit eadem omnia præcepta adimplere, ita vt gratiam iuſtificantē non cōſequatur?

Dionyſi. Ciſtertiē. m. 1.d.17.q.1. Scot. & Duran.hac diſt. vbi.ſ. S. Tho. in. 2. hac.d.29. S.Bona. q. 3. & Ricard. hac diſt. art. 1.q.3. Vega q.13. de iuſtifica.

ESto, vt dictum eſt, q homo non poteſt adimplere omnia collectiuè quò ad ſubſtantiam actus ſine auxilio ſpeciali: quæritur modò. Poſſit ne ſaltim eadem omnia, &c? Tres ſunt de hac re opiniones. Prima Dionyſij Carthuſien. in 1.d.17.q.1.affirmantis, neminem poſſe extra charitatem præceptum aliquod adimplere. Secunda tribuitur Scoto, ſcilicet, poſſe hominē adimplere omne præceptū extra gratiam concomitantem. Hanc opinionē tuetur Duran. in præceptis naturalibus decalogi: non autem in præceptis de ſuſceptione ſacramentorum. Exiſtimat enim non eſſe poſſibile de lege, poſſe aliquē adimplere baptiſmi, confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramentum abſq; gratia habituali cōcomitante. Tertia opinio, & communis tenet de lege non poſſe aliquem adimplere omnia mandata collectiuè, quin gratia habitualis præcedat, vel cōcomitetur. Hāc amplectūtur S.Thom. S. Bona. Ricard. Vega, & alij quàm plurimi. Poſitis opinionibus, ſupereſt, vt difficultatem elucidemus, quæ, vt perſpicua magis, perlucidaque reddatur, erunt, quæ ſequuntur, animaduertenda.

1. Animaduerſio.

Non eſt aliquod præceptum ponendum, niſi expreſſe tradatur, vel ex traditis in ſacra ſcriptura, vel per eccleſiam colligatur. Tunc enim daretur perplexitas in lege, quod affirmare eſt hæreticum: quoniam tunc præcipiſſet Deus hominibus impoſſibile.

Append. *Marſil. in.2. q.18.art.2.*

Hinc, non erit verum aſſerere, poſt lapſum naturæ humanæ, gratiam gratum facientem eſſe ſub præcepto. Quia tale præceptum nec legitur in ſacris litteris, neque ex illis, vel ex iis, quæ ab eccleſia tradita ſunt, colligitur. Oppoſitum Marſilius docet.

2. Animad.

Præceptum de adminiſtratione, ſiue receptione alicuius ſacramenti aliud eſt à præcepto de digna adminiſtratione, ſiue receptione eiuſdem ſacramenti. Probatur exemplo: *Ioan.6.* nam de Euchariſtia ſumenda habetur præceptum Ioann. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c. Et de eadem

dignè

dignè ſumenda, legitur præceptum apud Paul. Probet autem *1. Cor. 11.*
ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, &c. Et ratione confirmatur; quia miniſter, vt curatus, tenetur ex lege iuſtitiæ administrare ſacramenta: dignè autem adminiſtrare tenetur ex lege charitatis: vt dignè Deum colat. Et tandem, quia ſunt diuerſi actus in genere moris fructuosè recipere, ſiue adminiſtrare ſacramentum, & illud abſolutè recipere, ſiue adminiſtrare: & ita ſub diuerſis præceptis continebuntur. Fruſtrà enim pro eodem actu multiplicarentur præcepta.

3. Animad. Aliud eſt adimplere præceptum: aliud verò ab eius adimpletione excuſari. Impletur enim præceptum, quando actus ibi expreſſus exercetur: excuſatur autem, quando ratione ignorantiæ inuincibilis actus non exercetur. Et ratio eſt, quia, qui tempore, quo pœnitere tenetur, dignè conteritur, is præceptum contritionis adimplet: propterea quòd actum, qui in eo continetur, exercet: qui verò non exercet actum dignæ pœnitentiæ: propter ignorantiam inuincibilem contritionis: ſed ſolùm habet actum attritionis, quam contritionem exiſtimat, is ab impletione præcepti contritionis excuſatur, quàmuis præceptum non adimpleat.

4. Animad. Duo ſunt præceptorum genera. Primi generis dicuntur eſſe præcepta, quæ ſunt vltima diſpoſitio ad gratiam: vt eſt præceptum contritionis, & dilectionis Dei ſuper omnia. Secundi verò generis ſunt præcepta de actibus virtutum moralium. Sub hoc genere continentur præcepta decalogi: nam tria primæ tabulæ ſunt religionis, & diuini cultus, & ſpectant ad pietatem: ſeptem verò ſecundæ tabulæ ad iuſtitiam proximo ſeruandam pertinent, nullumquè vtriuſquè tabulæ præceptum eſt vltima diſpoſitio ad gratiam. Nam cultus Dei, qui in primo præcepto mandatur, nihil aliud eſt, quàm proteſtatio fidei vnius Dei. Quòd quidem poteſt abſquè gratia concomitante adimpleri, vel per exhibitionem ſacrificiorum, vel per aliam fidei proteſtationem, vt per actum latriæ.

5. Animad. Diſcrimen autem inter hæc duo præceptorum genera eſt, quòd in præceptis, quæ ſunt diſpoſitio ad gratiam non ſolùm præcipitur actus ſubſtantia: verùm etiam modus adim-

CONCLVSIO III.

Poteſt aliquis abſquè gratia concomitante præcepta decalogi, quò ad ſubſtantiam actus tantùm, dempto præcepto dilectionis Dei ſuper omnia, implere. Et ratio eſt, quia cùm in huiuſmodi præceptis non includatur modus adimplendi ex charitate: ſed ſolùm actus ſubſtantia præcipiatur: vt ex. 4. & 5. animad. conſtat, poterunt abſquè charitate actuali, ſiue habituali, & ex conſequenti ſine gratia concomitante obſeruari. Deus enim non diligit, niſi diligentes ſe. Tum etiam, quia cùm non ſint vltima diſpoſitio ad gratiam: vt in quarta animad. diximus, poterunt ſine gratia concomitante adimpleri. Circa locum autem Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata, vbi promittitur ſeruantibus. 10. præcepta decalogi gloria, quæ præſupponit gratiam: nota, inter præcepta obſeruanda ad vitam æternam aſſequendam contineri præceptum dilectionis Dei ſuper omnia. Non enim ſufficit ad vitam æternam obſeruatio mandatorum decalogi, niſi ſimul dictum dilectionis præceptum obſeruetur, iuxtà illud Luc. 10. Diliges dominum ex toto corde, &c. hoc fac, & viues. Eſt enim vltima diſpoſitio ad gratiam. Vel ſi, vt aliis placet inter præcepta decalogi recenſeatur, hoc vno dempto, cætera ſine gratia concomitante: vt habetur in concluſione, poterunt adimpleri.

Matth. 19.

Luc. c. 10.

CONCLVSIO IIII.

Non poteſt aliquis præceptum pœnitentiæ, aut dilectionis Dei ſuper omnia abſquè gratia concomitante ſeruare. Et ratio eſt, quia in his præceptis non ſolùm præcipitur actus ſubſtatia: vtpotè dolor, & dilectio, verùm etiam modus, quo fieri debet, ſcilicet, per conuerſionem in Deum, per amorem ſuper omnia diligibilia. Quam quidem conuerſionem gratia, & amicitia Dei concomitantur, iuxta illud. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.

Zachar. 1.

CONCLVSIO V.

Habens attritionem, quam inuincibiliter contritionem eſſe exiſtimat, ſimiliter & diligens Deum ſuper omnia amore concupiſcentiæ per ignorantiam inuincibilem, credens ſe amore amicitiæ diligere, excuſabitur ab omnium præce-

ptorum obſeruatione, ita quòd non erit reus tranſgreſſionis, gratiam tamen non aſſequetur. Conſtat ex tertia animaduerſione prima pars concluſionis. Vltimæ verò partis ratio eſt, quia in ſimilibus euentibus, cùm non diligat Deum amore amicitiæ: ſed potiùs ſeipſum, non diligetur à Deo, & per conſequens non habebit gratiam concomitantem. Reſtat iam, quid Scotus ſenſerit, declaremus. Nam in 2. artic. quæſtionis citatæ ait. Quando dicimus, quòd non poteſt homo ſeruare omnia præcepta abſque gratia habituali, non eſt propter impotentiam liberi arbitrij indigentis gratia habituali ad obſeruantiam omnium præceptorum: ſed propter liberalitatem Dei volentis dare gratiam obſeruanti omnia præcepta. Vbi apertè teſtatur Scotus, ſe non loqui de gratia gratis data, ſcilicet, de auxilio ſpeciali neceſſario ad obſeruantiam omnium mandatorum, vt loquuntur concilia contra Pelagium: ſed de gratia habituali, quæ omnium præceptorum obſeruantiam concomitatur, non ex natura rei: ſed ex liberalitate diuina. Quod quidem eſt maximè verum. Vnde Scot. à labe Pelagiana, quæ illi falsò imponitur, liberatur.

Scot. liberatur.

Quarta diffic. Vtrùm actus, quo præceptum, quo ad ſubſtantiam actus tantùm impletur, differat ſpecie ab actu, quò meritoriè, idest, ex intentione præcipientis adimpletur?

Scot. quolib. 17. S.Tho.1.2. q. 1.art.3.

HÆc difficultas proponitur ab Scoto. Et vt intelligas duas eſſe ſpecies cuiuſcunque actus, nempè, in genere naturæ, & in genere moris S. Thom. lege.

CONCLVSIO I.

Seruare præceptum quò ad ſubſtantiam tantum, & meritoriè obſeruare in genere naturæ eiuſdem eſt ſpeciei. Et ratio eſt, quia actus in genere naturæ diſtinguntur per obiecta, & cùm vtriuſque actus idem ſit obiectum: vt patet, non diſtinguentur ſpecie: ſed erunt eiuſdem ſpeciei.

Ariſt.3. de anima.

CONCLVSIO II.

In genere moris prædicti actus ſpecie diſtingũtur. Et ratio eſt,

eſt, quia in genere moris actus ſumunt ſpeciem à fine: nam qui mæchatur, vt occidat, magis eſt homicida, quã mæchus. Et cùm fines horum actuum differant ſpecie: quia finis actus meritorij eſt Deus, ſuper omnia dilectus: finis autem actus, quò ad eius ſubſtantiam eſt alius, quem operans ſibi præfixit: differunt profectò huiuſmodi actus in genere moris ſpecie. *Ariſtot. 5. Ethic.*

Artic. V. An ſine gratia poßimus mereri vitam æternam?

S. Thom. art. 5. vbi. 3. & q. 114. art. 2. & 3. S. Bona. diſt. 27. q. vlt. Durã. eadẽ. d. 27. q. 2. & aly vbi. s. Vega q. 4. & 5. de iuſtific. & lib. 15. ſuper concil. Trid. cap. 16.

ARtic. hic ſuprà in diſt. 27. in materia de merito fuit latiſſimè diſputatus: & ideò breuiſſimè in præſentia abſoluetur.

CONCLVSIO I.

Homo ſine gratia vitam æternam promereri de condigno nõ poteſt. Et ratio eſt, quia meritum eſt opus de iuſtitia æquale præmio, & cùm merita noſtra extra gratiam ſint inæqualia præmio æterno, & indigna: erit neceſſaria gratia Dei, qui velit opera noſtra, tanquàm digna tanto præmio acceptare. Et confirmatur exemplo, quemadmodum ſi rex alicui ciui vnum tantùm numum habenti diceret: volo tibi ciuitatem multa ducatorum millia iſto numo vendere: tunc verum eſſet dicere, iſte per vnum numum, & gratiam regis emit ciuitatem, & non per numum tantùm: ita in propoſito. Quod inſinuauit D. Paul. dicens. Gratia Dei vita æterna. Acſi diceret: merita, quibus vitam æternam promeremur æquiualent æternæ vitæ, non ex naturali ipſorum operum valore, ſed ex gratia Dei volentis opera ipſa, tanquàm ſi eſſent æquiualentia, acceptare. *Ad Rom. 6.*

Hinc etiam labefactatur error Pelagij dicentis, operibus naturalibus nos gratiam, & gloriam promereri. Contra quem eſt etiam locus B. Paul. ad Galat. 2. Si per legem iuſtitia: ergo gratis Chriſtus mortuus eſt. Ac ſi diceret. Si ex operibus naturalibus poſſumus gratiam, & gloriam mereri, ſine cauſa Chriſtus mortuus eſt. Siquidem noſtris operibus iuſtificari, & ſaluari poteramus. *Error Pelagij. Ad Gal. 2.*

CONCLVSIO.

Opera hominum ex natura rei ſufficientia ſunt ad aliquem finem connaturalem obtinendum. Et ratio eſt, quia operibus ſtudioſis conſequimur virtutes morales, quæ ſunt habitus.

DVB. Quo pacto poteſt homo de condigno vitam æternam mereri?

Caiet. 1. 2. q. 114. art.

CAiet. eſt hoc dubium. Ratio dubitandi eſt: quia inter Deum, & hominem non poteſt reperiri ratio iuſtitiæ ſimpliciter ſumptæ: nam quicquid creatura Deo offerre poteſt, eſt obſequium, pluſquam debitum.

Prima Propoſitio.

Si opus meritorium cum Deo præmium retribuente comparetur, nulla eſt inter Deum, & hominem ſimplex iuſtitia. Et ratio eſt: quia cùm omne obſequium ſit Deo debitum, non tenetur de iuſtitia pro eo reddere præmium: ſed ſolùm ſicut pater filio obedienti, & dominus ſeruo fideli tenetur neceſſaria victui, & veſtitui retribuere. Non quòd obſequia patri, & domino ſint indebita: quoniam filius patri, & ſeruus domino talia obſequia præſtare tenetur.

Secunda Propoſitio.

Si verò opus meritorium cum mercede æterna, & præmio, quod pro illo datur, comparetur, ſunt hæc ratione gratię ſimpliciter æqualia. Et ratio Caiet. eſt quia, vt ſemen eſt in virtute æquale arbori, ex eo generatæ: ita, & gratia eſt, velut ſemen generans gloriam, ſibi æqualem. Quod eſt intelligendum ſecundum iuſtitiam diſtributiuam, non autem commutatiuam: vt art. de merito copioſe declarauimus.

Artic. VI. An poſſit homo ſeipſum ad gratiam per ſeipſum abſq; exteriori auxilio gratiæ præparare?

TVnc homo ad gratiam præparatur, quando in Deum per aliquem actum amoris conuertitur. Eſt enim peccator auerſus à Deo, ideſt, Dei inimicus; conuertitur autem, quando incipit diligere Deum, & per iſtam conuerſionem recipit gratiam, & amicus Dei efficitur. V. g. quemadmodum, qui vertit terga ſoli, non habet lumen ſolis in oculis ſuis, quod, vt recipiat, oportet, vt faciem ad ſolem conuertat: ita anima, quæ per peccatum eſt auerſa à ſole iuſtitiæ Chriſto Ieſu, caret eius luce, quæ eſt gratia, quam: vt recipiat, debet neceſſariò per actum pœnitentiæ, & amoris in Deum conuerti. *S. Thom. vbi ſ. artic. 6. & alij doct. infrà citandi. S. Bona. art. 2. q. 1. Nota.*

CONCLVSIO.

Homo non poteſt ad gratiam, & amicitiam Dei ſe ipſum præparare: quin Deus illum per efficax imperium moueat. Et ratio eſt; quia tunc homo præparatur ad gratiam, quando &c. vt habes in notabili poſito, & eſt ſolius Dei proprium mouere aliquem in vltimum finẽ, ſcilicet, in Deum ipſum. Et confirmatur Ioann. 6. Nemo poteſt venire ad me, &c. Hinc, ſi neceſſarium eſt, vt à Deo trahatur, non poterit ad gratiam, & amicitiam Dei ſeipſum præparare; quin Deus illum per efficax imperium moueat. *Ioan. 6.*

Prima diffic. Vtrùm poſſit aliquis viribus naturæ ſine ſpeciali Dei auxilio pœnitere, ſicut oportet: vt iuſtificationis gratiam conſequatur?

DVæ ſunt circa hãc difficultatẽ opiniones. Prima cõmunis, & catholica defendit, neminẽ poſſe viribus naturæ immediatè diſponere ſe ad gratiam, quæ eſt S. Tho. hoc art. 6. & 7. & in. 3. p. q. 62. art. 2. ad 3. & D. Bona. art. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. & diſtinct. 30. q. 1. Ricard. art. 1. huius diſt. *S. Thom. S. Bona. Ricard.*

Marſil. Greg. Arim.

Marſil. quæſt.17.2. & Gregor. Ariminen. q.1. diſtinct. 26. 1. & aliorum multorum.

Durand. Gabriel. Almain. Maioris. Caiet. Scot. liberatur.

Secunda opinio eſt Durand. hac diſt. q. 5. & Gabriel. & Almain, Maioris, & Caiet. quæſt. 1. de contritione, qui opinati ſunt, poſſe hominem abſque ſpeciali diuina motione per bonum opus morale immediatè diſponere ſe ad gratiam. Hæc opinio aſcribitur Scoto: quia in 4. diſtinct. 14. affirmat, viribus naturæ cum communi influentia poſſe hominem conſiderare peccatum, tanquàm offenſiuum Dei, &c. Vnde falsò eum accuſant, & errore Pelagij notant. Eratquè modo liberandus ab hac calumnia Pelagiana, niſi hoc actum eſſet in floribus. 4. in quæſtio. 1. de pœniten. artic. 6. An pœnitentia à timore, &c. Lege etiam Vegam de iuſtificat. quæſt. 11.

Vega q. 11. de iuſtifica.

CONCLVSIO I.

Scoto in. 4. diſt. 17. 2. Reg. 12. 1. Reg. 15. 2. Mach. 9.

Homo viribus naturæ, quò ad ſubſtantiam actus, poteſt habere pœnitentiam, quæ non ſit vltima diſpoſitio ad gratiam. Hæc concluſio probatur apertiſſimis diuinæ ſcripturæ teſtimonijs. Nam. 2. Reg. 12. Increpatus Dauid à Nathan propheta de adulterio cum Beth-ſabee, & de morte Vriæ, dixit. Peccaui, cui propheta reſpondit. Tranſtulit Dominus peccatum tuum, &c. quia pœnituit, vt oportuit. Similem omninò actum pœnitentiæ quò ad ſubſtantiam habuit Saul: nam perinde reprehenſus à Samuele propter inobedientiam: dixit. Peccaui: ſed quia non, vt oportebat, pœnituit, veniam non obtinuit. Pœnitentiam quoquè egit Antiochus quò ad ſubſtantiam actus tantùm, quando diuina admonitus plaga dixit. Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire. Et veniam non obtinuit. Orabat autem, dicit ſcriptura, ſceleſtus dominum, à quo non erat miſericordiam conſecuturus: quare poterit homo viribus naturæ, &c. vt habet concluſio.

CONCLVSIO II.

Homo non poteſt viribus naturæ pœnitere, ſicut oportet, vt iuſtificationis gratiam aſſequatur. Hæc eſt de fide, & colligitur apertiſſimè ex varijs locis ſacræ ſcripturæ, in quibus initium noſtræ iuſtificationis, & conuerſionis in Deum per amorem,

amorem, & pœnitentiam, à ſolo Deo eſſe docetur; vt in articulo de iuſtificatione ſupra fuit expoſitum. Et ad Coloſſ. 1. Qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorũ. Vbi B. Paul. Iuſtitiam, & gloriam collatam ſanctis, vocat ſortem: quia ſicut ea, quæ nobis ſorte eueniunt, non contingunt per noſtram induſtriam: ſed per ſolius Dei prouidentiam: ita iuſtitia non oritur ex noſtra induſtria, aut ex noſtra electione: ſed ex dono tantum Dei vni, & non alteri conferentis. Quia non eſt volentis, neque currentis: ſed Dei miſerentis, qui, cui vult miſeretur, & quem vult, indurat. Fuit etiam definita in concil. Arauſicano. 2. can. 4. 6. 8. & 13. Et in Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. & can. 3. Eam quoque D. Auguſt. multis in locis copioſiſſime probat: vt in lib. 4. contra duas epiſtolas Pelagianas, & in tertio Hiſpognoſticon, & in lib. 1. de gratia Christi contra Pelagium, & Cœleſtinum cap. 45. & in lib. de grat. & lib. arbit. cap. 5. & 6. & in lib. 5. contra Iulianum cap. 9. & lib. 1. Retracta. cap. 9. & contra Iulianum hæreticum. Tandem ratione illuſtratur contra Pelagium: quia eiuſdem agentis eſt inducere formam in ſubiectum, & diſpoſitionem ad illam. Quod intelligendum eſt de agente naturali: quia in artificialibus aliter res ſe habet: nam lignarius dolat lignum, & pictor formã imaginis introducit.

Coloſſ. 1.

Ad Rom. 9.

D. Auguſt.

Hinc error Pelagij, ſæpè damnatus, funditus euertitur quo ſpeciale auxilium diffitebatur.

Hæreſis Pelagij.

CONCLVSIO III.

Hæreticum eſt aſſerere liberum arbitrium in actu pœnitentiæ nihil operari. Hæc fuit ſupra diſtinct. 25. copioſiſſimè demonſtrata. Et eſt definita in concil. Trident. ſeſs. 6. can. 4. vbi ita legitur. Si quis dixerit liberũ hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, &c. anathema ſit.

Hinc, etiam conuellitur hæreſis Lutheri, quam diſtin. 25. confutauimus, qui negabat præparationem ad gratiam eſſe neceſſariam.

Hæreſis Lutheri.

Secunda diffic. Vtrum gratia, quæ noſtram iuſtificationem præcedit, ſit aliquod ſpeciale auxilium, vel ipſa gratia gratum faciens?

S. Thom.
Scot.
Scot.
Soto lib. 2. de nat. & gratia. c. 18.
Vega.

DVæ ſunt de hac re extremæ opiniones. Vna S. Tho. 1.2. q. 113. art. 8. affirmãtis, in iuſtificatione impij priùs natura infundi gratiam, quàm homo moueatur per liberum arbitrium in dilectionem Dei, & peccatorum deteſtationem. Eiuſdem ſententiæ eſt Scot. in. 4. diſtinct. 14. q. 2. artic. 2. & diſt. 16. in fine quæſt. ſecundæ. Altera opinio eſt nominalium, quam obiter refert, & ſequitur Vega de iuſtifica. quæſt. 6. in ſol. ad. 9. nempè. Quòd iſta gratia, per quam diſponimur ad iuſtitiam per contritionem, non ſit ipſa gratia gratum faciens, quæ formaliter iuſtificat peccatorem; ſed ſolùm motio diuina, ideſt, volitio, qua vult Deus peccatorem diſponi ad gratiam. Eſt autem diſcrimen inter has duas opiniones, quòd Thomiſtæ exiſtimant in iuſtificatione peccatoris ſolùm concurrere ex parte Dei vnicam actionem, ſcilicet, infuſionem, ſiue creationem gratiæ, quæ eadem numero dicitur adiuuans, & informans: autores verò ſecundæ opinionis putant duas ex parte Dei numero diſtinctas gratias ad iuſtificationem peccatoris concurrere, quarum primam dicunt eſſe volitionem diuinam, qua Deus vult peccatorem elicere actum pœnitẽtiæ: ſecundam autem eſſe gratiam habitualem, qua formaliter peccator iuſtificatur. Verùm ſint ne duæ gratiæ numero diſtinctæ? an vna? quæ vtrumq; ſortiatur effectum, adiuuare, ſcilicet, & informare quæſtio eſt de nomine.

1. Nota.

In iuſtificatione peccatoris, quando omnia non concurrunt in inſtanti, vt in iuſtificatione Pauli: ſed ſucceſſiuè, duplex etiam concurrit ſucceſſiuè diſpoſitio. Vna, quæ tempore præuia eſt ad iuſtificationem; vt fides, dilectio, ſpes veniæ, timor gehennæ. Iſtæ enim diſpoſitiones præcedũt tempore in catechuminis gratiæ infuſionẽ. Altera diſpoſitio eſt, quæ cõcomitatur ipſam gratiæ infuſionẽ, quæ eſt contritio. Hoc notabile expreſſè eſt definitũ in cõcil. Trid. ſeſs. 6. c. 6.

In

In generatione, ſiue alteratione naturali per eandē actionem numero agens introducit formam principalem, & vltimam diſpoſitionem ad illam: vt ignis, præcedentibus tempore quibuſdam diſpoſitionibus, vt eſt exciccatio ligni per calorem introducta, inducit etiam aliam diſpoſitionem concomitantem formæ ignis introductionem, quæ eſt ſimul tempore cum forma ignis. Hoc notabile eſt Ariſt. in lib. de generatione vbi ait. Formæ afferunt ſecum ſuas vltimas diſpoſitiones, nempè, qualitates in certo gradu, ſine quib⁹, nec forma reperiri, nec conſeruari poteſt; exempli gratia, ſi. 8. gradus caloris non reperiuntur niſi in igne, neque ignis niſi in ipſis conſeruabitur. *2. Nota.* *Ariſt.*

CONCLVSIO I.

Reſpectu diſpoſitionum, quæ ſolent tempore præcedere iuſtificationem, vt ſunt fides, ſpes, aliqualis dilectio, timor gehennæ, &c. non eſt eadem numero, & ſimul tempore, gratia gratis data, & gratia gratum faciens: ſed illa eſt ſolùm auxilium ſpeciale, quo mediante, credimus, & ſperamus, &c. & paulatim ad iuſtitiam diſponimur. Et ratio eſt; quia cùm exiſtentibus iſtis præuijs diſpoſitionibus, nondum ſit homo gratus Deo, non adiuuabitur tunc per gratiam gratum facientem, ſed per auxilium: quod quidem non eſt entitas poſitiua in peccatore: ſed eſt tantùm ipſa Dei volitio, qua vult, vt peccator credat, ſperet, & diligat, ſicut oportet. Hoc eſt, vt ſit diſpoſitus ad gratiam.

CONCLVSIO II.

Reſpectu vltimæ diſpoſitionis, quæ ſimul tempore noſtrã iuſtificationem concomitatur, hoc eſt, reſpectu contritionis, quæ ſimul tempore eſt cum gratia, eadem numero gratia habitualis eſt cauſa formalis inhærens animæ, & auxilium ſpeciale, quo Deus cum peccatore inſtrumentaliter ad contritionem concurrit, ita vt Deus infundendo gratiam, ſimul tempore, prius tamen natura, quàm gratia inhæreat, excitet peccatorem, & adiuuet illum ad pœnitendum: ita quòd infundere gratiam, & adiuuare peccatorem, ſit vna, & eadem actio numero. Hæc concluſio eſt S. Thom. & Scoti, & colligitur ex concil. Arauſic. can. 4. & 6. vbi dicitur, per infuſio-

nem Spiritus ſancti nos velle reſurgere à peccato,& cùm Spiritus ſanctus non infundatur niſi per gratiam: erit profectò gratia habitualis, qua ad pœnitendum adiuuamur. Et ratione confirmatur per ſecundum notabile: quia agens principale per eandem actionem numero, per quam introducit formam principalem intentam, introducit etiam vltimam diſpoſitionem ad formam. Et cùm gratia gratum faciens ſit forma principaliter intenta à Deo, per eandem planè gratiæ infuſionem,ſiue productionem in anima,adiuuabit Deus inſtrumentaliter animam ad eliciendum perfectum dolorem,qui ſit vltima diſpoſitio ad gratiam.

Artic. VII. Vtrùm homo ſine auxilio gratiæ poſſit à peccato reſurgere?

S.Thom.art. 7. vbi.s.& D.Bona.art. 1.q.1. huius diſt

SEnſus tituli eſt. An poſſit remiſſionem, & indulgentiam conſequi abſquè hoc, quòd in Dei gratiam redeat, & abſque eius peculiari auxilio? Quòd perinde eſt, ac ſi quæratur. Vtrum poſſit dari medium inter gratiam, & culpam: ita vt poſſit homo peccati commiſſi obtinere remiſſionem ſine gratiæ infuſione? Hic articulus de potentia Dei abſoluta fuit in floribus quarti quæſt. 1. de pœnitentia art. quinto explicatus: nunc autem ex lege tantùm erit definiendus.

Nota.1.

Homo per peccatum triplex detrimentum præcipuè contrahit. Primum eſt macula, quæ eſt priuatio gratiæ, & amicitiæ Dei. Iam enim homo tunc non eſt Dei amicus, cuius amicitiæ cauſa erat acceptus ad gloriam, & filius Dei adoptiuus. Secundum eſt deordinatio, ſiue corruptio naturæ, quæ conſiſtit in negatione ſubiectionis, ſiue in inobedientia voluntatis peccatoris in Deum. Et ratio eſt; quia ſicut naturalis rerum ordo poſtulat; vt inferiora ſuperiorum imperio ſubijciantur, vt elementa primo mobili ſubijciuntur:ita,& ordo naturæ exigit, vt creatura Deo ſubijciatur,& homo per peccatum reſiſtit Deo,& eſt illi inobediens. Vocatur quoquè hæc deordinatio deuiatio: eò quòd homo

per

per peccatum eſt deuius. Via enim hominis eſt in Deum, tanquàm in proprium finem, tendere: quemadmodum eſt via lapidis tendere in centrum, in quo quieſcit, & peccator non in Deum: ſed in infernum tendit. Tertium eſt reatus. Et eſt obligatio ad perpetuam gehennam. Ijs tribus detrimentis quæ à D. Thom. hic proponuntur, poteſt addi quartum, quod eſt Dei offenſa. Manet enim Deus offenſus: quia offenſa eſt iniuria irrogata Deo: eò quòd contra iuſtitiam negatur ei debita obedientia. Quemadmodum fieret iniuria, ſiue offenſa regi, ſi illi ſuum inimicum anteponeremus. Quæ quidem offenſa manet, donec ſatisfactio fiat.

Hominem reſurgere à peccato nihil aliud eſt, quàm recuperare omne illud, quod peccando amiſerat. *Nota. 2.*

CONCLVSIO I.

HOMO de lege nullo modo per ſolas naturæ vires ſine gratia habituali à peccato reſurgere poteſt. Hæc concluſio eſt de fide, Ierem. 30. Inſanabilis eſt fractura tua, peſſima plaga tua. Non eſt, qui iudicet iudicium tuum, ad alligandum curationum vtilitas non eſt tibi. Vbi apertiſſimè inſinuatur, per nulla beneficia naturalia poſſe nos à peccato mundari. Vnde Dauid petebat. Sana animam meam; quia peccaui tibi. Et alibi; Viam iniquitatis amoue à me. Et ratione confirmatur: quia cùm reſurgere à peccato ſit mala in primo notabili poſita reſarcire, & hæc non reparentur, & reſarciantur niſi per gratiam: quia priuatio gratiæ tollitur per gratiæ habitum, & deordinatio aufertur per eandem gratiam, qua Deus hominis voluntatem ad ſe trahit, & reatus ſimiliter aboletur, Deo remittente pœnam æternam: erit profectò de lege neceſſaria, non ſolùm habitualis gratia: verùm etiam ſpeciale Dei auxilium, hoc eſt, motio diuina, quæ hominis voluntatem ad obediendum moueat.

Ierem. 30. *Pſal. 40.* *Pſalm. 118.*

Prima

Prima diffic. Poterit ne homo per ſolum generale auxilium ſine ſpeciali tollere habitum vitioſum, & ſtudioſum acquirere?

MODO probatum eſt, detrimenta, quæ ſunt contra ordinem ſupernaturalem, & contra ſupernaturale bonum, non poſſe ſine ſpeciali gratia reſarciri, ſiue reparari, nunc de nocumentis, quæ ex peccato contra bonum naturale proficiſcuntur, agitur. Et quæritur. Poterit ne homo, &c. Caiet. ſuper hunc artic. S. Thom. opinatur ex viribus naturæ poſſe hominem reſarcire damnum contra virtutem moralem ex peccato ortum, poſſe, ſcilicet, ex intemperato mutari in temperatum. Oppoſita opinio eſt S. Thom. in ſol. ad. 3. Pendet huius difficultatis plena cognitio ex artic. 4. huius diſtinct. in quo demonſtratum eſt, non poſſe hominem adimplere omne mandatum copulatiuè ex viribus naturæ: benè tamen ſingula, & in re leui, & per breue tempus.

CONCLVSIO.

Poteſt homo viribus naturæ reparare aliquod malum, quod ſit contra aliquam virtutem moralem: non tamen omne, ita quòd poterit aliquo modo aliquos virtutis moralis actus exercere, quibus ad virtutes morales diſponatur: non tamen per multum tempus ſine ſpeciali Dei auxilio. Et ratio eſt, quia ſi poſſet naturaliter omnem virtutem moralem reparare, poſſet etiam naturaliter omne præceptum legis naturæ ſeruare, quod ſuprà hac diſtinct. demonſtrauimus eſſe falſum: quare nec poterit omnem virtutem moralem, nec omne damnum, quod infert peccatum in naturalibus reſtaurare.

Artic. VIII. Vtrùm poſſit homo ſine gratia habitua li cauere omne peccatum?

S. Tho. art. 8. Scot. q. vnica Durand. Ricard. & alij diſt. Vega de iuſtifica. q. 12. & 14.

SEnſus tituli eſt. Vtrùm exiſtenti in mortali, exempli gratia per annum, communicet Deus ſuam gratiam, gratis datam, ſcilicet, auxilium ſpeciale ad cauendum omne peccatum: an in pœnam dilationis pœnitentiæ negetur illi auxilium ſpeciale adimplendum omne præceptum neceſſarium. Relege articulum huius diſtinct. de adimplendis præceptis, vbi diximus propter rebellionem potentiæ ſenſitiuæ aduerſus rationem manere liberum arbitrium infirmum, ita vt non quæcunque velit, faciat. Et ideò licet, poſſit ſingula præcepta pro generibus ſingulorum viribus naturæ ſeruare: non tamen omnia pro ſingulis generum.

Nota.

Vnum peccatum commiſſum, & virtute pœnitentiæ non dimiſſum, plerumquè eſt alterius peccati cauſa. Et ratio eſt, quia in pœnam peccati præteriti, per pœnitentiam non deleti, negat Deus auxilium ſpeciale ad cauendum peccata futura neceſſarium. Hanc veritatem docet ſcriptura ſacra multis in locis. Ad Roma. 1. imputat Apoſtolus gentibus negationem auxilij ſpecialis ad cauendum peccata. Quia cùm Deum cognouiſſent, &c. propter quod tradidit illos Deus, &c. & D. Petrus, quia primam, & ſecundam negationem non deleuit, in tertiam cæteris multò deteriorem incidit.

Ad Rom. 1. Matth. 26.

Duæ ſunt extremæ opiniones. Vna S. Thom, & Scoti, licet falsò à multis, vt infrà patebit calumnietur. Altera affirmans Durandi, & Gabrielis.

Gabriel.

CONCLVSIO I.

Exiſtens in mortali nondum dimiſſo, per aliquod breue tempus, ſcilicet, per menſem, aut bimeſtrem ad ſummum, omne peccatum collectiuè vitare poteſt, quod intellige, vt ſuprà de dilectione Dei ſuper omnia explicabimus, & de præceptis fidei, & ſpei. In iis enim non habet locũ concluſio hæc. Vt ex ſuprà dictis conſtat. Et ratio eſt, quia hoc tempore poſſunt leues occaſiones occurrere, quas ſolo generali Dei concurſu poterit euitare. Et confirmatur: quia ſi hoc non poſſet, haberet homo extra gratiam liberum arbitrium omninò extinctum,

tinctum, quod eſt erroneum: vt ſuprà in materia de libero arbitrio fuit explicatum.

CONCLVSIO II.

EXISTENS in mortali peccato indimiſſo per longum tempus, ſi occurrant graues tentationes, non poterit illa vitare: & ita ex conſequenti, eò quòd eſt extra gratiam, neceſſariò peccabit. Neceſſariò, inquam, neceſſitate conſequentiæ: liberè tamen, quia in eius poteſtate eſt virtute pœnitentiæ hoc impedimentum tollere. Hæc concluſio eſt definita in multis concilijs, quæ ſupra in articul. de obſeruantia peccatorum huius diſtinct. citauimus, ex quibus omnibus efficaſſimè colligitur, non poſſe aliquem, &c. viribus naturæ peccata omnia vitare. Qui cùm non poſſit præcepta omnia ſeruare, & tranſgreſſio præcepti ſit peccatum, non poterit omnia peccata vitare. Et confirmatur, quia cùm non poſſit ſine auxilio ſpeciali grauiores tentationes vincere, & exiſtens in peccato à Deo priuatione huius ſpeciali auxilij puniatur: vt ex notabili poſito conſtat, neceſſariò perfectò neceſſitatè conſequentiæ peccabit.

Nota.2.
Vega lib. 4. ſuper concil. Trid.c.20.
Matth.19.

Poſſibile dupliciter dicitur, ſimiliter, & impoſſibile. Primo poſſibile morale, & eſt idem, quod liberum. Impoſſibile verò morale eſt illud, quod eſt difficillimum factu, vel quod rarò, aut nunquàm cõtingit. De quo impoſſibili loquebatur Chriſt. quando dixit. Impoſſibile eſt diuitem intrare in regnum cœlorum. Secundo modo dicitur poſſibile logicum, ſiue methaphyſicum, & eſt propoſitio cuius extrema ſunt compoſſibilia: vt hæc, Petrus loquitur: impoſſibile autem huic oppoſitum eſt propoſitio implicans contradictionem: vel cuius extrema ſunt imcompoſſibilia: vt hæc, homo eſt irrationalis. Hac diſtinctione prænotata, quæ tibi etiam in ſequenti difficultate maximè inſeruiet, dicit Vega, dictam opinionem S.Thom. intelligendam eſſe de potentia morali: non autem de potentia logica, aut methaphyſica. Non enim dicimus exiſtentem in mortali poſſe per annum, & dimidium, permanere in peccato, quin peccet, ita ꝙ oppoſitum, ſcilicet,

Vega.

non

non peccare implicet contradictionem: ſicut dicimus non poſſe eſſe ignem, quin ſit calidus. Sed intelligimus non poſſe cauere peccata: quia difficillimum eſt, & rariſſimè contingit illa cauere, ſi per multum temporis pœnitentiam diſtulerit, quod eſt, non vtcumquè, notandum.

Reſtat liberemus Scotum, cui falſiſſimè hæreſis Pelagij adſcribitur. Nam eius ſententia, quæ vbi ſuprà notabili ad quæſtionem continetur, comprehenditur vna diuiſione, & duabus concluſionibus. Diuiſio eſt, peccatum eſt duplex, ſcilicet, quò ad actum, & quò ad reatum. Loquendo de peccato quò ad reatum eſt prima concluſio, nullus ſine gratia illud de lege vitare poteſt. Et ratio eſt, quia vitare peccatum quò ad reatum eſt à peccato præterito reſurgere, quod abſquè gratiâ habituali: vt præcedenti artic. diximus, fieri non poteſt. Notanter dicitur de lege: quia de potentia Dei abſoluta in ſiotibus quarti in quæſt. 1. de pœnitentia cum eodem Scoto fieri poſſe demonſtrauimus. Secunda concluſio continetur, vbi ait. Illa opinio, ibi enim confirmat S. Thom. opinionem, in quam egerat, dicens. Poteſt illa opinio confirmari ſic. Nam quando aliquis tenetur diligere Deum ſuper omnia: aut actu diligit, & tunc vitat peccatum, & habet gratiam concomitantem: aut non diligit, & tunc peccat mortaliter: ergo ſequitur, quòd non poſſe vitare omne peccatum, non eſt intelligendum, quaſi propter impotentiam liberi arbitrij, eò quòd per peccatum ſit extinctum: ſed quia cùm primùm aliquis vitat peccatum, ſtatim Deus dat illi gratiam. Et ideò non poteſt cauere peccatum ſine gratia. Qui igitur hæc docuit, & in fine quæſtionis argumenta Pelagij, quæ in principio quæſt. propoſuerat, ſoluit. Cur, quæſo, tanta ignominia notatur: vt Pelagio ſubſcripſiſſe dicatur? Legant amore Dei detractores priùs autores ſibi inuiſos, ne temerè illos accuſaſſe inueniatur.

Scot. liberatur.

Hinc, confutatur primùm error Manichæi, qui in nobis mentem quandam malam, à malo Deo productam, quæ non poſſet non peccare, collocabat. Lege Caſtrum verb. creatura, hæreſi prima, &. 2. & verb. peccatum, hæreſi. 3. Euertitur etiam error Lutheri affirmantis, naturam humanam, adeò

Hæreſis Manichæi.

Caſtro.

Hæreſis Lutheri.

adeo poſt peccatum eſſe corruptam: vt in omni opere ſuo moraliter peccet. Quæ quidem, inquit ille, peccata per diuinam miſericordiam ei, qui credit in Chriſtum, qui iuſtificat impium, non imputantur, in quem agit Caſtro multis in locis. Lege verbo opera, hæreſi prima, & verbo peccatum, hæreſ.5. conuincitur quoque Pelagij hæreſis, affirmantis hominem per ſua naturalia ſine auxilio gratiæ, etiam poſt peccatum, poſſe cauere omne peccatum, & vniuerſam legem implere, & tandem non peccare. In quem inuehitur S. Thom. in art.8. vbi ſuprà, & Caſtro verbo gratia, hæreſi.1.

Error Pelagij.

S.Tho. art.8. vbi.ſ.

Difficultas. Vtrùm homo, in gratia conſtitutus, & in ea confirmatus poſſit per totam vitam omnia peccata venialia vitare, quin aliquando prolabatur?

COmmunis eſt ſententia, & de fide tenendum, vt ſtatim dicemus, neminem poſſe de lege omnia venialia per totam vitam, licet, poſſit ſingula, vitare. Vega cap.21.lib.14. ſuper concil. Trident. affirmat, ex lege cum ſpeciali Dei gratia poſſe iuſtum vitare omnia venialia. Verùm difficultas hæc apertiſſima reddetur, de qua copioſiſſimè, & doctiſſimè diſſerit Vega lib.14. citato à.17. vſquè ad finem ferè lib. ſi, quæ ſequuntur, adnotaueris.

Vega lib. 14. ſuper concil. Trid.c.21.

Adnotatio 1. Primùm reuoca in memoriam, quæ de peccato voluntario in ſe, & voluntario in ſua cauſa, diximus ſæpè, præſertim in q. de ignorantia, & quæ de impoſſibili, & poſſibili morali, & logico, ſiue methaphiſico in hoc artic. adnotauimus.

Adnotatio.2. Tria ſunt peccatorum venialium genera, primum genus eſt eorum, quæ ſunt venialia ex genere, ſiue ex natura ſua, huius primi generis ſunt mendacium iocoſum, ſiue officioſum, & verbum ocioſum, riſus leuis, & ſimilia, quæ dicuntur ex genere, & ex natura ſua venialia: quia nunquam, niſi ratione alicuius circunſtantiæ ab extrinſeco efficiuntur mortalia: vt ſi quis in verbo ocioſo vltimum finem conſtituat, aut ſi fiat contra votum. Secundum genus eſt venialium propter imper-

Vega lib. 14. citato.c.2.

imperfectionem actus, vt quando peccatum progreditur vſque ad delectationem, deficit tamen in delectatione conſenſus, huius generis ſunt venialia ex ſurreptione, ſeu indeliberatione: vt motus ſubiti contra præcepta, quos facilè deuitare poſſumus. Tertium genus eſt venialium propter paruitatem materiæ: vt furtũ leue, vnius, ſcilicet, oboli, detractio parua, ideſt, parui nocumenti, & ſimilia. Differunt hæc tria venialium genera bifariam: Primò, quia primum, & tertium ſunt voluntaria in ſe: ſecundum autem in ſua cauſa, nempè, in negligentia opprimendi tentationem, vel ſuggeſtionem: vt nunquàm ex ea delectatio oriatur. Ait enim B. Hieron. ad Euſtochium. Impoſſibile eſt innatum medullarum calorem in hominis ſenſum non irruere. Ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui cùm cœperit cogitare, allidit cogitatus ſuos ad Petram, Petra autem erat Chriſtus. In peccatis autem patrandis hic eſt ordo. Primò enim oritur tentatio, ideſt, memoria peccati, in quam homo frequentiſſimè prolabitur. Secundò delectatio, ideſt, gaudium in illa memoria: quæ quidem delectatio naturaliter oritur ex tentatione; & ideò eſt voluntaria in ſua cauſa, ideſt, in negligentia non opprimendi tentationem. Tertio loco ſuccedit conſenſus patrandi actum. Secundò diſtinguntur ex eo, quòd ante peccata primi, & tertij generis ſemper præcedit plena deliberatio: ante peccata verò ſecundi generis: quia procedunt ex cauilloſa ſuggeſtione, & ex negligentia opprimendi tentationem, minus plena deliberatio præcedit. Fomes peccati eſt inclinatio potentiæ ſenſitiuæ circa ſuum obiectum: vt potentiæ generandi ad actum libidinis, videndi ad pulchrum, audiendi ad ſonum: quæ quidem inclinatio dicitur fomes peccati, ideſt, occaſio, & materia peccandi: propterea quòd voluntas inclinatur ad obediendum, & condolendum appetitui ſenſitiuo contra rationem. Hoc docuit D. Paul. ad Roman. dicens. Si autem quod nolo malum, illud facio, iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Vbi inclinationem potentiæ ſenſitiuæ in proprium obiectum vocat peccatum: eò quòd ſit rationi contrarius. Immoderatus enim appetitus videndi pulchrum, & audiendi ſuauẽ ſonum eſt cõtrarius rationi,

3. Adnotatio.

D. Hieron.

4. Adnot.

Ad Rom. 7.

5. Adnot. quæ medium in delectione habendum eſſe dictat. Fomes hic
Ad Rom. 7. in hominibus, etiam in gratia confirmatis vigebat. Patet exemplo B. Paul. confirmati in gratia dicentis. Video aliam legem in membris meis, &c. In ſola autem ſanctiſſima Virgine fuit fomes ligatus: ita vt ſenſitiua ſemper rationi, vt in Adam ante peccatum, obedierit. Lege Vegam cap. 17. & 18. lib. 14. citati, vbi innumera ſacræ ſcripturæ, & ſanctorum teſtimonia adducit ad hanc veritatem de puritate Virginis, & ſequentium concluſionum corroborandam. Iis ita conſtitutis, ſi de potentia morali, & de venialibus 1. & 3. generis loquamur.

CONCLVSIO I.

Peccata venialia 1. & 3. generis poteſt aliquis iuſtus de lege cum auxilio Dei ſpeciali per totam vitam euitare. Patet primò exemplo B. Ioann. Baptiſt. de quo canit eccleſia, teneris ſub annis antra deſerti petiiſſe: ne vitam leui ſaltem famine, ideſt, verbo aliquo ocioſo, maculare poſſet. Et confirmatur ratione: quia venialia primi, & tertij generis ſunt voluntaria in ſe ipſis, & fiunt ex plena deliberatione, & conſenſu. Et ratio a ſimili eſt de peccatis mortalibus, quæ ideò dicuntur poſſe à nobis euitari cum ſpeciali Dei auxilio: quoniam ſunt voluntaria in ſe ipſis, & fiunt ex plena deliberatione, nec præueniunt rationis vſum. Et in ſenſu huius concluſionis eſt vera Vegæ opinio: ſi autem ſermo fiat de venialibus ſecundi generis ſit.

CONCLVSIO II.

Nullus iuſtorum, etiam in gratia confirmatus, excepta ſanctiſſima Dei genitrice Maria, hactenus potuit, neque in poſterum poterit de lege per totam vitam omne veniale peccatum vitare. Hæc concluſio eſt de fide, & habetur in multis ſacræ ſcripturæ locis, quæ breuitatis cauſa prætermitto. Et quia apud Vegam cap. 17. ſupra citato collecta inuenies. Eſt quoquè definita in concil. Trident. ſeſſ. 6. canon. 23. vbi legitur. Si quis dixerit hominem iuſtificatum poſſe in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali Dei priuilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet

Eccleſia,

Eccleſia; anathema ſit. Eſt autem priuilegium (vt intelligas concilij autoritatem) lex priuata. Per quod quidem priuilegium intelligitur confirmatio in gratia ad vitandum venialia. Et ratione confirmatur: quia nullus ſanctorum, præter ſanctiſſimam Virginem, habebat fomitem ligatum, id eſt, impeditum. Patiebantur enim rebellionem potentiæ ſenſitiuæ aduerſus rationem, propter defectum iuſtitiæ originalis. Vnde D. Auguſt. contra Iulianum inquit. Si Chriſtus paruulus originale contraxiſſet, profectò grandeuus factus, actuale vitare non potuiſſet. Et ratio eſt; quia originale peccatum eſt defectus originalis iuſtitiæ, ratione cuius potentia ſenſitiua non ſubijcitur rationi, vnde ortum habet actuale peccatum. Et animaduerte, quòd quando dicimus, impoſſibile eſſe moraliter vitare omnia venialia, perinde eſſe, ac ſi dicatur, nullus de facto per totam vitam omnia venialia vitabit.

D. Auguſt.

Hinc, deſtruitur error Cæleſtij Pelagiani, affirmantis, poſſe hominem ſine peccato viuere, ſi velit per virtutem liberi arbitrij. Contra quem ſunt multa ſacrarum literarum teſtimonia. Non enim eſt iuſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Et ſi dixerimus: quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus. Hinc, enim omnes ſancti quotidie orant. Dimitte nobis debita noſtra. Contra hunc errorem ſcripſit D. Hieronym. ad Cteſiphontem, & dialogum contra Pelagianos. Et D. Auguſt. librum de perfectione iuſtitiæ, & librum de ſpirit. & lit. Lege Sotum lib. 3. de natura, & gratia, cap. 4.

Hæreſis Cæleſti — *Eccl. 7.* — *1. Ioan. 1.* — *D. Hiero.* — *D. Aug.* — *Soto.*

Artic. IX. Vtrùm homo in gratia conſtitutus, præter gratiam habitualem, ad cauenda peccaca, & ad rectè operandum ſpeciali auxilio indigeat?

S. Tho. art. 9. vbi. s. & Vega. q. 14. de iuſtifica.

SAnctus Thom. & Vega hunc tractant articulum, & pro maiori intelligentia nota, quæ ſequuntur.

1.Nota. Quatuor ſunt vulnera, quæ ex originali peccato oriuntur. Nempè, ignorantia in intellectu, quominus poſſit omne verum intelligere. Malitia in voluntate: vt ſit ad otium, & ad malum prona, & procliuis. Infirmitas in virtute iraſcibili, quominus poſſit malo reſiſtere. Et tandem concupiſcentia in ſenſibus, quæ inordinatè in delectabilia feruntur. Hæc

Lucæ.10. enim ſunt vulnera, quæ homini deſcendenti ab Hieruſalem in Iericho latrones inflixerunt.

2.Nota.

Ad Rom.7. Prædicta quatuor naturæ vulnera manent in iuſtificatis. Hoc teſtatur B. Paul. ad Roma. 7. quando dicit. Video aliam legem, &c. Vbi per aliam legem dicta quatuor vulnera intelligit. Et paulò ſuperiùs. Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio. Hæc autem, quæ dicta ſunt, confirmo, poſito diſcrimine inter iuſtitiam originalem, & gratiam gratum facientem, quæ ſe habebant, ſicut excedens, & exceſſum. Iuſtitia ſiquidem originalis non reddebat hominem gratum, & Dei amicum: ſubdebat tamen vires inferiores rationi: at verò gratia reddit hominem Dei amicum, vulnera tamen quatuor ſupra poſita non euellit. Non enim tollit ignorantiam intellectus, quoad omnia. Nā

Ad Rom. 8. dicit Apoſto. Quid oremus ſicut oportet, neſcimus. Et Prou.

Prouerb.1. 1. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidētiæ noſtræ. Incerti enim ſumus, quo modo prouideamus futura: ne in aliquod malum incidamus.

CONCLVSIO I.

Habens gratiam habitualem alia habituali gratia non indiget: vt ſanetur, id eſt, vt à peccato iuſtificetur, & vitam æternam promereatur. Et ratio eſt, quia non eſt ponendus progreſſus in infinitum, & poneretur, ſi alia gratia habituali indigeret.

CONCLVSIO II.

Gratia habitualis non ſufficit: vt iuſtificati poſſint omne peccatum cauere, & omne præceptum per totam vitam adimplere: ſed inſuper ſpeciale Dei auxilium, & peculiaris eius concurſus requiritur. Hæc concluſio eſt de fide ad Roma. 7.

Ad Rom. 7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Id eſt de motibus mortalibus aduerſus rationem huius

corporis.

corporis. Et reſpondet ipſe continuò. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum. Vbi non intelligitur gratia habitualis, in qua erat conſtitutus, licet à prædictis vulneribus non eſſet liber: quare intelligitur gratia, quæ eſt auxilium ſpeciale. Et patet: quoniam ſtatim ſubdit. Igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei: carne autem legi peccati. Quam ſententiam olim D. Auguſt. apud S. Thom. in artic. citato illuſtrauit hoc exemplo. Nam ſicut oculus corporis, pleniſſimè ſanus non poteſt cernere, niſi lucis candore adiutus: ita neque homo perfectiſſimè etiam iuſtificatus, niſi æterna luce diuinitus adiuuetur, poterit rectè viuere. Et ratione confirmatur, quia voluntas ſe ſola, & cum ſolo generali auxilio, propter quatuor vulnera, non poteſt ſine ſpeciali auxilio vincere omnes rebelles tentationes. Et cùm hæc vulnera: vt ex notabilibus conſtat, maneant in iuſtificatis indigebit planè homo iuſtificatus ſpeciali Dei auxilio, & concurſu ad bonum omne operandum, & malum omne vitandum. *D. Aug.*

Hinc, eſt, quòd viri ſancti hoc Dei auxilium efflagitabant: vt conſtat exemplo D. Paul. ad Roma. 15. Obſecro vos fratres per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti ſpiritus: vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum, &c. Quo quidèm auxilio, ſi præter gratiam B. Paul. ad rectè operandum non indiguiſſet, non illud efflagitaſſet. Superfluæ enim eſſent tales preces. Et tandem confirmati in gratia petunt in oratione dominica auxilium ſpeciale ad vincendas tentationes, dicentes. Et ne nos inducas in tentationem. Append. *Ad Rom. 15.* *Matth. 6.*

Hinc, confutatur error Pelagij affirmantis, hominem ſanum per gratiam ampliùs non indigere auxilio gratiæ: ſicut homo ſanatus à medico amplius ope medici non eget. In quem agit D. Auguſt. lib. de nat. & gratia, cap. 26. conſtituens diſcrimen inter hominem ſanatum à medico corporali, & ſpirituali. *Hæreſis Pelagij.* *D. Aug.*

Prima diffic. Vtrùm homo iuſtificatus poßit ſine auxilio ſpeciali plura, & perfectiora opera per ſolã gratiam habitualẽ præſtare, quã nõ iuſtificatus?

PEccatores ex viribus naturæ poſſe aliqua bona moralia; non tamẽ grauia, ſed leuia, vt colore agros, diligere ſtudioſos, ſoluere mutuũ, & ſimilia facere, dubitat nemo.

CONCLVSIO.

Homo in gratia conſtitutus poteſt abſquè auxilio ſpeciali plura, & perfectiora opera per ſolam gratiam habitualem facere, quàm in mortali exiſtens. Et ratio eſt; quia gratia gratum faciens dat animæ robur aduerſus ſenſualitatem, non ꝙ malitiã ſenſualitatis extenuet: ſed quia vires animæ auget. Et eſt concluſio hæc de fide, & definita in cõcil. Mileuit. can. 3.&.10. vbi dicitur. Placuit; vt quicũquè dixerit gratiam Dei, in qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum dominum noſtrũ, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ iam commiſſa ſunt, non etiam in adiutorium; vt non committãtur, anathema ſit.

Secunda diffi. Vtrùm operationes, quas homo iuſtus elicit, ſecluſo ſpeciali auxilio, ſint vitæ æternæ meritoriæ?

Greg. Ari. DVæ ſunt extremæ opiniones. Prima eſt Arim. in. 2. d. 29. q. 1. qui affirmantẽ partem defendit, & eam omnes catholicos tenere arbitratur. Secũda eſt negans Vegæ q.14. de iuſtificatione. Hæc difficultas pẽdet ex difficultate ſupra poſita; an ſit neceſſaria actus relatio in Deum; vt ſit vitæ æternæ meritorius? Vega ſequitur Scot. nam in. 1. d. 17. q. 1. notab. ſed tũc eſt vlterius dub. verſ. ad primũ ita ait. Actus, qui eſt meritum, eſt in poteſtate mea, ſuppoſita influentia generali, ſi habeo liberi arbitrij vſum, & gratiam. Hactenus Scot. quam opinionem dicit Vega eſſe communem.

Vega q. 14. de iuſtifica.

Scot. in. 1. d. 17. q. 1.

CONCLVSIO.

Omnis actus, quem iuſtus ſolo generali concurſu poteſt elicere,

elicere, ſi actualiter, vel virtualiter in Deũ referatur, erit vitæ æternæ meritorius. Hæc concluſio apertiſſimè ex diuina ſcriptura colligitur. Dixit enim Christus Ieſus. Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, &c. Et. 1. Corint. 10. Siue ergo manducaris, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Ex ijs locis ità demonſtro concluſionem. Ad dandum amore Chriſti potum aquæ frigidæ ſitienti ſufficit in homine iuſto generale auxilium, ſicut & in peccatore; ſimiliter & ad comedendum, vel dormiendũ; quia iſti actus noſtræ naturæ vires non ſuperant. Et ſi tales actus fiant ab exiſtente in gratia ſunt vitâ æterna digni: vt loca modò citata teſtantur: quare ſufficiet in viro iuſto ſolus generalis cõcurſus; vt actus ab eo elicitus actualiter, vel virtualiter in Deum relatus, ſit vitæ æternæ meritorius. Et ne quis erret exiſtimans tales actus eſſe merè naturales, animaduertat, quòd actus non ſolùm dicitur ſupernaturalis, qui eſt ab auxilio ſpeciali: verùm etiam ſupernaturalis actus eſt, qui elicitur ab auxilio ſupernaturali, dummodò eliciatur mediante aliquo habitu ſupernaturali, ſcilicet, gratia, ſiue charitate. Habitus enim ſiue infuſus, ſiue acquiſitus concurrit ad productionẽ actus: & ideò quando habitus fuerit ſupernaturalis, actus erit ſupernaturalis. Propterea ꝙ eſt à cauſa ſupernaturali: quod eſt valde notandum.

Matth. 10. & Marc. 9.

1. Cor. 10.

Artic. X. Vtrum homo in gratia conſtitutus ſpeciali auxilio indigeat: vt in ea perſeuerare valeat?

De hoc art. S. Tho. & Vega præſertim copioſiſſimè diſputant. Et pro explicatione tituli perpende, ꝙ in præſentia perſeuerantia in gratia accipitur pro continuatione in gratia, à tempore, quo recipitur, vſquè ad finẽ vitæ, ſiue detur per horam vnam, ſiue per 40. vel plures annos ante mortem. Non enim loquimur de perſeuerantia per annum vnum, aut per horam, ſi gratia ante mortem per peccatum mortale amittatur. Et hoc ſpeciale auxilium, de quo intelligitur articuli titulus, vocatur donum perſeuerantiæ.

S. Tho. art. 10. vbi ſ. Vega lib. 12. ſuper concil. Trid. à c. 20. vſquè ad finem lib.

Nam ſicut aliud eſt benè agere, & aliud in bona actione perſeuerare: quia multi benè agunt, qui tamen in bona actione incepta non perſeuerant. Ita etiam aliud eſt auxilium neceſſarium ad benè operandum, & aliud eſt auxilium neceſſarium ad perſeuerandum, de quo intelligitur titulus articuli.

1.*Nota.* Preces in Deum nunquàm effunduntur ad illa impetranda, quæ per auxilium generale frequentiſſimè ſunt in noſtra poteſtate, nempe, vt poſſimus ſcribere, legere, vel quid ſimile præſtare. Ait enim D. Auguſt. quid ſtultius, quam orare, vt poſsis, & facias, quod in poteſtate habes? Et cur oratur, vt accipiatur, quod in homine eſt, vt habeatur? Tum quia iuxta communem regulam iuris conſultorum fruſtrà precibus impetratur, quod iure communi conceſſum eſt.

D. *Aug. de nat. & grat. c. 8.*

2.*Nota.* Inter perſeuerantes in gratia, & in ea confirmatos, hoc intereſt, quod primi, quàmuis per totam vitam in gratia perſeuerent: poſſunt tamen de lege à gratia cadere: at verò ſecundi, ſcilicet, in gratia confirmati ex priuilegio, & pacto, hoc eſt, ex lege priuata non poſſunt à gratia cadere.

CONCLVSIO.

Vt homo in accepta gratia vſquè ad finem vitæ perſeueret, præter ipſam gratiam, & generale auxilium, manu tenentia Dei, & ſpeciale auxilium, quod donum perſeuerantiæ nominatur, requiretur. Hæc concluſio eſt de fide. Et in multis concilijs definita. Nempè, in quodam concil. Carthaginen. Et in Mileui. Et in Arauſic. 2. quæ à Vega cap. 22. vbi ſuprà referuntur. Et tandem in Trident. ſeſſ. 6. cap. 13. & can. 22. ſub his verbis. Si quis dixerit, iuſtificatum, vel ſine ſpeciali Dei auxilio in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe; vel cum eo non poſſe, anathema ſit. Deinde multis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs corroboratur, in quibus donum perſeuerantiæ petitur, quod ſi præter gratiam non eſſet neceſſarium, fruſtrà profectò in diuinis literis aliquid à Deo peteretur & fruſtrà Chriſtus petijſſet: Pater ſancte ſerua eos, &c. non rogo: vt tollas eos de mundo: ſed vt ſerues eos à malo. Et Lucæ. 22. Ego rogaui pro te: vt non deficiat fides tua, quod eſt pluſquàm erroneum. Fruſtra enim precibus

Ioan. 17. *Luc. 22.*

 impe-

impetratur, &c. Adducit etiam Vega in cap. ſupra citatis multas ſanctorum autoritates. Et tandem ratione confirmatur; quia ſi non eſſet aliud donum perſeuerantiæ à dono gratiæ, & ſola gratia habitualis ſufficeret, nullum eſſet priuilegium confirmatorum, & quicunquè haberet gratiam, non poſſet non perſeuerare. Quod eſt contra Paul. dicentem: Qui ſtat, &c. Et D. Petrus negando Chriſtum cecidit, &c. *1. Cor. 10.* *Matth. 26.*

Difficul. *Perſeuerantia in gratia eſt ne de neceſſitate ſalutis?*

PErſeuerantia in gratia poteſt bifariam ſumi. Primò pro confirmatione in gratia à tempore, quo recipitur, vſquè ad finem vitæ. Secundò pro perſeuerantia in gratia finali.

Prima Propoſitio.

Perſeuerantia primo modo non eſt de neceſſitate ſalutis. Et ratio eſt: quoniam aliter homo iuſtus, ſi cecidiſſet, reparari per pœnitentiam non poſſet, quod eſt impijſſimum, & contra ſcripturam. Si impius egerit pœnitentiam, &c. vita viuet, & non morietur. Dauid, etiam, & Petrus non perſeuerauerunt in gratia, & ſalui facti ſunt. *Ezec. 18.*

Secunda Propoſitio.

Perſeuerantia ſecundo modo ſumpta eſt de neceſſitate ſalutis. Hæc enim eſt, de qua dixit Chriſtus Matthæ. 24. Qui autem perſeuerauerit vſquè in finem, hic ſaluus erit. Vbi loquitur Chriſtus non de perſeuerantia quocunquè in tempore: ſed de perſeuerantia in fide viua tempore martyrij, quando inſurget perſecutio in ſanctos, & imminebit mors: vt in litera euangelij patet. *Matth. 24.*

DVB. Cur ſola gratia habitualis non erit ſufficiens ad perſeuerantiam obtinendam?

Ratio dubitandi eſt; quia idem habitus inclinat ad productionem ſuorum actuum, & ad vitandum contraria. Fortitudo enim inclinat ad defendendam patriæ libertatem, & ad reſiſtendum ſeruituti. Et continentia ad caſtitatem ſeruandã, & ad reſiſtendum fornicationi. Lege Caiet. vbi ſuprà S. Thom.

1. Nota. Simpliciter ſæpe concedimus, potentiam aliquam poſſe operari, quàmuis aliquando ſe ſola ſine aliqua cauſa extrinſeca non poſsit exire in actum. Illuſtro rem hanc euidentiſſimo exemplo; oculum ſanum, & clarum, ſimpliciter concedimus poſſe videre, quàmuis ſolus non poſſit exire in actum videndi, niſi mediante lumine, & obiecto.

2. Nota. Quamuis ad operationes ſupernaturales ſpeciale Dei auxilium requiratur: nihilominus tamen dicuntur eſſe in poteſtate noſtra. Et ratio eſt; quia poſſumus tale auxilium impetrare, & Deus paratiſſimus eſt nobis illud petentibus impartiri. Hoc enim docemur in oratione dominica, quando dicimus. Sed libera nos à malo, vbi petimus ſpeciale auxilium ad obuiandum tentationibus.

Propoſitio.

Sap. 9. Gratia, quantùm eſt ex parte ſua, ſufficiens eſt ad hoc, vt iuſtus in iuſtitia perſeueret: atuerò quià liberum arbitrium adhuc eſt vulneratum, & corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, non poteſt ſola gratia ſufficere ad perſeuerandum: ſed requiritur aliud donum, nempe, donum perſeuerantiæ. Atque ita vtraquè propoſitio eſt vera, ſcilicet, per gratiam poteſt iuſtus in ea perſeuerare, & non per ſolam gratiam poteſt perſeuerare: vt patet exemplo oculi in primo notabili. Poteſt enim habens viſum videre: ſed non ſolum viſum, niſi adſit medium illuminatum. Hactenus de gratia, gratias agamus domino Deo noſtro. Qui, quæ ſua eſt infinita miſericordia, perſeuerantiam in illa ad ſalutem neceſſariam,

nobis concedere dignetur, vt ſemper ei grati, ita grata ei obſequia offeramus; vt liberati à corpore mortis huius, ſua gratia conſumata, quæ ſua eſt æterna beatitudo, & gloria, cum ſanctis omnibus perfruamur.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. XXIX.

TRactat Magiſter in hac diſtinct. de ſtatu primi hominis ante peccatum, & proponit multa. Et primum eſt. Vtrum Adam in ſtatu innocentiæ indiguerit gratia operante, & cooperante? Et reſpondet. Indiguit gratia, non vt à peccato liberaretur; quia tunc nullum habebat peccatū: ſed vt vitam æternam promereretur, quam per ſolum liberum arbitrium mereri non poterat. Et eſt reſpōſio D. Aug. *D. Aug.* Secundò quærit. Vtrùm in ſtate innocētiæ habuerit Adam omnes virtutes tam infuſas, quàm acquiſitas? Et proponit duas ſententias contrarias, ſequiturquè affirmantem, quam diuina ſcriptura confirmat Eccl. 7. nam dicitur. Fecit Deus *Eccl. 7.* hominem rectum; quare omnibus virtutibus concreatis ornauit illum. Aliter enim vna deficiente non fuiſſet omnino rectus. Reliqua, quæ à Magiſtro in hac diſtinctione traduntur, ſatis clara ſunt. Et circa hanc diſtinct. Lege Alex. Alen. in 2. p. q. 29. & 91. S. Thom. in p. p. q. 95. S. Bona. Ricar. Scot. Durand. & alios ſcholaſticos doct. hac eadem diſtinct. 29.

Quæſt. vnica. *Vtrùm in ſtatu innocentiæ habuerit homo iuſtitiam originalem?*

Alex. Alen. in 4. p. q. 4. m. 7. art. 3. §. 1. ad arg. S. Th. 1. p. q. 98. art. 2. ad 3. Scot. hac diſ. ex 1. Conſider.

HAec quæſtio erit perſpicua, & facilis, ſi quæ ſequuntur diligenter conſideraueris.

Delectatio potētiæ ſenſitiuæ eſt paſſio ex apprehēſione obiecti conuenientis proueniens: vt viſus ex viſione obiecti pulchri, & auditus ex apprenhenſione ſoni ſuauis. Ex hac igitur paſſione, quæ efficitur in ſenſu ex contactu, ideſt

ex ſola receptione ſpecierum obiecti: vt in oculis ex tactu ſpecierum, id eſt, ex receptione ſpecierum viſibilium obiectorum, efficitur viſio, & cognitio obiecti. Similiter, & in alijs ſenſibus emanat delectatio, quæ eſt paſſio. Nam ſentire quoddam pati eſt: hoc eſt, recipere tantum ſpecies obiecti delectabilis. Quòd ſi obiectum fuerit diſconueniens potentiæ apprehenſiuæ efficitur in ſenſu dolor: vt ex obiecto amaro in guſtu.

Ariſtot. 2. de anima.

Append. 1.

Hinc, huiuſmodi delectatio eſt naturalis: quia naturaliter ex cauſis approximatis, & non impeditis oritur.

2. Conſide.

Delectatio dicta eſt duplex, ſcilicet; modeſta, ſiue moderata, & immoderata. Et non dicitur modeſta, ſiue moderata, eò quòd ſit remiſſa, nec immoderata eò quòd ſit intenſa: quia (vt S. Thom. vbi ſuprà docet) aliquando delectatio moderata, quam habent homines temperati, eſt intentior, quàm immoderata, quam immoderati habent. Maiorem enim in vino delectationem capiunt ſobrij, quàm ebrij. Ab aſſuetis enim non fit paſſio, id eſt, frequentia malorum minuit triſtitiam, & frequentia delectationum minuit quoquè delectationem. Quare dicetur moderata delectatio illa, quæ ſeruat medium, prout à recta ratione prædefinitur: immoderata verò è contra. Seruare autem medium eſt ſeruare in operatione ipſa, ex qua emanat delectatio, omnes circunſtantias: vt ſit actus bonus moraliter. Exempli gratia, delectatio venerea erit moderata, quando fuerit cum ſua, & propter debitum finem, ſcilicet, ad procreandam prolem, ſiue propter vitandam fornicationem, & debito tempore, & loco: immoderata verò erit, ſi aliqua harum circũſtantiarum defuerit: veluti ſi acceſſus ſit ad non ſuam, ſiue ob delectationem tantùm, vel quando extra actum coniugij aliquis moroſè delectatur, aut in loco ſacro. Hæc omnia nota ad coniugum conſcientias examinandas confeſſor.

3. Conſide.

Primi parentes ante peccatum, & quandiu ſtatus innocentiæ durauit, nullam poterant immoderatam delectationem habere. Hoc non ſemel ſcriptura ſacra docet. Nam Gen. 2. legitur. Erat autem vterquè nudus, Adam. ſ. & vxor eius, & non erubeſcebant. Cuius non erubeſcentiæ reddens cauſam

D. Au-

D. Auguſt. ait. Quia nullam legem in membris ſenſerant legi mentis repugnantem. Ideò enim nihil putabant velandum: quia nihil ſenſerant refrenandum. *D. Aug.*

Hinc, colligit D. Auguſt. nullam in ſtatu illo potuiſſe hominem habere erubeſcentiam, hoc eſt, immoderatam, & libidinoſam delectationem. Et Gen. 3. Poſt tranſgreſſionem legitur. Aperti ſunt oculi amborum, cumquè cognouiſſent ſe eſſe nudos, &c. perizomata, ideſt, cinctoria, quibus tegerent verenda. Quam apertionem oculorum ſic declarat D. Aug. Aperti ſunt oculi, ad quod anteà non patebant. Quia anima rationalis beſtialem motum in carne ſua non erubuit, nec pudorem habuit: quoniam ille motus pudendus de tranſgreſſione venerat. Vide etiam Nicolaum Lyranum ſuper hunc locum. Appen. 2. *Gen. 3.* *D. Aug.* *Nicol. Lyr.*

Iuſtitia originalis de ſententia omnium doctorum erat donum ſupernaturale in omnes eius deſcendentes tranſmittendum, ſi ipſe in ſtatu innocentiæ perſeueraſſet. Ideò enim dicebatur iuſtitia originalis, quod eſſet communicanda per generationem, ſiue per propagationem: quemadmodum dicitur peccatum originale, eò quòd ratione originis, ſcilicet, generis omnibus poſteris Adæ communicetur. 4. *Conſid.*

CONCLVSIO I.

Primi parentes in ſtatu innocentiæ potuerunt habere omnem delectationem potentiæ ſenſitiuæ. Et ratio eſt; quia delectatio, quæ in ſenſibus ex apprehenſione obiecti conuenientis naſcitur, eſt naturalis: vt ex prima conſideratione cõſtat, & ita de facto potuit eſſe; & fuit in ſtatu innocentiæ. Propterea q, cùm naturalia remanſerint integra, & modo ſit naturalis, potuit, & tunc ineſſe. Et conſtat Gen. 3. Vidit mulier lignum vetitum, quod eſſet pulchrum viſu, aſpectuque delectabile: ergo habuit tunc delectationem in operatione ſenſuum. Aliter enim fuiſſet brutis deterior. *Gen. 3.*

CONCLVSIO II.

Fuitquè delectatio intenſior tunc, quàm nunc. Et ratio eſt; quia quantò ſenſus eſt perfectior, & quò operatio eſt perfectior, eò delectatio, quæ ab ea proficiſcitur, eſt maior, & intenſior. Delectatio enim oritur ab operatione, tanquàm à

causa

cauſa propria. Atquè ita cùm ſit paſſio, quantò operatio fuerit intenſior, quæ eſt eius cauſa, tantò eius effectus, ſcilicet, delectatio, erit intenſior. Et cùm in ſtatu innocentiæ haberent homines perfectiſſimos ſenſus, &c. Et poſtremò quia maiorem delectationem percipiunt temperati, quàm intemperati: vt in ſecunda conſideratione conſtat: & primi parentes in ſtatu innocentiæ fuiſſent temperatiſſimi.

CONCLVSIO III.

Fuiſſetquè tunc talis delectatio moderata. Conſtat hæc concluſio ex tertia animaduerſione. Erat enim tunc homo omni virtute ornatus, & nullo vitio laborans: vt ex littera Magiſtri in hac diſtinct. patet.

CONCLVSIO IIII.

Fuit in Adam donum ſupernaturale, quod iuſtitia originalis vocabatur, ratione cuius appetitus potentiæ ſenſitiuæ erat ligatus, quòminus poſſet inordinatam operationem appetere, ita quòd quàmuis Adam ante lapſum pulcherrimam fœminam non ſuam vidiſſet, non potuiſſet illam aliquo modo appetere, nequè moroſè delectari, nequę motum mẽbrorum, niſi in ipſo generationis actu, pati: vt ex tertia concluſione conſtat. Probatur concluſio hæc à ſufficienti diuiſione: quia vel ſubijciebatur potentia ſenſitiua rationi: ita vt nihil immoderatum appeteret virtute potentiæ rationalis, vel virtute gratiæ habitualis, vel virtute doni ſupernaturalis, quod eſt iuſtitia originalis. Non primum; quia naturalia mãſerunt integra, & vt modò non dominatur potentia rationalis dominio deſpotico potentiæ ſenſitiuæ, nequè tunc dominabatur. Deinde neque ſecundum dici poteſt, ſcilicet, ratione gratiæ habitualis: quia vel in confirmatis in gratia appetitus rationi dominio deſpotico non ſubijciebatur: vt conſtat ad Roma. 7. exemplo B. Pauli. Quare tranquillitas, & ſubiectio illa virtute alterius doni ſupernaturalis, quod iuſtitia originalis nominatur, proueniebat.

Ad Rom. 7.

Prima diffic. Pateretur ne tunc potentia ſenſitiua aliquã triſtitiam, aut difficultatẽ obediendo rationi?

NVnc enim difficulter voluntas coercet potentiam ſenſitiuam, ne immoderatè delectetur?

CONCLVSIO.

Potentia ſenſitiua delectabiliter tunc ab illicita delectatione abſtinebat, non ſolùm ratione originalis iuſtitiæ, inhærentis voluntati: verùm etiam ratione alicuius ſupernaturalis qualitatis, ſibi inexiſtentis. Et ratio eſt, quia eiuſdem potentiæ eſt habitus, cuius eſt operatio: vt in intellectu eſt habitus fidei, & eius operatio, ſcilicet, credere, & cùm faciliter abſtinere ab immoderata delectatione ſit actus potentiæ ſenſitiuæ, erit in eadem potentia aliqua ſupernaturalis qualitas ponenda, qua faciliter abſtineat. Naturaliter enim cum difficultate abſtinet. Dices. Superflua igitur erat originalis iuſtitia? Reſpondeo. Nequaquàm erat ſuperflua: quia per iuſtitiam originalem voluntas ſubiiciebatur Deo, quò minùs poſſet etiam venialiter peccare. Tum etiam per eandem iuſtitiam erat voluntas potens ad imperandum potentiæ ſenſitiuæ. Et ſicut aliud eſt obedire, & aliud imperare: ita alia qualitas erat ponenda in ſenſibus, ad delectabiliter rationi obediendum, alia in voluntate: vt ſenſibus plenè dominaretur. Hæc ex Scoto. *Scot.*

Secunda diffic. Exiſtente iuſtitia originali in voluntate, potuit ne primum peccatum eſſe delectatio inordinata, & libidinoſa carnis?

CONCLVSIO.

NEquaquàm potuit eſſe primum hominis peccatum actus libidinis ordinatus in carne. Et ratio eſt, quia quamdiu voluntas, ideſt, portio ſuperior, erat virtute

originalis iuſtitiæ ſubdita Deo, non potuit portio inferior deordinari. Nam ſicut in naturalibus non poteſt agens naturale inferius non rectè moueri, quàmdiu rectè mouetur cœlum, quod eſt primum mobile, per quod agentia naturalia inferiora regulantur: ita etiam quàmdiu voluntas fuit ordinata, non potuit portio inferior deordinari, amiſſò autem ſtemno iuſtitiæ originalis per peccatum, illico caro ſurrexit aduerſus ſpiritum. Et meritò quidem: æquum enim fuit, vt qui noluit Deo ſubiici, experiretur ſibi carnem rebellem. Hæc D. Bernard. in ſermone omnium ſanctorum.

D. Bernard.

Tertia diffic. Vtrùm ita potentia qualibet merè naturalis ſubijceretur voluntati tunc, vt potentia V. g. generandi: vt eſſet in voluntate hominis marem, vel fœminam generare?

HÆc difficultas, & aliæ, quas Magiſter in littera huius diſtinctionis proponit, fuerunt ſuprà in hoc libro ſparſim explicatæ. Tenet S. Tho. in. 1. p. q. 99. art. 2. ad. 2. partem affirmantem.

Quarta diffic. Vtrùm iuſtitia originalis fuerit donũ realiter à gratia gratum faciente diſtinctum?

S. Tho. 1. p. q. 95. art. 1.
Scot. vbi ſup. in ſolu. ad 4.
Soto. 1. lib. de nat. & grat. cap. 5.
Gen. 3.

DVæ ſunt extremæ opiniones. Prima eſt S. Thom. affirmantis, eſſe idem realiter, Soto tenet cum illo primo lib. de nat. & gratia. c. 5. Secunda, & oppoſita Scoti eſt.

CONCLVSIO.

Fuerunt dona realiter diſtincta. Et probatur primò ex parte effectus. Habent enim ſe ſicut excedens, & exceſſus: vt ſupra dictum eſt. Et confirmatur Gen. 3. Quia hæc dona fuerũt realiter ſeparata, & vnum poſt aliud. Nam Heua ſtatim, amiſſa gratia per peccatum ſuum mortale, non cõtinuò amiſit iuſtitiam originalẽ, quia non ſenſit carnis inobedientiam, eò quòd

cò quòd non amiſit iuſtitiam originalem, donec peccauit Adam cui fuit data nomine totius naturæ. Dicit enim textus, dediſſe viro, & apertos fuiſſe oculos eorum. Hanc opinionem Scoti ſequitur Caiet. Et dicit non affirmaſſe S. Thom. hęc duo dona eſſe idem realiter, ſed iuſtitiam originalem dependiſſe à gratia, ſicut ramus à radice pendet. Amiſſa enim gratia per inobedientiam viri, ſtatim caro concupiuit aduerſus ſpiritum per amiſſionem iuſtitiæ dependentis à gratia.

Gen. 3.
Caiet. vbi. ſ.
D. Thom.

Flores tractatus de peccato Originali.

TRactat Magiſter de peccato originali à diſtin. 30. vſquè 33. ad cuius pleniſſimam intelligentiam, lege Alexand. Alen. in 2. parte vbi de eſſentialibus illius diſputat. q. 106. & alibi vt ſuo loco dicetur. Et S. Thom. 1. 2. q. 81. 2. & 3. S. Bona. Ricard. Durand. Scot. & alios ſuper diſtinctiones poſitas. Caſtrum contra hæreſes verbo peccatum. Ferrar. cont. gentes. lib. 4. à cap. 5. vſque ad 58. Sotum lib. 1. de nat. & grat. à cap. 7. vſquè ad 14.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XXX.

IN hac diſt. diſputat Magiſter de eſſentialib. peccati originalis. Seruata methodo explicandarum quæſtionum, quam Ariſt. 2. lib. poſt. cap. 1. tradidit, erit littera magiſtri perſpicua, explanata ſequenti quæſtione.

Quæſt. vnica. De ijs, quæ ad eſſentiam peccati Originalis pertinent?

Abſoluetur. q. hæc, aliquot difficultatibus explicatis?

Prima diffic. An ſit peccatum Originale?

DOct. vbi ſuprà. Alex. Alen. m. 1. S. Thom. q. 81. art. 1. 2. & 3. S. Bon. & reliqui vbi ſup. In hac difficultate certandum

Alex. Alen. q. 106. in 2. p. S. Th. q. 81. & 82. 1. 2. reliqui hac di. S. Bon. q. 1. & 2. art. 1. Scot. hac d. & 31. & 33. Dur. q. 2. Ric. & alij ibidem.

nobis eſt cum hæreticis Pelagio, ſcilicet, & Iuliano, qui negabant eſſe peccatum Originale, de qua hæreſi etiam Eraſmum Roterodamum ſuſpectum eſſe affirmat noſter Caſtro, verbo peccatum, hæreſi prima. Cui errori fauent etiam Armeni, & Albanenſes, vt idem Caſtro ibidem ſcribit.

Caſtro. *Hæreſis Pelagij, Iuliani &c.*

CONCLVSIO.

Ita eſt fide tenendum eſſe originale peccatum: vt qui negauerit omnes deſcendentes ab Adam per concubitum maris, & fœminæ in originali culpa concipi, excepta ſanctiſſima Dei genitrice Maria, ſit hæreticus cenſendus. Hæc concluſio catholica innumeris ſacræ ſcripturæ locis in medium adductis poterat demonſtrari. Verùm quia breuitatem cum claritate coniunctam in noſtris floribus profitemur, ſit primus locus 3. Reg. 8. Non eſt homo, qui non peccet, & cùm paruuli ſint homines, ſicut viri, conuincitur illos aliquod peccatum habere. Et ad Roman. 3. Omnes peccauerunt, & egent gratia Dei. Si omnes peccauerunt: ergo, & paruuli peccauerunt: non autem peccauerunt peccato actuali: quia ad vſum liberi arbitrij nondum peruenerunt, qui maximè exigitur: vt peccatum poſſit alicui imputari, ergo peccauerunt peccatum Originale: cùm non ſit aliud peccatum, quo infici poſſint, niſi originale, aut actuale. Et quando dicimus, paruuli peccauerunt, intellige originaliter: quia peccante Adam, omnes contraximus labem, & peccati maculam. Paruulus enim propriè non dicitur peccare (nam peccare eſt agere, vel potius deficere) ſed contrahere peccatum, ideſt, ſimul trahit peccatum cum natura, & habet ſe merè paſſiuè. Sic enim viri doctiſſimi locum D. Pauli (omnes in Adam peccauerunt) interpretantur. Fuit hæc veritas definita in multis conciliis contra Pelagium congregatis Mileuit. Arauſica. Aphrican. & tandem in Trident. ſeſſ. 5. can. 2. 3. & 4. Idem omnes patres à D. Petro vſquè ad noſtram hanc ætatem docuerunt. Lege D. Auguſt. lib. 1. & 2. contra Iulianum, & lib. 1. & 3. de peccatorum meritis, vbi multos patrum refert. Hoc etiam eccleſiæ vſus approbat, quæ ideò cum paruulis ad baptiſmum properat: vt ab originali abluantur. Ratione etiam hoc corroboratur: nam cum paruuli dolores ſuſtineant,

De cōſecrat. diſt. 4. can. firmiſsimè, & can. iam itaque 1. q. 4. *3. Reg. 8.* *Ad Rom. 3.* *De actuali, & originali peccato de pœn. d. 4. ferè per totum Soto vbi. s. c. 9.* *Ad Rom. c. 5.* *D. Aug.*

neant, famem, & ſitim patiantur, ſæpiſſimè à dæmonibus vexentur, cōſtat eos aliquod peccatum habuiſſe, propter quod, ſic puniſitur. Alioquin iniuſtus eſſet Deus, qui prius aliquem puniret, quàm ille eſſet peccator. At cùm impium ſit, crimen iniuſtitiæ Deo impingere, impium etiam erit, aſſerere pueros peccato carere. Quod cùm non poſſit eſſe actuale, vt modò diximus, erit Originale.

Hinc, vel lipis, & tonſoribus, quàm longè ab hæreticis præfatis veritas catholica de peccato originali ſit, manifeſtiſſimè patet.

Secunda diffic. Quam ob cauſam dicitur hoc peccatum Originale?

CONCLVSIO.

Dicitur tale peccatum Originale, quòd à ſua cuique inſit prima origine, ideſt, natiuitate. Hæc nominis etymologia primùm ſcripturis ſacris maximè quadrat. Nam pſalm. 50. Legitur: Ecce in iniquitatibus, &c. Quod non Dauidi proprium: ſed nobis omnibus eſt commune. Et B. Paul. ad Epheſ. 2. Eramus natura, ideſt, à natiuitate filij iræ: vt D. Auguſt. declarat. Hæc etiam eſt communis priſcorum, & neotericorum patrum ſententia. Præſertim Hugonis de ſancto Victore, lib. 1. de ſacram. qui ita inquit. Quæritur, quid ſit Originale peccatum? Eſt corruptio, ſeu vitium, quod à parentibus contrahitur. Et in ſumma ſententiarum tract. 3. cap. 11. videndum eſt, ait. Quare originale vocatur: quia, ſcilicet, ab origine trahitur. Et Magiſter eandem ſententiam tuetur, & adducit Gregor. & iſti omnes ſequuti ſunt veteres patres, vt D. Ambroſi. quem D. Auguſt. prolixè ſatis citat. Immò, & ipſe Auguſt. nonnullos veteres allegat. Reticium quendam, & Olympium, qui hanc etymologiam comprobarunt. Præterea idem Auguſt. de pecca. me. & remiſſ. c. 11. & 22. inquit. Nemo de hac re fallatur, ſicut ab origine, id eſt, natiuitate, mortem trahimus: ita, & peccatum ab origine natiuitatis trahi credendum eſt.

Pſal. 50.
Ad Epheſ. 2.
D. Aug. de nat. & grat. c. 67.
Hugo de S. Victo. lib. 1. de ſacra. p. 7. c. 28.
D. Greg. lib. de pecca-to Orig. c. 40.
Lib. 1. cont. Iulia. c. 4.

Hæreſis Pelagij, & Cœleſtij.

Hinc error Pelagij, & Cœleſtij ruit, qui cùm negare vellet originale peccatum, dixerunt, peccatum non naſci cum homine, & ante voluntatis vſum id ſolum eſſe in homine, quod Deus condidit. Quæ verba D. Aug. ipſiſſimam de peccato originali hæreſim continere deputat. Eum lege lib. de pecca. origin. cap. 6. & 13.

Tertia diffic. Sunt ne variæ peccati Originalis nomenclaturæ.

CONCLVSIO.

Magiſtrũ lege hanc d. & Alex. Alen. vbi. s. m. 7. per totum.

SVnt, quia variis nominibus appellatur. Quam rem confirmo inductione. Primò dicitur fomes, qua voce propriè id, quo ignis fouetur: vt ſunt ligna ſignificatur. Vnde tranſlata eſt vox hæc ad ſignificandum id omne, quod incitat, & impellit: atquè ita peccati fomes eſt incitamentum ad peccandum, ſiue eſt id, quod in homine conſtitutum eum ad peccandum inuitat & impellit. Deinde dicitur etiam cõncupiſcentia. Concupiſcentia enim eſt, quæ ad peccandum incitat, vt B. Iacob. cap. 1. docet, dicens. Vnuſquiſquè tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus. Appellatur quoquè lex membrorum, quòd eius tanquàm imperio membra ſubiiciantur, atquè moueantur: vt oculi ad impudicos aſpectus, manus ad furta, & alia facinora, pedes ad currendum in effuſionem ſanguinis, lingua ad maledicendum, &c. Cæterùm B. Paul. cùm legem membrorum expreſſit, ad genitalia membra potiſſimum reſpexit, non quòd iſta lex in illis tantùm ſit, ſed quòd in iis manifeſtiſſimè appareat, velut, per quæ peccatum hoc propagetur, & in omnes transfundatur. Interdum verò langor nominatur: nam ſicut qui ex ægritudine languet, eſt officiis perficiendis ineptus, vt ea præſtare nequeat, ſi conetur, aut malè, & imperfectè ea exequatur: ita nos, qui peccati langore tenemur, ſumus ad omne opus bonum reprobi, vel omninò, quod debemus, minimè præſtamus: vel ſi damus operam, atquè vnius Dei cognitione iuſtitiam ſectamur, id agimus perperam. Atquè hic langor

Iacob. 1.

Ad Ro. 7.

Lege cap. illud latum. §. itaq; 13. q. 1.

langor, non tam ſimili, quàm communi peccatis omnibus nõmine ab Apoſtolo infirmitas nuncupatur. Tyrãnus eſt etiam concupiſcentia, cuius iniuſtitiam, & vim Paulus apoſtolus ſignificat, cùm ait, ipſam captiuare ſe, ideſt, capere conari in legem peccati. Et cùm ait, ſe ab ea ſeductum, & occiſum fuiſſe. Aliaquè in epiſtola ad Rom. ſimilia de concupiſcentia, ſeu tyrannica quadam perſona loquitur, quæ partim fraude, partim vi, & iniuſto imperio ſibi hominem ſubiiciat, ab eaquè impellatur, & rapiatur ad ea, quæ illicita eſſe non ignorat. Quod illius voce expreſſum eſt, qui dixit. Video meliora, proboquè: ſed deteriora ſequor. Legem carnis, nempè, morbidi, & vitioſi illius affectum, quem nomine carnis ſcriptura ſignificat, Paul. peccati legem, & mortis appellet. Tabes bonos humores exhaurit, vitioſos, & malos in corpore relinquit, vnde fit, vt ſenſim grauetur, & in ſemetipſo cõtabeſcat, quod malum eſt, & in animo locum habet, dum virtutum, & gratiæ humore deſtitutus, velut areſcit. Hac igitur tabe, cùm primus homo ſe effeciſſet, eam in poſteros tranſmiſit. Neque enim iam tabidus, & vitiatus alios potuit, quàm vitiatos, & tabidos de ſe gignere, & procreare. *Ad Rom. 7.*

Quarta diffic. Eſt ne peccatum Originale vnum? an plura?

CONCLVSIO I.

PEccatum Originale eſt proprium noſtrum ex parte ſubiecti. Et ratio eſt, quia, ſicut paries eſt albus ab albedine ſibi inexiſtente: ita ante bàptiſmum ſumus formaliter peccatores originali peccato. Ait enim B. Paul. ad Roman. 5. Regnauit mors ab Adam vſquè ad Moyſen, etiam in eos, qui non peccauerunt, in ſimilitudinem præuaricantis Adæ, ideſt, actualiter ad imitationem Adæ. Peccauerunt tamen originaliter: vt paruuli. Et rurſus in quo, ſcilicet, Adam, omnes peccauerunt. Hoc eſt, peccante illo, omnes labem, & peccati maculam, contraximus. *Alex. Alen. vbi ſupr. m. 8. S. Bo. diſt. 33. art. 2. q. 2. S. Tho. q. 82. art. 2. & alij vbi ſupr. Ad Rom. 5.*

CONCLVSIO II.

Peccatum Originale eſt vnum, & multiplex. Vnum quidem in protoparente Adam, cuius primum peccatum dicitur noſtrum, eò quòd demeritoriè fuit cauſa noſtri peccati originalis. Eſt etiam multiplex:quia tot ſunt peccata Originalia numero diſtincta, quot ſunt homines. Et ratio eſt; quia peccatum originale eſt priuatio iuſtitiæ originalis: vt infrà in hac quæſt.dicetur. Et priuationes diſtinguntur numero ad diſtinctionem ſubiectorum. Alia ſiquidem eſt cæcitas Petri,à cæcitate Pauli; quare tot erunt priuationes iuſtitiæ originalis, quot ſunt homines priuati: atquè ita totidem erunt peccata originalia numero diſtincta. Tum etiam, ſi nati fuiſſemus cum iuſtitia originali, tot eſſent numero iuſtitiæ, quot eſſent homines:tot igitur ſunt modò peccata. Propterea quòd priuationes ad multiplicationem habituum multiplicantur. Veritas Catholica harum duarum concluſionum eſt definita in concil. Trident. ſeſs.5. can. 3. vbi dicitur. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum omnibus ineſt, vnicuiquè proprium, &c. Quod eſt intelligendum cauſaliter vnum,& formaliter multiplex,vnicuiquè proprium. Et confirmatur à ſimili:nam ſicut cauſaliter, & meritoriè loquendo, hæc eſt vera; iuſtitia omnium Chriſtianorum eſt vna,ſcilicet,iuſtitia Chriſti,qui factus eſt nobis iuſtitia,ideſt, fuit cauſa meritoria noſtræ iuſtitiæ: formaliter tamẽ tot ſunt iuſtitiæ numero diſtinctæ,quot ſunt veri iuſti:ita theologandum eſt de peccato originali,quòd eſt vnum cauſaliter,& demeritoriè,& formaliter multiplex.

Alex. Alen. vbi ſupra. m.2.art.1.

1.Cor.1.

Hinc, cautiſſimè legendus erit Albertus Pyghius in lib.ſuo controuerſiarum, controuerſia prima, vir alioqui doctiſſimus,& catholicus, & maximus hæreticorum impugnator. Nam dixit,nos eſſe formaliter peccatores peccato Adæ:quod eſt valdè periculoſum, & ſuffragatur hæreticis affirmantibus,nos eſſe formaliter iuſtos iuſtitia Chriſti. Sic enim argumentantur hæretici. Sumus formaliter peccatores primo peccato Adæ,vt docet catholicus Albertus: ergo ſumus etiã formaliter iuſti iuſtitia Chriſti. Nam primus Adam fuit forma

Appen. *Error Alber. Pyghius cautè legendus.*

ma futuri, ſcilicet, Chriſti. Et ſi primus Adam nocuit non ſolùm demeritoriè: verùm etiam formaliter, ſecundus etiam prodeſt nobis meritoriè, & formaliter: vt ſimus formaliter iuſtitia ipſius iuſti, & ex conſequenti omnes erunt æqualiter iuſti, cùm ſit vna numero omnium iuſtitia. Quod hæreticiſſimum eſſe conſtat ex concluſionibus poſitis, & ex dictis in art. de iuſtificatione, & in aliis locis huius ſecundi. *Ad Rom. 5.*

Quinta diffic. Eſt ne in omnibus peccatum Originale æqualiter?

CVm conſtet eſſe in vnoquoquè proprium peccatum originale, quærendum eſt. An ſit æqualiter in omnibus? *Alex. Alen. vbi ſuprà. m. 9. art. 1. 2. & 3.*

CONCLVSIO.

Eſt quidem in omnibus æqualiter. Et ratio eſt, quia peccatum Originale eſt priuatio iuſtitiæ originalis, & hæc priuatio eſt in omnibus æqualis. Nam ex omni parte tollit donum originalis iuſtitiæ, & eſt peccatum naturæ, quæ in omnibus eſt æqualis: & illi debetur æqualis pœna, quæ eſt carentia viſionis diuinæ, teſte B. Auguſt. in Enchirid. cap. 93. & Innoc. cap. maiores de bapt. & eius effectu. Omneſquè in Adam æqualiter peccauimus: quoniam in eo omnes ex æquo eramus. *S. Tho. q. 82. 1. 2. art. 4. S. Bona. diſt. 33. art. 2. q. 1. & alij vbi ſuprà. D. Aug.*

Sexta diffic. Eſt ne peccatum Originale culpa tantùm? vel pœna tãtùm? vel vtrũq́? vel neutrũ?

MAlum eſt duplex culpæ, ſcilicet, & pœnæ. Primum eſt, quod eſt imputabile ad pœnam, vel eſt dignum pœna, vt furtum, blaſphemia, &c. Et probatur per diſcrimen inter vtrumquè malum: quia ſi malum pœnæ non eſt peccatum, ſed eſt purgatiuum peccati, cuius modi ſunt damna inflicta à Deo in hac vita, & etiam æterna inferni pœna: malum profectò culpæ erit, cui reſpondet aliqua pœna. *Alex. Alen. q. 106. m. 1. art. 1. & 4.*

CONCLVSIO I.

Originale peccatum eſt proprijſſimè culpa, ſiue malum culpæ. Et probatur. Malum culpæ, ſiue culpa, eſt, cui de facto imputatur aliqua pœna, ſed pueri diſcedentes cum ſolo originali, puniuntur pœna eterna damni, vt infrà dicetur,
Ioan.5. & colligitur Ioan.5. Niſi quis renatus fuerit; &c. Ergo verè, & proprijſſimè eſt culpa, ſiue malum culpæ. Hæc eſt contra
Pſal.50. omnes hæreticos negantes originale peccatum. Et confirma-
Ad Ephe. 2. tur pſalm. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus ſum. Si enim Originale verè culpa non eſſet, falſum planè eſſet dicere, hominem in iniquitatibus eſſe conceptum. Et ad Epheſi. 2. Eramus natura filij iræ, ideſt, per naturalem propagationem eramus ira Dei digni. Hoc eſt, vindicta, & pœna damni, propter culpam originalem. Quæ ſi realiter non eſſet culpa, non reſponderet ei ira, ſcilicet, punitio.

Septima diffic. Peccatum Originale eſt ne voluntarium?

Alex. Alen. vbi.ſ. m. 2. art.2.
D.Aug.

RAtio, quæ mouet hanc difficultatem, eſt: quia D. Auguſt. docet lib. de vera religio, cap. 14. de eſſentia peccati eſſe, quòd ſit voluntarium. Et cùm paruuli, ante vſum rationis, non habeant voluntatis actum, videtur Originale in illis non eſſe culpa, vel peccatum.

1.Nota. Voluntarium eſt duplex, in ſe, vel in ſua cauſa. In ſe; vt qui vult furtum. In ſua cauſa, vt homicidium commiſſum ab exiſtente in ebrietate: quia ebrietas, quæ eſt cauſa homicidij, fuit volita in ſe. Quod eſt verum communiter in illo, qui actualiter peccat. In pueris autem Originale dicitur voluntarium in ſua cauſa: non quia cauſa, nempe, Adæ peccatum ſit volitum ab ipſis paruulis; ſed quòd ipſa cauſa peccati Originalis Adam, ſcilicet, peccauit volens, & eius primum peccatum, quod fuit cauſa noſtri Originalis, fuit voluntarium.

2.Nota. Peccatum omne vel eſt perſonæ, vel naturæ. Primum eſt,

eſt, per quod ſola perſona committens manet illius peccati rea, eò quòd ſola amittit donum perſonale, ſcilicet, gratiam habitualem, & Dei amicitiam. Secundum autem eſt, per quod tota natura manet illius peccati rea: quia per illud amittitur aliquod donum toti naturæ, & ſingulis indiuiduis conferendum.

Hinc, peccatum Adæ dicitur non ſolùm peccatum perſonæ: verùm etiam naturæ. Nam, propter ipſius primum peccatum, ſingula naturæ humanæ indiuidua naſcuntur expoliata iuſtitia originali, quæ ex lege, ſi Adam non peccaſſet, erat ſingulis hominibus conferenda. Append.1.

CONCLVSIO.

Fuit profectò voluntarium. Et ratio eſt; quia fuit volitum voluntate primi parentis, aut voluntate naturæ. Hæc eſt Alexand. Alen. Et probatur ex notabilibus poſitis. Et confirmatur per diſcrimen inter peccatum perſonæ, & naturæ. Peccatum enim perſonæ requirit; vt ſit vel in ſe, vel in ſua cauſa volitum: vt ebrietas ab ebrio fuit volita in ſe, & homicidium, quod iam ebrius effectus commiſit, fuit volitum in ſua cauſa, nempè, in ebrietate. At verò ad peccatum naturæ, vt eſt Originale peccatum, non eſt neceſſarium, vt habens peccatum, voluerit cauſam: quia ſatis eſt, vt cauſa peccati fuerit volita ab ipſo capite naturæ, nempè, ab ipſo Adam. Et ratio eſt; quia in ipſo erat tota natura, atquè ita voluntas illius, voluntas totius naturæ cenſetur.

Hinc, Originale peccatum eſt alicuius legis tranſgreſſio. Nam vbi non eſt lex, nec eſt peccatum, nec præuaricatio. Append.2. *Ad Rom. 4.*

Hinc, cùm non fuerit voluntarium in ſe; ſed in ſua cauſa, non erit alterius legis tranſgreſſio, quàm illius, cuius fuit ſua cauſa tranſgreſſio. Quod teſtatur D.Aug. loquens enim de ebrietate Loth; ita. Non eſt culpandus Loth, quantum ille inceſtus: ſed quantum ebrietas meruit. Vides, quomodo inceſtus Loth fuit ſolùm modò ebrietatis peccatum: quia non fuit volitum in ſe: ſed tantùm in ſua cauſa, nempè, in ebrietate. Et ratione confirmatur: quia peccatum tantùm Append.3. *D.Aug.*

habet malitiæ, quantum habet voluntatis; & cùm voluntarium in ſua cauſa nihil habeat voluntatis in ſe, præter voluntatem cauſæ, nihil amplius habebit malitiæ. Vnde Originale noſtrum erit tranſgreſſio præcepti impoſiti Adæ.

Appen.4. Hinc, multa peccata Originalia non ſunt Deo magis exoſa, quàm vnicum Adæ peccatum, quod intellige intenſiuè. Et ideò quàmuis multiplicentur originalia, non magis offenditur Deus in multis, quàm in vnico actuali Adæ, quod fuit voluntarium in ſe. Tota enim offenſa fuit in primo actuali Adæ, quod in nobis in eſſe permanenti manet; vt in vltima difficultate huius quæſt. dicetur. Et confirmatur à ſimili: quẽadmodum enim, ſi quis, poſt ebrietatem, committat ſexcenta peccata, non magis offenditur Deus, quàm per vnum peccatum, ſcilicet, per ſolam ebrietatem; quæ ſola fuit voluntaria: ita etiam in caſu poſito.

Alex. Alen. vbi.§.m.5.

Octaua diffic. Fuit ne in Adam Originale peccatum?

Hugo de S. Victo. lib. 1. de ſacram. c. 26. part. 7.

HVgo de S. Victore bifariam accipit nomen Originale. Vno modo actiuè, quatenus ſignificat peccatum, quod eſt cauſa, & origo cæterorum, quomodo peccatum actuale Adæ eſt primum peccatum Originale. Altero modo paſſiuè, quatenus id, quod ab alio originem ducit, ſignificat, in qua ſignificatione accipitur in hoc tractatu peccatum Originale: quem ſequutus Albertus eandem diuiſionem conſtituit, licet, craſſioribus verbis dicens, eſſe duplex, ſcilicet, Originale originans, & Originale originatum. Neque enim refert, teſte D. Auguſt. quibus modis voces accipiantur, modo res ipſas teneamus.

D. Aug. epi. 28. ad D. Hierony. & epiſt. 174. ad Paſcentium.

CONCLVSIO.

Peccatum Originale propriè ſumptum in primo parente non fuit. Et ratio eſt; quia Originale peccatum propriè eſt ab alio transfuſum, & hæreditarium, quod cõfirmat nominis etymologia Originalis peccati. Et cui non debetur

pœna

pœna ſenſus,vt in cap. maiores de baptiſm. definitur: at verò Adæ peccatum non eſt transfuſum, & illi pœna ſenſus debebatur. Hæc eſt etiam ſententia Scoti vbi ſuprà notabili, quò ad primum. *Scoti eſt.*

CONCLVSIO II.

Peccatum Adæ impropriè poteſt dici Originale. Conſtat ex diuiſione Hugonis poſita: nam fuit cauſa, origo, & radix cæterorum. Atque ita erit originale originans: vt Albertus illud nominauit. Et hoc pacto eſt vera Caiet. opinio affirmantis poſſe dici originale. *Caiet. 1. 2. q. 83. art. 1.*

Vltima diffic. Quidnam eſt peccatum originale?

Alex. Alen. m. 2. vbi ſuprà art. 3. S. Tho. q. 82. art. 1. S. Bona. hac diſt. art. 2. q. 1. & 2. Scot. 3. & Durand. q. 3.

QVid Originale peccatum ſit definitione explicare, hoc opus, hic labor eſt. De hac enim re verè dici poteſt; quot capita, tot definitiones. Et quoniam ex multis definitionibus, quæ à variis variè traduntur, quædam ſunt, vt non bonæ reiiciendæ: aliæ verò tanquàm ineptiſſimæ in exilium relegandæ, operę pretium duxi, primò bonam, & rectam definitionem inueſtigare, & inueſtigatam proponere. Deinde reliquas enumerare, & vna, vel altera ratione confutare. Cognito enim vero, falſum illi oppoſitum facilè dignoſcitur. Et rectum iudex ſui, & obliqui eſſe dicitur. Priùs tamen animaduertere, quæ ſequuntur.

Peccatum actuale bifariam accipitur. Vel pro materiali, & eſt ipſe actus in genere naturæ, & entis: vt volitio furandi. Vel pro formali, & eſt priuatio obedientiæ, & ſubiectionis erga Deum, & conformitatis voluntatis cum recta ratione dictante oppoſitum. Quæ priuatio à Theologis variis nominibus appellatur. Nam dicitur deordinatio: quia nō ſeruatur rectus ordo, qui eſt: vt creatura creatori ſubiiciatur. Vocatur, & obliquitas, ſiue deuiatio: eò quòd homo non recto tramite in Deū per viam mandatorum decalogi incedat. Nominatur, & auerſio: propterea quòd, homo non placet Deo, & ab obedientia, & ſubiectione ipſius recedit. *1. Animad.*

Pecca-

2. Animad. Peccatum pro formali eſt duplex. Nam, vel conſideratur in eſſe actuali, vel in eſſe permanenti, ſiue quieto, aut per modum habitus, poſtquàm factum eſt. Illuſtro rem exemplo. Quando homo blaſphemat, dicitur peccare actualiter pro formali: quia actu non obedit Deo: tranſeunte autem blaſphemia, & eius complacentia abſquè propoſito blaſphemandi, antequàm Deo ſatisfaciat virtute obedientiæ, & pœnitentiæ, non dicitur peccare, vel non obedire actualiter: quia iam ille actus præteriit, ſed dicitur manere in peccato, ſcilicet, in priuatione ſubiectionis ad Deum: peccare autem eſt non obedire. Et ratio eſt, quia peccare, & tranſeunte actu, in peccato eſſe, ſe habēt ſicut motus, & eius terminus. Et quemadmodum eiuſdem rationis ſunt motus, & terminus, vt calefieri, & acquirere calorem, & calidum eſſe, & permanere in calore: ita etiam ſe habent pro formali non obedire, & in peccato eſſe, nam in peccato eſſe eſt in ipſa inobedientia permanere. *Ariſt. 5. Phyſic.*

3. Animad. Dicitur aliquis in peccato permanere dupliciter. Vel quàm diu complacet illi peccatum commiſiſſe. Vel dato, quòd non complaceat, neque diſpliceat, quàm diu non ſatisfacit Deo pro peccato. Patet exemplo inter homines: tamdiu enim dicetur aliquis permanere in iniuria proximo irrogata, quàmdiu illi non ſatisfacit.

Append. 1. Hinc, dicitur peccatum commiſſum manere per modum habitus, & non per modum actus. Et ratio eſt, quia actus iam præteriit, & quia ſicut habitus generatur ex actibus, & eſt difficulter mobilis à ſubiecto, & inclinat ad ſimiles actus: ita peccatum in eſſe permanenti prouenit ex peccato actuali, & difficulter remouetur: quia non naturaliter, ſed ſupernaturaliter, virtute pœnitentiæ auffertur. Et inclinat etiam ad malum, iuxta illud commune dictum B. Gregor. ſuper Ezechiel. Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, mox ſuo pondere in aliud trahit. *D. Greg.*

Appen. 2. Hinc, tranſeunte actu peccati, manet culpa in eſſe permanenti: quia homo manet inobediens, vt diximus, & permanet reatus, vel obligatio ad gehennam. Manet inſuper macula, ſcilicet, priuatio gratiæ, & amicitiæ in Deum.

Primum

Primum Adæ peccatum:vt erat naturæ peccatum,fuit priuatio ſubiectionis,ad Deum,quatenus hæc priuatio opponebatur non gratiæ habituali:ſed iuſtitiæ originali. Et ratio huius animaduerſionis à definitione peccati naturæ eſt: quia peccatum naturæ eſt, per quod tota natura manet rea, & aliquo dono ſupernaturali priuata: & per peccatum Adæ manſit tota natura in ſingulis indiuiduis iuſtitia originali priuata,prout priuatio opponitur habitui. *4. Animad.*

Hinc, cùm iuſtitia originalis duplicem habuerit dignitatem, vnam ſubiicere animam Deo, ita, quod iuſtitia inexiſtente,non poterat anima recedere à Deo,in quo gratiam gratum facientem ſuperabat:alteram ſubiicere ſenſitiuam rationi, primum Adæ peccatum fuit formaliter priuatio iuſtitiæ originalis, quò ad primam dignitatem. Et ratio eſt, quia primum hominis peccatum fuit pro formali priuatio ſubiectionis ad Deum, & priuatio iuſtitiæ originalis quò ad eius primam excellentiam,fuit priuatio ſubiectionis ad Deum, quare talis priuatio iuſtitiæ fuit primum hominis peccatum.Conſequentia patet à definitione ad definitum. Vnde etiam infertur priuationem obedientiæ ſenſitiuæ ad rationem non eſſe culpam,ſed pœnam ipſius inobedientiæ ad Deum. Append.2.

Peccatum Adæ fuit olim illi remiſſum, quatenus peccatũ perſonæ: non autem quatenus fuit peccatum totius naturæ propagandæ. Hoc enim modo non dimittitur in ſingulis indiuiduis:propterea quòd in ſingulis contrahitur. Et ratio eſt, quia natura communicatur priuata ſubiectione ad Deum, & tranſit ſimul peccatum cum ipſa natura, quàmuis in progenitoribus dimiſſum: quemadmodũ de facto dimittitur Originale parentibus Chriſtianis per baptiſmum, & nihilominus eorum filij naſcuntur in peccato Originali, eò quòd natura communicatur illis tali ſubiectione priuata. Vnde propter defectum iuſtitiæ originalis, pronior eſt ad reſpondendum appetitui ſenſitiuo,quàm rationi. *5. Animad.*

Omnia indiuidua naturæ humanæ, vſquè ad finem mundi generanda, virtualiter in Adam continebantur. Et ratio eſt, à definitione continentiæ virtualis: eſt enim poſſe producere, ſiue immediatè, vt patet inter homines producit filium, *6. Animad.*

lium,aut mediatè,vt auus producit nepotem, mediante filio. Et cùm omnia indiuidua naturæ humanæ deſcendant ab Adam,mediantibus pluribus generationibus, omnia proculdubio in illo continebantur.

Append.1. Ex animaduerſionibus poſitis,& ex ſupradictis ſequitur primò,peccatum originale noſtrum non eſſe peccatum actuale Adæ ineſſe actuali.Et ratio eſt, quià illud habuit eſſe in fieri,& deſiit eſſe,tranſeunte actu.Secundò: quia peccatum pro materiali actuale,cui ineſt formale,eſt accidens inhærens voluntati, & eſt actus interior voluntatis, vt fuit in Adam illa manducatio pomi vetiti. Et cùm accidens non poſſit migrare à ſubiecto in ſubiectum, actuale illius non erit originale noſtrum.

Appen.2. Hinc etiam colligitur, peccatum originale noſtrum eſſe verè, & propriè peccatum Adæ ineſſe permanenti, & per modum habitus tranſmiſſum ad nos per propagationem. Et vt appendix hæc clariùs percipiatur, nota ordinem peccati Adæ, & noſtri. Adam non obediuit Deo comedendo pomum vetitum:en tibi actualem priuationem ſubiectionis Adæ ad Deum. Hæc autem priuatio ſubiectionis illius, quæ verè habet rationem culpæ, adhuc manet in nobis, non ob aliud, niſi quia propter illius tranſgreſſionem amiſimus iuſtitiam originalem, per quam voluntas noſtra Deo ſubiiceretur.Et eſſemus proniores ad obediendum Deo, quàm carni, cuius oppoſitum in nobis experimur. Atque ita per modum habitus dicitur illius culpa in nobis manere. Hæc doctrina eſt Scoti diſt 32.q.vnica,notabili, quantum ad ſecundũ ſoluitur prima. q. in fine cuius notabilis hæc ſcribit verba. Originale peccatum magis comparatur peccato, quaſi quieſcenti in anima, poſt actum tranſeuntem, quàm comparatur peccato actuali,quod elicitur ab ipſa voluntate peccante. Vbi apertiſſimè inſinuat Originale peccatum non eſſe actuale: ſed permanens in eſſe quieſcenti, inſtar habitus. Eiuſdem opinionis eſt Soto lib. 1. de natura, & gratia, cap. 9. Et probatur ex notabilibus poſitis. Peccatum ineſſe permanenti eſt peccatum olim commiſſum, & nondum dimiſſum, quicquid illud ſit, ſiue reatus, ideſt, obligatio ad pœnã, ſiue

(margin: *Scot.* ; *Soto.*)

ſiue offenſa ſecundum S.Thom.nihil moror:ſed primum pec catum Adæ,quatenus tranſgreſſio,non dimittitur in paruulis ante baptiſmum, ergo permanet in paruulis. Deinde quòd Originale noſtrum, quatenus eſt priuatio iuſtitiæ originalis, dicatur etiam primum peccatum Adæ in eſſe permanēti. Probatur, quoniam peccatum in eſſe permanenti alio modo eſt priuatio gratiæ, & iuſtitiæ, quæ ſequitur ex peccato actuali commiſſò, & manet priuatio, antequàm dimittatur tale peccatum, ſed priuatio iuſtitiæ originalis in nobis ſequuta fuit ex primo peccato Adæ: ergo talis priuatio eſt ipſum primum peccatum Adæ in eſſe permanenti. Et non ob aliud, niſi quia eſt praeciſus peccati actualis Adæ effectus. His ita conſtitutis, quæ maximè ad naturam peccati originalis intelligendam erunt tibi adiumento, reſtat: vt rectam, & optimam peccati originalis definitionem proponamus.

CONCLVSIO.

Peccatum Originale eſt priuatio iuſtitiæ originalis debitæ,quæ accepta fuit in primo parente, & ab ipſo amiſſa. Hæc definitio eſt B. Anſelm. quam omnes doctores communiter amplectuntur,vt Ricar.& Scot.& S.Thom. præſenti diſt.& 1. 2.q.82.art.1.Et quamuis D.Thom.non àddat illam particulam debitæ: eſt tamen addenda. Et probatur primum, quia ſicut actuale peccatum eſt carentia iuſtitiæ actualis, quæ deberet voluntati ineſſe, vt volitio furandi eſt carentia iuſtitiæ, ſcilicet,obedientiæ,quæ Deo debetur:ita etiam,& peccatum Originale erit carentia originalis iuſtitiæ, quæ debebat ineſſe. Quale enim fuerit peccatum talis erit carentia iuſtitiæ: quoniam omne peccatum carentia iuſtitiæ debitæ eſt. Hæc ratio eſt D.Anſelmi.Secundò ex animaduerſionibus poſitis confirmatur:quia Originale peccatum noſtrum eſt peccatum Adæ in eſſe permanenti, & cùm peccatum illius fuerit formaliter priuatio iuſtitiæ originalis, quatenus fuit peccatum naturæ, erit, & noſtrum ſimiliter pro formali priuatio eiuſdem iuſtitiæ in eſſe permanenti. Iam aggrediamur oportet enumerationem, & confutationem aliquarum definitionum ex multis quæ à doctoribus afferuntur.

Peccati originalis perfecta definitio.

D. Anſelm. de concept. virg.c.27.

1. Definitio. Magiſtri hac diſt. Peccatum Originale êſt concupiſcentia carnis, hoc eſt, inclinatio appetitus ſenſitiui immoderatè, & contra rationem appetentis delectari circa proprium obiectum: vt immoderatus appetitus oculorum delectandi ſe circa pulchrum viſibile. Et hæc concupiſcentia non eſt actus concupiſcendi: ſed vocatur concupiſcibilitas, ideſt, promptitudo, & facilitas delectandi contra rationem, quæ alio nomine Tyrannus, &c. nominatur: vt habes in difficultate de nomenclatura peccati Originalis. Hæc autem definitio eſt nulla: quia concupiſcentia in Adam non fuit peccatum: ſed effectus peccati, & concupiſcentia carnis in illo, & in nobis eiuſdē rationis eſt Tum etiam, quia in iuſtificatis manet carnis cōcupiſcentia, & non peccatum Originale: quare non erit. carnis concupiſcentia. Eſt etiam condemnata hæc definitio in concil. Trid. ſeſ.5. can. 5. vbi anathemate feriuntur aſſerentes concupiſcentiam eſſe verè, & propriè peccatum. Sed dicitur peccatum: quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat.

Hæreſis Lutheranorum. Ad Rom.7. Roffenſis ar. 2. contra Luther. Hinc, confutatur hæreſis Lutheranorum affirmantium, negare carnis concupiſcentiam eſſe peccatum, eſſe, negare Chriſtum, & Paulum, qui ait. Concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret. Non concupiſces. In quem errorem Roffenſis copioſè diſputat. Lege ibidem expoſitionem D. Auguſt. quem lutherani impudentiſſimè in ſuum errorem allegant. *Magiſter liberatur.* Eſt autem liberandus Magiſter modò: nam Soto, & alij Thomiſtæ falſò illi imponunt, quòd affirmauerit, peccatum Originale eſſe concupiſcentiam non in carne: ſed in anima, & eſſe quandam qualitatem morbidam in anima exiſtentē. Quod nequè in hac diſt. nequè in tribus ſequentibus ſomniauit. Nā cap.8. huius diſt. ita ait. His datur intelligi, quid ſit Originale peccatum, ſcilicet, vitium concupiſcentiæ. Hęc Magiſter. Vbi apertè docet, peccatum originale eſſe ipſam inordinatam inclinationē ſenſus circa proprium obiectum. *Ar.1. q.82. 1.2.* Opinio autem, quæ falſò Magiſtro imponitur, Caiet. potiùs (vt ſtatim dicemus) eſt.

2. Definitio. Peccatum Originale eſt quædam qualitas poſitiua animæ inexiſtens & ægritudo, & langor naturæ, poſitiuè originali iuſtitiæ contrarius. Hæc definitio eſt Caiet. & ante illum fuit

Greg.

Greg. Arim. & Gabrielis. Explicant autem ſuam opinionem hoc modo, nempe, Adam genuit in ſua carne quandam qualitatem ratione inobedientiæ, quam per generationem, & ſeminis infuſionem tranſmiſit in filios, & ipſi in poſteros & ita vſque ad finem mundi. Et caro illa morbida qualitate infecta generat in anima quandam ſpiritualem qualitatem, per quam voluntas inclinatur ad condelectandum appetitui contra rectam rationem, quæ qualitas appellatur peccatum originale: eò quòd tranſmittitur per originem, & eſt ægritudo naturæ. *Greg. Arim. q. 1. & Gabr. q. 2. huius dist.* Hæc opinio videtur falſa. Et ratio eſt, quia ſi in carne noſtra ex cæteris peccatis actualibus, quæ frequentiſſimè committuntur, non generatur aliqua qualitas morbida, neque ex peccato Adæ. Quòniam illud peccatum fuit eiuſdem rationis cum aliis: immò minùs graue, quàm alia peccata, vt ſuprà dictum eſt. Tum etiam, quia nihil ſubſtantiæ Adæ modò manet, nec in proximis eius filiis manſit. Quare neque manet aliqua qualitas corporea, quæ in anima aliquam qualitatem ſpiritualem generet. Deſtructo namquè ſubiecto, pereunt eius accidentia.

Peccatum originale eſt amor terrenorum, ideſt, honorum, diuitiarum, &c. Hanc definitionem eius autores colligunt ex illo. 1. Ioan. 2. Omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, &c. *3. definitio. 1. Ioan. 2.* Hæc definitio non eſt bona. Et ratio eſt, quia ſi amor ſumatur pro actuali concupiſcentia eorum, quæ ſunt in mundo, peccatum actuale, & non originale eſt. Nam originale peccatum, cùm ſit in paruulis, nullatenus actus voluntatis eſt. Si verò pro aptitudine, multò minùs erit peccatum originale. Siquidem in renatis poſt remiſſionem originalis, permanet.

Pecca. origin. eſt inimicitia cum Deo. *4. definitio.* Neque hæc præſtat. Et ratio eſt, quia non poteſt eſſe inimicitia Dei aduerſus hominem: nam tunc in Deo eſſet peccatum. Deus enim dum odit peccatores, non peccat: quia Deum odio habere peccatores, eſt velle eos punire: quæ quidem volitio eſt actus iuſtitiæ punitiuæ, & nullo modo peccatum. Neque poteſt eſſe inimicitia hominis aduerſus Deum: quoniam paruuli ante rationis vſum, habēt peccatū orig. donec per baptiſmū

deleatur:actum tamen inimicitiæ habere haud poſſunt.

5.definit. Pecca. origin. eſt originalis iuſtitiæ priuatio. Neque hæc definitio valet. Et ratio eſt: quia cùm priuatio iuſtitiæ originalis in Adam non fuerit peccatum, ſed effectus peccati, neque erit in nobis peccatum. Tum etiam, quia in paruulis baptizatis non manet peccatum originale, vt fides docet: & tamen permanet iuſtitiæ originalis priuatio.

6.definit. Pecca. origin. eſt reatus, ideſt, oblatio ad pœnam damni, quæ manet ante baptiſmum in illis, qui ex Adam originem trahunt. Hanc definitionem reijcit Magiſter, & merito.

7.definit. *S.Thom.* *Soto.* Pecca. origin. materialiter eſt concupiſcentia carnis: formaliter verò eſt defectus originalis iuſtitiæ. Hæc eſt S. Tho. 1.2.q.82.art.3. in fine corporis artic. eam explicat Soto. lib. 1. de nat.& grat.cap. 8. &c. 9. dicens, concupiſcentiam vocari à D. Tho. materiale originalis peccati: eò quòd ſit primus effectus priuationis iuſtitiæ originalis. Sed expoſitio iſta non ad modum placet. Et ratio eſt; quia Adam non habuit peccatum originale. Non enim traxit illud per originalem propagationem: & tamen habuit concupiſcentiam inclinantem ad immoderatam delectationem. Quare concupiſcentia non eſt primus effectus peccati originalis. Secundò, quia ſi homo crearetur in puris naturalibus, nihilominus haberet concupiſcentiam naturali appetitui rebellem. Tertiò, quia primus, & præcipuus effectus peccati originalis eſt potentia paſſiua *Gen.2.* moriendi, iuxta illud Gen. 2. In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Dicitur in definitione, formale peccati originalis eſſe priuationem iuſtitiæ originalis, cùm ſit potius eius effectus, qui non eſt peccatum. Nam ſicut priuatio gratiæ non eſt actuale peccatum, ſed eius effectus: ita neque priuatio iuſtitiæ originalis erit originale peccatũ, ſed eius effectus.

8.definit. *Albertus Pyghius.* Pecca. Origin. eſt primum Adæ peccatum, nobis imputatum, à quo denominatione extrinſeca dicimur peccatores. Albertus Pyghius eſt autor huius definitionis, cuius ſententiam ſupra in hac quæſt. refutauimus, & in perpetuum exilium relengadam duximus.

Pecca.

Peccat.orig.fuit luxuriæ peccatum. Hæc concluſio eſt Cornelij Agrippæ in quodam opuſculo de peccato originali, & eſt hæretica ſententia hæc, Nam eſt contra text. Gen. 3. Vbi enarrando ſcriptura modum tentationis, & peccatum Adæ, dicit, fuiſſe eſum ligni vetitj ſcientiæ boni, & mali. Deinde quia hæreſis eſt affirmare, naturalem inter primos parentes congreſſum fuiſſe peccatum quando dixit Deus. Creſcite, & multiplicamini. Tandem eſt contra communem omnium ſanctorum conſenſum, qui omnes ad vnum fatentur, illud peccatum fuiſſe inobedientiæ, & eſum ligni vetiti: ſed ſit ſatis iam de hac difficultate diſſeruiſſe. *9. definitio. Cornelij Agrippæ. Hæreſis. Gen. 3. Gen. 1.*

DVB. Quomodo iuſtitia Originalis dicitur debita? *Scot. vbi ſup.*

HOc dubium mouetur propter particulam debitæ, quæ in definitione B. Anſelmi, quam libentiſſimè amplectimur, poſita eſt. Et ratio dubitandi eſt: quia illius dicimur eſſe debitores, cuius habemus præceptum, & Adam non habuit præceptum conſeruandi iuſtitiam originalem, nec paruuli tali præcepto obligari poſſunt, cùm talem iuſtitiam non acceperint: quin potius illa priuati naſcantur.

Bifariam dicitur aliquid eſſe debitum. Primò, quia eſt ſub præcepto: vt dilectio Dei, & contritio poſt peccatum. Secundò ratione beneficij, non quòd habeamus præceptum de illo conſeruando: ſed quia propter acceptum beneficium debemus benefactori omne obſequium in retributionem beneficij accepti. Quo quidem modo ſumus poſt baptiſmum gratiæ acceptæ debitores: quia propter gratiam acceptam debemus Deo omne obſequium in tanti doni retributionem. *1. Nota.*

Licet Deus de facto donum iuſtitiæ originalis Adæ contulerit: voluntate tamen antecedenti omnibus eius poſteris illam dedit, hoc eſt, quantùm fuit ex parte Dei paratus erat illam ſingulis Adæ poſteris conferre, ſi Adam iuſtitiam ipſam non amiſiſſet. *2. Nota.*

Prima Propoſitio.

Singuli Adæ poſteri ſunt debitores iuſtitiæ originalis voluntate antecedente Dei acceptæ ad hunc ſenſum, quòd tenentur in retributionem tanti beneficij & Deo ſubijci, & omne obſequium offerre, eò quod Deus, ſi per Adam non ſtetiſſet, paratiſsimus erat illis iuſtitiam originalem dare. Probatur propoſitio à ſimili in humanis: quemdamodum, ſi rex Ioanni, & eius poſteris ciuitatem cõtuliſſet, quapropter ſuã in regem proditionem priuatus poſteà fuiſſet: tunc Ioannis deſcendẽtes eſſent regi tãti beneficij debitores, eò quòd, quãtùm ex parte regis fuit, eam illis dedit, & de facto ciuitatem accepiſſent, ſi per ſuum patrem non ſtetiſſet: ita in caſu poſito eſt theologandum.

Append.1. Hinc, dicimur filij Adæ illam amiſiſſe: quia in noſtro capite illam amiſimus. Cuius actuale peccatum; vt ſupra in hac q. dictum eſt, per modum habitus in nobis permanet.

Append.2. Hinc, etiam ab eo, qui in puris naturalibus naſceretur, diſtinguimur; quia iſte non accepiſſet iuſtitiam originalem voluntate antecedente Dei. Nunquàm enim fuit ſibi promiſſa, ſicut nobis (vt ex dictis conſtat) fuit promiſſa, & fuiſſet, ſi per Adam non ſtetiſſet, conceſſa. Propter quam promiſſionem debemus Deo omnem obedientiam, & ſubiectionẽ, & obſequium. Et hæc ſine magno malo, & tẽporali, & æterno, ſi non reſipiſcimus, minimè præſtamus. Vtinam reſipiſcamus, & vitam in meliùs ſemper commutemus.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XXXI.

IN hac diſt. Magiſter tractat, quomodò peccatum originale in poſteros per generationem tranſeat. Comprehenduntur, quæ præcipua ſunt, duabus concluſionibus. Prima eſt. Originale non tranſit: vt quidam exiſtimant, à parente in prolem, eò quòd anima prolis ex anima patris priuata iuſtitia originali naſcatur. Et ratio eſt; quia anima non generatur ex traduce, hoc eſt, per traductionem carnis, & ſeminationem;

nationem, ſed tantùm modò creatur à Deo. Secunda concluſio. Ratio, ob quam tranſit originale peccatum cum ipſa natura, eſt: quia tempore, quo parentes copulantur, interuenit in ipſa copula, vitioſa, atquè immoderata concupiſcentia libidinoſa, nempè, delectatio. Quam probat autoritate D. Auguſt. de fide ad Petrum. Abſoluetur diſtinct. hæc, duabus quæſtionibus explicatis.

Quæſt. I. De traductione, ſiue contractione peccati Originalis.

FInis quæſtioni imponetur, aliquot difficultatibus enucleatis. *Alex. Alen. q. 106. m. 3. & 4.*

Prima diffic. Vtrùm peccatum parentis in poſteros tranſeat?

S. Tho. 1. 2. q. 81.
S. Bona.

HÆc difficultas iam quæſt. præcedenti, & præcipuè in prima difficultate fuit expoſita. *Scot. Durand. Ricard. & alij hac diſt.*

Secunda diffic. Eſt ne generatio medium, quo peccatum primi parentis in poſteros traducitur?

ESſe peccatum per originalem propagationem traductũ ratione naturali conſtare non poſſet, niſi Deus hoc reuelaſſet: quemadmodum ex variis locis ſacræ ſcripturæ reuelatum fuiſſe colligitur. Lege difficultatem primam proximæ quæſtionis, vbi definitum eſt, de fide tenendum eſſe, fuiſſe reuelatum. Declarare cauſam, & modum, quo traducitur, difficile eſt explicatu. Eſt tamen hoc excutiendum, propter hæreticos: nam ad catholicos magis ſpectat remedium contra originale citò adhibere, quàm modum, quo contrahitur, quærere. *Doct. vbi. ſ.*

Variæ ſunt circa hanc difficultatẽ opiniones. Prima poſita eſt

eſt in prima concluſione litteræ Magiſtri, quæ eſt erronea. Quia anima filij non producitur ab homine, ſed creatur à

Hæreſis Tertulliani. Deo. Huius autem erroris autor fuit Tertullianus, vt D.Aug. docet in lib. de hæreſibus, ad quod vult Deum c.86. in quem

D.Aug. *Caſtro.* errorem diſputat Caſtro. Contra hæreſes verbo anima: hæreſi 5. Secunda opinio, vt refert S.Thom. tenet, culpam traduci

S.Bona. vbi. ſ.art.1.q.1. in prolem, etiam ſi anima non traducatur: propterea quod corporis defectus traducitur à parente in prolem. Leproſus enim generat leproſum. Hanc, & primam refutat S.Thom. vbi ſu-

S.Tho.q.81. art.1. prà. Tertia opinio eſt Henrici de Gandauo, qui inter alia affirmat, quòd voluntas Adæ genuit in carne ſua quandam qua-

Scot. *Henricus.* litatem morbidam, ſcilicet, peccati fomitem, inclinantem voluntatem ad condelectandum inhoneſtè appetitui ſenſitiuo. Contra hanc opinionem argumentatur Scot. vbi ſup. In primis enim talis propoſitio eſt falſa. Nam homo in puris naturalibus haberet in carne ſua fomitem peccati, & non efficeretur à voluntate peccante: ſiquidem abſque voluntate carni ineſſet. Quarta opinio eſt D. Auguſt. quæ continetur in ſecunda concluſione litteræ Magiſtri. Lege Scotum. qui D. Aug. interpretatur. Sed prius ad pleniorem intelligentiam animaduerte ſequentia.

1. Animad. Iuſtitiam originalem datam fuiſſe Adæ, & in poſteros ſi non peccaſſet, fuiſſe traducendam: eſt de fide: vt ſupra fuit explicatum, licet in ſcriptura ſacra expreſſe non contineatur. Et ratio eſt, quia vtrumque per neceſſariam conſequentiam ex ijs, quæ in ſacra ſcriptura traduntur, colligitur. Nam Eccleſi. 17. legitur. Deus creauit de terra hominem. Et paulò poſt. Et ſecundum ſe veſtiuit illum virtute, id eſt, originali virtute, prout frequenter exponitur. Tum etiam, quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per illud fuerunt priuati deſcendentes Adæ aliquo dono ſupernaturali, quatenus peccatum naturæ erat: ergo ſi non peccaſſet, tale donum ad omnes poſteros traductum fuiſſet.

2. Animad. Vnus, vt ſit alterius naturalis filius, requiritur: vt pater habeat ſe actiuè, mediante generatione, per rationem ſeminalem: quæ quidem ſeminalis ratio eſt virtus actiua ſemini inexiſtens, cōcurrens ad formationem corporis organici, vel

ſaltem

ſaltem ad trāſmutationes præuias, antequàm corpus organicum producatur, ſcilicet, quando ex ſemine, quod in vtero ſex primis à conceptu diebus lacti ſimile exiſtit, ſanguis nouem proximis diebus generatur. Duodecim deinde alijs in carnem conuertitur: poſteà embryon producitur, quod eſt fœtus in vtero conceptus; antequàm lineamenta ſuæ ſpeciei accipiat, quod ferè ſolet accidere circa quadrageſimum ſecundum à conceptu diem, &c.

Hinc Heuæ, quàmuis fuit formata ex ſubſtantia Adæ, ideſt, ex eius coſta, non fuit pater Adam: quia in eius productione nullam habuit actiuitatem. Conſtat enim nullam habuit ſeminis virtutem. Append. 1.

Hinc, ſi dæmon deferret ſemen Petri ad viſcera alicuius fœminæ, ex quo generaretur aliquis, ille eſſet filius Petri: quia deſcenderet à Petro per rationem ſeminalem, per quam Petrus in illa generatione actiuè ſe haberet. Append. 2.

Hinc de ratione patris naturalis eſt; vt concurrat actiuè ad generationem prolis, quæ actiuitas eſt in ſemine deciſo ab ipſo patre, atque poſt mortem dicitur pater, mediante ſeminis virtute generare poſthumos. Appen. 3.

Hinc generatio naturalis hominis eſt eius productio paſſiua, non per aliam virtutem, quàm per rationem ſeminalem. Quæ ratio ſeminalis non eſt ipſum ſemen; ſed virtus actiua ſemini (vt diximus) inexiſtens. Appen. 4.

Hinc Chriſtus, quatenus homo, non fuit filius naturalis Adæ: quia, vt Scot. docet, de ratione filiationis naturalis eſt: vt ratio ſeminalis ſit virtus actiua totalis; & ad generationem Chriſti concurrit olim virtus Virginis ſanctiſſimæ, & eius ſubſtantia, quæ nō fuit virtus actiua totalis. Fuit enim Chriſtus conceptus virtute Spiritus ſancti. Atque ita nō fuit filius naturalis Adæ. Lege eundem Scotum diſt. 3. lib. 3. Appen. 5. *Scot. in 3. d. 4. ad argum. pro, ideſt, opinione.*

Hinc, Chriſtus de lege non contraxit originale: quia non fuit filius naturalis Adæ, & lex, in quo omnes peccauerunt, ſolos filios naturales comprehendit (dempta Virgine ſanctiſſima) qui per rationem ſeminalem deſcendunt: Chriſtus verò: vt ex dictis conſtat, ſolùm per corpulentam ſubſtantiam deſcendit. Appen. 6. *Ad Rom. 5.*

CONCLVSIO.

Medium, quo peccatum originale ad nos traducitur, eſt natura lis generatio, quæ per rationem ſeminalem vtriuſquè parentis fit. Hæc concluſio ex animaduerſionibus poſitis colligitur. Peccatum enim originale non contrahunt, niſi filij naturales Adæ, ideſt, ab ipſo naturaliter deſcendentes. Et nullus eſt filius naturalis alterius, niſi immediatè, vel mediatè ab ipſo per naturalem generationem deſcendat. Deinde ſi Adam non peccaſſet iuſtitia originalis ad nos per naturalem generationem traducta fuiſſet: ergo, & peccatum originale per naturalem generationem ad nos traducitur. Eadem enim eſt vtriuſquè ratio. Tandem; quia ſicut iuſtitia Chriſti nobis cauſaliter ſine meritis noſtris per generationem ſpiritualem, quæ fit in baptiſmo, imputatur: ita, & peccatum originale nobis ſine demeritis noſtris imputatur per naturalem generationem. Fuit enim primus Adam forma, & exemplar Secundi. ſ. Chriſti. R. N. quantùm ad cummunicationem malitiæ vnius, & virtutis alterius.

Ad Rom. 5. Appen.7. D. Aug. S. Bona. vbi §. vlti. art. 2. Alex. Alen. vbi. §. m. 1. in opponẽdo, & reſpõdẽdo & m. 3. ar. 1. & in 3. p. q. 39. in declaratiõe primi mandati decalogi. S. Th. vbi §. art. 2.

Hinc, medium, quo originale peccatum per multas generationes traducitur, eſt libidinoſa deciſio ſeminis, quod concupiſcibiliter per immoderatam delectationem coniugalis actus ſeminatur: vt frequentiſſimè ſcholaſtici ex mente D. Auguſt. loquuntur: ad hunc ſenſum, quòd generatio fit à parentibus iuſtitia originali priuatis, quæ priuatio eſt cauſa immoderatæ delectationis, ex quo ſemine, tanquàm à cauſa totali generatur corpus, in quo infunditur anima, conſtituens filium naturalem Adæ, iuſtitia originali priuatum, quæ priuatio eſt tota quidditas originalis peccati. Ita interpretatur D. Auguſt. Scotus in hac diſtinct. 31.

Tertia diffic. Vtrum alia peccata parentum præter primum peccatum filijs imputentur?

1. Nota.

VT Clariùs veritas huius difficultatis innoteſcat, ſunt quædam prænotanda.

Diuiſio.

Proprietates, quæ homini inhærent, vel ſunt perſonales

ſonales ratione indiuidui, & ſuppoſiti, vt grammaticum, vel philoſophum, cæcum, aut claudum, &c. eſſe: vel ſunt naturales, quæ ratione totius ſpeciei conueniunt, vt eſſe bipedem, riſibilem, beatificabilē, &c. Quæ hoc inter ſe differunt, quòd primæ in filios non traducuntur. Non enim philoſophus philoſophum generat: ſecundę verò ad filios ſimul cum ipſa natura traducuntur. Quia ſunt paſſiones à natura inſeparabiles, & à differentia ſpecifica fluentes. *2. Nota. Subdiuiſio.*

Proprietates, vel conueniunt perſonæ, ſecūdum ſe ipſam, vt ſunt perfectiones acquiſitæ: vt virtutes morales, & differentiæ indiuiduales. v. g. velocitas ad currendum, ingenij habilitas, &c. vel conueniunt perſonæ ex diuinæ gratiæ dono. Talia ſunt dona infuſa: vt donum linguarum, prophetiæ, miraculorum, & vno verbo gratiæ gratis datæ. *3. Nota.*

Proprietates naturæ, quæ inſunt toti ſpeciei, hoc eſt, ſingulis indiuiduis naturæ humanæ, etiam ſubdiuiduntur. Nam vel fluunt à forma ſpecifica, vt quæ à rationabilitate proficiſcuntur: vel ſunt donum gratiæ diuinæ. Quod quidem donum non emanat à forma ſpecifica: ſed conceditur à Deo ſingulis humanæ naturæ iudiuiduis: ideoquè dicitur naturale. Tale fuit vnicum tantùm donum, nempe, originalis iuſtitia, quæ ſi Adam non peccaſſet, fuiſſet ad ſingula indiuidua traducenda, ac ſi eſſet proprietas naturalis ex forma ſpecifica trahens originem. *Subdiuiſio.*

Hinc, quemadmodum virtutes ſunt, vel perſonales, vel naturales: ſimiliter, & vitia ſunt duplicia. Nam eſt vitium, ſiue peccatum perſonæ, per quod virtus perſonæ deſtruitur, nempe, gratia habitualis. Eſt & vitium naturæ per quod virtus naturæ, nempe, iuſtitia originalis deſtruitur. Et ratio eſt; quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum, dicitur, & alterum, & vitium, & virtus oppoſita ſunt. Append. 1.

Hinc, ſicut perſonales virtutes per generationem non traducuntur: ita neque vitia perſonalia traducentur: & vt virtus naturalis, iuſtitia, ſcilicet, originalis fuiſſet per generationem traducenda: ita, & eius defectus, & priuatio traducitur. Et ratio ex communi philoſophorum ſententia eſt; quia contrariorum eadem eſt diſciplina. Quod intellige, Append. 2.

 quan-

quantùm ad inhærendum, vel non inhærendum.

CONCLVSIO I.

Solum primum Adæ peccatum per generationem in poſteros traducitur, & nobis ad culpam imputatur. Hæc concluſio eſt de fide. Et probatur ad Roma. 5. Vnius delicto multi mortui ſunt. Et iterum iudicium ex vno, ſcilicet, delicto in condemnationem. Et rurſus vnius delicto, &c. vbi nunquàm dixit delicta in plurali; ſed delictum. Item ſicut per vnius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi, &c. non dixit per inobedientias. Vnde ſolum vnicum Adæ peccatum, & non cætera nobis ad culpam imputatur. Et ratione ex notabilibus poſitis confirmatur: quia ſolum Adæ primum peccatum fuit peccatum naturæ, & ſolum illud imputatur poſteris: vt conſtat ex D. Paulo. Qui non dixit, ex peccatis, vel delictis: ſed ex vno peccato, & ex vno delicto.

Ad Ro. c. 5.

CONCLVSIO II.

Cæterorum parentum peccata poſteris ad culpam minimè imputantur. Hæc concluſio colligitur ex prima. Et ratio eſt; quia omnia peccata cæterorum parentum ſunt perſonalia tantùm, quæ ad poſteros: vt ex prænotatis conſtat non traducuntur.

1. q. 4. can. crimen 23. q. 4. can. ſi quis Alex. Alen. vbi ſuprà. S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 8. Scot. in. 1. d. 41. Echius in centuria. 3. Marſil. in. 1. d. 46. & alij vbi ſuprà. & Gratianus diſt. 56. Exod. 20. Nota.

DVB. Cur ergo ſæpe propter peccata parentum filij puniuntur?

Ratio dubitandi eſt: quia cùm conſtet peccata parentum non traduci in filios, præter primum Adæ peccatum, cur Deus Exod. 20. dicit. Ego ſum Dominus, &c. viſitans iniquitatem patrum in filios, vſquè ad tertiam, & quartam generationem, &c.

Pœna, vel eſt diuina, quæ à Deo infligitur: vel eſt humana, vt quæ à lege humana ciuili, vel canonica præſcribitur. Prima rurſus, vel eſt temporalis, vt ſunt tribulationes, quibus flagellamur, vel eſt æterna. Et hæc vel eſt pœna damni, vel ſenſus, de qua lege verbo pœna in indice florum. 4. lib.

Prima

Prima Propoſitio.

Filij nunquàm pœna æterna ſenſus, propter peccata parentum, niſi illa imitauerint, puniuntur. Hæc propoſitio eſt de fide. Et habetur expreſſè Ezech. 18. Sicut anima patris, ita anima filij mea eſt; filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij. Hoc idem definitum eſt in can. quæris de conſecrat. diſtinct. 4. & penultim. & de pœnit. diſtinct. 4. can. cùm ita puniantur. & 1. q. 4. & 24. quæſt. 3. in ſumma. Hoc idem proponitur & de regulis iuri. lib. 6. cap. non debet. Notanter dicitur pœna ſenſus: nam de pœna damni, quæ originali peccato debetur, poſtea dicemus. Secundò non fruſtrà dictum eſſe putes: niſi illa imitauerint, vt ſi filius hæretici patris malitiam imitetur: quia tunc potiùs peccata filiorum, quàm parentum caſtigantur. *Ezech. 18.*

Secunda Propoſitio.

Pœna diuina tẽporali ſæpiſſimè filij, ꝓpter peccata parẽtũ, puniũtur. Hæc etiã eſt de fide. Et probatur loco Exod. in principio dubij citati. Ego dñs, &c. viſitans, &c. Extant innumera exẽpla ſacræ ſcripturæ de hac re. Lege omninò can. in 1. concluſione citatos, & D. Greg. exẽplum in dialog. quẽ explicat S. Thom. 2. 2. q. 108. Eſt enim filius pars patris, quò ad corpus. *D. Greg.* *S. Tho.*

Hinc, etiam è contra, propter bonam parentum vitam, multa filiis Deus bona largitur. Et ratio eſt, quia Deus pronior eſt ad miſerendum, quàm ad puniendum. Hoc docuit D. Anſelm. de concept. Virg. c. 28. in fine dicens. Non nego, propter merita bonorum parentum filiis multa, & magna beneficia corporis, & animæ impendi. *Append.* *D. Anſelm.*

Tertia Propoſitio.

Filij pœna humana, ꝓpter delicta parẽtũ, caſtigãtur. Cõſtat primo ex iure canonico: nã, propter clericalẽ dignitatẽ, filius ex adulterio natus nõ poteſt ad ſacros ordines ꝓmoueri. Talis enim dignitas vilibus, & infamibus pſonis cõmitti nõ debet. Extra de exe. prœla. c. inter. Secũdò etiã iure ciui. propter crimẽ læſæ maieſt. paterna hæreditate priuãtur: vt in. l. qſquis

C.ad.l.Iuliam maieſtatis. Vbi pœna confiſcationis bonorum, & deportationis bonorum, & deportationis filiorum, & vltimi flagitij delinquentium puniuntur.

Quarta diffic. Vtrùm ſi Adam non peccaſſet, peccãte Cain, eius filij in peccato conciperentur?

Scot. *S. Thom.* *Conrado.* SEntentia Scoti vbi ſuprà, hac diſt. in ſol. ad.2. quæ etiam videtur eſſe S.Tho.de malo q. 5.art.4.ad vltim.& Conradi art.2.huius q.continetur ſequenti concluſione.

CONCLVSIO I.

In tali caſu naſcerentur filij Cain cum originali peccato. Et ratio eſt, quia reliqui parentes ab Adam accipiſſent à Deo iuſtitiam originalem pro ſe,& pro tota eius poſteritate, & ex conſequenti eſſent debitores habendi illam ſibi, & toti eorum poſteritati,& ſimiliter amitterent ſibi,& ſuæ poſteritati. Nihilominus tamen oppoſita opinio eſt probabilis admodũ, & ad illius confirmationem animaduerte, quod ſequitur.

Animad. Filius naturalis bifariam accipitur. Primò reſpectu immediati parentis. Secundò reſpectu cæterorum omnium aſcendentium, quorum etiam dicitur filius naturalis: eò quòd ab ipſis per multas generationes deſcendat. Vnde omnes aſcendentes vocantur patres, & omnes deſcendentes filij. Hoc ſacra ſcriptura paſſim docet. Nam *Luc.1.* Luc.1. legitur. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham, & ſemini eius in ſæcula. Et ibidem Zacharias. Iuſiurandum, quod iurauit ad Abraham patrem noſtrum,&c.Et *Matth.1.* Matth.cap.1.Chriſtus filius Dauid,& filius Abrahæ appellatur,licet per multas generationes ab eis deſcenderit.Lege etiam cap. nam, & rex Nabuchodon. extra de verb.ſignific. Iuris etiam periti omnes aſcendentes patres, & deſcendentes omnes filios appellant: vt conſtat in l.appellatione parentis de verb. ſignific. & in. l. liberorum appellatione eodem tit. licet ſtrictiùs hac ſignificatione etiam vtantur:vt patet in.l.iuriſconſultus.§.item liberi. ff. de grad.& affinita.

CON-

CONCLVSIO II.

Poſteri Cain, vel alterius patris peccantis, poſt Adam, cum iuſtitia originali naſcerentur. Et ratio eſt; quia iuſtitia originalis data fuit. Adæ, & eius filijs naturalibus: ſed filij cuiuſcúquè progenitoris deſcendentis ab Adá fuiſſent filij naturales Adæ: vt conſtat ex animaduerſione poſita: ergo, ipſo Adam non peccante, quamuis cęteri progenitores peccarent, naſcerentur eorum filij cum iuſtitia originali. Quam volueris, ex ijs duabus opinionibus poteris eligere.

Quinta diffic. Si Adam, antequàm peccaret, genuiſſet filios in ſtatu innocentiæ, iuſtitia originali præditos, iſti iam geniti, Adam poſtea peccante, amitterent ne iuſtitiam originalem?

SEcundum diuinam legem nemo poteſt à gratiá, & amicitia Dei cadere, nec dono aliquo ſpirituali, quod iam habet per peccatum alienum priuari. Ita enim intelligendus eſt locus Ezech. 18. Filius non portabit iniquitaté patris, ideſt, filius non priuabitur gratia accepta ob parentis demeritum. *Nota.* *Ezech. 18.*

CONCLVSIO.

Tunc, ſi poſt filiorum natale: vel conceptionem contigiſſet primum hominem peccare, retinuiſſent filij iuſtitiam originalem, tanquàm donum perſonale ſubdens ſenſitiuam rationi: non autem tanquàm donum naturæ transferendum in poſteros. Ratio primæ partis eſt iuxta notabile poſitum: quia iniquum eſt filium ob demerita parentis dono aliquo ſpirituali, quod iam habet, priuari. Ratio ſecundæ partis eſt: quia ſæpe ſupra diffinitum eſt ſolum primum parentem ſibi, & poſteris naturaliter propagatis iuſtitiam originalem accepiſſe.

S.Th. vbi. ſ. art. 4. Durand. hac d.q.2. et alij vbi. ſ.

Sexta diffic. Si aliquis generaretur modò miraculosè ex carne humana, quemadmodum Heua fuit formata ex coſta Adæ, contraheret ne Orig. peccatum?

CONCLVSIO.

MInimè contraheret. Et ratio ex ſupradictis in hac quæſtione manifeſtiſſima eſt: quia deſcendere ſecundum rationem ſeminalem ab Adam eſt cauſa contrahendi peccatum originale. Et qui formaretur miraculoſè de manu, vel pede alterius hominis, non deſcenderet ab Adam ſecundum rationem ſeminalem, ſecundum quam dicitur filius naturalis Adæ: ſed ſecundum corpulentam ſubſtantiam: atquè ita non contraheret originale.

Append.

Hinc, Chriſtus de lege non potuit contrahere originale: quia non fuit formatus ex ſemine virili, quamuis fuerit formatus ex carne propagata ad Adam, ſcilicet, ex puriſſimo ſanguine ſanctiſſimæ Virginis.

Alex. Alen. m. 3. art. 2. S. Tho. art. 5. vbi ſup.

Septima diffic. Vtrùm, ſola Heua peccante, filij originale peccatum contraxiſſent?

CONCLVSIO.

Eccl. 25.

QVamuis Heua viro ſuo occaſio fuerit peccandi: nihilominus tamen, ſola illa peccante, filij originale peccatum non contraxiſſent. Ratio primæ partis eſt, quia à muliere initium peccati, ideſt, occaſio, & per eam omnes moriuntur. Ratio ſecundæ partis eſt: quia iuſtitia originalis, vt ſæpe hactenus inculcauimus, data fuit Adæ, tanquàm capiti naturæ, & non Heuæ. Diuina enim ordinatione factum eſt: vt iuſtitia originalis non perderetur ex omni parte, quò ad vſq; vir, qui erat caput naturæ præberet aſſenſum.

Quæſt.

Quæſt. II. De ſubiecto peccati Originalis?

HÆC Quæſtio, vnico tantùm articulo propoſito abſoluetur. Reliqui vero, quia faciles ſunt, conſultò prætermittuntur.

Alex. Alen. q. 106. m. 4. & S. Tho. 1. 2. q. 83. S. Bona. hac diſt.

Artic. vnicus. Quodnam eſt immediatum Originalis peccati ſubiectum?

TRes ſunt opiniones circa hunc artic. Prima eſt Duran. aſſerentis, peccatum originale immediatè ſubijci in carne, ſcilicet, in potentia ſenſitiua viſus, auditus, &c. Secunda eſt S. Thom. affirmantis, peccatum originale immediatè eſſe in tota eſſentia animæ. Tertia opinio eſt Scoti diſt. 32. Notabili ad argumenta ſecundæ quæſtionis, ad quintum. Hanc opinionem tenuit anteà D. Bona. hac diſtinct. art. 1. quæſt. 2. Et cenſet eodem modo de hac quæſt. atquè de quæſt. ſubiecti gratiæ (vt ſupra diſſeruimus) eſſe theologandum.

Duran. hac d. 31. q. 3. S. Tho. art. 2. vbi. s. Scot. D. Bona.

CONCLVSIO.

Peccatum originale immediatè non in intellectu: ſed in voluntate ſubijcitur. Et ratio eſt; quia peccatum originale noſtrum eſt peccatum Adæ actuale iuxta ſenſum ſupra poſitum, & peccatum Adæ fuit in voluntate eius ſubiectiuè: ergo, & noſtrum erit in noſtra volũtate, & in illa ſubijcietur. Nam cùm de ratione cuiuſcunquè peccati ſit, quòd ſit voluntarium: erit profectò in voluntate. Tum etiàm quia iuſtitia originalis erat immediatè in voluntate, quoniam per eam dominio deſpotico appetitui ſenſitiuo dominabatur: ergo peccatum, quod eſt priuatio illius iuſtitiæ, erit immediatè in voluntate. Oppoſita enim circa idem nata ſunt fieri. Sed de iis latiùs in controuerſiarum lib.

Diſtinct.

Diſtinct. XXXII. In qua Magiſter de remiſſione peccati Originalis verba facit.

D. Aug. Alex. Alen. q. 106. m. 6. in 2. p. & in 4. p. q. 2. m. 5. per totum & q. 4. m. 7. ar. 5. §. 1. & q. 5. m. 4. ar. 2. §. 1. ad arg. S. Th. 1. 2. q. 81. ar. 3. ad 3. & in 3. p. q. 68. art. 1. & 2. S. Bona. toto art. 1. Scot. q. 1. Duran. q. 1. et Ricard. et alij hac diſt. Caſtro verb. baptiſmus. Cōtra hære-ſes hæreſi. 4. et 5. et 11. Soto lib. nat. et gra. c. 11. et 12.

TRes proponit quæſtiones Magiſter in hac litera. Et prima eſt. An peccatum originale per baptiſmum remittatur? Cui reſpondet. Remittitur quantùm ad reatum, ideſt, quantùm ad pœnam damni peccato originali reſpondentem. Manet enim homo filius Dei adoptiuus. Minuitur etiam virtus concupiſcentiæ peccati originalis per gratiam baptiſmalem: non tamen extinguitur. Siquidem manet ad exercitium virtutis. Hanc reſponſionem multis locis D. Aug. probat. Secunda quæſtio eſt. An ſicut per baptiſmum tollitur originale totaliter, etiam fœditas carnis, quæ eſt macula, & horror ex libidinoſa generatione contractus, tollatur? Citat duas contrarias ſententias, quarum vltima tenet non tolli: quia manet in baptizatis concupiſcentia, ideſt, inclinatio ad immoderatam delectationem. Tertia quæſtione quæritur? Quuomodò peccatum originale ſit voluntarium? Cui reſpondet cum D. Auguſt. eſſe voluntarium in ſua cauſa, prout ſupra in hoc tractatu fuit à nobis expoſitum.

Quæſt. I. Vtrùm peccatum Originale per baptiſmū remittatur?

IN Hac quæſt. ſolùm eſt nobis contra lutheranos agendū, qui affirmant nec originale, nec actuale peccatum remitti: ſed ſolùm non imputari ad gehennam. Animaduerte primùm, vt quæſt. hæc perſpicua magis reddatur ea, quæ in floribus. 4. lib. ſentent. leguntur de ſacram. in genere artic. 3. q. 2. & de baptiſm. q. 2. art. 1.

CONCLVSIO.

Peccatum originale per baptiſmum remittitur. Hæc eſt de fide contra lutheranos. Et probatur primùm Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, &c. Hinc, ſic colligo

colligo argumentum. Per baptiſmum renaſcitur homo ſpiritualiter: ergo per baptiſmum remittitur omninò originale. Et ratio eſt, quia ſi non remitteretur, nõ eſſet regeneratio. Regeneratio enim peccati remiſſio cum infuſione gratiæ eſt. Et ad Rom. 5. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit, & gratia: & ſicut regnauit peccatum in mortem, ita, & gratia regnet per iuſtitiam in vitam æternam per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Quare ſi in baptizatis, vt B. Paul. affirmat, regnat gratia, nullum profectò regnat peccatum, neque originale, neque actuale mortale. Sunt enim incompatibilia. Eſt etiam diffinita ad verbum in concil. Trid. ſeſſ. 5. can. 5. Ratione confirmatur: quia cùm malitia Adæ per generationem carnalem nobis imputetur: ita vt cum peccato originali naſcamur: imputabitur quoquè nobis per generationem ſpiritualem obſequium Chriſti; ita vt originale peccatum omninò remittatur. Aliter enim potentior eſſet malitia Adæ ad nocendum, quàm Chriſti Ieſu obſequium ad ſanandum. Quod eſt hæreticum, & contra D. Paul. dicentem. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit, & gratia. Non enim ſicut delictum, ita & donum.

Ad Rom. 5.

Ad Rom. 5.

DVB. Cur ad remiſsionem Originalis vnum tantum eſt remedium, nempè, baptiſmus?

Alex. Alen. 4. p. q. 5. m. 4. art. 2.

Ratio dubitandi eſt, quia contra venialia plura dantur remedia. Reſpondeo: quia veniale pluries, & infinities reiteratur (Non enim eſt iuſtus in terra, qui non peccet) ideò contra illud plura ſunt remedia: at verò quia originale ſemel tantùm contrahitur, vnicum eſt cõtra illud remedium, nempè, baptiſma, quod ſemel tantùm adhibetur, & quo homo, vt modò diximus, ſpiritualiter regeneratur. Et licet pœnitentiæ ſacramentum, quod principaliter contra actuale mortale eſt inſtitutum; vnum ſit in ſpecie: multoties tamen reiteratur: proptereà quòd multoties mortale peccatum iteratur.

Eccl. 7.

In hac q. cõfutata eſt hæreſis lutheranorũ in princ. q. poſita. *Hæreſis Lutheri.*

Alex. Alen. q.95.m.2.per totum, & q. 106.m.7. in. 2.p.& S.Th. 1.2.q.85. art. 3.& 5.B. Bo. art.2.& reliqui hac diſt. Soto vbi ſup. c.13. Vega. lib.2.ſuper concil. Trid.

Quæſt. II. De effectibus peccati Originalis.

QVoniam de effectibus peccati infrà de peccato actuali erit iterum diſputandum, nunc breui me expediam.

CONCLVSIO I.

Primus effectus originalis peccati eſt pœna damni, ideſt, exilium à gloria, ſiue priuatio viſionis diuinæ. Probatur ex D.Paulo dicente: eramus natura filij iræ. Nam per iram diuinam, pœnam damni, qua plectitur originale peccatum, intelligit.

Ad Epheſ. 2.

CONCLVSIO II.

Secundus effectus eſt rebellio potentiæ ſenſitiuæ aduerſus rationem. Cuius ratio eſt, quia appetitus ſenſitiuus per iuſtitiam originalem cohibebatur, quo minus circa ſuum obiectum immoderatè delectaretur, qua ſemel amiſſa, illico caro concupiuit aduerſus ſpiritum. Scriptum enim eſt. Gen. 2. Erat autem vterque nudus, & non erubeſcebant: propterea quòd per iuſtitiam originalem nullum motum beſtialem patiebantur. Et ſtatim poſt peccatum aperti fuerunt eorum oculi, & fecerunt ſibi perizomata: vt tegerent verenda: quia mox poſt peccatum paſſi fuerunt carnis rebellionem aduerſus ſpiritum. Lege ſuprà diſt. 19. & 30.

Gen.2. Gen.3.

CONCLVSIO III.

Tertius effectus fuit vulneratio in potentiis animæ. Fuerunt autem vulnera, ignorantia reſpectu intellectus: quia eſt ſubiectum prudentiæ. Et malitia in voluntate, quæ eſt iuſtitiæ ſubiectum. Et imbecillitas contra fortitudinem ad reſiſtendum peccato. Et concupiſcentia ad immoderatam delectationem contra temperantiam. Et probatur. Luc. 10. exemplo hominis deſcendentis ab Hieruſalem in Hierico, qui fuit à latronibus expoliatus, & plagis inflictis, ſemiuiuus relictus. Per quas plagas de conſenſu omnium Theologorum prædicta vulnera intelliguntur: quia licet naturales potentiæ maneant integræ poſt peccatum, quantùm ad eſſentialia: non tamen quantùm ad ſuas operationes. Illuſtrat S. Thom. hanc doctrinam ſequenti exemplo. Nam ſicut corpus

Luc.10.

pus diaphanum (vt aer) denſitate tenebrarum inuolutum manet integrum, quò ad potentiam paſſiuam recipiendi lumen: non tamen poteſt lumen præ denſitate nebulæ recipere, vt in aere, tempore, quo viget nebula, experimur: ita à ſimili natura noſtra eſt capax tantæ perfectionis poſt peccatum, ſicut anteà: non tamen poteſt rectè, faciliter operati, propter priuationem iuſtitiæ originalis, quæ appetitum ſenſitiuum, ne contra rationem inſurgeret, cohibebat. Hæc de effectibus ſpiritualibus.

CONCLVSIO IIII.

Corporale effectus originalis peccati quàm plurimi ſunt, qui Gen. 3. recenſentur. Quorum præcipuus eſt mors, iuxta illud. Puluis, & in puluerem, &c. Et vniuerſæ quoquè calamitates temporales, & corporales, quas patimur, ſunt peccati originalis effectus. Colligitur apertiſſimè ex eodem. 3. cap. Geneſeos.

Hinc, confutatur hæreſis Lutheranorum, à quibus alij effectus peccati originalis numerantur, nempè, ignoratio Dei, contemptus Dei, vacare metu, & fiducia Dei, odiſſe iudicium Dei, fugere Deum iudicantem, iraſci Deo, deſperare gratiam, habere fiduciam rerum præſentium. Hoc autem aſſerere eſt erroneū. Et ratio eſt, quia effectus peccati originalis ſunt, qui ex natura rei ſecundum diuinam legem ex eo, nulla interueniente noua voluntate, ſubſequuntur, & qui in pœnam originalis culpæ ſunt omnibus paruulis ante vſum rationis, & adultis communes. Aliter enim omnia peccata humana effectus peccati originalis dicerentur, quod eſt nomine effectus abuti. Niſi dicas eſſe remotiſſimos effectus: eò quòd per concupiſcentiam iuſtitia originali deſtitutam, voluntas ad conſentiendum incitatur.

Gen. 3.
Caſtro verb. Adam hæreſi. 4.
Hæreſis Luther.

Magiſt. Sent. Diſt. *XXXIII.*

IN Hac diſtinct. proponit Magiſter vnicam quæſt. ſ. An cæterorum parentum peccata filijs imputentur, quemadmodum fuit peccatum Adæ imputatum? Hæc quæſt. ſupra à nobis ſoluta eſt.

Alex. Alen. q.106. m. 10. in.2.p. & in 4.p.q.4.m.2. art.1. §.2.ad arg. & apud S.Tho. 1.2.q. 83. art.4. Thomiſtæ, & idem B. Thom.d. hac & q.5. de malo.

S. Bona. art. vlt.

Scot.q.vnic. Duran. q. 3. Ricar. & alij hac d. 33. Soto vbi ſup. c.14.

D. Aug.

D. Greg. lib. 9.mor.c.12.

Arim.

Error.

Ad Rom.5.

Abulen. q.665.

Matth.25.

Quæſt. vnica. Vtrùm morientes cum ſolo Originali peccato pœna ſola damni puniantur?

HANC Quæſt.proponit Scot. in hac diſtinct. & alij. Et cùm nihil de pœna iſtorum paruulorum ſit ab eccleſia definitum,nequè aliquid certum ex ſacra ſcriptura colligatur,hinc fit:vt quot ſunt capita,tot ſint opiniones,& ſententiæ. Prima ſententia tenet tales infantes eſſe etiam pœna ignis æterni puniendos. Et eſt D. Aug. lib. de fide ad Petrum cap.24.Et in ſermone de baptiſmo paruulorum. Temperatquè D.Aug.hanc ſuam ſententiam lib.1.de peccatorum meritis,cap.16. & in Enchirid.cap.93. & lib.5. contra Iulianum dicens,hanc pœnam futuram eſſe omnium mitiſſimam. Idem omninò cum B.Aug.ſentit D.Greg.quibus adhæſit Greg.Arimin. hac diſt. Vocanturquè ob id tortores paruulorum, qui hanc opinionem ſequuntur. Eſtquè iam tanquàm dura ab omnibus exploſa. Secunda ſententia aſſerit, propriè loquendo, originale peccatum nec pœna damni propriè, nec pœna ſenſus puniri. Hæc autem ſententia eſt hæretica: quia paruulos non eſſe futuros in vera pœna, & damnatione eſt contra fidem. Nam dicit B. Paul. Iudicium quidem ex vno in condemnationem.Et ſi propriè non punirentur, non eſſet propriè peccatum, quod eſt contra omnes doctores confitentes, peccatum originale eſſe propriè peccatum,& aliqua pœna puniri. Tertia ſententia eſt opinantium, pœnam dictorum paruulorum eſſe maximam, & ingentiſſimam.Hæc etiam videtur falſa, cùm ſit contra omnes theologos dicentes, infantes mitiſſima pœna plectendos. Quarta ſententia eſt Abulenſis docentis torqueri, præter pœnã damni, non quidem pœna ignis: ſed acerbiſſima triſtitia, propter carentiam viſionis diuinæ,ad quam omninò intelligent ſe eſſe creatos, & eiuſdem participes. Hæc ſententia eſt ſatis probabilis. Quinta eſt communis, & vera Alex. Alen. S. Thom. Ricard.Scoti. Durand.& aliorum, quæ ſequenti concluſione explicatur.

CON-

CONCLVSIO.

Paruuli cum ſolo originali morientes nõ pœna ignis, quę ſenſus pœna nuncupatur: ſed pœna damni torquentur. Hæc concluſio habetur in c. maiores de bapt. & eius effectu. Et quia ibi ſummus Pont. Innoc. non loquitur definiendo: ſed ſolùm adducit hanc concluſionem ad confirmandam aliam ſententiam, quam ibi definit, licuit poſteà oppoſitũ opinari. Et ratione confirmatur: quia pœna ſenſus ſolùm reſpondet quantitati delectationis in peccato iuxta illud. Quantum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Et originale non habet aliquam delectationem annexam, cùm non ſit à nobis cõmiſſum, ſed aliunde contrahatur. *Apoc.18.*

Prima diffic. Quam cognitionem poterant paruuli prædicti in illo ſtatu habere?

CONCLVSIO.

POterunt cognitionem naturalem omnium veritatum phyſicarum habere. Et ratio eſt: quia habebunt intellectum agentem, & ſpecies intelligibiles acquiſitas. Et cõfirmatur: propterea ꝙ corporis corruptibilitas, & dolor tormentorum impediunt aciem intellectus, quominus poſſit ſcientiam acquirere: & infantium corpora in illo ſtatu erunt incorruptibilia, & nullum: vt in proxima concluſione diximus, tormentum patientur. Atque ita erit eorum intellectus ad cognoſcendam omnem veritatem phyſicam expeditus. Soto tenet oppoſitum.

Hinc, diligent Deum tunc amore naturali: quia naturaliter Deum cognoſcent. *Append. S.Thom. hac diſt.*

Secunda diffic. Comparebunt ne paruuli iſti in die iudicij?

Partem negantem videtur Durand. vbi ſup. amplecti. *Dur. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO.

Comparebunt quidem. Patet Matth. 25. Congregabuntur ante eum omnes gentes. Et ad Rom. 14. Omnes ſtabimus antę tribunal Chriſti. Et Apoc. 1. Veniet, & videbit omnis oculus. *Matth.25. ad Rom. 14. Apoc.1.*

Tertia diffic. Erit ne de iſtis iudicium?

CONCLVSIO.

NOn erit. Et ratio eſt: quia iudicium conſtat accuſatore, reo, & iudice: & cũ nullus accuſetur propter demeritum alienum, ſed proprium, & paruuli nullum habeant demeritum proprium, non accuſabuntur: & ex conſequenti quãmuis ſint in loco iudicij, non iudicabuntur. Nihilominus tamen condemnabuntur illa ſententia: niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto. Nam pœna damni vera damnatio eſt.

Ioan. 3.

Scot. vbi ſuprà.

Quarta diffic. Eruntne eorum corpora impaſſibilia?

CONCLVSIO.

ERunt. Et ratio à ſimili eſt: quia ſicut corpora damnatorum in pœnã conſeruantur incorruptibilia; ita: & iſtorum corpora, non propter dotem impaſſibilitatis: ſed ex beneplacito diuino abſquè corruptione conſeruabuntur.

Append. Hinc, nequè fomes peccati in illis vigebit: quia erunt impeccabiles actualiter: nam ſi ceciderit lignum, &c. in quocumquè loco ceciderit, ibi erit.

Eccl. 11.

Quinta diffic. Habebunt ne in die iudicij cognitionem finis ſupernaturalis, nempe, quòd erant beatitudinis capaces, ſicut & cæteri?

CONCLVSIO.

HAbebunt. Et ratio eſt: quia in valle Ioſaphat videbunt Chriſtum, & cæteros electos in aere exiſtentes, & intelligent ſe eſſe eiuſdem ſpeciei cum illis, quibus dicetur. Venite benedicti: quare intelligent etiam ſe eſſe finis ſupernaturalis, ſcilicet, viſionis beatificæ capaces: ſicut, & cæteri, & ex conſequenti agnoſcent ſe priuatos illa beatitudine, pro-

propter peccatum Adæ, & quia non fuit ſibi remedium baptiſmi applicatum.

Sexta diffic. Patientur ne tunc aliquam triſtitiam propter dictam priuationem?

Scot. vbi. ſuprà.

CONCLVSIO.

NVllam ob hanc cauſam patientur triſtitiam. Quia, vt Scot ait, erunt contenti de ſuo ſtatu: quoniam ſic Deus hoc diſpoſuit. Et confirmatur: quia ratio præciſa, quare damnati acerrimam patientur triſtitiam propter beatitudinis priuationem, eſt, propterea quòd intelligunt propter demerita propria ſe illa carere, iuxta illud. Quid nobis profuit ſuperbia, &c. *Sap. 5.* Pueri autem cum ſolo originali morientes intelligent ſe beatitudine priuatos: quia Deus noluit, vt ſibi, ſicut & cæteris remedium applicaretur. Et ideò non contriſtabuntur: nam ſi contriſtarentur, poſſent conquæri, & murmurare aduerſus Deum, eò quòd ſine actuali culpa, & ſine propriis demeritis eos beatitudine priuauerit. Et cùm nullum ſperent remedium, poſſent etiam præ nimia triſtitia, ſicut cæteri damnati, in Deum blaſphemare, & ex conſequenti actualiter peccare, quod eſt erroneum. Morientes enim abſquè actuali, de cætero erunt impeccabiles, iuxta illud. Si ceciderit lignũ, &c.

Hinc, opinio Soti vbi ſup. parum habet virium. Nam dicit, Deum non reuelaturum illis ob peccatum Adæ exulari à regno cœlorum: nimia triſtitia abſorbeantur. Non enim quàmuis illis reuelaretur ſuæ damnationis cauſa, contriſtarentur: quia cùm ſint impeccabiles peccato actuali, beneplacitum diuinum, ſcilicet, nullum fuiſſe adhibitum illis remedium, minimè diſplicebit. *Append. Soto.*

Septima diffic. Quo in loco pueri iſti poſt diem iudicij erunt?

CVm nihil de hac re ab eccleſia ſit definitum: vt in principio quæſt. diximus, trahit ſua quemquè voluntas; nec

voto viuitur vno. Quidam enim affirmant ſplendore Solis ſuper faciem terræ fruituros. Alij in limbo futuros, quod viſus eſt docere D. Auguſt. quando dixit. Duo eſſe loca vitæ perennis, ſcilicet, ſupra terram, & ſubtus terram. Lege can. nulla de conſecrat. d. 4. & can. ad limina, 30. q. 1. Qui quidē locus nō erit illis triſtitiæ cauſa. Tum quia nō eſt datus talis locus in pœnam: ſed quoniam melior illis non dabatur, ſicut, & patres ibi ante aduentum Chriſti exiſtebant. Tum etiam quia locus ille non eſt animabus ſeparatis impedimento, ne ſuis intellectualibus operationibus verè vti poſſint. Vbi autē ſit limbus ex floribus. 4. lib. in. 2. p. in quæſt. de receptaculis animarum dub. 1. intelliges. Hactenus de peccato originali, quod ſolus Chriſtus ex lege, & ſanctiſſima eius Mater ex priuilegio, non contraxerunt.

D. Aug.

Magiſt. Sent. Diſt. XXXIIII.

IN hac diſtinct. aggreditur Magiſter diſputationem de peccato actuali. Nā cum peccatum prima ſui diuiſione in originale, & actuale diuidatur, explicato originali, ſequitur neceſſariò actualis peccati expoſitio, & diffinit Magiſter in hac diſt. vnam q. ſ. Vtrum peccatum ſit à principio bono, tanquàm à cauſa, &c. Cui reſpondet cum D. Aug. Peccati duplex eſt principium, quorum primum natura rationalis, angeli, ſcilicet, vel hominis eſt. Non enim peccaret, ſi rationalis non eſſet. Et hæc natura eſt bona; quia eſt opus Dei bonum. Alterum principium eſt mala voluntas.

D. Aug.

Hinc, colligit Magiſter peccatū trahere originē à bono bonitate naturali, & à malo malitia morali. ſ. à mala voluntate.

Append.

Magiſt. Sent. Diſt. XXXV.

D. Aug.

PLures in hac diſtinct. proponit Magiſter peccati definitiones. Quarum caput eſt illa D. Aug. contra Fauſt. Manichæum, ſcilicet. Dictum, factum, vel concupitum cōtra legem Dei. Altera definitio eſt; peccatum eſt corruptio, vel priuatio boni. Anima enim priuatur gratia, & hominis natura vulneratur. De quibus vulneribus ſupra egimus, & infra etiam diſputabimus.

Magiſt.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XXXVI.

SEntentia huius diſt. (in qua Magiſter tractat, An vnum peccatum ſit alterius peccati pœna) tribus propoſitionibus comprehenditur. Et prima eſt. Quædam ſunt peccata, & pœna alterius peccati, de quibus B. Paul. ad Rom. 1. Propter quod tradidit illos Deus, &c. Secũda. Quodcumque peccatum eſt pœna, & tamen non alterius peccati. Eſt enim pœna non inquantùm peccatum: ſed quoniam, permittente Deo, homo labitur in illa, & natura corrumpitur. Nam eius bonum vulneratur. Quod B. Paul. ad Roma. 1. docuit. Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ; hoc eſt, in peccata ignominioſa, quæ furãtur intellectum ſapientis cuiuſmodi ſunt, peccata libidinis. Tertia eſt. Quamuis omne peccatum ſit pœna, eò ꝙ naturam vulnerat: non tamen omne peccatum eſt pœna peccati, ſed ſolum illud; quod à peccato, quod per pœnitentiam non deletur cauſatur: eò quòd ſuo pondere in aliud trahit.

Ad Rom. 1.

Ad Rom. 1.

Magiſt. Sent. Diſt. XXXVII.

QVærit in hac diſt. Magiſter. An Deus ſit peccati cauſa? Et reſpondet, nullo modo, etiam pro materiali eſſe peccati cauſam. Et ratio illius eſt; quia materia peccati non eſt res. Verùm nemo Magiſtrum in hac parte ſequitur. Nam actus res quædam eſt.

Magiſter cautè legendus.

Flores tractatus de peccato Actuali.

DE hoc tractatu præter D. Bona. Ricard. Scot. & alios ſcholaſticos doct. ſuper prædictas diſtinct. 24. &c. copioſiſſimè diſputant Alexand. Alen. in. 2. p. à quæſt. 107. vſquè ad finem eiuſdem partis per multas q. & S. Thom. 1. 2. à quæſt. 71. vſquè ad. 89. Caſtro verbo peccatum contra hæreſes. Literam iſtarum diſtinctionũ, aliquot poſitis quæſtionibus, declarabo: ordinem tamen Magiſtri non ſequar quia à methodo, quam hactenus obſeruauimus, receſſit.

P 5 Quæſt.

Alex. Alen. q.107. S.Tho. q.71. art.6. S.Bona. Scot. Ricard. Durand. & alij diſt.35. Alex. Alen. vbi.§.m.1. &.2. Alex. Alen. m.1.vbi.§.

Quæſt. I. De eſſentialibus peccati actualis.

Artic. I. De nomine, *& diuiſionibus actualis pecc.*

HIc artic. meritò præponitur: quia cùm peccati nomen multiplex ſit, variæque eius diuiſiones, non poſſet perfectè definitio peccati tradi, ſi hæc non præcognoſcerentur.

Prima diffic. Eſt ne vnicum peccati actualis nomen?

CONCLVSIO.

NOn vno, ſed variis nominibus in ſacris litteris peccatum appellatur. Probatur per ſequentes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Peccatum dicitur macula, vitium, crimen, culpa, ſcelus, nephas. Primùm appellatur macula, quatenus dicit deformitatem partis ſuperioris, vel inferioris animæ, & ita ponit gratiæ defectum. Vitium, prout ponit defectum boni naturæ: quia peccatum ſignificat etiam conuerſionem ad apparens bonum, quod non eſt bonum. Crimen verò, & culpa reſpiciunt ad id, quod exterius eſt. Nam crimen eſt peccatum accuſatione dignum. 81. diſt. can. Apoſtolus. Culpa verò eſt peccatum pœnæ obligatorium. Scelus verò, & nephas aggrauationem ſuper peccatum indicant. Nam ſcelus dicitur, quod ſpecialiter in Dei iniuriam eſt, cùm maximè Deus offenditur. Nephas autem, quando maximè eſt perſonæ illicitum. Phas enim idẽ eſt, quod licitum. *Leuit.20.*

Secunda Propoſitio.

Appellatur etiam peccatum auerſio, ſiue elongatio à Deo, & offenſa, & iniquitas, & impietas. De aduerſione infrà latiùs. Dicitur offenſa, quia peccans mortaliter conſtituit vl-

timum

timum finem in creatura ſpreto Deo, quod eſt maxima Dei offenſa. Nominatur iniquitas à B. Ioan. dicente. Omnis, qui facit peccatum iniquitatem facit. Et peccatum eſt iniquitas: quia fit contra æquitatem, ſiue debitum, quo omnis creatura ſuo creatori obligatur. Impietas quoque nuncupatur: quia fuit contra affectum amoris, & gratitudinis Deo: vt patri, debitum. Licet aliquando ſtrictè pro infidelitate capiatur: vt D. Gregor. lib. 5. moral. c. 13. docet. Quo in ſenſu intelligitur illud pſalm. Non reſurgunt impij in iudicio. Quandoquè verò pro omni peccato apud Ierem. vſurpatur.

1. Ioan. 3.

D. Greg.
Pſalm. 1.
Ierem. 3. 18. & 33.

Tertia *Propoſitio.*

Peccatum, vel ſignificat culpam, ideſt, legis tranſgreſſionē, & actum rectæ rationi diſſonum, de quo D. Paul. ait. Vbi non eſt lex, nec præuaricatio, ſcilicet, culpa, vel peccatum, hoc eſt offenſa Dei. Sumitur etiam peccatum abuſiue pro hoſtia pro peccato oblata: ita frequenter in veteri teſtamento vſurpatur. Et B. Paul. more Hebræorum appellauit Chriſtum peccatum dicens de patre cœleſti. Eum, qui non nouerat peccatum (ſcilicet Chriſtum, qui culpam non fecit) pro nobis peccatum fecit, ideſt, hoſtiam pro peccatis. Et alibi, de peccato damnauit peccatum in carne. Accipitur tertiò peccatum pro eo, quod eſt effectus, vel ſequela, ſeu pœna peccati, vel quod trahit, aut allicit, vel inclinat ad peccatum. Conſuetum namquè eſt, & in ſcriptura, & in communibus noſtris colloquijs: vt effectus nominibus cauſarum, & è contra appellentur. Et hoc modo vocauit D. Paul. concupiſcentiam carnis peccatū: propterea ꝙ eſt effectus, & pœna peccati: vel quia trahit, & inclinat ad peccatum: non autem quòd eam crediderit verè eſſe peccatum, ideſt, diuini mandati tranſgreſſionem: vt copioſè docuit D. Auguſt. multis in locis, præcipuè in lib. de nupt. & concupiſcentia contra Valerium. Et. 1. de ciuit. c. 24. & lib. 14. c. 10. Et, vt ſupra diximus, fuit hoc definitum in concil. Trident. ſeſſ. 5. can. 5.

Caſtro verbo præceptum contra hæreſes, hæreſi. 4.
Ad Rom. 4.
Vega lib. 11. ſuper concil. Trid. c. 15.
2. Cor. 5.
Ad Rom. 8.
ad Rom. c. 7.

D. Aug.

Hinc, à prima tantùm acceptione peccati, ſcilicet, quatenus accipitur pro culpa, dicitur homo peccator: quia hæc propria peccati ſignificatio eſt: non autem à ſecunda. Quia Chriſtus,

Append.

Chriſtus, licet à B. Paul. appelletur peccatum, id eſt, hoſtia, & oblatio pro peccatis: non tamen vocatur peccator: neque iuſtus à concupiſcentia carnis vocatur peccator, quamuis concupiſcentia peccatum nominetur. Quoniam ſecundo, & tertio modo peccatum impropriè ſumitur.

Alex. Alen. vbi ſupr. §. 2. S. Tho. infrà in q. de diuiſionibus peccati.

Secunda diffic. Quæ, & quot ſunt peccati actualis diuiſiones?

PRætermiſſa prima omnium diuiſione, qua peccatum in originale, & actuale diuiditur, de qua multa in diſt. 4. de pœn. ferè per totum tractatur, proponam varias diuiſiones actualis peccati, de quo nunc diſputatur.

1. diuiſio. Primò diuiditur actuale peccatum in veniale, & mortale. Hæc diuiſio habetur de pœn. diſt. 1. can. medicina. §. 3. & peccatum, quatenus ſic diuiditur, poteſt deſcribi: ita vt dicatur peccatum meritum pœnæ. Nam vtrumque eſt meritum pœnæ, Mortale quidem æternæ. Veniale verò temporalis. Quam deſcriptionem vocat Alex. Magiſtralem.

2. diuiſio. Peccatorum tria ſunt genera. Vnum eſt factorum, vt non occides, non mæchaberis, &c. Alterum eſt dictorum Matth. 5. *Matth. 5.* Qui dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio, &c. Tertium eſt concupiſcentiæ: vt eſt deſiderium, ſiue propoſitum peccandi, quamuis non ſequatur actus. De quo Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mæchatus eſt eam in corde ſuo. Similiter duobus vltimis præceptis decalogi prohibetur concupiſcentia, quãuis non ſequatur actus. Et ad Rom. 7. Concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, non concupiſces. *Ad Ro. 7.*

Tam latè patet hæc diuiſio: vt ad hæc tria genera omnia peccata reducantur: etiam omiſſionis, quæ ſunt, non facere, non dicere, aut non concupiſcere, quæ lex diuina facienda, dicenda, & concupiſcenda eſſe præcipit. Et vno verbo fit diuiſio in peccata cogitationis, ſiue cordis, oris, & operis.

Append. D. Aug. Hinc, D. Aug. volens integrè definire peccatum contra Fauſtum (vt artic. ſequenti explicabitur) poſuit in definitione omne genus peccati, quod in ſacra ſcriptura reperitur, dicens: Eſt dictum, &c.

Pecca-

Peccatum, vel eſt ex infirmitate, quod commiſit Petrus, quando dum mori timuit, vitam negauit. Vel eſt ex ignorantia, quod peccabat Saulus, quando eccleſiam Dei perſequebatur. Miſericordiam Dei conſequutus ſum: quia ignorans feci in incredulitate. Vel eſt ex certa malitia, ſiue ex induſtria, quod genus peccati fecit Iudas quando Magiſtrum ſuum, Redemptorem noſtrum, vendidit. *3. diuiſio.* *1. Timot. 1.*

Peccatum omne, vel eſt ex concupiſcentia carnis, vel oculorum, vel ex ſuperbia vitæ. Hæc diuiſio colligitur ex B. Ioan. dicente. Omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. *4. diuiſio.* *1. Ioan. 2.*

Peccatum, aliud ex timore malè humiliante, & aliud ex amore malè accedente. Timor enim, & amor ſunt diſpoſitiones efficientis cauſæ, ſecundum quas producitur peccatum. *5. diuiſio.*

Peccatum, aliud in Deum, aliud in proximum, aliud in ſe ipſum. Hæc de diuiſionibus, quæ latius infrà declarabuntur, aliis interim diuiſionibus omiſſis, ne multitudine diuiſionū ingenium obruatur. *6. diuiſio.*

Artic. II. Quidnam eſt peccatum?

Alex. m. 1. S. Tho. q. 71. art. 6. aliȷ d. 35.

MVltis, variiſque definitionibus natura, & eſſentia peccati à ſ. Patribus declaratur, quas refert, & perpendit noſter Alexand. copioſè, vt ſolet. *1. definitio.*

Peccatum eſt conuerſio voluntatis indebita ad commutabile bonum. Hæc eſt D. Auguſt. Item in lib. de lib. arbit. Peccatum eſt, ſpreto incommutabili bono, adhærere commutabili bono. Tertiò definitur à D. Ambroſ. Peccatum eſt præuaricatio legis diuinæ, & cæleſtium inobedientia mandatorum. Quartò à D. Auguſt. in lib. de vera relig. Peccatum eſt appetere, quod Chriſtus cõtempſit, vel fugere, quæ Chriſtus inſtituit. Quintò idem Auguſt. in lib. de lib. arbit. Peccatum eſt affectio mala voluntaria. Sextò ab eodem dicitur actus incidens ex defectu boni. Septimò à D. Anſelmo definitur. Carentia debitæ iuſtitiæ ex propria voluntate procedens. Qua vltima parte diſtinguitur ab originali, quod eſt *D. Aug. in lib. de vera relig.* *D. Ambroſ. lib. de paradiſo.* *D. Aug.* *D. Anſel. in lib. de cõcept. virginali.*

carentia iuſtitiæ debitæ:ſed aliunde,& non propria voluntate contractum. Octauò,peccatum eſt voluntas retinendi, aut exequendi,quod vetat iuſtitia,& eſt D.Auguſt.Nonò,Definitur peccatum. Eſt auerſio à dilectione, & obſequio Dei, & conuerſio ad dilectionem creaturarum. Hæc definitio colligitur ex ſacra ſcriptura.Duo mala fecit populus meus:me dereliquerunt fontem aquæ viuæ:en tibi auerſionem. Et foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas, Ecce conuerſionem. Et paulò antè in eodem capite. Quid inuenerunt patres veſtri in me iniquitatis,quia elongauerunt ſe à me,vides auerſionem. Et ambulauerunt poſt vanitatem,& vani facti ſunt:en tibi conuerſionem. Hinc igitur colligitur decima definitio,quæ eſt bona,& phyſica. Quippe quæ datur per partes eſſentiales componentes totum, quemadmodum iſta homo eſt compoſitus ex corpore, & anima rationali. Partes enim componentes peccatum ſunt auerſio, & conuerſio,de quibus in ſequenti difficultate.Iis poſitis definitionibus, notanda ſunt duo ad pleniorem huius articuli intelligentiam.

D.Aug. *Ierem.2.*

1.Nota. Regula, qua menſurari debent actiones humanæ:vt bonæ eſſe dignoſcantur, eſt duplex,ſcilicet, rectum rationis dictamen,& lex ſuperioris. Vnde quotieſcumquè operatio voluntatis non eſt vtriquè harum regularum conſona,mala cenſetur,& ex conſequenti peccatum.

2.Nota. Actus,vt ſit peccatum,debet eſſe humanus, & malus. Humanus,inquàm,ideſt voluntarius,elicitus,ſiue imperatus. Et ratio eſt,quia ſi non eſſet voluntarius,non eſſet liber,& ſi non eſſet liber,non imputaretur nobis. Illa enim quæ in poteſtate hominis non ſunt,nullatenus ad culpam imputantur. Malus autem eſſe dignoſcetur ex regula in proximo notabili poſita.

3.Nota. Quodcumquè actuale peccatum habet ſuum genus,& differentiam.Et genus eſt materiale,nempè,actus peccati,vtpote,volitio furandi,extenſio manus ad alienum. Differentia autem eſt formale peccati,hoc eſt,illud, quod conſtituit actum in eſſe peccati.Nam,vt forma in vnoquoque ente eſt,quæ dat eſſe ſpecificum rei, cuius eſt forma : ita forma, ſiue formale in peccato actuali eſt, quod ipſum peccatum conſtituit in

eſſe

eſſe peccati. Et hæc differentia, ſiue forma, ſeu formale peccati eſt tranſgreſſio legis. Ait enim Apoſtolus. Vbi non eſt lex, nec præuaricatio. *Ad Rom. 4.*

CONCLVSIO.

Peccatum eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Hæc definitio eſt D. Aug. contra Fauſtum Manichæum. Et refertur à Magiſtro diſt. 35. & eſt optima. Et ratio eſt, quia tam pro formali, quàm pro materiali conuertitur cum ſuo definito: omne enim genus peccati comprehendit. Et vt omnia peccata ad hæc tria genera peccatorum reducuntur, vt habes in. 2. diuiſione. 2. difficultatis. 1. art. ita hac definitione omnia genera peccatorum definiuntur. Continet hæc definitio virtualiter reliquas peccati definitiones: ſicut hæc diuiſio reliqua omnia peccata ſuo ambitu continet. Et conſtat etiam genere, & differentia conſtitutiua, quæ eſt legis tranſgreſſio. Ideò enim dicitur contra legem Dei. Et particula hæc, contra legem Dei, amplectitur vtramquè legem diuinam, ſcilicet, poſitiuam, & naturalem. Vtraquè enim eſt diuina. Atquè etiam complectitur legem poſitiuam humanam. Et ratio eſt, proptereà quòd, qui operatur contra legem poſitiuam humanam, operatur etiam contra legem diuinam, præcipientem legem humanarum obſeruantiam. Ait enim Apoſt. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Et paulò inferiùs. Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Lege attentè ſequentes difficultates, & perfectam huius quæſtionis intelligentiam tibi comparabis.

D. Aug. lib. 22. contra Fauſtū c. 22.

D. Bernard. in act. de præcepto, & ordinatione.

Ad Rom. 13.

Prima diffic. Peccatum pro formali eſt ne pura priuatio, vel aliqua entitas poſitiua?

Dur. d. 24. q. 2.

DVæ ſunt opiniones contrariæ, aliis interim prætermiſſis. Vna affirmat peccatum ſecundum ſuam rationem formalem eſſe aliquid poſitiuum. Altera quid priuatiuum eſſe probare contendit. Difficilis eſt explicatu hæc difficultas, ſed nota, quæ ſequuntur, vt quò ad fieri poterit, facilis tibi reddatur.

1.Nota. Formale cuiuſcumquè peccati eſt duplex,ſcilicet,conuerſio per amorem illicitum circa aliquam creaturam, & auerſio ab ipſo Deo ideſt,receſſus ab eius amore,& obſequio. Hincquè peccatum definiri ſolet. Auerſio ab incommutabili bono, ſcilicet, à Deo, & conuerſio ad bonum mutabile. Quod quidem inſinuauit Dominus Ierem.3. dicens. Nunquid vidiſti,quæ fecerit auerſatrix Iſrael? abijt ſibimet, &c. Ecce conuerſionem. Et cap. 2.Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te.

Ierem.c.3.
Ierem.c.2.

2.Nota. Malum bifariam dicitur,ſcilicet,malum morale,& malum ſimpliciter. Malum morale pro formali eſt entitas poſitiua à parte rei. Eſt enim actus vitioſus, vt furtum, blaſphemia, &c. Et ratio eſt:quia contrariè opponitur virtuti: vt autor eſt Ariſtot. in poſt prædicamentis, cap.de oppoſitis dicens, bonum,& malum eſſe contraria.Et contrarietas formalis, ideſt, propriè dicta, non eſt niſi inter entitates poſitiuas: & vt virtus eſt entitas poſitiua, ſimiliter,& vitium. Aliter enim non eſſent contraria,quod eſt error in philoſophia. Lege eundem Ariſt. cap. citato, &.2. ethic. c.7. Et tandem quia malum eſt conformitas, ſiue commenſuratio, & ſimilitudo actus interioris, vel exterioris ad rationem dictantem de illo actu propter malum finem ſub ſpecie boni. Quoniam nullus operatur ad malum aſpiciens,ideſt, ſub ſpecie mali, ſed ſub ſpecie boni vtilis,aut delectabilis,&c. Et hæc commenſuratio actus ad malum finem eſt relatio poſitiua realis: quia,ceſſante omni operatione intellectus, inſurgit ſimilitudo inter extrema: Diſtinguatur ne ſimilitudo hæc inter extrema, vel identificetur cum extremis,nihil refert.Exempli gratia,ſumo iſtum actum vitioſum,nempè,volo retinere alienum: vt ſine labore victui, & veſtitui neceſſaria habeam. Actus iſte eſt malus, non ob aliud: niſi quia eſt conformis huic dictamini intellectus,vtile eſt mihi retinere alienum, vt otioſè,& ſine labore viuam.

Ariſt.
D.Diony.

3.Nota. Malum ſimpliciter eſt priuatio conformitatis eiuſdē actus ad rectam rationem, dictantem illum actum eſſe malum. Eſt etiam priuatio conformitatis eiuſdem actus ad regulam diuinam,ſcilicet,ad voluntatem Dei,& receſſus ab eius amore,

& ob-

& obſequio. Quod, vt clariùs intelligatur; nota cum Ariſto. *Ariſtot.*
7. Ethic. ſyllogiſmum incontinentis habere quatuor propoſitiones, quarum duæ priores ſunt vniuerſales, & prima omiſſa, ex ſecunda infert concluſionem. Ita enim philoſophatur. Omne adulterium eſt cauendum, omnis delectatio eſt amplectenda, & poſt habita propoſitione prima, omne adulterium, &c. ſubſumit minorem, & hæc eſt delectatio; ergo hæc eſt amplectenda. Nunc ſic. Iſte actus, ſiue delectatio hæc elicita à voluntate, quatenus eſt cõformis malo fini apprehenſo per rationem, nempè, illi maiori, omnis delectatio eſt amplectenda, eſt malum morale, & quatenus idem actus eſt deformis alteri vniuerſali, ſcilicet, omne malum eſt cauendum, eſt malum ſimpliciter; quoniam eſt priuatio conformitatis huius actus ad rectam rationem.

Hinc, multa colliguntur diſcrimina, quibus malum ſimpliciter, & malum morale inter ſeſe diſtinguntur. Et primò malum ſimpliciter eſt ſecundum eſſentiam malum: quia eſt contra rationem, malum verò morale non eſt ſimpliciter, & ſecundum eſſentiam malum, ſed ſecundum quid, ideſt, huic tantùm eſt malum. Quia eſt contra rectam rationem, & alteri eſt bonum; quia eſt ſecundum rationem. V. g. homicidium commiſſum à iudice; quia habet autoritatem occidendi, eſt bonum; alteri autem eſt malum; quia contra rectam rationem. Inſtar caloris, qui igni eſt bonus ſecundum eſſentiam: aquæ autem eſt malus. *Appen. 1. diſcrimen.* Secundò differunt, quia malum morale eſt entitas poſitiua, nam eſt (vt diximus) ſimilitudo actus ad rationem errantem; malum autem ſimpliciter eſt ſolùm priuatio rectitudinis, & conformitatis ad vtramquè regulam. 2. Vnde ſequitur tertium diſcrimen, quòd poſitiuum, quod eſt in malo morali, eſt à Deo, vt infrà dicetur, ſiquidem habet cauſam efficientem, malum autem ſimpliciter, cùm ſit pura priuatio, & priuatio tantùm, habet ſolũ cauſam deficientem, atquè non fit à Deo, vt latiùs infrà declarabitur. 3. Quartò diſſident, eò quòd malum ſimpliciter præſupponit morale. 4. Non enim eſt peccatum, niſi ſit actus alicui virtuti poſitiuæ contrarius. Quintò differunt, proptereà quòd malum moralé eſt immoderata conuerſio ad alicuius 5.

creaturæ amorem; malum verò ſimpliciter eſt auerſio à recta ratione, & à Deo. Conueniunt autem; quia vtrumquè malum vocatur à doctoribus inordinatio, deformitas, & malitia, & vtrũquè eſt de ratione peccati, vt ex quarto, & quinto diſcrimine conſtat.

CONCLVSIO I.

Peccatum, quatenus eſt malum morale, & conuerſio ad aliquam creaturam, per inordinatum amorem, eſt entitas poſitiua. Et ratio eſt; quia opponitur virtuti, tam habitualiter, quàm actualiter contrariè. Idem enim eſt iudicium quò ad contrarietatem de habitu, & de actu, & contrarietas inter entia poſitiua eſt, vt in ſecundo notabili explanauimus. Et quia actus malus moraliter ſuſcipit magis, & minus (vnus enim eſt altero iniuſtior) priuatio verò non intenditur, vel remittitur.

CONCLVSIO II.

Peccatum, quatenus eſt malum ſimpliciter, & auerſio, id eſt, priuatio rectitudinis, & tranſgreſſio legis diuinæ, non eſt entitas poſitiua. Ratio eſt, quia priuatio non eſt ens, ſiue entitas poſitiua, & peccatum, vt eſt malum ſimpliciter, eſt priuatio. Deinde confirmatur, nam ſi peccatum, vt ſumitur in concluſione, eſſet entitas poſitiua, eſſet à Deo, quia omnis entitas, & natura poſitiua eſt à Deo, quod, vt intrà dicetur, eſt blaſphemum. Et affirmare aliquam entitatem poſitiuam non eſſe à Deo, eſſet incidere in hæreſim Manichæorum. Hanc concluſionem multis in locis docuit D. Auguſt. in quibus nihil aliud dicit eſſe peccatum, quàm nihil, & boni priuationẽ: vt videre licet ſuper illud Ioan. Sine ipſo factum eſt nihil, ideſt, peccatum, quia eſt priuatio boni. Et lib. 83. quæſt. vbi inquit. Malum autem nihil eſt, niſi priuatio boni. Et alibi, nulla natura mala eſt; ſed boni amiſſio mali nomen accepit. Et contra Manichæos ait. Illud, quod dicimus malum, nihil aliud eſt, quàm corruptio boni. Lege etiam in Enchirid. Hæc concluſio eſt de ſententia S. Thom. in. 1. p. quæſt. 48. artic. 1. &. 1. 2. quæſt. 18. & quæſt. 109. artic. 2. ad. 2. &. 3. contra gent. cap. 7. & Scot. & Magiſtri hac diſt. Et tandem omnes doctores ferè tenent peccatum de formali, & eſſentiali

Hæreſis Manichæorum. Ioan. 1. D. Aug. lib. 83. q. q. 6. & 21. lib. 11. de ciuit. Dei c. 9. & 29. lib. 2. contra Manichæos c. 11. 12. & 13.

tiali ratione eſſe carentiam rectitudinis debitæ in eſſe. Et hoc modo opiniones iſtæ conciliantur.

D V B. Cuius boni, peccatum eſt corruptio, ſiue priuatio? *S. Bona. diſt. 35. Scot. vbi. s. Gabr. d. 35. q. vnica.*

CIrca hoc dubium ſunt quatuor modi dicendi, ex quibus tres priores tribus prioribus propoſitionibus poſitis refutabuntur. Et in vltima propoſitione quartus, qui verus eſt, declarabitur.

Prima Propoſitio.

Bonum, cuius peccatum eſt priuatio, ſiue corruptio, non eſt potentia, ſiue voluntas peccantis. Et ratio eſt, quia ſequeretur poſt multa peccata voluntatem poſſe corrūpi, quòd eſt erroneum. Naturalia enim poſt peccatum manent integra.

Secunda Propoſitio.

Neque eſt bonum, quod priuatur gratia. Et ratio eſt, quia hinc manifeſtè colligeretur ſecundum, & tertium, & ſequentia mortalia commiſſa ab exiſtente in mortali, non eſſe peccata. Si quidem nihil corrumperent. Tum etiam quia cùm poſsit dari medium inter gratiam, & peccatum, vt ſi homo in puris naturalibus crearetur, non opponentur gratia, & peccatum priuatiuè. Quoniam inter priuatiuè oppoſita non datur medium. Atquè ita peccatum non erit priuatio, ſiue corruptio gratiæ.

Tertia Propoſitio.

Neq; eſt bonum, cuius peccatum eſt priuatio, habitus ſtudioſus acquiſitus. Et ratio eſt; quia habitus virtutis acquiſitæ non corrumpitur per vnum actum contrarium, & ab vno actu, ſiue vna omiſsione mortali dicitur aliquis verè peccator.

Quarta propoſitio.

Peccatum eſt priuatio boni, ſcilicet, rectitudinis, non quæ præfuit *Scoti eſt.*

præfuit ante peccatum, ſed rectitudinis, quæ deberet ineſſe, non ipſi actui: ſed voluntati tempore, quo peccat. Et ratio Scoti eſt, quia voluntas creata debet conformare ſe in volendo diuinis præceptis, ſiue diuinæ voluntati, & quando peccat, diſcordat ab hac regula, atquè ita peccatum eſt priuatio huius conformitatis, & rectitudinis. Quæ quidem rectitudo non eſt entitas abſoluta, ſed eſt relatio conformitatis ipſius voluntatis cum ratione. V. g. tempore, quo quis vult adulterium committere, deberet potiùs velle non committere, iuxta rectum dictamen rationis, & diuinum præceptum, non tamen vult, & ideò hoc peccatum eſt priuatio rectitudinis, quam voluntas deberet eligere.

S.Tho.1.2. q.72. Scot. d.35. q. 2.

Secunda diffic. Vtrùm ſit magis de ratione peccati conuerſio ad creaturas per inordinatum amorem? an auerſio, & receſſus à Dei *obſequio?*

Animaduerſio.

AD intelligentiam tituli huius difficultatis animaduertte cum Scoto, hominem à Deo auerti, eſſe ab eius amore, & obſequio recedere, quod fit bifariam. Formaliter, ſcilicet, & virtualiter, quia auerſio, vel eſt formalis, vel virtualis. Formalis eſt, vel quando quis actu non diligit Deum, cùm teneatur actum dilectionis habere, vt qui non conteritur tempore, quo tenetur contritionem habere. Quia contritio actualis dilectio eſt, vel quando quis habet actuale odium Dei, vt damnati habent. Nam iſti duo modi auerſionis formalis opponuntur actuali dilectioni Dei, primus negatiuè, ſecundus contrariè. Virtualis autem auerſio eſt, quandocumquè aliquis tranſgreditur quodcumquè mandatum à primo, ratione cuius recedit virtualiter à Dei amore. Et dicitur receſſus iſte, ſiue auerſio virtualis: quia licet actualiter non dicat, nolo ire ad gloriam, vel nolo Dei amicitiam, factis tamen illud affirmat. Quia non obſeruando præcepta, quæ ſunt media ad finem, ex conſequenti non vult finem. Et confirmatur à ſimili, quia ſicut infirmus, qui non vult potionem

amaram neceſſariam ad ſalutem, virtualiter non vul ſalutem, & qui negat concluſionem, ex conſequenti non vult concedere principia, ex quibus colligitur; ita à ſimili, qui non ſeruat præcepta, quæ ſunt media neceſſaria ad aſſequendum viſionem obiecti beatifici, iuxta illud Matthæ.19. *Matth.19.*
Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata, ex conſequenti non vult finem, ſcilicet, beatitudinem. Et hæc auerſio virtualis ſequitur ex quocunquè peccato. Iam ſenſus tituli eſt. Cùm ad quodcunquè peccatum concurrat duplex malitia, auerſio, ſcilicet, & conuerſio, quæritur: quæ iſtarum ſit deterior, & ſit magis de ratione peccati? Duæ ſunt opiniones, Vna Scot. qui affirmat, eſſe magis de ratione peccati auerſionem, ſiue receſſum formalem, aut virtualem, quàm conuerſionem ad creaturam per eius inordinatum amorem. Cui adhæſit Gabriel diſt inct. 35. quæſt. 1. Altera opinio omninò contraria eſt *Gabriel.*
S.Thom. docentis, eſſe magis de ratione peccati conuerſionẽ ad creaturam, per inordinatum amorem.

Vltima ratio conſtitutiua peccati eſt auerſio. Et probatur; *1. Fundam.*
quia, demus, quàmuis fieri non poſſit; vt homo conuertatur ad creaturas, & non auertatur à Deo, tunc talis conuerſio non eſſet peccatum, ergo vltima ratio conſtitutiua peccati eſt auerſio.

Peccatum, quatenus eſt conuerſio, ſolùm eſt malum *2. Fund.*
morale. Et ratio eſt; quoniam eſt contra aliquam virtutem moralem; quatenus autem auerſio addit ſupra morale, eſſe malum ſimpliciter; quia eſt inobedientia, & priuatio rectitudinis.

Conuerſio ad creaturam per inordinatum amorem reſpe- *3. Fund.*
ctu auerſionis eſt materiale peccati. Et ratio ex ſupra dictis eſt; quia cùm omne peccatum ſit contra aliquam virtutem moralem, præſupponetur priùs natura malum morale, quod eſt conuerſio ad creaturam, &c. Et cum præſupponatur conuerſio auerſioni, erit eius materiale. Illuſtro rem exemplo. v. g. ſenſibile in definitione hominis ſubſtantia corporea, animata, ſenſibilis, rationalis; reſpectu vltimæ differentiæ rationalis, eſt illius materiale; quia præſupponitur prioritate naturæ ſenſibile rationali. [illegible]

CONCLVSIO.

Auerſio magis eſt de ratione peccati, quàm conuerſio. Probatur primò: quia forma magis eſt de natura, & ratione, ſiue eſſentia rei, quàm materia. Quoniam dat eſſe rei, & eſt differentia conſtitutiua: vt rationalitas magis eſt de ratione hominis, quàm animalitas, quæ eſt communis homini, & bruto, & ſapit rationem materiæ. Et auerſio eſt formale peccati, conuerſio autem materiale; vt ex fundamentis iactis conſtat. Deinde, ſit ita, quòd conuerſio ſit formale peccati; vltima tamen forma eſt magis de ratione cuiuſcumquè rei, vt in homine magis eſt de eius ratione intellectiuum: quia eſt vltima forma. Et auerſio vltima forma, & ratio reſpectu conuerſionis eſt; vt in fundamentis poſitis fuit declaratum. Vltimò; quia conuerſio eſt ſolùm malum morale, ideſt, ſecundum quid, hoc eſt, huic homini particulari malum, nō autem iudici: atuerò auerſio eſt malum ſimpliciter: atquè ita erit magis de ratione peccati, quod eſt malum ſimpliciter. Quæ reſtant huius difficultatis in lib. controuerſiarum inuenies. Interim nota ad argumenta contrariæ opinionis ſoluenda; nos in præſentia non agere de peccato, quatenus malum morale eſt, quo quidem modo conſideratum, diuiditur in varias vitiorum ſpecies: ſed quatenus malum ſimpliciter. Eatenus enim cùm ſit pura priuatio rectitudinis, non habet ſpecies, in quas diuidatur.

Tertia difficult. Vtrùm peccatum, eo ipſo quòd eſt contra rectam rationem naturalem, ſit etiam Dei offenſiuum, & ab ipſo Deo auertat, & ſeparet?

Peccatum; quatenus auerſio eſt, duplicem habet malitiã. Eſt enim contra rectam rationem, & obedientiam diuinam. Hac vna re notata, quod titulus huius difficultatis quærit, eſt, An ſufficiat; vt ſit peccatum contra obedientiam diuinam, eſſe tãtum contra rectam rationem? An, præter hoc, requiratur; vt ſit aliqua lege reuelata à Deo prohibitum?

Deus,

Deus, quatenus eſt finis noſter, conſideratur dupliciter. Primò, vt eſt finis naturalis noſtrarum operationum, quatenus per illas intendimus cum Deo naturaliter, & non per fidem cognito, amicitiam cõtrahere. Quo quidem modo erat finis philoſophorum moralium recte viuentium: vt B. Paul. ad Roma. 1. teſtatur. Ibi enim reprehendit morales philoſophos, Qui cùm Deum cognouiſſent, &c. glorificauerũt; ſuas omnes operationes in eius gloriam, & honorem referentes: ſed potiùs gloriam humanam venantes. Vel conſideratur ſecundo Deus; vt eſt finis ſupernaturalis noſtrarum operationum, quatenus per ipſas cum Deo clare viſo, prout fides Catholica docet, amicitiam contrahere intendimus. Et hoc modo eſt finis Chriſtianorum. *Nota.* *Ad Rom. 1.*

CONCLVSIO.

Peccatum, eo ipſo quod eſt contra rectam rationem, & virtutem moralem, eſt etiam Deo offenſiuum, & contra eius amicitiã, etiam omni reuelatione, & lege diuina poſitiua ſeclusa. Et ratio eſt; quia peccatum eſt contra rectam rationem, & quicquid eſt contra rectam rationem, eſt contra finem naturalem hominis, & impedit amicitiam Dei, qui eſt finis hominis. Et confirmatur: quia omnis peccans conſtituit vltimum finem in creatura, iuxta illud. Quorum Deus venter eſt. Et cùm nemo poſſit habere duos fines vltimos: offendet profectò omnis peccans Deum, tanquàm finem naturalem, præponens illi alium finem, nempè, vitium, quod ipſe eligit. Quid? quòd pholoſophi ſolo naturali lumine illuſtrati, intellexerunt peccata eſſe Dei offenſiua. Et patet exemplo apud Vergil. vbi legitur dixiſſe Achatẽ Didoni reginæ Carthaginis volenti claſſem Troianorum ſubuertere. Si genus humanum & mortalia temnitis arma. At ſperate Deos memores fandi, atquè nefandi. Hoc eſt, iuſti, & iniuſti, interprete Seruio. *Ad Philip. 3.* *Vergil. 1. AEney.*

Hinc, ratione naturali cognoſci poteſt peccatum eſſe Dei offenſiuum. Append. 1.

Hinc, omnis mortaliter peccans, plus creaturam, quàm Deũ diligit; quia in ipſa vltimũ finẽ conſtituit. Et quãuis verbotenus dicat, ſe & noſce, & diligere Deũ: factis tamẽ negat. Append. 2. *Ad Titum cap. 1.*

Quarta diffic Eſt ne ita de ratione peccati eſſe contra legem Dei: vt ceſſante omni lege naturali, & diuina, & poſitiua humana, nullum ſit peccatum?

VT Titulus clariùs intelligatur animaduerte duplicem eſſe legem. Vna enim eſt imperatiua, quæ autoritatiuè per verbum imperatiui modi proponitur: vt non furtum facies, non mœchaberis, &c. Altera eſt indicatiua, quæ ſolùm malitiã, aut bonitatem alicuius rei indicat, & per verbum indicatiui modi proponitur; vt bonum eſt non furari. Ijs ita poſitis, quod quæritur in hac difficultate, eſt. Si nulla eſſet lex imperatiua; ſed ſola indicatiua. An furtum eſſet malum, & peccatum?

Duæ ſunt circa hãc difficultatẽ extremæ ſententiæ. Vna eſt Gregor. Arim. diſt. 34. quæ comprehenditur duabus propoſitionibus. Prima, ceſſante lege imperatiua, adhùc eſſet peccatum; quia poſſet quis contra legem indicatiuam peccare. Secunda, quàmuis per impoſſibile non eſſet Deus in rerum natura; nihilominus eſſet peccatum agere contra legem indicatiuam. Altera opinio eſt magiſtri Victoriæ, aſſerentis; quòd ſi nulla eſſet lex imperatiua diuina, vel humana, etſi per impoſſibile non eſſet Deus, nullum eſſet peccatum, quàmuis homo operaretur contra rectam rationẽ, ideſt, contra legem indicatiuam. Ad difficultatem hanc, quæ non eſt de facto; ſed de poſſibili, pleniùs intelligendam, animaduerte ſequentia.

Greg. Arim. diſt. 34.

Vict. relect. vlti. p. 2. dubio. 3.

1. Animad. Vnus, & idem actus malus dicitur malum morale, peccatum, culpa, & offenſa, diuerſis tamẽ rationibus. Illuſtro rem hanc exemplo. Violatio ieiunij obligatorij dicitur malum morale, quatenus opponitur actui virtutis, ſcilicet, temperantiæ; appellatur, & peccatum, quatenus impedit conſecutionem finis, ideſt, beatitudinis, ad quam homo deſtinatur, & præſertim quatenus eſt contra dictamen rationis: & eſt priuatio rectitudinis, vt ſuprà diximus. Vocatur, & culpa quatenus ex natura rei cuicunquè malo aliqua pœna reſpondet. Poſtremò nominatur offenſa, quatenus irrogatur Deo iniuria,

iuria, negando ei obedientiam, cui de iuſtitia tenemur obedire. Hæc ex S. Thom. 1.2. q. 21. art. 1. lege Caiet. ibidem.

Quædam ſunt mala ſolùm; quia lege ſuperioris, & non ex *2. Animad.*
natura rei prohibêtur; vt portare arma certa noctis hora, vel quid ſimile. Tale fuit etiam primum hominis peccatum. Si enim eſus illius fructus non fuiſſet à Deo prohibitus, non fuiſſet malus. Quædam autem ſunt prohibita; quia mala. Quæ quidem, ceſſante omni prohibitione, eſſent mala, eò quod ex natura rei dictamini rectæ rationis aduerſantur; talia ſunt, quæ in præceptis decalogi prohibentur.

Regula, qua bonitas noſtrarum operationum menſuratur; vel eſt tẽporalis, & hæc eſt recta ratio noſtri intellectus; *3. Animad.*
vel eſt æterna, quo eſt voluntas diuina, cui ſubordinatur tẽporalis. Ideò enim aliquid eſt contra rectam rationem; quia eſt contra voluntatem Dei, quæ eſt regula æterna. Et defectus iſtarum regularum eſt vniuerſa malitia noſtrarum operationum.

Lex æterna poteſt bifariam conſiderari. Primò, vt eſt *4. Animad.*
in Deo, antequam per reuelationem innoteſcat. Quo quidem modo neminem obligat, quia omnes illam inuincibiliter ignorant. Vel ſecundò poteſt conſiderari, quatenus nõbis innoteſcit; aut per rationem naturalem, vt ſunt præcepta *Pſal. 4.*
decalogi, iuxta illud. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. Aut per reuelationem, vt præcepta fidei. Priori modo obligant leges naturales, quàmuis Deum ipſum ignoremus. Non enim eſt de ratione legis naturalis cognitio *S. Tho. 1.2.*
legis latoris. Gentes enim ignorabant Deum; & tamen *q. 19. art. 4.*
legibus naturalibus tenebantur. Notanter dicitur, legis naturalis: quia de legibus humanis poſitiuis aliter eſt aſſerendum; vt in floribus. 3. lib. in materia de legibus patebit.

CONCLVSIO I.

Opera intrinſecè mala, ideſt, quæ ſunt prohibita; quia mala, & in nullo euentu poſſunt fieri bona, ab exordio mũdi fuerũt à Deo prohibita, & nobis nõ ſolùm lege indicatiua; verũ etiam imperatiua innotuerunt. Conſtat ad Roma. 2. Nã ſi gẽtes, quæ legem non habent; ſcilicet, ſcriptam; naturaliter

ea, quæ legis ſunt, faciunt: profectò lex diuiua imperatiua hominibus ſemper per lucẽ rationis innotuit. Oppoſitum huius concluſionis eſt contra B. Paulum.

CONCLVSIO II.

Si per impoſſibile non eſſet Deus, eſſent tamen creaturæ rationales: vt pleriquè gentium opinabantur, opera intrinſecè mala, & quamuis non eſſent peccata: eſſent nihilominus moraliter mala. Ratio primæ partis concluſionis ex primo fundamento eſt; quia peccatum eſt actus malus quatenus impedit aſſecutionem finis, &, nullo Deo exiſtente, nullus eſſet hominis finis. Atquè ita cùm non impediret finis conſecutionem, nõ eſſet peccatum. Ratio ſecundæ partis eſt; quia cùm huiuſmodi opera opponerẽtur actibus virtutum, eſſent moraliter mala.

CONCLVSIO III.

Nulla lege imperatiua exiſtẽte, ſed ſola indicatiua, Deoq; etiam exiſtente, opera intrinſecè mala eſſent peccata. Et ratio eſt; quia peccatum, vt peccatum, eſt actus impediens finis aſſecutionem, & nulla lege diuina imperatiua exiſtẽte: opera intrinſecè mala non eſſent in vltimum finem, ſcilicet, in Deum referibilia. Furtum enim adulterium, &c. non poſſent in Deum referri: quare lege tantùm indicatiua exiſtente, eſſent peccata. Hæc, & ſecunda concluſio ſunt ex ſentẽtia Gregor. Arimin. contra Victoriam.

CONCLVSIO IIII.

Si nulla eſſet lex imperatiua, prohibens intrinſecè mala, quàmuis huiuſmodi mala eſſent mala moraliter: nullum tamen eorum eſſet malum culpæ, tametſi poſſet eſſe malum offenſæ in Deum, & in proximum. De malo autem culpæ ratio eſt; quia malum culpæ eſt, cui aliqua pœna à legis latore inſtituta reſpondet, etſi nulla eſſet lex imperatiua, nulla eſſet pœna à legis latore cõdita. Atquè ita nulla tunc eſſet culpa. De malo offenſæ probatur; quia offenſa non ſolùm eſt actus inobedientiæ, verùm etiam eſt iniuria contra amicitiam, quam aliquis erga proximũ, & ſuperiorem tenetur habere. Et ſi nulla lex imperatiua exiſteret de amore in Deũ, & in proximum, eſſet nihilominus odium Dei iniuria in

ipſum

ipſum Deum: ſicut furtum eſſet iniuria in proximum. Quare eſſet odium Dei offenſa, quatenus iniuria; non tamen eſſet inobedientia talis actus: quia tunc nulla lege prohiberetur. Et confirmatur; nam modò iniuria irrogata proximo eſt ei offenſa, quàmuis contra ipſum non ſit actus inobedientiæ: proptereà quòd inobedientia ſolùm eſt contra Deum, vel ſuperiorem, iuxta illud. Tibi ſoli peccaui. Hæc de intrinſecè malis, nunc de malis, quia prohibitis. *Pſalm. 50.*

CONCLVSIO V.

Omni lege imperatiua ſecluſa, nullum malum: quia prohibitum, eſt peccatum, aut offenſa, & hoc ex natura rei, nulla habita ratione ad operantis intentionem; vt eſt afferre arma noctis tempore. Et ratio eſt; quia ſi huiuſmodi actus nulla lege prohiberentur, nulla eſſent peccata; ergo tota ratio malitię eſt prohibitio; qua quidem ceſſante, nullum erit peccatum. Et animaduerte, quòd huiuſmodi actus non prohibentur, eò quòd mali, vel boni, vel indifferentes ſint: ſed quia ex huiuſmodi actibus, aliàs non prohibitis, multi propter ſuam malitiam, ſumunt peccandi occaſionem: vt ex deportatione armarum noctu patet. Sicut pulchritudo Beth-ſabeæ bona erat, fuit tamen Dauidi peccandi occaſio, non data: ſed accepta.

CONCLVSIO VI.

Loquendo de lege inſtituta à Deo, peccatum in ſua ratione formali includit eſſe contra legem imperatiuam Dei, etſi eſſet ſolùm contra indicatiuam, non eſſet peccatum. Quia lex indicatiua ſolùm eſt conſilium. Probatur ex B. Paul. Vbi non eſt lex, nec præuaricatio. Et confirmatur ex definitione D. Auguſt. peccatum eſt dictum, &c. contra legem Dei. *Ad Rom. 4.*

Quæſt. II. De eſſentialib. peccati omiſſionis.

Prima diffi. An omiſſio ſit peccatum?

Alex. Alen. tota q. 114. & q. 115. m. 3. S. Tho. 1. 2. q. 71. art. 5. Duran. d. 35. q. 2. & in 3. d. 3. q. 2.

CVM in dies multa omiſſionis peccata committamus, ineptum eſſet quærere. An ſit omiſſio? Ideò, an ſit peccatum? eſt declarandum.

CON-

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi.ſ.m.1. Eſt quidem peccatum. Dicit enim B.Iacob.c.4.Scienti bonum, & non facienti peccatum eſt. Et cùm peccet ex non faciendo, peccabit omittendo, quod faciendum erat. *Iacob.4.* Vnde D. *D.Aug.* Auguſt.in Enchir.ait. Duabus ex cauſis peccamus, aut nondū videndo, quid facere debeamus; aut non faciendo, quod debere fieri iam videmus. Et ratione confirmatur; quia peccatum generali diuiſione in peccatum commiſſionis, & omiſſionis diuiditur. *Diuiſio pec-cati.* Quare omiſſio peccatum erit; quemadmodum brutum, in quod diuiditur animal, dicitur eſſe animal.

D V B. *Diuiditur ne omiſſio in venialem, & mortalem?*

CONCLVSIO.

POteſt in mortalem, & venialem diuidi. Et ratio eſt; quia ſi conſideretur omiſſio propriè reſpectu debiti eſt mortalis. Propterea quòd omittit quis facere id, quod ſub pœna peccati mortalis facere tenebatur. Si verò communiter reſpectu expedientis, ſiue vtilis ſumatur, tunc erit omiſſio venialis: quoniam non fit, quod fieri expediebat.

Alex. Alen. m. 1. & alij vbi.ſ. *Secunda diffic. Quid nam eſt omiſſionis peccatum?*

CONCLVSIO.

OMiſſionis peccatum eſt non dictum, vel non factum, vel non concupitum, contra legem Dei. Hoc eſt, non facere, non dicere, vel non concupiſcere, quod lex Dei faciendum, vel dicendum, vel concupiſcendum eſſe præcipit. Hæc concluſio colligitur ex ſecunda diuiſione ſecundæ difficultatis primi artic. & ex probatione concluſionis 2 art. quæſt. primæ proximè præcedētis. Hoc enim eſt potiſſimum diſcrimen inter commiſſionem, & omiſſionem, quòd omiſſio eſt prætermittere facienda; commiſſio autem eſt facere prætermittenda.

Tertia diffic. Vtrùm poſſit eſſe peccatum omiſſionis abſque aliquo actu poſitiuo exteriori, aut interiori, præuio, ſiue concomittante?

TRes ſunt opiniones, duæ extremæ, & vna media. Prima eſt Duran. vbi ſup. & Marſil. & Adriani, & Almayni, qui affirmant frequentiſſimè contingere peccatum omiſſionis abſque aliquo actu poſitiuo. Secunda eſt omninò contraria, quæ tenet, omiſſionis peccatum nunquàm euenire abſque aliquo actu poſitiuo præuio, ſiue concomittante. Huius opinionis autor eſt Alex. Alen. quem ſequitur Capreolus. Tertia opinio, & media, quæ tribuitur D. Thom. diſt. 35. continetur duabus propoſitionibus. Prima, non eſt aliquis actus de ratione peccati omiſſionis. Secunda, moraliter loquendo, impoſſibile eſt peccatum omiſſionis contingere ex intentione operantis, ſine actu poſitiuo præuio, vel concomittante omiſſionem ipſam. Prima opinio, quam ſequitur, & latiſſimè tractat Gabriel, eſt cæteris communior. *Dur. d. 35. q. 2. Marſil. in. 2. q. 21. art. 2. Adria. in. 4. q. 3. de euch. ad. 3. principale. Almayn in ſuis moral. tract. 3. c. 25. Alex. Alen. vbi. ſup. m. 2. Capreo. d. 35. q. vnica ad argumenta. Gabr. d. 41. q. vnica. Dub. 3.*

Dupliciter poteſt aliquis cadere in peccatum omiſſionis: vel ex propoſito iniquo, ſciens, & volens omittere opus ex præcepto faciendum: vt ſi quis omittat aliquam horam canonicam, volens illam omittere: vel ſecundò ex obliuione, quādo nullis peculiaribus præpeditus occupationibus, vel quia laborat ignorantia culpabili, aliquis omittit actum, ad quem ex præcepto tenebatur, vt audire miſſam in die feſto.

CONCLVSIO I.

Nullus actus poſitiuus præcedens, ſiue concomittans eſt de eſſentia, ſeu quidditate peccati omiſſionis. Et ratio eſt, quia circunſtantiæ præcedentes, ſiue concomittantes actum aliquem, etiam ſi, ſine illis talis actus eſſe nequeat, de eius eſſentia, & quidditate non ſunt. Propterea quòd accidens, quamuis inſeparabile, non eſt de quidditate ſubſtantiæ: & cùm huiuſmodi actus poſitiuus accidat peccato omiſſionis, non erit de illius quidditate. *Nota.*

CONCLVSIO II.

Quotieſcūq; aliquis actum ex præcepto faciendū omittit, & hoc

& hoc ex propoſito, ſciens ſe ad talem actum teneri, impoſſibile eſt moraliter loquendo, talem omiſſionem non procedere ex aliquo actu poſitiuo. Et ratio eſt, quia ita omittens opus faciendum, vel habet actualem volitionem omittendi opus debitum, vel ſuſpendit voluntatis actum, neutraliter ſe habendo. Si primum, iam omiſſio eſt ab actu poſitiuo voluntatis, ſi ſecundum, ideſt, ſi neutraliter ſe habet, & recordatur operis faciendi, ſimiliter procedit ab actu poſitiuo. Propterea ꝙ impoſſibile eſt hominem ſuſpendere ex induſtria voluntatis actum debitum, cuius recordatur: quin actualiter velit ſuſpenſionem ipſam, dicendo intra ſe: volo iſtam ſuſpenſionem. Et confirmatur, quia cùm ſuſpenſio non ſit nolita, erit neceſſariò volita. Non enim eſt dare medium inter volitum, & non volitum.

CONCLVSIO III.

Quando opus ex præcepto faciendum omittitur ex ignorantia culpabili, ſiue ex obliuione, talis omiſſio nullo actu poſitiuo præuio, ſiue comitante, poteſt eſſe. Verbi gratia, ſi quis ex obliuione, aut ex ignorãtia culpabili completorium, aut alicuius ſancti commemorationem prætermittat. Et ratio eſt, quia cùm obliuio non ſit actus poſitiuus: ſed pura negatio, omiſſio, quæ ex ſola obliuione orietur, nullum actum poſitiuum: ſed purã negationem præſupponet. Et confirmatur concluſio, quia quando aliquis alicuius ſancti commemorationem, vel reſtitutionem contractus vſurarij, vel quid ſimile, quod culpabiliter ignorat, prætermittit, talis omiſsio nullum planè actũ poſitiuum mediatum, vel immediatũ præſupponit: ſed puram negationem. ſ. negligẽtiam interrogandi doctores. Hæc eſt S. Tho. vbi ſup. contra aliquos Thomiſtas.

DVB. II. Qui in die feſto ex obliuione tantùm non audit ſacrum, peccabit ne?

Ratio dubitandi eſt, quia, durante obliuione, non poteſt obliuioſus vitare peccatum, & nemo in eò, quod vitare non poteſt, peccat.

CON-

CONCLVSIO.

Imputabitur illi peccatum. Et ratio eſt, quia ſi diligentiam adhibuiſſet, obliuionem relegaſſet. Si enim fuiſſet ſolicitus eorum quæ Dei ſunt, recordaretur diei feſti, & ſe ad intereſſendum ſactis obligatum. Et ideò hæc ſacrorum omiſſio imputabitur ſibi, propterea quòd fuit volita in ſua cauſa negatiua, ſcilicet, in negligentia recordationis. Et licet áliquando, poſita cauſa, non poſſit vitari peccatum: erit nihilominus tale peccatum liberum, & volunrarium, quia in poteſtate noſtra fuit, vitare eius cauſam. Sicut, poſita ſuperbia, non poteſt vitari inuidiæ peccatum, & eſt nihilominus inuidia libera, & voluntaria: quoniam eius cauſa, nempe, ſuperbia poterat vitari.

DVB. III. Quando omiſsio erit voluntaria dicẽda, & ad culpam imputanda?

S. Thom. 1. 2. *q. 6. art. 3.*

CONCLVSIO.

VT omiſſio ſit voluntaria, & ad culpam imputetur, tres conditiones ſunt neceſſariæ, nempè, vt poſſit quis, & teneatur, & non faciat. Et ratio eſt, quia non ſatis eſt facultas, & libertas faciendi, & non facere, vt amiſſio ſit voluntaria, & ad culpam imputetur. Quod confirmo poſitis exemplis, vt ſi duo gladijs ſe feriant, potenti illos componere magno cum diſcrimine, & non facienti, non erit hęc omiſſio voluntaria, quia non tenetur cum tanto periculo. Nequè erit ad culpam imputanda, eſſet tamen voluntaria iuſtitiæ miniſtro. Quoniam ei ex officio incumbit tales lites componere. Similiter videnti hominem è carcere fugientem, quem poterat detinere, & non detinuit, talis omiſſio non erit voluntaria, quia non tenebatur ex officio, ſicut tenetur carceris cuſtos. Perinde exienti ab eccleſia, & non claudenti oſtium, cuius omiſſionis cauſa ſubſecutum eſt furtum, omiſſio non eſt voluntaria, quia non tenebatur. Eſſet tamen volũtaria reſpectu ſacriſtiæ, cui ex officio çompetit eccleſiã claudere. Tandem ex oppoſito ſequeretur omnia peccata eſſe

volita à Deo, & Deũ vniuerſis peccatis conſentire: quia Deus poteſt impedire omnia peccata, & non impedit.

Append. Hinc, non omnis omiſſio libera erit voluntaria. Nam ex dictis ſatis conſtat, multas eſſe omiſſiones liberas, quæ tamen voluntariæ non ſunt.

DVB. IIII. Poteſt ne eſſe aliquod peccatum commiſſionis abſq́ aliquo actu poſitiuo?

Dionyſi. Carthuſiani. *Almayn in moralib. cap. 10.*

ALmayn. cap. 10. refert eſſe peculiarem opinionem Dionyſii. Carthuſiani, affirmantis, poſſe dari aliquod peccatum commiſſionis abſquè actu poſitiuo: vt ſi quis adhibeat omnem voluntatis conatum, ad eliciendum odium contra patrem, quem non poteſt odio habere, eò ꝙ recordatur beneficiorũ, quæ à patre recepit, in tali caſu, inquit, ille, eſt reus peccati commiſſionis, abſq; aliquo actu. Quia conatus ille, qui eſt applicatio voluntatis ſecundum omnes vires ſuas ad eliciendum aliquem actum, quem non elicit, de ſententia eiuſdem non eſt actus.

CONCLVSIO.

Impoſſibile eſt, eſſe aliquod peccatum commiſſionis, quin ſit actus poſitiuus. Ratio à definitione peccati commiſſionis eſt: quia eſt facere, quod quis tenetur cauere, & facere, ſiue factio actus poſitiuus eſt. Tum etiam, quia conatus voluntatis actus poſitiuus eſt, cùm ſit, velle producere actum, amorem, ſcilicet, aut odium, & volitio producendi aliquid operatio voluntatis ſit.

Quarta diffic. Actus ille, qui præcedit, vel concomittatur omiſſionem, eſt ne peccatum?

Dur. vbi. ſ. *Capreol. diſt. 35.*

DVæ ſunt opiniones, quæ videntur contrariæ: ſed ſi diligenter perpendantur, non ſunt. Prima eſt Durandi vbi ſup. tenentis non eſſe peccatum. Secunda eſt Capreoli aſſerentis, eſſe peccatum. Cæterùm, quæ ſequuntur conſidera.

Cauſa

Cauſa peccati eſt peccatum. Quia cauſa ex. 2. Phyſic. eſt agens ex intentione: vt ſi quis conſultat alicui flagitium hoc animo, vt illud committat, & tunc peccat, teſte Apoſtol. qui loquens de his, qui conſentiunt alienis flagitijs, & tamen ea non prohibent, cùm poſſint, ait. Digni ſunt morte, nō ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Propter ꝙ inexcuſabilis es, ô homo, omnis, qui iudicas, ſcilicet, approbando, vel conſulendo eorum faſcinora. *1. conſideratio.* *Ariſt.* *ad Roma. 1.*

Occaſio etiam peccati eſt peccatum. Eſt autem occaſio agens præter intentionem. v. g. ſi quis rem aliquam licitam efficiat, quæ ſibi, vel alteri ſit ruinæ occaſio, & vocatur ſcandalum puſillorum, vt ſi quis infirmitate, ſiue ægritudine laborans, tempore quadrageſimæ carnibus publicè veſceretur, in hoc euentu, ignorantibus eius ægritudinem eſſet ille cibus occaſio ruinæ, & ex conſequenti peccatum, quàmuis aliàs eſſet licitus. Et probatur. 1. Corint. 8. Si eſca ſcandalizat fratrem meum non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem. Et loquitur de illis Chriſtianis, qui publicè edebant carnes idolis immolatas, ex quorum facto imbecilliores eccleſiæ ſumebant occaſionem venerandi idola, exiſtimantes aliquid diuinitatis latere in idolis. Proptereà quòd maiores eccleſiæ carnibus idolis immolatis veſcebantur. Et ad Roma. 14. Noli cibo tuo fratrem tuum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Et erat proculdubio licitum comedere carnes idolis immolatas. Cæterùm quia imbecilliores eccleſiæ ſumebant inde idolatrandi anſam, erat abſque dubio illarum carnium eſus mortale peccatum. *2. conſider.* *1. Cor. 8.* *ad Roma. 14.*

Contingit ſæpiſſimè præ amore alicuius rei, aliàs licitæ, diuinum præceptum violare, & talis, teſte D. Auguſt. fuit prima Adæ præuaricatio. Peccauit enim ne contriſtaret delicias ſuas, nempè, ſuam, quam plùs æquò diligebat. *3. conſide.* *D. Aug.* Append.

Hinc, etiam frequentiſſimè accidit, vt religioſi præ nimio litterarum amore, nolint contemplationi vacare, quando ſibi à prælatis præcipitur.

Actus cōcomitans omiſſionem, vel eſt cauſa omiſſionis, vt ſi quis non alia de cauſa, niſi, vt vacet ludo, aut ſtudio die dominico prætermittat ſacris intereſſe; vel non eſt cauſa omiſ- *4. conſide.*

ſionis, vt ſi quis priùs ſtatuat apud ſe non audire miſſam, & poſteà, vt otium fugiat, placet ſibi ſtudio indulgere.

CONCLVSIO I.

Quando actus, concomitans omiſſionis peccatum eſt cauſa, ſiue occaſio peccandi, nempe, omittendi, quod quis facere tenetur, peccatum eſt. Conſtat concluſio ex conſiderationibus poſitis. Quicquid enim eſt cauſa, vel occaſio peccādi, eſt peccatum, ergo quotieſcumquè aliqui, præ amore alicuius rei omittunt ex præcepto facienda, res illa erit cauſa, vel occaſio præuaricandi legem, & ex conſequenti erit peccatum.

Appen.2. Hinc, ſtudium illius, qui amore litterarū, vt vacet ſtudio, conſcius diei dominici omittit miſſam, erit mortale, & confitendum.

Appen.3. Hinc, ſi amore ludi, vel alicuius rei licitæ omittat præceptum de audienda miſſa, cùm tales actus ſint occaſiones omittendi præcepti obſeruantiam, erunt peccata.

Appen.4. Hinc, quoque inordinatus amor erga creaturas eſt peccatum, quoniam eſt occaſio violandi præcepta diuina: vt conſtat exemplo primi parentis Adæ. Et cùm huiuſmodi inordinatus amor ſit peccatum, erit quidem confitendum. Quod eſt confeſſarijs, & pœnitentibus maximè notandum.

Nota confeſſor.

CONCLVSIO II.

Quando actus concomitans omiſſionis peccatum non eſt cauſa, vel occaſio peccandi, non eſt peccatum. Patet ex conſiderationibus poſitis. Tum etiam, quia illi, qui ſtatuit non audire miſſam, cōmodiùs, & vtiliùs eſt alicui rei licitæ operam dare, quàm otio vacare. Tandem, quia ſi interim dum omittitur præceptum, nihil prorſus liceret facere, tunc omnis actio eſſet peccatum, ſcilicet, comedere, ſtudere, egeno ſubuenire, &c. quod eſt omninò abſurdum.

DVB.

DVB. V. Sacerdos, qui poſteà quàm ſtatuit non perſoluere diuinum officium, proijcit breuiarium in mare, peccat ne? ſimiliter, qui emiſſo voto ingrediendi religionem, mutaret ſententiam, & poſteà duceret vxorem peccaret ne?

RAtio dubitãdi eſt, quia in his duobus caſibus, iſti actus, nempè, proiecto breuiarij, & cõtractio matrimonij nõ ſunt omiſſionis officij diuini, neq; fractionis voti cauſa, cùm iam antea decreuerit ſacerdos non ſoluere diuinum officiũ, & alter non ſeruare votum. Et actus concomitans tũc eſt peccatum (vt modò diximus) quando eſt peccandi cauſa, vel occaſio. Reſpondeo. Vterq; peccat, non ꝙ vterq; actus ſit omiſſionis cauſa, ſed quia vterque recludit ſibi reſipiſcendi viam. Duodecim enim horæ ſunt diei. Et qui proiecit breuiarium, eſt impotens ad ſoluendum officium diuinum. Et qui duxit vxorem, reddit ſe impotentem ad votum adimplẽdum, & inſuper eſt reus voti. Votum enim religionis in ſe votum non nubendi includit. *Ioan. 11.* *Lege flor. 4. q. de impedimento voti art. 3. diffic. 1.*

Hinc, qui ſe impotentem reddit ad actum obligatorium in futurum adimplendum, peccat. Quia abſquè dubio Spiritui ſancto viam recludit. Appen. 1.

Hinc, qui teneretur ex præcepto dare eleemoſynam, ſi ludo illam amitteret, peccaret. Quia conſtituit ſe in periculo impotentiæ adimplendi præceptum, & de alijs ſimilibus ſimile eſt iudicium. Appen. 2.

Quinta diffi. Vtrũ actus, qui eſt cauſa omiſsionis, ſit peccatum numerò diſtinctum ab omiſsione?

VEtuſtiores Theologi nihil de hac difficultate tradidere: inter recenſiores autem quidam partem affirmantem, quidam verò negantem defendunt. Sunt autem duo, vt difficultas magis perſpicua reddatur, priùs adnotanda.

Vt peccata numero diſtinguantur, non ſatis eſt actus pro *1. annot.*

materiali eſſe plures, ſi formale eſt vnum, neque è contra ſufficit formale eſſe multiplex, ſi actus pro materiali eſt vnus: ſed requiritur vtrumque copulatiuè. Voco autem materiale peccati actum ipſum in genere entis, ſiue naturæ: formale autem ipſam inobedientiam. Illuſtro adnotationem hac exemplis. Sint, verbi cauſa, duo actus diſtincti, vnus interior, alter verò exterior, nihilominus erit vnum peccatum numero; quia inobedientia eſt vna. Eſt enim vna numero tranſgreſſio vnius tantùm præcepti, & non multiplex. Quare non ſufficit actus eſſe plures, vt ſint peccata numero diſtincta, ſi formale eſt vnum. Neque è contra, nam in ſacrilegio cum moniali eſt duplex in obedientia pro formali, ſcilicet, tranſgreſſio duorum præceptorum, vtpote, non fornicandi, & non accedendi ad conſecratam per ſolemne votū. Poſſunt quoq; eſſe tranſgreſſiones plures, nam ſi eſt virgo, eſt quoque ſtuprum, & ſi ſacrilegus eſt coniugatus, eſt etiam adulterium. Præterea erit, & inceſtus, ſi fuerint conſanguinei. Et tamen eſt vnum numero peccatum, quia vnus actus, quoniam naturale eſt vnum, & eundem actum plures habere circunſtantias.

Append. 1. Dub. Hinc, ſoluitur quæſtio illa, ſcilicet, quando aliquis per annum integrum habuit propoſitum occidenti aliquem, ſit tātùm vnum peccatum? vel ſint tot numero peccata diſtincta, quot habuit volitiones interruptas? Et reſpondetur, peccatū multiplicari ad multiplicationem volitionum interruptarū propter adnotationem poſitam. Multiplicabatur enim peccatum materialiter ſimul, & formaliter: quoniam inſurgebat noua inobedientia numero, à præcedenti diſtincta.

Adnota. 2. Actus, qui concomitatur omiſſionē, & eſt cauſa illius, vel eſt aliàs prohibitus, vt ſi quis propter fornicationem omittat miſſam, vel non eſt prohibitus, vt ſi quis propter ſtudium licitum non audiat in die feſto miſſam.

CONCLVSIO I.

Actus, qui eſt cauſa omiſſionis, & illam concomitatur, ſi eſt aliàs prohibitus, eſt peccatum, numero ab omiſſionis peccato diſtinctum. Et ratio eſt, quia formale, & materiale eſt duplex, vt ex prima annotatione conſtat.

CON-

CONCLVSIO II.

Si talis actus concomitans omiſſionem, non eſt aliàs prohibitus, & fuit omiſſionis cauſa, erit proculdubio vnum numero peccatum, vt ſi quis amore ſtudij omittat miſſam. Et ratio ex annotatione prima eſt, quia tunc, licèt ſint duo materialia diſtincta, ſcilicet, ſtudere, & non audire miſſam, quorum vnum eſt poſitiuum, & alterum negatiuum, formale tamen eſt vnicum, vel vnica inobedientia, & vnius præcepti tranſgreſſio illius, ſcilicet, de audienda miſſa die feſto.

Hinc, quando actus, qui eſt occaſio, ſiue cauſa omiſſionis eſt contra idem præceptum, quo prohibetur omiſſio, & eſt ſimul cum ipſo peccato, peccatum erit vnica tranſgreſſio, & non multiplex: vt ingreſſus ad domum concubinæ, & acceſſus ad ipſam eſt vnicum peccatum, quàmuis ingreſſus ſit occaſio. Eodem enim præcepto, quo prohibetur actus, prohibentur etiam occaſiones ad actum prohibitum inducentes. Append. 2.

Hinc, ſatis erit tunc confiteri omiſſionem, quàmuis eius cauſam quis minimè confiteatur. Append. 3.

Sexta diffic. Vtrùm omiſſio, quæ non eſt in poteſtate omittentis tempore, quo fit: fuit tamen anteà, ſit peccatum?

Verbi gratia, ſi quis die dominico hora. 11. omittat audire miſſam: quia inebriauit ſe. An talis omiſſio ſit peccatum? Duæ ſunt opiniones circa hãc difficultatem. Prima eſt Marſilij, affirmantis, omnem omiſſionem etiam à cauſa inculpabili procedentem, eſſe peccatum: quàmuis tẽpore, quo fit, non ſit in noſtra poteſtate. Vnde infert poſſe aliquem ſine culpa ſua incidere in ebrietatẽ, & dũ eſt ebrius, nõ audire miſſam, & peccare mortaliter, & perdere gratiam. Quæ quidem ſententia eſt erronea, nam ex ea ſequitur aliquem obligari ad impoſſibile: vt non audiens miſſam ex infirmitate, & qui inter dormiendũ abſq; culpa ſua polluitur. *Marſil. in. 2. q. 21. art. 2. propoſitione 2.* *Marſil. cautè legendus.*

Hæc enim procedunt à cauſa inculpabili, & tempore omiſſionis ſunt ineuitabilia. Altera opinio, & contraria, & vera eſt Alex. Alen. & S. Thom. Aut omiſſio emanat à cauſa inculpabili, vt ſi quis abſque culpa ſua incidat in ebrietatem, quoniã ignorabat vini potentiam, & ſuam imbecillitatem, vel ſecundò procedit à cauſa culpabili, vt frequenter vſuuenit. Hæc diuiſio eſt S. Tho. 2.1.q.79.art.3.ad.3. & q.150.art.4.

S. Tho. d. 35. art. 5.

CONCLVSIO.

Qui culpabiliter contrahit impedimentum, quò minus, tempore debito, præceptum poſſit adimplere, abſque dubio peccat omittendo, ſi verò inculpabiliter, non peccat. Probatur vtrumquè, quia cùm in caſu huius dubij omiſſio ſit peccatum, non quia eſt volita in ſe, ſed in ſua cauſa, erit profectò iudicanda ſecundum ſuam cauſam. Atque ita ſi cauſa fuerit culpabilis, omiſſio erit peccatum, ſin minus nullum erit peccatum.

Obiect. ſolutio.

Hinc, inferes, ergo qui ex culpa ſua incidit in infirmitatẽ, vel eſt carceri mancipatus, peccabit non audiendo miſſam? Reſpondeo. Neuter peccat miſſam omittendo, propterea ꝗ impotentia non audiendi miſſam, non oritur immediatè ex culpa, ſed ex pœna culpæ, ſcilicet, ex carcere, vel ex infirmitate, quorum vtrumquè eſt inuoluntarium.

Septima diffic. Peccatum omiſſionis imputabitur ne tempore. v.g. quo erat audienda miſſa? An tempore, quo data fuit cauſa omiſſionis?

VErbi gratia, ſi demus, omiſſionem procedere à cauſa culpabili, vt ſi quis primo mane die dominico fuerit inebriatus, & non audierit miſſam. Quæritur tunc, quo tempore imputabitur omiſſionis peccatum? &c. Duæ ſunt de hac re opiniones. Quarum prima eſt Alexand. Alen. & Adriani, aſſerentium, mala ineuitabilia in ſe ipſis, voluntaria tamen in ſua cauſa, imputari ad culpam non tempore, quo fiunt, ſed tempore, quo datur cauſa. Secunda autem opinio eſt

Alex. Alen. m.7.q.114. Adria. in. 4. q.3. de Euch.

eſt S.Thomæ in hoc art.5.q.71.1. 2. & in.2. 2. in quæſtionibus proximæ difficultatis, qui tenet huiuſmodi peccata non ſolùm imputari, quando datur cauſa, verùm etiam quando patrantur, vt ebrius peccat, quando inebriatur, & quando præ nimia ebrietate hominem interficit, quamuis tale homicidium non ſit voluntarium in ſe,ſed in ſua cauſa. In hac difficultate aliter loquendum eſt de illo, qui dedit cauſam peccato ineuitabili,ſi tamen pœnituit, antequàm effectus ſequeretur,vt qui propinauit alicui venenum, & antequàm alius biberet,pœnituit,& aliter de eo,qui anteà non pœnituit.

S.Tho.vbi ſuprà.

Nota.

CONCLVSIO I.

Quando aliquis dedit cauſam peccato, ſi antequàm eueniat, illum pœniteat cauſæ, quam dedit patrandi malum futurum, ſibi ad culpam non imputabitur. V.g. ſi ex libidinoſa cogitatione in vigilia,vt ſæpiſsimè contingit,in ſomniis oriatur nocturna pollutio, ſi antequàm ſomnum capiat,eum delectationis pœniteat,futura pollutio in ſomniis ei non imputabitur. Et ratio eſt,quia huiuſmodi pollutio iam non eſt voluntaria nec in ſe, cùm ſit in ſomniis: nec in ſua cauſa, cùm iam ſit nolita,& per pœnitentiam remiſſa.

Hinc,qui clerico venenum propinaret, ſi antequàm biberet,vel moreretur,pœniteret,iam non eſſet quò ad Deum excommunicatus, licet, quò ad eccleſiam, quæ non iudicat de occultis,pro excommunicato habeatur. Append.1.

Hinc, omnes, qui præſertim cum mulieribus, ne dicam cum mulierculis interdiu ſæpiſsimè tractant, ne pollutio in ſomniis contingens, illis imputaretur, aliis interim omiſsis cauſis,deberent ſingulis noctibus,cùm volunt ire dormitum, actum contritionis elicere. Append.2.

CONCLVSIO II.

Peccatum interiùs omiſsionis pro formali imputatur alicui tempore,quo dedit peccato cauſam, exteriùs autem tempore commiſsionis ſiue omiſsionis imputatur. Ratio primæ partis huius concluſionis eſt, quia cùm non habeat aliam rationem culpæ,niſi in ſua cauſa, tũc erit planè pro formali imputanda. Nam tunc fuit tranſgreſſio interior,& inobedientia ex eo tantum: quia tunc conſtituitur quis in certiſſimo

periculo omittendi ineuitabiliter rem, quam facere tenebatur, aut committendi rem, quam tenebatur fugere. Ratio ſecundæ partis eſt, quia actus exterior imputatur ad culpam, quando ex mala voluntate libera procedit. Et in caſu huius difficultatis actus exterior, vel homicidium ab ebrio commiſſum ex mala voluntate libera nempè, à voluntate inobriandi ſe, procedit. Atquè ita tempore, quo fit, peccatum imputabitur. Quamuis (vt diximus) non ſit pro formali diſtincta inobedientia ab ebrietate. Et hoc modo eſt doctrina S. Thom. intelligenda vbi ſup. quæſt. 79. nempe, quod tunc imputatur pro materiali tempore, quo fit, quantum ad actum exteriorem: quia quantum ad formale imputatur tempore, quo fuit data cauſa omiſſioni: propterea quòd tunc fuit omiſſio voluntaria, & non quando actu fit, vt Alex. & Adria. docent.

Alex. Alen. m.9. vbi ſuprà.

Octaua diffic. An ſemper homo quantumlibet perfectus omittat?

DVplex eſt debitum. Vnum ratione accepti beneficij. Alterum ratione præcepti.

CONCLVSIO I.

Nemo in hac vita ita perfectus eſt, quin ratione debiti accepti ſemper omittat. Et ratio eſt, quia ratione accepti quantum quis poteſt, tantum debet. Et cùm nemo poſſit tantum facere, quantum debet, ſemper planè omittet. Homo enim non eſt perfectus in diligendo, dum eſt in via: quia non poteſt diligere omninò ex toto corde, & tota anima, & ex tota mente. Lege D. Auguſt. in lib. de perfectione paulo ante medium.

D. Auguſt.

CONCLVSIO II.

Ratione debiti ex præcepto vir perfectus non ſemper omittit. Et ratio eſt, quia cùm omiſsio propriè ſumpta non reſpiciat debitum ex accepto, ſed ex præcepto, poterit vnuſquiſque facere, quod debet ex præcepto, atque ita non omittet. Non enim omiſsio reſpicit circunſtãtiam, ſed genus actionis, quatenus in præcepto eſt.

Nona

Nona difficult. Omiſsionis grauitas penes quid erit attendenda?

POſitis quibuſdam propoſitionibus, erit perſpicuum, vnde grauitas omiſſionis ſit colligenda. *Alex. Alen. vbi ſupra. m. 6. Almayn. in ſuis moral. tract. 3. c. 26.*

Prima Propoſitio.

Sumenda eſt ex comparatione affirmationis, cui opponitur. Nam cum omiſſio ſit pura negatio, ex comparatione ad affirmationem, cui opponitur, erit eius malitia, & grauitas colligenda.

Hinc, quantò affirmatio, cui opponitur peccatum omiſſionis, eſt præſtantior, omiſſio eſt deterior. Append. 1.

Hinc, grauiùs peccat omittens ſumptionem Euchariſtiæ, quando eſt ſub præcepto, quàm omittens miſſam die dominico. Quia communio ſacramentalis præſtat auditioni miſſę. Append. 2.

Hinc, deterior omiſſio erit non corripere, &c. quàm non dare eleemoſynam. Quia multò melior actus eſt corripere. Append. 3.

Secunda Propoſitio.

Quando omiſſio non eſt voluntaria in ſe, ſed in ſua cauſa, tunc eo omiſſio eſt peior, quò cauſa eſt deterior.

Hinc, qui omittit miſſam ratione ludi, grauiùs peccat, quam qui illam ratione ſtudij omittit. Appen. 4.

Hinc, grauiùs peccat, qui omittit corripere fratrem, ne illum triſtitia afficiat, quàm qui metu mortis correptionem omittit. Append. 5.

Tertia Propoſitio.

Grauiùs peccat omittens præceptum ex induſtria, & ex voluntate, quàm omittens ex obliuione, aut ex ignorantia culpabili. Et ratio eſt, quia habet plus voluntatis quod eſt volitum in ſe, quam quod in ſua cauſa, & per conſequens plus malitiæ. Hæc propoſitio eſt contra quoſdam Thomiſtas recentiores.

Quarta Propoſitio.

Quantò maior eſt præcepti obligatio, tantò deterior eſt eius omiſſio. Grauiùs enim peccat, qui non ſubuenit extremè indigenti, quàm qui non ſoluit viginti ducatos creditori, quia maior eſt prima obligatio.

Quinta Propoſitio.

Grauitas vno verbo omiſſionis attendenda eſt ex materia, & aliis circunſtantiis, ſicut grauitas commiſsionis de quibus infrà erit ſermo.

DVB. Eſt ne grauior omiſsio cum actu, quàm ſine actu?

QVidam dixerunt grauiorem eſſe in infinitum, quæ eſt cum actu.

Propoſitio.

Non eſt grauior. Et ratio eſt, quia cùm illa volitio, vel nolitio, quæ eſt cauſa omiſsionis non ſit mala, niſi propter omiſſionem, non erit peior, quàm omiſsio. Nolle ſi quidem audire miſſam de ſe non eſt malum, vt patet: quando non tenemur illam audire, quare ſi eſt malum, erit malum ratione omiſsionis. Tandem cùm confeſſarij non inquirant ſolicitè de huiuſmodi volitionibus, aut nolitionibus, non augebunt in infinitum omiſsionis malitiam.

Alex. Alen. q.116.& 117. & 146.& 157. S.Tho.1.2. q. 72.& 76.77. S.Bon. d. 41. art.1.& d.

Quæſt. III. De varijs diſtinctionibus ſpecificis, ac diuiſionibus peccatorum?

HÆc quæſt, Nonnullis articulis expoſitis, abſoluetur.

Artic.

Artic. I. Vtrùm peccata diſtinguantur ſpecie penes ſpecificam obiectorum diſtinctionem? An penes ſpecificam diſtinctionem habituum, ſiue rectitudinum, quibus opponuntur?

42.dub.2. Ricard. Scot.& alij d. 35. & alibi. S.Tho.1.2.q.71. art. 6. & q.72.art.1. Scot.& Gab. d. 35.

EST tituli ſenſus. An diſtinguantur ſpecie, penes conuerſionem ad creaturas? An penes auerſionem à recta ratione, & à Deo? Duæ ſunt opiniones extremæ. Prima S. Thom.qui dicit, diſtingui penes conuerſionem ad creaturas, quam amplectuntur omnes eius diſcipuli. Eſt enim maximè probabilis. Altera, & contraria opinio eſt Scoti d.35. notab.ex iſta ſolutione patet,&c.aſſerẽtis,peccata diſtingui penes auerſionem à recta ratione, & à Deo. Scoto adhæſerunt Gabriel d.35.in fine q.& alij nominales.

CONCLVSIO.

Peccata ſpecie diſtinguntur penes ſpecificam diſtinctionem habituum,rectitudinumque,quibus opponuntur. Hæc concluſio eſt de ſententia Scoti. Et prima ratio ex ſupradictis eſt, quia priuationes diſtinguntur ſpecie ad diſtinctionem tantùm habituum,quibus opponuntur, autore Ariſtot. vt cæcitas,& ſurditas differunt ſpecie, propterea quòd viſus, & auditus,quibus opponuntur, ſpecie diſtinguntur. Et peccatum priuatio rectitudinis, quæ debuit ineſſe actui, eſt, atq; ita diſtinguetur vnum ab altero, ad diſtinctionem rectitudinum,quibus opponuntur,& non aliter: vt furtum, & fornicatio differunt ſpecie, quia furtum opponitur iuſtitiæ, & eſt illius priuatio,& fornicatio temperantiæ,&c. Secunda ratio, & efficacior eſt, quia eadem differentia conſtitutiua alicuius rei,eſt eiuſdem diſtinctiua: vt rationale conſtituit hominem, & illum à bruto diſtinguit. Et cùm ſola priuatio rectitudinis, receſſuſque à Deo, conſtituat aliquem actum ineſſe peccati, ſola etiam diſtinguet tale peccatum ab aliis. Nam in peccato,vt ex ſupra dictis conſtat, eſt conuerſio ad creaturam, & auerſio à Deo, quæ nihil aliud eſt, quàm priuatio rectitudinis,& amicitiæ diuinæ. Tertia ratio. Demus quempiam con- *Ariſt.*

uerti

uerti ad creaturam per inordinatum amorem, ſi per impoſſibile non auerteretur à Deo, talis conuerſio non eſſet peccatum: ergo ſola auerſio conſtituit peccatum in eſſe peccati, & ex conſequenti ſola diſtinguet vnum peccatum ab alio. Quarta ratio eſt, quia diſtinctio ſpecifica rerum non prouenit ex parte materiæ, in qua conueniunt, ſed ex parte formæ, in qua differunt. Homo enim, & brutum non differunt ex parte animalis, quod materiale in illis eſt, ſed ratione formæ. Et in peccato materiale eſt conuerſio ad creaturas, formale verò eſt auerſio à Deo, quare diſtinguetur vnum peccatum ab alio penes formale, hoc eſt, penes auerſionem. Quinta ratio, quia actus humani non ſunt mali, neque peccata, quatenus ſunt entitates naturales, alioquin Deus eſſet cauſa peccati, & vbicunque talis actus inueniretur, eſſet malus, & peccatum. Quare erunt mali, & peccatum, quatenus ſunt defectus, & priuationes rectitudinis debitæ ineſſe, & ex conſequenti diſtinguentur penes priuationem rectitudinum, &c. Qui plura de hac re videre voluerit, legat lib. controuerſiarum.

Alex. Alen. q. 108. & q. 111. S. Tho. 1.2. q. 72. art. 5. & q. 88. S. Bon. d. 42. art. 2. Scot. ibidem. Duran. q. 6. & alij eadē diſtin. 42. & 21. & 35. & in 4. d. 21. Vega lib. 14. ſup. cōc. Tri. Nota. 1.

Artic. II. De diuiſione peccati in mortale, & veniale?

Hic articulus, in quo bellum nobis eſt cum hæreticis futurum, difficilis videtur explicatu: fiet tamen facilis, præpoſitis titulo articuli aliquibus difficultatibus.

Prima difficult. Quidnam eſt mortale, & veniale peccatum?

De hac difficultate differunt Alex. Alen. q. vbi ſup. m. 1. Caſtro hæreſi. 11. & Vega cap. 1. 2. 3. & 4. S. Thom. & alij vbi ſuprà.

Verùm cùm multæ ſint peccati venialis, & mortalis acceptiones, commodum erit priùs ſtatuere in qua ſignificatione in præſentia à nobis mortale, & veniale accipiatur. Veniale peccatum trifariam dicitur. Primò ab euentu, quomodo quod-

quodcũquè peccatum quantumcũq; graue, ſi illius venia obtineatur, veniale appellatur. Et hac ratione dixit B. Ambroſ. mortalia omnia fieri per pœnitentiam venialia. Hinc. D. Aug. & Chryſoſtom. iniquitatem remiſſibilem vocant venialem. Et Magiſter dixit, Adam credidiſſe ſuum peccatum eſſe veniale, cùm tamen eſſet mortale: quia credidit ſe veniam conſecuturum, vt illi de facto accidit. Secundò dicitur veniale ex cauſa, quia, licet ſit mortale, habet tamen aliquam cauſam ſuæ veniæ annexam: quomodo peccata quæcunque ex infirmitate, vel ignorantia commiſſa, dici poſſent venialia, ideſt, digna quadamtenus venia. Et ita peccata B. Paul. ante baptiſmum, tametſi grauiſſima, dici queunt venialia. Miſericordiam, inquit, conſecutus ſum, quia ignorans feci. Tertiò dicitur veniale ex propria natura, & eſt peccatum, quod ſuapte natura leue, exiguum, & minutum eſt, & rectæ rationi parum diſſonum, nequè mortem inferens, ſed omninò venia dignũ, quod ſuprà in 3 genera à nobis fuit diuiſum. Mortale peccatum totidem modis dicitur. Nam quot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot dicitur, & reliquum. Primò mortale ab euentu dici poteſt, quod nunquàm habiturum eſt veniam. Secundò ex cauſa mortale eſt, quodcumquè peccatum ex malitia, & de induſtria commiſſum. Tertiò mortale ex propria ratione eſt, quodcunquè graue peccatum rectæ rationi vehementer diſſonum, ac proinde de ſe venia indignum, & mortem animæ inferens, ſiue primam, quæ priuatio gratiæ eſt, ſiue ſecundam, quæ eſt æterna damnatio. Et ex iis venialis, & mortalis peccati acceptionibus, ſolæ, quæ tertium obtinent locum, ſunt nobis in hoc articulo vſui. Priores enim duæ venialis, & mortalis acceptiones à noſtro propoſito ſunt alienæ. Non enim nunc, quæ peccata habitura ſint veniam, & quæ non, tractamus, ſed quomodo ex propria natura diſtinguantur in hoc artic. inquirimus.

Vega.ſ.2. vbi.ſ. B. Amb. D. Chryſoſt. D. Aug. 21. de ciuit. Dei c. vlt. & in lib. de vera & falſa pœnitent. c. 18. S. Tho. q. 88. 1.2. art. 2. 1. ad Tim. 1. 2. Nota.

CONCLVSIO I.

Mortale peccatum eſt, quod aufert gratiam, quæ eſt vita animæ. Et ratio prima ab etymologia eſt, quia mortale à morte culpæ, & à morte gehennæ nominatur. Et ſecunda ratio eſt, quia, ſublata gratia, recedit ſtatim Deus ab anima, in qua habitat,

Alex. Alen. m. 1. q. 111. Vega & Caſtro vbi ſup.

D. Aug. habitat, & inde continuò ſequitur mors. Vnde D. Aug. ait. Vita corporis tui eſt anima tua, vita animæ tuæ eſt Deus tuus. Quo modo ergo moritur corpus, amiſſa anima, quæ vita eſt eius, ſic moritur anima, amiſsò Deo, qui vita eſt eius. Hæc D. Auguſt. Et hæc eſt illa mors, quam Deus minatus eſt primò parenti, quando poſt prohibitum eſum ligni ſcientiæ boni, & mali, dixit ei. In quocumquè die comederis ex eo, morte morieris. Non enim Adam eò die, quo comedit de ligno vetito, ſtatim morte corporali mortuus eſt. Sed morte ſpirituali animæ ſtatim mortuus fuit, quia ſtatim iuſtitiam, gratiamquè amiſit, & per conſequens Deum.

Gen. 2.

Append. 1. Sap. 16. Ierem. 31. Ezech. 8. Pſal. 48.

Hinc, ſolū peccatū mortale eſt illa malitia de qua Salomon ait. Homo enim per malitiam occidit animā ſuam. Et de qua Ierem. inquit. Vnuſquiſque in iniquitate ſua morietur. Et dominus per Ezechielem. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. Dicitur quoque mortale propter aliam mortē, quæ animam, & corpus deuorat. Et hæc eſt gehenna perpetua, de qua regius Propheta ait. Sicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Et Ioan. in Apoc. ita ſcribit. Et infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.

Apoc. 20.

Append. 2. Sap. 15.

Hinc, igitur mortale peccatum appellatur. Quia peccator, qui illud committit, niſi pœniteat, morte punietur æterna. Malorum enim amatores, inquit ſapiens, digni ſunt morte.

CONCLVSIO II.

Alex. Alen. q. 108. art. 1. 2. & 3. & alij vbi ſ. Prou. 24. Iacob. 3. 1. Ioan. 1.

Veniale peccatū eſt, quod nō aufert gratiam, quæ eſt vita animæ. Et ratio eſt, quoniam eſt cōpatibile cū gratia, & charitate, quod ſcriptura ſacra multis in locis docet. Septies in die cadit iuſtus, & reſurgit, impij autem corruent in malum. Oportet ergo, vt ſit aliquis caſus peccati, qui iuſtitiam nō tollat, & hic eſt veniale peccatū. Et Iacob. 3. In multis offendimus omnes. Etſi dixerimus, quoniam peccatum nō habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Et iſti apoſtoli intelligunt etiam ſeipſos, & erant confirmati in gratia, nec poterant mortaliter peccare, ergo per peccatū, & offenſam veniale peccatum intelligunt: quare veniale peccatum non aufert gratiam, quæ eſt vita animæ, ſicut mortale illam aufert.

Hinc, enim veniale peccatū, qd venia dignū ſit, appellatur.

Secunda

Secunda diffi. Quomodò peccatum veniale, an mortale ſit, agnoſcemus? *Vega.c.12. vbi.5.*

COgnoſcere,quæ ſint venialia , & quæ mortalia peccata, non facilè eſt explicare , triplex tamen inuenitur via dignoſcendi,quæ in hac difficultate petuntur. Vna eſt per ſacram ſcripturam.Altera eſt per eccleſiæ doctrinam. Et tertia per proprium cuiuſque lumen naturale,iuxta illud, Multi dicunt,quis oſtendit nobis bona ? Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. *Pſal.4.*

Prima Propoſitio.

Quæ in ſacris litteris abominabilia,execrãda, Deo exoſa, digna morte,aut cauſam mortis, vel mortem inferre , vel excludere à regno cœlorum dicuntur,& ea, quibus vel æternas pœnas,vel ſaltem mortem corporalem cõminatur, vel quando ponitur comminatio væ,proculdubio crede,peccata mortalia eſſe. Confirmo hanc propoſitionem inductione aliquorum locorũ. Prou.6.ſex ſunt,quæ odit dominus,& ſeptimum deteſtatur anima eius , oculos ſublimes,&c. vſq; ad eum,qui ſeminat diſcordiam inter fratres. Omnia illa flagitia erunt mortalia. Et ad Roma.1. Enumeratis multis peccatis , ſubditur. Quoniam qui talia agunt , digni ſunt morte,quare peccata illa erunt mortalia. Similiter erunt mortalia, quæ recenſentur ad Galat. 5. vbi dicitur. Manifeſta ſunt autem opera carnis , quæ ſunt fornicatio , immundicia , &c. Nam concludit. Quoniam qui talia agunt , regnum Dei non conſequentur. Perinde erunt mortalia flagitia, quæ enumerat Ezechiel.c.18.vbi dicitur. Quòd ſi genuerit filium latronem, &c. Quia in fine pœna mortis corporalis imponitur:nam legitur. Cũ vniuerſa hæc deteſtanda fecerit,morte morietur, ſanguis eius in ipſo erit.Idẽ cẽſendũ eſt de peccato blaſphemiæ Leuit. 24.Qui blaſphemauerit nomẽ domini,morte moriatur. Nec ſecus iudicãdũ eſt de delictis,quibus apponitur væ:vt in multis locis noui,& veteris teſtamenti videre licet.Præſertim Iſa. c.5. Væ,qui dicitis malum bonum,& bonum malum,&c. *Prouer.c.6.* *ad Roma.c.1.* *ad Gal.5.* *Ezech. 18.* *Leuit. 24.* *Iſa.c.5.*

Hinc,quotieſcũq; in ſacra ſcriptura abſq; aliquo dictorum ſigno- Appen.1.

Matth. 12. ſignorum peccata interdicuntur, ſunt cenſenda venialia. Tale eſt verbum otioſum, de quo legitur Matth. c. 12. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Similiter concupiſcentia carnis, aut rei alienæ per violentiam auferendæ, ante conſenſum voluntatis, erit venialis. Legitur *Iacob. 1.* enim Iacobi. 1. Concupiſcentia, cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cum cõſumatum fuerit, generat mortem. Vnde colligunt omnes doctores concupiſcentiam ante deliberatum conſenſum patrandi actum, vel delectandi ſe in cogitatione actus, ſolùm eſſe veniale peccatum, quia ante illum conſenſum, non generat mortem. Perinde etiam ad *ad Ephe. 5.* Epheſi. 5. D. Paul. admonens chriſtianos fugiendam eſſe fornicationem, &c. vt doceret, quæ ex illis peccatis eſſent mortalia, adiunxit. Hoc enim ſcitote, intelligentes, ꝙ omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti, & Dei, quare cætera, quorum poſteà non meminit, nec illis dictam comminationem, vel aliam ex prædictis oppoſuit, erunt tantùm venialia. Quòd ſi hac via non poteris, ſit ne peccatum mortale, vel veniale diſcernere, ſequentem conſidera.

Secunda Propoſitio.

Traditio eccleſiæ, & doctorum eſt ſecunda via, qua cenſendũ eſt, & iudicandũ de peccato, ſit ne mortale, aut veniale?

Et ratio eſt, quia quotieſcunquè in aliquo libro catholico. & ab eccleſia approbato, aliquid tanquàm mortale, vel tanquàm veniale damnatur, ita eſſe opinandum admonet ſcri- *Iob. 12.* ptura diuina. Iob. 12. vbi dicitur. Interroga iumenta, & docebunt te, & volatilia cœli, & indicabunt tibi. Vbi per iumenta, & volatilia cœli intelliguntur prælati, & ſapientiores eccleſiæ, quos Deus in Chriſtianorum detrimentum errare patietur nunquàm. Et ſi ijs duabus vijs non ſucceſſit, tertiam ingredere, quæ ex lumine naturali eſt.

Tertia propoſitio.

Quæ ex directo, & grauiter charitati Dei, & proximi repugnant,

pugnant, ea mortalia cenſeantur, quæ verò rationi quidem diſſonant, & à lege nobis tradita exorbitant;non tamen tantopere, vt grauiter charitatem, quam Deo, & proximis noſtris, & nobis ipſis debemus, lædant, ea venialia exiſtimentur. Nam ſicut ex lumine naturali conſtat, vnam eſſe magnã iniuriam, vel ægritudinem;aliam verò paruam; ita etiam hãc eſſe grauem offenſam,illam verò paruam, facilè intelligitur. Hanc viam omnes doctores lumine naturali admonitos,perpetuò amplexos,& hac eadem credid erim vſos fuiſſe,quotieſcunquè nequè ex ſcripturis,nequè ex definitione eccleſiæ,ſatis certò ſcire poterant, qualia eſſent cenſenda, & quo in loco,& gradu eſſent reponenda, quæ certò videbant eſſe peccata:nequè tamen vſquè adeò grauia,vt veriſimile eſſet,ea impedire,vel dirimere diuinam amicitiam. *S.Tho. 1.2.q. 88. art. 2. et Caiet. ibidẽ, & in ſum.et Dura. q.2. vbiſ.*

Hinc,nata eſt diſtinctio peccati venialis ſupra poſita.

Hinc, doctrina illa communis emanauit,qua docemur circa quæcunquè præcepta dupliciter poſſe contingere peccatum veniale, nempe, ex ſurreptione, vel ex paruitate materiæ. Append.2. Append.3.

Hinc, quoties iudicio omnium aliqua iniuria eſt grauis in Deum,vt infidelitatis peccatum, vel in proximum,vt ſi graue detrimentum contra bona ſpiritualia,vel corporalia,vel temporalia,inferatur,erit abſquè dubio mortale peccatum; ſi autem non fuerit grauis iniuria,erit venialis, vt ſubitus infidelitatis motus,furtum leue,vel paruum, concupiſcentia alienæ vxoris indeliberata, cuiuſmodi ſunt frequentiſſima peccata venialia in materia intemperantiæ, vt immoderatus exceſſus in cibo,& potu; non tamen vſquè ad ebrietatem; ſed abſque neceſſitate;ſola tamẽ delectatione potandi vinum, vel aquã. Accidunt etiam hæc venialia in exceſſu ſomni, & confabulationis,pro quibus vitandis deprecatur eccleſia in hymno quadrageſimali,quando dicit. Vtamur ergo parciùs verbis, cibis, & potibus,&c. Quam obrem, Ricard.in fine tract.de differẽtia venialis à mortali conſtanter affirmat, peccatum mortale eſſe, quod non poteſt à quoquam commiti, ſine grandi corruptione ſui,aut comtemptu Deĩ, aut graui læſione proximi, & reliqua omnia eſſe venialia. Appen.4. *Ricard.de S. Vict.*

Append.5. Hinc, qui voluerit rectè venialia à mortalibus ſeparare charitatem ob oculos ponat. Hæc enim eſt huic propoſito certiſſima, & aptiſſima regula, & tunc oblata quacumque operatione, aut omiſſione humana, diligenter aduertat, aduerſetur ne illa directè charitati, an non? Si non aduerſatur, ſciat ibi nullum eſſe peccatum; ſi autem aduerſatur, perpendat rurſus, grauiter ne, an leuiter aduerſetur? Si viderit inde charitatem grauiter lædi, mortale peccatum, ſi leuiter veniale ſubeſſe agnoſcat.

Tertia diffic. Peccatum veniale eſt ne peccatum ſimpliciter? an ſecundum quid?

S. Thom. 1.2. q. 88. art. 1. & Caiet. ibidem.

OPINIO Caietan. fuit non eſſe peccatum ſimpliciter; ſed ſecundum quid. Et eam fuiſſe S. Thom. aliqui colligunt ex eo, quòd dixit, diuiſionem peccati in mortale, & veniale, eſſe analogi in analogata.

Duran. q. 2. vbi. S. Vega lib. 14. citato c. 13. 1. Ioa. 1.

CONCLVSIO I.

Peccata venialia propriè, & ſimpliciter, ſunt peccata. Et probatur; quia in Scriptura ſacra ſimpliciter, & abſolutè nominantur peccata. 1. Ioann. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, &c. & loquitur de iuſtis, quorum peccata ſunt tantùm venialia. Et ſub nomine peccatorum à Chriſto comprehenduntur, cùm dicit. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: aliàs claues ſacerdotales non ſe extenderent ad eorum remiſſionem; neque eorumdem confeſſio eſſet ſacramentalis. Quorum contraria in floribus. 4. in tractatu de pœnitentia luculenter docuimus. Et confirmatur ratione, quia ſunt actus mali ſimpliciter, quippè, qui voluntarij, & circa materiam indebitam, & à recta ratione deuiant, ac diſſentiunt, & pœna, atquè repræhenſione digni iure apud omnes cenſentur. Si tamen placet dicere eſſe imperfectè peccata, nihil moror. Nam ſicut animalia, quæ per putrefactionem generãtur; vt mures, formicæ, & alia id genus animalia, licet ſint ânimalia imperfecta, ſunt nihilominus ſimpliciter ani-

animalia, quàmuis imperfecta; ita & venialia, quáuis quò ad malitiam non ſint ita conſumata, ſicut mortalia; ſimpliciter tamen erunt peccata, præſertim quando ex plena deliberatione committuntur; vt ſunt venialia ex genere.

Hinc, cautè legendus erit D. Bonauen. qui negat veniale eſſe Dei offenſam, cùm ſit vera, & ſimpliciter offenſa, & peccatum; quia offenſa eſt iniuſtitia irrogata Deo. Propterea quòd denegatur ſibi obedientia debita, & veniale eſt actus inobedientiæ, quàmuis leuis, & eſt contra præceptum; vt ſtatim dicemus. *D. Bona. cautè legendus diſt. 42. art. q. 2. ad vlt.*

Quarta diffic. Eſt ne veniale peccatum contra legem? an præter legem?.

S. Tho. vbi ſ. q. 88. art. 1. & 2. & in 2. d. 35. cum Magiſt. ibid. & Caiet. eod. art.

DEfinitum cùm ſit peccatum veniale eſſe peccatum ſimpliciter, meritò quæritur. An ſit contra legem: quia peccatum ſimpliciter cum D. Auguſt. definitum eſt in prima quæſt. huius tractatus, dictum, vel factum, &c. contra legem Dei. D. Thom. locis citatis, & eius ſectatores tenent, peccatum veniale, non tam eſſe contra legem, quàm præter legem; ita ſanè, vt ſicut, qui tenetur ire ad alicuius circuli centrum, ſi paululum circa circonferentiam ipſius immoretur, neque progredi dicitur, neque retrocedere, aut contra iter rectum ire, ſed præter; ita qui obligati ſumus, per viam mandatorum ad regnum cœlorum contendere, ſi peccemus venialiter, neque retrocedere, neque contra, vel ſecundum iter rectum progredi dicemus; ſed præter, & ex conſequenti, neque contra; ſed præter mandata, agere. Durand. tamen, & alij permulti hanc ſententiam impugnant, affirmantes peccata venialia eſſe contra mandata. Et hæc opinio videtur modo in ſcholis communior. *Vega c. 13. vbi ſuprà.* *Duran. q. 2. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO.

Veniale peccatum eſt contra legem. Probatur Eccleſi. 7. noli velle mentiri omne mēdacium. Ecce legem prohibētē quodcūq; genus mendacij, etiam veniale, cuiuſmodi eſt mēdaciū iocoſum, aut officioſum. Deinde Matt 5. interdicitur omne genus iuramenti. Sic enim legitur. Audiſtis, quia dictū *Eccl. 7.* *Matthæ. c. 5.*

eſt antiquis, non periurabis, &c. Ego autem dico vobis non iurare omninò. &c. Ego tamen ſi quis abſquè rationabili cauſa iurauerit, dummodò non ſit mendacium, peccabit ſolùm venialiter, & non ob aliud, niſi quia eſt reus huius præcepti; ego autem dico vobis non iurare omninò, &c. & Matthæ etiam. 12. Prohibetur omne verbum otioſum, quod ſolùm ex ſe eſt veniale, de quo reddendam eſſe rationem iu die iudicij docuit ibidem Chriſt. dominus. Et ratione confirmatur; quia eſt peccatum, & peccatum pro formali eſt contra rectam rationem, eique aduerſatur, & omnis ratio, cui quis diſſentiens peccat, vim habet legis, vel certè eſt legis ſignificatio. Animaduerte tamen ad reconciliandas iſtas opiniones, ſi placet, dupliciter poſſe aliquem agere contra legem. Primò agendo contra legem, & eius finem, qui quidem finis, teſte B. Paulo eſt charitas. Et hoc modo agit contra legem, qui mortaliter peccat; quia per quodcumquè mortale peccatum vinculum charitatis in Deum, & proximum diſſoluitur. Secundò agendo contra legis obedientiam; non tamen contra eius finem; quia non violatur charitas. Et agunt contra legem iſto ſecundo modo, qui venialiter peccant. Quoniam agunt contra obedientiam Dei; non tamen contra eius charitatem. Nam vt inter homines ſtat non obedire amico, & offendere illum, non tamen diſſolui amicitiam, quoniam offenſa eſt leuis; ita etiam in diuinis, licèt culpa leui, népè, veniali offendatur Deus, & contra eius legem agatur non tamen amicitia, & charitas diſſoluitur.

Matth. 12.

Animaduerſio.

1. ad Tim. 1.

Append.

Hinc, colligitur interpretatio, & vera intelligentia auctoritatum Sacræ ſcripturæ, quæ à Thomiſtis in ſuum fauorem inducuntur. Sunt enim intelligendæ de illo, qui agit contra legem, & finem legis, vt eſt, qui mortaliter peccat. Ijs difficultatibus expoſitis, quæ ſunt velut præludia ad titulum huius artic. perfectiùs explicàndum. Supereſt, vt tituli explicationē aggrediamur.

Quinta diffic. Eſt ne diuiſio peccati in mortale, & veniale bona?

CONCLVSIO.

NOn ſolùm optima eſt talis diuiſio; verùm etiam fide tenenda. Et probatur primò autoritate Sacræ ſcripturæ. Multis enim in locis expreſſè diſtinctio hæc in peccatum mortale, & veniale proponitur. Et præter loca in præmiſſis difficultatibus huius articuli citata, vnum, atque, alterū proponam. Matth. n. 5. dixit Saluator noſter Chriſtus. Omnis; qui iraſcitur fratri ſuo, reus eſt iudicio, qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio, qui autem fatue, reus erit gehennæ ignis. In quibus verbis tria deſcribūtur peccata, quorum duo priora leuia ſunt, tertium verò eſt illis duobus multò grauiùs. Quæ quidem differentia apertè colligitur ex diuerſitate pœnarum, quibus peccata illa punienda eſſe dicuntur. Nam pro menſura delicti, vt lex diuina ait, erit, & plagarum modus; cùm igitur ex tribus illis peccatis ſolum tertium, & vltimum dicatur gehenna ignis puniendum, id eſt, morte perpetua, & nullum duorum priorum ad talem pœnam: ſed ad aliam multò leuiorem damnetur, conuincitur inde apertiſſimè ſolum tertium ex illis eſſe mortale; reliqua verò duo eſſe venialia. Hunc eſſe verum huius loci ſenſum docuerunt D. Chryſoſtomus homilia. 16. ſuper Matthæ. hæc verba interpretans, & D. Gregor. lib. 21. moral. capit. 5. Eſt, & alius locus Matthæ. cap. 12. Quicunquè dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Ex quibus verbis apertiſſimè conſtat eſſe aliqua peccata, quæ in hoc ſæculo remitti poſſunt, alia quæ in futuro; at peccata mortalia nō remittuntur in futuro ſæculo; quia illa ducunt hominem ad mortem æternam. Lignū enim quod ad Aquilonē ceciderit ibi manebit. Peccata ergo, quæ in alio ſæculo dimittuntur, neceſſariò ſunt venialia: propterea quòd hæc ſola ſunt, quæ igne purgatorij conſumuntur. Fuit etiam hæc diſtinctio canonizata in concilio Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. vbi docens fideles: quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, hæc ait.

Doctores vbiſuprà. Vega à c. 2. vſq; ad. 5. & à c. 12. vſque ad finem lib. 14. ſuper concil. Trid. & Caſtro locis in principio art. citatis.

Matth. 5.

Deut. 25.

D. Chryſoſt.

D. Greg.

Matth. 12.

Eccl. 11.

Licet enim in hac mortali vita, quantumuis ſancti, & iuſti in leuiá ſaltem, & quotidiana, quæ etiam venialia peccata dicũtur, quandoquè cadant, non propterea deſinunt eſſe iuſti, &c. Et in eadem ſeſs. c. 15. ita definitur. Aduerſus etiam hominũ quorũdam callida ingenia, qui per dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium aſſerendum eſt, non modò infidelitate per quã & ipſa fides amittitur, ſed etiam quodcũq; alio mortali peccato, quàmuis non amittatur fides; acceptam iuſtificationis gratiam amitti diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non ſolùm infideles excludit; ſed etiam fideles, quoq;, fornicarios, adulteros, molles, maſculorum concubitores, fures, auaros, ebrioſos, maledicos, rapaces, cæteroſquè omnes, qui lethalia committunt peccata, à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abſtinere poſſunt, & pro quibus à Chriſti gratia ſeparantur. Hactenus cõcilium. Quid? quòd nouimus eccleſiam ab ipſis propè modum illius primordijs conſtituiſſe aliqua remedia pro remiſſione venialium. Quæ quidem nunquàm credidit ſufficere ad remiſſionem mortalium. Et inter illa vnum fuit aqua benedicta, quam ſcimus fuiſſe in eccleſia ſaltem à tempore Alexandri huius nominis primi, qui quintus à B. Petro pontificatum tenuit. Et in hunc vſum, & alios à ſacerdotibus mandauit benedici. de conſecrat. diſt. 3. can. aquam ſale. Sunt, & alia multa remedia; nam delentur per dominicam orationẽ, per eleemoſynæ largitionem, & pectoris tunſionem, & per ieiunij caſtigationem. De pœnit. diſt. 1. can. medicina. §. proximi. Item per Euchariſtiæ dignam ſumptionem. de pœnit. diſt. 2. ante finem, & can. panẽ de altari. Tandẽ per epiſcopi, vel presbyteri benedictiones. diſt. 28. can. presbyterum. Sanctorum patrum teſtimonia, quibus concluſio corroboratur, apud Caſtrum, & Vegam vbi ſuprà inuenies. Tandem ipſo luminis naturalis inſtinctu, veriſſimam eſſe diſtinctionem mortalis, & venialis peccati, intelligitur. Nam ſicut ſcimus quaſdam eſſe leues proximorum offenſas, & quæ ex ſe non ſufficiunt ad impediendum, vel dirimendum amorem, quem nobis mutuò debemus; alias verò eſſe graues offenſas, propter quas non immeritò reſcinduntur amicitiæ: ita ſcin-

1. Timot. 1.

tilla rationis nobis indita theologatur, & à nobis eò conſcendit, vt credat, & doceat, quædam eſſe grauia peccata, quibus Deus legislator ac rector vniuerſi, ſic grauiter offenditur; vt eos, qui illa patrant, excluſos habeat, & ſeuerè ſuo loco, & tēpore corripiat; alia verò ita leuia, vt Deus propter illa inuiſum habeat neminem.

Sexta difficult. Quonam pacto mortale, & veniale peccatum inter ſe differunt?

CVM conſtet diuidi peccatum in mortale, & veniale, explicemus oportet, quò pactò inter ſe differant. Sunt autem variæ opiniones, & multæ circa modum diſtinguendi hæc peccata ad inuicem. Prima opinio, quæ S. Thomæ tribuitur, tenet, hoc differre mortale peccatum à veniali, quòd mortale ſit circa vel contra finem, vt eſt infidelitas ōdiũ Dei, &c. quæ immediatè ſunt contra ipſum Deum; venialia vero, quæ circa, vel contra ea, quæ ſunt ad finem, ideſt contra media ad finem: vt quòd eſt contra obedientiam prælati, vel charitatem, vt furtum, &c. Secunda opinio eſt Scoti, affirmantis, diſtingui mortale peccatum à veniali, eò quòd mortale ſit contra præceptum; veniale autem contra conſilium. Tertia opinio eſt Gerſo. & Alma. aſſerentium venialia & mortalia non differre ex natura rei; ſed tantùm ex diuina miſericordia, eò quòd placuit Maieſtati diuinæ imputare ad pœnam æternam mortale; veniale autem ad temporalem. Vtrumquè tamen ex natura ſua, cùm ſit in Deũ, eſſe dignum pœna æterna. Quarta opinio tenet diſtingui hęc ex genere, & ex natura ſua & non ex reatu. Quinta opinio: vt ſuprà diximus, eſt eiuſdem S. Thom. nempe, quòd differunt veniale, & mortale ex eo, quòd mortale eſt contra legem, & diuinum præceptum.

S. Tho. 1. 2. q. 72. art. 5. & q. 88. art. 1. & 5. & Caiet. ibidem Vega. c. 12. vbi. §. Scoti. d. 21. q. 1. Gabr. d. 22. q. 1. art. 3. dubio. 1. Gerſon in 3. p. ſuæ Theologiæ titulo de vita ſpirituali lect. 1.

CONCLVSIO I.

Peccatum mortale, & veniale non differunt, quòd mortale ſit contra finem, veniale autem contra media ad finem. Et ratio eſt; quia peccata, quæ ſunt contra proximũ, vt furtũ;

S. Tho. 1. 2. q. 72. art. 2. & q. 88. art. 2. Vega vbi. §. c. 13.

&c.non ſunt immediatè contra finem; ſed contra media. Et tamen ſunt mortalia; propterea quod excludunt à regno Dei, vt author eſt Apoſtol. ad Galat. 5. Deinde ſubitus infidelitatis motus eſt immediatè contra finem, ſcilicet, contra Deum; & tamē eſt veniale peccatum. Hæc eſt contra primam opinionem.

Ad Gal.5.

CONCLVSIO II.

Nec diſtinguuntur eò, quòd mortale ſit cōtra præceptum: veniale verò contra conſilium. Et ratio eſt; quia velle ducere vxorem, non eſt peccatum: & tamen eſt cōtra conſilium de virginitate. Ait enim B. Paul. Si nupſerit virgo, nō peccabit. Perinde etiam furtum in materia leui eſt contra præceptum, non furtum facies, & eſt veniale tantùm. Hæc concluſio eſt contra ſecundam opinionem.

1. Cor.7.

CONCLVSIO III.

Neq; ſeparantur ad inuicem eò, quòd ex ſola diuina miſericordia pœnā æterna mortali, & veniali temporalis pœna reſpondeat Et ratio eſt; quia, etſi daremus, Deum inſtituiſſe; vt nullum peccatum pœna aliqua puniretur: nihilominus tamen latiſſimum eſſet inter vtrumquè peccatum diſcrimen. Fides enim catholica teſtatur, damnatos frequentiſſimè mortaliter peccare, iuxta illud; Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper: & tamen illa peccata ad nullam pœnam imputantur. In quocunquè enim loco ceciderit lignum, ibi erit. Deinde, quia Deus pronior eſt ad miſerendū, quàm ad puniendum, & amicitia cum ipſo Deo multò fortior eſt, quàm cum hominibus: & cùm inter homines ſint aliquæ offenſæ, quæ ex natura rei non dirimunt amicitiam, licet amico diſpliceant: vt ſunt leues iniuriæ: multò magis erunt tales offenſæ ex natura rei inter nos, & ipſum Deum, & non ſolùm ex miſericordia Dei, &c. Hæc eſt contra tertiam opinionem.

Pſal.73.
Eccl.11.
Vega. c. 14. & 15. & 16. vbi.s.
Alex. Alen. q.108. m.2.

CONCLVSIO IIII.

Neq; differunt quantum ad conuerſionem ad creaturas, ſcilicet, quantum ad ſpeciem malitiæ moralis. Et ratio eſt; quia, vt ſuprà diximus, veniale, & mortale poſſunt eſſe eiuſdem

D. Bona. d. 42. art. 2. & 3.

dem ſpeciei in genere moris, vt furtum mille ducatorum, & vnius oui, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ iniuſtitiæ.

CONCLVSIO V.

Peccatum mortale, & veniale ſolùm differunt quantum ad auerſionem ab ipſo Deo. Et ratio eſt; quoniam mortale auertit omninò à charitate,& amicitia Dei,& conſtituit peccantem filium gehennæ: veniale autem minimè, quàmuis Deo diſpliceat,& per illud Deus offendatur, Quare totalis differentia,prout inſinuat D. Paulus ſupra citatus, erit penes diſplicentiam vſquè ad auerſationem, quam facit mortale, & penes diſplicentiam abſquè auerſione, quam facit veniale. Et confirmatur à ſimili: quia ſicut infirmitatum corporalium vna dicitur mortalis; quia tollit principium vitæ; ſcilicet,humidum radicale; altera verò non, ſed reddit corpus debile; ita inter infirmitates ſpirituales, quæ ſunt peccata. Vna dicitur mortalis, quæ tollit charitatem, & gratiam, quæ eſt principium vitæ æternæ, iuxtà illud Ioann. 6. Qui biberit ex hac aqua,fiet in eo fons vitæ, &c. ſcilicet. charitas. Altera non; vt venialis, quæ ſolùm facit hominem tepidum circa diuina, & minus Deo gratum. Ex hoc articulo colligitur confutatio multarum hæreſum. Prima eſt Ioann. Vuitcleph.affirmantis, peccatum veniale, & mortale ſolùm differre ex parte peccantis, qui ſi fuerit prædeſtinatus,dicebat ille, omne eius peccatum erit veniale, ideſt, veniæ conſecutiuum; ſin minus erit mortale. Quoniam præſciti irreparabiliter erunt æterna morte puniendi. Quæ quidem diſtinctio eſt etiam blaſphema. Legimus enim adulterium Dauidis, negationem Petri, & flagitioſa Magdalenæ peccata; & tamen hi omnes fuerunt prædeſtinati. Et Saul fuit reprobus; quo non fuit aliquando in Iſrael melior; filius vnius anni, &c.1. Regum. 13. Et tamen nemini dubium eſt; quin tempore, quo fuit in gratia, venialiter peccauerit. Cùm nemo ſit, qui aliquando venialiter non peccet. Secunda hæreſis eſt Philippi Melancthon,aſſerentis,illa tantùm eſſe venialia peccata, quæ ex ignorantia craſſa; non tamen affectata, committuntur.

Ioan. 4.

Hæreſes.

Thom.Vualdenſis lib. de ſacrament. c. 154.& 155.

1.Reg.13.

Hæreſis.

S 5 Quod

1. a Tim. 1. Quod eſt contra D.Paul.qui ad Timot.1.affirmat,ſe extra gratiam Chriſti fuiſſe, eò quòd ex ignorantia perſequebatur eccleſiam Dei. Ait enim ignorans feci in infidelitate, &c. Et 1. ad Corint.14.damnat omnē ignorantiam culpabilem dicens,
1.ad Cor. 14. Ignorans ignorabitur,ideſt, reprobabitur. Tertia hæreſis eſt
Hæreſis. Caluini,qui docuit,omne peccatum eſſe mortale,& nullum veniale. Contra quem ſupra in hoc art. ſunt multa diuinæ ſcripturæ teſtimonia citata. Et ſit præter illa,quod 1.ad Co-
1.Cor.3. rinth.3. legitur vbi dicitur. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc(ſcilicet Chriſtum)aurum, argentum, lapides pretioſos,ligna,fœnum,ſtipulam,&c.ipſe autem ſaluus erit;ſic tamen quaſi per ignem.Et per hæc vltima verba intellegit apoſtolus peccata venialia,quæ quatenus peccata, ſunt igne purganda;quatenus autem venialia ſunt,à regno Dei nō
Vega. excludunt;ſi quidem talia perpetrantes ſalui erunt.Lege Ve-
Caſtro. gam c.3.vbi ſup.& Caſtrum verbo peccatum hære.11.Quarta hæreſis fuit Lutheri,qui nullum eſſe peccatum mortale præter incredulitatem docuit. In quem ſunt multa loca ſacræ ſcripturæ,quæ in hoc artic.adduximus,quibus, præter infidelitatem, multa eſſe mortalia peccata apertiſſime demonſtratur.In quem agit Caſtro, verbo fides hæreſi ſecunda.

S. Tho. 1.2. q.72.art.

Artic. III. Vtrùm peccata diſtinguantur ſpecie ad ſpecificam diſtinctionem cauſarum?

CVm cauſa peccati ſit multiplex, nempè, ignorantia,infirmitas,& diabolus,quæritur in hoc artic. Vtrùm peccata ad diſtinctionem iſtarum cauſarum, &c. exempli gratia fornicatur quis ex ignorantia culpabili,ita quòd ſi ſciret,non fornicaretur; alius autem fornicatur ex infirmitate, eſt quæſtio. Vtrùm fornicationes iſtæ ſpecie diſtinguantur, eò quòd cauſæ ad peccatum inducentes,ſunt ſpecie differentes. Et ad maiorem intelligentiam huius art. cuius cognitio eſt confeſſarijs,& pœnitentibus neceſſaria,quę ſequuntur animaduerte.

1. Animad. Inter operationes naturales, & liberas hoc inter alia eſt diſcri-

diſcrimen; ꝙ naturales ad differentiam ſpecificã principiorũ differunt ſpecie. Calefactio enim differt ſpecie à frigefactione; quia principia calidum, ſcilicet, & frigidum, vnde proficiſcuntur, ſunt ſpecie diſtincta. Atuerò operationes liberæ nõ differunt ad diſtinctionem principiorum actiuorum; quia furtum ex timore paupertatis ortum, & furtum ex auaritia ſunt eiuſdem ſpeciei. Sunt enim actus iniuſtitiæ, licet, cauſæ efficientes, ſcilicet, amor pecuniarum, & timor paupertatis, ſint diuerſæ.

Hinc, operationes humanæ liberæ ex parte cauſæ finalis; vt ſæpiſſimè hactenus cum Ariſt. docuimus, erunt diſtinguendæ. Et ratio eſt; quia ꝙ vnus actus ſit vnius, vel alterius virtutis, ex fine intento ab operante, vel ex fine ipſius operis oritur. Ieiunium enim propter adimpletionem præcepti eccleſiæ factum eſt actus obedientiæ, propter extinguẽdam libidinem eſt continentiæ actus. Appen.1. *Ariſt. 7. Ethic.*

Cauſa motiua à finali cauſa hoc diſtat, ꝙ finalis eſt cauſa præciſa; atuerò motiua non eſt cauſa præciſa, ſed ſolùm inducit hominem ad operandum. V. g. dat aliquis eleemoſynam pauperi, vt illi placeat, non tamen tãquàm propter cauſam finalem; quia, licet, illi placere non intenderet, eleemoſinam nihilominus largiretur. Hæc complacentia eſt cauſa motiua, quæ à quibuſdam impulſiua nominatur. Eſſet autẽ finalis cauſa ſi ceſſante complacentia, eleemoſyna ceſſaſſet. *2. Animad.*

Hinc, regula phyſica, & moralis, ſcilicet, ceſſante cauſa, ceſſat effectus, eſt vera in actionibus liberis, de cauſis tãtùm finalibus, in agentibus autem naturalibus eſt vera de cauſis efficientibus. Append.2.

Cauſa finalis, & obiectum formale ſunt idem quatenus vtrumq; eſt cauſa præciſa, quæ mouet efficientem ad operandum. V. g. pecunia à parte rei eſt finis mercenarij, quatenus autem eadẽ pecunia cognita, & intenta mouet mercenarium ad operandum, eſt cauſa finalis. *3. Animad.*

CONCLVSIO.

Peccata non ſecundum cauſas efficientes, ſed penes cauſas finales ſpecie diſtinguntur. Et ratio eſt, quia operationes liberæ cuiuſmodi ſunt peccata, ſumũt ſpeciem malitiæ à fine;

vt ex

vt ex prima animaduerſione conſtat. Et confirmatur; quia ſi à cauſa efficienti malitiæ ſpeciem ſortirentur, omnia peccata eſſent eiuſdem ſpeciei; ſi quidem omnia ab vno principio efficienti, ſcilicet à voluntate libera, & à ſuperbia proficiſcuntur, iuxta illud. Initium omnis peccati ſuperbia. *Eccl.10.*

Append.3. Hinc, mulier, quæ fornicatur cum laico, hoc fine præciſè; vt habeat ad ſacerdotem acceſſum, committit ſacrilegium, in confeſſione neceſſariò explicandum.

Appen.4. Hinc, qui iurat falſum, vt alium in pretio alicuius mercis decipiat, non ſolùm peccatum periurij; verùm etiam peccatũ iniuſtitiæ committit, quod eſt in confeſſione, etiam ſi non fuerit ſubſecuta deceptio, declarandum.

Append.5. Hinc, iudex, qui criminoſum titulo iuſtitiæ, & etiam vindictæ punit, peccatum iræ in confeſſione neceſſariò aperiendum patratus eſt.

Append.6. Hinc, ſi iudex criminoſum puniat; vt inimicis criminoſi blandiatur, vt ab ipſis beneficium eccleſiaſtici cum conſequatur, ſacrilegium committit, & de ſimilibus ſimile eſto iudicium.

Regula. Notanda autem eſt ſequens regula vniuerſalis, népè, quoties finis eſt peccatum, totum opus eſt etiam peccatum, iuxta illud. Si oculus tuus nequàm fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Vbi per oculum intelligitur finalis intentio operantis. Secus autem ſi fuerit cauſa impulſiua; & ideo prudens confeſſarius debet interrogare pœnitentem. An, ceſſante illa cauſa; patraſſet peccatum. Et ſi reſponderit. Patraſſem. Erit cauſa impulſiua tantùm; ſin minus erit finalis cauſa. *Matth.6.*

Append.7. Hinc, ſi milites ſancti Ioannis emittunt continentiæ votũ propter diuitias obtinendas, tanquam propter finalem cauſam, potiùs ſacrilegium committunt; quàm votum, quod eſt actus religionis, emittunt. Et idem eſt iudicium de reliquis cruciferis. Animaduerte autem in hoc artic. & in ſequentibus huius q. non agi de peccato, quatenus eſt auerſio à Deo. Nam eo modo iam in principio huius tract. egimus; ſed quatenus eſt conuerſio ad creaturam per inordinatum amorẽ, & prout eſt malum morale, & vitium, alicui virtuti morali oppoſitũ: Tum etiam nota, ꝙ vt eadẽ virtus: vt ſæpe hactenus diximus

poteſt

poteſt diuerſis rationibus cõſiderata ad diuerſas ſpecies referri, ita, & idem vitium diuerſis rationibus, ſũptum ſub diuerſis ſpeciebus contineri, & hoc modo concluſio. 1. huius q. huic concluſioni non contradicit.

Artic. IIII. Vtrum peccata differant ſpecie, eo quòd ſint contra diuerſa precepta?

VErbi gratia, furtum eſt contra legem naturalem, & diuinam, quæritur ſi ſuperuenerit lex poſitiua prohibens furtum. An ſit grauioris, & deterioris malitiæ, eò q; ſit contra diuerſa præcepta. Nota ad pleniorem explicationem huius art. quæ ſequuntur. Præcepta, niſi de actibus virtutum moralium, vel theologicarum, non dantur. Et probatur; quia præcepta affirmatiua dantur de actibus poſitiuis virtutum, vt reſtitues alienum, eſt præceptum affirmans, de actu iuſtitiæ. Præceptis verò negantibus prohibentur vitia virtutibus contraria; vt non furtum facies, eſt præceptum negans de iniuſtitia cauenda. Vnus, & idem actus aliquando vna lege, ſiue præcepto, aliquando pluribus ad vnam, & eandem virtutem ſpectantibus præcipitur, aut prohibetur. Illuſtro rem exemplo. V. g. non furtum facies prohibetur lege naturali, & diuina & poſitiua, ad eandem virtutem iuſtitiæ ſpectantibus. Item nõ adulterabis duplici lege diuina prohibetur, quarum prior pertinet ad virtutem temperantiæ, vt non fornicaberis; poſterior verò ſpectat ad iuſtitiam, ſcilicet non accedes ad alienam. Fit enim eius coniugi iniuria. Præcepta, quæ dantur de actu eiuſdem virtutis; vel dantur de eodem actu numero, vel de diuerſis actibus numero diſtinctis; eiuſdem tamen ſpeciei. Patet de eodem actu, vt ieiunium quadrageſimale præcipitur ab eccleſia, & fratribus minoribus in ſua regula, vbi dicitur. Sed aliam, ſcilicet, quadrageſimam, vſque ad reſurrectionem domini ieiunent. De diuerſis autem actibus; vt ſi contingat vno, & eodem die eſſe ieiunandum. Tum quia eſt vigilia alicuius ſancti. Tum etiam, quia eſt ieiunium quatuor temporũ, ſunt tunc duo pręcepta de duobus ieiunijs

1. Nota. *2. Nota.* *3. Nota.*

numero

3. Nota. numero diſtinctis, accidit autem, vt eodem die occurrent. Inter leges ſuperuenientes circa eandem materiam, quædam transferunt materiam prioris legis ad aliam virtutem, vt ſi quis voueat continentiam, lex voti ſuperueniens transfert fornicationem ad materiam religionis. Fornicatio enim, quę ante votum erát contra virtutem temperantiæ, poſt votum eſt contra virtutem religionis, quæ eſt peculiaris virtus, inclinans ad colendum Deum, quatenus eſt ſupremus Dominus, cui debetur latriæ adoratio, voti redditio, &c. Quędam verò non transferunt materiam ad aliam virtutem. Exempli gratia, vt lex, ſiue præceptum decalogi de non furando, non tranſtulit materiam furti ad aliam virtutem, quàm ad illam, quæ erat in lege naturali, ſcilicet, materia, ſiue virtus iuſtitiæ. Diſtinguntur autem leges iſtæ adinuicem, quòd primæ mutant tráſgreſsionis ſpeciem, & inducunt nouam obligationem; ſecundæ verò neutrum horum faciunt.

CONCLVSIO.

Quando lex ſuperueniens transfert materiam legis præexiſtentis ad aliam virtutem, tunc ſpecies peccati mutatur; ſpecies, in quam, quantùm ad nouam malitiam mutatur; vt ſi iuſtitia, quæ eſt materia non furandi à prælato virtute obedientiæ præcipiatur, tunc furtum erit alterius ſpeciei. Quia non ſolùm erit contra iuſtitiam; verùm etiam contra virtutem religionis. Quæ quidem virtus inclicat ab obediendum prælatis, eò quòd gerunt perſonam ſupremi Domini, nempè, Dei, & ex ſequenti hæc circunſtantia erit in confeſſione exprimenda. Et ratio ex notabilibus poſitis eſt; quia præcepta ſolùm dantur de actibus virtutum; & cùm in caſu huius concluſionis actus nouæ virtutis pręcipiatur, & materia prioris legis in nouam virtutem transferatur, noua orietur obligatio; & ex conſequenti, cùm peccatum ratione legis ſuperuenientis ſit contra aliam virtutem, erit peccatũ à præcedenti peccato ſpecie diſtinctum.

Append.1. Hinc, ſi lex ſuperueniens non transfert materiam legis pæcedentis in aliam virtutem, neque ſpecies mutabitur, neque noua obligatio inducetur. Et ratio eſt: quia ſi non præcipitur noua virtus, non erit nouum præceptum.

Præciſa

Præciſa enim ratio mutationis ſpecici eſt,quádo nouus actus alterius virtutis præcipitur. Appen.1.

Hinc,homicidium,quod ſub excommunicationis ſententia prohibetur, & alterius ſpeciei ab alijs commiſſis, ſecluſa excommunicatione.Et ratio eſt;quia homicidium ante excõmunicationẽ erat peccatum ſolius iniuſtitiæ: poſt excommunicationẽ verò eſt ſacrilegium contra obedientiá eccleſiæ,& opponitur virtuti religionis,quę inclinat(vt modò diximus) ad colẽdũ Deũ,& eius miniſtros,aliquid præcipientes. Nam qui vos audit,me audit,&c.Et idem eſt iudicium de alijs ſub *Luc.cap.10.* excommunicationis ſententia prohibitis,vel præceptis.

Hinc,fornicatio poſt votum eſt alterius ſpeciei.Quia eſt ſacrilegium.

Hinc,ſententia theologorũ,qua dicitur,illas circunſtátias Append.3. eſſe neceſſariò confitendas,quæ mutant peccati ſpeciem, eſt intelligenda,quando mutant ſpeciem vitij.Quod fit duobus Append.4. concurrentibus. Quorum primum eſt, quod imponatur nouum præceptum.Secundùm eſt,quòd tale præceptum tranſferat materiam prioris legis,ad aliam virtutem;ita quòd peccatum ſit vitium alterius ſpeciei: vt patet in exemplis modò poſitis.Nec ſatis eſt prohibitio eiuſdem peccati, ſi peccatum in aliud genus vitij non transferatur.

Hinc homicidium,furtum,& cætera peccata contra ſecundam tabulam, non ſunt grauiora poſt legẽ diuinam ſcripturam,quàm antea in lege naturali.Et ratio eſt; quia lex diuina Append.5. non tranſtulit materiam præceptorum naturalium ad aliam virtutem;& ex conſequenti non induxit nouam obligationẽ.

Hinc,fœmina ad monachum accedẽs,non grauius peccat, quàm ad ſimplicem ſacerdotem accedendo. Et ratio eſt;quia vtrobique committitur ſacrilegium contra ſolẽmnẽ votum continentiæ.Et vtrumquè peccatum eſt eiuſdem ſpeciei;quoniam eſt contra eandem virtutem religionis.

Hinc, ſi quis ſupra votum ſolẽne continentiæ addat ſimplex de eadem,vel in alia religione iterum ſolemniter continentiam voueat, & ſi de nouo ſe obligare intendat,non manebit abſque dubio noua obligatione ligatus.Quoniam ſecũdum votum ſolùm eſt confirmatio prioris.Non enim ſecũdò Append.6. Appen.7.

voto

Nauar. *Caiet.* *Cordoua.* *Soto.* Append. 8.

voto promittitur nouus actus virtutis, & ita nõ inducitur noua obligatio. Et hoc ſentire videtur Nauarro in additione ad cap. 6. ſuę ſummę. Et Caiet. 2. 2. q. 186. art. 9. & Cordoua. q. 3. Hiſpano ſermone. Contrariam tamen ſententiam defendit Soto de iuſtitia. & iure, libr. 8. q. 2. art. 5. in ſolut. ad 5. principale, & in 4. ſent. diſtinct. 18. q. 2. art. 4. concluſione. 7.

Hinc, tandem colligitur, vnum actum peccati poſſe eſſe ſub diuerſis ſpeciebus vitiorum, ſi pluribus pręceptis ad diuerſas virtutes ſpectantibus prohibeatur. Vt ſi aliquis coniugatus accedat ad monialem, tunc ille actus erit intemperantię: quia fornicatio. Erit & iniuſtitię, quia adulterium. Erit, & ſacrilegij peccatum, quia cum cõſecrata ad Dei cultũ, &c.

Alex. Alen. *in 2. p. q. 96. m. 2. art. 3. & 4. & in 4. p. q. 18. m. 4. art. 2. §. 9. & art. 3. per totum. S. Tho. 1. 2. q. 18. art. 3. 10. & 11. & q. 72. art. 9. aliĵ d. 17. 4. lib. lege etiã. 23. q. 8. c. occidit & de pæn. d. 5. can. conſideret.*

Artic. V. Vtrùm per quamcumq́; circunſtãtiam peccata ſpecie differant?

DE hoc articulo multa in floribus. 4. lib. in q. de confeſſione art. 4. diffic. 5. 6. & 7. Sed, vt plenam, & perfectam de circunſtantijs peccatorum cognitionem habere poſsis, animaduerte, quę ſequuntur. Circũſtantia reſpectu humani actus eſt, velut accidens reſpectu ſubiecti in naturalibus. Vnde dicitur circunſtantia eſſe idem, quod extra ſubſtantiam actus. V. g. ſubſtantia eleemoſynę eſt pecunię largitio, circunſtantia ſuperueniens huic largitioni eſt perſona, nempè, vt detur egeno, & non diuiti, & ſanctiori, ſi indigentia fuerit æqualis, & tempore, & loco, & fine debito. Hęc enim omnia ſunt accidentia eleemoſynæ, ſicut quatuor qualitates ſunt accidentia ſubſtantiæ, ſed de eleemoſynæ circunſtantijs lege flores. 4. in tractatu de eleemoſyna.

1. Animad. Alex. Alen. art. 2. § 9.

Hinc, circunſtantia poterit deſcribi. Accidens cõueniens actui libero, vt ſit perfectus, ſtudioſus, & laudabilis. Circunſtantiæ ſunt ſeptem, quæ hoc verſu continentur. Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Has enumerant Alex. Alen. S. Thom. 1. 2. q. 7. art. 3. ex Ariſtot. 3. Ethic. cap. 1. ex Cicerone in ſua rethorica. Quis, nempè, vt ſit agens liberum.

Hinc

Hinc,non vtens ratione,vt ebrius,furioſus,dormiens,febricitans, non dicetur ſtudioſe,vel vitioſe agere. Quid, ſpectat ad obiectum materiale, nempè, vt res volita ſit licita, & non prohibita. Append.2. 2.

Hinc,eleemoſyna ex alieno eſt mala. Quoniam obiectum ſcilicet, pecunia aliena reſpectu eleemoſynæ eſt rationi diſconueniens, & prohibita. Vbi pertinet ad circunſtantiam loci vnde celebrare extra eccleſiam ſine facultate ſuperioris; propter defectum huius circunſtantiæ,erit malum,vel quando locus ratione alicuius actionis interdicitur. Quibus auxilijs. Vnde ſi quis virtute alicuius ſuperſtitionis conetur habere ſanitatem aut inuenire rem perditam per iudiciarium, aut ſcire rem occultam per incantatorem aut ſoluere maleficium coniugum per dæmonis miniſterium, aut appetere dignitatem, aut officia eccleſiaſtica, vel prælationem per ambitionem, vel ſimoniam, eſt opus malum. Cur. Eſt circunſtantia finis. Append.3. 3. 4.

Hinc,iudex ex vindicta latronem ſuſpendens peccat;quoniam finis eſt malus. Quomodo, ideſt, diligenter,aut negligenter aliquid facere. Append.4. 5. 6.

Hinc, tepide & cum tædio perſoluens officium dibinum, peccat. Quando,ſpectat ad tempus actioni accommodatum: vt ieiunium in.6.feria,& non in die dominico fieri debet. Append.5. 7.

Actus moralis ſumit virtutis, vel vitij ſpeciem ab obiecto formali & materiali. Dicitur autem in præſentia obiectum materiale re ipſa à parte rei volita; vt pecunia aliena eſt obiectum furti, propria verò obiectum eleemoſynæ. Cibus in mediocritate conſiſtens obiectum temperantiæ. Et obiectũ formale eſt finis, gratia cuius aliquid fit, ideſt ratio præciſa, quæ mouet voluntatem ad operandum; vt appetitus congregandi diuitias eſt finis mouens vſurarium ad fœnus exercendum. 3. *Animad.*

Hinc,ſi quis furetur,vt habeat,vnde meretrici ſtipendium ſoluat, actus iſte ex parte obiecti materalis erit ſub ſpecie iniuſtitiæ:ex parte autem obiecti formalis ſub ſpecie intemperantiæ continebitur.

Circunſtantiarum quædam ſunt puræ, & propriæ, quæ

quidem nunquàm mutant ſpeciem, augent tamen, vel minuunt malitiam ipſorum actuum intra eandem ſpeciem; vt furtum paruum, & magnum. Vtrumquè enim eſt ſub ſpecie eiuſdem iniuſtitiæ. Et delectatio intenſa, & remiſſa eſt ſub eadem ſpecie libidinis; ſicut albedo intenſa, & remiſſa ſunt eiuſdem ſpeciei caloris.

Append.5. Hinc, circunſtantiæ puræ, cùm non mutent ſpeciem; ſed ſint ſemper circa eandem ſpeciem, erunt veluti accidentia actus. Aliæ circunſtantiæ ſunt non puræ, eo quòd aliquando mutant ſpeciem, aliquando verò non; ſed intra eandem ſpeciem augent, vel minuunt actus malitiam; vt circunſtantia loci, aliquando intra eandem ſpeciem auget actus malitiam. Nã iniuria, quæ fit alicui priuato coram iudice ſedente pro tribunali, eſt grauior illa, quæ fit in loco priuato, & vtraquè eſt eiuſdem ſpeciei; quoniam eſt contra iuſtitiam. Si autem fiat in loco ſacro; vt ſi quis in eccleſia aliquem percutiat, tunc mutatur ſpecies actus; quoniam eſt ſacrilegium. Et tunc temporis non eſt circunſtantia, ſed potius ſubſtantia actus: propterea quòd eſt peccatum contra virtutem religionis. Quærenti autem, quando circunſtantia mutet ſpeciem? reſpondebis. Quandocunque habet rationem peculiaris obiecti. Percontanti rurſus; quando habet rationem peculiaris obiecti? dices; Quando transfert actum ad aliam virtutis, aut vitij ſpeciem; vt circunſtantia loci ſacri, aut perſonæ Deo per votum conſecratæ, transfert actum ad ſpeciem religionis; vt ſi quis fornicetur in loco ſacro, aut cũ perſona Deo conſecrata. Ijs ita cõſtitutis, lege modò diffic. florum. 4. lib. in principio art. citatas.

S. Tho. 1.2.q. 18. art. 5. 10. & 11.

DVB. Tenebitur ne confeſſarius ſcire omnes ſpecies vitiorum, & virtutum: vt poſſit ſpecies omnium peccatorum diſtinguere?

Reſpondeo. Satis erit, ſi ſciat omnia genera vitiorum, quàmuis ignoraret ſpecies. v. g. ſatis erit, ſciat, quæ peccata ſint contra naturã; vt eſt pollutio extra vas, quãuis

neſciat

neſciat eſſe peccatum mollitiæ, quæ eſt ſpecies contenta ſub peccatis cõtra naturam. Eritque etiam ſatis, eum ſcire aliàs circunſtantias communes, vt loci ſacri, voti, inceſtus, &c. Alioquin, ſi teneretur ſcire omnes ſpecies ſpecialiſſimas omnium vitiorum, deberet philoſophiam moralem omninò ſcire.

Quæſt. IIII. De *comparatione peccatorum ad inuicem.*

Alex. Alen. 3. p. q. 57. m. 3.

Hæc. q. explicatis nonnullis difficultatibus, abſoluetur, in qua de peccato, vt eſt malum morale præcipuè diſputatur. *S Tho. 1. 2. q. 73.*

Prima diffi. Vtrum omnia vitia ſint connexa?

S. Tho. vbi ſupr. art. 1.

MVlti ex ſanctis Patribus dixerũt vniuerſa vitia eſſe inter ſe connexa, præſertim D. Greg. *D. Greg. 31. moral. c. 31.*

CONCLVSIO I.

Impoſſibile eſt omnia peccata, & vitia eſſe actualiter, vel habitualiter, connexa. Et ratio eſt, quia impoſſibile eſt cõtraria eſſe cõnexa, & ſimul eidẽ ſubiecto habitualiter, vel actualiter in eſſe (mutuò enim ſe expellunt) ſed pleraque vitia ſunt contraria ad inuicem (extrema enim virtutũ moralium ſunt vitia contraria, vt prodigalitas, & auaritia reſpectu liberalitatis) ergo hæc non poterunt ſimul ineſſe, &c. Quare impoſſibile eſt, &c. Hinc, non oportet, vt qui habet vnum peccatum, ex neceſſitate habeat omnia peccata. *Ariſt. 2. & 5. Ethi. c. 7.* *Append.*

CONCLVSIO II.

Connexione actuali aliqua vitia ſunt connexa. Et ratio eſt, quia quãdo aliquis tranſgreditur per vnum actũ diuerſa præcepta diuerſarum virtutum, peccata actualiter colligantur, & connectuntur. Patet in adultero, qui peccat contra caſtitatem, & contra iuſtitiam, & in religioſo, qui fornicando peccat contra caſtitatem, & contra votum.

CONCLVSIO III.

Diſpoſitiuè omnia peccata ſunt connexa, ideſt, vna eſt diſpoſitio, & radix, vnde omnia vitia generantur, nempè, ſuperbia. Initium enim omnis peccati ſuperbia. Et quando ex vno peccato trahitur alterum, vt ex ebrietate naſcitur impu- *Eccl. 10.*

 dicitia,

dicitia, & ex ſuperbia inuidia, & ex ſeptem vitiis capitalibus innumeroſa proles peccatorum generatur. Et in hoc ſenſu B. Greg. & alij patres aſſeruerunt peccata eſſe connexa. Vel poſſunt dici connexa quò ad remiſſionem: quia vnum peccatum mortale ſine alio non remittitur. Impium enim eſt à Deo dimidiam ſperare veniam.

Alex. Alen. q.111.m.4. & in.3.p. vbi ſupr. S.Thom. vbi ſupr. art.2. Duran. q. 2. diſt.42. Caſtro verbo peccat. Hæreſi.8. Hæreſis. Deut.25. Ioan.19. Legecan.quē admodū & quatuor c.ſequent. 32. q. 7.

Secunda diffic. Vtrùm peccata omnia ſint paria?

Senſus eſt. Vtrùm ſint æqualis malitiæ offenſæ, & demeriti? Hic bellum eſt nobis cum Stoicis, & Cicerone in lib. de paradoxis, & Iouiniano hæretico, qui dixerunt omnia peccata eſſe paria.

CONCLVSIO I.

Omnia peccata non ſunt paria. Hæc concluſio eſt de fide. Et colligitur ex variis ſacræ ſcripturæ locis, ex quibus vnum, atquè alterum tibi proponam. Legitur enim Deuteron.25. pro menſura peccati erit, & plagarum modus, quare cùm peccata non ſint eiuſdem menſuræ, non erunt planè æqualia. Et veritas ipſa Chriſtus Ieſus dixit Pilato. Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet, ergo ſi maius fuit peccatum Iudæorum, peccatum Pilati non fuit peccato Iudæorum æquale. Et ratione confirmatur, quia grauius eſt conuitium illatum imperatori, quàm duci, & duci, quàm militi ratione perſonarum. Hinc, confutata manet hæreſis Iouiniani.

CONCLVSIO II.

Quatenus auerſio opponitur gratiæ contradictoriè, & priuatiuè, hoc modo peccata ſunt paria. Et ratio eſt, quia hoc modo auerſio eſt non amicitia, quæ eſt pura negotio gratiæ. Quæ quidem non recipit magis, & minus. Minimum enim mortale ita reddit hominem non amicum Deo, ſicut maximum.

T Tertia

Tertia diffic. Vtrùm grauitas peccatorum ex diuerſitate obiectorum varietur? *S. Tho. vbi. ſ. art. 3.*

AD intelligentiam huius articuli ſunt aliqua præmittenda. Menſura perfectionis noſtrarum operationum eſt lumen rationis. Vnde quantò humana actio fuerit minus commenſurabilis rationi, ideſt, minus æqualis, tātò erit deterior. Quemadmodum ægritudo corporalis eò eſt deterior, quò quatuor humores fuerint in minori æqualitate. Dices. Quando aliquod peccatum erit magis contra rationem? Reſpondeo. Quo peccatum aliquod eſt contra altiorem, & perfectiorem finem & obiectum, eò eſt magis contra lumen rationis. Magis ſi quidem rationi aduerſatur odium in Deū, quàm in aliquam creaturam. Patet à ſimili in ægritudinibus corporis: nam vt illa eſt deterior, quæ eſt contra principalius membrum, vt contra caput, cor, latus: propterea quòd faciliùs aufert vitam & arguit maiorem humorum inæqualitatem: ita illud peccatum eſt magis contra rationem, quod eſt contra præſtantiorem finem, vel obiectum. *1. Nota.* *Dub.* *2. Nota.*

CONCLVSIO I.

Grauitas peccatorum ſecundum varietatem obiectorum variatur. Et ratio eſt; quia illud peccatum eſt grauius, quod magis aduerſatur rationi, vt conſtat ex primo notabili; magis autem aduerſatur rationi, & eſt contra illam, quod eſt contra excellentius obiectum, vt blaſphemia in Deum eſt deterior, quàm in regem; quoniam Deus excellentius obiectum eſt, quàm creatura. Quare ex diuerſitate obiectorum grauitas peccatorum variabitur.

Hinc, inter peccata, quæ ſunt contra Deum, primum ſibi vendicant locum; quia eſt principium vitæ noſtræ, & finis vltimus. Quæ verò contra proximum ſunt; vt homicidium ſecundo ſuccedunt loco; quia vita hominis eſt finis iſtarum rerum. Omnia enim ad vitam hominis ordinantur. Deinde ſequitur fornicatio, qua homo in corpus ſuum peccat. Et tandem furtum, quod circa res alienas verſatur. Append. 1.

CONCLVSIO II.

Nonnunquàm peccatum minus graue ratione obiecti eſt grauius alio ratione nocumenti, ſiue alicuius circumſtantiæ. v.g. furatur aliquis mille aureos ex particulari homine: alius verò ex loco ſacto caſullam valentem duodecim ducatos, ex parte nocumenti deteriùs primus, quàm ſecundus, peccat. Similiter deteriùs peccaret ratione nocumenti occidens regem quàm interficiens ſacerdotem, vel blaſphemus. Et probatur ex primo notabili; quia menſura humanarum actionum eſt recta ratio, & hæc dictat peccata ratione maximi nocumenti eſſe grauiora alijs; quàmuis illa alijs ſint grauiora ex obiecto, aut ex genere, quod idem eſt.

Append.2. Hinc, in grauitate peccatorum ſemper ponenda ſunt cætera paria. Contra concluſionem iſtam arbitrantur aliqui Thomiſtæ blaſphemiam à tota ſpecie eſſe deteriorem; quia obiectum blaſphemiæ præſtat vitæ regis, & nullam eſſe circunſtantiam, quantumcunque peſſimam, quæ poſſit adæquare grauitatem obiecti.

Alex. Alen. 3.p.q. 57.m. 3.
S.Tho. vbi ſuprà art. 4.

Quarta difficul. Vtrùm grauitas peccatorum per comparationem ad virtutes quibus opponuntur, conſideranda ſit?

Nota.1. Oppoſitio inter virtutem, & vitium eſt duplex. Vna eſt directa, quando, ſcilicet, virtus, & vitium ſunt circa idē ſubiectū, & mutuò ab illo ſe expellūt; quiá ſunt incompoſſibilia, vt iuſtitia, & iniuſtitia reſpectu rei alienæ, quæ eſt materia vtrique extremo cōmunis. Qui enim reddit alienū domino, ſeruat iuſtitiam, & qui aufert illud ab inuito domino, committit iniuſtitiam; & de aliarum virtutum oppoſitionibus ſimiliter eſt cenſendum. Altera oppoſitio eſt indirecta, quando, ſcilicet, virtus, & vitium non ſunt circa idē ſubiectū; ſunt tamen contraria ex parte effectus; quoniam imperant contrarios effectus. Quo quidem modo omnia vitia opponuntur indirectè charitati. Iniuſtitia enim inclinat ad auferendum alienum; charitas verò contrarium imperat.

Quando

Quando virtus, & vitium directè opponũtur, ſumunt bonitatis, & malitiæ graduale ſpeciem ab ipſomet obiecto, circa quod opponũtur, ita ꝙ quãdo obiectũ ſiue res, circa quã operari contigerit, fuerit excellẽtior, tãtò virtus excellentior, & vitium deterius iudicabitur, V.g. præſtantior eſt reuerentia, & honor Deo, quàm regi exhibitus, quia obiectũ eſt dignius; & ex conſequẽti conuitium in Deum erit deterius, quàm in regem: Et ratio eſt; quia virtus eſt operatio ſecundum rectam rationem, & vitium contra rationem; ergò quò obiectum eſt excellentius, eò operatio recta circa ipſum eſt magis rationi conſona, & melior; & oppoſita operatio magis rationi diſſona, diſconueniens, & deterior. *2. Nota.*

CONCLVSIO I.

Quando vitium directè alicui virtuti opponitur, eius grauitas per comparationem ad virtutem oppoſitam dignoſcetur; ita vt ſaltem ex parte obiecti tantò vitium ſit grauius, quantò virtus oppoſita fuerit præſtantior. Hæc concluſio eſt Ariſtot. 8. Ethicor. dicentis, peſsimum opponi optimo. Et cùm in moralibus optimum ſit maxima virtus, peſſimum erit maximum peccatum; vnde maxima virtus opponetur maximo vitio, & erit menſura cognoſcendi oppoſiti vitij grauitatem. Oppoſita enim iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt. Et ex ſecundo notabili conſtat veritas concluſionis. Et quia rectum eſt iudex ſui, & obliqui, & virtus quid rectum, & peccatum obliquum eſt. *Ariſt.*

CONCLVSIO II.

Quando vitium nõ opponitur directè virtuti, ſed indirectè, tunc grauitas peccati, per comparationem ad virtutem indirectè oppoſitam, non eſt conſideranda. Et ratio eſt; quia tunc omnia peccata eſſent æqualia. Siquidem omnia indirectè opponuntur charitati, & non ob aliud, niſi quia charitas omnium virtutum actus imperat.

CONCLVSIO III.

Peccata aliquãdo ſunt ſibi inuicẽ ſecũdũ quid grauiora, & minus grauia: Et ratio eſt, quià alia ſunt alijs grauiora: propterea ꝙ præſtantiori virtuti opponuntur: ſunt, & minus grauia ratione alicuius circunſtantiæ.

Append. Hinc, odium contra amicum, ex parte virtutis oppoſitæ ſcilicet, amicitiæ, eſt deterius odio aduerſus inimicum, quia illud opponitur amicitiæ, quæ eſt virtus ſpecialis, hoc autem opponitur amicitiæ generali, aut iuſtitiæ generali tantùm. Ex parte autem alicuius circunſtantiæ erit odium inimici deterius, vt ſi ex illo graue diſpendium publicum ſequeretur, veluti ſi propter inimici occiſionem aliqua res publica periret. Et de ſimilibus ſimile eſto iudicium. Peccata enim quandoq;, & aggrauantur circunſtantiis, & alleuiantur: vt habetur. 40. diſt. can. homo. & 50. diſt. quia tua. & de pœnit. diſt. 5. §. 1. in principio, & 15. q. 1. can. inebriauerunt.

Alex. Alen. q. 154. m. 6. 7. & 8. *Quinta diffic. Vtrùm peccata carnalia ſint ſpiritualibus deteriora?*

S. Tho. vbi ſ. art. 5. Diuiſio peccatorum in carnalia, & ſpiritualia colligitur ex D. Paul. vbi inquit Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus. Lege D. Gregor. qui

2. Cor. 7. docet ex. 7. vitijs capitalibus duo tantùm eſſe carnalia? reli-

D. Greg. lib. moral. c. 3. qua verò ſpiritualia. Sunt autem carnalia luxuria, & gula? quia iſtorum duorum delectatio eſt tantùm in carne? delectatio verò cæterorum eſt tantùm in voluntate. Et ideò di-

peccatorū diuiſio. cuntur ſpiritualia, quamuis omnium peccatorum, tam carnalium, quàm ſpiritualium conſenſus ſit in voluntate.

CONCLVSIO.

Quàmuis peccata carnalia ſint, cæteris paribus, leuioris culpæ, quàm ſpiritualia? ſunt tamen maioris infamiæ. Concluſio eſt D. Gregor. vbi ſuprà. Et probatur prima pars, nempè quòd ſint leuioris culpæ. Primò ex parte ſubiecti? quia ſpiritualia deturbant ſpiritum, in quo ſubijciuntur, qui eſt præſtantior corpore, in quo carnalia ſunt ſubiecta. Secundò ex parte obiecti, ideſt, materiæ: quoniam ſpiritualia ſunt immediatè contra dilectionem Dei, & proximi: carnalia ve-

1. Cor. 6. rò contra corpus noſtrum ſunt. Dicente B. Paul. omne peccatum quodcunquè fecerit homo extra corpus ſuum eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. Et tertiò, quia proficiſcuntur ex maiori occaſione, & motiuo peccandi.

Sug.

Suggeſtio enim carnis, cùm ſit hoſtis domeſticus animæ, acriùs opprimit ſpiritum, quàm cuiuſcunquè inimici, mundi, ſcilicet, & diaboli ſuggeſtio. Notanter dicitur, cæteris paribus: quia ratione alicuius circunſtantiæ multa peccata carnalia ſunt quibuſdam ſpiritualibus multò deteriora. Adulteriũ enim ratione iniuſtitiæ eſt furto deterius, & peccatum nefandum deterius eſt blaſphemia. Quoniam eſt contra naturam. Ratio ſecundæ partis, nempè, quòd ſint maioris infamiæ, eſt; quia ſunt nobis cum brutis communia, & aciem intellectus extenuant. Animaduerte in hoc artic. opinionem S. Thom. Affirmat enim auerſionem habere magis rationem culpæ, quàm conuerſionem.

Sexta difficul. Vtrum peccatorum grauitas ex parte cauſæ conſideranda ſit?

Alex. Alen. & S. Thom. vbi ſuprà.

PEccati cauſa, vel eſt efficiens, vt voluntas mala, pro vt teſtatur per metaphoram veritas Matthæi. 7. Non poteſt arbor mala bonos fructus facere: vel eſt finalis, vt motiua, ſiue obiectum, quod eſt idem. *Matth. 7.*

CONCLVSIO I.

Quantò cauſa efficiens fuerit maior, ac peior, tantò peccatum erit deteriùs, & grauiùs. Et ratio eſt; quia quantò voluntas fuerit deterior per maiorem affectum, & deſiderium peccandi, quæ eſt cauſa efficiens peccati, tantò peccatum erit intenſius, & vehementius. Et quantò intenſius, tantò deteriùs. Peccatum enim ideò malum; quia voluntarium; quare quò plùs habebit voluntatis, eò erit grauius; vt febris cuius cauſa eſt cholera, eò erit maior, quò fuerit cholera abundantior.

CONCLVSIO II.

Quantò finis malitia fuerit maior, quantò peccatum erit grauius. Et ratio eſt; quia, vt ſæpe diximus, peccatum ſumit ſpeciem à fine operantis, vel operi; & cùm res, cuius finis malus eſt, teſte Ariſt. ſit mala, quantò finis erit deterior, tantò erit peccatum grauius. *Ariſt.*

Appen.1. Hinc, furtum cuius finis operis eſt iniuſtitia, erit grauius quàm ambitio honoris, cuius finis eſt amor ſui, & inanis gloria, quæ ad intemperantiam pertinent.

CONCLVSIO III.

11.q.1.§.1. & cap. ſeq. vſque c.mulier. Quando ignorantia eſt peccati cauſa, quantò fuerit maior tantò peccatum erit leuius. Et ratio eſt; quia cùm ignorantia minuat volũtarium; quoniam ſi ſciret, non peccaret, minuet etiam malitiam peccati, & ex conſequenti peccatum erit leuius. Ideò enim eſt peccatum; quia voluntarium; ergo quò minus erit voluntatis in peccato, minus erit malitiæ. Quæ enim ex ignorãtia committuntur, facilè dimittuntur. 25. diſt. cap. vnum orarium. §. criminis.

Append.2. Hinc, circunſtantia finis; quæ mutat ſpeciem peccati, & quæ notabiliter eius malitiam minuit, erit in confeſſione exprimenda. De circũſtantia autem intentionis eſt grãdis difficultas: ſed vno verbo, ſi intentio fuerit tanta, quæ poſſit verbis exprimi, vt ſi quis adeò concubinam diligat, vt paratus ſit potiùs inferni pœnas ſubire; quàm illam relinquere, in tali caſu erit intentio confitenda. *In floriſ.4.q. de cõfeſſ.art. 4.diffi.4.*

Alex. Alen. S.Tho.vbi ſ. art.7.ad.2. *Septima diffic. Vtrùm maiori cũ cõcupiſcẽtiã peccans, grauius peccet?*

Concupiſcentia duobus modis ſumitur. Primo pro inclinatione potẽtiæ ſenſitiuæ in ſuũ obiectũ; vt pro inclinatione carnis ad libidinem. Secundo pro actuali appetitu voluntatis, & pro deſiderio patrandi, aliquod malum.

CONCLVSIO I.

Concupiſcentia primo modo minuit peccati malitiam. Et ratio eſt; quia cadens ex grauiori tentatione, & inclinatione ad peccatum, minus peccat: propterea quòd habet maiorem pecccandi occaſionem. Eſt enim regula generalis cadentem per grauiorem tentationem, minus peccare. Quia grauis tentatio minuit libertatem, quæ eſt de ratione peccati.

Append.1. Hinc, ſenes libidinoſi grauiùs peccant, quàm iuuenes; quia imbecilliores tentationes patiuntur.

Hinc,

Hinc, cholerici minus peccant, appetentes vindictã, quàm pituitoſi, ſiue phlegmatici, propter eandem rationem. Maiorem enim tentationem patiuntur, & maior eſt in illis occaſio effetueſcentiæ ſanguinis circa cor. Appen. 2.

CONCLVSIO II.

Concupiſcentia ſecundo modo ſumpta auget peccati malitiam. Et ratio eſt; quia peccatum tantò grauius eſt, quantò cum maiori conatu voluntatis fuerit patratum. Propter eà ꝙ eſt magis voluntarium.

Octaua diffic. Vtrùm grauitas peccatorum ex maiori nocumento augeatur?

Alex. Alen. S. Tho. vbi ſuprà art. 8.

Difficultas hæc vtilis eſt, ſed difficilis. Fiet autem facilis, ſi ſequentia prænotaueris. Nocumentum, quod proximo per peccatum infertur tripliciter poteſt conſiderari. *1. Nota.* Nam primò, vel eſt ſimul intentum, & præuiſum; vt ſi quis ſciens, & volens, furetur rem alienam, tunc nocumentum eſt præuiſum à fure. Intelligit enim damnum, quod domino infertur. Eſt etiam intentum, non quod finis furantis ſit domino rei nocere; potius nanque ſuum commodum, quam alienum damnum intendit. Dicitur tamen intentum; quia volitum. Habet enim, cò ꝙ ſua intereſt nocēdi intentionem. Vel eſt ſecundò præuiſum, & non intentum: vt ſi quis ad flagitiũ aliquod perpetrandum pergens, tranſeat per ſegetes alienas: vt citius ad locum deſtinatum perueniat. Conculcando tunc ſegetes pręuidit damnũ; ſed nõ intẽdit illud; vt patet. Vel. 3. nocumentũ nec eſt præuiſum, nec intẽtũ; vt ſi quis dãs operam rei illicitæ, monachus. v. g. ludẽs armis, nocẽret colluſori præter intẽtionẽ; aut peccans publice, ſi ſuo malo exẽplo alios ad malum induceret. In ijs euentibus infertur alteri nocumentũ, neq; præuiſum, neq; intentum, hoc eſt, à peccatore volitũ. Hoc eſt inter nocumentum intentum, & non intentum diſcrimen, quòd intentum eſt volitum in ſe ipſo, vt furtum, homicidium, &c. non intentum verò, præuiſum tamen, non eſt volitum ſed in ſe; in ſua cauſa. Ex hoc enim quòd quis voluit *2. Nota.*

com-

compendioſiùs,vel citiùs ad fornicandum ire,ex conſequenti voluit alienas ſegetes conculcare.

3.Nota. Quando ſit peccatorum ex parte nocumenti comparatio, debet fieri inter nocumenta bonorum eiuſdem ordinis; non autem diuerſi. V.g.ſi fiat comparatio inter bona fortunæ, debet fieri furti ad furtum,& non furti ad nocumentum corporale. Et probatur;quia ex oppoſito ſequeretur truncationem digiti,pedis,aut leuem brachij percuſſionem,eſſe,grauius peccatũ,quàm expoliare publicũ ærarium. Si quidem à tota ſpecie bonum corporeum,in quo fit nocumentũ, eſt præſtantioris ordinis, quàm bonũ fortunæ. Similiter inducere aliquem ad peccandum venialiter eſſet grauius peccatum, quàm occidere mille homines. Nam ſpirituale detrimentum, quantuncumque minimũ,deteriùs eſt quocunq;corporeo nocumẽto quare cũ hęc omnia ſint abſurda,debet profectò comparatio peccatorum penes nocumenta inter mala eiuſdem ordinis fieri. Notanter dixi, quando fit comparatio inter nocumenta;quia ſi peccatorum grauitas penes obiecta cõſideretur, vel penes virtutes,quibus opponuntur, benè poteſt comparatio penes mala diuerſi ordinis fieri, vt ſi homicidium cum furto ex parte obiecti comparemus,erit grauius homicidium. Quoniam obiectũ,ſcilicet,vita corporea, eſt diuitijs præſtantius.

CONCLVSIO I.

Quando nocumentum eſt præuiſum,& intentũ, tũc tãtò peccatũ eſt grauius,quantò nocumentum,à peccante præuiſum, fuerit maius. Et ratio eſt; quia vt ſæpe diximus. peccatum ſumit malitiam ab obiecto.i.à re volita,circa quam peccatur,prout eſt rationi diſconueniens. Et cùm nocumentum illatum proximo ſit obiectum peccati,& ſit volitum, erit planè quantitas malitiæ ab ipſo obiecto ſumenda.

Append.1. Hinc,inferens nocumentum in bonis animæ, grauiùs peccat,quã inferens in bonis corporis. Et inferẽs in bonis corporis,quã in bonis famæ. Et famæ,quã pecuniæ. Hæc enim quatuor genera bonorũ habẽt inter ſe ordinem;vt in floribus. 4. & huius ſecundi non ſemel annotauimus. Hæc autem ſunt vera, ſi hinc, inde ſint cætera paria,& ſint omnia intenta, &

Limitatio. præuiſa. Nam, qui damnum infert alicui ſpirituale, quò ad

veniale

veniale dumtaxat, etiam ſi illud intendat, non ita grauiter, atquè ille, qui hominem occidit, peccat. Similiter qui in re leui famam alterius denigrat, non ita grauiter, ſicut qui furatur, magnam pecuniæ quantitatem peccat. Et ratio (vt in tertio notabili diximus) eſt, quia quando fit comparatio nocumenti debet inter bona eiuſdem ordinis fieri, vel vno verbo, debet fieri inter ſummum malum vnius ordinis, & ſummum malum alterius, vel inter æqualia.

CONCLVSIO II.

Nocumentum præuiſum, non tamen intentum ex parte peccantis aggrauat peccatum. Patet exemplo conculcantis ſegetes, vt compendioſiùs ad locum fornicationis deueniat. Et ratio eſt, quia malum alienum fuit volitum, & intentum in ſua cauſa, ſcilicet, in voluntate vehementi currendi ad peccatum, licet non in ſe. Et hoc eſt diſcrimen inter nocumentum intentum, vt in concluſione præcedenti, & non intentum, præuiſum tamen, vt in pręſenti concluſione. Quòd illud eſt volitum in ſe, hoc autem in ſua cauſa, ſcilicet, in voluntate peccandi velociter. Quam ob rem quãtò malum alienum fuerit grauius, quia fuit indirectè obiectum peccati, tantò peccatum ex hac parte erit deterius.

CONCLVSIO III.

Quando nocumentum, nequè eſt intentum, neque præuiſum, neq; ex natura rei ſequitur ex tali peccato, quàmuis ex lege inſtituta ſequatur, in tali caſu nocumentum, quantumcunquè magnum, non aggrauat peccatum. Et ratio eſt, quia nullo modo, neq; in ſua cauſa fuit volitum. Siquidem tale nocumentum non ſequitur ex natura rei ex tali peccato. Et cõfirmatur, quia peccatum, ideò eſt malum, & culpabile, quia volũtariũ, & nocumẽtũ in præſenti caſu, cũ nõ ſit præuiſum, non erit voluntarium, & ex conſequenti neque culpabile.

Hinc, peccatum Adæ quamuis fuerit maioris nocumenti cauſa, quàm quodcunque flagitium, poſtea commiſſum, non tamen fuit cęteris omnibus peccatis grauius. Proptereà quòd Adam neq; intendit, neq; pręuidit mala eius poſteris ſecutura, neq; ſecuta ſunt ex malitia peccati Adæ, ſed ex inſtitutione diuina, vt ſuprà in materia de peccato originali diximus. Append. 2.

Immò fornicatio ſimplex eſt grauior Adæ peccato.* Et ratio eſt, quia fornicatio eſt intrinſecè mala, eſus autem ligni vetiti fuit malus, quia prohibitus, non autem prohibitus, quia malus. Vnde D. Aug. 4. ſuper Gen. dicit, Adam crediditſſe ſuum peccatum eſſe veniale, quæ quidem ignorantia concomitata fuit eius peccatum.

D.Aug.

Append.3.

Hinc, danti operam rei illicitæ nocumentum, præter eius intentionem, & præter naturam rei ſubſequutum, non erit imputandum ad culpam, bene tamen ad legalem pœnam.

CONCLVSIO IIII.

Quãdo nocumentum nec eſt volitũ, neq; præuiſum, ſequitur tamẽ ex natura peccati, tunc peccatum ratione nocumenti augetur. Et ratio eſt, quia tale nocumentum fuit volitum in ſua cauſa naturali: quæ quidem cauſa eſt peccatum.

Append.4.

Hinc, qui publicè habet concubinam, vnde aliqui ſumunt occaſionem peccandi, grauius peccat, quàm qui occultè eſt concubinarius. Nam cùm id, quod exemplo fit, iure fieri putemus, ex peccatis publicis miſeri multi peccandi ſumunt occaſionem. Diximus de nocumento, quod proximo infertur, nũc de illo, quod peccandi prouenit, agendum eſt.

CONCLVSIO V.

Quando nocumentum, in quod peccans incidit, neque eſt intentum, neque præuiſum, neque ſequitur ex natura peccati, tunc non aggrauat peccatum. Verbi gratia, ſi quis ad homicidium patrandum currens, impingens lapidi, pedem frãgat, talis fractio neque eſt volita in ſe, neque in ſua cauſa. Quoniã curſus non eſt per ſe cauſa fractionis pedis, quemadmodum ſolet ebrietas eſſe furiæ cauſa. Et ratio eſt, quia cùm tale nocumẽtum nullo modo ſit volitum, neque erit peccatum, neque peccati malitiam augebit.

CONCLVSIO VI.

Luc.12.

Quando nocumentum eſt præuiſum, non tamen intẽtum, ideſt, volitũ, aggrauat peccatum. Probatur Luc.12. Dixit enim Chriſtus dominus. Seruus, qui cognouit voluntatem domini ſui, & non ſe præparauit, & non fecit ſecundum voluntatem eius, vapulabit multis. Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.

Hinc

Hinc, fidelis homicida grauius peccat, quàm infidelis homicida: quia fidelis homicida præuidit pœnas inferni ſibi infligendas, quas infidelis non prænouerat. Append. 5.

DVB. I. Vtrùm omnis, qui dat operam rei illicitæ, ſi inde homicidium, nec intentum, nec præuiſum, ſequatur, ſit irregularis?

HOc dubium circa tertiam concluſionem hoc loco à doctoribus tractatur. Et eſt communis ſententia Theologorum, & canoniſtarum in c. dilectus, & in c. continebatur, & in c. ex literis. 2. de homicidio voluntario, quos ſequitur Syluester, verbo homicidium. 1. §. 1. Fuit etiam hæc ſententia D. Tho. in art. proximè citato, & Caiet. 12. q. 68. art. 8. & Conradi, & aliorũ. Non defuerunt tamen ex Thomiſtis, qui oppoſitum defenderent, affirmantes nõ omnem, qui dat operam rei illicitæ, contrahete irregularitatem, quàmuis inde homicidium ſequatur. Quoniã requiritur, inquiunt: vt tale homicidium ſit volũtarium. Lege gloſſam in c. ſicut dignũ, de homicidio. §. vltimo vbi breui compendio materiam irregularitatis abſoluit. Lege etiam in floribus. 4. lib. de ſacramento ordinis art. 4. de ſuſcipientibus ordinis ſacramentum, difficultate. 2. vbi abundè huic dubio ſatisfecimus.

DVB. II. Vtrùm concluſio ſecunda huius difficultatis ſit vera?

RAtio dubitandi eſt multiplex. Nãinde ſequeretur mulierẽ ornãtẽ ſe, quæ præuidet ſe alijs futurã peccãdi occaſionẽ, peccare mortaliter. Similiter, & canentẽ ad organa, & præuidentẽ mulieres illũ audientes eius amore capiendas fore. Perinde, & cõducẽtes domos meretricibus; & ædificãtes lupanaria, & alias huiuſmodi res faciẽtes, peccare mortaliter. Huius dubij ſolutio eſt cõfeſſarijs, & pœnitẽtibus ſcitu digniſſima, & pernecceſſaria, Sed prius ſunt aliqua animadu. *Alex. Alen. 4. p. q. 11. ar. 2. S. Tho. vbi ſuprà ad. 1. & q. 20. art. 5.*

Effectus

1.Adnimad. Effectus malus tribus modis ex aliqua actione poteſt oriri. Primò per ſe, hoc eſt, ex natura rei, & in bona conſequentia v.g.ex ædificatione ſynagogæ Iudæorum ſequitur per ſe ibi blaſphemandum eſſe Chriſtum,dominum, ex venditione fuci meretricibus notis facta ſequitur per ſe, illam fuco abuſuram. Secundò non ſequitur per ſe, & ex natura rei ex aliqua actione bona; ſed per accidens, & eſt præuiſus ab operante: non tamen intentus: vt ſi mulier nupta ornet ſe,non animo prouocandi alios ad libidinem; ſed vt viro ſuo placeat: bene tamen conſcia eſt alios prouocandos eſſe ad ſui amorem. Tertio oritur effectus malus ex aliqua actione bona per accidens præuiſus quidem,& intentus ab operante: vt qui canit organo,animo alliciendi ſibi aliquam mulierem.

2.Anim. Actio, ex qua malus euentus habet ortum, aliquando eſt licita,hoc eſt nullo modo prohibita, ſimulquè eſt expediens, ideſt, vtilitati publicæ, vel priuatæ conueniens. Aliquando verò eſt licita,non tamen expediens:vt quod mulier non nupta ornet ſeipſam. Ijs animaduerſis,perpende ſequentes propoſitiones,quibus,veluti regulis, erit ad multos caſus ſoluendos vtendum.

Prima Propoſitio.

Quando ex aliqua actione ſequitur ex natura rei aliquis effectus malus quàmuis ſolummodo ſit præuiſus:non tamen intentus talis actio eſt peccatum. Et ratio eſt: quia talis effectus eſt tunc volitus,& intentus in ſua cauſa.

Appen.1. Hinc, artifex ædificans officinam vſurarum, aut eam locans, & vendens fucum meritrici, & afferens epiſtolam ad amaſium,&c.ex quibus actionibus peccatum mortale ex natura rei ſequitur peccat mortaliter. Propter ratiõe dictam.

Append.2. Hinc,ancilla aperiens ianuam, vt ingrediatur amaſius,aut illum dirigens ad domum meretricis,peccat mortaliter.Quoniam ſequitur ex tali actione malus euentus,&c. Et confirma-

1.Cor.8. tur.1.ad Cor.8.Si eſca ſcandalizat fratrem meum, &c. Et loquitur de carnibus immolatis idolis,ex quarum eſu imbecilles Chriſtiani ſcandalizabantur,quibus aliàs veſci erat licitũ.

Secunda.

Secunda Propoſitio.

Quando ex aliqua actione licita, & expedienti, hoc eſt, nõ prohibita, & vtili, ſequitur malus euentus, non ex natura rei, ſed ex alterius malitia, tunc ſi nocumentum non fuerit ab operante intentum, quàmuis fuerit præcognitum, talis actio non erit peccatum. Et ratio eſt; quia tunc talis euẽtus nec in ſe, nec in ſua cauſa fuit volitus.

Hinc, ædificans lupanaria, vbi recipiantur meretrices, nõ peccat, quàmuis ibi exercendam eſſe libidinem præuideat. Et ratio eſt; quia talis effectus eſt per accidens; effectus verò per ſe intentus, aut intendendus eſt purgare rempublicam meretricibus, ne illarum malum exemplum ſit honeſtis fœminis peccandi occaſio. Quòd ſi effectus intentus eſſet ſolùm, vt ibi libido exerceretur, proculdubio ædificare lupanaria eſſet peccatum. Append. 3.

Hinc, ſi mulier nupta ſit conſcia lapſus aliorum, non peccat, ſi ſe ipſam, vt placeat tantùm viro ſuo, ornat. Ratio eſt; quia dat operam rei licitæ, & expedienti, ne eius vir aliarum amore capiatur. Appen. 4.

Hinc, cantans ad organa, & conſcius prouocandam eſſe mulierem, non peccat. Et ratio eſt; quia illud non intendit, & rei licitæ, & expedienti vacat. Append. 5.

Tertia Propoſitio.

Quando ex actione aliàs licita, nõ tamen expedienti, per accidens ſequitur malus euentus ex alterius tertij malitia, talis actio erit peccatum. v.g. licitum eſt mulieri linire faciem fuco, & hoc bono animo, ne turpis eſſe videatur; quia habet animum nubendi. Si tamen eſt benè conſcia ſe ab aliquo adoleſcente, qui illam miſerè amat, eſſe concupiſcendam, ornãdo faciem, mortaliter peccat. Probatur ex B. Paulo. Si eſca ſcandalizat, &c. Ex quo loco hæc tertia propoſitio apertiſsimè colligitur. Et confirmatur ratione; quia ordine charitatis tenetur homo ſcandalum præuiſum in proximum vitare, & bonum ſpirituale alterius bono temporali, aut corporali proprio, præferre. *1. Cor. 8.*

Append.6. Hinc, tenebitur talis mulier non apparere publicè ornata, ſed occultare faciem, ſi probabiliter credit futurum eſſe hoc alicui infirmo ſcandalum. Et in tali caſu excuſabitur à præcepto audiendi miſſam.

Quarta Propoſitio.

Quando euentus malus eſt præuiſus, & intentus, haud dubiè actio, ex qua talis euentus emanat, erit mala. Hæc propoſitio nulla indiget probatione.

Appen.7. Hinc, præbens furioſo gladium, & intendẽs malum euentum, peccat. De ſimilibus ſimile eſto iudicium.

D V B. III. *Circa quintam concluſionem. An ſit vera?*

ET ratio dubitandi eſt; quia nocumentum corporale, cuius peccans eſt dominus; vt famæ, in aliquo caſu, vel bonorum fortunæ, non aggrauat peccatum.

CONCLVSIO.

Si nocumentum ſit ſpirituale, aut corporeum, aggrauatur ratione nocumenti peccatum. Et ratio eſt; quia cùm bonorũ ſpiritualium homo non ſit dominus, tenetur in his nocumentum futurum, ſi illud præuiderit, vitare.

Append. Hinc, ſi peccando cõſtituatur aliquis in periculo maioris peccati, aut in periculo mortis corporalis, mutilationis membrorum, ex ijs nocumentis aggrauatur peccatum; vt ſi quis ingrediatur ad non ſuam cum periculo mortis. Et ratio eſt; quia ex ordine charitatis tenemur magis diligere vitam corpoream propriam, quàm proximi: peccaret autem mortaliter, qui proximum in periculo mortis corporeę conſtitueret; quare multò magis peccabit ſeipſum in tali periculo conſtituens. Et de nocumento bonorum, quorum non eſt homo dominus, eſt quinta concluſio ſupra poſita intelligenda.

D V B-

DVB. IIII. *Vtrùm inducens mulierem ad fornicandum, grauiùs peccet, quàm, qui furtum, aut homicidium committit?*

DVæ ſunt extremæ opiniones circa hoc graue dubium. Prima eſt negans S. Thom. vbi ſup. in ſol. ad. 3. Secunda eſt Caiet. ſuper art. citatum, qui conatur probare grauius multò eſſe peccatum, inducere ad libidinem mulierem imperatam, quàm ſit peccatum homicidij. *S. Tho.*

CONCLVSIO.

Non eſt grauius. Et ratio prima eſt; quia lædens hominem corporaliter, intendit eius nocumentum: lædens autem ſpiritualiter non intendit nocumentum ſpirituale, ſed delitijs tantùm modò frui. Secunda ratio eſt; quia ſpiritualiter alium lædens, non eſt cauſa efficiens læſionis: ſed ſolùm inductiua, & indirecta. Non enim lædit alium efficienter, neque lædere intendit, quin potius; qui perſuaſionibus conſenſum præſtat, ſe ipſum lædit, & ſibi eſt imputandum; ſicut illi, qui diaboli & carnis tentationibus conſentit. peccatorum imputatur. Nullus enim: vt autor eſt D. Chryſoſtom. niſi à ſe ipſo læditur. *D. Chryſoſt.*

Nona diffic. Vtrùm peccatum ſit grauius ratione perſonæ, in quam peccatur?

Alex. Alen. 3. p. q. 57. m. 3.

S. Tho. q. 73. 1. 2. art. 9. &.

V. g. ſi quis in prælatum, patrem, vel regem, &c. peccet.

CONCLVSIO.

Peccatum grauiùs eſſe dicitur ratione perſonæ, in quam peccatur. Probatur. Altaria tua deſtruxerunt, & prophetas tuos occiderunt gladio. Vbi Iſraelitis peculiari malitiæ tribuitur, quòd ſeruos Dei fuerint perſequuti. Et Michææ. 7. Filius contumeliam facit patri, & filia conſurgit aduerſus matrem ſuam, &c. Vbi propheta, vt peccati grauitatem oſtenderet, illas perſonas recenſet. Lege. 11. q. 2. can. gloria, &. 22. q. 1. can. mouet. 27. q. 1. can. nuptiarum. *11. Vega. c. 23. lib. 11. in concil. Trid. 3. Reg. 19. Michææ. c. 7.*

Nolo. Eſt enim grauis irreuerentia. Et idem eſt de principibus ſecularibus iudicium. Dicitur enim ad Roma.13. Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Et de ſimilibus ſimile feres iudicium. *Ad Rom.13.*

Hinc, ſi grauitas peccati ratione perſonæ, in quam peccatur, ſolùm aggrauet peccati malitiam venialiter, non erit neceſſariò exprimenda. Et ratio eſt; quia nec mutat ſpeciem, nec peculiari præcepto prohibetur: vt v.g. ingratitudo in patrem, magiſtrum, benefactorem, &c. Append.5.

DVB. VI. Excellentia perſonæ peccantis aggrauat ne peccati malitiam? *Doct. in principio diffic. citati.*

CONCLVSIO.

AGgrauat planè peccati malitiam. Probatur primò ex parte ſcientiæ. Seruus enim ſciens voluntatem domini ſui, &c. Secundò ratione ingratitudinis. Qui enim plura bona temporalia, & ſpiritualia à Deo ſuſcepit, maiorem illi obedientiam præſtare tenetur. Sap.6. potentes enim potenter tormenta patientur. Tertiò ratione peculiaris præcepti, vt iudex, ſi agat contra iuſtitiam, vt ſi, durante officio, furtum vel homicidium committat. Dicitur enim ad Roma. 2. Inexcuſabilis es, ô homo, omnis qui iudicas; in quo enim iudicas alterum, te ipſum condemnas, &c. Quartò ratione ſcandali; vt ſi ſacerdos, vel prælatus publicè flagitium aliquod committat. Et confirmatur hæc concluſio ex iure canonico, vbi multis in locis expreſſè habetur; vt videre licet. 24.q.1.can. cõtra, &.26.q.5.can. contra idolorum. Etiam habetur extra de iureiurando cap. cùm quidam. Lege omninò gloſ. ibidem, vbi alij textus citantur. *Luc.12.* *Sap.6.*

Hinc, ex parte ſcientiæ grauiùs peccabat Iudæus, quàm Gentilis, & Chriſtianus, quàm Iudæus, & Paganus in eodem genere peccati, 32.q.4.can. in eo. &.40. diſt. can. homo Chriſtianus. Lege gloſſ. ibidem, &.6.q.1.can. quæro. Append.1.

Hinc, etiam grauius peccat prælatus, quã ſubditus ratione maioris ſcãdali. Et habetur. 11.q.3 can. præcipuè. Vbi legitur, prælatos grauiùs peccare, qa ſubditos prauo exẽplo occidũt, Append,2.

DVB. VII. *Sunt ne aliæ circunſtantiæ, ex quibus grauitas peccati poßit deprehendi?*

CONCLVSIO I.

POteſt ex qualitate pœnæ colligi peccati grauitas. Hæc habetur.24.quæſt.1.cano.non afferamus, vbi legitur, ſcelerius eſſe commiſſum, quòd grauius eſt punitũ, & inſt. de pub.iu.§.item.l.Iul.de vi.publ.

CONCLVSIO II.

Intelligitur quoque peccati grauitas ex diuturnitate, & frequenti iteratione. Hæc eſt canonizata de pœna d.5.§.1. vbi multa, quibus peccatum aggrauatur, proponuntur. Et.24. quæſt.1.ſchiſma. Delicta enim iterata plus puniuntur.l.3.in fi. C. de epiſ. audi. &.ff.de iure pa.l.1.&.ff.de pœ.l.autem damna.§.quiſquis, & C.de ſer.fug.l.quicunque. A

Quæſt.V. De *ſubiecto peccatorum.*

DE hac q. diſputant doctores ſcholaſtici quærendo. Vtrũ peccatum ſit actus à voluntate ſolùm elicitus? An ſit etiam actus imperatus? Lege Alex.Alẽ.q.68.S.Thom.1.2. tota.q.74.S.Bona.d.41.art.2.Scot.diſt.42.Duran.d.39.q.1. Abſoluetur quæſtio hæc, explicatis nonnullis difficult.

Prima difficult. Vtrum peccata in ſola voluntate ſubijciantur?

Alex. Alen. & S. Thom. art.1.& .2. S.Bona. Scot. Durand. & alij vbi.s.

DVæ ſunt opiniones extremæ. Vna negans S. Thom. Altera affirmans Scoti, quæ fuit antea D. Bona. Aſſerit enim peccatum pro formali, ideſt, pro ipſa inobedientia, ſubijci in ſola voluntate; pro materiali verò in exteriori potentia. Diſcrimen autem inter has opiniones non eſt ſolùm de nomine. Nam Scotus ſentit peccatum propriè ſolùm eſſe volitionem interiorem peccandi; vt exempli gratia, homicidium eſt volitio occidendi; executio autem huius voli-

volitionis,nempè, occiſio ipſa de ſententia Scoti nō eſt propriè peccatum. Immò eſt effectus peccati; vel eſt peccatum pro materiali tantùm.

Hinc,peccatum erit nomen analogum. Nam principaliter ſignificat malitiam voluntatis; minus autem principaliter ſignificat actum exteriorem, quatenus eſt effectus malitiam interiorem indicans;vt vox ſanū formaliter,& propriè ſignificat animalis ſanitatē, minus autem principaliter ſignificat vrinam:non q vrina ſit ſanitatis ſubiectum;ſed quia eſt index ſanitatis in animali exiſtentis. Atuerò; ex opinione D. Thom.colligitur,peccatum eſſe nomen vniuocum, & æquè primò ſignificare actum malum interiorem, & exteriorem. Sunt autem, vt difficultas hæc clarior reddatur, aliqua conſideranda. Append.1.

Operationum vna tranſiens, altera immanēs eſſe dicitur. Prioris ſubiectum eſt materia,circa quam agens operatur; vt calefactio ignis eſt actus,ſiue operatio tranſiens. Recipitur enim in aqua, quæ calefit. Nam actus actiuorum (vt Ariſto. docet) ſunt in patiente benè diſpoſito. Secundæ autem ſubiectum eſt ipſum principium actiuū. Huius generis ſunt intellectio;& volitio, quæ in ipſis potentijs operantibus, & producentibus illas,ſubiiciuntur. *Conſider.1.* *Ariſt.*

Hinc,idem eſt omninò operans,ſiue agens actione immanente, & ſubiectum eiuſdem actionis.Patet per diſcrimen modò poſitum inter actionem tranſeuntem, & immanentē. Append.2.

Omne peccatum eſt operatio immanens. Et ratio eſt:quia omnis operatio voluntaria ſubijcitur in voluntate,& eſt immanens,& non tranſiens; vt patet in prima conſideratione. Et omne peccatum operatio voluntaria eſt. Nam ideò peccatum; quia voluntarium:quare erit omne peccatum operatio immanens. *2. conſidera.* *S.Tho.eſt artic.1. vbi. s.*

Aliud eſt,peccatū eſſe formaliter in aliqua potentiā,aliud eſſe fundamentaliter. Nam eſſe formaliter eſt, quando de peccato,prout eſt in tali potentia,verificatur quidditas, & definitio peccati.Eſſe autem fundamentaliter eſt, quādo ratio præciſa, propter quam, conuenit tali peccato quidditas, ſiue definitio peccati, eſt ratione illius potentiæ. Exempli *3.conſid.*

gratia, hęreſis formaliter, ideſt, quidditatiuè eſt in intellectu. Eſt enim error intellectus contra legem Dei. Ratio autem & fundamentum hæreſis eſt; propterea quòd intellectus ex imperio voluntatis præſtitit tali errori aſſenſum.

Append. 3. Hinc, hæreſis formaliter, ideſt, quidditatiuè ſubijcitur intellectu: fundamentaliter autem in voluntate. Hæc animaduerſio probatur à ſimili ex materia de libero arbitrio; nam, vt ibi iuxta probabilem opinionem, tenetur, libertatē eſſe fundamentaliter in intellectu, eò ꝙ ratiocinatio eſt cauſa libertatis, & indeterminationis in volũtate: formaliter autem, & quidditatiuè eſſe in ipſa volũtate, propterea ꝙ de quidditate, & eſſentia voluntatis eſt; vt ſit agens indeterminatum ad vtrũq; oppoſitorum, quod ſoli voluntati, cùm ſit agens liberum, conuenit; ſimiliter in peccatis vſu venire poteſt, vt ſit peccatum in vna potentia formaliter; in alia verò fundamẽtaliter: vt patet in peccato hæreſis.

CONCLVSIO I.

Omne peccatum ſubiectiuè eſt in voluntate. Et ratio eſt; quia cùm omne peccatum ſit actus elicitus à voluntate (Aliter enim non eſſet peccatum: vt homicidium à dormiente, & à puero, & ab amente patratum) & omnis actus elicitus à voluntate ſit operatio immanens in voluntate: vt ex conſiderationibus poſitis conſtat, erit profectò peccatum in voluntate, tanquàm in ſubiecto.

CONCLVSIO II.

Eſtquè peccatum formaliter etiam in voluntate. Et ratio eſt; quia formale peccati eſt eius quidditas; & de peccato, quatenus eſt actus elicitus à voluntate, verificatur eius quidditas, nempè, eſſe cõtra legem Dei; atquè ita formaliter erit in voluntate.

CONCLVSIO III.

Eſt quoq; in voluntate fundamentaliter, Probatur; quia fundamentum alicuius rei eſt idem, quod ratio præciſa, ob quam, res illa eſt talis; vt riſibilitatis fundamentum eſt rationalitas. Quærenti enim cur homo ſit riſibilis? Reſpondetur; quia ſolus inter animalia, eſt rationis particeps. Et cùm præciſa ratio, ob quam aliquis actus eſt peccatum, ſit ſola volun-

tatis

tatis libertas (potuit enim non tráſgredi, & fuit tranſgreſſus *Eccl. 31.* erit perfectò omne peccatum ibidem fundamentaliter. Hactenus de peccato pro formali, nunc pro materiali ſit.

CONCLVSIO IIII.

Nonnulla peccata non ſolùm in voluntate; verùm etiam in alijs potentijs ſubijciuntur. Patet exemplo hæreſis, quæ materialiter, vt habetur in tertia conſideratione, eſt in intellectu. Et blaſphemia ſimiliter in lingua. Et libido in potentia generatiua ſubijcitur.

CONCLVSIO V.

Suntquè in illis formaliter. Et ratio eſt: quia cæteræ potentiæ à voluntaté ſunt de facto ſubiecta virtutum, & vitiorum. Quoniam contraria ſunt circa idem. Aliter enim non opponerentur. Et vt fides, quæ ſubijcitur in intellectu, formaliter eſt virtus, ſimiliter; & error erit formaliter vitium; quia eſt fidei contrarius.

CONCLVSIO VI.

Non tamen ſunt in alijs potentijs fundamentaliter. Et ratio eſt; quia fundamentum peccati eſt ſola libertas, quæ cùm in ſola voluntate reperiatur, in ſola illa, & non in alijs potentijs erit peccati fundamentum. Et hoc planè voluit Scotus inſinuare, quando dixit, peccatum formaliter eſſe in voluntate; materialiter autem in alijs potentijs. Vbi per materiale noluit formale peccati excludere: ſed fundamentum peccati dumtaxat. Sed de ijs ex profeſſo, fauente Christo *Alex. Alen.* in lib. controuerſiarum. *q. 68. m. 4.*

D. Tho. art. 3. & 4. vbi

Secunda difficult. Vtrùm in ſenſualitate poſſit eſſe peccatum veniale?

ſ. S. Bona. d. 24. p. 2. ar. 3. Duran. q. 5. & alij eadē diſt.

PRima difficultate præcedenti dictum eſt in vniuerſum cæteras potentias poſſe eſſe ſubiecta peccatum, nunc de ſingulis potentijs explicandum. An poſſint eſſe peccati ſubiectum? Et ad tituli huius difficultatis, & dubiorum illius explicationem adnimaduertε, quæ ſequuntur.

Potentia cognoſcendi in homine de ſententia Ariſt. 2. de *1. Animad.* anima eſt qua apprehenditur, & cognoſcitur obiectum; vt *Ariſt.*

V 5 videndi

videndi potentia cognoſcit viſibile. Quæ quidem virtus videndi eſt quædam qualitas in oculo exiſtens. Nam oculus non eſt potentia viſiua: ſed eſt organum viſus, in quo ſpecies obiecti viſibilis recipiuntur; per quas ſpecies potentia videt.
2. Animad. Dictæ potentiæ viſiuæ; vt idem Ariſtot. docet, reſpondet quædam potentia appetendi, ab ea diſtincta, qua, quod conueniens eſt appetimus, & quod diſconueniens eſt, refugimus. *3. Animad.* Potentia appetendi, ſiue appetitiua eſt duplex. Vna concupiſcibilis. Iraſcibilis altera; vt in oculo, prima eſt appetitus, id eſt, inclinatio quædam ad pulchrum viſibile; ſecunda verò eſt inclinatio, qua refugimus excellens ſenſibile, vt nimiam lucem corrumpentem ſenſum. Similiter in ſenſu *4. Animad.* guſtus eſt potentia appetendi, qua inclinamur ad dulcia, & refugimus amara, &c. Dictus appetitus appellatur ſenſualitas, quæ in ſumma eſt inclinatio ad proprium obiectum conueniens ſuæ potentiæ cognitiuæ, & ad fugiendum diſconueniens. Potentia cognoſcendi, & appetendi in ſpiritualibus maximè inter ſe differunt; quia intellectus eſt virtus ſiue potentia cognoſcendi; voluntas autem virtus appetendi. In ſenſitiuis verò diſtinguntur, ſicut motus, & quies. Senſualitatis enim operatio eſt deſiderare, aut fugere; potentiæ verò cognoſcendi operatio eſt apprehendere obiectum. Quemadmodum operatio nutritiuæ, ſiue potentiæ nutriendi eſt habere cibum, & conuertere illum: & operatio appetitiuæ eſt fames, quæ eſt deſiderium calidi, & ſicci: & ſitis, quæ eſt appetitus frigidi, & humidi. Quemadmodum etiam potentiæ generandi operatio eſt generare, appetitiuæ potentiæ eſt in generatione concupita delectari. Potentia appetendi, quæ in homine vocatur ſenſualitas intellectui, & voluntati obtemperat. Hanc veritatem in nobis docet paſſim experientia. Sæpe enim tēperamus, aut excitamus alicuius rei appetitū, rationes vniuerſales adducendo. Compeſcimus nāq; iram, & libidinem, inconuenientia virtuti contrariaq; ei proponendo. Obedit etiam ſenſualitas voluntati; quia quàmuis caro immoderatè delectabilia concupiſcat; ſemper tamē quò ad executionem imperium volūtatis expectat. Nam ſi ſenſualitas ſine volūtate ſuas operationes exercere poſſet, libido non eſſet

Alex. Alen. tota q.68. & S.Tho. q. 81.1.2.art. 1. & 2. & in 2.d.24.q. 2.art.1.
5. Animad.
6. Anim.

eſſet magis in homine, quàm in bruto culpabilis. Non ſo-7. Animad.
lùm dicitur aliquid eſſe voluntarium, eò quòd ſit actus elicitus, aut imperatus à voluntate: verùm etiam, quando voluntas potuit impedire delectationẽ, ne inſurgeret, & omiſit impedire. Dicitur enim tunc voluntarium in ſua cauſa, ſcilicet, in negligentia remouendi occaſionem. Potentia iraſcibilis, & 8. Anim.
concupiſcibilis ſæpiſſimè imperio voluntatis reſiſtunt. Experientia enim teſtatur, velle nos non ſemel iram compeſcere, & libidinoſam delectationem opprimere; nec tamen poſſe. Propterea quòd iſtæ potentiæ, ſiue appetitus, non ſubijciuntur rationi; vt manus, pes, &c. quæ abſque vlla reſiſtentia iuxta voluntatis imperium mouentur, & quieſcunt. Cauſa autem huius rei in promptu eſt; quia appetitus non præſupponit intellectus cognitionem; ſed ſolam imaginandi potentiam; quæ in homine eſt. V.g. imaginamur plerunque aliquod delectabile rationi contrarium; vt libidinoſi, qui ſibi varios libidinis modos fingunt, & propter hanc vehementem imaginationem, fit vt voluntas; etiam ſi intellectum à cogitatione auertat, non poſſit libidinoſam delectationem opprimere; quia manet obiectum pręſens in imaginatiua. Quod quidem docuit B. Paul. ad Galatas. 5. Caro concupiſcit, &c. vt non quę Ad. Gal. 5.
cunque vultis illa faciatis. Et ad Roma. non ſemel.

Hinc, intelliges, quàm neceſſarium ſit imaginationem vi- Append.
tiorum cohibere, & illam ad virtutes transferre; vt caro ſine rebellione ſpiritui ſubijciatur. Nam imaginatio frequens libidinis fingendo varios delectationis modos, facit homines incontinentes: imaginatio verò aſſidua in his, quæ Dei ſunt, fingendo varios euentus martyrij, & amoris, varioſque modos, quibus Chriſtus paſſus fuit, quos euangeliſtæ non expreſſerunt, facit homines contemplationi deditos, paratiſſimoſq; ad obuiandum tentationibus, & ad illas vincendas. Hæc diligenter conſidera; non tam vt alios doceas, quàm vt te ipſum exerceas. Nam his aſſuefactus vtilius multò alios docebis. Ijs ita conſtitutis, nota duas eſſe opiniones circa hanc difficultatem. Vna eſt Caiet. artic. 3. aſſerentis in ſenſualitate eſſe Caiet.
peccatum veniale, etiam ſecluſo omni motu voluntatis; quia appetitus ſenſitiuus habet nonnihil libertatis. Quod; vt ipſe

opinatur, ſufficit ad peccatum veniale, quod eſt peccatũ imperfectum. Quæ opinio videtur colligi ex S.Thom. Altera eſt Scoti, affirmantis, peccata appetitus ſenſitiui; vt delectatio, aut ira, ante conſenſum rationis, eſſe peccata, non ob aliud: niſi quia voluntas non præuenit remotionem occaſionis. Poteſt enim tollere imaginationem repræſentantem obiecta, & ex conſequenti impedire, quòminus inſurgat delectatio, aut ira, poſt ſuggeſtionem. Alexand. noſter tenet in ſenſualitate eſſe peccatum veniale tantùm, & ſolùm ſubiectiuè, idque in pœnam primi peccati. S.Bona. poſita diſtinctione, Reſpondet quæſito, dicens: Suo quodam modo eſſe in ea peccatum veniale, cui paſſim ſubcripſit Scot.

S.Tho. vbi ſ. in art. 2. ad 3. & art. 3. ad. 1. & 3. Scot. vbi ſup. q.3. ad.1. Alex. Alen. m.4. & S. Bona. q. 1. vbi ſuprà.

CONCLVSIO I.

Nullo modo eſt in appetitu ſenſitiuo peccatum: quin ſit voluntarium. Et probatur; quia ſi appetitus ſenſitiuus: vt ſentit Caiet. poſſet abſque volũtatis ſuffragio venialiter peccare, poſſet, & mortaliter. Nam vtraque libertas, vel indeterminatio potentiæ vtrobiq; requiritur. Nec probabile eſſe videtur, poſſe Deum condere creaturam peccabilem per naturam venialiter; non tamen mortaliter. Quare cùm non poſſit ſine ſuffragio voluntatis in appetitu ſenſitiuo eſſe mortale peccatum, neq; poterit ſine tali ſuffragio eſſe veniale; & ex conſequenti non erit in tali appetitu peccatum, quin ſit voluntarium. Cum de eſſentia peccati tã venialis, quàm mortalis ſit, quòd ſit volũtarium, ideſt, quòd ſit actus à voluntate elicitus, vel imperatus. Stultitia enim maxima eſt aſſerere, poſſe eſſe peccatum ſine voluntate, vt S.Patres teſtantur. ſ. D. Chryſoſtom. homil.52. operis imperfecti, & homil.13. in epiſto. ad Roma. Baſil. in inſtitutione illorum, qui vitam volunt ducere per ſectam. Orig. homil.27. in Num. B. Auguſt. lib. de duabus animabus cap.10. & lib. de vera relig. c.14. D.Anſelm. in locum. Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.

D. Chryſoſt. D.Baſil. Orig. D.Auguſt. D.Anſel.

CONCLVSIO II.

Delectatio appetitus ſenſitiui in obiectum illicitum, quanuis non ſit actus imperatus à voluntate, erit nihilominus veniale peccatum, & voluntarium. Et ratio eſt; quia huiuſmodi delectatio fuit in poteſtate voluntatis, antequam inſurgeret.

Poterat

Poterat enim extinguere ſuggeſtionem, & eſt circa obiectū illicitum; quare erit voluntarium in ſua cauſa, ſcilicet, in negligentia remouendi ſuggeſtionem; atque ita erit peccatum veniale. *83.d.can. error. & 2.q. 7.can.negligere & 17.q. 3.§.1.*

D V B. V I I. *Omnis illecebra carnis, & pruritus libidinis, ante voluntatis aſſenſum, eſt ne veniale peccatum?*

Altiſiod.

Controuerſia eſt circa hoc dubium. Nam Altiſiodorenſis in 2. ſent. tract. 28. cap. 1. docet omnem carnis delectationem etiam illam, quæ prouenit, nobis inaduertentibus, & renitentibus, eſſe veniale peccatum; vt patet in confeſſoribus, qui plerumque inuiti carnis illecebram patiuntur; quandoque vſque ad effuſionem ſeminis, & his, qui inter ſtudendum materiam veneream inuiti aliquam patiuntur delectationem. In ijs enim, & ſimilibus euentibus arbitratur Altiſiodorenſis eſſe peccatum. Et ratio illius eſt; quia cùm huiuſmodi delectationes emaneant ex originali peccato, quod quidem in ſua cauſa, ſcilicet, in Adam eſt voluntarium, & imputabile ad pœnam; ſimiliter erunt delectationes huiuſmodi voluntariæ in ſua cauſa, ſcilicet, in originali, & ex conſequenti erunt peccatum. Hinc, cùm primùm, viſa muliere, aliquis etiā inuitus, cum motu membrorum delectaretur, de ſententia Altiſiod. peccaret venialiter. Communis autem opinio S. Thom. vbi ſup. art. 3. & 7. & Scoti. d. 42. & aliorum affirmat nullum motum ſenſualem eſſe peccatum, præter illum, quē voluntas poteſt impedire; quia aduertit intellectus ſuggeſtionem, antequàm inſurgat delectatio. Secus ſi non aduertit vel ſi cognouit, & non potuit illam imaginationem opprimere, vt in confeſſarijs patet. Append. 1. *S. Thom. Scoti.*

CONCLVSIO I.

Non omnis carnis voluptas, niſi fuerit voluntaria, eo ſaltē modo quo in 1. concluſione proxima fuit declaratū nobis ad culpā imputatur. Et ratio eſt; quia talis delectatio eſt omninò naturalis, & à potentia determinata ad vnum, quæ quò

15.q.1.can.illa cauenda, & cap. non eſt, & can.ſi concupiſcentia & can. vlt. ad huiuſmodi priores motus non ſubeſt voluntatis imperio; vt ſi quis, cùm primùm videt mulierem delectetur, vel quid ſimile. Quare nõ erit imputabilis ad culpam; propterea quòd nullatenus eſt voluntaria. vt ex.7. animaduerſi. conſtat. Et confirmatur; quia ſi talis illecebræ eſſent peccata ex eo, quòd ortum habent ab originali voluntario in ſua cauſa, vt Altioſiodorenſis opinatur, ſequeretur omninò amentes, & furioſos concupiſcentiam patientes, etiam venialiter peccare; quoniam etiam illis originale imputatur. Nihil enim damnationis, inquit D.Paul. ad Roma. 8. eſt his, qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant; ſed ſecundum ſpiritum. Quare illecebra carnis non imputabitur illis ad culpam, qui per ſpiritum reſiſtendo perſeuerant.

Ad Rom. 8.

Append.2. Hinc, ex ſententia Altiſiodor. nulla ignorantia etiam inuincibilis à peccato excuſaret, Siquidem eſt volita in ſua cauſa, ſcilicet, in peccato originali.

Append.3. Ex hac cõcluſione habes, vnde multorum imbecillitatem poſſis à peccato excuſare, qui cum primum audiunt aut legũt quid turpe, vel cùm quis eos manibus tangit, aut amicitię gratia amplectitur, illico polluuntur. Quorum illecebra cùm ſit omninò naturalis, & inuoluntaria, non erit peccatum.

DVB. II. Quando in ſenſualitate eſt peccatum veniale, eſt ne peccatum omißionis, an commißionis?

Scot. diſt. 42. Controuerſia eſt circa hoc dubium. Scot. vbi ſup. q.3. ad 1. opinatur, eſſe tunc omiſſionis peccatum: propterea quòd voluntas omittit opprimere delectationem. Contraria opinio eſt Thomiſtarum.

CONCLVSIO.

Vtraque opinio eſt vera. Et ratio eſt; quia fundamentaliter eſt peccatum omiſſionis, eò quòd voluntas omiſit imaginatiuam remouere; formaliter autem eſt commiſſionis peccatum; quoniam eſt actualis delectatio.

Ex dictis colligitur, ſolam ſuggeſtionem nunquàm eſſe peccatum; quia eſt omninò inuolontaria. Append.1.

Hinc, delectatio ante conſenſum ſolùm eſt venialis, non abſolutè, vt opinatur Caiet. ſed quia huiuſmodi delectatio eſt voluntaria in ſua cauſa, ſcilicet, in negligentia extiguendi ſuggeſtionem, auertendo imaginatiuam. Appen. 2.

Hinc, ſi voluntas non tenetur, aut non poteſt imaginationem actus illiciti auertere, non erit delectatio ad culpam imputanda. Patet exemplo confeſſarij audientis venerea, & illius, qui cùm primùm videt mulierem delectatur. Nō enim tunc imputatur delectatio, cùm in poteſtate voluntatis non ſit, nec ſuggeſtionem remouere teneatur. Append.3.

Tertia diffic. Poteſt ne eſſe in ſenſualitate mortale peccatum?

Alex. S. Th. art.4. Bona.q.2. Scot. Durand. & alij vbi. 5.

Senſualitas bifariam ſumitur. Primò pro delectatione præueniente voluntatis conſenſum, & eſt peccatum veniale, quatenus potuit per voluntatis imperium impediri; non tamen fuit impedita. Secundò ſumitur pro delectatione à voluntate imperata; quoquidem modo non eſt propriè ſenſualitas, ſed eſt potius appetitus operatio.

CONCLVSIO I.

In ſenſualitate primo modo ſumpta non eſt mortale peccatum. Et ratio eſt; quia peccatum mortale eſt deordinatio à fine vltimo, ideſt, auerſio ab vltimo fine, per quam auerſionem tollitur vita ſpiritualis animæ, nempe, gratia. Quæ quidem auerſio à Deo eſt ſolius potentiæ rationalis, ſcilicet, voluntatis, cuius eſt conuerſio.

CONCLVSIO II.

In ſenſualitate ſecundo modo accepta eſt peccatū mortale formaliter; fūdamentaliter autem eſt in voluntate. Prima pars patet ex definitione peccati; quia cùm ſit concupitum contra legem Dei, erit in ea formaliter peccatum mortale. Secundæ partis ratio eſt; propterea quòd cùm radix, & præciſa ratio peccati ſit operatio voluntatis, fundamētaliter

Alex. Alen. q. 109. m. vlt.

omne peccatum in voluntate erit; non tamen formaliter. Et hæc eſt ſententia D. Tho. ad. 1. art. 4. vbi ſup.. cuius verba ſunt. Actus ſenſualitatis non habet, quòd ſit mortale, ex eo, ꝙ eſt ſenſualitatis; ſed ex eo, quòd eſt rationis. Vides, quomodo non negat; quin poſſit eſſe mortale. Sed ſolùm docet rationem, & fundamentum, quare ſit mortale, non eſſe ſenſualitatem; ſed potentiam rationalem?

S. Tho. 1. 2. q. 74. art. 6. & 8. Duran. d. 24. q. 6. S. Bona. art. 2. 2. p. eiuſdē d. 34. & alij eadē d. & ſūmiſtæ verb. delectatio moroſa. Scot. d. 42. q. 1. Almain. tract. 3. c. 24. in moral. Adria. in 4. q. 6. de Euch. Martinus de Magiſtris in tract. de lux. q. 3. & Caiet. in ſumma verb. delectatio moroſa. Matth. 5.

Quarta diffic. Conſenſus in delectatione moroſa, eſt ne mortale peccatum?

1. Præludiū. 2. Præludiū.

Haec difficultas; vt eſt difficillima, eſt vtiliſsima. Ad cuius clariorem intelligentiam proponam quædam præludia. Concupiſcentia actus illiciti eſt actuale deſiderium patrandi aliquod malum, & de hac concupiſcentia non intelligitur titulus difficultatis. Et ratio eſt; quia eiſdem præceptis, quibus prohibentur mala, prohibentur quoquè malorum deſideria: vt conſtat Matthæ. 5. Qui viderit mulierem ad mœchandum, &c. Prinde etiam dicendum eſt de concupiſcentia circa alia præcepta, iuxta illud. Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris. Et Marci. 7. Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, &c. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem. Delectatio moroſa non eſt dicta concupiſcentia, id eſt, animus committendi peccatum, ſed eſt cogitatio moroſa in delectatione illius actus illiciti. Sæpiſſimè enim contingit moroſa delectatio cum animo contrario, ideſt, cū actuali intentione non cōmittendi talem actum, etiam ſi poſſet. V. g. occurrit actus fornicationis memoriæ, & tunc gaudet quis imaginādo, quo modo poſſet ad talem fœminam accedere, ſimulq; proponit ꝙ etiam ſi poſſet, non accederet. Talis delectatio eſt moroſa, & ſine intentione committendi actum. Diciturq; moroſa non à certa temporis mora (Nam in breuiſſimo etiam tempore poteſt delectatio haberi) ſed quia voluntas in ea delectatione immoratur, cùm teneretur potius ſtatim; vt cœpit cogitare, auertere intellectū, ne illius actus; ex

ex cuius recordatione inſurgit talis delectatio, reminiſceretur. Illuſtro præludium hoc exẽplo. Nam, vt frequentiſſimè vſu venire ſolet, febricitantem, quando ſiti fatigatur, imaginari frigidiſſimum fontem, in nemore conſtitutũ, & fingendo ſe ex illo bibere, mirum in modum in ſola imaginatione delectari. Et nihilominus tãtiſfacere ſuam ſalutem; vt etiam ſi haberet potum illum ad manum, abſtineret; ita à ſimili accidere poteſt aliquem delectari imaginando actus illicitos, & fingendo ſe illos exercere; vt occidendi inimicum, aut accedendi ad non ſuam; animo tamen non exercendi ſimiles actus, etiam ſi poſſet. En tibi moroſam delectationẽ, de qua eſt præſens difficultas. Sit ne mortale peccatum? An non? *3. Præludiũ.*
Omnis delectatio ſequitur aliquam operationem. Ariſt. eſt. *Ariſtot. 10. Ethic.* Quaſi dicat. Omnis delectatio non eſt operatio; ſed paſſio, nẽpe, gaudium de aliqua operatione: vel exteriori, vt ſi quis gaudeat de obtenta dignitate: vel interiori, vt quando aliquis gaudet de cognitione alicuius ſcientiæ, vel de eo, ꝙ inuenerit rationes aduerſus aliquam propoſitionem; vel quando gaudet in cognitione actus turpis.

Hinc, ex volitione rei gratæ ſequitur naturaliter gaudium, Appen. 1.
quod eſt delectatio cordis. Similiter ex nolitione alicuius euẽtus naturaliter ſequitur triſtitia; quia talis nolitio eſt actus voluntatis.

Append. 2.
Hinc, operatio interior, ſiue exterior, vnde oritur paſſio, eſt obiectum, ideſt, materia, circa quam voluntas gaudes, & delectatur. *4. Præludiũ.* Peccatorum cognitio, vel ſpeculatiua eſt, vel practica. Prima eſt, quando naturas peccatorũ, & definitiones, & proprietates contemplamur: vt quidditatem fornicationis nempè, ꝙ ſit copula ſoluti cum ſoluta, & eius malitiam, nempè, ꝙ vires animæ, & corporis eneruet, vel minuat, aut quid ſimile conſideramus. Et dicitur ſpeculatiua, eò ꝙ ſpeculari idem eſt ꝙ veritatem indagare, ſiue inueſtigare. Secunda practica vocatur à praxi voce Græca, quæ Latinè ſonat operationem. Append. 3.

Hinc, delectatio eſt duplex; vt ait S. Thom. vel in cogitatione; vel in actu cogitato, ideſt, delectatio. vel eſt in cogitatione ſpeculatiua peccati, quam habet, qui ſtudẽs materiam *S. Tho. art. 8. vbi. ſ.*

temperátiæ gaudet,ſe ítelligere eius quidditatē, cauſas,& effectus:vel eſt in cogitatione,ſiue cognitione practica ,ſiue de actu cogitato:vt ſi quis fingat ſe accedere ad nō ſuá,abſq; animo tamē perpetrādi talē actū.Nō ſolū eſt peccatum mortale

5. Præludiū. agere cōtra aliquod peculiare præceptū prohibens , aut præcipiens aliquē actú:verū etiam eſt mortale , quádo quis ſe cōſtituit in certiſſimo periculo peccādi mortaliter. Et ratio eſt;

Math.18. quia ſi in primo tenemur ſcandalū vitare, ideſt; occaſionem ruinæ verbo,aut facto,iuxta illud.Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis , &c. multò magis profectò tenebitur huiuſmodi occaſionē ruinæ in nobis ipſis vitare. Et qui conſtituit ſe in certiſsimo periculo peccandi mortaliter , nō vitat in ſe ipſo ſcādalū,ſiue ruinæ occaſionē; atq; ita peccat mortaliter. quáuis non ſequatur opus in actu exercito.Agit enim contra

6.Prælud. charitatē. Hoc inter delectationē moroſam libidinis, & cæterorū peccatorū intereſt,ꝙ in materia libidinis,eſt eiuſdē ſpeciei cū libidine;cæterorū verò peccatorū delectationes non ſunt in ſpecie peccatorū,quorū ſunt delectationes;ſed ſolùm ſunt peccatorum occaſiones. Probatur prima pars præludij; quia delectatio moroſa in cogitatione libidinis ſortitur prorſus eoſdē effectus,quos ipſa cōcupiſcentia,quæ eſt delectatio cum propoſito patrandi actum. Nā experimento comprobatū eſt in illis,qui admittunt huiuſmodi delectationes moroſas,pati eos membrorum motus , vſquè ad ſeminis reſolutionem,ac ſi concupiſcerent:quare erit propriè ſub ſpecie libidinis.Ratio verò ſecundæ partis eſt;quia ſi delectetur quis in ſola cogitatione furti,aut homicidij abſquè animo patrandi actum, talis delectatio non eſt in materia iniuſtitiæ; quia nec habet nocendi animum, nec proximo nocumentum in-

7.Prælud. fert. Delectatio moroſa aliquando habetur de cogitatione practica actus illiciti; aliquando autem de ſubtiliſſimo modo dumtaxat patrandi actum;vt ſi in materia furti quis imaginetur quo modo per feneſtram aſcendendo , vel loculos abſcindendo , alienum rapere poſsit.

Append.4. Ex præludijs poſitis colligitur conſenſum in huiuſmodi delectationibus moroſis , non eſſe intentionem patrandi actum ; quoniam tunc eſſet concupiſcentia, ſed eſſe negli-

gentiam

gentiam voluntatis detinentis intellectum in illa cogitatione,& non conuertentis ad aliam cogitationem.

CONCLVSIO I.

Conſenſus in delectatione moroſa de cogitatione practica libidinis,ſine intentione patrandi actum, eſt mortale peccatum. Sententia eſt communis omnium ſcholaſticorum, quam expreſſè antea docuit D. Auguſt. quem diſtin. 24. ſupra Magiſter citat, vbi inquit, Hic, quippe, vna perſona eſt, &c; Et confirmatur ratione ex. 6. præludio; quia delectationes moroſæ in ſola cogitatione practica libidinis ſortiuntur eoſdem effectus, quos ipſamet concupiſcentia. Vtrobiquè enim diſſoluitur animus in libidinem. Vtrobique etiam inſurgit membrorum motus ad pollutionem vſquè, Vnde, vt concupiſcentia eſt mortale,& libidinis ſpecies, erit, & conſenſus, &c. vt habet concluſio. Et cùm ſint multæ ſpecies libidinis, quærenti ſub qua ſpecie talis delectatio moroſa contineatur; Reſpondebis, eſſe illius ſpecici, cuius eſt obiectum, in cuius delectatione immoratur. D. *Aug.* *Dub.*

Hinc, ſi delectetur in cogitatione mulieris ſolutæ, continebitur ſub ſpecie fornicationis, ſi coniugatę erit ſpecici adulterij,& ita de alijs ſpeciebus erit iudicandum. Append.5.

CONCLVSIO II.

Conſenſus in delectatione moroſa abſquè animo patrādi actum in cæteris peccatis erit mortale peccatum, quando ita conſentiens intelligit, quòd in periculo concupiſcentiæ cōſtituitur,& non aliter. Et ratio eſt; quia qui conſenſum delectationi de cogitatione practica actus illiciti præſtat, quāuis nō habeat animum patrandi actum, ſe ipſum in certiſſimo periculo cōcupiſcentiæ,& committendi actum conſtituit. Proptereà ꝙ per has moroſas delectationes ſenſualitatis,& volūtatis inclinatio ad malum augetur. Quæ quidem inclinatio ad Roman. 7. vocatur peccatum. Sed quod habitat in me peccatū. Diciturquè peccatū, eò ꝙ ſit originalis peccati effectus, & mortale inclinet. Certiſſimum namque eſt alios alijs eſſe ad malum proniores; quia ex pluribus actibus delectationis moroſæ facilitas ad concupiſcendum augetur. Quamobrem qui *Ad Rom. 7.*

ita delectantur, in periculo certiſſimo concupiſcendi, & patrandi actum illicitum conſtituuntur. Quod ſatis experientia docet in illis,qui non abſtinentes ſe à delectationibus moroſis,facillimè in eadem peccata ruunt, & dilabuntur.Quod autem huiuſmodi conſenſus non ſit peccatum ex natura rei; ſed tantùm ratione periculi peccandi, docuit ſolus magiſter
Vega. Vega dum Salmanticæ prælectorem ſacræ theologiæ ageret in ſuis commentarijs ſuper diſt. 41. 2. lib. ſent. Et ratio illius eſt;quia cùm huiuſmodi delectatio aliquo præcepto nó prohibeatur, non erit mortale peccatum. Non enim præceptis diuinis prohibetur, niſi ſolus actus malus exterior, vel eius concupiſcentia.Et conſenſus voluntatis in huiuſmodi delectationibus moroſis non eſt actus concupiſcentiæ: quia non habetur intentio committendi opus,&c.

Append.6. Hinc,ſi iniuria affectus in cogitatione practica mortis, aut vindictæ contra inimicum delectetur, peccat mortaliter, eò quòd ſe in periculo certiſſimo concupiſcendi actum conſtituit. Et idem eſt iudicium de illo,qui natura ſua eſt pronus,& procliuis ad malum,vt ad furtum,& infamiam aliorum,propter eandem cauſam.

Appen.7. Hinc,ſi quis voluntariè admittat delectationem moroſam circa cogitationem practicam alicuius vitij, vel circa ſubtilem modum committendi illud; dummodò intelligat ſe non eſſe pronum ad tale vitium,conſenſus in tali delectatione aliquando erit actus meritorius;vt in illo,qui componit comœdiam & cogitat,quomodo fur,leno,meretrix,&c.ſuam malitiam exercent: vt perſonas in comœdia fingat,ſi tunc in Deũ referat;aliquando erit veniale peccatum, ſi in nullum finem bonum referat, vel ſi modum excedat, vel ſi vanum finem ſibi proponat. Velut ſi quem cogitare delectet tantùm; vt vitij naturam intelligat. Delectatio quidem vana eſt; ſed mortale non eſt,quod non contingit vulgaribus,& plebeis hominibus.

Append.8. Hinc,cócionator,quando de libidine dehortaturus eſt,eiuſque deformitatem populo propoſiturus,ſine peccato gaudet ſe rectè, & ordine concepiſſe, quæ de eo vitio declamatorio ſermone proferat.

X DVB.

DVB. III. Quomodo cognoſcetur talem delectationem moroſam eſſe mortale peccatum?

AD id autem intelligendum plùs valet in vnoquoq; Spiritus ſancti prudentia, quàm cuiuſlibet doctoris eruditio. Cæterùm, præter præludia proximè poſita, nota, *1. Nota.*
quæ ſequũtur. Intellectus vel aduertit ſe cogitare illicita, vel nullo modo aduertit; vt contingit ſæpiſſimè in illis, qui grauiſſima imaginatione ita detinentur, vt quid cogitent, omninò neſciant. Intellectus quando aduertit, vel plenè, vel perfe- *2. Nota.*
ctè, vel ſemiplenè, & imperfectè aduertit. Perfecta aduertentia eſt notitia iudicatiua, quando conſcientia reclamat, appellat, increpatque intellectum, talia cogitantem. Imperfecta verò eſt tantùm, quando conſcientia non reclamat. Obiectum *3. Nota.*
delectationis moroſæ eſt cogitatio practica de re illicita: concupiſcentiæ verò obiectũ nõ eſt cogitatio: ſed actus exterior, imaginatus. Et ratio vtriuſque partis huius notabilis eſt; quia cùm obiectum ſit illud, in quo voluntas delectatur, quando delectabitur quis in contemplatione, vt in cogitatione practica, talis cogitatio erit obiectũ delectationis: & quando concupiſcet actũ exteriorem, & homicidium, fornicationem, &c. erit tunc talis actus præuiſus obiectum concupiſcentiæ.

Delectatio moroſa, vel concupiſcentia ſumit malitiam ex *4. Nota.*
quinque circunſtantijs. Primò ex parte obiecti. Secundò ex parte conſenſus. Tertiò ex parte cauſæ. Quartò ex parte aduertentiæ. Quintò ex parte negligentiæ voluntatis. Ijs prælibatis, conſtituendæ ſunt aliquot propoſitiones; quibus, tanquàm regulis, erit vtendum: vt, quando moroſa delectatio ſit mortale peccatum, intelligatur.

Prima Propoſitio.

Delectationis moroſæ, ſiue concupiſcentiæ malitia ſpeciem ſumit ex malitia obiecti. Nam ſi delectatio fuerit de cognitione practica furti, erit in ſpecie iniuſtitiæ peccatum. Quoniam conſtituit ſe in periculo committendi iniuſtitiam. Et idem eſt de alijs iudicium. Et probatur Oſeæ, 9. cap. Fa- *Oſeæ.c.9.*
cti ſunt abominabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt; qui autem

moroſe delectatus eſt, dilexit illam cogitationem; ergo erit illa delectatio eiuſdem ſpeciei, cuius eſt cogitatio, in qua delectatur.

Append. 1. Hinc, quale eſt obiectum à parte rei, talis eſt cogitatio in intellectu. Et qualis eſt cogitatio, talis eſt delectatio.

Append. 2. Hinc, ſi vidua delectetur moroſè in cogitatione actus matrimonialis præteriti, aut coniuges in abſentia in cogitatione copulæ coniugalis delectentur, tales delectationes erunt licitæ ex parte obiectorum; erunt tamen illicitæ: quoniam periculoſæ. Qui enim ita delectantur, conſtituunt ſe in periculo pollutionis, quæ eſt peccatum contra naturam, niſi aliquid ſuam continentiam expertus, oppoſitum intellexerit.

Caiet. dicit non peccare mortaliter. Lege quoq; Silueſtrũ vbi ſ.

Append. 3. Hinc, delectatio de actu ſub conditione, ſi talis eſſet eius vxor, aut ſi eſſet coniugatus, erit mortale peccatum. Et ratio eſt; quia licet conditio ſit de opere licito ad extra, ſi eſſet: delectatur tamen ſine conditione in cogitatione practica, & cogitatio ipſa eſt circa obiectum illicitum, ſcilicet, non ſuam. Et animaduerte, quòd cùm conditionalis nihil ponat in eſſe, talis cogitatio quatenus refertur ad opus ad extra, non eſt mala; quia eſt conditionalis, & nihil ponit in eſſe; at verò quatenus cogitatio illa eſt materia delectationis præſentis, eſt mala, propterea quòd abſque conditione delectatur. Vt fertur; oppoſitum opinatus eſt Victoria de eo, qui ſperat ſe habiturũ puellã in vxorẽ, & delectatur in cogitatione futuri operis. Quod non videtur eſſe verũ; quia exponit ſe periculo, &c. vt ſupra diximus. Hactenus de prima circunſtantia. 4. notabilis.

Victoria. l. s.

Secunda Propoſitio.

Iacob. 1. D. Aug. ſer. 20. de verbis domini. 20. q. 1. §. 1. & 23. q. 5. can. ſicut enim.

Quando voluntas actu delectationi, aut concupiſcentiæ diſſentit, tunc quantumcunquè caro delectetur, & libidinis pruritas inſurgat, tantùm abeſt; vt ſit peccatum, vt etiam coronæ occaſionem præſtare credatur. Beatus, quippe, dicitur, qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Quæ enim non placent, teſte D. Auguſt. non nocent. Et ratio propoſitionis eſt: quia cùm huiuſmodi delectatio ſit omninò inuoluntaria, peccati rationem non habet. Tum etiam, quia cùm præceptum non concupiſcendi

piſcendi non detur carni,cùm ſit potētia rationis expers; ſed ſpiritui,ſi voluntas diſſentiat, non erit concupiſcentia ad culpam imputanda. Propriè enim cōcupiſcentia culpabilis pro actu voluntatis,deſiderantis rem illicitam, accipitur. Quando autem voluntas præſtet conſenſum, ſtatim dicemus. Sequitur iam tertiæ circunſtantiæ explanatio.

Tertia Propoſitio.

Triplex eſſe poteſt delectationis moroſæ occaſio. Prima voluntaria,& licita: vt cùm aliquis ex lectione, vel auditione confeſſionis de materia venerea patitur delectationem libidinoſam,ſi abeſt conſenſus voluntatis; ita quòd voluntas renitatur, & delectationi reclamet,nullum erit peccatum.

Conſtat ex modo dictis,& infrà ſtatim dicendis. Secunda voluntaria,& illicita,v.g.cùm quis ex verbis & iocis illicitis patitur hanc delectationē ſuperuenientem, tunc; deficiente voluntatis conſenſu, erit delectatio ex ſua cauſa iudicanda.Veluti ſi ex verbis cum meretrice oriatur naturalis delectatio,erit mortale peccatū,ratione certiſſimi periculi peccandi,in quo ſe ipſum conſtituit. Si autem:vt ſæpe adoleſcentibus accidit,ex cōfabulatione de rebus venereis naſcatur,tunc erit delectatio venialis. Tertia occaſio poteſt eſſe omninò voluntaria,quàmuis ſit illicita,& tunc temporis aliquando nullum erit peccatum, aliquando veniale tantùm. Erit nullum: vt ſi inſurgat ſubita imaginatio libidinis, aut vindictæ, quæ eſt occaſio delectationis, ſi ſtatim voluntas renuat delectari,quàmuis caro delectetur, nullum eſt peccatum: vt ex ſecunda propoſitione conſtat. Veniale autem tantùm erit, ſi ſolùm intellectus apprehendat delectationem, non diiudicans, ſit mala, nec ne? quòd ſtatim infrà probabitur. Ratio autem totius huius regulæ eſt:quia cùm huiuſmodi delectationes non ſint voluntariæ in ſe ipſis, ſed in ſuis cauſis,ſortiētur ex ſuis cauſis malitiam. Sequitur iam quarta circunſtantia declaranda.

Quarta Propoſitio.

Quando inſurgit ſubita,& naturalis delectatio,quam voluntas non poteſt præuenire; vt cõtingit in materia venerea ex ſubiecta mulieris viſione,aut in materia iræ ex viſione inimici, in tali euentu accidit præ nimia paſſione vſquè adeò excæcari, & veluti inebriari intellectum; vt etiam per multum temporis ſpatium,quid cogitet; non aduertat; vt ſolet vſuuenire libidini, & iræ aſſuefactis, tunc non erit moroſa delectatio peccatum. Et ratio eſt; quia cùm non ſit præcogitata,non erit voluntaria. Nihil enim volitum,quin præcognitum. Et cùm non ſit voluntaria,non erit peccatum;vt ex ſupradictis conſtat.

Quinta Propoſitio.

Quando intellectus aduertit per notitiam iudicatiuam, ſi volũtas præſtat aſſenſum,peccat mortaliter:ſi autem aduertentia fuerit imperfecta, hoc eſt, apprehenſiua tantùm delectationis, & non iudicatiua:vt contingit in his,qui ſomniantes turpia à ſomno excitantur, & delectatio illa continuatur, tuncq; apprehendunt; delectationem tamen propter temporis breuitatem,non iudicant,ſit mala,an non? in hoc euentu delectatio eſt tantùm veniale peccatum. Et ratio vtriuſq; partis propoſitionis eſt; quia qualis eſt aduertentia, & præcognitio intellectus,talis eſt voluntatis cõſenſus. Nihil enim volitum, quin præcognitum. Et eo modo volitum, quo præcognitum.

Append.4. Hinc,ex aduertentia perfecta in intellectu ſequitur peccatum perfectum,ſcilicet,mortale, & ex aduertentia imperfecta peccatum, imperfectum nempè, veniale. Reſtat iam vltima circunſtantia,ſcilicet,negligentia voluntatis.

Sexta Propoſitio.

Si voluntas apprehendens perfectè aduertentiam delectationis neutraliter ſe habeat; quia neque conſentit, neq; diſſentit, tunc mortaliter peccat. Et vt clariùs ratio huius propoſitionis pateat,nota duplicem eſſe voluntatis conſenſum, actua-

actualem, ſcilicet, & interpretatiuum. Primus eſt, quando voluntas eligit delectationem dicens; placet modo iſta delectatio. Secundus eſt; quando voluntas neutraliter ſe habet, ideſt, neq; conſentit delectationi, neq; remouet eius cauſam, ſcilicet, cogitationem practicam, & tunc cenſetur virtualiter conſentire. Et ratio eſt; quia tenetur reſiſtere, & non reſiſtit. Et confirmatur; nam vt paria ſunt occidere hominem, & nõ defendere à morte, cùm poſſit quis, & debeat. Similiter paria iudicantur conſentire delectationi, & non diſſentire, cùm poſsit, & debeat. Tandem, quia in caſu huius propoſitionis verè agitur contra præceptum non concupiſcendi. Nam idẽ eſt dicere, nõ concupiſces, ac ſi dicatur, carnis concupiſcẽtiæ reſiſte. Lege diſt. 49. can. hinc etenim ante finem.

83. diſtinct. can. error & 2. q. 7. negligere & 17. q. 3. §. 1. 15. q. 1. non eſt & c. vlt. 86. diſt. can. paſce & .6. q. 1. can. decimæ in fine.

Septima Propoſitia.

Quandò voluntas ſe in cogitatione turpi delectari aduertit, & negligit delectationem opprimere: non quia delectatio placet: ſed quia eſt certa de victoria. Quoniam iam experta eſt, ſe poſſe illam opprimere. Et vt miles tepidè pugnat: quoniam contemnit hoſtes; ita voluntas tepidè reſiſtit: quia delectationem non tanti facit; in tali euentu delectatio moroſa erit ſolùm, veniale peccatum. Et ratio eſt; quia cùm non præſtet aſſenſum formalem, vel interpretatiuum, non peccat mortaliter. Cæterum; quia tenebatur, iuxta Spiritus ſancti conſilium, diligenter domeſticum hoſtem opprimere; ideò peccat venialiter. Ait enim Regius propheta. Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos & non conuertar, donec deficiant. Signum autem diſſenſus in hac tepida pugna eſt: quoniam huiuſmodi homines, ſi daretur illis optio, potius eligerent mortem, quàm mortaliter peccare. Et hac de cauſa quando tepidè pugnant, non videntur conſentire, tamen propter tepiditatem venialiter peccant. Hæc etiam, amice lector, tibi primum, & ſecundò alijs memoriæ manda.

Pſal. 17.

Quinta diffic. Vtrùm, ſi confeſſor expertus eſt inter audiendum confeſsionem materia venerea ſepaſſum fuiſſe pollutionem, peccet mortaliter non abſtinendo à confeſsonibus audiendis?

IDem eſt de eo, qui ſtudendo materiæ venereæ eodem modo polluitur. Et quæritur. Vtrum peccet mortaliter non abſtinendo à ſtudio?

Hæc difficultas fuit iam partim ſoluta: modò autem omninò abſoluetur. Caiet. peculiarem quæſtionem tractat de pollutione ex audientia confeſſionis proueniente.

CONCLVSIO I.

Confeſſarius, qui ſibi conſcius eſt, quòd ſolet huiuſmodi delectationibus venereis aſſentiri, tenetur à confeſsionibus audiendis abſtinere. Et ratio eſt; quia cùm ordine charitatis teneatur potius ſibi, quàm alijs conſulere; tenebitur profectò periculum peccati mortalis in ſe ipſo omninò vitare. Quoniam qui amat periculum, peribit in illo. Tum etiam; quia non ſunt facienda mala, vt veniant bona, & audire confeſſiones cùm periculo conſentiendi: vt dicitur in concluſione, malum culpæ eſt. Quod quidem non eſt faciendum, quantumcumque bonum, quod eſt delinquentis correctio, ex eo ſperaretur.

Eccl. 3. Ad Rom. 3. 14. q. 5. per totum. 22. q. 2. can. is autem & can. ne quis. & can. faciat.

CONCLVSIO II.

Confeſſarius, qui experimento comprobauit, ſe conſueuiſſe huiuſmodi delectationibus libidinoſis, & pollutionibus non cõſentire, immò, vt in plurimorum ſe illas inuitum, & reclamantem paſſum fuiſſe, quàmuis nonnumquàm aſſenſum præbuerit, à confeſſionibus audiendis abſtinere minimè tenebitur. Et ratio eſt: quia nullo modo eſt volita in ſe; vt in concluſione habetur. Nam voluntas reclamat, & licet, ſit volita in ſua cauſa, ſcilicet, in auditione confeſſionis quando confeſſor ſuam fuerit expertus continentiam, nihil prorſus habet malitiæ: immò plurimorum meriti. Non

enim effectus in ſua cauſa volitus habet aliam malitiam, à malitia ſuæ cauſæ. Et cùm auditio confeſsionis nihil habeat malitiæ, nequè eius naturalis effectus, ſcilicet, pollutio aliquid malitiæ habebit. Et confirmatur à ſimili; nam vt ille, qui conſcius eſt ex cœna ad corporis ſalutem neceſſaria, & ex potatione vini ad ſtomachum neceſſaria, certiſſimè eſſe in ſomnijs, & in vigilia polluendum, & hoc abſquè eius conſenſu, non tenetur à tali eſu, & potu abſtinere; ita nequè confeſſarius ab auditione confeſſionis, cùm ſit ad ſalutem animarum valde neceſſaria. Tandem ſi pollutio in ſomnijs, ex auditione confeſſionis proueniens, non eſt peccatum, nequè erit in vigilia. Propterea quòd vtrobique eſt pollutio ineuitabilis in ſe, quàmuis in ſua cauſa ſit volũtaria. Nec tenetur iſte, quamuis imbecillis, à confeſſionibus abſtinere, cùm in caſu concluſionis in nullo diſcrimine peccandi ſe conſtituat. Alioquin oporteret, vt rectè Caietan. docet, confeſſores eſſe angelos, aut in gratia confirmatos.

Sunt autem quinquè à confeſſore in hac materia conſideranda. Primum eſt tentatio in mente, nempè, periculum conſenſus, de quo in prima concluſione egimus. Secundum eſt, tentatio in carne, & citra conſenſus periculum eſt contemnenda; quoniam prouenit ex neceſſitate tractandi materiam venetеam. Tertium eſt imaginatio, quòd offendit Deum, ſiue timor, & hic eſt repellendus per fiduciam in ipſo Deo, qui præſtò adeſt timentibus ſe. Quartum eſt, vt à ſuperfluis interrogationibus abſtineat. Quintum eſt, quòd ſæpiſſimè pollutio illa non eſt ſeminis; ſed alterius humoris reſolutio. *Nota.*

Sexta diffic. An liceat de inuoluntaria, & inculpabili pollutione gaudere.

Alex. Alen. q. 106. m. 10. l. 4. & in 4. p. q. 11. m. 2. S. Tho. in 4. d. 9. art. 4. Angelus.

VErbi gratia de illa, quam quis in ſomnijs, vel in vigilia inter audiendas confeſſiones paſſus eſt. Angelus in ſumma verbo pollutio tria affirmat. Primum eſt licitum eſſe de præterita pollutione gaudere. Secundum, licitum eſſe

eam

Syluest. eam deſiderare. Tertium,non licere illam procurare. Sylueſter eodem verbo quò ad primum Angelo ſubſcripſit. Animaduerte duo. Et primum eſt, peccatum ex genere, quàmuis excuſet propter aliquam cauſam; nunquàm tamen materia gaudij eſſe poteſt. Et ratio eſt; quia iam tunc eſſet voluntariũ, quàmuis ſit præteritum. Secundum eſt, aliud eſſe gaudere de effectu pollutionis, nempe, de ſanitate,&c. & aliud de pollutione.

CONCLVSIO I.

Integrum, licitumquè eſt de effectu aliquo licito, ex pollutione etiam culpabili ſubſecuto gaudere: vt de ſanitate. Et ratio eſt; quia Deus aliquando permittit mala, ex quibus maxima proficiſcuntur bona, de quibus licitum eſt gaudere. Ait

1. Cor.11. enim B.Paul.1.ad Corint.11. Oportet hæreſes eſſe; vt, & qui probati ſunt, manifeſti fiant in nobis. Et ex lapidatione Stephani, pro perſecutoribus orantis, habemus Paulũ. Quare de omnibus proſperis euentibus, ex malis principijs ortis, licet, gaudere.

CONCLVSIO II.

De pollutione inculpabili in vigilia, aut in ſomnijs prouenienté, ex quacunquè cauſa, ſiue ex confeſſionibus audiendis, ſiue aliunde orta gaudere minimè licet. Et ratio eſt; quia talis pollutio ex genere eſt mortale peccatũ: excuſatur tamen, qui ita polluitur à peccato, eò quòd ſit ineuitabilis. Quare non licet de ea gaudere: alioquin à peccato non excuſaretur. Propterea quod tunc quàmuis præterita, eſſet voluntaria. Ratam enim haberet tunc temporis pollutionem. Deinde, quia vt nõ licet gaudere, quando quis polluitur, neque licebit poſtea: propterea quòd vtrobique eſt idem gaudij obiectum.

DVB. IIII. Licet ne deſiderare pollutionem ſubſequi ex audientia confeſſionum?

Nota diligẽter. QVicquid licet deſiderare, licet etiam procurare eo modo, quo licitũ eſt deſiderare, non alio. Et ratio eſt: quia actus interior, nempe, deſiderium, & exterior, ſcilicet, procuratio habent idem obiectum, & ſunt circa eandem mate-

materiam: & quando materia deſiderari,quæ eſt res concupita,fuerit licita,actus interior,& exterior,erunt liciti. Siquidẽ habent idem obiectũ,à quo bonitatem,& malitiam recipiũt. Appen.1.

Hinc,ſi licitus eſt cibus; vt comedere carnes tempore debito,erit etiam licitum illas procurare. Append.2.

Hinc, ſi deſiderare literas eſt licitum , erit quoque licitum ſtudium literarum procurare ; quoniam obiectum , nempè, ſcientia eſt licitum.Dices.Licitum eſt habere epiſcopatum;& tamen de ſententia D. Thom.non licet illum deſiderare , & procurare?Reſpondeo.Eo modo,quo licitum eſt habere epiſcopatum , licet etiam illum deſiderare , & procurare,nempe, quando homo fuerit illo dignus.Erit autem dignus, quando fuerit præditus virtutibus,quas D.Paul.ad Timo.ſcribens recenſet. Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe , &c. Et quia nullus debet ſe irreprehenſibilem iudicare,nullus debet nec poteſt commodè deſiderare.Poterit tamen aliorum iudicio ſe committere,atquè illum habere.Ex parte illa notabili, nempè,& non alio,ſequitur primò , eo modo licuiſſe procurare mortem Chriſti , ſcilicet,per orationes,& propter bonũ finem,ſcilicet,propter generis humani redemptionem , quo licuit deſiderare:vt prophetæ illam deſiderarunt. *1. ad Tim.3.* Appen.3.

Hinc,licitum erit ſacerdoti in generali conſulere prætori; vt ſuum munus exerceat ; non tamen , vt latro ſuſpendatur, procurare. Appen.4.

CONCLVSIO.

Deſiderare pollutionem ex audientia confeſſionum ſubſequi haud licet.Et ratio eſt;quia talis pollutio ſolùm habet excuſationem;quoniam eſt volita in ſua cauſa;quare quando eſſet in ſe volita , nullam poſſet excuſationem habere. Quod enim non licet procurare,non licet deſiderare. *S.Tho.1.2.q. 74. ab art.5. vſq; ad. 10.*

Septima diffic. Vtrùm in portione ſuperiori poßit eſſe peccatum?

S.Bon.d.24. in.2.p.d.art. 1.q.1. & 2. Scot. d.42.q. 1.

Retroca priùs in memoriam quæ ſupra de portione inferiori,& ſuperiori diximus, non eſſe , ſcilicet , duplicem poten-

potentiam;ſed vnicam tantùm,vnum,videlicet,intellectum, qui quatenus diuerſa contemplatur,ratio ſiue, portio ſuperior, vel inferior, nominatur: vt D.Auguſt.12.de Trinit.docuit,qui fuit huius diſtinctionis autor.Modũ autem, quo diſtinguntur,explicat.S.Tho.in.1.p.lege etiam D.Bona.vbi ſup.

D.Aug.

S.Tho.1.p.q.78.art.9.

CONCLVSIO I.

In portione ſuperiori peccatum mortale eſſe poteſt. Ratio eſt;quia cũ credere articulis fidei ſit actus portionis ſuperioris,errare in eiſdem articulis erit actus eiuſdem virtutis, ſiue portionis. Contraria namque circa idem ſubiectum verſantur,& ſunt.Hinc,in eadem portione poterit ſimiliter eſſe veniale peccatum:vt eſt ſubitus infidelitatis motus.

Append.

CONCLVSIO II.

In portione inferiori poteſt eſſe peccatũ. Et ratio eſt,quia ignorantia craſſa legis naturalis eſt portionis inferioris,& eſt mortale peccatum; vt ſi quis ignoret fornicationem ſimplicem eſſe peccatum.Similiter,&in cogitatione rei illicitę,quã do voluntas in ea moroſè,vt dictum eſt,delectatur,eſt pecca tũ.Et vno verbo cùm omnis ignorantia culpabilis, & omnis error poſitiuus ſint operationes intellectus, & ſint peccata, poterit eſſe peccatum in intellectu. Cuius operationes dicun tur eſſe voluntariæ,nõ quòd ſint à voluntate elicitæ:ſed quo niam imperatæ.Poteſt enim voluntas imperare intellectui ali quam cogitationem,auertendo ipſum ab vna cogitatione,& in aliam conuertendo.

Quæſt.VI. De cauſis peccatorum.

DE hac q.quæ aliquot poſitis articulis,abſoluetur, diſputant doctores ſcholaſtici varijs in locis Alex. Alen. q. 94.B.Tho.1.p.q.48.&.49.& in.1.2.à q.75.vſque ad.81.& q.3.de malo.S.Bona.d.34.&.6.&.7. Scot. d. 37. Duran. diſt.34. &.6.&.7.& alij diſt.36.

Alex. Alen. vbi. ſ. m. 3. art.1.

S. Tho.art.1. q.75.1.2.

Art. I. Vtrũ peccatũ in vniuerſum habeat cauſam?

TItulus intelligitur de auerſione,& conuerſione peccati. An habeat cauſam? ideſt de peccato pro materiali, vel pro formali,an habeat cauſam?

CON-

CONCLVSIO I.

Peccatum pro materiali habet cauſam per ſe, hoc eſt, ex intentione. Et ratio eſt; quia voluntas intendit illum actum, ſcilicet, dictum, vel factum, &c. qui quidem actus eſt peccatum, & intendit illum ſub ratione boni vt latro furatur ſub ratione boni vtilis; quare habet cauſam per ſe. Nã cauſa per ſe eſt, quæ agit ex intentione, & per propriam formam. Tum etiam, quia peccatũ cœpit eſſe, & omne quod cœpit eſſe, habet cauſam. Nihil enim fit in terra ſine cauſa. Iob. c. 5. *Iob. c. 5.*

CONCLVSIO II.

Peccatũ pro formali nullã habet causã per ſe. Ratio eſt; quia nullus operatur ad malũ aſpiciens, niſi ſub ratione boni, & formale peccati, ſcilicet, auerſio à Deo, & à recta ratione nullũ bonitatis veſtigium habet. Et ita cùm nullus operetur illud ex intẽtione, ex conſequenti non habebit cauſam per ſe. *15. q. 1. cap. merito*

CONCLVSIO III.

Peccatum pro formali habet cauſam deficientem, & per accidens, ex parte effectus, & ex parte cauſæ. Tres ſunt huius concluſionis partes. Et primæ ſcilicet, quòd habeat cauſam deficientem, ratio eſt; quia voluntas, non ſequẽs regulã rectæ rationis eſt cauſa deficiens, & negatiua reſpectu rectitudinis. Poteſt enim, & tenetur dare ſuæ opperationi rectitudinẽ cõformãdo ſe rationi rectæ, & nõ dat, ac proinde dicitur eſſe cauſa defectibilis, ſiue deficiens. Quia deficit non dando rectitudinem, quam dare tenebatur. Hinc, voluntas diuina cum nihil teneatur efficere: quia nulli legi ſubditur, non dicetur vnquàm deficere. In ſecũda parte concluſionis dicitur, & per accidens ex parte effectus. Et ratio eſt; quia non intẽdit peccatum pro formali. nullus enim operatur ad malũ aſpiciens, vt ex ſecunda cõcluſione conſtat. Quòd autem ſit cauſa per accidens ex parte cauſæ; vt in tertia parte concluſionis continetur. Probatur, quia omnis cauſa per accidens reducitur ad cauſam per ſe. Cuius maximæ ſenſus eſt, omnis cauſa agens præter intentionem, quæ dicitur cauſa per accidens, præſupponit prius natura efficere aliquid ex intentione; quemadmodum ignis, vt per accidẽs cauſet, ſiue efficiat priuationem frigiditatis, præſupponitur, vt per ſe cauſet calorẽ. Append.

Et

Et cùm voluntas priùs natura, & per ſe cauſet actũ materialẽ peccati; vt in prima concluſione habetur: profectò per accidens, ĩdeſt, præter intentionẽ, erit cauſa peccati pro formali.

S.Tho.art.2. vbi ſupra.

Prima diffi. Habetne peccatum interiorem cauſam?

CONCLVSIO.

Triplicem habet peccatum interiorem cauſam, nempè, voluntatem, & rationem, & potentiam ſenſitiuam: Et ratio eſt; quia voluntas propter ſuam libertatem, & defectum, appetit plerumq; aliquod illicitum ſub ratione boni vtilis, aut delectabilis; atq; ita generat peccatum. Ratio etiam ſæpiſsimè aut per ignorantiam, aut per errorem, deficit, dirigendo voluntatem ad aliquod illicitum, quod licitũ eſſe opinatur, atq; ita eſt cauſa peccati. Et tandem potentia ſenſitiua, quia inclinat voluntatem ad delectationes prohibitas, eſt quoq; cauſa peccati. Diuerſimodè tamen peccatum ab his tribus cauſis producitur; nam à duabus prioribus potentijs immediatè, & deficienter emanat; quoniam peccatũ in illis immediatè cõſiſtit (Nõ enim eſt peccatũ ſine voluntatis cõſenſu) à potẽtia verò ſenſitiua mediatè, ideſt inductiuè.

Alex. Alen. vbi ſupra.m. 3.art.4. S.Tho.art.3. vbi ſupra.

Secunda diffi. Vtrũ peccatũ exteriorẽ cauſam habeat?

CONCLVSIO.

Cauſæ exteriores peccati plerumquè ſunt homo, dæmon, & obiectum aliquod ſenſibile. Probatur, primùm de homine. Num. 31. Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael, & præuaricari vos fecerunt in dominum. Deinde patet de dæmone Gen. 3. vbi legitur, reſpondiſſe Heuam Domino. Serpens decepit me. Tandem de obiecto experientia comprobatur; quoniam obiectum ſenſibile exterius excitat ſenſum, & ſenſus inclinat voluntatem, &c. Gen. 3. vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuq, delectabile, & tulit de fructu illius. Et cùm omnes iſtę cauſæ voluntatem liberam ad malum compellere non valeant, licet, ſuaſionibus per-

Num.31. Gen.3. Gen.3.

perſuadere poſsint (fidelis enim eſt Deus, qui nō patitur nos tentari ſupra id, quòd poſſumus) non erit extra voluntatém cauſa peccati quærenda, quæ ſit principalior.

Tertia diffic. Vnum peccatum poteſt ne eſſe cauſa alterius?

CONCLVSIO.

VNum peccatum, ſecundum quadruplex cauſarum genus, poteſt eſſe alterius peccati cauſa. Probatur enumeratione exemplorum ſingularū cauſarum. Et primùm eſt cauſa efficiens per ſe, quatenus ex multis peccatis v. g. ex multis actibus libidinoſis generatur incontinentiæ habitus, & diſpoſitiones, quibus peccator ad ſimiles actus diſponitur, & inclinatur. Eſt quoq; cauſa efficiens per accidēs, quatenus remouet prohibēs peccatum, nempe, Dei gratiam, verecundiam, & timorem. Secūdò eſt cauſa materialis prout eſt occaſio, & præparat materiam alterius peccati; vt auaritia eſt occaſio iurgiorum, inimicitiarum, & diſponit voluntatem ad lites. Tertiò eſt cauſa finalis, quatenus vnum peccatū propter aliud committitur: vt quando quis furatur, vt poſsit meretrici ſtipendium ſoluere. Poſtremò eſt, & cauſa formalis; vt patet in exemplo proximè poſito: quia forma eſt, quæ dat eſſe rei, & finis in mortalibus gerit vicem formæ. Nam quando quis committit furtum propter fornicationem, tūc furtum eſt; vt materia, & fornicatio velut forma.

S.Tho.art.4. vbi ſupra & Durand. d. 36.q.1.

S.Tho.1.2. tato q.84.

Alex. Alen. vbi.§.m.3. art.3.& 5.

Quarta diffi. Poteſt ne eſſe peccatum à cauſa bona?

BOnitas, vel eſt entitatiua, vel moralis. Prima eſt abſoluta quidditas cuiuſcunquè rei, de qua ſcribitur Gen.1. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Hoc eſt, perfecta quò ad eſſentias ſuas. Habet enim Lucifer, quicquid eſt de quidditate ſupremi angeli: & ita eſt valde bonus entitatiuè, ſiue bonitate entis. Secunda eſt actus à voluntate cum omni circunſtantia rectæ rationi conſona elicitus, vel eſt ipſamet potentia rationalis omnibus habitibus ſtudioſis ornata, & prædita.

B.Tho.1.p. q.49.art.1. S.Bona. diſt. 34.art. 1. q. 1.& 2. Duran. ead. d.q.3.

Nota. Gen.1.

CONCLVSIO I.

Peccatũ eſt à cauſa bona bonitate entitatiua. Et ratio eſt; quoniam peccatum eſt à libero arbitrio, cui nihil perfectionis eſſentialis deeſt.

CONCLVSIO II.

Non eſt autem à cauſa bona morali, immo à cauſa mala. Et ratio eſt; quia plerunquè à voluntate deprauata, & vitiorũ pondere oppreſſa; efficitur. Et quando Chriſt. R. N. dixit.
Matth.c.7. Non poteſt arbor bona &c. intellexit per arborem intentionem operantis, bonitate morali bonam, à qua nõ poteſt peccatum emanare. Hinc, peccatum dicetur eſſe à bona, & mala cauſa; à bona bonitate entitatiua, & naturali, & à mala malitia morali.
Append.

S.Thom. & Scot. vbi. §. DVB. *Vtrùm voluntas, non ſequens regulam rationis, ſit cauſa peccati?*

Thomiſtæ reſpondent, voluntatem abſque regula rationis, antequàm ad actum applicetur, non eſſe peccatũ; ſed ipſam voluntatem ſub tali priuatione, & tamen eſſe aliquod bonum, ſicut homo non albus. Quæ quidem reſponſio vix intelligi poteſt, quoniam peccatum eſt voluntas priuata rectitudine. Ideò nota voluntatem, non ſequentem rationis regulam, dupliciter poſſe conſiderari. Primò conſideratur quatenus actualiter recedit à regula rationis, & hoc modo idem eſt, quod peccatum. Secundò, quatenus aptitudinaliter rationis regulam non ſequitur: ſed ſolùm eſt apta, vt talem regulam non ſequatur: & hoc modo eſt apta, & defectibilis, & eſt aliquod bonum entitatiuum: quia, eſſe defectibilem eſt naturale, & conditum à Deo, & de ratione cuiuſcumquè creaturæ. Non enim poteſt Deus efficere, quòd ſit creatura, & non ſit defectibilis; quia cùm ſit ex nihilo, eſt defectibilis, & ex conſequenti peccabilis; quo etiam modo dicitur eſſe cauſa peccati.

Artic. II. De cauſa peccati ex parte intellectus?

CAuſa peccati ex parte intellectus eſt ignorantia rerum tractandarum. Nam omne peccatum ex parte cauſæ interioris, vel emanat ex ignorantia ex parte intellectus; vel ex infirmitate ex parte appetitus ſenſitiui; vel ex malitia ex parte voluntatis. Et quoniam de ignorantia cum Magiſtro in prima huius ſecundi parte copioſè diſſeruimus, ad alias cauſas declarandas accingamur. *Alex. Alen. q. 146.*

Artic. III. De cauſa peccati ex parte appetitus ſenſitiui. *d. 22. q. 2. Alex. Alen. q. 146.*

PEccatum dicitur ex infirmitate naſci, quando ex appetitu ſenſitiuo proficiſcitur, qui infirmatur propter originalis iuſtitiæ priuationem. *S. Tho. q. 77. 1. 2. & q. 84.*

Prima diffic. Voluntas poteſt ne ab appetitu ſenſitiuo moueri? *Alex. Alen. p. 4. q. 8. m. 7. art. 2. §. 1. in fine.*

VOluntas; vel mouetur directè, vel indirectè, directè quidem, quando habet ſe tantùm paſſiuè; vt aqua ſe habet reſpectu caloris, quem recipit. Quo modo à ſolo Deo, qui eſt autor naturæ, poteſt moueri. Cuius rei ratio eſt; quia cùm ſit potentia libera, & indeterminata ad vtrunque oppoſitorum, ad amorem, ſcilicet, & odium, non poterit ab extrinſeco, niſi à ſolo naturæ autore determinari. Indirectè autem moueri eſt, quando mouetur intellectus, quo moto, voluntas ad aliquam operationem inclinatur. *S. Tho. art. 1. q. 77. 1. 2.*

CONCLVSIO I.

Voluntatem directè ab appetitu ſenſitiuo ad operandum moueri eſt impoſſibile. Dicitur enim Eccleſ. 15. Ab initio conſtituit Deus hominē. Et infrà. Ante hominem vita & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Quare nullus poterit inclinationem concupiſcibilis, & iraſcibilis ad vindictam accuſare, cùm voluntas, quatenus agens liberum eſt, *Eccl. 15.*

hos beſtiales motus opprimere, & ſuperare valeat. Fidelis
1.Cor.10. namque eſt Deus, &c. qui facit cum tentatione prouentum.

CONCLVSIO II.

Voluntas inducitur ad peccandum indirectè ab appetitu ſenſitiuo, ſcilicet, à pronitate, quam habet ſenſualitas ad immoderatè appetendum obiectum, quo indiuiduum conſeruatur, & ad inordinatam generationem cauſa conſeruandæ ſpeciei, & ad inordinatè rebus nociuis reſiſtendum. Probatur Daniel.13.
Daniel.13. Concupiſcentia ſubuertit cor; Acſi apertè dicat. Pronitas ſenſualitatis voluntatem ad delitias, libidinem, & iram allicit; vt his appetitus ſenſitiui paſſionibus conſentiat. Et ad
Ad Gal.5. Galat.5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, &c. vt non quæ-
Ad Rom. 7. cunque vultis, illa faciatis. Et ad Roma.7. Video aliam legem &c. Et ratio eſt; quia cùm nulla potentia inferior moueat ſuperiorem, nec efficiat aliquid immediatè, & directè in illa, prę ter intellectum, qui mouet immediatè voluntatem; mediatè tamen, & indirectè inducit voluntatem excæcando intellectum; vt quod malum eſt, bonum eſſe iudicet, & ſub hac ratione à voluntate eligatur, & erret. Qui enim volunt regem decipere, priùs, regis conſiliarij, vt decipiantur, curant. Illis enim excæcatis, continuò rex allucinatur. Et in regno animæ voluntas eſt regina, eiq; à conſilijs eſt intellectus; quo quidē decepto, voluntas ad malum pro bono eligēdum inducitur.

S. Tho. art.2. vbi.s̃. Scot. in. 3. d. 36.

Secunda diffic. Poteſt ne ratio aliquando contra ſcientiam, quam habet, à paßione ſuperari?

SAnctus Thom. refert opinionem Socratis, qui aſſerebat nullum peccatum ex certa ſcientia, & cognitione peccatorum; ſed ex ignorantia tantùm veritatis procedere. Quę quidem opinio experientię, & ſacrę ſcripturę repugnat. Nam ſi experimur, propriiſque auribus multoties audimus concubinarium confitentem ſe eſſe in peccato; profectò eius peccatum non ex ignorantia, quæ ſit ſcientiæ priuatio, emanabit. Tum etiam ſacta ſcriptura multis in locis hoc idem te-
Luc.12. ſtatur. Nam Luc.12. legitur, Seruus, qui cognouit voluntatem domini

domini ſui,& non fecit ſecundum voluntatem eius, vapulabit multis. Et Iacobi.4. Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi. Verùm pro pleniori intelligentia huius difficultatis conſidera, quæ ſequuntur. Scientia eſt; vel vniuerſalis; vel particularis, Et propter priuationem alicuius iſtarũ poteſt aliquis peccare; vt poteſt aliquis habere ſcientiam huius vniuerſalis, omnis vſura eſt mala, & ignorare in particulari: an iſte contractus ſit vſurarius. Et tunc temporis, ex ignorantia ſcientiæ in particulari voluntas ad peccandum contra ſcientiam vniuerſalem inducitur. Poteſt euenire; vt aliquis ſcientiam habitualem alicuius veritatis in particulari habeat; cuius tamen veritatis ſcientia actuali careat; eò quòd illam actu non conſideret. Verbi gratia, ſi huius veritatis, omnis triangulus habet tres angulos, &c. habeat ſcientiam habitualem; non tamen actualem: propterea quod illam actu non cõſiderat. Vel quia non vult: vel propter aliquod impedimentum. Paſſio appetitus ſenſitiui libidinis, aut iræ ligat plerunq; intellectum; quominus, quod ſcit in vniuerſali, cõſideret in particulari. V. g. ſcit aliquis habitualiter in vniuerſali omnẽ fornicationem eſſe malam: accidit autem, vt præ nimia paſſione huius vniuerſalis non recordetur, & in particulari fornicationem committat. Inconſideratio, vel non recordatio vniuerſalis ſcientiæ tribus modis poteſt contingere. Primò per diſtractionem circa alterius potentiæ obiectum. Accidit enim incontinentibus oculos in fœmina aliqua figere: ſicut Dauid in Beth ſabeæ, & præ nimia oculorum attentione intellectũ à contemplatione boni, cui antea vacabat, recedere. Secũdò per inclinationẽ ſenſualitatis contra huiuſmodi ſciẽtiam; nam ſcientia huius vniuerſalis, omnis fornicatio eſt fugienda, inclinat ad fugiẽdam fornicationem: ſenſualitas verò inclinat ad oppoſitũ. Vnde accidit plerũq;: vt inſurgẽte libidinis tẽpeſtate, præ nimia delectatione homo neq; cõſideret, neq; illius vniuerſalis omnis fornicatio, &c. recordetur. Quoniã, teſte Ariſt. delectatio libidinoſa furatur intellectũ hominis ſapientis. Tertiò per tranſmutationẽ aliquã circa corpus obliuiſcitur intellectus ſciẽtię vniuerſalis, & in particulari cõtra illã operatur. v. g. homo exiſtẽs in ebrietate, p quã ſpecies

Iacob.4.

1. Conſideratio.

2. Conſidera.

3. conſid.

4. conſid.

2. Reg. c. 11.

Ariſt.

phantaſticæ turbantur, ſcientiæ habitualis obliuiſcitur; atq; etiam præ nimia ira, aut amentia, ſpecies ita turbantur, vt homo in amentiam incidat. His conſiderationibus poſitis, ſit.

CONCLVSIO.

Frequenter præ nimia ſenſualitatis paſſione homo contra ſcientiam vniuerſalem habitualem, quam in intellectu actualiter habet, operatur; & hoc ex defectu conſiderationis in particulari. Hæc concluſio duas habet partes. Et prima probatur experientia, & autoritatibus, quibus refutauimus Socratis opinionem. Et confirmatur ad Roma. 7. Video aliam legem in membris, &c. captiuantem me in lege peccati. Quo in loco per legem membrorum intelligit Apoſtolus concupiſcentiam; & cùm concupiſcentia ſenſualitatis ſit quædam paſſio, de ſententia B. Pauli, inducet planè intellectum; vt cōtra ſcientiam operetur. Secunda pars concluſionis (& hoc ex defectu, &c.) probatur; quia voluntas nunquàm operatur, niſi ſub ratione boni ab intellectu præoſtenſi, & cùm velit peccatum, præoſtendetur ſibi ab intellectu ſub ratione boni apparentis, atquè ita ex conſequenti errabit in particulari. Propterea quòd tunc non conſiderat vniuerſalem, ſcilicet, omnem fornicationem eſſe malam. Et huius vniuerſalis oblitus contemplatur iſtam delectationem eſſe bonum, & ita illam ſub ſpecie boni delectabilis appetit.

Ad Rom. 7.

Append. Hinc, omne peccatum, quodam modo ex ignorantia procedere videtur, ſumendo ignorantiam non propriè pro ſcientiæ priuatione; ſed pro obliuione vniuerſalis ſcientię, vel pro inconſideratione intellectus, non perpendentis deterius malū eſſe, bono honeſto, quàm bono delectabili, aut vtili priuari.

Alex. Alen. q.146. S. Tho. vbi s. art.3.

Tertia diffi. Vtrum peccata, quæ ex paßione appetitus ſenſitiui oriuntur, ex infirmitate eſſe dicantur?

Nota. Gen.4.

Licet voluntas noſtra ſit appetitu ſenſitiuo potētior; nam poſt illum opprimere; vt Gen.4. legitur, Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Nihilominus tamen

men quædam peccata: vt mox explicabimus, dicuntur ex infirmitate, non quòd ſint ex imbecillitate, & impotentia voluntatis ad reſiſtẽdum (Non enim voluntas infirmatur) ſed quia ipſe appetitus ſenſitiuus dicitur infirmari, qui præ immoderata delectatione, & inclinatione ad proprium obiectum, non poteſt à ratione rectè gubernari, & cohiberi. Sũpta metaphora ab infirmitate corporis, quæ, vt docet Ariſt. eſt impedimentum quoddam, quominus corpus ſuas operationes exercere valeat. Oculus enim infirmus non poteſt, ſicut ſanus, colores clarè videre. *Ariſt. 10. de animal.*

CONCLVSIO.

Peccata, quæ ex immoderata inclinatione potentiæ iraſcibilis, & concupiſcibilis oriuntur, metaphoricè peccata ex infirmitate vocantur. Cicero animæ paſſiones ægritudines vocat. Et ratione confirmatur; quoniam infirmitas corporalis eſt impotentia exercendi operationes naturales ex inæqualitate, & improportione menſuræ debitæ humorum, ratione cuius improportionis, & inæqualitatis corpus per virtutem motricem, & gubernatricem, quæ eſt in corde, non regitur, & gubernatur. Et cùm præ nimia inclinatione ſenſualitatis ad proprium obiectum, appetitus ſenſitiuus voluntati, quæ eſt virtus animæ potentias ſecũdum rectam rationem; vt rectè operentur, gubernans, non ſubijciatur, hinc, fit, vt peccata ſenſualitatis metaphoricè ex infirmitate appellẽtur, hoc eſt, ex abundantia prauæ inclinationis, ob quam non ſubijcitur rationi, inſtar corporis infirmi, quod propter abũdantiam, & inæqualitatem humorum non poteſt per virtutem cordis, in quo eſt principium vitæ, & vitalis operationis, gubernari. *Cicero lib. 4. Tuſcul.*

Hinc, peccata ex infirmitate propriè dicuntur, quæ ex inclinatione appetitus ſenſitiui proficiſcuntur. Talia ſunt ſolũ peccata, quæ ſpectant ad actus venereos, ſiue ad cibos, & cõtentiones, quæ pro eorum defenſione oriuntur. Et ratio eſt; quia appetitus ſenſitiuus eſt nobis cum brutis communis; & cùm appetitus ſenſitiuus brutorum ab illa tria tantùm, ſcilicet, ad venerea, cibum, & rixas, quæ circa hæc oriuntur, inclinetur, hæc ſola peccata ex infirmitate dicentur. Cætera Append.

Dub. ex ignorantia, vel ex malitia oriuntur. Dices: vnde nam orta eſt in ſenſualitate hæc infirmitas; vt rationi non obediat? Reſpondeo. Ex defectu iuſtitiæ originalis; quoniam in ſtatu innocentiæ ſenſualitas rationi domino deſpotico ſubdebatur, erat ſana.

Alex. Alen. q.157.m.1. 2.& ſeq. S.Tho.art.4. vbi ſupra.

Quarta diffic. Eſt ne amor ſui omnis peccati cauſa?

CONCLVSIO.

Amor ſui inordinatus eſt cauſa finalis, mouens omnem hominem ad malum. Probatur. 2. ad Timoth. 3. In nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſe ipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, &c. Vbi B. Paul. definit amorem ſui eſſe radicem, fontem, & originem peccatorum omnium. Et D. Auguſt. inquit. Amor ſui vſquè ad contemptum Dei ædificat ciuitatem Babylonis. Et cùm omne peccatum ad dictam ciuitatem pertineat; erit profectò amor ſui omnis peccati cauſa. Et ratione confirmatur; quia finis in intentione operãtis eſt, qui mouet ipſum ad omnem operationem, & amor ſui eſt peccatoris finis, atq; ita mouet ipſum ad omne peccatum.

2. ad Tim. 3. cap. D. Aug. 14. de ciu. c. 28.

Append.1. Hinc, blaſphemus, & hæreticus ex amore ſui: vt ſuum ſequantur beneplacitum, peccant. Similiter occidens ſeipſum, præ nimio ſui amore peccat; ne præſentes miſerias, quas morte deteriores iudicat, patiatur.

Append.2. Similiter, & Iudæi amore ſui, & non Dei, ne eorum ſynagoga deſtrueretur, olim primitiuã eccleſiam perſequebãtur. Et hoc eſt, quod docuit B. Paul. ad Rom. 10. Aemulationem Dei habent ſed non ſecundum ſcientiam. Nam æmulatio; & zelus Dei, & non ſecundum ſcientiam amor ſui eſt. Quéadmodum multi regularium tanto ſui inſtituti afficiuntur amore; vt cæterarum religionum exoſa habeant incæmõta. Notanter dicitur in prĩcipio, amor ſui inordinatus; nam ordinatus amor ſui bonus, & laude dignus eſt. Datus enim eſt homini ad vitam tuendam, & conſeruandam. Hinc, namquè odium ſui eſt peccatum, & ad diligendum ſe ipſos, corpusq;, & animam homines lege naturæ obligantur. De amore ſui multa poetæ & philoſophi ſcripſere.

Ad Roma. c. 10.

Quinta

Quinta diffic. Sunt ne concupiſcentia carnis, & oculorum, & ſuperbia vitæ peccatorum cauſæ? *Alex. Alen. q. 158.*

CONCLVSIO. *S. Tho. art. 5. vbi ſupra.*

SVnt quidem cauſæ omnis peccati, quod ex ſenſualitate proficiſcitur. Probatur. 1. Ioan. c. 2. Omne, quod eſt in mundo, concupiſcẽtia carnis eſt, & oculorum, & ſuperbia vitæ. Et ratione confirmatur: quia radix omnium peccatorum eſt amor inordinatus ſui, vt proxima difficultate explicauimus. Qui quidem amor nõ verſatur, niſi circa tria prædicta, ſcilicet, circa concupiſcentiam carnis, &c. Quare peccata, quę ex ſenſualitate proficiſcuntur, adhæc tria, tanquam ad ſuas cauſas, erunt referenda. Nam ſunt illa immediatæ, & proximæ, & interiores peccandi occaſiones. Auaritia verò eſt mediata occaſio; quoniam ſi auaro abuti diuitijs libuerit, ad manum omnia vitia habebit, iuxta illud. Pecuniæ obediunt omnia. Et illud Horatij. Genus, & formam regina pecunia domat. *1. Ioan. c. 2.* *Eccl. c. 10.* *Horat.*

Sexta diffic. Peccatum, proueniens ex paßione appetitus ſenſitiui, eſt ne minus graue, quàm quod ex ſola malitia, nulla nos paßione ſenſualitatis agitate, oritur? *Alex. Alen. q. 146. S. Tho. vbi ſupra art. 6.*

VErbi gratia, ſi vnus fornicetur ſenſualitatis ſuggeſtione ad hoc alliciẽte, alius, nulla ſuggeſtione præcedẽte; ſed quia ipſe excitauit priùs ſe ipſum; vter grauiùs peccet?

CONCLVSIO.

Si paſsio liberum antecedat arbitrium, peccati malitiam minuit. Et ratio eſt; quia quantò principium operationis eſt minùs liberũ, & minùs in poteſtate noſtra ſitum, tantò peccatum eſt leuius; propterea ꝙ minùs poſſumus illud vitare, & quando principium peccati eſt à paſſione, eſt à principio minùs libero, & eſt minùs voluntarium, & ex conſequenti minoris malitiæ, & grauitatis.

Hinc, peccantes grauiori tentatione carnis incitatę minùs

 peccant,

peccant, quàm ex leuiori tentatione peccantes; quoniam tūc peccatum eſt à principio minus libero, ſcilicet, à voluntate maiori paſſione agitata, & impulſa.

Append.2. Hinc, qui ex maiori ira exercet vindictam, minus peccat; vt ſi quis, accepta contumelia, ſtatim delinquētem percutiat, minùs peccat; quia minùs habet libertatis.

Append.3. Hinc, accedens ad pulchriorem minùs peccat, quàm qui ad minus pulchram accedit; quoniam inſurgit grauior tentatio, quæ intellectum excæcat. Et de ſimilibus ſimile eſto iudicium.

CONCLVSIO II.

Quando initium peccati eſt à ſola voluntate, nulla paſſione antecedente; ſed tantùm ſubſequente, tunc paſſio ſubſequens non extenuat; ſed potiùs auget peccati malitiam, vt ſi quis nulla carnis illecebra agitatus eliceret hunc actum; volo fornicari, & ſtatim motus carnis ſequeretur, & libidine exardeſceret, talis paſſio carnis ſubſequens non minueret, ſed augeret peccati malitiam, quæ, quò fuerit paſſio maior, eò erit grauior. Et ratio eſt; quia quantò principium operationis eſt magis liberum, tantò eſt magis voluntarium; quoniam magis fuit in poteſtate noſtra illud vitare, & in caſu huius cōcluſionis principium peccati eſt omninò liberum; quoniam voluntas non fuit aliqua paſſione carnis exagitata, neque compulſa, quæ libertatem extenuat, & cùm ſit magis liberū, tunc peccatum erit magis voluntarium, & quò magis voluntariū

Append. 4. vt ex ſupradictis conſtat, eò erit grauius, & maioris malitiæ

Hinc, qui intrat domum meretricis animo accedendi ad illam: nulla tamē præuia excitatus paſſione, grauius peccat, quā qui præuia paſſione, & delectatione, intrat. Propterea ꝙ

Append.5. liberiùs primus, quàm ſecundus peccat.

Ex dictis collige tres gradus peccatorum ſecundum maiorem, & minorem grauitatem, qui tribus ſequentibus propoſitionibus explicantur.

Prima Propoſitio.

Peccatum ex ignorantia minus graue eſt peccato ex infirmitate, vel ex malitia. Et ratio eſt; quia cùm ignorantiā ſit

priuatio

priuatio ſcientiæ, huiuſmodi peccata non ſunt voluntaria in ſe ipſis; ſed in ſuis tantùm cauſis, & ex conſequenti cùm minus habeant voluntatis, & libertatis, erunt minus mala.

Secunda Propoſitio. *Diſt. 25. cap. vnũ orariũ §. criminis & 15. q. 1. §. 1. & c. ſeq. ad c. mulier. S. Tho. 1. 2. q. 78. art. 4.*

Peccata ex infirmitate ſunt præcedentibus grauiora. Et ratio eſt; quia huius generis peccata ſunt in ſe ipſis voluntaria.

Tertia propoſitio.

Peccata ex malitia, nempe, quando aliquis nulla excitatur paſſione peccati, ſunt præcedentibus deteriora. Et ratio eſt; quoniam ſunt magis in ſe ipſis voluntaria. Et quia iuxta regulam generalem, eò peccatum eſt grauius, quò magis volun tarium; quoniam magis liberum. Et eò magis liberum, quo cauſæ ad peccandum inducentes fuerint pauciores, & minus efficaces. Relege, quæ ſupra de grauitate peccatorum; & de ignorantia ſcripſimus. Ex articulo citato colligitur apertiſſimè de ſententia D. Thom. conuerſionem non eſſe magis de ratione peccati.

Septima diffic. Excuſat ne omninò paſſio voluntatem à peccato? *S. Tho. vbi ſ. art. 7.*

DIctum eſt paſſione à peccati malitiam extenuari, nunc quæritur. An excuſet, &c.

CONCLVSIO I.

Quando paſſio hominem rationis vſu priuat, omninò à peccato, dummodò cauſa paſſionis fuerit naturalis, excuſat. v. g. qui præ naturali ægritudine incideret in phreneſim, excuſaretur ab adulterio & homicidio tempore phreneſis patrato ratione paſſionis, nempe, phreneſis. Et ratio eſt; quia huiuſmodi operationes non ſunt liberæ, neque volitæ in ſe ipſis, cum homo tunc non vtatur ratione. Neque in ſua cauſa; proptereà ꝙ, vt ſuppoſuimus, talis ægritudo corporalis fuit naturalis.

CONCLVSIO II.

Quando paſſio omninò rationis vſum extinguit, ſi eius

cauſa

cauſa fuit aliquo modo volita, peccans à culpa omninò non excuſabitur, vt ſi quis pre ira, aut amore, quem à principio potuit vitare, inſaniret, & in inſania conſtitutus, fornicaretur, aut hominem occideret. Et ratio eſt; quia huiuſmodi actus ſũt liberi non in ſe ipſis: ſed in ſua cauſa, quam poterat, & tenebatur vitare. Confirmatur exemplo ebriorum, quorum peccata eis propter eandem rationem imputantur.

CONCLVSIO III.

Quando paſſio appetitus ſenſitiui non fuerit vſque adeò excellens; vt rationis lumen extinguat, tunc actus ex tali paſſione procedẽtes à culpa nõ omninò; bene tamen ex parte excuſabunt: vt ſi quis peccati conſcius; præ nimia tamen ſenſualitatis paſſione, venerea, vel vindictam appetat. Et ratio eſt; quia, vt proxima difficultate explicauimus, paſſio non tollit omninò libertatem, licet illam extenuet, & huiuſmodi operationes ſunt in ſe ipſis volitæ. Dices. Quomodo voluntas huiuſmodi paſſiones opprimere poterit? Reſpondeo. Auertendo intellectum à cogitationibus illicitis, & conuertendo illum: vt honeſta contempletur. Sublatis enim cogitationibus turpibus, aufertur obiectum turpe, quod erat præſens in eſſe intentionali, nempè, in cogitationibus ipſis, & ſublato obiecto, continuò paſſionis tempeſtas quieſcit. Voluptas ſi quidem non fertur in incognitum. Nam ſicut in præſentia obiecti ad ſedandam carnis concupiſcentiam oportet omninò auertere oculos corporeos, ne fœminæ pulchritudinem videant, ita etiam ad opprimendam carnis paſſionem in abſentia obiecti, erit prorſus neceſſarium oculos mentis, ne turpia contemplentur, auertere. Hæc; vt facias, & non ſolùm; vt doceas, perpende.

DVB. Cuius ſpeciei erunt huiuſmodi peccata?

CONCLVSIO.

Limitatio. ERunt eiuſdem ſpeciei, cuius eſt eorum cauſa. Et ratio eſt qui non habent aliam malitiam, neque aliam tranſgreſſionem à malitia, & tranſgreſſione ſuæ cauſæ. Intellige niſi huiuſmodi peccata fuerint aliquo modo præuiſa. Nam ſi ebrius eſſet, iam expertus, ſe in ebrietate conſtitutum ſolitum

fuiſſe

fuiſſe hominem occidere, tunc homicidium non eſſet circunſtantia; ſed verum peccatum iniuſtitię. Quia indirectè eſſet in ſe ipſo volitum; quoniam præuidit cauſam homicidij, & noluit illam prohibere.

Octaua diffic. Vtrùm qui ex corporali infirmitate, quam propria culpa contraxit, non poteſt præcepta eccleſiaſtica adimplere, ſit tranſgreßionis illorum præceptorum reus?

VErbi gratia, non ieiunans quadrageſimam; quia inter ludendum tibiam fregit. De hac difficultate breuiſſime diſſeruimus in floribus quarti lib. in tractatu de ieiunio in fine q. 6. Dub. 6. nunc autem ſit.

CONCLVSIO I.

Non eſt præcepti reus, qui ratione infirmitatis nō ſeruat illud, ſi talis infirmitas fuerit inuoluntaria. Et ratio eſt; quia cū huiuſmodi tranſgreſſio non fuerit volita in ſe, nec in ſua cauſa, nullatenus erit peccatum. *De regulis iuris c. neceſſitas.*

CONCLVSIO II.

Quando infirmitas fuerit voluntaria, & mala inde ſecuta fuerint præuiſa, tunc ad culpam, tanquàm volita in ſe ipſis, imputabuntur. Probatur exemplo ebrij, qui conſcius per vehementem ſuſpicionem homicidij patrandi in ebrietate, voluit inebriari. Tunc enim non ſolùm ſibi placet ebrietas; verùm etiam actu vult ebrietatis effectum, nempe, homicidiū. Append.

Hinc, qui præ nimia abſtinentia, maximè contra prælati obedientiam, incidit in infirmitatem; ita vt non poſſit quadrageſimam ieiunare, ſi hoc præuidit, proculdubio placet ſibi ieiunij tranſgreſſio: quamobrem erit violati ieiunij reus. Quoniam zelo Dei; ſed non ſecundum ſcientiam, ſe macerauit. Obſequium enim rationabile eſſe debet. *Ad Roma. c. 10. & 12.*

CONCLVSIO III.

Quando infirmitas voluntaria fuerit, & mala inde futura non fuerint præuiſa; quia fortè non venerunt in mentem, id

genus

genus mala,ad culpam non in ſe ipſis; ſed in ſua cauſa imputabuntur; quamobrem non erunt peccata ab infirmitate diſtincta. Probatur; quia peccatum tantum habet malitiæ,quãtum voluntatis, & cùm in caſu huius concluſionis malum futurum non habeat aliam peculiarem volitionem, à volitione ſuæ cauſæ,nequè habebit aliam tranſgreſſionem,ſiue maliciam à ſua cauſa diſtinctam. Vnicum enim peccatum erit cauſa infirmitatis,& malum futurum: vt ſi quis pernoctauerit deambulando,& propter infirmitatem poſtea non potuerit audire miſſam,tunc vnicum erit peccatum pernoctatio,& non audire miſſam, & ex conſequenti ſatis erit pernoctationem illam confiteri:propterea quòd non eſt puniendus quantum meruit miſſæ prætermiſſio; ſed quantum pernoctatio.

Limitatio. Sunt autem intelligendæ ſecunda,& tertia concluſio, dummodò ante aduentum temporis, quo eccleſiaſticum præceptum obligat, reum non pœnituerit,dediſſe cauſam peccato. Nam ſi antea pœnituit,tunc cùm cauſa peccati virtute pœnitentiæ fuerit iam deleta, & remiſſa, peccata inde ſecuta non imputabuntur. Et ratio eſt; quia non ſunt iam voluntaria in ſua cauſa,quamuis olim fuerint; nequè in poteſtate infirmi, ſiue committentis illa fugere,& impedire. Hæc animaduerte: vt huiuſmodi hominibus peccata ſequentia non imputētur.

Alex. Alen. & S. Thom. art.8.vbi.ſ.

Nona difficult. Peccatum, quod à carnis paſſione proficiſcitur, erit ne mortale?

CONCLVSIO I.

SI voluntas nullum paſſioni antecedenti præſtat aſſenſum,nullum inde peccatum mortale ſequetur. Et ratio eſt;quia cùm paſſio illa non ſit voluntaria, non auertit à Deo,ideſt,non eſt amoris Dei priuatio,& per conſequens nõ eſt mortale peccatum. Non enim occidit animam. Nequè enim præcipitur nobis,ne concupiſcentiam habeamus:ſed ne illi conſentiamus.

CON-

CONCLVSIO III.

Quando voluntas paſſioni antecedenti formalē, aut interpretatiuū aſſenſum præſtat, talis aſſenſus à paſſione impulſiuè effectus erit mortalis; vt ſi voluntas delectationi venereæ aſſenſum præſtet. Et ratio eſt; quia cū homo tunc à Deo per legis tranſgreſſionem, incompoſſibilem cum charitate, auertatur, abſq; dubio peccabit mortaliter. Et animaduerte duplicē eſſe voluntatis, aſſenſum. Vnus enim eſt formalis, ſiue directus, qui ſunt idē; vt quando voluntas elicit actum poſitiuum circa peccatū dicens; volo hunc actum. Alter interpretatiuus, quando, ſcilicet, nō prohibet peccati cauſam; non tamen elicit volitionis actum: vt quando intellectu turpia, & vetita cogitante, voluntas in delectatione illius cogitationis immoratur, nec auertit intellectum, cùm poſſit, & neutraliter ſe habet. Tenetur enim cùm primùm inſurgit talis delectatio, illam opprimere. Nam aliter in certiſſimo lapſus periculo conſtituetur. Præterea etiam in hoc articulo S. Tho. confitetur formale peccati eſſe auerſionem. Hactenus de peccato ex parte appetitus ſenſitiui.

Alex. Alen. q. 146. S. Tho. 1. 2. q 78.

Artic. IIII. De cauſa peccati, quæ eſt malitia.

HIc artic. abſoluetur, poſitis aliquot difficultatibus, ad quarū pleniorem intelligentiam dubium vnum, & vnā difficultatem præmittere operæ pretium erit.

Dub. Peccatū ex malitia ſumitur ne pluribus modis?

REſpondeo. Tribus modis accipitur. Nā primò aliquis dicitur peccare ex malitia, quādo ſolus habitus malus, eſt cauſa peccati, de quo ſtatim difficultate tertia erit ſermo. Secundò vocatur peccatum ex malitia quodcunquē peccatum; præſertim, quando vnum peccatum eſt alterius peccati effectus, dicitur procedere ex malitia, id eſt, ex peccato malo: vt detractio, quæ frequenter oritur ex inuidia, dicitur hoc modo peccatum ex malitia. Eſt enim detractio inuidiæ filia. Tertiò appellatur peccatum ex malitia, de quo eſt præſens diſputatio.

Prima diffic. Quid igitur eſt peccatum ex malitia?

Scot.d.43.q. 2. & in 1. d. 1.q.4. nota ad argumẽta pro opinione §. aliter. Gabriel. Ocham. Almain. D. Aug. lib. 2.confeſſ.c. 4. S.Tho.art. 1. vbi ſupra. Scot. loco proximè citato.

TRes ſunt de hac difficultate opiniones. Et prima tribuitur Scoto affirmanti, peccare ex malitia voluntatem. nihil aliud eſſe, quàm velle malum ſub ratione mali. Lege eundem Scot. in hoc ſecundo diſt.6.q.1. notabili ad argumẽta pro opinione in ſol. ad.4. eiuſdem opinionis eſt Gabriel eadem diſt. 6. q.1.art.3. Dub.2. & Ocham q. 13. Dub.3. Aſſerunt enim voluntatem poſſe velle malum ſub ratione mali, & poſſe nolle bonum ſub ratione boni. Hanc dicit Almain. in moral. eſſe aliorum plurimorum ſententiam. Cui opinioni videtur ſuffragari D.Auguſt. Nam loquens de furto, quod ipſe adoleſcens commiſerat, ita ait. Non quærebam frui pomo, ſed furto ipſo. Amaui defectum meum, nõ illud, in quo deficiebam, Quibus verbis inſinuare videtur D.Aug. ſe culpam ſub ratione culpæ amaſſe. Scotus tamen in q. 3. citata diſt.43. nõ loquitur definiendo, vbi, recitatis duabus opinionibus, apertiſſimè videtur tertiam ſequentem opinionem defendere. Secunda opinio eſt affirmantium, peccatum ex malitia eſſe, quod à vitioſo habitu proficiſcitur; quæ eſt falſa; vt ſtatim in tertia difficultate ſequenti declarabitur. Tertia opinio eſt S.Thom. art. 1. & Scoti vbi ſup. & S.Bona. & aliorum aſſerentium, peccatum ex malitia eſſe, quandocũq; voluntas, nulla praua paſſione ſtimulante, induxit animum ad peccandum.

CONCLVSIO.

Voluntatem peccare ex malitia non eſt velle malum ſub ratione mali. Ratio eſt; propterea ꝙ hoc eſt impoſſibile. Quod ita demonſtro. Bonum eſt obiectum voluntatis; ergo voluntas non poteſt ferri in malum ſub ratione mali. Conſequentia patet; quia impoſſibile eſt aliquam potẽtiam ferri vel operari, niſi circa proprium obiectum. Non enim auditus poteſt percipere colores, aut viſus ſonũ: neq; intellectus operatur niſi aſſentiendo veris, & falſis diſſentiendo. Et obiectum voluntatis de ſententia omnium philiſophorum eſt bonum; vt etiam Dionyſius docet. Quare vt habet concluſio voluntatem peccare ex malitia non eſt, &c. Et ad autoritatẽ

D.Diony.

D.Auguſt.

D. Auguſt. reſpondeo; verum eſſe aliquos frui malitia ipſa, vel potiùs ſe ipſis; ſed hoc ſub ratione boni delectabilis, iuxta illud. Lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis. *D. Aug.* *Proue. c. 2.*

Hinc, ſi quis poſſet odio habere Deum, illud eſſet ſub ratione boni apparentis, & conditionalis, ita dicendo; ſi eſſet poſſibile, vellem non eſſe Deum, & forſitan damnati eundem actum habent. Append. 1.

Hinc, peccatũ ex malitia erit de ſententia Scoti vbi ſup. diſt. 43. q. 2. illud, quod non ex ignorantia, neque ex infirmitate, ideſt, à paſſione antecedenti: ſed ex voluntatis libertate proficiſcitur: ita quòd voluntas; vt docet communis opinio, nulla paſſione agitante, inducat ſe ad malum. Append. 2.

Secunda diffi. Poteſt ne quis peccare ex malitia?

Alex. Alen. & alij vbi ſ.

CONCLVSIO.

Peccare poteſt homo ex ſola malitia, & de facto peccat, quando non ex ignorantia, ſiue ex pãſſione antecedẽti: ſed tantùm ex libertate, ſcienterq; malum ſub ratione boni eligit. Probatur primo Iob. 34. vbi de huius furfuris flagitioſis hominibus loquens ait. Quaſi de induſtria receſſerũt ab eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt. Et ratione confirmatur: omne peccatum ex aliquo magno principio corrupto proficiſcitur, nempè, aut ex ignorante intellectu, aut ex ſenſualitate ſtimulante, aut ex voluntate deordinata; peccans autẽ ex malitia nõ peccat ex ignorãtia, cùm actualiter ſit boni conſcius; neq; ex paſſione; quia vt in cõcluſione poſtulatur, nulla eum paſſio agitauit; ergo à ſufficienti diuiſione peccabit ex deordinatione voluntatis, quæ bonum ab intellectu præoſtenſum repudiat, & malum ſub ſpecie boni veri, aut apparentis, aut delectabilis, aut vtilis eligit. *Scoti, & aliorum vbi ſup. eſt.* *Iob. 34.*

Tertia diffic. Vtrùm quicunque peccat ex habitu vitioſo, peccet ex malitia?

S. Tho. vbi ſupra. art. 2.

Senſus tituli eſt. An peccatum, quod à ſolo habitu, & nullo modo à paſſione, ſiue ignorantia proficiſcitur, quàmuis

poſtea ſequatur delectatio, ſit peccatum ex malitia appellandum? Peccare ex ſolo habitu contingit, quando, nulla ignorantia præcedenti, nulla etiam carnis paſſione agitante, eligit homo peccare ob hoc ſolùm: quia eſt vitijs aſſuefactus. Quòd quidem accidit illis, qui præ nimia peccandi cõſuetudine, nullam ferè ex peccato capiunt delectationem: vt libidinoſus ex carne, & ebrius ex vino. Peccant tamen ambo; quia ſunt peccatis aſſuefacti.

Nota.

CONCLVSIO.

Quicunquè peccat ex ſolo habitu vitioſo, etiam ex malitia peccat. Et ratio eſt: quia peccare ex malitia eſt, quando initium peccati non eſt ignorantia, vel paſſio appetitus ſenſitiui; ſed tantùm libera voluntas, eligens malum: ſed qui peccat ex ſolo habitu eſt huiuſmodi: ergo omnis peccans ex ſolo habitu, peccat ex malitia.

S.Tho.art.3. vbi ſupra.

Quarta diffic. Vtrùm, qui peccat ex certa malitia, ſemper ex habitu vitioſo peccet?

IN hac difficultate, quænam ſint principia: quare voluntas ad peccandum inclinetur, quærimus. Verùm animaduerte priùs, quæ ſubſequuntur. Voluntas naturaliter ad bonum ab intellectu præoſtenſum inclinatur. Et ratio eſt; quia proprium eius obiectum eſt bonum, ad quod, ſicut lapis ad centrum, inclinatus. Hinc, omne vitium eſt contra naturam hominis; quoniam eſt contra rationem: quæ quidem ratio eſt ſpecifica hominis differentia. Hinc, quando eligit voluntas malum, oportet; vt talis electio ab aliquo principio extrinſeco corrumpente voluntatem, proueniat. Voluntas poteſt eligere malum tripliciter. Vel ratione ignorantiæ intellectus, non intelligentis illud eſſe malum. Vel ratione infirmitatis: quoniam aliqua paſſione appetitus ſenſitiui concutitur. Vel tertiò ex ſe ipſa: quia eſt corrupta, & inordinata. Duo priora membra ſatis, ſuperquè ex ſupradictis patent: reſtat, vt quomodo corrumpatur animad-

1.Animad.

Append.1.

Append.2.

2.animad.

maducrtamus. Voluntas corrumpitur, ideſt, pronior ad malum, quàm ad bonum redditur, triplicem ob cauſam. Vel ratione habitus vitioſi, inclinantis illam ad promptè, faciliter, flagitioſequè operandum. Vel ratione ægritudinis corporalis: hoc eſt, ratione inclinationis ad illa peccata, quæ ſunt contra naturam. Quæ ab Ariſtot. ægritudines corporales: quoniam proficiſcuntur à natura corrupta, nominantur: vt eſt inclinatio ad comedẽdum terram, vel carnes humanas, ſiue ad quodcunquè genus libidinis, quod non eſt inter marem, & fœminam. Vel tertiò propter remotionem impedientium malum, ſiue peccatum: quæ ſunt frequentiſſimè deſiderium vitæ æternæ, & timor gehennæ. Remotis enim his prohibentibus peccatum, ſtatim homo peccat. Nam ſicut remota trabe prohibente lapidem deſcendere, illicò lapis deſcendit: ita eodem prorſus modo, remota per deſperationem ſpe vitæ æternæ, & amoto gehennæ timore, homo peccat. Et ratio primi, & ſecundi membri eſt, quia voluntas inclinatur ad illas operationes, quæ ſunt ſimiles ſuppoſito, & per habitum vitioſum, aut per ægritudinem corpoream, vitia ſunt ſimilia, & conuenientia ſuppoſito malè habituato. Et cùm habitus inclinet ad ſimiles actus, ratione habitus vitioſi, aut ægritudinis voluntas ad vitia inclinabitur.

3. animad.

Ariſt. 7. Ethic. c. 5.

S. Tho. 1. 2. q. 31. art. 7.

CONCLVSIO.

Omne peccatum ex malitia, vel ab habitu vitioſo, vel à naturali ægritudine, vel à remotione prohibentium peccata, proficiſcitur. Et ratio eſt; quia peccatum ex malitia emanat à voluntate corrupta, & inordinata, ideſt, inclinata ad malum: vt ex prima, & ſecunda animaduerſione conſtat: quoniam voluntas ex natura ſua inclinatur ad bonum. Quare ſi aliquando eligit malum, ideò eligit: quia eſt corrupta, & inordinata, & cùm corrumpatur vna ex tribus cauſis, vt patet in tertia animaduerſione, propter vnam ex illis ſpontè eligit malum.

S. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. ad primum Caiet. in ſumma & Sylueſt. & alij ſummiſtæ verbo cōtēptus. Scot. in 4. d. 3. q. 4. art. 2.

Quinta diffic. Quidnam eſt peccare ex contemptu?

ABſoluetur hæc difficultas, poſitis aliquot propoſitionibus, quibus facilè, quando contemptus ſit mortalis, dignoſcetur.

Prima Propoſitio.

Contemptus legis tribus modis ſumitur. Primò negatiuè, aut contradictoriè, & eſt idem tunc, quod negligentia, & defectus, hoc eſt; non adhibere curam, & diligentiam adimplēdi legem; nulla tamen iniuria, ſiue odio legis latoris interueniente. Quo quidem modo frequentiſſimè peccatur ex contemptu. Ideo enim ab omnibus peccatur; quia nolunt diligentiam adimplendi præcepta ſuperiorum adhibere. Secundò accipitur contemptus pro irriſione legis, abſquè vlla legis latoris iniuria; vt optimè docet Scotus. Nempe, quando quis iudicat aliquam legem inutilem; vt ſi prælatus præciperet; nequis per hortum à cœna deambularet, & inde nihil mali ſequeretur, tunc irridens hoc præceptum diceretur illud cōtemnere. Sit ne hoc peccatum: an non? Statim dicetur. Tertiò ſumitur propriiſſimè, & poſitiuè, quādo aliquis hoc ſolo animo tranſgreditur legis præceptum; quia odio habet legiſlatorem, & ob hoc tantum; vt legis latori nòn obediat: vt ſi peccans dicat intra ſe; ego non eram hoc facturus; placet tamen facere; propterea quòd prælatus, ſiue princeps illud prohibet.

Secunda Propoſitio.

Vt contemptu propriè dicto peccetur, duo requiruntur ſimul. Et primum eſt legis tranſgreſſio, quæ eſt actus ipſe peccandi. Secundum eſt cauſa peccandi, ſcilicet, contemptus legis latoris; vt ſi peccans intra ſe dicat: volo modò frangere ſilentium, quod non faceret, niſi prælatus prohiberet. Et ideò vult frangere ſilentium; quia prælatus prohibet. Similiter dicere verbum otioſum ex contemptu eſt dicere illud; vt faciat contra legem Dei, quæ verbum otium inhibet. S. Thom. verò dicit peccare ex contēptu eſſe, quando voluntas renuit

S. Tho. Caiet. vbi. s.

ſubijci

ſubijci ordinationi legis, vel regulæ; & ex hoc, tanquàm ex cauſa finali, procedit ad faciendum contra legem, vel regulã.

Tertia Propoſitio.

Peccare ex contemptu primo modo ſumpto non eſt ſpeciale peccatum. Et ratio eſt; quia huiuſmodi contemptus, vel ab infirmitate, vel ab ignorantia, vel ex malitia, ſiue ex negligentia adimplendi mandata diuina, quæ eſt communis omnium peccatorum cauſa, non autem ex irriſione legis, aut ex odio legis latoris proficiſcitur.

Quarta propoſitio.

Si contemptus pro irriſione legis, iudicando illam inutilẽ, & infructiferam, accipiatur, & talis contemptus contra præcepta, vel conſilia diuina fuerit, erit grauiſſimum infamiæ peccatum. v. g. ſi quis conſilium diuinum de errogandis omnibus bonis pauperibus, & de ingrediendo religionem, iuxta illud, Si vis perfectus eſſe, &c. irrideret, & inutile iudicaret, eſſet blaſphemus in Deum, iudicans illum errare in conſulendo, & inſipientem eſſe; ſi autem eſſet conſilium, aut pręceptum humanum, nullum eſſet peccatum iudicare illud inutile, dummodo non ſit conſilium, aut præceptum vniuerſalis ſynodi, quæ propter aſſiſtentiã Spiritus ſancti, nequit errare. Verùm enimuerò conſilia, & præcepta cæterorum ſuperiorum, aut ſynodi particularis, vel prouincialis, ſi nullius fuerint frugis, iudicare eſſe inutilia, nullus erit peccatum. Et ratio, vt egregiè docet Scotus, eſt: quia nullus tenetur habere falſam opinionem ſui ſuperioris; quam quidem haberet; ſi iudicaret prælatum eſſe ſapientem, cùm ſit inſipiens, præcipiens inutilia. *Matth. 19.* *Scot.*

Quinta Propoſitio.

Contemptus tertio modo acceptus eſt peccati mortalis cauſa, etiam in minimis præceptis, quorum tranſgreſſio citra contemptum, nullum eſſet peccatum: vel ſaltem eſſet tantùm veniale; vt ſi quis hoc ſolo animo dicat verbum otioſum, aut citra obligationem, non elargiatur eleemoſynam,

non ob aliud; niſi quia Chriſt. R. N. eleemoſynam conſuluit, & verba otioſa prohibuit. Et ratio eſt; quia huiuſmodi contemptus ex acerrimo in legem, & legis latorem odio proficiſcitur. Immò eſt acerrimum odium. Quapropter ſoli peſſimi, & vitijs aſſuefacti ita delinquunt; vt Prouerb. 18. inſinuatur, vbi dicitur, Impius cùm in profundũ venerit peccatorũ, contemnit. Cuius loci non eſt ſenſus, quòd peccare ex conſuetudine ſit peccare ex contemptu. Quantumcunque enim quis ſit vitijs aſſuefactus, ſi non hoc ſolo animo peccat: vt ſuperioribus non obtempere, nullatenus erit peccatum ex contemptu. Sed quia per nimiam vitiorum conſuetudinem diſponuntur peccatores ad odium legis latoris: ita quòd non alio peccent animo, quàm vt ſuperioribus non obediant. Limitat tamen Caiet. hanc doctrinam bifariam. Primò, quando aliquis eſt in vna re inobediens ex indignatione ne prælato, rem gratam faciat; nihilominus tamen quantùm eſt ex ſe, eſt in alijs obedire paratus: vt ſi prælatus præciperet ſubdito vt in cella maneat, & recedat, non ob aliud, niſi vt prælatorem gratam non faciat, & hoc ex indignatione, quia non vult illi placere, ſed diſplicere, iſte contemptus non eſt mortalis. Et ratio eſt; quoniam tunc animus, & finis peccantis non eſt inobedientia; ſed indignatio. Secundò limitatur, quando aliquis paratus obedire prælato in grauioribus, in minimis illum contemnit. Nam tunc per contemptum non mortaliter; ſed venialiter tantùm peccat. Et ratio eſt; quia non abſolutè: ſed ſecundum quid, contemnit prælatum.

Prou. 18.

Limit. 1.

Limit. 2.

Alex. Alen. q. 94. & in 4. p. q. 24. m. 3.

Quæſt. VII. De cauſis extrinſecis peccatorum.

S. Tho. 1. 2. q. 79. alij. diſt. 37. Caſtro cõtra hæreſes ver. creaturæ, & ver. malum, & v. peccat.

DE cauſis intrinſecis peccatorum, ſcilicet, de ignorantia, infirmitate, & malitia hactenus; reſtat igitur, vt de extrinſecis illorum cauſis verba faciamus, quæ ſumuntur ex parte Dei, diaboli, & alterius peccati. Nam de homine, quatenus eſt peccati cauſa, iam ſupra diſſeruimus, cùm de peccato originali ageremus.

Artic. I. An Deus ſit cauſa peccati? *Alex. Alen.*

CIrca hūc artic. fuit error Manichæorum, quem poſtea ab inferis excitarunt Lutherus, & eius ſequaces, qui, vt ſolent, inter ſe diſſentiebant. Nam licet omnes affirmarent omne malum culpæ eſſe à Deo, non ſolùm permiſsiuè; verùm etiam effectiuè. Dicebant enim Lutherus, & eius aſſeclæ, negationem Petri, & Iudæ perditionem eſſe à Deo effectiuè, ſicut Pauli conuerſionem. Erat tamen inter illos diſſentio: propterea ꝙ Manichæus duos deos eſſe dicebat, vnū ſummè bonum, à quo bona cūcta procedebāt. Et alterū ſummè malū, à quo mala cūcta emanabāt. Sunt autem aliqua, quæ vtiliſſima ſunt, priùs neceſſariò præmittenda. Tria ſunt in peccato animaduertenda. Primū eſt actus peccati, quatenus eſt entitas poſitiua à parte rei. Secundum eſt malitia moralis, à qua malum morale appellatur. Tertium eſt auerſio à Deo, & legis trāſgreſſio, quod idē eſt, quo modo dicitur ſumi peccatum pro formali. Malū morale cōſtat ex duobus, nempè, ex relatione poſitiua ad rationem errantem, & ex priuatione rectitudinis virtutis oppoſitæ. V. g. hic actus, volo furari, eſt conſentaneus rationi erranti, ideſt, iudicio practico erranti, ſcilicet, mihi bonum eſt furari, & eſt rectitudinis oppoſitæ virtutis priuatus, nēpe, ipſius iuſtitiæ, quæ ineſt actui contrario, huic, ſcilicet, nolo furari. Et ratio eſt; quia vnum contrarium alterius contrarij priuationem continet: vt albedo continet nigredinis priuationem. Et cùm hic actus, volo furari, ſit contrarius illi actui iuſtitiæ, ſcilicet, nolo furari, continebit priuationem iuſtitiæ illius, nempe, relationis, quæ eſt conformitas ad rectam rationem. Quemadmodum actus humanus habet à voluntate: vt ſit moralis, ideſt, liber, ita ab eadem voluntate habet; vt ſit bonus, vel malus efficienter. Vnde ſi voluntas eſt bona, actus neceſſariò erit bonus, & è contra. Quod expreſſè docuit Chriſtus Ieſus, quando dixit. Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Et ratione confirmatur; quia omne agens aſſimilat ſibi paſſum, ſiue effectum.

q. 94. m. 3. art. 2. & toto art. 6.
S. Tho. art. 1. vbi ſupra.
S. Bona.
Scot.
Duran.
Vega.
Caſtro.
Soto.
Cano vbi. 5.
Hæreſis.
Caſtro.
1. Nota.
2. Nota.
3. Nota.
Matth. c. 7.

Append.1. 4.*Nota.* Hinc, impoſſibile eſſe videtur, voluntatem malam producere bonum effectum; & è conuerſo. Cauſa eſt duplex, vel naturalis, vel moralis. Prima dicitur dupliciter, vel quia eſt determinata ad vnum, vt ignis ad calefaciendum, vel etiam ſi ſit indifferens ad vtrumquè oppoſitorum, vt voluntas, dicitur nihilominus naturalis, quatenus per propriam, & naturalem virtutem operatur. Vnde conuerſus generalis Dei cum cauſis ſecundis, & ille, quo mecum ad hos flores colligendos concurrit, dicitur naturalis, quoniam Deus per volũtatem, quæ ſibi naturaliter ineſt, operatur. Cauſa autem moralis dicetur etiam eadem volũtas creata, aut increata, ſolùm quatenus per conſilium, vel imperium, vel prohibitionem, vel non prohibitionem aliquorum ad bonos, ſiue malos mores ſpectantium, operatur. Et vno verbo, quicunquè ex intentione præcipit, conſulit, prohibet, permittit, cum prohibere aliquem vitij, vel virtutis actum teneatur, illum liberè eligit, cauſa moralis dicitur. Hæc diuiſio eſt Ariſt. qui dicit cauſas diuidi in agentia naturalia, & libera, ſiue à propoſito, aut à concilio, quæ morales cauſæ vocãtur; quoniam ad mores pertinent. *Ariſt.2.phyſico.*

Append.2. Hinc, Deus dicitur cauſa moralis, quatenus nobis aliquam actionem præcipit, vel conſulit perfectionem, quæ omnia ad rectos mores ſpectant. Cùm quilibet effectus ſit in ſuam cauſam reducendus, vt naturalis effectus, in naturalem cauſam, & moralis in moralem, & peccatum pro formali ſit moralis defectus: quoniam ad prauos mores ſpectat, eius cauſa propriè quatenus peccatum eſt, erit tantùm moralis. 5.*Nota.* *Ariſtot.2. Phyſi.* 6.*Nota.*

Deus nequè eſt, nequè eſſe poteſt moralis peccatorum cauſa. Et ratio eſt; quia nequè præcipit, nequè conſulit peccatũ. Immò prihibet illud; vt diuina ſcriptura ſæpiſſimè teſtatur. 7.*Nota.*

Operationes, quæ intrinſecæ ſunt, à principio vitali dependent, ideſt, ab aliqua potentia rationali ſiue ſenſitiua. Impoſſibile enim eſt ſine tali potentia produci. Probatur, in viſione, exempli gratia, eſt entitas, quæ eſt ipſa viſio, & eſt ipſa actio, quatenus per illam oculus tendit in obiectum extra, & cognoſcit illud. Conſiderando igitur viſionem in genere entis, & in genere operationis vitalis, impoſſibile eſt operationem

rationem vitalem eſſe à Deo; ita vt potentia nihil operetur. Nam implicat contradictionem; quoniampropterea dicitur operatio vitalis; quia operatio animalis viuentis eſt.

Quare ſi animal non operatur, non erit vitalis operatio. Peccatum vitalis operatio eſt. Et ratio à definitione peccati eſt: quia eſt dictum, vel factum, &c. Quæ quidem actiones, & operationes potentiarum ſunt. Cauſa peccati, vel eſt directa, quæ per conſilium, aut præceptum induxit aliquem ad malum; vel eſt indirecta, quæ non prohibet, cùm poſſit, & prohibere teneatur. Deus nulla lege ad prohibendum peccatum tenetur. Et ratio eſt; quia ille lege aliqua tenetur, qui habet ſuperiorem potentem aliquo præcepto illum obligare: at Deus cùm nullum habeat ſuperiorem, neque ipſe ſibimet ſuperior ſit, nulla lege tenebitur. Cauſa alia efficiens: alia verò deficiens eſſe dicitur. Prima eſt, quæ actiuè ad aliquam actionem concurrit; vt eſt ignis reſpectu caloris. Secunda eſt, quæ cùm efficere, vel operari teneatur, non tamen operatur; vt nauta, qui non rectè gubernat nauim, cauſa deficiens in gubernatione nominatur.

8. Nota. *9. Nota.* *10. Nota.* *11. Nota.*

CONCLVSIO I.

Nullatenus abſolutè concedendum eſt, Deum eſſe directè, aut indirectè peccati cauſam. Hæc concluſio eſt de fide contra Manichæos, & Lutherum, & eius ſequaces. Et probatur primò auctoritate vna, aut altera ex multis, quibus veritas hæc poterat demonſtrari quæ in Sacra ſcriptura con tinentur. Sapient. 11. Nihil odiſti eorum, quæ feciſti, & cùm Deus odio habeat peccatores, & peccata. Sapient. 14. Odio enim ſunt Deo impius, & impietas eius; non poterit vllo modo eſſe cauſa peccati proformali, neque illud velle. Nam Deum velle aliquid, eſt illud efficere, & è contra. Omnia enim quæcunq; voluit, fecit. Eccleſiaſti. 15. Non dicas, Deus me implanauit, ideſt, decepit. Non enim neceſſarij ſunt ei homines impij. Et quia nemini mandauit Deus impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccandi; videlicet ex intentione. Eſt etiam diffinita in cōcil. Trid. ſeſs. 6. can. 6. vbi ita legitur. Siquis dixerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas

Sap. 11. *Sap. 14.* *Pſal. 113.* *Eccl. 15.* *Conc. Trid.*

facere, ſed mala opera, ita vt bona Deum operari nõ permiſ-ſiuè ſolùm; ſed etiam propriè, & per ſe adeo, vt ſit proprium eius opus nõ minus perditio Iudæ, quàm vocatio Pauli, anathema ſit. Hanc veritatem catholicam profeſſi ſunt D. Aug. lib. 73. quæſtionum q. 3. vbi inquit. Deo autore, nemo fit deterior. Et B. Fulgentius, qui ita ait. Deus non eſt autor eius, cuius eſt vltor; & ſi Deus eſſet cauſa peccati pro formali, abſquè dubio eſſet iniuſtus puniens peccatum, cuius ipſe fuit principalis cauſa. Et ratione confirmatur; quia implicat contradictionem Deum velle peccatum pro formali. Nam peccatum eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei, id eſt, contra Dei voluntatẽ. Voluntas enim ſigni ipſius Dei lex Dei eſt, & tunc peccatum eſſet ſimul volitum, & non volitum; quod manifeſtã indicat contradictionem. Quòd autem indirectè peccati cauſa eſſe non poſſit prohibendo, ſcilicet, mala, cùm poſſit. Patet; quoniam tunc peccata non prohibenti imputantur, quãdo poteſt, & tenetur illa prohibere; vt ſubmerſio nauis nautæ imputatur, eò quod illã prohibere tenebatur. Et cùm Deus nulla lege obligetur; vt conſtat ex notabili decimo, non imputabũtur illi peccata: quãuis poſsit prohibere. Lege omninò Vegam vbi ſuprà.

D. Aug.

D. Fulgent.

CONCLVSIO II.

Deus, loquendo de malitia morali peccati, quatenus eſt conuerſio ad creaturas, & quatenus eſt formale poſitiuũ peccati eſt eius, non moralis, ſed naturalis cauſa. Intellige concluſionem de entitate poſitiua actus; quod ſatis exempla hic poſita declarant. Prima pars, nempe, ꝙ nõ ſit moralis cauſa, patet ex notabilibus poſitis. Non enim conſulit, aut præcipit huiuſmodi malitiam moralẽ, immò illam omninò prohibet. Et confirmatur exemplis ex Vega vbi ſup. deſumptis. Neq; enim fabro homicidium patratum gladio ab ipſo bona intentione facto imputatur. Deinde ſicut intelligentiæ motrici orbium cœleſtiũ nõ imputantur facinora, quæ, niſi cœli mouerẽtur, nullatenus ab hominibus cõmitterentur, ita neq; Deo ſunt adſcribenda. Benè conſcia eſt intelligentia flagitiorum, quæ per motum cœlorũ ab ipſa factum, efficiuntur. Nã ſi ipſa nõ moueret cœlum, neq; manus ad homicidium

poſſet

poſſet moueri; quare volēs cœlorū motū, vult etiā iſtorū infe riorū motum: nec tamen ideò dicetur eſſe peccati cauſa. Quoniam neque præcipit, neq; cōſulit illud. Eodē igitur modo, cū de cauſis peccatorum agimus, eſt de ipſo Deo theologandū.

Prima diffic. Quomodo fieri poteſt: vt Deus ſit cauſa peccati pro materiali, & nullo modo ei peccatum imputetur?

VArij doctores varios modos inueſtigarunt, quibus Deū Opt. Max. à peccato defenderent, quāuis ſit malæ actionis cauſa. Primus modus eſt Durandi, aſſerētis Deū non *Durā. vbi. s.* concurrere immediatè ad actiones malas peccatorum; ſed mediatè, & hanc ob cauſam nō imputari Deo peccatū. Et nota eſſe concurſum immediatū, quādo agens perſe ipſum operatur effectum, quomodo pater concurrit ad prolis generationem; mediatum autem eſſe, quando agens eſt cauſa cauſæ, vt auus reſpectu nepotis. Vnde dicit Durandus, Deū non concurrere, ſiue cauſare ad actiones peccatorū immediatè; ſed mediatè, eò quòd creauit olim liberum hominis arbitrium, & nunc cō ſeruat, à quo immediatè peccatū procedit. Cuius verba ſunt. Deus non eſt cauſa actionum liberi arbitrij, &c. & paulò infe riùs colligit rationem dicens. Si ergo Deus cauſat immediatè, &c. Hic modus ab omnibus theologis reijcitur. Et meritò *Durā. cautè* quidem; quia innititur fundamento cuidam, pluſquam falſo. *legendus.* Nempe, Deum nō cauſare actionem peccati immediatè, &c. quod planè eſt erroneū. Neque enim ob hoc ſolū dicitur Deus cōcurrere cū cauſis ſecūdis ad illarū operationes, quòd à principio rerū ſpecies cauſauerit, & nunc earū indiuidua cōſeruet: verū etiā, quia ſimul cū cauſis ſecūdis ad earū operationes cō currat. Quod multis in locis diuina ſcriptura teſtatur. Ioan. 1. *Ioan. 1.* Omnia per ipſum facta ſunt; quod quidē eſſet falſum, ſi Deus mediatè tantùm res ipſas cauſaret. Nam cauſa mediata non per ſe; ſed per aliam agit. Et rurſus Ioan. 5. Pater meus vſquè *Ioan. c. 5.* modo operatur, & ego operor. Qui locus intelligendus eſt de indiuiduorū, & non ſpecierū creatione. Quia poſt primā creationem mūdi nō creauit Deus aliquam nouam ſpeciem. Et

Gen.c.2. Et ideò dicitur Gen.2. Et die ſeptimo requieuit Deus ab opere, quod patrauerat. Secundus modus eſt Caietani, qui, vt ex eius littera colligitur, tenet Deũ eſſe peccati cauſam, quatenus eſt malum morale, includens priuationem virtutis oppoſitæ: non tamen quatenus eſt malum ſimpliciter, hic modus ab omnibus reijcitur. Et ratio eſt: quia illa priuatio rectitudinis virtutis oppoſitæ eſt formale peccati & de ſententia Caietani à Deo cauſatur. Et ideò hæc opinio parum ab opinione hæreticorum, tribuentium Deo cauſalitatem peccatorum, diſtare videtur. Deinde cùm illa rectitudinis priuatio ſit contraria honeſto, nullo modo fiet à Deo; quoniam Deus non eſt inhoneſtatis cauſa. Tertius modus eſt Gregorij Atiminenſis in. 2. diſtin. 34. art. 3. aſſerentis, peccatum non habere cauſam. Qui modus dicendi eſt falſus: nam ex eo ſequitur, vel quòd homo non ſit cauſa peccati, vel quòd Deus erit cauſa peccati per accidens, ſicut, & homo. Deinde ſubditi Deus facit actum malum: ſed non malè, neque contra rectam rationis regulam, vt quando quis adulterium committit, Deus licitè puerum producit; homo verò illicitè. Hoc etiam dictum eſt abſurdum; quoniam abſurdiſſimum, & valdè abſonum eſt, concedere Deum eſſe mali culpæ cauſam, & autorem. Tandem addit, Deus non eſt in cauſa; vt homo exerceat talem actum, confert tantùm illi liberum arbitrium, ſine quo operari non poteſt. Sed ex hoc, quòd dat liberum arbitrium, per quod homo peccat, non dicitur cauſa peccati. Hoc vltimum dictum non indiget refutatione, cùm iam ſit refutatum, cum opinione Durandi, in quam deflectit. Quartus modus eſt Gabrielis, & Ocham: ij enim tenent, quòd Deus in rigore, & in locutionis proprietate eſt cauſa peccati: quam quidem locutionem duplici ſenſu explicant. Et primus eſt, quòd Deus eſt cauſa actus mali, qui ſenſus verus eſt, vt prædicti doctores opinantur. Secundus ſenſus eſt, quòd Deus peccat: & ſenſus iſte eſt falſus, vt in prima concluſione ſequenti declarabitur. Quintum modum affert Magiſter falſiſſimum quorundam dicentium, actum peccati non eſſe à Deo: ſed ab homine, vel à diabolo. Hunc modum, tanquàm erroneum, deſerunt omnes theologi.

Caiet. vbi. ſ. S.Tho. & eſt cautè legẽd.

Gregor

Gabr. Ocham.

Quintus modus.

Mag. d. 37.

Sextus

Sextus modus dicendi eſt S.Thom. D. Bona. Scoti, & Ricar. qui opinãtur, Deum eſſe cauſam peccati ſolùm pro materiali. Non tamen ei imputari; propterea quòd non eſt cauſa formalis peccati. Formale enim peccati non eſt entitas poſitiua; ſed eſt tantùm priuatio rectitudinis, quæ à libero arbitrio, tãquàm à cauſa non agente; ſed deficiente cauſatur. Deus autẽ cauſa deficiens reſpectu cuiuſcunquè effectus non eſt: ſed efficiens cauſa. Vltimus modus eſt Scoti, Vega, & Cani, qui omnes vno ore confitentur, Deum eſſe cauſam cuiuſcunquè entitatis poſitiuæ, quæ eſt in ipſa actione peccati; non tamen ſibi peccatum imputari, neque abſolutè peccati cauſam eſſe nuncupandum. Et ratio illorum eſt; quia, quàmuis ſit cauſa naturalis illius actionis peccati, non tamen eſt cauſa moralis. Lege notabilia in principio huius articuli poſita.

D. Bona. Scot. Ricard. ead͂ diſt. Soto. Vega. Cano. vbi. s.

CONCLVSIO I.

Deum non poſſe peccare euidentiſſimis autoritatibus, & rationibus poteſt demonſtrari. Nam D. Paul. tanquàm euidẽtem veritatem, hanc concluſionem confitetur, quando dicit. Nunquid iniquitas apud Deum? Abſit. Et Pſalm. 5. Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Confirmatur rationibus; quia cùm Deus ſit omnipotens, non poterit deficere, & ex cõſequenti neque peccare. Poſſe enim peccare, & poſſe deficere pro eodem à D. Auguſt. accipiuntur. Deinde Deus eſt ſumma bonitas, qua maior, & melior excogitari non poteſt, & ſi poſſet peccare (quod eſt impoſſibile) alia maior bonitas poſſet excogitari, nempè, illa, quæ peccare non poſſet. Hac concluſione confutatur quartus modus.

Roma. 9. Pſal. 5. D. Aug. lib. 2. de ſymb. cap. 1.

CONCLVSIO II.

Quintus modus dicendi eſt erroneus. Hæc concluſio probata manet in concluſionibus huius articuli. Et confirmatur; quia ſi aliqua actio, vt dicit modus ille, non ſit à Deo, apertiſſimè colligitur; Deum non eſſe primum ens, neque primum actum per eſſentiam. Siquidem eſſet aliquod ens, & aliqua actio, quæ non eſſet ab ipſo Deo. Cùm omnia per ipſum facta ſint.

Ioan. 1.

CONCLVSIO III.

Peccatum, quatenus eſt entitas quædam, immediatè à Deo efficitur.

efficitur. Hæc concluſio eſt communis, iuxta ſextũ, & vltimũ modum. Et præter autoritates, & rationes, quæ in confutatione illius modi fuerunt adductæ, confirmatur. Nam Deus concurrit, vt cauſa prima ad omnes operationes ſecundarum cauſarum, ſiue liberæ, ſiue naturales ſint; quare concurrit immediatè, vt ex prædictis patet. Aliter enim ſi mediatè tantùm cõcurreret, nõ eſſet prima cauſa, neque haberet perfectiſſimum cauſandi modum, qui ſoli primæ cauſæ tribuitur. Hæc eadem concluſio eſt D. Auguſt. 3. de Trinitate, vbi dicitur, Deũ per ſuam voluntatem eſſe cauſam omnium motionum liberi arbitrij. Et cùm peccatum pro materiali ſit operatio liberi arbitrij, ſequitur velle illam entitatem, & ex conſequenti eandem efficere.

D. Aug. 3. de Trinit.

Append. 1. Hinc colligitur Deum eſſe cauſam motionis linguæ blaſphemantis, & occiſionis, & extenſionis manus alienum furantis. Et ratio eſt; quia ſicut concurrit Deus cum bruto, & leone ad hominem deuorandum; ita etiam cum homine ad peccati actionem efficiendam. Quærenti autem, quid ſit iſte Dei concurſus? Reſpondebis, eſſe volitionem ſecundam ipſius Dei, qua vult omnes cauſas, tam liberas, quàm naturales ſuas operationes exercere. Et quia peccatum eſt operatio hominis, vult Deus illam operationem, & ita talis operationis dicitur eſſe cauſa. Percontanti verò, ſi Deus vult peccatum, Cur igitur illud ſub gehennæ condemnatione prohibet? Satiſfacies, ſi dicas, duplicem eſſe Dei voluntatem. Vna es ſigni, quæ eſt ipſum præceptum, aut conſilium diuinum. Quia præceptum eſt ſignum voluntatis diuinæ. Altera verò eſt voluntas beneplaciti efficax, vnde ſequitur Deum multa velle voluntate beneplaciti, quæ voluntate ſigni prohibet. Huius generis ſunt omnes operationes peccatorum pro materiali, quas Deus voluntate efficaci vult. Peccatum autem pro formali dicitur velle permiſſiuè: propterea quòd poteſt illam priuationem rectitudinis prohibere, & non prohibet.

Dub.

Dub.

CONCLVSIO IIII.

Si de peccato loquamur, quatenus eſt defectus rectitudinis virtutis oppoſitæ, Deus nullo modo poteſt eſſe illius priua-

tionis

tionis cauſa. Hæc eſt contra Caietanum. Et præter rationes inter diſputandum contra illũ propoſitas, confirmatur: quia peccatum, quatenus eſt priuatio rectitudinis; aut prout eſt auerſio à Deo, cùm non ſit entitas poſitiua, nō habet cauſam efficientem; ſed deficientem dũtaxat, eò ꝙ liberũ arbitrium non ſequitur rectam rationem. Deus autem nullo modo eſt cauſa deficiens: quoniam ex parte ſua paratus eſt dare actui debitam rectitudinem.

Hinc, liberum arbitrium ſolùm erit deficiens cauſa, quò fit, vt ſibi tantùm defectus imputetur. Alij modi dicendi iam ſunt proprijs in locis confutati. Dub. Quomodo fieri poteſt: vt ſit aliquis actus à Deo, & defectus rectitudinis, qui naturaliter ipſum actum conſequitur, Deo non aſcribatur? Verbi gratia in malis, quæ habent intrinſecam malitiam: vt in odio Dei, & mendacio, & alijs id genus malis. Reſpondeo ex notabilibus in principio poſitis, & ſit concluſio. Append. 1.

CONCLVSIO.

Nullo pacto eſt talis defectus Deo tribuendus. Et ratio eſt: quoniam perfectio actus neceſſariò debet eſſe ex cauſis perfectis: defectus verò ſatis eſt, vt ab altera tantùm cauſa deficiente ſit. Illuſtro rem vno, atq; altero exemplo: vt ad motum deambulantis, & habentis alteram tybiam breuiorem, concurrunt anima, tanquàm cauſa principalis, & etiã tybia: attamen claudicatio non eſt ab anima, quæ parata eſt rectè mouere corpus: ſed prouenit ex defectu alterius tybiæ; quoniam perbreuis eſt. Tum etiam, vt defectus ſcripturæ non emanat ab inertia optimè ſcribentis: ſed ex papyri, aut calami defectu: ita etiam eſt in propoſito theologãdum. Quãuis enim actus, peccanti ſit à Deo, & à libero arbitrio: defectus tamen Deo, qui paratus erat præſtare omnem perfectionem actui, non eſt imputandus: ſed ſolùm libero arbitrio; quòd rectam rationem non ſequitur. *Vega vbi. s.*

Hinc, maxima illa, nempe, quandocũq; aliquã ſunt inſeparabilia, quicquid ex cauſa vnius, neceſſariò eſt cauſa alterius, eſt vera, quando; vel vtrumquè eſt quid poſitiuũ, vel vtrũque dicit perfectionem. Secùs verò, quando alterũ eſt priuatiuũ: & impoſitionẽ ſignificat. Exempli gratia in hoc diſcurſu: Append. 3.

omnis

omnis lapis eſt inſenſibilis,homo eſt lapis: ergo homo eſt in ſenſibilis. Conſequentia eſt bona, & concluſio colligitur ex vtraq; præmiſſa in Darij:falſitas tamē, & defectus veritatis in concluſione ſolùm ex minori propoſitione emanat: ita à ſimili in propoſito dicendum eſt. Nam quamuis priuatio rectitudinis ſit odio Dei annexa; non tamen ab ipſo Deo cauſante actum prouenit; ſed à libero arbitrio deficiente, ideſt, non ſequente rectam rationem.

Alex. Alen. 1.p.q. 29. m. 4. S.Tho. q.79. art.3.1.2. Vega lib. 13. ſuper concil. Trid.cap. 12. Caſtro ver. malum. Hæreſi.1.

Secunda diffic. Eſt ne Deus cauſa excæcationis, indurationis, & aggrauationis?

DE hac difficultate multa ſupra ſcripſimus; verùm breui erunt aliqua perſtringenda. Et nota trifariam indurationem accipi. Primò pro ſubtractione auxilij ſpecialis. Secundò pro impunitate peccatorum. Tertio pro occaſione inuidiæ, quam mali ex beneficijs, quæ Deus ſanctis ſuis confert, ſumunt.

CONCLVSIO I.

Nota. Si induratio, ſiue obſtinatio pro impœnitentia, & propoſito perſeuerandi in peccato ſumatur, nullo modo eſt à Deo. Et ratio ex præcedenti difficultate eſt; quoniam huiuſmodi impœnitentia eſt peccatum, & peccatum à Deo non eſt.

CONCLVSIO II.

Si hæc tria, ſcilicet, induratio, & excæcatio, & aggrauatio pro ſubtractione ſpecialis auxilij neceſſarij ad credendum, pœnitendum, & audiendum, quæ recta ſunt, accipiantur, à Deo eſſe dicuntur. Hæc concluſio multis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs probatur Quibus præmittenda ſunt quæ ſequuntur. Nempe, ſicut triplex eſt effectus ſpecialis gratiæ: ita triplex eſt diuina deſertio, nempe, aggrauatio, excæcatio, & induratio. Nam quidam eorum exigentibus meritis à Deo deſeruntur; quominus poſſint, ſtante deſertione, credere; & hæc excæcatio vocatur. Quoniam lumini fidei opponitur, quo mens; vt euangelicæ veritati præſtet aſſenſum, illuſtratur. Alia deſertio aggrauatio nominatur, & eſt ſubtractio auxilij

diuini: quominùs quis monitis,& increpationibus ſaluberrimis velit auditum præbere. Induratio verò eſt reſpectu voluntatis,& eſt ſubtractio auxilij diuini; quominùs flagitiorũ pœnitere valeat. Iam probatur concluſio de induratione; & excæcatione perfidiæ Iudæorum, Ioan. 12. vbi legitur. Cùm tanta ſigna Chriſtus feciſſet coram eis, non credebant in eũ: vt ſermo Iſaiæ impleretur, quem dixit. Domine quis credit auditui noſtro,& excæcauit oculos eorum,&c. vſq; & ſanem eos. Et de aggrauatione ſcriptũ eſt; ores eius aggraua, quaſi dicat. Tanta eſt huius populi malitia; vt mæreantur à Deo deſtitui, ne auxilium neceſſarium ad amplectendam correptionem accipiant. Hoc enim eſt proprium obſtinatorum egerrimè ferre increpationes. Contra verò eſt prædeſtinatorum proprium, libenter increpationes ferre. *Ioan.12.* *Iſai.53.* *Iſai.6.* *Leg. de hac re Cyrill. in Catecheſi. 6.*

Dub. Circa primam concluſionem huius difficultatis, in qua dicitur indurationem poſitiuam, ſcilicet, pro impœnitẽtia,& propoſito, &c. ſumptam non eſſe à Deo. Nam ratio dubitandi eſt; quia cùm induratio poſitiua ſit peccatum, & pœna peccati; pœna autem peccati ſit etiam à Deo, erit etiam & peccatum pro formali à Deo. Hoc dubium ſoluit Caietanus ſuper illa verba ſecundi regũ. 12. Ecce ego ſuſcitabo, &c. Et ſuper illa verba Dauidis. Dimitte illum. Dominus enim præcepit ei; vt malediceret, &c. Dicit enim Deum eſſe cauſam peccati, non quatenus culpa eſt; ſed quatenus illa culpa eſt pœna alterius peccati. Quæ quidem opinio eſt periculoſa. Et ratio eſt: quia ex ea ſequitur abſolutè Deum eſſe peccati cauſam: quod ita apertiſſimè colligo. Deus eſt cauſa peccati, quatenus peccatum eſt pœna, & peccatũ quatenus pœna eſt vera culpa, erit igitur veriſſimè Deus cauſa culpæ. Quamobrem ſequens ſolutio erit longè præſtantior, & commodior, nempè, ꝙ eodem modo, quo Deus eſt cauſa culpæ, eſt quoq; cauſa pœnæ, quando culpa eſt pœna, ſcilicet, permiſſiuè, ſubtrahendo, nempe, auxilium. Nam ſubtrahit auxilium in pœnam peccatorum præcedentium, & ita eſt cauſa permiſſiua culpæ,& pœnæ, quæ ſunt vnum, & idem, reſpectiuè tamen differunt. Nam eſt culpa, quatenus eſt auerſio,& eſt pœna, quatenus homo à Deo in vindictam præce- *D. Aug. lib. 1. ad Simpl. & epiſt. 105. & lib. de eſſentia diuini & ſerm. de Pharaonis indura. & lib. 5. contra Iulian. c. 3. Euthy. in c. Ioan. 15. Damaſc. lib. 4. c. 20. Orig. lib. 3. Caiet. 2. Regum. 12. 2. Regum c. 16. can. legẽ.*

Exodi.9. dentium delictorum deſeritur. Et tunc intentio Dei deſerentis præcipua non eſt punire peccatum præcedens per aliud peccatum ſubſequens; ſed ſolùm intendit ex malis elicere *Ad Rom.c.9.* bonum, ſubtrahendo auxilium. Quod D. Paul. ad Roman. apertiſſimè docuit, quando dixit. In hoc ipſum excitaui te; vt oſtendam in te virtutem meam, &c. Et paulò inferius. Volens Deus oſtendere iram, &c. ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, id eſt, peccatores, qui propter iram, & vindictá Dei Appen. deſeruntur.

Hinc, quando Deus indurauit Pharaonem non fuit eius intentio, vt Pharaò peccaret; ſed vt exercẽdo in illo vindictá per multa miracula, potẽtiam ſuá oſtẽderet, ac manifeſtaret.

Tertia diffic. Denegat Deus aliquando omnia auxilia neceſſaria ad cauendum peccatum?

De hac difficultate ſup. in materia, de gratia, & libero arbitrio multa diximus. Et ſunt circa illam duæ opiniones, quæ videntur extremæ: ſed non ſunt; ſi vt decet, intelligantur. Prima tenet, Deum plerumq; negare auxilium ſpeciale quibuſdam ad vitandum peccatum, quod *S.Thom.* quidem ſi præbuiſſet, non peccaſſent. Hæc fuit opinio S. *Adrian.* Thom, artic. 1. q. citatæ, quem ſequuntur Adria. in. 4. q. 3. de *Roffenſis.* pœnit. & Roffenſis contra Lutherum art. 36. Oppoſitam opi- *Vega.* nionem defendunt recentiores theologi, Vega vbi ſuprà, & *Soto.* Soto de nat. & grat. lib. 1. cap. 18. & 19. qui opinantur Deum *Nota.* nemini negare auxilium ſimpliciter neceſſarium ad pœnitentiam. Auxilium excitans: aut eſt ſufficiens ad conuerſionem: vt remorſus conſcientiæ inſpirationes diuinæ internæ, & alia huiuſmodi: aut eſt ſuperabundans, vt miracula.

CONCLVSIO I.

Auxilium ſufficiens excitans ad iuſtificationem nulli *Prouerb. c. 1.* denegatur. Conſtat multis Sacræ ſcripturæ teſtimonijs. Pro*Matth.23.* uerbiorum cap. 1. Vocaui, & renuiſtis, &c. Et Matthæ. 23. Quotiens volui congregare, &c. Et ratione confirmatur: quia

Deus in neceſſarijs nunquàm deficit. Legitur enim in Apocalypſi. Ego ſto ad oſtium, &c. Et cùm auxilium excitans, ac ſufficiens ſit neceſſarium, nunquam profectò denegabitur. *Apoc.c.3.*

CONCLVSIO II.

Auxilium concomitans, ideſt, gratia adiuuans, quæ eſt auxilium efficax, omninò neceſſaria ad conuerſionem, plerunq; denegatur. Patet multis ſacræ ſcripturæ exemplis. Cain enim Sauli, Antiocho, Iudæ, & alijs, quorum impœnitentiam ſacra ſcriptura refert, fuit tale auxilium denegatum. Atque etiam ſuperabundans: vt eſt miraculum multis denegatur. Et confirmatur ratione; quia gratia adiuuans eſt omninò infruſtrabilis: quare ſi Deus eam reprobis, quos ſcriptura ſacra commemorat, impartitus fuiſſet, abſquè dubio pœnituiſſent. Et de hoc auxilio loquuntur B. Tho. Adrian. & Roffenſis: de priori verò Soto, & Vega.

Quarta diffi. Ordinatur ne ſemper excæcatio à Deo in bonum illius, qui excæcatur? Alex. Alen. 1.p.q. 38. m. 3. art. 2.

HIc non eſt diſputatio de induratione poſitiua, ſcilicet, de propoſito perſeuerandi in peccato: ſed de induratione, & excæcatione negatiua ex parte Dei. Peccatum ex natura rei ad damnationem peccantis ordinatur. Patet ad Rō. 8. Stipendium peccati mors. Ex diuina tamen miſericordia plerumquè ad ſalutem peccantis: vt cautius in poſterum viuat, ordinatur. Ita enim Dauid poſt adulterium, & Petrus poſt negationem humiliati ſunt; vt diligentius deinceps peccata cauerent. Aliter loquendum eſt de induratione reproborum, qualis fuit Pharaonis induratio; & aliter de induratione prædeſtinatorum. *S. Thom. art. 4. vbi. §. 1. Nota. 2. Nota. Rom. c. 8. 3. Nota.*

CONCLVSIO I.

Induratio, ſiue excæcatio reproborum ad eorundem damnationem ordinatur. Patet exemplis poſitis Iudæ, Saulis Antiochi, &c. *De pœn. d. 3. c. ſunt plures §. autoritas.*

CONCLVSIO II.

Obduratio, ſiue excæcatio prædeſtinatorū ſemper ad eorū

ſalutem; vt cautiùs poſtquàm reſipuerint, viuant, ordinatur. *Ad Rom. 9.* Patet ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti præ deſtinati. Et ſub ſigno vniuerſali, omnia, conſideranda, & attendenda ſunt quoque peccata, quæ etiam in bonum prædeſtinatoru m; vt dictum eſt, cadunt.

Art. II. An diabolus ſit cauſa peccati?

In.1.parte huius ſecūdi d.8.q.3. diffi cul.12. & infrà, & q.4. ibidē, & in hac.2.p.diſt. 24. & 25. q. vnica.art.1. diffi.7.& 8.

DE hoc articulo diſſeruimus locis in margine citatis. Lege ibidem doctores, & hic. S.Thom.1.2.quæſt.80. & Caſtrum verbo peccatum, hæreſi.3. Dupliciter aliquid dicitur effici, ſiue cauſari. Primò directè, & eſt illud poſitiuè efficere; quo modo ſola voluntas, aut Deus cauſat ſuas operationes voluntatis ipſius directè. Indirectè autem efficere; eſt cauſam efficientem perſuaſionibus mouere, & hoc modo dicuntur operationes voluntatis à conſulente, ſiue perſuadente effici, & cauſari.

CONCLVSIO I.

Voluntas à ſeipſa ſola directè ad peccandum mouetur. Et ratio eſt; quia ſola peccato aſſenſum præſtat, & peccati effectum efficit.

CONCLVSIO II.

Indirectè plerunque à diabolo ad peccandum mouetur. Et ratio eſt; quia ſæpè in corpore aſſumpto apparet, & hominem ſub ſpecie boni ad malum inducit, & illi peccati obiectum proponit. Confirmatur concluſio exemplo Heuæ, quæ diaboli ſuaſione, & viſione obiecti delectabilis fuit ad ſumendum cibum vetitum, inducta. Quæ non ſatis fuiſſent, niſi illa volens, actum peccati elicuiſſet. Quo autem modo inuiſibiliter poſſit hominem ad peccandum mouere? Et vtrum natura corporalis eius imperio ſubijciatur? Et an poſſit hominem ad peccandum compellere? Et vtrum omnia peccata ſint ex ſuggeſtione diaboli? ſuprà in hoc libro locis in margine citatis hęc explicata fuerunt.

Hæreſis. Hinc, confutatur hæreſis, lege Caſtrum vbi ſuprà. Dicebāt enim peccatum non eſſe, niſi à dæmone.

Artic.

Artic III. Vtrùm vnum peccatum ſit cauſa, & principium alterius peccati?

IN hoc tractatu de peccatis hic articulus fuit à nobis explanatus. Vide doctores ibidem citatos, & S. Tho. 1. 2. q. 84.

Quaſt. VIII. De effectibus peccatorum.

Alex. Alen. in. 1. p. q. 79. in. 2. p. q. 95. & 96.

DE hac quæſtione nonnulla ſup. in hoc tractatu attigim', nunc extremam illis manum imponamus.

Artic. I. Vtrùm peccatum corrumpat bonum naturæ?

S. Tho. 1. 2. q. 85. & in. 1. p. q. 48. art. 4. & q. 2. de malo art. 11. & 12. doct. d. 34. & . 5. D. Bona. art. 1.

BOnum naturæ eſt triplex. Primum dicitur potentia aliqua operatiua. Secundum vocatur inclinatio, & aptitudo ad virtutes. Tertium eſt iuſtitia originalis, quæ olim bonum naturæ dicebatur. Quoniam ſi Adam non peccaſſet, de lege in ſingulis indiuiduis eſſet concreanda. Inclinatio naturalis eſt eadem potentia paſſiua ad recipiẽdum, non quamcunquè formam, ſed ſibi conuenientem, per quam ſubiectũ perficitur. Et dicitur aptitudo, ſiue propria paſſio ſubiecti, quæ non diſtinguitur à ſubiecto, cùm ex forma ſubſtantiali eius ſubiecti pullulet. Quæ quidem inclinatio naturalis ineſt cuicunque rationali creaturæ ad quodcunquè genus virtutis, etiam ſupernaturalis, recipiendum; vt in tractatu de gratia ſuprà diximus.

1. Nota.

2. Nota.

Prima Propoſitio.

Bonum naturæ primo modo per peccatum non extenuatur. Hæc eſt communis ſententia Theologorum: quoniam, teſte B. Dionyſi. etiam in dæmonibus naturalia manſerunt integra. Iijſdem enim naturalibus potentiis fruuntur quoque homines, tam iuſti, quàm peccatores.

B. Dionyſi. 4. de diui. nõ.

Secunda Propoſitio.

Secundum bonum, nempè,inclinatio , &c. per peccatum diminuitur. Conſtat Lucæ.10.In parabola hominis deſcendentis ab Hieruſalem in Ierico, quem latrones donis ſupernaturalibus expoliauerunt, &c.Et ratione confirmatur;quia vnum contrarium extenuat aliud,& homo per peccatum inclinatur ad malum.Geneſi.8.Senſus,& cogitatio humani cordis prona ſunt ad malum, &c. Quare per peccatum inclinatio ad virtutes extenuatur.

Lucæ.10.

Gen.8.

Tertia Propoſitio.

Tertium bonum, nempè, originalis iuſtitia, omninò fuit per peccatum deletum. Hæc propoſitio fuſiſſimè fuit probata ſuprà vbi de iuſtit. originali, & peccato originali actum eſt.

Dub. Deletur ne inclinatio ad bonum omninò per peccatũ?

S.Tho.art.2. & alij vbi §.

Prima Propoſitio.

Inclinatio ad bonum ex parte potẽtiæ, cui idẽtificatur, neque diminuitur,neque deletur.Conſtat ex prima propoſitione proximæ difficultatis:quia eſt naturalis,& naturalia mã ſerunt integra.

Secunda Propoſitio.

Talis inclinatio ex parte vſus,& exercitij,per peccatum minuitur atq; etiam per habitum poteſt totaliter impediri, quò minùs ad actum reducatur. Confirmat hanc propoſitionem S.Tho. exemplo:Nam,vt aeris nebuloſi,cuius inclinatio plerunque impeditur, quo minùs poſſit ad actum reduci,ideſt, lumen ſuſcipere; perindè potentia aquilæ ad volandum pondere ſibi in pede alligato extenuatur ; quo minùs poſſit facilè volare; ita à ſimili potentia, ſiue inclinatio rationalis creaturæ,licet non in ſe poſſit minui,aut deleri;benè tamẽ propter peccatum eius exercitium poteſt extenuari. Nam plerunque magis nos virtutem,quàm, vitiorum tædet. Corpus enim, ꝙ corrumpitur,aggrauat animam.

S.Thom.

Sap.c.9.

Prima diffic. Sunt ne quatuor tantùm peccatorum vulnera? *Alen. Alex. q.96.m.2. art. 1. & 2.*

IAm ſupra in hoc tractatu de ijs etiam verba fecimus, & reuoca in memoriam per ſubtractionem iuſtitiæ originalis vires ſenſitiuas manſiſſe contumaces aduerſus rationē, & rationem minus Deo ſubiectam. *S.Tho. art. 3. vbi ſup. Doctores. d. 38.*

Propoſitio.

Quadruplex eſt peccati vulnus. Et ratio eſt; quia intellectus, quò ad prudentiam, voluntas quò ad iuſtitiam, iraſcibilis quò ad fortitudinem, concupiſcibilis quò ad temperantiam manſerunt vulnerata. Quæ quidem vulnera, ita ſunt intelligenda: propterea quòd, huiuſmodi potentiæ maxima cum difficultate ſuas exercent operationes. Difficillimè enim intellectus veritates practicas intelligit, & voluntas maximo cum tædio iuſtitiam exercet; ſimiliterquè de alijs potentijs theologandum eſt.

Secunda diffic. Priuatio modi ſpeciei, & ordinis eſt ne effectus peccati? *Alex. Alen. m.3. p.4. art. S.Tho. art. 4. & alij vbi ſupra.*

IN quocunq; ente perfecto eſt modus, ideſt, certa menſura perfectionis naturalis. Dicitur enim. 8. Metaph. ſpecies rerum ſunt, ſicut numeri, ſcilicet, quò ad perfectionem eſſentiarum. Quia vnum quodquè ens, habet formam; vnde ſumit ſpeciem. Habet quoquè, & ordinem, hoc eſt, determinatum ad aliquem finem, quod idem eſt: cum eo, quod dicitur, omnia in numero, pondere, & menſura diſpoſita fuiſſe. *Nota. Ariſt. S.Bona. d. 8. art. 2. q. 1. Sap. 11.*

Prima Propoſitio.

Per peccatum modus ſpecies, & ordo rationalis creaturæ, quantùm ad ſubſtantiam minimè tollitur. Ratio eſt: quia poſt peccatum naturalia manſerunt integra; minuuntur tamen; quò ad inclinationem, quantùm ad exercitium: vt modo diximus.

Secunda Propoſitio.

Quò ad gratiam per peccatum ordo, modus, & ſpecies tolluntur. Quia peccatum deſtruit gratiam, qua deſtructa, tollitur gratiæ modus, ſpecies, & ordo.

Tertia Propoſitio.

Quò ad actus virtutum omne peccatũ modum, ſpeciem, & ordinem virtutis oppoſitæ deſtruit. Probatur exemplo. Nam furtum, verbi gratia, impedit actum iuſtitiæ, qua deſtructa, eius modus, ſpecies, & ordo, ita deſtruitur, vt nihil eius maneat. Hæc de effectibus peccati quò ad animam.

Alex. Alen. q. 105. m. 2.
S. Tho. art. 5. vbi ſupra
Doct. d. 30.

Artic. II. De effectibus peccati quantum ad corpus.

Prima diffic. Vtrùm mors, & aliæ corporeæ calamitates ſint peccati effectus?

Gen. 3.
Gen. 3.
Rom. c. 5.
Hæreſis.
D. Aug. de ciuit. Dei.
Caſtr.
S. Tho. art. 6. vbi ſupra.
Nota.

CONCLVSIO.

SVnt quidem. Hæc eſt de fide. Et habetur multis in locis ſacræ ſcripturæ expreſſè: vt Gene. 3. In ſudore vultus tui, &c. Et puluis es, &c. Et ad Roma. 5. Per vnum hominẽ intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Fuit etiam definita in varijs concilijs Mileuitano, Arauſicano, Tridentino, & Affricano c. 36 contra Pelagium affirmantẽ, ꝙ quãuis homo nõ peccaſſet, mortuus fuiſſet. In quẽ inuehitur D. Auguſt. multis in locis; vt decimo tertio de ciuitate Dei c. 15. & alibi perſæpe. Lege Caſtrum verb. Adam. hæreſi. 4.

Secunda diffic. Mors eſt ne modo homini naturalis?

NAtura, vel eſt particularis, vel eſt vniuerſalis. Hæc diuiſio probatur à diffinitione naturæ: nam virtus actiua, & conſeruatiua cuiuſcunq; rei, dicitur natura; ſed in vnoquoque indiuiduo eſt virtus conſeruatiua ſui ipſius: vt eſt in homine, & in animali calor naturalis, & in corporibus cœleſtibus eſt virtus conſeruatrix vniuerſi: vt ſunt planetæ, &c. Ergo illa, quæ eſt in indiuiduo, particularis natura, &

iſta,

iſta, quæ eſt in corporibus cœleſtibus, vniuerſalis natura erit cenſenſa.

Prima Propoſitio.

Si homo ſecundum animam conſideretur, mors eſt cõtra eius naturam. Et ratio eſt; quia cùm forma ſit principium eſſendi, non erit corruptionis principium.

Secunda Propoſitio.

Si hominem ſecundum materiam, & in comparatione ad vniuerſalem naturam, ſcilicet, ad elemẽta, cœlum, & Deum, quæ ſunt cauſæ vniuerſales conſeruantes vniuerſum, contẽplemur: tũc mors eſt homini naturalis. Et ratio eſt; quoniam Deus intendit vniuerſi conſeruationẽ, & non poteſt vniuerſum, niſi per generationem, & corruptionem conſeruare. Quamobrem ex hac parte, & ex parte materiæ alias formas appetentis erit corruptio homini naturalis.

Ex prima propoſitione ſequitur, Deum vocari naturam: propterea quòd omnem naturam particularem conſeruat. Append.

Art. III. Peccatum efficit ne maculam in anima?

DVæ ſunt cõtrariæ ſentẽtiæ. Prima S. Tho. qui affirmat maculã ſolũ ſignificare priuationem gratiæ, & nitoris, quatenus à peccato efficitur. Secunda, & contraria eſt Scoti, qui tenet, hæc tria, ſcilicet, maculam, reatum, & offenſam nihil aliud eſſe, quàm relationem rationis, ſcilicet, obligationem paſſiuam peccatoris ad gehennam. Quæ quidem obligatio iuxta varios reſpectus ſortitur hæc tria nomina. Nam dicitur macula, quoniam eſt diſconueniens animæ manere obligatam ad gehennam. Vocatur offenſa, propterea quòd Deum offendi, eſt Deum iraſci, & Deum iraſci, eſt velle peccatorem punire, id eſt, velle illum ad gehennam obligare. Appellatur etiam reatus propriè, id eſt, obligatio ad gehennam. Verùm, quia de hoc articulo in libro controuerſiarum latiùs diſputabitur, ſit modò.

S. Tho. q. 86. 1. 2. art. 2. Scot. in 4. d. 14. q. 1. nat. ex iſto. 24. q. 1. c. omnibus & 32. q. 4. c. recurrat in fin.

CONCLVSIO.

Eccl.47. *Ephe.c.5.* Macula eſt præcipuus peccati mortalis effectus. Probatur primò.Eccleſiaſt.47.vbi de Salomone legitur.Dediſti maculam gloriæ tuæ.Et ad Epheſios.5. Vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam,non habentem maculam, neque rugam. Maculam,ideſt,culpam.Rugam,ideſt, peccati veſtigium, quod eſt obligatio ad pœnam temporalem. Et confirmatur ratione à definitione maculæ.Nam macula eſt priuatio nitoris rationis,& gratiæ;& cùm ex peccato anima maneat deuia à recta ratione, & abſque gratia: erit profectò maculata macula, à peccato præcedenti cauſata,ſiue effecta.

Dub. Quamdiu manet macula in anima?

CONCLVSIO.

Ioſue.22. Tranſeunte actu,manet in anima donec virtute pœnitentiæ deleatur. Hæc concluſio colligitur Ioſue. 22. Vbi increpans Deus,& exprobans Iudæis impœnitentiam,in qua, tranſacto peccato,perſeuerabāt,ita ait.An parum vobis eſt, quòd peccatis in Beelphegor, & vſque in præſentem diem macula huius ſceleris in vobis permanet. Et ratione confirmatur: quia cùm macula ſit auerſio,ideſt,inimicia Dei, & tranſeunte actu peccati, maneat peccator inimicus, manebit in eo macula, quæ non delebitur, donec per actum contrarium, dicendo ſe nolle hoc feciſſe,ad rationem, & ad Deum conuertatur.

S.Tho. q.87. ã.1.2. *Artic. IIII. Vtrùm reatus ad pœnam ſit effectus peccati?*

SENSVS tituli eſt. Vtrùm aliquem manere dignum pœnæ ſit peccati effectus?

CONCLVSIO I.

Reatus, ideſt, quòd peccans ſit pœna dignus, eſt peccati effectus. Et ratio eſt; quia omnis peccans deſtruit ordinem rationis, & Dei legis humanæ, quibus ſubijcitur, & parere tenetur:

tenetur:atquè ita erit pœna dignus. Conſequentia probatur; quoniam, quicunquè agit contra aliquem ordinem, iuſtè à principe illius ordinis punitur;& cùm peccans agat contra lumen rationis,& contrà Deum,& contrà hominem.Iuſtè quidem ab his tribus principibus punietur:A ratione per remorſum conſcientiæ. A Deo per gehennæ tormentum.Et ab homine per temporalem pœnam. Colligitur autem reatum eſſe peccati effectum ex Deuteronom. 21. Vbi reus ſanguinis propter effuſionem ſanguinis proximi dignus pœna vocatur.Et ex D.Paulo.1.ad Corinth. 11. Qui manducat, &c. reus erit corporis, &c. Vbi dignus pœna cẽſetur propter ſacrilegium, in ſumptione indigna corporis,& ſanguinis Chriſti cõmiſſum. *Deut. 21. 1. ad Cor. 11.*

CONCLVSIO II.

Reatus non eſt directè: ſed ſolùm diſpoſitiuè peccati effectus.Et ratio eſt;quia pœna eſt bonum, & à Deo.Dicitur tamẽ diſpoſitiuè effectus:quia peccatum hominem ad pœnam diſponit. *15.q.1.c.illa.*

Prima diffic.Eſt ne peccatum ipſum pro formali non ſolùm culpa:verùm etiam pœna?

CIRCA Hanc difficultatem ſunt duæ extremæ ſententiæ. Et prima eſt Magiſt.in hoc. 2.lib. diſt.36. & Scoti diſtin. 37. quæſt. vnica. Huic opinioni multi ſcholaſtici ſubſcripſerunt. Conſtatquè ſequenti dicto. Peccatum, quatenus eſt priuatio rectitudinis virtutis oppoſitæ: vel comparatur ad voluntatem vno modo, tanquam ad cauſam ipſiuſmet priuationis deficientem;quoniam voluntas deficit elicere rectitudinem virtutis contrariæ, quam elicere tenebatur. Nam cùm quis ſuggeſtione incontinentiæ concutitur, tenetur actum contrarium producere. Vel comparatur ſecundò peccatum ad voluntatem, tanquàm ad cauſam materialem, & ſubiectum, in quo hæc rectitudinis priuatio ſubijcitur. Primo modo priuatio hæc culpæ rationem *Mag. d. 36. Scotus.d. 37.*

rationem induit. Secundo autem modo pœnæ naturam ſapit. Secunda, & contraria ſententia eſt S. Thom. opinantis, peccatum eſſe pœnam peccantis, non quatenus eſt priuatio rectitudinis ſubiectiuè in voluntate, vt Scot. ſencit; ſed quatenus peccatum ipſum pro materiali producit quoſdam effectus pœnales in anima peccatoris.

S.Tho.1.2.q 89.art.2.

CONCLVSIO I.

Si peccatum, quatenus eſt rectitudinis priuatio ad voluntatem, tanquàm ad ſubiectum, comparetur: quia voluntas per peccatum manet rectitudine virtutis oppoſitæ priuata, tunc peccatum propriè pœna dicitur. Et probatur à definitione pœnæ, quæ eſt priuatio alicuius boni. V.g. ieiunium eſt pœna; quia eſt boni delectabilis priuatio. Et eleemoſyna eſt quoque pœna; quoniam eſt priuatio boni vtilis. Atquè ita priuatio boni honeſti, qua voluntas peccans priuatur, eſt proprijſſimè pœna. Tum etiam; quia pœna eſt inuoluntaria, ideſt, contra naturæ inclinationē: & priuatio rectitudinis eſt, contrà inclinationem voluntatis; quia voluntatis inclinatio ad bonum honeſtum eſt magis de natura hominis, quàm inclinatio ad bonum vtile, aut delectabile. Propterea quod eſt magis ſecundum naturam hominis, ideſt, ſecundum rationem; quæ eſt differentia conſtituens hominem.

Append. Hinc, duplex eſſe dicitur in homine inclinatio, ſiue affectio ad bonum. Vna; quæ dicitur affectio commodi, quæ eſt reſpectu boni vtilis, & delectabilis. Altera, quæ dicitur affectio iuſtitiæ, quæ eſt reſpectu boni honeſti. Et in ſenſu huius concluſionis eſt vera opinio Magiſtri, & Scoti.

CONCLVSIO II.

Peccatum dicitur etiam pœna, eò quòd ſit ipſius pœnæ cauſa. Innumeræ enim ſunt pœnæ, & afflictiones, quas peccatores patiuntur. Auari enim, & lenones quantis vitæ periculis, quantiſquè anfractibus comparant, illi diuitias, & iſti delitias. Vnde Sapientiæ. 5. Legitur. Laſſati ſumus in via iniquitatis. Et D. Auguſt. inquit. Iuſiſti, Domine, & ita eſt: vt vnicuique pœna ſit, ſuum peccatum. Et confirmatur; nam

15. q.1.c.illa. Sap.5. D.Aug.lib. confeſſ.

nam ſicut dicitur aliquando Deus patientia noſtra,& ſpes noſtra,&c.quæ propoſitiones ſunt veræ in ſenſu cauſali,& non identico.Similiter & iſta,peccatum eſt pœna,in ſenſu cauſali,eſt vera.Et hæc eſt ſententia S.Thom.

Secunda difficul. An peccatum ſequens ſit præcedentis peccati pœna?

Modò diximus peccatum in ſe ipſo pœnam eſſe; quoniam eſt priuatio boni.Nunc explicandum eſt.An peccatum,&c. Eſt autem communis ſententia doctorum in hoc ſecundo diſt.36.&.37.& S.Thom.art.2.vbi ſup. Solùm tamen in modo dicendi diſtinguntur. Nam S. Tho. exiſtimat ſequens peccatum eſſe pœnam præcedentis, ex hoc tantùm, quòd Deus ſubtrahit auxilium neceſſarium ad vitandum ſequentia peccata.Et ratio eſt; quia cùm ſit infenſus peccatoribus,ideò deſerit illos.Scot.verò alium ponit modum dicens. Defectus ſecundus eſt pœna primi peccati,pro quanto priuat ſe homo bono ſibi maximè conuenienti.Quorum verborum ſenſus eſt,quòd peccatum ſit pœna:eò quòd ſit priuatio boni conuenientis,ſcilicet,rectitudinis.In ſumma reſpondeo.Quãdo pœna eſt malum afflictiuum,ſiue affligens, & poſitiuum; vt triſtitia,ignis,&c.efficienter à Deo cauſatur. Quando autem eſt malum priuatiuum, ſolùm dicitur eſſe à Deo permiſſiuè:vt ſuprà diximus.Atque ita peccatum hoc modo ſequẽs eſt à Deo permiſſiuè:vt docet B.Paul.ad Roma.1.dicens.Propter quod tradidit,&c.Et tunc peccatum eſt pœna prioris peccati.Et ita B.Paul.affirmat in pœnam præcedentium peccatorum Deum tradidiſſe gentes in deſideria cordis eorum.Quod quidem nihil aliud eſt, quam ſubtrahere auxilium ſpeciale; quo minus ſpiritus poſſit appetitum ſenſitiuum ad omne malum procliuem ſuperare.

S.Tho.art.2. vbi.ſ. Scot.diſt.36. & 37.

Ad Rom.1.

Alex. Alen. in. 2. p. q. 108. 111. & in. 4. q. 15. m. 4. S. Tho. art. 4. & 5. vbi. ſ. Durã. d. 42. q. 7. Matth. 25. Marc. 3. de pœn. d. 3. c. ſunt plures. §. autoritas. de pœn. d. 1. c. ſi ſacerdos. §. poteſt etiã. Alex. Alen. in. 4. p. q. 15. m. 3. §. 1. adult. & §. 5. Diſt. 25. cap. qui in aliud. Scotus in. 4. d. 21. q. 1.

Artic. V. Reſpondet ne omni peccato pœna æterna?

CONCLVSIO I.

OMNI peccato mortali ex natura ipſius peccati pœna æterna reſpondet. Hæc concluſio eſt de fide. & habetur Matthæ. 25. Ibunt in ſupplicium æternum. Et Marc. 3. Qui blaſphemat in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum. Et ratione confirmatur, quia principium reparandi amicitiam Dei, & ordinem creaturæ ad Deũ, ſcilicet obedientiam, & ſubiectionem amiſſam per peccatũ, eſt charitas, & cùm hęc per mortale peccatum deſtruatur, manebit tale peccatum indelebile, & ex conſequenti ex natura rei, peccator erit ſemper æternæ obnoxius pœnæ.

CONCLVSIO II.

Veniali peccato ex natura ſua pœna temporalis reſpondet. Hæc concluſio colligitur ex illo locò euangelij, vbi dicitur: peccatum in Spiritũ ſanctum non dimitti in hoc ſæculo, neque in alio. Ergo aliqua peccata dimittuntur in alio ſæculo, qualia ſunt venialia: quæ quidem certum eſt in purgatorio dimitti. Et ratione cõfirmatur: quia veniale ex natura ſua eſt reparabile; propterea quòd non corrumpit charitatem, quæ eſt principium reparandi bonum per veniale amiſſum, ſcilicet, perfectam Dei ſubiectionem. Atquè ita ex natura rei non reſpondet ei pœna æterna; ſed temporalis. Et quando dicimus peccatum veniale eſſe reparabile ex natura rei; non intelligas, quòd ex viribus naturæ poſſit remitti: ſed quia non repugnat veniali peccato charitas, quæ eſt principium reparandi bonum amiſſum. Dimittantur ne autem in inferno? Opinio eſt affirmans Scoti in. 4. diſt. 21. quam acerrimè Thomiſtę impugnant. Sed de ijs latiùs in libro controuerſiarum.

Prima diffic. Reſpondet ne mortali peccato infinita pœna ſecundum quantitatem: ita quòd maior intenſiuè excogitari non poſsit? *Alex. Alen. vbi ſupra. S.Tho.1.2.q. 87.art. 3. & 4.& 5.*

IAm de pœna extenſiuè in principio articuli egimus; nunc de eadem intenſiuè differamus, oportet.

CONCLVSIO I.

Peccato, quatenus eſt auerſio à Deo, ita reſpondet infinita pœna ſecundum quantitatem; vt maior excogitari non poſſit. Et ratio eſt; quia reſpondet illi pœna damni, quæ eſt boni infiniti, ſcilicet, Dei amiſsio. Et confirmatur; quia cùm clara Dei viſio ſit ſummum bonum, priuatio viſionis Dei erit ſummum malum: nam peſsimum (vt Ariſt. docet) optimo opponitur. *Ariſt.*

CONCLVSIO II.

Peccato, quatenus eſt conuerſio ad creaturam, reſpondet pœna ſenſus finita ſecundum quantitatem. Et ratio eſt; quia cùm conuerſio ad creaturam ſit finita malitia obiectiuè (quoniam obiectum eſt finitum) erit, & pœna finita. Et confirmatur. Deuter. 25. pro menſura peccati erit, & plagarum modus. Et ad Rom. tunc reddet vnicuiq; ſecundũ opus ſuũ. *Deut. 25. Rom. 2.*

Secunda difficul. Dimiſſo mortali peccato virtute pœnitentiæ, manet ne homo alicui pœnæ temporali obnoxius.

De hac difficultate diſputant doctores in 4. diſt. 25.

CONCLVSIO.

Manet, dimiſſa culpa, peccator pœnæ temporali purgatorij obnoxius, niſi tanta fuerit contritio: vt tam æterna, quàm temporalis pœna abſorbeatur. Talis fuit B. Magdalenæ contritio. Hæc concluſio eſt de fide, contra Lutherum. Et poteſt multis diuinæ ſcripturæ teſtimonijs aſtrui. Nam. 2. Reg. 12. tranſacto peccato Dauid, cũ Bethſabee, filius in pœnã

peccati

peccati natus ex illa mortuus eſt. Et Numeri.12. remiſſo pec
Num. 12. & cato murmurationis Mariæ ſororis Moyſi, fuit extra caſtra
14. relegata.Et numeri.14. Moyſes, & Aaron, remiſſo peccato
2.Machab. diffidentiæ, fuerũt exilio terræ promiſſionis mulctati. Et in
libris Machabæorum legitur. Sancta,& ſalubris eſt cogita-
c.12. tio,&c. Vnde colligitur in purgatorio animas ſuffragijs libe
rari à pœna temporali, quam pro mortalibus, iam dimiſsis,
pati tenebantur. Nam peccata mortalia in via commiſſa,
neque in purgatorio,neque in inferno dimittuntur.

Tertia diffic. Punitur ne aliquis pro alia culpa?

DE hac difficultate ſuprà in hoc tractatu egimus. Lege ibi doctores citatos, & S. Thom. art. 8. vbi ſup. & ad maiorem explicationem nota ſequẽtes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Si pœna;prout eſt ſatisfactoria pro iniuria illata ſumatur, hoc eſt,quatenus per eam pœnis purgatorij reddimus æquiualens,vnus pro altero poteſt puniri. Et ratio eſt;quia virtutæ pœnarum Chriſti,& ſanctorum,quæ nobis per indulgentias applicantur,pœna purgatorij redimitur.

Secunda Propoſitio.

2.q.7.can. Si pœna;quatenus eſt medicinalis,ſumatur, frequentiſſi-
plerũq. 6.q. mè filij pro delictis parentum: vt parentes bene agere, & à
1.c.quaro er- criminibus cauere diſcant, puniuntur. Exod. 10. Ego Deus
go.§.hos etiã zelotes viſitans iniquitates patrum, &c.
24.q.1.c.nõ Hinc leges humanæ puniunt filios hæreticorum. Subditi
turbatur. & etiam principium tyrannorum propter eorundẽ principium
d.3.c.illud maliciam,bello plerumq; deuaſtantur. Et Deus propter numeratum populum à Dauid peſte ſeptuaginta millia virorũ
verò. §. ecce innoſcentium occidit. Et ratio iſtorum omnium vnica eſt:
& d.42.§. 1. quia filij, ſubditi pertinent ad bona temporalia parentum,&
Append. principum:& ideò parentes in filijs,& principes in ſubditis,
Exod.20. tanquàm in rebus proprijs,puniuntur.

Tertia

Tertia Propoſitio.

Si pœna, quatenus infigitur reo; vt pro delictis patiatur, ideſt, vt dignam pro delictis vindictam ſuſtineat, ſumatur, tunc ſoli delinquentes puniuntur. Probatur exemplo damnatorum in inferno, & viatorũ, qui pro ſuis ſceleribus multa in hac vita mala ſuſtinent.

Quarta Propoſitio.

Nullus in malis ſpiritualibus pro alieno crimine plectitur Et ratio eſt; quia nullus gratia, fide, charitate, gloria, aut diuino auxilio pro alienis peccatis priuatur. Et ita intelligendus eſt locus ille Ezechielis. 18. Filius non por abit iniquitatem patris &c. *Ezech. 18.*

Quinta Propoſitio.

Aliquando in bonis ſpiritualibus externis puniuntur aliqui propter aliena peccata. Confirmatur exemplis. Priuatur enim populus, & caſtigatur pro delicto malorum, prædicationis beneficio. 1. Reg. 3. Nam propter negligentiam Heli ſacerdotis in proprijs filijs puniendis dicitur. In illis diebus nõ erat viſio in Iſrael, & erat ſermo Dei pretioſus, & rarus. Et Amos. 8. Mittam famem, non panis, & ſitim, non aquæ: ſed audiendi verbum domini, & hoc propter malitiam principum. Item punitur quis ſpiritualiter pro alio, vt in excommunicatione 17. q. 4. cap. miror. Et in priuatione diuinorum officiorum familia, propter dominum caſtigatur. 11. q. 3. c. ſi quis epiſcopus, & ſeq. *1. Reg. 3.* *Amos. 8. c.* *Diſt. 17. q. 4. c. mira.*

Quæſt. IX. De peccato veniali.

Alex. Alen. in. 2. p. q. 108. & q. 111. *S. Tho. 1. 2. q. Artic. 88. 89.*

DE Peccato veniali aliqua ſcripſimus ſuprà in quæſt. de diuiſionibus peccatorum. Lege doctores ibidem citatos, & quæ ſequuntur ad perfectam, & plenam de peccato veniali cognitionem.

Artic. I. Sint ne peccatum mortale, & veniale eiuſdem malitiæ?

VARIÆ Sunt de hoc artic. opiniones, de quibus ſuprà.

CONCLVSIO.

Mortale à veniali hoc potiſſimùm differt, quòd veniale non tollit gratiam; mortale autem omninò deſtruit illam. Et ratio eſt; quia mortale eſt irreparabile; quoniam nõ habet aliquod principium intrinſecum reparationis: & ideò dicitur naturaliter irremiſſibile. Quoniam deſtruit principium vitæ, quæ eſt gratia. Inſtar infirmitatis corporeæ, quæ dicitur naturaliter irreparabilis, eò quòd aufert principium vitæ naturaliter, nempè, ſanguinem, aut alium humorem ad vitam neceſſarium. Veniale autem peccatum eſt compoſſibile cum gratia, & charitate, quæ eſt huius reparationis principium.

S.Tho. art.2. vbi ſup.

Prima difficult. Differunt ne veniale, & mortale genere?

SEnſus tituli eſt. An ſint diuerſa genera ſubalterna, ita ꝙ quodlibet ipſorum de pluribus ſpecie differentibus in eo, quod quid eſt, prædicetur.

CONCLVSIO.

Mortale ex genere, & veniale ex genere differunt genere, id eſt, ſunt genera ſubalterna. Et ratio eſt; quia vnum, atque alterum diuiditur in ſuas ſpecies, & de illis in eo, quod quid eſt, prædicatur. Exempli gratia. Mortale diuiditur in adulterium, & homicidium, &c. Veniale verò ex genere diuiditur in verbum otioſum, & in mendacium iocoſum, aut officioſum. Et per verbum otioſum, non ſolùm verbum ore tenus prolatum: verùm etiam operationes inutiles cuiuſcunque ſenſus; vt ſunt inutiles viſiones, vel auditiones, &c.

Hinc,

Hinc, mortale ex genere, & veniale ex imperfectione actus, aut ratione paruitatis materiæ, non differunt ſpecie. Et ratio eſt; quia ſunt circa idem obiectum, & ſolùm diſtinguntur, ſicut perfectum, & imperfectum eiuſdem ſpeciei. Exempli gratia, motus ſubitus infidelitatis, & actus perfectus infidelitatis eiuſdem rationis, & ſpeciei eſſe dicuntur. Propterea quòd ſunt circa eundem finem, ſcilicet, obiectum. Append. 2.

Secunda difficul. Eſt ne veniale peccatum diſpoſitio ad mortale?

Alex. Alen. in. 4. p. q. 15. m. 4.
S. Tho. art. 3. vbi ſup. & alij Doct. ſuprà citati.

DIſpoſitio; vel eſt directa, vt, quæ eſt eiuſdem rationis cum forma introducenda, vt calor, vt vnum in aqua eſt diſpoſitio directa ad calorem, vt quatuor: vel eſt indirecta, quæ diſpoſitio eſt alterius rationis à forma introducenda; vt, qui remouet prohibens lapidis deſcenſum, diſponit indirectè ad lapidis deſcenſum. Peccatum mortale; vel eſt ex genere, vt furtum; vel eſt ex agente, ideſt, ex parte cauſæ efficientis; vt verbum otioſum animo captandi puellam prolatum. Et eſt mortale ex parte cauſę efficientis. Perinde veniale ex genere eſt verbum otioſum: veniale verò ex agente eſt delectatio libidinoſa ante deliberationem.

1. Nota.
2. Nota.

CONCLVSIO I.

Veniale ex genere eſt indirecta diſpoſitio, & per accidens ad mortale ex agente. Illuſtro rem exemplo: vt ſi quis adeò ſit aſſuefactus iocis, vt ne ab illis abſtineat, aliquando hæreſim proferat, & qui eſt ita verbis otioſis aſſuefactus, vt in illis vltimum finem conſtituat: quod quidem prouenit ex habitu dicendi verba otioſa. Finis enim habitus eſt eius operatio. Et hinc fit; vt habituati in operationibus habituum vltimum finem conſtituant. Conſtituere autem vltimum finem in veniali eſt, quando quis intra ſe diceret, malo hoc mendatium iocoſum proferre, quàm Deum videre, quod eſt ſumma peruerſitas: iuxta ſententiam D. Auguſt. Nam eſt frui vtendis. Neque hoc rarò contingit: ſunt enim nonnulli, qui adeò ſunt terrenis rebus affecti; D. Aug.

vt libenter gloriæ æternę cederent hac lege,vt immortales ef fecti,terrenis bonis perpetuò fruerentur.

CONCLVSIO II.

Veniale ex genere indirectè ad mortale ex genere diſponit. Exempli gratia, verbum otioſum diſponit ad pernicioſum. *Eccl.19.* Eccleſi.19.qui ſpernit minima, paulatim decidet. Propterea quòd mortale eſt inordinatio perfecta,circa Dei legem;veniale verò eſt imperfecta inordinatio, quæ paulatim ad perfectã inordinationem diſponit.

CONCLVSIO III.

Veniale ex agente diſpoſitione directa ad mortale ex genere diſponit.Et ratio eſt:quia delectatio moroſa ante deliberationem eſt veniale ex agente, ideſt, propter imperfectionem actus, & diſponit ad conſenſum, ſicut febris remiſſa ad intenſam.

Alex. Alen. & S. Thom. art.9. & alÿ vbi.s.

Tertia diffic.Veniale idem numero poteſt ne fieri mortale?

CONCLVSIO I.

Impoſſibile eſt abſolutè loquendo,idem numero veniale, mortale fieri.Ratio eſt; quia cùm veniale non auertat à Deo: mortale autem auertat:& impoſſibile ſit,quòd idem à Deo auertat, & non auertat:impoſſibilę profectò erit: vt idem numero veniale,mortale fiat.

CONCLVSIO II.

Veniale ex genere poteſt fieri mortale, ſi in eo vltimus finis conſtituatur. Et ratio eſt; quia conſtituere vltimum finem in aliquo actu, eſt colere illum, tanquàm Deum: vt ſi quis dicat,nolo aliã Beatitudinem,niſi iocoſè mentiri. Quòd eſt ſumma peruerſitas,vt ex D.Auguſt.difficultate præcedenti docuimus.

D V B. Multa venialia poſſunt ne vni mortali æquiualere?

CONCLVSIO.

Non poſſunt, etiam ſi extenſiuè ſint infinita. Et ratio eſt: quia multa venialia ſunt ad pœnam temporalem ordinata,

quæ

quæ cùm non poſſint eſſe actu infinita, non poterunt vni pœnæ infinitæ vnus peccati mortalis æquiualere.

Hinc, ſi circunſtantia mutat ſpeciem, poteſt fieri ex veniali mortale: vt, ſi quis dicat, verbum otioſum ad puellam deſcipiendam. Si verò non mutat ſpeciem, non facit ex veniali mortale; ſed tantùm auget peccati malitiam: vt ſi quis magno effectu aut affectu iocoſè mentiatur. Append. S.Tho. art. 5. vbi ſ.

Quarta diffic. An peccatum mortale poſſit idem numero effici veniale? S.Thom. art. vlti. vbi. ſ.

Prima Propoſitio.

Peccatum mortale ex genere per additionem alicuius circunſtantiæ, non efficitur veniale: immò magis augetur: vt ſi fornicationi mendacia iocoſa permiſceantur.

Secunda Propoſitio.

Mortale ex genere poteſt effici veniale propter actus imperfectionem. Illuſtro propoſitionem exemplis. Verbi gratia, Furtum eſt mortale ex genere, & ratione paruitatis materiæ efficitur veniale. Perinde delectatio libidinoſa eſt mortalis ex genere, & propter defectum deliberationis, & conſenſus efficitur venialis.

Artic. II. Vtrum peccatum veniale efficiat in anima maculam? Alex. Alen. q.108. S.Tho.q. 89. & alij vbi. ſ.

Prima Propoſitio.

SI Macula pro priuatione gratiæ ſumatur, non efficit maculam in anima. Et ratio eſt; quia peccatum veniale: vt ex dictis conſtat, eſt compoſſibilis cum gratia, & charitate.

Secunda Propoſitio.

Si macula pro priuatione rectitudinis virtutis oppoſitæ,

& conformitatis ad rectam rationem accipiatur, efficit venia le tunc maculam in anima. Et ratio eſt, quia voluntas manet rectitudine priuata, donec per virtutem pœnitentiæ, aut alicuius æquiualentis reparetur.

Prima difficult. Intelliguntur ne peccata venialia per illa tria, lignum, fœnum, & ſtipulam, quæ ab Apoſtolo recenſentur?

1. ad Cor. 3.

CONCLVSIO.

Alex. Alen. in.4.p.q.15. toto. m.3. quem omninò lege. S.Tho. art. 2. & alij vbi ſuprà.

INtelliguntur planè. Et ratio eſt; quia ibi B. Paul. inſinuare videtur, quòd propter peccata leuia, quæ per lignum, &c. intelliguntur, non patietur quis pœnam æternam. Si quidem vel ſaluabitur per tribulationes aliquas in hac vita: vel per ignem purgatorij à pœna peccatis venialibus debita purgabitur.

Secunda diffic. Potuit ne homo in ſtatu innocentiæ perſeuerans venialiter peccare?

S.Thom. Scot.d.21. Gabriel. Almain.

DVæ ſunt oppoſitæ ſententiæ circa hanc difficultatem. Vna negans S. Thom. Altera affirmans Scoti, quem ſequuntur Gabriel, eadem diſtinctione, & Almainus in moralibus tractatu.3.cap.21. Et quoniam de hac quæſtione erit copioſè in lib. controuerſiarum diſputandum, nudam veritatem duabus concluſionibus poſitis declaremus. Et relege ſuprà in quæſtione de diuiſionibus peccatorum ea, quę de varijs acceptionibus peccati venialis ſcripſimus.

CONCLVSIO I.

Gen.2.

In ſtatu innocentiæ non potuit primum peccatum eſſe veniale ex imperfectione actus in potentia ſenſitiua. Et ratio eſt, quia cùm potentia ſenſitiua ſubderetur rationali dominio deſpotico, non poterat moueri contra rationalem, neq; deordinari niſi per ipſiuſmet rationalis imperium; & ex conſequenti, impoſſibile erat peccatum à potentia ſenſitiua incipere. Et confirmatur Gen.2. dicit enim ſcriptura, Erat enim

vterq;

vterque nudus Adam, & vxor eius,& non erubeſcebant. Vbi gloſſa D. Auguſt. ait: quia nullum beſtialem motum ſentiebant.

CONCLVSIO II.

In ſtatu innocentiæ potuit homo ex imperfectione actus, etiam ſecundum portionem ſuperiorem venialiter peccare. Et ratio eſt; quoniam potuit habere tunc leuem motum infidelitatis abſque conſenſu,& deliberatione. *Scoti, & B. Thom.*

CONCLVSIO III.

Potuit in ſtatu innocentiæ primum peccatum eſſe veniale ex genere, & ex conſenſu portionis ſuperioris. Exempli gratia. Potuit habere hunc actum; volo proferre verbũ otioſum gratia illudendi proximum. Hanc concluſionem demonſtro argumentis Scot. Primò in ſtatu naturæ lapſæ eſt compoſſibile peccatum veniale cum ſumma gratia gratum faciente; vt in viro iuſtiſſimo: ergo, & in ſtatu innocentiæ erat compoſſibile idem peccatum cum iuſtitia originali. Propterea ꝙ perfectius cõiungit nos Deo gratia, quàm olim iuſtitia originalis coniungebat; quia gratia, & iuſtitia originalis comparantur, ſicut excedens, & exceſſum. Quoniam iuſtitia originalis erat præſtantior gratia, eò ꝙ potentias inferiores ſenſitiuas rationi ſubijciebat. Gratia verò reſpectu Dei erat præſtantior iuſtitia originali: quoniam magis vnit nos Deo, & reddit hominem gratum, & acceptum Deo ad vitam æternam, quod ſola originalis iuſtitia non efficiebat. Secundò probatur, Heua retinuit iuſtitiam originalem poſt commiſſum peccatum mortale, antequam Adam peccaret; vt ſupra diſt. 29. declarauimus: ergo ex natura rei fuiſſet eadem iuſtitia cum peccato veniali cõpoſſibilis. Tertiò Adam erat liber libertate contradictionis: potuit ergo eius primum peccatum eſſe veniale: conſequentia patet à diffinitione libertatis. Quartò ſicut Deus interdixit homini ſub reatu mortalis culpæ: ne pomo vetito veſceretur; potuit etiam ſub reatu tantùm peccati venialis interdicere; potuit igitur eius primum peccatum eſſe veniale. Quintò non poteſt fieri tranſitus ad mortale niſi medio veniali; priùs igitur natura; quàm Adam mortaliter peccaret, commiſit veniale, in quo poterat *Almaini eſt.* *Scoti eſt.*

quieſcere; & ex conſequenti poterat venialiter tantùm peccare. Probatur antecedẽs: quia in omni peccato mortali hic tranſgreſſionis ordo ſeruatur, nempè, ſuggeſtio, delectatio, & conſenſus, in ſola autem delectatione eſt tantùm veniale. Hinc, ſic argumentor. Adam inſtantaneè in eſu ligni vetiti, abſquè animo veſcendi potuit delectari: fuiſſet ergo illa delectatio veniale tantùm peccatum. Et confirmatur primò, quia ſicut omne præceptum poteſt venialiter violari, ſolùm propter imperfectionem actus, vt fidei, & charitatis, &c. ita etiam peccatum Adæ impoſitum potuit *D. Auguſt.* venialiter violari. Secundò confirmatur ex D. Auguſtin. apud Magiſtrum diſtinct. 21. dicente; quòd antequam Adam mortaliter peccaret, præceſſit in eo elatio quædam comprimenda. Quare prius natura potuit venialiter, quàm mortaliter peccare. Atquè fortaſſis prius tempore, & potuit non ſubſequi mortale, & ex conſequenti poterat etiam manere in illo ſtatu innocentiæ poſt peccatum veniale commiſſum. Vltimò, primum peccatum Adæ fuit portionis inferioris; quia peccauit, ne contriſtaret delitias ſuas, Heuam ſcilicet; ergo potuit portio inferior peccare prius natura, quàm ſuperior; & per conſequens nõ erat neceſſarium priùs deordinari ſuperiorem portionem: ſiquidem peccauit ex inordinato amore creaturarum priùs, quòd eſt portionis inferioris, quàm ex contemptu, quod eſt ſuperioris portionis peccatum.

Artic. III. Vtrùm veniale peccatum ſit cum ſolo originali compoſſibile.

VERBI Gratia; ſi adultus non baptizatus, qui ad vſum rationis peruenit cum ſolo originali; de hoc quæritur. An poſſit committere veniale peccatum, antequàm peccet mortaliter? Hic articulus eſt difficilis, & *Difficult.* ſcitu dignus. Huius articuli occaſione difficultas tractatur, difficilis quidem intellectu; nempè, An cùm primùm

quis

quis ratione vtitur, ſe in Deum conuertere teneatur? modò ſit baptizatus, & ab originali per baptiſmum purgatus; modò non ſit baptizatus? Ex cuius difficultatis ſolutione patebit artic. reſponſio. Sunt autem duæ opiniones vna affirmans S. Thom. qui tenet; in priori inſtanti vſus rationis teneri hominem de ſe ipſo deliberare abſquè vllis inducijs, ideſt, abſquè vlla mora ſub reatu mortalis peccati, idest, teneri conuerti in Deum per fidem, & dilectionem, amando ipſum ſuper omnia, quod nihil aliud eſt, quàm proponere ſeruare eius mandata. Quæ quidem opinio confirmatur ex illo Zachariæ primo. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et eſt hæc opinio à multis celebrata. Et quærenti; An teneatur homo confiteri tranſgreſſionem huius præcepti? reſpondet Caietanus vbi ſuprà. S. Thom. teneri quidem, in communi dicendo; ſe alia peccata fortè commiſiſſe, quorum non eſt conſcius. Altera opinio, & contraria eſt Paludani in 4. diſtinct. 15. & Durandi in 4. diſtinct. 16. quæſt. 2. & diſtinct. 21. quæſt. 2. Lege etiam celebrem repetitionem Victoriæ de hac re.

S. Thom. vbi ſuprà.
Zachar. c. 1.
Palud.
Duran.
Victor. rep. vlt.

CONCLVSIO.

Non tenentur omnes ſub reatu peccati mortalis in primo inſtanti vſus rationis de ſe ipſis deliberare: vt in concluſione S. Thom. habetur. Probatur concluſio primò. Ignorantia inuincibilis excuſat à peccato; ſed omnes quotquot attingunt rationis vſum, ignorant inuincibiliter huiuſmodi concluſionis præceptum; ergo excuſantur à peccato, etiam ſi in illo temporis puncto non conuertantur. Minor, quæ certiſſima eſt, probatur: quia ante illud inſtans nullus paruulus habet prædicatorem, à quo hoc præceptum diſcere valeat. Obijcies. Hoc præceptum eſt per lumen naturæ omnibus notum, & ex conſequenti ignorantia inuincibilis non cadet circa hoc præceptum. Reſpondeo, Immò multos adultos, & viros doctiſſimos hoc præceptum ignorare, & ire inficias: vt ſunt theologi, qui hanc ſententiam tuentur. Secundò probatur. Non legitur in vniuerſa ſcriptura aliquod præceptum huiuſmodi conuerſionis;

ergo non erit peccatum, tunc temporis non conuerti: quia vbi non eſt lex, neque præuaricatio. Nam præceptum illud adductum Zachariæ primo, non loquitur de paruulorum conuerſione, vt patet ex textu literæ; quoniam propheta ibi conatur reuocare adultos ab idololatria, quos in perſona Dei inuitat, dicens. Conuertimini ad me, &c. Tertiò, ſit ita, vt tale præceptum inueniatur: nullus tamen eſt, qui ſciat, quando hoc primum inſtans peruenit: ergo omnes ab huiuſmodi præcepti obſeruantia excuſabuntur. Conſequentia patet à ſimili; nam ſicut ille, qui eſſet conſcius ieiunij quadrageſimalis, ſi inuincibiliter tempus quadrageſimale ignoret, non eſſet reus violati ieiunij; ita & in caſu poſito. Quartò exiſtens in mortali, cuius nondum pœnituit, non tenetur ſtatim conuerti ad Deum, niſi vel in art. mortis, vel quando aliquod ſacramentum eſt recipiendum, ſiue adminiſtrandum, &c. ergo ſimiliter; qui eſt in ſolo originali, non tenetur ſtatim in primo inſtanti ad Deum conuerti: cùm ſit præceptum affirmatiuum: niſi quando eſt baptiſmi ſacramentum recepturus. Vltimò, interim, dum homo deliberat, poteſt dicere verbum otioſum; quare non tenebitur ſtatim in primo inſtanti ad Deum cõuerti; & ex conſequenti veniale peccatum erit cum originali compoſſibile. Atquè ita ſolutus manet ex dictis art. propoſitus.

Ad Rom. 4.
Zachar. c. 1.

Append.

Hinc, ex dictis in hac quæſtione confutatur hæreſis Caluini, qui docuit nullam eſſe differentiam inter peccatũ mortale, & veniale: quia affirmabat, nullum eſſe peccatum veniale: ſed omne peccatum eſſe mortale. Lege Caſtrum ver. peccatum hæreſi. 11. Hactenus de peccatis in genere ad laudem illius, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius propter remiſſionẽ præcedentium delictorum, cui ſit ſemper honor, & gloriá in ſæcula ſæculorum. Amen.

Magiſter Sent. Diſt. XXXVIII.

IN Hac diſtinctione tres proponit Magiſter quæſtiones. Et prima eſt, in quá quærit. Vtrùm voluntas habeat rectitudinem à fine tantùm? Secunda eſt, in qua inquirit. Vtrùm

Vtrùm finis iſte ſit vnus, an plures? Tertia verò, in qua percõtatur. Vtrùm voluntas, & intentio ſint idem; Soluitque omnes has tres quæſtiones. Eritque littera Magiſtri aperta, ſi diligenter, & attentè quæſtiones ſequentes legantur.

Quæſtio. I. Vtrùm bonitas actus voluntatis ſit ex fine?

HOc loco finis nomine, etiam obiectum intelligitur quia quò ad voluntatem facta comparatione, finis, & obiectum non differunt.

CONCLVSIO I.

Omne opus, ſeu actus imperatus, vel elicitus à voluntate ſumit bonitatem à fine. Et ratio eſt, quia ſicut actus mali ſortiuntur malitiam à malo fine, ita è contrario actus bonus voluntatis ſumit bonitatem à fine. Hæc ratio eſt D. Auguſt. de vita & moribus Eccleſiæ, & Manichæorum; quam accepit ex Oſea. Facti ſunt abominabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt. Quod ſignificauit Chriſtus dominus Matth. 6. quando dixit: Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Nam in ſacra ſcriptura oculus pro fine, & intentione ſumitur. Tuncque ſi recta fuerit intentio, omnis operatio eius cauſa facta, erit recta: ſi verò praua, mala erit actio inde emanans. Cuius enim rei finis bonus eſt, res ipſa quoque bona eſt.

Alex. Alen. 3. p. q. 60. m. 1. S. Tho. 1. 2. q. 1. art. 3. & q. 18. art. 2. 3. & 4. reliqui hac diſt. S. Bona. q. 1. Duran. q. 1. Ricard. &c. lege indices florũ. 4. lib. & huius. 2. verbo actus moraliter bonus & verbo virtus.

Prima diffic. Vtrùm bonitas ſolius finis ſit ſatis, vt actus voluntatis bonus eſſe dicatur?

CONCLVSIO.

NOn ſufficit ſolius finis bonitas: ſed requiritur concurſus reliquarum circunſtantiarum, quæ, vt actus moraliter bonus ſit, deſiderantur. Et probatur ratione: quia, vt actus ſit bonus moraliter, bonus finis, atque modus, debitis circunſtantijs ornatus, requiritur. Lege indicem ſecundæ partis huius ſecundi, verb. circunſtantia. Et eſt definita

D. Aug. Oſeæ. c. 9.

hæc

hæc concluſio multis in locis decreti: nam.23.q.8.cap. occidit cap.legi.& cap.ſequent.dicitur, in factis, & faciendis, circunſtantias eſſe attendendas. Lege etiam.23.q.4.cap.quis ignorat, & cap. ſeq. &.25.q.1.cap.1.& de pœnit.diſt.2.cap.vt cognouerunt.§.opponitur in fine. Vnde Dionyſius Areopagita c.4. de diuinis nominibus bonum dicit eſſe, quod conſtat ex integra cauſa. Quemadmodum ad pulchritudinem corporalem requiruntur membra omnia pulchra diſpoſitione organizata, vt ad bonitatem actus: vt aliquid ſit bonum ex intentione, requiruntur omnia per neceſſaria.

Diony. Are.

Alex. Alen. 2.p.q.96.m. 3. art.1.§.3. S.Bon.d.40. art.1.q.3. 1.Iacob.2.

***Secunda diffi.** Sola intẽtio bona, ſiue finis ſufficitne ad meritũ ſine opere exteriori, ſi adſit operandi facultas?*

CONCLVSIO.

NON ſufficit. Et ratio eſt; quia præcepta diuina non ſolùm ſunt de intendendo, vel volendo bonum: ſed de faciendo, ſi adſit facultas.1.Iacobi.2.Fides, ſine operibus mortua eſt: quare ſi fides non ſufficit ad meritum ſine operibus, neque intentio. Quoniam non eſt maioris efficacię ad merendum intentio, quàm fides: ſufficiet tamen, ſi non ſuppetat facultas.

Alex. Alen. vbi ſup.m.2. art.1. S.Tho.1.2.q. 8.art.3.& q. 1.art.7.reliqui, diſ.hac S.Bona.art. 1.q.3. Matth.6. Iacob.1.

***Quæſt. II.** Vtrùm bonæ voluntatis ſit vnus tantùm finis, vel poſſint eſſe plures?*

Hinc ſecunda quæſt. magiſtri declaratur.

CONCLVSIO.

Poteſt quis quodam modo, manente, ſuæ intentionis ſimplicitate, æternum, temporalemque finem ſibi ſtatuere, dummodò non æquè principaliter vtrumque intendat: ſed vnum ad alterum temporalem. ſ. ad æternum referat. Prima pars probatur; quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Lege Auguſt. ſuper hunc locum. Et Iacob. 1. Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Vbi gloſſa: duplex eſt animo,

animo, qui vult gaudere cũ ſæculo, & vult gaudere cũ Deo. Conſtituens, ſcilicet, gaudium ſæculi, tanquàm finem æquè principalem. Secunda pars eſt manifeſta; quia, ſicut duobus dominis ſubordinatis poteſt aliquis inſeruire; ita etiam poteſt duos fines ſubordinatos ſibi proponere. Et ratio eſt; quia vbi vnum propter aliud, vtrobique vnum tantùm eſt. Atquè ita cùm voluntas velit finem, & illud, quod eſt ad finem propter finem vnum, tunc vult vnum propter alterum; & ita eſt vnum velle vtrobique: vt ſacerdos, qui confert ſe ad eccleſiam: vt lucretur diſtributiones ad hunc finem, vt meliùs Deo poſſit inſeruire.

Prima diffic. Vtrùm omnes actiones in Deum finem referre teneamur?

Alex. Alen. vbi ſ. m. 1. art. 1. S. Thom. & alij vbi ſ.

CONCLVSIO I.

Generaliter omnes actus virium rationalium, viriumq; rationis imperio ſubiectarum ad Deum finem pro loco, & tempore referre tenemur. Iuxta illud apoſtoli. Omnia in gloriam Dei facite. Et Matthæ. 5. Sic luceat lux veſtra, &c. vt glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Notanter dicitur in concluſione pro loco & tempore: quia præceptum de actionibus referendis in Deum eſt affirmatiuum, & obligat ſemper, ſed non ad ſemper, verùm pro loco, & tempore, hoc eſt, cum actu de opere, & de fine principali operis, ſcilicet de Deo cogitatur, & de obligatione, quam rationalis creatura Deo debet. Totum enim ſe debet Deo, & ſecundum ipſam ſubſtantiam, & virtutem, & actionem.

1. Cor. 10.

Matth. c. 5.

Hinc, quia Deus charitas eſt, & D. Paul. ad Timoth. 1. Finẽ præcepti charitatem eſſe dixit: quia charitas increata, quæ eſt ipſe Deus, eſt finis, in quo quieſcit bona voluntas. Ipſe enim eſt alpha & omega, principium, & finis. Charitas verò creata, quæ dicitur viæ, eſt finis, quo quieſcit in Deo; vt nunc. Nam ſicut locatum non quieſcit in loco niſi mediante pondere; ita anima in Deo, qui eſt quaſi locus eius, non quieſcit, niſi mediante dilectione. Quoniam ad illum finem tendit

Append. 1. *1. Ioan. 4. 1. ad Timot. cap. 1. Apoc. 1. & vlti.*

Append.2. dit Dei voluntas, ad quem Dei præceptum ordinatur.

S. Thom.1.2. q.1.art.7. S.Bona.q. 4. art.1. Duran.q. 4. vbi ſupra.

Hinc, omnium bonarum voluntatum eſt vnus finis vltimus, nempè, Deus. Et ratio eſt: quia bonæ voluntates ſunt à charitate, & Dei amicitia conglutinatæ, & amicitia eſt idem velle, & idem nolle. Et quia tales voluntates tendunt in bonum incommutabile, quod eſt tantùm vnum, in quo ratio omnis boni reperitur.

Append 3. *D.Bona. vbi ſupr.*

Hinc, malarũ voluntatum non eſt vnus finis vltimus. Quia non vniuntur, colliganturq; vnitate amoris: ſicut bonæ volũtates. Trahit enim ſua quẽq; voluptas, nec voto viuitur vno. Nã luxuriæ dediti iocũditatem, & lætitiam appetũt, & licet, conueniant in vnũ actũ; vnuſquiſq; tamẽ quærit ſuum finem proprium; vt patet in adultero, & meretrice. Nam ille delectationem; ipſa verò numum quærit. Auarus ſufficientiam expetit, & ſuperbus excellentiam. Quæ omnia, cùm non contingat circa eandem rem creatam repetiri; ſed circa diuerſas, hinc eſt, quod voluntates malæ formaliter differentes nõ vnum; ſed diuerſos ſibi fines conſtituunt.

Alex. Alen. 3.p.q. 60.m. 1.art.2.& in 2.p.q.168.m. 4.art.3.

Secunda difficul. Actiones ſpirituales poſſunt ne ad temporalem referri?

Verbi gratia, vtrum liceat alicui prædicare hoc fine; vt ſuſtentetur, eſto, quòd non habeat aliunde victum?

CONCLVSIO.

Nullo modo actiones, ſiue opera ſpiritualia ad finem temporalem referri debent: ſed ad finem æternum. Probatur

Matth.10. Matth.10. vbi prædicatoribus dicitur. Quod gratis accepiſtis, gratis date. Quare qui prædicat propter temporalia, non gratis dat: immò habet prædicationem venalem. Vnde qui prædicat propter ſuſtentationem eſt huius præcepti reus. Et talis prædicatio erit ſimoniaca; cùm ſpiritualia prò temporalibus dentur. Et confirmatur autoritate D. Auguſt. dicentis. Non ideo debemus euangelizare; vt manducemus; ſed ideò manducare; vt euangelizemus. Et ratione ſtabilitur: nam cùm finis ſit præſtantior ijs, quæ ſunt ad finem, & ſpiritualia ſint multò præſtantiora temporalibus, non debet, nec poteſt

D. Aug. in ſermo. e Domini in mõte lib.2.c.24. Ariſt. 2.phyſic.

finis

finis ſpiritualium in temporalibus conſtitui.

Hinc, ſuſtentatio corporalis non eſt finis prædicationi debitus; ſed res prædicatori debita. Res, inquam, non quam debet ex prædicatione acquirere: ſed quam ex prædicatione meretur. Vnde 1. Corint. 9. inquit B. Paul. Qui erat, debet arare in ſpe. Vbi gloſſ. prædicator, qui aperit corda ad fidem, debet arare in ſpe, ſtipendiorum temporalium, non propter hanc ſpem. Non enim hæc debet eſſe ſua intentio, & finis in ſuo miniſterio. Hinc. Luc. 10. Dignus eſt operarius mercede ſua. *Appen.* *1. Cor. 9.* *Luc. 10.*

Tertia diffic: Poteſt ne finis, ſiue intentio in creatura conſtitui? *Alex. Alen. vbi ſupr. m. 2. art. 2.*

INtelligitur titulus ita, ꝙ ſit finis ſub fine æterno. Sunt tamen ad maiorem explicationem, quæ ſequuntur, conſideranda. Aliquid quæritur, quia bonum: aliquid verò, quia neceſſarium. Quod quæritur: quia bonum, quæritur, vt finis voluntatis; quod autē quæritur, quia neceſſarium, quæritur, vt adminiculum ad perueniendum ad finē voluntatis. Non quicquid quæritur, inquiritur, vt finis. Aliquid enim quæritur, vt adminiculum, ſeu inſtrumentum actionis quomodo quæritur cultellus ad inciſionem, & baculus ad iter agendum: quomodo ſunt temporalia quærenda. Aliquid verò quæritur, vt finis: vt inciſionis finis eſt, ſculptura, vel fabrica. In quem modum regnum Dei, & eius iuſtitia debet eſſe voluntatis finis. *1. Conſid.* *2. Conſid.*

CONCLVSIO.

In rebus creatis poteſt intentio, ſiue finis conſtitui: non tamen, vt in bonis: ſed vt in neceſſarijs, & adminiculis finis voluntatis, dummodò non ſit finis vltimus. Hæc concluſio colligitur ex D. Auguſt. in ſermone Domini in monte. Primùm quærite regnū Dei, &c. vbi ait. Cùm dixit primum, ſignificauit: quia hoc poſterius quærendum eſt, non tempore, ſed dignitate: illud, ſcilicet, regnum, & iuſtitia, tanquàm bonum noſtrū, hoc, ſcilicet, temporale, tanquam noſtrū: neceſſarium quidē propter illud bonū. Et confirmatur exēplo; nam qui laborat in vinea eo fine; vt acquirat ſuſtētationem, *D. Auguſt.* *Matth. 6.*

quam

quam vult ad hoc;vt Deo inſeruiat, & propter hoc ad regnũ Dei perueniat, duos ſibi fines, & intentiones ordinatas, & laudabiles conſtituit. Nam intentio ſuſtentationis, quæ eſt finis laboris,licet, ſit temporalis:tamen quia vlterius refertur ad Dei regnum,& gloriam,eſt laudabilis.

Append. Hinc perſpicuum eſt poſſe hominem temporalem conſtituere intentionem, & finem:ita vt non ſit finis vltimus. Nam tunc eſſet peccatum;vt ex proximè dictis conſtat.

Alen. Alex. *2.p.q. 96. m. 3. art. 1. §. 1.*

Quæſt. III. Vtrùm voluntas,& intẽtio ſint idem?

S. Bona. in expoſitione litteræ Mag. Gabriel hac diſt.q. vnica 1. animad. Gab. vbi. ſ. Luc.2. 1. ad Theſſ. 4. D. Aug. Luc. 12. Matth.26. 2.animad.

HÆc eſt tertia quæſtio quam proponit Magiſter. Et quæritur. Vtrùm inter voluntatem,& intentionẽ ſit diſtinctio realis? an rationis tantùm? Ad cuius maiorem explicationem ſunt quædam animaduertenda. Voluntatis nomen ſumitur primò pro potentia appetendi, & rationali, id eſt, pro anima rationali, nota appetere, vel refutare obiectum, ſibi per rationem oſtenſum: de qua poteſt intelligi illud. Luc.2. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, ideſt, voluntatis benè habituatæ. Secundò accipitur pro actu voluntatis, qui eſt velle, aut nolle.Et ita ſumitur. 1.ad Theſſal. 4. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra, ideſt, hoc vult Deus,ſiue hoc eſt velle Dei,ſcilicet,ſanctificatio veſtra.Et nihil tam eſt in poteſtate voluntatis, quàm ipſa voluntas,ideſt, ipſius voluntatis actus. Et Luc.12. Seruus, qui cognouit voluntatem domini ſui,&c. Tertiò ſignificatur nomine voluntatis obiectum volitum:iuxta illud Matth.26. Non mea voluntas, ſed tua fiat. Naturalis potentia voluntatis in ſe conſiderata ſemper bona eſt, & inſigne rationalis creaturæ ornamentum. Eſt enim à Deo creata. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat & erant valde bona. Verùm ſi in exercitio operationis ſpectetur, quandoquè bona, quandoquè mala reperitur. Mala,inquam,non inquantum eſt actus, quem, Deo autore, ſemper fieri, & bonum eſſe ſuprà dilucidauimus: ſed quatenus deficit in ſua operatione. Deficit autem,ſi vel malum eſt voluntas obiectum, ſiue medium, quod finis alicuius gratia

agendum ſuſcipitur; vel ſi finis malus eſt, ad quem media deſtinantur. Exemplo rem declaro: vt ſi quis ſuſcipiat alienas, vt egeſtati pauperum opituletur, finis tūc bonus eſt, ſed medium eſt vitioſum: quia legi Dei repugnans: & ideò voluntas mala cenſetur. Deinde qui ex propria ſubſtantia impartitur eleemoſynam; ſed cauſa vanæ gloriæ, aliaué intentione non recta, tunc licet obiectum bonum ſit: finis tamen malus voluntatem vitiat. Intentio multis modis vſurpatur. Nam vel ſumitur pro ipſa potentia intendente, & tunc intentio dicitur oculus; vel ſignificat intentio habitum, ſecundum quem intendit, & tunc vocatur lumen; vel accipitur tertiò pro ipſo actu intendendi; & tunc intentio recta, vel obliqua nominatur; vel quartò nomine intentionis deſignatur ipſum intentum; vt quando magiſter dicit in littera; intentionem eſſe finem ipſum, accipitur intentio pro intēto. Principalius tamen intentionis nomen ipſi actui impoſitum eſt.

3. Animad. D. Bona. q. vlt. vbi ſ. in ſol. ad arg.

CONCLVSIO I.

Voluntas primo modo ſumpta, & eius intentio: vt habetur in prima animaduerſione, realiter diſtinguntur. Et ratio eſt: quia cauſa, & effectus realiter diſtinguntur, & voluntas cauſa eſt intentionis.

CONCLVSIO II.

Si voluntas, & intentio pro obiectis, & finis communiter pro omni volito accipiatur, inter voluntatē, & intentionem, & finem, nulla eſt diſtinctio. Et ratio eſt; quia non eſt primùm realis diſtinctio, cum eadem res volita ſit voluntas obiectum voluntatis, finiſque; & intentio: propterea ꝙ idem eſt obiectum volitionis, & intentionis; & ipſum eſt finis, cōmuniter acceptus. Neque eſt diſtinctio rationis: quia talis diſtinctio non eſt rerum: ſed rationum conceptuum, vel ſignorum tantùm.

CONCLVSIO III.

Si voluntas, & intentio pro potentia, vel actu vniformiter ſumatur, finis ab vtroq; realiter: non tamen vniuerſaliter diſtinguetur. Ratio eſt: quia finis, qui eſt obiectum volitū, aut gratia cuius, &c. realiter à potentia, & ab eius actu differt. Quoniam frequenter finis eſt extrinſecus, & à potentia, &

actu, dictans. Nam potentia, quæ dilectione in Deum, vel in aliud dilectum citra Deum tendit, realiter à dilecto ſimul, & à dilectione differt. Notanter dicitur vniuerſaliter: quia cùm voluntas ſit potentia potens ſe amore ſuper ſe, & ſuper amorem ſuum reflectere, tunc potentia, vel actus eſſet ſui ipſius obiectum, & finis: vt dum ſe, & actum ſuum propter ſe vellet.

CONCLVSIO IIII.

Si voluntas, & intentio pro actu, & finis communiter accipiatur, voluntas, & intentio non diſtinguntur: quin potiùs ad inuicem conuertuntur. Et ratio eſt: quia ita accipiendo, omnis voluntas eſt intentio, & omnis intentio eſt voluntas. Intentio enim eſt volitio finis: nam intendere eſt in finem tendere, & communiter loquendo omne volitum eſt finis, & omnis volitio eſt intentio, cùm omnis volitio ſit voliti volitio. Et ſumitur hic volitio generaliter pro omni actu voluntatis, ſcilicet, pro velle, & nolle: atquè ita è contrario omnis intentio erit volitio.

CONCLVSIO V.

Si intentio propriè, & voluntas pro actu ſumatur, aliquãdo voluntas, & intentio diſtingũtur, & aliquando nõ diſtinguntur. Prima pars concluſionis patet de voluntate medij voliti, non propter ſe: quæ quidem voluntas in quantùm eſt medij, non eſt intentio, cùm intentio ſit tantùm voluntas finis. Secunda pars patet de voluntate finis propinqui, vel vltimi: quæ quidem eſt intentio.

CONCLVSIO VI.

Voluntatis & intentionis nomina re, & ratione diſtinguntur. Ratio eſt: quia cùm vnum nomen non ſit aliud, & litteris, & ſyllabis differant, re diſtinguentur: & cùm non ſint ſynonyma, & eis diuerſi conceptus reſpondeant: vt patet ex dictis, ratione etiam diſtabunt.

S.Tho.1.2.q. 12.art.1.

Prima diffi. Vtrùm intẽtio ſit actus ſolius volũtatis?

Scot. q. vnica.

INtentio duobus modis ſumitur. Primò pro tendentia in finem, ſiue pro re, quæ in finem tendit, ſiue finẽ cognoſcat, ſiue

ſiue non. Quo quidem modo natura dicitur intendere, id eſt, in finem tendere. Secundò pro tendentia in finem, cùm finis, & mediorum, quę ad finem ducunt cognitione: quo modo ſo lius naturæ rationalis eſſe dicitur intentio, in quo ſenſu diſpu tant Theologi, & morales philoſophi, de intentione. *D. Bona. art. 2. q. 2. Duran. q. 2. Gabriel vbi ſ. & alij hac diſt.*

CONCLVSIO.

Intentio propriè voluntatis actus eſt, connotando tamen, & præſupponendo intellectus actum. Et ratio eſt: quia nihil eſt volitum: quin præcognitum; & inter omnes actus voluntatis, nullus eſt, in quo magis ordinis, & intelligentiæ ordo appareat, quàm in voluntatis intentione. Intentio ſiquidem præſupponit finis cognitionem, tanquàm terminum, & ſcopum eorum, quæ in illum ordinantur, & ordinare opus rationis eſt. Et confirmatur à D. Bona. vbi ſup. exemplo liberi arbitrij, cuius actus eſt voluntatis præſuppoſita intellectus cognitione. Tum etiam, quia, vt ad rectum motum progreſſiuũ concurrit ſimul operatio viſus oſtendentis viam, & operatio pedis incedentis; ita in actu intendendi ſimul rationis, & voluntatis actus: vnius, vt aſpicientis: alterius verò, vt tendentis clauduntur. Et quia iſti actus coniuncti ſunt: ideò vno vocabulo compoſito importantur. *S. Tho. 1. 2. q. 8. art. 3.*

Secunda diffic. Eſt ne intentio vnus actus tantùm?

Duran. q. 7. Gabriel, & alij vbi. ſ. Greg. Arimi nenſis.

Difficulter intelligitur, quomodo volũtas actu in media & in finem feratur. An quando vult medium eadẽ appe tione medium, & finẽ velit? Gregorius Arimin. in primo diſt. 1. art. 2. tenet neceſſariam eſſe geminam volitionem, vnam, quæ verſetur circa finem, & aliam, quæ circa media.

CONCLVSIO I.

Volitio medij non eſt ſemper formaliter finis volitio. Probatur exemplis: nam qui pergit Romam ad loca ſancta viſitanda, non ſemper de fine cogitat: neque infirmus ſẽper ſanitatem cogitat, quando vult potionem ſumere.

CONCLVSIO II.

Medij volitio virtualiter finis volitionẽ cõprehẽdit. Ratio eſt: quia cum medium, vt medium eſt, non habeat aliam bonitatem, quàm eam, quæ habet à fine, nõ poterit voluntatem,

niſi ſub ratione finis mouere. Tum etiam quando ægrotus deſiderat ſumere potionem, etiam quando de ſalute nihil cogitat, tale deſiderium à præcedenti voluntate, qua voluit ſanari, imperatur.

CONCLVSIO III.

Aliquando accidit eodem actu formaliter velle nos medium, & finem, nempe, quando recordamur finis, & habemus hunc actũ, ſcilicet, volo medium propter finem. Et ratio eſt; quia potentia eadẽ actione in obiectum, & in rationẽ formalem obiecti fertur. Nam, vt viſus eadem viſione in coloratum, & lucidum fertur: propterea ꝙ lucidum eſt ratio vidẽdi colores; ita voluntas eadem volitione poteſt in medium, & in finem ferri: quia finis ratio volendi medium eſt. Et eodem actu, atq; amore diligimus proximũ propter Deũ: quia ratio formalis dilectionis proximi Deus eſt. Quare, ſi finis eſt ratio, ob quam medium amatur, eodem actu finẽ, & mediũ amabimus. Diuerſis autem rationibus poteſt quis medium propter finem velle, quas breuitati ſtudens prætermitto.

Magiſter Sent. Diſt. XXXIX.

SEntentia huius diſtinctionis tribus concluſionibus poteſt comprehẽdi, & ſit prima. Volũtas quatenus eſt bona, eſt natura: ſed quatenus inordinata eſt peccatum, & mala.

CONCLVSIO I.

Actus inordinatus ſolius voluntatis dicitur eſſe malus, & peccatum: quamuis in actibus aliarum potentiarum abuſus etiam contingat.

CONCLVSIO II.

Iuxta probabilem opinionem, ſuperior rationis ſintilla, ideſt, ſyndereſis, quæ ſemper malum odit, & in bonis delectatur, alia eſt à motu mentis, quo mens, ſuperiori lege relicta, ſe peccatis ſubijcit, in eis oblectata. Quæ in prima, & ſecunda concluſione continentur ex ſupradictis in tractatu de peccatis perſpicua ſunt: quæ autem de ſyndereſi in tertia concluſione habentur, & quæ de conſcientia etiam tractantur à doctoribus in hac diſtinctione, conſultò à nobis modò reij-

riuntur in libellum ſlorum omnium virtutum, ac vitiorum in particulari.

Magiſt. Sent. Diſtinct. XL.

PErinde ſententia huius quadrageſimæ diſtinctionis tribus concluſionibus ſequentibus continetur.

CONCLVSIO I.

Licet omnes actus, in quantùm natura, ſint boni; quidam tamen ſimpliciter non boni, ſed mali ſunt appellandi.

CONCLVSIO II.

Nullus actus, qui non cauſam bonam, & finem bonum habuerit, bonus eſſe poterit.

CONCLVSIO III.

Perſpicuum eſt eſſe peccata, quę nulla bona intentione ſűt facienda.

Quæſt. vnica. Datur ne aliquis actus indifferens ſecundum naturam?

COnſidera, quæ ſequuntur ad huius quæſtionis clariorē ſolutionem. Duplex eſt hominis actus. Quidam ex *1. Conſid.* ſola imaginatione procedens: vt mouere pedem, fricare barbam, & alij id genus actus, qui non dicuntur humani; quia à voluntate non ſunt imperati. Alij verò ex deliberatione emanant, qui propriè actus humani appellantur. De actu *2. Conſid.* humano poſſumus bifariam loqui; vel ſecundum rationem ſuæ ſpeciei in communi; vel ſecundum actum in eſſe ſingulari, & indiuiduo. Bonitas, quę actui humano conuenire poteſt *3. Conſid.* quadruplex eſt. Vna entitatiua. Altera naturalis. Tertia moralis. Et quarta pluſquàm moralis, nempè, meritoria. Prima vniuerſaliter omni actui competit, de qua intelligitur omne ens eſſe bonum. Vidit enim Deus, &c. Et ideò hæc bonitas nullam malitiam oppoſitam habet. Secunda actui conuenit ex eo, quòd habet omnia, quæ ſibi ex natura ſua quadrant, cuius *Gen. 1.* malitia oppoſita inhæret actui, ſi in eo ſit aliquid, quod ſibi ex natura ſua non competat, nempè, modus, vel finis diſconueniens.

Hinc, de hac malitia, vel bonitate, probabile eſſe videtur *Append.*

omnem actum ſingularem, bonum, vel malum eſſe. Et ratio eſt; quia, ſi habet omnia, quæ ex natura ſua ſibi conueniunt, bonus; ſi autem non habet malus eſt cenſendus. Tertia, nempè, moralis bonitas dupliciter ſumitur. Primò ſtrictè, quatenus actus dicitur bonus moraliter; quia à virtutis habitu efficitur. Et è contra dicetur malus: quia ex habitu vitioſo emanat. Secundò ex eo, quòd actus habet ea, quæ, ſibi ſecundum dictamen rectæ rationis conueniunt. Et bonitas moralis hæc vel eſt ex genere, vel ex circunſtantia; vt patet ex dictis; quando quærebamus. Vtrùm malus Angelus neceſſariò velit malè? Et vtrùm omne opus, quod fit bona intentione, ſit bonum? Quarta bonitas de ſententia Scoti competit actui, benè circunſtantijs ornato, ex relatione eius ad finem debitum per habitum charitatis. Tribus autem modis contingit actum per charitatem referri. Primo actualiter; vt cùm quis cogitans de Deo, aliquid propter Deum vult. Secundo virtualiter, vt cùm quis ex Dei cognitione, & dilectione in cognitionem, & volitionem alicuius operis deuenit: non tamen tempore, quo opus exequitur, actualiter de Deo cogitat. Tertio habitualiter tantùm, nempè, ſi omnis actus ſit in finem vltimum referibilis, productus ab habente charitatem, dicatur in Deum referri. Sed de hac triplici relatione in floribus quarti libri egimus. Totidem modis poteſt actus non referri. Nam quot modis dicitur vnum oppoſitorum, dicitur, & reliquum. Primo priuatiuè: quia cùm ſit natus referri, neque actualiter, neque virtualiter refertur. Secundo negatiuè per negationem relationis actualis, & virtualis relationis. Atque etiam: quia non poteſt in Deum referri, vt eſt peccatum veniale. Tertio dicitur non referri contrariè: quia deſtruit principium referendi, ſcilicet charitatem, & tale eſt mortale peccatum. Duæ ſunt opiniones circa quæſtionem hanc, & probabiles. Quarum prima affirmans eſt D. Bona. quæſt. 2. Scot. diſtinct. 7. quæſt. 1. & diſtinct. 41. & quolib. 18. artic. 1. & Gabrielis, & Almayni in moralibus cap. 19. Negans opinio, & contraria eſt B. Thom.

Scot. d. 7. q. 1.

4. Conſid.

5. Conſid.

D. Bona. q. 3. art. 1. d. 41. Scot. d. 41. q. vnica. Almayn. D. Tho. 1. 2. q. 18. art. 5. & 9. Durã. d. 40. q. 1. Ricar. & alij hac d.

CONCLVSIO I.

Si de bonitate entitatiua, & naturali loquamur: nullus

actus eſt indifferens ad bonitatem, & malitiam, præſertim, ſi ſermo de actu ſecundum rationem ſingularem habeatur. Et ratio eſt; quia omnis actus bonitate entitatiua eſt bonus, & nullus eſt, qui bonitate naturali non ſit, vel bonus, vel malus; vt ex tertia conſideratione conſtat.

CONCLVSIO II.

Loquendo de actu humano; vt ſingularis eſt, poteſt talis actus ad bonitatem, & malitiam moralem ſtrictè ſumptam eſſe indifferens. Probatur aliquot rationibus. Primò ſic. Conferre ſe in agrum hoc ſolo fine; vt ad illum purgat, non eſt opus malum, nec bonum. Non malum: quia nulla lege prohibetur. Neq; bonũ: quia debito fine caret. Quare datur actus indifferens in indiuiduo, qui non eſt opus malum, nec bonũ. Secũdò velle ire ad agros delectationis, ſine recreationis cauſa, non eſt opus malum, vt patet: neq; bonũ. Nam cuius operatio eſt bona, delectatio eſt quoq; bona, & cuius delectatio eſt mala, & operatio mala. Quare cuius operatio eſt indifferens, delectatio quoq; indifferens erit. Tertiò actus ex quibus generatur virtus, & antecedunt virtutem, non ſunt boni, nec mali: ergo ſunt indifferentes. Non eſſe malos ex ſe conſtat: nullo enim fine malo præfixo efficiuntur. Non eſſe bonos probatur: quia ad bonitatem operis, teſte Ariſt. neceſſe eſt, vt tale opus ex certa ſcientia promptè, & delectabiliter procedat. Et cùm hoc, id genus actus non habeant, non ſunt boni cenſendi. Quartò ducere lineas in papyro, nullo propoſito fine, non eſt opus malum; quia nullus quantumuis ſcrupuloſus, de hoc opere ſe accuſat. Neque eſt opus bonum: quia non habet debitũ finẽ: ergo erit indifferens. Hactenus de hac quæſtione. Reliqua in libro controuerſiarum inuenies.

Ariſt. 2. Ethic. c. 4.

Prima diffic. Vtrùm ſit aliquis actus indifferens reſpectu meriti, & demeriti?

S. Tho. 1. 2. q. 21. art. 5. Bona. Duran. q. 2. & alij vbi ſ. Greg. Ariminen.

Senſus eſt. Vtrùm ſit aliquis actus bonus moraliter, qui non ſit, vel meritorius, vel demeritorius? Tres adfert D. Bona. opiniones circa hanc difficultatem. Et prima tenet, nullũ actũ humanũ deliberatè à voluntate procedentem, eſſe in-

indifferentem; quia nihil homo ex deliberatione facit, quod Deus ad præmium, vel ad demeritum non imputet. Hæc videtur fuiſſe Gregorij Arimin. Secūda opinio defendit actionem, quæ non eſt propria homini; vt comedere, bibere, &c. quæ etiam brutis cōuenit, poſſe eſſe indifferentem: propriam verò actionem, vt v.g. loqui, &c. eſſe vel bonā, vel malam, & nullo pacto indifferentem. Vtraque iſtarum opinionū nimis viam ad regnum cœlorum arctat: quia tunc cogitatio de veritate, non propter Deum, eſſet peccatum. Similiter qui naturali pietate, vel ciuili vrbanitate ſalutarēt in via occurrentem, peccarent, quod aſſerere eſt nimis durum. Tertia opinio, quam idem Bona. approbat, tenet omnem actionem, non ordinatam in finem vltimum, ſcilicet, Deum, eſſe malam, & demeritoriam. His opinionibus addit Medina quartam opinionem, quam primo loco ponit, & Scoto, atque Duran. aſcribit, quæ ad hoc, vt opus ſit meritorium vitæ æternæ non ſatis eſſe affirmat: vt ſit opus bonū, & proficiſcatur ab homine exiſtente in gratia, & Dei amicitia: verùm etiam requiri, quòd referatur actualiter in finem ſupernaturalem noſtræ religionis. Quod neq; Sco. neque Duran. ſomniarunt: vt ex eorum littera patet. Nam ibi docent, ſatis eſſe relationem virtualem in Deum. Quinta opinio, fuit Magiſt. Victoriæ, & Soti lib.3. de natura, & gratia, cap.4. in 2. concluſione. Opinantur enim ij grauiſſimi magiſtri, omne opus bonum exiſtentis in gratia eſſe vitæ æternæ meritorium. Ijs adiungitur ſexta opinio affirmantium, dari aliquem actum bonum, ſupernaturalem in homine exiſtente in gratia, qui non ſit vitæ æternæ meritorius; vt eſt primus actus fidei in homine iuſto.

Medina. 1.2. q. 18. art. 9.

Victoria.

Soto.

CONCLVSIO.

Datur aliquis actus indifferens, tam in habente gratiam, quàm in non habente. Ratio eſt; quia non omnis actus peccatoris peccatum eſt: nam peccator parentes honorando, indigenti benefaciendo, verum credendo, non peccat, licet hæc agendo non mereatur. Oppoſitum eſt error Lutheri. Lege Caſt. verb. opera hæreſi 2. & verb. peccatum, hæreſi. 4. Similiter exiſtens in gratia, & propter naturalem honeſtatem, &

Hæreſis.

com-

compaſſionem, & veritatis cognitionem, hæc faciens, non meretur, eò ꝙ per gratiam hæc in Deum non refert, nec demeretur: propterea ꝙ Deus non obligat nos, vt omnē actum in ipſum referamus, quæ ſua eſt infinita miſericordia, licet poſſet. Præcepta enim, quæ ad certos actus, certo modo præſtandos obligant, non obligant pro ſemper; ſed pro certo tempore, loco, vel cauſa, quibus exiſtentibus, ſi non referret, peccaret.

Hinc, reſpondetur fundamentis, quibus prima opinio fulcitur. Quale illud eſt. Omnia in gloriam Dei facite. Omnia, quæcunq; facitis, ſiue in verbo, ſiue in opere, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti facite. Quoniam verbū apoſtoli non eſt præceptum; ſed cōcilium; vt ſunt multæ aliæ monitiones eiuſdem Apoſtoli, & Salomonis in prouerbijs, & in cæteris ſapientiæ libris contētæ. Vel vt alij interpretātur, intelliguntur hæc fundamēta negatiuè, id eſt, nihil contra gloriam Dei facite, & hoc modo eſt præceptū. Aliæ ſunt aliorū expoſitiones. Et illud fundamentū. Omne verbum otioſum, quod loquuti fuerint homines, &c. Ibi enim non dicitur verbū otioſum, quod in finem nō ordinatur; ſed quod caret omni vtilitate; dum tamen aliquā habere deberet. Atq; ita intelligendū eſt illud D. Gregorij. Verbū otioſum eſt, quod ratione iuſtæ neceſſitatis, & intētione piæ vtilitatis caret. Et inter tale verbum otioſum, & meritorium reperitur medium: vt quando aliquis loquitur, quod non eſt omni modò vtilitate priuatū; nec tamen eſt in Deum, tanquàm in finem vltimum, ordinatum. Frequenter enim verba, quæ inutilia videntur, vtilia efficiuntur, ſi ad recreationem aliquam ſpiritus, & ad excluſionem accidiæ ordinentur. Ita enim refertur dixiſſe D. Bernar. Otioſum, inquit, fuit factum; ſed non otioſè factum. Fecerat enim illud ad lætificandum hominem, quem mærore affectum viderat.

Append. 1. *1. ad Cor. 10.* *ad Col. 3.* *Matth. 12.* *D. Greg.* *D. Bernar.*

Hinc, actus imperatus bonus moraliter poteſt eſſe indifferens ad meritum, & demeritum. Nam comedere pro loco, & tempore, & pro naturæ ſuſtentatione, eſt actus moraliter bonus, & manēs idē poteſt eſſe meritorius; vt ſi, durante comeſtione, actus ille in Deū ipſum per charitatē inexiſtentē referatur. Append. 2.

 ratur.

ratur. Et non erit meritorius manens idem in eſſe moris, & naturæ, ſi in Deum non referatur. Non tamen talis actus moraliter bonus erit demeritorius: quia cum actu peccati mortalis incompoſſibile eſt, eundem actum eſſe moraliter bonũ. Nam ſi eſſet demeritorius deficeret aliqua circunſtantia, quã ratio dictat ineſſe, vel adeſſe aliqua, quam ratio non ineſſe debere dictat. Atq; ita ſemper actus eſſet deformis contrariæ rationi rectæ, & ex conſequenti moraliter malus. Actus tamen indifferens poteſt meritorius, & demeritorius, vel è contra fieri: vt ſi quis intraret eccleſiam propter finem indifferentem, nempe, recreationis gratia, vel alicuius finis moraliter boni: non tamen ratione hoc dictante: ſed ex mera voluntatis libertate, tunc talis actus eſſet indifferens. Et ſi poſtea continuetur actus ille, mutata intentione, nempè, propter Deum, erit meritorius talis ingreſſus: demeritorius verò, ſi propter vanam gloriam eccleſiam ingrediatur.

De verbo otioſo nota multa, & ſcitu digna apud doctores locis in principio citatis.

S. Bona. & alij vbi ſup.

Secunda diffic. Vtrùm ſolus actus, qui non refertur in finem vltimum, ſit indifferens ad meritum, & demeritum? an etiam aliquis relatus ad hunc finem indifferens eſſe poßit?

CONCLVSIO.

NVllus actus habens charitatem in finem vltimum virtualiter, aut actualiter relatus, indifferens eſſe poteſt. Et ratio eſt: quia omnis talis actus, cùm ſit meritorius, non poterit eſſe indifferens: quoniam ſucceſſiuè non eſſet meritorius. Nullus enim magis in finem ordinatur. Et cùm dependeat à charitate, & actu eius meritorio, & ſit veluti eius effectus: ideò erit talis actus meritorius, & non indifferens: vt in concluſione habetur.

Append. 1. D. Bona.

Hinc, religioſi, qui in principio ex charitate religionis pondus portare vouerunt, quicquid faciunt ad ſuæ religionis obſeruan-

ſeruantiam pertinens,ex ſua prima intentione eſt ad ſalutem meritorium,niſi fortè (quod Deus auertat) contraria intentio ſuperueneritir.In alijs verò,quæ ad religionem non pertinent, aliter eſt cenſendum:quia illa intentio ad alia virtualiter non extendebatur.

Hinc,quicquid religioſus ex obedientia ſui prælati faciet, Append.2.
etiam ſi labor corporalis, ad vitæ ſuſtentionem pertinens fuerit,ſi in gratia exiſtat, licet tunc non ordinet in Deum actualiter, erit meritorium: quia ex prima intentione, qua ſe propter Deum obedientiæ ſubiecit, meritorium efficitur. Vnde maximæ ſecuritatis ſalutis æternæ eſt,religionem intrare.Nomine autem religioſi intelliguntur in præſentia non ſolum, qui regulam ab eccleſia approbatam profitentur: verum etiã intelligũtur omnes,qui alicui prælato ſecundũ eccleſiæ ordinem ſe ſubdiderunt.Et cadem ratione intelligũtur,quicũquè ſtatum aliquem à Chriſto, aut ab eccleſia approbatũ propter Deũ ſuſcipiunt:vt qui matrimonium contrahunt. Vnde vxor viro ſuo obediens propter Deum meretur. quod intelligitur etiam ſuo modo de religione chriſtiana.

Magiſt. Sent. Diſt. XLI.

SEntentia huius diſtinctionis,in qua Magiſter diſputat.An omne opus,quod non eſt ex fide,ſit peccatum? & an etiã omne peccatum ſit voluntarium?ſequentibus concluſionibus breuiſſimè comprehenditur.

CONCLVSIO I.

Etiam ſi aliqui omnem actum non ex fide,& charitate emanantem peccatum eſſe affirment:alij tamen quoſdam actus infidelium bonos fore:non autem meritorios probabilius multò docent.

CONCLVSIO II.

Nullum eſt peccatum,quod non ſit ſuo modo voluntariũ. Hinc, cũ voluntas mala mortale peccatum ſit, conſtat talem voluntatem eſſe mortale peccatũ,ideſt,actum voluntatis eſſe malum.Abſoluetur diſt.duabus quæſtionibus poſitis,quibus explicabuntur magiſtri concluſiones.

Quaſt. I. Vtrùm ſint omnia opera infideliũ peccata?

SEnſus tituli eſt. Vtrũ infideles in omnibus ſuis operibus peccant: contra Lutherũ, aſſerẽtẽ omnia peccata infideliũ eſſe mortalia, nõ opus eſt nũc diſputare. Nã hoc aſſerere non eſt hæreticum, nec de illo hactenus eccleſia (quod ſciam) definit. Damnauit quidẽ concilium Trid. ſententiam dicentem, omnia opera, quæ ante iuſtificationem fiũt, eſſe vera peccata; ſed non ideò damnauit ſententiam affirmantem, omnia opera infidelium eſſe vera peccata. Eſt enim adhuc inter ſcholaſticos theologos controuerſum. Duas enim refert Magiſter opiniones, quarum vna tenet partem affirmantem; altera verò negantem. Nam tenet infideles in omnibus ſuis operibus non peccare. Habet prima opinio fortiſſima argumenta, quibus probabilis maximè eſſe videtur, quam tenet Greg. Arimin. in. 2. diſt. 28. q. 1. & Capreolus in. 2. eadem diſt. & q & Roffenſis art. 36. contra Lutherum, quam dicit eſſe etiam ſanctorum Patrum, & Caſt. verbo gratia, hæreſi. 1. videtur illis ſubſcribere. Qui omnes docent, nullum hominem, ſiue fidelem, ſiue infidelem poſſe opus bonum morale ſine gratia Dei ſpeciali efficere. Adducunt autem in ſuam ſententiam D. Auguſt. aſſerentem: quicquid ab homine fit, non ea intentione quam fides præſcribit, etiam ſi officio bonum videatur, ipſo non recto fine peccatum eſſe. Noueris, inquit, nõ officijs; ſed finibus à vitijs diſcernendas eſſe virtutes. Officium eſt autem, quod faciendum eſt; finis verò, propter quod faciendum eſt. Cùm itaque facit homo aliquid, vbi peccare nõ videtur, ſi nõ propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare conuincitur. Ex quibus verbis, & alijs, quæ ibidem adducit, doctores primæ opinionis aſtruere conantur, infideles in omni opere ſuo delinquere, tametſi, quod agunt, officium bonum eſſe videatur: quale eſt paſcere eſurientem, nudum veſtire, honorem parentibus exhibere, thori fidem ſeruare, huiuſq; farinæ ſimilia. Sunt tamen diligenter perpendenda, quæ alibi D. Auguſt. docuit, ita ſcribens. Infidelium, & Deum non veraciter colentium, quædam eſſe facta, quæ ſecundum iuſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus:

Alex. Alen. 2.p.q.102.m. 3.in ſol. diſt. 4.
S.Tho.2.2.q. 10.art.4.
S. Bon. hac diſt. & diſt. 26
Duran. q. 1.
Greg. Arim.
Capreolus.
Roffen.
Caſtro.
Sot. de nat. & gra.c. 10.
D. Aug. lib. 4.cont. Iul.c. 3.
Vega de iuſtific.q.14.

verùm etiam meritò, iuſtequè laudamus. Quare ſi quædam illorum opera iuſtè laudantur: vt D. Auguſt. affimat, peccati reprehenſione carebunt. Et ipſemet Auguſt. non ſibi aduerſatur, dum prælibato cap. 4. aliquoties ſignificare videtur, in vniuerſum omnia vitioſe fieri, quæ ſine fide aguntur: quoniam talem ſemper ſubijcit explicationem: vt manifeſtum fiat, nihil aliud ſe inſinuare voluiſſe, quàm peccata eſſe, quæ ab infidelibus infideliter aguntur, hoc eſt, vt ipſe quoque interpretatur, ſtulta, noxiaquè voluntate aguntur. Vnde ibidem ſubditur: quia omnis infideliter viuens, vel agens, vehementer peccat. *Lib. 4. cõtra Iulia.*

Reuoca in memoriam, quod ſæpè hactenus diximus, bonum morale eſſe, quod eſt rectæ rationi conſonum, nempe, quod habet obiectum bonũ, & finem rectum, & omnes alias circunſtantias, quæ ad operis honeſtatem deſiderantur: meritorium verò bonum eſſe, quod præter dicta, eſt tanti valóris: vt ſit vita æterna dignum, propter ſuam excellentiam: & quia eſt charitate informatum. *Nota.*

Hinc, bonum morale eſt medium inter peccatum, & meritum: quia morale, cùm in nullo deficiat, peccatum eſſe non poteſt, & cùm excellentia illa, & qualitate ſupernaturali, & ad meritum neceſſaria careat, non poterit eſſe meritorium. Append. *Soto de nat. & grat. c. 21.*

CONCLVSIO I.

Infidelis, ſiue alius quicunquè pro iſto ſtatu, dum eſt extra gratiam, non poteſt benè moraliter, vel ſemper, vel vt in plurimum ſine ſpeciali Dei auxilio operari. *Hæc* concluſio in tractatu de neceſſitate gratiæ ſuprà fuit demonſtrata, cuius oppoſita ſine errore affirmari non poteſt. Et ratio eſt: quia ſi homo extra gratiam ſine ſpeciali Dei auxilio, vel ſemper, vel diu poſſet benè moraliter operari, poſſet quoquè ſuis viribus omne peccatum vitare, & diuina præcepta adimplere, quod eſt falſum, & erroneum. Deinde quia diu, vel ſemper benè moraliter operari eſt hominis ſani, atquè valentis ſecundum rationem, & homo per peccatum læditur, & eſt in ſtatu ægritudinis, & infirmitatis: atquè ita non poterit diu, & ſemper operari benè moraliter. Quod docuit D. Greg. ſuper Ezech. *D. Greg.*

quando

quādo dixit. Peccatū, quod per pœnitentiam nō deletur, &c.

CONCLVSIO II.

Homo extra gratiam exiſtens, ſiue fidelis, ſiue infidelis ſit, poteſt aliquod bonum moraliter operari, rarò tamen, & maxima cum difficultate ſine ſpeciale Dei auxilio. Hæc concluſio fuit etiam ſuprà probata. Et denuò confirmatur: quia aliàs hominis natura non eſſet per peccatum vulnerata; ſed potius extincta. Propterea quòd nullum conatum, quamuis languidum, & imperfectum habere poſſet ad bonum.

CONCLVSIO III.

Nullum opus, per quod homo ad gratiam iuſtificantem, ſiue mediatè, ſiue immediatè conſequendam, tendit, & diſponitur, poteſt ſine ſpeciali Dei auxilio ſuis viribus efficere. Hęc concluſio colligitur expreſſè ex varijs locis ſacræ ſcripturæ. *Ioan.6.* Vt Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater meus traxerit eum. Et venire ſignificat omnē viam & progreſſum, quem facimus ad vitam conſequendam. Idem expreſſè declaratur. *2.Pet.2.* 2.Pet.2. vbi dicitur. Omnia nobis donata eſſe diuina virtute, *Rom.11.* quæ ad vitam, & pietatem pertinent. Et ad Rom. 11. Quis *1.Cor.4.* priùs dedit ei, &c. Et 1. ad Corinth. 4. Quid habes, quod non *Oſeæ.13.* accepiſti. Et Oſeæ. 13. Perditio tua ex te. Et confirmatur ratione: nam, ſi homo tale opus efficere poſſet, ſequeretur initium ſalutis eſſe ex nobis, & ex conſequenti gratiam non eſſe gratiam, quod eſt erroneum.

Diffic. Qui vendunt infidelibus ea, quibus ad ritum infidelitatis vtuntur, peccant ne mortaliter?

HAEc difficultas ſolet à doctoribus artic. citato S. Thom. tractari.

CONCLVSIO I.

Vendentes infidelibus, quæ ſolùm ad infidelitatem vtilia ſunt, mortaliter peccant. Et ratio eſt; quia talia ex natura ſua habent ordinem ad malum, atque ita illa vendentes malo infidelium cooperantur.

CONCLVSIO II.

Vendentes ea, quorum vſus ad bonum, & ad malum eſt communis ea intentione, vt infideles, quæ ad ſuum oportuna ſunt vſum, habeant, mortaliter peccant. Et ratio eſt; quia dantes inſtrumenta ad peccandum, peccatis peccantium cooperantur.

CONCLVSIO III.

Tendente verò talia ad bonum, & malum communia, neſcientes infideles illis vſuras ad ſuæ religionis cultũ, haud peccant. Et ratio eſt; quia ignorantia inuincibili excuſantur. Nam talis ignorantia eſt de re, quam fidelis ſcire nõ tenetur.

DVB. *Quid? Si vendens ſciat infideles illis rebus communibus ad ritus ſuæ infidelitatis eſſe vſuras, peccabit ne mortaliter.*

Summa Roſella verb. Iudæi partem affirmantem tenet. *Summa Roſell.*

CONCLVSIO.

Mortaliter haud peccat. Et ratio eſt; quia malus vſus nec directè, neque indirectè reſpectu videntis res indifferentes eſt voluntarius. Non directè; quia non ſequitur talis vſus ex voluntate vendentis, cùm vendat ex parte ſua ſine timore mali futuri. Nec indirectè; quia non tenetur vendens talem vſum vitare, quamuis poſſit non vendendo. Aliter enim oporteret ſemper vendentes circa illud, quod eſt ex rebus venditis futurum, ſolicitos eſſe; quod eſt nimis durum. Præſertim cùm vendantur res indifferentes, quæ ex natura ſua ad malum vſum non ordinantur. Atq; ita peſſimus vſus atq; inordinatio mala non venditori; ſed emptori aſcribitur. *Caiet. eſt.*

Quæſt. II. Vtrùm omne peccatum ſit voluntarium?

De hac quæſtione, qua ſecũda concluſio Magiſtri explicatur, iam ſupra in materia de peccato originali, & actuali, & veniali, diſſerimus. Vtrùm vt vno verbo quærenti de illa ſatisfacias, nota ſequentes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Peccatum originale, vt loco citato explicauimus, quãdam voluntarij rationem habet. Et ratio eſt: quia, Adam peccante, omnes in illo peccauimus: dum, vt D. Auguſt. ait, omnes eramus ille homo, & voluntas eius aliquo modo noſtra fuit: quia in eo extitimus, tanquàm in radice; cui ab initio ſuæ creationis implantata fuit gratia, & virtutum omnium addimenta, ad totius humani generis diſpoſitionem pertinẽtia.

D. Aug. lib. 2. de peccat. mer. & remiſs. cap. 32.

Secunda Propoſitio.

Nullum eſt omninò peccatum actuale, tam mortale, quã veniale, quod non ſit voluntarium. Hæc eſt D. Auguſt. qui loco citato aſſerit, ſine voluntate nullum propriæ vitæ poſſe eſſe peccatum. Quod verò magiſt. ex D. Auguſt. aſſerit, nuſquàm niſi in voluntate peccatum eſſe, nõ ſignificat intra ſolius voluntatis limites, tanquàm cancellos, peccatum omne coerceri: ſed omnem peccati radicem, & primariam cauſam eſſe voluntatem: à qua quidem ad alias animæ vires, & externas operationes poteſt peccatum deriuari.

D. Aug.

Magiſt. Sent. Diſt. XLII.

IN hac diſtinctione Magiſt. ponit aliquot quæſtiones. Prima eſt. Vtrùm voluntas mala, & actus malus ſit vnum, vel duo peccata? Secunda. Vtrùm maneat peccatum in homine, tranſeunte actu interiori, & exteriori? Deinde ponit varias peccati diuiſiones, quæ ſupra in tractatu de peccatis fuerunt à nobis expoſitæ.

Quæſt. I. Vtrùm actus interior, & exterior ſint duo peccata?

Alen. Alex. p. 2. q. 96. m. 5. art. 3. S. Tho. 1. 2. q. 20. art. 1. 3. Bona. & Ricar. & Durã. hac diſt. q. 1.

INtellige quæſtionẽ hanc de interno conſenſu, & exterioris operis exequutione, quatenus hæc duo cõiuncta ſunt, & ex priori poſterius emanat. Nam, ſi voluntatis conſenſum

ſuum ſeorſum contempleris, iam dubium non eſt, quin peccatum in ſola voluntate conſiſtens diſtinctum ſit ab actu externo, quod poſtea opere perpetratur, cùm ſit alius, atquè alius in rem malam conſenſus.

Sunt autem duæ extremæ ſententiæ. Prima Greg. Ariminn. & Gabriel. affirmantium, eſſe duo peccata. Secunda, & contraria eſt Magiſtri hac diſt. & D. Bona. & Durant. & S. Thom. art. 1. vbi ſuprà. *Greg. Arim. q. vlt. 2. Gabriel. q. unica hac d.*

CONCLVSIO.

Non ſunt duo peccata, ſed vnum. Et ratio eſt: quia vbi eſt vnum propter aliud, ibi eſt tantùm vnum, vt Ariſt. docet: & actus exterior, vt ex ſupra dictis conſtat, propter actum interiorem bonus, vel malus cenſetur. Tùm etiam: quia actus interior, & exterior illi coniunctus, eodem præcepto prohibentur: vt in his præceptis, non occides, non adulterabis. Nequè enim actus exterior prohibetur, niſi quia voluntarius. Tandem quia nullus vnquàm, qui occidit aliquem, confeſſus eſt, ſe, voluiſſe occidere hominem: ſed tantùm occidiſſe. *Ariſt. 2. Topic. c. 2.* Append. 1.

Hinc, in vtroquè vna eademquè erit malitia, etiam numero, vnaquè formalis ratio peccati, cùm vnus actus, non niſi per alium malus ſit. Quemadmodum eadem numero eſt ſanitas, qua animal ſanum eſſe cognoſcitur, & qua vrina ſana appellatur. Append. 2.

Hinc, quando coniuncti actus interior, & exterior conſiderantur, vno tantùm præcepto prohibentur: vt nō occides, non mæchaberis, vbi nunquàm non conſenſus interior voluntatis in ipſum opus includitur: eò quòd, vt diximus, exterior operatio nullam habet peccati rationem, niſi quatenus à voluntate deliberata egreditur. Quando verò actus iſti adinuicem ſeparantur, diuerſis præceptis prohibentur. Et ne crederemus concupiſcentiam rei illicitæ non aliter eſſe peccatum, quàm ſi opere externo: quod concupiſcimus, exequamur, abſolutè dictum eſt, nōn concupiſces. Quem quidem errorem Matth. 5. Chriſtus condemnauit dicens. Qui viderit mulierem, ad concupiſcendam eam, iam mæchatus eſt in corde ſuo.

Difficult. Actus exterior auget ne interioris actus malitiam?

Sco. quodlib. 18. S.Tho. art. 4. vbi. §. Duran. q. 1. & 2. Greg. Arim. Gabr. Scoti eſt. D. Aug. 13. de Trinit. c. 5.

SOLVS Scotus tenet affirmantem partem S. Thom. Gregor. Arimin. quæſt. vltim. Duran. Gabriel. q. vnica, & alij negant. Et cùm vtraque opinio ſit admodum probabilis, decreui vtrãq; vna, atq; altera ratione confirmatam tibi ob oculos proponere: tu verò elige, quam malueris: quamcunquè enim aggrediaris viam, tutiſſimus ibis.

CONCLVSIO I.

Actus exterior malitiam actus interioris auget. Et probatur primò autoritate D. Auguſt. dicentis. Miſer efficitur homo mala voluntate: ſed miſereor poteſtate, qua malum deſiderium adimplet. Et ratione confirmatur: quia occidere clericum peius eſt, quàm velle occidere. Quoniam qui occidit eſt excommunicatus, & efficitur irregularis: qui verò ſolum vult occidere, neq; excommunicationem, neque irregularitatem incurrit. Tum etiam quia hominem occidens, infert irreparabile damnum: volens autem efficaciter occidere, & non occidens, nec damnum, nec iniuriam proximo infert. Quare minus peccat volens occidere, quàm occidens, & ex conſequenti actus exterior interioris actus malitiam augebit.

CONCLVSIO II.

S. Thom. & aliorum eſt. D. Chryſoſt. B. Aug. Matth. 7. S. Bernar. B. Greg. Ricard. de S. Victo.

Actus exterior interioris actus malitiam minimè auget. Autores huius opinionis in eius confirmationem adducunt D. Chryſoſtom. homil. 26. in Matthæ. vbi ſcribit. Sola voluntas remuneratur pro bono, aut condemnatur pro malo: opera verò exteriora ſunt ſigna huius voluntatis. Citant etiam B. Auguſt. lib. 1. de lib. arbitrio cap. 3. Et in epiſt. 49. q. 4. in locum Matth. 7. in quacunquè menſura menſi fueritis, &c. Et S. Bernard. epiſtol. 77. & B. Gregor. homilia. 5. ſuper Euangelia. Et Ricard. de S. Victore lib. 2. de ſacrament. 4. part. cap. 6. qui omnes docent voluntatem pro facto reputari, quando non datur facultas, vel neceſſitas excludit factum. Et ratione confirmatur: quia vbi non eſt noua liber-

tas, nouum meritum, vel demeritum non reperitur, & in actu exteriori non eſt noua libertas: propterea quòd actus exterior neceſſariò ex voluntate efficaci ſequitur: ita vt membra exteriora voluntati ad nutum obediant, & reſiſtere non valeant. Sed de ijs latius in lib. controuerſiarum.

Quæſt. I I. Vtrùm, tranſeunte peccato, remaneat reatus?

Alex. Alen. p.4.q.17.m. 2.§.1. Duran. hac diſt.q.3. Scot.in.4. d. 14.q.1. S.Tho.1.2.q. 86.art.1. Nota.1. Flores.4.q.1. de pœnitĕtia art.3.diffi.3. 2.Nota.

Reatus de ſententia Scoti eſt obligatio ad pœnam, nihilquè reale ponit in peccatore: ſed eſt relatio rationis duntaxat, quatenus eſt obiectum intellectus diuini, vel diuinæ voluntatis illum ad pœnam correſpondentem ordinantis. Vocatur etiam macula: quia animæ diſconueniens eſt. Appellatur quoquè offenſa, quatenus diuinam voluntatem punire reſpicit. Tranſit autem actus: quia non ſemper quis fornicatur, aut furatur. Tranſit peccatum duobus modis, vel per ſolam actus ceſſationem, vel per eius remiſſionem.

CONCLVSIO I.

Tranſeunte peccato per ſolam actus ceſſationem, remanet reatus. Et ratio à ſimili eſt; quia, vt ſe habet actus virtutis ad præmium: ita & actus peccati ad pœnam: quare ſicut, tranſeunte actu virtutis, præmium gloriæ remanet: ita, tranſeunte peccati actu, remanebit pœnæ reatus. Quæ quidem pœna, ſi peccatum fuerit mortale erit æterna, ſi veniale temporalis.

CONCLVSIO II.

Tranſeunte peccato per remiſſionem, ſi remiſſio fuerit totalis, nullus omninò reatus remanebit: ſi verò nõ fuerit totalis remiſſio, aliquis remanebit reatus. Primæ partis ratio eſt, quia peccatũ omninò remitti, nihil aliud eſt, quàm ipſum ad nullam pœnam imputari. Et, vt ex ſupradictis conſtat, & ex ijs, quæ in floribus. 4. de contritione traduntur, tanta poteſt eſſe contritio: vt omninò omnis pœna deleatur: vt exẽplo latronis ſancti conſtat, cuius anima ſtatim egreſſa è corpore fuit cũ Chr̃o in paradiſo. Secundæ partis cõcluſionis ratio eſt:

quia quando non eſt totalis remiſſio, remittitur peccatum quò ad debitum pœnæ æternæ, fitquè in temporalem pœnam commutatio. Dicitur tamen ſimpliciter remiſſum quò ad culpam, licet non totaliter quò ad pœnam: quia omnis pœna temporalis ad æternam comparata, pœna ſecundum quid eſt.

Alex. Alex. q. 156. & p. 4. q. 12. art. 1. §. 1. ad argum. S. Tho. 2. 2. q. 14. D. Bona. Ricard. Duran. Scot. & alij hac diſt.

Magiſter Sent. Diſt. XLIII.

MAgiſter in hac diſtinct. in ſpeciali de peccato in Spiritum ſanctum verba facit, cuius ſententia ſequentibus concluſionibus comprehenditur. Prima concluſio, peccatum in Spiritum ſanctum eſt omni peccato grauius, quod nequè in præſenti ſæculo, nequè in futuro remittitur. Secunda concluſio, peccatum in Spiritum ſanctum variè dicitur irremiſſibile eſſe. Tertia concluſio, peccato ex malitia obſtinationis, deſperationis, impœnitentiæ, & fraternæ oppugnationis gratiæ non ſolùm in Spiritum ſanctum: verùm etiam in Patrem, & Filium peccatur,

Quæſtio vnica. De peccato in Spiritum ſanctum.

De conſecr. d. 4. c. hi vero.

PRæter doctores in margine citatos, lege etiam ius canonicum, in quo multa de hac quæſt. ſparſim tractatur. vbi docetur varijs modis aliquem peccare in Spiritum ſanctum.

Primò, qui ex propoſito bonum deſerit, & malum vſquè ad mortem facit. De pœnitent. diſtinct. 1. §. Deus quis ſimilis, & diſt. 4. cap. inter hæc.

Secundò, peccatur in Spiritum ſanctum, cùm quis obſtinatur, & dicit, omnia mala impunita, & bona non remuneranda. De pœnit. diſtinct. 3. c. adhuc in fin.

Tertiò, qui penitus deſperat: vt Cain, qui dixit maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. De pœnit. diſtin. 1. ca. voluiſſent. §. ex his.

Matth. 12.

Quartò, cùm quis veritatem cognitã impugnat: vt illi, qui

Chriſtum

Chriſtum in Beelzebub eiicere dæmonia dixerunt. 1. q. 1. ca. ecs, qui.

Quintò, quicunq; quomodocunq; mortaliter peccat nam ex hoc Spiritum ſanctum à ſe fugat. De pœn. d. 3. c. inter hæc.

Sextò, qui ſcienter in quocunq; mortali peccato perſeuerat. De pœnit. diſt. 3. ante finem.

Septimò, quicunque in peccato exiſtés, habet propoſitum nunquàm pœnitendi. De pœnit. diſt. 1. c. poteſt fieri.

Hanc, q. inuenies explicatam in floribus. 4. q. 1. de pœnit. art. 3. & lege Vegam ibi citatum. De ſpeciebus verò peccati in Spiritum ſanctum in libello florum virtutum, & vitiorum in particulari erit ſermo.

Magiſt. Sent. Diſt. XLIIII.

HAc die. vj. Nouembris anni M. D. LXXXV. (gloria ſit Patri, & Filio, & Spiritui ſancto) aggredimur hanc vltimam Magiſtri diſtinctionem cuius ſententia tribus concluſionibus poteſt explicari, quarum prima eſt. Poteſtas benè, vel malè operandi à Deo eſt. Secunda, licet poteſtati benè adminiſtranti parendum ſit; viriliter tamen eius abuſui eſt reſiſtendum. Tertia, quando inferior poteſtas contra ſuperiorem præcipit, eſt contemnenda, & ſuperior audienda.

Quæſt. I. Vtrùm potentia peccandi ſit à Deo?

CIrca hanc quæſtionem quidam adhibendã eſſe diſtinctionem exiſtimát, niſi ad ſubſtantiam operationis, qua peccatum admittitur peccandi poteſtas referatur, ideſt, vno verbo. Si peccatum pro materiali ſumatur, tunc à Deo eam eſſe fatentur, eò quòd ſubſtantia actus peccati à Deo ſit: ſi autem ad obliquitatis defectum referatur, cuius comparatione propriè dicitur peccandi poteſtas, vel meliùs peccandi infirmitas, tunc negant illam à Deo eſſe. Verùm tamen Magiſter, nulla huius diſtinctionis facta mentione, abſolutè poteſtatem peccandi à Deo eſſe tradit, non per ſubminiſtrationem poſitiuæ virtutis: ſed per negationem perfectionis, quæ ſic in bono confirmaret hominem: vt nullis peccandi occaſionibus ſuccumbere poſſet.

Alex. Alen. 1. p. q. 2. m. 2. S. Tho. 1. p. q. 79. S. Bona. q. 5. & Duran. q. 1. & Scot. q. 1. Gabriel q. vnica, & alij hac diſt.

CONCLVSIO.

Peccandi poteſtas eſt à Deo rationali creaturæ conceſſa. Et ratio eſt: quia ſi à Deo non eſſet, laude, & honore digna nō cenſeretur. Laudatur enim & commendatur vir iuſtus. Eccleſi. 31. Qui potuit tranſgredi, & non, &c. Tum etiam quia voluntas ineſt nobis à Deo, & eadem eſt, qua, & rectè viuitur, & peccatur. Idem apertiſſimè docet D. Hieronym. in epiſtola ad Demetriadem virginem. Qui enim varios, & diſtinctos rerum ordines ad mundi ornatum inſtituit, hominē lege creationis talem eſſe voluit, qui peccare, & non peccare poſſet. Nec quia peccare malum eſt: ideò peccandi poteſtas mala eſt. Neque iſta peccandi infirmitas hominem malum reddit; propterea, quòd nihil eorum, quæ ei iuxta naturæ ſuæ conditionem pro tempore præſentis vitæ ineſſe debent, adimit.

Eccl. 31. *D. Aug.* *D. Hiero.*

Appen. 1. Hinc; quia defectus quidam eſt, non ſequitur illam non eſſe à Deo. Nam Deus eſt etiam nobis multorum aliorum defectuum autor, dum virtutem aufert, aut nō ſubminiſtrat, quæ defectum excludere poſſent. Quo quidem modo eſt nobis mortis autor, dum id aufert, vnde mortem euadere poſſemus. Similiter ad imperfectionem pertinet, quòd lapides nec viuunt, nec ſentiunt: hanc tamen à Deo eſſe dubitat nemo. Hæc tamen ſunt quadam etiam ratione perfecta: quoniam id habent, quod ex conditionis inſtitutione habere debent. Et ſuo loco conſtituta non parum ad mundi ornatum conferunt, dum in rebus conditis, tam varij, atque diſtincti ordines cernuntur, & gradus etiam, per quos ad Deum conditorem omnium conſcendimus.

Appen. 2. *D. Anſel.* *D. Aug.* *Scot. vbi. ſ.* Hinc, D. Anſelmi autoritas: quia dicit poſſe peccare non eſſe libertatē, neq; libertatis partem, & D. Auguſt. & aliorum dicentium, poſſe peccare non dicere potentiam, neq; eſſe poſſe: ſed deficere, eſt intelligenda de abuſu voluntatis, & potentiæ. Qui quidem abuſus eſt peccatum pro formali, & non eſt à Deo. Dicit enim Scot. vbi ſup. libertatē eſſe perfectionem ſimpliciter, & cōuenire Deo, & ſecundū hoc non conuenire illi poſſe peccare. Verùm quia in nobis eſt cum limitatione, ratione huius conuenit libertati poſſe peccare.

Quæſt.

Quæſt. II. Vtrùm omnis ſuperiorum poteſtas ſit à Deo?

Alex. Alen. ſup. m. 3. S. Tho. 1 p. q. 96. art. 3. & 4. & 2. 2. q. 10. art. 10. D. Bona. art. 2. & 3. Duran. q. 2. 3. 4. & 5. Ricar. & alij hac diſt. 11. q. 3. c. qui reſiſtit. Ad Rom. 13. 11. q. 2. c. nemo contemnat. 1. Pet. 2. Prou. c. 8.

CONCLVSIO.

OMNIS ſuperiorum poteſtas, tam ſæcularium, quàm eccleſiaſticorum à Deo eſt. Hanc concluſionem clariſſimè pagina ſacra edocet. Nam B. Paul. nihil manifeſtiùs tradit. Omnis, inquir, poteſtas, non niſi à Deo eſt, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Et B. Petrus apoſtolorum princeps ità ait, Subiecti eſtote omni humanę creaturæ propter Deum, ſiue regi, quaſi pręcellenti, &c. & poſtea; ſerui ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis, & modeſtis: ſed etiam diſcolis. Prouerb. 8. Per me reges regnant, &c.

Hinc, omnis poteſtas, non, niſi à Deo, vel iubente, vel ſinente, eſt: vt habetur. 23. q. 1. cap. quid culpatur in bello.

Prima diffic. Vtrùm poteſtas, & prælatio malorum ſit à Deo?

CONCLVSIO.

ABuſus, qui in acquirenda poteſtate, & in modo abutendi illa reperitur, non eſt à Deo ſimpliciter; ſed permiſſiuè: quia Deus non vult hoc prohibere. Probatur primò. Oſeæ. 8. Ipſi regnauerunt: ſed non ex me. Si verò populi peccata contemplemur, Deus aliquando in vindictam, impios, indignoſque conſtituit principes. Oſeæ. 13. Dabo eis regem in furore meo. Et alibi facit regnare hypocritam propter peccata populorum. Et habetur concluſio cap. quid culpatur. 23. quæſt. 1. & 6. quæſt. 1. cap. ex merito, & 8. quæſt. 1. cap. audacter.

Doct. vbi ſ. Oſeæ. 8. Oſeæ. 13. Iob. 34.

Hinc, ex his locis, & alijs ſimilibus ſacræ ſcripturæ colligitur, non ſolùm ſtudioſos, & timoratos: ſed etiam impios, & tyrannos prælatos à Deo eſſe. Hinc legimus à Deo poteſtatem Pilato eſſe datam.

Append. Ioan. 19.

Alex. Alen. vbi ſ.
Duran. q. 3.
S. Bona. q. 1. art. 3.
S. Tho. 2. 2. q. 104. artic. 2.
Ad. Rom. 13.
1. Pet. 2.
8. diſt. c. quæ contra. & 12. q. 3. c. nō ſemper, & 8. ſeq. & 15. q. 6. c. nos, & ſeq.

Secunda diffic. Vtrùm Chriſtiani principibus ſæcularibus obedire teneantur?

CONCLVSIO.

CHriſtiani principibus ſæcularibus, tam fidelibus, quàm infidelibus in ijs, quæ non ſunt contra Deum, & animam ſuam, non ſolùm propter iram; verùm etiam propter conſcientiam, obedire tenentur. Probatur ad Roma. 13. Nam qui poteſtati reſiſtit, &c. ad Tit. 3. admonet, &c. & 1. Pet. 2. Serui ſubditi eſtote, &c. etiam diſcolis. Notanter dicitur in ijs, quæ non ſunt contra, &c. Tunc enim contemnendi ſunt, & mors potiùs ſubeunda, quàm illis parēdum eſt. Nam quando præcipitur, quod non licet, ibi poteſtas eſt contemnenda; vt habetur. 11. q. 3. c. qui reſiſtit; niſi fortè per accidens, propter vitandum ſcandalum: vel periculum. Tunc enim etſi iniuſta præcipiant, eſt illis obediendum.

Alex. Alen. 2. p. q. 92. m. 1.
S. Tho. in 1. p. q. 96.
D. Bona. art. 2. q. 2. & alij vbi ſup.
D. Auguſt. Gen. 3.
D. Aug. 19. de ciuit. Dei cap. 15.

Tertia diffic. Vtrùm in ſtatu innocentiæ, Adam non peccante, fuiſſet poteſtas dominandi, ſiue prælatio?

EX D. Auguſt. ſuper Gen. ad lit. 11. cap. 37. ſuper locum ſub viri poteſtate eris, colligitur, duplicem eſſe ſeruitutem, vnam libertatis, ſiue dilectionis, alteram verò contradictionis, ſiue violentiæ.

CONCLVSIO.

Si Adam ſtetiſſet vniuerſis ab eo deſcendentibus, ſcilicet, alter alteri ſucceſſiuè dominatus fuiſſet: at nō dominio contradictionis, & violentiæ, ſiue deſpotico, vt modò propter peccatum; ſed dominio libertatis, & dilectionis, ſiue politico ciuili ſcilicet, libero. Primæ partis concluſionis, ſcilicet, quòd non dominio violentiæ, &c. ratio eſt: quia huiuſmodi ſeruitutis cauſa eſt peccatum. Vnde B. Auguſt. nullus natura, in qua Deus prius hominem condidit, ſeruus eſt hominis, aut peccati; verùm etiam pœnalis ſeruitus ea lege ornatur, quæ naturalem conſeruari iubet, perturbari vetat. Quia, ſi contra

tra eam legem non eſſet factum, nihil eſſet pœnali ſeruitu-te coercendum. Ecce quomodo D.Auguſt. hanc ſeruitutem vocat pœnalem ad differentiam illius, quæ eſt amoris, & libertatis. Idem quoquè docuit B.Gregor. dicens. Summus locus benè regitur, cùm is, qui præſidet, vitiis, quàm fratribus, potiùs dominatur. Cunctos quippe natura æquales genuit: vt autem alij ad regendum alijs committantur, non eos natura, ſed culpa poſtpoſuit. Quibus verbis non ſolùm poteſtatem agnoſcit: verùm eius originem tradit. Tandem quia ſeruitus dominij deſpotici eſt cum triſtitia, & eſt talis dominatio in propriam domini vtilitatem proſpicere: charitas verò illius ſtatus nullo modo, quæ ſua eſſent, quærere paſſa fuiſſet. Secundæ verò partis (nempe, dominio libertatis, &c.) concluſionis, ratio eſt: quia tunc vnus homo fuiſſet alio in bonitate, & ſcientia ſuperior atquè ita pater filio, & vir vxori præſideret, dirigendo eos in propriam ipſorũ vtilitatem. Et inferiores tunc ſuperioribus inſeruiſſent. Tunc enim filij officio ſi fuiſſent in exhibitione honoris, & reuerentiæ, & in obſequijs corporalibus præſtandis: vt ſi vellent comedere in allatione fructuum, & in alijs id genus obſequijs. Lege in 2.p. florum.4.in quæſt. de dominio, & in 2.p.huius lib. de præſidentia angelorum.

B. Greg. lib. 26. moral. c. 19.

Quarta diffic. Vtrùm ſubditi ſuis prælatis obedire teneantur?

Alex. Alen. 3.p.q.33. m. 4.art.4.& 5.

CONCLVSIO.

TENENTVR illis obedire. Legitur enim Luc. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Et.1. Theſſalon. cap. 4. ſcitis, quæ præcepta dederim vobis per dominum Ieſum, qui hæc ſpernit, non hominem: ſed Deum ſpernit. 12.diſtinct. cap. non docet, & cap. ſequent. & 93. diſtinct. cap. nos, &. 11. quæſt. 2. cap. nemo contemnat.

Luc. 10. 1. Theſſalon. c. 4.

S.Tho.2.2.q.104.art.5. D.Bona.q.vltima. Duran.q.4. & alij vbi.ſ. & Cordubenſis in expoſitione regulæ cap.10.q.2. & ſummiſtæ verbo religioſus. 93.diſt.c.ſi inimicus. 8.diſt.c.quæ cõtra & 12.q.3.c.nõ ſemper, & octo ſeq. & 15.q.6.c.nos, & c.ſeq. & 11.q.3.c.ſi epiſcopus forte, & c.qui reſiſtit. Doct.vbi ſ. & capita iuris citata.

Quinta diffic. Vtrùm ſubditi in omnibus ſuis prælatis obedire teneantur?

OBedientia, vel conſideratur ſecundum ſuam perfectionem, vel ſecundum neceſſitatis obligationem.

Prima Propoſitio.

Obedientia primo modo ſumpta, ſubditos ſuis prælatis in omnibus obedire docet. Et ratio eſt; quia obedientia perfecta finem neſcit, nec præcipientis mandatum expectat: quin potiùs amore Chriſti obedientis vſq; ad mortẽ crucis promptiſſimum ſe omnibus exhibet, & voluntatis conſcius antevertit prælati mandaturi præceptum: quæ prompta, & ſimplex obedientia nominatur.

Secunda Propoſitio.

Obedientia ſecundo modo accepta: ſubditi in his tantùm ſuis prælatis, quæ animæ, & regulæ ſuæ contraria non ſunt, obedire tenentur. Ratio eſt; quia non ampliùs prælatis ſuis obſecundare obligantur, niſi in his, quæ Deo obſeruare promiſſerunt, & cùm votum non ad plura ſe extendat, quàm voventis intentio, & voventis intentio numquàm fuerit, quæ ſunt contra animam, & regulam ſuam promittere, in his nullatenus tenebitur obedire. Quare non ſimpliciter in omnibus: ſed in his tantùm, &c. vt in concluſione habetur.

DVB. I. Cur ergo non ſimpliciter ſicut, in voto caſtitatis, & paupertatis, obedire tenentur?

REſpondeo. Quia quamuis in omni religione perfecta quantum ad opus carnis, & quantum ad opus proprietatis, vel in ſpeciali, vel in communi renunciatio ſimpliciter contineatur: non tamen ita, quæ præcipi poſſunt, præcipiuntur. Et ideò non ita ab obſequendum in omnibus,

ſicut ad abrenunciandum in omnibus ſubditi arctantur. Et ratio eſt; quia obligari paupertati eſt poſſibile alicui, atq; etiã non difficile, præſertim vbi poſſeſſio cõmunitati ſuffragatur, ſed in omnibus obtemperare, & obedire non ſolum non eſt facile: verùm etiam aliquando eſt impoſſibile. Quamobrem, oportet: vt fines promiſſioni obedientiæ cõſtituantur, qui nõ ſimiliter promiſſioni paupertatis, vel caſtitatis ponuntur.

Hinc, in regula B. patris mei Franciſci, eius regulæ profeſſoribus ſimpliciter præcipitur: vt nihil omnino proprij ſuper terram habeant; ſimpliciterquè etiam perpetuò continere non ſolùm ab actu; verùm etiam à ſuſpecto conſortio, & conſilio mulierum, mandatur. Minimè tamen præcipitur ſimpliciter ſuis prælatis in omnibus obedire: ſed in omnibus, quæ promiſſerunt domino obſeruare, & non ſunt contraria animæ, & regulæ ſuæ. Append. 1.

Hinc, votum obedientiæ aufert quidem voluntatis propriæ dominium: ita vt in his obediat, quæ in regula expreſſa continentur. Append. 2.

DVB. II. *Quid dicitur eſſe contra animam, & contra regulam?*

RESPONDEO. Contra animam eſt non ſolùm mortale peccatum: ſed etiam quod de propinquo inducit in talis peccati periculum: vt ſi aliquid contra honeſtatem, vel ſcandalum, &c. præciperetur. Contra regulam autem eſt non ſolùm, quod eſt contra regulæ præcepta: verùm etiam contra ordinis ſtatuta, ad regulæ puritatem ſeruandam ſpectantia. Illuſtro rem hanc exemplo: vt ſi fratri meo Franciſco præciperetur ire ad colligendas pecunias, contra regulam, & mores ordinis, declarationumquè, ac ſtatutorum: vel ſi præciperetur, vt negotiis ſæcularibus ſe immiſceret; non teneretur obedire. Et prælatus imprudens hæc, & ſimilia per obedientiam, vel in virtutè Spiritus ſancti, vel ſub excommunicationis pœna, præcipiens, mortaliter peccat. Debetq; ſubditus in animum ſuum

D. Bernard. in lib. de præcep. & diſpē.

inducere cum B. Bernardo, ſatius eſſe Deo, quàm hominibus obedire. Verùm enim verò, ſi idem prælatus alicui præciperet, vt ſexta feria ieiunium ſolueret, calceos indueret, equitaret, &c. quoniam cognitam habet fratris infirmitatem, ſubditus tunc conſultiùs acquieſcere deberet. Quia credendum eſt, prælatum tunc, cauſa rationabili interueniente, diſpenſare. In dubijs enim ſemper eſt obediendum. 23. quæſt. 1. ca. quid culpatur ante finem.

Durand. q. vltima huius diſt.

DVB. III. *Tenentur ne religioſi magis ſuis ſuperioribus, quàm epiſcopo obedire?*

CONCLVSIO.

TEnentur in iis, quæ ad regulam pertinent, magis ſuis ſuperioribus, quàm epiſcopis obedire. Definita eſt cap. ab bates. 9. quæſt. 3. & cap. conquæſtus, & c. quam ſit. §. nullus. 18. quæſt. 2. Quemadmodum clericus magis ſuo epiſcopo, quàm archiepiſcopo obedire tenetur.

Hinc, confutantur varij diuerſorum hæreticorum errores, qui timentes ne vel propter ſua ſcelera, & venenoſas doctrinas à prælatis eccleſiæ iuxta poteſtatem à Deo illis collatam punirentur, ad hoc aſylum confugerunt: vt eorum plures negauerint obedientiam eſſe prælatis eccleſiæ præſtandam. Et huius erroris ſceleratiſſimi Valdenſes inuentores fuerunt, qui omnem eccleſiæ poteſtatem, & ordinem tollere volebant, dicentes, non eſſe Romano pontifici, aut alijs eccleſiæ prælatis obediendum. Eundem errorem docuerunt pſeudo apoſtoli Vuiclephitæ, Huſſitæ. Et nunc Lutherani aſſerunt, non eſſe prælatis eccleſiæ obediendum, niſi in illis ſolùm, quæ in Sacra ſcriptura ſunt apertiſſimè tradita. Begardi quoquè, & Beguinæ dixerunt eos, qui ad perfectionis ſtatum peruenerint; non eſſe alicui humanæ creaturæ ſubiectos. Fueruntquè condemnati errores iſti in concilio Vienen. Et refertur in Clementin. ad noſtrum de hæreticis. Et in concilio Conſtantienſi, ſeſſion. 8. & 15. & præter autoritates ſupra citatas. Lege Caſtrum verbo eccleſia hæreſi. 3. vbi varia Sacræ ſcripturæ loca citat,

Caſtro.

& Roffenſem artic. 17. in opere contra captiuitatem Babylonicam, Clichthouæum in ſuo Antiluthero parte prima. *Roffenſis* *Clichth.*

Hactenus de floribus ſecundi libri ſententiarum ad honorem, laudem, & gloriam ſanctiſſimæ Trinitatis, indiuiduæquè vnitatis, & humanitatis ſanctiſſimæ D.N. Ieſu Chriſti, & conceptionis immaculatæ Virginis Deiparæ, & beatorum Ioſephi, & Franciſci, & beatorum ſpirituum ordinum, ſanctorumq; omnium.

Quæ in prima, & ſecunda huius libri parte continentur ſacroſanctæ matris Eccleſiæ Romanæ iudicio, & cenſuræ omninò ſubijciuntur.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX
QVAESTIONVM,
ARTICVLORVM, DIFFICVLTATVM,
& dubiorum, quæ in hac ſecunda parte Florum ſecundi libri ſententiarum declarantur.

Diſt. XXIIII. Et XXV.

Quæſtio vnica. De libero arbitrio. 3

Artic. I. De his, quæ ad eſſentiam liberi arbitrij pertinẽt? ibidem.

Prima diffi. An ſit liberum arbitrium? 4
Secunda diffi. Nomẽ lib. arbit. quid ſignificat? 6
Dub. I. Reperitur ne hoc nomen lib. arbitrium in Sacra ſcriptura. 7
Dub. II. Cur duplici nomine liberũ arbitrium nuncupatur? ibid.
Dub. III. Cur non dicitur liberum iudicium? ibid.
Dub. IIII. An peruenerint philoſophi ad liberi arbitrij cognitionem? 8
Tertia dif. Quid nam eſt liberum arbitrium? 8
Quarta diffic. Eſt ne liberum arbitrium potentia appetitiua? an cognitiua? 10
Quinta dif. Eſt ne liberũ arbitrium idem, quod voluntas? 11
Sexta dif. Quæ eſt præciſa ratio, & cauſa libertatis, & indeterminationis in voluntate? 12
Septima diffi. Vtrùm voluntas, ſiue liberum arbitrium ab aliqua creatura poſſit cogi, ſiue compelli? 14
Octaua diffi. Vtrùm voluntas poſſit ab ipſo Deo immutari? 16

Art. II. De ſubiecto liberi arbitrij. 17

Prima dif. Vtrùm liberũ arbitrium conueniat creatori? 18
Secunda diffi. Conuenit ne ſoli creaturæ rationali liberum arbitrium? 19
Tertia dif. Vtrùm in angelis ſit liberum arbitrium? 20

Quarta

Quarta diffic. Vtrum liberum arbitrium in omni ſtatu innocentiæ, ſcilicet, culpæ, & gratiæ, commune fuerit homini? ibidem.
Quinta diffic. Vtrum liberum arbitrium in Chriſto homine, ſicut in cæteris hominibus fuerit? 21
Sexta diffi. Vtrùm lib. arb. æquè ſit in omnibus, in quibus reperitur. ibidem.
Artic. III. De vſu, & poteſtate lib. arb. 22
Prima diffi. Vtrùm homo habeat liberi arb. vſum. 25
Secunda diffi. Vtrùm actus lib. arb. ſit contingentium tantùm, vel etiam neceſſariorum? 26
Tertia diffi. Vtrùm lib. arb. ſit reſpectu actuum interiorum tantùm? an etiam reſpectu exteriorũ? ibi.
Quarta diffi. Quis nã eſt proprius, & principalis lib. arb. vſus? ibid.
Quinta diffi. Vtrùm lib. arbitrium, ſecundum quod liberum, poſſit in malum? 27
Sexta diffi. An lib. arb. deperdi, vel minui poſſit in illis, in quibus eſt? 28.
Septima dif. Vtrùm ſit in nobis vſus liberi arbitrij ad actiones meritorias eliciendas? 29

FLORES

Tractatus de gratia. 34
Quæſtio prima De gratia. ibid.
Prima diffi. An ſit gratia? Etſi eſt, an ſit ad ſalutem neceſſaria? 35
Secunda diffi. Quid nomen gratiæ ſignificat? 36
Tertia dif. De diuiſione gratiæ. 39
Quarta dif. Gratia eſt ne aliqua entitas poſitiua in anima? 41
Quinta diffi. Eſt ne gratia qualitas abſoluta? an relatio realis? 43
Sexta dif. Vtrũ gratia ſit virtus? 46
Septima diffic. Quæ nam eſt gratiæ definitio? 49
Art. II. De ſubiecto gratiæ. 52
Prima diffi. Vtrùm paruuli ſint gratiæ ſuſceptibiles? ibid.
Secunda diffi. Vtrùm adulti dormiẽtes, alienati à mente, ſiue furioſi, & dementes gratiam ſuſcipere valeant? ibid.
Tertia diffi. Eſt ne maior gratia in vno ſubiecto, quã in alio? 53
Quarta dif. Intenditur ne, & remittitur gratia magis in vno, quàm in alio? ibid.
Quinta diffi. Vtrùm gratia ſubijciatur, ſiue recipiatur in eſſentia animæ? an in potentia, ſcilicet, in voluntate? 58

Quæ-

Quæſt.II.De diuiſionibus gratiæ. 59
Prima diffi. Vtrùm rectè gratia in operantem, & cooperantem diuidatur? ibidem
Secunda dif. De diuiſione gratiæ in præuenientem, & ſubſequētē. 60
Dub. I. Quomodo gratia excitans, & adiuuans diſtinguntur? 62
Dub. II. Quid nam eſt gratia ſubſequens? 63
Tertia diffic. De diuiſione gratiæ, in gratiam gratum facientem, & gratis datam? ibid.
Quæſt.III.De cauſa gratiæ: 64
Prima dif. An ſolus Deus ſit cauſa efficiens gratiæ? 65
Secunda diffi. Vtrùm ex parte hominis requiratur aliqua diſpoſitio, ſiue præparatio ad gratiā? 66
Tertia dif. Vtrùm facienti, quod in ſe eſt, ſtatim detur gratia? 67

Quæſt.IIII. Vtrùm homo poſſit certò ſcire, ſe habere gratiam. 68
Prima dif. Poteſt ne aliquis habere ſuæ fidei certitudinem? 74
Secunda diffi. Vtrùm poſſit aliquis certitudinem fidei, aut moralem ſuæ ſpei habere? 75

Diſtinct. XXVII.
Quæſt.vnica. De effectib⁹ gratiæ. 80
Artic. I. De iuſtificatione. ibidem
Prima diffi. An iuſtificatio ſit? 81
Secunda dif. Quid nomen iuſtificationis ſignificat? ibid.
Tertia dif. Iuſtitia, à qua iuſtificationis nomen deducitur, quid ſignificat? 83
Quarta dif. Quidnam eſt iuſtificatio? 84
Quinta dif. Vtrùm in iuſtificatione impij omnino peccata omnia auferantur, & radicit⁹ euellāt? 84
Sexta dif. Eſt ne iuſtificatio ſola peccatorum omnium remiſſio? 86
Septima dif. Vtrùm Deus, ſecūdum potentiam abſolutam, poſſit remittere culpam, abſq; iuſtificatione peccatoris, & gratiæ infuſſione, relinquendo hominem in puris naturalibus ſine gratia, & peccato? 87
Octaua dif. Vtrùm iuſtificatus denominetur formaliter iuſtus à iuſtitia ſibi inhærente, an potius à iuſtitia, quæ eſt in Chriſto? ibid.
Nona diffi. Vtrùm ad iuſtificationē peccatoris requiratur liberi arbitrij motus? 91

Decima diffi. Eſt ne actualis motus liberi arbitrij neceſſarius, quando aliquis ſuſcipit ſacramētum; vt gratiam recipiat? 93

Vndecima diffi. Vtrùm homo adultus de potentia abſoluta ſine actu liberi arbitrij iuſtificari poſſit? ibidem

Duodecima diffi. Vtrùm in adultis ad iuſtificationem motus fidei requiratur? 94

Decimatertia dif. An requiratur fides explicata ad iuſtificationem? ibidem

Decimaquarta dif. An ſola fides ſine operibus ſufficiat? ibid.

Dub. iuſtificatio cur in ſacris literis, frequentius fidei, charitati, & pœnitentiæ tribuitur? ibid.

Decimaquinta dif. Vtrùm ad iuſtificationem motus liberi arbitrij in peccatum, ideſt, pœnitentia requiratur? 95

Decimaſexta dif. Vtrùm inter ea, quæ ad iuſtificationem impij requirūtur, ſit remiſſio peccatorum annumeranda? ibidem

Decimaſeptima diffi. Vtrùm iuſtificatio impij in inſtanti, vel tempore ſucceſſiuo fiat? 97

Decimaoct. dif. Eſt ne prior infuſio gratiæ pœnitētia perfecta. ibid.

Decimanona dif. Vtrùm iuſtificatio impij ſit maximū Dei opus. 98

Vigeſima dif. Vtrùm iuſtificatio impij ſit maximum miraculum. 99

Art. II. De merito. 99

Prima dif. Eſt ne meritum? 100

Secunda dif. De nomine meriti? ibi.

Tertia dif. De diuiſionibus meriti? ibidem

Quarta dif. Quidnā eſt meritū? 102

Quinta diffi. Vtrùm homo poſſit mereri aliquid à Deo? 105

Dub. Quibus titulis hæreditas æterna poteſt iuſtis deberi. 108

Sexta dif. Erit ne abſolutè cōcedēdū, Deū eſſe abſolutè nobis debitorē, ſibi, & ſuæ promiſsioni? 110

Septima dif. Præter gratiam, requiritur ne noua Dei acceptatio; vt actus ſit meritorius? 111

Octaua dif. Vtrū gratia ſit principiū merendi per charitatem? 112

Nona dif. Vtrùm homo poſſit mereri ſibi primam gratiam? 116

Decima dif. Vtrùm vnus poſſit alteri primā gratiā promereri. 121

Vndec. dif. Pōt ne aliquis promereri ſibi reparationē poſt lapſum. 122

Duodecima diffic. Poteſt ne aliquis promereri augmētū gratiæ? 124

De-

Decimatertia diffic. Poteſt ne aliquis de condigno perſeuerãtiam in gratia promereri? *ibidem*

Decimaquarta dif. Vtrùm bona temporalia, ſiue mala poßint cadere ſub merito? *126*

Art. III. *De varijs alijs gratiæ effectibus.* *128*

Prima diffic. Sunt ne purgare, illuminare, & perficere, proprij gratiæ effectus? *ibidem*

Secunda diffi. Vtrùm iuſtificare, aſſimilare, & gratificare, ſint proprij gratiæ effectus? *129*

Tertia dif. Vtrùm iuſtificare, excitare, motus meritorios elicere, ſint proprij gratiæ effectus? *ibidem*

Quarta dif. Vtrũ gratia in p̃ſenti vita faciat nos ſine peccato eſſe? ibi.

Diſtinct. XXVIII.

Quæſt. vnica. De neceſſitate gratiæ? *131*

Art. I. *An poßit homo ſine gratia aliquod verũ cognoſcere? ibidem*

Prima dif. Vtrũ ad cognoſcẽdas oẽs veritates morales, quibus rectè viuit, generale Dei auxiliũ ſufficiat, vel ſpeciale etiã requirat? ib.

Secũda dif. Vtrũ homo viribus tantum naturæ, ſecluſo ſpeciali Dei auxilio, poßit articulis fidei catholicæ credere? *133*

Art. II. *Vtrũ homo poßit velle, & facere bonum abſque gratia?* *137*

Art. III. *Vtrùm homo ſolo generali Dei auxilio poßit Deum ſuper omnia diligere?* *143*

Prima dif. Vtrùm homo in ſtatu naturæ lapſæ poßit per auxilium generale diligere Deum perfectè ſuper omnia dilectione ſupernaturali? *147*

Secũda dif. Hoc præceptum diligẽdi Deum ſuper omnia poteſt ne per auxilium ſpeciale, etiam in vita adimpleri? *149*

Art. IIII. *Vtrũ homo ſine gratia Dei poßit per ſua naturalia implere legis præcepta?* *151*

Prima dif. Vtrùm homo in ſtatu naturæ integræ potuiſſet ex viribus tantùm naturæ omnia præcepta naturalia, & ſupernaturalia ſeruare? *ibidem*

Secũda dif. Poterit ne homo in ſtatu naturæ lapſæ quò ad ſubſtãtiam actus per totã vitã naturæ viribꝰ omnia præcepta ſeruare? *152*

Tertia dif. An poſsit eadem omnia præcepta adimplere ita vt gratiã iuſtificantẽ nõ conſequatur? *258*

Quarta dif. Vtrùm actus, quo præceptum

ptum quòd ad ſubſtantiam actus tantùm impletur, differat ſpecie ab actu, quo meritorè, ideſt, ex intentione præcipientis adimpletur? 162

Art. V. An ſine gratia poſſimus vitam æternam mereri? 163

Dub. Quo pacto poteſt homo de condigno vitã æternã mereri? 164

Art. VI. An poſſit homo ſe ipſum ad gratiam per ſe ipſum abſquè exteriori auxilio gratiæ præparare? 165

Prima diffi. Vtrùm poſſit aliquis viribus naturæ ſine ſpeciali Dei auxilio pœnitere, ſicut oportet; vt iuſtificationis gratiam conſequatur. ibidem

Secunda diffi. Vtrùm gratia, quæ noſtram iuſtificationem præcedit, ſit aliquod ſpeciale auxiliũ, vel ipſa gratia gratum faciens? 168

Art. VII. Vtrùm homo ſine auxilio gratiæ poſſit à peccato reſurgere? 170

Diffi. Poterit ne homo per ſolum generale auxilium ſine ſpeciali tollere habitum vitioſum, & ſtudioſum acquirere? 172

Art. VIII. Vtrùm poſſit homo ſine gratia habituali cauere omne peccatum? 173

Diffi. Vtrùm homo, in gratia conſtitutus, & in ea cõfirmatus, poſſit per totam vitam omnia peccata venialia vitare, quin aliquando prolabatur. 176

Artic. IX. Vtrùm homo, in gratia conſtitutus, præter gratiam habitualem, ad cauenda peccata, & ad rectè operandum ſpeciali auxilio indigeat? 179

Prima dif. Vtrùm homo, iuſtificatus. poſſit ſine auxilio ſpeciali plura, & perfectiora opera per ſolam gratiam habituale᷑ præſtare, quã non iuſtificatus? 182

Secunda dif. Vtrũ operationes, quas homo iuſtus elicit, ſecluſo ſpeciali auxilio, ſint vitæ æternæ meritoriæ? ibidem

Art. X. Vtrùm homo in gratia conſtitutus ſpeciali auxilio ĩdigeat; vt in ea perſeuerare valeat? 183

Diffic. Perſeuerantia in gratia eſtne de neceſſitate ſalutis? 185

Dub. Cur ſola gratia habitualis non erit ſufficiens ad perſeuerãtiam obtinendam? 186

Diſtinct. XXIX. 187

Quæſt. vnica. Vtrùm in ſtatu innocentiæ habuerit homo iuſti-

iuſtitiam originalem? ibid.

Prima diffic. Pateretur ne tunc potentia ſenſitiua aliquam triſtitiam, aut difficultatem obediendo rationi? 191

Secunda dif. Exiſtente iuſtitia originali in voluntate, potuit ne primum peccatum eſſe delectatio inordinata, & libidinoſa carnis? ibidem

Tertia dif. Vtrùm ita potentia quælibet merè naturalis ſubijceretur volũtati tunc, vt potentia. v. g. generandi, vt eſſet in voluntate hominis marem, vel fœminam generare? 192

Quarta diffi. Vtrùm iuſtitia originalis fuerit donum realiter à gratia gratum faciente diſtinctum? ibidem

FLORES

Tractat⁹ de peccato originali.

Diſtinct. XXX.

Quæſtio vnica. De ijs, quæ ad eſſentiam peccati originalis pertinent? 193

Prima diffi. An ſit peccatum originale? ibidem

Secũda dif. Quã ob cauſam dicitur hoc peccatum originale? 195

Tertia diffi. Sunt ne varia peccati originalis nomenclaturæ? 196

Quarta diffi. Eſt ne peccatum originale vnum, an plura? 197

Quinta difficul. Eſt ne in omnibus peccatum originale æqualiter? 199

Sexta diffi. Eſt ne peccatum originale culpa tantùm, vel pœna tãtum, vel vtrumquè, vel neutrum? ibidem

Septima diffi. Eſt ne peccatum originale voluntarium? 200

Octaua dif. Fuit ne in Adam peccatum originale? 202

Nona diffi. Quidnam eſt peccatum originale? 203

Dub. Quomodo iuſtitia originalis dicitur debita? 211

Diſtinct. XXXI. 212.

Quæſt. I. De traductione, ſiue contractione peccati originalis. 213

Prima dif. Vtrũ peccatũ primi parẽtis in poſteros tranſeat? ibidem

Secunda diffi. Eſt ne generatio medium, quo peccatum primi parentis in poſteros traducitur? ibidẽ

Tertia diſſi. Vtrùm alia peccatà parentum, præter primum peccatũ filijs imputentur? 216
Dub. Cur ergo ſæpe propter peccata parentum filij puniuntur? 218
Quarta diſſi. Vtrùm ſi Adam non peccaſſet, peccante Cain, eius filij in peccato conciperentur? 220
Quinta diſſi. Si Adam, antequam peccaret, genuiſſet filios in ſtatu innocẽtiæ, iuſtitia originali præditos, iſti iam geniti, Adam poſtea peccante, amitterent ne iuſtitiam originalem? 221
Sexta diſſi. Si aliquis generaretur modò miraculoſè ex carne humana, quemadmodum Heua fuit formata ex coſta Adæ, contraheret ne orig. peccatum? 222
Septima diſſi. Vtrùm ſola Heua peccante, filij orig. peccatum contraxiſſent? ibidem
Quæſt. II. De ſubiecto peccati originalis. 223
Articulus vnicus. Quodnam eſt immediatum origin. peccati ſubiectum? ibidem
Diſtinct. XXXII. 224
Quæſt. I. Vtrùm origin. peccatum per baptiſmum remittatur? 224
Dub. Cur ad remiſſionem orig. peccati vnum tantùm eſt remedium nempè, baptiſmus? 225
Quæſt. II. De effectibus orig. peccati. 226
Diſtinct. XXXIII. 227
Quæſt. vnica. Vtrùm morientes cum ſolo origin. peccato ſola pœna damni puniãtur? 228
Prima diſſi. Quam cognitionem poterant paruuli prædicti in illo ſtatu habere? 229
Secunda dif. Cõparebunt ne paruuli iſti in die iudicij? ibidẽ
Tertia diſſi. Erit ne de iſtis iudiciũ? 230
Quarta dif. Erunt ne eorum corpora impaſſibilia? 230
Quinta diſſi. Habebunt ne in die iudicij cognitionem finis ſupernaturalis, nempe, quòd erant beatitudinis capaces, ſicut & cæteri? ibidem
Sexta dif. Patientur ne tunc aliquã triſtitiam propter dictam priuationem? 231
Septima diſſi. Quo in loco pueri iſti poſt diem iudicij erunt? ibidem

Di-

Diſtinct. XXXIIII. XXXV. XXXVI. Et XXXVII. 232.

FLORES

Tractatus de peccato actuali. ibidem

Quæſt. I. de eſſentialibus peccati actualis. ibidem

Art. I. De nomine, de diuiſionibus peccati actualis? *ibidem*

Prima diffi. Eſt ne vnicum peccati actualis nomen? *ibidem*

Secunda dif. Quæ, & quot ſunt peccati actualis diuiſiones. 236

Art. II. Quidnam eſt peccatum? 237

Prima dif. Peccatum pro formali eſt ne pura priuatio, vel aliqua entitas poſitiua? 239

Dub. Cuius boni peccatum eſt corruptio, ſiue priuatio? 343

Secunda diffi. Vtrum ſit magis de ratione peccati conuerſio ad creaturas per inordinatum amorem? an auerſio, & receſſus à Dei obſequio? 244

Tertia dif. Vtrum peccatum, eo ipſo, quòd eſt contra rationē naturalē, ſit etiā Dei offenſiuū, & ab ipſo Deo auertat, & ſeparet? 246

Quarta diffi. Eſt ne ita de ratione peccati eſſe contra legem Dei, vt ceſſante omni lege naturali, & diuina, & poſitiua humana, nullum ſit peccatum? 248

Quæſt. II. De eſſentialibus peccati omiſſionis? 251

Prima dif. An omiſſio ſit peccatum? *ibidem*

Dub. I. Diuiditur ne omiſſio in venialem, & mortalem? 252

Secunda dif. Quidnam eſt omiſſionis peccatum? *ibidem*

Tertia dif. Vtrum poſſit eſſe peccatū omiſſionis abſq; aliquo actu poſitiuo exteriori, aut interiori, præuio, ſiue concomitante? 253

Dub. II. Qui in die feſto ex obliuione tantum nō audit ſacrum, peccabit ne? 254

Dub. III. Quādo omiſſio erit voluntaria dicenda, & ad culpam imputanda? 255

Dub. IIII. Poteſt ne eſſe aliquod peccatum cōmiſſionis abſq; aliquo actu poſitiuo? 256

Quarta dif. Actus ille, qui præcedit, vel cōcomitatur omiſſionem, eſt ne peccatum? *ibidem*

Dub. V. Sacerdos, qui poſtea quàm ſtatuit non perſoluere diuinum officium, proycit breuiarium in mare, peccat ne? ſimiliter

qui, emiſſo voto ingrediendi religionem, mutaret ſententiam, & poſtea duceret vxorem peccaret ne? 259

Quinta diffi. Vtrum actus, qui eſt cauſa omiſſionis ſit peccatum numero diſtinctum ab omiſſione? ibidem

Sexta dif. Vtrum omiſſio, quæ non eſt in poteſtate omittentis tempore, quo fit, fuit tamen antea, ſit peccatum? 261

Septima diff. Peccatum omiſſionis imputabitur ne tēpore. v.g. quo erat audienda miſſa? An tempore, quo data fuit cauſa omiſſionis? 262

Octaua dif. An ſemper homo, quātumlibet perfectus omittat? 264

Nona dif. Omiſſionis grauitas pœnes quid erit attendenda? 265

Dub. V. Eſt ne grauior omiſſio cum actu, quàm ſine actu? 266

Queſt. III. De varijs diſtinctionibus ſpecificis, ac diuiſionibus peccatorum? ibidē

Artic. I. Vtrum peccata diſtinguantur ſpecie penes ſpecificam diſtinctionem obiectorum. ibid.

An penes ſpecificam diſtinctionem habituum, ſiue rectitudinum, quibus opponuntur? 267

Artic. II. De diuiſione peccati in mortale, & veniale? 268

Prima dif. Quid nam eſt mortale, & veniale peccatum? ibid.

Secunda diff. Quomodo, peccatum mortale, an veniale ſit, agnoſcemus? 271

Tertia diff. Peccatum veniale eſt ne peccatum ſimpliciter? an ſecundum quid? 274

Quarta diffic. Eſt ne veniale peccatum contra legem? an præter legem? 275

Quinta diffic. Eſt ne diuiſio peccati in mortale, & veniale bona? 277

Sexta diff. Quo nam pacto mortale, & veniale peccatum inter ſe differunt? 279

Artic. III. Vtrum peccata diſtinguantur ſpecie ad ſpecificam diſtinctionem cauſarum? 282

Artic. IIII. Vtrum peccata differant ſpecie, eò quòd ſint contra diuerſa præcepta? 285

Artic. V. Vtrum per quamcunque circunſtantiam peccata ſpecie differant? 288

Dub. Tenebitur ne confeſſarius ſcire omnes ſpecies vitiorum, & vir-

virtutum; vt poſſit ſpecies omnium vitiorum diſtinguere? 290
Quæſt. IIII. De comparatione peccatorum adinuicem. 291
Prima dif. Vtrùm omnia vitia ſint connexa? ibidem
Secunda diffi. Vtrùm peccata omnia ſint paria? 292
Tertia diffi. Vtrùm grauitas peccatorum ex diuerſitate obiectorum varietur? 293
Quarta diffic. Vtrùm grauitas peccatorum per comparationem ad virtutes, quibus opponũtur, conſideranda ſit? 294
Quinta diffic. Vtrùm peccata carnalia ſint ſpiritualibus deteriora? 296
Sexta difficul. Vtrùm peccatorum grauitas ex parte cauſæ conſideranda ſit? 297
Septima diffic. Vtrùm maiori cum concupiſcentia peccans, grauius peccet? 297
Octaua diffic. Vtrùm grauitas peccatorum ex maiori nocumento augeatur? 298
Dub. 1. Vtrùm omnis, qui dat operam rei illicitæ, ſi inde homicidium, nec intentum, nec præuiſum ſequatur, ſit irregularis? 303
Dub. II. Vtrùm concluſio ſecunda huius difficultatis ſit vera? ibidem
Dub. III. Circa quintam concluſionem, an ſit vera? 306
Dub. IIII. Vtrum inducens mulierem ad fornicandum, grauius peccet, quàm qui furtum, aut homicidium committit? 307
Nona diffic. Vtrum peccatũ ſit grauius ratione perſonæ, in quam peccatur? ibidem
Dub. V. Vtrum circunſtantia perſonæ, in quam peccatur, ſit in cõfeſſione dicenda? 308
Dub. VI. Excellentia perſonæ peccantis aggrauat ne peccati malitiam? 309
Dub. VII. Sunt ne aliæ circunſtantiæ, ex quibus grauitas peccati poſſit deprehendi. 310
Quæſt. V. De ſubiecto peccatorum. ibidem
Prima diffi. Vtrum peccata in ſola voluntate ſubijciantur? ibid.
Secunda diffi. Vtrum in ſenſualitate poſſit eſſe peccatum? 313
Dub. I. Omnis illecebra carnis, & pruritus libidinis, ante voluntatis

tatis conſenſum, eſt ne veniale peccatum? 317
Dub. II. Quando in ſenſualitate eſt peccatum veniale, eſt ne peccatum omiſſionis? an commiſſionis? 318
Tertia diffic. Poteſt ne eſſe in ſenſualitate mortale peccatum? 319
Quarta diffi. Conſenſus in delectatione moroſa eſt ne mortale peccatum? 320
Dub. III. Quomodo cognoſcetur talem delectationem moroſam eſſe mortale peccatum? 325
Quinta diffic. Vtrùm ſi confeſſor expertus eſt inter audiendũ confeſſionem materiæ venereæ ſe paſſum fuiſſe pollutionem, peccet mortaliter non abſtinẽdo à confeſſionibus audiendis? 330
Sexta diffi. An liceat de inuoluntaria, & inculpabili pollutione gaudere? 331
Dub. IIII. Licet ne deſiderare pollutionem ſubſequi ex audientia confeſſionum? 332
Septima dif. Vtrum in portione ſuperiori poſsit eſſe peccatum? 333
Quæſt. VI. de cauſis peccatorum. 334
Art. I. Vtrùm peccatum in vniuerſum habeat cauſam? ibidem
Prima diffi. Habet ne peccatum interiorem cauſam? 336
Secunda dif. Vtrum peccatum exteriorem cauſam habeat? ibidem
Tertia diffi. Vnum peccatum poteſt ne eſſe cauſa alterius? 337
Quarta dif. Poteſt ne eſſe peccatum à cauſa bona? ibidem
Dub. Vtrùm voluntas non ſequens regulam rationis ſit cauſa peccati? 338
Art. II. De cauſa peccati ex parte intellectus. 339
Art. III. De cauſa peccati ex parte appetitus ſenſitiui. ibidem
Prima difficult. Voluntas poteſt ne ab appetitu ſenſitiuo moueri? ibidem
Secunda diffic. Poteſt ne ratio aliquando contra ſcientiam, quam habet, à paſſione ſuperari? 340
Tertia diffic. Vtrum peccata, quæ ex paſsione appetitus ſenſitiui oriuntur, ex infirmitate eſſe dicantur? 342
Quarta diffi. Eſt ne amor ſui omnis peccati cauſa? 344
Quinta diffi. Sunt nè concupiſcentia carnis, & oculorum, & ſuperbia

perbia vitæ peccatorũ cauſæ? 345
Sexta diffic. Peccatum proueniens ex paßione appetitus ſenſitiui eſt ne minus graue, quam quòd ex ſola malitia, nulla nos paßione ſenſualitatis agitante, oritur? ibidem
Septima diffic. Excuſat ne omninò paßio voluntatem à peccato? 347
Dub. Cuius ſpeciei erunt huiuſmodi peccata? 348
Octaua diffi. Vtrùm qui ex corporali infirmitate, quam propria culpa contraxit, non poteſt præcepta eccleſiaſtica adimplere, ſit tranſgreßionis illorum præceptorum reus? 349
Nona diffi. Peccatum, quod à carnis paßione proficiſcitur, erit ne mortale? 350
Art. IIII. De cauſa peccati, quæ eſt malitia? 351
Dub. Peccatum ex malitia ſumitur ne pluribus modis? ibidẽ
Prima diffic. Quid eſt peccatum ex malitia? 352
Secunda diffi. Poteſt ne quis peccare ex malitia? 353
Tertia diffi. Vtrùm quicunq; peccat ex habitu vitioſo, peccet ex malitia? ibidem
Quarta diffic. Vtrùm qui peccat ex certa malitia, ſemper ex habitu vitioſo peccet? 34.
Quinta diffi. Quidnam eſt peccare ex contemptu? 356
Quæſt. VII. De cauſis extrinſecis peccatorum? 358
Art. I. An Deus ſit cauſa peccati? 359
Prima dif. Quomodo fieri poteſt, vt Deus ſit cauſa peccati pro materiali, & nullo modo ei peccatum imputetur? 363
Dub. I. Quomodo fieri poteſt; vt ſit aliquis actus à Deo, & defectus rectitudinis, qui naturaliter ipsũ actum conſequitur, Deo non adſcribatur? 367
Secunda dif. Eſt ne Deus cauſa excæcationis, indurationis, & aggrauationis? 368
Dub. I I. An peccatum pro formali ſit à Deo? 478
Tertia dif. Denegat ne Deus aliquã omnia auxilia neceſſaria ad cauendum peccatum? 370
Quarta diffi. Ordinatur ne ſemper excæcatio à Deo in bonum illius, qui excæcatur? 371
Art. I I. An diabolus ſit cauſa peccati? 372

Art.

Artic. III. Vtrùm vnum peccatum ſit cauſa, & principium alterius peccati? 373

Quæſt. VIII. De effectibus peccatorum. ibidem

Artic. I. Vtrùm peccatum corrumpat bonum naturæ? ibidem

Dub. Deletur ne inclinatio ad bonum omninò per peccatum? 374.

Prima diffic. Sunt ne quatuor tantùm peccatorum vulnera? 365

Secunda diffic. Priuatio modi, ſpeciei, & ordinis eſt ne effectus peccati? ibidem

Art. II. De effectibus peccati quantum ad corpus? 376

Prima diffic. Vtrùm mors & aliæ corporeæ calamitates ſint peccati effectus. ibidem

Secunda diffi. Mors eſt ne modo homini naturalis? ibidem

Art. III. Peccatum efficit ne maculam in anima? 377

Dub. Quamdiu manet macula in anima? 490

Artic. IIII. Vtrùm reatus ad pœnam ſit effectus peccati? 378

Prima diffi. Et ne peccatum ipſum pro formali, non ſolùm culpa: verum etiam pœna? 370

Secunda diffic. An peccatum ſequens ſit præcedentis peccati pœna? 381

Artic. V. Reſpondet ne omni peccato pœna æterna? 382

Prima diffic. Reſpondet ne mortali peccato infinita pœna ſecundum quantitatem, ità quòd maior intenſiuè excogitari non poſſit? 383

Secunda diffic. Dimiſſo mortali peccato virtute pœnitentiæ, an maneat homo alicui pœnæ temporali obnoxius? ibidē

Tertia diff. Punitur ne aliquis pro aliena culpa? 383

Quæſt. I. De peccato veniali. 385.

Art. 1. Sint ne peccatum mortale & veniale eiuſdem malitiæ? 386.

Prima diffi. Differunt *ne veniale, & mortale genere?* ibidē

Secunda difficult. Eſt ne veniale peccatum diſpoſitio ad mortale? 387

Tertia difficult. Veniale idem numero poteſt ne fieri mortale? 388

Dub. Multa venialia poſsūt ne vni mortali æquiualere? ibidem

Quarta

Quarta diſſ. An peccatum mortale poſsit idem numero fieri veniale? 389

Art. *II. Vtrùm peccatum veniale efficiat in anima maculam?* ibid.

Prima diſſ. Intelliguntur ne peccata venialia per illa tria lignum, fœnum, & ſtipulam, quæ ab Apoſtolo recenſentur? 390

Secunda diſ. Potuit ne homo in ſtatu innocentiæ perſeuerans venialiter peccare? ibidem

Art. III. Vtrùm veniale peccatum ſit cum ſolo originali compoſsibile? 392

Diſſ. Vtrùm cùm primùm quis ratione vtitur, in Deum conuerti teneatur? ibidem

Diſtinct. XXXVIII. 394.

Quæſt. I. Vtrùm bonitas actus voluntatis ſit ex fine? 395

Prima diſ. Vtrùm bonitas ſolius finis ſit ſatis; vt actus voluntatis bonus eſſe dicatur? 395

Secunda diſ. Sola intentio bona, ſiue finis ſufficit ne ad meritum ſine opere exteriori, ſi adſit operandi facultas? 396

Quæſt. II. Vtrùm bonæ voluntatis ſit vnus tãtùm finis, vel poſſint eſſe plures? ibidẽ

Prima diſſ. Vtrùm omnes actiones in Deum finẽ referre teneamur? 397

Secunda diſſ. Actiones ſpirituales poſſunt ne ad finem temporalem referri? 398

Tertia diſſ. Poteſt ne finis, ſiue intẽtio in creatura conſtitui? 399

Quæſt. III. Vtrùm voluntas, & intentio ſint idem? 400

Prima diſſ. Vtrùm intẽtio ſit actus ſolius voluntatis? 402

Secunda diſſ. Eſt ne intentio vnus actus tantùm? 403

Diſt. XXXIX. Et. XL.

Quæſt. vnica. Datur ne aliquis actus indifferens? 405

Prima diſſ. Vtrùm ſit aliquis actus indifferens reſpectu meriti, & demeriti? 407

Secunda diſ. Vtrùm ſolus actus, qui non refertur ad finem vltimum, ſit indifferẽs ad meritum, & demeritum? an etiãm aliquis relatus ad hunc finem indifferens eſſe poſsit? 410

Diſtinct. XLI. 411.

Queſt. I. Vtrùm ſint omnia opera infidelium peccata. 412

Diſſ. Qui vendunt infidelibus ea, quibus ad ritũ infidelitatis vtũtur,

tur, peccant ne mortaliter? 414
Dub. Quid, ſi vendens ſciat infideles illis rebus communibus ad ritus ſuæ infidelitatis eſſe vſuros, peccabit ne mortaliter? 415
Quæſt. II. Vtrùm omne peccatum ſit volũtarium? ibidem

Diſt. XLII. 416
Quæſt. I. Vtrùm actus interior, & exterior ſint duo peccata? ibidem
Diffic. Actus exterior auget ne interioris actus malitiam? 418
Quæſt. II. Vtrùm, tranſeunte peccato, remaneat reatus? 419

Diſtinct. XLIII.
Quæſt. vnica. De peccato in Spiritum ſanctum? 420

Diſtinct. XLIIII.
Quæſt. I. Vtrùm potentia peccandi ſit à Deo. 421
Quæſt. II. Vtrùm omnis ſuperiorũ poteſtas ſit à Deo? 423
Prima diffi. Vtrùm poteſtas, & prælatio malorum ſit à Deo? ibid.
Secunda dif. Vtrùm Chriſtiani principibus ſæcularibus obedire teneãtur? 424
Tertia dif. Vtrùm in ſtatu innocentiæ, Adam non peccante, fuiſſet poteſtas dominandi, ſiue prælatio? ibidem
Quarta diffic. Vtrùm ſubditi ſuis prælatis obedire teneantur? 425
Quinta diffi. Vtrum ſubditi in omnibus ſuis prælatis obedire teneãtur? 426
Dub. I. Cur non ſimpliciter, ſicut in voto caſtitatis, & paupertatis, obedire tenentur? ibidem
Dub. II. Quid dicitur eſſe contra animam, & contra regulam? 427
Dub. III. Tenentur ne religioſi magis ſuis ſuperioribus, quàm epiſcopo obedire? 428

INDEX LOCORVM VTRIVSQVE TESTAMENTI,

Qui in hac ſecunda parte huius ſecundi libri allegantur.

Geneſis.

1. Fiat lux. 57
1. Vidit Deus,&c.367. 405
1. Creſcite & multiplicamini. 211
2. Erat autem vterquè nudus. 188. 226.390.
2. Die. 7. requieuit. 364
2. In quocunquè die, &c. 210. 270
3. Aperti ſunt oculi eorum.189. 193.226
3. Vidit mulier lignum. 189. 336
3. Serpens decepit me. 336
3. Puluis es. 227. 376
3. In ſudore vultus tui. 376
3. Sub viri poteſtate eris. 424
4. Reſpexit Dominus ad Abel. 116
4. Sub te erit appetitus tuus. 342
4. Nonne ſi benè egeris. 4
8. Senſus, & cogitatio humani cordis. 374
15. Ego ſum merces tua. 105

Exodi.

1. Et quia timuerunt, &c. 127
9. Idcirco autē poſui te,&c.370
10. Vſquequo non vis ſubijci mihi. 21.30
10. Induraui cor illius. 58
20. Ego ſum Dominus viſitans. 218. 384
22. Principi populi tui, &c. 308
35. Omnes filij Iſrael volūtaria domino dedicauerunt. 5

Leuitici.

20. Vterq; operatus eſt nephas. 234
24. Qui blaſphemauerit. 271

Numer.

12. Separetur ſeptem diebus extra caſtra. 384
14. In ſolitudine hac iacebunt cadauera veſtra. 384
20. Non intrabit terram. 384
24. Cumq; vidiſſet Balaam. 50
31. Nonne iſtæ ſunt. 336

Deuteronom.

3. Elige ergo vitam. 5

21. Ig-

21. Ignorabitur cordis &c. 379
25. Pro menſura delicti, &c. 277.292.383.
30. Deus eſt vita tua. 98

Ioſue.

22. An parum vobis eſt. 378
24. Optio vobis datur. 5

Ruth.

2. Vnde mihi hoc. 38

1. Reg.

3. Non erat viſio in Iſrael. 385
13. Filius vnius anni, &c. 281
15. Peccaui. 166
16. Vſquequo tu luges Saul. 122
17. Virum ergo, qui percuſſerit &c. 163.107

2. Reg.

11. Vidit mulierē ſe lauantem. 341
12. Non recedet gladius de domo tua. 61
12. Peccaui. 166
12. Ecce ego ſuſcitabo. 369
12. Filius, qui natus eſt tibi, &c. 384
16. Dimitte illum. 369
24. Trium tibi datur optio. 5

3. Reg.

3. Poſtula, quod vis. 5
8. Non eſt homo, qui non peccet. 194
19. Altaria tua domine, &c. 307

4. Reg.

2. Poſtula, quod vis. 53

Iob.

1. Simplex, & timens Deum. 71
5. Nihil in terra ſine cauſa fit. 335
9. Si iuſtificare me voluero. 71. 82
9. Verebar omnia opera mea. 73
12. Interroga iumenta. 272
34. Quaſi de induſtria receſſerunt ab eo. 353
34. Fecit regnare hypocritam, &c. 423

Pſalm.

1. Non reſurgunt impij. 235
4. Signatum eſt ſuper nos. 128. 249.271
4. Sacrificate ſacrificium. 76
5. Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem. 85
5. Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. 365
9. Tu es Domine ſpes mea. 90
17. Retribuet mihi Dominus. 106.107
17. Perſequar inimicos meos. 329
18. Delicta quis intelligit? 140

22.Mi-

22. Miſericordia tua ſubſequetur me. 60
24. Non erubeſcam. 76
29. Ira in indignatione eius. 38
30. In te Domine ſperaui. 76
31. Dixi confitebor aduerſum me. 73
33. Timentem autem Dominum. 126
36. Nō vidi iuſtū derelictū. 126
40. Sana animam meam. 171
48. Sicut oues in inferno, &c. 270
48. Confitebitur tibi. 61
50. Benigne fac. 38
50. In iniquitatibus conceptus ſum. 55.194.200
50. Cor contritum. 68.73
50. Tibi ſoli peccaui. 251
58. Miſericordia eius prçueniet me. 60
70. Cùm defecerit virtus mea. 123
70. Tu es patientia mea. 90
73. Superbia eorū, &c. 22.280
75. Quis reſiſtet tibi. 62
81. Pauperem, & inopem iuſtificare. 82
83. Gratiam, & gloriam, &c. 79
102. Qui coronat te in miſericordia. 79
102. Benedic aīa mea Dño. 108
113. Omnia quæcūq; voluit, fecit. 42.57.363
118. Viam iniquitatis amoue à me. 171
126. Vanum eſt vobis ante lucē ſurgere. 68
144. Nolite confidere in principibus. 77
148. Ipſe dixit, & facta ſunt. 57

Prouerb.

1. Vocaui, & renuiſtis. 21.41.62 98.370
1. Cogitationes mortalium timidæ. 180
2. Lætantur; cū malè fecerint. 353
4. Iuſtorū ſemita, quaſi lux. 124
6. Sex ſunt, quæ odit Dominus. 271
8. Ego diligentes me diligo. 49 146
8. Per me reges regnant. 423
17. Væ qui iuſtificat impium. 82
18. Impius cùm in profundum venerit. 358
20. Quis poteſt dicere mūdum eſt cor meum. 73
21. Corrigis, &c. 17
24. Septies in die, &c. 125.170.

28. Beatus vir, qui ſemper eſt pauidus. 73

Eccleſiaſtes.

1. Cunctæ res difficiles. 133

7. Non eſt iuſtus in terra, qui nō peccet. 179.225

7 Fecit Deus hominem rectū. 187.

9. Sunt iuſti, & ſapientes, &c. 71

11. Si ceciderit lignū. 230.277. 280

Cantic. cantic.

8. Fortis eſt vt mors dilectio. 144

Lib. Sapintiæ.

3. Tentauit eos Dominus. 106

5. Quid nobis profuit ſuperbia. 231

5. Laſſati ſumus in via iniquitatis. 380

6. Potentes potenter tormenta patientur. 309

8. Diſponit oīa ſuauiter. 42.92.

8. Non poſſum eſſe continens, niſi Deus det. 155

9. Cogitationes mortaliū, &c. 232

9. Corpus, quod corrumpitur, &c. 186.374

11. Diligis omnia quæ ſunt. 42

11. Nihil odiſti, &c. 361

11. Omnia in numero, &c. 375

14. Odio ſunt Deo impius, & impietas eius. 55.361

15. Malorū amatores, &c. 270

16. Homo autem per malitiam occidit animam ſuam. 270

Eccleſiaſt.

1. Qui ſine timore eſt. 77

3. Qui amat periculum. 330

5. De propitiato peccato, &c. 72

7. Noli velle mentiri. 275

10. Pecuniæ obediūt omnia 345

10. Initium omnis peccati ſuperbia. 284.291

11. Ante mortem ne laudaueris hominem quenquam. 125

15. Ab initio cōſtituit Deus hominem. 18.20.339

15. Nō dicas, Deus implanauit me. 261

16. Omnis miſericordia faciet locum. 100.106

17. Deus creauit de terra hominem. 214

18. Ne verearis iuſtificari vſq; ad mortem. 82.124

19. Qui ſpernit minima. 388

25 A muliere initiū peccati. 222

31. qui potuit trāſgredi. 104.313

47. Dediſti maculā gloriæ tuæ. 378.

Iſaia.

Iſaiæ.

5. Væ qui iuſtificat impium. 82. 85

5. Væ qui dicitis bonum malũ. 271

5. Expectaui, vt faceret vuas. 21

6. Aures eius aggraua. 369

7 Butyrum, & mel comedet. 21

10. Væ qui condunt leges iniquas. 21

31. Conuertimini, &c. 33

32. Erit opus iuſtitiæ pax. 73

38 Diſpone domui tuæ. 61

41. Conuertimini, &c. 33. 93

45. Conuertimini. 33. 93

53. Oblatus eſt, qa ipſe voluit. 18

53. Domine quis credit, &c. 369

Ieremiæ.

1. Duo mala fecit popul⁹ meus. 238

2. Quid inuenerunt patres veſtri in me. 238

2. Arguet te malitia tua. 240

3. Scito iniquitatem tuam. 235

3. Nunquid vidiſti, &c. 240

3. Reuertere ad me. 33

7. Vocaui vos, & non reſpondiſtis. 21

15. Si conuerteris, cõuertam te. 33

15. Si ſteterit Moyſes. 122

18. Ne propitieris iniquitati eorum. 235

18. Filius non portabit iniquitatem patris. 385

30. Inſanabilis eſt. 171

31. Vnuſquiſq; in iniquitate ſua morietur. 270

33. Propitius ero cunctis iniquitatibus eorum. 235

Threnorum.

5. Cõuerte nos Dñe. 32. 33. 67

Ezechiel.

8. Aĩa, quæ peccauerit, &c. 270

18. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua. 85. 123

18. Si impius egerit pœnitentiam. 64. 68. 73. 185

18. Sicut anima patris, &c. 219

18. Filius non portabit iniquitatem patris. 221

18. Quòd ſi genuerit filium latronem. 271

33. Si impius egerit pœnitentiam, &c. 64. 68. 73

Daniel.

4. Somnus ijs, qui te oderũt. 61

4. Eijciẽt te ab hominibus. 30. 61

4. Peccata tua eleemoſynis redime. 62. 120

13. Cõcupiſcẽtia ſubuertit cor. 340

Oſeæ.
8.Ipſi regnauerunt. 423
9.Facti ſunt abominabiles. 325
13.Dabo eis regem,&c. 423
13.Perditio tua,&c. 414
Ioelis.
1. Conuertimini ad me. 27.66. 68
Amos.
8.Mittam famem,&c. 385
Micheæ.
7. Filius contumeliam facit patri 307
Zachariæ.
1. Conuertimini ad me. 32. 33. 161.393.394.
4. Adæquabit gratiã gratiæ. 38
Machabæorum.2.
9.Iuſtũ eſt ſubditũ eſſe Deo.166
12.Sancta,& ſalubris,&c. 384
Matthæ.
1.Filij Dauid,filij Abrahã. 220
3.Agite pœnitentiam. 27
4.Venite poſt me. 29
5.Merces veſtra,&c. 105
5. Qui dixerit fratri ſuo racha. 236
5.Non periurabis. 275
5.Qui viderit mulierem. 320
5.Omnis, qui iraſcit fratri ſuo, &c. 227
5.Niſi abundauerit,&c. 83
5.Sic luceat lux veſtra. 397
6.Dimitte nobis. 130
6.Et ne nos inducas in tentationem. 130.156.180.186
6.Si oculus tuus, &c. 284
6. Primum quærite regnũ Dei. 399
6.Sanctificetur nomen tuũ. 82.
6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. 396
7.A fructibus eorum 74
7.Multi dicent in illa die. 85
7.Non poteſt arbor mala, &c. 297
7.Non poteſt arbor bona, &c. 297.338.359.
7.In quacunque menſura, &c. 418
9. Videns Ieſus fidem illorum, &c. 65.121
10. Non enim vos eſtis,qui loquimini. 51.109
10.Quicunq; potũ dederit,&c. 106.110.183
10.qđ gratis accepiſtis,&c. 398
10.Hic homo cœpit,&c. 35
11.Venite ad me omnes. 33
11.Væ tibi Bethſaida. 40
11.Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus. 41

12. Omne verbũ otioſum, &c. 272.276.409
12. Quicũque dixerit verbum cõtra filiũ hominis, &c. 277
12. In Beelzebub, &c. 420
12. Ex verbis tuis iuſtificabe-ris, &c.
15. Hæc coinqnãt hominẽ. 320
18. Qui ſcandalizauerit, &c. 322
19. Impoſſibile eſt diuitem, &c. 174
19. Si vis ad vitam ingredi, &c. 79.161.245
19. Si vis perfectus eſſe. 357
20. Voca operarios. 106
20. Conuentione facta. 103.109
22. Non habẽs veſtem nuptia-lem. 48
23. Quoties volui congregare, &c. 15.21.62.370
24. Qui aũt perſeuerauerit. 185
25. Ibunt hi. 382
25. Congregabuntur ante eum, &c. 129
25. Ite maledicti. 86
25. Venite benedicti. 106
26. An putas, quia non poſſum rogare patrem, &c. 18
26. Negauit cũ iuramento. 173
26. Non mea voluntas. 400
27. Laqueo ſe ſuſpendit. 358

Marci.

3. Qui blaſphemat in Spiritum ſanctum. 382
7. Ab intus de corde, &c. 320
8. Quid proficit homini, 127
9. Quicũq; potum dederit. 106
183
14. Si oportuerit, &c. 71
Vlt. c. qui non crediderit. 30

Lucæ.

1. Inueniſti gratiam. 38
1. Gratia plena. 72
1. Magnificat anima mea Dominum. 82
1. Sicut locutus eſt. 220
1. Ius iurandum. 220
2. Et in terra pax. 460
7. Iuſtificata eſt ſapientia. 82
7. Vade in pace. 72
9. Si quis vult. 5
9. Quid proficit homini. 127
10. Homo quidam deſcẽdebat. 180.226.374
10. Diliges Dominum, &c. 161
10. Qui vos audit, &c. 287.308.
10. Dignus eſt operarius, &c. 399
12. Anima mea habes multa bona. 78
12. Seruus ſciens voluntatẽm, &c. 302.309.340.400
13. Exi

13. Exi in vicos, &c. 17
13. Niſi pœnitentiam habueritis. 36. 33
16. Nemo illi dabat. 85
16. Facite vobis amicos. 121
18. Dixit autem ad quoſdam. 71
18. Deus propitius eſto. 125
22. Exiuit foras, & fleuit. 31
22. Ego rogaui pro te. 184
Ioannis.
1. Omnia per ipſum, &c. *23. 242. 363. 365*
1. Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum, &c. 37
1. Et de plenitudine eius. 38
1. Sine ipſo, &c. 242
1. Dedit eis poteſtatem. 51
1. Ecce vere Iſraelita, &c. 88
3. Niſi quis renatus fuerit. 200. 230. *289*
4. Qui biberit ex hac aqua. *109.* 111. *281.*
5. Vis ſanus fieri. 67
5. Pater vſque modo operatur. *393*
5. Quomodo vos poteſtis credere. 120
6. Nemo venit ad me, &c. *17. 33. 165.* 414
6. Omnis, qui audit à patre, &c. *67. 68. 92*
6. Niſi manducaueritis. 157
8. Si filius vos liberauit. 21
9. Peccatores Deus non exaudit. 120
11. Caiphas, cum eſſet pontifex, &c. 64
11. Nonne duodecim horæ, &c. 259
12. Cùm autem tanta ſigna, &c. 136. 369
14. Qui diligit me. 30. 49. 98. 146
15. Sine me nihil poteſtis facere. 32. 33. 60. 103.
15. Hoc eſt præceptum meum. 114
17. Non rogo, vt tollas eos. 184
19. Qui me tradidit, &c. 292
19. Non haberes in me poteſtatem, &c. 425
Actorum.
7. Vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis. 21
9. Saule, Saule. 29. 60. 62. 99. 109
9. Domine, quid me vis facere? 97
10. Orationes tuæ, &c. 120
16. Cuius Dominus aperuit cor. 136
17. In quo viuimus, mouemur, &c. 129

23. Ne

23. Neſciebam quod princeps &c. 308

Ad Roman.

1. Iuſtitia Dei,&c. 90
1. Qui, cùm Deum cognouiſſent, &c. 58. 139. 145. 173. 247
1. Gratia Dei vita æterna. 80
1. Propter quod, &c. 120. 233. 381
1. Iuſtus ex fide viuit. 55
1. Inuiſibilia Dei. 142
1. Digni ſunt morte,&c. 257 271
2. Gratia vobis, & pax à Deo. 37
2. Gentes, quæ legem,&c. 132. 142
2. Reddet vnicuique ſecũdum opus ſuum. 106.108.383
2. Tu autẽ ſecũdum duritiam tuam. 33
2. Si gratia ex operibus. 107.123
3. Omnes peccauerunt. 194. 206
3. Iuſtificati gratis, &c. 82.117
3. Iuſtitia Dei per fidem. 55
3. Faciamus mala,&c. 330
4. Merces non imputatur, &c. 38
4. Ei autem qui operatur. 104
4. Ei, qui non operatur. 82.104
4. Vbi non eſt lex,&c. 201.235. 239.251.394
5. Charitas Dei diffuſa eſt. 37. 44.89.146
5. Vbi abundauit delictum. 65. 52.225.92
5. Non ſicut delictum. 225
5. Regnauit mors. 197
5. Primus Adam fuit forma futuri. 199.216
5. Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum. 214. 376
5. In quo omnes peccauerunt. 194.197.215
5. Vnius delicto,&c. 66.218
5. Iudicium quidẽ ex vno. 228
5. Spes non confundit. 76
6. Gratia Dei vita æterna. 108 109.163
6. Cũ ſerui eſſetis peccati. 6.25
7. Infœlix ego homo. 37.180
7. Non quod volo bonum. 130. 141.177
7. Video autem aliam legem. 159. 178.180. 190.196.197.340. 342.
7. Quod nolo malum. 177
7. Concupiſcentiã neſciebam. 208.336

7. Quod habitat in me pecca-
tum. 235.323
8. Ipſa creatura liberabitur. 6.21
8. De peccato damnauit pecca-
tum. 235
8. Quos vocauit. 82
8. Quòd ſi filij, &c. 51.111
8. Quia neque mors. 69
8. Teſtimonium reddit ſpiritui
noſtro. 73
8. Non ſunt condignæ paſſio-
nes, &c. 79.103.107.109
8. Ipſe ſpiritus poſtulat pro no-
bis. 111
8. Diligentibus Deum, &c. 116
372
8. Quid oremus, ſicut oportet.
127.180
8. Quis nos ſeparabit, &c. 144
8. Nihil damnationis, &c. 318
8. Stipendium peccati mors.
371
9. Non eſt volentis, neque cur-
rentis 32.67.119.255.267
9. Volũtati eius quis reſiſtet. 142
7. Nũquid iniquitas apud Deũ?
abſit. 365
9. In hoc ipſum excitaui te. 370
10. Aemulationem Dei habẽt.
344.349
11. Qui ſtat, &c. 77
11. Si gratia ex operibus, &c.
107.117
11. Iam gratia non eſſet gratia.
117.123
11. Ex ipſo, & per ipſum, &c.
344
11. Quis prius dedit ei. 414
12. Nolite conformari huic ſæ-
culo. 144
12. Rationabile ſit obſequium
veſtrum. 349
13. Omnis anima, &c. 239
13. Qui reſiſtit poteſtati. 239.
309.423.424
14. Omnes ſtabimus ante tribu-
nal Chriſti. 229
14. Noli cibo tuo, &c. 257
15. Obſecro vos fratres. 181
1. ad Corint.
1. Qui factus eſt nobis iuſtitia.
198
3. Non quòd ſufficientes ſimus,
&c. 35
3. Si quis aũt ſuper ædificat. 390
3. Lignum fœnum. 282.390
4. Nihil mihi conſcius. 72
4. Quid habes, quod non acce-
piſti? 434
6. Hæc aliquando eratis. 82.84
6. Omne peccatum, &c. extra
corpus ſuum eſt. 296

7. Si

7. Si nupſerit virgo. 280
8. Si eſca ſcandalizat. 257.304
9. Qui arat,&c. 399
10. Siue ergo manducatis, &c. 116.183
10. Qui ſe exiſtimat ſtare. 125. 185
10. Fidelis Deus, qui non permittit,&c. 340
10. Omnia in gloriam Dei facite. 397.409
11. Probet autem ſe ipſum homo. 158
11. Oportet hæreſes eſſe. 332
11. Qui mãducat,&c.reus erit. 379
12. Diuiſiones gratiarum ſunt. 37.39
12. Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus. 63
13. Si diſtribuero in cibos pauperum. 47.50.94
13. Charitas benigna eſt. 73
13. Si linguis hominum loquar. 50.174.
13. Charitas nunquam excidit. 44.
14. Ignorans ignorabitur. 282
15. Gratia Dei ſum id, quod ſum. 47
15. Sicut ſtella differt à ſtella. 109

2. ad Corinth.

3. Vbi ſpiritus, ibi libertas. 6
5. Eum, qui non nouerat peccatum. 235
6. Quæ ſocietas,&c. 85
9. Qui parcè ſeminat. 108
12. Sufficit tibi gratia mea. 35
13. An experimentum quæritis. &c. 109

Ad Galatas.

2. Viuo ego,&c. 109
2. Si per legem iuſtitia. 163
5. Fides, quæ per dilectionem operatur,&c. 49
5. Fructus autem ſpiritus. 73
5. Non quæcunquè vultis, &c. 141
5. Manifeſta ſunt opera carnis. 271
5. Regnum Dei nõ conſequentur. 280
5. Caro cõcupiſcit,&c. 315.340

Ad Epheſios.

1. Secũdum beneplacitum eius, &c. 38
1. Prædeſtinauit nos. 39
1. Ego precor memoriam veſtri faciens. 98
1. In laudem gloriæ gratiæ ſuæ. 129

2. Gratia ſaluati eſtis. 40.79.135
2. Eramus natura filij iræ. 51. 195.200.226
2. Pax noſtra,&c. 90
3. In quo habemus fiduciam. 179
5. Hoc enim ſcitote,&c. 272
5. Vt exhiberet ſibi,&c. 378

Ad Philipenſ.

1. Vobis donatum eſt, 135
2. Deus eſt,qui operatur in nobis. 35.128
3. Secundum iuſtitiam, quæ in lege eſt. 83
3. Non quòd iam acceperim. 15
3. Quorum Deus venter eſt. 247

Ad Coloſſenſ.

1. Qui fecit nos dignos,&c. 84. 106.167
3. Omne, quodcunquè facitis. &c. 409

.1. Ad Theſſal.

4. Hæc eſt voluntas Dei. 400
4. Scitis, quæ pręcepta dederim vobis. 415

.2. ad Theſſal.

1. In omnibus perſecutionibus veſtris,&c. 106

.1. ad Timot.

1. Gr̄a,& miſericordia,&c. 57
1. Finis præcepti charitas, 113. 153.270.397
1. Quia ignorans feci, &c. 237. 269.282
1. Lex iniuſto nō eſt poſita. 278
3. Oportet epiſcopum,&c. 333

.2. ad Timot.

3. In nouiſſimis diebus,&c. 344
4. Penulam quam reliqui Toiadæ. 44
4. Curſum conſūmaui. 106.407

Ad Titum.

1. Factis negat,&c. 247
3. Apparuit benignitas. 36

Ad Hebræos.

1. Purgationē peccatorum faciens. 128
2. Decebat enim eum,&c. 121
10. Iuſtus ex fide viuit. 95
11. Fides eſt ſubſtantia,&c. 94
11. Sine fide impoſſibile,&c. 94
13. Optimum eſt gratia ſtabilire cor. 37
13. Beneficētiæ, & communionis,&c. 100.106

Iacobi.

1. Vnuſquiſq; tentatur. 196
1. Concupiſcentia cùm conceperit. 272

1. Bea-

1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem. 326
1. Vir duplex animo. 396
2. Nõne Abraham ex operibus iuſtificatus eſt. 82
2. Iudicium ſine miſericordia, &c. 108
2. Fides ſine operibus, &c. 396
3. In multis offendimus omnes. 130. 270
4. Scičti bonum, & non facienti, &c. 252. 341
Vltim. cap. Orate pro inuicem. 121

.1. Petri.

2. Serui ſubditi eſtote. 423. 424
4. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam. 37

.2. Petri.

1. Maxima, & pretioſa nobis promiſſa donauit. 51. 65
1. Vt per bona opera, &c. 125
2. Omnia nobis donata eſſe. 414

.1. Ioann.

1. Si dixerimus, &c. 130. 179. 270. 274
2. Omne, quod eſt in mundo, &c. 237. 345
3. Si cor noſtrum non reprehẽdit nos. 76
3. Omnis, qui facit peccatum. 235
4. Charitas ex Deo eſt. 146
4. Foras mittit timorem. 149
4. Deus charitas eſt. 397

Apocalyp.

1. Et vlt. alpha, &c. 397
1. Veniet & videbit omnis oculus. 229
3. Ego ſto ad oſtium. 29. 59. 129 371
18. Quantum glorificauit ſe. 229
20. Infernus & mors miſſi ſunt, &c. 270
22. Qui iuſtus eſt. 82. 124
22. Ego ſum alpha. 397

1 Beatus vir, qui ſuffert tentationem. 240
1 Vir duplex animo. 396
2 Nunc Abraham ex operibus iuſtificatus eſt. 81
2 Iudicium ſine miſericordia, &c. 108
2 Fides ſine operibus, &c. 396
3 In multis offendimus omnes. 110. 270
4 Scienti bonum, & non facienti, &c. 272. 341
5 Vltimo cap. Orate pro inuicem. 121

1. Petri.

2 Serui ſubditi eſtote. 423. 424
4 Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam. 37

2. Petri.

1 Maxima, & precioſa nobis promiſſa donauit. 51. 65
1 Vt per bona opera, &c. 125
1 Omnia nobis donata eſſe. 341

1. Ioann.

1 Si dixerimus, &c. 13. 17. 270. 274
2 Omne, quod eſt in mundo, &c. 237. [illegible]
3 Si cor noſtrum non reprehendit nos. 76
3 Omnis, qui facit peccatum. 235
4 Charitas ex Deo eſt. 146
4 Foras mittit timorem. 149
4 Deus charitas eſt. 377

Apocalypſ.

1 Et vlt. alpha, &c. 397
1 Veniet & videbit omnis oculus. 229
3 Ego ſto ad oſtium. 27. 29. 371
18 Quantum glorificauit ſe. 229
20 Infernus & mors miſſi ſunt, &c. 270
22 Qui iuſtus eſt. 82. 124
22 Ego ſum alpha. 397

INDEX RERVM, ET VERBORVM, QVÆ IN SE cunda parte huius ſecundi proponuntur.

.A.

Actionum humanarum regulę. 238.249 292
Actiones ſpirituales ad finem temporalem non ſunt referendæ. 398.
Actio immanens, & tranſiens, & eius ſubiectum. 311
Actiones omnes in Deũ finem ſunt referendæ.397.& referuntur tripliciter per charitatem. 406
Actus quando voluntarius ſimpliciter,& ſecundum quid. 15.& quando in conſcientia nullus. 16. & quando meritorius.80.lege verbo meritum.
Actus in genere naturæ, & moris. 577.162. Actus naturalis, & ſupernaturalis.183. actus vnus, & idem malus varijs rationibus diuerſis nominibus appellatur. 248. actus moralis vnde ſumat ſpeciem.289. actus humanus à voluntate habet vt ſit bonus, vel malus.359. actus bonitas quæ requirat. 396. 405.& actus indifferens, an detur, & eſt multiplex. 407. & tribus modis per charitatem refertur. 406.
Adæ peccatum non potuit eſſe appetitus ſenſitiui. 151. 191. & quomodo eius natura, & peccatum nobis imputatur. 203. & actuale illius quomodo dicitur eſſe noſtrum. 206. malitia peccati Adæ. 301.
Adoptio diuina.51.adoptio Dei quid. 65
Aduertentia perfecta vel imperfecta. 325
Adultus quomodo põt iuſtificari. 92
Agens naturale determinatur ad vnum. 12
Agentia libera quomodò differant à Deo in agendo. 57
Amicitiæ amor mutuus eſſentialiter conuenit. 48
Amicitiæ Dei actus duplex perfectus & imperfectus. 144
Amor alicuius rei, aliàs licitæ, eſt aliquando cauſa peccati. 257
Amor inordinatus peccatum,& confitendum. 258
Amoris Dei actus vel eſt perfectus, vel imperfectus. 144
Amor ſui omnis peccati cauſa. 344
& quando laudabilis, & quomodo homo ſe ipſum diligere tenetur. 344
Animæ potentiæ aliæ inferiores aliæ ſuperiores.4. tria illi inſunt potentia habitus & actus. 8.quid illi per eſſentiam inhæreat. 54
Appetitus iraſcibilis, & concupiſcibilis. 314

Arbiter

Arbiter nec legibus arctatur, nec definit, vt iudex. 7
Aſſenſus voluntatis, vel eſt formalis, ſiue directus, vel interpretatiuus. 351.
Articuli fidei verbo fides.
Attentio triplex. 113
Auerti à Deo quid, & duplex auerſio. 244
Auxilium præueniens, & adiuuans, ſiue concomitans, & generale, & ſpeciale. 31. & quomodo differant. 40. 58. & quid ſit auxilium Dei, & quid ſpeciale auxilium. 57. 67.
Auxilij ſpecialis ſubtractio cur eſt pœna peccati. 58
Auxilium ſpeciale neceſſarium ad credendum. 136
Auxilium neceſſarium ad pœnitẽdũ vtrum negetur à Deo. 370

.B.

Beneficium cui conferendũ. 102
Beneficij debitores. 211
Bonitas vel entitatiua, vel moralis. 337. moralis duplex. 405
Bonitas, vel malitia actus vnde ſumẽda. 395. 405
Bonum naturæ triplex. 373
Bonum obiectum adæquatum volũtatis. 14
Bonum an poſſit homo facere, & velle abſq; gratia. 136
Bonũ morale quid, & meritorium. 413
Bona temporalia vel conducunt ad vitam æternam, vel non? & an cadant ſub merito, 126. & quomodo petenda. 127

.C.

Caro quomodo ſpiritui contradicit. 315
Cauſa vniuerſaliſſima Deus. 23
Cauſa naturalis virtutem inferioribus cauſis tribuit ab illis tamen nullam virtutem recipit. 31. & eſt determinata ad vnũ oppoſitorũ. 24. & cauſam determinari ad aliquem effectum, quid ſit. 23
Cauſa indeterminata. 24
Cauſa efficiens principalis, & minus principalis qd, & quotuplex. 64
Cauſa inſtrumentalis, moralis, meritoria, &c. quid ſit. 65
Cauſa naturalis, vel moralis. 360
Cauſa eſt agens ex intentione. 257
Cauſa finalis motiua, ſiue impulſiua quid ſit. 213
Cauſa ceſſante, ceſſat effectus. 283
Cauſa per ſe, & per accidẽs. 335. & cauſam per accidẽs reduci ad cauſam per ſe quid ſit. 335
Cauſatur aliquid directè, vel indirectè. 372
Certitudo quid, & quotuplex. 69. lege verb. fides, & ſpes.
Charitatis, & gratiæ idem obiectũ, & idem actus. 47. & quid ſit, & formaliter à gratia diſtinguitur, & ſunt vna virtus, & vnus habitus numero, & eius effectus. 48. & eſt forma virtutum. 113. & per eam actus tripliciter refertur. 406
Chriſti iuſtitiam imputari nobis quis ſit. 87

Chriſtus meruit primam gratiam 117. 121. & Chriſtum mereri per nos, vel in nobis quomodo intelligendum. 110
Chriſtus non eſt filius naturalis Adæ. 215
Chriſtianorum peccata grauiora, &c. 309
Circunſtantia quælibet an mutet ſpeciē, & quid ſit, & quotuplex. 288. & eſt vel pura, vel non pura. 289
Circunſtantia perſonæ quando cōfitenda. 308. 309. & non eſt de eſſentia rei. 283
Cognitio ſpeculatiua, vel practica, 321
Concupiſcentia quid. 196. & ad peccatum inclinat. 208. & quomodo concuſpiçentia oculorum, &c. eſt cauſa peccatorū. 345. & quomodo dicitur peccatum. 235. & ſumitur bifariam. 197. & eius obiectū. 321. 325. & concupiſcentia actus illiciti quid ſit. 320
Cōcurſus generalis, & ſpecialis Dei quid ſit. 39
Conditio nihil ponit ineſſe. 326. cōfeſſarius an teneatur omnes virtutū, ac vitiorū ſpecies ſcire. 290. & qui inter confitendum polluitur, quid facturus ſit. 330
Coniugum actus circunſtantiæ. 188
Coniuges quomodo peccant in cogitatione copulæ in abſentia. 326
Conſuetudo verb. mos.
Conſenſus voluntatis duplex. 318
Conſilium & cōſolatio de quibus eſt. 26. & non eſt de fine in vniuerſali. 13
Contemptus quando mortalis, & quibus modis ſumitur. 356
Continentia virtualis quid, & in Adam omnia indiuidua continebantur. 205
Contractus quando in conſcientia nullus. 16
Conuertuntur homines aliqui cur tardius. 62. & an teneatur homo in primo inſtanti vſus rationis cōuerti in Deum. 393. & infrà.
Cor volūtatē quoq; ſignificat. 136
Crimen quid. 234
Culpa quid ſit. 234. & an eius remiſsio ſit prior infuſione gratiæ. 96

.D.

Debitum & debitor dupliciter dicitur. 211
Decalogi præcepta quid præcipiant. 158
Delectatio potentiæ ſenſitiuæ. 188
Delectatio carnis, & appetitus quā do venialis. 317. 319
Delectatio moroſa quod, & an conſenſus in illa ſit mortalis. 320
Delectatio moroſa libidinis quomodo à delectationibus cæterorum peccatorum diſtinguatur. 322
Delectatio moroſa non eſt cum intentione patrandi actum. 322. & eius obiectum. 329. 325. Triplex eius occaſio. 327. & quomodo dignoſcetur eſſe mortalis. 325
Delectatio, vel eſt in cogitatione practica, vel ſpeculatiua, vel

vel in ſubtiliſſimo modo. 321.322.
Delectatio ſub conditione; ſi talis eſſet mea vxor, mortalis. 326
Denominatio non fit ab actu tranſeunte. 44. & eſt vel intrinſeca, vel extrinſeca. 88
Deordinatio, ſiue deuiatio peccatoris. 170
Deſertio diuina triplex. 368
Deſiderare quod licet, & procurare licet. 332
Deus cauſa vniuerſaliſſima, & quomodo cōcurrit cum cauſis ſecundis. 23. 24. eius concurſus generalis, & ſpecialis. 39. Deus diligendo hominem bonum facit illum: non autem vnus homo alium diligendo. 41. Dei dilectio duplex. 42. Quarum cauſarum poteſt ſupplere vicem & defectum. 45. & quomodo poteſt vnum ens ſine altero conſeruari. 47. Deum diligere aliquid, quid ſit, & ſuum velle, & diligere eſt efficere, & quid ſit Deum concurrere, & auxiliari, &c. 42.57.58
Dei auxilium quid, & quotuplex. 58
Deus quomodo nobis debitor. 100
Deus eſt finis hominum, & naturalis, & ſupernaturalis. 139.597. & naturaliter poteſt cognoſci eſſe ſuper omnes creaturas diligendus. 139
Deum diligere verbo dilectio, & quando eſt finis naturalis, & ſupernaturalis. 147. 247. & cur diligitur. 147. & quomodo eſt cauſa peccati. 359. & quomodo eſt cauſa moralis. 360
Deus nulla lege tenetur. 361. nec poteſt peccare. 365
Deus cur dicitur natura. 377
Deum offendi & iraſci quid. 377
Diabolus an ſit cauſa peccati. 372
Dignitas cui conferenda, & illa & beneficio dignus ſit. 102
Dilectio Dei verbo Deus.
Dilectio Dei ſuper omnia, vel intenſiuè, vel extenſiuè. 142. & infrà.
Dilectionis Dei actus perfectus, vel imperfectus. 144
Diligere Deum perfectè quomodo poterat homo naturaliter in ſtatu naturæ integræ. 145. & naturæ lapſæ. 143.148.149.
Dilectio perfecta duplex vna naturalis, altera ſupernaturalis, & quo pacto differant. 147
Dilectio naturalis perfecta, vel imperfecta. 148
Dilectionis Dei, & hominis cauſa formalis. 47
Diligere in communi quid ſit. 42
Diſpoſitio vel eſt directa, vel indirecta 387
Diſtinctio formalis, & realis. 48
Dolor potentiæ ſenſitiuæ quid, & quotuplex. 187.188
Dominium politicum, & deſpoticum. 139

E.

Effectus malus tribus modis ex aliqua actione poteſt oriri, Effectus quilibet ad ſuam cauſam reducitur. 360

Electio

Electio propria liberi arbitrij eſt operatio, & eſt mediorum, & non finis, & quæ ad illam præmitten-da,& quid ſit. 10.11.17
Eleemoſynæ circunſtantiæ. 288
Entium realiter diſtinctorum quomodo poteſt Deus vnum ſine altero conſeruare. 47
Epiſcopatum an liceat deſiderare, & procurare, & quis eo dignus ſit. 333
Excæcatio an ſit in bonum excæcari. 371
Excommunicationem quando non incurrit, qui cauſam peccato de-dit. 263

.F.

Fidei obiectum formale, & materiale. 46. 133. & eius certitudo. 69. & an poſſit haberi, & quomodo. 74. & eſt donum Dei 79. & fundamentum omnium virtutum, & quid ſit. 94
Fides humana & diuina, quomodo differant, & ab opinione diſtinguantur. 134
Fides humana quomodo de articulis fidei haberi poteſt. 134
Fidei catholicæ actum nemo poteſt ſine auxilio ſpeciali elicere. 135
Fiducia quid ſit. 76. & poteſt in pluribus collocari. 78. lege vel ſpes.
Filius naturalis quis dicendus. 214. 220
Filij cur propter peccata parentum caſtigantur. 218
Finis quomodo debet in rebus humanis conſtitui. 399
Finis in vniuerſali non eſt conſultatio.
Finis bonæ voluntatis ſit ne vnus, an plures. 396
Finis quid. 139. & quãdo eſt ſub præcepto. 153. & in moralibus vicem formæ gerit. 337. finis vltimus omnium bonarum voluntatum vnus, &c. 398
Finis, & obiectum idem. 283. & intentio. 400
Fomes peccati quid, & in omnibus præter Virginem ſanctiſſimã viget. 177.178.196
Fundamentum alicuius rei quid. 312

.G.

Gaudij ortus. 321
Gratia operans, ſiue excitans, ſiue præueniens, & cooperans, ſiue adiuuans, & quid ſit. 30. & quomodo differant. 31
Gratiam eſſe, & quid eius nomen ſignificet. 34. 36. & de eius diui-ſionibus. 39
Gratia gratis data, &c. 38.39
Gratia generalis, & ſpecialis. 40
Gratia gratũ faciens duplex. 40
Gratia præueniens, & ſubſequẽs, & quid ſit. 60.61.62.63
Gratia operãs, & cooperans quid, & quomodo eadẽ. 41.49.56.59.60
Gratiæ definitio. 42. 49. 80. & forma inhærens eſt. 44. & ex natura rei non facit hominem gratum, & de potẽtia abſoluta poſſet ſine illa homo eſſe gratus. 45
Gratiæ & charitatis idem obiectum, & idem actus, 47. & formaliter di-

diſtinguntur, & ſunt vna virtus, & vnus habitus. 48. & de eius effectibus. 48. & de eius ſubiecto, & quomodo paruulis & adultis ineſt, & eſt maior in vno ſubiecto, quàm in alio. 52. & eſt habitus, & iuſtitia ſupernaturalis, & immediatiùs ſubijcitur in voluntate. 55
Gratia excitans, & quid ſit. 61. 62
Gratia gratum faciens, & gratis data. 63
Gratia reddit hominem Deo ſimilem. 64. & eius cauſa principalis & meritoria. 65. & addetur ſine aliqua diſpoſitione. 66. & quando datur facienti, quod in ſe eſt. 67. & eius certitudo an poſſit haberi 71. & quæ deſiderat, & quæ eius ſigna. 73
Gratia gratum faciens perficit voluntatem, gratis data intellectum. 92
Gratiæ infuſio an ſit prior remiſſione culpæ. 95. & pœnitentia perfecta. 97
Gratia prima an cadat ſub merito. 117. 121
Gratiæ augmentum, & eius perſeuerantiam an poſſit aliquis promereri. 124. eius effectus ſunt purgare, illuminare, & perficere, & excitare. 128. 129 & an faciat eſſe ſine peccato. 129
Gratia eſt neceſſaria ad cognoſcendas veritates. 132. ad credendum. 133. ad volendum & faciendum bonum. 137. & ad diligendum Deum ſuper omnia. 142. ad præcepta ſeruanda. 151. ad gloriam promerendam. 163. ad pœnitentiam. 165. & præparatio ad gratiam. 165. ad reſurgendum à peccato. 170. Ad cauenda peccata. 173. 180. ad perſeuerãdum in illa. 183. & an gloriam poſſimus ſine illa promereri? 163
Gratia, quę præcedit iuſtificationem quid. 168
Gratia gratum faciens à iuſtitia originali quomodo differat. 180. & quid præſtet animæ. 182. & confirmati in illa, & in eadem perſeuerantes. 183. 184. & eius triplex effectus. 368

H.

Habitu homo ad vnum tantum inclinatur. 8
Habitus ad quid dantur. 43. 55. & quo differant à potentia. 48
Habitus idem inclinat ad ſuos actus, & ad euitanda contraria. 186
Hæreſes confutantur. 4. 5. 25. 27. 28. 34. 36. 44. 67. 70. 74. 78. 85. 90. 93. 100. 108. 109. 121. 129. 136. 142. 147. 150. 152. 155. 163. 167. 175. 176. 179. 181. 194. 196. 198. 208. 211. 214. 225. 227. 228. 242. 281. 282. 292. 359. 372. 376. 408. 428.
Hæreſis vt eſt in intellectu. 312
Hæreticum quid. 44
Homo liberi arbitrij vſum habet, verbo liberum arbitrium.
Homo diligendo non facit bonum dilectum. 41
Hominis ſtatus ſex, & quomodo diffe-

differant. 158. & quid in ſtatu naturæ integræ poterat, & quid in ſtatu naturæ corruptæ. 157
Homo in ſtatu innocentiæ an habuerit iuſtitiam originalem. 187
Hominis proprietates, vel ſunt naturales, vel perſonales, &c. 217

I.

Ignorantia vulnus peccati originalis eſt. 133
Impoſſibile morale, & metaphyſicum. 184
Imputari iuſtitiam Chriſti nobis quid ſit. 87
Impotẽtem ſequi reddit ad votum, &c. adimplendum; an peccat. 259
Inclinatio naturalis quid. 373
Inclinatio naturalis an per peccatũ deleatur. 374
Inclinatio ſiue affectio ad bonũ duplex. 380
Induratio cor quid. 119
Induratio trifariam accipitur. 368
Infidelium opera omnia an ſint peccatum. 412
Inimici vindictam cogitare quomodo mortale peccatum. 324
Intellectus varia ſortitur nomina. 1.
Intellectus vel perfectè, & plenè, vel è contra aduertit. 325
Intellectus ligatur plerumq; ab appetitu ſenſitiuo libidinis, & iræ. 438.
Intentio multis modis capitur. 401 402.
Intentio triplex. 113. & an ſola ſufficiat ad meritum. 396. non debet inhumanis rebus conſtitui. 518
Intentio an ſit actus ſolius voluntatis. 401. & an ſit vnus actus tantum. 403
Irregularitas. 388
Iudex legibus arctatur. 7
Iudicium peccata grauiora. 396
Iudicium conſtat iudice, accuſatore, & reo. 230
Iuramento quid confirmari põt. 73
Iuſtificationis ethymologia & eius variæ definitiones. 81. 83. iuſtificationis opera, & genera. 9. 29. in ea aliquid ſolus Deus operatur, aliqua nobiſcum. 58. & non eſt ſola remiſſio peccatorum. 86. illius cauſa quæ requiratur. 93. 94. eius radix eſt fides. 94. & an fiat ſucceſſiuè. 97. & eſt maximum Dei opus & maximum miraculum. 98. eius diſpoſitiones. 168
Iuſtificato omnia peccata remittuntur. 84. & eſt talis à iuſtitia inhærente ſibi. 87. & quomodo adultus iuſtificatur. 93
Iuſtitiæ variæ ſignificationes. 82. eſt vel commutatiua, vel diſtributiua. 102
Iuſtitiam Chriſti imputari nobis quid ſit. 87. & quæ nobis inhæret. cur dicitur Dei, & noſtra. 88. & qua iuſti efficimur non eſt vna qualitas, ſed triplex. 88
Iuſtitiæ originalis dominium. 151. & eſt naturalis. 152. 217. & differt à gratia. 180. & quid ſit. 186. eius effecta. 191. an diſtinguatur à gratia gratum faciente. 192. & quomodo omnibus conceſſa. 211. &

erat traducenda. 214. 217. lege verbo. originalis.
Iuſtus dicitur nemo formaliter à iuſtitia, quæ eſt in Chriſto, ſed à iuſtitia ſibi inhærente. 89
Iuſti quomodo mereantur vitam æternam. verb. meritum. iuſtorum. opera, & perſecutiones quomodo dicuntur eſſe Chriſti. 109. an mereantur primam gratiam alijs & reparationem poſt lapſum. 121.2.3.

.L.

LEx eſt vel imperatiua, vel iudicatiua. 248. item vel æterna, vel temporalis; & æterna bifariam conſideratur. 249
Lex naturalis aliter obligat, quàm humana. 249. contra legem agit aliquis bifariam. 276. leges ſuperuenientes, vel transferunt materiam ad aliam virtutem, vel non. 286. lege aliqua Deus non tenetur, & quis illa teneatur. 361. lex membrorum quid ſit. 196
Libertas diuerſimodè ſumitur. 6. eius radix, & cauſa. 12. triplex. 21. 25. & quomodo eſt intellectu. 312. nec tollitur à neceſſitate, nec per peccatum, nec minuitur; & æquè eſt in angelo, & dœmone. 21
Liberum arbitrium an ſit? & quid nomen ſignificet. 4. 6. eius nomen non reperitur in ſacra ſcriptura, ſed res ſignificata, & cur duabus vocibus explicatur. 7. & conſideratur duobus modis, & quid ſit. 8. & propria eius operatio eſt electio 10. 11. & ſupponit pro potentia ap-
petitiſſa cōnotādo cognitionem. 11
Liberū arbitrium habet officium iudicis, & quomodo philoſophi illud cognouerunt. 7. 8. An poſſit cogi, vel compelli. 14. 23. non eſt de eius eſſentia poſſe peccare. 17. eius natura in gloria non mutabitur. 17
Liberi arbitrij ſubiectum. 17. vtrum conueniat creatori. 18. & quomodo æquè in omnibus eſt, & cur liberum dicitur. 21. & eſt in angelis & dæmonibus. 20. & in hominibus in omni ſtatu. 18. fuit quoque in Chriſto. 21
Liberum arbitrium an ſit neceſſariorum. 26. & per peccatum extenuatur, & non perditur, & quid poſſit. 28. & eius vſus in quo conſtat, & quod à libero arbitrio differt. 24. eſtque eius vſus in homine. 25. eius obiectū. 27. & quorū actuum ſit, & quis ſit principalis eius actus; & an poſſit in malum: & vnde liberum, & arbitrium. 26. 27
Liberū quid & differt à volūtario. 15
Libidinoſa cogitatio cur non ſtatim reijcitur. 315
Lupanaria ædificare quando peccatum. 305

.M.

MAcula quamdiu manet in anima. 374
Macula, reatus, & offenſa peccati effectus. 377
Macula peccatoris quid. 205
Malitia quid, & peccatum ex malitia quid. 351. & infrà.

Malum culpæ,& pœnæ quid. 199.& malum morale vel ſimpliciter, vel ſecũdum quid, & quid vtrũq; .239. 240. Mala quædam quia prohibita, quædam ex natura rei. .249.& cur prohibentur. 251.Mala intrinſecè nobis innotuerunt. 249. malum morale. 359
Materia prima ſub forma ſubſtantiali non violentatur. 14
Medium ſeruare quid. 188
Mens ſuperior, & inferior. 4
Meretricibus domum conducens ſucum vendens, amacium, vel epiſtolam ducens, quando peccat mortaliter. 304
Meritum an ſit,& quid ſignificet nomen, & eius varias diuiſiones, & quid ſit. 100. & requirit quatuor. 104.395.eius principia.8. & actus meritorij principia. 80. lege verbo actus.
Meritoriè operandi principium, & initium à Deo eſt. 32. Merentur iuſti de cõdigno apud Deum.105. & quibus titulis gloriam merentur.108.& mereri primam an poſſit aliquis ſibi. 116. vel alteri. 121. & quomodo homo de condigno poſſit mereri. 164. an poſſit quis bona temporalia promereri. 126. merendi principium. 112
Meritum eſt actus miſericordiæ, & gratiæ. 108. eius fundamentum gratia.108. 109. An requirat nouã acceptationem. 111. meritum de congruo. 119. Meritum de condigno reſpectu primæ gratiæ quomodo à merito de congruo differat. 121.meritorius actus an requirat actualem relationem in Deum .114. & eius finis. 163
Metus quid tollat in contractu. 16
Miſſæ omiſſio ex obliuione peccatum. 355. & quando non audienda. 306
Mors prima,& ſecunda.269.270.& eſt effectus peccati. 376. & an ſit modo homini naturalis. 376
Moralis bonitas. 337
Mortale peccatum idem numero poſſit ne fieri veniale. 398
Mos populi pro lege habetur. 160
Motus quatuor requirit.95.eius ſucceſſionis cauſa. 97
Mulier peccet ne grauius cum monacho, &c. 287. mulier nupta ornans ſe quando non peccat,& etiam virgo.306. mulierem ad peccandum inducere ſit ne grauius peccatum homicidio. 307

.N.

NAtura vel vniuerſalis vel particularis, & quid vtraq; ſit. 376.natura integra vel vulnerata.139. lege verbo ſtatus naturæ corruptio.139. 170. quomodo nobis communicatur.205.naturæ viribus quæ mala poſſit homo reparare. 172
Naturale quid. 152
Naturaliter aliquid facere quid ſit. 142
Nephas quid. 234
Nocumentum multis modis conſideratur. 300

.O.

Obedire an teneantur Chriſtiani principibus ſecularibus, & ſubditus prælatis. 424
Obedientia duplex. 426
Obiectum adæquatum volũtatis eſt bonum. 14. obiectũm proprium cuiuſcunque potentiæ quid ſit.
Obiectum formale, materiale quid 289. obiectũ formale & materiale fidei. 46. obiectum, & finis idem. 283.
Occaſio eſt agens præter intentionem. 257
Omiſſionis peccatum dupliciter cõmittitur, & non eſt de eſſentia illius actus præcedens, ſiue concomitans. 253. omiſſio quando voluntaria, & ad culpam imputanda, &c. 255. multæ omiſſiones liberæ, non tamen voluntariæ. 256
Omiſſionis actus ſequens, vel præcedens an ſit peccatum. 256
Omiſſio venialis, vel mortalis. 252
Omiſſionem actus concomitans, vel eſt cauſa illius, vel non. 257. & an ſit peccatum diſtinctum ab omiſſione. 259. & an ſit omiſſio peccatum. 251. omiſſio, quæ non eſt in poteſtate omittentis tempore, quo ſit, fuit tamen antea, an ſit peccatum. 259. 261. omiſſionis peccatum quando imputandum. 262. omittat ne ſemper vir quamtumlibet perfectus. 264. omiſſionis grauitas vndè colligenda. 265. omiſſionis peccatum quid. 252
Opera noſtra quomodo vitæ æternæ digna. 103. 104. 163. operum, quæ ad noſtram iuſtificationem pertinent, tria genera. 29. opera naturalia ad quid valent. 164
Operatio tranſiens, vel immanens, & eius ſubiectum. 311. vitalis operatio. 361. operationes ſupernaturales quomodo ſint in noſtra poteſtate. 186. operationum noſtrarum regulæ. 238. 249. & earum malitia. 249. operationes liberæ à fine diſtinguuntur, & à naturalibus quomodo differant. 282. ſpirituales in finem temporalem referri non debent. 398. & in Deum referendæ. 397
Opinio à fide humana differt.
Oratione quid non petendum. 184.
Originalis iuſtitiæ duplex effectus. 205. an habuerit illam homo in ſtatu innocentiæ. 187
Originale peccatum omnes, dempta Virgine ſanctiſſima, & Chriſto Ieſu contrahunt. 206. eius etymologia, & cur ita dictum. 207. Varia eius nomina. 196. & quomodò eſt vnum, & plura. 197. & eſt voluntarium, & legis tranſgreſſio. 200. 201. & quid ſit. 203.
Originalis peccati vulnera, & quomodo permanent. 179. 208
Originale peccatum noſtrum quo pacto eſt Adæ, 206. & infra, & eius effectus primus. 210. & quomodo contrahatur, ſiue traducatur.

tur. 213. & medium quo contrahitur. 216.222
Originale Chriſtus de lege nō contraxit, & qui de lege contrahunt illud. 215. 222. Vtrùm Adam non peccante, filij illud contraxiſſent. 220.& filij nati antequàm peccaſſet, an, Adam poſtea peccante illud contraxiſſent. 221. formatus miraculoſè non contraheret. 222. Heua peccante, non contraheretur. 222. ſubiectum illius. 223. remittitur per baptiſmum. 224. remedium illius cur vnum. 225. effectus illius. 226. 227. pœna illius. 228
Otioſum verbum quid. 409

.P.

Pater naturalis quis dicendus? 215
Parentum peccata, præter originale, non traducuntur in poſteros. 218.221
Paruuli ſine baptiſmo decedentes qua pœna plectentur, quàm cognitionem habebunt, &c. 229. & comparebunt in die iudicij. 229. & diligent Deum amore naturali. 229. & non erit de illis iudicium. 230. & habebunt cognitionem finis ſupernaturalis. 230. & nullam patientur triſtitiam, propter priuationem beatitudinis. 231. in quo loco poſt diem iudicij erunt. 231
Paſſio ab aſſuetis non fit. 188
Peccati definitio, & principium. 232 & quomodo vnum eſt pœna alterius. 381. appellatur varijs nominibus. 234. & ſumitur multis modis. 235. & eius variæ diuiſiones. 236. 296. eius diſpoſitiones timor & amor. 237. & variæ eius definitiones. 237. & partes illud cōponentes, & quando actus erit peccatum. 238. & habet ſuum genus, ideſt, materiale, & ſuam formam, ideſt, formale. 238. & an ſit prō formali pura priuatio, vel aliqua entitas poſitiua. 239. & eius formale duplex. 204. 240. & peccatum pro materiali & pro formali, & quibus nominibus appellatur. 203. & pro formali an ſit, non ſolum culpa verū etiam pœna. 379. & quid ſit. 242. & cuius boni ſit priuatio. 243. & an ſit de eius ratione magis auerſio à Deo, quàm conuerſio ad creaturas. 244
Peccato auertitur homo à Deo, & de duplici auerſione. 244. & quādo malum morale, & quādo malum ſimpliciter. 245
Peccatum quomodo eſt Dei offenſiuum. 246. & poteſt naturaliter cognoſci eſſe tale. 247. & an ſit ſeclusa omni lege. 248
Peccata penes quæ ſpecie differant. 297. & mortale peccatum quid, & quot modis ſumatur. 269. 322. & cur ita appellatur. 270. & quo modo agnoſcendum. 271. mortalis & venialis diuiſio. 277. & diſcrimen. 279. & quo modo differant ſpecie. 360

Peccata vtrum diſtinguantur ſpecie propter diuerſa præcepta. 28;. & an ſint connexa & corũ vna origo,& quomodo vnum peccatum trahat aliud.291.& quomodo ſint paria. 292
Peccati ſubiectum an ſit ſola voluntas. 310. eſt nomen analogum. 311. eſt operatio immanens.311.peccatum eſſe formaliter, & fundamẽtaliter in aliqua potentia,quid ſit. 311.eſt quoq; in alijs potentijs. 313 & an ſit in ſenſualitate.313.& illorum cognitio ſpeculatiua, & practica. 321. & poteſt eſſe in portione ſuperiori. 333
Peccatũ omne voluntarium. 415. & quomodo tranſit.419.& actus interior & exterior vtrũ ſint vnum, vel plura peccata. 416. peccatum remitti quid ſit. 65. 416. & 419.& an remittatur ſine gratiæ infuſione,& illius detrimenta. 170
Peccati radix origo. 426. & eius fomes quid.117. & ordo patrandi illud. 117
Peccatũ habeat ne cauſam, & quomodo.334.& habet tres cauſas interiores,voluntatem,rationem,& potentiam ſenſitiuam. 336. & exteriores ei' cauſæ ſunt homo,dæmon,& obiectũ ſenſibile. 336.359
Peccatum vnum eſt alterius cauſa. 173. & ſecundum quadruplex genus cauſæ. 337
Peccati an ſit Deus cauſa.359.& quomodo eſt diabolus, & voluntas cauſa. 372. & cauſa peccati vel eſt directa,vel indirecta. 361
Peccati cauſa efficiẽs, & finalis. 297 & eius cauſa, & occaſio quomodo peccatum. 257
Peccatum an ſit à bona cauſa. 338. & quomodo ſit cauſa peccati. 338.& intellectus an ſit cauſa peccati.339. & an appetitus ſenſitiuus. 339. & amor ſui omnis peccati cauſa.344
Peccatum quibus prohibetur.337. & quæ illud prohibeant. 355
Peccatum tria importat. 359. & eſt vitalis operatio.361.& dicitur perſonæ,vel naturæ.200.205. & tranſeunte actu permanet per modũ habitus. 204
Peccatum relinquere, ſiue ab eo reſurgere,quid ſit. 270.171.180
Peccatorum grauitas vnde petenda. 293.294.297.398.299 307.309.310
Peccatum eſt contra rationem, & quo magis contra illam. 293
Peccata carnalia ſint ne ſpiritualib' deteriora,& quæ ſint. 296
Peccatum carnis cum monacho an ſit grauius, quàm cum ſimplici ſacerdote. 287
Peccata publica grauiora.302. & platorũ peccata grauiora.309.& peccatum procedens ex paſſione appetitus ſenſitiui quando grauius. 345.& vnius ſpeciei erunt. 348
Peccatum à carnis paſſione proficiſcens aut ſit mortale. 350
Peccata ex infirmitate quæ ſint. 345. & ex certa malitia.351.& infrà.
Peccatum omne eſt cõtra naturam, & quomodo voluntas reſpectu illius

illius inclinatur. 354
Peccato cuilibet an reſpondeat pœna æterna.382.& quãdo temporalis? 383. & an ſequens peccatũ ſit præcedentis peccati pœna? 38
Peccatum vnum poteſt ſub diuerſis ſpeciebus cõtineri 375. & quando peccata numero diſtinguũtur? 259
Peccatum quando imputatur, licet non poſſit vitari.255.peccato cauſam dans, ſi antequàm ſequatur, pœniteat imputabitur ne illi ſequens peccatum? 263
Peccatum in Spiritum ſanctum. 420
Peccatum quomodo tráſit cum natura. 205
Peccatum Adæ quomodo præuaricatio iuſtitiæ.205.& quomodo illi remiſſum. 205. leg.verb. Adam.
Peccata quomodo poſsũt vitari. 173
Peccata parentum non traducuntur in poſteros præter Adæ peccatum. 218.221
Peccatum mortale,& veniale an ſint eiuſdem malitiæ. 386
Peccatum an corrumpat bonũ naturæ. 371. & peccatorum vulnera. 375. & peccati effectus eſt priuatio, &c. 375. & effectus illis quo ad corpus. 376. & eſt præcipuus eius effectus macula.375. & an ſit etiam reatus eius effectus. 378. mala illius. 86
Peccatum veniale verb. veniale, & peccatum omiſſionis ver.omiſſio.
Peccatum commiſſionis, non eſt ſine actu. 256
Peccare quid. 204. & peccare ex contemptu. 356. peccatur ex ſolo habitu malo quando. 354. peccandi poteſtas an ſit à Deo. 421. peccat nemo in eo, quod vitare non poteſt. 25. peccandi propoſitum per annum habens an vnum tantum committat peccatum? 260
Peccator dupliciter in peccato permanet. 204. peccator auerſus à Deo.165.peccatoris cõuerſio quid exigat. 60. & an poſſit aliquis ſine peccato eſſe. 132. & odio haberi à Deo quid ſit. 209
Perſeuerantia, & quomodo neceſſaria.183.& infrà.
Pœnarũ diuiſio. 218. pœna quid ſit. 380
Pœnitere quomodo poteſt homo. 165.& infrà.
Pollutio,vt non imputetur. 263.318
Portio ſuperior,& inferior. 4
Poſſibile morale, & logicũ,ſiue metaphyſicum. 174
Potentiam concedimus ſimpliciter poſſe operari,quamuis ſæpe ſe ſola non poſſit.186.potentiæ ſenſitiuæ delectatio,& dolor. 188
Potentia cognoſcendi, & appetendi quid? & appetendi vel iraſcibilis, vel concupiſcibilis.314. & in ſpiritualibus quid. 314. & ſubijciuntur voluntatis imperio & reſiſtunt.315
Potentia quo differat ab habitu. 48 & volendi, & efficiendi potentia diuerſa in creaturis, ſed non in Deo. 57
Poteſtas peccandi an ſit à Deo. 421
Poteſtas omnium ſuperiorum an ſit

ſit à Deo. 425
Præbenda cui conferenda. 102
Preces pro quibus non effundēdæ. 184
Præcepta de quibus dantur. 30. 285. & obſeruantur, vel quò ad ſubſtan iam actus tantum, vel etiam quò ad intentionem præcipientis. 343. & quomodo quo ad ſubſtantiam actus in mortali poſſint adimpleri. 153
Præceptum dilectionis Dei quomodo à cæteris differt. 146. & poteſt adimpleri. 149. lege verbo. dilectio.
Præcepta omnia adimplere quomodo intelligitur. 151. & infrà.
Præceptis aliquando ſolus actus, aliquando finis præcipitur. 155. & ſunt vel affirmatiua, vel negatiua. 157. & non eſt præceptum imponendum niſi, &c. 158. lege in litera. 5.
Præceptorum naturalium, & ſuper naturalium diſtinctio. 151
Præceptum, in quo actus & modus præcipitur eſt vltima diſpoſitio ad gratiam. 160. & quomodo differat ab eo quod non eſt vltima diſpoſitio. 158. & non omne indiget gratia ad ſui obſeruātiā. 160. & quæ ſine gr̄a ſeruari nequeūt. 161
Præceptum adimplere non eſt ab eo excuſari. 158. & vnus & idem actus poteſt pluribus præceptis præcipi. 285
Præcepta primæ, & ſecundæ tabulæ quomodo differant. 358
Præcepta eccleſiæ non ſeruans, propter infirmitatem culpa ſua contractam, quando peccat. 349
Pretium rei dupliciter dicitur eſſe æquale 107
Prædeſtinationis, & reprobationis ſignum. 62
Prædicationis, & prædicatoris finis. 398
Prælatio an ſit à Deo. 425. & an fuiſſet in ſtatu innocentiæ. 424
Prælatis, & ſuperioribus, etiā ſæcularibus quomodo ſit obediēdū. 424
Principia prima quæ ſint. 132
Priuilegium quid. 179
Promiſſa Dei quomodo intelligenda. 76
Promiſſa ſeruanda. 107
Proprietates hominis variè diuiduntur. 216
Punitur ne aliquis pro aliena culpa. 384.

.Q.

Quæritur aliquid multis modis. 399

.R.

Reatus quid ſit, & an ſit peccati effectibus, & quibus nominibus appellať. 170. 378. 419
Regulæ metiendi actiones humanas 245. 249. & quid ſit contra regulam, & animam. 427
Relatio operis in Deum triplex. 189.
Religioſi merentur. 410
Reparationem poſt lapſum an poſſit aliquis mereri. 122
Res naturales à forma, res verò morales à fine habent eſſe eſſentiale. 189

Sacer.

S.

Sacerdotum peccata grauiora. 309

Sacramenti receptionis præceptum aliud eſt à præcepto dignæ receptionis. 158

Sancti quomodo gratiā impetrēt. 122

Sapientium peccata grauiora. 309

Scandalum puſillorum vitandum. 257. 305. 322

Scelus quid. 134

Scientiæ obiectum materiale, & formale. 46

Scientiæ vniuerſalis, & particularis inconſideratio, & non recordatio quibus modis contingit. 341

Seminalis ratio quid ſit. 214. 215

Senes libidinoſi grauius peccant, quàm iuuenes. 297

Senſualitas quid, & an ſit in ea peccatum. 313. & obtemperat intellectui, & voluntati, & quando eſt in ea peccatum, eſt ne omiſſionis. 315. & quo modo ſit in ea mortale & ſumitur dupliciter. 319

Seruitus duplex. 424

Spes duplex & quid vtraque. 79. & an poſſit de ea haberi certitudo. 76. & de quibus habetur. 78. & in quibus collocanda. 79

Species intelligibilis ſuo modo habitus quidam eſt. 55

Status naturæ integræ, ſiue innocentiæ. 138. & in eo quo modo peccatum potuit eſſe veniale. 390

Subiectum inhæſionis, & perfectionis. 53

Superiorum poteſtas an ſit à Deo. 423. & quo modo illis obediendum. 424

T.

Timor. 77

Triſtitiæ ortus. 311

V.

Vendentes infidelibus, &c. quando peccant mortaliter. 414

Vendentes ornatus mulierum, &c. 415

Venialia peccata an per totam vitam poſſint vitari. 176. tria illorum genera & quo modo differant. 176. & quando veniale fit mortale. 176. & cur tot habet remedia. 225. & quæ ſint. 278

Veniale quid, & quot modis ſumitur. 268. 270. & quomodo agnoſcendum. 271. & an ſit ſimpliciter peccatum? 274. & an ſit contra legem? 275

Veniale an ſit diſpoſitio ad mortale? 87. & an poſſit idem numero fieri mortale? 388. & an cauſet maculam in anima. 389

Venialia multa an poſſint vni mortali æquiualere? 388. & an per lignum, & fœnum, &c. intelligantur. 390

Veniale an ſit compoſſibile cum ſolo originali? 392

Verbum otioſum quid. 386. 409

Veritates quomodo cognoſci poſſunt. 132

Via hominis quæ. 171

Vidua peccat quomodo in cogitatione copulæ præteritæ. 326

Violentum quid. 14
Virtus quid. 79. & virtutibus, & vitijs finis dat eſſe. 113. & virtus vel eſt naturalis, vel perſonalis. 217
Virtus, & vitium opponuntur directè, vel indirectè, & quid vtrumquè. 294
Vita hæc miraculoſa.
Vitæ æternam promereri, &c. 164
Vitalis operatio quæ. 361
Vitium vel naturæ, vel perſonæ. 217. lege verb. virtus.
Vitium omne eſt contra naturam. 354
Voluntas quid. 4. habetque duo nomina. 11. & variè eius nomen ſumitur. 400
Voluntas nomine cordis intelligitur. 136. & non eſt determinata ad vnum, & radix eius libertatis. 12. & an poſſit cogi, ſeu compelli. 14. & poteſt à Deo cogi. 16. & eius inclinatio ad quid, & eius obiectum æquatum. 14. voluntatem induci, aut violentari, & compelli multipliciter, &c. 14. 15
Voluntas beneplaciti, & ſigni ipſius Dei. 31
Voluntas cur non conformat ſe rationi. 145. & an poſſit à ſenſitiuo appetitu moueri? 339. & eius duplex aſſenſus. 422. & 329. 351. & quomodo ad bonum & quod modis ad malum inclinatur, & corrumpitur. 345
Voluntatis bonæ an ſit vnus tantum finis? 396. & quomodo omnium bonarum eſt vnus finis vltimus, & malarum non. 398
Voluntas quando mala. 401. & vtrū ſit idem cum intentione. 400
Voluntarium quid, & differt à libero. 15. & eſt vel in ſe, vel in ſua cauſa. 200. & dicitur trifariã. 314
Votum de eadem re duplicatum an magis obliget? 287. & nõ amplius extenditur, quàm vouentis voluntas, & intentio. 426
Vſurario domum locans, vel ædificans quando peccat mortaliter. 304
Vulnera originalis peccati, & quomodo permanent. 180
Vulnera peccatorum. 375
Vxor viro ſuo obediens meretur. 535

FINIS.

MADRITI
Ex officina Petri Madrigalis,
Anno M.D.LXXXVI.

-5-1-